M. POPPELAUER'S
BUCHHANDLUNG
BERLIN, C.
59 NEUE FRIEDRICH-STR.

40 **Luria, Sal.,** חכמת שלמה, Novell. z. d. 19 Talmud-Traktaten Berachoth, Sabbath, Erubin, Beza, Pesachim, Sukka, Baba Kama, Baba Mezia, Baba Bathra, Sanhedrin, Gitin, Sota, Jebamoth. Kethuboth, Kidduschin, Nidda, Schabuoth, Makkoth, Chulin. Krakau 1581. 4°. M. 30.—

Erste Ausgabe, complet von größter Seltenheit. Steinschneider: Ed. rarissima. Gut erhalt. Expl., einige Bl. ausgebessert. In schön. Halbldrb.

Steinschneider II 2366 (Nr. 6950, 1)

Lōria Salomo [darje Selojme].

Sēfer ḥokhmaṭ Šelomōh.

[Liber sapientiae Salomonis]

[Kraków, 1581.]. 4° voll. 2.

Vol. I.

~~Ginel. XI. d. 49.~~

ותרב חכמת שלמה מחכמת כל בני קדם

ספר
חכמת שלמה

הועתק מהגהת שיתא סידרי של האשל הגדול בדורו הלא הוא הגאון דיש מתיבתא ונר ישראל כמהר"ר שלמה לוריא זל. אשר ירד וצלל במים אדירים הוא ים התלמוד. ובכל מסכתא אשר למד בישיבתו עם חברים ותלמידים המקשיבים לקולו. ירד עד עמקי תהום לעומקה של הלכה. ועלה עד לרקיע ברוב פלפולו וחריפותו ובקיאותו. לא הניח דבר קטן או דבר גדול שלא העלה בשכלו הזך. ולא בהפזון יצא להלחם במלחמתה של תורה כי אם במתון מתון מאחז שוה. סלת וברד ולבן ונפץ בפטיש יפוצץ סלע עד אשר העמיר ההלכה על בוריה. ופרשה בשמלה. ולדוב תועלתם גדפסו לזכות בהם את הרבים לקרב זמן שנאמר ולא ילמדו עוד איש את רעהו ואת אחיו לאמר דעו את ה' כי כלם ידעו אותי למקטנם ועד גדולם וגו' (ירמיה ל"א) כי בקטן כגדול יוכל לאכול מפריו ולשבוע משובו ולקנות לו.

חכמת שלמה ונדפס בכרך קטן בדי שכל אחד יוכל לשאת אותו בחיקו ובאפונדתו. פוק חזי מאן גברי דברבי דאסהידו והסכימו על ספריו. הלא המה הגבורים אנשי השם מלאכי אלקים. מי ראה את אלו יוצאים ולא יצא. האחד אשר היה מופלג בחכמה ובזקנה מהרר קלמן מק"ק ווירמשא זל. ואחריו ארי שבחבורה שר התורה ההכם הכולל הגאון מהרר משה איסרלים זל"ל מק"ק קראקא. באשר עיניך תחזינה משרים בחקדמות של הספר הנ"ל:

שנת שלום ושלוה יהיה לנו אמן: נדפס

פה קק קראקא

אשר תחת ממשלת אדוננו המלך שטיפאנוס ירום הודו ותנשא מלכותו. יראה זרע יאריך ימים אמן: בימיו ובימינו תושע יהודה וישראל ישכון לבטח אמן:

הקדמה

אמר שמואל בן הקר יצחק פיהם ז"ל ה"ה היד מארץ לועז. אל כל חכמי לב אשר מלא אות' ה' רוח חכמה ובינה דיעה והשכל ישמרם הש"ית ויאריך ימיהם ושנותיהם בנעימים אמן. כבר היה מרגלא בפי כי כאשר התעו אותי ושולטתי מעיר לעיר וממלכה אל עם אחר. ולא עלת בידי לשקוד על דלתי התורה ולתפוס ישיב' על עדרי חבירי. דשרגא בטיהרא מאי אהני. אתן הודאה על חלקי ואם מעט הוא. כי ילדתי גם אני בנים לתורה ואלה תולדות סבות גלגולי. להעשות אף אני סניף לתורה ולתעודה להרבות ספרים וסופרים אין קץ. ולהיות בכלל כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו וגו' לסייע לדבר מצוה. ובה סליקנא ובה נחיתנא עד זמן יקויים בנו פסוק ומלאת הארץ דעה את יי' כמים לים מכסים אמן. עוד אני מדבר אל לבי ואשא עיני וארא כי הקרת יי' לפני מנחה ארוחת שלוחה. והנה שלשה אנשים אנשי שם נצבי' עלי. ה"ה האלופים מ"הרר אורי ליפמן חפץ יצו ומ"הרר מרדכי אשכנזי יצו' ומ"הרר יחיאל יצ"ו מקק פוזנן. ובידם העתק מעשה ידי אומן של הגאון מהר"ר שלמה לוליא ז"ל איש גדול וקדוש העומד לנס עמים. הרביץ תורה בישראל והעמיד תלמידים הרבה אשר רוב חכמי דורינו עתה היו תלמידיו. ודלו מים עמוקים מתוך בארו משאלותיו ותשובותיו. וזה הדרך טוב אשר בחר לו. לחגיה גמרא רש"י תוספות לקיים פסוק ואל תשכן באהליך עולה. אזן וחקר ותקן תלי תלי הלכות על כל קוץ וקוץ כל מסכתא כאשר למדה בישיבתו עם תלמידים וחברים המקשיבי' לקולו. על דרך גורעין ומוסיפין ודורשין. הוסיף וגרע ודרש וברר ולבן והעמיד ההלכה על בוריה. וזה מעשהו הגדול אשר עשה לא הניח מלהשיג גמרות רש"י ותוספות של קלף ישנים ועל פיהם ועל פי הפוסקים רב אלפס והל"מבם סמ"ג וסמ"ק ובעל השטורים ובעל הערוך. ושאלות ותשובות ראשוני' ואחרונים בעקבותיהם דרך והגיה וכל מעות התקין. סילת ובירר הכל בשכלו הזך והטהור. לא הניח דבר גדול וקטן שלא התקין. ועוד מה שהוסיף או גרע תיבה או אות. והפסיק הרבורים וחברם יחד. ר"ל שמחק הנקודות המפסיקין הנקראים טוייזן. או שבהדפוס לא היו במקומם והוא תקן אותם. וכמה קושיות ותירוצים וסתימות גמרא רש"י ותוספות הכל פירש היטב בשכלו הרחב. ועל שם זה קראנו שם הספר. **חכמת שלמה**

וידוע תדעו שהגמרו' של הגאון הנ"ל אשר מהם העתקנו אלו ההגהות היו רובן דפוס בומב"רגי ראשון. ויוכל להיות שהגמרו' שנדפסו אחר כך נתקן איזה דברי'. אבל מעט מזער הם. ובודאי לא נתקן כאשר תקן הוא. תדעו נאמנה כי מי שיקנה ספר זה יקנה לו רב. הגאון רבי שלמה לור"א ז"ל באלו היה בחיים חייתו. כי כלי זיינו וציונו אתו. ועל כן הדפסנו אותו בברך קטן כדי שכל אח' יוכל לישא אותו בחיקו וכאשר יעיין המעיין ויקשה לו איזה

BIBLIOTHECA JAGELL. UNIV. CRACOVIENSIS

איזה דבר ירוץ על מערכ׳ ספר זה וירא׳ אם יש טעות בהדפוס אם לא • והדפסנו מבחוץ הדפים דף א׳ עמוד א׳ גמרא ורש״י ותוספות • למען ילך כל אחד לבטח דרכו ולא יכשל בדבר הלכה • וכללא דא נקוט בידך שאנחנו העלינו בדפוס כל המסכתות שלמר בישיבה ברבים ואם באולי מיעוטא דמיעוטא איזה פרק או דף שלא נתקן • היה מצר איזה מניעה אונס או חולי או דרך של הרב הנ״ל • אמנם קמא קמא דתקון קדים ואייתי קמייכו • וגם זה אודיע להקורא אע״פי דפשוט הוא שבכל מקום שתמצא (נ״ב) רצה לומר נכתב בצדו • (הל״א) הכל דבור אחד • (הלר) הוא סוף דבור • (כצ״ל) כן צריך להיות • הגם כי בכל התחלת מסכתא סיימנו כל הראשי תיבות כדי שיורגל בו הקורא • עוד אודיע לך אתה המעיין סדר ההג״ה כדי שלא תטעה כי תמיד לקחו המגיהים י״ץ תיבה א׳או ב׳קודם הטעות ותיבה אחת או שתים לאחריה ותקנו הטעות ואחר כך כתבו כצ״ל • ואודיע לך אחת וממנו תוכל לידע האחרים • כמו זה • בתחל׳ מסכת בבא קמא דף ו׳ עמוד א׳ תוספות בדבור המתחיל לאתויי בור בו׳ נמצא טעות שכתו׳ שם כך • אע״ג דלא הוי דומיא דדברים רבשלא בכוונה כו׳ • והנה מלת דדברים הוא טעות המדפיסים הראשונים • וצריך להיות כך • דאדם במקום דדברים • והמגיהים אחזו דרך קצרה כדי שלא תרב המשא ולקחו תיבה אחת או שתי׳ לפני הטעות ומלת הטעות עצמו בינתים מתוקן ותיבה א׳או ב׳ לאחר הטעות • וכתבו כאן בזה האופן • (הוי דומיא דאדם דבשלא כו׳ כצ״ל :)

ומלת כצ״ל אינו סובב אלא על המלות שתפסו המגיהים בו אותו ענין • לא לגרוע התיבות שלפניו או לאחריו אע״פ שנראה כאלו הוא היפך המכוון • וזה הסדר הוא בכל מקום בגמרא רש״י ותוספות • עיין בפנים דוק ותשכח כדברי • הכל באר היטב : עוד אמרתי להודיעך אתה המעיין • אם באולי חו תמצא איזה טעות בספר הזה • השמר לך פן תפן אל און • ותתלי בוקי סריקי מהטעות ההוא בהגאון הנ״ל • חלילה וחס • כי את פניו תשא בדבר הזה • ותפן אליהו המדפיסים • כי הוא בודאי לא יצא מתחת ידו דבר בלתי מתוקן • אבן אנחנו המדפיסי׳ אי אפשר לנו בלא שגיאה • כי פעם צריך להאריך • ופעם צריך לקצר בחומר ביד היוצר • כידוע למביני ענייני הדפוס • ואי אפשר לצמצם בכיון • אע״פ שאמרו פ׳כל שעה שאפשר יעשנו בדפוס ויקבענה כיון • כאן אי אפשר • לכן באולי היה כתוב ראשי תיבות (ע״כ) יובן ממנו • על כן • או על כרחך • או עד כאן • או (אל) • יובן ממנו אמר ליה • או אין לומר • או אם לא • וכיוצא בזה (ר״י) שפעם הוא ר׳יוסי או ר׳יודא או ר׳ ישמעאל או ר׳ יוחנן • או ר״י בעל התוספות • וכן (ל״ל) שפעם הוא ריש לקיש או ר׳לוי • או רצה לומר • והגאון זצ״ל עשה הכל בדרך קצרה לת כי פשוט היה בעיניו ומילת׳ זוטרתא היא לגבי משה • ואנחנו המגיהים והמדפיסים לפעמים להיות המלאכה נחוצה ולפום

ריהטא הגיהו ויכול להיות שטעינו באחד ממאה · ובטל הוא ברובו · ועכ מי
שהוא חכם ועיניו בראשו יעיין בטוב שכלו ולא יטעה בין אמורא לתנא או
איפכא או כיוצא בזה · ויוכל להבין מדעתו ענייניס אלה · על כן אם ימצא איזה
טעו לא יתלה בהגאון הנ״ל רק ידך תהיה בנו · וגם אותנו אין להאשים וידיננו
לכף זכות · כי לא במרד ובמעל ח״ו · הלא כמה ס״ת שהוגהו וקראו בהם כמה
שנים אע״פכ לפעמים נמצא בהם טעות · כ״ש בספרי הדפוס ; ואם באולי יקשה
בעיני המעיין איזה עניין בדבר הלכה שלא יוכל לירד לעומקו הן מחמת שגיאה
או חומר העניין · יוכל לשלוח על ידי איש מוקדם · או הוא בעצמו · כאשר הוא
מורגל ותדיר שנוסעים ליריד לובלין · ושמה יוכל לראות בגוף הגמרות של
הגאון ז״ל אשר הם ביד בנו האלוף הר״ר יחיאל יצ״ו · או יכתוב לבנו דבר הקשה
והוא ישיב לו תשובה · ושם ימצא כל אחד מבוקשו · וכל העם על מקומו יבא
בשלום ; השית יצילנו משגיאות · ויאיר עינינו בתורתו אמרות טהורות ·
להגות בה לדורי דורות · עד אשר יבא איש מבשר בשורות · להוציא אותנו
מתלאות וגלות · ולהביא אותנו להרי בשמים וארץ חמודות · עם כל אחינו
בית ישראל חבורות · ושם נשיר שירות חדשות · ולחדש אותנו כנשר נעורות ·
כה תפלת עבד לכל לומדי התורות · ונזכה כלנו לישב שורות שורות · לפני
עתיק יומין הדר בשמי ערבות · אמן ; שמואל בן הקדוש ר׳ יצחק פיהם ז״ל

הסכמת הגאון מהר״ר קלמן ז״ל מווירמשא על הדפסת הכפר הנ״ל ;

נרסינן

במסכת חגיגה בעלי אסופות אלו תלמידי חכמים
שיושבין אספות אספות ועוסקין בתורה הללו מטהרין
והללו מטמאין הללו מכשירין והללו פוסלין הללו
מתירין והללו אוסרין · שמא יאמר אדם היאך אני לומד תורה מעתה · תלמוד
לומר וידבר אלקים את כל הדברים האלה לאמר · כולן אב אחד נתנן · פרנס
אחד אמרן · מפי אדון כל המעשים ברוך הוא · אמרו על תלמיד אחד שהיה לו
לרבי מאיר שהיה יודע לטהר השרץ במ״ט פנים · ועליו נאמר קול גדול ולא
יסף · וכי האי גוונא איתא במדרש תילים ובמסכת שבת על פסוק יי׳ יתן אומר
המבשרות צבא רב אמר ר׳ יהושע בן לוי כאדם המכה על הסדן נתחלק לכמה
ניצוצות ע״כ · וכל הדברים האלו נרמזים בפסוק קול גדול ולא יסף · ואומר
אני כי אף בדורות הללו אף על פי שנתמעטו הלבבות יש כח בידו ובדעת
שכלו לחדש דינים ודקדוקים מפסקי רבותינו ע״ה על פי סברתיו ודעת שכלו
ולחברו ולהעלותו על ספר ובלבד שיכוין לבו לשמים להוציא דברי שכלו
לאמיתו · לכן אומר אני אחרי שראיתי ספר ההיבור שחבר הרב המובהק
דהיינו מזה בן מזה קנקן חדש מלא ישן ה״ה ומ״ה כמהר״ר שלמה בן מהר״ר

יחיאל

יחיאל לוליא ז"ל. שהוא מומחה לרבים בקיבוץ עדרים תלמידי הגונים וראוין להיותם עתידין להורות הוראה בישראל אשריו שזוכה לכך ובודאי שאין יוצא דבר שאינו מתוקן מתחת ידו וראוי הוא לסמוך על סברותיו ובל דבריו וסברותיו לדעתי הם בכלל קול גדול ולא יסף. נאם השרוד ונעלב קלמן מווילמשא הכותב בידים עצלות לפרשת יורו משפטיך ליעקב ותורתך לישראל שנת ש"יב לפ"ק:

הסכמת הגאון מהלר משה איסרלס ז"ל:

צאנה

וראינה בנות ציון במלך שלמה בעטרה שעטרה לו השם יתברך בתורתו. עוקר הרים בפלפולו וסיני בהוראתו. ראשית דבר יראת ה' קודם לחכמתו. עמו רוב בניין ורוב מניין תלמידי שואבי מי בארתו. מימיו במים קרים על נפש עיפה משיבי נפש עיפתו. ראוי לסמוך עליו כמשה מפי הגבורה בעלותו. לקבל דברי הברית שעשועי חמדתו. העמיד תלמידים הרבה ועשרה סייג לתורה משמרת למשמרתו. אזן וחקר ותקן ספרים ותשובות בסברתו הבאני המלך חדריו. והראה לי תשובות וספריו. והיו בפי למתוק כנופת צופים. כי ב"ג נפה הם מנופים. אמת שמקצתו ראיתי ועברתי עליו ברוך הקצרה. מ"מ לדעתי החלושה עמיה שריה נהורא. כי הוא בלול במקרא במשנה ובגמרא. כה אמינא משה בן לאא ישראל ש"ליט הנקרא משה איסרליס מקראקא:

הקדמה עשו בניו של מהר"ר שלמה ז"ל. על חבור זה הספר.

בהאסף

אדירי עדרי בעלי אסופות נתנו מרועה אחד רעיא מהימנא. ששים גבורים סובבים משתו שלשלמה אבינו הגאון הכולל התלמודי זצ"ל: בהרמת הצוחה והרבות הבכי ותקרא שמו אלון בכות. ואמרו אמור אמרנו בעת מיתת אביכם שאל יוודע לאיש את קבורתו. ולא יעשה רושם ביציאתו מן המקום. שממקום קדוש הלך וישתבח בעיר אשר כן עשה בחייו שאף במיתתו נקרא די רב פעלים פעל הגדיל מעשיו בנה בתים נטע כרמים:

כרם

היה לשלמה בבעל המון רב החרש והמסגר אלף. ויעזקהו מסגרת טופח סביב סובב אל צפון בהגהות וחדושי חרשים גם ושנים דורינו צפן לנו וחברם סביב הששה סדרים שלו ועל סביבותיו שב רוח חכמתו המרחפת על מי הצפונות והסתימות. ויכלכלהו מכל הטעיות והגרסות והנסחאות הוליך והביא בכל רוחות התלמוד. ער אשר כלל מכילה דהלמוד ויסקלה מאון והרים ניסו ודגלו עלי אהבה: ויטעהו שולק ויבן מגדל בתוכו

הקדמה

מגדל עוז בנוי לתלפיות אלף המגן תלוי עליו · בו רץ צדיק ונשגב שמו לבד׳ האלף לך ש״למה בביאורו השוב על הסמ״ג והטו״ר · ובהפליאו עצה והגדיל תושיה בשאלותיו ותשובותיו נשאו מעל ואל על יקראו · וגם יק״ב חצב בו הלא הוא הנהר הגדול החולך קדמת אש״ור אשר מימיו חדין וקלין יס׳ של שלמ״ה מימיו אנו שותין ומפיו אנו חיים והוא חי · ואין קץ לכל עמלו אשר אזן וחקר ותקן ותרב חכמ״ת שלמ״ה : ועתה אתם בניו בני איש חי · שלמ״ה יהיו כעוטיות על עדרי חבורי המחברים · מה לכם פה ומי לכם פה כי חצבתם לו קבר ועמו תמות חכמתו · תשועת עולמים יש לנו בבית המלך שלמ״ה · ובפיכם בשורה מוצאת ואתם מחשים · חמודה גנוזה יש לנו בבית גניזתכם ואתם מבקשים למנוע בר מאתנו אשר הוסיף אביכם לשבור לכל עם הארץ לאמר · אך אם אתם לו שמענו אל תתעצלו לנצל עדינו במקום שאין אורכם חטר ושלחנכם מלא · הלא גלל כן הפיל לנפשו חבלים בנעימותם להשאיר שארית אחרית ותקוה שם ותהלה כבוד ותפארת בנים אבותם : המה הרהיבונו פתונו במוליהם · והשבנום בהתנצלות על שעבר ובהתרצות על להבא · הלא מראגה מדבר עשינו ואת בהיות שידעתם גם ידעתם את האיש ואת שיחו שדבר אתנו אדוני הארץ קש״ות וצר תעודה וחתם תורה בלמודיו · ובפרט מה שחיבר סביב הששה סדרים שלא כיון להעלותו בספר רק צאנך וראנה בב״נותו ציו״ם ומעברות לילך אל מחוז ספרו הגדול י״ם של שלמ״ה · ובהיות שלרחבת לבו הנכון אין חקר אשר מני י״ם דחבו גדותיו אמרנו פן ייעפו נערים ויגעו ובחורים כשול יכשלו ויוציאו בני ציון היקרים לזולל חו · וגם רבים מעמי הארץ המתיהרים ובונין במה לעצמן לעלות על במותי ע ב ולרמות עליון וגבוהים עליהם ומשיחין דברים כלפי מעלה באמרם ידינו רמה בכחם אז כחינו עתה ויפתחו פיהם ברורו כשמואל בדורו ופן ידלגו על ההרים הגדולים וירצצו מוחם חו : ובכן אמרנו אך בואת נאות לכם בהודיעכם אתם אשר ישבו ראשונה במלכותו סדר המשנה שהיה שונה לתלמידיו איך שלא בהל על רוחו לכתוב דבר ולהעלותו בספר עד אשר ירד לרוב מניין ולרוב בניין · וקבל האמת ממי שאמרו כקטן כגדול · והיו ידי אמונת עט״ו חוסן וקיום באין פוצה פה ומצפצף · ולהודיעם שר״ב להם אל יוסיפו ול יגרעו כי מי יבא אחר המלך את אשר כבר עשהו ושלא לרחף עליו בתחילת עיונם וכל הפורח עליו מיד ישרף חס ושלום עד אשר יתחמצו לבבם וכליותיהם ישתונו וירדו לחכמה ולמנין · ויי׳ אלקים אמת יורנו דרך אמת ולהגות בספריו אשר עשה ספרים הרבה עד אין קץ :

אלה דברי האחים · מה טוב ומה נעים שבתם יחד בשמן הטוב היורד על ראשם מאת הזקן אביהם כטוב שם משמן טוב הולך ואלף וכמ״ר יחיו יצו :

ברכות

פרק ראשון

דף ב עא רשי׳ בדבור המתחיל מצותן זמן אכילתן כו׳ כן צריך להיות: בדבור המתחיל והדר תנא כו׳ בשחרית הוא סוף דבור:

תוספו׳ בדבור המתחיל מאימתי קורין כו׳ מכל אותן הראיות משמע דקריית שמע של כו׳ כן צריך להיות: בדבור המתחיל מברך כו׳ והם מסובני׳ מן כו׳ כן צריך להיו׳:

עב גמרא והדר פשטו לה מברייתא כו׳ כצ״ל:

רשי בדבור המתחיל שאין ראיה כו׳ זכר לדבר איכא כן צריך להיו׳ והא סוף דבור: בדבור המתחיל והי מנייהו מאוחר דעני או דכהן כן צריך להיות לכולם ונמחק ונכתב בצדו נראה לי טעות:

תוספו׳ בדבור המתחיל דילמא כו׳ נפשיט מברייתא כו׳ כן צריך להיות:

דף ג עא גמרא והא קמשמע לן דאיכא משמרות ברקיע ואיכא כו׳ כן צריך להיות ונכתב בצדו נראה לי מאי נפקא מינה להתפלל באותן משמרות מצאתי: שם ובי תימא אחרונה למה לי לא צריך כו׳ כן צריך להיות ונכתב בצדו נראה לי: שם ועוגין יהא שמיה הגדול מבורך הקב״ה כו׳ כן צריך להיות ונמחק השאר ונכתב בצדו נראה לי טעות דאיכו שייך ליהא שמיה רבא אלא אסוף קדיש שאומר בכולן אמן אבל יהא שמיה כו׳ הוא דבר שבקדושה ושייך דווקא אתחיל׳ קדיש וכן לקמן בפרק מי שמתו דף כ״ב ע״א:

רשי בדבור המתחיל ואיבעית אימא כו׳ וזה מאוחר ורבנן כו׳ כן צריך להיות: בדבור המתחיל והא קמשמע לן כשנתן לך סימן כו׳ מפורש למדך כו׳ דאיכא ברקיע כו׳ כן צריך להיות והוא סוף דבור: דבור המתחיל מאי קרא צריך להיות מאי קא חשיב בו׳: בדבור המתחיל תפלה קצרה הבינונו ולקמן מפרש כו׳ כן צריך להיות:

תוספ׳ בדבור המתחיל קשיא כו׳ואם כן כו׳צריך להיות וגם כן ונכתב בצדו נראה לי: בדבור המתחיל ועונין יהא כו׳ופירושו כך יהא שמיה רבה שם יהא רבה כלומר כו׳כן צריך להיות:

עב גמרא דתני רבי יהושע אומר עד שלש כו׳כן צריך להיות ונכתב בצדו פירוש הוא על קרא דקדמו עיני אשמורות וק׳ל: שם רבי אבא בר כהנא אפילו בדברי תורה וכל שכן כו׳כן צריך להיות: שם הכי קאמר דוד כו׳נמחק דוד ונכת׳ בצדו נראה לי דלא גרסי׳דלא שייך לישנא הכי קאמר אלא על הקרא או על המשנה וכהאי גוונא וכן יראה מפירוש ר״שי ודוק: שם אורתא הוא הא נשף צפרא הוא דכתיב ויכם דוד כו׳מאי לאו מצפרא ועד ליליא לא מאורתא כו׳תרי נשפי הוו כו׳כן צריך להיות: שם אין הקומץ כו׳נכתב בצדו יש מפרשים חגב כי ונחי בעינינו כחגבים מתרגמינן כקומצין: שם אמר רב יוסף מאי קראה דכתיב ואחרי כו׳כן צריך להיות:

רשי בדבור המתחיל נשף כו׳מרוכתיה וכמו האי כו׳כן צריך לחיות: בדבור המתחיל אין הבור מתמלא מחוליתו העוקר כו׳כן צריך להיות: דבור מאי קראה כו׳צריך להיות הכי גרסינן מאי קראה ונכתב בצדו נראה לי: באותו דבור בן יהוידע ואביתר ושר צבא כו׳כן צריך להיות:

תוספ׳ בדבור המתחיל אין הבור כו׳פיר׳רש״י כו׳נכתב בצדו ברש״י שלנו לא מצאנוה כהאי לישנא אלא עוקר חוליא מבור כו׳ואותו פירוש הביאו התוספות עצמן בסנהדרין בשם רש״י והקשו עליו פירוש זה שמובירין הכא בשם רש״י כותבין שם בלשון ויש מפרשים כו׳ולא בשם רש״י ומכל מקום מה שמקשין הכא שייך אף על פירוש רש״י שבכאן וקל להבין נראה לי: באותו דבור מן העשירים כו׳נכתב בצדו פירוש למלאות העניים וקל להבין:

דף ד עא גמרא בריש עמוד בניהו בן יהוידע זה סנהדרין כו׳ביניהם אם לאו כו׳כן צריך להיות:

רשי בדבור המתחיל בניהו בן כו׳בית דין ובן כו׳הכל דבור אחד: באותו דבור וקורם להם כו׳נכתב בצדו פירוש לאורים ותומים וקל להבין: באותו דבור אם יצליחו הוא סוף דבור: בדבור המתחיל תליסר כו׳ולמחרת יגיע כו׳ נכתב בצדו פירוש הלילה שבין י״ג לי״ד: בדבור המתחיל בשפיר כו׳ שאינו חשוב ולר לישב כו׳כן צריך להיות: בדבור המתחיל בשליא כו׳ כדת שליא שנחזיקנה שהיה ולד כו׳כן צריך להיו׳: דבור המתחיל מפיבושת צ״ל מפי בושת כו׳לו טעית הוא סוף דבור: בדבור המתחיל שהיה מכלים פני מפיבושת כל אב מכלים כו׳כן צריך להיות: בדבור המתחיל שמא יגרום כו׳לפי שהיה ירא שמא יחטא ויגרום החטא כן צריך להיו׳ונכתב בצדו ספרים אחרים:

תוספ׳ ב״רה בניהו זה סנהדרין מסברא אומר כו׳ נכתב בצדו וברשי שלנו אינו משמע כן והא ראיה שרש״י מביא המקרא וכן הוא אומר וגומר מיד אחר בניהו זה סנהדרין והיינו שמביא ראיה ממנו שהוא סנהדרין מדקדם לאורים ותומים ודוק נראה לי: באותו דבור כך פירש רש״י נכתב בצדו ברש״י שלנו אינו נראה לי רק בסנהדרין בפרק קמא תמצא כך עיין שם:

ע״ב גמרא בכל רוכתא דלא כו׳ תפתח כתפילה אריכתא דמיא כו׳ נימא אשרי תמיפי כו׳ נימא הלל הגדול כו׳ כצ״ל:

רשי ב״רה ואי כרבן גמליאל כו׳ ויש בכלל כו׳ כצ״ל: ב״רה משום אונס שינה: התוקפו לעבור כו׳ להוהירו יותר הס״ד והא: ב״רה זה הסומך כו׳ וכל שכן רשחרית דעיקר גאולת מצרים בשחרית הוה כדכתיב כו׳ כצ״ל: ב״אד וסמיך ליה יענך כו׳ נ״ב תימא לי מאי צריך לסמיכת יענך ה׳ ביום צרה דהוא במזמור אחר וגם כן פסוק אחר למנצח מזמור לדוד מפסיק בנתים תיפוק ליה מקרא גופא דכתיב יהיו לרצון אמרי פי שהוא תפלה כדמסקינן לקמן וסמיך ליה ה׳ צורי וגואלי ואין לומר משום דקדמיה תפילה לגאולה על כן צריכין אנו למילף מקרא אחרינא לאקדומיה גאולה לתפילה זה אינו דעל כרחך אי אפשר לאקדומי תפילה ולסומכה לגאולה אם לא שמקדים גאולה לתפילה ואם כן מאחר שילפינן מקרא דצריך לסמוך גאולה לתפילה פשיטא דצריך לאקדומי כדי לסומכה יחד ועוד קשה לי הלא קרא דיענך יי׳ ביום צרה אינה תפלה אלא בקשת רחמים כשאר מזמורים וברכה בעלמא הוא ולא תפילה ונרא׳ לי מאחר דעיקר הטעם לסמוך גאולה לתפילה כדי שלא יהא נזוק כל היו׳ כדאמרינן לקמן אם כן ילפינן מיענך ה׳ ביום צרה וק״ל. וחדע דכתב האור זרוע דבשבת אין צריך לסמוך משום דאינה יום צרה סוף סוף מאי שנא משאר ימים אלא מאחר שעיקר הטעם שלא יהא נזוק וזהו יענך ה׳ ביום צרה ובשבת לאו יום צרה: ודוק: ב״אד של מלך יצא המלך ומצאו שהפליג כו׳ אליו ומרויהו בתושבחות כו׳ כצ״ל: ב״רה באמצע כו׳ של יום דקא סבר כו׳ כצ״ל: ב״רה ויעף אלי כו׳ ולא הרגיע בינתים כצ״ל:

תוספ׳ ב״רה אמר רבי יוחנן כו׳ הוה ליה כגאולה אריכתא כו׳ כצ״ל: ב״אד תפילת ערבית חובה כו׳ נ״ב לאו שאמר בהדיא אלא הכי פירושו אם כן מוכרח לומר שר׳ יוחנן שמחייב לסמוך על כרחך סבר תפלת ערבית חובה ואם כן תהיה על כרחך פלוגתא דרב ורבי יוחנן ואם כן הלכה כרבי יוחנן ודוק כן מוכח באש״ר נראה לי: ב״אד פסקינן כרבי יוחנן צריך לומר דאפילו אי סובר רבי יוחנן כרב כו׳ כצ״ל: ב״אד יש לנו לסמוך ואין לנו להפסיק בדברים אחרים אלא במו שנהגו כך הוא לשון הר״אש:

ברכות פרק ראשון

דף ה ע"א גמרא אלא תלמדנו כו' נ"ב ונראה לי יותר לגרוס אל תקרי תלמדנו אלא למדתנו וק"ל:

רשי ב"ה ואם תלמיד חכם כו' דיו בכך נ"ב פירוש בתורתו: ב"ה כאלו אוח"ז חרב פפיות בידו כו' כצ"ל: ב"ה אשרי הגבר תיסרנו יה ומתורתך תלמדנו כו' כצ"ל: ב"ה נאמר ברית ביסורין דכתיב אלה דברי הברית כו' כצ"ל:

ע"ב גמרא ממתים ירך ה' ממתים מחלד חלקם בחיים כל זה נמחק: שם וצפונך תמלא בטנם ישבעו בנים רב נחמן כו' תניא אבא בנימין כו' כצ"ל:

רשי ב"ה הא לן כו' שילוח והן מובח כו' כצ"ל: ב"ה גלייה רבי יוחנן לדרעי"ר הס"ד: ב"ה מי שביק כו' שהוא גנב לי כו' כצ"ל:

תוספ' ב"ה אלא אימא כו' דשרי ללמוד קודם דלקמן כו' נ"ב וקשה לי דילמא לשי בהגיע זמן קריאת שמע ותפילה אירי ויש לומר דלשון כשעמדתי על מטתי משמע אחר שעלה עמוד השחר מיד אף שלא הגיע זמן קריאת שמע בעונתה וכן משמע מלשון הג"ה מיימוניות פרק ששי דתפלה שפלוגתת רש"י ור"י אירי בעלה עמוד השחר אבל פשיטא דמקודם עלות השחר שרי ללמוד לכולי עלמא ואף שאר מלאכות נראה לי:

דף ו ע"א גמרא לוא הקשבת כו' כצ"ל וכן ברש"י: שם כגלי ים תניא אבא כו' כצ"ל: שם קישמא ניהלא כו' נ"ב פירוש אפר הנעבר בנפה ערוך: שם ולחתום פומיה נ"ב ידהק את פיו מלשון כי החתים את בשרו נראה לי: שם עבד הכי חוא ואתזק כו' ואתסי תני אבא כו' שמי אבא אליך וברכתיך וכי כו' כצ"ל:

רשי ב"ה בוברתה הבכורה לאמה הס"ד: ב"ה ולחתמיה לקנה הס"ד: ב"ה ומניין בו' קרויה עשרה שנאמר כו' כצ"ל: ב"ה מאי כתיב כו' בהם לשום זכרון כו' להם לישראל אלא כו' כצ"ל:

תוספ' דבור המתחיל שלא יהא כו' עד סוף הדבור נמחק: ב"ה חמתפלל כו' וה"ר היה כו' נ"ב פירוש שהחמיר אף בבתי כנסיות שלנו וק"ל: באד עד שיצאו כולם ואם בתוך כך היה שום אדם בא בבית הכנסת היה מעיין כו' כצ"ל ונ"ב כן הוא במרדכי: ב"ה אלא תפילין כו' מן המותר בפיך כו' נ"ב פירוש ומפיק עור של בהמה טמאה לתפילין שפסולין וק"ל: ב"אד מתורת ה' בפיך כו' נ"ב פירוש אלמא אין עליהם תורה כי אין צריכין מן התורה להיות עליהם שם של שדי וק"ל: דבור המתחיל אחורי בית הכנסת כו' נכתב בצדו שייך לעמוד השני:

ע"ב גמרא ואם לרבר מצוה כו' כצ"ל: שם באתי ואין איש קראתי ואין עונה נ"ב סמך לרבר שמעתי א"יש הוא נוטריקון אמן יהא שמיה דהיינו בעשרה וק"ל: שם כאריה ישאג כי הוא ישאג ויחרדו בנים מים אנא נמי רחיטנא כצ"ל ונ"ב פסוק הוא בהושע סימן י"א: שם ואמר רבי חלבו אמר רב הונא כו' כצ"ל:

ואין

רשי ב"דה ואין עונה כו' דבר קדושה נ"ב פירוש והיינו עשרה:

דף ז עא גמרא רגע שאין כל בריה כו' כצ"ל: שם רגע כמימריה נ"ב פירוש כמשך דבורו דרגע וק"ל: שם צדיק בן רשע רשע כו' כצ"ל: שם הרף ממני ואשמידם ואעשך לגוי גדול אף על גב כו' כצ"ל:

רשי ב"דה לא טוב לצדיק צ"ל לצדיק לא טוב: ב"דה תחת גערה במבין. תחת גערה באדם מבין כו' כצ"ל:

עב גמרא אברהם אבינו וקראו אדון שנאמר ויאמר אדני אלקים כו' בעושי עולה אמור לו מי שלבו כו' משחקת לו ולא פ שיא הא בצדיק גמור והא בצדיק כו' כצ"ל: שם ואיבעית אימא שעה כו' נ"ב פירוש ואפילו צדיק גמור הוא בולע לפעמים היכא שהשעה משחקת לו וק"ל: שם וכתיב לכלותו בתחילה כו' כצ"ל:

רשי ב"דה רות כו' בפירושי דשמא נקיט לה כצ"ל: ב"דה כתיב לענותו בספר שמואל הס"ד:

דף ח עא גמרא הנני נותשם מעל אדמתם נמחק: שם תמה ואמר למען כו' כצ"ל ונ"ב תמה פירוש בתמיה: שם כחיזרא בגבבא דעמרא דלאחורי נשרא ואיכא דאמרי כו' כמשחיל בניתא כו' אין לו להקבה בעולמו אלא ארבע כו' כצ"ל:

רשי ב"דה שיער של כו' סמוך לפתח כו' נ"ב ולא נהירא לר"י מאחר שהוא יושב בבית הכנסת מה לי סמוך לפתח או אינו סמוך אלא הכי פירושו שלא ימהר להתפלל מיד כשיבא לבית הכנסת אלא ישב מעט מפני שיתיישב דעתו שלא יהא נראה עליו כמשוי מרד"כי וכן נמצא במקצת תוספות: ב"דה כפיטורי כו' כמידת הנקב כצ"ל והס"ד: ב"דה פיטורי כו' ופיטורי ציצים אטונין כצ"ל והס"ד ונ"ב פירוש בעין שרשרות: ב"דה כמשחל בניתא מחלבה כמושך נימת כו' כצ"ל: ב"דה המצויינים ציון ואסופת ציבור כצ"ל:

תוספו' ב"דה רב ששת כו' רבותא משמע כו' נ"ב פירוש ואינו צריך למהדר אפיה וק"ל: ב"אד גרסתו והלכו' גדו' מפרשי דוקא שיש כו' בלא הוא ועוד תירץ כו' אומנותו הוא כותב אנן מסתבר לן כי האי תירוצא ולא כדברי הלבות גדולות כצ"ל והס"ד. ונ"ב פירוש הילכך לדידן אסור נראה לי:

עב גמרא והזהרו בוורידין כרבי יהודה כו' דתניא רבי שמעון בן יוחאי אומר משום כו' כצ"ל:

רשי ב"דה על גב כו' מפני הדוק נ"ב פירוש שאינו נושקו בפיו וק"ל:

תוספו' ב"דה ואפילו עטרות ודיבון כו' כל זה נמחק וצריך להיות שנים מקרא ואחד תרגום יש מפרשים והוא הדין ללועזות בלעז כי כמו שהתרגום כו' כצ"ל: ב"אד בלשון תרגום הס"ד ונמחק ופירש רש"י ואחר כך מתחיל הדבור אפילו עטרות ודיבון פירש רשי שאין בו כו' תרגום ידוע אלא תרגום ירושלמי כצ"ל

ברכות פרק ראשון

ב"אד וצריך לקרות כו׳ נ"ב פירוש הוה אמינא שדי בקריאת ג׳ פעמים עבתי אפי׳
הכי קא משמע לן דצריך לקרות פעם שלישית בתרגום ירושלמי נראה לי וכן
בפירוש רבינו יונה: ב"רה ישלים כו׳ קמי שבת אלא מרביעי ואילך כו׳
במדרש יש ג׳ דברים כו׳ כצ"ל:

דף ט עא גמרא בלבד אמרו הכי קאמר להו כו׳ ורבי אלעזר בן עזריה מלא תותירו עד בוקר
נפקא ורבי עקיבא אי מהתם כו׳ כצ"ל והשאר נמחק ונ"ב ספרים אחרים. וכן
בסוף פסחים: שם מאי בקר בקר שני ורבי אלעזר אמר לך כל בקר כו׳ כצ"ל:

רשי בדבור המתחיל והאי דקרו כו׳ לילה משום כו׳ הכל דבור אחד: בדבור
המתחיל רבנן פליגי עלך כלומר מי פליגי רבנן עליך כו׳ כן צריך להיות:
בדבור המתחיל ומיהו כו׳ הליל׳ ויחיד כו׳ חצות עדיין כו׳ ונפקינן ידי כו׳ כן צריך
להיות: בדבור המתחיל יכול יהא כו׳ כדין תורה דכתיב כו׳ כן צריך להיות:
בדבור המתחיל שם תזבח כו׳ שוים בערב כו׳ למערב כבא השמש משחשכה
מועד כו׳ הד"א: בדבור המתחיל הכל מודים רבי עקיבא גופיה
מודה שהלילה מחצות ואילך היתה שעת חפזון למצרים לשלחם מן הארץ כן
צריך להיות והכל דבור אחד:

תוספו׳ בדבור המתחיל ובלבד כו׳ עמוד השחר קאי ונראה לי כו׳ כן צריך להיות:

עב גמרא אמר אביי לתפילין כאחרים כו׳ כן צריך להיות: שם כל היום כלו אמר רבי
זירא איני והא אנא כו׳ כן צריך להיות ונכתב בצדו נראה לי:

רשי בדבו׳ המתחיל כמצודה כו׳ ממונם וינצלו כו׳ הכל דבור אחד: בדבו׳ המתחי׳
לתפלה צריך להיות לתפילין:

תוספו׳ בדבור המתחיל אחרים אומרים כו׳ דאיירי לעיל מינייהו כן צריך להיות:
בדבור המתחיל לקריאת שמע כו׳ וכן בפרק מי שמתו כו׳ כן צריך להיות:

דף י עא גמרא אלא מאי לא ילדה עקרה רני כנסת ישראל כו׳ פניך יבהלון וגומר תוסף רוחם
יגוועון רב שימי כו׳ כל הגוף מה הקדוש ברוך הוא טהור אף נשמה טהורה מה
הקב"ה כו׳ כן צריך להיות: שם שנאמר וילך אליהו להראות אל אחאב כו׳
זה נמחק ונכתב בצדו נראה לי טעות:

רשי בדבור המתחיל חטאים כתיב קרי ביה חוטאים כו׳ נכתב בצדו נראה לי טעות
אלא קרי ביה חטאים וכן מצאתי בספרים אחרים וכך נראה לי פירושו חטאים
היינו כ מו חוטאים אלא קרי חטאים בדרך מפעיל ודוק נראה לי: ב"רה
סמוכים כו׳ כתיב אחרי נאמנים כו׳ כצ"ל: ב"רה יהורם כו׳ ויהושפט ומתוך
כו׳ כצ"ל:

עב גמרא לא הודו לו על ג׳ חודו לו גנז ספר כו׳ שכל מקום שהלך שם כו׳ כצ"ל: שם
במתניתין כל אדם יטה ויקרא ובבקר יעמוד שנאמר כו׳ כצ"ל:

סתם

רשי׳ בד״ה סתם מי כו׳ ולמה כרי כו׳ כצ״ל: בד״ה הרוצה להנות משל אחרים הס״ד בד״ה והרוצה שלא להנות משל אחרים הס״ד: בד״ה כי שם כו׳ קאי שכל מקום כו׳ הרא׳: אחר דבור המתחיל ורגליהם נרשם מתניתין ואח״כ נמחק:

דף יא עא גמר׳ לא אמרו לו כלום אמרו להם כו׳ כצ״ל:

רשי׳ בד״ה שריר שרדא כו׳ דאנן מיעט כו׳ כצ״ל: בד״ה לאחד כו׳ המשחיתים משל שלך דומה כו׳ ואשחיתנו עכשיו כו׳ כצ״ל והרא׳:

תוספ׳ בד״ה תני רב יחזקאל כו׳ ולא כלום ואם תאמר פשיטא כו׳ כצ״ל ונ״ב נראה לי: באר סוכה כו׳ ופירש רשי כו׳ ומאי קא מרמה התם כו׳ כצ״ל:

עב גמרא ומרת לילה ביום בשלמא מידת לילה ביום כדאמרינן כו׳ מפני אור ואידך כו׳ אמר רב הונא למקרא צריך לברך למדרש אין צריך לברך ורבי אליעזר אמר למקרא ולמדרש צריך לברך כו׳ למשנ׳מי צריך לברך ורבא אמר אף לתלמוד צריך לחזור ולברך דאמר רב חייא כו׳ ברוך אתה יי׳ המלמד תור׳כו׳ ברוך אתה יי׳ נותן התורה כו׳ ואמר רבי זריקא אמר רבי אמי כו׳ כצ״ל:

רשי׳ בד״ה יוצר אור ובורא חושך לקמיה מפרש כו׳ כצ״ל: בד״ה אמר להם הממונה הוא כו׳ כצ״ל: בד״ה ברכו ברכה כו׳ הדברות הסר ואחר כך עם העם גם כן סוף דבור ואחר כך נמחק הדבור של שמע עד סוף הדיבור: בד״ה לאו בפי׳ כו׳ יוצר אור הס״ד: בד״ה ברכות אין כו׳ דהך ברכה אהת יוצר אור דיוא כן צריך להיות:

תוספ׳ בד״ה שכבר נפטר כו׳ ובשבילה אינו נפטר כו׳ כצ״ל: באר אלא אם ילמד מיד וגם כו׳ נ״ב לכאורה משמע מדבריו דאפי׳ אם למד מיד אחריה מכל מקום אינו פוטרת כל היום אלא דוקא מה שלומד אחריה ואינו כן כמו שכתב הראש זל אף היא פוטרת כל היום כו׳ עיין שם וכן כתב הלמג להדיא בשם ר״י: באר מפני שברכת התורה כו׳ נ״ב ומהרא׳אי כתב בכתביו שיש לנהוג כדברי הא״ח והראש ששינה מפסקת אפילו שינת היום היכא דהוי קבע עיין שם: באר שהיא בריתא נ״ב תימא הלא היא משנה שלימה: באר אבל אין צריך כו׳ נ״ב דברי התוספות מורים שיכול לברך ברכת התורה אפילו לא אמר פסוקים ואינו לומד כלל וסברה שהרי אי אפשר לו שלא ילמד היום כלל דאפילו פסוק ראשון של קריאת שמע הוא תורה אבל מדברי הראש נראה דפשיטא שאי אפשר לברך ברכת התורה אם לא שילמד או יקרא פסוקים עיין שם:

דף יב עא גמר׳ דאמרא הוא ופתח ובריך כו׳ אכל ופתח אדעתא כו׳ היינו בעין לא צריכא כו׳ אכל ופתח בדנחמא כו׳ כצ״ל:

רשי׳ בד״ה דילמא כו׳ אהבה רבה בו׳ כצ״ל: בד״ה פתח כו׳ חנגן פשיטא כו׳ היין ויתנן וכו׳ הסר והרא׳: בד״ה לאו לאתויי כו׳ לברכת הלחם כו׳ נ״ב מדלא אמר

ברכת

ברכת המזון קא ברכת הלחם משמע שהוא ברכת המחיה והכלכלה וכן מצאתי
בפירוש רשי של הלי"ף ולא אירי בלחם גמור שצריך ברכת המזון ודוק:

תוספ' ב"ה פתח בו' אלהינו מלך העולם והיה בו' כצ"ל: ב"ה אמת ויציב בו' וכן
איתא בהדרם האי בו' כצ"ל:

עב גמרא כל השנה כולה אדם בו' כצ"ל:

רשי ב"ה והוקענום בו' מים למזבח ויאמר דוד אל הגבעונים ויאמר מה אעשה לכם
ובמה אכפר וברכו בו' שאול ובת קול בו' כצ"ל והדא:

תוספ' ב"ה והילכתא בו' ורבי מאיר כתב דאין מחזירין אותו מכל אותן דברים בו' כצ"ל
וג"ב וכן פסק הרא"ש: ב"אר דלא פסק בספר בו' נ"ב פי' בתלמודא:

הדרן עלך הקורא פרק ראשון

היה קורא פרק שני

דף יג עא רשי ב"ה משיב צריך להיות ומשיב: ב"ה שמע מינה בו' שיהא מתכוין לשם
כצ"ל: ב"ה הכתובה צריך להיות נכתבה: ב"ה מדברים בו' האלה
למדרש בו' הדא:

תוספ' ב"ה היה קורא בו' דקתני אמר להם הממונה כצ"ל: ב"ה ובאמצע בו' אפי'
באמצע הפסוק רב הונא בו' כצ"ל: ב"ה בלשון הקידש בו' ופרשת פרה
אדומה נמחק ונכתב בצידו טעות הוא וכן בתוספות דמגילה: ב"אר אף על
פי כן בכל לשון נאמרה בו' נ"ב דאם לא כן מאי טעמא דמאן דאמר בכל לשון
נאמרה ודוק:

עב רשי ב"ה מבאן ואילך בו' אם שמוע הסר:

דף יד עא גמר' ואין בכך כלום עד כמה רבי אמי בו' כצ"ל: שם בלא חלום נקרא רע שנאמר
בו' כן הוא בסא:

רשי ב"ה צרק בו' לבוראו והדר בו' הפציו הסר והדא:

תוספ' ב"ה ימים שיחיד בו' ומברכין והכא נמי בו' לחברתה ואמאי פותחת בברוך
שויא דאם שמעה בו' דאשר גאלנו קאי כאשר בו' והרי סיפא זהו אשר גאלנו
בו' יודע ונכנס בבית בו' מיושב דבשביל כך בו' כי הא דאם קרא הלל בבית
הכנסת יצא כצ"ל והסר: ב"ה טועם ואין בכך בו' ומשום הבי הפולט אינו
בו' כצ"ל:

עב רשי ב"ה כל אמת בו' ריחטא של אמת בו' כצ"ל: ב"ה וזה לעשות בו' עשיית
הסר: ב"ה קריה צ"ל קריאה לקריאת שמע בו': ב"ה שלוח בו' וחשיב
דלא

דלא אזיל נמחק ונ"ב בסא אינו : בד"ה כאלו מעיד כו' בעצמו לישנא מעליא נ"ב ובנמוקי רבי יוסף דאלפסי מפרש על עצמו כפשוטו עיין שם :

תוספו' בד"ה ומנח תפילין כו' בהם וברך עליהם כו' נ"ב לפי זה משמע דטליתא בלא ברכה ליכא איסור כל כך ופיסקי התוספות נמי מראין הכי אבל הראש כתב שהעטיפה הוי הפסק וק"ל :

דף טו ע"א גמר' מן והני מילי עד מתניתין כל זה נמחק ונ"ב לדעת התוספות והר"אש ומרדכי ור' יונה לא גרסינן זה וברבי יונה שהכי גרסינן והני מילי בעידנא דקריאת שמע ותו לא ובא להשמיענו שלא יהדר מאחר שבא הזמן פן יעבור הזמן ואירי אף לתפילה ולפי דאמת נראה דאף רשי' היה גורס כך ונתוסף על פירושו כמו שנתוסף בגמרא כדי שלא יוקשה דבריו זו על זו עיין בראש :

רשי בד"ה קריאת שמע בערנא כו' דכל היום זמנו הוא נ"ב לאו דווקא אלא עד חצי יום וכספרים אחרים אינו : בד"ה מאן תנא כו' הסד' : בד"ה הני מילי כו' הסד' : בד"ה דלמא רבי יהודה כו' לא הכי גרסינן כו' הא : בד"ה משום דרבי יוסי כו' כצ"ל :

תוספו' בד"ה דילמא כו' מרסיפא רבי יהודא דישא נמי כו' כצ"ל : בד"ה ורבי יהודא כו' ופוטר דרבנן כו' כצ"ל :

עבגמרא לכתחילה מני לא רבי יהודא כו' ואם ברך יצא מני לא כו' כצ"ל וכן ברשי' שם ואין לו תקנה כו' אמר רבי טבי כו' כצ"ל :

רשי בד"ה לעולם רבי יהודא ואפילו לכתחילה כו' פסיל והא כו' דרביה הוא דאמר כו' כצ"ל והא : בד"ה אפילו רבי ימא כו' היא ודקא כו' מני רבי מאיר כו' כצ"ל והר"א : בד"ה ואין לו תקנה כו' כצ"ל : בד"ה רחם מבניס הזרע הסד' : בד"ה דאמר לך כו' רבי יהודא הוא דשמעינן כו' כצ"ל : בד"ה משום אלה נ"ב פירוש דכתיב וכתב האלות האלה וגו' :

תוספו' בד"ה בין הדבקים כו' זיין של תזברו כו' נ"ב והראב"ד חוסיף זיין וזכרתם :

דף יו ע"א גמרא להיכן שעה יחזור לראש בין פרק לפרק כו' כצ"ל וחשאר נמחק : שם סרכיה נקיט ואתא נ"ב אבל סמ"ג ושור פירשו דקאי אכתבתם והכי קאמר שאם אמר למען ירבו ימיכם אינו חוזר לכתבתם ראשונה דודאי בכתבתם אחרונה הוא עומד כו' : שם מי לא עסיקנין דקאזיל כו' כצ"ל :

רשי בד"ה לתחלת הפרק צריך להתחיל יחזור לראש כגון כו' : בד"ה האומנין כו' במלאכתן הסד' : בד"ה בריה דבת כו' קרי ליה בר רחל כו' כצ"ל :

עב גמרא אלמא קסבר נמחק אלמא וצ"ל מאי טעמא דר' שמעון בן גמליאל קסבר אנינות כו' ונ"ב האי אנינות הוא דין אבילות ולאחר שנקבר המת מיירי הכא ובאשר מבואר היטב עיין שם : שם בין שהוא בן ברית בין שאינו בן ברית כצ"ל

רשי׳ בד״ה רחץ כו׳ ברחיצה הסד ונמחק כראמרינן ואח״כ מתחיל הדבור איסטניס אני הוא אדם מעונג ומפונק והס״ד ונמחק מאוד ונ״ב בסא אינו: בד״ה אין קורין אבות לישראל הסד: בד״ה ותבא לפניך כו׳ וקודת רוחנו הסד:

תוספו׳ בד״ה איסטניס כו׳ אפילו תוך ז׳ וכן חתיר כו׳ כצ״ל:

דף יז עא גמרא אלא לעושיהם לא נאמר אלא לעושיהם לעושים לשמה כו׳ כצ״ל: שם אלופינו מסובלים וגו׳ אלופינו מסובלים רב ושמואל כו׳ כצ״ל ונ״ב נ״ל:

תוספו׳ בד״ה ונפשי כעפר כו׳ נ״ב ואני שמעתי מרבי עפר הכל דורסים עליו ואחר כך היא דורסת על כל הדורסים אף אני כן לכל מצערי ו׳קל:

עב גמרא התם בכונה תליא מילתא כו׳ כצ״ל:

תוספו׳ דבור המתחיל פרץ צ״ל הכי גרסינן פרץ כו׳: בד״ה תרי כו׳ ושמא ניסן כו׳ נ״ב פירוש באותם שתי שבתות דוקא ולא בעצרת בו׳ודוק:

הדרן עלך היה קורא פרק שני

מי שמתו פרק שלישי

גמרא מן התפלה ומן התפילין ומכל מצות כו׳ כצ״ל:

רשי׳ בד״ה את שלפני המטה כו׳ אצלם הסד ואחר כך מתחיל הדבור ולשאחר המת׳ נשאוהו כבר והסד ואחר כך צ״ל דיבור שלפני המטה צורך בהם פטורים אם צריכים לשאותו פטורי׳ ושלאחר המטה אף אם צורך בהם חייבי׳ הואיל שכבר יצאו כו׳ כצ״ל:

תוספו׳ בד״ה מי שמתו כו׳ כמו כן הסד ואחר כך מתחיל הדבור פטור מק״ש: דבור המתחיל פטור צ״ל הכי גרסינן פטור כו׳ ומן התפילין הסד: ואחר כך מתחיל הדבור חדש הכי גרס רשי׳ שלאחר המטה אפילו המטה צריכה להם כו׳ כצ״ל: בד״ה אלו ואלו כו׳ דפטור מן קריאת שמע ומן התפילין כו׳ כצ״ל:

דף יח עא גמר׳ מעל פני מתו ונאמר ואקברה מתי מלפני כל זמן כו׳ תכלתיה דרבי יונתן אמר ליה כו׳ מחרפים אותנו אמר ליה ומי ידעי כו׳ כצ״ל:

רשי׳ בד״ה קתני מיהת פטור מקריאת שמע כו׳ כצ״ל: בד״ה רב אשי כו׳ ומתניתין נמי כו׳ כצ״ל: בד״ה אלו צריקים כו׳ מן העבירה והרשעים אינם יודעים מאומה שעושים כו׳ כצ״ל והלא:

תוספו׳ בד״ה ואינו מברך כו׳ רישא וסיפא בירושלמי ורבי כו׳ מושל גם אבילות כו׳ בעיר אחרת במוצאי שבת ואכל בשר ושתה יין ואמר כיון כו׳ כצ״ל: בד״ה וירבב כו׳ ועוד דבחדיא אמר כו׳ ורוכב עליו כצ״ל והסד: ואחר כך מתחיל

הדבור

הרבור חדש אלא אסיפא כו׳: ב״ה למחר כו׳ותימה והא אמרינן פרק התכלת ההיא שעתא ודאי רמינן להו פירוש נותנין ציצית בטליתיהן משום לועג כו׳ ומאי שנא אומר רבינו תם כו׳כצ״ל: באר לדורתם כו׳נ״ב פירוש משום הכי היו מחוייבים באותן דורות בציצית שהיו דור שכולו תם וק״ל:

עב רשי: ב״ה חוייה שמואל ללוי הבירו שהיה יושב כו׳כצ״ל ונ״ב נראה לי:

תוספו׳: ב״ה בן איש חי אשו כולי עלמא כו׳בספרים כו׳כצ״ל:

דף יט עא גמר׳: בריש עמוד ואי סלקא דעתך דלא ידעי כי אמר כו׳אמר רבי יהודא חס ושלום כו׳ אלעזר בן חנך שפקפק כו׳כצ״ל: שם כבן שמתחטא לפני אביו כו׳נ״ב ובערוך פירוש הילדים רכים תרגימא טליא מחטיין כלומר שבן מתענג לפני אביו כו׳וכהאי גוונא בפיסק׳ בזכות שני דברים שישראל מתחטאין לפני המקום כו׳: שם שלח ליה שמעון בן שטח אלמלא תודוס כו׳ותנן אותו היום כו׳ רבי יהושע בן לוי מדמה כו׳ורבי אלעזר לא אחד אחד וקורין אין המת מושל לפניהם הן יושבין כו׳וקורין והוא יושב כו׳כצ״ל:

רשי: ב״ה בלר מקומות כו׳משמע מצינו שנדו כו׳כצ״ל: ב״ה אין משקין כו׳ונסתרה הסר: ד״ה רבי יוסי צריך להיות רבי יהודא: ב״אר את רבי עקיבא כצ״ל: ב״ה שאין עורה כו׳בשלוש כתות הסר: דבור המתחיל בזמן שהמת צריך להיות אין המת כו׳:

תוספו׳: ב״ה דוגמה כו׳שהיו גרים כו׳נ״ב ובערוך פירוש לפירושו זה ר״כי קאמר שמעיה ואבטליון השקוה כדי להראות חשיבות של גרים שהם כישראל ונמצא מזלולין בכבודן ולפי שגינה שמעיה ואבטליון נידו אותו לכבוד הרב עיין שם: ב״אר השקוה מי צבע אבל כו׳התורה עליה אלא לירא אותה כצ״ל והסר:

עב גמרא תש ולאחותו נ״ב כל ימי הזירו ליי׳על נפש מת לא יבא לאביו ולאמו לאחיו ולאחותו לא יטמא:

רשי: ב״ה מנפח כו׳ולא לאוכלי כו׳כצ״ל: ב״ה או שהיתה כו׳ לרדף אחריו: יתרים כו׳כצ״ל: ב״ה ולאחותו כו׳למת מצוה הסר ואחר כך מתחיל הדבור ושמע שמת לו מת מקרוביו יבול יטמא להם: ואחר כך מתחיל הדבור אמרת לא יטמא כו׳:

תוספו׳: ב״ה רוב ארונות כו׳נפש מטומאה הנוגע כו׳כצ״ל ונ״ב נראה לי: ב״אר שיש עליו טפח כו׳נ״ב פירוש ואז בוקעת ועולה אפילו מצר הריקן: ב״ה ולאחותו כו׳מה תלמוד לומר לגופיה כו׳וכן אחר כך מה תלמוד לומר לגופיה כו׳כצ״ל: באר שאם היה כהן גדול ונזיר כו׳כצ״ל ונ״ב נראה לי: ב״ה אמר ר״ כו׳ שקאי על אדם שהוא כו׳דיוסף הכהן שמתה אשתו בערב פסח וטמאוהו כו׳ האלן בו כרפרישית אבל כו׳כצ״ל:

דף ע א גמרא ואנן קא מתנינן שיתא כו׳ כי היה שליף חד מסאניה כו׳ זרא דשפירי כותי כו׳ כצ״ל :

רשי בד״ה שב ואל תעשה כו׳ נתנו לרחות על כרחך היינו דדחייתן אינה כו׳ כצ״ל : בד״ה האשה כו׳ עוקצין הס״ר : בד״ה בתליסר כו׳ והכי אמרינן כו׳ כצ״ל : בד״ה כרבלתא שם לבוש חשוב כו׳ נ״ב בערוך פי׳ מלבוש אדם כעין כרבלתא דתרנגולא ואין דרך בנות ישראל להתכסות בו שהוא פריצות ומביא לדבר עבירה ער כאן ולפירוש רשי נראה בעיני שהפריצות הוא שהלכה במלבוש חשוב לשוק בלא כיסוי סרבל וקל : בד״ה מתון לשון מאתן הס״ר :

תוספו׳ בד״ה אמרת לא כו׳ מנא ליה דהכא מירי בעושה כו׳ כבר במעלה דנויר כו׳ יש לנו לומר כי יש כו׳ כצ״ל : בד״ה שב ואל תעשה כו׳ קרי ליה דחייה אימא כו׳ כן צריך להיות :

ע ב רשי בד״ה ובמזוזה כו׳ ובגמרא פריך כו׳ כצ״ל : ד״ה דלא תעשה כו׳ צריך להיות בשמירה דלא תעשה כו׳ חייבת דהשוה כו׳ כצ״ל והלא : בד״ה או דרבנן כו׳ חלק אביהם כו׳ כצ״ל : בד״ה לא לפניה כו׳ רבנן הס״ר :

תוספו׳ בד״ה נשים כו׳ דאורייתא והא דלקמן כו׳ כצ״ל :

דף כא ע א גמר מן ברכת המזון מקל וחומר כו׳ מן ברכת התורה מקל וחומר כו׳ כצ״ל :

רשי בד״ה דלית בה כו׳ של י״ח הס״ר : בד״ה לישנא אחרינא כו׳ כתיב הס״ר : בד״ה כי שם כו׳ לאלהינו באמן הכי כו׳ כצ״ל :

תוספו׳ בד״ה והרי תפלה דדבר שהציבור כו׳ בגווה דדבר שציבור כו׳ כצ״ל : בד״ה ורבי יוחנן כו׳ הלכה כר״י נ״ב ונראה בעיני דאף ר״י לאו חובה ממש קאמר אלא ולואי כלומר מצוה איכא וכן משמע בתוספות דמקום שנהגו דף נ״ד בד״ה והאמר רבי יוחנן כו׳ :

ע ב גמרא מנהני מילי כו׳ צריך להיות מאי משמע דתני כו׳ :

רשי בד״ה רב הונא כו׳ הילכך אם לא גמר כו׳ כצ״ל : בד״ה מפסיק כו׳ לקדושה לעצמו כו׳ כצ״ל : בד״ה סמכו כו׳ בגזירה שוה דתהרוגו דהכא כו׳ כצ״ל : בד״ה פולטת שפבת זרע כו׳ קרי הס״ד : בד״ה המשמשת כו׳ לחלוק בה הס״ר : ואחר כך מתחיל הדבור אילימא לרבנן כו׳ :

תוספו׳ בד״ה עד שלא כו׳ לא יתפלל הס״ר ואחר כך מתחיל הדבור חדש באיזה אמן כה׳

דף כב ע א גמר דרך ארץ דתניא והודעתם כו׳ כרבי אלעאי בראשית כו׳ בבלאי כדכתיב כרמך לא תזרע כלאים רבי יאשיה אומר כו׳ שמעתי שמקילין בה ושמעתי שמחמירין כו׳ מה טיבן בטבילה אפשר כו׳ גדר גדול גדרו בה כו׳ כצ״ל :

רשי בד״ה משמשת כו׳ נ״ב שייך לעמוד אחר : בד״ה מכאן אמרו כו׳ וברכת אבל כו׳ הדעת הס״ד והדא : בד״ה הלכות דרך ארץ כו׳ ופרק בן עזאי כו׳ כצ״ל לטבילת

ד"ה לשבילות צל לטבילת: בד"ה חד תני כבן עזאי כצ"ל והס"ד: בד"ה גדר גדול גדרו במה שהצריכו בארבעים סאה כצ"ל והסד:

עב גמרא תמיד חצביה כו' תני היה עומד בתפילה וגוכר כו' אלא אמר רבא הואיל כו' כצ"ל:

ושי ב"ה אמר רבא כו' בתראי הוה כצ"ל: ב"ה אסיפא דרבי יהודא הס"ד:
ב"ה טבל ובירך כו' תשעה קבין הס"ד: ו"ה אפשר צ"ל דאפשר:

תוספו' ב"ה אלא לכולי עלמא כו' ובדשהה קמפלגי כו' נ"ב פירוש ר"י מפריש טבירא ליה סברה קמייתא דאין להלק בין שהה מחמת אונס כו' הילכך מאחר דבלא שהה כולי עלמא מודו דאינו חוזר לראש שמע מינה דחזי ולא דחי ואם כן מאי שנה בשהה פירוש מאחר דשהה לחזר בלא השרין מים אין חוזר לראש כמו שהקשה רב אשי האי אפ שהה אפ לא שהה מבעי ליה אם כן אף בהשתין לא יהא חוזר לראש מאחר דחזי ורוק ומבואר יותר בדברי הרא"ש: ב"ה אף על פי כו' והוי מעוות לא כו' כצ"ל: ב"ה ממתין כו' להטפיח כמשמע לקמן וכגון דעבד טיף טיף שנבלעין כו' כנגד העמוד בלבד וחבנן כו' כצ"ל:

דף כג עא גמר' אמר רב זביד ואיתימא רב אדא עד פרסה כו' וקרוב לשמוע דברי חכמים אמר רבא כו' שחוטאין ומביאין קרבן כו' כצ"ל: שם ובידו ונבנס ומניחם בחורין הסמוכין לבית הכסא כצ"ל ונ"ב חבי גרסינן: שם אמר רבה בר בר חנה כו' עד ומניחן צריך להיות קודם אמר רבי יעקב בר אחא כו' ונ"ב באלפסי ובראש מהופך:

ושי ב"ה רמד סבר כו' בפירקין ובשהה כו' הדא: ב"ה האי כו' דרב חסדא ורב המנונא כו' כצ"ל: ב"ה ומר סבר כו' קודם שתיהה כצ"ל: ב"ה בחורים הסמוכין לרשו' חרבי' כו' הגדר לפנות הס"ד: ב"ה לא שנו דבעי שפח הס"ד: ואחר כך אלא בכלי שהוא כליין כיס כו' הכל דבור אחר:

עב גמרא ולא ישתין מים ולא יישן כו' כצ"ל:

רשי ב"ה לית הלכתא כו' בתפילין דמני כו' הדא: ב"ה אסרתי לך בו' ערוה אחר:
ב"ה אלא אידי כו' טפחיים ובאשה מלפניה כו' כצ"ל והדא: ד"ה איבא צ"ל דאיבא: ב"ה דאי אתית כו' איפכא אין לי כו' הדא: ד"ה צר ביה צריך להיות קודם דבור המתחיל ולאביו כו': ב"ה אם חיה כו' התפילין או למטה כו' הדא:

דף כד עא גמר בין כך לכסת כו' נ"ב ואיירי שהיו מונחים בכיס או בכלי דהא בעי כלי בתוך כלי לתשמיש וכן משמע מתוס': שם היה ישן במטה ואשתו עמו במטה לא יחזיר פניו ויקרא ק"ש כו' כצ"ל לפי גרסת התוס': שם תכשיטין שבחוץ עם תכשיטין שבפנים נ"ב אצערה ועגיל בחוץ וכומן בפנים:

רשי בד"ה בשלמא לרב יוסף כו' בני ביתו אינו אשתו כצ"ל ואחר כך מתחי' הדבור הוא ישן במטה ובני ביתו ואשתו בכלל ביתו: בד"ה וקוצה כו' לברך אשה יושבת מותרת כו' בקרקע אבל כו' ונראין ואף על פי כו' כצ"ל והר"א:
בד"ה שוק באשת איש הסר: בד"ה דורשי המורות קשרים כו' כצ"ל:
באר' דורשי חמורות גרסינן כו' נ"ב והוא מלשון חומרת' שהוא לשון קשר וי"מ מלשון חומרתא והוא מרגליות כלומר שהיו דורשים סתרי תורה:

עב גמרא אנא אנינא דעתאי כצ"ל:

רשי בד"ה המגהק כו' מכוער גרסי הס"ד והר"א:

תוספו' בד"ה וממשמש כו' אבל לא מתעטף אם נפלה שליחו דתרי כו' כצ"ל: בד"ה אמר ליה כו' ואם כן הוי ליה ראוי כו' כצ"ל: בד"ה בחבלי השוא כו' פסק רבינו חננאל כו' נ"ב שייך לעמוד השני:

דף כה עא גמר איתמר צואה עוברת כו' ויתר תהיה לך וגומר וכסיתה את צאתך הא כיצד כו' כצ"ל: שם איתמר אמר רבה נמחק איתמר: שם דקאמר תנא קמא אילימא כו' כצ"ל:

רשי בד"ה שיש לו עיקר כו' ומסרחת ושאין לו כו' כצ"ל והר"א: בד"ה מותר לקרות ואין צריך להפסיק כצ"ל: בד"ה חטמא עומד תחת ר"אילן ולא בנושא כו' כצ"ל: דבור המתחיל ולא אסרה צ"ל לא אסרה: בד"ה ויצא ר"כו' כיסוי וכתיב כו' הא': בד"ה שרא ליה מריה מחול לו כו' כצ"ל:

עב גמרא אפילו ישראל נמי ישראל פשיטא ליה דאסור אלא גוי איצטריכא כו' ה"ק ר"שבג אחר חמטה כו' משה פחות משלשה פשיטא לי דבלבוד דמי שלשה ארבעה כו' כצ"ל:

רשי בד"ה וכמה מיא כו' מרובין הם הס"ד:

דף כו עא גמרא ברייש עמור אקמטרא בכלי כו' זיבה לרבי יודא מהו כו' כצ"ל: שם תא שמע המשמשת וראתה כו' נ"ב פירוש שפלטה ואחר כך ראתה:

רשי בד"ה ככלי בתוך כו' דהא גלימא לאו כלי הוא כצ"ל: בד"ה פולטת שכבת זרע כו' נוצר הימנה והכי פי' נדה שפלטה עתה התשמיש ששמש כו' כצ"ל והר"א:

הדרן עלך מי שמתו פרק שלישי

תפלת השחר פרק רביעי

גמרא במתני' נמחק רבי יהודא אומר עד שבע שעות ונ"ב התוספות לא גרסו כן עיין לקמן: שם מתפלל בשחרית שתים שחרית מתפלל במנחה שתים כצ"ל אלמא

ונ"ב אלמא דמושכה ומנה עד תפילת מנחה והיינו אחר חצות אבל מתשלומי שמתפלל תפילת מנחה שתים לא קרייק דהא תפילת ערבית כולי עלמא זמנה בלילה ומשלמה ביום ודוק: שם מתפלל בערבית כו'כצ"ל:

רשי בד"ה תפלת השחר וכו' נמחק וכו': בד"ה וכיון דעבר יומו בטל קרבנו כו' נ"ב דהכי אמרינן גבי קרבנות זבח נסכים דבר יום ביומו מלמד שאם עבר יומו בטל קרבנו:

תוספו' בד"ה שעה ולא התפלל ערבית מחפלל בשחרית שתים כו'כצ"ל:

עב גמרא בליל שבת שתים כו' נ"ב פירוש של שבת: שם על הכוס קשיא נ"ב וה"ר לשון רב האי גאון אף על פי שעלת' בקושיא מכל מקום לא משבשתא היא ושעמא דמסתבר הוא כו'עיין באשרי: שם ותניא כותיה דרבי יהושע ב"ל כו'כצ"ל וכן אחר כך בצ"ל: שם ויפגע במקום וילן שם כצ"ל:

תוספו' בד"ה שעה כו' דהיינו של מוצאי שבת כו'כצ"ל: באר אלמא דמצריך כו' נ"ב ואין זו דאיית שהרי ה"ר א"ש כתב כל דברי ה"ריף ואפילו ה"כי כתב כרברים דלעיל:

דף כז עא גמר' רבי יהודה ואיבעית אימא רבנן כו'רבי ירמיה בר אבא כו'כצ"ל:

רשי בד"ה פלג כו' חסר רביעי"ת הכי קאמר כו' כצ"ל: בד"ה שממאנין כו' ועל המפותח כצ"ל והס"ד:

תוספו' בד"ה ר"א שמע ושל מוספין כו' נ"ב פירוש וברייתא היא ודוק: באר שאמר שבע שעות כו' כצ"ל: בד"ה דרב כו' מן התורה אם כן לא צריך כו'כצ"ל:

עב רשי בד"ה והיינו דקאמר כו' בערב שבת אמר ליה כו' ה"ר א: בד"ה מעברין לך יורידוך מן הנשיאות בשביל אחר כצ"ל:

תוספו' בד"ה הואיל כו' נימא לעניין חומרא ואמאי שרא ליה כו'ובקו' פירוש בפני אחר כצ"ל: בד"ה שאני ציבור כו' זמן אין איסורא כו' נ"ב נ"ל טעות והכי ראוי להיות ואף על גב דלא מטא זמן איסור אסורים בעשיית מלאכה כו'פירוש כדי שלא להטריחם עוד בתפילה משום הכי אוקמינהו באיסוריהו מה שאין כן ביחיד ודוק אבל מכל מקום הראש והרשבא כתבו דדוק לעניין תפלה אבל לא למלאכה כו':

דף כח עא גמר ברישׁ עמוד דילמא מעברין לך אמר לה יומא חדא כו'כצ"ל והשאר נמחק: שם ולמחר ליתבר אמר ליה לית לך כו'מבית המדרש אפילו שעה אחת דתנן כו' אמר להם מותר אני לבא בקהל כו'כצ"ל: שם הכי אמר רבי יוחנן הלכה כרבי יהודא כצ"ל ונ"ב כך מצאתי בספרים אחרים מוגה וכך מובן לשון רש"י ולפי זה לא גרסינן לעיל רבי יוחנן אלא אחד מן האמוראים שנתחלף בשמן

בשמן אבל כל הפוסקים גרסו לעיל רבי יוחנן כו׳ ואם כן לפי זה צ״ל דגרסינן
הכא שפיר אין הלכה כרבי יהודה ודוק: שם אספתי ממך היו מאי משמע
כו׳ זמני מועדייא דבירושלם כו׳ כצ״ל: שם לישנא דצעורא הוא נ״ב הוא
הדין דהוה מצי לפרש נמי לשון שבר כמו לרבי יהושע בן לוי והוא הדין לרבי
יהושע בן לוי לשון צערא אלא לפי שהתרגום של רבי יוסף נופל על הא דרבי
יהושע בן לוי דמאחר תפילת מוספי שהיא תפילת חגים ומועדים מפרש לשון
שבר כמו שתרגם רבי יוסף אבל לרבי אליעזר דמפרש המקרא אתפילה של
שחר ולא כתרגם רב יוסף גם כן אינו מפרש אליביה לשון שבר אלא לשון
תוגה וצער כך נ״ל וברי״ף איכא גירסא אחרת:

רשי בדה כסא דמוקרא כו׳ במשל הדיוט כו׳ כצ״ל: בדה ואחר כך של מוספין
הואיל ואיחרה וזמנה אינו עובר כו׳ כצ״ל ונ״ב נראה לי:

תוספו׳ בדה ושל מוספין כו׳ עם התמיד כו׳ נ״ב אלמא דלמצוה עם התמיד ולא עד שש
אם כן הא דקאמר עד שש לחובה ובדיעבד קאמר וקל:

עב גמרא כרבי יהושע בן לוי כו׳ נ״ב ותוספות מפרשים בפרק קמא דשבת משום דרבי
יהושע בן לוי אסור לטעום אפילו פירות קאמר וליתא עיין שם: שם אמר
רבי תנחום נמחק אמר וצ״ל רבי תנחום אמר רבי יהושע בן לוי אמר כנגד כו׳:

רשי קודם דבור המתחיל מה מקום כו׳ צריך להיו׳ דבור המתחיל בצבור שנו פירו׳
כשהוא בבית הכנסת ונ״ב כן הוא בפירוש רבינו יונה:

תוספו׳ בדה כיון שחגיע כו׳ ואפילו מפסיקין מן כו׳ כצ״ל:

דף כט עא גמר ולא העלוהו כו׳ נ״ב פירוש לא סלקו אותו מלהיות שליח צבור כו׳ עיין בריף:
שם כולן אין מעלין אותו בברכת המינין מעלין אותו כו׳ כצ״ל: שם פיסקא
רבן גמליאל אומר כו׳ נמחק כל הפיסקא וצ״ל רבי יהושע אומר מעין י״ח וכו׳
מאי מעין י״ח רב כו׳: שם הביננו נ״ב אתה חונן: ומול את לבבנו נ״ב
השיבנו: ותסלח לנו נ״ב סלח לנו: גאולים נ״ב גואל ישראל: ממכאובינו
נ״ב רפאינו: ודשננו בנאות נ״ב ברך עלינו השנה: ונפוצתינו נ״ב תקע
בשופר: והתועים נ״ב השיבה: ועל הרשעים נ״ב למשומדים: וישמחו
צדיקים נ״ב על הצדיקים: בבניין עירך נ״ב ולירושלם: ובצמיחת קרן
נ״ב את צמח: טרם נקרא נ״ב שמע קולנו: שם מי לא תנן כו׳ נ״ב לקמן
דף ל״ג: שם בין לחול קשיא נ״ב אף על פי שעומד בקושיא מכל מקום
הילכתא כשמואל דאין אומרים הביננו בפני עצמו עיין בריף: שם אי הכי
הבדלה כו׳ נ״ב סתמא דתלמוד׳ הוא דמקשה אמאי עמדה לעיל בקושיא לישני
נמי כי האי גוונא וקל:

רשי בדה לא שנו כו׳ על המים כו׳ שאמרה חנה כו׳ כצ״ל: בדה כד רננות כו׳
תחנה

תחנה כולהון כ"ד איבא כצ"ל : ב"ה ביומי דרחמי שהוצרך לבקש רחמים
כו' כצ"ל : ב"ה מעין כל כו' אחת ואחת הס"ד : ב"ה והתועים כו' וכן
בהלכות גדולות כצ"ל : ב"ה גבורות גשמים כו' תפלה שיכול לאומרה
בשומע תפלה הוא סוף דבור והל"א :

תוספו' ב"ה ונכלליה בהבינו והא דאמרינן כו' כצ"ל :

עב גמרא בעבודה חוזר לעבודה נוכר בחוראה חוזר כו' א"ל מנא לך כו' כל מי שאינו
אומרה בלשון תחנונים כו' כצ"ל : שם בפיסקא קצרה וכו' בבל פרשת העבור
מאי פרשת כו' כצ"ל : שם עברה כאשה עוברה כו' נ"ב ובספר אוצר הכבוד
מפרשים אותו על סוד העיבור : שם תפלה קצרה ואיזו היא כו' לכל אחד
ואחד כדי כו' דרב סלא חסידא לא תרתח כו' כצ"ל :

רשי ב"ה כמשוי והיינו כו' לצאת ידי הס"ד : ב"ה שאינו כו' חוק קבוע כו' כצ"ל:
ב"ה עם דמדומי כו' עם שקיעת החמה נ"ב פירוש כשהיא אדומה שחרית אחרי
חנצה מיד היא אדומה וערבית סמוך לשקיעתה רש"י פרק כל כתבי : ב"ה
אפילו בשעה כו' ולשון פרשת העבור כו' כצ"ל :

תוספו' ב"ה הא דאדכר כו' דאינו חוזר אלא לשומע כו' דחוזר בגבורות גשמים כו'
וחא ליתא כו' כצ"ל : ב"אד אם הזכיר טל אף בימי הגשמים כו' נ"ב ודווקא
גבי גבורות גשמים אבל גבי שאלה חוזר אי לא אמר מטר אפי' אמר טל וקל :
ב"ה אי הכי כו' לומר תחנונים כו' נ"ב פירוש ועבשיו עקר ולא אמרה ודוק :
ב"ה כל שאינו כו' פירש רבינו חננאל דאם יכול כו' כצ"ל :

דף ל עא גמרא תל שכל פיות פונים בו כו' מתפלל כשיגיע כו' כצ"ל :

רשי ב"ה בחדי צבורא כו' צבורא כמו שהוא כו' כלומר שאינו יוצא כו' כצ"ל :
ב"ה לא חזינן כו' מתפילה עד זמן קריאת שמע כו' כצ"ל :

תוספו' ב"ה מאי איכא כו' במקום שאין בו סכנה כו' כצ"ל : ב"ה תלפיות כו' דלעיל
דפליגי אי שכינה כו' כצ"ל : ב"ה אבוה כו' ולא נראה דאם כן לא היו יוצאין
בו כלל דעדיין כו' כצ"ל : ב"אד ועדיין אינו עיקר זמן תפלה כצ"ל ונ"ב נראה
לי ועיין באשירי :

עב גמרא רבי אמי ור' אסי כו' נ"ב הוא ענין בפני עצמו ואין כאן מקומו ובריף אינו אבל
בתוספות מיושב יפה : שם של ראש חדש בערבית כו' נ"ב כל זאת גירסת
הלכות גדולות אבל הריף והרא"ש לא גרסו אלא גרסו טעה ולא הזכיר של
ראש חדש בשחרית אין מחזירין מפני שיכול לומר במוסף ותו לא עיין בטור
סימן קכו והל"ב :

רשי ב"ה משום רבינו רב הוא סוף דבור :

תוספו' ב"ה אין הלכה כו' מתפללין כרבנן ביחיד ביני עמודי דגרסי לאשמועי' דהלכה
כרבנן

ברבנן כצ"ל: ב"ה כמה כו' להתפלל שניה וכן כו' כצ"ל: ב"ה לפי כו'
פירוש לעיל בריש פרקין מה שמקשין כו' משום רשות משו' דהוינו כו' עוברת
ויש מפרשים כו' כצ"ל: ב"ה מסתברא כו' יעלה ויבא בערבית ועל הנסים
כו' ולא הזכיר של ראש חדש כו' כצ"ל: ב"אד והכי נמי יחזור באותה ברכה
כו' נ"ב כתב רבינו אלחנן בן ל"י הזקן זצ"ל דכל מקום שאמרו אם שעה
אין מחזירין אותו בחנוכה ופורים ועניני ויעלה ויבא בתפלת הערב אם נזכר
קודם שיפתח בברכה אחרת חוזר אף על פי שסיים אותה ברכה כדאמרינן
לקמן גבי יעלה ויבא בברכת המזון דלא הוי סיום אותה ברכה כפותח בברכה
אחרת כדאיתא פרק שלשה שאכלו ומיהו נראה דאפילו לפי דבריו לא שהוא
חוזר אותה ברכה אלא שמזכיר המאורע קודם שיפתח ברכה אחרת דהתם
נמי אפילו לא פתח בהטוב ומטיב אינו חוזר ברכת בניין ירושלם אלא שמזכיר
המאורע קודם שיתחיל ברכת הטוב ובתוספות אמרו דבין שסיים אותה
ברכה שוב אינו חוזר כלל ומסתברא כוותייהו דלא אמרו אלא בבעין
שבת וראש חדש שהמאורע שלהן יש לו הזכרה קבועה מפני שיש בהן קרבן
מוסף ואף על גב דאלו טעה בראש חדש לגמרי אין מחזירין אותו משום דאי
בעי לא אכיל מכל מקום כיון שהוא מאורע שיש לו הזכרה אפילו השתא דינא
הוא דכיון דלא פתח בברכה אחרת שיזכיר את המאורע באמצע אבל חנוכה
ופורים ועניני דאין להם הזכרה קבוע אלא כל שהוא מתפלל הצריכוהו להזכיר
כל שעבר מקום הזכרתו אינו צריך להזכי' וראש חדש נמי אף על פי שהזכרתו
קבועה כיון דבלילה מיהו אין מקדשין אותו אין מחייבין אותו ואף על גב
דברכת המזון נראה דאפילו בלילה כל שלא פתח בהטוב ומטיב מזכיר של
ראש חדש התם הוא לפי שהוא סוף ברכת של תורה אבל בתפלה כיון שסיים
אותה ברכה אינו רשאי להזכיר באמצע כלום עד כאן לשון חידושי רשב"א:
ב"אד אפילו בדברים שאין מחזירין כו' נ"ב והשתא חולק עיין שם:

הרמן עלך תפלת השחר פרק שלישי

אין עומדין פרק רביעי

עב גמר בכל עצב יהיה מותר כו' נ"ב פירוש יהיה לך יתרון:
רשי ב"ה תפילין כו' שממשלת קוני כו' נ"ב פירוש ואין אני כפודק עול ודוק:
דף לא ע"א גמר רבנן עבדי במתניתין ורב אשי כו' כצ"ל: שם שנאמר וכוין פתיחין בו' נ"ב
פירוש חלון: שם יכול משבא כו' לגולה הוחלה כבר נאמר די הוה עביד

מן קדמת דנא יכול יתפלל אדם לכל רוח שירצה תלמוד לומר לקבל ירושלם יכול יהא כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה אלא מתוך שמחה של מצוה כגון כו׳ כצ״ל: בד״ה יכול משבא כו׳ לא היה רגיל בכך כ״ב פירוש לא היה מתפלל וכן איתא בפירוש רב אלפס וצריך ליתן טעם שבגולה לא היה רק מתפלל על הגלות ועל אנשי הגולה אבל בעיני נראה לפרש יכול הוהלה כמשמעו כי מחמת חולשות הגולה לא היה מתפלל רק ג׳ פעמים אבל מקודם היה מתפלל כל היום בלי קבע והשתא קאי שפיר על הא דלעיל מיניה וק״ל:

תוספ׳ בד״ה ורבנן עבדי כמתניתין וכותיהו ק״ל נכתב בצדו פירוש כרבנן ו כרב אשי ודוק:

עב גמרא לא אדון אתה בדבר זה ולא רוח הקודש שורה עליך שאתה חושדני בדבר הזה: איכא דאמרי הכי אמרה ליה שם לא אדון אתה לאו איכא כו׳ זרע שמושח שני אנשים כו׳ ולא גוץ ולא קטן ולא אלם ולא צחור כו׳ כצ״ל ונמחק ולא עוד וכ״ב כ״ל טעות דא״לכ ליחשב נמי חיגר וגירם ועור איך שיך ענייני מזמין לכאן הלא לא אירי הכא אלא שיהא בינוני רחוק מהקצוות אלא תלמיד טועה הגיה שסבר אלם הוא מלשון אלם פה ואגב אלם כתב נמי עיור ולא היא כי אלם מלשון עבור כמו דיקלא ואליס דכ״ב וחכי קאמ׳ לא קטן כלומר שהוא רק ביותר ולא אלם שהוא עב הרבה אלא בינוני ודוק:

רשי בד״ה ולא חכם כו׳ עין הרע שולטת בו כצ״ל והסד:

תוספ׳ בד״ה מכאן שאסור כו׳ בין מלאחריו נמחק וכ״ב כ״ל טעות הוה בגמטרי׳ תריסר והיינו מלפניו ומצדדין וכן באשרי עיין שם: דבור המתחיל עמך צ״ל עמכה בד״ה כל היושב כו׳ ואפילו קובע ברכה כו׳ כ״ב ומסקנת הא״ח בשם הראש שלא לחתום אלא לכוללן בלא חתימה:

קף לב עא גמר רבש״ע דברים שאמרת כו׳ יכולת ה׳ יכול ה׳ כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה דכתיב ואשר דיברתי רישא דקרא אוספה כו׳ כצ״ל: בד״ה נתמושטו רגלינו במשפט אבל עכשיו יש פתחון פה שהוא גרם כו׳ כצ״ל: בד״ה מכאן ואילך כו׳ לו׳ אעשה כדבריך כצ״ל: ואחר כך מתחיל הדבור דברים שאמרת כו׳

עב גמרא ואתה בן אדם קח לך כו׳ אמר רבי חמא בר חנינא אם ראה אדם שהתפלל כו׳ כצ״ל: שם ושכחתני התשכח אשה עולה נמחק התשכח אשה עולה:

קף לג עא גמר כי אל דעות ה׳ וכל מי שאין בו דעה אסור לרחם עליו שנאמר כי לא עם בינות הוא על כן לא ירחמנו עושהו אמר רבי אלעזר כו׳ כצ״ל: שם על דכוס או לא ואמר ליה צריך כו׳ כצ״ל:

רשי בד"ה ובמילתה מיהא גדולה כו' כצ"ל: בד"ה ואחת לטובה כו' כשלא קבלן
את התורה כצ"ל: בד"ה קבעוה כו' היאך יאמרוה הס"ד: בד"ה ואנ"ה
שמעית אני שמעתי הס"ד:

עב גמר קדשת הבדל"ה וקדשת את עמך ישראל בקדושתך ותתן לנו וכו' כצ"ל:
במתניתין נמחק מן העובר לפני כו' עד סוף המשנה: שם ואמר ר' חנינא
הכל כו' היא דאל' חנינא כו' כצ"ל: שם מילתא ותני לה כו' נ"ב ור"ף פירש
להיפוך מפירוש רש"י ואין להם הכרע ויש לחוש לשניהם וק"ל:

רשי בד"ה הכי גרסינן הלכה כו' נעביד וכו' והכי פריך אמר ליה רבי זירא כו' רבנן
וכו' והא פליג כו' כצ"ל והל"א: בד"ה אשו כל כו' דאיצטריך למימר הלכה
ברבי אליעזר כצ"ל והס"ד: בד"ה הלכה מ"ד כו' בפרקין ומאן דאמר משתין כו'
כצ"ל והל"א: דבור המתחיל נראין צ"ל ומאן דאמר נראין: בד"ה כרחבא
כו' מדאמר ר' יהודא כו' נ"ב פי' שהרילא אמר רב יהודא אור' יהוד' נשיאה וכ"ש
אי רבי יהודא הנשיא דה"ל סתם רבי אלא דדייק למימר לישנא דכליל חרוייהו
עיין בפירוש ר"שי בפרק מקום שנהגו בהגהתי: באו' רבי יהודא נשיא"ה
כו' נ"ב נ"ל רבי יהודא הנשיא שהרי פירש רש"י להדיא בפרק מקום שנהגו
דרחבא הור"ה בדרא דידהו עיין ש"ם: באו' ליכא למימר מהא דדייק כו'
כצ"ל: בד"ה ותודיענו כו' בקדושתך יאמר ותתן כו' כצ"ל: בד"ה האומר
בתפלתו הס"ד: דבור המתחיל ורבא צ"ל ורבה: בד"ה הכל בידי נו'
על הארם בידי כו' כצ"ל:

דף לד עא גמר ברכה שטעה זה כו' נ"ב פירוש קאי על שליח ציבור שנשתתק באמצע ברכה
עד שצריכים להעמיד אחר תחתיו:

תוספו' בד"ה אמר פסוקא וכפליה פירוש בקונטרס משתקים כו' וגם מצינו
בקרא שתי פעמים כו' כצ"ל: בד"ה אמצעיות כו' הך מלתא כדפרישית ובה"ג
כו' כצ"ל: באו' בספר חיים טוביס נ"ב פי' מכאן משמע שחוזר בעכור
זכרינו וכתוב ואין דעת הרא"ש כן מאחר שלא הוזכר בתלמוד וכן עיקר:

עב גמר לבו באחת אר" חייא כו' כצ"ל; שם מן אמר רבי יעקב עד שמה דמרים נמחק;
שם אמר רב כהנא כו' כצ"ל:

רשי בד"ה קס מלפני מזבח יי' מכרוע כו' קס מכרוע כצ"ל והס"ד: בד"ה באבות
שהוא כו' חפץ בה כצ"ל: בד"ה החלונות צ"ל חלונות שגורמין כו': באו'
שהוא מסתכל כו' נ"ב אף על פי כן אסור להסתכל למעלה אא עיניו למטה ולבו
למעלה כדאיתא ביבמות וחלונות דקאמר הכא דמו הוא לרוב עיון והכוונ"ה
וק"ל ומכל מקום בשעת קדושה יסתכל למעלה כדאיתא בספר היכלות נ"ל:

תוספו' בד"ה קידה על אפים ומייתי קרא אף על גב דאשכחן נמי בענין אחר יש לומר
כו' כצ"ל

כו׳ כצ״ל ונ״ב פירוש בלא אפים כדכתיב ותקוד בת שבע ותשתחו למלך וק״ל:
בד״ה יכוין כו׳ דאמרינן בסוף פרק תפלת כו׳ לכוין יתפלל כו׳ כצ״ל:

הדרן עלך אין עומדין פרק חמשי

כיצד מברכין פרק ששי

דף לה עא רשי בד״ה האי מבעי כו׳ אכליה הוציאו לחולין כו׳ וזהו יין כצ״ל והס״ד: בד״ה מאי איכא למימר כו׳ במקום הלול הס״ד: בד״ה מעל כו׳ בדאמרינן לקמן הס״ד:

תוספו׳ בד״ה ולמאן דתני כו׳ וכרם רבעי בזמן הזה כו׳ נ״ב ולא כדעת הרמ״בם שכתב שזו היא הוראת גאונים ואין לה עיקר כי בודאי יש לה עיקר וכן דעת הרא״ש:

עב גמרא אלא בהמשת המינין כו׳ נ״ב חטין וכוסמין ושעורין ודגן שבולת שועל: שם לבב אנוש ולחם לבב אנוש יסעד וגומר כצ״ל: שם שתי ליה אוזוקי כו׳ כצ״ל:

רשי ב״ד גוזל להקדוש ברוך הוא את ברכתו הס״ד: ב״ד בזמן כו׳ שלהם וכשאין כו׳ הד״א: ב״ד אי הכי כו׳ הוא ונבריך כו׳ הד״א: ב״ד דתנן דלאו בר אכילה היא הס״ד: ואחר כך בשוגג גם כן סוף דבור:

תוספו׳ ב״ד כאן בזמן כו׳ כי הדדי נינהו נ״ב פירוש שאין ביניהם כי אם קריאת שם לבד וק״ל:

דף לו עא רשי ב״ד קמחא דחטי אוכל קמח כו׳ כצ״ל: דבור המתחיל דאשתני צ״ל קודם דבור המתחיל במלתיה קאי: ב״ד זמית שלמוו״יא נ״ב פירוש מי מלח: ב״ד צנון סופו להקשות שאם אינו כו׳ כצ״ל: ב״ד תמרות כו׳ ובולטין בעלה כו׳ כצ״ל: ב״ד צלף כו׳ דשותא נ״ב ובערוך פירש בערך צלף כי שותא גבי צלף הוא כמו קורא גבי דיקלא עיין שם: ב״ד כלאים בכרם כו׳ ירק הוא ס״ד ב״ד מכל מקום לבית שמאי כו׳ וכולי האי כו׳ הד״א:

עב גמר ושקלוה לפרחא דביטיתא נ״ב קפר״ס אביונים: שם מן והלכתא כמר בר רב אשי עד פרי האדמה נמחק ונ״ב כל זאת הוא מהלכות גדולות וכתבו עליה התוספות והיה אומר עליה הר״ם כו׳ כלומר דלא גרסינן וליתא להאי סוגיא של הלכות גדולות וכן הוא באשירי להדיא שם ואיזהו זה הפילפלן כו׳ כצ״ל:

רשי ב״ד ובלבד שלא יראנו החבר כשהוא כו׳ כצ״ל: ב״ד אין מצטרף כו׳ והכי אמרינן בהעור והרוטב כצ״ל: ב״ד מתחלי בתמרי כו׳ נ״ב פירוש תמרים ממש עד כן פירש רש״י ככפרס בצלף ולא פירש ככפרס באביונות

כדלעיל אלא לפרש בא שהם תמרים ממש שאינן בצלף וקל׳ל: בד״ה מאן
שמעת כו׳ וקאמרי בשאר האילנות כו׳ כצ״ל: ב״ה ריסי כו׳ במכתשת הס״ד:
תוספ׳ בד״ה והלכתא כו׳ וברכות ליכא חילוק כו׳ נ״ב פירוש ולא גרסינן הא מדלגבי
ערלה לאו פרי הוא כו׳ וגרסת הלכות גדולות הוא ואינה עיקר עיין באשירי:
בד״ה ברשיבי כו׳ של גרופלי כו׳ נ״ב לשון אשכנז נעגיליך: באד שקורין
מושקר״א נכתב באדו ואגוו מטוגן בדבש גם כן בורא פרי העץ כדלקמן דף
ל״ח ע״כ דבור המתחיל משכחת לה בתומי:
דף לו עא גמר׳ דאפילו איתא בעיניה לא מברכינן כו׳ כצ״ל:
רשי בד״ה הא מני כו׳ דקתני אורז מעשה קדרה כו׳ כצ״ל: בד״ה אלא לאו כו׳
בורא מיני מזונות ותיובתא דרב ושמואל כצ״ל והס״ד והד״א:
תוספ׳ בד״ה בורא נפשות כו׳ כלומר על כל מה כו׳ נ״ב ולי נראה לפרש ועל כל ועל
הכל מה שעשה הקב״ה חסרו עם הבריות שברא דברים תענוגים להחיות
ולהברות בהם נפש כל חי נ״ל:
עב גמרא כל שיש בו מתחיל הדבור המינים מברכין כו׳ כצ״ל:
רשי בד״ה ולא מן כו׳ לאחריו ברכות הטר: בד״ה היה ישראל עומד הטר:
בד״ה ותני עלה כו׳ אפויות וכולן כו׳ הד״א: בד״ה מפרכן כו׳ קמיצה עד כאן
כזית כו׳ ומדקאמר כו׳ הד״א: בד״ה בשערכן כו׳ ואפאן הטר: בד״ה והוא
כו׳ למחר ואין בו היוב כו׳ כצ״ל:
תוספ׳ בד״ה חביצא כו׳ ומיהו קשה דלקט מכולן כזית דקאי אהמשרת המינין ולא
אמנחות כמו שאפרש והחם נמי לא כו׳ כצ״ל: בד״ה היה עומד כו׳ וכן לישנא
כו׳ כצ״ל: בד״ה אמר רבא כו׳ לעניין המוציא כו׳ נ״ב פירוש דלעניין המוציא
לא בעינן כזית אלא תורת לחם וקל: בד״ה להם כו׳ ההלה והיינו כשעשאו
כלמורים ופירש רש״י עיסה כו׳ בשמן ווירמש״יש כו׳ כצ״ל:
דף לח עא גמ׳ מאי טעמא במלתיהו כו׳ רב אמר שהכל כו׳ כצ״ל: שם וצריכא דרב ושמואל
דאי מהאי ה״א כו׳ כצ״ל: ונ״ב נ״ל דלא גרסינן ושמואל דהא שמואל אירי
בעבה אלא רב לחוד ודוק: שם משתבחין ליה רבנן לרבי זירא כו׳ נ״ב
פירוש היו משבחין חכם אחד שהיה בר רב זביד כו׳ לפני רבי זירא ונהכר שם
החכם כאן בספר ורוק:
רשי דבור המתחיל ולאו צל״ל לאו אדעתא דרבא לא כו׳ כצ״ל: בד״ה אמר ליה
רבא כו׳ מעוך שאלתני כמו כו׳ כצ״ל: בד״ה וכל המשקים שותה אלכא
לאכילה כו׳ הויא הכי נמי כו׳ כצ״ל והד״א: דבור המתחיל הכי גרסינן צריכא
נמחק הכי גרסינן והדבור צל״ל וצריכא: ואחר כך צל״ל הדיבור הכי גרסינן
דסד״א: באד״ה ברוכי והלכתא כו׳ הד״א:

תוספ׳ בד״ה להם כו׳ בפורי׳ מברך המוציא כו׳ נ״ב עיין לקמן בתוספות דף מב בד״ה
לחמניות: בד״ה האי דובשא כו׳ אחרינא בפת כו׳ נ״ב פירוש ולא נשתנה
לעילויי וקל״ל: באר ועוד בשתייה אמר שהכל נ״ב וזל אשרי מידי דהוה
אשתיתא דאמרינן לקמן על רכה מברך שהכל עד כאן: בד״ה ושין כו׳ דיקינן
התם הסר ואחר כך מתחיל הדבור חדש ואי סלקא דעתיך כו׳:

עבגמרא לשבשתיה כרבי בנימן בר יפת כו׳ כצ״ל וכן ברשי׳:

רשי בד״ה אשמעינן כו׳ ולמדנו פירושו כצ״ל: בד״ה אף ירקות שנשתנו כו׳ כצ״ל:
בד״ה דרש כו׳ רבינו רב שלקות אומר כו׳ במחלוקות ואני כו׳ כצ״ל והד״א:
בד״ה דרש רב נחמן כו׳ פרי האדמה וחבירנו כו׳ רבותינו אמרו שלקות שהכל
כצ״ל והסר והד״א: בד״ה אבל לא כו׳ אקרי הסר:

תוספ׳ בד״ה והלכתא כו׳ ובירושלמי מפרש כו׳ דבלחם נמי איכא עירוב כו׳ כצ״ל:

דף לט עא גמר׳ פרימא רבה בורא פרי האדמה כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה השבת אין בה. כנר שלה כו׳ דהוה ליה כעץ כו׳ כצ״ל:

תוספ׳ בד״ה בצר כו׳ היכי בריך אויות הא לא כו׳ דאכל פרידה דבריא ואינן כו׳ כצ״ל:
בד״ה נתן כו׳ אלא על הפת כו׳ נ״ב והו דעת הסמק והטור חולק סימן קעד וסמן
ריג עיין שם: דבור המתחיל מיא כו׳ צ״ל קודם דבור המתחיל פת:
בד״ה פת צנומה כו׳ מאחר שהיא חביבה ורבי חייא סבירא ליה צריך שתגלת
ברכה עם הפת ואם כן כעינן כו׳ כצ״ל ונ״ב נ״ל:

עב גמר איתמר הכיאו לפניהם פתיתין כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה פתיתין כו׳ הפתיתין ואם הפתיתין נו׳ כצ״ל: בד״ה כתנאי כו׳ תנאי הסר:

תוספ׳ בד״ה והלכתא כרבא כו׳ שלא יפריש הפרוסה מן הפת עד אחר הברכה ויש
שנוהגין כו׳ בין הברכה לאכילה כו׳ יבצע קודם ויש מביאין ראיה כו׳ רבי חייא
בירושלמי אין מברכין כו׳ משום שאם יפרוס כו׳ הפרוסה מידו ולא יכול לאכול
פרוסה אחרת שיבצע כו׳ צריך לברך על כל הפת ולא יוכל לפרוס קודם הברכה
אז אם הפיל הפרוסה מידו אינו כו׳ כצ״ל: בד״ה מברך על כו׳ באמוראי
בתראי כו׳ נ״ב פירוש מאביי ורבא ואילך והוא מקבלת גאונים: בד״ה
אבל פרוסה כו׳ כראיתא בתוספת׳ שלימין כו׳ כצ״ל: באר לאיזה שירצה כו׳ נ״ב
כל זה אי׳ בשניהם שלימין או אינם שלימין אבל אם אחד שלם לעולם השלם
קודם וק״ל: בד״ה כתנאי כו׳ תנאי אסיפא דמברך כו׳ כצ״ל: ד״ה מר
סבר צ״ל ומר סבר: בד״ה מניח כו׳ שניהן דכיון שהניח הפרוסה תחת
השלימה נראה כמו כו׳ ונראה לפי׳ ר״ת שניהן קאי אשני לחמים כו׳ כצ״ל:
בד״ה הכל מודים כו׳ והיה בוצע קצת כו׳ נ״ב וכן אנו נוהגים:

דף מ עא גמרא והישן למורח גורנו דמו כו׳ כצ״ל:

ברכות פרק חמישי

רשי׳ בד״ה אין מי כו׳ קרוב לפיסוק הוא כו׳ כצ״ל: בד״ה אם תשמע כו׳ ושלשתם מה ששמעת אשתקד כצ״ל:

תוספ׳ בד״ה יבש כו׳ כקיבל על מה שנתן לו כו׳ כצ״ל: בד״ה איתיה כו׳ ההגין ואשרי כו׳ נ״ב מיני קוצים ואילנות נמוכים הן:

עב גמר יצא ידי ברכה ראשונה כו׳ נ״ב לפי פשוטו איירי בברכת המוציא והאחרונים הוסיפו דיצא אפילו בברכת הזן כפירוש רשי׳ ועיין בחידושי רשבא: שם מלהזכיר שמך עליו ואלו מלכות לא קתני ורבי יוחנן תני ולא שכחתי מלהזכיר שמך ומלכותך עליו כצ״ל ונ״ב כן הוא בסא: שם במתניתין נמחק מן ברך על היין עד סוף המשנה:

רשי בד״ה מין קללה חומץ ונובלות כו׳ נ״ב היינו אליבא דלישנא בתרא דתלמודא דאמר במתניתין כולי עלמא לא פליגי דבושלי כומרא הוא ועוד לפי האמת יהיה נובלות דמתניתין בושלי כומרא לכולי עלמא ומאן דפירש תמרי דזיקא הוא עומר בקושיא כמו שאפרש לקמן: בד״ה הקלין כו׳ אלו הן השיתין כו׳ הרא: בד״ה שעשאן כו׳ ערימת כרי כצ״ל:

תוספ׳ בד״ה נימא כו׳ ויש מפרשים דמצי כו׳ אלא בברוך המקום כו׳ כצ״ל בסוף הדיבור נ״ב אבל פת ויין מסתמא חשבינן שהכל לגביהו כברוך המקום ודוק: בד״ה אמר אביי כו׳ שמנה עשרה אין בהן מלכות דאינן באין בפתיחה ובחתימה אין שייך מלכות אבל אלהי כו׳ היינו כמו מלכות כמו שמע ישראל יי׳ אלהינו יי׳ אחד דהוי במקום מלכות ולפי מה דפרישי׳ כל היכא כו׳ כמו מלכות ניהא ולרבי יוחנן כו׳ כצ״ל:

דף מא ע״א גמר לעולם בצנון עיקר כו׳ וסנדליו ושבעותיו בידיו הוא וחן כו׳ כצ״ל ונ״ב כן פירוש רש״י בריש סוכה: שם ושבעותיו באצבע הוא טמא כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה בשלמא למאן דאמ׳ כו׳ אוקימנא בבושלי כומרא כו׳ נ״ב לשונו מובן דלא פריך תלמודא אלא אליבא דלישנא בתרא דמוקי מתני׳ בבושלי כומרא ולא פליגי ביה ולי נראה דהכי פריך מאחר דמפרש נובלת דתמרי בושלי כמרא מכל שכן דמתניתין הוא מפרש בושלי כמרא ואפילו ללישנא קמא ודוק והוא הדין מאן דמפרש בתמרי זיקא דכל שכן הוא דמפרש מתניתין דדמאי בתמרי זיקא דעומר בקושי׳ וק״ל: בד״ה כשברכותיהן כו׳ בברכה אחת חביב עדיף איזה שירצה כו׳ כצ״ל: בד״ה ושני מינים כו׳ שוות והאחר כו׳ הד״א: בד״ה הכא גרסינן ודר׳ אמר אף בשאין ברכותיהן שוות כו׳ כצ״ל: בד״ה אמר רבי ירמיה כו׳ על הקרמין ואמר כו׳ כצ״ל:

תוספ׳ בד״ה אבל בשאין כו׳ בורא פרי האדמ׳ וש לומר דלא חשיב בורא פרי העץ כ״כ מבורא פרי האדמה כמו שחשוב כו׳ שפי היינו לפי המסקנא כו׳ כצ״ל: בד״ה

מתיבי כו׳ להנהיג הכי בדפרישית לעיל באין ברכותיהן שוות כו׳ כצ״ל ונ״ב פי׳ דפליגי ביה והלכה כר׳ יהודא דמין שביעי קודם והא דפסק הלכו׳ גדולו׳ דבורא פרי העץ קודם היינו בשניהן משבעה מינים או שניהם אינם משבעה מינים ודוק: בד״ה אמר רבי ירמיה כו׳ כל המוקדם וכו׳ נ״ב פירוש ומאי פריך ליה דילמא הוה חביב ליה אלא לעולם המוקדם קודם וק״ל:

ע״ב גמר אמר ליה רב חסדא לא סבירא ליה כו׳ כצ״ל:

רשי ב״ד כל שיעוריה צריך להיות רוב שיעוריה: בד״ה דבש כו׳ הוא דבש תמרים כו׳ כצ״ל: בד״ה זה שני כו׳ מתאנים ורימונים שהרימון כו׳ כצ״ל: ב״ד הביאו כו׳ ואין חולק בדבר כו׳ כצ״ל:

תוספו׳ בד״ה אלא פת כו׳ אכל מהן אחר ברכת המזון ולא נהירא כו׳ כצ״ל: ב״ד הלכתא כו׳ של לפתן ובאין לזון כו׳ על כן פירש ר״י דברים הבאים כו׳ ולא לאחריהן ולאחר הסעודה כו׳ כצ״ל והל״א: בא״ד אין לנו דין זה כו׳ נ״ב ונמצא המסקנא לדידן דאין אנו מושבין ידינו מן הפת דבשר ודגים ומיני קדירות אינן צריכין ברכה כלל ופירות כגון תמרים ורימונים וכהאי גוונא צריכי׳ ברכה לפניהם ולא לאחריהם וק״ל: בא״ד ברכת המזון אלא כל שעה כו׳ כצ״ל: בד״ה אי הכי כו׳ ומיהו אומר רבינו תם דבשאר משקין כו׳ כצ״ל:

דף מב ע״א גמר אכל תליסר ריפתי בני כו׳ כצ״ל וכן ברשי׳:

רשי בד״ה ריסתנא כו׳ ואין סילוקינו כו׳ כצ״ל: בד״ה ולית הלכתא כו׳ אין סיום סעוד׳ כו׳ במים אחרוני׳ כל זמן שלא נטל מים אחרוני׳ הוא מותר כו׳ כצ״ל: בד״ה ברך על היין כו׳ כגון פרגיות ודגים נ״ב בשר עוף: בד״ה מעשה קדרה חלקה טרגיס וטיסני נ״ב לעיל דף ל״ז עיין בפירוש רשי׳:

תוספו׳ בד״ה להמניות כו׳ כמו בפודים כו׳ נ״ב העיקר לעיל בדף ל״ח בד״ה לחם העשוי כו׳: בד״ה סילק איתמר בו׳ מקפידים שלא לסלק כו׳ כצ״ל: בד״ה אתכא כו׳ אסור למשתי וכן אסורים כולן כו׳ אינן נאסרין ואף איהו גופא יכול לחזור ולאכול עם בעל בית כצ״ל והס״ד ונ״ב נראה לי ואחר כך מתחיל הדבור חדש אתכא דרבן גמליאל כו׳: בא״ד בעל הבית יותר ונראה שאין צריך לברך לפי שסומכין על שלחן בעל הבית והיינו דבי ריש גלותא כצ״ל ונ״ב נראה לי: בד״ה הסבו כו׳ אלא לזה אחר זה הסר ואחר כך מתחיל הדבור חדש ואף על פי שאין כו׳ ונ״ב זה הדבור שייך לעמוד שני:

ע״ב גמר רב אמר פושר ורב כהנא כו׳ כצ״ל: שם בפיסקא את הפרפרת על הפרפרת לא פשר את הפת ובית שמאי אומר אף לא מעשה קדרה איבעיא לר״ו כו׳ כן צריך להיות:

תוספו׳ בד״ה רב ששת כו׳ כותיה דרב נחמן בדיני וכרב ששת באיסורי ואף על גב כו׳

עליה מסתמא כך כו׳ צריכין לאותו פסק כו׳ שבתוך המזון שרגילות לשתות כו׳
דעד כאן לא איבעיא כו׳ נראה משם דהוא הדין כו׳ דווקא קדוש פוטר משום
כו׳ כצ״ל: ב״דה עשרה כו׳ והא דפריך ממתניתין דמיירי כו׳ כצ״ל:

דף מג עא גמר בא להם יין כו׳ נ״ב בכאן שייך דיבור תוספו׳ שהוא בהפוך הדף דבור המתחיל
בא להם כו׳: שם ליה הסבה אבל יין לא מהני ליה הסבה קשיא סיפא כו׳
מדקתני והוא אומר על המוגמר כו׳ מכלל דאיכא עדיף מיניה מסייע ליה כו׳ בר
פחתי לא ידעתי מאי קאמר לך עיין כו׳ כצ״ל:

רשי ב״דה שאני אורחים כו׳ אחר שאין כו׳ דאמר רב יין כו׳ כצ״ל והד״א: בד״ה
חזייה רבי חייא לרב הסד: ב״דה דהוה כו׳ שמא שהאריך באכילה כו׳ כצ״ל:
ב״דה של בית כו׳ נקט הוי משום כו׳ כצ״ל: ב״דה ועל ההדס כו׳ בכל מקום
ומוגמר לא כו׳ כצ״ל: ב״דה משחא כו׳ מן הבושם שבתוכו כצ״ל:

תוספו׳ ב״דה הואיל כו׳ דלא היא דשייך נמי כו׳ ולכך נאה וטוב כו׳ כצ״ל: ב״דה ועל
ההדס כו׳ לאכול ומי שהולך כו׳ כצ״ל והד״א:

עב גמר בפיסקא ולא יצא במנעלים המטולאים מסייע ליה לרב חייא בר אבא דאמר
רב חייא בר אבא גנאי הוא לתלמיד חכם שיצא במנעלים המטולאים איני כו׳
כצ״ל: שם משום דקרי ליה עצל ויש אומרים כו׳ כצ״ל:

תוספו׳ ב״דה הכי כו׳ ולשמוטי נפשיה כו׳ כצ״ל:

דף מד עא גמר מנקטינן ליה לכל חד וחד עשרה עשרה כו׳ כל חד וחד מאה מאה כו׳ לא מחזיק
להו לכולהו ומשתבע כו׳ מורידין ממנו כו׳ וחסרונן על כל מה שבראת כו׳ לא
במסכנות תאכל בה לחם וכתיב כו׳ אמר ליה דחמשת המינין על המחיה ועל
הכלכלה ועל תנובת כו׳ ושמחנו בבניינה כי אתה טוב ומטיב לכל וחותם על
הארץ ועל המחיה מחתם במאי חתים כו׳ כצ״ל ונ״ב ספרים אחרים: שם על
הארץ ועל כו׳ נ״ב ס״א דפירי על העץ ועל פרי העץ דחמרא אגפן ועל פרי הגפן:
שם ולא פליגי כו׳ כצ״ל:

רשי ב״דה ספלי כו׳ דג חתוך נ״ב ספרים אחרים טרית: ד״ה אחר אפילו אכל כו׳
צריך להיות דבור המתחי׳ וחסרונן כו׳ כל צורכי סיפוק והסר ושם נרשם גמרא
ואחר כך נמחק: ב״דה ורבי גמליאל כו׳ קמא אתא ולמעוטי כו׳ כצ״ל והד״א:
ד״ה מברך צריך להיות קודם דבור המתחיל כל שהוא: ד״ה דעץ כו׳ צ״ל דפרי:

תוספו׳ ד״ה על העץ כו׳ על השדה נמחק ונ״ב בכל הנוסחים אינו:

עב גמרא ר״ע אומר כו׳ כל ירק חי מוריק כו׳ כצ״ל: תו׳ ירק חי מוריק שם מאי תקנתיה
נילעסיה וני שדייה כרישין קשין לשינים כו׳ ויפין לבני מעיים מאי תקנתיה
נשלקינהו כו׳ אמר ליה רבא נ״ב נראה לי רב:

תוספו׳ ב״דה ולבני מערבא כו׳ זמן תפילין אפילו הכי לא מברכין דדוק כו׳ היו מברכין
וקשה

וקשה דהוה מצי לשנויי כו׳ כצ״ל :

דף מה עא רשי — ב״דה מאי עמא דבר היאך נוהגים הס״ד ואחר כך מתחיל חדבור וכבר נהגו לברך בתחילה כו׳ מה שברא הס״ד והשאר נמחק :

תוספו׳ — ב״דה דחנקתיה כו׳ הנאה כי אם לשתות מים לצמאו והנאה דחנקתיה כו׳ כצ״ל : באד כדאמרינן לעיל נ״ב דף ״לו :

הדרן עלך כיצד מברכין פרק שישי

שלשה שאכלו פרק שביעי

גמרא — כאחת פליגי רב ורבי יוחנן כו׳ כצ״ל :

רשי — ב״דה גדלו ליי׳ אתי כו׳ כצ״ל :

תוספו׳ — ב״דה אכל טבל כו׳ מן והוא הדין אם אכלו שלשתן עד אלא מנאץ כל זה נמחק ונ״ב אין כאן מקומו והאש״רי הביא ראייה ממנו דדווקא אין מזמנין עליו אבל ברכה תחילה וסוף בעי אף על פי שהיא אכילת איסור עיין שם באש״רי : באד דנהי דאינו ראוי כו׳ כצ״ל : (עד כאן מצאנו הגה״ות הרב ז״ל ושוב לא הגיה כלום בכתב ידו עד דף מ״ח) :

דף מח עא גמר — שמעון בן שטח דעכד לגרמיה הוא דעכד נ״ב ותימא שבקהלת רבה אייתי האי עובדא ומסיק לשם שאכל :

הדרן עלך שלשה שאכלו פרק שביעי

הרואה פרק תשיעי

דף נח עא גמר — לנהרא כגני לייא כצ״ל ונ״ב וכן מוכח בערוך :

דף סא תוספו׳ — ב״דה אלא מעתה כו׳ נ״ב בילקוט בסוף שופטים מביא הגירסא בעניין אחר והא כתיב וילך אלקנה על ביתו ואלקנה נביא היה וכו׳ היינו פסוק ויבא אלקנה על ביתו ולא אבין זאת אפילו תקרא אל ביתו וביתו הוא אשתו איך שמעינן מהאי קרא שהלך אחריה בדרך ובכל המקרא של ספר שמואל אין רמז ורמיזה שהיה הולך אחריה בדרך . גם דברי התוספות שמוחקין הגירסא כל עיקר מן הספר קשה הוא בעיני בשלמא חילוף הגירסאות נמצא כמה פעמים בתלמוד אבל להיות בטלה הגירסאות כל עיקר וכטעות נכתב בספר רחוק הוא בעיני ונרא׳ שחילוף הגירסאות אני רואה בכאן ולא כמו שכתב כאן או כמו שהביא

דילקוש אלא הכי גרסינן ויקם אישה וילך אחריה והאי קרא כתיב בסוף שופטים ויהי איש לוי גר בירכתי אפרי ויקח לו אשה פלגש בגבעה מבית לחם יהודה · ותזנה עליו פלגשו וגומר ויקם אישה וילך אחריה וגו׳ ודעת המקשה שהיה הולך אחריה ממש אף על פי שכתב כבר ותהי שם ימים וארבעה חדשים מה בכך אחר כך פגעו זה את זה בדרך או בעיר וילך אחריה וכדמשמע מקרא ותביאהו אל בית אביה אלמא שלא מצאה אותה בבית אביה וכן פירש הקמחי להדיא שמצאה אותה בדרך ואין לומר שמא הוא נמי ע״ה היה דסתם איש הכתוב במקרא איש חשוב הוא ואפשר לקיים נמי הגירסא שלנו וסבירא למאן דמקשה דהאי איש לוי היה אלקנה שהיה גם כן לוי כאשר מונה אותו ביחס בדברי הימים וגם הכא כתיב בירכתי הר אפרים וגבי אלקנה כתיב ויהי איש אחד מן הרמתים מהר צופים ושמו אלקנה וגומר ועל זה סמך התלמוד שמקש׳והא כתיב וילך אלקנה אחר אשתו ומשנה לשון המקראות להודיע שעל אלקנה קאי שהיה נביא ודרך הגמר׳לשנות המקראות אבל הוא נגד המפרשים שאמרו פלגש בגבעה היה בתחילת ימי השופטים ואין מוקדם ומאוחר בתורה והיה בימי כושן רשעתיים בימי עתניאל בן קנז וכן פירש רשי׳ ולפי זה אם כן לא היה אלקנה אבל לדעת הקמחי שכתב שפלגש בגבעה היה בין שמשון לעלי יתכן דבר זה שפירש שהרי אלקנה הי״ה נביא בשכבר והוא איש האלהים אשר שלח השם יתברך להוכיחו על מעשה בניו ודוק:

רף סד עא גמר יענך יי׳ביום צרה ישגבך שם כו׳ואני שמעתי דתפס לישנ׳דקרא המצוי ביעקב שאמר לאל העונה אותי ביום צרתי והכא נמי כתיב בתהילים נדר לאביר יעקב משום דמצינו בקרא וידר יעקב נדר ליי׳ונאמר גם כן מידי אביר יעקב ודוק נראה לי:

הדרן עלך הרואה פרק תשיעי

וסליקא לה מסכת ברכות
בסייעתא דשמיא

פרק ראשון

דף ב עא רשי בדבור המתחיל פשט כו׳ וחפץ בתוכו הוא סוף דבור: בדבור המתחיל ונתן כו׳ עקירה והנחה עקירה מרשות הרבים והנחה ברשות היחיד כן צריך להיות: בדבור המתחיל פשט בעל הבית כו׳ בפנים הוא סוף דבור:

תוספות בדבור המתחיל יציאת כו׳ צולק בשר כו׳ ואחר כך כו׳ דממשנה זו שמעינן כו׳ כן צריך להיות: בדבור המתחיל פשט בעל הבית כו׳ ולא בעל הבית מעני ותדע כו׳ והתם פריך מי כתיב ל יוציא והיינו משום כו׳ כן צריך להיות: באותו דבור בהזורק לקמן נמחק לקמן:

עב גמרא ידיעות הטומאה ב׳שהן ד׳יציאת השבת ב׳שהן ד׳מראות נגעים ב׳שהן ד׳ מאי שנא הכא כו׳ כן צריך להיות ונכתב בצדו אמת שמראות נגעים היה לו׳ לשנות אחר ידיעות הטומאה אלא ששנה באחרונה כדי להשמיע דכל הני דרישא הוי כולהו דחיובא כמו מראות נגעים ודוק:

רשי בדבור המתחיל מתניתין נמי כו׳ כיצד פשט העני כו׳ כן צריך להיות וכן בדבור המתחיל תרתי כו׳:

תוספו׳ בדבור המתחיל מראות נגעים כו׳ ר׳ דוסא אומר שלשים ושתה כולהו כן צריך להיות: בדבור המתחיל התם דלאו עיקר שבת הוא חיובא כו׳ מן וגם המקשה עד סוף הדבור גליון הוא: באותו דבור אלא פריך דליתני הכא שתים שהן ארבע כו׳ כן צריך להיות: דבור המתחיל וכי תימא כו׳ כל אותו הדבור הג״ה הוא ונכתב בצדו אותו הג״ה לא היה לפניו פרשי״ שלנו וקל: בדבור המתחיל מי לא כו׳ מרשות היחיד לרשות הרבים ומשני כו׳ כן צריך להיות: בדבור המתחיל רשויות קתני כו׳ רשויות דאיקרי הוצאות כו׳ כן צריך להיות

ונמחק יציאות ונכתב בצדו ספרים אחרים ועיקר : באותו דבור והיו
תוצאותיו הימה ומהרגמינן רשוותיה כו׳כן צריך להיות : ונכתב בצדו ס״א :

דף ג עא גמרא בבא דרישא פשור ומותר לא קתני כן צריך להיות :

רשי בדבור המתחיל בבא דרישא כו׳שהאחד הניחה בידו כן צריך להיות :
בדבור המתחיל פטורי כו׳חיוב חטאת נגון כו׳לא מצי למיתי לידי חיוב חטאת
כו׳ורבותינו אומרים פשיטות יד לפנים לגבי שניהם בין כו׳ כן צריך להיות
ונכתב בצדו ספרים אחרים : באותו דבור והההוא הוא כו׳כן צריך להיו׳ :
באותו דבור וכן באידך נמחק ונכתב בצדו בספרים אחרים אינו : ברבור
המתחיל אוכלין כו׳בשבת הוא סוף דבור : בדבור המתחיל עקירת גופו
כו׳שנטעון הוא סוף דבור ואחר כך מתחיל הדבור ואינו דומה כו׳ : ברבור
המתחיל ידו כו׳לא עקרה כו׳כן צריך להיות :

תוספ׳ בדבור המתחיל בבא כו׳לנזיר מוקי בפרק קמא כו׳כן צריך להיות : בדבור
המתחיל ומפיס מורסא בעדיות תנן כו׳כן צריך להיות : בדבור המתחיל
פטורי דאתי קא חשיב לבעל הבית ג׳יציאות כן צריך להיות ונכתב בצדו פי׳
אחד דחיובא ושנים דפטור והכנסה אחת לחיוב וכן גבי הכנסה וקל׳ :
באותו דבור ודעשיר באחר כדחשיב חיובא ברישא ומפרש ריבא כו׳ או
מוציאה דכוותה כו׳כן צריך להיות : באותו דבור וכן לבית הלל צריך להיו׳
לבעל הבית : ברבור המתחיל בעשותה כו׳מן פשטיה דקרא עד בעשות
אוחה הוא גיליון : באותו דבור וזה מניח ולשנים שעשו כו׳כן צריך להיות :
דבור המתחיל איתימא צריך להיות איתמר :

עב גמרא מאי טעמא ידו לא נייח גופו נייח כו׳מי קנסוהו רבנן לאהדורי כו׳כן צריך להיו׳
שם לא דכולי עלמא ככרמילית כו׳נכתב בצדו תימא איך דחי הך פשיטותא
ואמר דפשטינן מינייהו טפי ונראה דהך שינויא והך אי בעית אימא דבהריה
הוא חד שינויא וכאו אמר תרתי ואי בעית אימא כלו׳לא תפשוט מידי דאפשר
כולי עלמי סבירא דיד ככרמילית דמיא או לאו ככרמלית דמיא כו׳ ואמר ליה
מאחר שהוא דברי יחיד אב למה לא משני כשינויא קמא ויאמ׳ ואי בעית אימא
כולי עלמא לאו ככרמלית דמיא וקנסו אותו וכאן למטה מעשרה וכאן למעלה
מעשרה ויש לומר משום דבעי לאשיבוחי חילוק בין כרמלית לקנסא דהיינו
מבעוד יום או שוגג כמו שמשני לקמן וכמו שמשמע מדברי התוספות ודוק :

רשי בדבור המתחיל לא שייליה צריך להתחיל לא תשיילוה כו׳ : בדבור המתחיל
מבעוד יום כו׳דאיסור גבוה הוא סוף דבור : בדבור המתחיל אמר אביי
כו׳רשות הרבים הוא סוף דבור : בדבור המתחיל ברשות הרבים לא כו׳
מתוכה פשור הוא סוף דבור : בדבור המתחיל וכרשות היחיד כו׳לרשות
הרבים

הרבים הוא סוף דבור: בדבור המתחיל בשוגג כו' גזירתם ולאיסור כו' הכל דבור אחד:

תוספו' בדבור המתחיל היה טעון אובלין כו' ונקט מבעוד יום לאשמעינן דעקירת גופו כו' דאפי' אי עקירה כו' כן צריך להיו': בדבור המתחיל מי קנסוהו כו' מי אסרוה ולא גר' כו' או מבעוד יום כן צריך להיות: בד"ה התירו לו כו' ואינה מלאכה בו' כן צריך להיות: בד"ה ואי בעית אימא כו' מבעוד יום לא קנו נמהק קנו: בדבור המתחיל שוגג לא קנסו אינו דבור בפני עצמו אלא הכל דבור אחד הוא עם אותו שלפניו: באותו דבור דהשתא ליכא למיפשט כו' נכתב בצדו התוס' אינם תוספים סברת רש"י שמחלק בין שבות לדברים אחרים כו' ומשום הכי מוקמה לה מבעוד יום אבל גבי מויד סבירא ליה כדברי רש"י שמחלק בין מויד דהכא כו' דאם לא כן אמאי לא הקשו התוספור' דליפשוט ממויד דמאחר דמבעוד יום לא התירו כל שכן משחשיכה ודוק: באותו דבור דלא התירו דלמטה מעשרה אסור כו' כן צריך להיות:

דף ד עא גמרא מתקיף לה רב ששת כו' נכתב בצדו נראה לי רב אשי כו' ודוק: שם אמר רבה הא מני כו' דפשיטא ליה לרבה כו' כן צריך להיות:

רשי' בדבור המתחיל ולא אידכר קודם אפייה על כו' הכל דבור אחד: בדבור המתחיל למאן כו' על כך הוא סוף דבור: ואחר כך קודם אפייה גם כן סוף דבור: בדבור המתחיל בהדיא סקילה כו' מתני רב אחא בריר' דרבא מילתא דרב ביבי כן צריך להיות:

תוספו' בדבור המתחיל וכי אימרים כו' דאפי' למדביק עצמו אין לפשוט משם להתיר כו' ולא יעשה איסור חמור על ידו כו' כן צריך להיות: באותו דבור ודומה לאנוסין כצ"ל: באו' והוי נמי כו' נכתב בצדו הוא כמו ועוד וכן להדיא בפרק השולח עיין שם:

עב גמרא בעי לה רבה דבעי רבה כו' כן צריך להיות:

רשי' בדבור המתחיל זרק מרשות הרבים מתחילת ארבע לסוף ארבע ונחה על זיז כו' כן צריך להיות: בדבור המתחיל שדי נופי כו' והוי כמונח ברשות הרבים על מקום ד' נכתב בצדו ותימא לרש"י דמפרש דברשו' הרבים בעי מקום ד' אם כן למה מוקי אביי באילן עומד ברשות היחיד ולא מוקי באילן עומד ברשות הרבים כמו שהקשו התוספות ואפשר דאביי דייק מדקתני זיז שסתמא הוא דבר היוצא מן הכותל דהיינו מרשות היחיד לרשות הרבים וקתני כל שהו משמע דזרק ארבע אמות ברשות הרבים אלא לעניין הנחה הוא דפליגי דאי משום דחשיבנא כרשות היחיד ולא איירי בזרק ד' אפילו בזיז רחב נמי פליגי וקל להבין. ורבותא קא משמע לן דדוקא לעניין זה הוא דפליגי אי

למשדי נופו בתר עיקרו וליהוי ברשות היחיד בזה כולי עלמא מודו דלא שדינן
וכן דייק רש"י בלישניה דעיקר מחשיב ליה לנוף פירוש לענין חשיבות אבל לא
לעניין שינוי רשות ודוק:
בדבור המתחיל אלא אמר כו' הוה אמינא הני מילי היכא דאחשבה כו' כן צריך
להיות: בדבור המתחיל זרק ונח כו' דברי רב יהודה כו' כן צריך להיות:
וכן אחכ: באותו דבור ויש לומר דסבר רב יוסף כו' נכתב בצדו ולפי זה צריך
לומר הא דקאמר תלמודא אלא הא דתני זרק מרשות הרבי' אין הפירוש שרב
יוסף דמוקי כרבי שאמר על הברייתא דהכא דהא רב יוסף לא סבירה ליה דר'
מחייב שתים וגם כן איירי בקלוטה דאיכא למימר דוקא בהנחה ולא בעקירה
אלא מדברי התלמור הוא אלא הא דתניא פירות אם נבוא ונוקמא כרבי אי
איפשר לומר אלא האי ודוק: בדבור המתחיל באילן העומר ברשו' היחיד
כו'והא דלא מוקי לה אביי הכי כו' נכתב בצדו ותימא סוף סוף נוקי הכי ונימא
דרבנן חשבי ליה למקום פטור מאחר דלא שדינן נופו בתר עיקרו. ומצאתי
בגיליון תוספות שכתב שלא נתיישב זה אליבא דרשב"א ואני אומר אפשר
דרשב"א סבר דאף רבנן מודו דשדינן נופו בתר עיקרו ולא הוי מקום פטור אלא
ברשות הרבים בפרט מאחר דלא בעי מקום ד'ברשות הרבי'אם כן לא בא לכלל
מקום פטור וחשיב כל האילן ברשות הרבים ודוק:

רף ה עא גמרא וקיבל מי גשמים והוצא חייב מתקיף כו' כן צריך להיות והשאר נמחק: שם
והא לא נח כדאמר רבא כו' נכתוב בצדו נראה בעיני שהוא רבה בה"י שר"ו"א
רבו של רבא דאם לא כן לא שייך לומר הא דלקמן אלא אמר רבא וקל:

רשי בדבו' המתחי' כמאן דמליא דמי דבר כו' כמלא חפצים עד גגו כו' כן צריך להיו':
בדבור המתחיל לרגלי מדבר וכל מלאכות כו' כן צריך להיו': בדבו' המתחיל
נעקר צריך להיות עקר כו': בדבור המתחיל דפשט כנפיה כנף בגדו כו' כן
צריך להיות: בדבור המתחיל פטור כו' הנחה הוא סוף דבור:

תוספו' בדבור המתחיל כגון ששלשל כו' יהא חייב העני כיון דיד עני כמי מירי דהוה
למטה מג' דמסתמא ידי בעל הבית ויד עני מירי בעניין אחד דהא כי כו' כן צריך
להיות:

עב גמרא אלא אמר רבא כו' ואוזא רבא לטעמיה דאמ'רבא כו' בעי רבא כו' כן צריך להיו'
ונכתוב בצדו כן הוא להדיא בפרק הזורק עיין שם: שם אמר רבי אילעאי
אמר ר"י כו' ור"ו שעומד לפוש אבל עומד לכתף פטור ממאי מדקאמר כו' כן
צריך להיות:

רשי בדבור המתחיל שמן צף כו' יין מחלוקת ל"י ורבנן הוא סוף דבור ור"ו דבור
אחד: בדבור המתחיל אינו חייב כו' דמי הילכך כו' הוא דבור אחד:

בדבור המתחיל חוץ לארבע כו׳ פטורין הוא סוף דבור: בדבור המתחיל אמוראי כו׳ ורבי אמי הוא סוף דבור:

תוספו׳ בדבור המתחיל אגוז על גב כו׳ ובריש פרק ב׳ משמע כו׳ וכתבו כשהוא מהלך כו׳ כן צריך להיות: בדבו׳ המתחי׳ ר״י בפרק קמא דפסחים כו׳ כן צריך להיות: בדבור המתחיל בשלמא כו׳ טעמא הא אכתי לא כו׳ כן צריך להיות:

דף ו עא גמרא אחד המושיט ואחד הזורק כו׳ כן צריך להיות:

רשי בדבור המתחיל מידי דהוה כו׳ אמות וכל כו׳ הכל דבור אחד: בדבו׳ המתחיל פלטיא כו׳ לסחורה הוא סוף דבור:

עב גמרא אמר מר זו היא רשות הרבים למעוטי כו׳ כן צריך להיות:

רשי בדבור המתחיל מהו דתימא כו׳ לרשות הרבי׳ הוא סוף דבור: בדבור המתחיל מפסקתן כו׳ רמינן דרבי יהודא אדרבי יהודא כו׳ משנינן לה הוא סוף דבור וכן צריך להיות: בדבור המתחיל אינו צריך והיינו דקתני זו היא רשות הרבי׳ אבל כו׳ כן צריך להיות: בדבור המתחיל ומאי גמורה מהו דתימא כדלעיל כו״ כן צריך להיות: בדבור המתחיל אינו חייב כו׳ ולא פירוש איזו היא כו׳ דעל זו לא אמר איסי כו׳ כן צריך להיות: בדבור המתחיל רשות הרבים צריך להתחיל ורשות הרבים לטומאה וספקו כו׳:

תוספו׳ בדבור המתחיל יותר על כן כו׳ אמתניתין דהרחיב מעשר אמות כו׳ כן צריך להיות: בדבור המתחיל ואמאי כו׳ ורש״י ישבה בדוחק לפי הגמרא נכתב בצדו ספרים אחרים לפירוש גמורה:

דף ז עא גמרא לא אמר כעולא כדעולא כן צריך להיות ונכתב בצדו נראה לי: שם כיון דלא מיסתגי להו בהדיא כו׳ אמר רבי זירא אמר רב יהודא איצטבא כו׳ כן צריך להיות: שם בתוכו אין מטלטלין בו כו׳ כן צריך להיות:

רשי בדבור המתחיל כגון דאית כו׳ קודם היקף ולעניין כו׳ הכל דבור אחד: בדבור המתחיל ועולא צריך להיות עולא: בדבור המתחיל בין העמודים שהיו עמודים כו׳ כן צריך להיות: בדבור המתחיל וטח על כו׳ ובלבד שינוח למטה מג׳ כו׳ כגון גב לבינה כו׳ כן צריך להיות: בדבור המתחיל היגי כו׳ בסנדליהון הוא סוף דבור: בדבור המתחיל אבל צואה כו׳ אפילו צואה הוא סוף דבור: ואחר כך מתחיל הדבור הכי גרסי׳ אין כרמלית פחותה כו׳: בדבור המתחיל אלא בית דין כו׳ שמעינן לה הוא סוף דבור: בדבור המתחיל דעד עשרה כו׳ ראש עמוד וגב לבינה כו׳ בכרמלית ופיון דלית כו׳ כן צריך להיות: בדבור המתחיל אלימא כו׳ ובטל אף לגבי רשות הרבים נכתב בצדו פירוש נגד אויר רשות הרבים ודוק:

עב גמרא ואמר רבי יוחנן בדבילה כו׳ בדבילה שמינה לוקמה בצרור והפץ ודנה בחור

כו׳ כשל

כו׳כן צריך להיות: שם רבי מחייב וחכמים פוטרים אמר אביי כו׳כן צריך להיות ונמחק השאר:

רשי בדבור המתחיל והשלימו במקום כו׳כמו כותלי רשות היחיד ובהם חורין כו׳ כן צריך להיות:

תוספו׳ בדבור המתחיל והלכה כו׳ביש ברגליה ג׳ וגבוהה עשרה כו׳ כן צריך להיות:

דף ח עא גמרא אמר עולא עמוד ברשות הרבים ורבים מכתפים עליו כן צריך להיות ונמחק ורחב ארבע:

רשי בדבור המתחיל שדי נופו כו׳דלא כרבי ודלא כרבנן כו׳נכתב בצדו נראה לי דדייק מדלא קאמר דפליגי באילן העומד ברשות הרבים וזרק אנופו שאין בו ד׳אי לאו דברשות היחיד נמי בעי ד׳ואביי גופא דמוקי באילן העומד ברשות היחיד דייק מדקתני זיז כל שהוא סתם זיז הוא דבר היוצא מן הכותל שהוא רשות היחיד ודוק. ודעת לישנא אחרינא כבר פירשתי לעיל דף ה׳עמוד ימין באותו דבור מודו וכי כו׳הכל דבור אחד: בדבור המתחיל גבוה עשרה כו׳שפביב הריבוע לא משכחת כו׳כן צריך להיות: בדבור המתחיל רחבת ששה פטור כו׳ואם תאמר בדלא גבוהה עשרה נמי כו׳נכתב בצדו פי׳ כשהיא רחבה ששה: בדבור המתחיל לתוכן עשויין להניח בהן דבש כו׳כן צריך להיות: בדבור המתחיל לא ארישא אגבוהה עשרה ורחבה ארבעה כו׳ כן צריך להיות:

תוספו׳ בדבור המתחיל אמר אביי כו׳פלוגתייהו לרבי חסדא ונח בחור כל שהוא כו׳ כן צריך להיות: בדבור המתחיל רחבה כו׳דהלכה גידוד ה׳כו׳ דהא תנן בור וחוליתו כו׳כן צריך להיות: בדבור המתחיל כפאה על פיה נראה לריבא דארחב ששה קאי כו׳נכתב בצדו פירוש אף ארוחב ששה חייב וכל שכן כשאינו רחב ששה רק דשבעה ומחצה פטור אירי דווקא ברחב וקל להבין: דבור המתחיל שבעה ומחצה כו׳דבור אחד עם אותו שלפניו: באותו דבור עשר לבד השולים נכתב בצדו ולפי זה מחצה דוקא קאמר ולא כפירוש רשי׳ דב׳משהויין סגי וכן פירש הלן: באותו דבור אלא כשיש שם רחב ד׳כו׳כן צריך להיות: בדבור המתחיל אמר ליה כו׳כמו בקופה מיהו האי וכן דקיימינן ביה לפי זה לאו דוקא כן צריך להיות והוא סוף דבור:

עב גמרא אגב דמשנף מקרי ונחית כן צריך להיות ונכתב בצדו עיין לקמן בפרק הזורק דף ק׳: שם דעקר ליה אמר מר אדם עומד על האסקופה כו׳וכגון דלית ביה ד׳כו׳אמר מר ובלבד שלא ישול מבעל הבית כו׳כן צריך להיות:

רשי בדבור המתחיל ומאי למשה כו׳תחתונים אמאי כו׳הכל דבור אחד: בדבור המתחיל אלא לאו כו׳דהוי בור הללו כו׳כן צריך להיות: בדבור המתחיל

אסקופת כו"רחבה ד'היכא כו'הכל דבור אחד: בדבור המתחיל מקום פטור כו'ד'על ד'הוא מקום מסויים כו'כן צריך להיות:

תוספו' בדבור המתחיל לימא כו' שהעבירו לפניו מימינו לשמאלו נגד גופו דסלקא דעתך אמינא כיון שהגיע כו'דאין זו הנחה דרך עצמו כן צריך להיות והס"ד:

דף ט ע"א רשי' בדבור המתחיל לחי אחר להתירו כו'נכתב בצרו עיקר הפשט שהפצימין שהן עובי החומה הן מתירין המבוי והן לחי שלו רק שצריך עוד לחי להתיר בין הפצימין שהוא רוחב האסקופה וכן פירש רש"י בפרק קמא דעירובין דף ט':

באותו דבור המחיצה הוא סוף דבור: ואחר כך מתחיל הדבור וכי תימא כו' ומכאן שבהן המבוי ניתר כן צריך להיות והוא סוף דבור: בדבור המתחיל הכא באסקופת כו'דהכירה מלבר כדמפרש כו'כן צריך להיות: בדבור המתחיל פתח נעול כו'עביו ד'מן הדלת כו'כן צריך להיות: בדבור המתחיל באסקופת ואפילו הוא שוקף באמצעיתו כו'כן צריך להיות:

תוספו' בדבור המתחיל גזירה כו'אבל לא מכתשת כו'הן לכלים ששבתו כו' כן צריך להיות:

עב גמרא חזי פסידא בזביניה ומטריד כו'כן צריך להיות:

רשי' בדבור המתחיל ואם התחילו אחת כו'כן צריך להיות: דבור המתחיל אין מפסיק צריך להיות אין מפסיקין אלא כו': בדבור המתחיל מנחה כו'מתחילת עשרה כן צריך להיות: בדבו'המתחיל לכולה כו'ובצונן ולהויע כן צריך להיו":

תוספו' בדבור המתחיל ואם התחילו כו'הא דקשה בגמרא כו' כן צריך להיות: בדבור המתחיל לימא כו'הכי אמר רב להבדלה כו'כן צריך להיו' ונכתב בצדו בערבי פסחים דף קה:

דף י ע"א גמרא שדי גלימיה ופכר ידיה כו'כן צריך להיות: שם בן חורין כן צריך להיות ונכתב בצדו שרים: שם יש שם מקרא ותפילה כו'כן צריך להיות ונמחק קריאת שמע.

רשי' בדבור המתחיל תני להו כו'לא לשון חלש דעתייהו ולשון חלש לבייהו לשון תענית הוא כו'כן צריך להיות: בדבור המתחיל ואין צריך לומר כו'לא במרחץ גמור כו'כן צריך להיות:

תוספו' בדבור המתחיל טריחותא כו'שלא יהא לבו רואה את הערוה כו'נכתב בצדו ווה לשון הרן ומהא דהכון שמעינן אפילו מי שלובש מכנסים שאין לבו רואה את הערוה אסור להתפלל בלא חגורה משום הכון ודוקא תפילה אבל שאר ברכות שריין בלא חגור"ה דהא חברין דבבלאי שרי המנייהו והוי מברכין המוציא וברכת המזון עד כאן:

עב גמרא והא קא חזו ליה אלא מתוך שישיבתה כו'כן צריך להיות ונמחק למה ליה"

למימר

למימר הכי: שם אמר רבי אבין מאי קראי נכתוב בצדו ספרים אחרים א"ר יצחק ישיבתה של צוער נ"א שנה דכתיב אמלטה נא וכו' כן צריך להיות:

תוספו' ברבור המתחיל הכי גר' כו' ד' מאות שנה התחילו משנולד יצחק כן צריך להיו' והוא סוף דבור והשאר נמחק. ונכתב בצדו זה הדבור בתוספו' מדוייקים אינו אלא גילוין הוא על כן אינו מתוקן שהרי הר' מאו"ר שנה מ"ר חילין משנולד יצחק ודוקא קרא דמושב בני ישראל כו' מתחיל מגזירת בין הבתרים אבל הגלות של ד' מאות שנ"ר אינו מתחיל אלא משנולד יצחק ואם נאמר דאיירי אליבא בני אפרים שטעו וחשבו הקץ וסברו שאף הגלות של ד' מאות שנ"ר התחילו קודם שנולד יצחק ל' שנה כמו שמוגה במקצת גמרות ור"ת ימא אמאי מייתי ראייה מן הטעות של בני אפרים לייתי ראייה מן האמת שהגלות התחיל משנולד יצחק אף שלא ירד שם כן היה אפשר נמי ביעקב. על כן נראה עיקר כמו שהגהתי:

דף יא עא גמר' שנאמר לרומם את בית אלקינו ולהעמיד את חורבותיו והני מילי כו' ואמר רבא בר מחסיא כו' תנן התם לא יעמוד כו' כן צריך להיות:

רשי ברבור המתחיל חולי הוא חולי ארוך המנונה והולך כו' כן צריך להיות: בדבור המתחיל ולא יקרא כו' בספר הוא סוף דבור: בדבור המתחיל החזן כו' פרשיותיהן הוא סוף דבור: ברבור המתחיל ביוצא בו כו' וכל שכן שחור עם הזבה נכתוב בצדו מה שפסק רשי' כל שכן אינו כן בגמרא אלא רשי' לזמן הזה פסק דאין דין שהרה נוהג עיין לקמן וק"ל:

תוספו' בדבור המתחיל ולא תחת כו' והר' יעקב מפריש פירוש דחברים כו' כן צריך להיות: בדבור המתחיל כגון אנן כו' ר' זירא לר' ירמיה כן צריך להיות: בדבור המתחיל לא כו' בהמוציא תפילין כו' כן צריך להיות:

עב רשי בדבור המתחיל ובבעל צריך להתחיל זב בעל שתי כו': בדבור המתחיל מיבעי ליה לספירה דכתיב וכי יטהר כו' ז' ימים ז' נקיים כו' כן צריך להיות:

תוספו' בדבור המתחיל לא כו' בשעת בליעה כדפרישי' כו' ובפרק ד' דעירובין פרשתי כו' כן צריך להיות:

דף יב עא גמר' שלא יסיח דעתו ממנו כו' רבה מקשה כו' כן צריך להיות וכן בתוספות:

רשי ברבור המתחיל הא לא דמיא כו' השנוי"ר אחר הסיפא כו' נכתב בצדו פירוש יש עוד בבא אחרת קודם התחלת משנה זו: באותו דבור טינוף הוא אפילו הכי כו' אהוצאת פיס כן צריך להיות והוא סוף דבור: בדבור ד"מתחיל למשמש בבגדו כו' כן צריך להיות: בדבור המתחיל ומי כו' דקתני לאור הנר כו' כן צריך להיות: ברבור המתחיל ברשות הרבים בחול הוא סוף דבור: בדבור המתחיל ובית הלל מתירין שמים הוא סוף דבור: בדבור המתחיל

שבר״ה היא מלועוק צריך להרחיב דעתם כו׳כן צריך להיות:

תוספו׳ בדבור המר״ה חיל נוטל וזורק כו׳ רש״י פירש דכרבי אליעזר סבירא ליה וקשיא דמשמע כו׳כצ״ל: בד״ה רבה מקטע להו כו׳ג״ב והראש אוסר הריגת כיני׳ במפלא בגדיו אם לא בראש דאין שייך לגזור אטו הריגת פרעושים עיין שם:

עב גמרא זימנין אמר המקו׳ יפקדך כו׳אמר רבה אפילו גבוה כו׳ורבי ירמיה בר אבא אמר כו׳כצ״ל: שם בפיסקא החזן כו׳והאמרת כו׳לסדר ראשי פרשיותיו כו׳כצ״ל:

רשי בד״ה שמש כו׳להטייה הסד׳: בד״ה הא והא כו׳גרסינן הסד׳: בד״ה הלכה דמותר הסד׳:

תוספו׳ בד״ה שבנא איש ירושלים כו׳כראמר בסוטה ל״ב פרק היה נוטל: באר אלא כהלל ושבנא דהלל ושבנא אחים הוו ונראה לר״י כו׳כצ״ל: באד דשפיר גרסינן שבנא ל״ב פירוש אף התם וקל: בסוף הדבור ושבנא הסופר היה: אחד ל״ב ובתוס׳פ׳ הממונה פירשו דהכל אחד הוא: בד״ה רבי נתן כו׳ומסיק בין דין כו׳ל״ב יש מגיהים הא מסיק עלה כו׳וכאילו הוא שינויא לקושיא ובכל התוס׳ מדויקים אינו אלא כמו שכתוב כאן ומה שכתב ובראשית רבה אמרי׳ הוא כמו ועוד והוא שינוי אחר על הא דמסכת ל״ה וערבי פסחים ל״ל שאינן קשה מן האמוראים כי הדורות נתמעטו כו׳ודוק:

דף יג עא גמרא אבי חדייהו כו׳כצ״ל:

רשי בד״ה אבל מכירין אסור ואשה כו׳ושמע מינה דאסור הסד׳ והלא: בד״ה אל ההרים כו׳בפרק אלו הן הנשרפים בסנהדרין כו׳כצ״ל:

תוספו׳ בד״ה מה אשת כו׳ואין נראה דמשמע דרוצה לאסור יחוד בנידה כו׳כצ״ל. ל״ב פירוש וזה ליכא לכ״ע. ודוק: בד״ה ופליגי כו׳דהוא בבגדו והיא בבגדה אסור כו׳ל״ב פירש מאחר דסברא הוא לאסור משום דיצרו תקפו עליו כדפירשו התוספות לעיל אם כן משמע דליכא לאיפלוגי עליה ואם כן מאחר שמצינו שאסרו חכמים גזירה על גזירה כמו באא שמע מינה אף בנידה סבירא ליה לרבי פדת הכי ומנלן דפליגי דרבי פדת אבל לפירוש רבינו תם לקמן דפי׳ הא דרבי פדת כיון דלא אסרה תורה אלא קריבה של גלוי עריות אין לנו לאסור אלא כעין של תורה אכ אין תלוי מידי בסברא ואפי׳ יש שם סברא לאיסור גבי אא אין לנו לאסור אלא כעין של תורה ובעל כרחך פליג עליה ודוק:

עב גמרא במתניתן חנניא בן חזקיה בן גרון כו׳ וכן אחר כך בגמרא חנניא בן חזקיה וסיעתו כו׳ וכן אחר כך בן הזקיה שמו כו׳ שם והאוכל אוכל שני כו׳כצ״ל:

רשי בד״ה בנדת כו׳ועד שתבא במים כו׳כצ״ל: בד״ה מחכבין כו׳והנס חביב עליהן כו׳ל״ב ומכל מקום קשה דהוה ליה למימ׳ מחכבין את הנסים ועל דהכי פירושו שמחכבין את הצרות ומקבלים עליהם יסורים באהבה ומצדיקין הדין עליהן

שראויין לכך ומתוך זה כשהשם יתברך עושה נס ומוותר להן חביב עליהן הנס
לאפוקי מי שבועט ביסורין וקל׳: בד״ה האוכל כו׳ בשבילה לחרומה
כו׳ הדא׳: בד״ה והבא כו׳ מטומאתו הסד׳: בד״ה וטהור כו׳ ראשו כו׳ הסד׳:
תוספו׳ בד״ה בימי ליבונך כו׳ ומפרק אף על פי כו׳ כצ״ל: בד״ה רש״י גרס וכן רבינו תם
ואלו כו׳ כצ״ל:
דף יד עא גמר׳ שבתחילה היו טובלין במי כו׳ כצ״ל
רשי בד״ה שלישי אינו כו׳ בפרק שני כו׳ כצ״ל: באד מפרש טעמא דתרוייהו נ״ב
פירוש רבי אלעזר ורבי יהושע: בד״ה שלישי שני וטהרתן טומאה הוא
כצ״ל: בד״ה התחילו כו׳ אין מטמאה שום כו׳ כצ״ל: בד״ה עסקניות כו׳ ורבותי
מפרשי כו׳ נגעו ידיו בטומאה ונטמא כו׳ כצ״ל: בד״ה אינימא הא כו׳ מכלל
סתם ידים כו׳ ג״ב ספרים אחרים הא גזרו סמוך לנטילתה מגע התרומה:
תוספו׳ בד״ה רבי יהושע כו׳ טמאין ושדי משקין כו׳ כצ״ל: בד״ה ומנין כו׳ גזרו
האוכל אוכלים כו׳ כצ״ל: בד״ה ושקיל משקין כו׳ ואף על גב דמשקין להו נמחק
עב גמרא וגזרו לשחף והאמר כו׳ כצ״ל:
רשי בד״ה ובא השמש וטהר ומקמי הכי לא כו׳ מלאכה במים יובא וטמא עד הערב
וטהר וגומר והאי נגיעה היא ובעינן הערב שמש אלמא פסול בנגיעתו דאי כו׳
כצ״ל: באד ומיהו משמעי לא משמינן כו׳ כצ״ל ונ״ב מה שפי׳ רשי יותר ומיהו
לא מיקרי טמא ר״ל הנוגע בו לא איקרי טמא ועוד שמעתי ליישב דקאי אפילו
אטבול יום גופא ודלפ ומיהו לא איקרי טמא לבד אלא וטהר כתיב ביה משמע
שאינו טמא אלא לפסול דאי לטומאה לגמרי מאי אהני וטהר בן שמעתי שמדרש
הוא בתורת כהניסגיליון: בד״ה דכתיב וכל כו׳ את התרומה הא גמרינן כו׳
וכיון דמקבלי טומאה כו׳ כצ״ל: בד״ה אלא בבאין כו׳ הטומאה הן וכלי אינו
כו׳ כצ״ל: בד״ה לשריפה כו׳ עליהן הסד׳ ואחכ צל הדבור שלמה גזר דכתיב
דכתיב אזן וחקר כו׳:
תוספו׳ בד״ה אלא במשקין כו׳ כל פוסלי תרומה כו׳ כצ״ל: בדבור המתחיל ואילו
כו׳ לגת דשתיק ליה הלל כו׳ כצ״ל:
דף טו עא גמר׳ אמר שמואל י״ח דבר גזרו כו׳ שאמרת משום אביך כו׳ כצ״ל:
רשי בד״ה קב ומחצה כו׳ וביצה וחומש ביצה כו׳ ג״ב להכי פרש״י משום דקשה לו
מאחר ששיעור חלה קב ומחצה נמצא שהן ל״ו בצים וכבר ידוע שהחלה היא
מ״ג בצים כמניין חלה וקל׳. ואת המידה היא לעולמית לשער במ״ג בצים אע״פי
שהמדו׳ נתוספו מניין הבצי׳ בדקאי קאי ומה שהוסיפו המידו׳ היינו לפי חשבון
הבצים הוסיפו ומשו׳ הכי קאמר ל״י מאחר שהבצים שלנו קטנות מן הראשונות
צריך להוסיף עליהן עיין בתו׳ דפרק כיצד משתתפין דף פ״ר: בד״ה משהגדילו
כו׳ לוגין

כו׳לוגין ה׳הס״ר: ב״רה חמשה כו׳אחר מעשרים בביצה כו׳כצ״ל: ב״רה
שחייב אדם כו׳כלומר הין אינו לשון כו׳ נצ״ל: ב״רה כל הנשים הרואות
כו׳כצ״ל: ב״רה שמאי אומר הוכשרו ביין הנדלף כו׳כצ״ל: ב״רה מלכות
רומי הס״ד: ב״רה הלל כו׳הלל היה הס״ד: ואחר כך הזקן הוא
גם כן סוף דבור: ואחר כך מתחיל הדבור ושמעון הוא שנקרא ר׳ שמעון
בן גמליאל הנהרג כו׳כצ״ל: ב״רה מאה שנה כו׳הלל ופרנסו אלו ארבעה
כו׳כצ״ל:

תוספו׳ ב״רה אלא כו׳והא ידים דקודש דמירי כו׳כצ״ל: ב״רה שמאי אומר כו׳.
ועשירית מלבר כו׳. נכתב בצדו אבל חכמים סוברים דחשבינן העשירו״ת
מלגיו. וי״ח קבין הן ע״ב לוגין שהן ד׳מאות בצים ול״ב בצים דהיינו העשירית
מ״ג בצים וחומש מכוון וקל״:

עב גמרא ואמר עולא אלו ששה כו׳כצ״ל:

רשי ב״רה אתא אינהו יוסי ויוסף כצ״ל והס״ד: ב״רה ואאוירא תרומה הנכנסת
כו׳כצ״ל: ב״רה ואכתי אגושא לשרוף באושא גזור הס״ד והד״א: ב״רה
באושא כו׳שבינה הס״ר: ב״רה ואלו כו׳טבילה הס״ד: ב״רה הזפת כו׳
גרסינן הס״ד: ב״רה בכלי זכוכית כו׳המקפיד עליו הס״ד:

תוספו׳ ב״רה אתו אינהו כו׳והאמר אילפא כו׳ל״ב פירו׳ שהמקשן ידע ששורפין אנושא
בודאי מכח המשנה דש שה ספיקות. ואם כן מאחר דשני ליה התרצן דאתו
אינהו ולא קבלה עד דאתי הלל ושמאי ואם כן ב על כרחך גזירה קדמאי הוו״
לשרוף כמו לבסוף ועל זה פריך למימר׳ דחדא גזירה הוא הא בעל כרחך גזירה
קדמ׳נית לא הוה לשרוף עד דמשני אלא תחלה לתלות ולבסוף לשרוף ודוק:
בל״ה על ששה ספיקות כו׳כגון סככות ופרעות כו׳נכתב בצדו הוא ענף היוצא
מן האילן והשומא׳ תחתיו ופרעות הוא אבן הבולט מן הכותל כו׳: בל״ה ועל כו׳
אלא שעשאוהו כזב כו׳כצ״ל: ב״רה אלמא תניא כו׳. על השלחן ועל הטבלא
ועל הדרגש ועל הדולבקי חוצצין כצ״ל: ב״רה וחכמים כו׳דאורייתא מדין
כלי מתכת כצ״ל:

דף טו עא גמר׳ שוה מיטמאין ומטמאין מאוריהן ומיטמאין מאחוריהן ואין מיטמאין מגביהן
כו׳כצ״ל:

רשי בל״ה מטמאין כו׳צריך להיות ומיטמאין מטמאין כו׳. וכן בתוספות בדבור
המתחיל הכי גרסינן כו׳: בל״ה ומיטמאין כו׳לבלי עץ הס״ד: ואחר כך
מתחיל הדבור ואין מיטמאין: ב״רה יחזרו כו׳צריך להיות חזרו כו׳: ב״רה
פשוטיהן כו׳השלפים וכלי זכוכית כו׳ דדמו למתכ״ כצ״ל והד״א: ב״רה

וטומאה ישנה כו׳ בהילכתא הס״ד:

תוספ׳ בד״ה וחכמים כו׳ חרס דאמרינן בתוספתא כלי חרס ששהר שעה כו׳ כצ״ל: בד״ה הכי גרס רש״י ומיטמאין מטמאין כו׳ שאינם מיטמאין ולא מטמאין אי נמי מיטמאין כו׳ ואין מיטמאין מגביהן כו׳ כצ״ל: בד״ה עבדו כו׳ אתי נמי שפיר כן צריך להיות:

עב גמרא ומודים בית שמאי בשוכח כו׳ דרבי רב אמרי הכל כו׳ עבים דברי הכל טהורין כו׳ אמר רב נחמן בר יצחק אף כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה למאן דאמר כו׳ היכא ה״ס: ואחר כך מתחיל הדבור אמרו שיחזרו: בד״ה רצפינהו מרצף כו׳ שמא לא יקבלו ליכא ושמא יאמרו איכא ואיכא דאמרי כו׳ כצ״ל ונכתב בצדו נראה לי: בד״ה גללים שויש נכתב בצדו זהו פירוש הרמב״ם ובכל דוכתא רגיל רש״י לפרש צפיעי בקר: בד״ה בחצר כו׳ וכשהניחן בשעת קשור כו׳ לתוכו ומשום כו׳ הל״א וכצ״ל: בד״ה הניחן כו׳ בשכחתו חס״ר: בד״ה בעובי צריך להיות כעובי כו׳ מפרש ביש בהיקפו כו׳ כצ״ל:

דף יו עא גמרא משום הנושכות רב נחמן אמר רבה בר אבוה כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה אקפח את בני כו׳ מצטער היה על תורה כו׳ נכתב בצידו ותימא גדולה: בניו מה חטאו ורש״י עצמו חוזר מזה בפרק השובר את הפועלים ופירש לשון שבועה גבי יש בן לאותו צדיק שקפח את בניו כו׳: בד״ה ששמע כו׳ בכל שהוא ושמאוהו כו׳ הל״א: בד״ה אני אתקן כו׳ מדבריהם גזרו היקפו כו׳ דכיון דמטמאות ליה על כרחיך טומאה כו׳ צריך להיות: באותו דבור והוא לא נגע במת כו׳ נכתב בצידו פירוש עם המרדע לא נגע במת ודוק: בד״ה קשה כו׳ ועניותן הוא סוף דבור: בד״ה וגזור שמאי כו׳ מניהו ואתו כו׳ הכל דבור אחד:

תוספ׳ בד״ה ששמע כו׳ המרדע אמר רבי עקיבא כו׳ הל״א: באותו דבור דהיינו חיבורי אדם במת כו׳. נ״ב פירוש חיבורין הכתוב בקרא דהיינו יקרב בדיקרב איירי בחיבורין אדם במת ועתה נטמא הסודר באותו טומאה של חיבורי אדם במת והאדם אינו נטמא בחיבורין לא בטומאת מגע דהיינו טומאת ערב וקל: באותו דבור השעם ועל שאר כו׳ הל״א: באד הכל אחד אומר ר״י דאיכא כו׳ כצ״ל: בד״ה גוזרני טומאה כו׳ ופעמים שאדם יוצא לכרמו לידע אם הגיעו ענביו לבציר נמי לא שייך בהו והשתא אתי שפיר הא דתניא לקמן כו׳ ותיוב למוסק אם כו׳ כצ״ל והל״א:

עב גמרא אלא אמר רבא ישראל נמחק: שם אלא אמר רבא גזירה משום כו׳ כצ״ל. ונ״ב אף שלא מצאתי נראה לי להגיה כן כי כך משמע מפירוש רש״י: ואף מדברי התוספות למעיין בהם ודוק: שם משום יינן על פיתן כו׳ גוי שיטמא

בויבה

בזיבה כו׳ אוכלים וכלים בחדא חשיב להו: בד״ה מתירים עם השמש כו׳ כן צריך להיות:

רשי׳ בד״ה אי חשידי כו׳ ליפרשו אלא כו׳ לא חשידי הס״ד והדא: בד״ה משום תרומה כו׳ תרומה טמאה דחיישינן דילמא כו׳ כצ״ל והדא: בד״ה נותן כיסו כו׳ ישלשלנו פחות פחות כו׳ כצ״ל: בד״ה איכא הא דמוסיף רבי יצחק אדאבימי על דבר אחר כו׳ משום רבר אחד הס״ד וכצ״ל והכל דבור אחד: בד״ה שלא יטמא צריך להיות שיטמא בזיבה כו׳: בד״ה אוכלים וכלי׳ שנטמאו במשקין כו׳ כצ״ל: בד״ה אלא כדי כו׳ קרוב כלומר שיהא כו׳ כצ״ל:

תוספ׳ בד״ה דילמא כו׳ ויש לומר כיון כו׳ נכתב בצדו נראה בעיני מדלא כתבו התוספ׳ אלא צריך לפרש כו׳ וכתבו ויש לומר כו׳ משמע שאינם סותרים פירוש רשי׳ כי מה שפירש רשי׳ הוא לפי המסקנא דהתם דאוסר אף לכהנים וכן פסק בסמ״ג בהלכות תרומה אלא שהתוספות הקשו מתחילת הסוגיא דהתם דאינו אוסר אלא לזרים איך מביאים הך גזירה כו׳ וקל: ומה שפירש רשי׳ דאפילו יזרענה דהוי שמאה לאו דוקא קאמר שהרי בהדיא שנינו לשם שטהורין אלא כלומר שנשארו באסורין כאלו הן טמאין לעניין זה שאסורין לכהנים והטעם שנפסלו בהיסח הדעת כדאיתא התם להדיא ולא מהני האי גזירה אלא שדין תרומה עליהן ופסולין בהיסח הדעת לאפוקי אם היו חולין גמורין הוי שרי וקל: בד״ה ועל בנותיהן כו׳ יפרשו ממגען ולא כו׳ כצ״ל: בד״ה אין מוכרין כו׳ שאינו עושה בשבת איסור בידים כו׳ כצ״ל: בד״ה אין נותנין כו׳ דחמיר טפי ונראה כו׳ כצ״ל:

דף יח עא גמר׳ תנו רבנן פותקין מים כו׳ אמר רבה מפני כו׳ בית שמאי היא ולא בית הלל הא מני בית שמאי היא ולבית שמאי בין כו׳ כצ״ל:

רשי׳ בד״ה שטוענין כו׳ בעיגולין ושוין כו׳ ממשאו שגדל בתוכו כו׳ שפיר כי השתא ולא דמי לדש כצ״ל והדא: בד״ה מידי גבי הרדי תנינהו להו וחד תני לתרוייהו וכיון דלא גבי הרדי תנינהו חדא כו׳ כצ״ל: בד״ה ברחים כו׳ בהמתו שיטחנו הרא: בד״ה והשתא דאמר בית הלל אית להו שביתת כלים דהא על כרחך האי מתניתין בירח הלל מדשרי בהנך וקתני דרחיים אסור משום שביתת כלים כצ״ל והס״ד: בד״ה והשתא דאמרי כו׳ דבירח שמאי היא מוגמר כו״הדא:

תוספ׳ בד״ה אבל כו׳ שמא יגבל ביום טוב כצ״ל: בד״ה ומתרפאות והולכות כו׳ ומניחין תחת העין בשבת כו׳ נכתב בצדו בגמרא שם על גב העין וכן מביאו הסמ״ג ומכל מקום נראה שהיא היא וקל: בד״ה ולימא כו׳ בית שמאי היא והיכא דעביד מעשה כו׳ כצ״ל:

והא

עב גמרא והא תניא אין צולין בשר כו׳כן צריך להיות:
רשי בד״ה לא מגלי משטח פי תנור ליכא למיגזר שמא יחתה כו׳כן צריך להיות:
בד״ה מגיס מהפך בה וכמבשל כו׳ נ״ב פי׳ואם כן הכא הוי צובע ודוק בפי׳ החו׳:
בד״ה האי קירא חייתא כו׳ולא דמי לעסיות ותורמוסין שאין כל הלילה והיום
די להן כצ״ל ונכתב בצדו נראה לי לפרש מקצת יום אבל אי הוה בעי למוצאי
שבת ממש פשיטא דשרי וכן מצאתי אף שבר״אש לא משמע הכי אכן בטור
איתא להדיא כדברי נראה לי: בד״ה שאלו״ צריך להיות לא ישאילנו
שאלה כו׳:
תוספו׳ בד״ה והשתא דאמר רבי אושעיא כו׳וקל כר׳אושעיא כו׳נ״ב והמרדכי והסמג
כתבו מאחר דלרבה לית ליה שביתת כלים לבית המקדש אפילו היכא דעביד
מעשה כו׳משום הכי מותר להשאיל כו׳: בד״ה לבש כו׳נעשת בו אין בהן
כו׳כצ״ל: בד״ה התם כו׳מאי טעמא משום דבני כו׳ כצ״ל:
דף יט עא גמר׳ כותח הבבלי וכל מיני כו׳ כצ״ל שם בפיסקא אמר רבן שמעון בן גמליאל נוהגין
היו כו׳כצ״ל: שם דאי עביד להו בשבת מחייב חטאת כו׳ כצ״ל:
רשי בד״ה ל׳ יום כו׳בהלכת הפסח חלה כו׳כצ״ל: בד״ה לא ישכיר אדם כליו לעשות
כו׳כצ״ל: בד״ה והלא קיצץ צ״ל והלא קצץ: בד״ה שכיח כו׳כלל דלא כו׳
הד״א: בד״ה ומצור לצידון אין אלא מהלך יום כו׳ כצ״ל: בד״ה כבר כו׳
שלמדנוהו שהלבנים כו׳כצ״ל: בד״ה מלילות כו׳מהן ומטבל כו׳כצ״ל:
בד״ה השום כו׳בפגעים ופרשים ועוזרדין כו׳כצ״ל: בד״ה רבי ישמעאל כו׳
אלא שלא יגמור כדי כו׳כצ״ל:
עב גמרא ורבי אלעזר אמר רבי אלעזר כו׳כצ״ל וכן כולם בזה העמוד וכן ברשי: שם
ואייתי מתנית׳ ביריה כו׳ורבי יוסי בר חנינא כו׳הורה רבי יוסי בר חנינא כרבי
ישמעאל שמן של בדדין כו׳איבעי ליה למיעבד הכי כו׳כדי שיצלו מבעוד יום
כו׳ כצ״ל:
רשי בד״ה רבי אלעזר אומר צ״ל ורבי אלעזר כו׳: בד״ה הכא כו׳סחישה היא הסד:
בד״ה שחיקה כו׳ ורבותי גורסין כו׳כצ״ל: בד״ה שמן של כו׳את הזתים הסד
בד״ה ותמרי כו׳למקום אחר ד״הסד: בד״ה דארגיז כו׳ועדיין מערת קבורתו
קיימת כו׳כצ״ל: בד״ה וחד מציל כו׳אלא שמקפלן כולן כו׳כצ״ל: בד״ה
משלשלין כו׳בגחלים הוא סוף דבור: בד״ה ומאחיזין את האור כו׳דכתיב
ביום ההוא קדש המלך כו׳. נ״ב ותימא שרש״י פי׳להדיא בזבחים פרק ב׳
דדוד קדשה וכן פי׳ להדיא בתוספו׳ אף ששלמה בנה את הבית מכל מקום דוד
קדשה וכן איתא להדיא שם בסוגיא דדוד קדש׳ ועוד תימא הלא קרא דשלמה
לא אירי בסתם קידש אלא שקידש הריצפה״ קידושין יתירא שתהא ראויה
להקריב

להקריב על הריצפה כמו על המזבח דברי רבי יהודה וכן ממשמעות המקרא
דכתיב אחריו כי קטן המזבח הנחושת מהכיל את העולה ואת המנחה רצה
לומר שהוצרך להקריב על ריצפת החצר ורבי יוסי אומר הרי כתיב אלף עולות
יעלה שלמה על המזבח שעשה משה ושל שלמה היה גדול ממנו אלא מה אני
מקיים קידש המלך וגומר שבנה שלמה מזבח של אבנים מחובר בריצפה כו׳
וכן הביאו רשי וקמחי אמא דההיא לא אירי בסתם קידש כי דוד המלך קידשה
בראיתא בזבחים: באותו דבור וכלי שרת מקדשין דכתיב וימשחם ויקדש
אותם מה כלי כו׳ כצ״ל:

תוספ׳ בד״ה שמן של בדדין כו׳ ולא קיבלה כו׳ נכתב בצדו פירוש מרבי חייא שיהיה
אוסר לו: ב״ד הני קרקע כו׳ מי שמעת ליה משמע כו׳ כצ״ל:

דף ך עא גמרא מותר להשהותו על גבי כירה כו׳ כצ״ל: שם ואף על פי שאין ראיה לדבר
כו׳. נכתב בצדו נראה לי שהוא דברי רבי חייא ומביא זכר לדבר שמצינו
שהקפיד הכתוב גבי שריפת עצים שאינם ראויים למלאכה הוא הדין לעניין
איסור חשבינן כאלו נשרף מבעוד יום כשאינם ראויים למלאכה אבל מפירוש
רשי יראה שר׳ יהודה מביא זכר לדבר ומביא קצת ראיה שמצינו שכשהודלק
משני קצותיו הוי ושוב הולך ודולק אפילו בכל העצים ונהי שאינו דומה שאר
עצים לעצי גפן במה שידוע שניחר מבפנים אבל לבי״ת הלל שמעינן ששוב
הולך ודולק ודוק: שם אחוונא אישתכח ערבתה כו׳ איתמר נמי אמר כו׳
שאוגדן צריכין רוב לא אוגדן אין צריכין רוב גרעינן כו׳ כצ״ל:

רשי ב״ד איתמר נמי חשוב בישול כצ״ל: ב״ד תני רבי חייא כו׳ ושאר רבותי
תנו כו׳ בתורת כהנים לגבי מנורה כצ״ל: בד״ה כתנאי כו׳ היקפו הס״ד:
בד״ה שישחת רוב עביו הוא סוף דבור:

תוספ׳ ב״ד איבעיא להו כו׳ תנור והא דקאמרי כצ״ל: ב״ד למישרי איבריים
ופרים כו׳ תיבעי קדוש בית דין במועדו״ת קא משמע לן לא מלא תבערו כו׳
כצ״ל: ב״ד עד שישחת ממלאכת האומן אבל כו׳ ממלאכת האומן ואף על
גב כו׳ כן צריך להיות:

עב גמרא גרעינין צריכין רוב נתנן בחותלות כו׳ כצ״ל: שם אין צריכין רוב של זפת
כו׳ נכתב בצדו והלן גורס גפת ופירושו פסולת של זתים ושומשמין וכן הלאש:
שם של נפרית ושל רבב ושל גבינה כו׳ כצ״ל ונכתב בצדו בליף ולן לא גרסי
גבינה אלא קורא שהוא שעוה עיין שם:

הדרן עלך יציאת שבת פרק ראשון

מכלל

במה מדליקין פרק שני

גמרא מכלל דחוסן לאו נעורת הוא נמחק. שם חייבין בציצית תיובתא אי בעית א אימא כו׳ כצ״ל. שם ושירא פרנדא לחוד ואי בעית אימא פרושי קמפרש כו׳ כצ״ל:

רשי׳ ב״ה כי תנא כו׳ מן הדק דק שבו כו׳ כצ״ל:

תוספ׳ ב״ה בעמרניתא כו׳ כל היוצא מן העץ כו׳ נכתב בצידו אבל הספר מצות גדול כתב בשם רבי אליעזר ממ״ץ הא דקאמר כל היוצא מן העץ כו׳ היינו קליפה עליונה ומשום הכי הוצרך לשנות לכש ופתילת האידן שהוא תחת קליפה העליונה ועשויה מקליפה דקה הסמוכה לגוף האילן ומשום הכי מותר נמי להדליק בצמר גפן שקורין קוטא כו׳ עיין שם:

דף כא ע״א גמר אביי מרבה שמנים כו׳ מדליקין אמר ליה מאי שעמא אמר ליה לפי כו׳ פתילות למקדש מאי לאו כו׳ כצ״ל:

רשי׳ ב״ה מסכסכת כו׳ מסכסכת בבשר אנמ״ליר בלע״ז כו׳ כצ״ל וה״ס״ד: ב״ה שמן כל שהו כו״ ששמן הניתן בתוכו כו׳ כצ״ל: ב״ה לפי שאין כו׳ וגורינן הא אטו הא כצ״ל: ב״ה מאי לאו כו׳ שתדליק הפתילה עם האגוז כצ״ל:

ב״ה מבלאי כו׳ הבלואים ה״ס״ד: ב״ה זקוק לה כו׳ הילכך בשבת אסור כו׳ נכתב בצדו פירוש אבל בחול אין כאן איסור ממש אלא שלכתחילה יעשה יפה ודוק:

תוספ׳ ב״ה שמחת כו׳ אלא רביעי בטל כו׳ כצ״ל:

עב רשי׳ ב״ה בחותמו צריך להיות מונח בחותמו כו׳ ונ״ב נראה לי: באותו דבור נגיעו בו ה״ס״ד: ואחר כך מתחיל הדבור הכי גרסינן:

תוספ׳ ב״ה ומותר להשתמש וכן הלכתא דנר חנוכה אסור כו׳ כצ״ל: ב״ה ומהדרין וביתו שכן יש יותר הידור כו׳ כצ״ל: ב״ה מצוה כו׳ אתי שפיר נ״ב פירוש דלשניהם הוא משמאל הפתח: ב״ה ובשעת כו׳ אתא חברא שקל כו׳ כצ״ל:

דף כב ע״א גמר אמר רב אסי אסור להרצות כו׳ אמר לי וכי נר כו׳ כצ״ל:

רשי׳ ב״ה מימין כו׳ לימין ה״ס״ד: ב״ה מריה כו׳ תמיה הוא ה״ס״ד: ב״ה מנר לנר כו׳ לקמיה ה״ס״ד: ב״ה מתירין כו׳ דאסר ה״ס״ד: ב״ה הלכה כו׳ בונה ומשום דהלכתא כו׳ כצ״ל: ב״ה לעשות חריץ גרסינן ה״ס״ד: ב״ה אכחושי כו׳ שומנו ה״ס״ד:

תוספ׳ ב״ה נר כו׳ התורה אי נמי לא כו׳ כצ״ל: ב״ה אסור להסתפק כו׳ בספק שביעי ספק שמיני יתובי יתבינן כו׳ כצ״ל: באד איתקצי בולי יומא של ספק שמיני ותשיעי

ותשיעי כו׳נ״ב מה שכותבין התוספות של ספק שמיני ותשיעי ובגמרא לא
נאמר רק יום שמיני היינו לבני ארץ ישראל וממילא לדידן אפילו ביום תשיעי
משום ספיקא דיומא וכן אתרוג האידנא אף ביום שמיני אסור מכח ספיקא
דיומא וכן איתא התם להדיא וקל׳ל: באותו דבור ולא איתסר בשמיני משום
דאיתקצי כו׳דבין השמשות של שביעי נמי אסור כו׳כצ״ל ונ״ב כאשר הגהתי כן
מצאתי בגיליון תוספות ישנים וכן הוא להדיא בתוספות פרק קמא דסוכה
ובאשרי פרק לולב וערבה ואף על גב שבגמרא לא מפרש טעמא דסוכה
דמיתב יתבינן כו׳ואתרוג אינו נוטל כו׳אלא עיקר טעמא דאתרוג משום דכבר
נפיק ביה בשחרית ולא איתקצי בין השמשות מכל מקום נראה ליישב דהתוס׳
מפרשים טעמא אמאי אתרוג נמי לא איתקצי בין השמשות דילמא נמי אי
איתרמי ליה דלא נפיק ביה בשחרית כמו שהקשה הר״ן בסוכה על כן מפרשין
דבאתרוג לא שייכא הא כמו שאינו ניטל לדידן בספיקא דיומא ביום שמיני
הוא הדין בספק בין השמשות וסוכה כמו שאנו יושבין עתה ביומא דשמיני
מכח ספיקא הוא הדין בבין השמשות אפילו לבני ארץ ישראל וקל׳ל ודוק:
בד״ה סוכה תניא כו׳וסוכת החג לא מהני בה תנאה כו׳סוכה לא מהני כו׳כל ז׳
ולא מהני כו׳כצ״ל: באד״ ומשני סיפא כו׳נ״ב פירוש דקתני ואם התנה
עליהן כו׳אף על פי דלעיל מיניה תניא ושוין בסוכת החג בחג שאסור ליטול
ממנה עצים סיפא דואם התנה כו׳איירי בסוכה דעלמא וקל׳ל: באד״ תנאה
והתני סיככה כו׳כצ״ל:

עב גמרא אבל בקינסא אסור כו׳קשיא קשיא מאי כו׳כצ״ל. וכן ברשי׳:

רשי׳ בד״ה שנותנין צריך להתחיל שנותן לתוכן שמן כו׳ידלק ביום בלילות הקצרים
כו׳ועד בקר כצ״ל והסד״: בד״ה ובה היה מסיים כו׳לפני ה׳והבי אמרינן כו׳
נכתב בצדו פי׳מביא ראייה דדוקא נר אחד קרוי מערבי ואין שום אחר ואם כן
ממילא השני שהוא קודם במעלה יש לו מעלות נר המערבי אף שכל האחרונים
יותר הם לפני ה׳. ומביא ראיי׳ דדרשינן דדוקא אחד קרוי מערבי דמאן דסבירא
ליה מזרח ומער׳היו מונחים דייק מיערוך אותו לפני ה׳ולא אחר ואם היו מונחין
צפון ודרום היו כולם לפני ה׳ואין אחד קודם לשני בשום מעלה ואידך מרתץ
דמצדד צדודי כו׳סוף סוף שמעינן דבעינן שיהא אחד נר מערבי ודוק: באד״
שמן ופתילה ומדליקה כו׳כצ״ל: בד״ה לא סגי דלאו משקל קינסא כצ״ל:
בד״ה היה תפוש נר כו׳עד שכבתה כצ״ל והסד״: בד״ה בפנים בבית הסד״:

תוספו׳ בד״ה וכי לאורה כו׳מסתכל בטפיח כו׳נכתב בצדו בסוף המסכ׳פרשי׳ כלי חרס:
בד״ה ובה היה כו׳להדליק מן הישנה כו׳כצ״ל:

דף כג עא גמר טפי ואמר ר׳ יהושע בן ל׳וי כו׳עליו ומפרש אותו כו׳כצ״ל:

שבת פרק שני

רשי בד"ה דולקת כו' מערב שבת הס"ד: בד"ה היכן צונו כו' מדבריהם הס"ד:
בד"ה ומברכין עליו המוציא הס"ד: בד"ה רבא כו' ברכה ודמאי כו' הד"א:
בד"ה חצר כו' לכל פתח כדמפרש טעמא משום כו' כצ"ל והד"א: בד"ה חשדא
כו' חלוק מתוכו הס"ד: שעה פנויה כו' השדה העניים רואין ובאין כצ"ל:
תוספו' בד"ה כל השרפים כו' ר"ת ספר תורה שאין כו' כצ"ל:
עב גמרא בעי רבא נר חנוכה כו' אמר לה ההוא סבא כו' אמר רבה שמן כו' אלא מעתה
ביום טוב לישתרי כו' אין מדליקין בשמן שריפה לפי שאין כו' כצ"ל:
רשי בד"ה דרחים אוהב הס"ד: בד"ה שמא יטה כדי שיתבער מהר כצ"ל:
תוספו' בד"ה והדר פשטה כו' תרווייהו ותדיר קודם אבל כו' כצ"ל: בד"ה דבי נשא
כו' דקגביל וספי לתוריה כו' אשכחיה כו' ויכול כו' כצ"ל: בד"ה גזירה י"ט כו'
ולית להו האי גזירה כו' נ"ב פי' דשמא יטה וסבירא ליה כרב חסדא כל זמן
ליתא אלא כו': באד"ה היא גופה גזירה ואנן ניקם ונגזור גזירה לגזירה כו' כצ"ל:
דף כד עא גמר אמר רבא אמר רב סחורה כו' שני וחמישי ותעניות כו' אלא שני וחמישי של
תעניות כו' כצ"ל: שם ואין בהן קדושה על הכוס נמחק ונ"ב בספרים אחרים אינו
וכן בראש: שם דאמר רב אחדבוי אמר רב מתנה כו' כצ"ל:
רשי בד"ה שני וחמישי משמע כו' כצ"ל: בד"ה של חנוכה כו' חנוכה מהו כו' הד"א:
בד"ה אין נביא כו' לאזכורי הס"ד: בד"ה המפטיר בנביא כו' במנחה עשרה פסוקי'
כו' כצ"ל: בד"ה ואין נביא במנחה כו' הואיל ומנחה לאו משום כו' כצ"ל:
תוספו' בד"ה גזירה יום טוב כו' עליה ועל חלה כו' נ"ב פי' ועל הבהמה שמתה. באד"ה לא
יזוז ממקומם והשתא כו' כצ"ל: בד"ה בבונה כו' בראש חודש שאומר כו'
כצ"ל: בד"ה או דילמא כו' כל שיש בו ביטל כו' ושאין בו ביטל כו' כצ"ל:
עב רשי בד"ה מפני כבוד השבת שריחו רע כצ"ל:
תוספו' בד"ה איכא בנייהו כו' דומיא דזפת ושעוה כו' כצ"ל: בד"ה לפי שאין שורפין
כו' והכי מפרש לי' כו' כצ"ל ונ"ב סא והכא:
דף כה עא רשי בד"ה קדש לא ממעטינן מהך חומרא כצ"ל: בד"ה שכן כו' לכל הנהנין מדין
כו' כלל וכרת כצ"ל והד"א: בד"ה מחפז כו' טמא וחומש כו' הד"א:
תוספו' בדבו' המתחי' ולא מילה כו' מן ואיכא למימר דהתלמוד בו' עד י"ט מלבדו גילוין
הוא: בדבו' המתחיל הא בחול כו' מה למעשר שכן הס"ס ט"ב כן צריך להיו'
ונכתב בצדו הס"ס ט"ב סימן הבאת מקום. ודו'. אסור לאונן. האוכלו בטומאה
לוקה. וחייב ב'ביעור: באותו דבור אלא בשרפיה וצריך כו' כצ"ל:
ב"ה אחת תרומה כו' תלויה יניחנו במקום כו' ותלויה והכא דרש מלך כצ"ל:
ב"ה כרת כו' השתא נפקא לי מכרת כו' כצ"ל:
עב רשי בד"ה הרלקת כו' היה לו ממה להדליק כו' כצ"ל: באד"ה והלך באפילה נ"ב בסא
ואוכל

ואוכל באפילה:

תוספו׳ בד״ה סדין בציצית כו׳ אם כן כל אותן שמתמיהין עליו כו׳ כצ״ל:

דף כו עא רשי בד״ה מה תרומה כו׳ שהרי טבל במיתה לאוכלה אף כו׳ כצ״ל: בד״ה איכא בנייהו כו׳ אינמי דאכשר כו׳ ב פירוש אפילו בשומן דגים וכן מה שהוכשר חלב מהותך כל זה איכא בנייהו וכמו שפירוש אח״כ ומוכרח לפרש כך מדלא אכשרי הך ר״ת אלא בשומן דגים ולא בחלב ודוק: בד״ה מסכסכין ומסכסכין:

תוספו׳ בד״ה איכא בנייהו כו׳ ובקונטירס דחק כו׳ ב פירוש ר״ת דחק ופירוש דרב ברונא לא אתא כאחד מהם כי מה יעשה מאחר שפירש במשנה כו׳ אם כן על כרחך לא סברי בוותיה לאפוקי רבינו תם לא דחק אף שפירש נמי בקונטרים דבהכי פליגי תנאי מכל מקום אתא רב ברונא כאחד תנא ודוק:

עב גמרא ונאמרו בגדים בתורה סתם כו׳ כצ״ל: שם תרי מיעוטי כתיבי בגד צמר ופשתים כצ״ל ונ״ב פירוש דכתי׳ בבגד צמר או בבגד פשתים וכתיב בגד הצמר או הפשתים ומה שהזכיר רש״י הוא המיעוט השני וקל:

רשי ב״רה ג׳טפחים הס״ד: ב״רה ואימא כו׳ ולשאר בגדים הס״ד: ואחר כך בנגעים גם כן סוף דבור:

תוספו׳ ב״רה השתא שתי וערב כו׳ דאריג שלש על שלש כצ״ל: באותו דבור דהוא חוזי לאיצטרופי לבגד גדול הס״ד: ואחר כך מתחיל הדבור אתי בקל וחומר כו׳ מפרש הרב פורת כו׳: ב״רה ואימא לרבות כו׳ בשאר בגדים כו׳ נ״ב ומזה לא יבול לסייע להרב רבי פורת דשמא הכי קאמ׳ מדאמעט שלש ממילא שלשה איתרבי ודוק: ב״רה ואימא כי אימעוט כו׳ בשאר בגדים לא אתי בקל וחומר כו׳ כצ״ל: ב״אד לשלש על שלש כו׳ נכתב בצדו פירוש לגופא גבי צמר ופשתים ומנא לן שאר בגדים ודוק:

דף כו עא גמרא הא רב פפא אמרה דרב פפא אמר אף כו׳ כצ״ל:

רשי ב״רה מאי בגד כו׳ רבויא הוא הס״ד: ב״רה דתניא כו׳ לא גרסינן דאי מתניתין כו׳ כצ״ל: ב״דה ואידך כו׳ ליף דאי כו׳ הד״א: ב״דה הכי גרסינן דרב פפא אמר כל לאתויי כו׳ כצ״ל ונכתב בצדו ולא שייך למיגרס דאמר רב פפא שהרי לא אמר בדוכתא אחריתי אלא כאן תירץ ומכל מקום גרסינן דרב פפא אמר רצה לומר מאחר שרב פפא תירץ אם כן אמרינן דסיפא נמי איהו אמר״ת וכדפירש רש״י וקל:

תוספו׳ ב״רה נפקא לי״ת כו׳ דלרבא דאמר דאידך תנא כו׳ נ״ב גיליון עד האי דבי רבי ישמעאל מאידך: באותו דבור עביד ליה דלא פליגי כו׳ כצ״ל: בד״ה תלמוד לומר כו׳ מאו בבגד פשתים דכתיב כו׳ כצ״ל: ב״רה אי סלקא דעתך

רשי

נגעים כו׳ג׳על ג׳בצמר ופשתים. נכתב בצדו ולי נראה כפשוטו דלרבא שרצים חמירי שהן טמאים כשאר בגדים בג׳על ג׳כמו שפירש רש״י לקמן ודוק:
בד״ה שכן מטמא כו׳קל וחומר הכי מה שתי כו׳כצ״ל. בד״ה הדר ביה כו׳אבל שלש על שלש כו״כצ״ל: בד״ה אלא הא כו׳דלתנא דבי ישמעאל כו׳כצ״ל:

עב גמרא

סלקא דעתך אמינא כדרבא כו׳שאר מינין במינן פוטרין כו׳סלקא דעתך אמינא כדרבא כו׳השתי משיש לה והערב כו׳טומאת דאוהלים אלא פשתן מנא לן כו׳כן צריך להיות:

רשי

בד״ה סלקא דעתך אמינא כו׳לאשמועינן הס״ד: בד״ה דלא תדרוש כו׳ מחייב מיהא בציצית כו׳כצ״ל: בד״ה אשר תכסה ריבויא דקרא הוא הס״ד: בד״ה שישנה כו׳וראיתם הס״ד: בד״ה סיכבר״ה כו׳מטמא מיד דטוייתו כו׳ כצ״ל: בד״ה משישלקן כו׳צריך להיות משישלה כו׳: בד״ה אין מדליקין גפן הס״ד:

תוספו׳

בד״ה רב פפא אמרה כו׳כצ״ל: בד״ה סלקא דעתך אמינא כו׳לה ונראה אף על גב כו׳כצ״ל: בד״ה כל היוצא כו׳ורבינו תם דאם כן כו׳כצ״ל:

דף כח עא גמר

מה להלן של פשתן קרוי אהל אף כאן כו׳כצ״ל: שם תלמוד לומר אהל ריבה כו׳נ״ב פירוש כמה אוהלים כתיב בפרשת מת כן פירש רש״י בפרק שני דסוכה: שם ודומה כמין חלא אילן כו׳. נ״ב תלא אילן הוא חיה קטנה״ כעין חתול מרוקם כו׳עיין בערך תלא: שם מהכא דתניא עור או בעור כו׳ כצ״ל:

רשי

בד״ה שזורין כו׳משזר הס״ד. בד״ה אף כאן כו׳אהל הס״ד: בד״ה מה תחתון כו׳היינו עשר יריעות כו׳כצ״ל: בד״ה תלא אילן כו׳היא ומנומרת בגוונין כו׳ כצ״ל: בד״ה שרצים כו׳פחות מכזית הס״ד:

תוספו׳

בד״ה אם כן גזירה שוה כו׳לא למעט ולא לרבות הס״ד. והשאר נמחק: בד״ה אי מה כו׳שזורים ולכפול ששה כו׳כצ״ל: בד״ה ריבה עור כו׳ואין נאכל עד שתהא כו׳נכתב בצדו פירוש מניין לנו עור כל אינך עד שתרצה לרבו״ה אפילו שרצים: באותו דבור תלמוד לומר או בעור כו׳שהרה מאוהלים כצ״ל: בד״ה אלא גמר כו׳ויש לומר ולתרץ כמו בנגעים כו׳ולקמן דשק הוי דבר כו׳ כצ״ל: בד״ה מה לשרצים כו׳לא איירי בטומאת אהל כצ״ל ונמחק אלא:

עב גמרא

ולתופרן בגידיהן הא כו׳כצ״ל: שם כיון דאיכא קרש דמין כו׳כצ״ל ונ״ב וקרש אף על פי שאין לו אלא קרן אחת חלבו מותר ואם תאמר בפרק במה מדליקין אמרינן תחש קרן אחת היה לו במצחו וטהור היה מדאמרינן ורב יהודה דאמר שור שהקריב אדם הראשון קרן אחת היה לו במצחו והיכי דייק מדרב יהודה שהיה תחש טהור והלא כל אותן שיש להן קרן אחת אינן שוין דהא איכא קרש שהוא חיה ושור שהוא בהמה ויש לומר דסמיך אמתניתין דבא סימן דכל שיש

לו קרנים יש לו טלפים ומסתמא אפי׳ בקרן אחת אירי מדאשכחן שור שהקריב אדם הראשון קרן אחר״ היה במצחו וטהורין ומיהו במו כן היו״ל לדקדק מקרש דהא חזינן שאין לו אלא קרן אחת והוא מעלה גרה ומפריס פרסו״ עד כאן לשון רש״י בחולין: שם ובמילתיה קמייתא קיימא כו׳ כצ״ל:

רשי׳ ב״ד מטמא כו׳ לא גרסינן ליה דמהכא לא נפקא כו׳ כצ״ל: ב״ד אלא הא כו׳ המת הא דתני כו׳ הר״א: ב״ד אלא לנברכות כו׳ בהמה טהורה הס״ד: ואחר כך מתחיל הדבור בשערן בשער של מן הקלף ונתפרו בגידן של מין הקלף כלומר בשל טהורה: ב״ד שמאה היא כו׳ הבהבה הס״ד: ב״ד ואין מדליקין כו׳ בגמרא הס״ד. ושם נרשם גמרא: ב״ד מצומצמות כו׳ פורתא לכולי עלמא מדליקין כצ״ל: ב״ד וביום טוב כו׳ עסקינן הס״ד: ב״ד ואין מסיקין כו׳ קמדליק והא כו׳ הר״א:

תוספו׳ ב״ד אתיא קל וחומר בנגעים ואינן מטמא כו׳ דטהור היה דאפי׳ כו׳ כצ״ל: ב״ד תפילין בהריא כו׳ ודרשא דמן המותר בפיך היתה פשוטה כו׳ נ״ב פירוש מאחר שמילתא אחריתא בא להשמיענו שהוא פחות מתפילין אם כן יקשה למו״ר אינו משמיע לנו תפילין גופא והיה לו להביא הקרא אלא צריך לומר שהדרשה היתה פשוטה כמו שמסיק גם כן לקמן ולעיל שאמר הוה ליה לאתויי קרא היינו באם תמצא לומר שאינה פשוטה והוא בא להשמיענו אם כן הוה ליה לאתויי קרא כו׳ ודוק:

דף כט עא גמר גוי שחקק קב בבקעת ישראל מסיקה ביום טוב כו׳. נ״ב ספרים אחרים גוי שחקק קב בבקעת ישראל מסיקין בה ביום טוב: שם ורבי שמעון מתיר מסיקין בתמרים אבלן אין מסיקין בגרעיניהן דברי רבי יהודה ורבי שמעון מתיר מסיקין באגוזים אבלן אין מסיקין בקליפותיהן דברי רבי יהודא ורבי שמעון מתיר וצריכא כו׳ כצ״ל: שם הכא בפחות משלשה על שלשה עסיקינן כו׳ כצ״ל ונ״ב פירוש דאילו פחות משלש אין מועיל שום הכנה בעולם שיהא שמא וכן כתב הרמב״ם. שם דתנן פחות מג׳ על ג׳ שהתקינו כו׳ נ״ב וכל שכן כשלא התקינו עיין בריף:

רשי׳ ב״ד לדבריו צריך להיות לדבריהם כו׳ דהוא פלוגתייהו דלא מתוקמא אלא כו׳ כצ״ל: ב״ד טעמא כו׳ דאין מדליקין כו׳ שאין דולקין כו׳ כצ״ל: ב״ד חוץ מן המלל כו׳ לכופלן מעט סביב כו׳ כצ״ל: ב״ד מסיקין בתמרי׳ דאגב דמשלשל כו׳ כצ״ל: ב״ד לבוביא כו׳ שפיתא קדירות כצ״ל: ב״ד בר פחתי בין גדולים הס״ד: ב״ד פחות משלשה כו׳ דאלו שלשה על שלשה כו׳ כצ״ל:

תוספו׳ ב״ד אבלן אין כו׳ והאמר ליה לשמעיה טוי כו׳ כצ״ל:

עב גמרא והאנן יוצר תנן מאי כו׳ ורבי ירמיה רבה מתרץ לטעמיה כו׳ כצ״ל:

רשי׳ ב״ה מדקתני במתניתין כו׳ דמשמע שעדיין בגד הוא כו׳ כצ״ל: ב״ה כסא

דומיא דמטה גדולים ובהא כו׳ כצ״ל :

תוספו׳ ב״רה גזירה כו׳ וילחא כו׳ נ״ב פירש רש״י לרבץ הבית :

דף ל עא גמרא אי בחולה שיש בו׳ אי בחולה שאין כו׳ כצ״ל : שם שמחים וטוב לב על כל הטובה אשר עשה ה׳ לדוד עבדו ולישראל עמו וילכו לאהליהם שמצאו נשותיהם בטהרה. שמחים שנהנו כו׳ כצ״ל : שם ולישראל עמו לדוד עבדו נמחק : שם עון דיום הכפורים כו׳ כצ״ל :

רשי ב״רה שמע מינה רבי יהודה היא דאמר כו׳ דמתניתין אי דאית בהו כו׳ כצ״ל : ב״רה חייב כו׳ צריכא לגופא הס״ד : דבור המתחיל אן היא ודבור המתחיל וחוזרת צריך להיות קודם דבור המתחיל כי לכלב כו׳ : ב״ה דאמר כו׳ תפשי הס״ד : ב״רה מדת ימי כמה ימי חיי לישנא אחרינא קצי מניין שנותיי מדת ימי באיזה יום בשנה לרעת מניין ימי שאני מתקיים בשנה אחרונה כצ״ל :

עב גמרא סליק ובחיש באילנא כו׳ חי הוא טוב מן כו׳ ושבחתי אני כו׳ אלא מתוך דבר שמחה של מצוה שנאמר ועתה כו׳ כל תלמיד שיושב לפני כו׳ כצ״ל : שם ואין שפתותיו נוטפות מר תכונה שנאמר כו״נ ב ומה שקשה מנא לן תכונה אמינא דסמך אסיפא דקרא ידיו גלילי זהב ממלאים בתרשיש וגומר והמבין יבין : שם ובניך בני כו׳ אמר ליה רצונך שתשתה כו״נ ב על דרך הפסוק אם רעב שונאיך האכילהו לחם ואם צמא השקהו מים כי גחלים אתה חותה על ראשו וה׳ ישלם לך כך נמצא בפירוש מהר״ר אברהם מפראג ז״ל . ואני אומר שאין דומה דברי הכסיל לדברי יצר הרע שנקרא חכם וק״ל : שם אמר רבי חייא אהניא לי צלותיה דרבי דלא לישויי בני ממזרא כו׳ כצ״ל :

רשי ב״רה כל יומא כו׳ השנה הס״ד : ב״רה ולעניין כו׳ לכבות הס״ד : ב״רה ב״רה מעוי פנים כו׳ שלא יזיקני הס״ד :

דף לא עא גמר׳ העלה לי כור חטין כו׳ כצ״ל :

רשי ב״רה שהמרו נתערבו כו׳ נ״ב נראה לי לשון עירובן וכן פירש רש״י במסכת שבועות דף ל״א גבי משחק בקוביא שהוא לשון עירובין והמראה : ב״רה שדרים בין כו׳ עיניהם ובמקום כו׳ הר״א : ב״רה הוציאו כו׳ דברי חברות חוץ מדבר כו׳ כצ״ל : ב״רה דעלך כו׳ ורוב המצות הס״ד : ב״רה צפית כו׳ הנביאים הס״ד :

תוספו׳ ב״רה אמונה כו׳ שמאמין כו״נ ב גם נראה לי לפרש שאסור לנסות ה׳ יתברך אולי לא יצליח ויתחרט חוץ ממעשרות שמובטח שיתעשר שנאמר בחנוני נא וגומר אם כן היא המביאה לידי אמונה שלימה ודוק :

עב גמרא ותרעא לדרתא עביד כו״נ ב פירוש שער לחצר : שם אמר ליה רבה מבדי כו׳ כן צריך להיות :

לעולם

רשי בד"ה לעולם כרבי יהודא כו' סותר כל מקלקל כו' הד"א: באד"ר מפני שנעשית פחם כצ"ל ונכתב בצדו ספרים אחרים: באותו דבור ודבותי מפרשים כו' כצ"ל: ב"ה כרבי שמעון דפטר כו' כצ"ל: ב"ה הכי גרסינן בגירה מאי טעמא הס"ד:

דף לב עא גמר פרקליטין גדולים של אדם כו' ישרו ויחננו ויאמר כו' בשבת ויש אומרים כו' על שקורין לבית הכנסת בית עם ועל שקורין לארון הקודש ארנא כו' כצ"ל:

רשי בד"ה עסקי ראשית עריסותיכם כצ"ל: ב"ה תפיש כו' תרבה תירוס פשע והתרסא מחטרא כו' הד"א: ב"ה משחרא ימי כו' קרא דורות כו' ומעשיהם ומנח פורענותם כו' כצ"ל: ב"ה אומרים העומדים שם הס"ד:

ואחר כך מתחיל הדבור שכן דרך כו': ב"ה ועלה למטה כו' למשכב הס"ד: ב"ה ילדות כו' לידה הס"ד: ב"ה בית עם כו' ולארון הקודש ארנא ואין קורין אותו ארון הקדש כצ"ל והס"ד:

עב גמר שנאמר אל תתן כו' כצ"ל: שם לא במחתרת מצאתים כו' נמחק: שם נמי מהכא דכתיב לא במחתרת מצאתים שעשו פתחים כמחתרת כו' כצ"ל:

רשי ב"ה ונמסרו האמינתו ורבותי כו' הד"א: ב"ה לפני המלך צריך להיות המלאך: ב"ה לשוא הכיתי בתמיה וכי בחנם כו' נ"ב ולי נראה כפשוטו כי בחנם הכיתי אותם שהם נקיים מחטא אלא בעבורכם וקל: ב"ה והא בעון נדרים כו' דשמע מרבי שמעון אבוה דהוה רביה כו' נ"ב נראה לי דקשה לרשי הלא רבי אמר דבריו בתר רבי אלעזר בר שמעון אלמא דלא קבל דבריו על כן מפרש דבתר דשמעיה לרבי אלעזר בר שמעון דשמע מאבוה דהוה רביה אז הדר רבי מדבריו וקבלו: בד"ה גם בכנפיך כו' נפשות הס"ד: ב"ה במחתרת כו' צריך להיות כמחתרת כו' במחתרת פתחיהון מצאתי כו' כל אלה דהאי קרא כו' כצ"ל: ב"ה שנאת חנם כו' דבר עבירה שיהא כו' כצ"ל:

תוספ' ב"ה מקרא כו' פריך ונקוש מזוזה כו' כצ"ל:

דף לג עא גמר' נקם ברית וגומר ואין כו' כצ"ל שם אלא כל המנבל פה כו' נ"ב בכאן יש להקשות מנא לן דמשום ניבול פה לחוד דילמא משום חנף ומרע דהיינו חניפות ומעשי' רעים. עוד קשה איך בא לכאן הכל יודעין כלה למה נכנסה לחופה כו' מאחר שלא בא אלא לתרץ הפסוק ונראה דהאי כולו חנף הכי קאמר יש בני אדם שמקבלין בשמחת נישואין לחנף לבעלי הסעודה ושושבינים והוא חנף מרע כמשמעו ולא לשוב: אי נמי לשון מריעות שעושין דרך חניפות ומריעות אף הכי נעשים דהגל יודעין כלה למה נכנסה לחופה וסעד מן המקרא דלא כתיב כלו חנף ומרע ופה דובר נבלה אלא שקאי אכולו חנף רצה לומר אותו כולו חנף הן כל פה דובר נבלה ודוק:

דאבלן

רשי בד"ה דאבלן ולא כו' לגזול הס"ד: בד"ה וכתיב בההיא כו' דכתיב והכיר־ אתכם כו' כצ"ל: בד"ה קילקל הדין כו' מאליו הס"ד. ואח"כ מתחיל הדבור חרב וביזה רבה כו' דכתיב חרב נקם ברית ואין ברי־ אלא תורה כו' כצ"ל והד"א: בד"ה אלא באלה כו' משביע הס"ד: בד"ה תפוח כו' על בשרו ומים בינתים ונראה כזכוכית ורך מתוכו כצ"ל והוא סוף דבור והכל דבור אחד: בד"ה מי מפיס מי משיל גורל כו' כצ"ל: בד"ה הא איהו כו' קדר לשון קדרה כו' כצ"ל:

עב גמרא שמבטלין את אביהן כו' נ"ב נראה לי עד כאן דברי הברייתא וק"ל: שם נענה רבי שמעון בן יוחי ואמר כו' יתוב דעתיה שמע כו' לבישרי־ חזא דהוה בירי־ פילי כו' כצ"ל:

רשי בד"ה פה גומר כו' מלבו פה גומר כו' הד"א: בד"ה וסיפר דבריהם לתלמידים או כו' כצ"ל: בד"ה משפט כו' ויצאו וראו בפגרי האנשים כו' כצ"ל: בד"ה וקמצווח כו' בתחילתן כצ"ל: בד"ה שלם כו' מצלעתו הס"ד: בד"ה תיקן להם הס"ד:

דף לד עא גמר וידעת כי שלום אהליך כו' נ"ב וידעת כי שלום אהליך זו נר של שבת כדאמרינן לעיל. ותזנח משלום נפשי זו הדלקת נר בשבת. ופקדת נוך זו עירוב דבר הצריך לנוה לשלשל מבית לבית ולא תחטא זו מעשר כלומר שלא לאכול דבר שאינו מעושר כדכתיב ולא תשא עליו חטא. עד כאן לשון הר"ן: שם מבעוד יום ולאחר עירוב כו' כצ"ל:

רשי בד"ה היית במעמד הס"ד: בד"ה עשרתם כו' עונג הס"ד: בד"ה ואין מדליקין כו' דאורייתא היא וזו כו' הד"א: בד"ה עם חשיכה כו' ולערב הס"ד ואח"כ מתחיל הדבור בעירובי תחומין כו' מעלייתא וספקא כו' שפיר דמי כצ"ל והס"ד: בד"ה עירוב צ"ל שעירב כו' בין השמשות הס"ד: בד"ה הבי גרסינן כו' צמר ומוכין הס"ד: בד"ה משחשיכה כו' בזפת כו' הס"ד:

תוספו' בד"ה כל היכא כו' אמר להו הביאו כו' כצ"ל: בד"ה שניהם כו' אבל בדיעבד כשר כר' יוסי כו' כצ"ל:

עב גמרא החמה כל זמן כו' כצ"ל:

רשי בד"ה מפני מה כו' לא בגפת ולא בובל ואף על גב כו' כצ"ל: בד"ה גזירה כו' רבי יוחנן הס"ד בד"ה ספק כו' שייך לומר שמא כו' כצ"ל: בד"ה ספק לטומאה כו' טהור ספק כו' הד"א:

דף לה ע אגמר אמר אביי בעי מיניה דמר כו' אמר אביי שמע מינה האי גודשא כו' כצ"ל:

רשי בד"ה וחלופה אפליגו רבה ורב יוסף כו' כצ"ל: בד"ה שהן כוריים כו' שעשה שלמה גובהן כו' כצ"ל: בד"ה ספק הוא כו' הערב שמש הס"ד: בד"ה

פשיטא דלרבי יוסי כו׳ ומעריב שמשיה הס״ר ; ונ״ב פירוש אפי׳ בבין השמשות דרבי יודא דהוא נפיש טובא ועדיין לא ידע דאיירי שטובל בסוף בין השמשות ודוק : ואח״כ מתחיל הדבור בין השמשות דרבי יוסי מושך כו׳ והד״א :

תוספו׳ בד״ה תרי תילתי כו׳ ליכא אלא תלתי רביעי מיל ורבי יהודא כו׳ כצ״ל ; בד״ה ואפי׳ בת תרי כורי לא שרא לי לית הלכתא כו׳ כצ״ל : בד״ה ויורד ויטבול כו׳ ועלה לו הערב שמש כו׳. וקשה לרשב״א דלפי זה לא היה לו להזכיר עליה אלא כשירד ויטבול ותו לא והוא הדין דלפי זה כו׳ כצ״ל ונ״ב פירוש לפירוש רש״י לא קשה מידי דבין השמשו׳ דרבי הוא משוך טפי אבל השתא דמפרש שיעור שלפני בין השמשות אם כן הוא הדין לרבי יהודא וקל :

ע״ב רשי בד״ה להבטיל כו׳ ויהא להן שהות ליכנס לעיר כצ״ל : בדבור המתחיל שאין מטלטל אפילו ברשות היחיד הס״ר : בדבור המתחיל והחניא כו׳ התינוק הס״ר :

תוספו׳ בד״ה רבי יהודא כו׳ דמשום חוליו איחרו כו׳ כצ״ל : בד״ה שש תקיעות כו׳ דתניא רבי יהודא כו׳ ומפרש במאי פליגי כו׳ כצ״ל :

דף לו ע״א גמר׳ בעובי בית הכוסות דמצר אחד כשירה ומב׳ צדדים טריפה אמר רב אשי כו׳ כן צריך להיות :

רשי בד״ה הא דקתני כו׳ קאי הס״ד : בד״ה ומאי שופר כו׳ בסיפא הוא שופר כו׳ כצ״ל : בד״ה מצר אחד כו׳ צריך להתחיל נמצא מחט מצד אחד כו׳ סר״מו הס״ד : בד״ה משני צדדים שנקבו שניהם טריפה ובבית הכוסות כו׳ כצ״ל :

תוספו׳ בד״ה הא ר׳ יהודא כו׳ הא דפריך לאביי ורבא ממנעל כו׳ כצ״ל : בא״ד לרבי יודא גופיה נמחק גופיה : בד״ה הא ר׳ נחמיא כו׳ כר׳ נחמיא ואמי כו׳ כצ״ל : בד״ה למחט שנמצאת כו׳ כדתני בתר הכי וקמ״ל כו׳ כצ״ל ונ״ב פי׳ במתני׳ דואילו בשירות וקל : ועוד נ״ב וקמ״ל דמצר אח׳ כשרה כו׳ עד קמ״ל דהכא טריפה כו׳. בתו׳ דאילו טריפות ובתו׳ פרק לולב הגזול כתב כל זה אחר דברי ר״ת כמו שכתוב לקמן קצת לוו הנוסח. והא דקתני בברייתא בבית הכוסות לאשמועינן כו׳. ומ״מ נראה שאין צריך להגיה ושפיר הוא מדברי ר״י ומביא ראייה דשפיר תירץ דאי ניקבו לחוץ כפשוטו מאי קמ״ל תנא דברייתא בבית הכוסות דמצד אחד כשירה הא כבר תנן בטריפות דידהו שניקבו לחוץ לא ניקבו חוץ לאפוקי מבפנים קאמר ואם כן מכח סברא אין להכשיר מאחר שניקבו עור של אבל מב׳ צדדים טריפה אין חידוש אלא נקט אגב דרישא מצד אחד כשר אי נמי הוא חדוש בפני עצמו כו׳ ומ״מ אין סברא דנקט רישא אגב סיפא ודו״ק : באד״ר בשירה ופשיטא דלא כו׳ שמא הבריא וחוששין לספק כו׳ כצ״ל :

הדרן עלך במה מדליקין פרק שני

כירה פרק שלישי

עב רשי אחר דבור המתחיל אבל לא תבשיל כו׳ צריך להיו׳ דבור המתחיל לא מחזירין בשבת דמחזי כמב של והסר׳: בד״ה פליגי כו׳ המותר לשהות כו׳ הד״א: בד״ה והא תו כו׳ צריך להיות הא תו:

תוספו׳ בד״ה חמין ותבשיל כו׳ דמודו רבנן כו׳ נ״ב הכל בלשון דילמא דוא אבל לפי האמת אינו כן כדמוכח לקמן ודוק:

דף לו עא רשי בד״ה לעולם אימור להחזיר תנן ואילו לשהות כו׳ כצ״ל: בד״ה והך כו׳ יחזיר עד כו׳ הד״א: בד״ה היינו כו׳ כיון דגרופה כו׳ כצ״ל:

תוספו׳ בד״ה אי אמרת בשלמא כו׳ דאי להחזיר תנן אם כן לשהות כו׳ כצ״ל: באד ניחא ליה שפיר לחלק כדמוכח כו׳ נ״ב פי׳ דאי כפרשי׳ דלא ניחא ליה לחלק בחורה אא בהשהאה באינה גרופה אבל לא בחורה אם כן מאי משני אסיפא קאי הא לא ניחא ליה לחלק בחורה ודוק: באד דהא חנניא שרא במצטמק ויפה לו כו׳ נ״ב ואין להקשות למאי צריכין לדייק מחנניא ממתני׳ גופא איכא למידק דהא בית שמאי אין אוסרין תבשיל שנתבשל כל צרכו אא במצטמק ויפה לו כמו שכתבו התוספו׳ ואב ממילא כי האי גוונא בית הילל שרו משו׳ דמחניתין איירי סתמא אפילו בלשהות בגרוף וקטום וכי האי גוונא צריכא לומר דטעמ׳ דבית שמאי משום דמצטמק ויפה לו אבל אי מתני׳ בלהחזיר קתני אבל לשהות שרי אפילו באינו גרוף כו׳ אין אנו צריכין לשום טעם אמאי קאסרי ב״ש נתבשל כל צרכו משום דאינו גרוף וקטום הוא ובאינו גרוף לא חילקו באיסור וכמו שלא חלקו לעניין חזרה ודוק: באד אתיא כחנניא כו׳ נ״ב ותימא אמאי לא דייק מגופא דחנניא דשרי אפילו לא בישל כל צרכו וכל שכן מצטמק ויפה לו וכן כתב הר״ף והרא״ש דכ״ש הוא ולפי זה הוי ליה נמי לדייק ממתני׳ מאח׳ דשרי ב״ה אפי׳ בלא בישל כל צרכו כל שכן מצטמק ויפה לו אלא בודאי לא סבירא ליה התוספו הכי וסברו דילמא מצטמק ורע לו אפילו לא בישל כל צרכו עדיף ממצטמק ויפה לו בבישל כל צרכו משום דממילא יתבשל כל צרכו ולא יחתה מאחר שמצטמק ורע לו כמו שכות בין התוספ׳ לעיל גבי חמין אם כן שמא גם בתבשיל נאמר הכי ודוק:

עב גמרא שאני הכי דקשמה אפילו הכי כו׳ משהין עליה חמין שהוחמו כל צרכן ותבשיל שבישל כל צרכו ואפילו מצטמק כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה מותר לשהותן כו׳ הואיל ונתבשל כל צרכו כו׳ כצ״ל: בד״ה להחזיר תנן כו׳ חסורי מחסרי הילכך עקר כו׳ נ״ב האי לישנא דהילכך מגומגם דוא

דהא אפילו לשהות קתני מכל מקום אסור להחזיר כמו שפי׳ לקמן אלא צריך
לומר דהכי פי׳ הילכך דווקא עקר לא יחזיר רצה לומר אבל לשהות שרי אף
באינו גרוף וקטום ודוק:

תוספו׳ בד״ה שמע מיניה מצטמק כו׳ שרי בחמין שלא הוחמו כו׳ ב״ב פי׳ וקשה אמאי
נקט לבית הילל גבי חמין שהוחמו כל צרכן וקל״ל: בד״ה דיוקא דמתני׳ כו׳
ונראה לפרש דדיוקא דמתני׳ כו׳ ב״ב פי׳ בדי שלא תאמר מתני׳ דכירה בלשהות
איירי ואסור בלי גריפה ואם כן פליגא הך סתמא אסתמא דפרק קמא ולא חררה
על גבי גחלים כו׳ ואם כן סתמא בתרייתא עיקר ודוק:

דף לח עא גמר ואומרים שכחים אנו חוזרו כו׳ כצ״ל:

דשי בד״ה קתני מיהת כו׳ בין לרבה ולרב יוסף כו׳ שוגג הסר וכצ״ל: בד״ה לפני
גזירה כו׳ השוכחין וכי כו׳ הד״א:

תוספו׳ בד״ה הא לכתחילה הא דעביד כו׳ נ״ב וצריך עיון אם כן אמאי לא משני תרוייהו
אליבא דר׳ מאיר ויאמר וכן אליבא דר׳ יהודא או יפרש נמי תרוייהו כדר׳ יהודא
דמאחר דקשה נמי לר׳ מאיר חמין אחמין הוי ליה לשנויי מיד וקל. ונראה דזהו
פשוט לתלמודא דאיכא לשנויי חמין אחמין בין לר׳ מאיר בין לרבי יהודה דזו
איירי לכתחילה וזו דעביד וכן זו בגרופה וזו באינו גרופה אבל מה שקשה
מתבשיל לתבשיל דהתם קאמר חמין ולא תבשיל והכא אמר חמין ותבשיל
ולשני דחמין ותבשיל משמע קצת דפליג אמאן דאמר חמין ולא תבשיל ומחלק
ביניהן אלא חמין ותבשיל לשניה׳ שוים בכל מילי אם כן אולי כל הני שינויי בין
לרבי מאיר בין לרבי יהודא משו׳ הכי מוכרח התלמוד לשינוייא להשמיע דאף
כי בהאי גוונא איכא שינוייא ולאו דוקא חמין ותבשיל קאמר שיהיו שוין
לגמרי ודוק:

עב רשי בד״ה מחזירין כו׳ משחשכה והתם הוא דשרי כו׳ כצ״ל: בד״ה למקומה לכירה
הסר: בד״ה ולא יפקיענה כו׳ שהוחם בחמה כו׳ כצ״ל:
בד״ה בחול כו׳ מכח חמה ובגמ׳ מפרש כו׳ כצ״ל: בד״ה של צונן כו׳ כל השני הסר:

תוספו׳ בד״ה אפילו בשבת כו׳ ולמאי דפריך דעיקר כו׳ כצ״ל:

דף לט עא גמר חמה הוא ואסרו להו רבנן אמר להו כו׳ כצ״ל:

דשי בד״ה כל שבא כו׳ שהרי נתקן כבר הסר ונמחק קצת: בד״ה והא דתניא כו׳
צ״ל והא דתנן כו׳ בפרק חביות נותנין כו׳ והד״א: בד״ה שמא יזוז כו׳ והוי
חופר גומא כצ״ל והסר ונמחק תולדה דחורש: בד״ה ליכא למימר כו׳ מטמין
ליה הסר: בד״ה אלישא כו׳ ורבנן הוא דאמרי כו׳ כצ״ל:

תוספו׳ בד״ה מעשה כו׳ דאיכא למימר דאסרו להו כו׳ כצ״ל: בד״ה מפני שמזיז כו׳
ליגזור שמא יחפור כו׳ כצ״ל: באר מעשה דאינשי טבריא כו׳ ב״ב הכי פריך

דשייך יטמין אם כן מעשה אסיפא קאי ויהיה אסור להטמין ביצה בחול אף
מבעוד יום אבל למאן דאמר מפני שמזיז אם כן מעשה דאיכשי טבריא ארישא
קאי ואם כן הא דלא יטמינה בחול כו׳ דוקא בשבת איירי עיין באשרי: בא״ר
והוה חופר שהוא תולדה דחורש. נ״ב ואין להקשות אם כן אמאי קאמ׳ליגזור
הא דאורייתא הוא שחופר גומא דיש לומר דהכי קאמר אפי׳ אם תימצי לומר
דאינו חופר גומא ממש אף לרבי יוסף משום דלא שייך גומא אלא כשנושל עפר
בידו מן הקרקע ונשאר גומא כו׳ כמו שמפרשים התוספו׳ לקמן מכל מקום אסור
מדרבנן אם כן ליגזור נמי הכא כו׳ ודוק: ב״ח אלא למאן דאמר שמא יזיז כו׳
נ״ב נראה לי דמשום הכי מקשי התוספות הכא מדפריך המקשה מרש״בג אלא
למאן דאמר כו׳ מאי פריך דילמא איהו אליבא דר׳ יוסי קאמר ורש״בג לא סבירא
ליה הכי אלא שמע מינה אליבא דכולי עלמא אמ׳ שהטעם הוא משום מזיז ולא
משום שמא יטמין כו׳ אם כן קשה אשו מי לית ליה גזירה דהטמנה כו׳ ודוק:
אי נמי לעיל ליכא לאקשויי דדילמ׳ רב יוסף מוסיף אדרבה וסביר׳ ליה תרוייהו
טעמי ומאי ביניהו דקאמר לאו דוקא מאי בינייהו בין רבה ובין רב יוסף אלא
רצה לומר מאי בינייהו בין הני תרי טעמי ודוק;

(תירוץ האחרון מצאנו במקום אחר מכתיבת ידי הרב ז״ל:)

עב גמרא רשי

אלא פניו ידיו ורגליו כו׳ אמר רבה בר בר חנא אמר רבי יוחנן כו׳ כצ״ל:
ב״ח להשתטף שנותנין על כו׳ כצ״ל: ב״ח והאי תנא כו׳ אסור הא שהוחמו
כו׳ ביום טוב ואסור ברחיצה דאפילו בית הלל כו׳ אלא לפניו ידיו כו׳ כצ״ל:
ב״ח לא ישתטף בשבת הוא סוף דבור: ואחר כך מתחיל הדבור בין בחמין
כו׳: ב״ח בכלי כו׳ צונן בחמין הס״ד:

תוספו׳

בדבור המתחיל אלא פניו ידיו רגליו כו׳ כל שכן פניו ידיו כו׳. נכתב בצדו
ואין לומר דהוא הדין פניו ידיו ורגליו אסור ולא תנא רחיצה כל גופו אלא
למידק מיניה מבעוד יום שרי ומשום הכי פריך מן הברייתא דאסור זה איכו
דלמה ליה למיתני רחיצת כל גופו בשבת כדי למידק מבעוד יום ליתני רבותא
כדי לאשמועינן גופא דדינא דאפילו פניו ידיו ורגליו אסידי וה״א
דתירץ בהשתטף כל גופו קאמ׳ ליכא למיפרך הא פניו ידיו ורגליו שרי דגריעי
טובא מלהשתטף כל גופו כדמוכח להדיא בסוגיא זו לא קשה מידי. אמר״ת
דגריעי מיניה אבל בתחילה מוכרח התנא להשמיע לן דאסרו שיטוף כל גופו
דלא תימא לא אסרו אלא רחיצה אפילו פניו ידיו ורגליו אבל לשיטוף בעלמא
ליכא צד איסור קא משמע לן ודוק: אבל תימא דילמא לא איצטריך
לאשמועינן

לאשמועינן דפניו ידיו ורגליו אסירי מאחר דתנא שאסורים בשתייה אם כן
מכל שכן הא ולא תנא רחיצה אלא כדי למידק דבערב שבת שרי כל גופו
וצריך לומר דמאחר דפניו ידיו ורגליו נמי אסירי אם כן מ"ש תנא סתמא
אסורים ברחיצה הוה כאילו תנא להדיא דאיירי נמי בפניו ידיו ורגליו ואם
כן יש להקשות אימא סיפא ומה משני דאיירי בשיטוף ולא ברחיצה וזה אינו
שייך אלא בכל גופו ודוק: בד"ה אלא אם כן ראויין כו' דהא לית להו מתוך
כו'. נכתב בצדו היינו פרק קמא דביצה דף י"ג: באותו דבור והיינו
טעמא שהבלנים חשודין כו' כצ"ל. ונכתב בצדו הכי פירושו מאחר דבית
שמאי אסרי להחם מים לרחוץ פניו ידיו ורגליו ואפילו הכי התירו בשמיחם
לשתייה להותיר לפניו ידיו ורגליו ואף על פי שהמבשל לחולי אסור לבריא
משום שמא ירבה בשבילו הכא התירו משום שמחת יום טוב כמו ממלא אשה
קדירה של בשר אף על פי שאינה צריכה אלא לחתיכה אחת וכמו שפירשו
התוספות בפרק קמא דגיטין אם כן אמאי לא שרי בית שמאי נמי להותיר אף
כשיעור רחיצה כל גופו דהא בית שמאי הוי קודם גזירה שגזרו על רחיצה
בחמין ביום טוב אפילו בחמין שהוחמו בערב יום טוב על כן משני דהיינו
טעמא דאפילו בימי בית שמאי לא רצו להקל ולהתיר שירבו כדי שיעור
רחיצה כי הבלנים הם לעולם היו חשודים כו' ודוק: ב"ה אמר רבה בר
בר חנא כו' דהכא סתם במתניתין כו'. נכתב בצדו פירוש אבל התם הוי
מחלוקת ואחר כך סתם והלכה כסתם וקל:

דף מ עא גמרא אבל בבריתא לא כו' כצ"ל: שם דהא איתותב לא שמיע כו' כצ"ל: ונמחק
דילמא. ונכתב בצדו פירוש לא סבירא ליה כלומר דלא חש להאי תיובתא
ודוק. נראה לי: שם התהילו הבלנין להחם כו' אמר רבא האי מאן כו'
כן צריך להיות:

רשי ב"ה הדר ביה כו' לאסור ובצונן מותר כו' כצ"ל: ב"ה ואי לא שמיע כו'
לרב יוסף הא כו' הכל דבור אחד: ב"ה מחופין בנסרים כו' לחוש שמא
נתחממו כו' נכתב בצדו מה שפירש רש"י בשבת לאו דוקא אלא ביום טוב
והוא הדין בשבת:

תוספ' ב"ה דילמא הני מילי כו' אף על גב דלא קאמר במשנתינו כו' נכתב בצדו פירו'
שלא קאמר הלכה כדברי המכריע במשנתינו אלא סתמא קאמר הלכה כדברי
המכריע בכל מקום: ב"ה הלכה כדברי המכריע כו' ולא נהירא דלא חוי
הכרעה כו' נכתב בצדו והא דהלכה כמותו משום דמפרש ונותן טעם לדבריו
ותימא לי לפירוש רבינו תם דסבירא ליה דהוי מכריע ממש הא רבי עקיבא
הוי תלמיד לגביה בית שמאי ובית הלל ואין התלמיד יוכל להכריע:
ב"ה למוצאי

בד"ה למוצאי שבת כו' ולא ביום טוב דעובדא דמייתא כו' כצ"ל ונכתב בצדו
פירוש הא דרבי יהושע בן לוי התחילו הבלנים וקל"ל: באותו דבור אבל
לא אשבת כו' כצ"ל: בד"ה אלא שחמין כו' בצונן אלא שחמין כו' כצ"ל:

עב גמרא מים חמים ויניחנו על כו' שמן מה לי אמר תנא קמא כו' ואמר לי טול בכלי שני
כו' כצ"ל: שם תדע דאמר כו' נ"ב יש כאן להקשות מאי אולמא האי עובדא
דרבי מאיר מהאי עובדא דלעיל דרבי וצריך לומר דלא תימא לעולם אסור
לומר דברי תורה בבית המרחץ אפילו כדי לאפרושא מאיסורא אלא שרבי לא
רצה שיחם בכלי ראשון אא כדי שיפשור מעט וקל. ואי שמע מינה תלת בעל
כרחך נמי ליתא לכך מביא ראיה להדיא מהא דלמ דשדי לאפרושי מאיסור וקל:

רשי בד"ה סולדת כו' ואסלדה בחילה כו' נ"ב במענה ג' דאיוב:
ב"ד לאיסור צריך להיות לאיסורא: ב"ד להרהר בדברי תורה הס"ד:
בד"ה אי לא עקר רגליו הס"ר: ב"ד לא ישוט דאף על גב דליכא למיגזר
אסור נ"ב פירוש לחביות של שייטין:

דף מא עא גמר הא דלית ליה גידודי הא דאית ליה גידודי ואמר כו' כצ"ל: שם רבא אמר
בי כירי רב רב נחמן בר יצחק אמר בי דודי מאן כו' כצ"ל:

רשי ב"ד דלית ליה כו' שיהיו המים עמוקים כו' כצ"ל: ב"ד בבלה יובאו ושמה
יהיו כו' כצ"ל: ב"ד ותשתה כו' לרחיצה הס"ד:
ב"ד שותין ממימיו כו' ועוד דנחשתא דתנן באנטיכי כו' נכתב בצדו רצה:
לומר תחתיות של יורה וכן לענין ערות קלון אשה כדכתיב יען השפך נחושתא
ותגלה ערותה רצה לומר תחתון של אשה עד כאן: אחר דבור המתחיל
אנטיכי מפרש בגמרא. נרשם גמרא. ונמחק אחר כך:

עב רשי ב"ד והלא כו' חם ונותן לתובו כו' כצ"ל: ב"ד אלא שיעור כו' ורב משמע
ליה כו' כצ"ל:

תוספו' ב"ד והלא כו' דסתם מיחם הגיע כו' כצ"ל: ב"ד מיחם שפינה כו' שאין מחבוין
אלא מדרבנן כו' נ"ב פירוש ואין שבות במקדש כמו שמסיק בסוף המסקנא
ודוק:

דף מב עא גמר דלא קפיד אמנא מדתני כו' כצ"ל:
רשי ב"ד גחלת כו' לחוץ פסולת של כו' כצ"ל: ב"ד אפילו של כו' חוץ מעושי
פחמין כו' כצ"ל:

תוספו' ב"ד נותן אדם כו' שאמר רבינו תם דחמין לתוך צונן כו' נ"ב והרן כתב מאחר
שמתערבין בעירויין אין בהן כח לבשלן כו' עיין שם:

עב גמרא אמר רבה מאי שעמא כו' והתניא נשברה כו' דפקעי איתיבי נותנין כו' כצ"ל:
רשי ב"ד חוץ מדבר שיש בו חומץ או ציר שהן כו' כצ"ל: ב"ד דבכלי ראשון

נמי לא כו׳כצ״ל: בד״ה אבל כופה עליה כלי ולא כו׳דבר הניטל הס״ד והכל דבור אחד ואחר כך מתחיל הדבור באשפה ויש כו׳: בד״ה מביא כלי כו׳ ניטל הוא וחבית לא כו׳כצ״ל:

תוספו׳ בד״ה והיינו דרב נחמן הכא הלכה כלישנא בתרא כו׳נ״ב ושיטת הר״ף והרמבם לעולם לישנא בתרא עיקר וכן כתב הראש בבבא קמא: בד״ה הצלה כו׳דלא גרסי בברייתא כו׳דהצלה שאינה מצויה לא כו׳ משום טירחא כצ״ל והס״ד ואחר כך מתחיל הדבור שאינה מצויה כו׳:

דף מג עא גמר׳ באבנים מקורזלות נ״ב פירוש בערוך מקורזלות מתוקנות ואין בהן חידודין פי׳ אחר שאין ראשיהן חדין פירוש אחר אבנים רכות ועיין שם. שם פורסין מחצלת עלגבי כוורת דבורים כו׳כצ״ל:

תוספו׳ בד״ה בעודן עליו כו׳לבטלו דבסוף פירקין כו׳כצ״ל: בד״ה בעודן עליו כו׳ כי שרינהו בקדרה כו׳ כצ״ל:

עב גמרא דלא ליתצד ממילא כו׳כצ״ל:

רשי בד״ה שתי חלות כו׳עושין אותה הדבורים כו׳חלות דסתמא כו׳ כצ״ל: בד״ה רב אסי צ״ל רב אשי כו׳. הגשמים מי כו׳הא: בד״ה וה זוקף כו׳אבל לאיתויי מעיקרא נ״ב פירוש לזקוף אותה. באד דהוה ליה מלמטה למעלה כו׳כצ״ל: בד״ה שלא יעשנו כו׳ דאסור והא לא משמע כו׳כצ״ל: בד״ה ופורסין עלה כו׳ושייר בה טפח למחר פשטוה מוסיף על אהל עראי הוא ושפיר דמי אבל כו׳ כצ״ל: בד״ה וה זוקף כו׳עם המת הס״ד: ואחר כך מתחיל הדבור ונשמט והולך לו כו׳:

דף מד עא גמר הנר הדולק בשבת כו׳שהנר דולק כו׳כצ״ל:

רשי

תוספו׳ בד״ה דכולי עלמא טילטול כו׳ והכי חשיב כשוכח מדשרי שמואל וכל דבר שדעתו ליטלו בשבת כו׳כצ״ל: ונ״ב והאשרי נמי כתב דאיירי בשוכח אבל לא מטעם התוספות שפירשו שלא היה דעתו שיונח במקום זה כל השבת אפילו בחמה אלא מאחר דמת בשבת הוה כשוכח ודוק: באותו דבור כל השבת אפילו מניח כו׳דר׳אלעזר בן תדאי שרו כו׳דהא שרו פגה שהטמינה כו׳ כצ״ל: באותו דבור ופי׳בקונט׳לקמן דאסור משום טילטול מן הצד כו׳כצ״ל: ונכתב בצדו ברשי׳ שלפנינו לא מצאתי אלא מפני שמוזז עפר ויכול להזות בפירוש לי׳ עיין שם: באד ואיידי דאיירי לעיל מיניה בגומא נקטיה ומותיב כו׳כצ״ל ונ״ב הכי פריך בשלמא לפירוש הקונטרס דפירש דהא סליקופתא דרב הונא משום טלטול מן הצד הוא היינו דשייך בסוגיא דלעיל מיניה אמתניתין דקופה מוטה על צידה כו׳ואמרינן עלה הכל מודים שאם נתקלקל חגומא שאסור

שאסור להחזירה והיינו משום טלטול מן הצד אבל השתא דאיירי משום
שמוזז עפר וחופר גומא לא שייך כלל לסוגיא דלעיל דאיירי בטומן בגיזת צמר
על כן משני אפילו הכי שייך להא דלעיל דאיירי בעשיית גומא נקטה נמי הכי
דצה לומר דהכא נמי אסור משום חופר גומא וק"ל: ונכתב עוד בצידו כך
והקישור בשלמא לפירוש הקונטרס איכא למימר דהכי מקשה מאחר שטומן
הלפת וצנונית בתוך העפר אם כן אפילו מקצ' עליו מגולי' מכל מקום אי אפשיר
שלא יהא טלטול מן הצד לעפר שעל ראשן ואפילו הכי שרי והה"ה לסליקופתא
אפילו לא דצה ושלפה דהרי אין בו איסור אלא משום טלטול מן הצד
שמוזז עפר מן הצד לפירוש רש"י וגבי טומן לפת אפילו דצה ושלפה אינה מועיל
למה שלא יזיז עפר שעליו וכן פירשו התוספו' בפרק חלון דהטומן לפת בכי האי
גוונא אירי אבל לפירוש התוס' דמשום חופר גומא הוא ואינה אלא בלא דצה
ושלפה אם כן מאי פריך מהאי ברייתא דהטומן לפרה כו' דילמא אירי שלא
בדצה ושלפה דחופר גומא אינו שייך אלא למטה בקרקע על כן משני דמשום
הכי פריך דסבירא ליה לסתמא לתלמודא דסת' מתניתין אירי אפילו בלא דצה
ושלפה כו' ומסקי התוספ' ותדע דלפירוש הקונטרס קשה וכי רב הונא ושמואל
לא הוו ידעי מתניתין דזרעים אבל לפירוש התוספורה שפיר ידעי אלא דדחקי
לאוקמי בדצה ושלפה ודוק: בה"ה שבנר ושבקערה כו' ומדליקין כו' כבה
כו' כצ"ל. באד להנאתו בא כו' ל"ב פירוש ולאחר שכלה הנאתו יושב ומצפה
כו' וק"ל: בה"ה לרברי המתיר כו' בפרק קמא דחולין כו' ל"ב פירוש אף על גב
דלית ליה מוקצה מחמת מיאוס מוקצה מחמת איסור אפי' לחוד איתי ליה וק"ל:

עב גמרא שלא היו עליה בין השמשות כו' כצ"ל:

תוספו' בה"ה מוכני שלה כו' בהנך דחזו למדרסות כו' כצ"ל: בה"ה ואין מצלת כו' כל
הבית טהור לפי כו' כצ"ל ול"ב פי' מן הבור לעלייה ודוק: באד פירסן על כו' רישא
דמפסיק בין בית לעלייה כצ"ל: בה"ה הא אין עליה כו' ומיהו משה שיחדה כו' עד
סוף הדבור נ"ב גיליון הוא והדבור שאחריו יוכיח ודוק ויש מגיהין האי ומיהו
אחר דבור של אחריו דהיינו הכי נמי מסתברא כו' ושעות הוא בידם דלא שייך
לומר ומיהו כו' דנהי דממשה אין ראייה מכל מקום איכא ראייה מכרבי דזווי
כו' וק"ל:

דף מה עא גמר' למצותו הוקצה לאיסורו כו' כצ"ל:

רשי בה"ה בשעת הדחק כו' הרחת איסור הסר: בה"ה אלא בשמן כו' לעיל הסר: בה"ה
הוקצה לאיסורו אסור כבוי הסר: בה"ה קרמין כו' שקורין קובריינא כצ"ל:
בה"ה אלא מן הסמוך כו' לאותבי ממתניתא דרבי חייא כו' כצ"ל: בה"ה ורבי
שמעון כו' במסכת ביצה הסר:

בה"ה הכי

תוספו׳ בד״ה הכי נמי מסתברא כו׳ ואלו לרבי שמעון שרי נ״ב זהו לפי סברה ל׳ בד״ה ומה נר כו׳ והקשה על רש״י כו׳ ומתוך דבריו משמע דלא מחלק בין מטר׳ לנר לענין יחדו אבל רשב״א סבירא ליה דרבי שמעון מודה גבי מטה כמו שכ׳ תוב בדבור שלפני זה שר׳ שמעון מודה וכן סבירא ליה לרשב״א לקמן בהיפוך הדף בד״ה אין לנו כו׳:

(זה מצאנו בכתיבת ידי הרב ז״ל במקום אחר)

באותו דבור ודכרכי דווזי כו׳ נכתב בצדו פירוש דרב אסר לעיל בפרק קמא ומיניר׳ דייק תלמודא בפרק מי שהחשיך דרב כרבי יהודא סבירא ליר׳ וקל׳: בד״ה אלא שמן שבנר כו׳ דמוקצה למצותו לא אסיר לטלטל כו׳ דלא איתקצו לא מחמת מצוה כו׳ כצ״ל: בד״ה ואוכל כו׳ מדנקט אוכל במוקצה כו׳ כצ״ל:

עב גמרא פצעילי תמרא כו׳ נ״ב פ״ר תמרים שאינם מתבשלים באילן לעולם וגודדין אותם מן הדקל ועושין להן חותלות וכונסין לתוכן ומתבשלות ומביאה לרבי שמעון מהו לאכול מהם ביט ולא נהירא דפצעילי ר״תמרא לא משמע הכי אלא פי׳ דהוה פגי תמרה שסופן להיות נגמרי׳ ומתוקנין יפה יפה ועדיין לא נתבשלו ופוצעין אותה אחת לשנים בסכין ומעלין אותן לגג ליבשן ולא הוו כגרוגרת וצימוקין דלא דחינהו בידים דלא היו ראוים מעולם: שם ונכנסו׳ ברביעה

רשי בייתות כו׳ כל שרועות באפר כו׳ רבי שמעון אפילו בבעלי חיים כו׳ כצ״ל:

תוספו׳ בד״ה ברביעית צריך להיות ברביעה כו׳:

דבור המתחיל לדבריו דרבי שמעון כו׳ צריך להתחיל ואי בעית אימא לדבריו דרבי המעון כו׳: בד״ה הכא במאי עסיקנן כו׳ דלא נקט אפרוח כו׳ מקצהו מכלבים כמו כו׳ כצ״ל: בד״ה דאית ביה ביצה כו׳ אסר רבי שמעון לטלטלה כו׳ נ״ב אבל הראש מוכיח בסוף ביצה דרבי יוחנן אפילו לטלטלה אוסר מהאי

דף מו עא גמר׳ טעמא אלא הוה מצי לשנויי כו׳:

אלא אמר אביי בשל חוליות כו׳ איבעיא להו הורה כו׳ כצ״ל: שם דהואיל וחזי לבסות ביה מנא נמחק ונ״ב בסא אינו וכן משמע מעובדא דלקמן: שם

רשי לכסויי בהו מנא כו׳ כצ״ל:

תוספו׳ בד״ה כי פליגי בקטנה דאית ביה כו׳ כצ״ל: בד״ה השירין אצעדות הסר׳: בד״ה אין לנו כו׳ ולא מצי נמי למינקט רבי מאיר הסר׳ ואחר כך מתחיל הדבור והא כילת חתנים דאדם קובע לה מקום פרשב״א דאדם קובע לה מקום כמו למנורה כו׳ כצ״ל: בד״ה דחליות כו׳ דבפרק ב׳ דביצה כו׳ כצ״ל: בד״ה הורה כו׳ ואמר הלכה חמורך טרפון כו׳ כצ״ל: בד״ה דנפשא כו׳ דרבי שמעון

קאמר לא סבירא להו ומיהו כו׳ כצ״ל :

עב גמרא הואיל ואיכא תורת כלי עליה כו׳ אביי לרבה ר״נניא מותר כו׳ נדרים בשבת ונשאלין לנדרים שהן לצורך השבת כו׳ דכי מכוין איכא איסורא כו׳ ר״ואיל ונעשים בסיס כו׳ כצ״ל :

רשי בד״ה מי יימר כו׳ או לא הס״ד : בד״ה ואמאי כו׳ בעל ליתסר כו׳ הל״א :

תוספו׳ בד״ה אמר עולא כו׳ אמר כגון זה מבטל רשות כו׳ כצ״ל ונמחק נותן רשות ונ״ב פירוש ולא חשבינן כמשומד ממש שאינו יכול לבטל בלא שבירו״ת לאפוקי רבי מאיר אפילו מחלל שבת בפרהסיא מבטל רשות עיין שם : בד״ה והא תנן כו׳ ואם תאמר דבביצה משמע דאביי סבר כהך ברייתא דחלתא בבא דאמרי׳לר׳ שמעון היכא דנפל בו מערב י״ט אם בקרו מבוקר דאמר אביי התם בוותיה דרבה בר רב הונא מסתברא מדקתני שלשה בבי בברייתא ואם כן דשני ליה כו׳ כצ״ל : ונ״ב כך הוא ראוי להגיה דמה תלוי באדא בר אוכמא כי רק לפי האמת דבעי למימר ברייתא משבשתא היא מוקי כאדא כלום׳ שהוא רגיל לשנות הברייתא בשבוש שהיה שוכחן וכן פרש״י ודוק : באותו דבור ולית ליה הך ברייתא משמע מתניתא דר׳ אושעיא דאדא בר אוכמא ר״ה משבש ותני כו׳ כצ״ל : בד״ה מי יימר כו׳ דלאו דווקא הן דאפי׳ כו׳ כצ״ל :

דף מז עא גמר׳ לעניים והתניא בגדי כו׳ עליה שברי עצים כו׳ כצ״ל :

רשי בד״ה בסיס כו׳ מתרגמינן בסיסיה כו׳ כצ״ל : בד״ה נוטל כו׳ בתובה הסר :
בד״ה דאית כו׳ ולבונה חזיא להריח ואגב לבונה משלטל כו׳ לתובה כצ״ל והסר :
בד״ה בגדי עניים כו׳ טומאה הסר : בד״ה בגדי עשירים כו׳ בי ר׳ בטלי קרטין כצ״ל : בד״ה אגב כו׳ רבותא דאע״ג כו׳ אשמועינן כגון דאיכא כו׳ כצ״ל :
בד״ה דאמר כי האי תנא כר׳ שמעון כו׳ כצ״ל :

תוספו׳ בד״ה הוה משלטלין כו׳ או צואה וקשה דמשמע כו׳ גרעי משברי עצים כו׳ כצ״ל :

עב תוספו׳ בד״ה לימה תנן כו׳ אי שרית ליה כו׳ כצ״ל : בד״ה מפני שמקרב כו׳ ומיד נכבות בשנופלות כו׳ כצ״ל : באד״ אבל לרבנן אפילו מחיצות של מים כו׳ נ״ב ודוחק לומר דתלמודא שלנו יחלוק על דין הירוש׳במה שאינו תלוי בסוגית התלמוד בשלמ׳ מה שהירושלמי מוקי כר׳יוסי ותלמוד שלנו מוקי כרבנן לא קשה מידי כי זה תלוי בסוגית התלמוד המשתנה ביניהן אבל מה שפסק להדיא בירושלמי להתיר מחיצת של מים לרבנן ונאמר דתלמודא דידן לא סבירא ליה זר״ו דוחק ואחר כך מסיק ונראה כו׳ רצה לומר בשלמא בלא פי׳ת וגירסתו אין להקשות מאחר שהירושלמי מתיר להדיא מחיצה של מים לרבנן והכא אוסר בנתינ״ת מים תחת הנר אפי׳ נפרש מפני שמקרב בפשוטו בלא גזירה דשמא יגביה אלא שקרב כבוי אסור אפילו לרבנן מכל מקום יש לחלק ביניהם כו׳ אבל פירוש ל״ת

עדיין בקושיא עומד ומסיק ועוד כו׳ רצה לומר ואפילו לפירוש ר״ת יש לישב ולומר מה שהירושלמי מתיר תלוי בשנוי הסוגיא ואינו תמיה במר״ שפלינגי אהדדי ודוק:

והדרן עלך כירה פרק שלישי

כמה טומנין פרק רביעי

תוספו׳ בד״ה במה טומנין כו׳ אבל קדרה חייתה ובשיל כו׳ כצ״ל:

דף מח ע״א רשי בד״ה אסוקי הבלא כו׳ שבקופה הס״ד: בד״ה מאי שנא כו׳ העשוי לפרוס כו׳ כצ״ל: בד״ה לשונות כו׳ לטוותן הס״ד: בדה הפותח כו׳ לכתחילה הס״ד: בד״ה חייב חטאת כו׳ מנא וחייב כו׳ הד״א:

תוספו׳ בדה דוחים מסקי כו׳ אבל תנור או חפירה שיש אויר כו׳ נ״ב ובמרדכי ארוך כתוב בשם מהרם דאפילו בתנור מגופה דמוסיף הבל טובא מותר. ואין לדמות כו׳ כמו שכתוב כאן: בד״ה מאי שנא כו׳ נותן אדם קיתון כו׳ כצ״ל: בד״ה וכי מפני כו׳ צריך להתחיל הדבור מוכין שטמן בהן מהו לשלשל בשבת אמר ליה וכי מפני כו׳: באותו דבור ודרבא בשאין של הפתק כו׳: בד״ה הכי קאמר כו׳ אמוכין קאי כו׳ כצ״ל:

עב גמרא בכלאים חיבור עד שיתחיל כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה חיבור כו׳ טומאה והכא כו׳ הד״א: בד״ה להא שמעתין דלקמיה מאן כו׳ הד״א: בד״ה כל המחובר כו׳ חיבור ונטמא כו׳ הד״א: בד״ה בית הפך כו׳ להפשיר הס״ד: בד״ה ואין משמאין בטומאת הכירה כלומר בטומאת האויר שאם נפל שרץ כו׳ כצ״ל. ונמחק מחמת כירה:

תוספו׳ בדבור המתחיל וכי מה בין זה כו׳ ואם תאמר התם לכולי עלמא כו׳ להכניס ולהוציא היה כו׳ כן צריך להיות: בדבור המתחיל אי חיבור כו׳ הא דאמר השחור והווג כו׳. נכתב בצדו פירש הרב רבינו משה בר מיימון ז״ל מספרים קטנים:

דף מט ע״א גמר בפיסקא ולא בעשבים כו׳ נמחק וצריך להיות בזמן שהן לחים איבעיא להו כו׳ בעל כנפים מאי היא אביי אמר כו׳ כיצד הוא עושה נוטל את הכסוי כו׳ כן צריך להיות:

רשי בדבור המתחיל וגזרו כו׳ חיבור הוא סוף דבור:

תוספו׳ בד״ה כאלישע בעל כנפים כו׳ בזה אנו יכולין כו׳ לא החזיקו נאמנות כו׳ כצ״ל:
ב״ד אביי אמר כו׳ שמא ישן בהן דאף על גב כו׳ כצ״ל: ב״ד בנפיה כו׳ אומר
ר״י דאמרינן במדרש כו׳ כצ״ל:

עב גמרא כנגד מלאכה מלאכתו ומלאכת שבתורה כו׳ החוא מרבנן בר יומיד לרבא
טומנין בגיזי צמר כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה ואמר בחול הס״ד: ב״ד לא ווו כו׳ ידענא היכא איתמר כו׳ איתמר
דפרכינן לה כו׳ כצ״ל: ב״ד משום דכתיב כו׳ המלאכה שהיו עושין היו כו׳
מביניהם כו׳ או דילמא כו׳ כצ״ל והד״א: ב״ד והאי כו׳ שלא היו צריכין עוד
וכל כו׳ כצ״ל: ב״ד הם זרעו כו׳ לצבוע ואופה כו׳ הד״א: ב״ד קרקע רשות
הרבים הס״ד: ב״ד עגלה רשות היחיד שגבוה עשרה כו׳ כצ״ל:

תוספו׳ ב״ד לא אמרו כו׳ או עוקצה לא מהני כו׳ שניטל חורה או כו׳ כצ״ל: ב״ד
כנגד כו׳ אף על גב דאיכא דמיא לה כו׳ כצ״ל:

דף נ עא גמרא בזמן שצבען בשמן נמחק בשמן וכן בתוספות ונ״ב בספרים אחרים אינו וכן
בר״מבם אלא צבען לחוד והוא תכשיט לנוי: ולרשי צריך לומר צבען כמו
טבלן כתרגומו וטבל וצבע: שם ואם יצא בהן כו׳ אם היה מאכל בהמה
כו׳ שמע מינה ומאן תנא כו׳ מעשה הוא אבל כו׳ מעשה הוא לא כו׳ דתניא נזיר
כו׳ כצ״ל ונמחק רבי שמעון אומר:

רשי ב״ד שגידרן צריך להיות שגידדן כל קציצת תמרים קרי גדידה כצ״ל:
ב״ד אבל כו׳ משאוי ואין כו׳ הד״א: ב״ד אף אנן תנינא כרב אסי הס״ד:
ב״ד כרשב״ג כו׳ בעלמא שאין כו׳ כצ״ל והד״א:

תוספו׳ ב״ד בפיקרין ובציפים פירש רבינו חננאל כו׳ כצ״ל:

עב גמרא אמר להו וכי כו׳ אסור ואינהו כמאן כו׳ כל פעל ה׳ כו׳ כצ״ל: שם נתקלקלה
הגומה פשיטא נמחק פשיטא ונ״ב ספרים אחרי שפיר קאמרי רבנן אלא לאו כו׳
שם לא לעולם דלא כו׳ כצ״ל:

רשי ב״ד אלא הא והא כו׳ ר׳ יהודה מאן דאסר כו׳ ור׳ יהודה האמר דבר כו׳ כצ״ל:
ב״ד במאי אוקימתא כו׳ פרכינא ליה לעיל כצ״ל: ב״ד כל צרכו כו׳ אותה
ולמחותה בתבשיל רותח כצ״ל: ב״ד משום ליפות את עצמו הס״ד:
ב״ד שפיר כו׳ דרבי אליעזר הס״ד:

תוספו׳ ב״ד חטומן לפת כו׳ המחובר פירות ערוגה כו׳ כצ״ל: ב״ד מקצת כו׳ קאמר
רב יחיאל כו׳ כצ״ל:

דף נא עא רשי ב״ד גלופקרא כו׳ הסדינין ונוטל כו׳ הד״א: ב״ד או שטמן כו׳ מגלה הקדרת
ואוחזה אבל טמן כו׳ כצ״ל והד״א:

תוספו׳ ב״ד מקצת כו׳ אוגניה וחבריה בארעיה ופריך כו׳ כצ״ל: ב״ד או שטמן
כו׳

כו׳תנן בית שמאי אומרים מגביהים כו׳כצ״ל:

עב גמרא מניחין מיחם על גבי מיחם כו׳נ״ב גירסא זו היא ממש ביש ספרים למעיין בהם רק שינוי הלשון:

רשי בד״ה קדרה כו׳קדרה ומפרשים טעמא כו׳כצ״ל: באותו דבור ומיחם על גבי קדרה נכתב בצדו לכאורה נראה אבל קדרה על גבי מיחם אסור והר״ף גורס הכל להיתר וכן בספרים אחרים: בד״ה ושח את פיה בשבת בבצק כו׳. נמי בשבת כצ״ל והוא סוף דבור:

הדרן עלך במה טומנין פרק רביעי

במה בהמה פרק חמישי

דף נא עא גמר נאקתא חיורתי כו׳נ״ב בערך נקה פירו׳גמלתא נקבה גדולה הראויה למשאוי:

רשי ב״ד במה בהמה כו׳מינטרא ביה הוה משוי כצ״ל: ב״ד בפני כו׳ שלנו הס״ד: ב״ד צרו כו׳במקומו ויאבלנו שעורים כו׳כצ״ל: בד״ה מחליפין שאילתם נאקה כו׳הל״א: ב״ד הכי גרסינן כו׳בסוגר הס״ד: ב״ד בסוגר קולר של חבל כו׳כצ״ל: ב״ד חתול כו׳אפילו כחיה קטנה כו׳כצ״ל:

תוספו׳ ב״ד חמרא לובא כו׳ביחזקאל פוש ולוב היו בעזרתך כו׳כצ״ל ונ״ב ביחזקאל לא מצאתיו כי אם בנחום האלקושי וכך כתיב כוש עצמה ומצרים ואין קצה פוש ולוב היו בעזרתך: ב״ה או דילמא כו׳באפסר ופרומביא עדיפה כו׳כצ״ל:

דף נב עא גמר׳ דתיתותב דעתיה כו׳אמר ר׳ירמיה כו׳ בשיר כו׳ מאי יוצאין ומאי נמשכין אמר רב הונא כו׳ ושמואל אמר יוצאין נמשכין כו׳ דרב דימי נמשכין קאמר מדרב יהוד׳כו׳מחליפין היו לפני ר׳ של זו בזו כו׳ומזין עליהן כו׳וכלים ושאר כו׳כצ״ל:

רשי ב״ה דאיתותב דעתיה להודיעו שלא נתבוננתי כצ״ל: ב״ה איתמר צ״ל דאיתמר: ב״ה במוליכה אורחא היא הס״ד:

תוספו׳ ב״ה מזין עליהם כו׳אם יש באזוב לא ישנה כצ״ל ונ״ב פרשי דנפסלו במלאכ׳של הזאה דבהמה דלא הוי הזאה עליה והוי ליה כמים שנעשה בהם מלאכה פ׳קמא

עב גמרא דיומא דף י״ד:

וטובלו במקום והאיבא כו׳ דאי לעניין טומאה כו״ כצ״ל:

רשי ב״ה מקל כו׳ את האנקה הס״ד: ואחר כך צריך להיות דבור של מתבת כו׳ ואחר כך דבור מה טעם הרי צורך בהמה והס״ד ואחב דבור א״נ כעין כו׳ ואחב דודה כו׳ואחב דבור האיבא חציצה כו׳ כצ״ל: ב״ה ויורדין לידי כו׳ צריך להיות

להיות יודדין כו׳: בד״ה ואין עולין כו׳ מתורת כלי ולא טהר בנך כו׳ כצ״ל:
ב״ד טהורה כו׳ ועומדת לרצועה ומיהו כו׳ כצ״ל: ב״ד היא של אילמיג
כו׳ טהורה כו׳ כצ״ל: ב״ד בשיפה נישופת כו׳ כצ״ל ונמהק לימדא: ב״ד
יוצאות כו׳ שפיר וליכא למיחש כו׳ כצ״ל:

תוספו׳ ב״ד כשריתכן כו׳ במחוללים דאין כו׳ כצ״ל: ב״ד היא של אילמג כו׳ יש
כו׳ יש בה בית קיבל כו׳ כצ״ל:

דף נג ע״א גמר׳ שאינה קשורה לו היכי דמי כו׳ קרסטל לבהמה כו׳ שרי הבא דמשום כו׳ כאן
לחממו כאן לצוננו לחממו אי״ר ליה צערא לצננו לי״ר צערא כו׳ כן
צדיק להיות:

רשי׳ ב״ד קרסטל כו׳ ואוכלת ותענוג כו׳ כצ״ל: ב״ד אבא חברי כמו אברך נ״ב
כך מצא רשי׳ בגירסא עיין בפרק אילו טריפות דף מו: באותו דבור אבא
למלכא נ״ב והכי נמי פירש אבא לכל החברים פירוש ראש החכמים: ב״ד
דנפיל כו׳ מוליכו ומביאו לחצר והוא נופל מאליו כצ״ל: ב״ד כאן להממו
מרדעת כו׳ אלא שיצטנן שנתחמם על ידי משאוי שנשא מבעוד יום ואי לא
שקיל לי״ר לא כו׳ שהרי הוא יצטנן מאליו דאמרי אינשי כו׳ כצ״ל: ב״ד
ופוקק כו׳ קול לכך פוקק בצמר כו׳ כצ״ל:

תוספו׳ ב״ד אלימא שאינה קשורה לו כלל פשישא כו׳ כצ״ל: ב״ד אריוך שם מלך
כו׳ לשון ארי נ״ב פירוש שהוא לשון מלכות על שם גור אריה יהודא ודינא
דמלכותא דינא והילכתא כשמואל בדיני רשי׳ בריש פרק התכלת: ב״ד
דשמעיה כו׳ רב קאי כשמואל כו׳ נ״ב ובאשירי פרק כירה כתב דאפילו לגבי
תרוייהו כחדא הלכה כרבי יוחנן:

עב גמרא גזרינן והתניא היתה כו׳ תני אמר רבי יהודא כו׳ בריש עדרא ואבין כו׳ סיפא
דחילות יוצאות שחוזות כו׳ שאוחזין אליה כו׳ כצ״ל:

רשי׳ ב״ד אי הבי דבהמה נמי נפק כו׳ כצ״ל: ב״ד אין מיקר כו׳ הילכך כולי עלמא
ידעי דלרפואה כו׳ שחיקת סמנים כצ״ל והוא סוף דבור: ואחר כך מתחיל
חדבור ומי גזרינן כו׳: ב״ד גסין כו׳ ונסרטין דדיהן כצ״ל:

דף נד ע״א גמר׳ בפיסקא הרחלים יוצאות נמהק: שם כדי שלא יעלו עליהן הזכרים מאי
משמע כו׳ מאי ארץ כבול אמר רב הונא שהיו כו׳ דעתירי ומפנקי לא כו׳ על גבי
זרועו ויקשור מיתיבי עקוד שתי ידים ושתי רגלים כו׳ אבל מכניס כו׳ אמר רב
אשי כו׳ כצ״ל:

רשי׳ בדבור המתחיל שית כו׳ דשחוזות הס״ד: בדבור המתחיל למילת כו׳ כלי
מילת נכתב בצדו פירוש צמר לבן ורך מאד כך פירש בערוך שנקרא מילת:
ב״ד הכי הלכה דלרבש מותר ולחלב אסור כצ״ל: ב״ד אבל מי כו׳ תרוייהו

הס"ד: בד"ה מטולטלת כו' לסרגא ואיך תפול כו' כן צריך להיות: בד"ה לא עקוד ולא דגול מפורשין בגמרא כו' כצ"ל: בד"ה בשלייתה כו'. ולי נראה כו' נכתב בצדו דוקא הא דברייתא מפרש כך אבל לעולם במשנה שלא נאמר להדיא ונבו מפרש מרדעת ודוק: בד"ה יד על כו' לברוח הס"ד: בד"ה ואכתי כו' ורגל כיצחק כו' כצ"ל והכל דבור אחד: בד"ה התודף צריך להיות התוכף בגדי צמר ופשתן והוא סוף דבור:

תוספו' בד"ה רב אמר כו'. ויש לומר משום דאיכא דמפכי להו לתנאי כצ"ל: בד"ה והא תנן כו' והא דקתני ובלבד כו' כצ"ל:

עב גמרא אמר רב הונא ברבי לועא כו' אם כן עשיתה מר עוקבא כו' קמיר דרב נחמן ויתיב כו'. שני עזקין של שמן כו' אם כן עשיתה ילתא כו' כדי שתתעשש כו' כל מי שאפשר למחות כו' בכל העולם כולו נתפס כו' על כולי עלמא כי הא דאמר רבי חנינא כו' כצ"ל:

רשו בד"ה והתניא כו' אבל כל כמה כו' כצ"ל: בד"ה עגלה כו' שעושין לו תחת כו' זנב אותן האילים כו' כצ"ל: בד"ה לאחר כו' צמרה הוא סוף דבור: ברבור המתחיל עשיתה כו' דרך חשיבותה לכך כצ"ל: בד"ה חלופי רבי יוחנן יש מחלפין כו' כצ"ל:

תוספו' בד"ה דלא כו' למימר עלוקה ולא כו' כצ"ל:

דף נה עא גמר על כל התועבות כו' שאם מחו בהם לא קבלו מהם כו' הת"ו אל תגשו כו' מדרך שער העליון כו' ומאי שנא תיו אמר רב תיו כו' מימות הושע בן כו' ויפן אליהם כו' את אברהם יצחק יעקב כו' ועבר עליה אמר לי' והלא כו' כן צריך להיות:

רשת ברבור המתחיל רישך בקרירי כו' איני נכוה כו' אבל מטט צער יש כי אינם קרים ממש אלא נגד מר עוקבא וקל להבין. נראה לי: באותו דבור יכוה בחמין הוא סוף דבור: בדבור המתחיל והתוירת כו' הנאנחים והנאנקים כו' כצ"ל:

תוספו' ברבור המתחיל מזבח כו' כי הכא מזבח שאמר כו' כן צריך להיות: בדבור המתחיל ושמואל כו' ברייתי יעקוב כו' למען ברייתו כו' כן צריך להיות: בד"ה אין מיתה בו' פירוש לפי שהגורה באה כו' כצ"ל:

עב גמרא ואביגיל אלא בת כו' וישכב את בלהה כו' מעשה זה לידו כו' עם אשת אביו בו' תבע אמר אם אחות אמי היתה צרה כו' כן צריך להיות: שם אל תקרי יצועי אלא יצועיי נמחק ונכתב בצדו בספרים אחרים אינו וכן נראה מפירוש רש"י:

שם פותה חבתה כו׳ועזעת החרתעת פרחת כו׳דאמר רב פנחס כו׳אחי טוב אחי
אי כבוד כו׳כצ״ל:

רשי ב״ה בעשיו כו׳שלא חטאו הס״ד: ב״ה דכתי׳בהחוא קרא הס״ד: ב״ה אח׳של
שכינה כו׳שהוא דואה בו שכינה הוא בא ולן באותה הלילה כצ״ל ונ״ב פי׳והיה
לו משה אחת של שכינה ובעבור שרחל היתה חביבה עליו קבע אותו באהלה
ואחר מותה קבע באהל בלהה. וכן פירש רש״י בחומש: ב״ה חללו״ת דהיינו
שכינה מדלא כו׳כצ״ל: ב״ה פחז נוטריקון הוא כצ״ל והס״ד ואחר כך מתחיל
הדבור פות לשון עמא פויוא: ב״ה זעתה צריך להיות זעזעת כו׳: ב״ה
והכתיב אל בני כי לא כו׳אשר מעבירים כו׳כצ״ל: ב״ה והא כתיב אל בני
כי לא טובה כו׳אנכי שומע מעבירים כו׳כצ״ל: ב״ה והא כתיב מעבירים
אמר רב הונא בריה כו׳כצ״ל:

תוספו׳ ב״ה כל לא חטאו אלא כו׳כצ״ל:

דף נו עא גמרא שהיה לך לדונו בסנהדרין כו׳לא משכחת ביה בר מן רק בדבר כו׳בירושלם
וגומר כו׳מפיבושת ויאמר לו כו׳כצ״ל:

רשי ב״ה קופא כו׳הראוי הס״ד: ב״ה דברים הנכרים כו׳עצמו ועד עתה היה
מצפה כשיבא ויושיבוהו במלכות יתנאה ויסתפר לכך לא קבל דבריו כו׳כצ״ל
ונ״ב פירוש של מפיבושת ודוק: באותו דבור והוא השיבו קשה כו׳נכתב
בצדו פירוש זה מוכיח על הדברים הנכרים שראה:

תוספו׳ ב״ה ליקוחין כו׳והוא הדין לבועל מכל מקום ליקוחין כו׳כצ״ל: ב״ה דאמר
ליה כו׳שלא היה בלבו כו׳כצ״ל:

עב גמרא ויאמר לו המלך למה תדבר עוד דבריך כו׳כצ״ל ונ״ב היינו שלא רצה לקבל
התנצלות שלו ומה שאמר אמרתי אתה וציבא כו׳היינו מה שאמר בתחילה:
הנה לך כל אשר למפיבושת כלומר כל אשר למפיבושת יהא לך וברשותך
כמו לו והיינו תחלקו וגו׳: והמפרש בעניין אחר טועה. נראה לי: שם
וכן יונתן מריב בעל וכי מריב בעל שמו כו׳כצ״ל: שם להר המשחה נ״ב
בסוף מלכים כתיב שם המשחית ועיין שם בפירוש רש״י: שם אבוה דרבי
ירמיה כצ״ל ונמחק בר אבא. וכן ברש״י:

רשי ב״ה על עסקי נחל ומה אם על נפש כו׳כצ״ל: ב״ה כדרבי יונתן צריך להיות
כדלבי נתן: ב״ה אלא מהכא תילף דלא בנה כדתני כו׳כצ״ל: ב״ה
מה יאשיהו כו׳שנעשו משמת יהושפט כו׳כצ״ל: ב״ה נתן כו׳ פשט ידו
וקיבל כו׳שאחזו המלאך בציצת ראשו כצ״ל:

הדרן עלך במה בהמה פרק חמישי

משנתן

במה אשה פרק ששי

דף נז ע"א גמרא פשתן ולא ברצועות כו' מיתרמי לה טבילה כו' אמר רב הונא בריה דרב יהושע חזינא כו' כצ"ל:

רשי בד"ה כבול מפרש בגמרא הסד: בד"ה מהו לקלוע כו' בשבת שאינה יכול' למותחן ולרוחקן על כו' כצ"ל: בד"ה לאחוותי כו' עלייהו ליטלן מראשן כו' משום קפידא הסד וכצ"ל: בד"ה למעוטי מאי כו' שנינו הסד: בד"ה על גבי רך בשר הסד: בד"ה חבקין כו' צינג'לה שאוסרים בו את הסוס כצ"ל:

תוספו' בד"ה במה אשה כו' בקליעת השער אבל חוטים הנתונים בקליעת שער יוצא בהן דבהנהו כו' כצ"ל:

עב גמרא בחושי צמר אלא מודים איתמר אמר רב יוסף אמר רבי יהודה אמר שמואל כו' אפילו זייני תניא כו' של צמר תנן וכל שכן כבלא דעבדא איתמר דב אמר כבול של צמר תנן ושמואל אמר כבול של עבדא תנן אמר רבי אבהו כו' כצ"ל ונכתב בצדו ס"א וכן בליף:

רשי בד"ה מכלל כו' בשער שמע מיניה כו' הל"א. קודם דבור המתחיל חומרת כו' צ"ל דבור המתחיל אלא מודים איתמר כו' הכי גרסינן בספר הישן: בד"ה אפודייני כו' צ"ל אפוויני וכ"ב פי' הליף ציץ: בד"ה המקפת כו' מאזן לאזן הסד: בד"ה המגיעים כו' לחיין מכאן ומכאן כצ"ל: בד"ה אי כבלא כו' ובההוא קתני מתניתי' כו' כצ"ל: בד"ה בכבול כו' איסטמא ומדקתני כל שהוא כו' כצ"ל: בד"ה כליא כו' קישוריה שקילעה ראשה וכיסתה יש כו' כצ"ל:

תוספו' בד"ה הכא כו' בסיפא בהדי חוטי כו' כצ"ל: בד"ה תניא כו' לקבוע אפוויני בסבכה כו' כצ"ל: בד"ה אי כבלא כו' יוצאה בכבול כו' דעבדא רבנן אמאי כו' כצ"ל: בד"ה אין בה כו' כצ"ל: באד"ה אי נמטא גמדא כו' נ"ב לבד קשה. באד"ה בין רך וקשה כו' נ"ב פי' לעניין העלאה דאסורה מן התורה אין חילוק בין רך וקשה מאחר שהוא שוע טוי וגוו ודוק: באד"ה מדאורייתא להציען נ"ב פי' אפי' לישראל. באד"ה של צמר ושל פשתן כו' נ"ב כוה הלשון מצאתי במקצת מרדכי אבל בספרים שלנו אינו ועל כל פנים לאו דוקא קאמר דבבלאי בגדים של צמר לבד אסור בתוך סדינים ולא שרי אלא בגיזי צמר לחוד וכן איתא להדיא בהגה אשרי סוף פרק קמא דביצה אי נמי לצדדין קאמר בבלאי של צמר והכיסוי הוא של סדינים או בבלאי בגדים של פשתן והכיסוי הוא מבגד

אפילו הכיסוי הוא של משי או מבגד צמר גפן מכל מקום אסור וקל׳: באר
של קנבוס או של משי שלא התירו כו׳כצ״ל: בד״ה ואין משמאה כו׳ דמטמא
במת ושרצים כו׳כצ״ל: באר לספר טהור כו׳ נ״ב עיין בפרק נגמר הדין
בדף מ״ח:

דף נח עא גמר טיט וכדרב נחמן כו׳מאי שנא זוג שבצוארו דלא דילמא כו׳אמר מר לא תצא
בהמה כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה שמואל אמר כו׳ כבלי דעבדא כו׳נ״ב מפי׳ רש״י משמע ד״לג לעיל איתמר
פלוגתא דרב ושמואל כמו ביש ספרים ודוק: בד״ה יוצא כו׳ נפקא מינה
משום כו׳הר״א: בד״ה כסות עושים כו׳צ״ל שבכסות עושים כו׳: בד״ה
מסתברא דבשל מתכת כו׳כצ״ל: בד״ה אלא אי כו׳כלי חרס אלא כלי אדמה
כו׳ כצ״ל והר״א:

תוספו׳ בד״ה הכא במאי עסיקנן דמחא ואם תאמר כו׳ איירי במחא הכי נמי איירי כו׳
על ידי חתיכה כצ״ל והס״ד. ואח״כ מתחיל הריבור כדרב הונא כו׳:

עב גמרא מה נפשך אי מנא הוא אע״פי כו׳ טומאה אי דלית כו׳ ולמטפחות ספרים
ולמטפחות כו׳ואמר רבה כו׳כצ״ל:

רשי בד״ה בהמה צ״ל של בהמה: בד״ה ולעריסה שהתינוק שוכב בתוכה שקודי׳
כו׳כצ״ל: בד״ה ולמטפחות ספרים כשנושאין כו׳קורין שם מקשקשין כו׳כצ״ל:
בד״ה ולמטפחות תינוקות שתולין בצוארן הס״ד: בד״ה ניטלו עינבליה
כו׳ מן אם ניטלו כו׳ עד ואם ניטל לאחר שנטמאו נמחק ונ״ב בס״א אינו וכן
נראה מפי׳ רש״י לקמן ועיין בתו׳. באר ועדיין בטומאתן כו׳ כצ״ל: בד״ה
הזוג כו׳הרי הן כלי אחד כו׳כצ״ל: בד״ה אלא אמר רבא כו׳דודאי לאו
חד מנא כו׳ כצ״ל: באר ואינו מקבל טומאה זוג לעצמו ומיהו לעניין מפרח
טומאה מיניה לא פרחה מיניה משקבלה כצ״ל והס״ד והשאר נמחק ונ״ב ס״א
ועיקר:

תוספו׳ בד״ה אע״פי שחיברו כו׳ ע״י כן חשיב כשינוי מעשה כצ״ל: בד״ה מתיב רבא
כו׳בלא חזרה מתיב רבא כו׳ ועינבל וכי תימא כו׳ לחחזירו אלא אמר כו׳הר״א:
בדבור המתחי׳ אלא אמר רבא כו׳מבאן ולהבא ולקונטר׳ דחקו לפר׳ כן כו׳כצ״ל:

דף נט עא גמר׳ והתניא וכל כלי אשר ישב עליו וגומ׳יכול כו׳אף אומרים בטמא מת כו׳ כצ״ל:
רשי בד״ה הואיל וראוי להקישו על גבי כו׳ כדקתני במתניתא קמייתא כו׳ נטלו
עינבלין אחרי טומאתן שמאין כו׳כצ״ל: בד״ה חרקב כו׳ חדי וקב כצ״ל:
בד״ה ל״ל אשר כו׳תמיד וישב עליו תמיד במיוחד כו׳התלמידים מדכתי׳ היושב
כו׳כצ״ל: בד״ה אומר במדרסות כו׳כגון ג׳ על ג׳ כו׳נ״ב פי׳ שלשה על שלשה
באר והרי עתה אינו כו׳כצ״ל: בד״ה ואין אומרים כו׳ אם אינו מיוחד למרת
לא יקבל

לא יקבל כו׳ כצ״ל: בד״ה אומר כו׳ שנשבר ולטהר כדפרישת כו׳ כצ״ל:
בד״ה בין ר׳ חנינא כו׳ ואין ראוי בו לברוח כצ״ל:
תוספו׳ בד״ה ור׳ יוחנן כו׳ ע״כ איירי בלא יחדו כו׳ כצ״ל:
עב גמרא אריכא דאישלע לוי כו׳ לוי לר׳ אפס מיכף הוה כייף ליה כצ״ל ונ״ב אף דר׳ חנינא לא רצה למיכף ליה היינו דלא רצה לסרב כל כך נגד רבי שגזר עליו נשיאות לכך היה יושב לחוץ כעין שב ואל תעשה ודוק: שם אמר רב יהודה אמר רב שמואל קמרא כו׳ כצ״ל:
רשי בד״ה כלילא כו׳ לדידיה בארוקתא כצ״ל: בד״ה גברא רבה אריכא ומטלע לוי דאישלע כו׳ כצ״ל והד״א: בד״ה נח נפשיה בחוץ ומשום כבודו כו׳ אצלו וקאתא להבא כו׳ כצ״ל: בד״ה ומידי דהוה צ״ל מידי כו׳: בד״ה תרי המיינו כו׳ ר׳ יצחק בר יהודה נ״ע כצ״ל: בד״ה מנקטא פארי כו׳ נ״ב עיין לעיל ברש״י דף נ״ז ע״ש: כלבוס כזה באד מצויר שם ציור זה
בד״ה ושבעת כו׳ עליה כו׳ הס״ד: בד״ה הא ר׳ נחמיה כו׳
תכשיט הוא רבנן הד״א: בד״ה הלך אחר כו׳ הם טמא
הס״ד: ואח״כ מ״ה סמלוניו כו׳:
תוספו׳ בד״ה מאן דרבה בו׳ לנשים חשובות דאפילו כו׳ נ״ב פי׳ דלא תימא מ״ה לא מוקי בנשים חשובות משום דלרבנן אפילו נשים חשובות אסורות כמו בעיר של זהב ע״כ מסקי דאפילו רבנן מודין כו׳ אי לאו דלא שייך לומר נשים חשובות אלא בעיר של זהב או כלילא ודוק: בד״ה מנקט פארי כו׳ נ״ב ומנקטא לשון מקבלת כעין שפי׳ רש״י לעיל:
דף ס עא גמר׳ בערשא הלך כו׳ חותם תכשיט דאיש כו׳ חותם תכשיט דאשה כו׳ נחבאין במערה ואמרו כו׳ אחד מהם יוצא כו׳ מעל גבי המערה כסבורים היו שבאו עליהם אויבים דחקו כו׳ היו שבאו עליהם כו׳ כצ״ל:
רשי בד״ה בקולב כו׳ תחוכין בו ותולין כו׳ כצ״ל: בד״ה המעמיד כו׳ והערשא הוא עץ הארוך כו׳ והשלשלות קבועות בקנה וכולן העץ הארוך מעמידן כו׳ כצ״ל:
באד בשתי ראשין נ״ב פי׳ של קנה: בד״ה סנדל המסומר של עץ הוא ותוחבין מסמרות לחזק העליון עם התחתון ובגמרא מפרש מ״ט גזרו ביה כצ״ל:
והשאר נמחק: בד״ה ולא ביחיד ולא בסנדל יחיד הס״ד: בד״ה ולא בקמיע כו׳ לרפואה הס״ד. ואח״כ מתחיל הדיבור שאינה מן כו׳: בד״ה והיוצא כו׳ ידע ויראוהו ויבינו שאנו כאן כצ״ל: בד״ה והרגו זה כו׳ ברחיקתן הס״ד ואח״כ מתחיל הדיבור שהיו סנדליהן מסומרין כו׳ כצ״ל ונ״ב ומ״ה אסרו דוקא סנדל המסומר וק״ל וכן פי׳ הרמ״בם: בד״ה אלמא תנן במסבת ביצה משלחין כלים כו׳ הד״א:

תוספ׳ בד״ה ושמעו קול כו׳ של סנדל המסומר נ״ב נ״ל דהתו׳ פירשו משום הכי אסרו סנדל המסומר ולא פי׳ כרש״י כו׳ שהרגו בסנדליהם אלא מחמת דחיקה הרגו אפילו לא היו מסומרין כלל אלא התקלה באה מכח המסומר שאם לא היו המסמרים לא היה נדמה בעיניהם כקול אויבים כו׳ ולעיל גבי היוצא אל יצא כו׳ לפי׳ התו׳ צ״ל דאם לא היו המסמרים לא היה ניכר מנעל הפוך וק״ל: בד״ה לא בסנדל כו׳ צ״ל לא סנדל המסומר ולא מנעל שאינו כו׳: באד שאינו תפור ונראה ללי כו׳ כצ״ל:

עב גמרא משלחין כלים ביום טוב בין תפורין בין שאינן תפורין נמחק. שם אבל לא סנדל המסומר ולא מנעל שאינו כו׳ כצ״ל. שם כמין כלבוס או נמחק. שם בפסיקתא ארבע או חמש מותר כו׳ כר׳ אליעזר בר׳ שמעון כו׳ דר׳ אליעזר ברבי שמעון כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה ואפילו לר׳ חנינא כו׳ כזית מן המת תחוב כו׳ ולא ישיטם על פני כו׳ כצ״ל: בד״ה שתים כו׳ פנימי לעבר בין הרגלים כצ״ל: בד״ה הנושה סנדל כו׳ נמחק הנושה וצ״ל הדבור סנדל הנושה: בד״ה מותר ושמא לא ידענא כו׳ כצ״ל: בד״ה נושה כו׳ אחד מהן לחזק כצ״ל: בד״ה לסורא חסר תרתי דומה אצל דומה כצ״ל ונ״ב נ״ל אדם שבא מפומבדיתא דהתירו לו בית דין מסמר ואחר כך בא לסוריא אם כן נפלו לו ב׳ בדרך אם כן נוהג כמותם והוא דרך משל דומה בא אצל דומה ודוק:

דף סא עא גמר חשתא דתניא הכי כו׳ כן צריך להיות:

רשי בד״ה סנדל כו׳ הדרכים ולא נועלו אלא כו׳ כצ״ל: בד״ה יוצא ידי שניהם עביד כתרוייהו כצ״ל: בד״ה וסיים כו׳ כי מתניתא וקשירת כו׳ כצ״ל: בד״ה דמומחה כו׳ קמיעה שנעשית קמיעה זו לשלשה אנשים כו׳ כצ״ל: בד״ה נכפה כו׳ במוחו ומפילו כצ״ל:

תוספ׳ בד״ה דעבד הכי כו׳ ונראה ללי דהפ כו׳ נ״ב סוף סוף נשמע שינהוג כאחד מהן ויכוין לאחד אבל לא היום בימין ולמחר בשמאל ויאמר שמכוין לשניהם. באד בר אבא לא היה כו׳ כצ״ל: בד״ה עד דמימחי כו׳ קמיעין והועילו שלשתן כן צריך להיות:

עב רשי בד״ה איתמחי גברא בכל קמיעות לעולם כו׳ כצ״ל: בד״ה ואיתמחי כו׳ מול הרופא גורם דאין כו׳ כצ״ל: בד״ה יגור יקוץ כו׳ נ״ב אבל הערוך גורס יגור ברי״ש ופי׳ יגור אותו במגירה ע״ש:

תוספ׳ דבור המתחיל הא לאמחויי כו׳ ודבור שאחריו איתמחי קמיעה כו׳ נ״ב הוא תו׳ רשב״א והן כנגד תו׳ של ר״י שכתב למעלה ווהו ברור למעיין בו. בסוף ד״ה הא לאמחויי כו׳ אלא אם כן ריפא שלשה אנשים נ״ב פירש ואף על גב דלגבי

איתמחי

איתמחי קמיעא לא צריכא שלשה גברי מכל מקום הכא דכבר הוחזק גברי קודם הוחזק הקמיע אם כן ראוי לתלות׳ או בהמחאת׳ גברא או במזל החולה ולא בהמחאת קמיע כלל ומשום הכי פירש רש״י שהרי הוחזק בשלשה אנשים ודוק:

דף סב עא גמר׳ ברשות הרבים אלא הכא במאי עסיקינן כו׳בשקין אלא אמר רב יוסף כו׳ אמר רבא תרצת אשה כו׳שריחה רע ואשה שריחה כו׳כצ״ל:

רשי בד״ה במכוסה צריך להיות אלא במכוסה כו׳:

עב גמרא פשוט ושאני הכא כו׳רבי אמי ורבי אסי כו׳אנא משאי מלא חפני מיא ויהבו לי כו׳ותחת מעשה מקשה קרחה כו׳כצ״ל:

רשי בד״ה זאת אומרת כו׳רבי אליעזר המוציא כו׳הד״א: בד״ה ואי אמרת׳ כו׳ בתענוגים הס״ד: בד״ה לידי עניות כו׳ שרא דעניותא כו׳ כצ״ל: בד״ה וגבהו כו׳צריך להיות גבהו: בד״ה ותלכנה כו׳שיהיו מסתפלין בה כו׳כצ״ל: בד״ה מסקרות כו׳סיקרא הס״ד: בד״ה דמרמזן כו׳דסיקור נמי לשון הבטה כצ״ל: בד״ה כי תחת כו׳אלה יבאו לך כו׳כצ״ל: בד״ה פת עמילה בעולה הוא סוף דבור:

דף סג עא גמר׳ שנאמר והדרך צלח אל תקרי והדרך אלא וחדרך ולא עוד כו׳שנאמר רכב יכול כו׳יכול אם הגיס דעתו כו׳דאמר רבא כו׳ בימינה בשמאלה׳ כו׳ שלטון ומי יאמר כו׳המקשיבים זה לזה כו׳דלית להו רבה במתא למיגמר מיניה אמר רבי אבא כו׳המגדל כלב רע בתוך ביתו כו׳כצ״ל:

רשי בד״ה אלה מפרש בגמרא קולפא כו׳הד״א: בד״ה המחדדין כו׳להתחדד הוא סוף דבור: בד״ה והדרך כמו וחדדך הס״ד: בד״ה ותורך ותלמדך בצ״ל והסר: בד״ה במיימינן כו׳שעמיהן בדיקדוק ובוררן נכתב בצידה בדוקיין ובירורן נרא׳לי: בד״ה מי יאמר צריך להיות ומי יאמר:

עב גמרא ובמראה עיניך ודע כי על כו׳ עד כאן לדברי תורה כו׳כך אמרו משום כו׳ כל שהוא שהוא טמא מציץ כו׳מציץ אריג ותכשיט כו׳כצ״ל:
בד״ה שקילי שופריה נטולות צפרניו מלסרוט כצ״ל: בד״ה מכאן ואילך למעשים טובים ודע כו׳כצ״ל והד״א: בד״ה וכי תימא כדר׳שמואל כו׳משמיע קול כו׳כצ״ל: בד״ה ועשו כו׳כלי דלא תקבל טומאה כו׳ כצ״ל: בד״ה ייישר כו׳יפה אמרת וכן כו׳כצ״ל: בד״ה יו״ד ה״י מלמעלה וקדש למ״ד כו׳כצ״ל: בד״ה אריג כו׳שאינו אריג וכולו הוי כו׳כצ״ל:

תוספו׳ בד״ה ואילו כו׳ושביכם ולא נהירא כו׳ טומאה ניהו לכן נראה לי כו׳כצ״ל: בד״ה בירית כו׳שוקים ומ״ה כבלים אין יוצאין כו׳ כצ״ל: בד״ה ההוא כו׳ בגר ועור לג״ש כו׳ כצ״ל:

שבת פרק ששי

דף סד עא גמר׳ לרבות את הקילקי כו׳ את חבלים ואת כו׳ בטומאת ערב שהיא כו׳ וכתיב או איש אשר תצא כו׳ אפנויי מופני מכדי כו׳ והנוגע בכל טמא נפש וכתיב בשכבת זרע וכל בגד וכל עור כו׳ אמרו לו לא נפקד כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה קולע כו׳ של מטוה נוצה כו׳ כצ״ל: בד״ה יכול כו׳ שעושין למדוד וקולעין כו׳ כצ״ל: בד״ה אם ריבה כו׳ הסוס בטומאת כו׳ הר״א: בד״ה מופנה כו׳ ג״ש משני תיבות כו׳ דרשא בקרא בהריא כו׳ כצ״ל: בד״ה דאי לאו מופנא אמרינן לגופן באו כו׳ כצ״ל:

תוספו׳ בד״ה מניין כו׳ ומשיחת ושק כצ״ל:

עב גמרא שבח הוא לה אלא ילדה כו׳ כצ״ל ונמחק ואתייא לאחוויי. שם אמר ר׳ בכל שאסרו כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה בין משל כו׳ סוס הסד: בד״ה וחכמים כו׳ נקט דוקא דלא מאיס דליכא למימר דשלפה ליה כו׳ ל״א כו׳ דרבי ורבנן והק כו׳ כצ״ל: בד״ה בנדתה כו׳ המנדה ומרחיקה מבעלה כצ״ל: בד״ה ובלבד כו׳ אסרינן להחזיר הרשייר כו׳ כצ״ל: בד״ה ובלבד כו׳ לאשמועינן דלא תצא פשיטא כו׳ כצ״ל: בד״ה רבי כו׳ ס׳ רבוא כו׳ כצ״ל:

דף סה עא רשי בד״ה אבל של כסף כו׳ ומ״ש ר׳ דקשרי משום דחשיב כו׳ כצ״ל: בד״ה יוצאה בה כו׳ ומחויי דמוגלי כו׳ הר״א: בד״ה ערביות נשים ישראליות שבערב כצ״ל:

עב גמרא בפיסקא פורפת על האבן כו׳ ובלבד שלא תפרוף כו׳ למ״ד מערימין בדליקר תיבעי למאן דאמר אין מערימין בדליקה תיבעי כו׳ אין מערימין בדליק׳ התם כו׳ כצ״ל. שם הקישע יוצא נרשם מתני׳:

רשי בד״ה פסולות לכהונה כו׳ לאו אורח ארעא נ״ב אבל הרמ״בם כתב דתרבות רעה היא ומכין עליה מכות מרדות. וכן בסמ״ג: בד״ה וסבר כו׳ באשבורן ועביד כו׳ הר״א. ב״אד וחזרתי ובדקתי לפר׳ כו׳ נ״ב פי׳ כדי ליישב ולקיים פי׳ רבינו הלוי ויגעתי ולא מצאתי וק״ל: ב״אד נושפין כשאובין ולאו מילת׳ כו׳ כצ״ל: בד״ה מביפיה מבריך משפתו וממקורו כו׳ כצ״ל:

תוספו׳ בד״ה פסולות כו׳ בפרק הערל דקאמר התם לית הלכתא לא כברא ולא כאבא כו׳ עד דקאמר כו׳ כצ״ל: בד״ה סהדא כו׳ שהרי בבל במזרח ארץ ישראל קאי כו׳ נ״ב לאו דוקא ממש למזרח דהא מסקינן בפ״ק דגיטין דבבל לצפונה דאי קיימא אלא משוכה לצד המזרח רחוק מן המערב ודוק: בד״ה שמא כו׳ רוצה להטבילן בהן משום כו׳ כצ״ל: בד״ה דאמר כו׳ טפיים עולים כנגדה כו׳ דבכורות דתניא כו׳ אלא אבל שמו כו׳ הר״א וכצ״ל: בד״ה הקישע כו׳ במנעל גדול דהליצתו פסולה כו׳ אבל הכסא שבידו כו׳ וקצת קשה לפי זה אמאי כו׳ כ״ל:

גמרא ואמר

דף סו עא גמר׳ ואמר רב הונא בו׳ואין טמא מדרס בו׳זקנים טהור מכלום בו׳ בצ״ל:
רשי׳ בד״ה טמא מקבלין צ״ל טמא מקבל טומאת בו׳: בד״ה ואין יוצאין בו׳ דמשתלפי הסר: בד״ה טהור מכלום בו׳טומאה ולא מטמא מדרס משום בו׳עץ הוא אלמא אע״ג דזימנין דמיסתמיך עליה בו׳ בצ״ל:
תוספו׳ בד״ה רבא אמר בו׳למה לי בית קבול כתיתין בו׳נ״ב פי׳דסל השתא דבכל עניין ראוי למדרס ואף אם תאמר שהאמת כן הוא שאף בלא כתיתין טמא מדרס ולא תני כתיתין אלא משום טומאת מת תיפוק ליה בו׳ולאו דוקא שקשור הקושיא לדברי הרב פורת דבזולתו יותר יוקשה למה לי בית קיבול כתיתין ודוק אלא משום דסליק בהאי ענייגא טהור לגמרי מקשה למה לי בו׳ואדרבה ישמא לגמרי ודוק:
עב גמרא פיסקא בסא וסמוכות שלו טמאין בו׳כי היכי דציל הא שיעא בו׳גמלי דדרי מידי בו׳דאיקלע לי ולהדר בו׳נהרא נהרא שקול מיא דיהבה לי דאורחא בו׳ בצ״ל:
רשי בד״ה חמרא דאכפא חמור שנושאין אותו בכתפים הלצנים בו׳בצ״ל: בד״ה קשרי פואה גרנ״צא קושרים בו׳בצ״ל: בד״ה דרב הונא בו׳רבו ובן בו׳ חייא ורבי בו׳הוא: בד״ה דציל בו׳צלול כל שעה בו׳בצ״ל: בד״ה לחניק צוארו ונופל בגרונו בו׳בצ״ל: בד״ה מתני בו׳שמועות דאיירי בקטנים היה בו׳בצ״ל: ונ׳ב נ״ל: בד״ה תרווייהו געגועים ולפופי בצ״ל: בד״ה בשמא בו׳בן פלונית נ״ב דוקא נקט פלוני בן פלונית שבני אדם מכירין האשה שהיא אם הולד יותר מאביו כך שמעתי: בד״ה ולימא ליה לשומשמנא הסר:
דף סו עא גמר׳ לאשתא תליתא לייתי בו׳בצ״ל ובן ברשי׳. שם וירא מלאך ה׳אליו וגו׳ ויאמר משה וגו׳ולמחר לימא וירא ה׳כי סר לראות ולמחר ויאמר אל תקרב הלום בו׳ בצ״ל. שם ובמסמר מן הצלוב בו׳נ״ב פי׳מן עץ צלוב עיין בערוך: שם דעבדי לזירפא נ״ב והרמ״בם פי׳שהוא מועיל לקדחת שלישית ע״ד סגולה ע״ש: שם סוקרו בסיקרה וטוענו בו׳כתריס שיא שייא בצ״ל ובן ברשי׳:
רשי בד״ה לאישתא תליתא בו׳שחפת שלישי׳בו׳נ״ב והוא שאנו קוראי׳קדח׳רביעי׳: בד״ה כולהו אית בו׳דרכי אמורי אלא בו׳בצ״ל: בד״ה לאדרא בו׳דג שישב לארם בושט בצ״ל:
תוספו׳ בד״ה בני מלכים בו׳דילמא איפסק ואתי בו׳כל אדם דקתני במתני׳ בין קטנים עשירים בין קטנים עניים וכר׳ שמעון ר׳ זירא אומר בזוג שבבסותו ומהו כל אדם דקתני במתני״בין גדולים בין קטנים ומתני׳ פליגא בו׳ שבצוארו אלא כאן בגדולים בו׳דאי מיפסיק אתו לאתויי בו׳בצ״ל: בד״ה אד יש לדקדק אמאי נקט בני מלכים נ״ב פי׳מאי חילוק יש ביניהם שצריך אחר כך לרבות כל אדם משום שכל ישראל בני מלכים הם אפילו לא יהא בני מלכים מאי איסור איכא

בקטנים

בקשנים ודוק: באר אבל בני מלכים לא מחייבי אם כן אפילו כו׳ כצ״ל:

עב גמרא בכותל בפני האפרוחים כו׳ דרבי האמורי אבל נותנין כו׳ בשביל שתתבשל מהרה כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה דן אינו חק האמורי אלא ע״ז כו׳ הד״א: בד״ה המבקעת כו׳ ואית דגרסי מקבעת כו׳ הקליפות במקל וקובעתן בכותל לפניהם כו׳ כצ״ל: בד״ה בשברי זבוכית כו׳ אין בו אסרי כו׳ הד״א: בד״ה ומכסי צריך להיות דמכסי כו׳ למעלה ממהר כו׳ הד״א:

הדרן עלך במה אשה פרק ששי

כלל גדול פרק שביעי

בד״ה ועשה מלאכות כו׳ שלא שמע בינתים שאותו היום כו׳ כצ״ל: בד״ה היודע כו׳ אב מלאכה אחת חטאת אחת ואף על פי כו׳ הבי דמשום הפסק ימים כו׳ כצ״ל:

תוספו׳ בד״ה כלל גדול כו׳ וחור וקצר וטחן כו׳ כצ״ל:

דף סח ע״א גמר וגבי שביעית נמי כו׳ כצ״ל וכן ברש״י וכן בתוספות:

רשי בד״ה כל שהוא כו׳ לשון רבינו הלוי סטיס ווישרא וורנצא כצ״ל וג״ב כן פרש בזרעים דף ג׳ אבל רש״י פי׳ בפרק מקום שנהגו דף נג׳ ובפרק בא סימן דף נ׳ סטיס מוריקא קרוג׳ וקוצה ווישרא ובפרק בא סימן קוצה גויטרא:

תוספו׳ בד״ה וגבי שביעית כו׳ ואין לו ולדמיו ביער כו׳ בבבא אחרית׳ כלל גדול אמרו בשביעית כו׳ כצ״ל: בד״ה דאית ביה אבות כו׳ דלא שייך להוכיר אבות ותולדות כו׳ נ״ב ותימא הא תנן אבות נגעים ותולדות אף על גב דליכא איסור מלאכה וצריך עיון ואין לומר דתולדות נגעים כתיבי כמו שכותבין התו׳ברייש מכילתין וה״ק כל היכא דלא כתיבי תולדות לא שייך לומר תולדות אלא במידי דאיסור מלאכה ודוק. זה אינו דהא קתני אבות נזיקין והתולדו׳ לא כתיבי ונראה בעיני ליישב דדוקא באיסור מלאכה שהאב יותר נראה למלאכה מהתולדות. וכן לעניין נזקין האב נראה יותר למזיק מהתולדה מדשאין כן באיסור אבילה דמאיזה צד נראה הזית או הגפן לאב יותר מהרמון או האתרוג ודוק: בד״ה ואלו פאה כו׳ מה קציר שהוא אוכל כו׳ נמי דריש מעשר כו׳ כצ״ל:

עב גמר ולבסוף שבח דמי והבי נמי לכדמקרי ליה ר׳ יהושע כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה חייב

רשי בר"ה חייב על כו' ה"ל למיכרך ולמתני כו' כצ"ל:

תוספו' בר"ה אבל לא כו' ונראה לר"י דלעיל כו' כצ"ל: בר"ה ובש"ה האי ה"נ כו' ואינו כן לרבה דכריתות כו' נ"ב ולי נראה שאינו צריך לכל זה דבודאי לפי האמת דיודע עיקר שבת כו' אינו חייב אלא על כל שבת ושבת ולא אכל מלאכה. ה"ה היודע שהוא שבת כו' אינו חייב אלא אכל מלאכה ולא אכל שבת כדעת רבה דכריתות אבל לפי סד"ה דהשתא דהיודע עיקר שבת חייב נמי אכל מלאכה משום דחילוק שבתות גורם שמביא קרבן אף חילוק מלאכות ה"ה נמי איפכא כשיודע שהוא שבת כו' דחילוק מלאכות גורם שמביא נמי אחלוק שבתות ודוק:

דף סט עא גמר הואיל וחדוש הוא כו' כצ"ל:

רשי בר"ה אלא מונבז כו' צ"ל ואלא: בר"ה שבועות בטוי כו' שוגג הכל מודים כו' הר"א: בר"ה הכל מודים כו' בהא דשגגת קרבן כו' חידוש בקרבן דידהו אמר מונבז דמחייב בשגגת קרבן הכא דחידוש הוא כו' לכ"ש אלא לרבנן כו' כצ"ל והר"א: בר"ה ומאן הכל כו' בעינן שישגוג בלאו כצ"ל: בר"ה פשיטא כו' דאמרי שגגת קרבן כו' כצ"ל:

תוספו' בר"ה מה ע"ז כו' לא תעביד והני קום עשה כו' כצ"ל: בר"ה דידע לה בדאיסי כו' כצ"ל ונ"ב דף ו':

עב גמרא ל"א מני אלימא מונבז פשיטא כו' עד תיובתא נ"ב אין זה לשון התלמוד אלא שדשי מצא בספרים גירסא זו וקל: שם ואמר אביי כו' כדי פרנסתו בר מההוא יומא וההוא יומא למות לעביד מאתמול כו' בחמשה בשבתא נפיק כו' כצ"ל:

תוספו' בר"ה הא מני כו' בשבועות בפרק ג' כו' נ"ב וכלשון אחר שפי' בקונטרים מוכח בשבועות בפרק ג':

דף ע עא גמרא בני ישראל וגומר כו' ועשה מאחת מהנה פעמים כו' כצ"ל:

רשי בר"ה כאן כו' צריך להביא הסד: בר"ה כאן מידיעת כו' ידע וכי אמרי כו' כצ"ל: בר"ה ה' לרבות בו' לט' הסד: בר"ה ועל כולן כו' למכתב חד הסד: בר"ה להקיש עליה כו' שנכללו עמה בכלל כו' כצ"ל: בר"ה ועשה מאחת כו' ודדיש הכי פעמים כו' כצ"ל:

תוספו' בר"ה יכול כו' ומיהו ממתני' דמ' מלאכות דיוק שפיר כו' בהדיא ומיהו קשה לר"י כו' כצ"ל:

עב גמר ואינו חייב אלא אחת כו' למה לי ואמר ר"י כו' העלם זה וזה בידו כו' דידע ליה שבת בלאו כו' דידע ליה שבת במאי דידע ליה בתחומין כו' וחזר וקצר ושחן כו' על קצירה ועל טחינה של זרון כו' כצ"ל:

רשי בר"ה אחת מאחת כו' מאחת ובן כו' מהנה למדרש ודדרש אחת כו' הכי פעמים כו' מלאכות ופעמים כו' ואיבא למימר נמי הבי ועשה אחת הנה עשייתו הנה

וחייב אחת כו׳ ומ׳יתירה דרוש הכי לרבות כו׳ חטאת מהנה כו׳ כצ״ל והד״א:
בד״ה זה ווה שבת ומלאכות הס״ד: בד״ה מהו חייב כו׳ וממתני׳ דהשוכח כו׳
כצ״ל: בד״ה היכא הניחא כו׳ נמחק היכא: בד״ה ונודע לו על שתיהן הס״ד:
תוספ׳ בד״ה חזינן כו׳ דשיילינן ליה ואמר דאי הוו כו׳ כצ״ל:
בד״ה נודע לו על הקצירה כו׳ אם כן רבה ואביי דסברי כו׳ כצ״ל:
דף עא עא גמר׳ ליה ליה מילתא דפשיט להו לרבא ואביי מבעי׳ כו׳ כצ״ל; שם בעי מיניה ר׳ זירא
מר׳ אסי קצר וטחן כו׳ כצ״ל ונ״ב יש שהגיהו מלבם ואמר לה בעי ר׳ זירא מר׳
ירמיה ושעות הוא בידם כי ר׳ זירא רבו של רבי ירמיה היה ורבי ירמיה בעי
מיניה וכן איתא להדיא בהגהות בפרק בהמה המקשה ע״ש:
רשי בד״ה קצירה כו׳ שחטא ואף על פי שהעלמה כו׳ כצ״ל: בד״ה מהו כו׳ אחד
ומצטרפי או דלמא כו׳ כצ״ל: בד״ה חלוקין לחטאת כו׳ הילכך לא מצטרפי
נ״ב ופליג על אביי ורבא וסבר דהעלמות חלוקות ולא גרירא בד״ה והא דתנן
בו׳ חלב כו׳ אכילת פרס הס״ד והד״א: בד״ה תושני. שם חכם כצ״ל:
תוספ׳ בד״ה גרירא דגרירא כו׳ קצירה ושחינ׳ שעמה כו׳ קצירה קציר׳ שעמה כו׳ הקציר׳
שעמה היא נגרדת כו׳ כצ״ל והשאר נמחק: בד״ה אנן אסיפא כו׳ אפילו מרישא
הוי מצי לשנויי כו׳ כצ״ל:
עב גמר ספוקי מספקי להו ואם כו׳ כצ״ל:
רשי בד״ה מכלל דרישא דאמר חייב הס״ד: בד״ה על חטאתו והביא והביא
קרבנו כו׳ תמימה נקבה על כו׳ כצ״ל: בד״ה קא משמע לן כו׳ קמא שייך בתר
כו׳ בהריה דזית בלא שום כו׳ כצ״ל: בד״ה אדמוקים כו׳ לריש לקיש דא
כתיב כו׳ כצ״ל: בד״ה הכי גרסינן בספרים ישנים ודילמא כו׳ קאמר אחל
כו׳ ומחצה אם תמצא לומר כו׳ דמספקי לי לרידי כו׳ כצ״ל: באד״ ובי פריך
בעל התלמוד כו׳ נ״ב משום הכי כינהו רשי׳ בעל התלמוד ליישב הלשון דאם
תמצא לומר קאמר לשון יחיד וק״ל: באד״ הוא דמחייב לרבי יוחנן תרתי
אבל כו׳ מודה ליה לא הוה כו׳ דרבינן דבקודם הפרשה כו׳ רבי יוחנן היכי מוקי
כו׳ ונסלח לו ושני כו׳ ומשני והכי קאמר כו׳ כצ״ל: באד״ הוא ולפרושי במו מאי
טעמ׳ כו׳ נ״ב פי׳ שמפרשין שחוזר הפשטן אחר שאמר לו הבעיין ודילמא ספוקי
מספקי ליה אל איהו אנא נמי לאו למיפשט קבעינא דפליגי בתרוייהו אלא
אם תמצא לומר קאמרינן כלומר כך היה קשה לי אם תמצא לומר כו׳ אם כן
במאי מוקי ליה כלומר מאי טעם הוצרך לאוקמא בכזית ומחצה כו׳ ולא הוכחתי
רק שאי אפשר שיהא בוודאי קודם הפרשה פליגי או אחר הפרשה וממילא
דמסתבר לי דבתרוייהו פליגי אבל אין לי ראייה על זה ודוק היטב:
באד״ דואם תמצא לומר קמא ולהגיה קאמרינא ולהגיה על כו׳ כצ״ל:
בד״ה למאן דאמר

בד"ה למאן דאמר כו' שתי אשמות ולא דמי כו' כצ"ל:

תוספו' בד"ה מאן דאמר כו' שאם לא ידע לו תהא מעילתו כו' כצ"ל: באד מדברי שניהם נלמד כו' נ"ב יש מפרשים ומאן דפליג התם הוא ר' יוסי דסבירא ליה התם דלית ליה תנאי בקרבנות וליתא דשמא דוקא גבי שנים שיביאו קרבן אחד בתנאי לית ליה אבל אחד אחד מביא קרבן בתנאי וכן מוכח מר' גופא שם שיש לחלק כהאי גוונא ואולי האמוראים מצאו מאן דאמר להיפך בתוספ' ודוק: באד אשם אחד ויתנו כו' כצ"ל:

דף עב ע"א גמר בעל והפריש קרבן כו' אמר ליה אביי הרי חטאת כו' כצ"ל:

רשי בד"ה בעל ה' כו' אחד אבל כו' הא':

תוספו' בד"ה בעל ה' כו' ידיעה שגורמת כפרה כו' אמר ליה חייב על כל אחת כו' התם גופין מוהלקין כו' כצ"ל:

עב רשי בד"ה וחתך כו' בחתיכה הסד: בד"ה אלא גבי כו' דפטור הסד:

תוספו' בד"ה רבא אמר כו' לימא דאתיין כמאן דאמר כו' נ"ב אלא בוודאי מאי דסבר רבא הכא פטור אתיא לכולא עלמא וכמו שמשני כו'. ואין להקשות סוף סוף קשה על רבא מה שאמר במסכת ע"ז דגבי ע"ז בציעא אמרינן וחי בהם כו' ובפר' בן סורר ומורה סבירא ליה יהרג ואל יעבור והכי קיימא לן הלכת משום דאיכא למימר דרבא בפרק ר' ישמעאל אליבא דר' ישמעאל אמרו ליה לא סבירא ליה כמו שכתב הסמ"ג והתוספות כותבין בשמו דאיכא למידחי מה שאמר וחי בהם ולא שימות היינו לענין עונש שאם עבר אינו נהרג אבל מחוייב למסור את עצמו כו' עיין שם. באד יהרג ואל יעבור כו' אפילו בסתם ובע"ז כו' כצ"ל: באד יכול אפילו נעבד כהמן כו' נ"ב פירש אביי מיתי דאי ברייתא לסיועי דחייב ורבא דחי התם כהמן ולא כהמן. כהמן דאיהו גופיה עבודה זרה. ולא כהמן דאלו המן מיראה והכא לאו מיראה סוף סוף שמעינן מאי דמחייב אביי בעובד מיראה איירי דומיא דהמן וכהאי גוונא רבא פוטר וקל להבין. באד ומההיא גופה נמי יש לדקדק כו' כצ"ל:

דף עג ע"א גמר ושגג בלא מתכוין בשאר מצות כו' המחובר פטור ואביי שגג כו' פטור אבל נתכוין כו' פטור דהא לא קמיכוין כו' לוריקה דארבע אביי כו' למה לי ואמר לי כו' בשלמא לאביי דאמר כי האי גוונא כו' כר' שמעון בן לקיש דאמר כו' אלו אבות מלאכות כו' את עורו והממחקו והמחתכו כו' כצ"ל:

רשי בד"ה וסבור כו' פטור ואביי כו' הא': בד"ה דהא לא כו' במלאכה אבל כו' הא': בד"ה דארבעי כו' דהא בכלל ארבע שתים הלכך כו' כצ"ל: בד"ה האופה כו' בפרק הבונה הסד: בד"ה כותב ומוחק כו' שכן רושמין כו' כצ"ל:

תוספו' בד"ה אלא לאו כו' ור' אבהו נמי דפליג כו' נ"ב פי' וסבר דלר' עקיבא מחייב שתי'

ולא דרש שם תעשה וק"ל: בד"ה הקושר כו' או לא ומדלא תני כו' והא דלא תני ליה במתיר ובסותר פירשתי בפרק במה מדליקין בצ"ל:

עב גמרא מאי קמ"ל הא קמ"ל העושה כו' לגופה חייב עליה כו' בצ"ל. שם הבוצר והגודר כו' נ"ב חערוך כתב שהוא גודד בדלי"ת והוא מלשון גודו אילנא ע"ש בערך גד. שם אמר רבה האי מאן כו' בצ"ל:

רשי בד"ה חייב כו' אב באילונות הס"ד: בד"ה דכניף כו' ואותו חריץ קרי מילחת' בצ"ל: בד"ה משום מעמר שאף הוא כמאסף השבולין הוא כצ"ל: בד"ה והמנפט צמר גפן בקשת כדרך כו' בצ"ל: בד"ה ה"ג הינו זורה הינו בורר הינו מרקד בצ"ל. ואחר כך מתחיל הדבור הינו כמו כו':

תוספ' בד"ה משום כו' חייב רבה אמר משום כו' בצ"ל: בד"ה וצריך כו' אחד כבשין ואחד כו' בצ"ל: בד"ה ואחת כו' שמפרש רש"י שמפרק כו' בצ"ל: בד"ה מפרק כו' ונראה דלפי' הקו' דהלכה כו' בצ"ל:

דף עד עא גמר ובנפה ובכברה לא יברור כו' בצ"ל:

רשי בד"ה וליחשיב כו' מפרק מלבושה היא בצ"ל: בד"ה שכן עני כו' אבל עניים לא טרחי כו' בצ"ל:

תוספ' בד"ה אע"ג כו' שובט ומדקדק לפי כו' בצ"ל: בד"ה מתקיף לה כו' מידי אוכל מתוך פסולת כו' מיירי והיכי משני הכא דמידי נפה כו' בצ"ל: בד"ה והא תניא כו' בבורר ביד והכא כו' בצ"ל:

עב גמרא ואי לא שקלי כו' אהלים אמר ליה אביי ההוא קשר כו' בצ"ל:

רשי בד"ה מסרח כו' ונמאס הלכך ההוא כו' בצ"ל: בד"ה דפרים סילקא כו' בהעור והרוטב מאי קיפה פורמה כו' בצ"ל. ונ"ב פי' הדק שבשולי קדירה: בד"ה לשרורי כו' בישול הס"ד: בד"ה דמרפי רפי כו' והמים שבתוכו יוצאין בצ"ל: בד"ה חלתא כו' דשקיל אקופי מגלימי כו' בצ"ל: בד"ה והקוטמו כו' בבר וכסת ולצד זנבו כו' בצ"ל והד"א: בד"ה משום מחתך כו' מכנפי עוף כו' בצ"ל: בד"ה וקטר חד נ"ב התו' פירשו בע"א לעיל דף ע"ג: בד"ה השתא כו' צל השר"א לפני מלך בשר ודם אין עושין כו' שכשמתירו נראה כו' ומתחילה היו זריזין בקך כו' בצ"ל:

תוספ' בד"ה מהו דתימא כו' אי קבר בה ישראל כו' נ"ב פי' שהטמין ישראל את הדלעת קודם שהוסק התנור ואח"כ בא הגוי והסיק ושדא ביה סיבתא אפילו הכי לא נאסר משום בישולי גוים דלא איכוין האי גוי לשם בישול אלא לתיקון מנא: בד"ה חביתא כו' ואין נראה כו'. נ"ב וממילא מפיק חד מנהון וק"ל:

דף עה עא גמר דאי ס"ד חרשי הכתיב לא תלמד כו' מ"ט דרבנן קסברי אין דישה כו' אפילו תימא שפצעו חי כו' בצ"ל:

והלומד

רשי בד"ה והלומד כו' המגוש מין הממשיכו כו' כצ"ל: בד"ה לעיני כו' במזל תלוי הכל כו' כצ"ל: בד"ה הפוצעו כו' דמו הסר: בד"ה שוחט כו' מיחייב שחיטה כו' הר"א:

תוספו' בר"ה מתעסק כו' ולא חיישינן למלאכת מחשבת כו' במקלקל דאפי' מקלקל כו' כצ"ל:

עב גמרא הינו מולח הינו מעבד כו' בפיסקא הרי אילו אבות כו' ארבעים חסר אחת כו' אינו חייב אלא מצניעו כו' אמר ל"י בר חנינא האי כו' כצ"ל:

רשי בד"ה משום נטילת נשמה כו' ותחש וחילזון נ"ב מה שפי' רשי' חלזון הוא אליבא דר' יוחנן ובש"ס פצעו חי ודוק: בד"ה מילת' כו' דבר תימא אמרת כו' כצ"ל: בד"ה דשקיל כו' גדולה כו' פטור כו' הר"א: בד"ה מחק אות כו' אותיות הסר: בד"ה לאפוקי כו' חטאת ודלא כו' הר"א:

תוספו' בד"ה הא דלא כר"ש כו' ולקמן פי' נ"ב בדיש המוציא יין. באד פירש דמה שמצריך כו' כצ"ל:

דף עו עא גמר' אמר ר' שמעון בן עזי כל שאינו כו' כצ"ל. שם בפיסק' מפני שלא שוו בשיעוריהן כו' בשיעורייהו מי מצטרפין כו' אם זה ואמר ר' שמעון כו' כצ"ל:

רשי בד"ה עצה מפרש בגמרא הסר: בד"ה אין מצטרפין כו' לכשיעור תבן כו' הר"א: בד"ה מצטרפין צ"ל מי מצטרפי:

תוספו' בד"ה הא דלא כו' כמו שפירש כאן דאי מיירי במצניעין לאותו דבר כו' כצ"ל: באד הוה מצי למימר בכל שהוא בכדי שיפת קילור כו' כצ"ל ונ"ב פי' מה שקאמר לקמן במשנה מים כדי לשוף בהן הקילור לאו למצניעין עצמו קאמר דאם כן הוה מצניעו לרפואה ממש ובכדי שיפות הקילור דקאמר היינו בכל שהוא אב"ה יין ושמן וחלב ודבש כולהו הוה ליה למימר בכה"ג בכדי שיפורת הקילור דהיינו כל שהוא ומ"ש דנקט מים בשלמא אם אינו אירי במצניע עצמו לאותו דבר להוצי' לא אפי' אדם אחר שהוציאו חייב מאחר ששיעו' חשוב הוא ועומד לכך אב' דוקא מים דראוי סתם לקילו' וראוי להצניעין לקילו' משו' הכי חייב אפי' לא הוציאן לקילור ולפי זה בכדי שיפת הקילור שיעור' בעלמא קאמ' ולאו דוק' בכל שהוא ומה יין ושמן וכו' כולהון מן הסתם אינה עומדים לכך ולא שכיחא כראיתא לקמן דף ע"ח ודוק: בד"ה ואמר ר"ש כו' במסכת כלים פרק כ"ו. הבגד שלשה על שלשה לטומארת מדרס ושלש על שלש לטומאת מת כו' ואצידוף דעור ומפץ כו' למדרס ומקו דפכין קשנים כו' כצ"ל: בד"ה הואיל וראוין כו' ועור למפץ אי לא חזי לאיצטרופי מושב נמי לא ישמאו דדוקא נקט כו' מאיזה מדין שיקצץ יהא כו' כצ"ל:

עב גמרא מאי שעמא לא אמר ר' אבהו כו' כצ"ל:

בד"ה הכי גמי

רשי בד"ה הנ חזי ביחד הסד : בד"ה לרוגמה כו' לפני חלונו להראות כו' כצ"ל :

הדרן עלך כלל גדול

פרק המוציא יין

עב גמרא ולא נאמרו כל השיעורין כו' כצ"ל :

רשי בד"ה תני בתוספתא המוציא יין כו' הרא :

תוספו' בד"ה חלב כדי גמיאה כו' משמע דתשע סעודות כו' כצ"ל : באד לחלוב בפחות מגרוגרות נ"ב פי' גבינה ביבש שהוא יותר מכדי גמיאה בלח : בד"ה צריך שיהא כו' משמע דהיינו רביעית כו' נ"ב פי' רביעית של תורה . הוא רביעי הלוג : בד"ה ויעמוד כו' אלא כדי שיסלקו לצד אחד כו' כצ"ל : בד"ה אף אנן כו' דכוס של ברכה ברבים כו' כצ"ל :

דף עז עא גמר' ור' יוסי בר יהודא דתניא ר' יהודה אומר כו' כצ"ל . וכן ברש"י ונ"ב כן מוכח להדיא במנחות פרק י"ב ור' יוסי בר יהודה הוא דמוסיף על דברי אביו והוא ברייתא ודוק . שם בזית הוי יותר כו' כצ"ל :

רשי בד"ה ועוד מים כו' שיעור מים כו' הרא : בד"ה אי נמי כו' הדומה לו כדם ירוק כו' כצ"ל : בד"ה והא חשיב כו' צ"ל הא כו' : בד"ה יבש יין קרוש הסד : בד"ה ר' יהודא אומר כו' על אלו הסד : בד"ה בית שמאי משהרין דאינו בבשר לטמא כו' ולא תורת משקה לטומאה קלה כצ"ל ונ"ב פי' לקבל טומאת אוכלין בד"ה אבל דם כו' להיות קרוש ובשיבש אינו כו' כצ"ל :

תוספו' בד"ה דאמר רבא כו' למוזגה דרבא בריה כו' כצ"ל : בד"ה ועוד מים כו' כשאר משקין אלא כו' כולי האי הואיל ולא חזי כו' כצ"ל : בד"ה הואיל כו' שיכול לקרוש אלא כו' דיכול לקרוש איצטריך כו' כצ"ל :

עב גמרא מאמצין או מעמצין כו' כדי גמיאת חלב כו' כצ"ל . שם כדי ליתן במשיפת קילור כו' כצ"ל ונ"ב קילור הוא ענין בפני עצמו וקאי אמוציא קילור וכן בכל הספרים דבר"ף ובאש"רי וכן מוכח להדיא ברמ"בם . בפיסקא דבש כדי ליתן על הכתית כו' לאפוקי הדר הודרני דלא כו' וסממית לעקרב ונחש לחפפית חיבא עביד כו' כצ"ל : ושלקי להו ושייפי כו' כצ"ל : שם אימת סממית כו' נ"ב תרגום ירושלמי הלטאה סממית אי נמי לשון שממית והוא עכביש ערוך : שם שוד על עז אמר ר' זירא אשכחינא לרב יהודא כו' כצ"ל : שם תורא אריבא גנובתיה כו' נ"ב פי' יותר מן הסוס שהוא בינוני ודוק : שם משיכלא משי

כולא

בולא משיבלתא משי כלתא כו׳ אמר לך דבי ר׳ ינאי לא כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה אוממות כו׳ בכיצר צולין ולקח מלא המחתה גחלי אש גחלים יכול כו׳ כצ״ל: בד״ה עממוהו כו׳ להיות הם נאים ממנו כצ״ל: בד״ה מאמצין כו׳ בפרק שואל כצ״ל: בד״ה שבלול לימצא נ״ב הוא פי׳ של חומט וכן פי׳ רש״י בדף ו׳ דמועד קטן: בד״ה לכתית מניחה עליו כצ״ל: בד״ה דאכלה כיסי קוצים לפיכך כו׳ הדא: בד״ה קמצא ארבה ולי נראה קמצא נמלה כצ״ל ונמחק שבלול ונ״ב זה בעל כרחה טעות דהא רש״י פירש שבליל חומט שקורין בל״א שנ״ק אלא הכי נראה לי נמלה וכן פי׳ רש״י בריש הרואה וקל: בד״ה כוזא כלי חרס קטן הסר: בד״ה כוזה כו׳ לי מינך במתנה כצ״ל: בד״ה ששותא נראה המרקר כשושטה נ״ב נראה לי על דרך הא דאמרינן פרק קמא דכתובות אהני שטותא להאי סבא: בד״ה בוכנא כלי כו׳ נ״ב ספרים אחרי׳ עלי: בד״ה לבושא חלוק עליון שקורין שרוק כצ״ל: בד״ה דר׳ שמעון כו׳ בן יומו ור׳ נתן כו׳ הדא:

דף עח עא גמר׳ דאמר שמואל כל שקייני כו׳ לבר ממיא דמסו כו׳ כצ״ל: שם שכן כוחלין לברקת ומאי כו׳ כצ״ל וכן ברש״י: שם אמר מר ומודים חכמים כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה רפואתו כו׳ שיעור גדול וכן כו׳ הדא: בד״ה אמר אביי כו׳ כגון שוליא דנגרי כו׳ כצ״ל: בד״ה דבר כו׳ המוציאו ור׳ שמעון בן אלעזר כו׳ כצ״ל:

עב גמרא דוכסוסטוס כרי לכתוב מוזה כל זה נמחק. שם בדי לעשות אוזן לכפיפה כו׳ ר׳ יהודא אומר אף משהראוהו למוכס כו׳ אביי אמר דכולא עלמא כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה דבק גליד הסר: בד״ה בית כו׳ במקום המחק והשטר כו׳ כצ״ל: בד״ה למוכס כו׳ אחר ולא לפטרו כו׳ הדא: בד״ה משפרעו פטור כו׳ כצ״ל:

תוספו׳ בד״ה תנא קמא סבר כו׳ אם יודה הלוה שאינו מוויף כו׳ כצ״ל ונ״ב ולא חיישינן לקנוניא מאחר דליכא ריעותא בשטר ולא אמרינן חיישינן לקנוניא אלא היכא דאיתרע שטר כגון שנפל ומצאו כו׳. באד״ ואי לא הוה טענינן ללקוחת כו׳ עד ושם הארכתי צ״ל קודם ויל״ד דמירי כגון כו׳:

דף עט עא גמר בפסיקתא עור כדי לעשות וכו׳ כו׳ כצ״ל: שם אל בדתנן עור כדי לעשות קמיע המעבדו בכמה אל ל״ש לעבדו בכמה כו׳ כצ״ל: שם והאורג ב׳ חוטים שיעורו כמלא הסיט אלמא כו׳ כצ״ל ונ״ב כך הוא להדיא ברמב״ם ונכתב עוד בצדו פי׳ ב׳ חוטין של ערב כשיעור רוחב הבגד כמלא הסיט אף שלא ארגו כל פני כולו רש״י לקמן. שם שיעורו כמעובד שלא לעבדו כו׳ בגד קטן לפי סבכה כו׳ תנן ורעוני גינה פחות מבגרוגרות כו׳ מודים חכמים לרבי שמעון כמוציא כו׳ והוינן בה שופכין למאי חזו ואמר ר׳ ירמיה כו׳ שעורו בדתנן עור כו׳ ולא אפיץ וכמה שיעורו כו׳ כצ״ל:

רשי׳ בד״ה והכא בכותבין כו׳ פטור שאינו צריך לו כו׳ כצ״ל: בד״ה סיט מהאמה
הסד: בד״ה כפול שני סיטין אלמא כו׳ הד״א: בד״ה שאין אדם כו׳ לא
חשיב ה״סד:

תוספו׳ בד״ה אלמא כיון דלטוייה קאי הוה ליה למינקט כו׳ נ״ב אם אין כאן טעות סופר
צ״ל שהתו׳ סובדין ששיעור אריגה כשיעו׳ טוויה וכתב נמי שם סיט כפול ואפי׳
גורסין כמלא הסיט לחוד ואפילו הכי אפשר מפרשין דהוא הדין גבי אריגה
כפול וסמיך ארישא והא דחלקינן לתרתי בבי משו׳ דשיעור אריגה דוקא בשני
חוטין מה שאין כן בטוויה וקל להבין: בדבור המתחיל כדי לכתוב
כו׳ על הדיפתרא כדתנן בפרק חמישי כו׳ רבי אלעזר ובחינם פירש כו׳
כן צריך להיות:

עב גמרא קלף אין דוכטוסטוס לא נ״ב היא גירסת רשי ובסא ליתא: שם אגויל מי כתבינן
אלא כי תניא כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה שעורו צ״ל שיעורן:

תוספו׳ בד״ה קלף ודוכסוסטוס כו׳ בהקומץ רבה דקאמר קרע הבא בב׳ יתפור כו׳ נ״ב
פי׳ שבא בתוך הכתב ב׳ שיטין כו׳. באד גבי שטר והא כו׳ להזדייף ופסיל
ואנן סהדי כו׳ כצ״ל: בד״ה תנן קלף כו׳ אלא הכא סמיך אברייתא דלעיל נ״ב
פירוש מה שאומר קלף אין כו׳ ובספרים אחרים ליתא אפילו האי אלא תנן
קלף כדי לכתוב עליו כו׳: בד״ה הא מורידין כו׳ והיה אם שמוע רחוק
כו׳ כן צריך להיות:

דף פ עא גמרא גרוגרות אחת והניחה ראשונה נעשית כמי שקלטה כלב או כו׳ אמר רבה
והוא שיש כו׳ כצ״ל. שם פיסקא שעוה כו׳ עד דבק נמחק. שם פיסקא זפת
וגפרית כדי לעשות כו׳ נמחק ונרשם שם שעוה כדי ליתן כו׳ תנא כדי כו׳ כצ״ל:
שם אימא כדי לסוד פטפוט נ״ב פי׳ כדברי רבי יהודא: שם סוכין כדי ליתן
על פי כור של צורפי זהב נמחק ונכתב בצדו נראה לי דבבאן אינו ראוי להיות
פיסקא זו אלא קאי אחרסית דאיירי בעשיית פי כור ולא אסובין דאיירי בהיסק
כמו שפירש רש״י:

רשי בדבור המתחיל אות אחת כו׳ תיפוק ליה משום כו׳ כן צריך להיות: בדבור
המתחיל והוא שיש חיוב חטאת כו׳ שמופסקות ברשות היחיד כו׳

נכתב בצדו פירוש כציור זה א או כציור ב׳ לפירוש ל״י דלא גריס מב׳ רשויות ודוק:

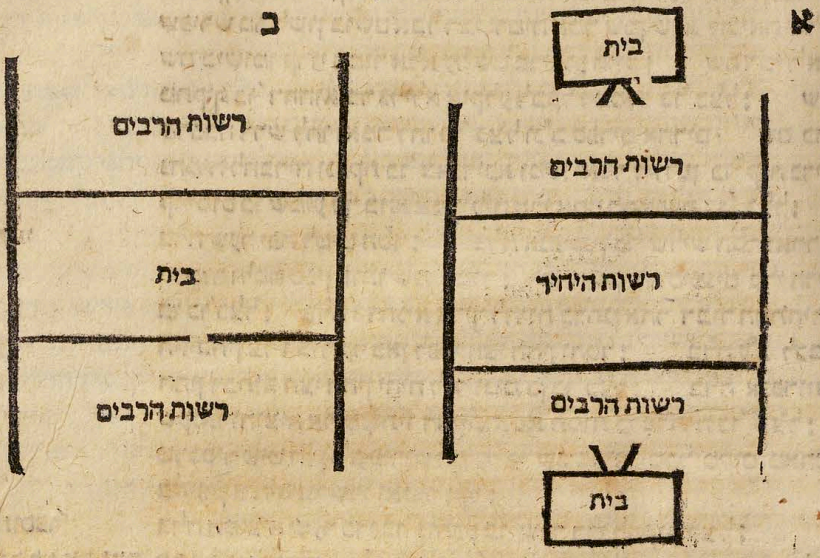

אבל גבי כרמלית ופיסלא אין לצייר אלא על דרך ציור הראשון בב׳בתים ודוק: בד״ה כרשות גיטין כו׳ לדביתהו בחצירו איגנדר כו׳ ואוקי התם שהשאיל לה מקום כו׳ כצ״ל:

בד״ה: והעבירה כו׳ ג׳ טפחים חייב כו׳ נ״ב פירוש ג׳ מצומצמות ודוק: בד״ה והא אמר רבא כו׳ תוך ג׳ ד״ה חייב כו׳ אמרה לשמעתיה דעל כרחה כתנאי אמרה כו׳ דהתם אמרה לשמעת׳ כו׳ בהזורק תנא הזורק מרשות היחיד לרשות הרבים ועבר כו׳ כצ״ל: בא״ד וחכמים פוטרין לגמרי כו׳ נ״ב פי׳ אהוצאה לחוד ואהעברה בד״ה פטור לפי שאינו חייב אתולדה במקו׳ אב ורבנן דפטרי לגמרי סברי מאחר דאמר תנוח מיד כדנפקא לרשות הרבים ולא נחה דקלוטה לא הוי כמו שהונחה אם כן לא אתקיים מחשבתו וק״ל: בא״ד לרבי יהודא והא דקשה כו׳ כצ״ל: בד״ה בהעלם כו׳ דבעינן עקיר׳ ממקום אחד כו׳ כצ״ל: בד״ה אבל פיסלא כו׳ ואינו רחב ארבע אומר ריב״א כו׳ כצ״ל: בד״ה אם לרפואה כו׳ ואם לקשט שעושין אותו כו׳ כצ״ל:

את הטיט טיט כדי לעשות פי כור כו׳ כצ״ל: שם רב הונא בר חייא אמר

סטנת כו׳ נ״ב ברייש אלו עוברין פירש רש״י לא איתפריש ולי נראה שמן העשוי
ומתוקן בבשמים קרוי בלשונם סטכת והיינו כמו שפיר׳ הערוך מרי דביא היינו
שפירש מר לשון בושם אבל רבי ירמיה אמר שמן שלא הביאה שליש ולא על
שם בישומו קרוי המור אלא על שם מרירתן ודוק: שם דבי ר׳אמי אנדיפא
מתקיף כו׳ דההוא בר גלילא איקלע לבבל דאמרו כו׳ כצ״ל: שם במעשה
מרכבה דרש להו ואמר להו כו׳ כצ״ל ונ״ב ספרים אחרים. שם כדדרש רבי
נחמיה לחבריה ונפקת כו׳ באנדיפא ומית ואמר ליה מן כו׳ קנה כדי לעשורת
קולמוס כו׳ שמיע לך בהא אמר ליה הכי אמר רב ששת כו׳ כצ״ל:

רשי׳ בד״ה שער יפה לטיט הסר: בד״ה אנפיקנין כו׳ שליש הסר ואחר כך מתחיל
הדבור ולמה סכין אותו שמן המור: בד״ה שנתות סימנים כלי חרס גדול ויש
בו כו׳כצ״ל: בד״ה בדתניא צריך להיות כרתנן אחר דבור המתחיל שנתורת
היו בהין צ״ל דבור עד כאן לפרי חצי ההין והסר: בד״ה ע״כ לכבש רביעית
ההין דכתיב חצי ההין יהיה לפר וגומ׳כן כו׳ כצ״ל: בד״ה אנפרות כו׳ לאחר
שקנאו והוציא את מעותיו דחייש שמא תמות כי ברתיה כו׳ כצ״ל: בד״ה
טרכסיר טיט חזק נ״ב פירוש אף על פי שמשחירו מכל מקום מאחר שמתקנו
בחיזוק זו היא נוי שלו ואסור וקל:

תוספו׳ בד״ה המוציא שער כדי כו׳ נותנין בו שער כדי לתקנו כצ״ל:

דף פא עא גמר אף על פי שחברן בדלת וקבען כו׳ תנו רבנן שלשה אבנים מקורזלות כו׳כדרך
שממשמש בחול כו׳ כצ״ל. שם והמקנח בסיד ובחרסית ובצרור שקינח בו
חבירו כו׳ כצ״ל ונ״ב נראה לי דלא גריס רש״י והמקנח וגריס שמונה דברים וכן
בספרים אחרים. שם ובחרסית כו׳נ״ב בתישת לבינה: שם אף התולה עצמו
בבית הבסא יותר מדאי לא קשיא כו׳כצ״ל ונ״ב ספרים אחרים:

רשי׳ בד״ה חף קא סלקא דעתך פותחת של עץ ושיעורה כו׳ כצ״ל ונ״ב פירוש חף הוא
לשון פותחת של עץ כו׳וכאן הוא של עצם ודוק: אחר דבור המתחיל כדי
לזרוק בבהמה כו׳נרשם גמרא: בד״ה ושל גל כו׳ אלא של גל כגון טרוקו גלי
כגון דלתות כו׳כצ״ל: בד״ה כוזית כאגוז כו׳פי הרעי בקטנה כו׳כצ״ל: בד״ה
מקורזלות בקיל״ש בלעז שיהיו חדודות ראויות לקינוח כצ״ל: בד״ה מותר
כו׳דלא ליתסר לטלטולינהו כצ״ל: בד״ה ונטשטש אותו עד הסד:

תוספו׳ בד״ה חפי פותחת טהורין כו׳שאין המפתח עשוי כו׳כצ״ל: בא״ד שאין עליהם
פותחת כו׳נ״ב פירש קבוע בפותחת וקל: בא״ד ואף קבוע בגל טהור נ״ב
פירוש או שאין עליהם פותחת או שיש עליהם פותחת אלא שחף קבוע בגל
טהור ודוק: בד״ה ואם לאו כו׳של בשמים ואמר רב ששת כו׳כצ״ל והד״א:
בא״ד דביון דיש עליהן עד כו׳נ״ב לפי זה טוב יותר לפרש כמו עד דנדה שהוא

משלנית דבר המקנחין בו וכן פירש הר"ש פירש נמי בגירסת רבינו חננאל ומכל מקום פירש עד שהוא קנוח כפירוש רש"י:

עב גמרא לחצוץ בו שיניו בו' משום דרבה דאמר רבה היתה בו' רב נתן בר הושעיה בו' אמר מילתא נימא בה בו' ורבה בר רב הונא בו' בצ"ל:

רשי בד"ה לחצות בו' השינים ולחצוץ בינותם בצ"ל: בד"ה הכא אדם בו' שמוציא שם אדם והולך בו' בצ"ל: בד"ה משום עשבים בו' נתלשים הס"ד: בד"ה מותר לקנח בו' שהוא צרור ואינו עפר בצ"ל: בד"ה שקיל מעילאי ממקום גבשושית הס"ד: בד"ה לצורך קינוח כבוד הבריות הס"ד: בד"ה חופף מחליק שערו הס"ד:

תוספו' בד"ה וחכמים אומרים בו' לא נתנו עצים אלא להסקה בו' נ"ב פירוש והוי מוקצה אפילו ביום טוב והוא פירוש רש"י דהתם אבל התוספות גופא פירשו שם דאסור משום גזירה שמא יקטום עיין שם: באר ומגבב מן החצר ומדליק בו' נכתב בצדו פירש אלמא דסבר אפילו מן החצר שרי משום דקיימי להדלקה ואם כן למה סבירא לי' מגבב מלפניו לחצוץ בו שיניו וקל: בד"ה והאמר רבי יוחנן בו' דמסתמא סתם לבסוף שאין לנו בו' בצ"ל: ונ"ב חוזר אר"א דלעיל במחלוקת ואחר כך סתם דהלכה כסתם אפילו בתרי מסכתות דאין סדר למשנה משום שאין לנו לומר שסתם ר' קודם בו' ודוק:

דף פב עא גמר' לא ימצא במכיתתו חרש לחתות בו' משם ראייה ולחשוף מים מגבא בו' בצ"ל ונ"ב סיפא דקרא הוא וקל: שם אבעיא להו שעורא דרבי מאיר נפיש או שיעורא דרבי יוסי נפיש בו' נמחק. שם מסברא שעורא דרבי יוסי נפיש ומקרא בו' במנא רבה אמר אביי מתניתין כמי לחתות אש בו' בצ"ל:

רשי בד"ה ואינו מקנח בו' במחוברין ומקנח בהן בו' דלא אסרו אלא באילן ובקנים עוזרדין לפי שהן קשין כצ"ל. ונ"ב ראיתי בגמרא שהגיה רבי אברהם מפראג"ג ופירותן קשין ושעות הוא כי אין חילוק בין פירות קשין כלל אלא שהקנה צריך להיות קשה וזהו עוזרדין שאם הוא רך אין עליו תורת אילן עיין שם דף ל"ד: בד"ה בין פצים לחבילו כשמסדרין פצימין ועמודין וקורות ועושין סואר של קורות בו' כצ"ל ונ"ב אותן המושכת לארץ כסדר לבנין סוואר שמם וכן בריש המביא: באר ויש חלל בין זה לזה סומכין מתחתיו בו' נ"ב פירש מסדרין העצים לבנין על הארץ דרך ריבוע ואי אפשר בענין זו שלא יפסיק בין קורה לקורה נראה לי: בד"ה לחשוף בו' ושריעות נהרות נ"ב פירש שגדל הנהר ובסה עין הדרך לשון שרוע וקלוט רש"י בריש המניח: בד"ה מסחברא צריך להיות מסברא בו' נפיש ומקרא שיעורא בו' נפיש לייט לה בו' בצ"ל והד"א:

הדרן עלך המוציא יין פרק שמיני

רבי עקיבא פרק תשיעי

דף פב עא גמר שם במתניתין צא תאמר לו נ"ב לשון צואה ומה שדרשו צא תאמר הכנס אל תאמר דרשא בעלמא הוא: שם מי שהיה כותלו סמוך לעבודה זרה כו' כן צריך להיות:

תוספו' בד"ה אמר רבי עקיבא מניין כו'. וקרא דתזרם כו'נ"ב ולי נראה דמשום עון ע"ז היה מקלל אותם לא ימצא במכיתתו חרס וגומ' וקל:

עב גמרא אמר רבה תזרם כו' ולקשיה דרחמנא לנבילה כו' דלא מטמיא דה"א איתקש לישרץ כי פליגי כו' כצ"ל: שם ורבי עקיבא למאי הלכתא איתקש לשרץ למשמשיה נמחק ונ"ב לפירוש הקונטריס לא גרסינן:

רשי בד"ה באבן מסמא אבן המונחת על גבי יתידות ונדה יושבת עליה וכלים תחת האבן וטמא מכל אשר יהיה וגו' כצ"ל והשאר עד סוף הדבור נמחק: בד"ה למשא כו' חיקישא דשרץ הסד: בד"ה אליבא דר' עקיבא כו' דאקשה לנדה אבן מסמא מי אמרינן כו' כצל ונמחק למשא: בד"ה דלא מטמיא כו' כתיב מגע ולא כתיב משא כצ"ל:

תוספו' בד"ה אמר רבה כו' שמעת דעבודה זרה כו' אמאי מטמא במשא כו' כצל: באר דאמר קרא למה לי נכרינהו כו' כצל ונ"ב נראה לי: בד"ה באבן מסמא כו' ומסמא משמע היינו אבן גדולה שצריכה שימה והשתא אתי שפיר דה"א דמייתי בפרק בתרא דנידה והיתית אבן חדא ושומת על פום גופה שצריכה שימה ואתויי אך קשה כו' והיסט היינו משא כו' ומושב מהיא מאי פריך תו אי מה היא מטמא כו' כצל: באד ואומר לי דאבן מסמא נפקא לן כו'נ"ב פירוש מה שנטמא באבן מסמא אינו מטמא אלא אוכלין ומשקין אבל פשיטא שהאבן מסמא מטמא הכל ודוק: בד"ה ולר' עקיבא כו' שלא יטמא באהל כמו דמנדה כו' מיהא אומן יכול להחזירן כו' כצ"ל: בד"ה למשמשיה כו' לא במשא ולא באבן מסמא כו' אליבא דרבה משמשיה בין הן שהסיטו אחרים בין אחרים שהסיטו אותן שהורין כו' אבל הא דמשמשיה טמא כו' כצל: בד"ה ורבי אלעזר אומר כו' לאקושי משום הכי לשרץ כו' כצל:

דף פג עא גמר הכי נמי אלא מה נידה כו' תפשוט ליה מהא כו' כצל:

רשי בד"ה ממתניתין ועציו כו' הסד: בד"ה נברי כו' זבין הסד: בד"ה הן ולא כו' משמע שהוסטו דהיינו כו' כצ"ל: בד"ה בשלמא פו' השתא היסטן טמא כו' נכתב בצדו פירוש בהסיטן טמא פליגי מכלל דהן עצמן בוודאי טמאין דאם לא בן הסיט מנא לן כמו שפירש רשי לקמן וקל: בד"ה אלא הא כו' לתרוצי

ונבה

ורבה כו׳ הלא: בה״ר רבי אליעזר מתרץ לשעמיה כו׳ הסד: ואחר כך מתחיל הדבור עבודה זרה היא כו׳: בה״ר מתקיף כו׳ משא מה הן כו׳ הלא: בה״ר בין אחרים כו׳ ואת כל דבר טמאוהו דתנן כו׳ כצל: בה״ר ר׳ עקיבא כו׳ ונכרית הן המשא שלהן כו׳ עבודה זרה היא ולא היסטה כו׳ כצל: באד דאתקפתא דרב אשי אדרבי עקיבא קאי כו׳ נ״ב אבל הן ולא הסיטן דרבנן לא קשה להו דאי קודם שמוסיפין המשנה בחסורי מחסרי קאי הן נמי אנכרי ואנכרית ואי לאחר שמתרצינן המשנה לרבה הן והסיטן קאי אנכרי ואנכרית ומלת ולא קאי אעבודה זרה וחסורה המשנה בין מלת הן למלת ולא וכן להוסיף אחד ולא אבן מסמא שלה ולרבי אלעזר מלת והן לחוד קאי אנכרי ואנכרית וחסורה המשנה ומלת ולא הסיטה קאי אעבודה זרה ולא דייק תלמודא כולי האי להקשות בין הסיטן להיסטה וקל. אי נמי והן ולא היסיטן קאי אעבודה זרה ומשמשיה וכך מוכרחני לפרש כי לפי רבותיי בשינויי קמא לא נחית לפרושי כלל משמשיה לא בדברי תנא קמא ולא בדברי רבי עקיבא וקא סלקא דעתך דלתנא קמא עבודה זרה ומשמשיה חד דינא הוא ובפרט לרבנן דלית להו מיעוטא למשמשיה ומשו׳ הכא קאמר בכל שינוייא בין לרבה בין לרבי אלעזר עבודה זרה היא כו׳. ורבי עקיבא לא אירי כלל בשמשיה ומשום הכי הקשה רב אשי והלא הן קתני אלא הכי קאמר כו׳ ונחית לפרושי ולחלק בין עבודה זרה למשמשיה בין בדברי תנא קמא כין בדברי רבי עקיבא ודוק היטב: באד משמע ליה שהוסטו והסיטן משמע ליה שהסיטו ועוד דסוף סוף כו׳ כצל: בה״ר כרע הזב כו׳ והסיטו של זב כהאי גוונא כתיב בין בכלים כו׳ מגעו שהוא ככולו ואיזה זה כו׳ כצל: בה״ר כרעו הן ונשאו הן כו׳ כצל:

עב גמרא דמחברת דמי כי כו׳ דלחברה דמי או דילמא כו׳ הנך דכתיבי גבי שק כו׳ כצל:

רשי בה״ר כל הטמאות כו׳ שהסיט את חבירו טהורין שלא מצינו כו׳ אלא בזב הסד כצל והלא: בה״ר ישנו כו׳ חוליות ישנו כו׳ הלא: בה״ר ורבנן כו׳ במשא למאי כו׳ לקולא אימא כו׳ הלא: בה״ר ספינה כו׳ לשק הסד:

תוספו׳ בה״ר מה כו׳ תימא ללי לרבי עקיבא כו׳ בנזיר בלג כו׳ כצל:

דף פר עא גמר שמיה טלטול דתנן כו׳ כצל:

רשי בה״ר כקתירדא כו׳ צדדין הסד: בה״ר שמאה כו׳ שטוענין בה כו׳ כצל: בה״ר ושל אבנים כו׳ אבנים הסד: בה״ר ואמר כו׳ עץ הוא ואיתקש כו׳ כצל: בה״ר שמאה שמא כו׳ אב הטומאה במו על ידי מדרס כו׳ כצל: בה״ר משכב לו הוא כו׳ כצל: בה״ר מפץ של קנים הסד: בה״ר במת מניין סימן מגע שרץ מניין כו׳ הלא:

תוספ׳ בד״ה ולחנניא כו׳ אפילו על ידי בני אדם כו׳ נ״ב פירוש אם כן בעל כרחך רבנן דמטהרי משום אניה בלב ים ואם כן יותר חיזוק לתימא הראשונה אמאי נקט חנניא ודוק: בד״ה אלא אמר כו׳ אף הספינה טמא כחנניא כו׳ כמו מגע דכלי חרס ופריך כו׳ כצ״ל: בד״ה מה הוא כו׳ לאפוקי כלי חרס הס״ד: ואהר כך מתחיל הדבור דלית ליה כו׳:

עב רשי בד״ה ודין הוא כו׳ של חרס הס״ד: בד״ה ומהכא כו׳ כלי עץ הס״ד: בד״ה ושעמא מאי כו׳ אף על גב דבדידיה ליכא מיטמא נימא הואיל כו׳ כצ״ל: בד״ה כתיב במשכבו מקיש משכבו כצ״ל והס״ד: בד״ה וכתיב וכל כו׳ משכבו וכתיב וכל וכל כלי פתוח כו׳ כצ״ל והד״א: בד״ה ואחת באמצע כו׳ רוח זו זרועה צפון ודרום כו׳ נ״ב כמו מצפון לדרום ודוק: באותו דבור ומשום יניקה ט׳ כו׳ כצ״ל:

תוספ׳ בד״ה מה פכין קטנים כו׳ פכים קטנים יוכיחו הס״ד: ואחר כך מתחיל הדבור שטהורין בזב כו׳: בד״ה מי לא כו׳ דאי ייחד לטמא לא יציל כו׳ כצ״ל: בד״ה מניין לערוגה כו׳ ד׳ על ד׳ רוחות הערוגה כו׳ הוא דבור חדש:

דף פה עא גמר ומנלן דהא קים להו לרבנן מילתא היא כצ״ל ונמחק דהמשא בשיתא:

רשי בד״ה וקים צריך להיות קים כו׳ הנזרעת בחמשה זרעונין כו׳ שלשה טפחי׳ ומלו השנים כו׳ כצ״ל והד״א עם הדבור המתחיל תוציא כו׳: באותו דבור מדלא קבע מקום לזרע הנזרע אצל הגבול להמשיכו אצל כו׳ כצ״ל. ונכתב בצדו פירוש ולא לזרוע באמצע הרוח כלל וקל: בא״ד הכירא הילכך כו׳ הד״א: בד״ה חוי צריך להיות וחוי למה נקרא חוי והס״ד: בד״ה כחיויא כו׳ יירשום הס״ד: בד״ה אמר רב אשי כו׳ כשהוא משקה הזרעים כו׳ כצ״ל: בד״ה והאיכא כו׳ צריך להמשיכן כו׳ כצ״ל: בא״ד אלא הפרש טפח כו׳ נ״ב ספרים אחרים מעט אבל בהיפוך הדף פירשו התוספות להדיא אליבא דרשי׳ טפח: בד״ה בממלא את הקרנות כו׳ שתי הערוגות הס״ד:

תוספ׳ בד״ה לא תשיג גבול כו׳ הזורע כלאים כלאים לוקה שתים כו׳ בהשגת גבול ממש דאין לוקין כו׳ כצ״ל: בד״ה דתנן כו׳ שבין עבודת ירק לירק אחר כדאיתא בפרק שלישי דכלאים כו׳ כצ״ל: בד״ה אמר רב כו׳ כל רוח טפח כו׳ כצ״ל

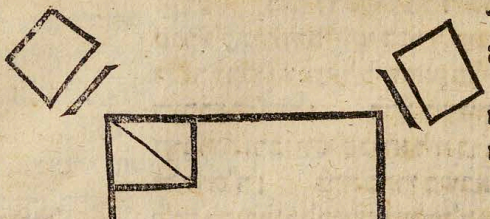

כו׳ כצ״ל: באד כאשר תצייר כו׳. בצדו מצוייר כזה

עב גמרא רב אשי אמר אין עירובו מבטל את השורה וביטל השורה את הערוגה כצ״ל ונ״ב כך נ״ל לרש״י:

רשי בד״ה ולא יהא כו׳ כראש תור נ״ב ספרים אחרים כראש שור ונ״ב כאן משמע שר״שי פירש ראש תור ראש שור אבל בריש סוכה פיר׳ בעניין אחר כי שורת החלם נקרא תור על דרך תורי זהב וכן עיקר עיין שם: בד״ה אין ראש תור בערוגה אין תורת כו׳ הל״א: בד״ה בנושה כו׳ בה הרבה גם בכל התלמוד כו׳ כצ״ל:

בד״ה תלם מענה שורה הס״ד: בד״ה שורה אחת מכל אחד והוי עירבוב דלא חשיבא כל חד שדה לנפשה אלמא תלם אחד הוי עירבוב כצ״ל והס״ד:

בד״ה עבודת ירק כו׳ כדי עבודתו הס״ד:

תוספו׳ בד״ה אמר רב ערוגה כו׳ הכל דבור אחד עד מניין לפולטת כו׳: באותו דבור אף על גב דלית הרחקה כו׳ כצ״ל:

רק פו עא גמר׳ דאי כרבי אליעזר בן עזריה טהורה שמענה ליה כו׳ כצ״ל ונמחק רישא נמי. שם מקצת עונה ראשונה כו׳ כרבי יוסי וכדאמר רב אדא כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה שהיא טמאה כו׳ להוריע הס״ד: ואחר כך מתהיל הדבור לג׳ ימים דהקפיד כו׳ ג׳ ימים הס״ד: בד״ה ומאן דמוקי כו׳ התם בחד תנא כו׳ כצ״ל:

בד״ה רבי ישמעאל כו׳ אבל פולטת ברביעי טהורה כו׳ כצ״ל:

תוספו׳ בד״ה אמר רב ערוגה כו׳ שאלכסון של טפח על טפחיים כו׳ נ״ב פירוש האלכסון של טפחיים על טפח אינו עדיף מטפחיים כמו שאלכסון טפח על טפח עדיף מטפח ודוק: בד״ה תני רישא כו׳ איכא דתני טהורה כו׳ כצ״ל:

עב גמרא וליטבלו ביני שימשי כו׳ דברתי וגו׳ וליטבלו כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה ראויה קאמינא כו׳ וקסברי הני תנאי כו׳ כצ״ל: בא״ד הילכך כל ג׳ ימים האמורים לעניין פרישה הווקקו להיות קודם טבילה כו׳ כצ״ל ונכתב בצדו לאו דווקא אלא רצה לומר קודם טבילת טהרה כלומר שכל הג׳ ימים יהיו בטהרה ודוק: בד״ה ליטבלו בשבתא כו׳ ואת אמרת ניתנה תורה לשבולי יום כו׳ נ״ב פירוש ראויה דהא לעיל נתנה קאמר ואפילו הכי מפרשים דראויה קאמר

שבת פרק תשיעי

דקל׳: באר לרבי אלעזר לישמשו כו׳ נ״ב וקא סלקא דעתא דרבי אליעזר סבר ג׳עונות ורבי יוסי סבר ד׳עונות ורבי עקיבא ה׳עונות ודוק: באותו דבור לרבי ישמעאל לישמשן בליליא דחמשא לרבי עקיבא לישמשו ביממא דארבע כו׳כצ״ל: ב״ה בששה בחודש כו׳זה היה מעשר אחר עשרת הדברות ורבי יוסי סבירא ליה כו׳כצ״ל והל״א: ב״ה מה להלן זכור את יום הזה הס״ד: ב״ה בתרי בשבא כו׳עליותיו בהשכמה היו כו׳כצ״ל:

תוספו׳ ב״ה ליטבלו כו׳בי שימשי הס״ד: ואחר כך מתחיל הדבור וליטבלו כו׳:

דף פז עא גמר׳ דתניא שלשה כו׳דהסכים הקבה על ידו כו׳כצ״ל: שם פה אל פה אדבר בו כו׳נ״ב פירוש לפרוש מן האשה: שם התורה כולה כאן וישראל כו׳כצ״ל:

רשי ב״ה בתלתא כו׳דברי העם דנעשה הנה אנכי כו׳כצ״ל: ב״ה היום ומחר כו׳ ה׳וו׳הס״ד: ב״ה אמר לך כו׳ד׳וה׳והוא הוסיף כו׳הל״א: ב״ה תא שמע בחדש היה שלישי כו׳שלישי בחדש הס״ד והל״א: ב״ה וישב ויגד כו׳בא וגומ׳ הס״ד: ב״ה ששי ששי כו׳דבשלמא שלישי דברייתא כו׳שקבלו בג׳ כצ״ל והוא סוף דבור:

עב גמרא אלא אימא מבערב כו׳ויבואו כל עדת בני ישראל אל מדבר סין וגומר בחמשה עשר כו׳אמר ליה רב חבי ראשון לשכון בישראל ראשון לברך ישראל כו׳: דאשתקד בד׳בשבת כו״ואין בין ראש השנה לראש השנה ואין בין פסח לפסח אלא ד׳ימים כו׳מעוברת ה׳הוה ליה כו׳כצ״ל:

רשי ב״ה למסען אף למסען כו׳נ״ב פירוש ביום א׳נסעו ולא נסעו בלל בשבת אלא תחילת הנסיעה מרפידים וההנחה במדבר סיני הכל היה ביום א׳וקל׳: ב״ה וקא מיפלגי דכתיב בה שם שם כו׳כצ״ל: בדבור המתחיל ויש ירחא כו׳הוא לעולם הוא סוף דבור: ב״ה ויש ירחא דסיון בחד בשבא שהרי אייר חסר כסידרן ומתרמי סיון בחד בשבתא כצ״ל והס״ד: ב״ה חיסר צריך להיות חסר אייר עשהו חסר כסדרן כצ״ל והס״ד. והשאר נמחק: ב״ה עשרות צריך להיות עשרה עשרות ראשון לעשרה דברים והס״ד: ב״ה ראשון לכהונה כו׳בכורות הס״ד: ב״ה לשכון בישראל כו׳השתא לא הס״ד: ואחר כך מתחיל הדבור שכן ראשון לברך כו׳וגומר חס״ד. ב״ה לאיסור כו׳לא הביאו הס״ד ואחר כך מתחיל הדבור דהא שתא בו׳: ב״ה ד׳ימים חוץ מד׳יום הס״ד: ב״ה ד׳חסרים צריך להיות ז׳חסרים:

תוספו׳ ב״ה כאשר צוך כו׳ויהי ביום השביעי יצאו מן העם ללקוט וגומר נמחק. ונ״ב אין כאן מקומו ושייך לקמן בסוף הדבור וינוחו אותו עד בוקר וגומר וכתיב ביום השביעי יצאו מן העם ללקוט ולא מצאו משמע כו׳כצ״ל ודוק: ב״ה ואותו יום כו׳שנעשה בו נס גדול בדאמרינן כו׳כצ״ל: ב״ה וכתיב ששת ימים כו׳

והמן

BIBLIOTHECA JAGELL. UNIWERSYTECKA KRAKOVIENSIS

והמן כבר ירד מיום ראשון שעבר נ"ב פירוש לפי האמת אבל קשה לן מנא לן דילמא ירד באמצע השבוע מאחר דלא אמר ששת ימים תלקטוהו כי בשבת אחר שירד כבר המן ואמר על ששת ימים שיהיו אחר השבת שילקטוהו ששה ימים וק"ל: בד"ה ראשון לאכילת כו' אכילת קדשים קתני כו' כצ"ל:

בד"ה לרבנן כו' נקט נמי לרבנן שמנה נ"ב ודוחק גדול בעיני דמשום איידי דרבי ייסי נקט ח' והוא שקר דהא מסקינן לעיל דעברוה לאייר על בן נראה בעיני דשפיר קאמר תלמודא לרבנן ח' חסרים עבוד דנהי דבין ניסן לניסן לא תמצא כי אם ז' חסרים אבל בין סיון לסיון בעל כרחך איכא ח' חסרים שאם לא כן לא יבא החשבון מכוון שיהיה ראש חדש ניסן ביום א' כי אם ביום ב' לפי שסיון יהיה ביום ה' והאמת שח' חסרים הוא חרוש גדול וצריך להיות ה' חסרים זו אחר זו מרחשון בסליו טבת שבט אדר ובחשבון שלנו מעולם לא תמצא ח' חסרים בשנה תמימה שמיום ליום ותתחיל באיזה חודש שתרצה כי אם ז' חסרים ונקראה שנה חסרה והכא חסרים הרבה על כן אמר לרבנן עביד ח' חסרין ודוק:

דף פח עא גמר מכאן מודעה רבה לאורייתא כו' מלאכי שרת ולכל אחד ואחד כו' אכתי פוזיתיכי קיימיתו כו' כצ"ל וכן בלשי:

רשי בד"ה ושוב לא עלה כו' שעלו כולם הס"ד: בד"ה אלא אימא כו' לא עלה הס"ד: בד"ה מאה ועשרים כל אחד ואחד נטל את כתרו כצ"ל והס"ד: בד"ה שענו הכתרים והכי משמע את עדים אשר היה להם מהר חורב כצ"ל והס"ד: בד"ה בחורב פירקו דמשמע נמי ויתנצלו את עדים מהר חורב כצ"ל והס"ד: בד"ה עושי לשמוע כו' צריך להיות נעשה לנשמע מוכנין כו': בד"ה פריו כו' משאר אילנות דחנטת פירותיו כו' כצ"ל:

תוספ' בד"ה אמר רבא כו' להו דידי עדיפא כו' החם רבה אתי שפיר כו' כצ"ל: בד"ה ירדו כו' ויתנצלו דריש תרי זימני ויש ספרים שכתוב בהן להדיא וינצלו כו' כצ"ל: בד"ה פריו קודם כו' כשאר אילנות ומפרש דתפוח כו' כצ"ל.

עב גמרא בתחילה באחת מעיניך כו' נ"ב פירוש נגד נשמע ובסוף נגד נעשה וצריך לומר דקרא הכי קאמר לבבתני עתה בשתי עינים מאחר שכבר ליבבתני מאחת מעיניך ומכל מקום דוחק הוא שהיה לו למכתב ליבבתני באח' מעיניך לבבתני אחותי כלה וצריך לומר משום שבאמת לא נשאר להם לב לבוב אחת מעינים שהרי קלקלו בעשיה ועשו את העגל והפסידו נעשה ולא נשאר אלא נשמע ועל דרך המדרש הטו אזניכם אלי שמעו ותחי נפשכם כו'. ומשום הכי מקושר המאמר של אחריו אמר עולא עלובה כלה כו': שם מאי דכתיב ה' יתן אומר כו' קושרים לו שני כתרים כו' שגנווה לד תתקע"ד דורות כו' כצ"ל ונמחק משאת

שבת פרק תשיעי

ימי בראשית: שם למשה החזר להן תשובה כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה בין שדי ילין כו׳ לעשות לו משכן להיות מצומצם כו׳ כצ״ל: בד״ה י״ב

מיל זו היא מידת מחניהם כו׳ כצ״ל:

דף פט ע״א גמר דרב חסדא ורבה בריה דרב הונא כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה קושר כו׳ ולשמאל ובגגו מעט כו׳ אצ״ל: בד״ה בא השטן כו׳ העולה:

ומסטין והאומר שהוא מידת הדין כו׳ כצ״ל: בד״ה כשעלה כו׳ ולא בא ואי אפשר כו׳ כצ״ל:

תוספ׳ בד״ה תורה היכן היא כו׳ לפניו ילך דבר כו׳ ג״ב והאי קרא במתן תורה כתיב בחבקוק: בד״ה לסוף ארבעים יום כו׳. ועוד אם לא תחשוב יום עלייה כו׳ ג״ב פירש וקבלה בידינו שעלה בר״ח אלול כדאיתא בפרקי דר״א ומצינו לפרש שעלה בר״ח רצה לומר ביום ראשון של ר״ח שהוא ל׳ באב כי אב מלא ומשום הכי תוקעין ביום ראשון לר״ח של אלול אבל לרשי שאינו מונה יום העלייה אם כן המניין מתחיל בראשון לאלול אם כן לא יגיעו מניין הארבעים כלל ליום כפורים אבל לפירוש התוספות שיום העליה מן המנין אם כן שלמו הארבעים ביום כפורים ובאותו יום אמר לו הקב״ה סלחתי כדבריך ונהי שלא ירד עד למחרתו של יום כפורים כדי להשלים יום העלייה הראשונה שחסרה מ״מ יום כפורים יום רצון וסליחה שהוא כלות יום הארבעים וכן פירש הרמב״ן שלמחר׳ יום כפורים ירד כך משמע דברי התוספות דהכא אבל בסוף מרובר״ה פירשו להדיא שירד בעשירי לתשרי ומ׳יום האחרונים לא היו שלמים עם הלילות א״כ לפי זה לא קשה לרשי דלעולם אינו מונה יום העלייה לפי שאינו שלם אבל בימים האחרונים שלא היו שלמים מונה יום העלייה ואפשר משום הכי מקשים אחר כך על מה שפירש רשי בי״ט עלה כו׳. שזה אין לו ישוב כלל דאמצעיים לכולי עלמא שלמים אם כן כלו המ׳ יום ביום ל׳ לאב אם כן על כרחך בראשון לאלול עלה אם כן אינם כלים המ׳ יום ביום כפורים אף שהתו׳ בפרק מרובר״ה רוצים לדחוק ולמצוא שבה׳ עלה משה וירד ביום ב׳. ומפרשי׳ שבט באב ירד ועלה כו׳ ואם כן לרשי נמי לדחוק הכי ונימא שבל׳ באב ירד ועלה זה אינו דרשי בע״ב לא סל״ל הך סברא שהרי דחק ופירש בי״ט עלה ולא פי׳ בי״ח ששרף את העגל עלה אלא משום דסבירא ליה כל עליותיו בהשכמה היו ודוק:

ב״אד בסופו מ׳יום האחרונים ביום הכפורים ג״ב ואומר אני דאין לתמוה על רשי כי כך מצא בתנחומא ואמת שהתוספות במרובה הקשו על התנחומא וכתבו שאין ליישב אם לא שנאמר דעברוה לאלול עיין שם. ור׳אליה מזרחי לא דק בפירוש החומש עיין שם: בד״ה מדבר צין כו׳ בתחילת דרומה כו׳ ג״ב פירש מקצוע מזרחית דרומית: ב״אד פאת נגב ממדבר צין על ידי

אדום

אדום כו׳ כצ״ל: באד וכתוב ונסב לכם הגבול כו׳ נ״ב שהוא הרבה רחוק
מן המקצוע משוך לצד מערב שהרי מעלה עקרבים וצינה בין מדבר צין לקדש
ברנע וקל: באד וחשוב כמה מסעות כו׳ נ״ב ל״א מסעות נסעו מרתמה
שהיא פארן עד אשר הגיעו למדבר צין: באד וכן בין פארן לסיני כו׳ נ״ב
היה לו להביא נמי ממסעות דכתיב ויסעו ממדבר סיני ויחנו בקברות התאוה
ויסעו מקברות התאוה ויחנו בחצרות ויסעו מחצרות ויחנו ברתמה שהיא
מדבר פארן נראה לי: באד שהבאתי ואל יתכן כו׳ כצ״ל: ר״ה אעפ״י כו׳ שייך
לעיל במתניתין:

עב גמרא אתה ה״אבינו גואלינו כו׳ הקב״ה בעיניה מיד כו׳ חדא זימנא קנה כו׳ כצ״ל: שם
או משלשה מינין ושם אחד אסורים כו׳ כצ״ל. ונ״ב לשון המשנה או ממין ג׳
אסורים אבל הרמב״ם פירש להדיא דהיינו ג׳ מינים ושם אחד וכבר פי׳ התו׳
דדרך התלמוד לשנות לשון המשניות שמביא מסדר זרעים וטהרות אבל
לפירו׳ רש״י לא יתכן וקל:

רשי בר״ה שפרו ורבו כו׳ ולא ידענא היכ׳ רמיזא נ״ב ואני אומר דיש הוכחה ברורה
מאחר דילפינן גבי חינוך בית המקדש אצל שלמה המלך שמצאו נשותיה׳ וכל
אחת ילדה זכר קו׳ במצו׳ מתן תורה וגם שם נאמר וילכו לאהליהם והכא שובו
לאהליכם וקל: בר״ה ארד עמך כו׳ כאן דמז ד׳ גליות נ״ב פירש והיד״ה לו
לבקש על שאר הגליות אבל על גלות מצרים כבר נגזר בימי אברהם ולא
התפלל ודוק: בר״ה ימחו הואיל כו׳ בעולם כשתעשה דין כו׳ כצ״ל: בר״ה
כמרימי או׳ בלווחין ובמקלות כצ״ל: בר״ה מצטרפין כו׳ וה עם זה הס״ד:
בר״ה ואמר חזקיה כו׳ נ״ב רש״י פירש בע״ז פרק בתרא דמין ג׳ אפילו בג׳ שמות
קאמר ומשום הכי צריך חזקה לומר טעמא אמאי מצטרפין מאחר שג׳ מינים
הם וג׳ שמות לפי שכולן באין למתק הקדירה וכאלו טעם אחד הן ומין אחד
הוא עיין שם:

תוספו׳ בר״ה תבלין כו׳ באחד ומאה ומצטרפין כו׳ כצ״ל: בר״ה אסורין כו׳ דחלב
ופיגול ונותר כו׳ ומיהו לפי זה מצטרפין לא הוי כו׳ למלקות אי נמי אסורין כו׳
הוי מצטרפין כמו כו׳ כצ״ל:

דף צ עא גמרא עד מ׳ יום נתר כו׳ הוסיפו עליהן הלביצין והלעינן כו׳ כצ״ל וכן ברש״י. שם והתניא
הבורית והאהל לא כו׳ שמיה ומשתכח בנוקבא כו׳ ה״ר האומ׳ הרי עלי כו׳ כצ״ל:

רשי בר״ה במיני כו׳ ומתני׳ לא מפליג כצ״ל: בר״ה אנפטרין מקום הס״ד: בר״ה שיש
לו כו׳ שאין לו עיקר הוא כמו זה ולא כמה שמפרשין אותו פיונא כצ״ל ונ״ב פי׳
והוא מין ארז: בר״ה שלוף דוץ לא אתפרש כו׳ ועיין בערוך אשלג שמפרש
שהוא עשב שמיבשין אותו וטוחנין אותו ורוחצין בו את ידיהם והוא מוציא

הוהמא: ב"דה לכלה עורב כו'שבלאות של אמה על אמ'היו עושין כו'סביבות' ומסמרין כו'כצ"ל: ב"דה צנורא מזלג קטן שמוחטין בו פתילו'. ומקנבין ראשיהן כו'כצ"ל והשאר נמחק: ב"דה מקק כו'איילא פה והא כצ"ל והס"ד ונמחק דתאני דרמוני:

תוספו' ב"דה מי רגלים כו'אבל תוך ג'ולאחר כו'כצ"ל: ב"דה תרי גווני כו'תרי גווני חול משום דקים ליה כו'כצ"ל והשאר נמחק: אחר ד"ה מכליא עורב נ"ב כליא עורב פירש בקונטרס מסמרים חדים תוחבין בראש גג ההיכל לכלות העורבים שלא ישבו עליו ובמקום אחר פי'כמין טבלא חרא וקופה על צידה וחדודה לחתוך כמו סכין עכ"ל תוס'במנחות דף ק"ו: ב"דה המוציא כו'אלא לר' אליעזר שלא תאמר מינין הרבה יעשו בהעלמות הרבה ויהא חייב על כל אח'ואחת קמ"ל פי' דסלקא דעתיה כו'כצ"ל: באד ומיהו היה לו להזכיר ר'יהושע אלא ר"ל ר"אליעזר דמחייב אתולדה במקום אב כצ"ל והס"ד:

עב גמרא המוציא חגב חי כו'רמי ליה בגובתא כו'כצ"ל:

רשי' ב"דה המוציא חגב חי שהוא כל שיהוא כו'כצ"ל: ב"דה הא דוריע כו'אחד מהם אבל כו'הד"א: ב"דה וסימן לב כו'לשמאלו הס"ד: ב"דה מיעקר כו'על ידו נעקר ממנו כצ"ל: ב"דה אי הכי שהור כו'משום בל תשקצו דכל דבר מאיס אית ביה משום בל תשקצו במסכת מכות כדרב כהנא כו'כצ"ל והד"א:

תוספו' ב"דה ועובר כו'דהא הכא משמע דשושיבא כו' כצ"ל.

המצניע פרק עשירי

רשי' ב"דה חזר כו'והכניסו אינו חייב כו'הד"א: ב"דה אמר אביי כו'מצניעו חייב הכא כו'הד"א:

דף צא עא גמר טומאה כביצה אוכלין כו'כצ"ל:

רשי' ב"דה וכל אדם כו'כשיעורו ואע"פ שהוכשר לזה והצניעו כצ"ל והסר: ב"דה התם הוא כו'היה בו כשיעור למחשבתו ושיעור למחשבתו שנייה כו'כצ"ל: ב"דה יש דיחוי כו'בינתים או כו'לא מיחייב הסד והד"א: ב"דה מי אמרי' כו'והניחה הוי הנחה כו'כצ"ל:

תוספו' ב"דה אי לעניין כו'למר משקין מיבלע בליעי כו'נ"ב פירוש בלועין הן בתוך הזגין והיכא דנטמאו הזגין מבחוץ נטמא אף היין הבלוע בו ולא אמרינן מיפקד פקיד ולא בלוע כי היכא דלא תיהוי חיבור ולא נטמא היין שבפנים לעולם עד שיצא וקל: באד וכן בפרק אילו עוברין כו'נ"ב פי'ג"כ לשם יש לדקדק דמשמע דלא כר"שי אלא שצריך לישבו ודוק: באד אי לא קפיד אלא רוצה בקיומו לו אלא כו' כצ"ל: ב"דה כגון דאיכא כו'בהדי הרדי קא אתיין כו'כצ"ל: שיעורו

עב רשי בד"ה שיעורו כו' בשבת ה"ס: בד"ה בהדי הדדי כו' לא קבל טומאתו מן האויר דהא נמחק ונ"ב בכאן משמע להדיא דס"ל כפירו' התו' שפחו' מכביצה לא מקבל טומאה והכא איירי לעניין קבלת טומאה ולעיל פי' דאיירי לענין שיכול לטמא טומאת אוכלין והיינו כפירושו בכל דוכתא דלא בעינן בכביצה אא לטמא ולא ליטמא על כן נראה בעיני שפירוש זה אינו מפירש רש"י הוא אא מי שהוסי' בהגהה אליבא דתוספות ודוק: בד"ה מלאכתו כו' עקירה ממקום חיוב והנחה במקום חיוב נמחק: בד"ה אינימא כו' כגון גבוה ט' ורחבה ד' כו' כצ"ל: בד"ה אלא אסקופה כו' ועד ט' ולא ט' בכלל ואינו כו' כצ"ל: בד"ה מחנות רשות היחיד ה"ס: בד"ה אבל מלאה כו' רשות קמא ד"ס: בד"ה במה דברים אמורים כו' כל הקופה ה"ס: בד"ה כמלאה קישואין כו' לא נפיק אינהו כולהו כצ"ל וה"ס: בד"ה רבי יוחנן כו' אף זו דסיפא מוכחא דקתני כל הקופה כו' והכי קאמר אף על פי כו' כצ"ל:

תוספו' בד"ה פחות מכביצה אוכלין והוא הדין דחוה מצי כו' כצ"ל:

דף צב עא גמר מה משכן י' אמות אף מזבח כו'. נ"ב ומה שפירש רש"י בפרשת תרומה דיליף מגזרה שוה דרבוע כו' הוא תחילת הברייתא דפרק קדשי המזבח ובסוף יליף מהיקש זו והתוספות הקשו לשם אם כן גזרה שוה דרבוע למה לי עין שם: שם דילמא משה שאני כו' כצ"ל:

רשי בד"ה בכלי כו' בביתו ה"ס: בד"ה ביד כו' גרירא בכלי כו' הד"א: בד"ה שכן משא כו' ושמן המשחה שמן אחד בימין ושמן אחד בשמאל כו' כצ"ל: בד"ה המוציא כו' מן הארץ עשרה קאמר כו' כצ"ל:

תוספו' בד"ה התם כו' סבר אגוד גוף שמיה אגוד כו' כצ"ל: בד"ה אישחכח כו' וכן כולהו דראשיהם היו כו' כצ"ל:

עב רשי בד"ה דוקיא דמתניתין קשיא כו' למידק ממתניתין כצ"ל וה"ס:

תוספו' בד"ה ואם תמצא לומר אנשי כו' להם רוב גמלים הוו נמי כו' כצ"ל: בד"ה הא לאחריו ובא לאחריו פטור לעיל כו' היא ואמרה היא כו' כצ"ל:

דף צג עא גמר' ואם לאו פטורים כו' ורבי שמעון לטעמיה דאמר יחיד שעשאה כו' כצ"ל:

רשי בד"ה היה זב יושב על גבי מטה ה"ס: בד"ה ורבי שמעון כו' לישנא אחרינא נמחק עד ואפילו מסייע לא הוי ונ"ב פירוש של תוספות הוא: בד"ה טהורין ה"ס:

תוספו' בד"ה הי מינייהו כו' לא בעי למימר שיהא פטור כו' נ"ב אבל מלשון רש"י דפירש לא מיפטר לא משמע אלא שאחד יהא חייב והשני פטור ודוק: בד"ה אמר רב זביד כו' אמר ליה איכא רב זביד כו' כצ"ל: בד"ה ורבי שמעון מטהר כו' ואין נראה לרשב"א כו' כצ"ל: בד"ה מפני כו' אחרים יכולין ה"ס: בד"ה וניון כו'

וכיון כו׳ כוב המתהפך כו׳ כצ״ל: בד״ה לאורכן כו׳ וטעמא דטהורות משום כו׳ מסייע שאין בו ממש כו׳ כצ״ל:

עכ רשי בד״ה נעל כו׳ היא צידתו ה״מ: בד״ה שיעור כו׳ לרבי מאיר בשניהן יכולין כו׳ כצ״ל: בד״ה ורבי שמעון פוטר כו׳ אפילו שאינה צריכה אלא לסלקה כו׳ כצ״ל:

תוספ׳ בד״ה שמשענת כו׳ בהמה טהורה מפני כו׳ כצ״ל: בד״ה ויכול לעמוד כו׳ חוצץ דאבן הוא ממין הרצפה ומין בשאינו מינו דחוצץ כו׳ כצ״ל וכ״ב פיר׳ הדבור הזה מגומגם מאד דמה צריך לומר מין בשאינו מינו דחוצץ מאחר דהכא אפילו מין במינו חוצץ גם מה צריך לומר גבי סיב דודאי מבטל ליה ולא אמר סתמא חתם מבטל ליה אבל הכא לא מבטיל ליה. ועוד הלא מסקינן לשם דאינו חוצץ אפילו בכלי כגון הניח מזרק בתוך מזרק דאיבעיא ליה נמי התם אי חוצץ או לא ומסיק דאינו חוצץ ומסתמא גבי כלי ליכא למימר דודאי מבטיל ליה ונראה בעיני אם אין טעות סופר צריך ליישבו ברוחק דהכי קאמר מהכא ליכא למיפשט דמין במינו חוצץ והתם במסקנא קאי דאינו חוצץ ומין בשאינו מינו נמי מצינו הכא דחוצץ והתם קמיבעיא ליה משום דגבי סיב בוודאי מבטל ליה ומכל מקום קמיבעיא ליה מאחר שהוא מין בשאינו מינו אבל אם אינו ברור דמבטלינן ליה הוה בודאי חוצץ דגבי מין במינו הוא דאיבעיא לשם בפרק הוציאו לו אי חוצץ כו׳. ובעי למיפשט מהא שהניח דגלו על רגל חבירו שחוצץ ואומר שאני רגל דלא מצי מבטיל ליה פירוש אבל מזרק בתוך מזרק מצי מבטיל ליה ומשמע דוקא במין במינו הוא דקבעי בתחילה אי חוצץ הא בשאינו מינו בודאי חוצץ דהיינו דומיא דמזרק דמצי מבטיל ליה ואם כן מאי קמיבעי ליה בסיב כו׳ אי לאו דבוודאי מבטיל ליה משום הכי קמיבעיא ואם כן הכא גבי אבן דודאי לא מבטיל ליה משום תקלה וכל שכן כלי על גבי רצפה דהוא תקלה וגם כן אין דרך לבטל כלי על הארץ מה שאין כן במזרק דאפשר מבטל ליה ודוק. והלשון שכתבתי דהמסקנא גבי מין במינו דאינו חוצץ ומשמע דיוקא דוקא מין במינו קמיבעיא אבל מין בשאינו מינו בודאי חוצץ תמצא בתוספות דפרק לולב הגזול ותו׳ דפרק הוציאו לו: בד״ה ואמאי כו׳ שיעור דתשלומי כפל כו׳ כצ״ל: בד״ה דילמא כו׳ לוה ולוה חייב הסד:

דף צו ע״א גמר ששגג על כו׳ אמר רבה בר בר חנה אמר ר׳ יוחנן כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה ששוגג כו׳ צריך להיות ששגג: בד״ה דבי וייאדן כו׳ שנותנין על הסוס כו׳ עד סוף הדבור נמחק ונכתב בצדו בכל ספרי רש״י אינו ואי אפשר לפירושו דפירש לעיל משרבטי כו׳ לפי שהן נשמטים מתחתיהם כו׳ ובעופות הציידים כגון נץ ומינו להיפוך מוכנים לעוף ומקילים עצמם וק״ל אלא הוא בע״כ פירוש

דקאי

דקאי אעופות חיין הניצודין אף שהן קשורין מכל מקו׳ אינן כפותים או מושיבין אותן בכלוב של עופות על הסוס ופירוש זה הוא פירוש ר״ח והוא פירו׳ משרבטי נפשייהו הוא דרך טבע שלהם אפילו אין רוצה להשמט ודוק: באד נץ ומינו לצור שאר עופות ומשרבטי נפשייהו אף דלא קשירי בצ״ל: בד״ה בכפור כו׳ אדם הסד:

תוספו׳ בד״ה אבל אדם כו׳ כבהמה דמי דמשרביט כו׳ כצ״ל: בסוף הדבור דחי נושא את עצמו ושמא בפרק נוטל איירי בתינוק בן יומו כצ״ל והסד: ב״ה רבי שמעון כו׳ דלא בעי גבי מר כו׳ וספר תורה כדי להגיה לא הוי כו׳ כצ״ל: באד קשה מסותר על מנת לבגות כו׳ נ״ב ולעיל בשמעתיה דחס על הפתילה פירשו התוספות בעניין אחר עיין שם. באד למירמי אימתא אם כן מפיס מורסא כו׳ כצ״ל:

עב גמר לעשות לו טס ספר תורה להגיה קא משמע לן כצ״ל. שם אמר ליה האלהים דעיילת ביה את כו׳ נ״ב ספרים אחרים עיילת ביה את בלא דלת. שם ואפילו לרבי יהורא דמי קאמינא כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה והא דתני פטור דאפיק כו׳ דאף על גב דמצמצם לשיעור כו׳ כצ״ל והדא: בד״ה וכן הפוקסת כו׳ במסרק או בידיה ויש כו׳ כצ״ל: בד״ה חייב בשבת כו׳ אף ביד ווהו שיעורו כצ״ל: בד״ה כלפי מעלה לצד הצפורן כו׳ כצ״ל: בד״ה טווה כו׳ נכרך וללשון השני כו׳ כצ״ל:

תוספו׳ בד״ה אבל בכלי כו׳ כרבי שמעון כדפרישית אבל רש״י פירש דפטרי משום כו׳ שייבא גזיזה כדאמר כו׳ כצ״ל:

דף צה עא גמר׳ תנו רבנן החולב והמחבץ כו׳ נ״ב ונחלקו הראשונים ז״ל בביאור ברייתא זו יש מהן מי שסובר שחכמים נחלקו על כולן שאינן אלא משום שבות ויש מי שפיר׳ שלא נחלקו אלא מהמכבד ואילך וכן הכריע ר״ח ז״ל בראיות וכן כתב הרב אלפס ז״ל בתשובה וזה דעת רמב״ם עד כאן לשון מגיד משנה: שם ר׳ שמעון פיטר בזה ובזה אלמא כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה המחבץ כו׳ ונותן הקפוי בתוכו כו׳ כצ״ל: בד״ה המכבד את הבית הסד: בד״ה חייב חטאת לקמיה מפרש טעמא דהרודה חלרת דבש כו׳ כצ״ל והדא: באד מחבץ משום בורר נמחק:

עב גמרא אמר אביי ואי איתמר להא דר׳ זירא כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה וניקב צ״ל ניקב:

תוספו׳ בד״ה ורמינהי רבי שמעון כו׳ ולי פירש דהכי פריך נ״ב והנראה בעיני דהכי קאמ׳ מדקתני רבי שמעון פוטר בזה ובזה ולא קתני רבי שמעון פוטר אף בנקוב אלמא דה״ק פוטר בזה כמו בזה בלומר שאין שום צד לחלק בין נקוב לשאינו

נקוב

פרק אחד עשר

נקוב כי הכל אחד הוא ורמינהי כו׳ אלמא דמחלק בין נקוב לאינו נקוב כגון לעניין זרעים ומשני לעולם שוין הן לכל מילי ומכח סברא אין לחלוק ביניהם לשום דבר אם לא בזרעים דגלי קרא ודוק:

דף צו ע״א רשי׳ ב״ה שאין אומרים כו׳ חסין עליו ומשום נקב כו׳ כצ״ל:

תוספו׳ ב״ה הא ברבי כו׳ וקשה לר״י דאין שיעור מה קרוי רבי כו׳ לידע איזה הוא כמוציא כו׳ כצ״ל: ב״ה לעיל כו׳ לא בבעץ ולא בעופרת כו׳ כי האי איך נכנסת כו׳ כצ״ל: באו״ו וסתמו שמרים כל הנקב כו׳ נ״ב דאי לאו כל הנקב אם כן נכנסת הטומאה בנקב קטן אפילו בכונס משקה וקל: באו״ד דבעי רבא סתם אגף חציה מהו כו׳ כצ״ל:

הדרן עלך פרק המצניע

הזורק פרק אחד עשר

רשי׳ ב״ה כיצד כו׳ קאמרי להו ה״ס: ב״ה פטור כו׳ אלא לעגלה שלפניה שארבע כו׳ כצ״ל: ב״ה והמושיט חייב.בו׳ מפסיק ביניהם ה״ס: ב״ה שכך היתה עבודת הלוים כדמפרש ואזיל כו׳ כצ״ל:

תוספו׳ ב״ה הזורק כו׳ דמוקי פלוגתא כו׳ נ״ב לעיל בריש פירקין דף ד׳ מסיק תלמודא בתר דבעי הדר פשטה ומוקי פלוגתייהו בקלוטה כו׳: באו״ד ומיהו יש בירושלמי איכא דאתני כו׳ כצ״ל:

עב גמר מרשות היחיד דידכו לרשות הרבי׳ כו׳ בירייעה והלה אוגדו כו׳ מקושש מעביר כו׳ כצ״ל: שם ארבעים חסר אחת ואינו חייב אלא אחת כצ״ל ונמחק ואם עשאן כולן בהעלם אחת:

רשי׳ ב״ה ניסכא כו׳ וריקה אחרונה של חוש כו׳ כצ״ל:

תוספו׳ ב״ה הבנסה מנלן כו׳ ואי לא הות נמי במשכן כו׳ נ״ב ולפי זה צריך לומר דוריקה הוה במשכן מרשות היחיד לרשות הרבים מכח סברא כמו שהיתה הוצאת ומשום הכי פירש רש״י גבי קרשים מתוך כובדן לא היו נזרקין ודוק: ב״ה ולרבי אליעזר כו׳ בסופו לפירוש זה התולדות לא היו במשכן נ״ב פירש שאר תולדות חוץ מהוצאה ודוק:

דף צו ע״א גמר׳ רבי יהודא בן בתירא עקיבא כו׳ בעי רבה למשה כו׳ אמר רב חסדא אמר רב יהודא כו׳ יתיב רב חסדא וקא קשיא כו׳ כצ״ל:

רשי׳ ב״ה ואלא הא כו׳ לא כסתו התורה כו׳ כצ״ל: ב״ה דמעפילין כו׳ כל כך בחילול השם

בחילול השם כצ"ל והס"ד: בד"ה והנה ידו כו' בגופו ה"ס: בד"ה ועבר
גרסינן צ"ל ועובר גרסינן מרשות היחיד לרה"י ועובר ברשות הרבים כו' והד"א:
בד"ה באנו כו' שהונחה ה"ס ואחר כך מתחיל הדבור משום שבות שזרק כו':
בד"ה אמר ליה סברא היא כצ"ל: בד"ה לפי כו' הקרש ומחליקה כו' כצ"ל:

עב גמרא וקא קשיא דרבי אדרבי אנן אדרבי יוסי מתנינן ולא קשיא לי' כו' כצ"ל:
שם ממאי דילמא לעולם דעבדה להא לחודה והא לחודה ורבי יהודא אחולדו'
במקום אב לא מחייב כל זה נמחק ונ"ב ס"א לא לעולם אימא לך דרבי יהודא לא
מיחייב אתולדות במקום אב ובהא כו':

רשי בד"ה אמר ליה רב יוסף לרב חסדא כצ"ל והס"ד: בד"ה וקשיא ליה כו' במקום
אב הס"ד: בד"ה ולמאי דסליק כו' במקום אב הכא לאו תרתי איכא הד"א
והס"ד. ואחר כך מתחיל הדבו' דאי להכא לסוף ד' בעי לה דתנוח הכא לא כו'
כצ"ל והד"א: בד"ה לא היינו דבעו מניה כו' ואמר כו' הד"א: בד"ה הכי גרסינן
כו' דפשיטא ליה לחיובא קא מותיב מי דמי כו' כצ"ל והד"א:

תוספו' בד"ה הרי כתב כו' כי קאי בעי דתנוח בסוף כו' כצ"ל:

דף צח עא גמר כי קאמר רב בדראתא מכדי אורכא כו' כצ"ל: וכן ברש"י:

רשי בד"ה פחות כו' מיחייב דלא אמרינן קלושה כמי שהונחה כצ"ל והס"ד: בד"ה
מצטרפות כו' אף בהעלם אחד כו' נ"ב פירוש כשהוציא חצי זית וחזר והוציא
חצי זית: בד"ה והא עגלות דמשכן הס"ד: בד"ה אחודו צ"ל אחודן:
בד"ה סומכי עובי הס"ד:

עב רשי בד"ה אמר שמואל כו' דמתוך שהסדר גבוה ג' קרשים כו' כצ"ל: בד"ה ואתי
פותיא כו' ממלא וסותם חסרון כו' כצ"ל: בד"ה לרבי יהודא כו' ומחסר מן
הידות מבחוץ ומשני צידיהן כו' נ"ב פירוש כדי שיהיה חרוץ מכל ג' צדדין זולת
מה שחרוץ מבפנים שעל ידו נעשית ידות וכן מה שפירש רש"י בחומש חרוצים
מג' צדדין פירושו נמי הכי וק"ל: בד"ה ל' מהן כו' העודפות לרבי יודא כו'
הד"א: בד"ה מיבסיא אמה דאדנים שנשאר מגולה מן כו' כצ"ל: בד"ה
לרבי נחמיה כו' ועודפה של יריעה זו לכסות כו' כצ"ל: בד"ה מאי תסרח כו'
בה אמה הס"ד: ואחר כך מתחיל הדבור מחברותיה חצי יריעה כו' והד"א:
בד"ה חרוצים היו כו' בשיעור עובי דופן כו' כצ"ל: בד"ה וחלולין היו האדנים
כו' כצ"ל:

דף צט עא גמר קרשים הוה נקיט להו כו' כצ"ל:

רשי בד"ה ונראין כו' כל אורכו צ"ל כל אורכן: בד"ה בין עגלה כו' ה' אמות כמלא
אורך העגלה כצ"ל: בד"ה דקאי בן לוי דאי כו' הד"א: בד"ה הוה נקט לה
כו' ודוחק עצמו לעמוד בחצי אמה נ"ב פירוש בין האהלים והחצירות לצד

דופן החיצון של כל עגלה יש חצי אמה ודוק: בד"ה למה לי כו' הבור לעומק והסלע לגובה כצ"ל ואחר כך מתחיל הדבור מצטרפין לעשרה כו':

תוספו' בד"ה אמתה כו' העשויה ככבשן ואף על פי כו' כצ"ל:

עב גמרא בהדי הדדי קאתו ומחייב או לא כצ"ל וכן אחר כך:

רשי בד"ה ממקום פטור כו' עד לרקיע הני מילי כנגד רשות היחיד אבל האי כו' כצ"ל: בד"ה דאית ליה לסלע כו' הוה ליה חורי רשות היחיד כצ"ל: בד"ה ואמאי כו' הוריקה מד' אמות כו' הד"א: בד"ה וחפץ כו' לא מיחייב הכא ודאי כו' הד"א:

תוספו' בד"ה כגון שזרק צ"ל זרק דף כו':

דף ק עא גמרא כל שכן חוליא דמבטל מחיצה לרבי יוחנן כו' אמר רבי יוחנן והוא שנח כו' כצ"ל וכן בע"ב:

רשי בד"ה וזרק לתוכן מחצלת משום כו' מקום מחצלת כצ"ל והסר: בד"ה התם נמחק התם: בד"ה תל המתלקט כו' והוי רשו' היחיד במקו'גובהו ואם זרק מל"ה ונח כו' הד"א ונ"ב פירוש ממקום שיגיע שיפועו לעשרה משם והלא אם יש ד' על ד' הוי רשות היחיד אבל מלשון הרמב"ם משמע כפשוטו שהתל גופו נעשה רשות היחיד וצריך עיון:

תוספו' בד"ה והא לא נח כו' ויש לומר דפריך לרבא דאמר כו' נ"ב פירש כמו שרבא פליג אברייתא דאמר תוך ג' ד"ה חייב כך רבי יוחנן נמי פליג אחך ברייתא ולא סביר' ליה כברייתא אלא כסברא דרבא דבעי לעולם הנחה על גבי משהו ומאן דפריך והא לא נח הוא רבי יוחנן בעצמו או אחד מבני ישיבתו וסבירא ליה כסברא דרבא וקל: בד"ה אחזתו הרוח כו' ונראה דעל גבי קרקע כו' נ"ב פיר' דוקא ברוח בעינן הנחה ע"ג משהו אבל בקרקע לא בעינן הנחה ואפילו בנתגלגל קרוי הנחה ודוק: באד"ה כדפירש לעיל כו' נ"ב דף פ' ד"ה והאמר רבא כו':

עב גמרא הזורק בים ארבע כו' עושה מקום ארבעה כו' כצ"ל:

רשי בד"ה לא היינו כו' חייב ואמר רבי יוחנן כו' כצ"ל: בד"ה אגידא כו' צ"ל אגודא: בד"ה מקום ארבע חלל ד' מוקף מחיצות קטנות ומחיצה כו' כצ"ל: בד"ה כרמלית מארעא משחינן ז' של אויר כו' עד י' מקרקעית הים כו' למעלה מעשרה ואפילו הן כו' כצ"ל והד"א:

תוספו' בד"ה עושה מקום ארבע כו' אלא עושה מקום כו' נ"ב פירש מה שאמר עושה מקום ארבעה לאו למעוטי מחיצה עשרה אלא משום הכי תפס ארבעה בדבריו שקאי על הזיז שאמר רב הונא בכל שהוא פליגי הני עליה ואומרי' דבעינן שיחא רחב ד' וממילא דבעי נמי מחיצה עשרה ודוק. בד"ה ודילמא כו' לא יתכן לשון כו' כצ"ל: בד"ה כחו בכרמלית כו' אמרינן גבי גזוטרא כו' כצ"ל:

דף קא עא גמר ושמע מינה בחו כו' אלא בארבע אמות ולא אמרן כו' והתניא עמוד כו' בחורבה ואמר ליה

ואמר ליה אין כו׳ כצ״ל:

רשי׳ ב״ה עמוקה הספינה הס״ד: ב״ה עשרה לתוכה דהויא רשות היחיד הס״ד: בה״א אבל לא כו׳ עמוקה עשרה דאי בו׳ להגביה ארז״ת ידו כו׳ כצ״ל: בה״א ביצייתא שקורין קווייט״י הס״ד: ב״ה אין משלטלין כו׳ מחיצות הס״ד: בה״א אבל יש כו׳ בפחות מג׳ גובה ארבע שעד כו׳ כצ״ל: ב״ה טרסקל כו׳ ואנו מודדים לו גובה עשרה שמדת הקנה עולה לו בגובהו כו׳ שאנו אומרים במחיצות כו׳ רשות היחיד ואם זרק כו׳ כצ״ל והא״א: ב״ה ואין בעיקרן צריך להיות ואין בעיקרו:

תוספ׳ ב״ה רבי יהודא כו׳ סייעת מדרבי יהודא כו׳ גבוה עשרה ועמוקה עשרה והא תנאי דהכא כו׳ כצ״ל: בה״א הני ביציית׳א כו׳ במחצלת דלעיל ועוד כו׳ בכולו מתקיף לה כו׳ כצ״ל והא״א: ב״ה וזרק ונח כו׳ וסלקא דעתא נמי דלא פליגי כו׳ כצ״ל: דבור המתחיל מנא צריך להיות ומנא:

עב גמרא שפיר קאמרת משלטלין מזו לזו כו׳ כצ״ל: שם דכתיב בחלל חרב דחרב חרי הוא כחלל אין אבל לענין שבת כיון דיבול להעמידה אפילו בחוט הסרבל כצ״ל והשאר נמחק:

רשי׳ ב״ה הא איכא כו׳ ועל מה שפירשו כו׳ לאביי הכי מזדו איריא הך דעמוד התם משום כו׳ כצ״ל ונ״ב ולפי דעת רבותי צריך להיות דטרסקל גרע טפי מעמוד שאין לו מחיצות ראויו׳ כל עיקר לומר עליהן גוד אחית ומשום הכי פליגי רבנן עליה דרבי יוסי בר יהודא מה שאין כאן שיש לו מחיצות וראויות וראוי לומר עליהן גוד אחית מאחר שהגדיים בוקעין בה ואין להקשות אם כן גבי מחיצה תלויה אמאי התירו במים יותר מבחורבה הלא כשהגדיים בוקעים בה מועיל לגוד אחית ולא קשה מידי כי יש חלוק בין גוד אחית שאין כאן מחיצה למחיצה עשרה אלא שהיא תלויה ובאת להתיר אפילו למטה ממנה שאין לרז״ת אפילו שורש אחת אלא הכל אויר ומשם תלויה באת להתיר כאילו היא קבוע הוא למטה דאז בוודאי גדיים בוקעין גורעין אותה מלהיות למטה״ז אלא במקומה עומדת אבל גוד אסיק אינו שיך אלא להמשיך המחיצה כדי לעשות למעלה רשות היחיד ואז מועיל בקיעת גדיים שהרי צריך להמשיך המחיצות כדי להיות רשות היחיד למעלה ובמקום בקיעת גדיים במקומה עומדת והוא רשות הרבים או כרמלית ודוק: ב״ה מזו לזו כו׳ לינסנ בה המשלטל הזה כצ״ל: ב״ה לא שנו דשמה מחיצה הס״ד: ב״ה קשרו לספינה הס״ד: ב״ה ואמר שמואל כו׳ להיות אב הטומאה והספינה את הכלים שבתוכו דחרב הוא כחלל והוי אבי אבות הטומאה כצ״ל ונכתב בצדו ספרים אחרים: בה״א ברבר שאינו כו׳ המעמידה בענין כל שהו כו׳ כצ״ל:

תוספ׳ בד״ה פשיטא כו׳ וכשאינן קשורות כצ״ל: בד״ה נפסקו כו׳ שלשה בתים ונפל האמצעי כו׳ כצ״ל: בד״ה כי איתמר כו׳ הראשון אף במזיד כו׳ דאפי׳ היכא דעל ידי כו׳ כצ״ל:

דף קב ע״א גמר רבי מאיר אומר אף אם היתה שבת והוציאן בפיו חייב כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה קלטה אחר כו׳ וקבל או שקלטה כו׳ הד״א: בד״ה ופרכינן כו׳ להנחת והא קתני כו׳ הד״א: בד״ה אתאן ללכתא כו׳ נושאים דדורים של יין כו׳ נ״ב פירש רש״י בעבודה זרה פרק אין מעמידין לגינין קטנים והערוך פיר׳ שהיא חבית עגולה של עץ: בד״ה ומיתני כו׳ החבל בידו וכשנזכר היה כו׳ כצ״ל: בד״ה כגון שנתכוון כו׳ החבורה ולעולם כו׳ כצ״ל: בד״ה אלא אמר רבא כו׳ לה ותרתי כו׳ הד״א: בד״ה התם כו׳ גמר הכותב כו׳ הד״א: בד״ה אכילת אחת זית אחד נ״ב לאו דוקא דהא ביום כפורים בעינן ככותבת ודוק: בד״ה אינו מן השם כו׳ משום הוצאה כצ״ל והד״א:

תוספ׳ בד״ה רבי מאיר כו׳ שהיה מפרש כן ומסיק כו׳ אף משום שבת ויום כפורים כצ״ל והסד׳:

הדרן עלך הזורק פרק אחד עשר

הבונה פרק שנים עשר

עב גמרא לשפות עליה קדירה קטנה כו׳ כצ״ל: שם משום מכה בפטיש נמחק: שם דימוס אבנים כו׳ של תרנגולין רב אמר כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה הבונה כו׳ יבנה כו׳ הס״ד: בד״ה המכה בפטיש כו׳ וזהו גמר מלאכה כו׳ כצ״ל: בד״ה כל העושה מלאכה ומלאכתו מתקיימת שיש מתקיימת כיוצא בו ואין מוסיף עליה כצ״ל והוא סוף דבור ואחר כך צריך להתחיל הדבור בשבת אעושה מלאכה קאי והוא גם כן סוף דבור ואחר כך מתחיל הדבור על הסדן כו׳: בד״ה מבשלי כו׳ וחסירה למלאכתן והוצרכו כו׳ כצ״ל: בד״ה דימוס כו׳ בעלמא חייב ואפילו כו׳ כן צריך להיות: בד״ה אלא לאו קושיא תלתא בנייני הוו הכל דבור אחד: בד״ה תתא כו׳ כל הבניין כולו שמן היסוד כו׳ כצ״ל: בד״ה עילאה כו׳ בעלמא סגי והוא כו׳ כן צריך להיות: בד״ה עייל כו׳ של מרא בהיותו כו׳ קאוינל קופינא כו׳ כצ״ל והכל דבור אחד: בד״ה ואי אשמועינן כו׳ בלול הסד׳: בד״ה הכי קאמר כו׳ צל בהא קאמר:

בד״ה האי

תוספ׳ בד״ה האי מאן כו׳ בהחורת תריסין או כו׳ כצ״ל: בד״ה לול של תרנגולין כו׳ דלא חשיב להאי פתח כו׳ נ״ב ואף על פי דלקמן פר׳ חבית אמרינ׳ להדיא דעשוי גם כן להכניס ולהוציא עיין שם דף קמ״ו היינו משום דאי לאו הכי לא הויא פתח כלל אבל מכל מקום אינו עשוי להכניס ממה כשאר פתח שיהא שם בונה עליו ודוק: ב״אד להכניס ולהוציא הס״ד:

דף קג עא רשי בד״ה הקודח כו׳ בשלמא לרב דאמר נקב הוי כו׳ הדי הועיל לבניין כו׳ כצ״ל: בד״ה מרדדי טסי משבן לציפוי קרשים עושין כן מבין כו׳ כצ״ל: בד״ה מזרד כו׳ אותם ממנו הס״ד: בד״ה ביצה קלה כגרוגרת כו׳ כצ״ל: בד״ה בירת אחד כו׳ שהסיך נצרים של שתי עושה באריגת ערב נצר אחד מלמטה כו׳ כצ״ל:

עב גמרא וכי תימא אף אלף דאאורך כו׳ וכן אחר כך דאאורך כו׳ כצ״ל וכן ברשי׳ וכן בתוס׳ ונ״ב פסוק הוא בישעיה סימן מ״ח אאורך ולא ידעתני וגומר: שם המגרר כל שהו כו׳ כצ״ל וכן ברש״י: שם אמר מר אמר ר׳ יהודא כו׳ נמחק אמר מר:

רשי בד״ה אלא ב׳ אותיות כו׳ כגון שש משבצר ששמם תת מתתנו תתראו כו׳ כצ״ל: בד״ה וכי תימא כו׳ שהם שתי אותיות מתיבה כו׳ כצ״ל: בד״ה כל השם כל התיבה הס״ד: בד״ה אחת הנה כו׳ הכי אחת כו׳ הא׳: בד״ה אחת שמעון כו׳ אחת הוי משמע כו׳ כצ״ל: בד״ה מי דמי כו׳ מתקיימת במקום אחר כו׳ כצ״ל: בד״ה כפופים כו׳ צדי נון הס״ד: בד״ה פשוטין כו׳ כגון צדי נון נמחק: בד״ה מכאן כו׳ כלומר אלמא מם דונסביהם כו׳ כגון שם משמעון כו׳ כצ״ל:

תוספ׳ בד״ה בשביעי כו׳ כרשי׳ דגרס בשמיני כו׳ כצ״ל:

דף קד עא גמ׳ לחדש דבר מעתה לא מי הוה כו׳ מאי טעמ׳ מהדר אפיה דקוף מריש כו׳ אם אתה בוש גר דק אם עושה כן גור ברוק. הץ וף. חציצה הוי כו׳ אמר גיהנם לפני הקב״ה כו׳ מפני שבעטו בגיף כו׳ ומרזן שת אמרה גיהנם לפניו רבון של עולם מרי זניני מורעו כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה עלויי כו׳ בסתומה דהואיל והכתב כו׳ התם והכי מיהוה הוה תרווייהו ולא ידעי כו׳ כצ״ל והא״א: בד״ה ונקרא כו׳ בנס הס״ד: בד״ה מאי טעם כו׳ לגבי ב׳ הס״ד: בד״ה מאמר פתוח ומאמר סתום כו׳ כצ״ל: בד״ה פה כו׳ פור הס״ד: בד״ה ליעול בהך יקוף תחת כו׳ כצ״ל: בד״ה יתן חן יסייעוהו מן השמים כצ״ל: בד״ה אמת כו׳ מושכבין תחתיה כו׳ כצ״ל: בד״ה ע״כ כו׳ היא נדרש אצל רשעים כו׳ כצ״ל: בד״ה גר דק כסאי כו׳ דוק שמים כצ״ל: בד״ה ים כל גיהנם קרוי ים כל לפי כו׳ כצ״ל: בד״ה אמרה גיהנם לים שלי תן כו׳ כצ״ל: בד״ה אני אחוס עליהם על כו׳ הא׳: בד״ה אין לך גיהנם הס״ד: בד״ה אל בם אמר לו הקב״ה לא יהא לך חלק בהם כצ״ל והס״ד: בד״ה גן דס

אמר

אמר הקב"ה אוליכם לגן כו' הדא: בדה דץ צל זץ:

עב גמרא בפסקא על ב'כותלי זויות נמחק וצל המשרט בו' תניא אמר להן כו' כצל: שם בעל פפוס בן יהודא הוא אלא אמו כו' כצל. שם בפיסקא כתב אות אחת כו'

רשי כצל ונמחק במשקין. שם כגון שנטלו לתגי של דלת כו' כצל:

בדה על לווחי כו' צל על שני לווחי כו' בשעוה על שני כו' כצל והדא: בדה נתכוין לכתוב ח'כו' של חית אלא שני הרגלים כו' כצל: בדה כתב אות אחת על שם כו' כצל: בדה סקרתא אמיניא צל מיניא כו': בדה קומא גומא ב"ב פירש בלעז וכן בערוך: בדה כתבו לגט הסד: בדה במי טריא יש אומרים מין פרי כו"ג ובגיטין פירש מין פרי שהוא כעין עפציס: בדה ושעה ולא השיל כו' כצל: בדה והשלימה לספר אות אחרונה כו' כצל: בדה רבא אמר כו' עולה והוה ליה כו' כצל:

תוספו' בדה אמר רב חסדא כו' אבל לרב אחא בר יעקב ע"כ מתניתין כו' נכתב בצדו פירוש שיהיה הא דרב חסדא אתיא אליבא דכולי עלמא וקל: בדה התם מחוסר כו' הסרון קריבה כמו כאן כצל:

דף קה עא גמר הא דבעי זיוני כו"ב עיין בסמג מה שפירש הא דבעי ויני בהלכות גיטין כו' שם כתב אות אחת נוטרייקון כו' אמר רבי יוחנן משום רבי יוסי בן זמרא כו' כצל: שם רב אדא בר יעקב אמר והוא קללני קללה נמרצת כו' כצל:

רשי בדה יש ידיעה לחצי שיעור לחלק כו' כצל:

תוספו' בדה והתניא פשור כו' הא דפריך מינה אמאי נקט כו' כדפירש במתניתין כו' כצל בדה רבי גמליאל סבר כו' או הודע אליו השאתו כו' כצל: בדה ורבנן סברי כו' כיון דהוי שהות בנתיים כו' כצל:

הדרן עלך הבונה פרק יב

האורג פרק יג

גמרא במתניתן בתי נירין בנירים בקירוס בנפה כו' תרי סתרי קטיני כו' כצל: שם תרי נמי יריעי תניא האורג שלשה חוטין כו' כצל ונמחק רבי אליעזר אומר: שם בסוף שיעורן שתי חוטין כו' מאי שתי נירים אמר אביי תרתי בבר נירא והדא בנירא בקירוס מאי בקירוס אמר רב מצוביתא כו' כצל: שם למיתנא סיפא הקורע בחמתו כו' לתפור ב' תפירות והקורע על מנת לתפור ב' תפירות היכא משכחת לה כו' כצל:

רשי בדה

רשי בד"ה רבי אליעזר אתא לפרושי שיעור כו' בצ"ל ונ"ב ספרים אחרים רבי אליעזר אתא לפלוגי אשיעור שמנו חכמים: בד"ה וכי צ"ל כי: בד"ה ולמה זה כו' הסיט כדמשערין במתניתין באורג באמצע כו' בצ"ל: בד"ה על האימרא כו' ממין אחר לאימרא בצ"ל: והסר ואחר כך מתחיל הדבור ובשפה לאורך שתי כולם עושין אותו: בד"ה תרתי בבת נירא כו' מרכיב לחוט של שתי כו' בצ"ל: בד"ה ואחד כו' על חוט הנירא שקורין כו' בצ"ל: בד"ה והא תנינן כו' אר"א בשלמא אורג משום פלוגתא ושתי בתי כו' דלא תנן להו התם בצ"ל והתם:

עב גמרא הקורע בחמתו ובאבלו ועל מתו חייב ואף על פי כו' בצ"ל: שם היום אומר לך עשה כך ולמחר אומר לו עשה כך עד שאומ'לו כו' רבי אבא תבר נכתמא כו' בהר אפרים ומצפון להר געש כו' בצ"ל:

רשי בד"ה כי כסתה כו' ומולל לפנים והתפירה מתישבת הסיט כו' בצ"ל: בד"ה הסיט כפול שבין אצבע לאמה כמו כו' וצבע שהן כו' אבות מלאכות חוט אחד ארוך כשיעור הזה חייב בצ"ל: בד"ה נראה בעיני כו' בחמתו ובאבלו ועל כו' ובאבלו ועל מתו כו' בצ"ל: בד"ה יצא ידי קריעה שאם חייב כו' בצ"ל: בד"ה והא מתו נמי קתני במתניתין בצ"ל: בד"ה ופרכינן ואי חכם הוא זה שמת חיובי כו' בצ"ל והל"א: בד"ה מברין עליו כו' סעודה ראשונה שאבל אינו אוכל כו' בצ"ל: בד"ה לספר תורה שנשרף הרואה ספר תורה שנשרף חייב כו' בצ"ל: בד"ה שרגש עליהן הר להורגן כו' בצ"ל:

תוספו' בד"ה הא רבי יהודא כו' בכל שעה ואית בו חימום כו' בצ"ל: אחר ר"ה לא צריכא כו' נ"ב ר"ה שרגש עליהן ההר להורגן כו' משום שלא אשכחן דכתיב ביה ויבכו אותו שלשים יום כמו במשה ואהרן עד כאן תוספות שנ"ץ:

דף קו עא גמר' בת כהן שמע מינה מבעיר בעלמא כו' בצ"ל:

רשי בד"ה חוץ מחובל כו' פטור מכולם מפני כו' בצ"ל: בד"ה ומבעיר את הגדיש מקלקל הוא כו' בצ"ל: בד"ה והא תנן כל המקלקלין פטורין ואפילו חובל ומבעיר וקשיין אהדדי ולרבי אבא פריך בצ"ל והסר: בד"ה ובריית כו' עצים באור לקדרתו כו' בצ"ל: בד"ה הצד כו' בלעז חייב דזו היא כו' בצ"ל והל"א:

תוספות בד"ה בחובל וצריך כו' אפילו באין צריך לכלבו כו' נ"ב לאו דוקא אלא כלומר מקלקל גדול שאין בו תיקון כלל והשתא סלקא דעתך אפילו באין צריך כו' אבל לפי האמת לא מחייב רבי שמעון אא בצריך לכלבו אף לרבי אבהו ומכל מקום איידי בדלית ביה תיקון כלל כגון שהוא באיסורי הנאה אלא מחמ"ת שהוא סבר שמותר ליהנות בו כו' וצריך לו הוי צריכה לגופה ור' יוחנן פוטר כהאי גוונא אף לרבי שמעון דסוף סוף מקלקל גמור בלי תיקון הוא ודוק:

עב גמרא וצבי לגנה ולחצר ולביברין חייב רבי שמעון בן גמליאל כו' מקבלת מרו"ח

דתנא

דתנא דבי כו׳ דנפיל שולא דכתלין דאהדי כו׳ חייב אלעזר בן מהבאי כו׳ כצ״ל:

רשי׳ ב״ה וצבי ניצוד כו׳ ונעל בפניו אבל כו׳ כצ״ל: ב״ה המחוסר כו׳ כדמפרש לקמן בגמרא כצ״ל: ב״ה והא מתניתא דביצה כו׳ כצ״ל: ב״ה מכלל כו׳ אמרי הלך: ב״ה אובצנא כו׳ נצוד ועומד הוא כצ״ל:

תוספ׳ ב״ה ואין נותנין כו׳ יוני עליה ואתי שפיד כו׳ כצ״ל:

דף קז עא רשי׳ ב״ה תחת כנפיו כו׳ שנגעל בפניו מאליו כצ״ל: ב״ה חייב משום בונה פתח או כו׳ כצ״ל:

הדרן עלך האורג פרק יג

שמונה שרצים פרק יד

רשי׳ ב״ה שמונה שרצים כו׳ וגומר הלכה: ב״ה חיה ועוף פשוט כו׳ הצדן שהרי כו׳ כצ״ל: ב״ה אלא השמאים בתר והאנקה והכח כתיב כו׳ כצ״ל:

עב גמר ולא משמאין אמר רב אדא בר מתנה כו׳ ת״ר דברי רבי יוחנן כו׳ האי ונמר חברבורתיו ונמר גוונין מיבעי ליה אלא ככושי כו׳ האי מאן דתלש כשותא כו׳ כצ״ל:

רשי׳ ב״ה למה שמנו כו׳ משבשתא הוא אדרבה כו׳ הלא: ב״ה תריץ הבי כו׳ למה שמנו חכמים ומיהו לרב כו׳ כצ״ל: ב״ה מאן תנא קמא דהך מתניתא כו׳ כצ״ל: ב״ה רבי יהודא היא כו׳ ויש לו עור ממש כו׳ לעניין שבת נמי לאו כו׳ כצ״ל: ב״ה אלימא דקאי כו׳ ונמר ממש אמר קרא שהוא מנומר בגוונים כצ״ל: ב״ה והא אמר מר כו׳ דעו׳ הלכה: ב״ה הטפויין שירוץ נ״ב שילונש בלע״ז: ב״ה הצד נחש כו׳ אינו צריך לצודה אלא שלא כו׳ כצ״ל:

תוספ׳ ב״ה אמר אביי כו׳ ותימא הוא כיון כו׳ נ״ב ונראה בעיני דהאי אמר ליה רבא שינויא הוא והוי כמו הא אמר ליה רבא כו׳ ודוק:

דף קח עא גמר ואי סלקא דעתך עור הוא היכא מרבי ליה קרא כו׳ כצ״ל: שם גברא רבה קאתי ממערבא וחייש במעיה וקא דלו מיא לאקבולי אפיה זיל תהי ליה כו׳ כצ״ל: שם אלא על גבי עור בהמה טהורה כו׳ כצ״ל: שם לייט רב ואמר מאן דמצערן לא לוקמו ליה כו׳ על גבי עור חיה טמאה כו׳ ואין צריך לומ׳ על גבי עור נבלה כו׳ מלא מעתה על גבי עור נבלות כצ״ל:

רשי׳ ב״ה בכנפיו כו׳ ומקטים הלכה: ב״ה להכשיר כו׳ בהמה שפסל בה ארי העור כצ״ל: ב״ה והתנן כו׳ ועצמות הדג נמי דכלי עצים דמקבלים טומאה כו׳ כצ״ל

כו׳כצ״ל: בד״ה דהוו דלו גליהו מגביהן הס״ד: בד״ה לאקבולי כו׳ עניין
אחר לקנחו כצ״ל: בד״ה תהא הריח כו׳כמו בת תיהי כו׳כצ״ל: בד״ה מנין לדם
כו׳חמשה דמים טמאים באשה וכולן כו׳בהו הא אמרינן כו׳ כצ״ל:
תוספ׳ בד״ה רבינו חננאל לא גריס כו׳הכי גרס חזנהו כו׳ כצ״ל:
עב גמרא במשנה • נותן שמן לתוך המים או לתוך המלח בתחילה כו׳כצ״ל: שם
טבולי מטבילנא כו׳כצ״ל: שם למאי נפקא מינה כי האי דרבנן הוי
שקיל כו׳כצ״ל ונ״ב ספרים אחרים כי הא דרבין: שם דשמיע ליה ממאן כו׳
שמיע ליה מלוי ולא ידעינן כו׳כצ״ל:
רשי בד״ה ואילו הן כו׳המים דהשמן מעכב כו׳כצ״ל: בד״ה שפיר דמי כו׳דטעמא
דרפואה דאסירא ליתא כו׳דדמי לטחינה שהוא אב מלאכה כצ״ל: בד״ה
כיוצא כו׳טובא מסו ואסור כו׳כצ״ל: בד״ה ותרווייהו כו׳ומר עוקבא הס״ד:
בד״ה יין בתוך העין דאמיץ כו׳הד״א: בד״ה שוהה צריך להיות שורה במים
והס״ד: בד״ה ונתן צריך להיות ונותן כו׳דכסבור שהוא יין כצ״ל:
בד״ה תקצץ נוח לו שיתקצץ שרוח רעה כו׳כצ״ל: בד״ה תקצץ ולא תגע שוב
כו׳נ״ב הוא פי׳ הראשון נוח לו שיתקצץ כדי שלא יגע שוב בעין כו׳:
דף ק״ט ע״א גמ׳ ואמר מר עוקבא כו׳כצ״ל:
רשי בד״ה לגיגית שמשילין בה שכר הסר ואחב מתחיל הדבוד תקצץ לא תיגע בה
קודם כו׳כצ״ל: בד״ה יד לפה או לחושם הסר: בד״ה מעביר בת המלך
אם הזיקה לעיניו כצ״ל: בד״ה שריקה כו׳משחשיכה שדי כו׳ הד״א: בד״ה
משמרת כו׳ שמרים הסר: בד״ה ר׳מאיר כו׳לשאר הימים הסר: בד״ה
והא דקתני כו׳ר׳יהורא היא דמפליג כו׳כצ״ל: בד״ה ד׳יוסי כו׳חורת מעיין
מים זוחלין עליהן לעניין שהם כו׳כצ״ל:
תוספ׳ בד״ה לדידי כו׳קשה ללי׳ אם כן כו׳ כצ״ל: בד״ה שריקה כו׳שמסננין ממעי
אבטיח כו׳כצ״ל:
ע״ב גמר׳ אין אוכלין אזוב יין בשבת כו׳כצ״ל וכן ברש״י: שם מאמגווא אליבא ריקנא
כו׳נ״ב פי׳ אגוז והוא כמו אמגווא ופלגא אמגווא דגיטין:
רשי ד״ה הא דאשתהי בגוויהו הס״ד: בד״ה שלא נשתהו כו׳ בעלמא הס״ד:
ד״ה ובהן שלשה גבעולין כו׳ בכל קלח ג׳גבעולין קנים דקים כו׳ כצ״ל:
בד״ה אניגרון כו׳וסתם אניגרון כו׳ כצ״ל: -
דף קי ע״א גמרא דילמא חיויא דרבנן טרקיה דלית ליה אסותא דכתיב כו׳ ובליליא לותביר־
לפוריה מארבע חבייתא כו׳• שהם דוקרים את המרה ומאן דאמר מי דקלים
שיוצאים מן שני דיקלי אמר רבה כו׳כצ״ל: שם זכמונא נמחק:
רשי בד״ה וגידמי להלולא ושבלא כו׳לפני החתן והכלה כו׳כצ״ל: בד״ה וליהדקיה

כו׳אוחזו בידו או מנתקו כו׳כצ״ל: ב״ה דמקני ביה חויא כו׳כצ״ל: ב״ה
לירכביה ארבע גרמידי כו׳כצ״ל: בה״ה בי חלתא בין החולות כו׳ כצ״ל:
ב״ה דשתנא אנא דרך כו׳ כצ״ל: ב״ה אגנא תחלי סל מלא שיחלים
כצ״ל: בה״ה משלשל מאד הס״ד: ב״ה היכא דעיילי צלולים הס״ד:
ב״ה הכי נפקי שמנוקין המעיים מן כו׳כצ״ל: ב״ה סיסני כלי זה יהא לך סימן
כו׳כצ״ל: ב״ה לזבה כו׳ואזיל הס״ד:

תוספו׳ ב״ה חיויא דרבנן כו׳ישכנו נחש דלא הוה ליה אסוותא כו׳כצ״ל: באד
דלית ליה אסותא נכתב בצדו פירוש משום חיויא דרבנן וקל: ב״ה וליתי
כו׳תחלי דטעמינהו כו׳ כצ״ל:

עב גמרא אפרשת דרכים ולנקטה כסא דחמרא בידה וליתי אינש כו׳ דכמונא ובונר
דמריקא כו׳דערלה ולנקטה כסא כו׳ולוקמה מהא ולותבה כו׳ ולימא לה קום
כו׳מוניני דנקירי וליעיליה כו׳ואי לא ליכול כרתי כו׳אושלן גלימיא ואיגני כו׳
גנא ביה כראיחמס וקם נפל כו׳מיניה לירוקא תרין כו׳כצ״ל:

רשי ב״ה לירקונה דאמרן לעיל קומא וגביא גילא כו׳כצ״ל: ב״ה וליגלח החולה
הס״ד: ב״ה אושלן גלימך השאילני הטלית הס״ד: ואחר כך מתחיל
הדבור ואיגנה בה ואישן בה כצ״ל והס״ד ונמחק מעט.

תוספו׳ ב״ה והתניא כו׳וכי תימא משום דהוי מצי לשנויי כו׳כצ״ל: ב״ה תלמוד
לומר כו׳בחוצה לארץ אלא האי בארץ כו׳כצ״ל:

דף קיא עא גמר שנאמר לא תאפה חמץ לא תעשה כו׳כצ״ל ונכתב בצדו שני פסוקים הם בויקרא
כתיב לא תעשה חמץ ואחר כך בפרשת צו את אהרן כתיב לא תאפה חמץ
חלקם ומשום הכי פירש רש״י שפיר אפיה בכלל עשייה היתה וקל״ו:

רשי בדבור המתחיל הכל מודים כו׳שאחזו דם אי מקיון או כו׳כן צריך להיות:
בדבור המתחיל דכתיב כו׳לא תעשה חמץ כו׳ כן צריך להיות: בדבור
המתחיל ליכא מכה מרפי צומות כו׳ כצ״ל: ב״ה למימרא כו׳ והא אמר
כו׳הוא סוף דבור:

תוספו׳ בדבור המתחיל לא סלקא דעתיך כו׳דהוא עצמו כו׳ טובל בלילה כו׳נכתב
בצדו רישא דמתניתין אין טובלין האזוב בלילה ומזין ביום אבל הוא כו׳:
באותו דבור אי נמי התם איירי בטבילה כו׳נכתב בצדו פירוש וצריך שתי
טבילות אחת לפגי הזאה כו׳. ונכתב עוד בצדו פירוש ויום כיפורים היה
בשמיני שלו והוא הוה כבר מן השביעי כך מצאתי בתוספות שנץ. ופירשו
שקרוי טבילה בזמנה דכל מה שיש לו להקדים הטבילה ולעשות מיד קרוי
זמנה אבל בסוף פרק קמא דמגילה הקשו התוספות אם כן לא תהיה טבילה
בזמנה והיכא דוחה יום כפורים וצריך לומר שקבל הזאה ביום כפורים מקטן

או

או בשוגג או שעבר והוה: בֿאד דאיכא נמי טבילה לאחר הזאה כצ"ל:

עב גמר ובאתריה דרב שכיח מישחא דורדא כצ"ל:

רשי בֿרה אף על גב כו' אל א במקומו הוא דשכיח דסכין כו' כצ"ל:

תוספ' בֿרה האי מסוכרייתא כו' מיטמיט במיא ואתי כו' כצ"ל ונ"ב פירש ישרה במים:
בֿרה מודה רבי שמעון כו' והא דאמר גבי כו' כצ"ל: בֿרה וגם צ"ל ושלש
מחלוקת כו' ונ"ב פירש במקצת ספרים היה כתוב ושלש מחלוקת ברבר תק
סבר אף על גב דשכיח אסור ורבי שמעון סבר אף על גב דלא שכיח שרי ורב
סבר כו':

הדרן עלך שמונה שרצים פרק יד

ואלו קשרים פרק טו

דף קיא עא גמ' בעי רב אחדבוי אחוי דמר אחא כו' כצ"ל ונ"ב סא דמן אחא ושם מקום וכן
מצאתי בתוספות שנ"ץ בשם ר"ח:

רשי בֿרה כך הוא כו' כדילפינן בכלל גדול מציידי החלזון כו' כדי לקצר' או להרחיבן
כצ"ל: בֿרה קשרא דקטרא בזממא כצ"ל וכן בע"ב: בֿרה איסטרידא כו'
רצועה בנקב שבראש הספינה כו' כצ"ל: בֿרה מפתח חלוקה כו' כצ"ל. וכן
בגמרא: בֿרה של פסיקיא כו' תלויין בראשו לקושרן בהן כו' כצ"ל: בֿרה
קושרין כו' חבל ברוחב הפתח כצ"ל והסר:

דף קיב עא גמ' דתניא סנדל שנפסקה שתי אזניו כו' טהור אחת מאוניו בו' טמא כצ"ל: שם
והוינן בה רבה אליבא דמאן כו' לעניין שבת נמי כו' כצ"ל:

רשי בֿרה בדרבנן כשקושרין כו' נ"ב והסמ"ג פירש בשם ר"י בעניין אחר וכן המרדכי
שאדרבה התלמידי חכמים קושרין כי אין חולצין מנעליהן מרגליהן אלא בליל
שבת לפי שלומדין בכל הלילות ושוכבים מעט במלבושים ומשום הכי פטור
אבל אסור כו' עיין שם: בֿרה ברחומרתא כו' או חדש הסד: בֿרה
אליבא דמאן כו' לבר פלוגתא הסד:

עב גמר נפסקה שנים ותיקנה שהור מלטמא מרדס אבל שמא מגע מדרס כל זה נמחק:
שם אם ראשונים בני מלאכים כו' כצ"ל:

רשי בֿרה הכא למילתיה כו' משוי ליה הסד: בֿרה אבל טמא כו' דעדין כלי הוא
לאשתמושי ביה תשמיש אחרינא ומאב הטומאה טהור דלא הוי מיוחד עוד
למנעל והוי ראשון דחזי למילתא כו' כצ"ל ונ"ב סא: בֿרה חמורו דר' פנחס

כו׳ודרבי חנינא במסכת תענית הסד ונ״ב לא דק כי הוא במסכת שקלים בירושלמי ומעשה דתענית הוא דרבי יוסי דמן יודקרי דבי הוו ליה מגדו ליר׳ הוי משדרו אגרא אגבה ואי מטפא ליה כו׳ לא הוה אזלא עיין שם:

תוספו׳ ב״רה סנדל שנפסקה כו׳והגיה אבל טמא במגע מדרס כו׳כצ״ל ונמחק טמא מגע מדרס: באר אפילו מגע מדרס כדקתני סיפא כו׳ כצ״ל ונ״ב פירוש סיפא דלעיל במסכת כלים וקל: ב״רה אבל טמא כו׳על כרחך אחר שניטלה הראשונה ונתקנה כו׳נ״ב לאו דוקא שאחר כך בא לו המגע ולא בתחילה שהרי כל עת היה נוגע בעצמו אלא רצה לומר שלא נחשב מה שנגע בעצמו כי אם מה שנגע בעצמו אחר שניטלה אוזן הראשון וביון שניתקנה ושוב ניטלה השנייה לא שייך לומר פנים חדשות שהרי בא טומאה מגע מדרס כשחסרה אוזן אחת ועכשיו נמי לא נחסרה אלא אחת ומה שכתב התוספו׳ אחר שניטלה הראשונה וניתקנה לאו דוקא שבא אחר התיקון אלא אחר שניטלה והתיקון בעינן באמצע שלא יהיו שניהם ניטלים כאחד ומשום הכי דייקי התוספו׳ אחר שניטלה הראשונה כו׳ דאם לא כן הוי ליה למימר אחר שניתקנה הראשונה:

ודוק: באר ולפירוש הקונטרס קמא ניחא כו׳נ״ב פירש לעולם אירי שדרס עליו הזב יחף ומכל מקום לא אמרינן פנים חדשות למגע מדרס דאפלו נפסקו שניהם שייך מגע מדרס והוא הדין שנוכל לומר שלא דרס עליו הזב אלא משו׳ שנגע בעצמו בתחילה מיד כשנעשה המדרס אליבא דרש״י ודוק: באד בפרק שני דעירובין פירוש בקונטרס נ״ב דף לד ושם מבואר: באד והסנדל בטל לאוזן כו׳נ״ב פירוש אם כן הוי נמי לסנדל גופא מגע מדרס ודוק:

דף קיג עא גמ׳ וחלבי שבת קרבין ביום הכפורים אבל לא של יום הכפורים בשבת ר׳ עקיבא אומר כו׳ כצ״ל:

רשי ב״רה וקושרו בפרה ראשה אחד והשני כו׳ הר״א: ב״רה כובד כו׳אנשובל״ש הסר: ב״רה מקצת עליו כו׳ לאחווה הסר: ב״רה ישנים קיפולין כו׳ שהחדשין קשין כו׳נ״ב אבל בסמ״ג פירש משום שהחדשי׳ מתמעכין ומתלכלכין מיד אם לא מקפלין עיין שם: ב״רה ממצא חפצך כו׳ מה היא צריבה אחר השבת כצ״ל והסר:

עב גמרא שכל מתי מבול נצטללו לשם ויש אומרים כאלו אוכל שקצים ורמשים ור״א ורבי אתמחויי אתמחו אלא ביון דמלקין כו׳כצ״ל ונ״ב מתי ספרים אחרים מימי עולם: שם וקרחו ליה תחלי בלביה כו׳והלקט בשדה אמר רבי אליעזר כו׳ כצ״ל: שם שתי שבלין לקטה שלשה שבלין אינה לקטה כצ״ל. ובן בנו רשי ב״רה שני שבלין לקטה:

רשי ב״רה הכי גרסינן כו׳כרבי יוחנן מרדיש ותחת כבודו כו׳הר״א:

ואמר רב חייא

דף קיד עא גמ׳ ואמר רב חייא כו׳ כצ״ל: שם רבינא אמר רבד איתמר כצ״ל ונמחק שנאמר מרבדים רברתי ערשי ונ״ב אינו מן הגמרא והוא מלשון הרשי׳ וברי״ף ובאשרי אינו: שם ואמר רב חייא כו׳ רבי ינאי לבניו בני כו׳ עולת שבת בשבתו לימד כו׳ רבי עקיבא אומר עולת שבת בשבתו לימד כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה רבר איתמר שכבת זרע כו׳ נ״ב והרי״ף פירש בעניין אחר עיין שם: בד״ה בבשמים מינים כו׳ כצ״ל ונ״ב נראה לי וונים ופסוק הוא בדברי הימים בבשמים וונים מרוקחים: בד״ה מרדעת כו׳ אמר בה הסר: בד״ה אלו כליס כו׳ אוליירין לבנים כו׳ מעט ובנאים כו׳ כצ״ל והדא:

תוספו׳ בד״ה ואפילו במסכת כלה כו׳ בפרק האיש מקדש גבי כו׳ ומיהו בפירוש רשי דקדושין אין כתיב בה דבר אחד מתלמודו כצ״ל: באד ורבי יצחק מפרש בהאי מסכת כלה כו׳ נ״ב פירוש העניין שהלשון אפילו במסכת כלה משמע לגריעותא ובפרט בקדושין שהרי מסיק לשם אין אומרין בשמעון בן עזאי כו׳ והכא מוכרחים לפרש לשבח ראי לגריעותא וכי בעבור מסכת כלה לחוד ראוי למנותו פרנס ומשום הכי פירש כאן רשי׳ לשבח אלא שקשה לבעל התוספות סוף סוף דוחק הוא שלשון אחד ישתנה בפירושו שהרי לשם אומר ממש כמו כאן על כן פירש שאף הכא לגנאי אלא שאין מסכת כלה ברייתא לחוך אלא הדרשות הצריכין לרגל כו׳ ומכל מקום דוחק הוא למנותו בעבור זה פרנס בכלל מאחר שאינו אלא במסכת זו לבד לכך פירש שאינו ראוי למנותו לפרנס אלא באתריה כדלקמן ודוק:

עב גמרא כי סליקנא להתם אשכיחתיה ליהודא כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה שבות קרובה כו׳ דבר רחוק הסר: בד״ה ולא מבדילין כו׳ וקדוש יום שמקדשין על היין הוי היכרא כו׳ כצ״ל: בד״ה למוצאי צל מוצאי שבת: בד״ה אלא לאו כו׳ שבתות השנה הכא לא כו׳ הדא:

דף קטו עא גמ׳ מותר בקניבת ירק ובן מפציעין כו׳ כצ״ל וחשאר נמחק:

הדרן עלך ואלו קשרים פרק טו

כל כתבי פרק יו

גמרא שם והם מתאבדים מאליהם כצ״ל ונמחק מרקיבין:

רשי בד״ה ואפילו הכי כו׳ ואף על פי שכתובין בכל לשון כו׳ מיהא שעונין גניזה כצ״ל והסר: בד״ה רבן גמליאל כו׳ אלא ארם גדול קרי ברבי כצ״ל: בד״ה רבן גמליאל

ב"ה רבן גמליאל כו' הוקן ורבן גמליאל שהיה בדורו כו' כצ"ל: בד"ה גב מעלה שבהר הבית שבהר הבית היו כו' כצ"ל:

עב גמרא אלא נשרפין במקומן הן ואזכרותיהן מכאן כו' כדתניא אין בין כו' כצ"ל:

רשי ב"ה דילמא כו' כרב הונא מיהו כרב חסדא כו' כצ"ל: ב"ה יפרשו צ"ל נשרפין: ב"ה דלא מיקיים אין מתקיים כדיו כצ"ל: ב"ה האי רב המנונא תנא מצילין כצ"ל: ב"ה תרגום שבתורה יגר שהדותא ושבנביאים כגון כו' להון שכתבו מקרא כתב עברי כו' כצ"ל והל"א: ב"ה עשה לה סימניות כו' מן הסמוכות לה הסד ואחר כך מתחיל הדבור למעלה ולמטה בתחילה ובסוף ויהי בנסוע הארון וגו"ב בפרש"י מדויק ראיתי כתוב כך נון הפוכה ז ויהי בנסוע הארון ז ועל זה סומכין הנקדנים לעשות ב' נו"ן אחת קודם ויהי בנסוע ואחרת אחריה אבל במדויקים לא ראיתי וקרוב בעיני שפסולה לפי מה שפסלינן בחסר ויתיר אפילו אות אחת ולכתחילה לכולי עלמא אסור והסימנין שנאמרו כאן רצה לומר שעשה פרשה לפניה ולאחריה. ואולי זה הציור של נון הפוכה תלמיד אחר הגיה נראה לי:

דף קיו עא גמר עמודיה שבעה אלו שבעה ספר תורות נ"ב נראה לי שבעה ספרים של תורה שם משום ההוא דגייז כו': תא שמע הגליונין וספרי מינין אין מצילין אותן מפני הדליקה מאי לאו גליונין דספרי תורה לא גליונין דספרי מינין וספרי מינין גופייהו מצילין אלא הכי קאמר וספרי מינין הרי הן כגליונין. גופא כו' כצ"ל והשאר נמחק. שם שאפילו הרודף אחריו להורגו כו' כצ"ל:

רשי ב"ה שאין זה מקומה כו' אלא בדגלים היתה לאויה ליכתב כו' כצ"ל: ב"ה לא מן כו' מהר סיני אירי כדכתיב לעיל מיניה כו' כצ"ל: ב"ה ז' ספרי תורה כו'. נמצא שלמעלה ספר לעצמו ושלמטה ספר לעצמו הואיל כו' כצ"ל והל"א ואחר כך בסוף הדבור נמחק ושלמטה ספר לעצמו: ב"ה הגליונין כו' קמיבעיא ליה כגון כו' כצ"ל: ב"ה ותיפוק ליה כצ"ל: ב"ה מקום הכתב שנמחק הסד ואחר כך מתחיל הדבור לא מבעיא לי כו': ב"ה אמרו ליה כו' קשה לי דוכתיה כו' וקשה לי ריחו וכל כו' כצ"ל: ב"ה רבי מאיר כו' ולפי שהן כו' כצ"ל:

תוספו' ב"ה פורענות כו' אלא נפסוק פרשה כו' כצ"ל: ב"ה פילוספא כו' ור' שמע מיהודי אחד שבא מארץ יון ואמר דבלשון יון כו' כצ"ל:

עב גמרא עשיתי ולא לאוספי על כו' כצ"ל:

רשי ב"ה אמר ליה כו' דגליהון כו' הסד: ב"ה נהיר נהורך כו' רמזה שנתנה לו כו' כצ"ל: ב"ה אמר ליה רבן גמליאל כו' נצחתי בשוחד והכל כדי שישמעו המתאספים שם נבלותו ומי הוא כו' כצ"ל והוא סוף דבור: ב"ה פסקי

סדרי בכתובים היו רגילין לקרא בבית הכנסת פרשה בכתובים כצ"ל והס"ד
ב"ד יומא דאסתנא כו' שהיא בינונית לא חמה ולא צנה כו' כצ"ל: ב"ד:
בתרתי פליגי כו' לשלשל הפסח אחר כו' כצ"ל:

דף קיז ע"א גמר דשקיל ליה כברזי כו' כצ"ל וכן ברש"י וכן בתוספות:

רשי' ב"ד אינימא כו' עם הספר הס"ד: ב"ד התם כו' בתובו הס"ד: ב"ה דילמא אדהכי והכי נפלי כו' כצ"ל: ב"ד יציל כו' ומשקין הס"ד: ב"ד שתי מחיצות מכאן ומכאן הס"ד:

תוספו' ב"ד התם צריך להיות הכא: ב"ד מי דמי כו' כיון דהשתא סבר שיכול לנער כו' נ"ב פירוש קודם שמשיב אדהכי והכי נפלה דליקה ודוק: ב"ד דשקיל ליה כברזי כו' הוה ליה למחשב התם דחיית הפשט כו' נ"ב פירוש אצל מלאכות ממש כגון שחיטה והקטר וק"ל: ב"ד ועוד לרבנן נציל לתוכו אוכלין ומשקין ואדמפלגי בין חצר כו' כצ"ל. ונמחק ואמאי נקט חצר מעורבת:

עב גמרא הוה בצע אכוליה שירותיה כו' נ"ב הרשב"א כת' שהיה בוצע על שתיהן עין בלן:

רשי' ב"ד ויצרף סמוך כו' בגומא מצרף כו' הד"א: ב"ד בצע לכולה בו' שנראה כמחבב כו' כצ"ל:

דף קיח ע"א גמר שתי סעודות מאי לאו דלא אכל כו' סעודה אחת מאי לאו כו' ואם שבת נותנין לו כו' כצ"ל:

רשי' ב"ד מכלל כו' סבירא ליה הס"ד: ב"ד אין פוחתין כו' אצלם הס"ד: ב"ד חבלו של כו' דוד בא בא קטיגוריא כו' כצ"ל:

תוספו' ב"ד במנחה מצילין כו' י"ד שחל להיות בשבת כו' כצ"ל: ב"א חשיב כסעודה אחת כו' נ"ב פירוש לענין שיור: ב"ד והא דתנן כו' וכי אויל ריקם כו' נ"ב פירוש אפילו אם תמצא לומ' דהך דמוצאי שבת לא חשיב כרשני לעיל מאי דהוה ליה למיכל באפוקי שבתא כו' מכל מקום קשה וכי אויל ריקם וק"ל: ב"א נותנין לו באחד בשבת אף על פי שבשאר ימים כו' כצ"ל:

עב גמר אפילו עובד עבודה זרה כדור אנוש כו' כצ"ל: שם אמר רב פפא לרידי חשדן כו' נ"ב נראה דאפשר מכוון על האי עובדא דב"ב דרב פפא הוה סליק לדרגא כו'. דאמר ליה רב חייא בר רב מדפתי לרב פפא שמא עני בא לידך ולא פרנסתו כו' ודוק: שם ואמר רבי יוסי כו' כצ"ל בכל העמוד:

רשי' ב"ד מיושבי צ"ל ממושבי: ב"ד מעמידי צ"ל ממעמידי כו' הגיע עת לעמוד ולאכול כצ"ל: ב"ד לא ראו קורות כו' כשפושט חלוקו ולא היה הופכו מרוב צניעות שכשפושטו כמו שהוא דרך ראשו כו' כצ"ל:

תוספו' ב"ד עיון תפילה כו' דאמר רבי יצחק שלשה דברים כו' ועיון תפילה ומוסר דינו לשמים על חבירו והא דאמר כו' כצ"ל:

אמר בא

דף קיט עא גמ׳ אמר בא ונצא כו׳ נ״ב משמע שהיה יוצא לשון למהר ולטרוח לכבוד שבת והכי אמרינן בבבא קמא פוטר היה רבי יוסי בערב שבת בין השמשות מפני שהוא רץ ברשות מאי ברשות מצוה כי הא דרבי חנינא כו׳ תוספ׳: שם רבי ינאי לביש מאניה מעילי למכסי ואמר כו׳ כצ״ל: שם ואמר להו אשור כו׳ כצ״ל: שם רב הונא מדליק שרגא כו׳ נ״ב מצאתי בתוספות ארוכים וז״ל והיו שם הרבה נירות והיתה אשתו מדלקת אחרת עד כאן לשונו ואני אומר דיכול להיות שהוא הדליק תחילה כדי שאשתו היתה מדלק׳ נר של מצוה וקל׳ שם קצב היתי וכל בהמה שהיתה כו׳ אמרתי לו אשריך שזכית וברוך המקום שזיכך לכך כצ״ל:

רשי בד״ה ומושיף נורא כו׳ דשאגא תדהר נ״ב כדלקמן בפרק מפנין דף קכ״ט פירוש בסא של עץ ששמו שאגא ובלשון המקרא תדהר וברוש פרק אין מכירין מפרש מאי תדהר שאגא כו׳: ב״ד וכבדתו אשבת מהדר דאי כו׳ כצ״ל:

עב גמר מלאכי השרת המלוין לו לאדם מניחין ידיהן כו׳ מאי אמן אמר רבי חנינא אל מלך נאמן כו׳ את יום השבת ולבלתי שאת משא ובא בשערי ירושלים ביום השבת והצתי אש כו׳ כצ״ל: שם כי תועבה עשו וגומ׳ כצ״ל ונמחק גם בוש לא יבושו: שם במלאכי אלהים ובוזים דבריו ומתעתעים בנביאיו כו׳ אמר ריש לקיש אין העולם מתקיים כו׳ לבניין בית המקדש ואמר ריש לקיש לרבי יהודא נשיאה כו׳ תחת ידך והמשכלה הזאת תחת ידך דברים כו׳ כן צריך להיות:

רשי ב״ד ויכלו הקב״ה וזה המספר בשבחו כו׳ובשבח של שבת כצ״ל: ב״ד יסדר כו׳ לילי שבת הסד: ב״ד כי פרעו אהרן כצ״ל: ב״ד במשיחי כו׳ בשמן הסד:

תוספ׳ ב״ד מצא נר דלוק כו׳ וקשה לשלשלם נ״ב פירוש ויש תיקון אחר לכסות את הפת עד אחר הקידוש כו׳: ב״ד כל העונה יהא שמיה רבה בכל כחו כו׳ כצ״ל וכן בגמרא:

דף קכ עא גמר׳ והמכשלה הזאת תחת ידך כל זה נמחק: שם ולא תלמוד וממאי דילמא כו׳ אמר להו גמרינא אמרו ליה כו׳ואף על פי שיש בו מאה סעודו׳ כו׳כל מה שיכול ללבוש ועושף כל מה שיכול לעשוף כו״: שם פיסקא ולהיכן מצילין כו׳ צ״ל קודם מאי שנא הכא כו׳:

רשי ב״ד דאי אמר כו׳תורה הסד: ב״ד כל כלי כו׳ וקיתוניות הסד: ב״ד בבא להציל שהציל בסל אחד כדקתני סל מלא כו׳כצ״ל: ב״ד או בבא כו׳ לאסוף ולכנוס כצ״ל: ב״ד מהפקירא ליה למיתני הסד: ב״ד והכי קאמ׳ כו׳הכי קאמר הני ירא שמים כו׳ כצ״ל: ב״ד פרגוד כו׳ מבפנים הסד: ב״ד וסודר כו׳ראשיו בפניו כו׳ כצ״ל:

עב רשי בד"ה מאי טעמא כו' אין דרך להבעיר ברוח כו' כצ"ל: בד"ה אף כלי כו' ואין משתבר אלמא כו' הד"א: בד"ה כורך כו' שלא ימחק השם במים כו' כצ"ל: בד"ה אלא אי איכא גמי כו' כצ"ל:

תוספו' בד"ה פותח ונועל כו' שעל ידי כן מתנדנד הנר כו' נ"ב פירוש והנרות קבועים בגוף הדלת ולא כפירוש רשי עיין באשרי:

דף קכא עא גמ אין שומעין לו מפני כו' אלא מהא ליכא כו' כצ"ל:

רשי בד"ה הזב כו' מקצת שביעי ספירה כו' כצ"ל: בד"ה בעל קרי כו' אוכל טהרו' טובל כל היום כו' כצ"ל והד"א: בד"ה הא כל המכבה אינו מפסיד כו' וגוי מדעתיה דידיה עביד שרי כצ"ל: בד"ה אל תכבה כו' ומיהו גילוי דעתא דלא כו' כצ"ל: בד"ה כופין קערה כו' הנר ואף על פי כו' בשבת ואותיבנא כו' כצ"ל והד"א:

תוספו' בד"ה הכי גרסינן כו' לתפילה יכולין לשבול כו' נ"ב לאו דוקא והוא הדין שצריכין לשבול כדי להתפלל בטהרה והכי פירושו בשלמא אי גרסינן אינו צריך אבל יכול לשבול אם כן משום תפילה גם כן יכול לשבול וצריך לשבול לאפוקי אי גרסינן אינו יכול לשבול אם כן הכי נמי גבי טמא מת ושרץ אין יכולין לשבול מאחר שאין צריכין טבילה לתפילה ודוק: בד"ה רבי יוסי כו' חד תנא הוא ותרוייהו כו' כצ"ל:

עב גמרא וכי תימא גרף של רעי אגב מנא אין גופיה לא כו' כצ"ל: שם ואפקוה באשפה כו' כצ"ל: שם זבוב שבארץ מצרים וצירעה כו' שנזדמנו לו להורגן כו' לפי תומו ואמר רב ששת כו' לפי תומו ואמר רב קטינא כו' כצ"ל:

רשי בד"ה לא אייתו ליה והשיבוהו לארץ כצ"ל: בד"ה מפני קטן שלא ישפח בו ויתלכלך כצ"ל: בד"ה והלא כו' ראויה לשלטל כצ"ל: בד"ה נהרות כו' וכי קמן כיון כו' כצ"ל: בד"ה אמר ליה כו' אתנייה הסר: בד"ה ומאן לימא כו' מיתנייה וכל כו' הד"א: בד"ה ואנא כו' תיקשי כי אמר כו' נהרגין ברצון כו' הד"א: בד"ה אמר ליה רבה לתנא כו' על כך אין רוח כו' דאי לא מזיקי השתא כו' כצ"ל והד"א: בד"ה או לא וביוצא כו' כצ"ל: בד"ה רוק דורסו כו' דממילא ממרח הוא כו' כצ"ל:

קכב עא רשי בד"ה אי משום כו' לעיל גבי שבת נקט כו' כצ"ל: בד"ה מעמיד כו' מחוברים הסר:

תוספו' בד"ה משקה אחריו כו' להביא הבהמה לשם ואין זה דוחק דדומיא דמתניתין איירי האי בתרי עברי דנהרי שאין הבהמה יכולה לירד לבור ואף על גב דהך בבא כו' כצ"ל: בא"ד מיהו לעניין אותו ישראל כו' נ"ב יש לפרש להיתר ל"ל מאחר שלאותו ישראל עצמו לא מצאנו חילוק בין איסורא דאורייתא לרבנן והתם שרי אף לישראל עצמו שהוציא הפירות חוץ לתחום וקל: אם כן יש

ראיה משם להיתר. ויש מפרשים לאיסור וקאי אמה שלמעלה דאין ראיה משם משום דהתם איתעביד איסורא דרבנן מיהו היכא דאיתעביד איסורא ובאתה להתיר אף לאותו ישראל שנעשה המלאכה בשבילו משום שהיה יכול בעצמו לילך וליהנות משם חילוק זה לא מצאנו וכן משמע באשרי עיין שם: ברה"ה איני כו' ומצפה מתי יבבה כדאמרינן לעיל כו' כצ"ל:

הדרן עלך כל כתבי פרק ששה עשר

כל הכלים פרק יז

עב גמר ואת המלגז לתת עליו לקטן כו' נ"ב באלפסי גרס לתת עליו פת לקטן: שם של שידה ושל תיבה כו' אלא של שידה ושל תיבה ושל כו' כצ"ל: שם ויש סתידה בכלים ושניטלו קאמר אמר ליה רבא כו' כצ"ל והשאר נמחק: שם אמר ליה רבה אלא מעתה כו' כצ"ל:

רשי ברה לפתוח בו את כו' כצ"ל: ברה נוטלין כו' בשבת מהיתר ציר שלהן כצ"ל: ברה לול בנין העשוי לתרנגולין הס"ד: ברה אי קסבר כו' יש בנין יש סתירה כו' הא': ברה ושניטלו קאמר והכי קאמר כו' הא':
ברה לצורך גופו שגופו ראוי עוד כו' כצ"ל:
ברה לעולם קסבר כו' דלא דמיא כלל למאי דאיירי בה כו' כצ"ל: ברה רחת ומלוג כו' מדבעו מיניה כו' כצ"ל:

דף קכג עא גמר מיתיב אביי לרבה כו' כצ"ל: שם איתיביה ושוין שאם קיצץ עליו כו' כצ"ל והשאר נמחק: שם כיון דשמעה להא דאמר כו' כצ"ל:

רשי ברה דבר שמלאכתו לאיסור אם צריך לגופו בשבת מלאכה כו' הא' וכצ"ל:
ברה בסיבי כו' אורגין סיבי חן עמודין זיירי כו' הא': ברה פנה תאנה הס"ד:

תוספו' ברה בסיבי זיירי כו' מזורי דין חביט ביה. בוכנא דין בטיש ביה ולפירוש הקונטריס כו' כצ"ל: ברה האי פוגלא כו' כל שכן טילטול מן הצד ויש לומר כו' כצ"ל:

עב גמרא אחר הכא לא פקיד נרשם מתניתין. שם ווהמא ליסטרן של קדרה כו' כצ"ל: שם וחזרו והתירו לצורך מקומו כו' כצ"ל: ונמחק דבר שמלאכתו להיתר: שם אמר רבא התירו כו' אם יש בו שום כו' בימים ההמה ראיתי כו' ולא נטילתן כו' כן צריך להיות:

רשי ברה אפיקטוזין קיא שותה משקים ומקיא כו' ולשתות היום הרבה כו' כצ"ל:

בד"ה קנה של כו' ומגיען לבית חבד כצ"ל: בד"ה מקבל טומאה כו' קצת הס"ד:
בד"ה ואמאי כי יש קשר כו' כצ"ל: בד"ה ג' כלים כו' מפני שהיו מקילין בה
כצ"ל והס"ד: בד"ה וסכין קטן כו' ואוכלין דהנך תדירין בתשמיש כצ"ל:
בד"ה התירו עוד כו' והתירו לקמן מפרש מאי כולהו הנך התירו כצ"ל והס"ד:
בד"ה עד שאמרו כו' הכל עד שיאמרו כו' הר"א: בד"ה התירו לטלטל דבר
שעיקר מלאכתו בחול כו' בשבת התירו כו' כצ"ל הר"א: בד"ה וחזרו כו' מקומו ו
הס"ד: ואחר כך מתחיל הדבור וחזרו והתירו אף מי כו' ונמחק את אלו:
בד"ה כל הכלים הללו ולמה שאמרנו חוץ מן המטר הגדול דלא שרי לא לצורך
גופו כו' כצ"ל: ב"ד"ה מה לי כו' ניהו הס"ד: בד"ה לא סידור כו' להפרידן
כדי ליכנס כו' כצ"ל: ב"ד"ה ולא נטילתן כו' ישנה הס"ד:

תוספו' בד"ה מקצוע של כו' היו מטלטלין הס"ד: ואחר כך מתחיל הדבור איתיביה
כו' ליה רבה חבי לעיל אלא פדיך לרבא כו' ורבא לא בעי כו' ורבה דמשני כו'
כן צריך להיות:

דף קכד עא גמ' דתניא רבי יהושע אומר נגר שיש בראשו גלוסטרא שומטה כו' כצ"ל: שם
אמר רבה לצורך כו' אמר ליה אביי לרבא למר כו' וכן בדלת והא בקעת ביום
טוב דבר כו' ומי לא גזרינן כו' אמאי דילמא עד כאן לא כו' כצ"ל:

רשי בד"ה גלוסטרא כו' רבי יהושע אומר נגר כו' גלוסטרא שראשו ע"ב וראוי כו'
כצ"ל: ב"ד"ה משום איעפושי כו' אניסא ומשום כו' הר"א: ב"ד"ה מדוכה
רבי נחמיה כו' ואפילו תרווד אין ניטלין כו' המיוחד כצ"ל והוא סוף דבור והכל
דבור אחד: ואחר כך מתחיל הדבור הכי גרסינן מתניתין כל הכלים ניטלין
לצורך כו' גמר' מאי כו' כצ"ל והר"א: ב"ד"ה ודבר שמלאכתו כו' לא ורבה
לטעמיה כו' כצ"ל והר"א: ב"ד"ה אמר ליה רבא כו' אלא כו' ולרבה לצורך
גופו כו' המיוחד לו ובין לרבה כו' כצ"ל והר"א: ב"ד"ה הני קערות כו' היכא
משלטלין להו לסלקן מלפנינו הס"ד וכצ"ל: ב"ד"ה ואם לאו כו' לגופה אלא
למקומה אלא כו' כצ"ל: ב"ד"ה והא בקעת כו' וכל שכן לצורך מקומה כצ"ל:
ב"ד"ה משילין כו' גשמים ממשמשין ובאין כו' דלא טריחא מילתא כו' כצ"ל:
ב"ד"ה לא קשיא כו' ממון רבי יהושע כו' הר"א: ב"ד"ה והא דתנן כו' רבי אליעזר
היא הוא סוף דבור:

עב גמרא גלית דעתיך דכרבה כו' עושין מעין מלאכה כו' אר"ת פי הפך כו' על גבי אביהן
מותיב כו' דמר סבר מוכן כו' לטלטולינהו דחזו למיזגא כו' קאויל דמחווא
איתווס מסאניה טינא כו' כצ"ל:

רשי ב"ד"ה מחמה לצל כו' ליתיב עלה כו' כצ"ל: ב"ד"ה וקתני כו' ואסירי הס"ד:
ב"ד"ה והא דתני מסיקין בשניהם כצ"ל: ב"ד"ה רבי שמעון כו' נולר הס"ד:

ב"ה אפילו בברמלית כו' ראולי ליתבי כו' כצ"ל: ב"ה ורבא כו' בעלמא נמי לא כו' כצ"ל: ב"ה שנתכוונתה כו' החבית הס"ד. ב"ה לא יספוק כו' בפטיש הוא סוף דבור:

תוספו' ב"ה הא רבי נחמיה כו' בחול לשרוף אותו כצ"ל:

דף קכה ע"א גמ' טמאים הם וטמאים יהיו לכם כו' כצ"ל: וכן אחר בך:

רשי' ב"ה שאם מסיקין כו' בתוכו לאור דרך שוליו או כו' כצ"ל ונ"ב דרך שוליו פירו' דרך נקב שוליו כי אין לו שוליים כן גירסא הנכונה וכן מצאתי בפירוש מדויק וכן מצאתי בפירוש המשניות דכלים להרב רבי עובדיה עיין שם: ב"ה ההוא לאידך כו' נתיצה הס"ד: ב"ה בהיסק כו' מעולם והיסק ראשון הוא שנחלקו כו' משיסיקנו לאפות בו כו' כצ"ל והא"א: ב"ה ואמר עולא כו' יפה מקבל טומאה לא תימא כו' הא"א: ב"ה מתקיף כו' תנור דהוא גופיה כו' כצ"ל והא"א: ב"ה כיסוי כו' בית אחיזה תנור כו' הא"א: ב"ה האבן כו' ומתוך שהיא קלה כו' כצ"ל:

תוספו' ב"ה בשברי כו' לפי תירוץ זה תימא כו':

עב גמרא במשנה נמחק כסוי כלים שיש להם בית אחיזה כו' עד סוף המשנה. שם ולא הצריכן רבי למעשה כו' כצ"ל:

רשי' ב"ה זמורה של גפן הס"ד: ב"ה דהתם כו' הדקה בטולי כו' הא"א: ב"ה צאו ולמדום כו' לפי שאין הזמנה במעשה כל דהוא מועלת כו' כצ"ל: ב"ה קפיד כו' אסור לשלשלו כו' כצ"ל: ב"ה שאינה כו' לתלות בה טפיח ולמלאות וחישב עליהם כצ"ל והס"ד: ב"ה גזירה כו' אבל בחריות לישיבה ליכא כו' כצ"ל: ב"ה שאין עושין כו' ופקק החלון דמתניתין הוי למעלה בגג ולא מן הצד כצ"ל והס"ד: ואחר כך מתחיל הדבור להוסיף כגון כו' והשאר נמחק. ונ"ב בלשון הזה הביאו התוספות בפרק מי שהוציאוהו:

תוספו' ב"ה ואזדו לשעמייהו כו' מעשה שהצריכן רבי כו' כצ"ל: ב"ה אד ויש לומר כו' נכתב בצדו ובתוספות ארוכים מצאתי ונראה לרבינו תם דלא גרסינן אמר רב אסי אמר רבי יוחנן אלא אמר רב יוסף אמר רב אסי דרבי יוחנן מצריך מעשה לקמן גבי עובדא דרבי ולקמן גבי כסוי כלים מצריך ר' יוחנן תורת כלי אלא רב אסי גופיה הוא דאמר כאן מהני הנחה ואזיל לטעמיה דאמר לעיל גבי חריות של דקל מהני ישיבה בעלמא ולקמן מייתי ראייה מדרבי אסי צאו ושפשפום אמר להו ומקיל מרבי אמי ואינו מצריך ללמדם שמע מינה דהכי נמי מקיל מרבי אמי אבל איהו גופא לא קאי אליבא דרבי יוחנן דאמר רבי הצריכה למעשה ואיהו סבר דרבי לא הצריכה למעשה אלא לשפשוף. ואם תאמר סוף סוף אמאי בעי גבי אבנים שפשוף וגבי חריות של דקל אפילו בישיבה בעלמא

סגי. ויש לומר דחריות יותר הן ראוין לישיבה מאבנים כי אבנים מוקצות הם לבנין. ומה שאמר לקמן אמר רבי אסי אמר רבי יוחנן והוא דאיכא תורת כלי כו׳. צריך לומר דתרי אמוראי אליבא דרב אסי כי רב יוסף אמר משום רב אסי הא דהכא דלא מצריך שום מעשה גבי אבנים ואבן על פי החביות בהנחה סגי והוא אליבא דרב אסי דלעיל בפרק במה טומנין גבי חריות של דקל כו׳. והא דלקמן הוא רב יהודא בר שילת משמיה דרב אסי ולא סבירא ליה כל הא דלעיל מיהו אומר ר״י דיש לתרץ דלא תיקשי מרבי יוחנן ומרב אסי כו׳כמו שכתוב בפנים: באותו דבור מסותת ומרובע כו׳כצ״ל: בד״ה הכל מודים כו׳דופן סוכה דפריך התם והאמר רבה כו׳ורבנן איתא באהל כבעשיית דופן כו׳כרוך בודיא ושייר בה טפח כו׳ כצ״ל:

דף קכו עא גמ׳ ותניא איזה נגר הנגרר כו׳ואמר רבי יהושע כו׳ומי אמר רבי יוחנן הכי והתנן כסוי הכלים כו׳כצ״ל:

רשי בד״ה אמר ליה רבי ירמיה אמאי פשיט ליה מר לקולא כצ״ל: בד״ה לימא כו׳ אם ראשו נגרר לארץ וריבנן אמרי כו׳כצ״ל:

תוספו׳ בד״ה הכל מודים כו׳ומהאי טעמא הוה מקפיד כו׳כצ״ל: ב״ה בין קשור כו׳ אלא תוספת אהל עראי ותוספת אהל עראי שרו רבנן כו׳כצ״ל: בד״ה והמונח בו׳דהוי אכסוי קרקעות שהחמירו כו׳במקדש בקנים ובמקלות דלעיל אבל כו׳ כצ״ל: ב״אד דעד כאן צריך לומר דעל כרחך איבעי כו׳: ב״ה רבי יהודא כו׳ורבי יוחנן לרב יהודא כו׳. נ״ב פירוש עם רב יהודא:

עב גמרא וכי תימא הכי נמי דאיכא תורת כלי עליו ומי בעי ר׳שמעון בן גמליאל תורת כלי עליה כו׳כצ״ל. ונכתב בצדו ותימא גדולה לפירוש לי דלעיל שפירש חריות של דקל דאוים הן לישיב׳ומשום הכי לא בעי קישור לרב אסי אף דסבר הכא דבעי תורת כלי ויש ג׳חלוקים. כסוי כלי בעי תורת כלי. אבנים לישיבה בעי שפשוף. וחריות לא בעי אלא ישיבה או מחשבה. כדמוכח לעיל בפ׳ במה טומנין אם כן איך פריך הכא לרבי אסי אמר רבי יוחנן הלא בעל כרחך לא דמי להדדי לדעת רב אסי משום רבי יוחנן וצריך לומר דבודאי לא דמי ומכל מקום שפיר קאמר הכא וכי תימא הכא דאיכא תורת כלי דמסתמא מדקאמר רבי יוחנן סתם גבי התקינו אף על פי שלא קשרו אייתי כפשוט׳שהתקינו במחשבה אף בלא תורת כלי דאין לומר סתמא קאמר אלא בתורת כלי והא אשכחן גבי חריות דקל דמצריך תנא קמא קשורה דעריף מתורת כלי והוא לא מצריך מידי אם כן מן הסתם גם כן לא נאמר דאייתי לעיל גבי קנה דראיכא תורת כלי ודוק: שם למדנו שפוקקין כו׳אמר ליה אביי מאי דעתיך כו׳כצ״ל: שם במתניתין בל כסוי כו׳נמחק כל: שם לישנא אחרינא כי פליגי כו׳נ״ב אין לשון האחרון

חולק על הראשון אלא שלשונו משונה מן הראשון. תוספות:

רשי בד"ה שיש להן כו' בית יד הס"ד: ואחר כך מתחיל הדבור הכי גרסינן ואמר רב יודא כו' והוא כו' תורת כלי אלא תורת בנין כצ"ל: דבור המתחיל תורת כלי עליו אפילו אינו דאוי לדבר אחד כל זה נמחק ומתחיל הדבור סבר ליה כוותיה בחדא כו': בד"ה מדבריהם למדנו בפרק בתרא בימי אביו של רבי צדוק ובימי אבא שאול כו' כצ"ל: בד"ה וקושרין כו' מקוה ומטלית כצ"ל והס"ד: בד"ה ודכולי עלמא אלא בכסוי בלים כו' כצ"ל:

תוספו' בד"ה וכי תימא כו' נ"ב בתוספות ארובים פסק דבינו תם דהלכה כרבי יוחנן דהכא דמצריך תורת כלי לאותה מלאכה ולא בעי קשירה ואם כן לא מצריכים לנגר קשירה אלא תורת כלי ולעיל היה מצריך באבנים סיתות או לימוד ובעי נמי קישור בחריות כדפרישית לעיל כו' עיין בגליון דלעיל בהיפוך הדף: באותו דבור והא דאמרינן בעירובין כו' בברייתא שהביא למעלה כו' כצ"ל:

הדרן עלך כל הכלים פרק שמונה עשר

מפנין פרק יח

גמרא והתורמוס נלתב בצדו תורמס פירש רשי בפרק אין צדין מין קטנית עגול כמין עדשה ורחב כמעה קטנה והוא מר מאד עד ששולקין אותו שבעה פעמים ונעשה מתוק כו': שם מפני שהוא מאכל לעוים אבל לא את הטבל כו' השתא חמש מפנין כו' כצ"ל: שם איבא דאמרי ד' נמחק:

רשי ב"ד מפנין כו' ומה הן מפנין כו' כגון אלו תרומה כו' כצ"ל והא': ב"ד לעורבין כו' עורבין לגדולה כצ"ל:

תוספו' ב"ד מפנין כו' דתנינן ג' קופות של ג' סאין נ"ב פירוש גבי תורמין את הלשכה ושמעינן מינה דסתם קופה ג' סאות הן:

דף קכו עא גמ' אפילו טובא נמי מפנין ומאי אבל כו' כצ"ל: שם דילמא אתי לאשוויי גומות נמחק: שם אבל עושה בו שביל כו' כצ"ל: שם שמע מינה הבל לפי האורחין נמחק:

רשי ב"ד בדאמרי אינשי כו' יפנה יותר ומשום הכי כו' כצ"ל: ב"ד לתך כו' אבל בציר מהכי לאו כו' כצ"ל: ב"ד בארבעה וחמשה כו' בפעם אחת אבל שפי כו' הר"א: ב"ד אבדים כו' דבדים ואיירי בכדים כו' קטנים עשר כו' בקופה טו' כו' כצ"ל והכל דבור אחד: ב"ד דחוק לתלמידים הס"ד: ב"ד מהשכמת

בית

בית המדרש דתנא כו׳ כצ״ל: ב״דה ועיון תפילה לכוין בתפילתו הס״ד:
ב״דה הכי גרסינן הני כו׳ הד״א:

תוספו׳ ב״דה דכולי עלמא כו׳ וחמש עשרה כשיעור חמש קופות כו׳ במוט ובמיטה אלא מביאה לאיברים כו׳ כצ״ל: ב״דה אף על גב כו׳ דאי הא נמי כו׳ כצ״ל: ב״דה דכתיב כו׳ של מלאכים היה מדבר כו׳ נ״ב ואל תעבור דיבר עם החשוב שבהם כמו שפירש רש״י בחומש. ב״דה אוכל כו׳ אם היתה שקולה מכרעת והך משנה דהכא פליגא ארבי יעקב דסבירא ליה בסוף פרק קמא דקדושין דשכר מצוה כו׳ כן צריך להיות. ונכתב בצדו פירוש לפי שדייק שם ממשנה דקתני התם אפילו עושה מצוה אחת מטיבין לו בעולם הזה כו׳. והכא קא חשיב דוקא אלו דברים ומשני התם איירי שעושה מצוה אחת יתירה על העונות והך מתניתין דקחשיב אילו דברים כו׳ היינו שאפילו היו זכיותיו ועונותיו מחצה ואחת מאלו ביניהם מכרעת ואף על פי שבלאו הכי מטה כלפי חסד היינו להיו׳ בינוני אבל הכא הוי צדיק ומה שכתבו התוספות אחר כך והך מתניתין פליגא כו׳ אינו תלוי כלל בהא דלעיל ובתוספות ארוכים מצאתי בתוספות הך משנה פליגי כו׳ קודם מה שכתב ובפרק קמא דקדושין מפרש שאם היתה שקולה ושני עניינים הם ודוק:

ע״ב גמר׳ בראש העמוד הני נמי בגמילות חסדים שייכי נמחק לא. שם שמא מושכרות ביד אחרים כו׳ אמרתי שמא מוחכרות ביד אחרים כו׳ דלא חזיא ליה אסיר כו׳ והוי עני וחזי ליה כו׳ תרימו וגומ׳ ומה ראית כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה אכסניא כו׳ מלך ישראל ומטילו כו׳ כצ״ל: בד״ה שניטלה כו׳ להפריש שהפרישו קודם שנתן המעשר ללוי כצ״ל והד״א והס״ד: בד״ה והרמותם כו׳ תרומת מעשר הס״ד:

דף קכח עא גמ׳ טבול מדרבנן שזרע בעציץ כו׳ כצ״ל: שם מפני שמאכל כו׳ כצ״ל: מפני שהוא מאכל כו׳ וכצ״ל בכל העמוד: שם דתנן בני מלכים סכין על גבי כו׳ מפשיטין אותו בו כו׳ ראויין לאותה איצטילא כו׳ שלא ימולל בכלי הרבה דברי ר״יהודה כו׳ כצ״ל: שם וכן באמיתא וכן בפוגם כו׳ נ״ב בשביעית אמרי׳ פיגם מין ירק הוא ואין מרכיבין אותו בקידה לבנה: שם מאי אמיתא ניניא כו׳ נ״ב מפרש לקמן בפרק תולין שטוב הוא לערבו עם שחלים: שם סיאה אמר רב יהודה כו׳ כצ״ל ונ״ב הערוך כתב כולן מיני אזוב הן והרמב״ם כתב בפרק ח׳ דשביעית שהן עשבים הידועים לרופאים: שם דאית ליה מוקצה במוקצה לאכילה סבירא ליה כו׳ כצ״ל: שם וסתמא כר׳ שמעון נמחק:

רשי בד״ה על מכותיהן בשבת ולא כו׳ כצ״ל: בד״ה שכן דרכו צ״ל דרכן: בד״ה סיאה אזוב וקורנית כו׳ הד״א: בד״ה שלא יקטום כו׳ שלא ימלול בידו הרבה

כו׳ דבכולי

כו׳ רבבולי ידא אסור אלא כו׳ כצ״ל: בד״ה וכן באמיתא כו׳ אמיתא נינהו
כו׳ הד״א: בד״ה חישו כו׳ לא פורש כצ״ל והסד״: בד״ה במוקצה לאבילה
כו׳ לאוכלו ובמוקצה לאיסור טילטול סבר לה כר׳ שמעון כצ״ל והד״א: בד״ה
באומצא כשהוא חי אוכלין אותו בלא מלח כצ״ל:

תוספו׳ בד״ה ונתן הכסף כו׳ רבי חנינא ביומא דרתח לא מצלי שנאמר בצר אל יורה
כו׳ כצ״ל ונ״ב ועיקר הפסוק היערוך שועך לא בצר כן פירש רביעו תם פרק הדר
דף סה: באד״ה אחר הפה ל״ב ויליף שם מכאשר פתר לנו כן היה דף נ״ו:
באד״ה קרקע נמי ומנלן שנאמר פרה בערבך יכול בעבדים כו׳ תלמוד לומר ופרה
בערבך אם כן כו׳ כצ״ל: בד״ה משלטלין כו׳ מיירי ובגון שלא כו׳ כצ״ל:

עב גמר מרדין עגלין וסייחין ברשות הרבים נמחק בד״ה: שם בהן שיכנסו הא גופא
כו׳ רשחיט תרנגולא כו׳ מאי טעם טמאה לא מרחוקה וולדה כו׳ בין לא אמרה
צריכה כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה מדרין כו׳ ומסייעו לילך ומנענע לו ברגליו כצ״ל: בד״ה והא קמבטל
כו׳ בניין מדרבנן הסד״ והד״א: בד״ה לאכבשינהו לכרעיה בארעא כדי כו׳
כצ״ל: בד״ה אבל מסעדין אותה ביום טוב כצ״ל והסד״: בד״ה ומיילדין
כו׳ ביום טוב הסד״: בד״ה דוחק בבשר כו׳ לפנים שיהא הוולד בולט לחוץ
כצ״ל: בד״ה מביאה לה שמן דרך רשות הרבים הסד״: בד״ה אין סחיטה
בשער שהוא כו׳ כצ״ל:

דף קכט עא גמ ובין אמרה אין צריכה אני מחללין עליה את השבת שבעה אמרה צריכה אני
מחללין עליה את השבת אמרה אין צריכה אני כו׳ כצ״ל: ונ״ב הא סרמא
מחללין גירסת הליף והרמב״ם: שם ואמטוי לערסא בתריה דרבא כו׳ נ״ב
עיין בתוספות פרק כל היד דף טו בד״ה ילדה דבזיו כו׳: שם בימות החמה
מדאמר רבי חייא כו׳ שם רב יוסף שתא עד דנפק כו׳ כצ״ל: שם יומא
דנפלה ביה תקופת תמוז נ״ב ספרים אחרים טבת: שם האי מאן דעביד
כו׳ אי פגע בשכבא כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה בין שאמרה אין צריכה אני והבדותיה אומרת שהיא כו׳ כצ״ל: בד״ה
חיה שלשה ימים כו׳ חילול שבת שלשים יום כו׳ הד״א: בד״ה כל צרכי חולה
והא חיה עד שלשים יום סתמא חולה היא כצ״ל והסד״ ואחר כך מתחיל הדבור
דבר שאין בו סכנה חולה שאם לא יעשו לו רפואה זו כו׳. הוא לה אומר כו׳
כצ״ל והד״א: בד״ה צלחו ליה כו׳ ובקעו כסא של חדדר כצ״ל: בד״ה
פתורא כו׳ אמר בוי״ש נ״ב פירש עצי ברותים: בד״ה דטהלי טחול סומקא
כו׳ הד״א: בד״ה בר תלתא כו׳ משנקלט כו׳ כצ״ל: בד״ה ואי לא כו׳ וזו
רע הסד״: בד״ה בישא כו׳ כלום מטיב לו כצ״ל: בד״ה היכא כו׳ בהם

נכרכת

נברכת ומתגלגלת כו׳כצ״ל: בד״ה ומוקי כו׳דהיינו רביעית כצ״ל: בד״ה
שב לבני כו׳מוטלין לרחבן כו׳ נ״ב לאו למעוטי אורכן דהא אורך ורחב שוו־
דלבינ׳ הוי שלש על שלש אלא למעוטי עובין אי נמי אגב אריח קאמר שרחבו
טפח ומחצה וארכו שלש וק״ל: בא״ד וכל לבינה שלש טפחים וארחא כו׳
כצ״ל והדא: בד״ה חסר חד כו׳ מעוביה אריח כצ״ל:

תוספו׳ בד״ה רבא כו׳ והיינו לאחר ז׳כו׳ נ״ב פי׳ כמו נהרדעי תוך ז׳: בא״ד וכולהו
קיימו כנהרדעי כצ״ל:

עב גמר מאה קרי בזווא מאה רישי בזוזי כו׳בנות ענים במוכין אמר רב נחמן אמר רבה
בר אבוה אמר רב הלכה כר׳יוסי ואמר רב נחמן כו׳ביום הולדת אותך לא כרת
שרך ובמים לא רחצת כו׳לא חתלת כו׳כצ״ל וכן אחר כך:

רשי בד״ה דקיימי ליה כו׳מזלות המשמשין בתחילת כו׳כצ״ל: בד״ה ארבע דהוה כו׳
ד׳לחודש או ארבסר לחודש או כ״ד כו׳הדא: בד״ה ח״ג ח״ח ושני לו כו׳כצ״ל:
בד״ה יומא כו׳מתעצלין מלבא בבית כצ״ל: בד״ה שמולחין ובשרו מתקשה
כן צריך להיות:

תוספו׳ בד״ה דליבא כו׳דהא ארבע דהוא עשרין כו׳כצ״ל: בד״ה מאה רישי בו׳ראשי
בני אדם שהיה מנהיג קצוב כו׳כצ״ל:

הדרן עלך מפנין פרק י״ח

רבי אליעזר דמילה פרק יט

דף קל עא גמר במתני׳ ומילה שאי אפשר בו׳מתני׳נמי דיקא כו׳הוה ואמינא דילמא כו׳כצ״ל:
שם והיו מתים בזמן כו׳נ״ב ואע״פ שאין הלכה כר׳אליעזר היינו משום דרבים
פליגי עליה ואילו ואילו דברי אלהים חיים תוספות: שם כגון ע״ז ומילה
עדיין כו׳בעל כנפיים מאי היא אמר אביי שלא כו׳כצ״ל:

תוספו׳ בד״ה שש אנכי וגו׳במזמור למנצח על השמינית בתו׳כו׳כצ״ל ונ״ב פי׳שם כתיב
אמרות ה׳אמרות שהורות ואם כן שמעינן שאמרת הא היא המילה אם כן שש
אנכי על אמרתך קאי על המילה שהיא אמרת האל וק״ל:

עב גמר בשם שאין מביאין אותו דרך רשות הרבים כך אין מביאין כו׳נ״ב תאי ברייתא
אתיא ככולי עלמא ואף כלים ולדידיה אירי שלא שבחו הכלים בהצר אלא
בבית ולא בא להשמיע לנו אלא שהעמידו דבריהם כמו בשל תורה וכן איתא
באשרי: שם ואחר חצרות כולן רשות אחת הן כו׳נשתר־פו בו ר־חוי

ואתיוה כו׳ בכולו אמר לי אין אמר ליה והא זימנין כו׳ רד״יש לך גמרך ואמר
ליה כו׳ נשתתפו בו עירבו חצירות כו׳ רב חנינ׳ חוואה לרבא מאי שנא כו׳ כצ״ל :
רשי בד״ה שלא כרצון כו׳ מכשירי מילה דוחין שבת ושלא כרצון כו׳ כצ״ל והד״א :
בד״ה קרפיפות כו׳ מטלטל בכולו כצ״ל ונכתב בצדו אי נמי בכולן ורצה לומר
מקרפיף לקרפיף בכולן וקל : בד״ה מהו כו׳ בתוכו ולהוציא כו׳ כצ״ל :
בד״ה אמר ליה ר׳ זירא כו׳ לטלטל בכולן כצ״ל : בד״ה ודלמא כו׳ גרס״ך
אתיא לך כו׳ הד״א : בד״ה עירבו חצירות כו׳ אבל בני החצירות לא כו׳ כצ״ל :
בד״ה מותר לטלטל בכולו כלים ששבתו בתוכו ולקמיה מפרש טעמא כצ״ל :
תוספו׳ בד״ה שלא כרצון כו׳ יביאו אותו דרך רשות הרבים כו׳ כצ״ל : בד״ה דרבי
אליעזר כו׳ הוו יתבין ואמרי כו׳ כצ״ל : באו״א אמר ר׳ אסי מתני׳ אמר כן לאחר
כו׳ כצ״ל ונכתב בצדו ופשיטא דבית שמאי הודו לבית הלל ואמר עלה ר׳ אסי
ממתניתין נמי דייקי כו׳ : באו״א דבית שמאי הודו לבית הלל כצ״ל :
דף קלא עא גמ׳ וחצירות איכא ובתים ליכא אפש׳ כו׳ מפלגיה דיומא ולפניא כו׳ מצוה דוחין את
השבת כו׳ ושוין שאם צייץ טליתו כו׳ כצ״ל :
רשי בד״ה במאן דסתימי דמי דהא כו׳ מוציאין להן כצ״ל והס״ד : בד״ה בתי״ כו׳
דהוה להו כמי כו׳ כצ״ל : בד״ה שתי הלחם דעצרת חובת היום כו׳ כצ״ל :
בד״ה מצר אחד כו׳ הבאת דעומר כו׳ לגופא ושמעינן כו׳ כצ״ל והד״א : בד״ה
למדין כו׳ מופנה הוא ההוא דעני כו׳ הד״א :
תוספו׳ בד״ה ושוין כו׳ דשחוט לי בשל לי כו׳ כצ״ל :
עב גמר בשבת ולמאי הלכתא כו׳ ארצכם וגמרי מהדדי כו׳ כצ״ל : שם אמר מר
נמחק :
רשי בד״ה כל שעתא כו׳ בכל יום שמשהה כו׳ כצ״ל : בד״ה ולמאי כו׳ אי נימא לטלטל
כדמשמע כו׳ כצ״ל : בד״ה מלאכת עבודה של טורח הס״ד : בד״ה וגמרי
מהדדי כו׳ שאין תלמוד לומר בחדש השביעי דהא בכמה קראי כתב לן דיום
הכפורים בחדש השביעי ומה תלמוד לומר כו׳ כצ״ל :
תוספו׳ בד״ה שכן שעון כו׳ והרב פורת הס״ד : בד״ה אי מעומר כו׳ למילף מביניהו
דהכי אורחיה כו׳ כצ״ל :
דף קלב עא גמ׳ ודלא כרב אחא כו׳ כצ״ל וכן בתוספות :
רשי בד״ה עקיבא כו׳ דכתי׳ ועל כל נפש כו׳ מגלח עליה ואמר ליה כו׳ אתה בא ללמוד
בקל וחומר ואין דנין כו׳ כצ״ל והד״א : בד״ה אתיא אות כו׳ כתיב והיה
לאות כו׳ כצ״ל : בד״ה אלא אתיא כו׳ נאמר בסיני ובשבר״ת כתיב ברי״ת
לדורתם ברית עולם כצ״ל : בד״ה דורות כו׳ בסוף הדבור נ״ב ואף על פי
דכתיב נמי והקמותי את בריתי ביני ובינך וגומר לדורותם לברית עולם וקאי נמי
אאברהם

אאברהם שהיה גדול מכל מקום מאחר דאשכחן להדיא דדורות כתיב גבי
קטן אמרינן האי דורות קמא נמי אקטן דוקא קאי ודוק: בד"ה ביום ואפילו
כו' כתיב בשמיני יכול כו' כצ"ל: בד"ה מחוסרי כפרה כו' לקרבן זב ווכה כו'
כצ"ל: בד"ה ביום צוותו את בני ישראל להקריב את קרבניהם ביום ולא
בלילה כצ"ל והדא: בד"ה ומה צרעת כו' ויעבור עם הכהנים כו' כצ"ל:
תוספ' בד"ה הא אהדריה כו' הרי החוירה בפירוש כו' כצ"ל:
עב גמרא הרבה אי נמי נמחק אי נמי וצריך להיות הרבה. ומאי משום כו' ומאי או אינו
כו' כצ"ל:
רשי בד"ה מילה דוחה אותה את הצרעת כדתניא כו' כצ"ל: בד"ה דילמא כו' דלא
אמרינן ליה יקוץ כו' כצ"ל: בד"ה תינח כו' מדמחייב ליה כרת כו' כצ"ל:
בד"ה אלא אמר רב אשי כו' היינו טעמא כי אמרינן כו' דמיעקר לאו מקיים עשה
וכן ציצית כו' ומקיים עשה אבל כו' עבודה ממילא כו' כצ"ל והדא:
תוספ' בד"ה מה צרעת כו' וכי תימא מילה עדיפה כו' ג"ב לדחייה בעלמא קאמרי אבל
אין האמת כן אלא אומרים תוכיח אפילו מצד אחד מאחר שסותר הקל וחומר
אף שאינו דומה לדבר הלומד מקל וחומר וכן מוכיח בתוספות דפרק אחד דיני
ממונות: בד"ה רציחה תוכיח וכן מצאתי פה בתוספות ארוכים: באותו
דבור אלא דניחא ליה לומר שיהא דוחה דנפקא ליה כו' כצ"ל: באותו דבור
בסופו ופריך ליה מיניה וביה ונוכל לומר דהאי תנא באו אינו דקאמר כולהו
פריך ואימא איפכא או מת מצוה תוכיח כו' כצ"ל: בד"ה הדר אמר כו' ומה
שבת חמורה צרעת לא כל שכן ואומר ר"י דלהאי לישנא צריך לומר דגרס רבה
כו' כצ"ל: בד"ה האי עשה כו' מדכתב לשמור ועוד יש לומר תרי לעשות
כתיבי בקרא זה חדא לעשה וחדא לעושה בסיב וכו' וכן פירש רש"י השמר לא
תעשה הוא ולעשות ככל אשר יורו היינו עשה ואם תאמר והא אמר כו' ואם
תאמר והא דקיימא לן כו' כצ"ל:
דף קלג עא גמר דבר שאין מתכוין אסור כו' ג"ב פירוש מן התורה ומה שאמרינן דרבי יודא אינו
אוסר דבר שאינו מתכוין אלא מדרבנן היינו באיסורי שבת משום דבעינן
מלאכת מחשבת אבל בשאר איסורים אסור דבר שאין מתכוין אף מן התורה
כן פירשו התוספות להדיא בפרק כירה עיין שם: שם אבל אתה עושה
אותה בסיב כו' ליתן לו בקר שני לשריפתו אביי אמר אמר קרא כו' כצ"ל:
שם לא דחו שבת דליכא כרת אבל פסח כו' ג"ב אמאי לא קאמר דקא משמע לן
גבי פסח אף על גב דהרכבתו והבאתו כולהו שבותים נינהו ואפילו הכי אוסר
וכדמוכח להדיא בסוף המוציא תפילין עיין שם:
רשי בד"ה מודה רבי שמעון כו' לא עבדינן כצ"ל והסד: בד"ה הבי גרסינן כו' כהפוי

ואינו כו׳כצ״ל: ב״ה ואביי כו׳דסברה האי בשר כו׳והא״ר: ב״ה שאין תל כו׳
באש תשרופו אלא אשריפה קאי כו׳שלא בזמנה נמי מידי דחיל כו׳כצ״ל:
ב״ה דאתיא בקל וחומר כו׳ שבת שנידחית כו׳ נ״ב מה שמקשים העולם רבא
ארבא דלעיל דסבירא ליה צרעת קילה. והא דדחי עבודה משום דלא חזי
ליה כבר הקשו התוס׳עליו בפ׳במה מדליקין דף כ״ה ב״ה מילה שלא בזמנה
כו׳: ב״ה גבי פסח כו׳לעשות מערב שבת כגון כו׳כצ״ל: ב״ה ומוצצין
אלא על ידי החבורה כצ״ל: ב״ה חלוק כו׳ הגיד עד העטרה כו׳כצ״ל:

תוספו׳ ב״ה ואביי כו׳ ולרבי יונתן כו׳כצ״ל:

ע״ב גמ׳ אלא אמרי נהרד״ע כו׳נ״ב נראה בעיני לפרש דהאי אלא דאמרי נהרדעי רצה
לומר אלא מה שהקשו בני הישיבה מאן תנא פירש אינו חוזר לא שהקשו
מאן תנא דסבירא ליה דפירש אינו חוזר כי מן הדין אפי׳פירש היה לו כדסלקא
דעתין מעיקרא אלא הכי מקשה מאן תנא דסבירא ליה פירש במקצת שסילק
את ידיו שאפילו כי האי גוונא חשיב פירש ממש ואינו חוזר רבנן דפליגי עליה
דרבי יוסי הוא ודוק היטב: שם לישול שני סדרים כו׳ לפני ה׳ תמיד כו׳
אפילו אלו נושלין ואלו מניחין כו׳כצ״ל:

רשי ב״ה מכדי קתני כו׳דברים העושין למילה כו׳כצ״ל: ב״ה המל בשבת הסד׳:
ב״ה כל זמן כו׳בה ציצין בין מעכבין כו׳עד שיחתכם בין שאין כו׳והרי נותנה
בשבת כו׳כצ״ל והא״ל: ב״ה על המעכבין חוזר שהרי הן כמילה עצמה
כצ״ל: ב״ה מפשיט הפסח כו׳ונתנה למי שזכה בו ואחר כך הכרעים כו׳
מירק והפשיט כו׳שמעינן מינה כו׳כצ״ל: ונ״ב מירק והפשיט פירוש גומר
ומפשיט: באותו דבור וגבי עולה כו׳נ״ב פירוש זהו התמיד: באותו
דבור ומנתח הידים תחילה כו׳נ״ב לאו דוקא שהרי הן אחר הכרעים וגם אחר
גמר ההפשט קרע את לבו ומוציא את דמו ואחר כך חותך את הידים אלא שהן
תחילה לחתוך שאר איברים: באד׳ ולהוציא אימריו בלא נימין כו׳נ״ב
פירוש שעכשיו לא יתלכלכו בצמר של בהמה שהרי הופשט עד החזה כדלעיל
פרק כל כתבי דף קיז: ב״ה בין שנראה החדש הסד׳: ב״ה בעליל כו׳
לפני בית דין מחללין הס״ד: ב״ה רבי יוסי כו׳לצורך גבוה הוא כו׳כצ״ל:
ב״ה לא ניתנה כו׳לידחות להתחיל בה המילה הכי נמי כו׳כצ״ל והא״ר: ב״ה
ארבעה כהנים כו׳לחם הפנים הס״ד: ב״ה אף זה תמיד כו׳ולרבנן אי שקלי
כו׳כצ״ל: ב״ה ונימא כו׳אמאי חייב נימא כו׳הא״ר: ב״ה וכגון כו׳בלא
מצוה ועכש כרת בו׳הא״ר: ב״ה מהו דתימא בו׳עלה דדם בו׳הא״ר: ב״ה
קא משמע לן מדקתני במתניתין כו׳כצ״ל:

תוספו׳ ב״ה גדול בהדיא כו׳גדול שלא מל כו׳כצ״ל:

דף קלד עא גמ הוא ניהו דמחמיר כו׳ לעלאי דלמא מידבק גדרא מיניה כו׳ כי סתתא לפלגא
אמר אביי כו׳ ראית ליה שיפתא וליברכיה כו׳ כצ״ל : שם הצצתי בו ולא
ראיתי בו דם ברית נמחק : שם המתינה לו עד שבלע בו כו׳ כצ״ל :

רשי ב״ה חספינתא כו׳ והוא בגרב ובחרש שכתוב בתורה כו׳ כצ״ל : ב״ה ולא
לילך כו׳ ומתרץ היינו כו׳ ה״א : ב״ה אין מסננים כו׳ ביום טוב הס״ד :
ב״ה ואין ממתקין כו׳ לכבות לתוכו גחלת כו׳ כצ״ל : ב״ה בגחלת כו׳ דשויך
בה כבוי לפי שעושה פחם גחלת כו׳ כצ״ל : ב״ה לא אפשר כו׳ דביומא
שביחא טפי כו׳ מאתמול כו׳ כצ״ל והסד : ב״ה לפניה לסטריה כו׳ שקורין
פיינ׳דיך ודילמא כו׳ החלוק מעל המילה כו׳ כצ״ל וה״א : ב״ה כיסתאס כו׳
מתוכו בתוך החלוק כו׳ כצ״ל : ב״ה וליעפיפה כו׳ ראש העליון החלוק כו׳
כן צריך להיות : ב״ה דלא ידיע כו׳ נקב בית הרעי כו׳ כן צריך להיות :
ב״ה ולוקמיה כו׳ ויעמיד אצל פיו כצ״ל : ב״ה ואי אליס כו׳ נפוח לישרקיה
עליה מאולמא כו׳ כצ״ל : ב״ה עד דליבלע צריך להיות לא איבלע ביה כו׳ :
ב״ה לכרבי חיים הס״ד : ב״ה הכי גרסינן כו׳ ירוק הצצתי בו הא״ :

עב גמרא ביום הראשון כדרכו וביום כו׳ שאין ראיה לדבר זכר לדבר משום דגדול כו׳
רבי אלעזר בן עזריה אומר מרחיצין כו׳ כצ״ל :

תוספו׳ אחר דבור המתחיל ואין מונעין צריך להיו׳ דבור המתחיל הלכה כרבי אליעזר
בין בחמין שהוחמו בשבת כו׳ פירוש שהוחמו על ידי גוי מעצמו ולא שיאמר
לגוי בשבת שיחמם כדמוכח בעירובין דאמר נישייליה לאימיה וניחום אגב
אימיה עד כאן . ונכתב בצדו וכן באשרי אלא שכתב לאחר המילה מחמם
אפילו הישראל עצמו עיין שם :

רשי ב״ה משום דגדול כו׳ מהר הסד : ב״ה אמר ברבי כו׳ שפירשו שאסור
להרחיץ כצ״ל : ב״ה אי אמרת בשלמא תנא קמא מזלפין ביום ראשון קאמר
ולא איירי כו׳ ר׳ אליעזר בן עזריה ופליג ואמר מרחיצין כצ״ל וה״א : ב״ה דאי
סלקא דעתך כו׳ בשלישי הסד ונמחק לגמרי : ב״ה אמר אביי כו׳ אתקפתא
זו כדשני ליה כו׳ כצ״ל : ב״ה קשיא כו׳ וסיפא אסר כתיתין כצ״ל : ב״ה
חדתי כו׳ גבי מכה מעולם כו׳ כצ״ל : ב״ה ערלתו כו׳ דבהאי קרא וביום
השמיני כו׳ בשבת כתיב כו׳ כצ״ל :

דף קלה עא גמ וכל שאין אמו כו׳ וילדה זכר ושמאה וגומר וביום כו׳ כצ״ל :

רשי ב״ה חיישינן הא דאמר רבי שמעון בן אלעזר כו׳ ולעניין שבת ודאי כו׳ כצ״ל :
ב״ה הכי גרסי׳ כו׳ משנה ומשנינן כו׳ ליתא דלא נחלקו בדבר זה כו׳ כצ״ל וה״א :
ב״ה כל שאין כו׳ כגון יוצא דופן כו׳ כצ״ל :

ולא

תוספו׳ בד״ה ולא ספק כו׳ דספק נולד לשבעה או כו׳ כצ״ל: בד״ה לא נחלקו לנולד כשהוא מהול שצריך להטיף כו׳ כשהוא מהול שאין צריך כו׳ ממנו משום דכתיב ערלתו כו׳ כצ״ל: בד״ה מפני הסכנה כו׳ ולא חיישינן כו׳ ולא ידע רשב״א מאי איריא כו׳ צ״ל דחמיר כו׳ טלטול נראה דשרי כו׳ כצ״ל:

עב גמרא רבי חמא אמר הטבילה ואחר כך ילדה וזהו יליד בית הנימול לשמונה ילדה ואחר כך הטבילה וזהו יליד בית שנימול לאחד ותנא קמא כו׳ שלקח שפחה מעוברת כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה שתי ערלות שני עורות זה על זה כו׳ כצ״ל: בד״ה הא בהא כו׳ לשמונה כתיב הס״ד: ואחר כך מתחיל הדבור כתנאי הא דרבי אסי והס״ד: בד״ה הכי גרסינן כו׳ דרב אחאי כיצד כו׳ שנימל לשמונה לקח כו׳ ונתעברה אצלו וילדה זהו יליד כו׳ ילדה זהו יליד בית שנימל לשמונה ילדה ואחר כך הטבילה זהו יליד בית שנימל לאחד בשלמא כו׳ דהא דלא גרס בשאלתות כגון שלקח זה שפחה וזה עוברה משום כו׳ שנימל לאחד כצ״ל והר״א והס״ד: בד״ה מקנרת כסף כו׳ מעוברת וילדה כו׳ כצ״ל:

תוספו׳ בד״ה כתנאי יש יליד בית כו׳ תימא כו׳ כצ״ל: באד דבענין אחד אינה חשובה כו׳ נ״ב פירש ולא הוי דומיא דלכם ולך:

דף קלו עא גמ׳ אם חי הוא שפיר כו׳ ספק בן ז׳ כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה לאכלה כו׳ מפרסת פרסה ואינה מעלת גרה וגומ׳ כו׳ ודאי לאכלה כו׳ כצ״ל והר״א: בד״ה נפל מן הגג כו׳ ורוב היולדות כו׳ כצ״ל: בד״ה שפיהק כו׳ חיות מעט כו׳ נ״ב אבל סתם מת בתוך שלשים הוי כאבלו ארי כדמוכח לקמן ודוק: בד״ה הוי אבלינן כו׳ להרצאה והלכך כו׳ ומיכל אלמא כו׳ ואמר ספיקא הוא כצ״ל והר״א:

תוספו׳ בד״ה מימהל היכא כו׳ היינו בסתם ולדות כו׳ נ״ב פי׳ ורבנן פליגי עליה בתרתי בודאי בן שמונה ושהה. רבי שמעון בן גמליאל חושבו כחי גמור ואמרינן אשתהי ורבנן חשבי ליה כמת והיכא שאינו ודאי בן שמונה אלא ספק כסתם ולדות רבנן חשבי ליה כחי אפילו לא שהה ורבי שמעון בן גמליאל סבר איפכא מאחר דלא שהה לא חשבינן ליה כחי: באד לרקדק מכל דבלאו כו׳ כמו שהוכחתי לי כצ״ל:

עב רשי בד״ה חולצת כו׳ תינשא ואם כהן כו׳ והר״א: בד״ה אמר ליה רב שרביא לרבינא הס״ד: בד״ה הזכר כו׳ ואנדרוגינוס והא כו׳ הר״א:

תוספו׳ בד״ה דתניא הזכר כו׳ וממילה לא ילפינן דאית לן למילף מערכין לחומר ופסול לקדש והא דאמר רב בהמפלת טומטום ואנדרוגינוס שראה לובן ואודם כאח׳ אין חייב על ביאת מקדש ושורפין עליו את התרומה ונפק ליה כו׳ והשתא מאי

קפריך כו׳ כצ״ל: באו״ר ועוד אומר רבינו דההוא כו׳ כצ״ל ונ״ב תירוץ הוא כדמוכח להדיא בפרק המפלת בתוספות: באו״ר הלכך לא שייך התם כו׳ נ״ב פי׳ והוא קולא כמשמעו שאינו קדוש כלל ולא משום שהוא יושב בטל ולא צריכה להאי שינויא דחיקא דלעיל ודוק: בר״ה הזכר ולא טומטום כו׳ דספיקא הוא איצטריך קרא כו׳ אלא טומטום ודאי צריך קרא שיש מהן זכרים כו׳ אנדרוגינוס דממעטי כו׳ וקשה לרבי אמאי כו׳ הא אשה לא כו׳ כצ״ל:

דף קלו עא גמ׳ מתני׳ חייב דתניא אמר רבי שמעון כו׳ כצ״ל ונ״ב נ״ל: שם שתי תינוקות צ״ל שני תינוקות כו׳ וכן אחר כך: שם פטור דתניא אמר כו׳ כעבודה זרה מה עבודה זרה אמר רחמנא כו׳ רבי חייא אמר רבי מאיר לא נחלקו כו׳ עביד מצוה פוטר כו׳ כצ״ל: שם שני ימים של ראש השנה כו׳ נ״ב באחרים דלית להו דחיית אד״ו אי נמי בה״ו קאמר ודוק:

רשי בר״ה מכשיר בקטן כו׳ שמע מינה דרבי יהודה כו׳ כצ״ל: בר״ה אחד למול כו׳ בשבת רבי אליעזר כו׳ הד״א ונרשם גמרא בסוף הדבור: בר״ה רב הונא כו׳ לה אגן הס״ד: בר״ה אלא מעבודה זרה כו׳ פטור אמר כו׳ הד״א: בר״ה נולד בין השמשות נימול לתשעה שהרי ליום שמיני כו׳ לתשעה היה היום כו׳ כצ״ל והד״א: בר״ה מאי לאו כיום הולדו דוקא קאמר דלא כו׳ כצ״ל: בר״ה ואינו אובל כו׳ שערל אסור בתרומה כו׳ כצ״ל:

עב גמרא המל את העבדים אומר אשר קדשנו במצותיו וצונו על המילה והמברך אומר אקב״ו למול את העבדים כו׳ כצ״ל:

בר״ה וצאצאיו אחריו כצ״ל: בר״ה צוה כו׳ אין בו מים כצ״ל:

הדרן עלך רבי אליעזר דמילה פרק יש

תולין פרק עשרים

שם רשי בר״ה הבי נמי דמחייב והבי נמי מאי כו׳ לא הוי ומדרבנן כו׳ כצ״ל:

דף קלח עא גמ ורבי אליעזר שרי לכתחילה מתקיף כו׳ דרבי מאיר מחייב חטאת ורבי אליעזר כו׳ ואם יצאת חייב חטאת דברי רבי מאיר וחכמים אומרים כו׳ כצ״ל:

רשי בר״ה אלא אמר אביי כו׳ חכמים דמתניתין דלא שבקינן ליה למיתליה למיעבד כו׳ כצ״ל: בר״ה חומר קשר כו׳ בבריתות בגוד לברזה ובמשמרת לבדה ובכילה לברזה ובכסאי גלין לבדה כו׳ כצ״ל והד״א: בר״ה הגוד כו׳ או חלב במקום שתוקעין כו׳ ושוטחין אותו כו׳ כצ״ל: בר״ה וכסא גלין כמו מטה

גללניתא דכירה בסופו והוא שם מקום ומפרקין כו׳ כצ״ל והל״א: בד״ה אבל משה כו׳ זקופה או מושה כו׳ כצ״ל: בד״ה ואפלא כו׳ נקוב לבית הכסא מותר כו׳ דהא עביד וקאי כצ״ל: בד״ה טלית כפולה כו׳ כצ״ל: בד״ה כרך עליה מבעוד יום הסר: בד״ה חנט כו׳ למשכה כו׳ לפרסה לכאן כו׳ כצ״ל:

תוספו׳ בד״ה כסא טרסקל כו׳ ואחך להביא כו׳ כצ״ל: בד״ה כל צל וכל הנהו כו׳ אפי׳ מלמטה למעלה כו׳ יש לומר שיש להם מחיצות מ״ר כצ״ל: בד״ה מי סברת אדר׳ אליעזר קאי דרבי מאיר כו׳ כצ״ל: בד״ה בעא מיניה כו׳ אמר ליה אף לחולדה יש דרוסה כו׳ כצ״ל:

עב גמרא משמיה דרב תרתי כו׳ כצל: שם רב אמר אפילו חד נמי אסיר כו׳ נ״ב כן הוא באשלי בפנים אבל בספרים אחרים גרסינן אמר רב גזירה שמא יתקע וכגירסא זו משמע בפירוש רש״י בהדיא ונכון: שם ואבדה חכמת חכמיו נמחק: שם נאם ה׳ אלקים והשלחתי כו׳ לשמוע את דבר ה׳. ונעו מים ועד ים מצפון ועד מזרח ישוטטו כו׳ כצ״ל: שם הא נמי מתניתין היא כו׳ נ״ב לאו דוקא ממתניתין פריך הא עתידה תורה שתשתכח אלא קא סלקא דעתא שדין פשוט הוא מן התורה כמו ששנה התנא במשנה וקל״ל: שם ישטטו לבקש את דברה׳ כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה שמא יתקע כשיחבר לה הרגל כו׳ כצ״ל: בד״ה בכרם כו׳ על שם שהיו יושבין שורות כו׳ כצ״ל: בד״ה זו נבואה כו׳ וגומ׳ הסר: בד״ה כמאן כו׳ דמלי טומאה הוא ותיהוי כו׳ כצ״ל: בד״ה תלמוד לומר כו׳ אוכלין ומשקין כו׳ כצ״ל:

תוספו׳ בד״ה שאין בשיפועה כו ואין נראה לרבי כו׳ נ״ב ולי נראה לפרש שאין בשיפועה טפח תוך גובה עשרה פירש שיהיה גובה עשרה ועדיין לא הוי שיפוע טפח רצה לומר שיהא למטה שני טפחים אבל אחר שעברו עשרה טפחים גובה אפילו למטה רחב השיפוע הרבה אין בכך כלום ודוק:

דף קלט עא גמ׳ ואת כל הישרה יעקשו בונה ציון בדמים וירושלם בעולה ראשיהן כו׳ ונביאיה בכסף יקסומו כו׳ הסיר ה׳ משפטיך פינחס כו׳ אילו בעלי דינין כו׳ מכלל דעד האידנא לא ואידך שיברות כו׳ כשותא בכרמא מהו כו׳ ולשלח להו כדרבי טרפון כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה שלשה פורעניות עיין תהיה כו׳ כצל: בד״ה בטלי אמגושי כו׳ המשניאים אותך כצל והסר: בד״ה שבט כו׳ למקל ולאגרוף שעל כו׳ כצ״ל: בד״ה בפיכם כו׳ הרי הוא כנוטל נשמתו כצל:

תוספו׳ בד״ה ולישלה להו כו׳ לא צהריתו ולא קיימא לן כו׳ כצל:

עב גמר אמר רבה בר רב הונא כו׳ אמר רב אשי כו׳ הערמה בדרבנן היא וצורבא מרבנן כו׳ אינש

כו׳אינש צינייתא כו׳והאיכא ניצוצות ניצוצו׳ לבי רב פפא לא חשיבא כצ״ל:
דשי בד״ה לא ידענא כו׳להתעסק בו למחר כו׳כצ״ל: בד״ה מתעטף כו׳ ומתעטף בה דרך כו׳כצ״ל: בד״ה מערים כו׳עובדא דחול מערים כו׳דחול נינהו ומסנן כו׳הא: בד״ה התם לאו כו׳דסתם תולה משמרת לשמרים הוא תולה ואי לא כו׳כצ״ל: בד״ה ואומר כו׳מיכויננא הס״ד: בד״ה הערמה כו׳דהוא לא אתי למיעבד כו׳כצ״ל: בד״ה ונותנין כו׳ולא לתוך חברו ובמסננת כו׳כצ״ל: בד״ה שורד מערבב כצ״ל: בד״ה שלא יעשה כו׳כי עובדא דחול כו׳כצ״ל: בד״ה לא ניהדק אינש צינייתא כו׳כצ״ל: בד״ה ניצוצות לבי פפא כו׳ ומטיל שכר היה כדאמרינן כו׳שפייתן מן הפסולת כו׳כצ״ל:
תוספו׳ בד״ה ציצית חשיבי כו׳רביעיר״ן כך פירש רבי חננאל כו׳כצ״ל: בד״ה מאי שנא מהא דתניא כו׳פירוש וסבירא ליה כרבי יוסי בר יהודא דאמר מערימין לעיל בפ׳ כל כתבי להדיא בפרק מי שהפך כצ״ל והס״ד: בד״ה תלא דנשדא כו׳ואמרינן לעיל דרב במוקצה לטלטל סבר כו׳ובלא בשר אלא כו׳כצ״ל: באד והוי מוקצה מחמת מיאוס כו׳נ״ב פירוש ורב כרבי יודא סבירא ליה דאית ליה מוקצה מחמת מיאוס וכל שכן מחמת איסור ולא אמרינן לעיל דבמוקצה״ר לטלטל סבירא ליה כרבי שמעון אלא במוקצה שמקצה״ר מדעתו כגון עסקא דהיינו לסחורה תוספות לעיל סוף פרק קמא גבי כרבי דוגי עיין שם:
דף קס עא גמר אבל לא ביד אמר ליה שמואל כיד אטו כו׳כרבי יוחנן קס ר׳ יוחנן בשישותיה דרבי אלעזר קס רבי אלעזר כו׳כצ״ל: שם הלכה כרבי יוחנן נ״ב פירוש ומה שאמרו אין הלכה כרבי יוחנן רצה לומר מה שאמר קודם שחזר וקל״ל: שם אמרה ליה לרבך כו׳כצ״ל: שם ונותן לתוכו דבש ולא יטרוף כו׳נ״ב פירוש הדבש וכן להדיא בס״ת: שם אתאי אשקייה חד כסא כו׳כצ״ל: שם דלמא מנכי ליה מזכותא כו׳נ״ב ותימא לי לפירוש רש״י איך ברירה ליה שלא היה מת והוה ליה למימר הואי מסתפינא דמיתנא ולכן אמרתי לפרש כמשמעו שיננו לי מזכיותי מרוב עונג · שוב בדקתי בתוספות שנ״ץ ומצאתי ממש כדברי: שם אלא אמר אביי מדרבנן כו׳שתי תלתא תיקלא חלתחא בתלתא יומי כו׳ שאילתיה לרב אדא בר אהבה כו׳בעא מיניה מהו לכסבוסי כו׳כצ״ל: שם דבעי מרב הונא ופשיט לי ותפשוט ליה כו׳כצ״ל: ונמחק לאיסורא ונ״ב זה אינו מגמרא אלא מפירוש רש״י והרבה מפרשים פירשו להתירא והלן דייק כן מדקאמר סתמא ופשט לי ותו לא כו׳עיין שם:
רשי בד״ה וחשי מבינתא כו׳כצ״ל: בד״ה אבל כו׳החומץ ומשבל בו מאכלו כו׳ כצ״ל: בד״ה שאין שולין את הכרשינין כו׳הקש כצ״ל: בד״ה תבן כו׳ שמחתכין אותו כו׳כצ״ל: בד״ה מוץ הוא מוקן השבולת כו׳כצ״ל: בד״ה

אם כן כו׳ מינך מה כו׳ הוא׳: בד״ה מתניתין יחידאי כו׳ ורבי יוסי אמרה אבל כו׳ כצ״ל: בד״ה תלתא תיקלא חילתא כו׳ כצ״ל: בד״ה לכסכוסי כו׳ ומשפשפה בין כו׳ ואף הליבון שלו מצהיר כו׳ כצ״ל:

עב גמרא ואמר רב חסדא בר בי רב דלא נפיש ליה רפתא לא ליכול ירקא כו׳ כצ״ל: שם לא ליבצע בצועי ואמר רב חסדא כו׳ כצ״ל והשאר נמחק: שם ואשכחי ביה כל צרכי ואמר רב חסדא כו׳ כצ״ל: שם לא תיכלון נהמי באפי גברייכו כו׳ שפיה יפה כחמור דלית ליה כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה דלית ליה כו׳ שמן קודם אחרונים כו׳ כצ״ל: בד״ה דמפתיא צריך להיות דמפטיא: בד״ה לא תימרון מנו מי הוא לשון זכר לא תרגילו כו׳ כצ״ל: בד״ה מלפני כו׳ צריך להיות גורפין מלפני כו׳: בד״ה ויסלק כו׳ צריך להיות ומסלקין תבן שלפניו לצדדין כשהוא כו׳ כצ״ל: בד״ה אידי ואידי כו׳ סבירא להו מקמי כו׳ לפני שור מקמי כו׳ הוא׳:

תוספו׳ בד״ה אבל באיבוס כו׳ רגילות הוא להתכוון לאשוויי כו׳ כצ״ל:

דף קמא עא גמ׳ דאית להה רירי והא דקתני כו׳ בפרה דדייקי ואכלה כו׳ ושל כובסין לא יגע כו׳ כצ״ל: שם במתניתין מתיר את כולו כו׳ ונ״ב ספרים מכיר את בליו ושומטו: שם ואם היה מאכל כו׳ כצ״ל: שם רב פפא אמר אחד זה כו׳ כצ״ל. ונ״ב עיין באשרי והרן בנה יסודו על זה עיין שם: שם לא ליצדד אינש כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה דאית להה רירי כו׳ כדמפרש ואזיל פיה יפה דלית ליה רירי פיה רע כו׳ קוצים וברקנים כצ״ל והוא׳: בד״ה מכבש כו׳ בעמודים וכפי מה שהוא כו׳ כן צריך להיות: בד״ה אבל לא כו׳ צורך חול הוא סוף דבור: בדבור המתחיל אבל אם כו׳ שהתחתונה נתון למעלה וראשה העליונה שהוא עב כו׳ כצ״ל: בד״ה מידק כו׳ יד הס״ד: בד״ה אחד זה כו׳ משום אשווי גומות כצ״ל: בד״ה אחד זה ואחד זה מותר אין דרך מתכוין בכך כו׳ כצ״ל: בד״ה בתורה צריך להיות בקורה בעץ המושל כו׳: בד״ה אודרא מוכין כו׳ פי הפך שישא פך כצ״ל ונמחק שלא ישפך: בד״ה מכסכסו משפשפו הס״ד:

תוספו׳ בד״ה הני פילפלי כו׳ מפרש דביו׳ טוב מיירי כו׳ דהכי נמי שרי דאין כל הקדירות כו׳ וחומרא הוא בדבר אחר כו׳ כצ״ל: בד״ה אודרא כו׳ בפרק שמונה שרצים כצ״ל:

עב גמרא אם היה רפוי מותר כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה מתעגל מתגלגל כצ״ל: בד״ה אבל יוצא כו׳ ערום בשוק כצ״ל: בד״ה במנעול חדש כו׳ אז אינה מקפדת כצ״ל: בד״ה הניחא לרבא דאמר כו׳ ואף על גב דמלאכתו כו׳ כצ״ל: בד״ה אלא לאביי כו׳ אינו צריך לגופו של אימוס והיכי

וחיבי מטלטל ליה כו׳ כצ״ל: ב״ה הא לאו דפוי לא ועל כרחך טעמא משום דאימוס אסור לטלטל כו׳ כצ״ל:

הדרן עלך תולין פרק עשרים

נוטל פרק אחד ועשרים

רשי ב״ה אף מעלין כו׳ ובגמרא מפרש טעמא כצ״ל: ב״ה חייב כו׳ ממתניתא הס״ד: ב״ה מלאכה שאינה צריכה לגופה ומוציא מת לקוברו מלא כר שאינה צריכה לגופה כדאמרינן היא כו׳ מיבטיל ליה לגבי תינוק שבר ולא חשיב כו׳ כצ״ל:

תוספו׳ ב״ה תינוק כו׳ ופטור שלא הוציא כו׳ כצ״ל:

דף קמב עא גמ פשור ואלו הוציאן כו׳ וניניקטינהו בידים כדרבי אילעי כו׳ ולינערינהו נעודי אמר רב חייא כו׳ אמר רבא מתניתין כו׳ רבי אליעזר אומר מדמע כתרומות כו׳ אף על גב דנפלו בזה אחר זה כו׳ כצ״ל:

רשי ב״ה וסנדליו ושבעותיו בידו בקומצו כו׳ כצ״ל: ב״ה ושבעותיו כו׳ רישא הס״ד: ב״ה מליאה פירות כו׳ אגב כלי ופירות שהוא מותר כצ״ל: ב״ה אלא לצורך כו׳ במקומו אבל כו׳ הא״ל: ב״ה ומדסיפא כו׳ ומטלטל התירה לחודיה כצ״ל: ב״ה כרבי אליעזר בו׳ בעיני מחתה כו׳ כצ״ל: ב״ה מדמע כו׳ תרומה ודאי הס״ד: ב״ה וחכמים כו׳ חולין אחרים אלא כו׳ אם מתחיל נדמע כו׳ כצ״ל: ב״ה מי אמר כו׳ דמתניתין כרבי שמעון כו׳ הא״ל: ב״ה עד שנפלה כו׳ אין בה חולין כדי כו׳ כצ״ל:

תוספו׳ ב״ה אי הכי כו׳ אף על גב דבההיא שעתא כו׳ כצ״ל: ב״ה ונשדינהו לפירי בו׳ ויש לומר אם ישליכו מידו יצעק כו׳ כצ״ל: באותו דבור אלא כשיש לו געגועים כו׳ נכתב בצדו פי׳ אפילו בלא געגועים על אביו יהא שרי רק שצריך לומר שהתינוק יבכה אם ישליכו מידו וקל: באותו דבור בטלה אגב בלכלה כו׳ הכוס אגב הכוס כו׳ כצ״ל: אחר דבור זה צריך להיות דבור המתחיל ונשדינהו לפירי ונשדייה לאבן כו׳ ואם תאמר מכל מקום נינקטינהו לפירי בידים ויניח האבן בכלכלה והא אמרינן לקמן לא שנו אלא שטהורה למטה וטמאה למעלה אבל טהורה למעלה וטמאה למטה שקיל לה לטהורה ושביק לה לטמאה והיינו על כרחך בידיו דאי זריק לה בכלי אם כן גם בטמאה למעלה יכול לזורקה בכלי אלא שמע מינה דשקיל לה בידיו ואם כן הכי נמי

לישקליניהו לפירי בידיו ויש לומר דמיירי שפי הכלכלה צר הוא ואינו יכול להכניס שם ידיו אי נמי יש לומר דהחיא דלקמן מיירי בתרומה שהיא בכלים קטנים בתוך הקופה שאין דרך להניח טמאה וטהורה ביחד אלא בכלים זה בפני עצמו וזה בפני עצמו ולהכי מצי שקיל לטהורה שהיא למעלה בידיו אבל כלכלה דהכא אין כאן כלים ולא מצי נקיט להו בידיהו פן יפלו לארץ והשתא לא צריכנא לשינוייא קמא דפירות המטנפין דהא כיון דאבן עצמה הוי דופן לכלכלה אפילו הוי שרי לפירי ולאבן והדר שקיל לפירי ושביק לאבן לא הוי ליה במאי לאנחוניהו כיון שהכלכלה פתוחה שהאבן נעשה לה דופן. והא דלא קאמר אלא לפי שלא הוזכר אמורא לעיל. אי נמי השתא יש להעמיד נמי בפירות המטונפין דאם לא כן נוכל להשליך הסל בקרקע ולהוליך בכלכלה מעט מעט כמה שתוכל להחזיק עד מקום הפחת מ"ר:

ע"ב גמרא בטיל במאה והא תיבטל כו' שעל הכר מנער כו' כצ"ל וכן אחר כך בפיסקא. שם קודם מאן תנא כו' צריך להיות פיסקא. היתה בין החביות כו' שם נמי לא ולא אמרו ככר כו' כצ"ל:

רשי' בד"ה בטל במאה וחוו להו ככולהו חולין כו' כצ"ל. בד"ה דר' יהודא כו' ליתן עיניו כו' כצ"ל: בד"ה דסתם כו' ומיהו כיבוס ממש לא כו' כצ"ל בר"ה אלא בשכח כו' לדבר האסור כו' כצ"ל: בד"ה מאן תנא כו' בהדי חבית הס"ד: ואחר כך מתחיל הדבור בורר אוכל אוכל: בד"ה דברי הכל כו' וכי מגביה כו' כצ"ל: בד"ה כיון דאי כו' מן החבית לא כו' הא"ל: באד"ה דאי בתחילתו מגבי ליה לאבן סוף סוף מבעי ליה כו' כצ"ל ונמחק לא מגבה ליה לחביות ונ"ב ספרים אחרים: באד"ה בטירחא הס"ד: ואחר כך מתחיל הדבור הכי גרסינן: בד"ה היתה החבית כו' שאצלה הס"ד:

תוספו' בד"ה שאוכל מרובה כו' ולא אפסולת כו' נ"ב פירוש היכא דפסולת מרובה על האוכל ולומר דנפיש בטירחא ווטר בשיעור אם כן מאחר דווטר בשיעוריה יכול לישול גם הפסולת שהרי בטל הוא לגבי אוכל עיין שם:

דף קמג ע"א גמ' והאמר רבא לשמעיה כו' הכי נמי מסתברא דרבא כרבי יהודא כו' בית שמאי אומרים מעבירין מן השלחן כו' ובית הלל אומרים מסלקין את הטבלא כו' ובית הלל כרבי שמעון כו' רבי וכריה בן אבקולס שהיה כו' כצ"ל:

רשי' בד"ה ושדי כו' אורח ארעא לאוכלה ביום טוב מיהו כו' כצ"ל: בד"ה עור בית אחיוה בית אחיוה של עור כו' כצ"ל: בד"ה אין מקנחין בו שכשאוחזו כו' כצ"ל: בד"ה וניטל כו' צריך להיות ניטל כו': בד"ה פרסיתא תמרים טובים הם ואין מאכילין כו' כצ"ל: בד"ה כל צרכו משתמש בו ואין כאן כו' כצ"ל: בד"ה גרף כו' אותן מפניו בגרף כו' כצ"ל:

בד"ה פירורין

תוספו׳ בד״ה פירורין כו׳ לאבדן ביד פי׳ בקונטרס כו׳ כצ״ל: בד״ה ואם לאו כו׳ דברישא מודה רבי יהודא כו׳ כצ״ל: בד״ה שמואל מטלטל כו׳ אף על גב דכרבי שמעון סבירא ליה כו׳. נבתב בצדו ותימא גדולה מה מתמה הא גרעינין דפרסייתא אסירי משום נולד דאי לא הוי אלא מוקצה לא היינו אוסרים הגרעינים דהא קיימא לן כרבי שמעון במוקצה ומזה הוכיח ל״ת דיש לחלק בין נולד למוקצה כאשר כתב הסמ״ג ונבילה אין בה אלא איסור מוקצה כדמוכח שם ואפשר דסמך על הא דלעיל פרק קמא דשבת גבי שמן של בדדין כו׳ דשרי שמואל אפילו בנולד כמו שבתבו התוספות לשם אבל מכל מקום תימא מהא דלעיל הוי ליה למיפרך דשרי שמואל נולד ובן הקשו התוספו׳ בפ׳ קמא ותירצו במו הבא דמחמיר על ידי עצמו היה ודוק: בד״ה רבא מטלטל להא כו׳ דאית ליה מוקצה כו׳ נ״ב פירש דהא לעיל אי לא הוי חזי לאומצא דשרי אף לר׳ יודא לא הוה מנח סכין עליה וק״ל: באר לא איפשר ושרי אפילו לרבי יהודה ואף לאדם חשוב כו׳ כצ״ל:

הדרן עלך נוטל פרק כא

חבית פרק שנים ועשרים

עב גמרא ובלבד שלא יספוג כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה מצילין הימנה מזון ג׳ כו׳ כצ״ל: בד״ה ובלבד שלא יספג כו׳ שלא ישאוב ספוג במקום היין לחזור ולהטיפו בכלי גזרה כו׳ כצ״ל: בד״ה ואם למשקין מכונסין אסורין דניחא כו׳ כצ״ל: בד״ה חלות דבש כו׳ רבי אלעזר מתיר וחכמים כו׳ הל״א: בד״ה והבניסן מתחילתן בין לאוכלין כו׳ כצ״ל והל״א: בד״ה לרצון ושלא לרצון בין שיצא ממנה לרצון בין שיצא ממנה שלא לרצון כו׳ כצ״ל:

תוספו׳ בד״ה ובלבד שלא יספג כו׳ כדרך שעושה בחול נ״ב ונראה לי דלפירו׳ רש״י קאי רוקא אולי יטפח בשמן לחודיה: בד״ה ורבי יוחנן כו׳ ואוכלה בשני ובן ביצה שנולדה בראשון אוכלה בשני. בשני אין כו׳ כצ״ל: בד״ה הלכה כרבי יהודא כו׳ ויש לומר דשייך טפי לגזור בביצה לפי שהיא עומדת לסחוט מן התרנגולת ועוד שדרך לגומעה כו׳ כצ״ל: בד״ה חלב אשה כו׳ מן הבהמה הסר ואחר כך מתחיל הדבור לרצון ושלא לרצון כו׳:

ד׳קמד עא רשי בד״ה ישמא חלב כו׳ בבלל הלל הוא כו׳ כצ״ל: בד״ה שלא לרצון כו׳ קאמר לה

קשיא

קשיא כו׳ כצ״ל: בד״ה ואי בעית אימא כו׳ דדוקא נקיט כו׳ כצ״ל:

תוספ׳ בד״ה לא לרצון כו׳ ואין צריך הכשר משמע ליה דמה שהוא כו׳ כמו שאם היה מעיין ואין צריך הכשר כו׳ אלא אמר רבא כו׳ עד ולרבא כו במאי איתכשרו אמר כו׳ כצ״ל: באד״ה אתי שפיר דהכי אמר לא ניחא כו׳ נ״ב פירוש ולא סל שלא לרצון הוא פירש לא ניחא לי אלא סתמא כמו שפירש לקמן במסקנא אי הכא מאי שלא לרצון כו׳: באד״ה ותימא הוא לומר דמה שהוא חוזר כו׳ נ״ב פירוש אלא הכל תלוי במעגל ויוצא ומסיק ומכל מקום כן הוא שתלוי גם כן בחוזר ונבלע כו׳: באד״ה ומכל מקום ודאי כן הוא וצריך לומר ומה שהיה כו׳ מהכא דאינו חוזר כו׳ כצ״ל:

עב גמר ואמר רבי חנינא כו׳ נפל לתוכו יין או חומץ ומוחל ושינה כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה בפיגעון פרונ״ש בלעז נ״ב פלייטן בל״א ובפרישין קודונ״ייץ נ״ב קווי״טן בל״א: בד״ה ובעוזרדין קורמש נ״ב שפייארלינג בל״א: בד״ה ושל בית כו׳ אלמא איכא דסחיט כו׳ כצ״ל: בד״ה אלא מאי כו׳ מהשתא אפילו כו׳ הדא: בד״ה מנשיא כו׳ הלכתא כוותיה והא כו׳ כצ״ל: בד״ה כרב חסדא כו׳ כיון דאחשיב איהו כו׳ כצ״ל: בד״ה ונפל כו׳ של גפת בעקלין כו׳ כצ״ל: בד״ה בתחילה בתחילת טעינתן של זתים כצ״ל: בד״ה ואי אמרת אוכל הוא הא אין אוכל כו׳ כצ״ל: בד״ה בטיפה כו׳ מלכלכת בה פי הדד כו׳ כצ״ל: בד״ה טמא מת כו׳ וענבים כביצה כו׳ הדא:

תוספ׳ בד״ה מי דמי כו׳ ומה שקשה כו׳ כצ״ל: בד״ה חולב כו׳ דשרי לעיל לתוך הקדירה כו׳ כצ״ל ונמחק אפילו:

דף קמה עא גמ הא יותר מכביצה טמא כו׳ נ״ב אפילו אם גרסינן הא אין בכך כלום שדרך התלמוד לדייק מרישא אף שתני להדיא בסיפא וכן פירשו התוספות לעיל במכילתא:

רשי בד״ה המחליק בענבים כו׳ הוכשר האוכל כו׳ נ״ב שהפרח בודאי כבר מוכשר וקל: בד״ה הכי גרסינן כו׳ והיינו טעמא דמאן דאמר לא הוכשר כו׳ כצ״ל: בד״ה אלא כמשקה כו׳ פליגי הכא:

תוספ׳ בד״ה בביצה כו׳ מבלע בליעי ושמאין המשקין מאליהן כיון שנגע באוכל ובאוכ׳ איכא ביצה ומשני התם למאן דאמר מיבלע בליעי דאיירי מתניתין בענבים שלא הוכשרו לאימת מתכשרי לכי סחיט להו בציר משיעוריה והשתא לפי׳ רש״י מה בכך מיד כשיצא הטיפה ראשונה נטמאה הויא ואוכל מקבל טומאה כצ״ל: באד״ה ומה שהקשה רבינו תם כו׳ נ״ב רצה לומר קושיא זו ועוד מה שהקשה רבינו תם לפירוש רש״י הכל פירשתי לעיל כו׳: בד״ה דכולי עלמא משקה כו׳ דכולי עלמא אוכל הוא כו׳. נ״ב אבל באלפסי משמע דגרסינן דל״ע אוכל

אוכל הוא אלא מחמת שהולך לאיבור ולא בא ממש לאוכל אינו אוכל וכן
מוכח באשלי ורוק: בד"ה ורבי יוחנן כו' סתמא בשלקות למימיהן. נ"ב
נראה לי בכבשים ודוק:

עב גמר ואי לא רבי אבא דאשקיון כו' ושקט הוא אל שמריו כו' כצ"ל: שם קמטין
ובעל זמורה כו' נ"ב מצאתי בעלי זמורה ליצנים לשון זמר כך הגיר"ה מהר"ר
אברהם מפר"אג: שם לפי שאינן במקומן דאמרי כו' כצ"ל:

רשי בד"ה לעדות אשה כו' מקרש ואפקועי רבנן כו' כצ"ל: בד"ה חוץ מן כו'
שעברה ה"ס: בד"ה דהא אמר כו' ושאילו מיניה אותו כותח כצ"ל: בד"ה
הני מרדי כו' גבוה מקרקע העזרה כו' מן הקרקע ודרך כו' כצ"ל: אחר ד"ה
בלשת כו' צ"ל דבור המתחיל ציפורי ושבריא מארץ ישראל: בד"ה
תותבאי כו' מתרגמינן תותביה כצ"ל:

קמו עא רשי בד"ה שובר אדם כו' לאכול ממנה גרוגרת כו' כצ"ל: בד"ה אין נוקבין כו'
מתקן פתחים ה"ס: בד"ה אבל מפורדות כו' לחתכן לא ישלטל בו החבית
דמתניתין רבי נחמיה כו' כדמוקי לקמן כצ"ל והד"א וה"ס: בד"ה ואינו חושש
כו' קאי ה"ס: בד"ה וחותלות צ"ל חותלות כו' תמרים ועשויים כמין סלים
כו' כצ"ל: בד"ה בבורטי כו' מוצא היין בנקב גדול כו' כצ"ל:

תוספ' בד"ה שובר אדם כו' של בניין עסקינן כו' נ"ב בגמרא שלנו גרסינן של לבנים
והיא היא פירוש אבני מסודרות ובנויות זו על זו בלא טיט ובלא סיד עיין שם:
באד בין נשילת העירוב כו' נ"ב פירוש נהי דמותר לשבר מכל מקום כל זמן שלא
שיבר אמרינן הוא במקום אחד ועירובו במקום אחר שהרי הוא סתום ואינו
עומד לישבר וקל: באד והכא דשרי לישבר כו' חבית שבורה ומדבקין
שבריה כו' כצ"ל: באד סבירא ליה דבקטימת קיסום חייב חטאת כו' נ"ב פי'
ורבנן סברי דאסור מדרבנן לקוטמו לחצות בו שיניו ומשום הכי להריח שרי
אפילו לכתחילה אבל אי הוי סבירא ליה דבקטימת קסם לחצות בו שיניו הוי
חייב חטאת הוי נמי גזרי בקטימת הדס להריח כמו רבי אלעזר אם כן קשה מה
שנא משובר חביות כו' ודוק: באד ובגמרת ירושלמי בפרק בכל מערבין
מצאתי הרא דתימא כו' כצ"ל ונ"ב קאי אפלוגתא דרבי מאיר ורבנן שרבי מאיר
סבור פוחת ונוטל לכתחילה ורבנן אסרי דוקא במגדל של אבן אבל של עץ
לית ביה פלוגתא ושרי לכולה עלמא ושמעינן מן הירושלמי דמגדל של עץ שרי
כמו חבית ולא איירי במוסתקי וקל:

עב גמר אין מוסיפין זימנין כו' אמר שבות רישבא כו' כצ"ל: שם איכא בנייהו דקטין
ומנחי כו' נ"ב עיין בשור את בסוף סימן שי"ד ותמצא פירוש דקטום ומנחי:

רשי בד"ה זמנים צ"ל זמני: בד"ה אלא במקום כו' שלא יצא ויתקלקל וכיון כו' כצ"ל:
בד"ה בית

בד"ה בית סתום כו' אינו מפסיד דין פתחו כו' כצ"ל: בד"ה שמא יקטום כו'
וכיון דקטמיה הוה ליה כמתקן כלי כו' כצ"ל: בד"ה ברכין כו' בהן דשרו כו' כצ"ל:
בד"ה גומות כו' להושיב הקדרה כצ"ל:

תוספו' בד"ה פירץ פצימיו כו' גבי החצר הקבר כו' נ"ב פי' חצר שלפני המערה: באד
מת בעלמא תפיס ומשמע כו' דרך הפתח פירץ פצימיו כו' כצ"ל:

דף קמז עא גמ לא קפדינן מידי כו' סכין וממשמשין אבל לא מתעמלין כו' אבל טובל והוא
כדרכו כו' כצ"ל:

רשי בד"ה המנער טליתו מן העפר הסד: בד"ה אלא באוכמי כו' וקפדי עלי'
הסד: בד"ה מרובה מפרש לקמי ביסוי כו' הא': בד"ה הכא מאי קולט
חלוק בענין אחד כו' כצ"ל: בד"ה מתנאה כו' על גופו ומישבה כו' כצ"ל:
בד"ה מי מערה מי מקוה מקורה כו' כו' כצ"ל: בד"ה אבל עשרה בני אדם כו'
כצ"ל: בד"ה סכין שמן בשבת הסד:

תוספו' בד"ה מהו לעשות כו' מלבוש והיינו דקאמר כו' כצ"ל: בד"ה אף מי מערה
כו' ובפרק שמונה שרצים דקאמר דיעבד כו' כצ"ל:

עב גמרא בפיסקא ונסתפג אפילו כו' תנו רבנן מסתפג אדם כו' ותנן ונסתפג אפילו כו'
עצרת להאי גיסא כו' כיון דחמים עלמא כו' תבא אחריך שחבירך יקימוה בידך
כו' כצ"ל:

רשי בד"ה להשתטף שופכן על גופו כו' כצ"ל: בד"ה סיכניתה כו' עטוף בו לקשר
כו' הא': בד"ה כי עבריתו מאני לבני הילא כו' כצ"ל: בד"ה שדביבו בהו
למטה כו' אלא משוכים למטה שיהא נראה לבוש כצ"ל: בד"ה דיומסית כו'
מלוחים הסר: בד"ה להתם לפרוגיתא ודיומסית הסר: בד"ה חוי גולה
כו' תלמידי חכמים חבירך ואל תאמר תלמידים הם יבואו אלי ודי לי בכך למה
אהיה גולה כצ"ל והסר: בד"ה משום פיקא טיט של אותו נהר כו' נ"ב וכתב
הראש לפירוש רש"י הוא מלשון פיק ברכים: בד"ה בחומרי כו' בפ' תוכחה
דיחזקאל עושין לחיה בשבת כצ"ל:

תוספו' בד"ה דתניא כו' בפרק שואל תלמידו מאן דאמר כצ"ל:

דף קמח עא גמ דרב יהודא שדריה לארא דיילא אמר ליה זיל גרביה אזיל גרביה אתי אשכחיה
כו' ולא שמיע לי ולאו גרבתיך כו' אבל טובל כדרכו כו' כצ"ל:

רשי בד"ה שניא ליה כו' אשלושין בלעז הסר: בד"ה חרא צריך להיות בחדא
מחיתא מחיתנהו כו':

הדרן עלך חבית פרק שנים ועשרים

פרק שואל

שואל פרק שלשה ועשרים

דף קמח גמרא בגמרא בשבת נמי אתי למכתב אמר ליה בשבת כיון דהשאילני הוא דשרו ליה כו' כצ"ל והשאר נמחק:

רשי אחר רבור המתחיל לאחר יום טוב נרשם גמרא ונמחק אחר כך: בד"ה הלוני כו' שלשים יום אתי כו' הל"א: בד"ה הכי גרסינן כו' כיון דהשאילני שרו בו' כצ"ל:

תוספו' בד"ה שואל אדם כו' לדינא בתוך שלשים יום שאין צריך להחזיר דודאי היה כו' כצ"ל: בד"ה אתקין רבא כו' ברוב ספרים אינו כתוב כאן ולא בפירוש רש"י וברישׁ המביא כדי יין נראה שהוא מקומו וזה לשון כו' באגרא ישאהו ביום טוב בשני בני אדם כו' קל הוא ואינו מכביד ושינויא בעלמא הוא ולהצניע עד כאן לשונו כו' וההיא דבסמוך דמליין כחצבא כו' מוית לזוית ובההיא כו' כמו שמשמע נמי מתוך פירושו כו' כצ"ל:

עב גמרא בראש העמוד נפרוס סודרא כו' סבור מינה הני מילי בדרבנן כו' וכן ערב פסח כו' וכן אחר כך: שאני הכא כיון דרגיל אצלו כו' ולא מחרימין ולא מגביהין כו' מפיס אדם עם בניו כו' כנגד מנה קטנה כו' כצ"ל:

רשי קודם רבור המתחיל אין מספקין כו' צ"ל הרבור בנבתמה נסוי והסר: ואחר כך מה זימנין דמפסיק כו' כיון דמצרכא ליה כסוי קטר ליה בכך והסר: ואחר כך מתחיל הרבור ואתי למיקטריה והוי קשר של קיימא דאסור מדאורייתא כצ"ל והסר: בד"ה אין מספקין כף אל כף משום אבל. נ"ב אבל בפ' משילין פירש מספקין כף על ירך ומטפחין יד על יד ופירוש זה הביאו הכמ"ן: בד"ה ומגנדרין הצכייהו ומייתין ליה לא גרסינן כו' כצ"ל והסר: בד"ה השוחח את כו' של מוצאי שביעית כו' כצ"ל: בד"ה ואם לאו כו' אינו משמש דאי כו' הל"א ואחר כך מתחיל הרבור מכלל דרישא אי יהיב כו' נצ"ל. בד"ה רישא כו' משמש אני ואם אמר לו הלוה אף על פי כן כצ"ל והל"א: בד"ה פסחו בשבת אם חל י"ד בשבת כצ"ל: בד"ה בממנה אחרים כו' נפשות הסר: בד"ה אקרושי כו' מערב שבת שהרי יודע כו' כצ"ל: בד"ה עלוי כו' בעליים הס"ר:

דף קמט עא גמ ופינקס אלא לעולם כו' קשיא לך דרבה דרבה תנאי היא כו' בכותל דארהכי והכי כו' עסיקנן וכדרב נחמן כו' עשוי להשיר בה נימין כו' בשבת ודיוקנר עצמה כו' כצ"ל:

רשי בד"ה מאי טעם אבל לא מן הכתב הסר: בד"ה שמא ימחוק כו' ויתהדש שזימן יותר מן הראוי וימחוק מן הכתב כדי שלא יקראם השמש כצל והסר:

והשאר נמחק: בד"ה ומידלי כו' למחוק הסד: בד"ה כל הני כו' נמחק עד
סוף הדיבור: בד"ה דחייק כו' העץ בטבלא כו' הד"א: בד"ה אבל לא כו'
כתב שעל גבי טבלא כו' כצ"ל: בד"ה אין רואין כו' ויגלחם במספרים כצ"ל:
והסר: בד"ה כתב המהלך כו' וכותבין תחתיה חיה זו צורת פלוני כו' כצ"ל:
בד"ה אל מדעתכם כו' שלכם אלילים כו' הד"א:

תוספו' בד"ה לעולם כו' אלא דלא מצי למוכח כו' דרבה ואביי ורב ביבי בגודא כו' כצ"ל:
בד"ה בני חבורה כו' כיון שהם מקפידין כו' כצ"ל:

עב גמר מפיס אדם עם בניו כו' את אחאב מלך ישראל ויעל כו' ויצא הרוח ויעמוד מלפני
כו' לאותו צדיק כך וכו' אלא מהכא כו' כצ"ל: ונמחק נמשכה ערלתו שלש
מאות אמה: שם לא טוב לא טוב אלא רע כו' אתה לא יגורך רע צדיק אתה
ה' ולא יגור במגורך רע כצ"ל ונ"ב צדיק אתה ה' הוא פסו' בתמניא אפין ואין שייך
לכאן אלא שהגמרא מזכירו לתואר הפשט ולצחות הלשון צדיק אתה ה' משום
הכי לא יגור במגורך רע וק"ל: שם אמר רבה בר רב הונא מלמד שהיה משיל
כו' למשול עליהם הוא בא כו' גם אתה חלית כמונו כו' כצ"ל מאי נעמת ונ"ב פסו'
הוא ביחזקאל סימן ל"ב בפורענות מצרים אלא יש לומר שגם על נבוכד נאצר
נאמרה על ידי בת קול כמו שנאמר למצרים על ידי נבואה ומשום הכי אמרינן
יצאת בת קול ודוק: שם איך שבת נוגש כו' כצ"ל:

רשי בד"ה וכדברי בית הלל כו' משום רבית הסד: בד"ה להלוות משלו הסד:
בד"ה אפילו הכי כו' אסור להשעימן טעמא כו' כצ"ל: בד"ה משום קוביא כו'
אסמכתא הוא להכמך כו' תלה עצמו אף כו' כצ"ל: בד"ה כמריבי כהן כו'
לישהרי להו להפיס כו' כצ"ל: בד"ה שבעת כו' אמה כדלקמן והיינו כו' כצ"ל:
בד"ה דרא כו' שהיית מקלה אותן כו' כצ"ל: בד"ה בשעה כו' לקמן היא מדקאמ'
כו' כצ"ל: בד"ה וכתיב לא יגורך רע כו' כצ"ל: בד"ה גם אתה כו' וגומר
חלית במונו או אלינו כו' כצ"ל והד"א:

תוספו' בד"ה בני חבורה כו' איסור משקל מתוך כו' כצ"ל: באד"ה כבר לידי ריבית נ"ב
פירש ואם כן אפילו בלא חבירים נמי ודוק: בד"ה מטילין כו' לחלוק בע"כ
מחמת שחושבין אותן שלהן מ"ר כצ"ל:

דף קנ עא גמר במתניתין לא ישכור אדם פועלים כו' כצ"ל: שם פשיטא מאי שנא כו' נמחק
פשיטא: שם דבור אסור הרהור מותר אלמא הרהור לאו כדבור דמי כו'
הולכין לטרטיאות ולקרקסאות כו' וללמדו אומנות דאמר קרא כו' השבונו
של מלך ושל כו' לחשבן של מלך ושל כו' כצ"ל:

רשי בד"ה אין מחשבין כו' הפועלים או כו' פירות דכל דבר כצ"ל והד"א: בד"ה אבל
מחשיך הוא פירותיו אם היה כו' כצ"ל: בד"ה מאי שנא כו' הוא הדין דלא
יאמר

יאמר לחבירו דהא ישראל הוא כמותו כו׳ כצ״ל: בד״ה הא קא משמע לן כו׳
למימר הכי: בד״ה וערות אביהם אלמא ערוה כו׳ כצ״ל: בד״ה טרטרואות
וקרקסאות ובסילקאות מיני פלטין הם ששם כו׳ כצ״ל והד״א: ואחר כך מתחיל
הרבור ללמדו כו׳: בד״ה שלמה לך צ״ל של מלך שיל עצה כו׳ ולי נראה כמו
מה לך מה לך ולחשבונות כו׳ דפרישית ושל כו׳ כצ״ל והד״א:

תוספו׳ בד״ה מה לי כו׳ ואין לומר כו׳ צריך להיות ויש לומר כו׳: באו״ד דשאם יש
בורגנים הולך כו׳ כצ״ל: בד״ה ורבי יהושע כו׳ שאל רבי את רבי יהושע בן
קרחה כו׳ שבפחות משבעים שנה לא היה כו׳ כצ״ל: בד״ה ואמר רבי אלעזר
כו׳ מה צריך לאתויי הא הוי ליה כו׳ כצ״ל: באו״ד אין פוסקין צדקה אפילו
להשיאו יתום כו׳ נ״ב בספרים שלנו אינו בפרק קמא ובוראי היכרון ספרי׳ הוא:

עב גמר אגרא דאגירא גביה כצ״ל: שם ונמלך עליה לגודרה כו׳ נ״ב נראה לי במחשבה
ואף דהרהור מותר אדם חשוב וחסיד שאני והחמיר על עצמו שלא להוציא
מכח אל פועל אותה מחשבה ולא רצה ליהנות ממנה ודוק: שם פועלים
דבשבת לא מצי כו׳ משבחת לה למיגן ליה גלימא כו׳ הוה אמר המבדיל בין
קרש כו׳ כצ״ל: שם איבעיא להו נמחק:

דשי בד״ה חשבונות כו׳ נתנו להם ושל מה כו׳ כצ״ל והד״א: בד״ה שאם כו׳ וכיון
דהוא דבר שיש כו׳ כצ״ל: בד״ה על עסקי כו׳ שמים הן אבל כו׳ כצ״ל: בד״ה
המבדיל בין קרש לחול כו׳ נ״ב משמע בלא שם ומלכות וכן פי׳ עליו הלן שכך
דעתו אלא שלא הסבים עמו ברינו עיין שם: בד״ה אינימא כו׳ אם כן דכללא
לאיסורא כו׳ כצ״ל:

תוספו׳ בד״ה ואין מחשיכין כו׳ מעלות עשן חוץ כו׳ כצ״ל: בד״ה אבל מחשיך כו׳
והשתא מתניתין גופה כו׳ כצ״ל: בד״ה במחובר כו׳ יבש הא קא נתרי פירי
כו׳ כצ״ל:

דף קנא עא גמ׳ קומקמי בבת אחת כו׳ כצ״ל וכן ברשי׳: שם תינח קבר ארון מאי איבא למימר
אמר רבי אבהו כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה ואלא אסיפא קאי דקאמר תנא קמא להיתירא אבל כו׳ כצ״ל והד״א: בד״ה
האי כל כו׳ היחד דאמירה כו׳ כצ״ל: בד״ה לעולם אסיפא כו׳ דתלי בה החשיכה
אהא כו׳ לתנא קמא מי לא כו׳ כדמפרש לקמן כו׳ כצ״ל והד״א: בד״ה כלל
כו׳ ואומר לו לך כו׳ כצ״ל: בד״ה לא יספר כו׳ וקנסא הוא ושמם כו׳ כצ״ל:
בד״ה הכי גרסינן כו׳ דשמואל ותניא כוותיה והד״א: בד״ה ימתין כו׳ יש לומר שמא
בשביל כו׳ כצ״ל:

תוספו׳ בד״ה לעולם אסיפא כו׳ ויבול לומר לחבירו כו׳ להחשיך עליה וכל שכן מה״ת
שאני כו׳ כצ״ל:

עב גמרא ואף שלמה אמר בחכמתו עד כו׳ גודלי רגליו וחן כו׳ עשה עד שאתה מוצא כו׳ אהדורי אפיתחא כו׳ שש דמעות הם שלש כו׳ כצ״ל:

רשי בר״ה ולא שיעלה כו׳ שלא יוסיף ליפתח כצ״ל: בר״ה בלי מיקר שמביאין קרה כגון זכוכית כצ״ל: בר״ה אין מעצמין כו׳ את עיניו בשבת אפילו לאחר יציאת הנפש דמזיין בו אבר כצ״ל: בר״ה בדרמי׳ בר אבא דנקנסה עליו מיתה ונדמת לארי כבהמה כצ״ל: בר״ה ולא חובה לאמץ לב ולקפוץ יד כצ״ל: בר״ה הלסתות לחיים הסר: בר״ה אוקמי כו׳ שלא יחשיך יותר ממה שהוא כצ״ל ואחר כך מתחיל הדבור מאי קא משמע לן בהא דאמר כו׳:

דף קנב עא גמ בלילא דחילפי כו׳ נ״ב רשי׳ פירש עשבים שקורין נעשט״לין ב״לא והערוך פירש שהוא מלשון דקדחינהו חילפי בפרק אילו מציאות והוא מיני קמשונים: שם כמה אל כמהכא הוי כו׳ ואף ברזילי הגלעדי כו׳ תוהים תוהים וינץ כו׳ עושי׳ לו מדור לפי כבודו כו׳ נותנין לו מדור לפי כבודו כצ״ל:

רשי בר״ה דוק כו׳ ותמצא האכילה בפסיעותך כו׳ כצ״ל: בר״ה מהכא לקרחינאה כו׳ יש מכאן עד הקרח ולהקניטו כו׳ כצ״ל ונ״ב נראה בעיני לפרש דמקום היר׳ ששמו קרחה ושאל אותו כמה יש מפר׳ לשם וכדי להקניטו על ר׳ הקרח שלו נתכוין דאם לא כן אין זה אפילו מדרך המליצה ושחוק וכן גווינאה ר׳ הוי ש׳ מקום וקל. ואף שרשי׳ לא פי׳ כן: בר״ה אמר ליר׳ כו׳ שאינו מלובש בצמר כו׳ כצ״ל: בר״ה קרחה כו׳ במריבה באת עמדי בתמיה כצ״ל: בר׳ כל בנות כו׳ לי שוחה הסר ונכתב בצדו פי׳ בדבור בעלמא וק״ל:

עב גמר ויתבי ברוכתיה לבתר ז׳ יומי אתחזי ליה בחילמא כו׳ כל שאומרים בפני המת כו׳ רשעים וזממות והולכות ומלאך אחד עומד בסוף העולם ואחד עומד בסוף העולם ומקלעין נשמתן זה לזה שנאמר ואת נפש כו׳ כצ״ל: שם אמר ליה איכא שכיבנא כו׳ נ״ב רוצה לומר אי שכיבנא: שם אמר רב מרי כו׳ דלא ידענא ליה אמר ליה והא קרא כו׳ את קברותיכם אמר ליה והא כתיב כו׳ כצ״ל:

רשי בר״ה ונפשו עליו כו׳ יש לנפש צד כו׳ כצ״ל ז בר״ה לכובס צל לכבוס כו׳ לצורפם שם כצ״ל: בר״ה בפתחי בהעלותי כו׳ כצ״ל:

דף קנג עא גמ׳ אם בן העולם הבא הוא כו׳ כצ״ל וכן ברשי׳ שם זה הדרך לכו בו כי תאמינו וכי תשמאילו רבי חנינא כו׳ משל למלך שזימן כו׳ שנאמר לכן כה כו׳ כצ״ל:

רשי בר״ה אזניך כו׳ לכו בו מאחרי כו׳ כצ״ל והל״א: בר״ה וכל שכן כו׳ יום ימות ושובה כו׳ כצ״ל: בר״ה כלום יש כו׳ יצטרכו לטרוח ולומן צרכי סעודה של בית המלך ויש לנו שהות כו׳ כצ״ל: בר״ה אילו תפילין שהם שם כו׳ נ״ב עד שמן תורק שמך:

תוספ׳ בר״ה ונשמתו כו׳ כשהיא כו׳ נ״ב לאו בבל אדם אלא בחסידי ותקיפי עלמא והבן:

הדרן

הדרן עלך שואל פרק כג

מי שהחשיך פרק כד

גמרא במתניתין מתיר החבלים כו' רבנן למיחב כיסיה כו' כצ"ל:

עב גמר שוטה וקטן והתורם את כו' רימונים ואגוזים והיא מקיאה כו' כל שבגופו חייב חטאת כו' ועל זדונו סקילה מכלל כו' כצ"ל:

רשי בד"ה ואליבא צ"ל אליבא כו': בד"ה וכבוד מלכים כו' להסתיר לכבוד כו' נ"ב פי' אין להסתיר דברי תורה בעבור כבוד אדם עשיר אפילו מלך: בד"ה בו ביום כו' אם יש שם נכרי אותו יום כו' כצ"ל: בד"ה והיא מחוקת כו' שנופל החרדל בין כו' כצ"ל: בד"ה והלא מחמר כו' מחמר הסר: בד"ה ורחמנא כו' סתם מלאכה העשוייה על ידי כו' כצ"ל: בד"ה כל שבגופו כו' ולא שרויה גבי כיס כצ"ל ואחר כך מתחיל הדבור מונחת לו על כו': בד"ה חדא כו' וגומר עד דעביד כו' לא קא עביד מעשה אלא כו' כצ"ל והדא:

דף קנד עא גמ' בדבר שחייבין על שגגתו חטאת חייבים על זדונו סקילה כו' כצ"ל:

רשי בד"ה מי קתני כו' על שגגתו חטאת חייבים על זדונו סקילה הא דבר כו' ומאי נינהו דחייבין על זדונו סקילה כו' כצ"ל: בד"ה ואמרי לה כו' דאבוה דרבי מרי איסור כו' במסכת יבמות היא כו' בפורסי כצ"ל:

תוספו' בד"ה ואמרי לה כו' ופירש חוא שנכתב כו' כצ"ל: בד"ה בלאו נמי כו' מאל יצא בהדי תחומי דבמלקות כו' נ"ב פירש לרבי חייא דסבר בעירובין לוקין דבר תורה על תחומין מאל יצא איש וגומר אפילו הכי אין לוקין על הוצאה: באד דכל סתם הוצאה דשבת כו' כצ"ל: באד בקרא דויכלא העם מהביא פו' נ"ב פירש ונקראת מלאכה דכתיב ברישא דקרא איש ואשה אל יעשו עוד מלאכה כדאיתא בריש הזורק: באד ותירץ ראשון כו' כצ"ל:

עב גמר ומתיר החבלים כו' כצ"ל ואחר כך שם בגואא פרסכנא כו' כל אלו שינטל האילן כו' כצ"ל:

רשי בד"ה מאי את כו' לברה הסר: בד"ה שליף כו' ומוקצה הוא ואפילו לכהנים לא חזו נמחק: בד"ה צרדין פו' לא גזור בה הסר: בד"ה מאי לאו כו' בצד החמור הסד: בד"ה אי נמי בלכתא כעין שעושין כו' כצ"ל ונ"ב עיין לעיל בסוף הזורק: באד בפנימי ושוב אינו יוצא כו' כצ"ל: בד"ה שתים בידי כו' אם כולן נקבעות באילן כו' קשור בדופניה ונשען כו' כצ"ל: בד"ה אמאי עולין לה ביום טוב חרי כו' הדא: בד"ה הכי גרסינן כו' סוף סוף אמאי

עולין לה ביום טוב אלא התם בגווזא דאילן גופא דופן כו׳ כצ״ל: בד״ה מאי לאו הא כו׳ כולי עלמא סברי אסור להשתמש באילן כצ״ל והס״ר ואחר כך מתחיל הדבור אמר אביי כו׳: באו״ר דסביר׳ ליה לרבי שמעון בן אלעזר צדדין כו׳ כצ״ל ונ״ב נ״ל: באו״ר אלא צידי צדדין שהגזע צדדין והקנים הנתונים בנקבים צידי צדדים ובצידי צדדים פליגי נ״ב כן הוא בספרים אחרים אבל בפנים הוא עיקר:

דף קנה ע״א גמ׳ האי תנא דקא אסר בצדדי כו׳ ככלכלה דחוקה עסקינן כו׳ לא לינח כרעיה כו׳ כצ״ל: שם אבל לא את הזרדין כצ״ל וכן בכל העמוד וכן ברש״י קא סבר מטרח באוכלא כו׳ אבל לא הזרדין לפסספס אלא כו׳ אמר רב יהודה חרובין לדקה נמי שווי אוכלא כו׳ כצ״ל: שם דמתיר בחרובין לדקה כו׳ נ״ב פירש וסבר דחרובין דקה מטרח באוכלא הוא:

רשי בד״ה למטה מעשרה כו׳ ברשות הרבים אבל כו׳ הד״א: בד״ה הכא בכלכלה דחוקה שפיה צר הוא וקצרה ומכניס כו׳ כצ״ל: בד״ה האי דרגא כו׳ סול שעולין בו כו׳ כצ״ל: בד״ה מפספסין כו׳ ואינה מריחה ריחה כו׳ כצ״ל: בד״ה את הכפין כו׳ וכן זירזין כצ״ל והס״ר: בד״ה שחת כו׳ ומשום טירחא דלא צריך הוא כצ״ל: בד״ה הן הן כו׳ פקיעי׳ תרי שאינן כו׳ ראשים כצ״ל והס״ר ואחר כך מתחיל הדבור כפין תלת קשורין שלשה אגודים והס״ר: בד״ה והכי קאמר כו׳ להכשירה למתקן לה כו׳ כצ״ל: בד״ה מטרח כו׳ קודם תקון זה טרחינן כו׳ כצ״ל: בד״ה והכי קאמר כו׳ ופספוס לתענוג כו׳ כצ״ל: בד״ה ומפספסין כו׳ אלא להתיר שלשה אוגדיהן כו׳ כצ״ל: דבור המתחיל בדקה צריך להיות לדקה ולדקה וצל קודם לה לגסה: בד״ה אי אמרת שמע רבי יהודא כו׳ כצ״ל: בד״ה רבי יהודא כו׳ באוכלא הוא ושרי כו׳ לאוכלא הוא והוה ליה כו׳ כצ״ל: בד״ה והא מדקתני רישא בין דקה בין גסה שמע מינה כו׳ כצ״ל:

תוספ׳ בד״ה אמר רב פפא כו׳ נסמוך אדישא כו׳ נ״ב פירש על הקרבן ביום טוב: באו״ר כל דלהדי גבי כו׳ נ״ב כמו ראש: בד״ה והלכתא כו׳ ואביי אמר בצדדין כו׳ נ״ב פירש ומאן דשרי בצדי צדדים שרי אף בצדדים ופסק להקל באיסורי דרבנן ודוק: באו״ר לא פליגי דאסור ובצידי כו׳ כצ״ל: בד״ה רב יהודא אמר הן הן פקיעים כו׳ והכי קאמר מתירין כו׳ אוכלא וצריך לפרש כו׳ כצ״ל:

ע״ב גמרא דשדי ליה קמא אלא דיוני שובך כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה אטענה כורא כו׳ לבד שאר משאות כצ״ל: בד״ה דסניה צ״ל דסני: בד״ה אלא יוני שובך וכו׳ בתמיה ואמאי כו׳ כצ״ל: בד״ה לעולם כו׳ להחזיר הס״ר: בד״ה אין מזונותן כו׳ כדברא הס״ר: בד״ה כמה תשהא במעיו הבלב

הכלב כו׳ הלא׳: בד״ה ומאכילה כו׳ בליעתה על כרחה כצ״ל: בד״ה קלי קמח כו׳ שנתייבשה כשהיא קליות כו׳ כצ״ל:

תוספו׳ בד״ה מהו לפרק פירש בקונטריס לפרק מלפני בהמה כו׳ כצ״ל:

דף קנו עא גמר אמר רב חסדא יד על יד כו׳ כצ״ל ונ״ב פירש מעט מעט אלפסי. שם דקא גביל וספו ליה לתוריה נ״ב פירוש בהלעשה אבל לא על ידי המראה וקל״: שם ודלא לקיט בלישניה מהלקיטין ליה כו׳ כצ״ל ונ״ב פירוש אבל לא מספין ליה וקא משמע לן דמהלקיטין ליה דלא תימא מאחר שיבול לינק מאמו לא הוה משריחינן ליה אפילו להלקיט אי נמי קא משמע לן אפילו בענל קטן שלא למד כו׳ כמו שפירש רשי׳ אפילו הכי מהלקיטין וזהו חדוש שלא נאמ׳ במשנה ודוק: שם אמר רב יהודה מערו עכלי כו׳ אמר רב מנשיא חד כו׳ כתיב אפינקסיה כו׳ מאי ולא חדא ביה אלימא כו׳ כצ״ל: שם כולי לבישו כו נ״ב ומבל מקום יהא ראש או לכשרון או לפועל און וקל״: שם מאי טעם דאיברו ביה אור וחושך נמחק: שם ימות על דאחילו כו׳ וקרישא רבא יתקרי אמר להו רבי חנינא פוקו כו׳ האי מאן דבחמה יהא כו׳ דבכוכב חמה יהא כו׳ אי גנבא אי טבחא אי מהולא כו׳ מול מחכים מול מעשיר ואף רב סבר אין מזל כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה רבי יוסי בר יהודא היא דאמר עד שיגבל כו׳ כצ״ל והשאר נמחק: בד״ה לגבלא כו׳ ומגבל מאכלן כצ״ל והסד׳: בד״ה ולא מספין אין מאמרין אותו כצ״ל: בד״ה מהו לפרק לתת כו׳ כצ״ל: בד״ה חדא כו׳ בשבת וכן תרתי כו׳ הלא׳: בד״ה אמרי קמיה כו׳ קדם רבי על הנך כו׳ הלא׳: בד״ה מרר׳ יוסי כו׳ כמותו הסד׳ ואחר כך מתחיל הדבור האי מאן כו׳: בד״ה דאיברו ביה עשבים כו׳ אשוי״א בלעז. לישנא אחרינא דלא כתיב כו׳ כצ״ל: בד״ה נהיר צ״ל ונהיר: בד״ה חזרן כו׳ דרך ערב שבת וחזר כו׳ כצ״ל: בד״ה מול שעה ז׳ מזלות כו׳ הלא׳: בד״ה סביל מרעין כלבנה זו שמתנוונה והולכת כצ״ל: בד״ה ובשבתאי כו׳ צ״ל דבשבתאי מזל כוכב ששמו שבתאי: בד״ה בטלין כמו לא ישבותו הסד׳: בד״ה וצדקן במצות כו׳ דקרי ליה מצוד׳ לשון אגדה כצ״ל ונ״ב כדלקמן מצוה עבדת כו׳ והוא צדקה: בד״ה מזל מחכים לפי המזל היא החכמה כו׳ כצ״ל:

תוספו׳ בד״ה כלדאי כו׳ וגורלות וחוזה בכוכבים כו׳ כצ״ל:

עב גמרא קם אבלט שדיה לשוניה אשכח כו׳ קא מכסיף כו׳ מטאי לגביה כו׳ דשקילי מיניה כו׳ הוה דאיג מילתא כו׳ אמרה ליה בפניא כו׳ דשמעיה קאימנא אמר לה מצוה עבדת כו׳ לא הוה ידע אמאי כו׳ חזא לדיקלא כו׳ אמר עולא הלכה כרבי יהודא ואף רב סבר כו׳ כצ״ל: שם מדכרכי דזווזי דרב אסר כו׳ כצ״ל וכן ברשי׳: שם יתיב אקולקליתא כו׳ כצ״ל:

בד״ה דקאי

רשי בד"ה דקאי צדק כו' שלך הסר: בד"ה במערב שהוא מקום מצונן כו' כצל:
בד"ה במזרחו שהוא מקום חום כצל: בד"ה מרמינן כו' פת לסל לכל כו'
כצל: בד"ה אנא כו' ואשים בסל כצל: אחר דבור המתחיל כלדאי
צל ד"ה רצתא תחבתא: בד"ה למכבנתא אישפינגלין בלעז נושקא כו' כצל:
בד"ה דסטנאי צל רסטנאי ונ"ב פירש חלק סעודה שלי: בד"ה ותרגמה כו'
להאכילה לכלבים כצל:

תוספ' בד"ה רבי יהודא כו' שלא היתה ראויה חיה לאדם ותירץ ר"י כו' כצל:
באר דאפילו הוי מוכן לאדם לגמרי שלא היה כו' נ"ב פירש וכגון שהיה חולה
בין השמשות וק"ל: בד"ה תרגמה כו' ומודה היה רבי שמעון בבעלי חיים כו' נ"ב
פי' ומוקי מתני' דהכא במסובנת והא הכא דוקא קדשים תניא הא דחולין שריא
ומשני דההיא מתניתין דהתם נמי במסובנת איירי: בד"ה והא אמר רבי
יוחנן כו' לכלבים בלא שחיטה כו' לטלטל נבילה בשבת כו' כצל:

דף קנו עא גמר אין מבקעין עצים מן הקורות ולא כו' ההוא כרבי יוסי בר יהודא כן צריך להיות
ונכתב בצדו פירש מסיים בה דברי רבי יוסי בר יהודא וכן פירש רשי לעיל
בסוף חבית גבי בבן חכינאי מתני לה עיין שם: שם הטבלה כולה
ומנערה ואמר רב נחמן אנא כו' שפוקקין וקושרין ומודדין בשבת כו' כן צריך
להיות: בפיסקא שפקקו את המאור כו' בין שני בתים וטומאה היתה שם
וגיגית כו' כצל:

רשי בדבור המתחיל אין מבקעין סואר של הקורות כו' נכתב בצדו הקורות
הסדורות על הארץ לבניין סואר שמם כדלעיל בסוף המוצא: בדבור
המתחיל מתחילין להסיק בערימת כו' דסתמיה להסקה כן צריך להיות: בד"ה
מרבריות שרועות באפר תמיד הוא סוף דבור: בדבור המתחיל ונשאלין
לחכם הוא סוף דבור: בדבור המתחיל שהן לצורך שלא יאכלו היום כו'
כן צריך להיות: בדבור המתחיל ומודדין את המקוה במדה שיהא שם
עמוק שלש אמות כו' כן צריך להיות. בדבור המתחיל ואת המטלת לידע
אם יש בה שלש על שלש כו' כן צריך להיות: בדבור המתחיל בשפיח פך
של חרס הוא סוף דבור והשאר נמחק עד סוף הדבור: בדבור המתחל
איבעיא להו כו' לצורך השבת בין שלא לצורך שבת דגבי הפרת כו' כן צריך
להיות: בדבור המתחיל בר' חכם הוא סוף דבור: ואחר כך מתחיל
הדבור הכי גרסינן לשון אחר איבעיא להו לצורך כו' לא שרינן בשבת כן צריך
להיות והכל דבור אחד: בדבור המתחיל כל היום כו' אפילו שלא לצורך
שבת זו גמי שאם לא יפר עכשיו לא יפר עוד כן צריך להיות והוא סוף דבור
ואחר כך מתחיל הדבור לצורך שבת אלמא כו': בדבור המתחיל בשלא
היה כו'

היה כו׳ קאמר או אפילו כו׳ הדא׳: בד״ה הילקט כו׳ בין שני בתים גיגית כו׳ כצ״ל והד״א:

תוספ׳ בד״ה אי למשקין כו׳ בבמה מדליקין נמחק וצ״ל בכירה: בד״ה לבד ממוקצה כו׳ בפרק קמא בסופו נמחק וצ״ל בפרק כירה: בד״ה והלכתא כו׳ הילכתא הכי דאמר בפרק נערה המאורסה אין הלכה כו׳ כצ״ל: בד״ה הלקטי קטנה כו׳ והמת בבית מה שבבית כנגד הארובה כו׳ היה מת שלם שהרי כו׳ ואם היה פותח טפח הבית אחד כו׳ כצ״ל:

מונחת על גבן ופקקו כו׳ כצ״ל וכן ברש״י:

ישי בד״ה הילקט קטנה כו׳ הגיגית כנגד הסדק ולפני מות המר׳ פקקו כו׳ מוטל באהל שאין לו מקום לצאת דרך מעלה וחור שבין כו׳ כצ״ל והד״א: בד״ה וקשרו מקידה כו׳ אהילות שנינו חילוק בארובה שבתוך הבית כו׳ ומקצתה בתוך הבית בין יש כו׳ כצ״ל:

הדרן עלך מי שהחשיך פרק ארבעה ועשדים

וסליקא לה מסכת שבת

בריך רחמנא דסייען בגלך ולאעי

יו א 1 16

צורה זו מצאנו מצויירת בסוף מסכתא זו של שבת בגמרת הרב הגאון ז"ל.
ולא ידענו אם הוא מדברי הרב ז"ל אם לא ולמען שלא יבצר מצידינו חו"ו לא
הוסגנו לאחור ידינו ושמנו בבלי הרב ז"ל:

צורת הגלגל ומזלותיה. ארץ וכל אשר עליה:

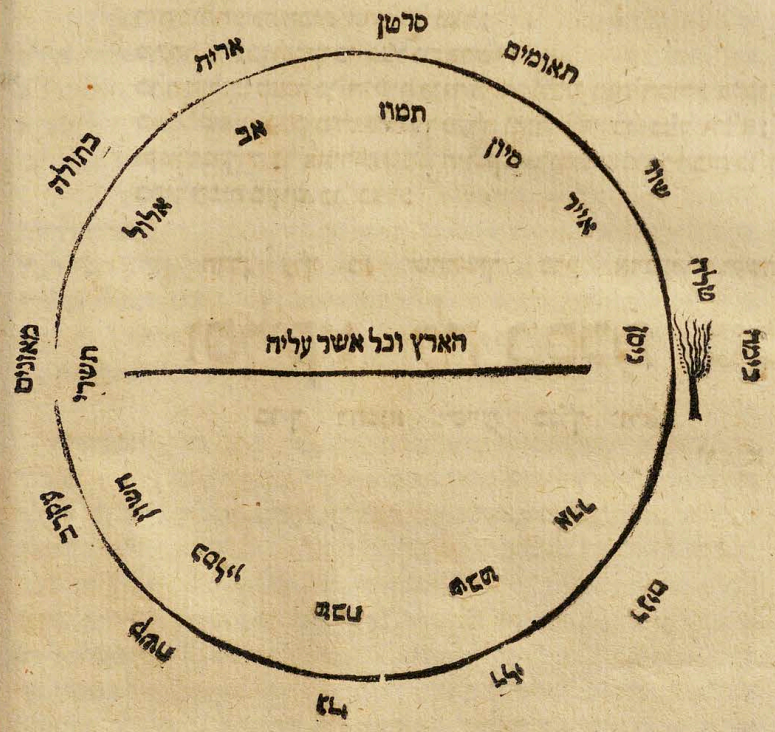

פרק ראשון

תף ב עא רשי ברבור המתחיל צורת פתח כו׳ נכתב בצדו צורה וו׳.

קנה מבאן וקנה מכאן וקנה על גביהן: ברבור המתחיל דתני כו׳ ולא תנא פסול כן צריך להיות: ברבור המתחיל תני פסולה כו׳ ניתנה מידה זו ובאו כו׳ כן צריך להיות: ברבור המתחיל הא במשכן כו׳ מנא לן הוא סוף דבור:

תוספו׳ ברבור המתחיל אשכחן משכן דאיקרי מקדש כו׳ נכתב בצדו פירש מאחד דמשכן נמי איקרי מקדש אם כן כל מה שכתוב במקדש הוי כאלו כתוב במשכן והיינו מה שכתוב במקדש את שבתותי תשמורו ומקדשי תראו דילפינן מיניה דבניין בית המקדש אינו דוחה שבת וכן שצריך לירא מן המקדש דהיינו שלא יכנוס באבק שעל גבי רגליו הוא הדין נמי במשכן שהרי אף הוא איקרי מקדש ומשום הכי פריך תלמודא מקדש דאיקרי משכן מניין רצה לומר מה שנכתב במשכן דהוי כאלו נכתב במקדש מנא לן וקל: באותו דבור דעיקר דרשה אינה אלא כו׳ נכתב בצדו ולפי זה אינו מיושב מנא לן דילפינן משכן ממקדש לעניין שאינו דוחה השבת וכן שלא יכנוס באבק שעל גבי רגליו ואפשר לומר דלא דייקי תוספות כולי האי לאשכוחי פירוקא כי מאי דהוי הוי מה שאין כן במקדש ודוק:

עב גמרא לשער החצר קלעים חמש עשרה אמה סה להלן כו׳ חמש עשרה אמה אל הכתף בגובהה כו׳ כן צריך להיות:

רשי ברבור המתחיל לילפו כו׳ ואת מסך פתח שער החצר בפרשת נשא אבל כו׳

דגובה עשרים וקא קרי ליה פתח כן צריך להיות : בדבור המתחיל התרא
חמשה אמות כן צריך להיות והוא סוף דבור : בדבור המתחיל אשעיתיה
לרב דאמר לעיל כו׳ כן צריך להיות :

תוספו׳ בדבור המתחיל בין לרבנן כו׳ יד אביו ואי בעית אימא כו׳ כדפירש לעיל ואי
בעית אימא כו׳ חמש עשרה אמה קלעים כו׳ חמש עשרה אמה אל תבחף ונם
רב אשי כו׳ ולכתף השנית מזה כו׳ כן צריך להיות והכל דבור אחד :

דף ג עא גמרא מתנייתא מי לא קשיין כו׳ מאי לאו משום היכרא כו׳ דאיזא כל שכן קיני כו׳
הכי נמי ע״כ נעשית צילתה כו׳ להא שמעתא דרבה אפכא כו׳ רבינא אמר סוכה
דאורייתא כו׳ כן צריך להיות :

רשי בדבור המתחיל לא תיהני כו׳ והכי תני דמהניא כו׳ כן צריך להיו׳ ונכתב בצדו
נראה לי ודוק : בדבור המתחיל דל אנא מהכא חרימני מכן כאלו כו׳ כן
צריך להיות : בדבור המתחיל אלא אמאי מכשרת בסוכה משום דעל כרחה
כו׳ כן צריך להיות :

תוספו׳ בדבור המתחיל אי קלשת ליה הוה ליה חמתה מרובה כו׳ כן צריך להיות :

עב גמרא והיכל גופיה הללה עשרים כו׳ אמת סוכה באמת בת חמשה כו׳ הללו שוחקות
והללו עצבות כו׳ כן צריך להיות :

רשי בדבור המתחיל אמת מבוי כו׳ שיערו ואמות כו׳ היכי מצו אמר הכי כו׳ כן צרי׳
להיות והכל דבור אחד : בדבור המתחיל והא איכא כו׳ ואם ארכו פחות
כו׳ כן צריך להיות : בדבור המתחיל ולדופן עקומה כו׳ שנעקמו למעלן
ובאו עד כו׳ כן צריך להיות : בדבור המתחיל אין שם כו׳ ולחומרא ולא
משתריא בקטנות כן צריך להיות : בדבור המתחיל על פחות כו׳ שאין בין
שורה לשורה כו׳ כן צריך להיות : בדבור המתחיל כרבנן סבירא ליה לרב
נחמן הוא סוף דבור : בדבור המתחיל הללו כו׳ גדולים ושל סוכה כו׳ הכל
דבור אחד :

תוספו׳ בדבור המתחיל והאיכא כו׳ ואם תאמר הא איכא הא דתנן כו׳ כן צריך להיות :

דף ד עא גמרא רבי שמעון בן גמליאל אומר כל אמות כו׳ ושבעותיו בידיו הוא והם כו׳ כן צריך
להיות :

רשי ברבור המתחיל באמות כו׳ באמות קטנות בת חמשה שיש באמה כו׳ כן צריך
להיות : בדבור המתחיל כליו על כתפיו וסנדליו ושבעותיו בידיו שאינן
כו׳ כן צריך להיות ונכתב בצדו כן פירש רשי בפרק קמא דסוכה :

עב גמרא כל בשרו מים שכל גופו כו׳ ארבעים סאה כי איצטריך הלכתא לשערו וכדרבה
כו׳ ולשאין מקפיד וכדרבי יצחק כו׳ כן צריך להיות :

רשי בדבור המתחיל וליגזור נמי כו׳ עליו הוא סוף דבור :

בגיליון

תוספ׳ בגיליון דמשערין ביין שהוא כו׳ כן צריך להיות: באותו דבור שמפיל ביצה ומחצה מן המים נכתב בצדו בדפוס חדש הנדפס בלובלין כתוב מן היין ובוודאי מן גמרא מוגהה נדפס ואותו המגיה לא הבין הפשט כי בוודאי במים איירי שהרי עיקר חשבון בא מן המקוה שהוא ארבעים סאה מים אלא שעכשיו בא לומר שהלכה למשה מסיני לשער בשיעור גדול שאם כלי זה של רביעית מים יתמלא מן ההפלת שיעור אכילתו מן היין או בוודאי אכל רביעית ודוק:
בדבור חמתחיל שיעורין כו׳ דשיעורין בשלשה רימונים כו׳ אמר ניקב במוציא רימון כו׳ כן צריך להיות: בדבור המתחיל דבר תורה כו׳ אם טבח הוא אינו חוצץ כו׳ נכתב בצדו אלמא דצריך הקפדה אפילו להציצה בגוף הבגד והוא הדין לבשרו ודוק:

דף ה ע״א גמרא מותר ובהא קא מיפלגי כו׳ דכולי עלמא אמרי היכר כו׳ שלשה אינו מתיר כו׳ כן צריך להיות:

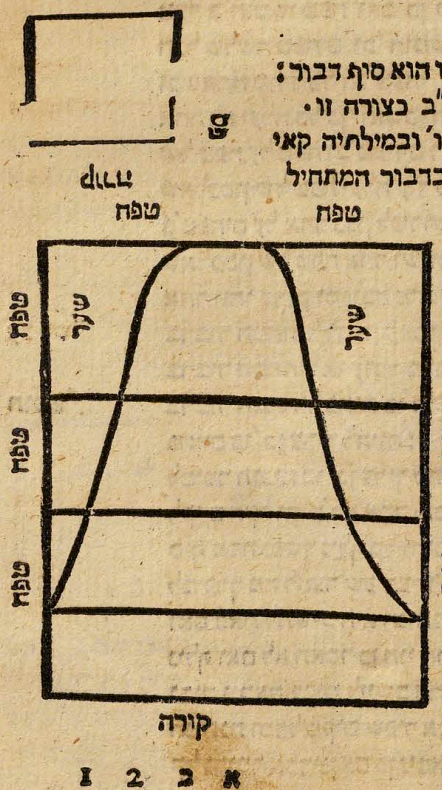

רשי׳ בדבור המתחיל שנפרץ כו׳ ארכו הוא סוף דבור: בדבור המתחיל אם יש שם כו׳ נ״ב כצורה זו. בדבור המתחיל מתיר פירצה כו׳ ובמילתיה קאי וקידתו כו׳ כן צריך להיות: בדבור המתחיל והאמר כו׳ וקורה אכל מרובע כו׳ כן צריך להיות: בדבור המתחיל בקרן זוית כו׳ נכתב בצדו כצורה זו. בדבור המתחיל לחי הבולט כו׳ נכתב בצדו כצורה זו.

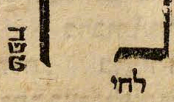

תוספ׳ בגיליון והנה עינינו כו׳ מגיע לחי אפילו לאכלסון כו׳ כן צריך להיות נכתב בצדו יש מפרשי׳ שאין האלכסון של ג׳ טפחים על טפח מגיע לאלכסון של כל טפח על טפח שלשה פעמים ועל כן מציירים

ציירים כזה.

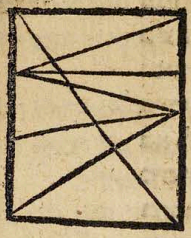

ונראה לי טעות חדא דזהו פשיטא דפשיטא ועוד לישנא דתוספות לא משמע הכי דלפירושן היה להם לומר אין אלכסון של שלש על טפח מגיע לאלכסון של כל טפח על טפח אלא הכי פירוש כי התוספות רוצים לבוד להדיא שלא דק רש"י והכי קאמר עיניך רואות שאין אלכסון של ג' על טפח כזה.

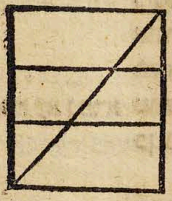

מגיע אפילו לאלכסן של טפח על טפח אחד פירוש שאם יהיה לך רביע ג' טפחים על טפח ותמדוד ב' טפחים לארכן ורק טפח השלישי באלכסון כזה.

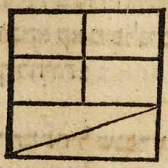

שאוי יוסף האלכסון של טפח על טפח ב' חומשי טפח ואם כן סכום הבל שלשה טפחים וב' חומשי טפח וכשאתה מודד כל הג' טפחי' באלכסון אחד לא יעלה כל כך ואם כן הקשו התוספות הלא ידוע כשאתה מודד אלכסון של טפח על טפח וב' טפחים לארכן אי אפשר שיעלה ד' טפחים כי איך אפשרי שאלכסון של טפח יעלה עוד טפח אם כן קל וחומר כשאתה מודד אלכסון של ג' טפחים על אחד כגון לפירוש רשי שלא יעלה ד' טפחים דהא עיניך רואות שאלכסון של טפח אחד ושנים לאורכן יעלה יותר מאלכסון של ג' טפחים על אחד וזהו ברוך ומנוסה נראה לי:

עב רשי בדבור המתחיל לנואן קאמרינן כו' מפרש רב הונא כו' הכל דבור אחד:

בדבור המתחיל אי עומד מרובה על הפרוץ כו' כן צריך להיות:

תוספ' בדבור המתחיל פחות כו' דרב הונא ואביי מרב הונא כו' ואינו סותמו דנידון משום כו' כן צריך להיות: בדבור המתחיל אינו דין כו' הכי נמי ליכא למימר תוכיח כו' כן צריך להיות: בדבור המתחיל תאמר במבוי כו' כדי לקיים הקל וחומ' לא אמר. נכתב בצדו לפום ריהטא יש כאן תימא גדולה דסוף סיף ממה נפשך נילף קל וחומר מבוי מחצר דמהני עומד מרובה דאם באר למיפרך מה לחצר שפירצתו בעשר כו' אם כן נימא היא גופה נילף בקל וחומר ואם באת להשיב היא הנותנת כו' אם כן אינה פירכא דאם לא כן היא גופה נילף ואם לא תאמר כן הוי תרי דסתרי אהדדי בפרט בקל וחומר אחר מיניר ובזה ונראה בעיני ליישב דהכי פירוש דבוודאי למילף קל וחומר אמרינן היא הנותנת ומכל מקום שפיר אמרינן יוכיח שאם תאמר היא הנותנת כדי לקיים קל וחומר אמרינן אם כן נימא נמי היא הנותנת דמשום דאקילו במבוי לעניין

להי

לחי וקורה נחמיר בעומד מרובה במבוי יותר מחצר כמו שהחמירו בפרצת עשר ודוק: ברבור המתחיל שפרצתו בד׳ ואם תאמר ונעשה קל וחומר בו׳ נכתב בצדו פירש ולא תילוף מבוי מהצר מה חצר כו׳ דאז איכא למיפרך מה לחצר כו׳ אלא נילף עומד מרובה בתורת לחי כו׳ ומשני אפילו הכי איכא למימר תוכיח ודוק: באותו דבור דגמירי לה מסיני דמחני כו׳ נכתב בצדו ויש מתמיהין הלא מבוי וחצר מן התורה שריין ומדרבנן הוא דאסרי ואם כן איך שייך לומר בכאן הלכה למשה מסיני וצריך לומר דהכי גמירי להו מסיני היכא שיבאו ליגזור ולאסור המבוי והחצר אזי יתקנו המבוי בלחי וקורה והחצר בעומד מרובה כו׳ וכמדומה לי שמצאתי כעין זה: באותו דבור וממבוי נמי ליכא למילף כו׳ נכתב בצדו פירוש פשיטא שאם תילוף לחי וקורה בקל וחומר מדין עומד מרובה כו׳ אז שפיר איכא למיפרך מה לעומד כו׳ אבל נילף חצר ממבוי ולומר מה מבוי שאינו ניתר בעומד מרובה מותר מלחי חצר כו׳ ואז ליכא למיפרך מידי דגם כן במבוי הלחי אינו מתיר אלא דופן רביעי ומשני דאיכא למימר מה למבוי שכן פירצתו בד׳ על כן הקילו כנגדו בלחי כדאיתא לעיל ודוק: ומה שמסיק בסוף דמה למבוי שפרצתו בד׳ זה אינו מיושב לסוגיא דהכא דרב הונא סבירא ליה אף מבוי פרצתו בעשר ומשום הכי ילוף קל וחומר מבוי מחצר דעומד מרובה מהני ואם כן נילף אדרבא דלחי וקורה מהני בחצר ובעל כרחה צריכין אנו לומר אוקי ולא נילף חדא לא עיקר תירוציו הלכה למשה מסיני הוא והאי ועוד דקאמרי התוספות היינו רצה לומר שאינה קשה לפי אותן דסבירא להו פרצתו בד׳ ומשום הכי לא נילף עומד מרובה מקל וחומר דליכא למיקשי אם כן נילף חצר קל וחומר ממבוי משום דאיכא למיפרך מה למבוי שפרצתו בד׳ ודוק: ברבור המתחיל וספק דבריהם כו׳ אפשר לצמצם דקיימא לן כרב פפא כו׳ כן צריך להיות:

פרק ו עא גמרא רישי

ורב חנן בר רבא שאני התם כו׳ כצ״ל:

ברבור המתחיל מבוי עקום כו׳ נכתב בצדו כזה.

ברבור המתחיל אלא לאו כו׳ בארבעה הוא סוף דבור:

ברבור המתחיל מכלל כו׳ מקולקל בפחתים ושיש כו׳ כן צריך להיות: ברבור המתחיל רשות הרבים משמע רחב שש עשרה כו׳ כן צריך להיות:

תוספ׳

ברבור המתחיל וספק דבריהם כו׳ ולכך לא שרי אלא בספק דבריהם כו׳ נכתב בצדו פירוש משום דהוי האיסור קרוב מן ההיתר לטוגיא דילן דסבירא להו פרוץ בעומד אסור וקל להבין: ברה מצידו כו׳ דעשר בשל משה וד׳ בשל סלה כן צריך להיות: ברבור המתחיל רב אמר כו׳ וכפירושו משמע כו׳ נכתב

נכתב בצדו קאי אדלעיל שפירש חורתו כמפולש ותודתו כסתום קאי
אעקמומותו וקל: באותו דבור ועקום באמצע
כזה. ופתוח בג' טפחים נכתב בצדו כזה.

עב גמרא הני אבולי דמחווא כו' נכתב בצדו פתחו
מאבוסיה תרגם יונתן פתחו איבולתא:

רשי בדבור המתחיל חייבין כו' מכאן לבית הלל
הוא סוף דיבור והכל דבור אחד: בדבור
המתחיל מבוי עקום כו' לרשות הרבים אחת
כגון זה נכתב בצדו כזה:

תוספ' בדבור המתחיל וכי תימא
כו' ובכך הוא דלא מיערבא
נו' כן צריך להיות:
באותו דבור ואורך רשות
הרבים ומהלכן דרך מבוי
נו' נכתב בצדו כזה.

דף ז עא גמרא ואמר רב יהודה אמר שמואל כו' כן צריך
להיות:

רשי בדבור המתחיל מכל מקום ברייתא מתרצה
כו' כן צריך להיות: בדבור המתחיל הלכה כתנא קמא הוא סוף דבור:
בדבור המתחיל שליקט אתרוג כל האילן קרוי אתרוג כן צריך להיות:
בדבור המתחיל שני עישורין כו' שנה שנייה לשמיטה כו' כן צריך להיות:
בדבור המתחיל טרטיא נו'

נכתב

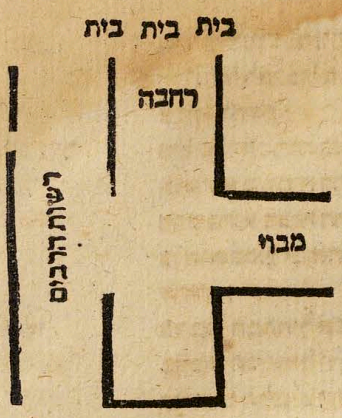

נכתב בצדו כזה:
בדבור המתחיל ומסיים כו' סיום דאם כו' הזה המפולש לרשות הרבים כו' כן צריך להיות והכל דבור אחד:
בדבור המתחיל אין צריך כו' ורבינא לקולא והילכתא כרבינא לקולא בר מאומצא בעי ומיזרק"ה ורחבה כו' כן צריך להיות:

תוספ' בדבור המתחיל כגון שדרך"ה כו' ושב שמעתתא והסמך הוי חסרון בשדרך"ה כו' למשה מפרשות דליכא כו' כצ"ל:
בד"ה ונהג בו כו' ונתנן לעניים ל"ב פירוש והמעות אכל בירושלם דאי לאו הכי היה צריך בפעם שני להרבות במעשרות וכל המרבה במעשרו' הן מקולקלין ודוק. וכן בפ' קמא דראש השנה: בדבור המתחיל ובקעה כו' דאפילו הכי בעי צורך"ה הפתח אלא אתי לאשמועינן כו' כן צריך להיות:

עב גמרא דרב אדרב בתרתי דאמר כו' כן צריך להיות:

דשי בדבור המתחיל ונפרצה כו' בפחור"ת מעשר נכר"ת בצידו פירוש מדין עשר דהיינו יתר מעשר ודוק: בדבור המתחיל חצר מותרת דלדידה לא הוי כו' כן צריך להיות: באותו דיבור אבל חצרות אוסרין במבוי כו' נכתב בצידו פירוש בדוכתא אחריתי ועל כן אמר חצרות ולא חצר וק"ל וטעמא דשרי הכא אליבא דרב לפי הסלקא דעתא מפרש תלמודא לקמן בשלא עירבו מאי פליגי ודוק:

תוספ' בדבור המתחיל דאי דרב כו' דבני מבוי לא אסרי כו' כיון דאינה רגילה בו כו' דאף על גב דרגילה בו כו' שני מובאות בעירבו כו' כן צריך להיות והכל דבור אחד עד סוף העמוד:

דף ח עא רשי בדבור המתחיל ולמאי דסליק כו' ושרי בעירובו כו' נכתב בצדו פירש בחצר ודוק: בדבור המתחיל אבל כלה כו' אורך הרחבה ונראה כו' כן צריך להיות: בדבור המתחיל ואותיבו ביה כו' לא עשו לפתחן לחי נכתב בצדו פירו' לא היו חשו לכך ולא בקשו לשלשל בתוך מבוי שלהן ודוק. שוב מצאתי כן בדברי האור זרוע הארוך: בדבור המתחיל לא משנתינו כו' תניינא הוא סיף דבור: בדבור המתחיל אמר ליה רב כו' חצר ומבוי דאי כו' הכל דבור אחד:

תוספ׳ בדבור המתחיל זורקין לה כו׳ למעלה מעשר זורקין כו׳ כן צריך להיות: בדבור המתחיל לאו כו׳ משום לחי דמתניתין איכא כו׳ לפרושי מתניתין דלא כו׳ כן צריך להיות:

עב גמר ולרבה דאמר זה כנגד זה כו׳ מוקי לה בזה שלא כנגד זה כו׳ אמר רב כהנא בר תחליפא משמיה דרב כהנא בר מניומי משמיה דרב כהנא בר מלכיו משמיה דרב כהנא רביה דרב כו׳ כן צריך להיות: שם היינו רב כהנא רבה מבוי כו׳ כן הוא בספרים אחרים: שם ורבי שמעון בן לקיש אמרו אסור כו׳ כן צריך להיות:

רשי בדבור המתחיל אבל זה כו׳ חצר רשות היחיד לשבת כו׳ כן צריך להיות: בדבור המתחיל ולרבה כו׳ ואסור אפילו חצר נכתב בצדו בספרים אחרים אינו ובוודאי תלמי׳ טועה וסבר הגיהו שהקושי׳ היא דאם זה כנגד זה אפי׳ החצר נאס׳ וליתא דלא מחלקינן לעיל בין זה כנגד זה או לעניין שנפרץ בצדו דהוי כמפולש היינו לעניין לאסור המבוי אפילו עירבו אבל דין חצר כדקאי קאי גם רשי׳ פירש אחר כך מיד שעיקר הקושיא היא ממבוי דמוכח דלא איירי אלא בזה שלא כנגד זה ראי׳ זה כנגד זה אסור משום מפולש ואפילו עירבו ורב גופה פיר׳ לעיל דעיקר תלוי בעירבו ולא עירבו דהיינו שאינו נאסר המבוי אלא בלא עירבו אבל עירבו שרי ואי הוי זה כנגד זה הוי אסור אפילו בעירבו גם אחר כך מפרש להדיא דבריית׳ דחצר שרבים נכנסים שהוא כרשות היחיד משתמע מן הסתם אפילו זה כנגד זה וכן האמת דחצר שרי בכל ענין ודוק: בדבור המתחיל אבל לשלשל בתוכו הוא סוף דבור ואחר כך עליה הוא גם כן סוף דבור: בדבור המתחיל מבוי העשוי כו׳ וראשו פתוח כו׳ נכתב בצדו בכאן משמע שמצר אח׳ היה פתוח לרשות הרבים והשני׳ סתום ואחר כך פירש עושה צורת הפרצה למבוי הגדול מאחד משני ראשין משמע דהוי מפולש בשני ראשין ואפשר לומ׳ דהמבוי גדול היה ג׳ב עקום קצת שלא היה פילושיו מכוונים וכן מצאתי להדיא באור זרוע הגדול שהעתיק דברי רש״י וכתב ושתי ראשין פתוחין לרשו׳ הרבים והמבוי היה עקום כמו שפירשתי: בדבור המתחיל עושה צורת פתח לכולהו הקשנים הוא סוף דבור: בדבור המתחיל אם פתוח כו׳ מניח קורה באלכסון כו׳ נכתב בצדו כזה:

בדבור המתחיל ד׳ אמות כו׳ לא כונס לפנים כו׳ נכתב בצדו כזה:

בדבור המתחיל ונעץ שני יתדות כו׳ וסמוך לכותל כזה נכתב

דף י עא גמרא ודרבי זירא ודרבינא ליתא כו׳ ודרבי זירא ודרבינא איתא כו׳ כצ״ל:
רשי בד״ה האי מאי כו׳ לא מהני ורבי כו׳ הד״א: בד״ה ודרבינא דאוקמוה במופלגין מזה כו׳ כצ״ל. והשאר נמחק: בד״ה לחי המושך כו׳ שמעמיד חודו כנגד עובי הדופן נכתב בצדו כזה.

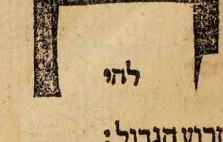

בד״ה תיובתא כו׳ שנפרצה לגדולה כו׳ כצ״ל והסר. ונ״ב נראה לי להגיה כו׳ משום דלא קשה ממתניתין כי אם ממה שדייק מברייתא דרב אדא בר אבימי כו׳ וכן מצאתי באור זרוע הגדול: בד״ה פסי ביראות שהתרת בהן כו׳ בין הפסין רחי כו׳ כצ״ל:
עב גמר הכי איבעי לי למימר כו׳ דפליגנן בפרוץ העומד פליגנן כו׳ כצ״ל:
רשי בד״ה מרחיק ב׳ אמות כו׳ דהוי רוחב עשרים יעשה כן כו׳ כצ״ל: בד״ה ויעשה פס כו׳ רבין עליו כצ״ל והסר: בד״ה לעולם אימא כו׳ היחידי אבל כו׳ האמות ואוירא כו׳ הד״א: בד״ה ש״מ מהכא הסר:
תוספו׳ בד״ה עושה פס כו׳ כרפרישית לעיל כו׳ ומבוי עקום דאצריכוה כו׳ כצ״ל: באד שהיה מפולש מ׳ רוחות ובאמצע כו׳ כצ״ל ונ״ב נ״ל: בד״ה ואמאי כו׳ מדמשני לקמן כולי האי כו׳ כצ״ל:
דף יא עא גמר׳ פתחים וחלונות מותר ובלבד שיהא כו׳ ואמר ר״ל כדרך כו׳ כצ״ל:
רשי בד״ה מה ליותר כו׳ איסורו שלא כו׳ הד״א: בד״ה אלא שריבה כו׳ מותר ובלבד כו׳ הד״א: בד״ה לישנא אחרינא פתחים מקולקלין שמחוכרין תיקון כו׳ כצ״ל:
תוספו׳ בד״ה אילימא כו׳ אלא לבהמה בין לרבי מאיר ובין לרבי יהודה כו׳ כצ״ל:
עב גמרא שהוא ניתר או בלחי או בקורה כו׳ כצ״ל:
רשי בד״ה הכל מודים כו׳ שלשה ולא כלום כו׳ כצ״ל: בד״ה ואין בגובה עשרה ולא כלום כו׳ כן צריך להיות: בדבו׳ המתחיל ויש בה לחוק כו׳ נכתב בצדו כזה.

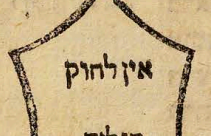

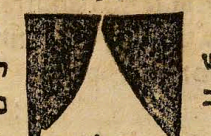

בד״ה לורוק מרשו הרבים לתוכו משלש כו׳ רש״י זיד אבל כו׳ הכל דבור אחד:
תוספו׳ בדבור המתחיל כי פליגי כו׳ שמפולשין לרשות הרבים ולצר רשות היחד רחבין ארבע על ארבע כו׳ כן צריך להיות:
דף יב עא גמר׳ איבעית אימא כאן בהצר כו׳ כן צריך להיות:

עירובין פרק ראשון

רשי׳ בדבור המתחיל מאן מודי׳ דקאמרבי ירמיה . רבי הסד׳ ; ואחר כך פלוג עליה הוא גם כן סוף דבור :

עב גמר וכי כבר זו עשה כו׳ כן צריך ליהות :

רשי׳ ב״ה הזורק לתוכו׳ מרשות הרבים הסד׳ : ב״ה ב׳ מחיצות כו׳ בתים לבד הלחיים כו׳ כצ״ל : ב״ה ואי לא כו׳ יתר על רחבה כצ״ל : ב״ה עד דאיכא כו׳ וחצר היית׳ לא נפקא כו׳ כצ״ל : ב״ה חביבי כו׳ ואביו של רב כצ״ל :

תוספו׳ ב״ה הכי במאי עסקי׳ כו׳ הך ברייתא נמי סברא כו׳ כצ״ל : ב״ה ובתים וחצירות כו׳ וקאמר בתר הכי דלא חיישינן דלמא אתי כו׳ כצ״ל :

דף יג עא גמר׳ רבי יעקב אומר משמו כו׳ והני תנאי כי הני תנאי דתניא כו׳ דתנן כתב גט לגרשה כו׳ כצ״ל :

רשי׳ ב״ה ולא אמרה צ״ל לא אמרה כו׳ : ב״ה מאי קאמר ליה רבי ישמעאל הסד׳ : ב״ה חוץ כו׳ בספר תורה דקא סבר כו׳ כצ״ל :

תוספו׳ ב״ה לחדד כו׳ אלא לשבחו אלא כמו שפירש הקונטרס כו׳ כן הוא בלא : ב״ה אבל תורה כו׳ הכי נמי דמחקינן כו׳ כצ״ל :

עב גמר לא רבי מאיר שמו אלא רבי נהוראי שמו כו׳ כצ״ל ונ״ב ספרים אחרים ועיקר : שם אמר רבי האי דמחרדנא כו׳ תנא תלמיד ותיק כו׳ כצ״ל :

רשי׳ ב״ה על סוף כו׳ והגון לאין הלכה כהלכה כצ״ל : ב״ה דחויתיה כו׳ ישבתי בשורה של אחריו נ״ב ובאשירי פרק משילין מביא הירושלמי שראה אותו רק מאחוריו ושוב לא ראה אותו וכן בסמ״ג בהלכות י״ט ולא כרשי׳ : ב״ה רואין אותה באלו היא מרובעת נפסלת או הלוקה ואיזו היא כו׳ כצ״ל והא״ל : ב״ה נוח לו כו׳ שאלמלא הם לא חטאו לא באנו לעולם הא מפרש התם אימא כמי שלא באנו לעולם אי נמי כו׳ כצ״ל :

דף יד עא גמר׳ בראש העמוד שפח טפח ומחצה בעי כו׳ אריה לרוחבו שפח אין צריך כו׳ רשב״ג אומר אם מקבלות אריח לארכו שלשה כו׳ כצ״ל ונ״ב להקל בא עיין בריש פרק חישן בפירוש רשי׳ : שם מקוה טהרה מכדי מקוה כמה הוי ארבעים סאה כדתניא ורחץ כו׳ כצ״ל :

רשי׳ ב״ה משפתו כו׳ אמות וכתיב כו׳ הא״ל :

עב גמרא האי גודשא תילתא הוי כו׳ נ״ב אין החשבון הזה מכוון למי שמעיין היט׳ בעניינו ובתבתי בספרי הגדול עיין שם : שם וחסרונן ועל כל מה כו׳ כצ״ל :

רשי׳ ב״ה שלשה אמות כו׳ של עשר על עשר כו׳ כצ״ל . בדבור המתחיל לחצי מבוי כו׳ נכתב בצדו כזה .

לחי

חצי מבוי

ב״ה שהכל נהיה בדברו לפניו ולאחריו ולא כלום כצ״ל : ב״ה רבי טרפון כו׳ בא לחייב אף ברכה אחריו בורא נפשות

רבות

נכתב בצדו כצורה זו:

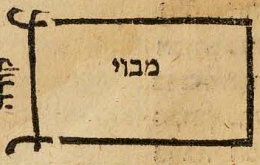

ברה"ר הכרמי האוסר כו' יורד וסותם הס"ד:
ואחר כך מעלייתא היא הוא גם כן סוף דבור:
ואחר כך יורד וסותם הוא גם כן סוף דבור:

תוספ' ברה"ר מבוי העשוי כנדל כו' נ"ב כזה.

דף ט עא גמרא דמהו דתימא או לבוד אמרינן כו' נכתב בצדו בערוך גריס או גוד אמרינן או חביט אמרינן כו' פירוש משוך רמי עד כאן עיין שם: שם מבוי שרצפו בלחיים פחות כו' נכתב בצדו כזה.

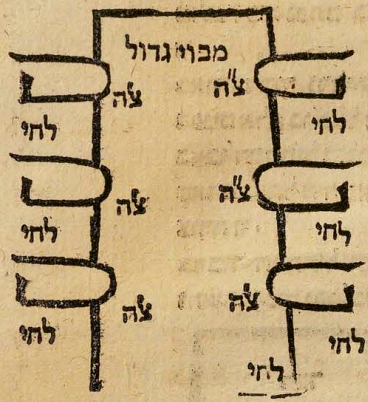

רשי בדבור המתחיל או תלויה כו' קורה כעין ו"ה נכתב בצדו כזה

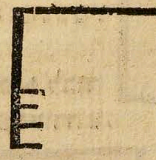

קורה

בדבור המתחיל היכי דמי צריך להיות והיכי דמי ונכתב בצדו כזה.
בדבור המתחיל ולרבנן כו' לחיים אלכא כו' הכל דבור אחד:

תוספ' ד"ה לרבי שמעון בן גמליאל כו' פליגי במשכחת פלוגתא כו' בצ"ל: באותו דבור במשך ד'או ברחבים ד'ואף על גב כו' בצ"ל ונכתב בצדו נראה לי:

קורה

עב גמרא נכתב בצדו כל חוץ הנאמר בפירוש רשי' ותוספות חיינו פירוש מתוך אורך חמבוי לרשות הרבים דהיא חוצה לו ולא על רוחב המבוי קאי ורוק:

רשי ב"ה ולרבן שמעון כו' שכן דרך כל מעמידין לחיים נ"ב כזה: באותו דבור אא בשוה להן כו' נ"ב כזה ברה"ר נראה מבפני' ושוה מבחוץ כו' בצ"ל ונכתב בצדו כזה.

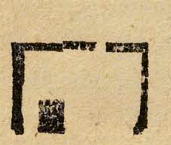

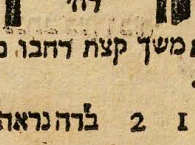

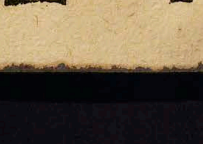

באותו דבור ולא משך קצת דחבו כו' נכתב בצדו כזה.

בלה נראה מבחוץ כו׳ שהרי נמשך להלאה מרוחב הכותל כזה כצ״ל ונכתב בצדו צורה זו.

ברבור המתחיל בין שכניסתו נראית מבפנים ושוה מבחוץ כזה נכתב בצדו צורה זו.

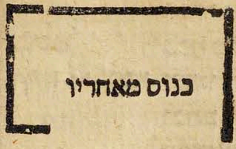

ברבור המתחיל בין שנראה כו׳ כגון ששוקעהכותל מלפניו כזה נכתב בצדו צורה זו.

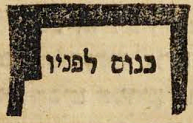

באותו דבור נראית לעומדים בפנים אלא כו׳ כצ״ל:

בדבו׳ המתחיל בכנסין כו׳ שלא מאותו כותל היה כזה נכת׳ בצדו צורה זו.

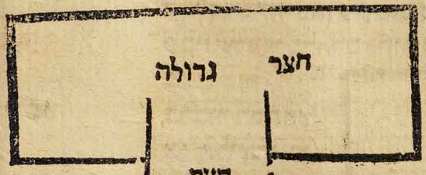

ברבור המתחיל ונימא לבוד ותשתרי כזה נכת׳ בצדו צורה זו

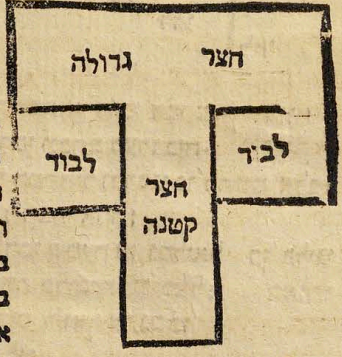

בדבור המתחיל וכי תימא כו׳ אורך הגדולה הוא סוף דבור: בדבור המתחיל במופלגין כו׳ והכניסות דקות ונשאר מצד אחד כו׳ כצ״ל:

בדבו׳ המתחיל ולר׳ שמעון בן גמליאל כו׳ שמושכין אותו כלפי חוץ נכתב בצדו כזה.

באותו דבור שמשכו קצת כלפי פנים נכתב בצדו כזה.

באותו דבור של לחי והיכי הוה שרי אי מושכו כלפי חוץ דהיינו לרשות הרבים דאיך יתיר את רשות הרבי׳ דסתם מבוי כו׳ כצ״ל ברבור המתחיל כותל שצידו כו׳ ששקע הכותל מלפניו באד שמשך כל נכתב בצדו כזה. הלחי לחוץ נכתב בצדו כזה.

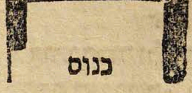

מרובה ממידת פורענות כדמסיק ביומא פרק בתרא כדומה לזה בעניין פתיחת
הדלתות דמן שירד לעם ישראל דילף מארובות השמים דמבול מכח מידה
טובה מרובה כו׳ ונראה בעיני דבודאי הקב״ה לא רצה לגלות סוד הגן עדן
ולהשפיע אותן בפתחי הרבה ואין לו אלא פתח אחד כדי שיהא העובד השם
יתברך באמונה ולא בקבלת שכר שזו היא מידה הגרוע בעבודת השי״ת אבל
השפעת הגיהנם בפתחים הרבה וכמה שמות התארים יש לה על תוקף פעולה
בא כדי להטיל אימה יתירה לחיות עובד השי״ת מיראה שזו היא עבודת השם
יתעלה זכרו ברובה ורובה דעלמא ואולי מתוך כך יבא לידי אהבה ודוק:
שם אבל לא ממש קא משמע לן כצ״ל:

רשי בד״ה למטעי כרם ויהנה כו׳ כצ״ל: בד״ה מעין ישיתוהו כמעין של שיתין כו׳
כצ״ל: בד״ה תפתה כו׳ מדורתא אש ועצים הרבה כצ״ל:

תוספ׳ בד״ה בר מבא כו׳ שלשה יורדין לגיהנם ואינם עולין כו׳ נ״ב אינו רוצה לומר
שאינך שלשה אינן עולין כלל שהרי איכא חד מהנך שלשה אשת איש והוכיחו
התוספות בפרק הזהב שעולה שהרי יש לו חלק עולם הבא והא דקאמר אינן
עולין רצה לומר אינן עולין מיד אלא לאחר י״ב חדש דמשפט רשעי ישראל י״ב
חודש בגיהנם והבא על הגויה אינו בכלל רשעי ישראל ועולה אחר שקבל דינו
מיד ומכל מקום התוספות בפרק הזהב לא סבירא להו הך שינוייא וסברי לשם
דאף הבא על הגויה אינו עולה עד אחר י״ב חודש והא דלא קחשיב בהדי אינך
משום דהבא על הגויה אינו נענש כל כך אם לא שיש בידו שאר עבירות שראוי
לירד בגהינם בשבילן ואז מהני הבא על הגויה דאברהם לא מבשקר ליה ואינו
מעלהו מיד אלא שוהה שם י״ב חודש עיין שם: בד״ה והא איכא כו׳ וגם
בשלשה דברים כו׳ נ״ב פירש במדרש של שלשה דברים עין בתוספות פרק
קמא דעבודה זרה דף י״ו:

עב גמר משום דבעי למיתני סיפא כשלש עשרה שלש עשרה חויין משום דבעי כו׳ כצ״ל
ונ״ב בלא גרסינן י״ג חויין והאיכא טפי והיא היא והכי פריך מאי קמתריצתא
אידי דתניא בי״ג כו׳ הא י״ג חויין ואיכא נמי טפי ואם כן היא גופה אינה מיושב
כל כך לומ׳ כי״ג מאחר שהוא טפי ממנו בשלמא אי הוי כי״ג ולא ממש י״ג דהוי
זושר טפי הוה שייך לומר דתני בעשר אידי דידיה אבל השתא דאיהו גופא
דחוק איך שייך לומר אידי ומשני אירי דתני בי״ד דלא הוי י״ד אלא זושר טפי
תנא נמי כי״ג אף על גב דעדיף טפי תו תני נמי בעשר אף על פי שהו׳ עשר ממש
ופריך י״ד לא חויין פירוש הלא הוא רחוק מי״ד שהרי לא הגיע אפילו לחצי י״ד
בשלמא אי הוי י״ג ושני שליש הוי שייך לומר כי״ד אבל הכא לא הגיע כלל
לי״ד אלא י״ג ושליש הוא ואם כן הוא בעצמו דחוק לומר בי״ד והוא רחוק מי״ד

אלא

אלא מעט יותר מי"ג ואם כן איך שייך לומר דתני אידי אשו הוא והוא עצמו מגומגם ומשני בשלמא אי הוה תני כי"ג לחוד או כי"ד לחוד לא הוה אתי שפיר דלתרוייהו הוא דחוק אבל השתא דתני כי"ג כי"ד כחדא היכי פריך כי"ג יוהר מי"ג וכי"ד רצה לומר שלא הגיע לי"ד ואידי דידהו תני כעשר ודוק: שם אמר רב פפא יתירות כו' חניתוה כמה הן כו' כצ"ל:

רשי בד"ה בבור שתים כו' רבי יהורה בעינן פשוטים כו' כצ"ל והא"א: בד"ה רב פפא כו' להו ואתא כו' הא: בד"ה לרבי יהודה כו' עדיפא ליה פשוטין כו' דיומדין או הארכת כו' הא": בד"ה תרי גווני כו' ואשמעינן האי אף על גב כו' כצ"ל: בד"ה מאי לא כו' דאין עוביו אחד בגובה כו' כצ"ל:

תוספו' בד"ה שהן בעשר אמות כו' כצ"ל:

דף כ עא גמר' קא משמע לן כאן וסבירא ליה כו' נ"ב נראה בעיני לפרש האי דקאמר ר' אלעזר הכא הזורק מרשות הרבים לבין הפסין דחייב נשמע מכלל דאמר התם כאן הודיעך וסבירא ליה לתלמודא דכאן וסל קאמר אם לא היכא דמוכח כגון גבי רבי יוחנן כדאיתא לקמן ומשום הכי משמיע לנו בכאן כאלו אמר רבי אלעזר להדיא כך כדי שלא תטעה לומר כאן ולא סל כמו שאומר רבי יוחנן אבל אין לפרש איפכא הכא להדיא והתם לא אמר רבי אלעזר כאן הודיעך אלא ר' יוחנן לחוד ותלמודא אמר לשם רבי יוחנן ורבי אלעזר מכלל חבירתא דהכא אם כן למה ליה לתלמודא לומר לשם מאחר שאמר כאן להדיא ובפרט לומר ר' יוחנן זלא דאמרי תרוייהו כאן הודיעך ואין להם דעת אחר ולמה לא חש התלמוד שנבא לכלל טעות דנאמר דשניהם אמרו כאן וסל או כאן ולא סל ומי ידע להלק ביניהן אם לא שנסמוך על מה שאמר במקום אחר אם כן למה לי למימר בכדי דברים שלא אמר רבי אלעזר ודוק:

רשי בד"ה ואפילו כו' אהדדי אסורות כו' הא": בד"ה דהדדן וערבן כו' נ"ב כוה·
בד"ה ובאו מים כו' דהא תנן כל מחיצה כו' כצ"ל:
בד"ה הזורק מרשות הרבים הסר: בד"ה כעין פסי כו' שם בור הסר: ואחר כך מתחי' הדבור מפסיקתן שאין כו':

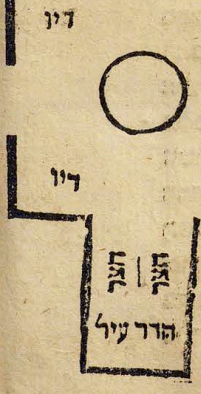

תוספו' בד"ה לא יעמוד כו' לרשות היחיד כמו משתין ורק מרשות הרבים לרשות היחיד דאסרינן לקמן כו' שאין ד' על ד' אמרינן כו' לאפוקי בהדיא אבל כו' להוציא ראשו מרשות הרבים ולרוק כיון דפיו במקום אחר הוי כו' מידו לידו אחרת כו' כצ"ל:

רבות ולא נהירא דאמרינן במסכת נידה כו׳ מאי איכא למימר אלא נראה לי דר׳ טרפון אלפניו קאמר כצ״ל והשאר נמחק:

דף טו ע״א גמר׳ הכי נמי במאי עסיקנן שנטען מתחילה לכך כו׳ אי עבידא דיו בידים כו׳ כצ״ל

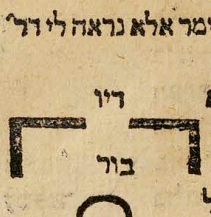

בור

רשי׳ בד״ה דיומר כו׳ נ״ב צורה זו.
בד״ה אין משלשלין כו׳ ואינו מתוקן כל צרכו כו׳ שפי׳ הואיל
ולאו כו׳ כצ״ל: בד״ה משום דהוי כו׳ שומרי השדות
ועשויה להציל כו׳ כצ״ל: בד״ה ומתרץ לא סד דודאי
ברסמכינן עליה כו׳ כצ״ל: בד״ה ומשמא כו׳ לעולם
באהל כמת עצמו כו׳ כצ״ל:

תוספ׳ בד״ה אביי כו׳ תופס עיקר ורבא כו׳ הלא:

עב גמרא או בארובות צ״ל בארוכות וכן ברשי׳:

רשי׳ בד״ה רבי מאיר משהר כו׳ ברוח חיים אינה מחיצה כצ״ל: בד״ה מניין כו׳
הגט עליו הסד: בד״ה לעולם אין כו׳ ומותרת מיד לאיש אחר נ״ב פירוש
מן התורה עיין בסוכה: בד״ה אם יש ריוח ביניהן כמותן לסכך שם כו׳ כצ״ל:

תוספ׳ בד״ה מה ספר כו׳ מעשר שני בכקר ובצאן נקט צד של פרי כו׳ ובפרק קמא
דסוכה גבי חגיגה נקיט מה חגיגה כו׳ כצ״ל: בד״ה ורבנן כו׳ התם דריש מלה
כו׳ כצ״ל: בד״ה בכתיבה כו׳ דאין סניגור נעשה קטיגור כו׳ כצ״ל: בד״ה
פרוץ כעומד כו׳ הייתי אוסר דילמא מתה אמו כו׳ כצ״ל: באד״ה לשאם יבא
אליהו ויאמר נ״ב פירו׳ שבצמצם היה אבל מכל מקום אנן אי אפש׳ לצמצם וקל:

דף טז ע״א גמר׳ כל שהוא ד׳ ומר׳ עד עשר אמות כו׳ כצ״ל:

רשי׳ בד״ה צריך שלא כו׳ פחות מג׳ לבוד וכוליה הוי עומד כצ״ל ותסד: בד״ה
משום הכי כו׳ פחות מג׳ וג׳ צריך שלא כו׳ כצ״ל:

תוספ׳ בד״ה רשי׳ גריס כו׳ דמשני במעריף ואינו חושש כו׳ כצ״ל: באד״ה איזהו פסול
ואיזהו כשר כו׳ נ״ב אלמא דלא מחני רוב כדי לבטל הפסול אלא בעירבו שאינו
ניכר וקל: באד״ה או אפילו כמוהו ופריך כו׳ כצ״ל: בד״ה מארבעה עד
עשר גרסינן ולא גרסינן כו׳ כצ״ל:

עב גמר פחות מארבע אמות לבוד כו׳ פתחים וחלונות מותר ובלבד כו׳ כצ״ל:

רשי׳ בד״ה זה למעלה כו׳ מן משני האוירין עד סוף הדבור הוא נמחק: בד״ה
ומקיפין כו׳ מחיצה של שתי כו׳ כצ״ל: בד״ה בשיירא כו׳ או ערב שתי כו׳
הלא: בד״ה ליעביד אויר כו׳ משהוא וכן שני דהוו להו ששה עומד
והאויר כו׳ כצל והלא:

דף יז ע״א גמר׳ תסתיים דרב הונא הוא דאמר כו׳ כצ״ל:

רשי בד"ה אי משום נמחק אי: בד"ה שלשה בחמש כו' סאין ופעמים כו' הד"א: בד"ה לא פנוי כו' דכל חד וחד בית סאתים נמחק: בד"ה עירב דרך כו' ונסתם הפתח או אם היו כו' כצ"ל ונ"ב נראה לי: בד"ה מהו מי כו' חלונות הפחותות מארבע כו' כצ"ל:

תוספו' בד"ה עירב דרך כו' נעשה ההצר רשות היחיד ומשום הכי מייתי כו' כצ"ל:

עב גמר כל שאין לו קורין קורא כו' נ"ב פירש שאם המת היה קורא יש לו עונין קדושה בעיר תוספות נזיר פרק ג' מינים. אבל ר"ן פירש בשם הירושלמי בריש האשה רבה דקאי על כהן שבא ליטמא שקורא לאחרים כו' וכן פירש הסמ"ג: שם כייל מילתא מאי כו' כצ"ל וכן ברש"י:

תוספו' בד"ה לאו שניתן כו' אף על גב דאתי נמי לאיסור הוצאות ואף על גב כו' כצ"ל:

הדרן עלך מבוי פרק ראשון

עושין פסין פרק שני

גמרא ובלבד שתהא פרה ראשה ורובה כו' כצ"ל:

רשי בד"ה ולא מוהרות כו' קשורות הסד:

דף יח עא גמר' אלא מעתה גבי אלקנה דכתיב וילך אלקנה אחר אשתו וכו' נ"ב שבוש הוא שאין פסוק זה בכל המקרא ולא גרסינן ליה תוספות פרק הרואה ושם הארכתי: שם והעלה זרוי תאנים כו' כצ"ל:

רשי בד"ה המרצה מונה הסד: ואחר כך מתחיל הדבור יד ליד המרצה מיד ליד אפי' הוא כו' כצ"ל והד"א: בד"ה ולמאי כו' דהאי אחריה אחריה ממש קאמר כו' כצ"ל: בד"ה בי רב מקרא שקורין תינוקות כו' כצ"ל: בד"ה אומרין כו' דרך ארץ הוא שאף כו' כמחניף בפניו כתיב צדיק שלא בפניו כו' כצ"ל והד"א: בד"ה ולא אמר כו' חרב מי שנותן כו' הד"א: בד"ה למורש קיפוד כו' נ"ב הוא מין עוף המקונן והמדבר שנאמר קאת וקיפוד וינשוף:

תוספו' בד"ה יד ליד כו' לא ינקה רע וזרע כו' כצ"ל: בד"ה ולא אחורי כו' בעיליתיה קבל ירושלם כו' אמרינן ההוא גברא דהוה כו' ברו שני רשויות קיימת כו' כצ"ל:

דף יט עא גמר גם ברכות יעטה מורה כו' נ"ב פירש לפני השם יתברך שהרי מודד לו דרך הטוב: שם דומסקינן פתחא כו' כצ"ל ונ"ב בכאן משמע שהיה קבלה בידם שלא היה אלא פתח אחד לגן עדן דאם לא כן לימא כולהו פתחים כדאשכחן גבי גיהנם שהיה לו שלשה פתחים רחוקים זו מזו ואם כן תימא הא מדה טובה

מרובה

עב גמר או לא היכא דנקיט כו׳ כן צריך להיות: שם וחזי לאידך
גיסא דמקלקל ומנח ליה נמחק. שם והדר מעייל ליה וקמעייל מרשו׳ הרבים
לרשות היחיד אד׳ גבי אדם הא אמרינן דסגי כו׳ כצ״ל: שם ר׳ אליעזר אוסר
בגמל כו׳ נ״ב פירוש אפילו בראשו ורובו כפירש רש״י ונמו שהגהתי מספרים
מרוייקים ואין להקשות מראמר רבי אליעזר אוסר בגמל משמע דוקא בגמל
אבל בבהמה לא פליג אתנא קמא אלמא דתנא קמא איירי נמי בבהמה ואין
חילוק לתנא קמא בין גמל לבהמה ובעי בשתיהן ראשו ורובו לא קשה דאפשר
לומר אדרבה דשמעיה רבי אליעזר מתנ׳ דבעי ראשו ורובו בגמל ובבהמה
לא בעי ראשו ורובו ואם כן לרבי אליעזר דפליג בגמל ואוסר אפילו בראשו
ורובו אם כן לכל הפחות גבי בהמה בעי ראשו ורובו ע״כ קאמר אוסר בגמל
אפילו בראשו ורובו אבל בבהמה לא פליג ושרי אפי׳ בלא ראשו ורובו ודוק:
רשי בד״ה גבי בהמה המשקה בהמתו כו׳ כצ״ל: בד״ה לא ימלאו כו׳ לפני בהמתו
ויאחזו כו׳ כצ״ל: באד למה הוצרכו כו׳ נ״ב מה שפירש רש״י דאיירי בדלא
נקיט לה כו׳ דאם כן למה הצריכו לראשה ורובה אין להקשות דילמא הך ברייתא
איירי בלא ראשה ורובה ומשום הכי אסור אפילו בדנקיט לה נראה לי לפרש
מן הסתם שרעת רש״י מאחר דסתמא קתני לא ימלא ויתן דמשמע שאסור לעשות
כן בשום עניין ואמאי אסרו עליו יכניס ראשה ורובה בתוך הפסין בשלמא אי
איירי בדלא נקיט לה ומשום הכי אסרו עליו אין להקשות אמאי אסרו לו בשום
עניין דנקיט לה באפסר משמע דאיירי בסתם פרות שאין להם אפסר וחבל ומאחז
שאין לה אם כן לא מועיל לו שום היתר ליתן חמים לפניה אלא לשפוך לר״
והתוספות פירשו בע״א דקאי על המשנה דאיירי בראשו ורובו אבל קשה
למאי אנו צריכין לכל זה הדוחק כי המקשה שבא לדחות הפשיטות ורוצר״
לומר דאפילו בדנקיט לה בעינן ראשה ורובה ממה נפשך שפיר קאמר והכי
קאמר הכי נמי מסתברא דמתניתין איירי בדנקיט למנא ונקיט לה דאי בדלא
נקיט לה אפילו בראשה ורובה נמי אסור כמו שמביא מהך ברייתא דאסור
למלאות בדלא נקיט לה ואם כן ממילא מתניתין בדנקיט לה איירי ושמעינן
דבעי ראשה ורובה מאי אית לך למימר דילמא האי ברייתא איירי בדנקיט לה
ולא ימלא משום דלא חוי ראשה ורובה בפנים אם כן סוף סוף נמי שמעינן דבעי
ראשה ורובה אפילו בדנקיט לה ודוק: בד״ה הא איתמר כו׳ לפניה ברשות
הרבים גבוה כו׳ כצ״ל: בד״ה שלא היתה כו׳ לכך אלא ששגג כו׳ הד״א:
בד״ה והדר מעייל ליה לדולא לאיבוס כו׳ כצ״ל: דבור המתחיל מידי גבי
כו׳ צ״ל קורדם ד״ה צוארו ארוך: בד״ה מידי גבי כו׳ ומאי בהמה גמל כצ״ל:
בד״ה צוארו ארוך ואף על גב דרוב גופו כו׳ עד רשות הרבים ואהבי בעי ראשו

ודובו ואף על גב דנקיט לה כצ"ל והסד:

תוספו' בד"ה וכי לא כו' ולא נקיט לה לא תיבעי כו' כצ"ל: בד"ה אמר אביי כו' ברשות הרבים ומטלטל ברשות היחיד כו' כצ"ל: באותו רבור וחזי ליה לאידך כו' נ"ב חוור לגרסת ל"ח:

דף כא עא גמר' לא דשכיחי בידקי כו' בבבל לא דשכיחי מיא בחוצה לארץ נמי לא כו' כצ"ל:

רשי בד"ה אם היו כו' ולשתות הסד: בד"ה ויתן לפני כו' הכלי לפניה כצ"ל: בד"ה אין בורגנין כו' העיר דבבבל כו' הא: בד"ה מתותא כו' בית ממש הסר: בד"ה לכל תכלה כו' סופו אבל כו' הא:

תיספות בד"ה מה הועילו כו' ונקיט לה אי נמי סבירא ליה דבדנקיט מנא ונקיט לה לא בעינן ראשה ורובה כצ"ל: בד"ה אחוי כו' משמע דכפרים קטנים כו' כצ"ל: בד"ה אחד משלשת כו' בעולם מאריכה וזהו כו' שליש דהיינו אצבע כו' כצ"ל

עב גמרא בסימני טעמים ואסברה בדדמי ליה אין וחיקר כו' דומה לקופה שאין לה אזנים כו' כצ"ל:

רשי בד"ה ויותר מהמה כו' הרבה בכל אלה הסד והא: בד"ה אבל דברי כו' ופורץ גדר ישכנו נחש כצ"ל:

דף כב עא גמר מי שלימו קרמי באגמי כו' כצ"ל:

רשי בד"ה קרמי ירקות לשון אחר קוראמי גמי לח כו' דרבי מכיר מצאתיו כצ"ל:

תוספו' בד"ה או דלמא כו' לא שרי אלא להרחיק כו' לא שרי להרחיק אלא כו' כצ"ל:

עב גמר ומחתנא דגידד מהך גיסא כו' כצ"ל: שם חויתיה לרישך בי עמודי כו' כצ"ל: ונ"ב פירוש חויתיה לרבה בר נחמוני שהוא רבך בתוך מדרשו של רבי יוחנן כי אמר להאי שמעתא ותמה אני שלא שמעת מפומיה דרבה כי הוא שמע כמוני פירוש רשב"ם: שם מעלות ומורידות שבארץ ישראל כו' ויוצאין בזו רה"י לשבת ורשות הרבים לטומאה כו' כצ"ל:

רשי בד"ה סולמא כו' סביב לעלות בו לארץ ישראל והוא גבוה עשרה טפחים כצ"ל והסד: בד"ה ומחתנא מודד חריץ עמוק עשרה טפחים ורחב ארבעה סביב אי מאידך גיסא והוי לה כו' כצ"ל: בד"ה לא ניחא צ"ל דלא ניחא כו' קצרין וגדודין יש כו' כצ"ל: בד"ה לבורות כו' ובשפה קצרה מהלכין כו' כצ"ל:

תוספו' בד"ה דילמא כו' ומחתנא דגידד ובכל כו' דגלת כו' ולא אתי כו' כצ"ל: בד"ה קרקפנא כו' רישך בקרירי ורישא דרישך בחמימי כו' תורה שם ועוד שלא ראו אביי את רבי יוחנן אבל רבה תלמידו של רבי יוחנן הוה כצ"ל והסד:

דף כג עא גמר קא משמע לן באר מים חיים נמחק באר מים חיים: שם דאפסקוה אבל הכא כו' אין בה אחת מכל אלו כו' כצ"ל:

רשי בד"ה והאי דקאמר כו' דרבים אין דיחיד לא כו' כצ"ל: בד"ה אנשי חצר כו'

לחבירו שהייתה אוסרת כו׳ כצ״ל. בד״ה אילימא משום דאמר חדא לחומרא כו׳ כצ״ל: בד״ה והא ר״י כו׳ שפי לא והדר כו׳ לצדדין ולא כו׳ דלאו כחדא מילתא היא כו׳ כצ״ל והד״א:

תוספו׳ בד״ה שהוא שבעים כו׳ ולילף מהר הבית ועזרת נשים כו׳ כצ״ל: בד״ה ובלבד כו׳ ר״י בן בבא ביתר כו׳ כצ״ל: באד״ ודוקא בשומרה ובית דירה דר״ו דירה גרועה הוא דקאמר כו׳ כצ״ל ונ״ב תוספות שנ״ן: בד״ה אילימא כו׳ למיתני ועוד אף על גב דלא הוי מעניין אחד אבל הא פשיטא לי דשייך למיתני ועוד היכא דהוו תרוייהו כו׳ כצ״ל:

עב רשי׳ בד״ה איכא ביניייהו כו׳ כדתני לקמן כו׳ כצ״ל: בד״ה מנא הני מילי דמרבעינן כו׳ כצ״ל: בד״ה אלא אמרה כו׳ עוד שים אחת לצפון כו׳ טול מן החמשים ד׳ כו׳ תן ע׳ לכל רוח הרי ע״ד טפחים כו׳ רצועה של רפ״ג אמות כו׳ כצ״ל והשאר נמחק: בד״ה והנך תרוייהו כו׳ צריך להתחיל הדבור ותרוייהו כו׳: בד״ה שרע רובו כו׳ רובא אבל כו׳ הלא: בד״ה ורבי שמעון כו׳ הרבה אבל כו׳ הד״א:

תוספו׳ בד״ה איכא בניייהו כו׳ ואם בא להקיף כו׳ וכי מצות הן שיצטרך לכתחילה לעשו׳ כך והא לא איירי אלא בהכשר קרפף שהוא בנוי כבר כן הוא בתוספו׳ שנ״ן: באד״ ונראה כפירש״ח כו׳ כצ״ל:

דף כד עא גמר׳ בראש העמוד בטיל ליה לגבי כו׳ אלא אי איתמר כו׳ אמר ליה אנא כרב נחמן כו׳ אמר לאו היינו דתנן כו׳ דתנן סנדל שנפסקה כו׳ לית דין בר נש כו׳ כצ״ל:

רשי׳ בד״ה והוה ליה כו׳ שלא הוקף לדירה נמחק: בד״ה לקולא דאפילו כו׳ הוה שרי לטלטולי כו׳ נ״ב פירוש אפילו הוו של שני בעלים השתא נמי בלא מחיצה שרי לחד גברא ודוק: בד״ה לבי רב הונא כו׳ לדירה וננטע אחר כך כצ״ל: בד״ה אבל כלי כו׳ שעדיין היה מדרס כו׳ כצ״ל: באד״ קבל טומאה מאביו כו׳ נ״ב פירוש משום דבשעת פרישתו מאן אי אפשר לצמצם שלא יגע מעט ובשעת פרישה אינו קרוי מגע בית הסתרים פרק ב״ה דף ע״ג:

תוספו׳ בד״ה סנדל כו׳ דאם בא לו מגע כו׳ כצ״ל: באד״ דבעינן באות מבגד גדול כו׳ נ״ב פירוש שנשארה בו טומאת מדרס לאפוקי האזן אחר שנפרשה אין בה טומאת מדרס כלל: באד״ בא לה טומאת מדרס נ״ב פירוש לאזן: באד״ שבטלה אצל הסנדל נ״ב פירוש האזן ודוק: באד״ בלא זה וכיון שבאו לר״ כו׳ כצ״ל: בד״ה פשיטא כו׳ דלקמן גבי אבורנקי נ״ב ותימא שלא מצינו לקמן דמהני אפילו לרבא אא בהוקף ולבסו׳ ישב ולא בהוקף ולבסו׳ פתח וכן מפרשי׳ התו׳ גופא לקמן ודוק:

עב רשי׳ בד״ה מהו דתימא כו׳ דרי פתחיה ולאו כו׳ כצ״ל: בד״ה ניעביד ליה מחיצה

של קנים הס"ד: בד"ה אין עושין כו' כיון דגודא גבוה עשר כל מה כו' כצ"ל:
בד"ה שדיין ליה כו' השביל צר להן כו' כצ"ל:

תוספו' בד"ה ההוא רחבה כו' דיורין ליעביד מחיצה כו' לרב אין עושין כו' אתי שפיר הא דלא כו' השביל ליעביד צורת הפתח כו' כצ"ל והד"א:

דף כה עא גמר דיורין ומאן דאסר כו' מאי טעמא הואיל ובאויר כו' אלא בד' אמות לא אמרינן כו' כצ"ל:

רשי בד"ה באילינות כו' ולא בטיל ליה משם קמא כן צ"ל ונ"ב סא: בד"ה בנר כו' באמצע ובכך כו' הד"א: בד"ה הועילה צ"ל הועיל כו': בד"ה יכול צ"ל ויכול: בד"ה וחד אמר צ"ל חד אמר: בד"ה הכי גרסינן כו' ועשה מחיצו' סביב נ"ב לאו דוקא אלא ביותר מעשר וכן באש"ר: בד"ה הועיל צ"ל הואיל: בד"ה וקירה בו בית סאה קירוי גג כצ"ל:

תוספו' ב"ד מאן דשרי כו' ובשביל לית בה דיורין כו' כצ"ל: בד"ה ומן דאסר כו' ששבתו בתוכה כצ"ל:

עב גמרא והכא במאי עסיקינן כו' דהוה סמיך לגודא דאפדנא נפל כו' כצ"ל:

רשי ב"ד ומודינא בקרפף בית סאתיים הס"ד: ב"ד דאיכא גיפופי כו' ובקרפף איכא גיפופי כו' כצ"ל: ב"ד וזה חצר הס"ד: ב"ד בוסתנא כו' לגודא דאפדנא והיא היתה לו אחת ממחיצותיו ועל שם ההוא גודא כו' פרדס הוקף הפרדס כו' כצ"ל:

תוספו' בד"ה אי דעבידא כו' מב' רוחותיה הכי במאי עסקינן כו' הד"א: ב"ד וכי אויר כו' במלואו למקום חאסור לו כו' שאם נפרץ קרפף מצר אחד כו' כצ"ל:
באד לא היה צריך אלא להיי כו' נ"ב ותימא הלא אין מועיל לחי אלא במה שיש בו דיורין כדפירשו התוספות לעיל גבי שביל וגבי קרפף דלית ביה דיורין נמי אינו מועיל ואפשר לאו דוקא קאמרי ודוק: באד אין צריך שום תיקון כו' נ"ב ובלא נפרץ לרשות הרבים איכא נפקותא להא מילתא דמשום מלואו לא מיתסר אפילו לא עירבו כדאמר בפר' קמא משום דנראה מבחו' גילין העתקתי מב' תוספות מדוייקים. ולי נראה דלא דק כי בסוגיא דהכא מוכח להדיא דאסור משום מלואו לרבנן ועוד הלא חצר אוסר אף במבוי הפתוח לו אפילו בפתח הגון ולעיל בפ"ק לא שרינן אלא דוקא היכא שהיה סתום מתחילה ונפרץ לו אחר כך משום דאין רגילין בו כדפירש רש"י להדיא בדף ח' הילכך הוצרכו התוספות לפרש שנפרץ גם כן לרשות הרבים אבל לצד החצר היה סתום מתחילה ולא הוו רגילין בו בני החצר לאפוקי היכא דלא נפרץ לצד רשו' הרבי' אם כן עיקר פתחו היה מתחילה לחצר אם כן היכא דנפרץ במלואו אסור דהא בלא מלואו נמי אסור לשלטל מחצר לקרפף לרבנן אם כן היכא דנפרץ במלואו

הוי בנפרץ למקום האסור לו אבל היכא דלא נפרץ במלואו אף שפתוח לו מ"מ לא אוסר החצר עליו ושרי לשלשל בקרפף עד מקומו ואינו דומה למבוי דשאני התם דאסרי בני החצר על המבוי אבל הכא דחד גברא הוא ודוק. ואפ"ג בלאו הכי אינו חלוק כל כך חצר מקרפף אף לרבנן דלאסר עליו אם לא שנפל למלואו ודוק: בד"ה קרפף כו' דעל כרחה בקרפף בית סאתים כו' כצ"ל: בד"ה זימנין כו' כרבנן וכגון שהקרפף כו' מדלא אמר איפכא כו' משום הכי לא מצי למימר איפכא כצ"ל: בד"ה ההוא בוסתנא אבוורנקא כו' אם האבוורנקי היתה עומדת בתוך הפרדס נכתב בצדו כזה.

באד אבל אם היה עומדת מצד הפרדס נכתב בצדו כזה.

באותו דבור כלים ששבתו בו והנהו פירי כו' כצ"ל ונ"ב מן אי נמי עד מוקפת לדירה זהו גיליון של תוספות: באותו דבור או לא יכלו לערב כו' כצ"ל:

דף כו עא גמר' רשי

עבידא לה לא הויא מחיצא כו' כצ"ל: בד"ה עיר חדשה כו' אלא מן הבתים כו' לישיבתה אבל כו' מחומתה כצ"ל והסר והל"א: בד"ה כיון דלצניעותה כו' היא והאי נמי כו' הל"א: בד"ה ערסיית' שכופות שכונות לבדה ובכל שכונה היו מבואות הרבה ולא התיר כו' כצ"ל: בדבו' המתחיל משום פירא כו' של בין השכונות כו' לכל צד שחוץ לעיר להשתמר בו' כן צריך להיות. ונכתב בצדו כזה.

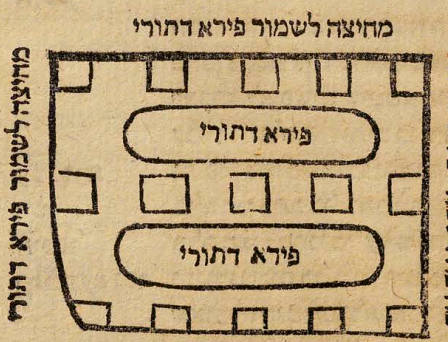

ב"ד ההוא בוסתנא כו' להו דלא שפיר עבד כו' והאי בוסתנא נמי כהוקף כו' כן צריך להיות: בד"ה אנשי חצר כו' כיון דבטל להו דידהו הוי מיהא מביתו

אסור כו׳ כצ״ל:

תוספו׳ בד״ה משום פירא כו׳ שאם נסתלקה משם כו׳ והכא לא משמע בפירא אלא משום דהויא כו׳ כצ״ל: בגליון דמחוזא לית ליה חומא לא נהירא דאמר לעיל מבולא דמחוזא אילמלא דלתותיה נעולות בלילה כו׳ ע״כ כצ״ל:

עב גמר כמאן אזלא כו׳ כמאן כרבי אליעזר כל זה נמחק ונ״ב ב״סא אינו: שם ולרבנן אי אמר כו׳ וכי קאמר לא מבטילנא לאו כו׳ מבית וחצר והוי כו׳ כצ״ל:

רשי ב״דה פשיטא כו׳ כשתימצי לומר ה״סד: בד״ה הכי גרסינן כו׳ ד״א דלר״א כו׳ גלי ולרבנן כו׳ ה״דא: בד״ה רב כהנא כו׳ דתרגמוה לאגמוריה מינה כו׳ כצ״ל: ב״דה אצוותה כו׳ סביב הדקל ונכרך ועולה כו׳ כצ״ל:

הדרן עלך פרק עושין פסין

בכל מערבין פרק שלישי

תוספו׳ בד״ה ולכהן כו׳ בעושי פסח לא העמידו כו׳ דבלא ניפוח איירי ולכך נקט נמי הני מצות ולא נקט אחריני וכן מצינו כו׳ כצ״ל:

דף כז עא גמר׳ אלא כשקרבי דגים מעורבין בהן כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה לחוץ כו׳ עליו וכגון בשידה תיבה ומגדל יכנס שם מבעוד יום בעגלות אם ירצה כו׳ כצ״ל: בד״ה אין למדין כו׳ כלל לא אמרינן כו׳ כצ״ל: בד״ה ואפילו כו׳ אפילו הכי לא ילפינן כו׳ כצ״ל: בד״ה מדקאמר כו׳ ומשום הכי אמר אפילו כו׳ כצ״ל: בד״ה האדם כו׳ אף הזב במשמע אותם כצ״ל:

תוספו׳ בד״ה כל שנישא כו׳ או לא דעליונו כו׳ כצ״ל: בד״ה כל שהזב כו׳ מפרש רבינו תם דהיא כו׳ נ״ב וזהו לשון תו׳ שנ״ז וה״פ אי מה היא מטמאה אוכלין ומשקין באבן מסמא אף דמה נמי מטמא אוכלין ומשקין באבן מסמא ופירוש דחוק הוא דאכתי לא פשיט שיטמא אוכלים ומשקין אפילו במשכב וקבעי באבן מסמא. עכ״ל: בד״ה אי דיתיב כו׳ דלא דק בכלליה כו׳ כצ״ל:

עב גמרא ותיפוק ליה משום כו׳ והני תנאי דרשי כללי כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה ואי כתב כו׳ בהבלעה אבל האי כו׳ הד״א:

תוספו׳ בד״ה מאן דמתני כו׳ על ידי תיקון וגבי עירוב כו׳ כצ״ל:

דף כח עא גמר׳ ובגודגדניות כו׳ נ״ב גודגדניות פירוש הן הנדקוקי ולשון ישמעאל הן והן עשב שאוכלין הגמלים ולא יאכל אדם אותן אלא על ידי הדחק ויש מפרשי אלינד״רא והוא כזרע גד. ערוך:

ב״דה פוטיתא

רשי בד"ה פוטיתא כו' וכל אשר אין לו סנפיר כו' כצ"ל: בד"ה צירעה לוקה שש שהיא כו' כצ"ל ונ"ב ובס"א אינו רק צירעה שהיא כו': ב"אד במשנה תורה הרי שש והאי כו' כצ"ל: ב"ה ולמאן כו' צ"ל ומאן כו' בפרטא והדר כו' הד"א:

תוספו' בד"ה צירעה כו' דהא דכתיב בקדושים כו' כצ"ל: ב"ה ובכל הויא כו' השיעורין להדדי ולא כו' כצ"ל:

עב גמרא חזיז שהכל כו' כצ"ל וכן בכל העמוד צ"ל חזיז וכן בתוספות: שם קטנים פטורין רבי שמעון כו' כצ"ל:

רשי בד"ה אהיני כו' וברים הן ומשום כו' הד"א: ב"ה טיגנו צ"ל וטיגנו כו' דלא אמר הרי הוא כעץ כצ"ל: ב"ה אדעתא דפוגלא לאוכלו כו' כצ"ל:

דף כט עא גמר חצי קב שעורין וקב כו' כצ"ל: שם מדבעינן כו' האי נמחק ונ"ב בס"א אינו:

רשי בד"ה איכא דאמרי כו' ולא מייתי התם כו' הד"א: ב"ה אלא משום כו' אוכלין דמשמע כל שהוא מטמא טומאת כו' כצ"ל: ב"ה מחצי קב חטין ואם כו' הד"א: ב"ה ומאי אולמיה דהאי מהך דאיקפד כו' סתרן אהדדי הני כו' כצ"ל:

עב גמר מערבין בו ופוסל את המקוה כו' אבל הכא עבידי אינשי כו' דאטמא ימינא דדיברא כו' כצ"ל:

רשי בד"ה דלא איבציל זירתא שלא גדל לורת ועוד יש להן ארס בבצל כצ"ל: ב"ה מתקיף כו' אבע ופשיטא דפוסל כצ"ל: ב"ה המוציא יין בשבת חסד: ב"ה אמר ליה אביי כו' ברכה דקפיץ כו' הד"א: ב"ה שתיתא כו' דבש לתוך התבשיל כצ"ל: ב"ה כיסאני קליות כצ"ל: ב"ה בגדי ענים שלש על שלש כו' כצ"ל:

תוספו' ב"ה ויעמור כו' בפרק כהן גדול דנזיר כצ"ל: ב"אד וחצי לוג דם לכל כו' נ"ב פירוש זה השיעור מטמא לכל בין לתרומה בין לקדשים בין לעושה פסחו בין לנזיר אבל רובע כו' לא לכל פירוש אינו מטמא לכל אלא לתרומה וקדשי': ב"ה בגדי ענים כו' אין חילוק ואף לעשירים כו' דבגד מטמא שלשה על שלשה למדרס כו' שאין בהן שלשה על שלשה טמאין מדרס כך פירש רבינו תם כו' כצ"ל:

דף ל עא גמרא אמר רב נחמן בר יצחק סיני אמר כו' לימא תיהוי תיובתייהו נמי כו' מינייהו לא הוה מחזיק כו" כצ"ל: שם ויונא סד נמחק: שם וליתני בדידיה במה דברים אמורים כו' כצ"ל:

רשי ב"ה והכא צ"ל הכא לחומרא דכיון כו': ב"ה והתניא דחזו וגבי כו' הד"א: ב"ה בההוא מרוח כו' אבל היכא דליכא חד כו' כצ"ל: ב"ה גינוסר ארץ ים כינרת כו' כצ"ל: ב"ה מאי לאו כו' אדעתא דאכילה נדר כצ"ל: ב"ה קשיא רישא כו' לא ומשני כו' הד"א: ב"ה אובל הנאסר כו' לו בה חסר:

והלישנא

עירובין פרק שלישי

והלישנא אחרינא שייך לעיל ונ"ב ל"א:

תוספו' בד"ה לימא תיהוי כו' שפיר דכל מילי כו' כצ"ל: בד"ה בבר זו כו' ואפילו הכי בקונם כו' נ"ב פירוש אף על גב דפירש אכילה בדבריו מכל מקום גורינן קונם אשו הקדש ודוק:

ע"ב גמרא שלא יתקן הכרי נמחק ונ"ב ב"ס אינו: שם אהל זרוק שמיה אהל כו' ולכהן בבית הפרס כו' כצ"ל: שם והא דתניא נמחק וצ"ל תניא דבי יהודה כו' ונ"ב בן הוא ב"ס:

רשי' ב"ה ולפרוש כו' בין השמשות ובשעת כו' כצ"ל: בד"ה גזרו עליו כו' אשבות וקניי' עירוב כו' כצ"ל:

תוספו' בד"ה ולפרוש עלה כו' דתחילת היום קונה כו' נ"ב פירוש תחילת היום היינו סוף כל בין השמשות דהיינו תחילת הכנסת שבת:

דף לא ע"א גמר במי פירות והיכי מייתי כו' אין סבירא להו דאין כו' כצ"ל:

רשי' ב"ה היכי אזיל כו' וכל שכן קברי יחידי כו' כצ"ל: ב"ה בפשוטי כו' דמייתי ליה אחודיה כדמפרש כו' כצ"ל: ב"ה והא קא מאהיל קא סלקא דעתך כשיש בכלי פתוח טפח כו' הנושאו בעובי המרדע כו' כצ"ל: ב"ה דמייתי ליה כו' בחודו טפח ולאו כו' כצ"ל: ב"ה מצות לאו כו' כדלקמן ה"ס: ב"ה הא דרבא כו' עולה רבנן כו' הל"א:

תוספו' ב"ה בפשוטי כו' סולם וקולב כו' נ"ב קלוב עיין ברש"י במסכת שבת פרק במה אשה דף ס': באד ורולבקי נ"ב פלא"שטור של עור ואוכלין עליו רש"י פרק שתי הלחם דף צ"ו: באד שלא תאמר עשוי לנוחת הוא כו' נ"ב פירוש וכלי העשוי לנוחות כלומר שאין מגביהין אותו מן הקרקע אינו מקבל טומאה: ב"ה דמאי כו' מיבעי ליה לשנויי כי הכא ובפרק כל שעה ובפרק שלשה שאכלו ה"ס · ונמחק תרומה ואחר כך מתחיל הדבור רש"ב גריס מכל כו':

ע"ב גמר והיכא איתמר דרב חסדא ורב יחיאל אהא כו' כצ"ל:

רשי' ב"ה מכל מעשרותיכם בלוים כתיב ה"ס: ב"ה עירובי חצירות כו' אקנויי שביתא הוא כו' כצ"ל:

תוספו' ב"ה שפראו כו' ליעבד להו פולסא נ"ב פירוש חתיכה של עץ ויצור עליו צורה: ב"ה כאן בעירובי כו' דכשאינו עומר ורואהו נ"ב שנותנו שם במקום שביתתו: באד ובירושלמי נמי מחלק כו' כצ"ל: ב"ה והיכא איתמר כו' ויש לומר דסבירא להו דשעם כו' בצ"ל:

דף לב ע"א גמר וקתני הרחוקים מותרין כו' כצ"ל:

רשי' ב"ה עראי בלא מעשר ובשבא כו' הל"א: ב"ה רבן שמעון בן גמליאל כו' בדמאי בזמן כו' הל"א: ב"ה לא נחשדו כו' נותן ואל יאכיל כו' הל"א:

ב"ה מתחת

בד"ה מתחת כו' עוד אבל כו' הלא: בד"ה מי ציית כו' הא עם הארץ חבריה כו' נ"ב נראה בעיני דמשום הכי פירש הכי ולא רצה לומר כפשוטו דלא ציית לך שיאכל בלא מעשר זה אינו נהי דעמי הארצות נחשדו על כך מכל מקום איכא הרבה שמעשרין ואדרבה אמרינן בשאר דוכתין רוב עמי הארצו' מעשרין הן ומיעוטן אינן מעשרין ומשום הכי הקילו בדמאי שמפריש והרי הוא לעצמו ומשום הכי אמאי לא נימא לו שיעשר דמאי ולא יאכל בלא הפרשה כי קרוב לודאי שישמע אלא משום שיאמר בודאי חבירי בודאי עישר הבל מקוד' ודוק: בד"ה בעם הארץ כו' בלבלה זו חבר אחר ששמע ממנו כו' לעשר דמאי דודאי כו' כצ"ל:

תוספו' בד"ה רב ששת כו' ושליש אמר לגירושין כו' והאומר לשלוחו צא ושחוט לי צא ותרום לי והלך כו' דהתם רב נחמן קאמר כו' כצ"ל: בא"ד דילמא פשע כדרב שמעיה כו' נ"ב אף על גב שמחוסר כפרה נמי צריך טבילה כבר הקשו התוספות לשם ותירצו משום שאותה טבילה מדרבנן ולא החמירו אי נמי מאחר שאותה טבילה אינה צריכה הערב שמש לא חיישינן לפשיעה:

ע"ב גמרא רב נחמן יישר וכן כו' אינהי נמי הכי קא פתרי בה אלא קבעיתו ליה כו' אמר שמואל יישר הכא כו' כצ"ל:

רשי בד"ה הוא ועירובו כו' למעלה מעשרה עירובו עירוב כצ"ל: בד"ה אלא דנתכוון כו' בין השמשות לא מצי כו' כצ"ל: בד"ה אבל באילן כו' של עירו והיה בו' כצ"ל: בד"ה באילן שנופו כו' שהוא סוף התחום נמחק נ"ב בלא אינו ואי גרסינן ליה לא קאי על עיקר האילן אלא על נטיית הנוף ודוק:

תוספו' ב"ה ולא ליעביד עם הארץ איסורא רבה והא כו' בכל השנה ופסח ומחוסר בפורים בערבי פסחים בלבד שטובל כו' רבי אליעזר ששיחרר עבדו להשלים עשרה כו' כצ"ל: בד"ה מה לי כו' מקום אחד הוא ה"ס ואחר כך מתהיל הדבו' רשות היחיד כו': בד"ה והא אמר כו' מחיצה וכיון דהשבינן כו' כצ"ל: בא"ד וכן לנותן שם עירובו נ"ב לקמן בפרק כיצד מעברין דף ס': בד"ה הכא באילן כו' דכיון כו' דעוקרו מברמלית כו' נ"ב והאי שינוייא אינו מתיישב לפי המסקנא דמוקי לקמן ברבים מכתפין עליו אם כן למשה מעשרה הוי לה ודוק:

דף לג ע"א גמר מייתי לה דרך עליו נ"ב פירוש למעלה מראשו והיינו גובה יותר מעשרה עיין בפירוש רשי' בפרק המוציא דף צ"ח: שם עירוב וחבמים אומרים כו' דלית ביה ארבעה אי דאית ביה ארבעה כו' כצ"ל:

רשי בד"ה נימא קסברי כו' שקיל לעירובו אפילו בשבת בבלבלה כו' כצ"ל: בד"ה אלא אריש כו' ועירובו ברשות הרבים כיון כו' כצ"ל ונ"ב נראה בן מצאתי בד"ה אי דלית בה ארבעה רוחב ה"ס: בד"ה מקום פטור הרי יכול לישלו

עירובין פרק שלישי

לרשות הרבים כצ"ל ונ"ב נראה לי: בד"ה סיפא דלית כו' היא וכלכלה כו' הר"א:

תוספו' בד"ה והא אי כו' שהוא למעלה מעשרה אפילו כנגד הנטייה שהייתה כו' אלא מעביר את העירוב רחוק חוץ לארבע אמות וחייב אפילו כו' כצ"ל ונ"ב פירוש הכא גבי עירוב שהוא חוץ לד' אמותיו הוי מעביר אם הביאו העירוב אצלו דכל הושטה הוי בתוך ד' אמות והעברה הוי חוץ לד' אמותיו ומ"ה לאו דוקא ברוחב אחת הוא דחייב ולא זה כנגד זה דלא אמרינן הכי אלא בהושטה אבל בהעברה חייב בכל ענין כו' ובתוספות ארוכים מצאתי בזה הלשון ונראה דאפי' זו כנגד זו אם היה מעביר חייב כו' והיינו בדפרישית וקל: באד עד לרקיע וכולי האי ודאי לא אמרינן הואיל כו' כצ"ל ונ"ב דהא ליכא למימר שיזרוק עד למטה במקום שביתה שלו דהא הוי זורק מרשות היחיד לרשות הרבים וחייב ולא פטרינן בזורק אלא מה"ת לרה"י ורשות הרבים באמצע אלא צ"ל שיזרוק כנגד מקום השביתה למעלה מעשרה וכולי האי לא אמרינן לאפוקי מרש"י שפירש דמייתי דרך עליו למעלה מעשרה כנגד הנטייה שלא יכול להביאו למקום שביתתו כלל אלא כנגד שביתתו ואמרינן כולי האי הואיל אם כן קשה לימא הואיל אי בעי זריק ודוק:

עב גמרא אדרבה כל שכן דהוא במקום אחד ועירובו במקום אחר הוא לישנא אחרינא כל זה נמחק ונ"ב ס"א אינו: שם עשרה אין צריך כו' כצ"ל:

רשי בד"ה ואם לאו כו' עירוב דכשאינה גבוהה כו' כצ"ל: בד"ה התם הדרן כו' עד הקרקע נמצא קנה כו' שחללו ד' ותו ליכא כו' כצ"ל: בד"ה ונושלו ובא כו' לשני וחוזר כו' הר"א:

תוספו' בד"ה ורבי סבר כו' כיון דרחוקה מגב האילן אית ליה נמחק: באד לגבי האילן ומשום הכי הוי כו' כצ"ל: בד"ה הואיל ויכול כו' כרבנן דאמרי בהמצניע כו' איסור הוצאה ואחר שנח בד"ה יכול לישלו כו' כצ"ל:

דף לד עא גמר דאי ממטי ליה פורתא נפיק ליה חוץ לארבע אמות כצ"ל ונ"ב פורתא בסא קלי והוא לשון פורתא עיין בסוף פרק מי שהוציאוהו דף נ"א:

רשי בד"ה אמר רבי זירא כו' ואי אמרת בעלמא משבקיה כו' כצ"ל: בד"ה רבי ממטי כו' מעשרה נפיק כו' הר"א: בד"ה נתכוון כו' מקומו מתנא כו' הר"א:

תוספו' בד"ה ואמאי כו' במשנה אחריתי הולכת עירוב כו' אבל מהא דבעי' כו' דהא דצריך להוליכו כו' כצ"ל: בהגה"ה צריך להיות אמת כו' נ"ב פירוש שאף רש"י גם כן מוכרח לומר דאיירי ששביתתו במקום רשות היחיד כו' ודוק: עוד בהגה"ה צריך ד' אמות נמחק ד' אמות: בד"ה או בראש כו' כגון שהוא בטפח ט' כו' נ"ב זהו דבור בפני עצמו וקאי על לשון שני של רש"י: בד"ה הכי

הכי נמי כו׳ והוי כאלו מסיר כו׳ נ״ב פירוש שאם אתה רוצה לומר שלא תתרחק שביתתו ממקומו הראשון בע״כ צ״ל דחשבינן כאלו הסיר כל המגדל כו׳ ודוק:
ב״אד שהיה מונח שם בתחילה והואיל ואי שקיל ליה כוליה ודאי לא אמרה כצ״ל ת״ב וו״ל תוספות ארוכים הואיל דנטילת מגדל כולו לא אמרינן הואיל דנטייה אמרינן עד כאן: ב״ה אי איבא כו׳ פריך מכיון דאמר כו׳ כצ״ל:

עב גמ׳ לשבות למעלה מעשרה נמחק מעשרה: שם דתניא הקנים והאטדין כו׳ כצ״ל ונ״ב והעוורדין בס״א אינו וכן ברש״י: שם והא אמר רבי זירא ביום טוב כו׳ כצ״ל:

רשי׳ ב״ה אבל מחובר כו׳ שקיל ליה משתמש באילן כצ״ל: ב״ה גזירה כו׳ לקשימת קנה ודאי היא איידי דרבינא כו׳ כצ״ל: ב״ה ואבד המפתח כו׳ שהמגדל ברשות היחיד כו׳ כצ״ל: ב״ה אם בעיר אבד המפתח הסד:
ב״ה עירובו עירוב דאי משכח כו׳ כצ״ל: ב״ה ואם בשדה כו׳ דרבי מאיר ואיתויי נמי כו׳ כצ״ל:

תוספ׳ ב״ה ואמאי הוא כו׳ בבורטיא נ״ב פירוש ברומח:

דף לה עא גמר ואחד קרפיפות רשות אחד לכלים ששבתו בתוכן רבה ורב יוסף כו׳ רבי יוסי ורבי שמעון אומרים כו׳ דבעי מרה וחציני כו׳ כצ״ל:

רשי׳ ב״ה הקיש כו׳ על גבי שידה כולה בצ״ל והסד: ב״ה וניסט כו׳ טמא ואם כו׳ הא״ל: ב״ה וקתני נמי הסד: ב״ה דכולי עלמא כו׳ אהל הסד:

תוספ׳ ב״ה חסורי מחסרא כו׳ ופליגי בדרבי שמעון והא דתני בתוספת׳ כו׳ כצ״ל והא״ל: ב״ה בעי סכינא כו׳ דלא סותר בניין ממש הוא כו׳ כצ״ל: ב״ה נתגלגל כו׳ לא הוי עירוב אף על גב כו׳ כצ״ל:

עב גמרא ספיקו טהור דברי רבי מאיר נמחק דברי רבי מאיר:

רשי׳ ב״ה אבל טומאה כו׳ היא ואיזו כו׳ הא״ל: ב״ה וכן ב׳ כו׳ סאה מעולם הס״ד: ב״ה וכן בתחום ערי מקלט דקיימא לן כו׳ כצ״ל: ב״ה אחת אומרת כו׳ טהורה הואי ורבי מאיר כו׳ בצ״ל:

תוספ׳ ב״ה ספק לא כו׳ לא שבל ספיקו טהור רבי מאיר ברשות הרבים כו׳ כצ״ל והא״ל: ב״ה כל הטומאות כו׳ דבמעת לעת דמטמא אפילו כו׳ כצ״ל:

דף לו עא גמ׳ דקתני אמר רבי יוסי כו׳ בטהורה בכל מקום כו׳ אמר רבא ואת אומרת כו׳ כן צריך להיות:

רשי׳ ב״ה קשיא דרבי יוסי דברייתא נ״ב ותימא הלא מתניתין היא: ב״ה דידיה כו׳ דרבנן ומתניתין כו׳ הא״ל: ב״ה העמד טמא כו׳ לקולא ולחומרא העמד כו׳ כצ״ל: ב״ה ובן בפירות של שבל הסד:

תוספ׳ ב״ה מאי שנא כו׳ אליבא דברייתא קאמר נ״ב ותימא הלא מתניתין היא:

עירובין פרק שלישי

עב גמר אמר רבי יוחנן וכבר בא חכם כו׳ בצ״ל:

רשי בד״ה על שני כו׳ ברירה ה״ס: בד״ה מורח ומערב כו׳ מי יאמר דבשע״ת קניית כו׳ בצ״ל: בד״ה הלוקח יין כו׳ ואין לזה כלים להפריש נ״ב ובפ׳ מרובה פירש רשי דאיירי בערב שבת בין השמשות ואין לו שהות להפריש:

תוספו׳ בד״ה לא סלקא דעתך כו׳ ולההיא דהלוקח מקמי כו׳ כל הנהו ומיהו קשה כו׳ בצ״ל: באד״ה דתנן בשקלים כו׳ נ״ב אין זה משנה ככל התלמוד אלא ברייתא היא וכן נמצא בתלמוד ירושלמי דשקלים להדיא ומכל מקום גם מן המשנה דשקלים מוכח שרבי יהודה סבר כך כדפירש רשי בפרק הוציאו לו: באד״ה הני מילי דוקא כשמתנה כו׳ נ״ב נראה לי לאו דוקא מתנה דהא גבי הלוקח יין נמי אינו מתנה אלא כלומר היכא שמברר דבריו להדיא ומתנה בפירוש כמו שפירשו התוספות לקמן וכן פירשו התו׳ בפרק הוציאו לו:

דף לו עא רשי בד״ה קא משמע לן כו׳ בשעת לקיחה לאמר פרידה כו׳ בצ״ל: בד״ה אין הקינין כו׳ כפרה ה״ס:

תוספו׳ בד״ה שני לוגין כו׳ בבבא מציעא עשר תעשר ואכלת ולא מוכר בצ״ל: בד״ה מיחל פ״ה כו׳ כדקתני בתוספתא וקדש כו׳ נ״ב זר״ אינו בתוספ״א רק איתא בתוספות דבערב שבר״ת ושכח להפריש איירי והיינו בערב שבת בין השמשו״ת ורשי פירש במרובה דאיירי בקדש עליו היו״ט אבל מה שפירשו ד״התוספתא הכא דאיירי בקדש עליו היו״ט וכן פירשו בפרק כל חגט ובפרק הוציאו לו ע״כ טעות סופר ד״הוא דהא מוכח הכא לפירושו דדוקא בלא קדש היום איירי דהוא עדיין בין השמשות ולכך שרי בדמאי אפילו בהפרשה והכא גבי טבל ודאי מותר בקריאת שם בעלמא אבל בקדש היו״ט אסור להפריש אפילו בדמאי והכא אפילו קריאת שם אסור בשבר״ת על כן נראה לי להגיר״ ועדיין לא קדש עליו היום וכן פירשו התוספת להדיא בפרק הישן ול״ש בסוף דמאי עיין שם ואפשר הטעות נפל בספרים מפירוש רשי וכן מצאתי בתוספת ש״נ שכותבין בזה הלשון ורשי פירש במרובה דבערב שבת בין השמשו״ת איירי כדקתני בתוספתא וקדש עליו היו״ע״ל. והיינו שרשי פירש הכי במרוב׳ והוסיף וקדש עליו היום מעצמו אבל התוספות לא סבירא להו לפירושו כאשר פירשתי ובתוספתא מרוייקים בפרק כל חגט מצאתי גם כן שאינו נראה לי:

בד״ה דברי רבי מאיר כו׳ קאמר רבה במסקנה כו׳ בצ״ל: בה״ רבי יוסי כו׳ כל חגט לרבי יהודה ופי׳ הקונטרס כו׳ כצ״ל: בד״ה כשהחתנו כו׳ לא הוי ליה למיתני לאיזה כו׳ בצ״ל:

עב גמר רבה אמר שאני כו׳ כצ״ל ונ״ב גרסינן רבה כך פירשו התוספות בפרק כל חגט וכן פירש ר״ש בסדר זרעים להדיא וכן מצאתי בס״א:

רשי בד״ה

דשי בד"ה רבי יוסי כו' השתא לא הוה כו' כצ"ל: בד"ה תנא דבי איו אליבא דרבי יהודה דבעירוב כו' כצ"ל: בד"ה לא שמיע כו' דכולהו מילי דאורייתא נינהו כצ"ל: בד"ה רבא אמר צ"ל רבה אמר כו' דגנך ותירשך מכלל שתהא מובדלים משיריה בשעה כו' כצ"ל ונ"ב כן הוא בס"א: אחר דבור זה צ"ל דבור המתחיל היו לפניו שני רימונים כו' בהדיא הוה ליה למפרך מהא דלקמן תרומת הכרי הזה כו' והלכתא דעלמא נקט בלומר אם באתה לדדוש ברביעי אליבא דרבי שמעון אתה דורש על אחד שהיה לפניו שני רימונים כו' אין בדבריו כלום. מס"א העתקתי: בד"ה בתוכו כו' בתוכו ח"סר:

תוספ' בד"ה מאן האי כו' רבי יוסי דאגודה של ירק היא דהוי כו' כצ"ל: בד"ה אלא איפוך כו' הא דקאמר בסמוך כו' נ"ב פירוש מאחר שזהו כולה מדברי רב יוסף הוא להשיב על הסוגיא דלעיל לאשכוחי תנא דאפילו בדרבנן לית ליה ברירה כמו שאמר רבא לרב נחמן אם כן משמע להדיא דאיכא לחלוקי בין דאורייתא לדרבנן דאם לא כן נייתי כל הני תנאי דלעיל אם כן מה השיב רב יוסף סבירא ליה כו' וחלה עצמו בחגורתו מאן דלית ליה ברירה בדאורייתא וכו' דילמא אית ליה ברירה מדרבנן ולא תיפוך רבי שמעון ואינו דומה לסוגיא דריש ביצה דפריך נמי ומאי קשה דילמא איבא לחלוקי בין מוקצה לנולד ומשני קסבר רב נחמן מאן דלית ליה מוקצה לית ליה נולד שאני התם דלא מצינו בסוגיא מי שחלק בזה לאפוקי הכא שתחילת הסוגיא הוא לחלוקי בין ברירה דאורייתא לדרבנן ואף הוא גופיה משום הכא מייתי תנאי אחריתי דלית ליה ברירה אפילו בדרבנן אם כן מנא לן לאפוקי דברי רבי שמעון בשלמא אי אמרת דאי דפריך תלמודא והא שמעינן לרבי שמעון כו' ואיפוך כו' אינו מדברי רב יוסף ורב יוסף לאתויי תנאי קאתי בין הוא ורבנן בין הוא רבי שמעון ואחר כך מפרש תלמודא קסבר רב יוסף כו' ואינן תלוי בסוגיא דלעיל ולא גרסינן קסבר רב יוסף כו' שפיר כך העלו בישיבה וקשה לי אם כן מהו שאומר אחר כך בפיסקא של דבור שני קסבר רב יוסף אדרבה לעיל הוי ליה לתוספ' למימר אינו מתיישב מהו שאמר קסבר רב יוסף ואם באמת הגירסא דלא גרסינן קסבר רב יוסף אלא שממילא קאי ארב יוסף לפי פירוש התוספות שהכל מדברי רב יוסף הוא אם כן בדבור השני למה עשו פיסקא קסבר רב יוסף ואם משום שרצו להקשות ממנו אריש פרק כל הגט הלא לשם לא הוזכר כלל רב יוסף בסוגיא ואדרבה עדיפא למיפרקי מסתמא דתלמודא ועוד למה עשו פיסקא בדבור השני אקסבר מאן דלית ליה ברירה כו' אאיפוך דלעיל הוי ליה למיפרך דקאמר דר"ש לית ליה ברירה אפילו בדרבנן ובתוספ' דפרק כל הגט נמי הקשו מהא דאפיך רב יוסף כו' אבל אינו תלוי כלל במה שאמר מאן דלית ליה ברירה

כו' על כן

וכו׳ על כן נראה דשעות דילוג סופר יש בכאן והכי הוא ולפי זה לא מתיישב
שפיר מה דקאמר קסבר מאן דלית ליה ברירה לא שנא מראורייתא ולא שנא
מדרבנן היה ליה למימר קסבר רב יוסף ואחר כך הקשו ואם תאמר והוא דבור
אחד ובספרים שלהם לא היה כותב קסבר רב יוסף כדמשמע מדברי התוספות
ודוק: בד״ה אלא מעתה כו׳ הכי נמי אי הוי שעמא כו׳ דאין ברירה הכי נמי
כו׳ כצ״ל: ב״אד לטעמא דאין ברירה נ״ב רק שלא היה יכול לתמוה הכי נמי
דאין ברירה ודוק:

דף לח עא גמר שמא יבקע הנוד כו׳ ולשני ימים מאי ניהו כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה ואומר כו׳ מחר ועירובי כו׳ הד״א: בד״ה עירובי כו׳ שלא עירבו או כו׳
הד״א: בד״ה או מערב כו׳ ימים הסד: בד״ה ונוטלו כו׳ עירוב בשני כו׳
הד״א: בד״ה לרוח אחת דקתני מתניתין הס״ד: בד״ה ולשני הימים
דקתני הס״ד: בד״ה מאי ניהו כו׳ למה לי היינו קמייתא הס״ד והד״א: בד״ה
אי אתה כו׳ כל עיקר לב׳ כו׳ הד״א: בד״ה מערב כו׳ הראשונה או אם כו׳
העירוב אי אתם כו׳ הד״א: בד״ה הא לאיי כו׳ אף לדבריכן ב׳ קדושות כו׳
כצ״ל: בד״ה ורבנן כו׳ קדושות ועבדי כו׳ הד״א:

תוספו׳ בד״ה ורבי אליעזר כו׳ מאי טעם דמדשרי עירובי כו׳ כצ״ל:

עב גמר הא קא מכין מיום טוב לשבת כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה הרי זה כו׳ בלא עירוב ודילמא כו׳ כצ״ל: בד״ה סתימתאה כו׳ סתם הסד:
בד״ה הכי גרסינן כו׳ רבי אליעזר כו׳ הא בעינן כו׳ כצ״ל: בד״ה מערב כו׳
למזרח ווה לסוף כו׳ וכל עירו מיהא מצי אזיל כו׳ כצ״ל: בד״ה עירב בפת כו׳
באותו פת הס״ד: בד״ה רבי יוחנן כו׳ שביתתו ואף על גב כו׳ הד״א:
בד״ה לא יהלך בשבת הס״ד:

תוספו׳ בד״ה אמר רבה כו׳ ועוד דמשמע התם דהדר ביה נ״ב פירוש רבה גופיה הירה
חוור בו עיין שם: בד״ה הא קא מכין כו׳ בפת והא קאמר כו׳ כצ״ל: בגליון
לפי שלא היתה ידועה כו׳ כצ״ל:

דף לט עא גמר דיקא נמי מתניתין דקתני כו׳ בראשון ומחשיך עליו כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה מוכחא מילתא כו׳ התחום לא מוכחא כו׳ הד״א: בד״ה דילמא מתניתין
כו׳ ולעולם אי בעי מערב כו׳ כצ״ל: בד״ה ורבי יוסי כו׳ ובתמיד של בין
הערבים נ״ב פירוש אחר שבאו עדים: ב״אד הסירותי מסבל שכמו נ״ב פי׳
לפי שקאי על יוסף שיצא בראש השנה מבית האסורין: ב״אד בשיר של
חול תקנו כו׳ נ״ב פירוש כמו בשחר מעניין יומו:

תוספו׳ בד״ה אי אתם כו׳ שינוי בין קודם חורבן כו׳ ולח פירשו שם כו׳ כצ״ל:

עב רשי בד״ה ביצה כו׳ ויתלוש ויש כו׳ הד״א: בד״ה בר טביא צבי הס״ד: בד״ה
דתני

עב רשי דתני איסי בניחותא הס"ד: בד"ה ומאי קושיא כו' קאמר וכן כו' הר"א:
בד"ה אמר רב אשי כו' הכי קאמר וכן כו' השנה לרבנן כו' לתרוצי מילתיה הכי
ולא כו' כצ"ל והר"א: בד"ה ושמעינן כו' צידת צבי מלאכה דאורייתא כו' כצ"ל:
בד"ה מאי לאו כו' קאי שלא הודו לו כו' כצ"ל:

דף מ עא רשי בד"ה אי משכחת כו' ואם עשאה כן כו' להדליק ביום טוב ובהלכות כו' כצ"ל:

תוספו' בד"ה הא ודאי כו' וכן במשקין דגזרינן כו' היכי דחי ליה שפיר כו' כצ"ל: בד"ה
זכרון אחד כו' פירש רשב"ם דאין צריך כו' נ"ב גיליון ורש"י פירש נמי התם כיון
שאמר נעשה ונקריב לפניך כמצות רצונך כמו שכתבת בתורתך שוב אין צריך
לומר מקראות מוספין אלא שבשם רבותיו פירש דקאי אמלכיות וזכרונות
ושופרות: ב"אד במועדות ובשני ימים טובים כו' כצ"ל: בסוף הדבור
ולא בוולתיה נ"ב פירש כל שאר עניינים זולת התפילה כגון בבקר בעניין
הקרבנו' וכן בהפטורה או':
וכן אמר רבא זכרון אחד כו' כי אתאי ביה רב יהודה כו' אמרי ליה רשות כו'

עב גמר אמרו ליה זיל כו' אומרים אפילו בשוק ואמר רבה כו' לא הוה בידיה אתאי
לקמיה כו' כצ"ל:
בד"ה אמר רבי זירא כו' הוא היינו ראש חדש כו' כצ"ל: בד"ה כולל נמי כו'

רשי בשבת ומצריכי להו כו' כצ"ל: בד"ה קשיא כו' עולה לו ושמע מינה כו' הר"א:
בפסק דמסיימי בשל שבת כו' כצ"ל: בד"ה ליתביה כו' דגנאי הוא לכוס של
כו' כצ"ל: בד"ה מאי הוה כו' וביום הכיפורים או לא כצ"ל: בד"ה אמר
ליה דליוה כו' ברוכתיה המגביה עץ לח כו' בצל
בסוף ד"ה דילמא אתי כו' נ"ב מעשה היה ברבינו יעקב בר יקר שחל עשרה

תוספו' באב באחד בשבת והוא היה אב בית דין וצוה להתפלל מנחה גדולה ורחצו
ואכלו מפני שיום טוב שלהם היה כדכתיב שש אנוכי וכו' והאי דלא מברכינן
שהחיינו משום צערא דינוקא תוספות שנ"ן:
תניא אמר רבי יהודה כו' צ"ל ותניא ונ"ב נ"ל ובס"א אינו: שם בא בשבת

דף מא עא גמר שפוסק מבעוד יום כו' כצ"ל:
בד"ה מגולגלת צלויה רכה הס"ד: בד"ה שהוא מפסיק סעודה הס"ר: בד"ה

רשי מבני סנאב כו' גורל לקרבן עצים כו' כצ"ל: בד"ה שאני יום טוב דדבריהם
כגון האי דקרבן עצים הואיל כו" בו לפיכך כו' היום אבל כו' תענית אסור כו'
כצ"ל והר"א: בד"ה זו דברי כו' ערב שבת אבל כו' מתענה ומשלים הס"ד והר"א:
קורם ד"ה אי אתם כו' נ"ב ד"ה ביצה מגולגלת בפירוש ל"ח קבלה בידינו כי רבי

תוספו' עקיבה אותה שנה מסוכן היה והביאו לרבי עקיבא הרופאים לגמין ביצה
מגולגלת באחרית היום ורבי יהודה לא דקדק לפיכך סמך על מה שראה ולא

ידע העיקר על מה עשה כך ותמוז דהחיא שתא מלייה מליוה לפיכך חל תשעה באב בערב שבת וחסר ואב ובא ראש השנה בשבת עד כאן תוספות שנ"ן: ב"ה אי אתם כו' קבלת תענית דהא כו' ועוד דאפילו ביום הכיפורים דתוספות כו' כצ"ל: ב"אר אול היש בנישתא נ"ב ס"א ריש גלותא ולי נראה היא היא: ב"אר גברא רבה עילויה לא אשגח כו' ומכל תבשיל חד פס ומכל כו' כצ"ל: ב"ה מבני סנאה כו' על שם שבטן ואף על גב כו' כצ"ל: ב"ה שאני יום טוב כו' שמע מינה דמה שנכנס כו' כצ"ל:

עב רשי ב"ה לבתר כו' להאי אכל כו' וטרא ומקמי כו' מיניה לא פשט ליה כו' כצ"ל והר"א: ב"ה והנ"ל הנ כו':

תוספ' ב"ה והלכתא כו' נ"ב תוספות שנ"ן ומורי אמר לי בשם הר' ידידיה דאפילו ר' יוסי לא פליג אלא דיכול להשלים מיהו גם רבי יוסי מודה אי אינו רוצ' להשלים הרשות בידו ורבי יהודה אמר אסור להשלים ואין נראה לי מדקאמר רבי יוסי אי אתה מודה לי בט' באב שחל להיות באחד בשבת שהוא מתחיל מבעוד יום והתם על כרחך דחייב קאמר דומיא דהכי ערב שבת דחייב להשלים קאמר:

הדרן עלך בכל מערבין פרק שלישי

מי שהוציאוהו פרק רביעי

גמרא בן עוריה אומרים כו' ורבי עקיבא אומרים כו' ספינתם בים רבן גמליאל כו' בעי מיניה מרבה כו' לרב פפא רבי נחמיה כו' שוגגין בשוגג אין מזיד לא כו' כצ"ל:

רשי ב"ה מהו דתימא כו' ארבע אמות ומי כו' הר"א:

תוספ' ב"ה על דעתו כו' ויצר הרע אף על גב דמשמע בפרק ואלו מגלחין דפעמים שיצרו מתגבר עליו ואינו יכול לכופו מכל מקום אדם יכול כו' כצ"ל:

רף מב עא רשי ב"ה רבי נחמיה כו' יאכלו אכל כו' הר"א: ב"ה לא במזיד כו' כלל ורבי נחמיה כו' הר"א: ב"ה והא מדתני כו' פליגי ותנא קמא כו' הר"א: ב"ה והקיפוה כו' ולדירה כגון שהקיפוה כו' כצ"ל: ב"ה מהלך בה כו' סוף מדתו כלה במערה כו' כצ"ל: ב"ה לא כרב נחמן כו' האסור לה ואי לא גזר שמא כו' כצ"ל:

עב גמר היה מודד ובא וכלת מדתוה בחצי העיר כו' כצ"ל: שם מהו דתימא חצר ביון דדש ביה ליחוש כו' כצ"ל ונ"ב ס"א:

רשי ב"ה היה מודד כו' ביום טוב הס"ד: ב"ה הא נמי כו' אית ליה הס"ד והשאר

עד סוף הדבור נמחק ונ"ב נ"ל שזה אינו מפי' רש"י כי רש"י פירש הסוגיא אהילוך ולא אטילטול רק שייך לפירוש אחרים שפירשו כל הסוגיא אטילטול וזה לשוני שהעתקתי מפירוש אחרים. הכי גרסינן אמר רב הונא היה מודד ובא וכלתה מדתו בחצי חצר אין לו אלא חצי חצר: פשיטא דהא שמעינן ליה לרב הונא דגזר שמא ימשוך: אימא יש לו חצי חצר אותו חצי חצר שבתוך תחומו מותר לטלטל כי אורחא והיתירא איצטריך לאשמועינן ולא איסורא דאירך פלגא: הא נמי פשיטא דפלגא דבתוך מדתו שרי דלא דמי לשבת בבקעה דהתם איכא למיסר לטלטולי אפילו בתוך אלפיים משום טעמא דנפרצה דההיא ודאי נפרצה למקום האסור לה שהרי מחיצות הללו לא היו כאן מבעוד יום והיתה אסורה לכל אדם וכשהוקפה בשבת והועילו לזה שבתוכו לאלפיים הועילו לו ולא לחוץ אלפים שהן חוץ מתחומו והאי חוץ לאלפים לא היה לו שום היתיר אצל שום אדם הילכך הוי מקום האסור ואוסר אבל חצר אין לומר בה חילוק פירצה למקום האסור דהא מבעוד יום חדא היא ונהי דאסרי להאי לטלטולי חוץ לאלפים על ידי זריקה משום שמא ימשוך אבל בתוך מדת תחומו מותר לטלטולי כי אורחיה. עכ"ל: ב"דה מותר לטלטל כו' כרגליו והכא כו' הד"א: ב"דה לא גזרינן כו' בהא מיהא כרב נחמן קיימי כו' נ"ב נ"ל מה שפירש רש"י כאן דרב נחמן לא אתי כרבן גמליאל ולעיל פירש בפשיטות דאתי אפילו לרבן גמליאל היינו משום דקשה ליה מאחר דאתי כתנאי ורב נחמן אתי כר"ג אם כן משמע ודאי דדברי ר"ג גם כן סבירא ליה לרב נחמן אמר שמואל ואם כן קשה מה שהקשו התוספות מלקמן דפסק הילכתא דוקא בספינה על כן פיר' רש"י דעיקר הדין של רב נחמן לא אתי אליביה ודוק: ב"דה נוטלתו כו' לשון אחר כלומר כשעוקר את רגליו קודם שינחנה הספינה כו' כצ"ל ונ"ב לשון רבי יהונתן כלומר כשעוקר את רגליו קודם שינחנה הוא יוצא מתוך ד' אמות שלו ונכנס בתוך ד' אמות אחרות בעל כרחו אפילו לא תתיר לו אלא ד' אמות לבדן על פני הספינה אותן ארבע אמות הן יותר מחמשים אמות בים שהמים מוליכין אותו בע"כ ומה לי ד' אמות ומה לי ק' הילכך הכל מותר דהוה ליה כמי שאנסוהו גוים והוציאוהו מד' אמותיו ונותנין אותו תדיר בד' אמות אחרות שנותנין לו לעולם עד ארבע אמות וכן לעולם וזה הטעם אי אפשר אלא במהלכות כו' עד כאן לשון רבי יהונתן:

תוספו' בד"ה לא על ידי כו' כל פי צד אבראי לטלטל כו' כצ"ל: בד"ה וכלתה כו' ממתניתין דכיצד מעברין כדדייק שם בסוף פרקא אבל בחצר שייך למיגזר ביה דלמא אתי לטלטולי בכולה ובעיר פשיטא וא"ת חצר כו' כצ"ל ונ"ב ס"א: אצל ד"ה וכלתה נכתב ד"ה אמר רב הונא היה מודד וכו' ותימא לי לרב הונא

היכי משלשל בחצי חצר הא נפרץ למקום האסור לו ורשי פירש להלך וקשה לשון לטלטולי לא משמע להלך ועוד הא אשמעינן לעיל בבקעה דמהלך אלפי ולא גזרינן דלמא אתי להלובי חוץ לאלפים ויש לומר דלעניין טלטול יש לחלק בין בקעה לחצר כיון דלגבי אחרינא חשיב מחיצה בחצר לא חשיב נפרץ למקום האסור לו ואי להלך בפירוש רשי איצטריך רב הונא לאשמעינן אף על גב דשייך שפי למיגזר בחצר מבקעה אפילו הכי לא גזרינן. עכל תוספות שנץ: בד"ה ורבי זירא כו' פירוש ויתיר כו' ב' פירוש לאו ארבן גמליאל קאי אלא להיות הלכה כרבן גמליאל אף בעמידה כדפירוש לקמן ודוק:

דף מג עא גמר הלכתא מכלל דפליגי ב' אין לפרש דילמא לא פליגי כלל ובעמדה כולי עלמא אסירא משום דחוי מחיצה העשויה להברית מים וגרוע מדיר וסהר דלית כדפרי' דאם כן הוי ליה לרבי זירא לפרושי טעמא אמתניתין דשרי רבן גמליאל בספינה משום דנוטלתו מתחילת ד'. ועוד מאי פריך רב אחא לרב אשי הלא כבר דייק רב אשי דמתניתין בעמדה איירי דומיא דדיר וסהר ואפילו הכי שרי רבן גמליאל אלא הכי פירושו דילמא לא פליגי בספינה ולכו' עלמא שרי משום דשבת באויר מחיצות הוא ולרבה פריך ומכל מקום הם רצו להחמיר ולא רצו לסמוך אהא שריות דשבת באויר מחיצות מבעוד יום דלא שייך למיפרך מאי רצו אלא לעיל דאי סלקא דעתך פליגי אף במהלכת כמו לרבי זירא ודוק: שם והתניא חנניא אומר כל אותו כו' הכריע אחי אבא כו' בעל:

רשי בד"ה כי פליגי כו' וללישני בתראי על שעת עמידה נחלק כל זה נמחק. וב"ב בסא אינו וכן יראה דאפילו ללשון אחרון שהוא עיקר אינני צריך לפרש שעל שעת עמידה דוקא נחלקו אלא מאחר שעמד' פעם אחת כבר קנו ליה ד'אמותיו ושוב אין לו התיר ותדע שהרי רבי יהונתן בר"ב בלשון אחרון שפירש רשי שהוא עיקר ואפילו הכא לא פירש באן שבשעת עמידה נחלקו אלא בר"ב כלשון רשי כי פליגי בשעמדה פירוש ובשעת עמידתה קני ליה ד'אמותיה. עכל. וכן משמע מלשון רשי שכתב לקמן דלמא עמדה פתאו ולאו אדעתייהו וכן יראה מדברי התוספות שהקשו על רשבם שכתב מי שנבנס בספינה בשב' אין לו אלא ארבע אמו' מהא דהלכה כר"ג בדיר וסהר כו' תיפוק ליה מדיריה מהא דהלכה כרבן גמליאל בספינה מהלכת אלא שמע מינה כי עמדה פעם אחת שוב אין מועיל היתר דמהלכת אלא דוכה לדיר וסהר. והטעות שנפל בפירוש רשי היינו לפי מה שמצאתי בפירוש אחרי עוד לשון אחר ופירש להריא שכל זמן שמהלכת שרי אפילו כבר עמדה וע"ז נכתב שלפי זה צ"ל שעל שעת עמידה נחלקו אבל לפי הגירסא שלנו טעות הוא. וכאשר ג"כ הוכחתי מכל הראיות דלעיל נראה לי: באד משום אויר מחיצות נ"ב פירוש בלא טעמא

שעמא דשבת מבעוד יום ודוק: ב"ה רבי חנינא צ"ל רבי חנניא: דבור
המתחיל הלכה כרבן גמליאל נמחק בל הדבור ונ"ב בספרים אחרים אינו וכן
מצאתי בפירוש מדוייק וכן נראה שטעות הוא דלפי סוגיא זו דאנו מפרשין רצו
אמהלכת קאי והם החמירו על עצמם ובזה אין שייך לפסוק הלכה כמו
שהקשה אחר בך בסוגיא ודוקא בעמדה הוא דפליגי ובזה הוא דפסק הלכה
כרבן גמליאל משעמא דשבת באויר מחיצות מבעוד יום דעכשיו אליבא דרבה
אנו קיימין ואם כן דוקא בדיר וסהר דלא שבת מבעוד יום הוא דפסק הלכה כר'
עקיבא וכל מה שפירש רש"י הוא שייך דוקא לר' זירא שאמר מחיצות העשויות
להבריח מים אינן מחיצות א"כ אי עמדה הספינה הוי כמו דיר וסהר וכמו דשדי
רבן גמליאל בדיר וסהר כו' אפילו היכא דלא שבת באויר מחיצות הוא חדץ
ספינה וליבא למימר מחיצות העשויות להבריח מים דהא סוף סו"אינא מחיצות
כדאיתא בפרק בל גגות ותדע דהא רבי זירא לעיל לא אתא לפרושי אליבא
לרשמואל דפסק הלכה כרבן גמליאל בספינה דלא בדיר וסהר ואם איתא שדבי
זירא סבר מחיצות העשויות להבריח מים אינן מחיצות בלל אפילו להיות בדיר
וסהר ואף רבן גמליאל מודה בה אם כן אמתניתין ארבדי לג הוי ליה לפרושי
שעמא דספינה נושלתו וכו' אלא בוודאי דוקא לענין זה להיות כאלו שבת
באויר מחיצות פליג רבי זירא ואמר מאחר שהמחיצות העשויות להבריח מים
אינו ערוכא כל בך להיות כאלו שבת באויר מחיצות אבל רבן גמליאל גופיה
בוודאי שרי אפילו עמדה ואם כן רבי זירא דלא חש להאי קושיא דרצו כמו
שפירשו התוספות אם כן הוא מפרש בע"כ האי ברייתא הלכה כרבן גמליאל
בספינה דוקא במהלכת ובעמדה הלכה כרבי עקיבא כמו דיר וסהר ודוק:

תוספו' ב"ה הלכה כרבן גמליאל כו' משום דהערמה דרבנן הוא וצורבא מרבנן כו' כצ"ל:
ע"ב גמרא אחוריה דרבא ויתיב רבא קמיה כו' כצ"ל:

רשי' ב"ה בחד בשבא כו' אליהו ומרקאסר כו' הלא: ב"ה וצל קומתו כו' ולפי
מה שיראה שירבה נו' נ"ב והוא הדין כשיתמעט וקל: ב"ה נועץ קנה כו'
שעה ולאותו כו' נושה ישפע כו' הלא: ב"ה הלכה כו' דיר וסהר הסד:

תוספו' ב"ה ואסור לשתו' כו' שתקנתו קלקלתו נ"ב פירוש התקנה שלו שיכול לשתות
הוא הקלקול שלו שבע"ה נחרב בית המקדש ועדיין לא נבנה: ב"ה האי
חנא כו' דקאמ' לדבריך אף תלויות כו' נ"ב בערב פסח שהל להיות בשב' אירדי
שמבערים הכל מע"ש כו': ב"ה יתיב רב נחמן ויתיב כו' נמחק יתיב רב נחמן:

דף מר ע"א גמר ביום טוב ואין צ"ל בשבת כו' בצ"ל וכן אחר כך:
רשי' ב"ה וקמיבעיא כו' יכנס הס"ד: ב"ה דאמר ליה כו' המחיצה עד השתים
כו' בצל: ב"ה רבי מאיר פוסל מפרש כו' בצל: ב"ה אדם כו' והאי תנא

אדם כו׳כצ״ל: בד״ה רבי מאיר כו׳ תיקון מחיצה ואהל כו׳ כצ״ל: בד״ה
ברופן כו׳ אהל עראי בתחילה והא כו׳ כצ״ל והד״א:

תוספ׳ בד״ה או דילמא כו׳ ויש לומר דלא דמי דהכא כשתסלק כו׳ כצ״ל: בד״ה דאי
ברמלו מאי כו׳כצ״ל: בד״ה פקק החלון כו׳ עשיית אהל בתחילה כההיא כו׳
בצ״ל: בד״ה רבי מאיר כו׳כמו פקק החלון נ״ב פירוש דחשיב תוספת אהל
ואסור לרבי אליעזר אף על גב דלא הוי אלא לשעה הכי נמי הכא חשיב עשיית
אהל לכתחילה ואסור אף לרבנן ודוק. שוב ראיתי בספרים הנדפסים בלובלין
שהועתקו מספר מוגה בשעות ולא כמו פקק החלון ושעות בידם דפקק אינו
תולה בשעה דתוספת שרי לרבנן בכל עניין ודוק:

עב גמרא לשבתא אחריתי בעי עיילינא כו׳ אמר ליה אביי לרבה כו׳כצ״ל:

רשי׳ תוספ׳ בד״ה הכי גרסינן אמר רבה הכי קאמר כו׳כצ״ל: בד״ה רב שימי כו׳ כבתחילה
ורב שימי כו׳ מתחומא הוא ורבה כו׳ ואיתא דגרסי בלישנא אחרינא כו׳ כצ״ל
והד״א: בד״ה ומתא אלו
שבת כו׳ כגון שכותליה אורך ב׳אלפים פתח גגה פתח אורך ב׳אלפי׳
משופעין לצר גגה כצ״ל.
ונכתב בצדו כזה.

בד״ה ולא שני כו׳ תחומא
אבל כו׳ הכל דבור אחד:

דף מח עא גמר׳ לדבר מצוה מורו ליה כו׳
כו׳ והאמרת כל המוצאין
להציל כו׳כצ״ל: שם
פלשתים נלחמים בקעילה כו׳כצ״ל וכן בתוספות:

רשי׳ בד״ה והתנן כו׳לא יכנס מאי כו׳לר׳אליעזר דכמאן כו׳לא קאסרי ליה למרחוד
כו׳כצ״ל והד״א: בד״ה ואפילו כו׳ בתמיה והא כו׳ הד״א: בד״ה אמר רב
יודא כו׳אלפים והא אתא כו׳כצ״ל: בד״ה לא היו כו׳במסכת ראש השנה
כו׳כצ״ל: בד״ה מי שישב כו׳שם ונשתמר כו׳ הד״א: בד״ה אין לו כו׳
שביתה הכל: בד״ה לאיזה רוח כו׳ ד׳ אמות ואחר בו׳ הד״א:

עב גמר בעי רבא מאי קסבר כו׳ הא מני לא רבי יוחנן כו׳כצ״ל:

רשי׳ בד״ה ובלבד כו׳ דכל ארבע אמות דכל חד כו׳ נ״ב הוצרך רשי׳ לפרש כן דאם
לא כן למה לא יושיט מחוץ לד׳ אמותיו ויביאו אצלו כמו שהדין גבי תחומין
כו׳ על כן פירש דאסור להביאו לרשותו לפי שכל ד׳ אמות של אדם הוי רשות
היחיד ואלמלא שהחפץ ברגלי הבעלים לא הוה שייך לומר שאסור להוציא
אותו חוץ לד׳ אמותיו דהא אין כאן רשות למחיצה לעניין כלי שהרי הכל פרוץ

נהי שהוא רשות לאדם לכלי מאי איכא למימר ע"כ צריך נמי לפרש שהוא כרגלי הבעלים והתלמיד טעה והגיה בספרים הנדפסים מקרוב אי נמי ואין זה בשום פירש אלא מחיסרון ידיעתו עשה כן: בד"ה דתנן נמי ברוכתא אחריתי כו' כצ"ל: בד"ה יש להן כו' אנשי העיר האי לישנא כו' הל"א ונ"ב משמע מפירושו שאינו מקשה אלא על הלשון שהיה לתנא לדקדק בלישניה ולומר כרגלי אנשי אותה העיר שהוא נמי אלפים אמה לכל רוח ומשמע מיניה דאיירי בגשמים הסמוכים לעיר אבן נראה לפרש דאעיקר דינא פריך דקתני אלפים לכל רוח דמשמע ממקום הגשמים היורדים לבור וזה אינו שהרי כרגלי אותו העיר והאלפים מודדין מן העיר וכן איתא לקמן בהדיא בתוספות ברבו' המתחי' האוצרות והכלים כו':

תוספו' בד"ה ביום טוב כו' כל אדם בתוספתא כו' כצ"ל: בד"ה ליקנו שביתה כו' דהרי הן חוץ לתחום נ"ב ולפי זה מוכרחים אנו לפרש לעיל גבי אליהו ז"ל שאם יבא לארץ לא יכול לילך חוץ מד' אמותיו וצריך עיון אם שרי לחזור לעקבו דרך אויר למקומו הראשון ודוק: בא"ד ולכך נשבאו בתוך עשרה קנו שביתה כו' נ"ב יש מקשין איך שייך לקנות שביתה ביום טוב שהרי גשמין היורדין ביום טוב אין קונין שביתה ונראה דלא קשה מידי בודאי כל דבר שלא היה לו לקנות שביתה בערב שבת בין השמשות וכגון שהיה למעלה מעשרה או קונה שביתה בכל מקום שיגיע לתוך עשרה והוא הדין הגשמים אלא מאחר שלא קנה הגשמים הצריכין לאדם שביתה בין השמשו' אם כן כל אדם שקנה שביתה בין השמשות קודם להן ומוליכין עמו למקום עירובו שהוא קולא להן ועדיף מקניית שביתה ולא אמרינן שלא קנה שביתה למעלה מעשרה אלא כדי שלא יהיו כיוצאין חוץ לתחום שאין להם לא ד' אמות וממילא גבי אדם שבא בספינ' שקונה שביתת עצמו קונה שפיר למטה מעשרה שזו היא שביתתו ולפי זה מיושב שפיר מה שיש להקשות אמר מר גשמים שירדו ביום טוב כו' וליקנו שביתה באוקיינוס כו' דמשמע דמקשה לכולי עלמא בין למאן דסבירא ליה דכלי הפקר קונה שביתה בין למאן דסבירא ליה דאין קונין שביתה מדקאמר אמר מר משמע שאינו קשור כלל בסוגיא דלעיל ואם כן מאי מקשה למאן דלל אין הגשמים קונין שביתה כמו הפקר אם לא בגשמים הסמוכין לעיר דדעתייהו עלייהו אם כן מת פריך וליקנו שביתה באוקיינוס אבל לפי מה שפירשתי לא קשה מידי דודאי לכולי עלמא קונין כלי הפקר שביתה במקום שרואי לקנות אלא שסבירא ליה למאן דאמר שאין קונין שביתה דהיינו טעמא מאחר שהן לצורך תשמיש האדם אם כן לא קנו שביתת עצמן להחמיר ולגרע בח האדם אלא האדם קונה שביתה עליהן ומי שזכה בהן תחילה הוא הבעל להקנות

להקנות שביתה עליהן להוליך עמו למקום עירובו ואידך סבירא ליה מאחר שראוי לקנות להן שביתה בין השמשות קנו לעצמן אפי׳ להתמיר חוץ מגשמים היורדים בי״ט שקדמו קניית שביתת האדם כדפרישית ודוק:

דף מו עא גמר׳ לא שני לן בין יחיר כו׳ נוהגת שבעה ושלשים כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה בעירוב כו׳ ותחומין מהלכות כו׳ כצ״ל: בד״ה מאי כשנזכר כו׳ נזכר אמאי כו׳ הד״א: בד״ה אלא האי כו׳ כמר ומאי כו׳ הד״א: בד״ה נוהגת שבעה לרחיצה ולתכבוסת ושלשים לגיהוץ ולתספורת מיום שנשמע לו כצ״ל:

תוספו׳ בד״ה נהרות כו׳ דהכא כדפירישית לעיל כו׳ בצ״ל: באד מדקדק שפיר דדוקא כו׳ נ״ב פירוש תלמודא דקאמר ותני נהרות מדקדק שפיר דדוקא משום הוא כו׳: בד״ה לסמוך כו׳ ואיכא דאמרי טהרות אפיש כו׳ כצ״ל: באד וחשו רבנן להפסד טהרות נ״ב פירוש אם כן שעת הדחק של רבי היה בעניין אחר שלא היה בה חשש הפסד טהרות אלא דחק אחר איזה שהיה ודוק. ובפר׳ קמא דנידה פירשו התוספות שעת הדחק בעניין אחר עיין שם. שוב ראיתי בספרי׳ שנדפסו מקרוב שהוגה במקום איכא דאמרי ויש לומר כו׳ ולפי חסרון שכלו הגיה כן גם לא ראה הסוגיא דלשם כל עיקר:

עב גמר אלא אם כן עושה חוצה לה כעיר כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה הכי גרסינן כו׳ בעירוב הס״ד: בד״ה כלשון הזה כו׳ למר הלכה ולמד משין כו׳ כצ״ל: בד״ה לישנא אחרינא כו׳ ואמר דהכי קאמר להו כו׳ איפלוג נמי בחצירות כצ״ל: בד״ה היכא דאיתמר כו׳ איתמר וכי כו׳ הלכתא לא כמר ולא כמר כצ״ל והד״א:

תוספו׳ בד״ה דאמר שמואל כו׳ דרבנן הוא מסלק סליק כו׳ וחייל על עשה ספק דרבים והא דאמרינן כו׳ כצ״ל: בד״ה ואין חבין כו׳ שמפסיד כמה שאינו כו׳ כצ״ל: בד״ה שלא לשכח כו׳ אלא אשיתופי מבואות קאי כו׳ נ״ב פירש אבל הר״יא דהדר בודאי אירי בעירובי חצירות ושיתופי מבואות כפשוטו אלא שהמשנה אי אפשר לפרש כן ודוק:

דף מו עא גמר׳ ואמר רב חמא כו׳ המניח את ביתו כו׳ אפילו הניח את ביתו כו׳ ואמר רב חמא בר גוריא אמר רב הלכה כו׳ אלא מהא דתנן והוו שאמרו כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה שלש חצירות כו׳ מבואות מבואות הס״ד: בד״ה ש״ש כו׳ של שני שני בתים כצ״ל: בד״ה נכרי כו׳ מן הלב אבל כו׳ הד״א: בד״ה שלא יצא כו׳ ברגליו אלא התירו כו׳ כצ״ל: בד״ה רב ליית כו׳ והלכה כרבי יוחנן נ״ב פיר׳ לגבי רב ושמואל: בד״ה היבמה כו׳ חלוצה לכהן הס״ד: בד״ה ואמרינן מכלל דחק סתמא כו׳ כצ״ל: בד״ה ולמה ליה כו׳ ברבי יוסי הא כו׳ הד״א: בד״ה ומעלה השטר הס״ד:

עב גמרא ושמואל

עב גמר ושמואל דאמר כרבנן ודקאמרת לרבנן כו׳ כצ״ל:
רשי בד״ה לעולם סבר ריבון חפצי כו׳ כצ״ל:
תוספו׳ בד״ה והכלים כו׳ לא הוי כרגלי הבעלים ומכל מקום בני שביתה הם יותר מן ההפקר ויש להן כו׳ הפקר איירי והא דנקט תוך התחום לאשמועינן דאפילו הכי לא קנו שביתת העיר ואם תאמר ומאי שנא כו׳ דהתם בסמוכין וקרובין דערין עליהם והכא ברחוקין אלא שהן בתוך התחום ומיהו נראה כו׳ כצ״ל: בד״ה דכולא מברכתא כו׳ עירובו שיש לו אלפים כו׳ כצ״ל: בד״ה חרם לשון כו׳ מחיצה של ברזל שלא כו׳ גרידא כך פ״ה כו׳ לשון והחרים ה׳כו׳ בין שני תחומין אפילו אי ליכא עיר שנייה לא מצו להכניס מים לעיר שחוץ לתחום ועוד אפילו כו׳ כצ״ל:

דף מח עא גמר ואמר רבא מחלוקת כו׳ כרתניא שבו כו׳ אמר רב יהודה כגון כו׳ כצ״ל:
רשי בד״ה אלא משום הכי מחייך עליה הס״ד: בד״ה של קדש כו׳ שנעשו למדת אמתו של משה נ״ב פירוש לעניין זה שהיו כולן בת ששה טפחים אבל לא שוין ממש לשל משה עיין לעיל בריש פרק קמא דף ד׳: בד״ה הכי גרסינן כו׳ הוו להו חדא וקא סלקא דעתך כגון שנתנו כו׳ כצ״ל והשאר נמחק:
תוספו׳ בד״ה רבי יהודה כו׳ דאלפים דל״י הוו לכל רוח דהיינו כו׳ כצ״ל:
עב גמר בהדי הדדי לא עירבו נ״ב נראה לי לפרש שלא נתנו עירובין באמצעית דאי כפשוטו אם כן אפילו נתנו עירובן באמצעית נמי ליתסר ודוק: שם רשות אחת משתמשת לב׳ רשויות כו׳ כצ״ל:
רשי בד״ה אם אמרו כו׳ דליבעי עירובן בבית אחד הלכך אף על גב כו׳ כצ״ל: בד״ה ואין שתי כו׳ באלו היא מהך חצר כו׳ אוסרתה אידך חיצונה כו׳ כצ״ל:
תוספו׳ בד״ה רשות אחת כו׳ אבל אמצעית אסורה בשתיהן כו׳ כצ״ל: באד״ה מדלא קתני אוסרת על שניהן נ״ב נראה דהכי קאמר מאחר שלא קתני אוסרת על שניהן כלומר אי הוה תני הכי אם כן הוה משמע להדיא שגם הם אינם מותרין עמה אבל כל זמן שלא תנא הכי לא אסורה עם שניהן שפיר דייקינן בוראי שהן מותרין עמה אבל התוספות אינן מדייקין מהאי קושיא מדלא קתני אוסרת נמו שבות בין התו׳ אחר כך ודוק: באד״ה דאשמעינן דאסורה עם שניהן כו׳ כצ״ל:

דף מט עא גמר וזה שאינה רגילה בו לא עירב נ״ב הא דנקט שאינה רגילה לרבותה וכל שכן אם היא נמי רגילה ודוק:
רשי בד״ה תניא כותיה כו׳ לא קאמר הס״ד: בד״ה אוסרת כו׳ אאידך ואף על גב כו׳ הל״א: בד״ה היתה באחד כו׳ אוסרה עליו דמינה הוא והרי לא עירבו והאחר מותר כו׳ כצ״ל והל״א: בד״ה דמלא למנא כו׳ מדעת וכי כו׳ הל״א: בד״ה עירוב שהוא מצרפן טעמא כו׳ הל״א:

תוספות בד״ה זו

תוספ׳ בד״ה ו׳ מביאה כו׳ ולפירוש מהרי נקט כו׳ כצ״ל: בד״ה איכא ביניהו כו׳ דלית
ביה מזון שתי סעודות כו׳ שאין מפרשין ומדקדקין כו׳ כצ״ל:

עב גמר הוא ניהו דקא דייר ותו לא אמר ליה כו׳ כצ״ל: שם נמצא מהלך משחשיכה
ד׳ אלפים אמה נ״ב לאו דוקא אלא ד׳ אלפים של ב׳ תחומין וד׳ אמות דשביתה
בדלקמן בסוף הסוגיא:

רשי בד״ה ואמר שביתתי כו׳ יומא מצי למיזל כו׳ כצ״ל: בד״ה ואם אינו כו׳ גדר
הס״ד: בד״ה ושמואל אמר לא אמר כלום לביתו כו׳ כצ״ל: באד״ה בתוך
אלפים למקום רגליו נ״ב ולפי זה מהלך ממקום רגליו עד עיקרו אלפים אמה
לאו דוקא אלא פחות חצי רוחב האילן ורוק: בד״ה בא למדוד כו׳ ממקום
רגליו של שים אמה מודדין כו׳ הלא ונ״ב אגב ריחשא לא דקדק דהא מעיקרו
יש אלפים אמה ואם כן לא הפסיד אלא רוחב חצי האילן ודוק: באד״ה הוא
מפסיד מפני שלא פירש כו׳ בפירוש איני רוצה כו׳ כצ״ל:

דף נ עא גמרא ואמר רבה יצאו כו׳ ואיתמר תודה שנשחטה כו׳ דאמר יקדשו ארבעים כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה משום דלא כו׳ לא קני ליה מידי כצ״ל: בד״ה פירותיו שסילק לצד אחר
חולין מתוקנין הן אבל כו׳ הלא: בד״ה נימא כל בו׳ לא חייל עליה שם מעשר כו׳
כצ״ל: בד״ה והרי מעשר כו׳ יהיה כו׳ קדוש לשם מעשר נמחק נ״ב בספרים
אחרים אינו: באד״ה אינו קדוש וכי כו׳ הלא: בד״ה שאני מעשר כו׳ אחד
זה בשעות כו׳ והא דרבה בפרק בתרא דבכורות כצ״ל והלא:

תוספ׳ בד״ה מאי שעמא כו׳ ועוד יש לומר דהבא כו׳ כצ״ל: בד״ה שאני מעשר כו׳ כי
איתיה נמי לחצאין תיקשי כו׳ כצ״ל: באד״ה וליל נראה לפרש הכי שאני כו׳
כצ״ל נ״ב פירוש לעולם גבי פאות נמי לא אמרינן שחל השם של מעשר על כל
חצי גרגיר וגרגיר כו׳ ואם היה מפריש שתי סאות בסתם למעשר היתה אחת
כולה מעשר והשנייה כולה שבל והכי פירוש שאני מעשר כו׳ וכך הוא בתוספ׳
ארובים. ותימא בעיני סוף סוף איך מתורץ הקושיא תיקשי נמי אפילו איכא
מעשר בהמה נמי להצאין סוף סוף אמאי עשירי ו״א מעורבין דמשמע תרוייהו
קדישי מדלא קתני עשירי וחולין מעורבין זה בזה כמו שפירש״י לקמן ואמאי
לא תהא קודש אלא אחת מהן והשני חולין כמו גבי שתי סאות וצריך עיון:
באותו דבור שאם אמר סאה אחת מהמעשר כל חצי כו׳ כצ״ל: בד״ה ואמר
רבה יצאו כו׳ סבר רבה דאפשר כו׳ כצ״ל: בד״ה עשירי בו׳ בדמי היפה שבהן
כו׳ ויאכל שניהן במומן בתורת מעשר כצ״ל:

עב רשי בד״ה לא שנו כו׳ נמחק דלא אמר כלום ונ״ב בספרים אחרים אינו: בד״ה
ואמאי כו׳ בהן הרי יש לומר כו׳ הלא: בד״ה במה דברים אמורים כו׳ שהיה לו
בהן כו׳ ואמר באותן ד׳ כו׳ כצ״ל: בד״ה דאי מוקמת כו׳ אמר״ת הילכך כו׳

שפיר

שפיר אבל לא כו׳עכשיו חוץ לתחומו כו׳כצ״ל והל״א: בד״ה טעה ועירב כו׳
ולצפון הס״ד: ואחר כך מתחיל הרבור כמדומה היה הוא כו׳: ב״ה
לימא תיהוי כו׳במקום ששניהם נותנין לו כו׳ניחא ליה וללשון כו׳ לרב מהא
דקתני כו׳כצ״ל והל״א: באד ואם תאמר היינו תיובתיה כו׳נ״ב האי לישנא
מגומגם הוא וראוי להיות וצריך לומר דהיינו תיובתיה כו׳ורוק:
תוספ׳ ב״ה ומר סבר כו׳לבירורן וקדשי כל היכא כו׳מכל ארבעים וארבעים אבל כו׳
לתקן אם לא יפריש כו׳ואז אי אפשר כו׳כצ״ל:
דף נא ע״א גמר׳ ידע ליה מר נמחק: שם ומדותם מחוץ לעיר כו׳ורבי חנינא בן אנטיגנוס כו׳
דרב חנניא דתניא רבי חנניא כו׳כצ״ל:
רשי׳ ב״ה חשיבה כו׳צריך להיות השכה כו׳: ב״ה דפריק כו׳ומוכרן ופורע כו׳
כצ״ל: ב״ה מקום כו׳נסה והדר כו׳גבול והדר כו׳ממקומו והדר כו׳ הל״א:
ב״ה ושב הכהן כו׳מפקינן ליה התם מהאי משמעות נ״ב פירוש דהא אוקמינן
לעיל האי קרא דאם ישוב הנגע ופרח אירי בחיור ואיך יתכן הא כתיב עלה:
ובא הכהן וראה והנה פשה דאירי בפשיון ומשני הא דמוקמינן לקרא דלעיל
מיניה בחוור משום דמפקינן ממשמעותא כו׳וקל: באד ושב הכהן הס״ד:
ב״ה מחלוקת כו׳דקתני דאמר שביתתי במקום פלוני או אאינו בקי דקתני
דאמר שביתתי במקומי כצ״ל:
עב גמרא רבי מאיר ואהיכא קאי כו׳ואמר רב הונא הבא במאי עסיקינן כו׳כצ״ל:
רשי׳ ב״ה אהיכא כו׳צ״ל ואהיכא כו׳: ב״ה הכי גרסינן כו׳לעני על כרחך כו׳עיקר
מצותו אפילו כו׳כצ״ל והל״א: ב״ה ולא אמרו כו׳בפת אלא כו׳הוא דאיתקון
סתמא כו׳כצ״ל והל״א: ב״ה אמר ר׳יהודא צ״ל ואמר לי כו׳גורין בארומא
כו׳הל״א: ב״ה ומעשה כו׳נמחק וכך צריך להיות ומחשבין על התחום
אלמא עיקר כו׳כן הוא בספרים אחרים: ב״ה ומחשיכין צ״ל ומחשבין:
ב״ה איהו כיון כו׳להאי דמשום דהחזיק כו׳אם כן דעשיר חשיב ליה רבי מאיר
חמר גמל אמאי הא בבית לא רצה לקנות דהא אמר שביתתי כו׳כצ״ל: ב״ה
הוה אתי כו׳לפומבדיתא והיה כו׳הל״א:
תוספ׳ ב״ה אהייא קאי צ״ל ואהיכא קאי:
דף נב ע״א גמר׳ בעיר שמערבין לה והחזירו חבירו כו׳כצ״ל:
רשי׳ ב״ה הוא מותר כו׳בדרך ורבי מאיר אומר ודאי עני כו׳ בביתו והרי כו׳כצ״ל
והל״א: ב״ה ורב יוסף כו׳חזקה ואמירה כך שמעתי והרבה
גמגומין יש כי קשיא לי כו׳כצ״ל והשאר נמחק ונ״ב בספרים אחרים אינו:
ב״ה לישנא אחרינא כו׳ואדישא דמתניתין קאי דפריש כו׳כצ״ל: באד

וקסבר רבי מאיר כל שהוא עשיר נ"ב והאי קשיא שהקשה לעיל אמאי לא יוו
ממקומו לא קשיא ליה כולי האי דלא אמרינן הבי גבי מי שהוא בעירו שלא
עקר דעתו מן העיר כל כך כמו שחלקו התוספות לעיל דלא דמי לנתגלגל חוץ
לתחום כו' ואף על גב דר' מאיר סבירא ליה אפילו בודאי אינו עירוב הרי הוא
חמר גמל ואפילו גבי נתגלגל חוץ לתחום מבעוד יום וכמו שפירש רשי לקמן
היינו טעמא דרבי מאיר סבירא ליה אפילו גבי עירו עקר דעתו לכל הפחות
משביתה הראשונה שלא יקנה בעירו ויהא לו אלפים לצד אחר אבל אותן
אלפים שלצד ביתו שהוא לו ממה נפשך לא הפסיד וגמר בדעתו שאותן ב'
אלפים יהיו לו לעולם ויהא מותר לו לחזור לביתו ואם כן גבי ספק נמי תבי
דינא אבל מי שהוא בדרך ורצה לקנות שביתה בסוף התחום מעמידת רגליו
ושם לא קנה אם כן לא יוו ממקומו דעקר דעתו ממקום עמידת רגליו לגמרי
אלא לשם רצה לקנות ואף על פי שהאלפים לצד עמידת רגליו ממה נפשך
שייכין אליו מכל מקום הוא לא חישב אלא בקניית העירוב בסוף התחום
ומאחר ששם לא קנה אין לו אלא ד' אמות ודוק היטב:

תוספ' בד"ה האי להקל כו' כי אורחיה כשאין נותן עירובו בעיר חריבה הוי להקל כצ"ל:
בד"ה לומר כולי עלמא כו' אם כן כיון דעתו כו' בדרך ורב יוסף כו' ורבי יוסי
הזכיר כאן כו' לרבי עיקר כאן כרב יוסף כו' אי נמי הכי דייק דאי בעי תרתי כו'
כצ"ל והכל דבור אחד:

עב גמרא לא כרבה ואליבא כו' כצ"ל: שם הוא נזקר נ"ב ספרים אחרים נזדקר:

רשי בד"ה כרב יוסף כו' דר' יוסי בר יהודה ולא כרבה כו' כצ"ל: בד"ה ספק בפרק
כו' רבי מאיר ורבי יהודה אומרים כו' כצ"ל: בד"ה לא תימא התם הוא דספק
עירב כו' כצ"ל: בד"ה וספק לא כו' וה שהיה לו כו' כצ"ל: בד"ה אלא אפילו
כו' דעתא ולישנא כו' הד"א: בד"ה מתניתין כו' שתים לא יבנס שיצא מבלי
השתים כצ"ל והסר:

הדרן עלך מי שהוציאוהו פרק רביעי

כיצד מעברין פרק חמישי

רשי בד"ה אם בית כו' בחוץ או שהיו כו' לקמן או גשרים כו' הא:

דף נג ע"א גמר' ועושין אותו כמין טבלא כו' כצ"ל: בדבור המתחיל שני בתים כו'
נכתב

נכתב בצדו כזה

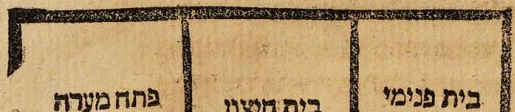

רשי בד"ה כפולה בשתי תקרות נמחק וכך צריך להיות בית ועליה הוי כפולה בשתי תקרות אבל שני בתים כו':

עב גמרא בד"ה דגלו כו' לאחרים כך שמעתי לישנא אחרינא כו' כצ"ל: שאילינהו ואמרי ליה נ"ב פירכך השיבו לשואלין נ"ל: שם בר גלילא דהוה קאזיל ואמר להו כו' תאכלך לביא ההיא איתתא דאתיא לקמיה דיינא אמר כו' וכדו הות דכי שדדו לך כו' הוה אמרה להו יערי כו' ר' אבהו צפון אמר להן כו' חוץ מאשה ותנוק ותנוקת כו' כצ"ל: שם והלכתי בקצרה וארוכה כו' נ"ב נ"ל לגרש שהוא היה מבין כפשוטו דרך קצרה וארוכה ל"ל אף על פי שהיא קצרה מחברתה מכל מקום ארוכה היא באורך מיל ויותר וזו ארוכה מחברתה מכל מקום קצרה היא ואינה ארוכה כל כך. אם כן היה חולך שפיר בהרך הקצרה מחברתה:

רשי בד"ה ידעו היו יודעים הסדר: ואחר כך מה כתרדין עלי אדמה: בד"ה תא ואוכליך כו' שתי תיבו' באחת ומגמגמת התיבות ואמר תאכליך לביא ואומרת נמי שלוכתי כו' כלומר חברתי והסר ואחר כך מה תאכליך לביא קללה משמע כו' והשאר נמחק: בד"ה וכדו הות כו' הרבה וכדו כו' הא': בד"ה באילפא בימה באניה הצפה כו' כצ"ל: בד"ה משייל כו' דדכים בעניין אושפיזכנו כצ"ל: בד"ה עלץ בנערה כו' הוא ישן הסר: בד"ה נתייעץ במכתיר נשל דשות מנשיא כו' נכתב בצדו והערוך פירש הלך לרבי יוחנן שהוא היה רגיל להיות מבתיר התלמידים ולהסמיך אותן:

תוספ' בד"ה גבר פום דין חי פרח אושפזוכנא כו' נא מתרגמינן כך חי כצ"ל: בד"ה משיירין פאה כו' משיירין פיאה במעשר אילפס ואין משיירין פיאה במעשר קדירה פירוש במעשה אילפס נראה כרעבתן אם אינו משייר אבל במעשר קדירה אינו נראה כרעבתן אם אינו משייר כצ"ל ונ"ב ראיתי בפרק בן עזאי באבות דרבי נתן ואיננו אלא במסכת דרך ארץ בפרק הנכנס לבית והוא הפוך כאשר הגהתי ומיתי אחר כך האי עובדא דנצחני אשה כו':

דקדוקי עא גמר לאזהה ארשת שפתיו כו' וכיון שניתנה לו במתנה נחלו אל שנאמר וממתנה נחליאל וכיון כו' כצ"ל:

רשי אחר ד"ה הללו בוצעין כו' צריך להיות ד"ה נובלין מתין והעלה נבל אחר ד"ה עכונו יחר צל ד"ה אימתי שמחה בזמן שיודע להדוש הלבו החג בחג · ד"א אימתי

שמחה לאיש אימתי אדם שמח בתלמודו בומן שיש לו מענה כששואלין ממנו
דבר הלכה: בר"ה וכה אם יש לו מזל טוב תאורת כו' כצ"ל: בר"ה
נדורסת צ"ל שדורסת כו':

עב גמרא ארבע מאה זימני וגמר יומא חד כו' דאמרו ליה למר כו' אסחאי לרעתאי וכל שעתא כו' ארבע מאה זימני אחריני נפקא בת קלא ואמרה ליה כו' כצ"ל:
וכן ברש"י:

רשי בר"ה ורב ששת כו' בידו כצייד כו' הד"א: בר"ה אנא עבידתיה וקיימתיה כו' כצ"ל: בר"ה וכנס אהרן כו' בשעת שמיעתן יושבין לפניו כצ"ל: בר"ה סימנין כו' וסימני החכמים כדרך שיש בתלמוד ומשים גירסה וכמנה בפיהם כצ"ל ונ"ב נ"ל:

תוספ' בר"ה תנו לו כו' הא והא גרמו כו' נ"ל לפרש היה מאריך ימים קודם המעשה הזה על כן השיב להם במה שלא הקדימו כו' ואחר כך ע"י מעשה זכה עור לר' מאות שנה וק"ל:

דף נה עא רשי בדבור המתחיל עגולה עושין כו' נכתב בצדו צורה זו. באותו דבור לא ימדוד לה מהומה כו' כן צריך להיות: בדבור המתחיל היתה רחבה נכתב בצדו כזה.

באותו דבור היא שהא כשבא כו' הכל
דבור אחד: בר"ה
ביר' אחד כו'
נכתב בצדו
כזה:

באותו דבור כשבא למקום נמחק: באר אלפיים וכן לדרום הד"א: ונכתב בצדו מן וכן לדרום עד סוף הדבור בספרים אחרים אינו: בר"ה שני בתים

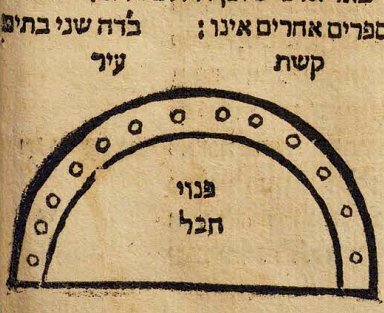

כמין ב'פגימין קא סלקא דעתא כו' כן צריך להיות: בדבור המתחיל היתה עשויה כמין קשת כו' נכתב בצדו כזה.
באותו דבו' חכל הקשת הוא סוף דבור: בדבור המתחיל או כמין

כמין גם כו׳ נכתב בצדו כזה׳
ברבור המתחיל חומר״ת העיר נכתב בצדו כזה׳

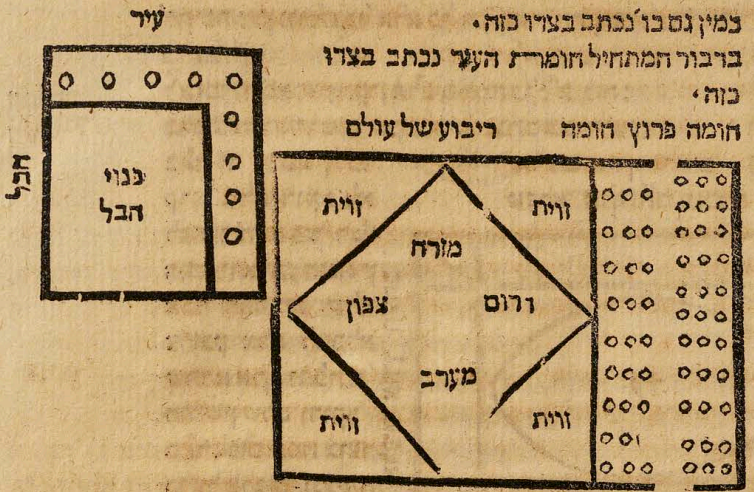

חומה פרוץ חומה

באד ונעשו כב׳ עיירות להיות אחת כצ״ל׳ ונ״ב בסא אינו ושעות הוא שם והג להיות אחת ורוק׳ באר אין עולה לו כו׳נ״ב בסא אינו ושעות הוא שם והג אין עולה ודוק׳ בר״ה כאן מרוח כו׳ הלכך בשתי עיירות כו׳ כצ״ל׳

עב גמרא רבה בר רב הונא אמר אלפיים אמה כו׳כצ״ל׳

רשי בר״ה נותנין קרפף כו׳שהוא כעיר לבד התחום כצ״ל׳ בר״ה דדחיקא כו׳דצריך לה והוו כעיר כו׳כצ״ל׳ בר״ה אבל הכא כו׳מלאה והוי סגי לה כו׳ כצ״ל׳ בר״ה אלפים כו׳מן היתר הס״ד׳ בר״ה שאין עליהם כו׳מקורות הן מזו לזו כו׳ כצ״ל׳ בר״ה צריפין כו׳כד׳אמות וכל כו׳ הד״א׳

דף נו עא גמרא ושבר חרש וירק נ״ב בספרים אחרים ירק חי ובן פירש רשי׳ בריש אלו עוברין ועל כן לפירוש התוספות דהכא לא גרסו חי ודוק׳

רשי בד״ה עגלה בצפון ועקרב בדרום מולות הן הס״ד ונ״ב פירוש רבי יהונ״ן ולא ישנו את מקומן לעולם בין בקיץ בין בחורף כמו שאר מזלות׳ בד״ה חמר״ יוצאה כו׳תקופת תמוז בעידו כו׳כצ״ל׳ בד״ה פני מזרח כו׳ הארובין פעמים כו׳ הד״א׳

תוספ׳ בד״ה ואין בין כו׳ ומחצה הקשנות שבליל כו׳ כצ״ל׳ באד וגם ז׳ ומחצה׳ שבסוף כו׳נ״ב הוא כמעט כעין קושיא הראשונה אלא שמתחילה הקשו דאין טעם שימלאו בשעות בינוניות במקום שעות קטנות ושוב הקשו אפילו בלא תשלומין נמי קשה שתהיה תקופה אחת ארוכה מחברתה ודוק׳ באד אין

תקופת

תקופת ניסן נופלת כו׳ אלא כו׳ וכן שארי התקופות כולן וגבם לא משכחת כו׳ כצ״ל:

עב גמר דשי

לא ימדוד מאמצע הקרן אלפים אמה כו׳ נ״ב כזה:
ברבור המתחיל מפני שמפסיד כו׳ נתתב בצדו כזה:

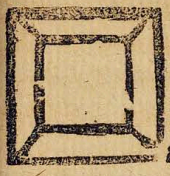

באר וד׳ חומשין לכל קרן נ״ב לאו דוקא אלא לפום דיהטא פיר׳ רשי׳ דנחסרו ארבע חומשין אבל האמרת שלא צריכין אלא לשבלא שתהא אלף ותלת וג׳ חומשין שלם ודוק:
באר אלפים אמה כיצד כו׳ על אלפים ומניחה כו׳ הלא: בדה נמצאת העיר כו׳ ת׳ אמה לקרן זו ות׳ אמה לקרן זו כצל והסד:

אלפים אורך ורוחב
שבלא אלף וחמש מאות
עיר
שבלא אלף וחמש מאות
אלפים אורך ורוחב

אחר דבור המתחיל מנא הני מילי בו׳ צריך להיות דבור המתחיל בר אדא שם האיש: בדה דל לצורך מגרש הסד:

תוספ׳

בדה פלגא הוי כו׳ דפעמים הוי תילתא או רביע כו׳ נ״ב וזהו תימא בעיני איך יתכן להיות המגרש דתחומין עם קרנותיה חלק רביעית מתחומין וקרנות דתחומין בלא צירוף העיר דהא לעולם קרנות המגרש אלף בין עיר גדולה בין עיר קטנה וקרנות התחומין לעולם ב׳אלפים על ב׳אלפים אם כן לעולם קרנות המגרש חלק רביעית מקרנו׳ התחומין ותחום המגרש לעולם פלגא הוי בין עיר גדולה בין עיר קטנה אב לא יתכן אלא תילתא כגון במתא של אלף דאז הוי תילתא כדלקמן וקל וחומר שלא יגיע לחומש ואלא לישב אלא בצירוף העיר וכדאוקי תלמודא וזהו דוחק שהתוספות מפרשים דברי המקשן דפריך פלגא הוי וזה לא ידע מצירוף העיר ומבל אוקימתא דמשני תלמודא. וגם הלשון של תוספות משמע דאיירי אף בלא צירוף העיר כלל ודוק נראה לי: באותו דבור לפי מה שהעיד גדולה או קטנה כצל והסד: בדבור המתחיל כמה מרובע כו׳ דכל שברחבו שפח בהזקיפו כו׳ כצל: באותו דבור על הנקודה האמצעית כו׳

נכתב בצדו כזה·
באותו דבור ושים
ואדוך בצד הקצר
נכתב בצדו
כזה·

באותו דבור
והאחרי מתקצרים
והולכין כו׳
נכתב בצדו
כזה

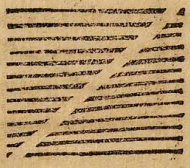

בדה אביי אמר כו׳ עגולה קשה דתחומים הוו כו׳ נכתב בצדו אבל לתירוץ דלעיל מיניה לא קש׳ האי דהא חשיב העיר למניין ד׳ אלפים ושדי עלייהו אף על גב דהיא עגולה ואינה אלא ג׳ על ג׳ אלא דחשיב אותה עם הריבוע שאנו מרבעים אותה אם כן בא אותו הריבוע לחשבון התחומין ודוק נל׳:

דף נז עא גמרא ולזו ע׳ אמה ושירים עושה קרפיף כו׳ כצל׳:

רשי בד״ה ומאי רביע כו׳ ה׳ אלפים סך הכל נמחק: בד״ה והא איכא כו׳ וקשיא ליה לרב חביבא כיון כו׳ כצל׳: ב״דה הני מילי כו׳ ריבועא כי אמרינן כו׳ הד״א: ב״דה נותנין קרפף כו׳ ומתחיל למדוד הס״ד: ב״דה וכן ג׳ כפרים כו׳ כן צריך להיות:

תוספו׳ ב״דה מאי רביע כו׳ ולא לתחומין הס״ד· והשאר נמחק ונ״ב בספרים אחרים אינו וכן נראה דאף רש״י מודה בזה כדפירש להדיא בלישנא אחרינא ומה שפי׳ רש״י הוא על דרך לעולם איירי במתא כו׳ ודוק: ב״דה כל אמתא כו׳ יהיו בה ד׳ טבלאות של ה׳ על ה׳ נכתב בצדו כזה·

באותו דבור ועשה ריבוע בפנים כו׳ כצל׳:
ונכתב בצדו כזה·

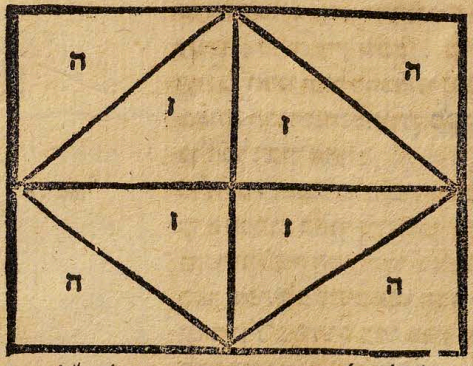

באותו דבור של ה׳ אלא ז׳ אמות כו׳ אלא ט׳ אמות וארבע חומשין כו׳ כצל׳:
ב״דה רב הונא כו׳ דאהוי ליה אטמהתא דשורא כו׳ כצל׳:

כוותיה

עב גמרא כוותיה דרבא בריה דרבה כו׳ כצ״ל: שם הנך אשמהתא דשודא כו׳ נ״ב פירוש יריביים של חומה מחיצות מעולות שיש בהן בית דירה:

רשי בד״ה משום דדחיקא כו׳ אחת אבל כו׳ הר״א: בד״ה שעמא דאיכא כו׳ אלא קרפף אחר כצ״ל: בד״ה לא משולשין כו׳ בין ב׳ החיצונים נ״ב כזה.

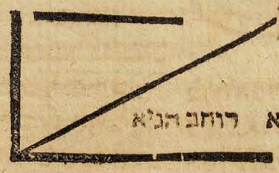

בד״ה וחזר למדתו כו׳ ומודד והולך שם משפתו והלאה כו׳ נכתב בצדו כזה.

תוספ׳ בד״ה רב הונא כו׳ לאו דוקא הא דקאמר כו׳ ב׳ עיירות לא הוה ליה למימר אין עושין כו׳ כצ״ל: בד״ה אלא דואין כו׳ ושליש וכולל אויר כו׳ כצ״ל: בד״ה החם ליכא כו׳ ומודדין להן אלפים מראש נ״ב סוגיא זו אי אפשר לפרש אלא אליבא דר״ב הונא דסבירא ליה שלא יהא בין קשת ליתר יותר מאלפיים ואף דאביי סבירא ליה כוותיה דרבא בריה דרבה בר״ב הונא מכל מקום מה שהשיב אביי אין ואפילו ד׳ אלפים אליבא דכולי עלמא קאמר ודוק: בד״ה לחיצון דהכא דלא שרי כו׳ כותיה דרבא בריה דרבה בר״ב הונא כו׳ כצ״ל:

דף נח עא גמר׳ והא כתיב וביד איש קנה המידה כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה ובלבד שלא כו׳ וראשיו יוצאין גיא חוץ לתחום חוץ לתחומי העיר נ״ב כזה.

בד״ה מגג יונק בלעז כו׳ נ״ב פיר׳ הערוך שהוא עשוי מגומא דהיינו גמי וכן פיל רבינו עובדיה עיין שם: בד״ה ואם היה כו׳ ואינו יכול להבליעו נמחק: באותו דבור ונוח להילוך מקדר כו׳ הר״א: בד״ה לא שנו כו׳ כל כך שאין כו׳ הכל דבור אחד:

תוספ׳ בד״ה ובידו חבל כו׳ ורבי חנאל כתב הגורס בשמועה זו וביד חבל מידה הוא קרא הכתוב בספר זכריה כו׳ הוא ביחזקאל והגירסא נכונה ופתיל פשתים בידו והכתיב וקנה המידה כו׳ כצ״ל ונ״ב פירוש ביחזקאל ומאן דלא גריס הכי סבר שפתיל פשתים אינו חבל. מצאתי: בד״ה הגיע להר כו׳ ואכ״מ נאמר דגי ונדר כו׳ נ״ב פירוש כמו שפירש רבי׳ תם לקמן אבל התוספות גופא מדמין כותל להר והוא הדין גדר וכ״ל: בד״ה ובלבד שלא כו׳ בד״ה אין אומרים כו׳ אבל גבי גיא לעולם

מבליע

מבליע כו׳ כצ״ל:

עב גמרא שמא יאמרו מדת תחומין כו׳ כצ״ל: שם אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה נקיטנן נמחק נקיטנן ונ״ב נ״ל שעות וכן בס״א וכן לעיל בדף ל״ו שם אין מקדרין לא בערי מקלט ולא בעגלה ערופה מפני כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה במתלקט כו׳ הבא ללקט כמה הוא מגביה והולך מוצא י׳ טפחים כו׳ ד׳ אמות אבל כו׳ כצ״ל והד״א: בד״ה הכי גרסינן אין מודדין אלא מומחה כו׳ נ״ב פירוש לאפוקי מן המומחה כפירוש התוספות כו׳ נ״ל: בד״ה שומעין למקום שריבה ומוציאין מידה כו׳ כצ״ל:

תוספו׳ בד״ה וכי אין כו׳ או אלף או אלפים כו׳ נ״ב פירוש דאפילו למאה בעינן ארבעה וכן לחמישים ולאלף או לאלפים נמי אינו צריך כי אם ד׳ודוק מצאתי: בד״ה אבל מתלקט כו׳מודדו מדידה יפה האי מודדו מדידה יפה דהכא לא כו׳ כצ״ל: באד והשתא איכא ד׳דינין נכתב בצדו הא׳. מודד בקרקע. ב׳. מבליע. ג׳. אומדו והולך. ד׳. מדלג כל השיפוע: וכן אחר כך כי אם ג׳דינין נכתב בצדו. א׳ מבליעו. ב׳ אומדו. ג׳מדלג: באד׳ ולא ניחא כדפרישית ולהאי כו׳מה קורא ניחא תשמיש כל השיפוע כך סוגיא זו מפורשת לפי במתקלא כו׳כצ״ל: באד יתארהו בשרד אסרתיה ומאי קורא לא ניחא בו׳כצ״ל. ונ״ב פירוש ישווהו במשקולת. מצאתי בתוספו׳ מדוייקים: באותו דבור אבל חוט המשקולת יורד כו׳נ״ב והכי פירושו אם יש בחוט המשקלות יורד כנגדו׳ דוק: באד׳ ומודד הכל אבל כו׳הד״א:

דף נט עא רשי בד״ה מערבין את כולה כבתחילה כו׳כצ״ל: בד״ה ושל רבים כו׳דאף על גב שנעשת של יחיד כו׳כצ״ל: בד״ה משום דשכיחי כו׳ולסמוך הס״ד:

תוספו׳ בד״ה למקום שריבה כו׳מערבית דרומית כי באותה שעה כו׳כצ״ל: ב״ד כמאן דלא כו׳כל מבוי ומבוי בפני עצמו כו׳נ״ב פירו׳ מאחר שסילקו כל הרשות הרבי׳לצד האחר אם כן אותו צד אינן יכולין לערב יחד דהא ליתי להו מקום אלא כל מבוי ומבוי בפני עצמו והצד השני שיש לה מקו׳רשות הרבים מערבין כולן יחד ודוק כזה.

עב גמרא ונותן באמצע אמרו לו כו׳מסלקי להו רשות הרבים מהכא כו׳ דלא דאסרי אהדדי כו׳דבי רבי חייא ולא שבק לה שיור כו׳ותורת מחיצה עליו תורת

מחיצה עליו כדאמרן כו׳ בסולם שבין שתי חצירות כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה רגל המותרת כו׳ נסתרו אהדדי הסר: בד״ה אינו אוסר כו׳ דאסתלק הס״ד: בד״ה ולא שבק כו׳ הוה לה שסותם אחר סגי לה כו׳ כצ״ל: בד״ה בסולם שבין כו׳ ואין ביניהן פתח ווה הסולם רחב ד׳ ביניהן הרי הוא כב׳ חצירו׳ ופתח ביניהם דאמרינן בפרק חלון כו׳ כצ״ל והלא:

תוספו׳ בד״ה דפנימית כו׳ מסלקי להו רשות הרבים מהבא כו׳ כצ״ל: בד״ה דעבוד כו׳ ד׳ שפחים נ״ב הוא שעות סופר ושעה המעתיק בין יו״ד גדולה לד״ל קשנר: דפשיטא המחיצה ד׳ שפחים לא מהני מידי וכן בדברי הראש עיין שם: באד הותר בכל הגגין כולן כו׳ ומיהו בסוף פירקין פירש הקונטרס כו׳ כצ״ל:

דף ס עא גמרא כולה תנן מכלל דאי כו׳ אלפים אמה ולעירובו יותר כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה דלעריב כו׳ של יחיד הויא ובעי שיור כצ״ל: בד״ה פירא דבי תורא נ״ב לשון שוחה פירש רשי לעיל: באד ובכל שכונה היו מבואות כו׳ נ״ב כזה.

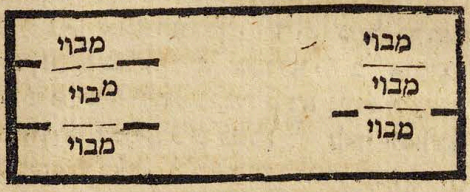

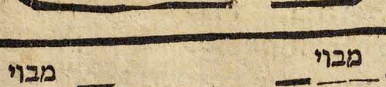

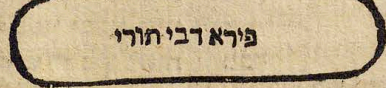

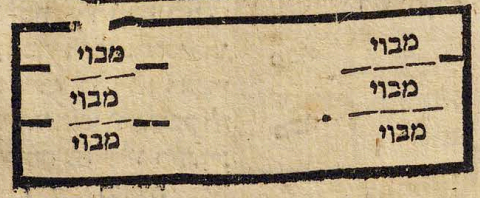

ונכתב עוד בצידו מה שפי׳ רשי ולא היו מתקנין לחי וקורה משום דעיר של רבים ונעשית של יחיד הוא הדין אי הוה של רבים והרי היא של רבים נ״ב לא היו צריכין ללחי וקורה דדי להן בשיור וכל שכונתה הוי שיור לחבירה אלא האי משום כו׳ דפירש רשי לא קאי אלחי וקורה אלא אשיור קאי פירו׳ ומשום הכי צריכין שיור משום דהוה של רבים לאפוקי אם היתה של יחיד כו׳ וכדפירשו התוספות.

ומה שפירש רשי אחר כך שאם לא הוי שיור שאז היה צריך לחי וקור׳ היינו משום זה מאחר דכל שכונ׳ ושכונת חשובה עיר בפני עצמה מאחר שאינה יכולה לעבר

עם

עם שכונה חברתה אם כן אין מערבין כולה והיינו מוכרחים לערב מבוי מבוי בפני עצמו כי היכי דליהוי לה שיור ואם כן כל מבוי היה אוסר על מבוי חבירו על כן היה צריך לראש כל מבוי לחי וקורה ומה שפירש רשי לעיל דאפילו לחי וקורה לא מהני היכא שאוסרת אחת על חבירתה דוקא בעיר שהיתה של יחיד כו׳ אבל בעיר של רבים מועיל אבל היכא שכל שכונ׳ הוי שיור לחבירתה אם כן אין צריכין המבואות ללחי וקורה דהא כולן רשות אחד ודוק: באד״ בכל עיירות של רבים נ״ב פירוש אותן שצריכין להיות לה שיור כו׳ ודוק:

תוספו׳ בדה גמרא שהיה קבלה משום תנא כו׳ כצל: מערב

עב רשי בדה באלכסונא כו׳ ואעפ כן פעמים שיהאלכסון רב כו׳ כצל ונ״ב כזה.

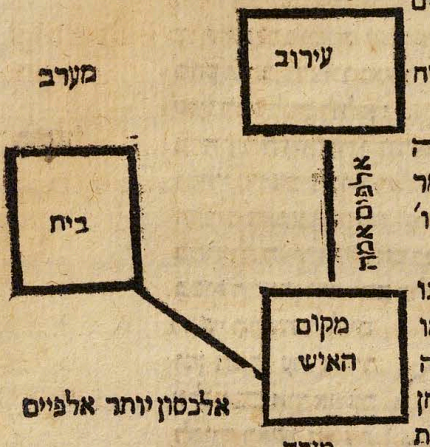

בדה משתכר אותה אמה לרוח העירוב והפסיד כו׳ כצל והדא:

בדה שכלתה מידתו כו׳ ומפסידה ואם היתה כל כו׳ כצל: בדה אמר רבא כו׳ יכול להלך ואין אנשי כו׳ הכל דבור אחד:

תוספו׳ בדה כאן שכלתה כו׳ דנותן עירובו כו׳ נ״ב פירוש בפת: באד כמו שבת נ״ב פירוש ברגליו: בדה אין אלו כו׳ ובפרק אלו מומין דאשכחן דלא הוי כו׳ כלו אלפיים שלו בתחילת העיר כו׳ כצל: באד דלגבי מודד הוה ידע כו׳ נ״ב ואף על פי שכתבו התוספות לעיל להפך דבמודד לא מסתבר לחלק היינו טעמא משום דגבי מודד איכא ריעותא דהא כלתה מידתו בחצי העיר אינו מהלך כולה ואם כן המקשה סבר להיפך בשלמא גבי מודד דאיכא ריעותא כדפרישית איכא שפיר לחלוקי אבל בלן בה דליכא ריעותא אם כן כלתה מידתו בחצי העיר הוי כסוף העיר. ותירץ לו דאף בלן בה איכא לחלוקי כמו שמפרשים התוספות ורב דימי מתמה ארבי יהושע בן לוי שהוסיף אף במודד כו׳ ומהפך הסברא וקל. ואין להקשות למה אינם מתרצים התוס׳ כפשוטו שהמקשן ידע חילוק בין לן למודד ומתניתין איירי בלן בה וקל.

דיש לומר שהתוספות סבירא להו מאחר דמתניתין סתמא נשנית מניין לן לאוקומי דוקא בלן בה אלא מתניתין איירי בין בלן בה בין במודד ודוק היטב:

רף סא עא גמר׳ כולי האי לא כייפי להו כו׳ כצל:

רשי בדה רבי אידי צ"ל ורבי אידי דאמר דברי נבואה הן והסד : בדה ומתניתין כו' מחסרא כו' הס"ד : בדה דקה ד' אמות כו' ארבעה כו' כצל והס"ד : ואחר כך מתחיל הדבור לאו משום דהני עבור דקה כו' גדר וחמתן כו' כצל והכל דבור אחד ונכתב בצדו כזה .

באותו דבור בתחומין והני בני כו' אבל היושבין בשיפולה כו' כצל והד"א : בדה כולי האי כו' דאפילו בלא מתייהו כו' נ"ב הכי קאמר לא זו שבני גדר אין מכין לבני חמתן בלא מתייהו אלא אפי' בלא מתייהו יהיו נהרגין מחמתן כולי האי לא כייפי וקל ואל תשגיח בספרים הנדפסים מחדש על ידי ספר מוטעה שכך היה דרכו כל פשט שלא הבין מחק וכתב כרצונו כאשר הראיתי לך בכמ"ק מקומו"ת שעברו שלמה לוליא :

תוספ' בדה עיר העשויה כו' ונראה כפירוש רבינו חננאל כו' נ"ב בתוספות שאנ"ץ ומורי מיישב פירוש רש"י דבני חמתן עשויה בקשת וביניהן אלף ובני חמתן הדרים באמצע הקשת יש להן עד היתר גם כן אלף נמצא שכלתה מידתן בתחילת העיר ואין להם כל העיר ובני גדר מודדין מן החומה וכלתה מידתן בסוף חמתן ויש להם כל העיר והקשה ארבה לפירוש ל"ח בין שאין בין שני ראשי הקשת ד' אלפים ומן חמתן עד הגדר אלפיים איך אפשר להיות ראשי הקשת יותר מאלפים לחמתן דהא אלכסון דחמתן יגיע עד ראשי הקשת כזה . ודוק

ותירץ הרבי י הודה כהן דקאי ה מתן בזה . ודוק עד כאן לשונו :

עב נמרא רבי אלעזר אומר אחד שבת כו' כן צריך להיות :

רשי בדה אף העיר כו' באויר מחיצות ואף על גב דיש כו' כצל והד"א : בדה אי נימא כו' את כולה אמאי כו' הד"א : בדה והא כמערת צרקיה קתני ואין שם דיורין דרין כו' כצל : בדה גוו ביה כו' ולהניחו שם הס"ד והשאר נמחק עד סוף הדבור :

הדרן עלך כיצד מעברין פרק חמישי

והתניא

חדר עם הנכרי פרק ששי

דף סב ע"א גמר והתניא חצירו של גוי כו' וזמנין דמקרי ודייר כו' כצ"ל:

רשי בד"ה בן נח כו' דהיא מ"מ מצות כו' כצ"ל: בד"ה לא ניתן כו' ביון שעבר נהרג כו' כצ"ל: בד"ה ואם יש כו' מן הבתים לחצר כו' כצ"ל:

תוספו' בד"ה אמר רבן גמליאל כו' מעולם לבולי עלמא דליכא למימר כו' בחד ישראל עד שיהו ב' כו' כצ"ל: בד"ה בן נח כו' מגוי חבירו לא מיחייב כו' כצ"ל: באר ומשני דהא דמחייב מיתה כו' נ"ב פירוש התלמוד משני אדלעיל לעולם משיכה אינו קונה כו' ומ"ה הביאו התוספות סוגיא דגמרא דהתם דמשני משום דצערי והדר פריך מאי לא ניתן להשבון ומשני אינו בתורת השבון כי כל אותה הסוגיא הוא לפירוש רש"י כו' כפשוטו אבל לפירוש דקאי על הישראל דמיחל פחות משוה פרוטה צריכא לישב הסוגיא ד"ק: באר חשוב ממון ביד גוי דאין סברא כו' ומפרש שאינן בתורת כו' כצ"ל: באר דלוקמה בגוזל מגוי נ"ב פירוש ואז לא קשה מידי כמו שפירשו התוספות לעיל: בד"ה מהורקי כו' בסוף החולץ ופרק איזהו נשך ואברנגי כו' כצ"ל ונ"ב פירוש משרתי דמלך אש"ירי:

עב גמרא והתנן המניח את ביתו כו' ורב הונא אמר מנהג כרבי אליעזר כו' ולא אורי לי אל"כ" בכותחא בעי מיניה כו' ולא אורי לי רב חסדא כו' כצ"ל:

רשי בד"ה אמר מר כו' דישראל הוא דאסר על כו' כצ"ל: בד"ה הא דליתיר כו' ישראל אחד אוסר כו' כצ"ל: בד"ה כי ליתיה כו' כי איתיה אבל כו' הל"א: בד"ה לישנא אחרינא הכי גרסינן ואם יש שם ישראל כו' והתנן כו' ואי אפשר כו' כצ"ל והל"א: בד"ה מנהג כו' לישא ומאן דאמר כו' בידייהו כצ"ל והסד והל"א ואחר כך מ"ה קיימא לן כו' בכל מקום והכא כו' הל"א: בד"ה בגון מגילת כו' תענית ולהבי קרי כו' כצ"ל:

תוספו' בד"ה רבי יוחנן כו' ר' יוחנן ואפילו כו' הל"א: באר הדרים יחידים בכרכים כו' נ"ב ואפי' כמה בעלי בתים דרים בבית א' עד שיהו ב' דרים בב' בתים. העתקתי מתוספות שנץ: בד"ה בגון מגלת כו' דמורי ר"י מינייהו שרי ולפניו אסור ולאחריו מותר ובזמן שהיה כו' כצ"ל: בד"ה רב חסדא כו' אמרו ליה לאו רבי מני כו' כצ"ל:

דף סג ע"א גמר בני אהרן הכהן אש כו' אמר ל"א לאימא שלום כו' כצ"ל: שם זה שנתו ולא הוציא שנתו בן הוא בס"א:

רשי בר"ה דארגיז כו' והוה אמגושי נ"ב פירוש מכשף: בר"ה בצינת כו' משום שבות הסר:

תוספ' בר"ה מאי דרוש כו' בקטורת של נשיאים כו' נ"ב פירוש כל קטורת שמקריבו הוא משל צבור והוא על מובח הזהב אבל מעולם לא מצינו שהקריבו ציבור קטורת על מזבח החיצון וכן לא מצינו לעולם שהיחיד היה מקטיר קטורת נדבה אפי' על מובח הזהב אלא זו מצינו שהיחיד היה מקטיר קטורת נדבה על מזבח החיצון דהיינו של נשיאים והוא הוראת שעה לחינוך הבית כן איתא לשם וכה"ג איכא למימר נמי גבי בני אהרן שהקטירו קטורת נדבה על מזבח החיצון לחינוך ומשום הוראת שעה וקל: באד' א"ל הממונה דמערכה שניה כו' נ"ב וזהו קרא דונתנו בני אהרן וגומר דכתיב אחריו וערכו עצים על האש וקל: באד' שעל מובח החיצון לקטורת נ"ב אין לומר שהיו מקטירי עליהם קטורת אלא שהיו חותין גחלים מן המערכה של מובח והכניסו לפנים על מזבח הזהב להקטיר קטורת בכל יום ע"ש: בר"ה כל הנרות כו' הא דקרי ליה עירא היאירי כו' נ"ב פירוש מיאיר בן מנשה: באד' כמו דאמר ובני דוד כו' כצל:

עב גמרא מפריה ורביה שנאמר כו' בתוך העמק ואמר רבי יוחנן מלמד כו' כצל:

רשי בר"ה וכתיב נון בנו יהושע בנו ובתר כו' כצל: בר"ה לא נענש כו' שבטל כו' הסר: בר"ה ויהי בחיות כו' באתי ומראיצטריך כו' ומאי היא הק כו' בלילה והדבר כו' הד"א:

תוספ' בר"ה כל זמן כו' ואותו היו מוליכין כו' יומם זה שיוצא כו' ותחילה שם היו גם כו' כשהוליכוהו לקו וגלה כו' ארון אחד היה וקאמר התם קרא מסייע ליה לרבי יהודה פירוש שאומר שני ארונים היו הארון וישראל יושבים בסוכות ור"ל ארון בציון היה מאי עבדין ליה רבנין שאומרים ארון אחד היה אלא שדיו בקירוי עד שלא נבנה כו' כצל: בר"ה בטילו רשותייכו כו' בו עירבו חצרות עם כו' וכיון שהיו מערבין כו' כשיבטלו המבוי לאחר למה כו' שיועיל הביטול לאותו שבישלו יועיל לחבירו כו' כצל: שם שלא יחשבו כאיש אחר כן הוא בלא:

דף סד עא גמר ולקישו ואמר רב יהודה כו' אם אמרו שכירו כו' כצל:

רשי בר"ה היו שם בבית הגוי הסר: בר"ה ה' שנירין כו' היו צריכין לתת כולן בעירוב נ"ב ודוקא שכל חדר וחדר או עליה פתוח להצר כדלקמן בפירוש רש"י דף עב ובן בתוספות ע"ש: באד' והשתא דרשותא דגוי כו' והני דירה ודאי לאו דידהו היא כצל:

תוספ' בר"ה בטילו רשותייכו כו' לכל אחד מאותן שעירבו נ"ב פירוש ובבאן איך שייך שיבטל לכל אחד ואחד הא כל אחד צדיך לבטל ור"ק אבל אי לא היה צריך

לבטל

לבטל לכל אחד הוה שפיר דמי דכל אחד היה מבטל לאותו אחד שביטל חבירו ומתוך זה הוי כמו שנתבטל לכולם וקל: באר דאית ליה לעיל בעין רעה מבטל כו׳ כצ״ל: בד״ה שתה רביעית כו׳ לא צילא דעתאי כו׳ כצ״ל: בד״ה שבור כו׳ לאו לכל מילי דמיין דהא כו׳ כצ״ל:

עב גמרא אפילו כותב בהו תפילין כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה אפילו כתב כו׳ בידיה הסד: בד״ה שחמיצן כו׳ היה הסר: בד״ה אין פותחין כו׳ עקידה רבי גמליאל כו׳ הל״א:

תוספו׳ בד״ה שכיון רבי גמליאל כו׳ מבנאי גור כו׳ נ״ב פירוש דינה ברת יעקב ומבנאי כלומר גוי אחד מל עצמו בכרי: בד״ה פותחין כו׳ שפייסין קסבר אין פותחין כו׳ כצ״ל: באר או בעית נדוי כו׳ כצ״ל ונ״ב פירוש מחמת ביעותא דאחרים נדרת:

דף סח עא גמר בגדו כמי נחל כו׳ כצ״ל: שם אי אמרה לי אם כו׳ נ״ב לא אמרה לי אם קריב כותחא לא תגרסי: שם אי קרצתן כינה נ״ב לכאורה נ״ל פירוש אם הרגתי כינה והיית נמאס עלי וכן אמרינן בפרק הממונה מאי משמע דקרצו לישנא דקטולי הוא כו׳ אכן בערוך קצת משמע שהוא לשון דיבוק ואחיזה דומיא דקרצה שפתה ואם כן לפי זה הוי פירוש אם היתה נדבקת בי כלומר עוקצת ומשום צערא הוא וקל: שם לא איברי סיהרא נ״ב תרגום של לבנה סיהרא וכן בערוך וכן בטור: שם הבא מן הדרך אל יתפלל כו׳ רב אחא בר יעקב יוקף ופרע כו׳ ימים שלשה ואבינה בעם וגו׳ כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה מסר שינתיה כו׳ הקיצני רבי חנינא כו׳ הל״א: בד״ה בצרעאל יורה בדקתי אחר מקרא זה ואינו בכל כו׳ כצ״ל: בד״ה כיומא דאיסתנא כו׳ ולא מסוברינן ביה נ״ב פירוש מקיזין: בד״ה יומי דאריבי כו׳ בקבר אריבי כו׳ הל״א: בד״ה יוקף ופרע כו׳ כך וכך פרקים ביום כו׳ כצ״ל: בד״ה ריח הניחוח ואמרן לעיל כו׳ כצ״ל: בד״ה ניתן בשבעים כו׳ בגימטריא ויצא כו׳ הל״א:

עב גמרא ואלא כרבי עקיבא כו׳ השתא אתי ישראל ואמר לי בו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה בכיסו כו׳ הוא עושה הס״ד: ואחר כך מתחיל הדבור בכעסו שאינו קפדן כו׳: בד״ה לעולם כרבי אליעזר כו׳ מותר וחיצון כו׳ כי עירבו שרי כצ״ל והל״א: בד״ה איקלעו כו׳ גוי ואותו כו׳ השוכר אלא כו׳ הל״א: בד״ה דאתא גוי כו׳ ולא עירבו מאתמול ולא הוו משלטלי בחצר כי אתא כו׳ כצ״ל והל״א. ונכתב בצדו בספרים אחרים לא גרסינן ולא עירבו מאתמול והכי גרסינן הוו מצי משלטלי בחצר:

תוספו׳ בד״ה איקלעו כו׳ הלכה כרבי יהודה נ״ב פירוש ואם כן שמעינן דרבי יהודה ליתליה בל המיקל בעירוב והא דפסק רבי יהודה ורבי שמעון הלכה גם כן נימא תלמודא ליתהאי כללא דהא פסיק כרבי שמעון ודוק. וכן יראה מדעת התוספות

התוספות לקמן בדף ע׳ בדבור המתחיל הכא במאי עסיקינן דהוה ומית דאנו קיימא לן כרבי שמעון: דבור המתחיל יפה עשיתם כו׳ צריך להיות לקמן קודם דבור המתחיל מערב אפילו כו׳: בד״ה איקלע כו׳ צ״ל איקלעו כו׳:

דף סו ע״א רשי׳ ב״ה כל מקום כו׳ בלא עירוב ואם כו׳ הר״א: ב״ה ואי אתא כו׳ מערבין הא מצו כו׳ הד״א:

תוספ׳ ב״ה דאתא גוי כו׳ ולסוף שמעתא קאמר למאן דאמר כו׳ אמירת הגוי תגרום הביטול כו׳ צ״ל הלכה צריך להתחיל הכי גרסינן כי לא כו׳: שם וערבו עמו שבטל העירוב כצ״ל ונ״ב פירוש כשמת באותו שבת ולא אמרינן הואיל והותר כו׳ וקל: ב״ה מערב אפילו כו׳ ששניהם שותפים בבית כו׳ צ״ל:

עב רשי׳ ב״ה אם אמרת צ״ל את אמרת כו׳: ב״ה אין ביטול כו׳ ובית מכאן וחובה ביניהן כו׳ צ״ל: ב״ה אלא כלשון כו׳ אנשי חצר ששכח אחד כו׳ כצ״ל: ב״ה ופנימית אין כו׳ צ״ל ופעמים אין כו׳:

תוספ׳ ב״ה שהמבוי כו׳ וחד מיניהו באחריתא כצ״ל: ב״ה נתנו עירובן בחיצונה כו׳ האי בר פנימי״ת למאן דיבטיל הא פשיטא כו׳ דהנך דעירבו כצ״ל והד״א והשאר נמחק:

דף סו ע״א גמר׳ שכח אחד ודאי נמחק ודאי וכן ברש״י ובתוספות: שם ולא עירב ודאי פנימית כן הוא בספרים אחרים:

רשי׳ ב״ה שכח אחד כו׳ לבטולי וכי שכח כו׳ הד״א: ב״ה כי תיבעי כו׳ דאין אוסרין מאי כו׳ הד״א:

תוספ׳ ב״ה שכח אחד כו׳ ומערבין מבטלין שתי חצירות כו׳ אמאי אתו חיצונה״ כו׳ כצ״ל: ב״ה כמאן כו׳ דלימא דמצי כו׳ כצ״ל: ב״ה אני אומר כו׳ דמבטלין ואוסרין ומערבין כו׳ ויש לומר כדפרישית לעיל כו׳ ומיהו לפי טעם האחרון כו׳ כצ״ל: ב״ה דקאמר אני אומר מבטלין נמחק אני אומר מבטלין:

עב גמרא דאמר רב יוסף אמר רב כהנא כי הוינן כו׳ הוה אמר לן בדאורייתא כו׳ אמרי ליה דתניא הואה כו׳ כצ״ל ונ״ב כך גירסת הר״ף בכל המקומות וגירסת הראש מכדי הואה כו׳ וגירסת הר״ף עיקר בעיני:

רשי׳ ב״ה גוי בית כו׳ לא נפיש אבל כו׳ הד״א: ב״ה הוורק לתוכו מרשו״ת הרבים הס״ד: ב״ה הם אמרו כו׳ דמיחלף ברשות הרבים ומיהו אסור לשלטל מרשות הרבים לתוכו ומתוכו לרשות הרבים כרבי יוחנן דמראוריתא כו׳ כצ״ל: ב״ה והם אמרו כו׳ לא גזור מאי טעמא כו׳ חורבה אבל כו׳ הד״א: ב״ה אתי למימר כו׳ אפילו מדרבנן ומשלשלי כו׳ כצ״ל: ב״ה דאוריית׳ כו׳ דברי התוריה אבל כו׳ הד״א:

תוספ׳ ב״ה וישראל כו׳ במקום אויר של מבוי כו׳ נ״ב פירוש אינו חשוב במותו ואם

כן אוירא דמבוי ניהא ליה וקל:

דף סח עא גמר ובית הלל אומרים אף כו׳ דנקט לה דהוא ינוקא דאישתפוך המימיה אמר להו רבא פנו לי מאני מבי כו׳ כצ״ל:

רשי׳ בד״ה אקני להו משלי דיפתא כו׳ כצ״ל: בד״ה עד שלא כו׳ לשאר פתחים נמחק: בד״ה פנו לי מאני בחצירו כו׳ כצ״ל וכן בעמוד השני ברש״י ונכתב בצידו כזה:

תוספ׳ בד״ה לשבות כו׳ ואם תאמר דבההוא ינוקא כו׳ נ״ב הזינו דלא גרס׳ זיל אחים אבל נוסח שלנו היא גירסת הריף עיין באשירי פרק רבי אליעזר דמילה: בד״ה כיון דאי כו׳ אם יש לו נמחק וג״ב לא כצ״ל:

בד״ה תניא אין כו׳ בית שמאי ובית הלל בדבר זה כו׳ נ״ב פירוש במתני׳ דחישב עליו שהרי כמה תנאי ואמוראי פליגי בברירה ודוחק לומר דפליגי בפוגתא דבית שמאי ובית הלל הלא בית שמאי במקום בית הלל אינה משנה אלא מעולם לא נחלקו בית שמאי ובית הלל לשם והני בדייתא דלעיל בפלוגתא דברירא אתיי בפלוגתא דאינך תנאי דפליגי בברירא וקל: בד״ה אמר רב הושעיא כו׳ ואומר רבינו תם דרב אושעיא לחוד ורבי אושעיא לחוד דהכא גרסינן בכל הספרים רב אושעיא והתם גרסינן רבי אושעיא ומצינו רב אושעיא שהיה באמוראין כו׳ כן הוא בסא: באד דלא הוי פירוש משום כו׳ מיהו זה קשה דאדפריך כו׳ כצ״ל: בד״ה אי צריכא כו׳ כמו כן נמחק:

עב גמרא משמיה דרבא לא דכולי עלמא כו׳ ורבן גמליאל אומר צדוקי כו׳ ואמר ר׳ גמליאל מעשה כו׳ כצ״ל: שם ורשבג אומר צדוקי ובייסות אינן אוסרין נמחק:

רשי׳ בד״ה ניתיב מר כו׳ חצרך דהא כו׳ הלא: בד״ה והתניא כו׳ בצדוקי הסר: בד״ה ועשו צרכיכם כו׳ והא תנן לרבי יהודה כו׳ כצ״ל:

תוספ׳ בד״ה אנא דאמרי אפילו כו׳ כצ״ל: בד״ה קנסו כו׳ מויד דעלמא דהכא כו׳ אלא כלומר גזרו כו׳ כצ״ל: בד״ה למימרא כו׳ והוציא משמע ליה כו׳ ומפרש לי׳ דמי שנתן רשות משמע כו׳ כצ״ל:

דף סט עא גמר והתנן מי שנתן כו׳ כצ״ל וכן בתוספות: שם עד שלא יצא היום כו׳ כצ״ל:

רשי׳ בד״ה איהו ישראל כו׳ לכל מילי הסר:

תוספ׳ בד״ה הוציא בין כו׳ אינו בגוי ועוד מדפליגי רבי מאיר כו׳ כצ״ל: בד״ה כאן

במשומד כו׳ אף על פי שצדוקים אנו מתיראין אנו מפני הפרושים כצ״ל: ב״ה כיון דחזייה כו׳ ונזמים וטבעת אסור כו׳ כצ״ל: ב״א דתנן בטבעת שאין עליה כו׳ נ״ב פירוש מאחר שברייתא לא קחשיב אלא נזמים וטבעת אם כן לא בא למידק מיניה אלא דטבעת חשוב תכשיט והוא הדין חומרתא אם כן ניתי ראיה ממתניתין דטבעת חשיב תכשיט ודוק:

תוספ׳

עב גמרא בית שמאי אומרים מבעוד יום ובית הלל כו׳ מי שנתן רשותו והוציא בין כו׳ בן צריך להיות:

עב גמרא רשי

רשי ב״ה מכם מדכתיב כו׳ קרבן שמע מינה כו׳ הלא: ב״ה והמנסך ארץ היין לעבודה זרה הסד: ב״ה אלא לאו כו׳ לדבר אחד חוץ כו׳ הלא: ב״ה היו שנים כו׳ ואין מוציא מרשות המיוחדת כו׳ כצ״ל: ב״ה אי דבטל רשותו לבני חצר הסד: ב״ה קא משמע לן כו׳ כי הדר חד ומבטל לאידך כו׳ כצ״ל: דבור המתחיל נותן צריך להיות קודם דבור המתחיל נוטל כו׳:

תוספ׳

תוספ׳ ב״ה אי כרבי פאיר כו׳ בסופו אפילו רע לשמים ורע לבריות כצ״ל: ב״ה שלהם מותר כו׳ דהתם אירי בגוי הבא לדור כו׳ כן הוא בספרים אחרים וכן מצאתי באשירי: ב״א דתני קסטור אוסר כו׳ כצ״ל בכל הדבור: ב״ה ואכסנאי אינו אוסר לעולם מאן דאמר קסטור אוסר כו׳ כצ״ל השאר נמחק:

דף ע עא גמרא לא צריכא דאע״ג דאמרי קני כו׳ כצ״ל:

רשי ב״ה אחד שלא כו׳ לא עירב מבטל כו׳ הלא: ב״ה אכל אין אחד שעירב עם אחר נותן כו׳ כצ״ל: ב״ה אי הכי כו׳ בלא שנים הסד: ב״ה או לאחר כו׳ היא דהכי תנא כו׳ כצ״ל: ב״ה ושנים כו׳ דהא עירבו וכיון כו׳ כצ״ל:

עב גמרא מאי אוסר נמי דקתני עד שיבטל כו׳ כצ״ל:

תוספ׳ ב״ה יורש מהו כו׳ אינו אוסר פירוש לפי כו׳ כצ״ל: ב״ה אבל האי כו׳ דאין מבטלין שלא היה בידו רשות זה כו׳ כצ״ל: ב״ה וקתני חוץ כו׳ בשני ציידי רשות הרבים חוץ מן המבטל רשותו אע״פ כו׳ יכול לבטל ופריק לה לברייתא כו׳ הותרה לשאר שבת לאפוקי כו׳ פירש דתוב מותבינן לרב נחמן כו׳ ונראה לומר לפירושו כו׳ ונראה דלמאי דמשני כו׳ כצ״ל:

דף עא עא גמר׳ אסתלוקי רשותא בעלמא הוא ואסתלוקי רשותא בשב׳ שפיר דמי כו׳ אין צריך לערב כלל מאי אין צריך לערב שכנים כו׳ כצ״ל:

רשי ב״ה אף על פי כו׳ שהחזיק כו׳ הסד: ב״ה אוסר המחזיק על הדר הסד: ב״ה אף על פי כו׳ בנכסין אוסר הסד ואחר כך מתחיל הדבור אף על פי כו׳: ב״ה אימא אף על פי כו׳ שבת הסד: ב״ה כלך אצל כו׳ ואמרינן כמאן כו׳ כצ״ל: ב״ה אמר רב כו׳ עירוב הנתון בשני כו׳ כצ״ל: ב״ה ורבי שמעון כו׳ עם שני מבואות כו׳ נ״ב פירוש שאין חילוק בין שני חצירות לשני מבואות

וקל

וקל: באר"ה אף על פי כו' נ"ב נ"ל דהכי פירושו כמו שאמר ר' שמעון היכא שעירבה חצר אחד בו' דמועיל אף שלא שיתפו המבואות יחד הכי נמי אמרינן הכא אף שלא הניחה החצר עירוב כלל אלא משותפות כבר אם כן הוה אמינא שצריך להיות המבואו' גם כן משותפין יחד אפילו הכי אמרינן דמועיל השיתוף של החצר אף שלא שיתפו המבואות יחד עיין בפירוש הרב רבי יהונתן ז"ל:

תוספו' ברה"ה ומקני רשותא בו' שלא תטרף דעתו עליו כדאמרינן בפרק מי שמת קונין משכיב מרע ואפילו בשבת ולא לחוש לדברי רבי אליעזר פי' דבעי קניין אלא שלא תטרוף דעתו ואין לומר כו' דאין הלכה כרבי אליעזר דר"א משמע דאי הוה הילכתא ברבי אליעזר כל שכן דהוה בו' כצ"ל: בר"ה בחצר שבין כו' בין לרבי מאיר בין לרבנן כו' כצ"ל:

עב גמרא ורבנן בסומכין על שתוף כו' בצל:

רשי ברה"ה ורב יוסף כו' עירוב לבי שמעון כו' הלא: ברה"ה זה בא כו' יין אבל כו' הלא: ברה"ה בסומכין בו' פליגי רבנן בו' חצר ובן תדאי בו' הלא: ברה"ה ואי חד טעמא הוא תרתי הילכת' בו' כצ"ל: באר"ה דאי מדר' אליעזר הוה אמינא טעמא כו' ב' האי לישנא מגומגם מאד חדא דקאמר הור"י אמינא בו' ואפשר שכך הוא האמת דרבי אליעזר לא פליג אלא ביין אבל בפת הוא מודה דסומכין על שיתוף במקום עירוב ועוד מה שכתב דטעמא דר' אליעזר לאו משום דאין סומכין כו' זה אינו דבוודאי משו' דאין סומכין הוא דאי סומכין אם כן אפילו לפי מה דקימא לן אין עירובי חצירות אלא בפת אפילו הכי סומכין על ר"ה שיתוף שנעשה ביין וכן פסק הרא"ש והטור להדיא והכי הוא ראוי להיו' דאי לאו דרבי אליעזר הוה אמינא דסומכין על שיתוף בפת דטעמא דרבי אליעזר לאו משום דאין סומכין לעולם על שיתוף אלא כו' נראה לי:

תוספו' ברה"ה שמן שצף כו' בטבול יום בנר שנטמא מר"ת אף על פי שמוסיפין טומאה על טומאתן וקאמר בגמרא קסבר ר' עקיבא כו' בצל ונ"ב דאם לא כן מאי הוספה דרבי עקיבא הא כבר נפסל השמן וקאי: ברה"ה משתמפין כו' דלכתחילה ביין מצוה כו' ושמא ביין מינכר כו' בפרק בכל מערבין כו' בצל: ברה"ה בפת כולי עלמא כו' הפתוחות זו לזו ופתוחות למבוי עירבו בחצירות"ת ולא נשתתפו במבוי מותרין בחצר ואסורין במבוי כו' אם מועיל למבוי אומר ר"י דמצינו לפרש תרי חומרי בעירובין דלעיל דאי אמר הלכה ברבי אליעזר בן תדאי לא הוה ידעינן מאי טעמיה ואי אמרינן הלכה ברבי מאיר הור"י אמינא בחדא בהא דאין סומכין על עירוב במקום שיתוף כדמשמע לישנא דרבי מאיר דאמר מערבין בחצירו' ומשתתפין במבוי דמשמע דאע"פ שעירבו צריכין עדיין להשתתף אבל על שיתוף במקום עירוב סומכין קא משמע לן הלכה כר' אליעזר

בן תדאי דאין סומכין על שיתוף במקום עירוב דמסתמא בא לגלות דהלכה כרבי מאיר לגמרי. ומיהו פירש הקונטרס דלעיל גבי תרי חומרי ניחא שפיר ואם תאמר כש עירבו בחצירות בפת והניחו עירובן בבית אחר מן החצירות כו׳ דהא דאמרינן שיתופי מבואות כו׳ כצ״ל:

דף עב ע״א גמר חד אמר מחלוקת במחיצות שאין מגיעות כו׳ וחד אמר מחלוקת במחיצות המגיעות כו׳ כצ״ל ונ״ב הגירסא נכונה באשר הגהתי דאם לא כן שעמא דבית שמאי אתא לאשמועינן כדמקשין התוספות בשמעתא לקמן. וכן מצאתי נ״ל:

רשי בד״ה חד אמר כו׳ מגו הסד:

תוספ׳ ב״ה בפת כולי עלמא כו׳ דלכולי עלמא סומכין במבוי על עירובי כו׳ ולמאן דאמר בין נמי פליגי כו׳ וחצר בעי ד׳אמות כו׳ כצ״ל: ב״ה נהגו העם כו׳ שבין ב׳מבואות והיא רגילה באחת אם עירב כו׳ ולא שיתפה אלא עם האחד כו׳ כצ״ל: ב״א אסורה עם שניהם כו׳ נ״ב פירוש מאחר ששני מבואות לא עירבו יחד דלית להו לרבנן הא דרבי שמעון בג׳חצירות כו׳: בסוף הדבור ואין עירוב מועיל במקום שיתוף כצ״ל: ב״ה ומודין כו׳ כעין אותן הבחורי׳ הבאים ללמוד כו׳ אף על פי שחלוקין מבעל הבית כו׳ ובבישול ובכל דבר כו׳ כן צריך להיות:

עב גמרא אינו אוסר אלא בית דירה בלבד כו׳ כצ״ל:

רשי ב״ה אלא ללישנא כו׳ בית שמאי אי לימא כו׳ הא׳:

תוספ׳ ב״ה רבי יהודה כו׳ פירוש גדל סבכה בעין מצנפת וכובע כמו שובבים מעשר׳ שבכה כו׳ כצ״ל: ב״א אי נמי על שם עירו כו׳ נ״ב פירוש וגרסינן הסבך: ב״א כתיב מרין וסבכה כצ״ל: ב״ה כמאן כבית הלל כו׳ דמיגו דחני אסרי הנך חבורות נמי אסרי אבל לא כו׳ כצ״ל:

דף עב ע״א רשי ב״ה בזמן כו׳ שאוכלין אף על פי כו׳ הא׳: ב״ה דמגו דהכי כו׳ צריך להיות דמיגו דהכי כו׳: באותו לכולן דיקא נמי כו׳ הא׳: ב״ה ה׳חצירות פתוחות זו לזו נמחק ומתחיל ה הדבור עירב בחצירות כו׳ ונ״ב כזה.

תוספ׳ ב״ה רבי׳ דמו כו׳ וכיון שכל המבוי שלהן פתוחין למבוי נמחק: באותו דבור ודילמא כיון שכל המבוי שלהם משתכחת תורת עירוב וקמיבעיא כו׳ כצ״ל:

עב גמרא — התם דאפקה ועיילה כיצד משתתפין במבוי וכו׳ הכי נמי דאפקה ועיילה כו׳ כצ״ל ונמחק איתיביה:

רשי — ב״דה ואם נשתתפו כו׳ בגמרא מתרץ לה הס״ד: ואחר כך מתחיל הדבור ושכח אחד כו׳: ב״דה ומציעתא דקתני כו׳ כצ״ל: ב״דה כולה רבי מאיר כו׳ משום דרובן עירבו כו׳ נ״ב פירוש מאחר שרוב החצר עירבו עירוב חצירות ואחד מהן רק שכח ליבא למיחש אבל שכח אחד מבני מבוי דהיינו כל החצר שכחו מלהשתתף איבא למיחש והוא הדין אם שכח נמי אחד מן בני החצר ולא שיתף שרי וכן מצאתי בפירוש הרב רבי יהונתן: ב״דה לאו שמיה כו׳ והכא נמי חייש כו׳ כצ״ל: ב״דה מסובין בבית הס״ד:

תוספו׳ — ב״דה אלא פשיטא כו׳ במבוי זה כזה יכול לבטל כו׳ מעשרה טפחים מבטלין הבית לזה ולזה והיינו טעמא כדפרישית דאפילו לשמואל הפית לחצירו׳ חדא תשמישתא הוא לתרווייהו כצ״ל: ב״דה כל שיתוף כו׳ ומשמע התם דמהני שיתוף כו׳ כצ״ל: ב״דה בני חבורה כו׳ ועייליה דאף על גב דיכול לומר דכל חד וחד הביא פת בחצר זה דרך מבוי כדי לסעוד כו׳ כצ״ל:

דף עד עא גמר — אחד גגות ואחד חצירות ואחר קרפיפות כו׳ כצ״ל:

רשי — ב״דה בתים וחצירות כו׳ וקורה דכל היכא כו׳ כצ״ל: ב״דה אפילו חורבה כו׳ דאין חצר בלא בית כצ״ל: ב״דה אחת גגות כו׳ לחברתה וכן כו׳ הד״א:

תוספו׳ — ב״דה עד שיהו כו׳ וקורה דכל היכא כו׳ חדא כיון שאין כו׳ זו לזו אלא למבוי כו׳ תורת פתח להקל ועוד יש כו׳ בפתח גמור יחא בחלון שבין חצר לחצר תורת מחיצה כו׳ כצ״ל:

עב רשי — ב״דה אין מערבין כו׳ אצל ביתו של ישראל זה כו׳ כצ״ל. באר וחלונות ביניהם כו״ נכתב בצדו כזה.

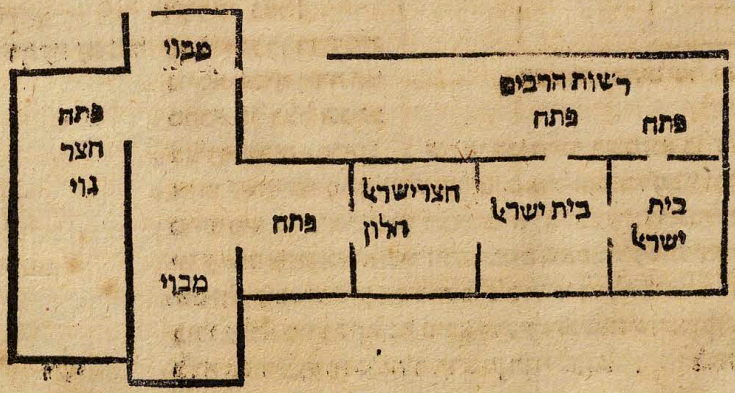

בתים

ב"דה בתים וחצירות כו' חצר אינה ניתרת כו' נמחק:

תוספו' ב"דה מבוי שצירו אחד גוי פירוש בתים וחצר וצירו כו' סבירא ליה שפיר כו' כצ"ל: ב"אד דמירתת הגוי טובא ולא יזיקנו כו' נ"ב ואפילו הבי פירש ר"י לעיל שפיר דהגוי אינו אוסר עליו דמקרא כיחידים ואף על גב דטעמא דיחיד אינו אוסר משום דלא שביח דמירתת מכל מקום לא פלוג רבנן לעניין יחיד וכן פירשו התוספות פרק הדר ודוק: ב"אד כדפירש בקונטרס כו' כצ"ל:

ב"דה הוה אמינא כו' למבוי ולא משוי להו עירוב נמי בחד כו' שצידו אחד גוי גם לפי מאי דמוקי טעמא דרב משום דאין מבוי ניתר כו' איירי כשאינו כי אם חצר אחת גוי וחצר אחת ישראל כמו לפי המסקנה ועל ידי חלונות חשיבי כו' כצ"ל: ב"אד ועוד יש לומר דהוה אמינא כו' נ"ב הוא פירוש אחד בפני עצמן על הסוגיא ולכאורה שגם הוא מדברי רבינו תם אבל בתוספות שלץ מצאתי וזה לשונו וצריך לומר דלא כפירוש רש"י ורבי' תם דהוה אמינא כו': ב"אד והוה מפרשינן דאיכא טובא כו' אלא בפתח גמור כו' כצ"ל: באותו דבור כמו כן פתוח לרשות הרבים כזה. נכתב בצדו צורה זו.

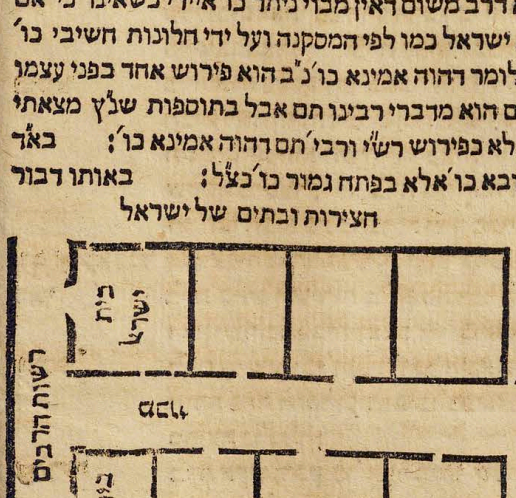

באותו דבור והוה מפרשינן הכי כו' כצ"ל: ב"אד אף על גב דפתוחו' זו לזו כו' נ"ב פירו' ואינן פתוחות למבוי ודוק: ב"אד כשיטה שפירשה לעיל כו' כצ"ל:

רף עה עא גמר קא משמע לן דדירת גוי לא שמיה דירה ואי מהכא כו' כצ"ל ונכתב בצידו ספרים אחרים: שם אי הכי היינו דשמענא כו' נ"ב נ"ל דהכי קאמר אי הכי שהייתה סובר שיש עור טעם אחר איסור למבוי ולפי זה יהא החצר מותר משום הכי איצטריך רבי טבלא לאשמועינן כו' אבל בתחילה לא הייתי יודע שום צד טעם לאיסור זולת הטעם שאסור לעשות יחיד במקום גוי וקל: שם ולא עירב שתיהן אסורות כו' נ"ב היינו בדלא ביטל אבל אי בטיל רשותו כולי עלמא מודו בין אביי ורבא דלעיל דפנימית שריא וקל:

רשי ב"דה אסור לעשות כו' יחיד וירא מן הגוי כו' כצ"ל: ב"דה דשמענא כו' דרב

הסר: בד"ה ושכח כו' ולא עירב שתיהן כו' הר"א: בד"ה לעולם כו' אוסרת
ורקא קשיא כו' האסורה אלא כו' הר"א: בד"ה מדסיפא רבי עקיבא דאהא
כו' כצ"ל: בד"ה טעמא דשכח אחד מן פנימית כו' כצ"ל:

תוספו' בד"ה אלא רגל כו' צריך להיות אלמא רגל כו':

עב גמרא לישנא אחרינא איפש' דמבטלינא לן רשות נמחק: שם עד כאן לא קאמרי רבנן
הכא אלא דאמר לה אדמבטלת לי קא אסרת עלי אבל התם מי קאסרת כו' ידע
ומאן דלא ידע כו' כצ"ל:

רשי בד"ה בין מן כו' צריך להיות ובין מן כו': בד"ה דאסרן כו' מבטלין וכי כו'
הר"א: בד"ה דאמרה לה פנימית הס"ר: בד"ה אדמבטלת כו' דל אנרת
ודל ביטוליך כו' כצ"ל: בד"ה לא תציתו כו' דלאו מתניתא היא אלא שמעתא
היא כצ"ל והשאר נמחק: בד"ה עשרה בתים כו' דאמרן בפירקין והדר שם
כו' כצ"ל וג"ב פירוש שבית שער אינו אוסר: בד"ה שתי חצירות כו' לחצר
זו ווה לזו כו' כצ"ל: בד"ה זה בא דרך זה בן חצר כו' וכן בן חצר כו' כצ"ל:

תוספו' בד"ה עד כאן לא קאמר כו' דהכי קאמר דאסרן כו' כצ"ל: באד ושכח אחד
מהן נ"ב פירוש מן הפנימית: באד ולא עירב דבלאו הכי כו' מוקי נפשייהו
ככולהו כו' כצ"ל: באד מי נימא נמחק: בד"ה גוי הרי כו' לא אסר דאין
להחמיר בגוי יותר מבישראל כו' כצ"ל:

דף עו עא גמר' ולגבי דהאי בית שער ולגבי דהאי בית שער ולגבי דהאי בית אמרו ליה כו' אי
לגבי דהאי בית שער לגבי דהאי נמי בית שער כצ"ל:

רשי בד"ה מה נפשך טעמייהו מפרשי ואזלי כצ"ל:

תוספו' בד"ה אמצעי כו' באחת מבתי החצירות הנהו שלשה כו' כצ"ל: בד"ה שניהם
כו' הבא מדרבא ונראה כו' כצ"ל:

הדרן עלך הדר פרק ששי

חלון פרק שביעי

רשי בד"ה פחות מד' לאו פתח הוי למעלה כו' הר"א: בד"ה הא קא משמע לן טעמא
דכולו למעלה כו' הוה אמינא כולו בתוך כו' כצ"ל:

תוספו' בד"ה לימא תנן כו' חשוב פתח הס"ר ואחר כך מתחיל הדבור הא קא משמע לן
טעמא דכולו למעלה כו' כצ"ל: בד"ה ושנים כו' על ח' טפחים מאחר דבעגולו
ל"ד טפחים על כרחך באמצעו ח' טפחים דכל שבהיקיפו ג' טפחים ברחבו

יש טפח וכשתסיר כו׳ כצ״ל:

עב רשי — בדה״ אבל הכא כו׳ מעגולא בעי כו׳ הדא״: בדה״ מכדי כל כו׳ ואלכסונן כעיגוליה וכל דבר כו׳ זוית כמה כו׳ כצ״ל והדא״: בדה״ וכי מקפת כו׳ חמיסר פושכי נב׳ תרגום של טפח: בדה״ לול ארובה כו׳ הבית מי אמרינן בו׳ עם זה או לא כו׳ הדא״: ב״דה אויר שתי כו׳ ורשות שתי החצירות כו׳ כצ״ל:

תוספו׳ — ב״דה ור׳ יוחנן כו׳ ריבוע בתוך העיגול כזה נכתב בצדו צורה זו·

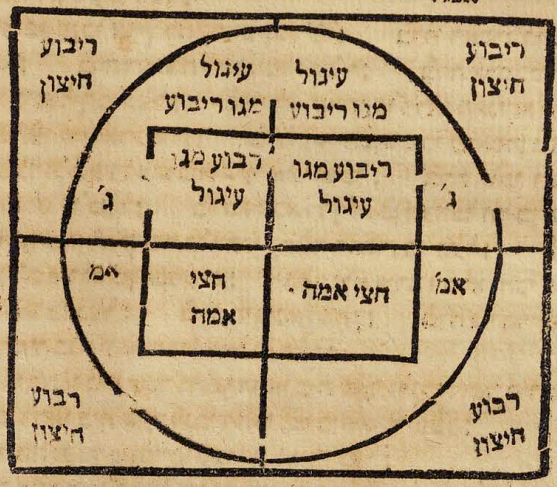

ונ״ב הציור הזה הוא לפי׳ התוס׳ דהכא שעושין העיגול מתוך הריבוע וריבוע מתוך העיגול אבל בתוספות דסוכה פירשתי אמה הציו׳ בעניין אח׳ שהוא מכוון ממש ובגון שעש׳ ריבוע באלכסון מתוך ריבוע החיצון ואחר כך תעשה העיגול בין ריבוע הפנימי לבין ריבוע החיצון שאז נראה לעיני׳ שריבוע הפנימי הוא חציו של חיצון ממש ויהיה ארכו ורחבו של ריבוע הפנימי אמה וב׳ חומשין שהרי הוא מכוון באלכסון של אמה על אמה· ודוק: ב״אד ובעיגול מתוך ריבוע ג׳ חתיכו׳ כו׳ כי אם ב׳ שהוא חציו של חיצון דהיינו תילתא פחות מן העיגול אלא שהתלמוד כו׳ מגו ריבוע ריבעא כלומר פחות רביע מריבוע החיצון כו׳ כצ״ל: ב״אד ריבוע מגו עיגולא פלגא נ״ב פירוש הריבוע פנימי יהיה פחות מן העיגול פלגא: ונכתב עוד בצידו ובסוכה פירשו עוד התוספות בלשון אחר וזה לשונו וריבוע הפנימי נתמעט מריבוע החיצון פלגא וריבוע ופלגא קיימי אריבוע חיצון עכ״ל: ב״אד ממה שנשאר בריבוע החיצון על ריבוע הפנימי דהוא נמי חציו של פנימי כצ״ל:

דף עז עא גמר׳ — אין בו ארבעה על ארבעה מעלין כו׳ ולזה תשמישו בקשה וכל לזה בנחת ולזה בקשה נותנין אותו כו׳ כצ״ל:

ורב

רשי ב"דה ורב לית כו' נוטל מעני ונותן לו נ"ב פי' לעני: ב"דה וצידו אחד כו' הוא מן האחת ונמוך כו' כצ"ל: ב"דה אם יש כו' עשרה משתמש כו' הד"א: ב"דה אמר רבינא כו' כדתנן היו כו' כצ"ל: ב"דה כפה כו' לכותל ומיעט גבהו כו' כצ"ל:

תוספו' ב"דה הטומן לפת כו' דילמא אתי ליטע אבל כו' כצ"ל:

עב גמרא ממעט אי נמי אין בשליבה כו' כצ"ל:

רשי ב"דה ואינו חושש צריך להיות אינו חושש: ב"דה בנה איצטבא של עץ הס"ר: ב"דה סולם כו' שקורין דגריין כן הוא בס"א: ב"אד סולם וסולם שאינו כו' כצ"ל:

תוספו' ב"דה מקצת עלין כו' ומדמסיק עלה דכולי עלמא טילטול מן הצד שמיה טילטול כו' כצ"ל ונ"ב פירוש ועוד מזה נלמוד דהלכה כרב לעניין טלטול מת: ב"אד והוה מצי למימר כו' נ"ב פירוש דאיירי בטלטול המת להצילו מן הדליקה: ב"דה אי הכי כו' ואפילו הטוי סולם כו' נ"ב פירוש להטות הסולם מחלון לחלון ב"אד דשרי דסבירא להו סולמות של בבל צריכין קבע כו' כצ"ל: ב"דה אם יש כו' אל א המדרגות בולטין זה על גבי זה נ"ב לאו דוקא זה על גבי זה אלא כל אח' בולט מעל חבירו וזה נמצא ג"כ במקצת מדר יגות שלנו וד"וק כזה נ"ל. וכן מצאתי אבל במרדכי כתב זה על גב זה ממש עיין שם:

דף עח עא גמר סולם זקוף ממעט גמרא ולא ידענא כו' כצ"ל:

רשי ב"דה עמוד גבוה י' ב"דה הס"ר: ב"דה דקלים כו' למעטו אין צריך כו' הד"א: ב"דה אפילו הכי כו' ונוטלן וכן סולמות הד"א: ב"דה סולם כל שהוא כו' רוחב וקבע הד"א:

תוספו' ב"דה אלא מאי כו' לאו רשות היחיד הוא על גביו כו' אפילו תימא בסמוכין והא קמ"לן כו' כצ"ל: ב"דה צריך סולם כו' דכי משיך ליה כו' כצ"ל: ב"דה רב יוסף כו' שהרי אם לא היה כו' דלמה להן למנקט כו' כצ"ל: ב"דה אמר שמואל כו' אבל שמואל גופיה סבר דסולם כו' דהא בעי סולם יד' כצ"ל:

עב רשי ב"דה תיבעי לד' כו' עירוב דהתם כו' בין השמשו' אבל כו' כולי יומא לאו פתחא כו' כצ"ל והד"א: ב"דה נתן עליה כו' בעין גשר והוי כפתח כצ"ל: ב"דה שתי גזוזטראות כו' אצל זו בשתי עליות כו' כצ"ל: ב"דה בית שטומאת מת בתוכו ומילאהו כו' כצ"ל:

תוספו' ב"דה חקק להשלים בכותל בכמה כגון שהכותל עב כו' נ"ב פירוש דאם לא כן אם כן עובי הסולם שאחורי השליבות המחבר אותן יפסיק בין חווקי הסולם

לחוקי הכותל ודוק מצאתי בתוס' שנ"ץ: באר בסוף הכותל בקרן זוית נ"ב
פירוש אצל הכותל בסופו סומך הסולם אצלו: בה"ר אמר ליה כו' שלא
ישאר מן הסולם כו' כצ"ל ונ"ב פירוש בלא חקיקה בכותל: בה"א אפילו מלא
כו' דרבנן הוא יש להלק כו' ומההיא דאהל נעמי תיקשי אההיא דשבת כצ"ל:
בר"ח וכן שתי כו' כמו חריץ כו' נ"ב וקאי אריש' דמתני' חריץ שבין שר"י
חצירות עמוקים י' ורחב ארבעה מערבין שניהם ואין מערבין אחד וכן לשר"י
גוחטראות: באר מפסע פסע ליה משום הכי ליכא כו' כצ"ל: באר
אם היא מופלגת שלש נמחק: באר כדאמרינן בגמרא ופחות מכאן דקאמר
במתניתין חוור וקאי אנסר כצ"ל והסר: בה"א והתנן כו' בוקעת ועולה
שומאה כו' כצ"ל:

דף עט ע"א גמר ווו למעלה מזו נמי לא אמרן כו' כצ"ל ונ"ב פירוש לאו דוקא זו על זו אלא אחת
יוצאת גבוה מן הכותל יותר מחבירתה וקל: שם כיון דאיכא תקר"ה כי
מיפחית כו' כצ"ל:

רשי' בה"א הרי הוא כו' בסוף הדבור לא בטלי צ"ל לא בטל: בה"א למיטיימיה כו' בטיל
ליה ואפי' לרבנן כצ"ל: בה"א לא שנו דבעי נסר ד' הסר: בה"א אבל לאורכו כו'
מארבעה הסר: בה"א אפילו כש"כ ואפילו אינה אלא כאצבע כו' כצ"ל:
בר"ה שלא יתן כו' קלי קלי אנלה נ"ב לשון פורתא עיין סוף פרק מי שהוציאוהו
דף נא: בה"א והא אמר כו' שבת אבל כו' הלא: בה"א בגוב כו' עיר זו
אלו כו' הלא: בה"א שמעת מינה כו' לתקרא שהן מחיצות כו' כצ"ל:

תוספ' בה"א והתנן כו' מכל שכן דכרי דת בואה דמהני ביטול כו' כצ"ל: בה"א הרי
הוא כו' על פני המת באויר הנוגע שלא כנגד כו' שהמאהיל על הקבר כו' כצ"ל:
בה"א שמע מינה כו' כרבי יהודה הסבר דאמר כו' כצ"ל:

עב גמרא דיודין הבאין בשבת אסורין כו' כצ"ל:

רשי' בה"א סבי דפומבדיתא כו' פרק קמא דסנהדרין כצ"ל:

תוספ' בה"א שמע מינה כו' שבין ב' חצירות איירי דפליגי ביה רב ושמואל ומיבעיא ליה
כו' כצ"ל: בה"א ואיבעית אימא כו' לבי נשי ופירש שם בקונטר' דפינה כליו
כרי שלא יבא להוציא משם לחצר משמע קצת כו' כצ"ל: באר שציוה לפנות
כליו נ"ב פירוש ולא ציוה לנעול. וכן במרדכי: באר ומיהו מצי למימר
כמו שפירש בקונטרס וליכא למיחש דילמא אתו לטלטולי אלא כשרואה כו'
כצ"ל: בה"א ומזכה להם כו' גרול ממש כו' והוא הדין כו' ואין לתמוה לרבי
יוחנן היאך יש יר לקטן לזכות דהא ממה נפשך אמה העברי' נמי קטנה היא כו'
כצ"ל ונ"ב ואין לתמוה לרב יהודה פירוש שמפרש נמי גדולים הנזכר במשנה
אפילו קטנים רק שאינם סמוכין על שלחנאביהם: באר אין קטן זוכר
לאחרים

לאחרים הא אמרינן בפר׳ התקבל שאני שיתופי מבואות דרבנן יאת אמה כו׳
כצ״ל: ברה״ו ועל ידי אשיתו כו׳ סתמא דמילתא תקינו להו כו׳ כצ״ל: בסוף דה״ה
אם טעם כו׳ הא אין בו כל כך נ״ב פירוש אלא עיקר כמו שפירש רבינו תם:

דף פ עא גמרא ביום אידם ואמרו לי סבי דפומבדיתא כו׳ ושל שמן ושל תמרים כו׳ כצ״ל: שם
ואחד עירובי חצירות נמחק: שם נשים שעירבו ונשתתפו שלא כו׳ כצ״ל:

רשי ברה״ו הכא תנן בעירובי חצירו כו׳ ל״כ פי׳ כי שתופי מבואו׳ בכלל עירובי חצירו׳
לאפוקי תחומין שאינן בכלל חצירו׳ וכל עירוב שאינן בתחומין קרי ליה סתמא
עירובי חצירו׳ נ״ל: קודם ה״ה ר׳ חייא צ״ל ה״ה שהלכה לביח המרחץ מבעוד יום
חוץ לתחום עירה וחשכה לה ואכר לה לחזור ונ״ב כן הוא בס״א: ברה״ו אקוף
הרכה עליך הדרך בשבילי כצ״ל: ברה״ו הכי נמי מסתברא כו׳ דלא אסר הלר:

תוספו׳ ברה״ו רב אמר כו׳ דלא אסר עליה ולא גמר ומקני כדפירוש בקונטרס ולשמואל
במבוי צריך לוכות כו׳ קונה דירה בבית חבירו כו׳ בזמן שהן מועטין סגי כו׳
וקטן אינו עירוב בתחומין כו׳ כצ״ל: ברה״ו מעשה כו׳ בחחומין הוא ואף על
גב כו׳ עליה דרב רב תנא כו׳ יש לומר דרבי חייא ור׳ ישמעאל בר׳ יוסי כו׳ לעיל
בסוף פר׳ קמא דתחומין כו׳ כצ״ל: באד ולי דמיקל לטעמיה נ״ב בפרק בכל
מערבין. ונכתב עוד בצידו וק״ל אם כן לפירוש רשי קשה הילכתא אהילכתא
דהא קיימא לן לעיל כרבי יוסי והכא קיימא לן כרבי חייא ורב ויש לומר שלא
קשה דבודאי כך הוא אליבא דרב אבל לפי המסקנא דקיימא לן בין עירובי
תחומין בין שתופי מבואו׳ צריך לוכות אלמא דלא מידי במה שהוא דאורייתא
או דרבנן: ברה״ו רגיל אין כו׳ דמסתמא לא קפיד מכל מקום כו׳ נ״ב פי׳ כי הברייי׳
שאמרה שלא מדעת בעליהן אינן עירוב היינו כשמוחה הבעל ובן באשרי ונ״ל
שדקדקו מדאמרינן בעל כרחו היינו על ידי אשתו ואם בן אמאי קרי בעל כרחו
אלא דאיירי במיחה וקל:

דף פ ב גמרא וסגיא במזון שתי סעודות ואי לא הן הן מועטין ניתהו כו׳ כצ״ל:

רשי ברה״ו אבל קורה כו׳ והאי אשירה כו׳ כצ״ל: ברה״ו שירי עירוב שנתמעט
משיעורו חסר: ברה״ו כל שהו אין צריך להוסיף ורבי יוסי פליג אתנא קמא כצ״ל:
והלר: ברה״ו ואיבעית אימא כו׳ נתמעט ודקא כו׳ הדא: ברה״ו ואח״ת
אומרת כו׳ לפרושי אותי הלר: ברה״ו בדא דצריך דעת הלר: ברה״ו כל שאלו
כו׳ סגי הלר: ברה״ו ואי לא כו׳ דמתניתין ורבי יהודה כו׳ הדא: ברה״ו כבר
קטן כמרת איסר הלר:

תוספו׳ ברה״ו שאני התם כו׳ לשלטל מן הבתים ומן כו׳ כצ״ל ונ״ב כדפירוש לעיל ודוק:
ברה״ו אגב אורחא כו׳ וחצי חצי חציה לטמא כו׳ כצ״ל: באד ואכולהו הנאי
קאי כו׳ נ״ב פירוש הא דקתני וחצי חצי חציה כו׳ ודוק: באד לפסול את״ת

עירובין פרק שביעי

הגויה בשני בצים נ"ב אלמא דחצי חציה לא קאי אבבר דד' יהודה אלא מדברי רבי שמעון לחוד היא ודוק:

דף פא ע"א גמ' אמר רב חסדא לשיעורין כו' כצ"ל:

רשי' בד"ה איתיביה כו' בשאר פירות הסד: בד"ה ידיע תיפרה כו' והויא כפרוסה כצ"ל: בד"ה לא זכו כו' לקנות המעה והרי כו' כצ"ל:

תוספ' בד"ה איתיביה אביי כו' בולה סוגיא דהכי קאמר כו' השתא דמיתניא נמי כו' דלאיפלוגי קאתי איתיביה כו' כצ"ל והד"א: בד"ה והא החיא כו' לנסות מה טעמא לפי שצוה כו' כצ"ל: בד"ה לא זכו כו' וכל הזכיות שעושה ד"החנווני כו' כצ"ל:

ע"ב גמרא שאין מערבין לאדם אלא מדעתו כו' בארבעה פרקים אלו משחישין כו' ורב אילא אמר רבי יהודה כו' שמא יאמר לו כו' כצ"ל: שם רבי יהודה אלא גברא אגברא כצ"ל ונ"ב ובבא דגרסינן אמר ליה נ"ל הא דמסיק ולא פליגי כו' מדברי סתמא דתלמוד הוא דמפסיק ואקשי והוכיח דפליגי והדר חזר לסוגיא דהשיב רב אשי לרב אחא מיד על תמיהתו ודוק:

רשי' בד"ה בד' פרקים כו' של פסח ויום טוב של עצרת וערב יום טוב האחרון של חג וערב ראש השנה וערב יום כפורים בגליל כצ"ל: בד"ה בשזיכה כו' ואמר לו זכה לו בו כו' כצ"ל:

תוספ' בד"ה בארבעה פרקים כו' של חג וערב ראש השנה וערב יום כפורים בגליל כו' כצ"ל: בד"ה לעולם כו' דאוקומי כשמשך אתא כו' כצ"ל: בד"ה דבר תורה כו' וקם לו וקל וחומר בלוקח כו' קונות קסבר מהקדש לא ילפינן דבסף כו' כל כך דמכל מקום כו' כצ"ל: בד"ה אד דדריש ליה אמשיכה נ"ב פי' לל: באר ובכהג קאמר התם ועוד אפרש כו' כצ"ל: באר קנין כסף צל קנין בכסף ונ"ב ולי נראה קניין כספו: בד"ה שמא יאמרו כו' פקדון דחשבה לי ואל כו' כצ"ל: בד"ה ח"ג כו' וכן נראה בספרים דגרסינן כו' כצל

דף פב ע"א גמ' והא תנן ואלו הן כו' כצל:

תוספ' בד"ה אמר ר' יהודה אימתי בומן כו' דמשחק בקוביא פסול משום דאסמכתא לא קניא היינו לרבנן כו' ולהכי לא גמר ומיקני דמעיקרא כי אתני אדעתא דלא יהיב ליה אסמכתא קמתני דטועה וסבור כו' דבידו לגמרי ולא גזים כי ההיא דאם אוביד ולא איעבור אשלם במישבא או היכא דלאו בידו כלל ואפילו הכי גמיר ומקני כגון קוביא וכהאי גוונא לא הויא אסמכתא אבל היכא כו' בגט פשוט כל כי האי גוונא כו' כצ"ל: באר אלא בבית דין חשוב כו' נ"ב פירוש בי אנשים וכן בטור חושן משפט בשם מהרם:

הדרן עלך חלון פרק שביעי

ביצד משתתפין

כיצד משתתפין פרק שמיני

רשי׳ בד״ה הודיעוהו כו׳ לכך היה לא הודיעוהו כו׳ כצ״ל: בד״ה אלא כל כו׳ דלא יניח עד דאתיא כו׳ בן הוא בס״א: בד״ה וכמה בר כמה שני הוי כצ״ל: בד״ה כבר ארבעה כו׳ וטפי מבר ארבעה כו׳ נ״ב פירוש שאז הוא בר חמש שיום אחד בשנה חשוב כו׳ ודוק: אי נמי קאי על בן חורפיה ואל תשגיח בדפוס לובלין כי תלמיד טועה הגיהו: שוב מצאתי להדיא באור זרוע הארוך כפירוש רשי׳ שלנו: בד״ה אמר רב יהושע כו׳ עליו ורב אסי כו׳ הד״א:

עב גמרא העברים ולא על ידי כו׳ הגדולים ולא על ידי כו׳ אומר כבר בפונדיון כו׳ בצ״ל: שם דבריהם דמאן אי דרבי יוחנן בן ברוקא ור׳ שמעון נמחק: שם אלא כאידך רב הסדא דאמר צא מהן כו׳ כצ״ל:

רשי׳ בד״ה מיתיבי כו׳ עד בן שש והא ליכא למימר כו׳ כצ״ל: בד״ה הא דאיתיר כו׳ ולמעלה ובדייחא כו׳ הד״א: בד״ה חציה כו׳ שלא אכל וחצי כבר כו׳ כצ״ל:

תוספ׳ בד״ה מערב כו׳ קטן ממש מדאמר בין מדעתן בין שלא מדעתן ושלא מדעתן אמרי׳ בגמרא היינו דאמרי׳ לא וגדולים פשיטא דיש בידם למחות אפי׳ סמוכין על שלחן אביהן כך פיר׳ לי׳ בפסחים בריש פרק האשה כן הוא בתוספות שנ״ץ: בד״ה וחצי חציה לפסול כו׳ אביצה ומחצה אבל כו׳ כצ״ל:

דף פג עא גמר׳ אמרו ביצה שאמרו כמוה וכקליפתה כו׳ כצ״ל:

רשי׳ בד״ה אי דמדברית כו׳ לקב קמ״ל לסאר הד״א: בד״ה ואי דירושלמי כו׳ חמישית על מ׳ דהיינו שמנה וביצה חסר כו׳ כצ״ל: בד״ה אי הכי כו׳ ושיבסר ומשני כו׳ הד״א: באד נשארו ב׳ חומשין כו׳ נ״ב נ״ל דלא דק דהא מתחילה כי נשארו ג׳ בצים פחות חומש התוספות שלהם לא היה ג׳ חומשין אלא פחות חומש מן החומש שנחסר וחומש של צא מהן שנחסר בחשבון אם כן לא נשאר רק ב׳ חומשין פחות חומש מן החומש ודוק: באד לא חשיב לי׳ הס״ד: בד״ה בוועדות כו׳ ושליש ביצה יתירה כו׳ כצ״ל:

תוספ׳ בד״ה וחצי חצי חציה לשמא כו׳ כצ״ל: בד״ה קע״ג כו׳ ולא דק נ״ב פי׳ תלמודא: בד״ה חלתא כו׳ כמה הויין תשעה מאתן כו׳ כצ״ל: בד״ה שליש דידה כמה הוי שיתין נכי תרתי נ״ב כי התוספות לא גרסי חמשין ותמניא נכי תילתא וקל: בד״ה נמצאת שליש ציפורי בוועדות ושליש דקתני כו׳ כצ״ל: בד״ה יתירה על כו׳ קרוב לב׳ חומשין נ״ב פירוש פחות חומש מן החומשים דוק: באד ס״ט בצים וחצי חומש נ״ב נ״ל ועוד מעט יותר ודוק: באד ולא חשיב ווועדות של ד׳ בצים נ״ב נ״ל וגם הב׳ חומשין ודוק: באד ומה שקשד שבבולה

שבכולה שמעתין כו׳כצ״ל:

עב רשי׳ בד״ה איפה כו׳ג׳סאין והעומר כו׳הל״א: בד״ה לזה בפתח כו׳שלא עירבו ויש כו׳בה כפתח זה כו׳כצ״ל: בד״ה היינו חלון כו׳ובלבד שלא יורידו למטר״ כו׳כצ״ל: ב״ד״ה לזה בזריקה כו׳מיבעיא לי׳ דהיינו כו׳הל״א: בד״ה היינו הריץ כו׳לארץ דהוה לזה כו׳כצ״ל: בד״ה לזה בפתח כו׳גבוהה ותל ביניהן כו׳כן צריך להיות:

תוספ׳ בד״ה ז׳רבעים כו׳ועוד דהיינו ביצה כו׳ועוד ההם משמע כו׳כצ״ל: ב״אר וחומש ביצה וג׳ועודות כו׳נ״ב נ״ל דהוא חומש ביצה פחות חומש ודוק: בד״ה קא סלקא דעתא כו׳ודך סולמות יורדין כו׳היינו כדמפרש בפירקין משופ שעשו כו׳כצ״ל: ב״אד והם ננגד החלונות״ כו׳נ״ב מפרש לי׳ דלא מיירי כשהמרפסת מפסקת בין עלייה לתל דאם כן לא היו יכולין להשתמש ש״ם מן העליות בשלשול לחודיה אלא בזריקה דרך אויר נמו במופלגות דסיפא אלא מצדדין נגד החלונות שאין המרפס״ מפסקת. תוספות שנץ: ב״אר בשלשול עשרה יאמרו לרב כו׳תשמישין בנחת נמו בשילשול אבל בפתח לא חשיב כו׳כצ״ל: ב״אד דתו ליכא בסולם תורת מחיצה נ״ב פי׳ בסולם העליונה:

רף פו ע״א רשי׳ ב״ד״ה הכי נמי מסתברא דמאי לחצר אף לחצר קאמר ובדיורי כו׳כצ״ל: ב״ד״ה אלא על כו׳ואסורין לרב נמי כו׳הל״א: ב״ד״ה בין עליונים כו׳צריך להיות״ בי׳ עליונים:

תוספ׳ ב״ד״ה הכי נמי כו׳אומר לי׳ דהאי הכי נמי כו׳הוי ההם פירוש לחצר כו׳כצ״ל: ב״ד״ה בור מאי כו׳הכא כיון דלזה כו׳כצ״ל:

עב רשי׳ ב״ד״ה וכן שתי נמחק וכן: ב״אד מתרת בהן הס״ד: ב״ד״ה לאו משום כו׳ ופחות מ׳הוא לה אלמא אף על גב כו׳קיימי אסרי כו׳כצ״ל והל״א: ב״אד ופיתחה בעשרה אמות לרשות הרבים נ״כ פירוש או פחות לאפוקי מיתר על י׳דהוי כפרוצה והוי כרמלית וקל: ב״ד״ה בכומאתא כו׳וסודריהם נמחק:

תוספ׳ ב״ד״ה גג הסמוך כו׳ומשוי להו קרפף כו׳רשות היחיד היא לא דמי כו׳ בבומתא וסודרא דראשו של אדם סמוך לגג והוי תשמישו כו׳כצ״ל:

רף פו ע״א גמר שתי גוזטראות זו למעלה מזו כו׳כצ״ל:

רשי׳ ב״ד״ה זה מוציא כו׳ובדין הוא דזיז נמי כו׳נ״ב כי איסור דרך אויר ליכא אלא משום גזירה אפילו לשמואל הילכך די בהיכר קצ״ וכן משמע להדיא לקמן בשמעתא ורב שאומר אין אוסר דרך אויר היינו שאפילו היכרא לא צריך וקל: ב״ד״ה דאי דרב דהוה נמי רביה מיניה הל״א: ב״ד״ה משתמש כו׳ המחיצה אוסרת ומותר כו׳דרך הלון למרחוק אלא כו׳כצ״ל:

תוספ׳ ב״ד״ה שני בתים כו׳לזה תשמיש בנחת וחבירו בקשה נ״ב נ״ל לפי הס״ד דגמרא ודוק

דוק: בדה בור שבין כו' אחרת דחשיב כל חד כו' כצל:

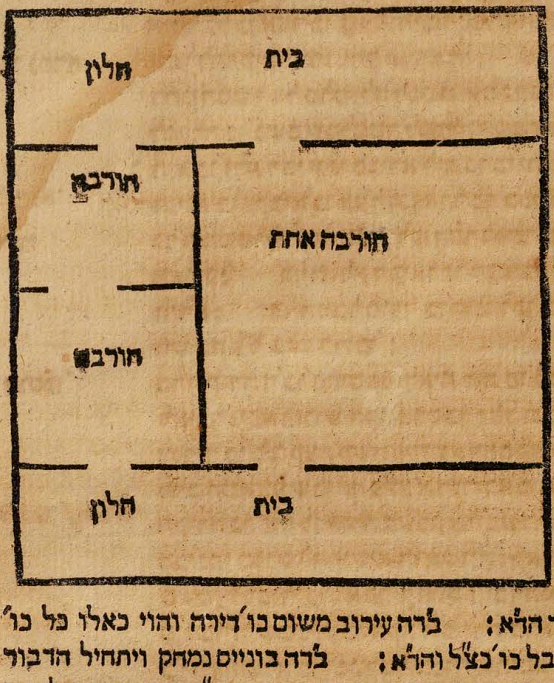

עב גמרא לא דקיימי כחצוב' פו' נ"ב כזה. שם איתמר שני בתים משני צירי רשות הרבים כו' כצל; שם חצירו של בן בוניים בן בוניים אתא לקמיה דרבי כו' כצל ונ"ב ספרי' אחרי' בוניים בן נוניים אבל הליף והר"ש גורסין בן נוניים:

רשי בדה מי אמר כו' ואין חבירו אוסר עליו דרך אויר כצל: בדה שני בתים כו' סגי וקאמר הרא: בדה עירוב משום כו' דירה והוי כאלו פל כו' שרי אבל כו' חצר אבל כו' כצל והרא: בדה בוניים נמחק ויתחיל הדבור בן בוניים כו': בפירושים אחרים נמצא זה בפירוש רש"י בן בוניים תלמידו של רבי. אתא לקמיה לבית המדרש. אמר רבי לתלמידיו. פנו מקום לבן מאתיים סבור היה רבי שזה עשיר יותר מבן בוניים. אביו של זה בוניים. יש לו אלף בלומר עשיר יותר. אמר לו רבי לר' ישמעאל כשאתה מגיע אצל אביו לבוניים אמור לו כו':

תוספו' בדה ומי אמר כו' דאין תשמיש אויר דהבא חשיב כו' כצל: בדה בית התבן כו' הרי זה עירוב כו' בית התבן כמקום דירה כו' כצל:

דף פו עא גמר' לא תהא מחיצה גדולה כו' נ"ב פירוש ומאחר שיש כותל המפסקר"ת דיו בכך ואין צריך מחיצה וקל כן מוכח לקמן: שם מאי שנא למטה ממש דלא דעריב מיא כו' למעלה ממש דלא דעריבי מיא כו' כצל:

רשי בדה אין ממלאין כו' חבירו אלא אם כן כו' הסר והרא:

תוספו' בדה צריך שיראו כו' עשרה טפחים בתוך המים נ"ב ובאלפסי פירש ט' בתוך המים והעשירי למעלה ולבית הילל ט' למעלה מן המים והעשירי בתוך המים:

וכן הרא"ש: בד"ה קודה ארבעה כו' בעינן רחבה ד' גבי דקאמר כו' על רבא איתר על כן אמר כו' קא מותיב דסבר דהויא משום היכר כו' כצ"ל:

עב גמרא אמר להו קים להו נמחק אמר להו: שם מחיצה תלויה מתרת אפילו ביבש' דתנן המשלשל מלמעלה למטה אם גבוהות מן הארץ ג' טפחים פסולה ממטה למעלה כו' כשם שמלמטה למעלה י' טפחים כך מלמעלה למטה י' טפחים ולא היא כו' ולא רבי יוסי סבירא ליה כרבי יהודה לא רבי יהודה סבר לה כו' רבי חנינא בן עקביא כו' כצ"ל וכן אחר כך בכל מקום צ"ל עקביא:

רשי בד"ה המשלשל טרייציר בלעז הסד ואחר כך מתחיל הדבור מלמעלה כו' ונמחק האורג: בד"ה ולא הביאו כו' מעורבת ופירסו כו' וכעין מבוי קטן כו' כצ"ל

והר"א: בד"ה הכל מודי' כו' שנחלקו בתוספת אוהל עראי כו' כצ"ל: בד"ה ויש בה צ"ל שיש בה כו':

תוספ' בד"ה קורה ד' כו' ולרב נמי דאית ליה כו' נ"ב בפ' כל גגות: בד"ה הא קא אזיל דלי לאירך גיסא פירוש הקונטרס כו' כצ"ל ונ"ב כרשי שלנו אינו: באד"ה וכן הא דפריך כו' נ"ב קצת קשה פשיטא דאם קאזיל דלי כו' פריך דוקא לרב יהודה ולא לרב הונא בל שכן הך פירכא דעדיבא מיא ונ"ל דהכי קאמ' וכן הא דפריך תחת הקורה כו' זהו לכאורה משמע אליבא דרב יהודה דחייש לאערובא מיא אם כן הכי נמי מפרשי הקושיא הראשונה דקאזיל דלי דוקא לרב יהודה אף שלכאור' משמע דלכולי עלמא פריך ודוק: בד"ה אלא קל כו' אסור דהלכתא כאיכא כו' מן הכותל שביניהן כו' הקורה מתרת בלא כו' אמת המים או ים כו' כצ"ל:

בד"ה גווטרא כו' ומטלטל בבולה ותימא כיון דאין לה כו' ויש לומר דבקיערא דגים לא הויא בקיעה ואמרינן גוד אחית לכל אבל כו' כצ"ל:

דף פו עא רשי בד"ה היתה סמוכה כו' מן הכותל ושפת כו' ומשחו וארבה כו' הלא: בד"ה ואלא הא כו' על כ"ד היכי משכחת לה הס"ד והלא: בד"ה שלא הירה כו' ברוחב ד' ואם כו' כצ"ל: בד"ה לימא בתנאי כו' כרמלית הס"ד והשאר נמחק בד"ה והא כי כו' וקאמר לא יחליפו כצ"ל:

עב גמרא אלו מעלין מכאן ואוכלין ואלו מעלין מכאן ואוכלין כו' מן המים אין ממלין כו' בעצה מאי היא דתניא כו' כצ"ל:

רשי בד"ה נמי אמר כו' שלא יחליפו הס"ד והשאר נמחק: בד"ה ותיהוי כי חורי כרמלית האי אמה אפילו כו' ליתסר משום חורי כו' כרשות הרבים דמו כו' שתבנס לעיר השתא כו' כצ"ל: בד"ה אפומה כו' דרך שם ואמרי כו' הלא: בד"ה חוקק כו' לנקב ממלאין כו' הלא:

תוספ' בד"ה אלא אם כן כו' דאמרינן אין ספינה כו' וחוי מים למעלה כו' כצ"ל:

דף פח עא גמר אלמא לא קני הכי קאמר כו' שופך הוא לגג והמים כו' כצ"ל:

אבל

רשי ב״ה אבל לשפוך שופכין בנקב למים אסור כו׳ כצ״ל: ב״ה התם תיימי כו׳ דהא ברשות היחיד שפיך אבל כו׳ כצ״ל והד״א: ב״ה בין מבפנים כו׳ ב״ה סמוך לחצר כצ״ל והס״ד: ב״ה והוא קמור צ״ל שהוא קמור: ב״ה דיוטאות עליות וחצר פחותה מד׳ אמות כו׳ כצ״ל:

תוספו׳ ב״ה הני תיימי כו׳ אלא משום שאינו חושש כו׳ דבגזוזטרא פעמים כששופכין כו׳ כצ״ל:

עב גמרא הכי איתמר אמר רבא כו׳ נ״ב הסוגיא הזאת תמיה אם לא שגרסינן לעיל אמר אביי ולא גרסינן אמר ליה ודוק:

רשי ב״ה תימצי מיא צ״ל תיימי מיא: ב״ה דאריך וקטין כו׳ מרובעות ויש מקום כו׳ משמע דאי לא כו׳ בה טעמא כצ״ל והס״ד: ב״ה הא מני כו׳ זילוף הוא ורישא כו׳ הד״א: ב״ה מתניתין דקתני כו׳ כעין עליות שלנו כו׳ כצ״ל: ב״ה במה דברים אמורים דצריך עוקה שיבלעו כו׳ כצ״ל והד״א: ב״ה התם בימות הגשמים הס״ד: ב״ה אי משום כו׳ מכוון להא כו׳ הד״א: ב״ה ואי משום כו׳ צ״ל אי משום כו׳:

תוספו׳ ב״ה תנא במה דברים אמורים כו׳ ב״ה שצריך עוקה של סאתיים כו׳ והא דלא מייתי תלמודא כו׳ כצ״ל:

הדרן עלך כיצד משתתפין פרק שמיני

כל גנות פרק תשיעי

דף פט עא גמר רשות אחת הן ואי קסבר כו׳ לא שמיע לכו הא דאמר כו׳ כצ״ל:

רשי ב״ה וכן רשות כו׳ צריך להיות והן רשות כו׳: ב״ה חצירות רשות כו׳ לחצר של רבים כו׳ מיוחד בבתים ודמי כו׳ כצ״ל: ב״ה אמר רב כו׳ צריך להיות רב אמר כו׳: ב״ה כולי עלמא לא פליגי דאמרינן כו׳ נ״ב פירוש ולא אמרינן איך מותר להשתמש למעלה הא נפרץ במלואו לרשות הרבים מכל צד וכן פירש רש״י כי האי גוונא לקמן בשמעתא דגגין השוין כו׳:

תוספו׳ ב״ה גזירה משום כו׳ רבי יוחנן לעיל בריש חלון כו׳ נ״ב לאו שכך אמור להדיא ואדרבה אמרינן שם דלא שרי רבי יוחנן אלא בכותל שאין בה ד׳ אבל יש בו ד׳ אסור אלא שהתוספות כתבו לשם דלא איירי אלא בכלים ששבתו בבית אבל שבתו בחצר שרי אפילו בכותל ד׳ וראייתם מהא דלקמן בפירקין: ב״ה רב אמר כו׳ כעין שפירש רש״י בריש כו׳ כצ״ל: ב״אד לטלטל מגואי

לבראי ומבראי לגואי הוי כו׳כצ״ל ונ״ב פירוש מתוך לפיים לחוצה לו עיין שם:

עב רשי׳ בד״ה והני דבי כו׳לרבי רב דקתני כו׳הל״א: בד״ה שיש מחיצה כו׳ חבורן דהשתא כו׳הל״א: בד״ה אבל אין כו׳ בעינן וכהאי גוונא לא עבדי אינשי כצ״ל: בד״ה אלא שיש כו׳בדידיה הילכך כו׳הל״א: בד״ה וקטן אסור כו׳ לגדול ואסרי עליה כו׳כצ״ל:

תוספ׳ בד״ה במחיצות כו׳משום דאין נראה לו לומר דהני כו׳פתחא דכהאי גוונא לא עבדי אינשי כצ״ל: בד״ה ועשה לפניה כו׳וזה לא עירב עמהם כו׳אלא בחצר הגג שאם כו׳כצ״ל:

דף צ עא גמרא ורמי בר חמא אגב חורפיה כו׳השתא מיהא ליח כו׳כצ״ל:

רשי׳ בד״ה מהו כו׳לעמוד העומד ברשות הרבים כו׳כצ״ל: בד״ה ורמי כו׳יפרה והבי כו׳הל״א: בד״ה ושתי אמות באכסדרה של בעלים אחרים על גבי תקרה של אכסדרה יתר מבית מאתים כגגין שלנו ואין לה כו׳כצ״ל: בד״ה חדא רשותא כו׳הכי או דלמא כו׳הל״א: בד״ה בחורבה כו׳ כגג בין חגגין כצ״ל: בד״ה והבי קאמר כו׳הכא מאי התם כו׳ כצ״ל: בד״ה לרבי מאיר כו׳וגג יחידי לרבנן שאינו כו׳כצ״ל: בד״ה ושמואל כו׳ וטעמייהו דרב כו׳ כצ״ל: בד״ה קשיא דרב כו׳לרבנן ליאסרו עליה כו׳כצ״ל:

תוספ׳ בד״ה אלא שתי כו׳כל כך כשם שדיורין כו׳לגג כרשות היחיד משום כו׳כצ״ל: אחר דבור זה צ״ל דבור המתחיל או דלמא כיון דמגג לגג אסיר פירש בקונטרס וטעמא דרבנן משום דקפדי אשינוי בעלים קצת קשה דלקמן אמרינן גג וחצר ומרפסת דשות אחת לרבנן משמע אף על פי שחן של בעלים הרבה: בד״ה הכא דהוי יותר מבית סאתיים ולא אמרינן כו׳רשות אחת וקרפיפות כו׳כצ״ל: בד״ה איתמר כו׳בתל ונקיע דדוקא כו׳כצ״ל:

עב גמרא לישנא אחרינא חיינו פלוגתייהו נמחק ונ״ב בסא אינו; שם ושמואל אמר אין מטלטלין כו׳כצ״ל:

רשי׳ בד״ה אכסדרה כו׳השבת ואכסדרה כו׳הל״א: בד״ה ורב אליבא כו׳ דהויא רשות היחיד דאפילו לא עירבה כו׳מבית לחצר כצ״ל והס״ד: בד״ה ולשמואל צריך להיות ושמואל כו׳דאמר האי גוד אסיק כו׳לקרפף ואליבא דר״מ אית כו׳ משויה ליה וגגין השוין כו׳לאסור טילטול של כל אחד ואחד ביתר מד׳ אבל לא משוי ליה כו׳דאמרינן לעיל גבי גג כו׳כצ״ל: בד״ה דאסור לטלטל ממנו כו׳נ״ב פירוש דמספקא לן בבעייא: בד״ה דגג חזי לדירה שפי מאכסדרה וחורבה ואסור לטלטל כו׳כצ״ל ונ״ב ספרים אחרי׳ דחד חזי שפי לדירה מחבריה ואסור לטלטל כו׳: בד״ה וחצירות רשות כו׳ששבתו בחצר וכן מחצר של רבים כו׳כצ״ל;

תוספו׳ בד״ה ורב אליבא דרבי מאיר כו׳ דלרבי מאיר יש לגג תורת קרפף נ״ב ונראה לי היינו טעמא דלרבנן אי אפשר לומר הכי דהא רבנן משוו גגין לבתים כדפי׳ לשי בשמעתין לקמן אלמא חשיב לרבנן תשמיש של גג כתשמיש של בית אם כן פשיטא דפחות מב׳ סאתים חשבינן ליה כדירה ולא כקרפף לאפוקי ר׳ מאיר דמחלק בין גגין לבתים ודוק: בד״ה לשמואל כו׳ מב׳ סאתים לקרפף יתר כו׳ גזירה שמא יפחת הגג כו׳ כצלל:

דף צא ע״א גמר לישנא אחרינא תניא אידך אמר רבי יהודה כשהיינו כו׳ נמחק: שם עירבו לא דגזרי דילמא כו׳ אתקיף לה רב חסדא כו׳ ולא גזרו דילמא אתי לאפוקי מאני דהא חצר להא חצר הכי נמי לא גזרו דילמא אתי לאפוקי מאני דבתים כו׳ כצלל: שם מאני דבתים בחצר כו׳ כצלל וכן בלרשי:

רשי בד״ה וקרפיפות רשות כו׳ אבל בחילוק תשמיש ושינוי שם כו׳ נ״ב נ״ל דווקא תרוייהו צריכי דאי אשינוי השם לבד קפיד אם כן אמאי מסיק לעיל שמא דרבי מאיר דאוסר מגג לחצר משום גזירה דרב יצחק תיפוק ליה משום שינוי השם ודוק: בא״ר מחצר לקרפף אסור ואפילו כו׳ כצלל: בד״ה לדברי רבי שמעון כו׳ הכי שמיע ליה ללי כו׳ היינו מעלין שמן כו׳ כצלל: בד״ה אלונטית להסחפג בה כצלל: בד״ה אבל עירבו כו׳ יחד אסור כו׳ הדא: בד״ה בבומתא נ״ב הוא כובע לעיל בדף פד:

תוספו׳ בד״ה אמר רב כו׳ לרב נמי תקשי אליבא כו׳ כצלל: באר בההיא דג׳ חצירות כו׳ נ״ב ויש חילוק בין הא לג׳ חצירות דלא שייך למיגזר התם כל כך דכיון דלא משתתרו כלי בתי אמצעית בחיצונה אלא על ידי עידוב מידק דייק בהו וליכא למיגזר שמא יוליכו שם כלי בתי חיצונה אחרת שלא עירבה עמה אבל הכא אי שדית כלים ששבתו בתוכה בלא עידוב יבא להוליך כלים ששבת בתוך הבית מן התוס׳ העתקתי: בד״ה מי לחשוך כו׳ מי השמיעך הלכה כר״ש כו׳ נ״ב ואי פירושו ש״די חולק על שמואל דאב מאי וכן ועוד מאי קאמר לשמואל ולר׳ יוחנן יאמרו ועוד לקמן פריך להדיא ומי אמר לי׳ חכי אלא הפ מי השמיעך חדוש זה ואינו אלא כנבואות לשבח כדאיתא לעיל בפ׳ כיצד מעברין דף ס׳: באר ומפרשי שנולד מלחש נ״ב פי׳ ר׳ יוחנן כדאיתא ביומא פרק יום כפורים עש״:

עב גמרא לימא מסייע ליה לרבי וירא כו׳ כצלל:

רשי בד״ה ולא עירבו כו׳ כדאמרינן נמחק: בד״ה כל שגבוה כו׳ או תל הס״ד: בד״ה שאינן צריכין כו׳ מאני דבתים הס״ד: בד״ה כולן רשות כו׳ ומאן שמעת ליה כו׳ כצלל: בד״ה אסור להוציא כו׳ במבוי כקרפף כצלל: בד״ה במבוי אסור כו׳ משוי ליה כל זמן כו׳ כצלל: בד״ה האי לא כו׳ צל מאי לא כו׳ בלא שיתוף הס״ד: בד״ה אבל לא כו׳ ואפילו הכי אסור כצלל:

תוספ׳ בד״ה גג וחצר כו׳ דבשערבו בני מרפסת כו׳ותימא היאך משתמשין כו׳ כצ״ל:
בד״ה וכלים ששבתו כו׳ למבוי שחצר ומבוי לרידהו כו׳ כצ״ל:

דף צב ע״א רשי בד״ה אמר רב הונא כו׳ ולא עירבה אבל כו׳ הדא: בד״ה וחייא בר רב אמר
אף לשעירבה אני שמעתי כו׳ כצ״ל: בד״ה ואם תאמר כו׳ דבתים קשיא כו׳
הדא: בד״ה מפני מה כו׳ תכניס כליה לתוך חבירתה כו׳ נ״ב פירוש אותה
שעירבה תכניס כליה לתוך חברת שלא עירבה שנותנין אות לאותה שעירבה
ודוק: בד״ה התם כיון כו׳ גם בסוכה אבל כו׳ הדא: בד״ה ואם תאמר כו׳
דשמעינן ליה לאבא דקאמר כו׳ למילתיה דאבא לאוקמיה כו׳ וכי אמר אבא
דיהבינן כו׳ כצ״ל: בד״ה הגדול מורה כו׳ יותר מעשר אבל קטן כו׳ כצ״ל
והדא: בד״ה ולשמוע כו׳ גוד אסיק להכי כו׳ אבל אי לא דרסי כו׳ כצ״ל והדא:

תוספ׳ בד״ה והא אמר לי כו׳ ג״ב נראה בעיני שהאמת הוא משני שהוא מחלוקת ואחר
כך סתמא אבל לא היה צריך לשינויי אלא דהכא לא חשיבי מחלוקת דהא לא
פליגי הכא בגזירה ודוק. אי נמי משום הכי לא משני בבי האי גוונא דאם לא
כן מאי פריך תלמודא אליבא דרבי יוחנן דאמר הלכה כסתם משנה
לשמואל נמי קשה מנא ליה להקל ולומר בין עירבו בין לא עירבו מאחר
דאשכחן סתמא דמתניתין דגזרי׳ וליכא מאן דפליג עלה דהכא לא פליגי בגזירה
על כרחך צריך לומר דאיכא מחלוקת לעיל להדיא בג׳ חצירות כו׳ ואח״כ סתמא

עב רשי דדוק: בד״ה איכא דאמרי כו׳ רבי יוחנן אמר אפילו חורבה ורבי יוחנן כו׳
ומאי לשעמיה כו׳ כצ״ל: בד״ה גפנים כו׳ נידון משום לחי ופתח נ״ב לעיל
בפרק קמא דף ט׳ ולשון הגמרא נידון משום לחי והתוספות כתבו שהוא הדין
נמי לדין פתח כדמוכח התם דפריך מהאי מתניתין דחצר גדולה שנפרצה אדין
לחי כו׳ ומשום הכי משני דמתניתין איירי בנכנסין כו׳ וקל:
אמר ליה רבי זירא לאביי וכי לא מצינו כו׳ כצ״ל:

עב גמרא בד״ה גפנים כו׳ ולוף נ״ב פירוש הוא מאכל עורבין: באד כנסו רבנן הך דלא
רשי עבד כו׳ כצ״ל: בד״ה מתגרשת שהרי היא כו׳ כצ״ל: בד״ה אין יוצאין דהשתא
לא שייך בתרייהו וצבור כו׳ כצ״ל: בד״ה מורר לקרא כו׳ מקלקלא לה בשום
מירי כצ״ל: בד״ה שאלמלא
כו׳ עם הגפנים ומרחיק כו׳
כולה מצינו כו׳ הדא: בד״ה
ואו השוה כו׳ עד שיקצרנו
כמדת הקשנה כו׳ כצ״ל.
ונכתב בצדו כזה:

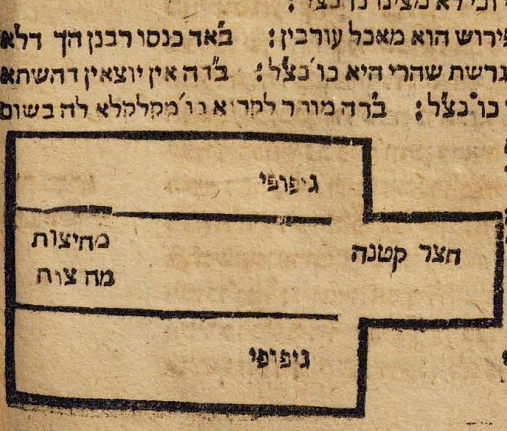

תוספ׳ בד״ה שאילמלא כו׳ דהוי
כאלו

באלו היא תוך הפתח כ"ב דהכי משמע לישנא דרחוי כולה בתוך הפתח של סתם חצר שאסור לזרוע כשהגדולה מלאה גפנים: באר מרחיק ד' אמות בקטנה וזורעה כו' לצד הכותל שבחוץ של קטנה כו' כ"צל: בלח אמר ליה רבה כו' ורבא ואביי פליגי בהא בסוכה בפרק קמא כו' כצ"ל:

רף צג עא גמר' אם סברא היא נמחק ונכתב בצידו בספרים אחרים אינו: שם ויחיד בזה ויחיד בזה ויחיד בזה אין נותנין כולה כצ"ל:

רשי בל"ה סיכך על גבי כו' נכתב בצידו כזה.

בל"ה לדידך נמי דאמרת פסולה אין כאן כו' הל"א: בלח לאו היינו כו' מחול בי כרם כצ"ל: בלח כיון דלא כו' והכו"ל נופל כשאין כו' והכי תנן בבבא בתרא כו' כן צריך להיות: ברבור המתחיל ושנים החיצונים מגופפין כו' נכתב בצדו כזה.

בל"ה ויחיד בזה ויחיד בזה ויחיד בזה נעשו כו' כצ"ל: בל"ה אמצעי מגופף כו' מהן והן פתוחים כו' לא הוי מלואו כצ"ל ונכתב בצדו כזה.

בל"ה או דילמא כו' לתשמישתיהו מלמהוי בו' הל"א: בל"ה וכל היכא כו' היקף הס"ד ונמחק הוא:

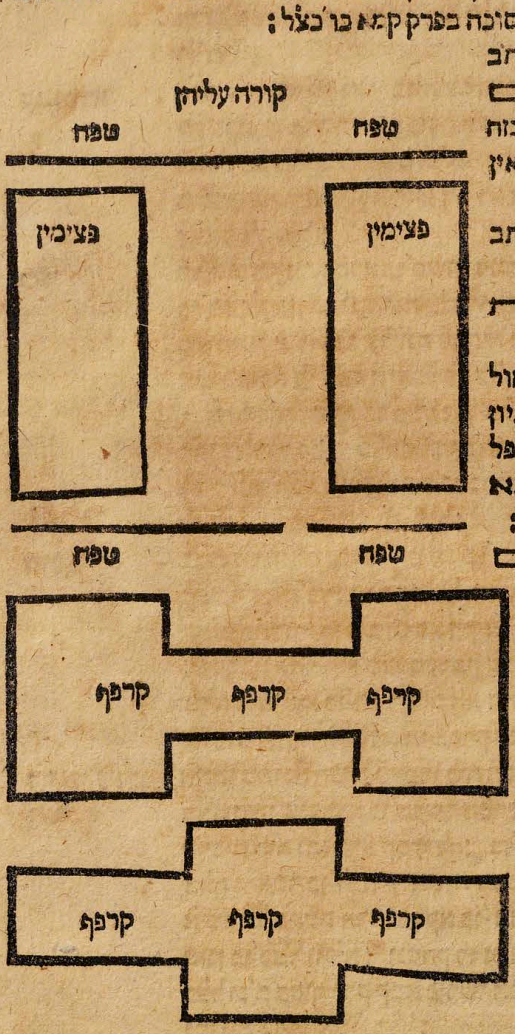

סיכך

תוספ׳ בד״ה סיכך על כו׳ואין להאריך כצ״ל: בד״ה חציו מקורה כו׳ אלא כשיש ד׳ מחיצות נ״ב פירוש ולא אמרינן פי תקרה בג׳ מחיצות אלא ד׳ מחיצות בעי אבל אמרינן פי תקרה כו׳במחיצה רביעית אם יש שם ג׳מחיצות שלימות ולחי או פס נשאר במחיצה רביעית וקל: באד׳ ורבינו תם מכל מקום יש להחלק כו׳כצ״ל:

עב גמרא אמר ליה תני מר מידי במחיצות אמר ליה לא כו׳כצ״ל והשאר נמחק ונ״ב ס״א: שם וקישרו ביה והיכי עביד שמואל הכי והא אמר כו׳ ורב אי סבירא לי׳ דאסיר כו׳כצ״ל: שם דלא נימרו כו׳ נ״ב ספרים אחרים הדר בי׳ רב משמעתיה ולא נהירא דהא רב לא אמר שמעתתא מימיה אלא מהאי עובדא שמיע לן וקל:

רשי בד״ה מודה רב חסדא כו׳משום דמתשמשא להדיא כו׳כצ״ל: בד״ה תחתונה כו׳ביניהן אבר כו׳מחיצה ולא חד נמי כו׳כצ״ל והד״א: בד״ה במגופפת כו׳ סתומה היא ולגבי עליונה מחיצה ופתחה הוא ומיהו כי הדדי כו׳כצ״ל: בד״ה אימא סיפא כו׳חמשה שבעשר כו׳כצ״ל: בד״ה רב אמר כו׳אף על גב דקימא לן דחצירות רשות כו׳כצ״ל: בד״ה זה מטלטל כו׳ ואף על גב דהשתא הוו להו כו׳כצ״ל: בד״ה אהדרינהו רב לאפיה דקסבר כו׳נ״ב והתוספות פירשו לעיל בפרק מי שהוציאוהו בדבור מאן דאמ׳ דרב קפיד מעשיית מחיצה הבאה להתיר טילטול בשבת וקל:

תוספ׳ בד״ה גידוד חמשה כו׳אם יש תל ברשות הרבים כו׳כצ״ל ונ״ב עיין בפרק קמא דשבת דף ח׳בדבור המתחיל רחבה ששה כו׳: בד״ה וכי קתני כו׳ מערבין שנים אתרוויהו נ״ב וסיפא דקתני נמי ואין מערבין שנים נמי אתרוייהו קאי דמערבין אחד ולא מצו מערבין שנים אתרוייהו· עכ״ל תוספות שנ״ז ודוק: בד״ה לא לימא כו׳לא חשיב הא דהכא משום כו׳כצ״ל: בד״ה שברת כיון שהותרה הותרה פירשתי בפרק קמא כצ״ל:

דף צד עא גמר אינהו מתוכת הכי קא אמרי ליה רבנן לרבי אלעזר מי לא מודית כו׳כצל:

רשי בד״ה חצר שנפרצה כו׳מעשר חסד: ואחר כך מתחיל הדבור חייב דרשות הרבים הוא ובגמרא קבעי לה: בד״ה שאבדה להן כו׳בו ואין ידוע אי כו׳כצ״ל: בד״ה והאמר כו׳לכוליה רשות הרבים חסד ונמחק כרמלית: בד״ה ואי בעית אימא כו׳ רשות הרבים דקא כו׳ הד״א: בד״ה איידי דאמרי רבנן מתוכה כו׳ ואנן כו׳כצ״ל והד״א: ונמחק לו ונ״ב סא: בד״ה שניטלה קורתו או לחיו גרסינן כצל ונ״ב בסוף פרק קמא פירשו התוספות דעת רשי: בד״ה משתי רוחותיו נמי נימא פתחא כו׳כצ״ל:

תוספ׳ בד״ה חייב דברי כו׳מחיצה זו שנפרצה אינה תוך כו׳כח בברירתן והא כו׳כצל:

לתוכו

באר לחוכו ממש ואפילו כשנפלו כל כו' כצ"ל ות"ב נ"ל: בד"ה מאי שנא כו' דג' מחיצות דאורייתא כמו סתם מבוי דהוי כלחי וקורה וי"ל דהכא כו' כצ"ל: באר אלא ג' מחיצות וברביעית כו' נ"ב פירוש אם כן ברוח אחת נמי לא ישארו ג' מחיצות ואם כן אין חילוק בין רוח אחת לשתים: באר ואיירי נמי שנפרצו כו' אף על גב דהשתא כו' כצ"ל:

תב רשי

בד"ה אמרי בי רב הא נמי בקרן זוית דאף על גב כו' לא עבידי ומשום פי כו' כצ"ל וחדא: בד"ה ושמואל כו' ביתר מעשר ולא מיתנא ליה כו' כצל: בד"ה אבל בשלש כו' מכשיר הסד: בד"ה מכל מקום כו' וסותם ושמואל כו' הל"א: בד"ה וקירוי נמי כו' משופע לדידי נמי היא שתי רוחו' חדא קרן זוית הוא שנפרץ זה הכותל נפרץ מן הקירוי על פני כו' ברוחב ארבעה וחמש אמות כו' ארבע

תוספו

פיות שצריך כו' הוא נפרץ בארבעה כו' במקצוע צפוניות ובארבע כו' כן צריך להיות והכל דבור אחד ונ"ב כזה.

בד"ה ורב לא כו' וסותם דהכי כו' הל"א: בד"ה בפשיטא בעשר: בד"ה משתי רוחו' כו' לפי שבבקעה דוקא כו' ולפי זה פירש כל כו' רבי חנגאל ורבינו תם והכי פירש כו' בצל: בד"ה וקרוכו' שנפרץ הקירוי בלבסון כו' נ"ב כזה.

בד"ה ושמואל כו' בין בעשר בין ביתר כו' נ"ב וכמו שפי' רב בקרן זוית ודוק: באר דאיירי נמי בעשרה דלא כו' כצל: באר נסתם פרצה שהיא יתר מעשר נ"ב ואין לנו להקשות דילמא הא קא משמע לן דבשני רוחות לא אמרינן פיתחא הוא הוא משום דסבירא להו לתוספות דהא ליכא חידוש דמשיטא עשר בקרן זוית הוא פירצה ולא חשיב כפיתחא וקל: באר ומשום בית כמו שמואל נ"ב פירוש לאשמועינן דמרוח אחת אמרינן פי תקרה אפילו ביתר מעשר אף שרב מוקי בלבסון דאין שייך לומר פי תקרה אפי' ברוח אחת כדפירש רשי' התוס' פירשו לשעמייהו דלבסון הוא כמו שפירש לי לעיל ואינו שייך ברוח אחת אלא

עירובין פרק עשירי

לא בשתי רוחות ובקדן זוית וקל: בד"ה וקידוין בארבעה כו' שבע אמות
ולא הש לרקדק בזה כצ"ל: בד"ה בעשר כו' ולא אמרינן פיתדא הוא כו' כצ"ל:
דף צה ע"א רשי בד"ה קורה ארבעה כו' ראשיה נתונים על שני כו"ב וקצת ר"ימא שרשי לא
פירש כן לעיל בפרק כיצד משתתפין דף פ"ו עיין שם:
בד"ה שיש לר"י פצימין עמודין קבועין במחיצותיר"י נ"ב בבאן לא פירש כמו
שפירש לעיל בדף צ"ג ובן כתבו התוספות בפרק קמא דסוכה עיין שם שאין
הפירוש באכסדרה שוין ודוק: בד"ה אליבא דשמואל כו' דלשמואל פסולה
דכיון דבאכסדרה כו' כצ"ל: בד"ה כי פליגי כו' למילתיה ואמר כו' הלא:
בד"ה על גבי כו' דבור המתחיל משלשלין כו' הלא: בד"ה דאורייתא כו'
הבתים דאי כו' הדא: בד"ה
אי אמרת כו' דאורייתא היינו כו' אף על גב דליכא פי תקרה מתיר דבי יהודה
משום האי טעמא אלא אי אמרת כו' כצ"ל והל"א: בד"ה לישנא אחרינא כו' כדבה
דשעמיה כו' יורד וסותם ובתריית כו' ועוד היא היא ופשיטא כו' כלישנא בתרא
דמסתברא כוותייהו כצ"ל:
תוספ' בד"ה ושמואל אמר כו' כדאמרינן בסוף פרק קמא כצ"ל:

הדרן עלך כל גגות פרק תשיעי

המוצא תפילין פרק עשירי

גמרא המוצא תפילין מכניסן זוג זוג כו' כצ"ל: ובן בתוספות צריך להתחיל הרבור
מכניסן בד"ה בישינות כו':
רשי בד"ה המוציא תפילין בשדה במקו' שנאבדין כצ"ל: בד"ה מחשיך כו' שתחשך
כמין שדי כו' כצ"ל וישב שם כו' כצ"ל:
תוספ' בד"ה אבל כו' אינא דלקמן תניא אוסר בחדשות כצ"ל:
עב גמרא דתנן ולשם מוציא כו' זוג אחד אין טפי לא כו' אמר רב כו' כצ"ל:
רשי בד"ה ולשם מוציא לחצר שסמוכה לדליקה הלד כצ"ל: בד"ה התם דקאי
בשאר מלבושין דכמה כו' הל"א: בד"ה זוג אחד כו' שדי ובלא כו' הל"א:
בד"ה בכקום תפילין כו' שאין כל הראש כו' כצ"ל: בד"ה יד אין צריך להיות
דיד אין כו': בד"ה רבן גמליאל כו' ומשום בל תוסיף כו' כצ"ל: בד"ה אבא
צריך להיות ואבא כו' תיפלין הוא ורבע כו' כצ"ל: בד"ה ורבי גמליאל ליכא
איסור שבת כו' כצ"ל:

מקום

תוספו׳ בד״ה מקום יש כו׳ דציץ רחבו ב׳ אצבעות כצ״ל ונ״ב פי׳ והציץ היה מונח במקום תפילין לא על המצח אם כן שמעינן לבית הילל דשיעור תפילין אינו אצבע דאי הוה אצבע אם כן על כרחך יש בראש להניח ג׳ תפילין דציץ רחב ב׳ אצבעות ולמעלה ממנו היה הכהן גדול מניח תפילין ומאחר שבהכרח יותר מבאצבע אם כן מסתברא לומר ב׳ אצבעות כמו רוחב הציץ באש״רי דהילכות קטנות: באד״ ומתרגמי׳ בין עינוהי נ״ב פי׳ א״כ משמע דהציץ היה מונח במצח בין העינים וקל: בד״ה ידך זו כו׳ דקאמר בפיסת יד כו׳ כצ״ל:

דף צו עא גמר׳ זוג אחד נמי לא ועוד כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה ואי בעית אימא כו׳ דלא איכוין ולענין כו׳ הד״א: בד״ה ואי בעית אימא אי סבירא לן דלכולי עלמא כו׳ בל תוסיף אלא כו׳ עמה ולרבי גמליאל כו׳ כצ״ל והד״א: בד״ה אלא לעניין כו׳ אלמא מדלא דריש כו׳ כצ״ל: בד״ה השמר דלאו כו׳ בהרתו השמר כו׳ הד״א:

תוספו׳ בד״ה השמר כו׳ דאמר הכא דהוי עשה כו׳ כצ״ל: בד״ה מיכל בת כו׳ משום דתפילין צריכין גוף נקי נ״ב ותימא לי דילמא מאן דאמר לאו רשות מיחו בה משום ברכה לבטלה כמו שכתב הרא״ש בפרק קמא דקידושין ואפשר שהתוס׳ רצו לומר אפילו לאותן שסברי דאף למאן דאמר רשות אפילו הכי לא מברכי לכך צריכא להאי טעמא ודוק: באד״ למאן דלית ליה רשות כו׳ כצ״ל: בד״ה דילמא סבר כו׳ ועוד הביא ראייה מהא דאמר כו׳ כצ״ל:

עב רשי בד״ה נשים סומכות כו׳ ומשום איסורא נמי כו׳ כצ״ל: בד״ה דגלימא טוואתיהו לארוג כו׳ כצ״ל:

תוספו׳ בד״ה דילמא סבר כו׳ משום דמדאורייתא לא מיפקד כו׳ ועולה למניין שבעה ומוציא כו׳ תדע דבמקום שאין לוי כו׳ על לא תשא כצ״ל והסד ואחר כך מתחיל אבל באשה כו׳: בד״ה המוציא תכלת כו׳ שיודע שטעימה פסולה • נ״ב פירוש צבע נסיון שמנסין בו הצבע מקודם והוי כלא לשמה:

דף צז ע״א גמר׳ של יד ושל ראש נ״ב פי׳ אחד של יד ואחד של ראש ודוק:

רשי בד״ה ממה נפשך מאי דעתך אי קים כו׳ הד״א: בד״ה מודה רבי כו׳ ליקח צבת אחר מאיש זה וצבת אחר מאיש אחר כו׳ כצ״ל: בד״ה לאפוקי כו׳ מדתנא שלישי וגלי ביה כו׳ כצ״ל:

תוספו׳ בד״ה קשר של כו׳ שיהא הקשר קרוי דלת נ״ב פירש סתם קשר של תפילין ודוק: בד״ה הלוקח כו׳ ספרים ומזוזות יש להן כו׳ לכתחילה אינן ניקחין כו׳ כצ״ל:

עב גמרא מחבית לחבית ורבי יהודה לטעמיה כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה הכי גרסינן כו׳ ר״ש גריעא מתנא קמא ואיכא זילזול רשבת טפי כו׳ כצ״ל: בד״ה לישנא אחרינא כו׳ ויתחייב למלכות ובריתא בליסטים גוים כו׳ מד׳ אמות

וכו׳ ולא כו׳ כצ״ל והד״א : בד״ה ומאי לא כו׳ מחבית לחבית הסד : בד״ה הופכו על כו׳ כלפי הכותל שלא כו׳ כצ״ל :

תוספו׳ בד״ה הכא בחבית כו׳ לא זה ולא זה כו׳ ואפילו חוץ לתחום של זוכה כו׳ ששותין וכעניין זה כו׳ כצ״ל :

דף צח עא גמר באסקופה הנדרסת עסיקינן כו׳ דאי מייתי לה אתי לידי כו׳ כצ״ל :

רשי בד״ה ר׳ שמעון כו׳ מן הארץ מלא החוט דלא נח הוא דגוללו אצלו כו׳ כצ״ל :

והד״א : בד״ה מה לי כו׳ רשות היחיד וקשרית לה כו׳ ביזיון וכי היכי כו׳ כצ״ל

והד״א : בד״ה נמי נגזר כו׳ נגזר דלמא כו׳ לרשות היחיד וכי תימא וכו׳ הד״א :

בד״ה דרך עליו למעלה מראשו שעקרו מרשות הרבים כו׳ מראשו והניחו כו׳

כן צריך להיות והד״א : בד״ה סתם כתבי כו׳ והרי עמד בכרמלית כצ״ל : בד״ה לא אפשר שאין כו׳ כצ״ל :

תוספו׳ בד״ה אלא אמר כו׳ ולאו מי אוקימנא כו׳ ואם תאמר כיון דפריך דספר כו׳ שאין לך דבר משום כו׳ כצ״ל : בד״ה והאמר רבא כו׳ ואיירי לקמן נמחק לקמן ונ״ב נראה לי טעות : בד״ה להא כו׳ דהרי נח כו׳ כצ״ל :

עב גמרא היה שם זיז אחר אין נוטלין חימנו בשבת נמחק :

רשי בד״ה תוך ג׳ כו׳ למטה מעשרה לא אמרינן הואיל כו׳ שהן רשות הרבים הרי היא כו׳ למטה מג׳ נמי לא מחייב כו׳ כלב אלא אם כן כו׳ כצ״ל והד״א : בד״ה אי נימא נמחק וצריך לומר דמיפק לרשות היחיד לחצר : ב״ד עד עשרה כנ׳ הרבה ובלבר כו׳ הד״א :

תוספו׳ בד״ה ניחוש דילמא כו׳ ולאביי ורבא נמחק ורבא : מדקתני וכן כו׳ :

דף צט עא גמ׳ אמר רב יוסף בחפצים שצריכין כו׳ אמר אביי היא היא כו׳ כצ״ל :

רשי בד״ה היפך בדוק להוציאו בחוץ הסר : בד״ה מוחלפות כו׳ ויצא הימנה נ״ב ומדברי התוס׳ יראה כפשוטו דמהפכינן דברי רבי יהודה לד׳ מאיר ודוק :

בד״ה לא תחליף כו׳ היא דמתניתין למישדייה בניחו כו׳ הד״א :

ד״ה כח פצים צריך להיות בחפצים :

תוספו׳ בד״ה זרק ונח כו׳ דסתם זרק נח החפץ כו׳ דייק דאיירי בלא מתכוין כצ״ל :

בד״ה היה אוכל כו׳ שהבשר מיטמא מחמת משקין כו׳ בכל שהוא טימאו ומטמו היה רוק לח עליהן שנטמא כו׳ כצ״ל : בד״ה וכן בגת כו׳ ועל ידי כן כו׳ כצ״ל :

עב גמרא ורבא אמר לעניין מעשר כו׳ כצ״ל : שם ומגבירה ירו למטה משלשה סמוך לגג ויצרף נמחק :

רשי בד״ה שותין על כו׳ קבע היא ופטור כו׳ והד״א : בד״ה על החמין כו׳ קבע אבל כו׳ והד״א : בד״ה ומן הצינור כו׳ וליכא למימר לבוד וכיון דלמטה מעשרה הוא ליכא איסורא כו׳ גבי קולט למטה מעשרה כו׳ הוא מקום פטור כצ״ל וד״ה

והשאר

והשאר נמחק ובמקום זה נרשם גמ׳ואחר כך נמחק: בד״ה מצריף כו׳והוי
כשואב ממנה בצל׳: בד״ה תנא אם כו׳ברוחב הס״ר: בד״ה אי נימא כו׳
ארבעה טפחים למה לי כו׳הד״א ונמחק גמרא: בד״ה וטעמא כו׳ לרשות
הרבים הס״ד: בד״ה והא קא משמע לן כו׳רשות היחיד וממלאין כו׳הד״א:
בד״ה מבוי ראשו כו׳ושני צידיו אחד ים וגידודיו גבוהין כו׳ כצל׳: אחר
דבור המתחיל מתניתין באשפה דרבים נרשם מתניתין ואחר דבור המתחיל
לא ישב כו׳נרשם גמרא: בד״ה משלטלין תחתיו כו׳מחיצה עשרה שאין
העניפים נמוכין אלא בראשן והולכין כו׳בצל׳ והד״א והשאר נמחק: בד״ה אלא
בבית סאתים כו׳מוקף לדירה בצל׳ והס״ד:

דף ק עא גמרא מן הארץ שלשה טפחים כו׳ראמר התם שב ואל תעשה כו׳עדיף דאי לא יהיב
רשי כו׳בצל׳:
בד״ה וכן אניגרא כו׳לרבה שרו דמורד הגידודים דכל פחות כו׳ בצל׳: בד״ה
משפס דנפיר הס״ד: בד״ה ינתנו במתנה אחת כו׳בצל׳:

עב גמרא אי אית ליה ולא זבינא ליך בצל׳:
רשי בד״ה דלא קא כו׳צריך להיות לא קא כו׳והעשה דונתן על כו׳ בצל׳: בד״ה
קא נתרי כו׳ואתי למישרי תלושה דלח נהי דעליה דיבש אנא כו׳בצל׳: בד״ה
בקעה מצי כו׳כבקעה וו כו׳בצל׳: בד״ה יבשים צל׳ ביבשים: בד״ה לדבר
מצוה תשמיש ברגלים כו׳הד״א: בד״ה צער העיבור עוברות חולות הן בצל
והס״ר: בד״ה דמרציא כו׳מראה לפניו כו׳בצל׳:

דף קא עא גמר אמר רבה כאן קודם בר׳כן הוא בס״א: שם רבא אמר סיפא אתאן כו׳בצל׳:
רשי בד״ה הדלת שבמוקצה רחבה שאחורי הבתים כו׳בצל׳: קודם דבור המתחיל
מחצלת נמחק גמרא ונרשם אחריו: בד״ה גשמה כו׳אותה הס״ד ואחר כך
מדורתא היסק גדול הד״א: בד״ה לא יעמוד אדם ברשות היחיד כו׳ אצלו
וכן לא כו׳בצל׳ והד״א: בד״ה נועל כו׳צריך להיות ונועלין פתח חנותן ועומדין
ברשות הרבים כו׳: בד״ה חייבין בו׳גביה שבות בעלמא בו׳ בצל׳: בד״ה
סיפא כו׳לאיפלוגי אשערי כו׳הד״א: בד״ה לא יעמוד כו׳ מפתח ויפתח בו׳
הכל דבור אחד:

תוספו׳ בד״ה וכן ביעתא כו׳אלא כשצריך לאויר כו׳ בצל׳.

עב גמרא ושמע מינה הדר ביה רבי מאיר כו׳בצל׳:
רשי בד״ה שערי גינה כו׳ורשות היחיד הן הס״ד: בד״ה למחר פותח ונועל כו׳
לקמיה מפרש בו׳כרמלית היא דרחבה ד׳כו׳שעל גביו למטה מעשר׳ קמטלטל
כו׳ בצל׳ ונ״ב בס״א מדוייקים נמחק כל הדבור ואמת שלשי מפרש אחב להיפך
והוא לשון ראשון של קונטרס וחזר בו ורשי׳ כאשר פירשו התוספות: בד״ה
למחר פותח ונועל וכו׳ועל האסקופה הוא עומד ומשלטל מפתח בו׳בצל׳:

בד"ה שמוציא מרשות כו' לדבנן ובטל אצל כו' כצ"ל: בד"ה הדר ביה רבי מאיר משערי גינה מדקשרי לעמוד על האסקופה כו' כצ"ל והשאר נמחק ונכתב בצדו בס"א אינו והוא לשון ראשון של קונטרס: בד"ה שיש בראשו כו' כדמפרש בגמרא הס"ד: בד"ה בניטל באגדו כו' לטלטלו על ידי אותו חבל כו' כצ"ל:

תוספו' בד"ה מביא מפתח כו' וכן דמשמע דומיא כו' כצ"ל: בד"ה כי פליגי כשאינו ניטל באיגודו לי מפרש כו' סבירא להו כר' יהודה דשרי בנגרר והכא איירי כו' כצ"ל:

דף קב עא גמר' רבי יהודה אומר זה אף במדינה כו' מאי תיבעי ליה לא שמיע כו' כצ"ל: שם מחזקה אדריבה כו' כצ"ל וכן בלשי: שם עראי הוא ושפיר דמי כו' נמי טפח נמי לא אמרן כו' כצ"ל:

רשי בד"ה בשאין ניטל כו' נפסק רבי אליעזר כו' הלא: בד"ה והמונח כו' ממש ור' יהודה כו' ממש הוא אלא כו' כצ"ל: בד"ה נקמז כו' בחור האסקופה ונפחת אותו חור ויוצא הנגר כו' כצ"ל: בד"ה שיש בהם טפח שרוחב של מעגל כו' כצ"ל: בד"ה ובלילא בעי אוירא הנאת הקור מפני הבל הקיץ כו' כצ"ל: בד"ה כרוך בודיא כשתסתלק כו' כצ"ל: בד"ה מותר לנטותו כו' ולהסתלק כדלת בעלמא כצ"ל: בד"ה כילת חתנים לאו אהל הוא מפני כו' הל"א ונ"ב כזה:

ברבו' המתחיל שאין בפחות כו' נכתב בצדו כזה: באותו דבור אהל כלל אבל כו' דמי ואסור לנטותה הכל דבור אחד; בדבור המתחיל בשיפועה כו' ונקליטין הרבה יוצאין ממנה כו' נכתב בצידו כזה: באותו דבור עליהם מנקליטין שבראשה כו' פרוסה סביב המיטה לרפנות בן צריך להיות:

תוספו' בד"ה כי פליגי כו' והדקין שבפרצה דבעי שיהיו גבוהים מן הארץ צריך לפרש אף על גב דיכול לעמוד על ידי אותו חבל ומכל מקום אינו כו' כצ"ל: בד"ה ההוא שריתא כו' מיניה דמר ואפילו בת תרי כורי ולא שרי לי כו' כצ"ל: בד"ה זיל כרוך בודיא ושייר בה טפח כל זה נמחק וצ"ל לא אמרן אלא שאין בשיפועה טפח כו' פירוש הקונטרס שיש כו':

עב גמרא אבל לא במדינה ואם בתחילה כו' לכתחילה נמי אלא לא קשיא הא כו' כצ"ל:

רשי׳ בד״ה שמא יתקע כו׳ והגרזן והויא כו׳ הל״א: בד״ה של בור ושל דות דהוי בנין המחובר לקרקע חשיב בנין בכל דהו כצ״ל והסר. ואח״כ מ״ה בור בחפירה דות בניין בתוך הקרקע אשקליינא: בד״ה מחוירה כו׳ לא שקיל ליה להחוירה נמחק: בד״ה רבי יהודה כו׳ אם הוחלקה דוחקה ומחליקה למכה כצ״ל והסר ואח״כ מ״ה שהוא ממרח מחליק גומות שברטיה מירוח חייב משום מוחק כצ״ל: בד״ה על קרקע צל על גבי קרקע: בד״ה לא שמיע כו׳ רבי פליג ר׳ יהודה כו׳ כצ״ל: בד״ה לרבי יהודה כו׳ דוחין והא דתניא עונבה כו׳ כצ״ל והל״א:

דף קג עא גמר׳ אי אביא דל״א קאמר אפי׳ לכתחילה כו׳ לא אמר דוחין לא כו׳ ולא קשיא הא ביד הא בכלי כו׳ הא בכלי אמר לך בכלי הא תנן כו׳ במדינ׳ הוא ולא גזרינן כו כצ״ל:

רשי׳ בד״ה אלא הא כו׳ ואמרי קושרה כו׳ דמכשירי מצוה דוחין כגון כו׳ כצ״ל: בד״ה אף היא כו׳ את הקול והואיל כו׳ כצ״ל והל״א: בד״ה הא והא רבנן דמכשירין שאי אפשר מבעוד יום דוחין והא כו׳ קולה והא כו׳ כצ״ל והל״א: בד״ה ורואה והוא כו׳ הריץ או יבלת כו׳ שם דבר אלא כמו כו׳ כצ״ל: באד״ה ועורות נמי לא כתוב כו׳ נ״ב ובפירוש החומש לא פירש הכי ע״ש: באד״ה שם דבר של המוס כצ״ל והסר: בד״ה הרכיבו כו׳ בר״ה או כו׳ הל״א: בד״ה מתניתין כו׳ דמתקן לה ועניין מלאכה קא עביד ודטפחים כו׳ כצ״ל והל״א: בד״ה ואידך כו׳ גמורא היא דלא כו׳ עצמו ובתחומין כו׳ הל״א: בד״ה אלא אמר כו׳ דשרי דשבות כו׳ הל״א: בד״ה גוללו כו׳ קדש הוא אלמא כו׳ ל״א: בד״ה ומבוי כו׳ אמרינן בכמה דוכתי כו׳ כצ״ל: בד״ה רבא אמר כו׳ רבי אלעזר היא דפליג נמי עלה דחהוא כו׳ וכל שכן שבות והא כו׳ כצ״ל והל״א:

תוספו׳ בד״ה הא בלחה הא ביבשה מתניתין ביבשה אפילו הכא אסרינן בכלי דשבות גדול הוא כצ״ל והסר ואחר כך מתחיל הדבור יבישה כו׳: בד״ה ולא אוקימנא כו׳ כי האי גונא ודאי כו׳ כצ״ל:

עב גמר לעולם רבנן ואי עלתה כו׳ ור״ת פשוט דרבי אלעזר דאמר כו׳ דברי הכל חייב וליטעמיך כו׳ ואם להוציא דם כו׳ במקום בגדים אפילו נימא אחת חוצצת שלא במקום בגדים שלש על שלש חוצצות פחות משלש כו׳ כצ״ל:

רשי׳ בד״ה מאי היא כו׳ משנינן דתניא כו׳ הל״א: בד״ה בשיניו כו׳ בכלי לא ואפילו כו׳ הל״א: בד״ה אילימא כו׳ מאתמול הסר: בד״ה אלא לאו כו׳ אב מלאכה ולמשקלה כו׳ כצ״ל: בד״ה אי דעלתה כו׳ הל״ן הסר: בד״ה הכי גרסינן כו׳ כלומר אע״ב כו׳ נ״ב לולי פה קדוש היה נראה בעיני לפרש כפשוטו ולא שיאמר התלמוד דרך חידות והכי פריך אי רבנן נשקליה ביד אלא ודאי מדלא שקלינה ביד שמע מינה דאסור ומאי טעמא הלא הא והא שבות בעלמא הוא אלא ודאי משום דסבר ליה אע״ג ביד הוא אב מלאכה וסבר ליה כרבי אליעזר דהתם

בפרק

בפרק חמצניע דאמר חייב חטאת והיינו דר׳ אליעזר דאמר החם מחלוקת ביד
כו׳ דאי מחלוקת בכלי אבל ביד לכולי עלמא אינו חייב חטאת אם כן מאי טעמא
דרבנן דהכא דאסרי ומסיק ולטעמיך לר׳ אליעזר דהכא נמי תפשוט דמאי טעמא
אסור ביד אם לא דסבר ליה דביד חייב חטאת ומשני דלרבי אלעזר ליכא
למיפשט מידי דלעולם ביד לכולי עלמא אינו חייב חטאת ואפי׳ הכא אוסר הכא
ביד משום דגזר יד אטו כלי כו׳ : באר מיתוקמא שפיר כמו שמתרץ לקמיה כו׳
דטעמא דבכלי לא משום דמכשירין לא דחו כו׳ דמהדרי נהי דאיהו גופיה משנית
ליה דלא אפשר כו׳ דהא ידו נמי שבות היא והכי שפיר כו׳ השתא ועוד כו׳ קא
שרו ליה כצל והדא : בד״ה אלא אי כו׳ כל דהו ה״ד : בדה״ אבל לא כו׳
ואסור הט״ר : בדה״ הוי יתור כו׳ הכהנים בביהונם כלומר בבגדי הדיוט כו׳
כצל : בד״ה לא אמרו כו׳ יתור בגדים ה״ד : ואחר כך מתחיל הדבור
ותיפוק ליה בין כו׳ : בד״ה ופליג׳ כו׳ משמע דלא פסיל כצל ואח״כ מתחיל הדבור
אדרבא דאמר כו׳ : בד״ה אדרבי יהודה כו׳ ואף על גב דלא ר״ה שלש על
שלש כצל :

תוספ׳ בד״ה מה לי כו׳ והא קאמר בפירוש אם לא כו׳ כצל : בד״ה הבי גרים כו׳ דבכלי
מודו דחייב חטאת כו׳ כצל : בד״ה אלא אי כו׳ טפי ותירץ דהיא כו׳ כצל :

דף קד עא גמר דחשיב ולרב יוחנן כו׳ כצ״ל : שם וכתיב הכל בכתב מיד ה׳ עלי השכיל נמחק
ונ״ב בספרים מדוייקים אינו : שם שמא ימלא לגינתו כו׳ כצל :

רשי׳ בד״ה לרבי יוחנן צל ולרבי יוחנן : בד״ה בחקין כו׳ וכשהגשמים נופלין עליו כו׳
כצל ונ״ב והרמ״כם פירש בעבור שמנונית בשר קדשים שוב שם : באר
דהאי ויפקדם בבזק מידי כו׳ כצ״ל נ״ב פירוש בשבדי חרסין : באר״ה יוצא
מבין החרסים כו׳ ולהב היוצא בנקב כו׳ כצל : בד״ה וממלאין כו׳ העורה
כגלגל טולן בלעז אבל כו׳ הדא : בד״ה דלא מבטיל כו׳ אבל מלח משנדרס
כו׳ כצל : בד״ה קא מוסיף כו׳ המזבח דכתיב כו׳ משום שבת ולא היא כו׳
כצל והדא : בד״ה הא קא כו׳ כהג פסולה כו׳ והתם י לקא טעמא כצ״ל :
בד״ה ומטיפין כו׳ ופיו צר ושל מתכת כו׳ כצל :

קב גמרא לא כל בורות הקרות התירו כו׳ כצל : שם ולא הם התירו כו׳ כצל ונ״ב ס״א
ולא הנביאים שביניהן והיא היא :

רשי׳ בד״ה תרו בה כו׳ קוסמין הט״ר ואח״כ מתחיל הדבור דברו שורין : בד״ה שהקרו
כו׳ עי׳ מקדה נמחק : בד״ה מאי זו כו׳ לא הוקרו דברים כו׳ כצל : בד״ה
אלא רב נחמן כו׳ מקור הנובע מתחדש כו׳ רעתה כצל וה״ד : ואחר כך מתחיל
הדבור ביר כמו באר : בד״ה בהן מוציאו כו׳ במקדש בהמיינו כו׳ בהמיינו
שאחזו דלא נגע כו׳ וגם במקדה לא מצינו כו׳ כצל : בד״ה לא לעולם כו׳ חייב

וטעמא כו׳ הד״א ; ב״אד מי שנעשה אב הטומא׳ נמחק : בא״ד ומטמא אדם וכלים
כו׳ עד הערב פירוש נפש כו׳ אלמא טמא מת כו׳ כצ״ל : בד״ה המכניס שרץ
גרסו הס״ד ואחר כך מתחיל הדבור שהויי עדיף כו׳ דמשום כבוד שכינה כו׳
כצ״ל :

דף קה עא גמר לבנות ולתקן ולהוציא כו׳ כצ״ל : שם בפיסקא ושאר כל המקומות נמחק וצ״ל
רבי שמעון אומר : שם בפיסקא שלא התירו כו׳ כצ״ל :

רשי בד״ה ויבאו הכהנים לפנימה בית ה׳ בהיכל ויוציאו כו׳ כצ״ל והד״א : בד״ה
ויקבלו כו׳ כהנים בן ננס כו׳ ובשבת נמי לא דחינן שבות כצ״ל והד״א : בד״ה
מסייע כהני דאמר לקמן כו׳ כצ״ל : בד״ה יכנס דמשלך כו׳ כדמפרש ואזיל
הס״ד : בד״ה קשירה כו׳ במדינה גזור שמא כו׳ כצ״ל :

תוספו׳ בד״ה אמר רבי יוחנן כו׳ כדפרשינן אלא בא לאסמוכי כו׳ כצ״ל :

הדרן עלך המוציא תפילין פרק עשירי

וסליקא לה מסכת עירובין
בסייעתא דשמיא

פסחים

פרק ראשון

דף ב עא גמר א כמאן דאמר צפרא נהר כו׳כן צריך להיות :

רשי בדבור המתחיל ובמה אמרו לקמן במתניתין הוא סוף דבור : בדבו׳המתחיל שתי שורות כו׳להביא יין הוא סוף דבור : בדבור המתחיל והא קיימא לן כו׳דברכות הוא סוף דבור : בדבור המתחיל אלא תריץ הכי הוא סוף דבור ואחר כך מתחי׳הדבור קרייה רחמנא לנהורא כו׳האי ויקרא כו׳בן צריך להיו׳ : באותו דבור קרא לבריאה נכתב בצדו ספרים אחרים לברייה :

תוספות בדבור המתחיל כאור בוקר צריך להיו׳וכאור בוקר : בדבור המתחיל והא ק״ל כו׳ואיכא למאן דאמר התם שני חלקים כו׳נכתב בצדו פירוש לכל הפחות וכל שכן למאן דאמר תלתא חלקי מיל שהוא ג׳רביעית המיל והוא מהלך אלף ור״ק אמה וקל להבין . ומה שאמר שעה גדולה אין זה שעה של אחד מכ״ד ביום דהא מיל גופא מהלך שליש שעה פחות חלק ל׳אלא שעה גדולה כלומר עת גדול וקל להבין :

ע״ב גמר׳ לאור ואין ואל יראה בעפעפי שחר מדקאמרי כו׳כן צריך להיות : שם לייט ליה איוב למזליה כו׳נכתב בצדו נראה בעיני שדעת המקשן היה שאיוב אמר לרוב צערו ודאגו שיקוה ליום ואין כדרך חמצטערין מרוב פחד ובהלה בלילה ומקוין ליום ואין כלומר כאילו אינו כי שעה קטנה נראה בעיניהם כשנה ועל כרחך משני דאיוב לייט למזליה לגמרי וקל להבין : שם הא איכא לילה כו׳כן צריך להיות :

רשי בדבור המתחיל ואומר אך כו׳ולילה חושך שהייתי כו׳יום אלמא הכי קאמר

כו׳לי יום כן צריך להיות והוא סוף דבור והכל דבור אחד: ואחר כך מ״ח
חדבור אני אמרתי כו׳האיר בעדני שהודיע כו׳כן צריך להיות: ברבור חמתח׳
בודקין חמץ הוא סוף דבור: ברבור המתחיל הכי קאמר כו׳והיום אסור
הוא סוף דבור: ברבור המתחיל שעות דרבנן לבד איסור של תורה כו׳כצל׳:
ברבור המתחיל ואידך ההוא כו׳ובני אדם שאינן בקיאין בשעור נכ״ב
בצרו פירש אפילו ביום שאינו מעונן ומשום הכי שורפין בתחילת שש ואוסרין
כל חמש משום יום המעונן ששועין אפי׳ בשתי שעות כדלקמן וקל להבין:
ברבור המתחיל לאור עיבורי כו׳שהיום נתקדש וקרי עבודו כו׳כן צריך להיו׳:
תוספ׳ ברבור המתחיל מאימתי כו׳דבאיסור ודאי פליגי ובגליל כו׳נכתב בצרו פירש
שהן אוסרין לאפוקי בני יהודה שמתירין כר לקמן: ברבור המתחיל רבי
אליעזר כו׳פועל בכניסתו משלו ביציאתו משל בעל הבית פירש מיציא״ו
כו׳כן צריך להיות:
דף ג עא רשי׳ ברבור המתחיל המפלת כו׳הרבה יכול כו׳הכל דבור אחד: ברבור המתחי׳
בית הילל כו׳קרינא ביה ובית שמאי כו׳הכל דבור אחד: ברבור המתחיל
אם שיוה כו׳של שמנים דמיה טהורים כו׳כן צריך להיות: ברבור המתחיל
לא״ר שלישי נמחק ויתחיל הדבור אור לשלישי אור כניסתו כו׳: ברבור
המתחיל מה להלן כו׳עד בוקר באש תשרפו כן צריך להיות ונכתב בצדו פי׳
בקרבן פסח כתיב והוא הדין תודה דכתיב גבה לא יניח ממנו עד בוקר ודלוק:
ברבור המתחיל תלמוד לומר בצו את אהרן ר״הוא סוף דבור: ברבור
המתחיל ביום השלישי כו׳וקרא דלעיל בקדושים תהיו נכתב בצדו פי׳והנותר
עד יום השלישי באש ישרף משום דעיקר קרא אירי באכילה וקל להבין:
ברבור המתחיל בזב כתיב כו׳שוין בשניהם נכתב בצדו פי׳באיש ובאישה
כל אחר כדינו אבל לא שדין המרכב וחמושב שוה וקל להבין:
תוספ׳ ברבור המתחיל תלמוד לומר כו׳באות״ לילה דתכף לאכילה כו׳כן צריך להיו׳:
עב גמרא דדור נמי ליכא משום ביעתותא דהר איכא ובאוריי׳כו׳כן הוא בספרים אחדי׳:
שם מי קא ספו לך מאליה נכתב בצדו נראה בעיני לפרש דרבי יהודה בן בתירא
דחה להאי גוי ברברים ואמר לו מעולם לא רימית את היהודי׳כי בודאי הכירוך
ואפילו הכי לא השגיחו ביך כי לא אסרה תורה לבן ערל שלא יאכל בו אלא
מן המובחר כגון האליה והרומה לו ומזה לא נחנו לך אלא מן הכחוש וחדע שכן
הוא שהרי כשתעלה עוד ותשאל מהם שיחנו לך מן האליה לא יחנו לך כלל
ואם כן בודאי כשיעלה ישאל מהם שהרי הגוי ידע האמת שהם לא הכירוהו וקל׳
אבל אין נראה לפרש כפשוטו שאמר ליה תבקש אף מן האליה מאחר שאין
מכירין אותך דאם כן איך סבר רבי יהודה בן בתירא שלא ירגיש הגוי כי אין

יבין הגוי שרבי יהודה יתן לו עצה לרמאות עוד את אחיו בירושלם ודוק׳:
שם אמר להו מאליה ספו לי כו׳כן צריך להיות:
רשי׳ ברבור המתחיל רכבת כתיב כו׳ואפילו הוא מגונה נכתב בצדו פירוש אפילו בלשון מגונה ידקדק אדם לקצר את לשונו אבל אין לפרש שיקצר את לשונו אפילו אם אי אפשר לו אלא שידבר בלשון מגונה זה אינו דאם כן מה תועלת במדרש של הסרון זה הלא שמעינן כבר להדיא מדברי התורה בכל המקומות שכתו׳בהן שמא ודוק׳: ברבור המתחיל אין בודקין כו׳אשה הוא סוף דבור:
ברבור המתחיל מן המובח כו׳בית דין מייחסי כהונה כו׳כן צריך להיות:
ברבור המתחיל ספו לי מאליה כו׳כן צריך להיות:
רף ד עא גמרא כי סליק להתם אמר ליה אייבו קיים כו׳אמר ליה אייבו קיים אמר ליה לשמעיה כו׳אסיסני ברותא בדקו כו׳כן צריך להיות: שם נבדוק מצפרא דכתיב בו׳נכתב בצדו כגירס הר״ף הכי וכי תימא זריזין מקדימין למצוה כדכתיב וביום השמיני וכו׳נבדוק מצפרא אמר רב נחמן בר יצחק בשעה שבני אדם כו׳:
רשי׳ ברבור המתחיל רב בר כו׳הוה אייבו כו׳הכל דבור אחד: ברבור המתחיל אמר ליה רב הוא סוף דבור: וכן אחר כך אמר ליה רב גם כן סוף דבור:
ברבור המתחיל אייבו קיים כו׳ושקשה בעיני לומר כו׳כן צריך להיות: ברבור המתחיל חלוץ לי כו׳ואחותי הוא סוף דבור: ברבור ד״המתחיל והוליך כלי כו׳ומקצתו ככולו כו׳כן צריך להיות: ברבור המתחיל אביף ימא אסיסני בירונא אתקן בירונות אם היו כו׳אביף ימא אסנא ברותא ופירו׳כו׳תמיד סנאים שעל כו׳ברוש ברותא כן צריך להיות: ברבור המתחיל ואור הנר כו׳הא ילפינן לקמן כו׳כן צריך להיות: ברבור המתחיל חובת הדר כו׳ויצא בד״אבל הכא בדיקת חמץ כו׳הכל דבור אחד ונכתב בצדו פירוש דאי הוה בדיקת חמץ דאורייתא אם כן הוה אמרינן דבודאי על המשכיר הוא מושל שהרי ביתו הוא ודוק׳: ברבור המתחיל נאמנין כו׳ בעליו אמש הוא סוף דבור:
תוספ׳ בו בור המ״תחיל אבא קיים כו׳פירש רבי חננאל פירש רבי חייא כו״כן צריך להיות: ברבור המתחיל שנאמ׳כו׳זריזין מקדימין למצות כו׳כן צריך להיות:
עב גמרא מתוקנים וממאי דלמא כו׳אלא מאי משום אמירה בו׳כן צריך להיות:
רשי׳ ברבור המתחי׳דקסבר האי חנא הוא סוף דבור: ברבור המתחיל כל הכתי׳ כו׳למידק הא לא כו׳מיבעיא לך תיפשוט כו׳כן צריך להיות והכל דבור אחד:
תוספ׳ ברבור המתחיל מראורית׳כו׳דתניא בשמעתין רבי עקיבא אומר אינו צריך כו׳כן צריך להיות: ברבור המתחיל הימנוהו רבנן כו׳אלו נאמנין להעד בגודלן כו׳כן צריך להיות: ברבור המתחיל ד״משכיר כו׳נראה לרבי שמעון בן אלעזר כו׳כן צריך להיות: ברבור המתחיל ואימא כו׳הוה מצי לשנויי כו׳

נכתב בצדו ולי נראה דלא קשה מידי דבשלמא לקמן דדרשי׳ אך ביום הראשון
ליום י״ד מהיכא תיתי ליל יום י״ד דהא יום כתי׳ לרבויי יום י״ד אבל הכא דאתא
לליל ט״ו דליום ט״ו לא צריך קרא אם כן שפיר דרשינן ביום הכניסת יום
הראשון ולוק:

דף ה עא רשי׳ בדבור המתחי׳ אך חלק כו׳ לחלק חציו לאיסור וחציו להתיר כו׳ דלץ הלק ומר
זנש״ת ותופס כו׳ כן צריך להיות: בדבור המתחיל ראשון כו׳ בלאו רומיא
דקראי כו׳ הראשון ראשון קודם כו׳ כן צריך להיות: בדבור המתחיל
מראשון כו׳ מדכתיב בהנהו שבתון כו׳ כן צריך להיות: בדבור המתחיל אלא
מהני כו׳ רבי ישמעאל הוא סוף דבור: בדבור המתחיל לא תשחט כו׳ שש
ומחצה הוא סוף דבור: בדבור המתחיל זמן שחיטה כו׳ זמן איסורו שוה
כו׳ כן צריך להיות:

עב גמרא נאמר ולא יראה לך שאור בכל גבולך לפי שנאמר ולא יראה כו׳ כן צריך להיות
ונמחק ולא יראה לך חמץ ונכתב בצדו נראה לי דלא גרסינן לפירוש רשי׳:

רשי׳ בדבור המתחיל ושמע מינה כו׳ יצאת דתניא כו׳ הכל דבור אחד: באותו
דבור ללאו יצאת שהיתה בכלל לא תעשה כו׳ כן צריך להיות ונכתב בצדו
נראה לי: באותו דבור לבדו רבי נתן כו׳ הכל דבור אחד: בדבור
המתחיל והלא כבר נאמר ולא יראה לך שאור בכל גבולך כו׳ כן צריך להיות:
בדבור המתחיל יכול נלמוד כו׳ יראנו ודיו דהא כו׳ כן צריך להיות:
בדבור המתחיל אין לי כו׳ כממנוך הוא סוף דבור ואחר כך מניין גם כן הוא סוף
דבור: בדבור המתחיל ואין לי כו׳ דכתי׳ הוא סוף דבור: בדבור המתחיל
ועדין כו׳ תלמוד לומר כו׳ ולקמיה כו׳ כן צריך להיו׳: בדבור המתחיל ופרכינן כו׳
שבעת ימים בפרשת ראה וכתיב ולא יראה לך חמץ ולא יראה לך שאור
בכל גבולך בפרשת בא ואם אינו כו׳ גביה ראיה דהא כו׳ כן צריך להיות:
בדבור המתחיל הניחא וכו׳ אסור הוא סוף דבור:

דף ו עא גמרא לא קא מבעי לן דחייב כו׳ כן צריך להיות:

רשי׳ בדבור המתחיל חייבת כו׳ שנאמר לי כל בכור בישראל כו׳ כן צריך להיות:
בדבור המתחיל רמצי כו׳ במעות הוא סוף דבור: בדבור המתחיל עיסה
ארנונא כו׳ קלא והדתניא כו׳ הכל דבור אחד: בדבור המתחיל המפרש מן
היבשה ליכ הוא סוף דבור ואחר כך למקום רחוק הוא גם כן סוף דבור:
בדבור המתחיל דעתו לחזור כו׳ ואינו שלו ובשראהו עבר עליה נכתב בצדו
משמע דעל מה שמצא אינו עובר עליו כל זמן שלא ראה אותה עד עתה אפי׳ לא
בטלו ודבר תימה הוא נהי שלא היה בידו לבער מכל מקום חמץ שלו בביתו
הוא ועובר בכל יראה כל זמן שלא בישלו והנרא׳ בעיני לפירו׳ איירי בספק שלא

ידע

ידע בודאי שיש לו חמץ בביתו וכן אירא בירושלמי ומשום הכי אינו עובר אלא משעת הידיעה ומכל מקום איכא למיפרך ממה נפשך אם בא לביתו ביום טוב וסבירא ליה לרשי שאין יכול לשורפו ביום טוב אפילו לא בטלו אם כן אונס הוא כמו שהיה עד עתה ואם בחול המועד ישרפנו מיד ויש לומר דחיישינן שמא ישהה רגע אחת בפרט מאחר שבא מן הדרך שמא יתעצל מעט אבל אותם שפירשו דאיירי אפילו בודאי חמץ צריכין לפרש דאיירי בביטלו ואפי׳ הכי אין נכון שיהיה חמץ בביתו אצלו וכן יראה מלשון הרן למעיין בו ולא משום שעובר בבל יראה וד״וק:

עב גמרא דאי לא תימא הכי כלל ופרט כו׳ נכתב בצדו יש להקשו׳ מאי דייק מכלל ופרט דילמא לא אמרינן אין מוקדם ומאוחר בתורה אלא היכא דאיכא הוכחה אבל בלא הוכחה וטעם למה אית לן למימר אין מוקדם ומאוחר ונראה בעיני משום דדרשינן לפעמים כלל ופרט אפילו נגד הקל וחומר ואם כן איכא גם כן הוכחה לומר אין מוקדם ומאוחר בתורה ובפרט לפי מה שכותבין התוספות במסכת נזיר דבכל כלל ופרט שאין בכלל אלא מה שבפרט איכא לאקשויי אם כן הכלל למאי וכן בפרט וכלל הפרט למאי אתא וצריך לומר משום דאיכא קל וחומר או מה הצד דהוה מרבינן או ממעטינ׳ אם לא דאתי הכלל ופרט וממעט בעל כרחך או הפרט וכלל ומרבה בעל כרחך ומתחיל הדבור פריך לימא אין מוקד׳ ומאוחר כו׳ וד״וק:

רשי בדבור המתחיל ונכתב ברישא כולו לא כו׳ כן צריך להיות: באותו דבור להאי בראש הספר נכתב בצדו פירוש ריש ספר במדבר וקל להבין: באותו דבור ופרשה זו בפרשת בהעלותך כן צריך להיות: בדבור המתחיל הא ניחא כו׳ אין דנין כו׳ ופלוגת כו׳ כן צריך להיות: באותו דבור בפרק כל המנחות באות מצה נכתב בצדו איתא להדיא לשם דאפילו בשתי פרשיות דנין דחד פסוק בויקרא וחד בצו את אהרן ובהחובל פליגי אפילו בפרשה אחת ועניין אחד אלא שרחוק ממנו קצת ולפי דעת רשי מה שמשני בתרי ענייני לא כלומר שהוא שני ענייני ממש אבל עניין אחד אפילו בפרש׳ אחרת דנין לאותו מאן דאמר דדנין כלל ופרט המרוחק אכן התוספות לא סבירא להו לשם בפרק החובל כרשי אלא כל שני פרשיו׳ הוי תרי ענייני ולא דנין ולא חשבי אתקפתא דרב אדא דפריך לשם דאפילו מרוחקין בשתי פרשיות דנין כו׳ אלא כרבי אפרוטיקי דסבירא ליה אין דנין עיין שם: בדבור המתחיל וכי תימא כו׳ חשיבי ושימור כו׳ הכל דבור אחד: בדבור המתחיל והתניא כו׳ שבה קישואין כו׳ הכל דבור אחד:

תוספו׳ בדבור המתחיל אבל בתרי כו׳ משום די׳ הדברות חשיבי כחד עניינא כצ״ל:

המקדש

דף ו׳ עא׳ רשי׳ בדבור המתחיל המקדש אשה הוא סוף דבור:

תוספ׳ בדבור המתחיל בלבער כולי עלמא כו׳ ולא לשם מורנא נכתב בצדו פי׳ שיש תולעת בערלתו; באותו דבור אינו מברך אלא אחר אירוסין נ״תב בצדו ואנו לא נוהגין כן בגליל הזה:

עב גמרא רשי׳ דכתיב הנני בעת ההיא אחפש כו׳ דעון רבה מישתכח כו׳ כן צריך להיות:

בדבור המתחיל וכי לא כו׳ לסופו אבל כו׳ הכל דבור אחד; בדבור המתחיל פסח וקדשים כו׳ ושחט הוא סוף דבור; ואחר כך מתחיל הדבור נפק ביה כו׳:

בדבור המתחיל למדנו כו׳ בגביע בנימין כן צריך להיות:

תוספ׳ בדבור המתחיל ונרות מנר כו׳ חיפוש דנר מחיפוש כו׳ נכתב בצדו פי׳ שהחיפוש תהא לאור הנר גבי חמץ מחיפוש ירושלים שהוא בנרות וקל להבין:

דף ח עא רשי׳ בדבור המתחיל בשאין הכלב כו׳ הכי מפרש לה רבן שמעון כו׳ כן צריך להיו׳:

תוספות בדבור המתחיל מישה כו׳ אין צריך בדיקה אלא משום כו׳ כן צריך להיות:

עב גמרא לא יחמור איש את ארצך וגו׳ מלמד כו׳ כן צריך להיות:

רשי׳ בדבור המתחיל גאם היה כו׳ גג השורות הוא סוף דבור ואחר כך של חיצונה וגם הוא סוף דבור:

תוספות בדבור המתחיל שיזכה כו׳ מי שאינו תוהא כו׳ כן צריך להיות:

דף ט׳ עא׳ רשי׳ בדבור המתחיל אין חוששין כו׳ וצריכנא לחזור ולבדוק כן צריך להיות והוא סוף דבור; בדבור המתחיל ארבעים יום כו׳ על הזנות הוא סוף דבור:

בדבור המתחיל ודאי טבילי כו׳ ודאי טבל משום דרוב כו׳ מתחת ידו כן צריך להיות והוא סוף דבור:

תוספות בדבור המתחיל כדי שתהא כו׳ דאין ישראל מאכיל לבהמתו כו׳ נכתב בצדו פי׳ שאסור קודם הדמה בעודו טבל וכל שכן אחר הדמה מן התרומה עצמה ומתחיל הדבור אסור לישראל להאכיל לבהמתו כרשיני של תרומה אפי׳ היא שלו כגון שנפלה לו מאבי אמו כהן והעיקר קאי על כהן ששכר בהמתו של ישראל שאסור להאכילה כרשיני של תרומה משום שהוא הנאה של בילוי וכן וכן הוא להדיא בתוספות פרק אלמנה לכהן גדול עיין שם:

בדבור המתחיל בשפחתו של מציק וכו׳ ובא כו׳ תלמוד לומר אשה והא דפריך כו׳ כן צריך להיות:

עב גמרא נהי דשיורי משיירא מיגרר מיהת ודאי גררום בההיא שעתא לישנא אחרינא נמחק ונכתב בצדו בספרים מדוייקים אינו; שם שתי קופות אחת של חולין

רשי׳ ואחת של תרומה כו׳ כן צריך להיות:

בדבור שחולדה כו׳ וברדלס פותח טפח כו׳ כן צריך להיות ונכתב בצדו נראה לי דרשי׳ סבר שלא יהא חלל חוריהן אלא פותח טפח דאי אינו פותח טפח הוי

בסתום

נסתום והוי בוקע ועולה ושמא הכהן עומד עליו אבל פתח החור שנכנס לבור
אף ר"י מודה שאינו פותח שפתח כמו שפירשו התוספות ודוק: בדבו' המתחיל
בורדלס צריך להיות בורדלס: בדבור המתחיל פירו' פרוסה כו' ונכנס לבית
הוא סוף דבור:

תוספו' בדבור המתחיל היינו תשע כו' ומדרבנן אסרו בקבוע זו דמראורייתא כו' כצלל:

דף י עא גמרא ובא חבירו והלך בשני כו' כצלל:

רשי בדבור המתחיל אחד טמא כו' שלא יאהיל הוא סוף דבור ואחר כך מתחיל
הדבור הלך כו' וכן אחר כך צריך להיות והלך שהלך הלך: בדבור המתחיל
אם נשאלו כו' טהור ואם כו' הכל דבור אחד: בדבור המתחיל עליו ועל כו'
טהורים אתם הוא סוף דבור: בדבור המתחיל הניח מנה של מעשר שני הפך:

תוספו' בדבור המתחיל בבת אחת כו' דהיינו מדרבנן כו' כן צריך להיות: בדבור
המתחיל על בדק כו' וסגי אפילו לר' מאיר כו' נכתב בצדו נראה לי לפרש דהכי
קאמר וצריך לבטלו לרבי מאיר ולרבנן אין צריך לבטלו ובדאורייתא פליגי
כגון שבדק חמץ ולא ביטלו אבל אי ביטלו סגי לכולי עלמא אפילו לרבי מאיר
רצה לומר אפילו אם תרצה לומר דלא קשה הכא מה יעשה כו' לא צריך לחזור
ולבדוק יפה בזריזות אפילו הכי סגי הכא ודאי אפילו לרבי מאיר כו' מאחר
שבדיקת חמץ מדרבנן אלא שהדרן קושין לדוכתא מדקאמר פלוגתא משמע
דפליגי בית ודוק:

ב גמרא שאני אומר אדם טמא נכנס לשם כו' רבי שמעון בן גמליאל אומר הבית טהור
בו' כן צריך להיות:

שי בדבור המתחיל ונכנס אחריו כו' הכנר בו שאין כו' כן צריך להיות: בדבור
המתחיל לבתר כו' דגזרינן דילמא אייתי כו' כן צריך להיות: בדבור המתחיל
משקרב העומר בו ביום יוצאין ומוציאין כו' נכתב בצדו במנחות פירש רש"י
בזה הלשון משקרב העומר מיד כשיוצאין מוצאין שוקי ירושלם כו':

וספו' בדבור המתחיל הניח בזוית זו ומצא בזוית אחרת פלוגתא כו' כן צריך להיות:
בדבור המתחיל שאני אומר כו' ואם תאמר דהכא ובפ' קמא דחולין גבי צלוחית
תלינן באדם טמא ובפרק קמא דנדה כו' כן צריך להיות: בדבור המתחיל
בממוניה כו' אמר לעיל דניחא ליה כו' נכתב בצדו ואני אומר דאינו דומה כלל
להא דלעיל דלא אמרינן ניחא ליה לאינים כו' אלא דוקא שיכול לקיימו בגופו
אלא שאינו רוצה להטריח כי האי גוונא אמרינן דניחא ליה כו' אבל כגון הכא
שלא יכול לקיימו בגופו ופטור אף בממונו לא אטרח ודוק: בדבור המתחי'
ואם לא בו' שלא יעפור בבל יראה נכתב בצדו ואף על פי דהכא בעל כרחו
שיירי בביטלו ראי לא ביטלו וכימשום גזירה דשמא יאבלנו יהא עובר בבל

יראה ובל ימצא דעכשיו אין שייך לבטלו לאחר איסורו בדלעיל מכל מקום
תחילת התקנה שעשו חכמים שצריך לבדוק היינו משום בל יראה כו׳ כדפירש
רש״י בריש מכילתין ולא רצו חכמי׳ לסמוך על הביטול לחוד כמו שפירשו התו׳
שם ומתחיל הדבור אין שייך בדיקה אלא במקום ששייך לעבור בבל יראה ובל
ימצא אם לא בטלו אבל לא התקינו בדיקה משום אכילה לבד ודוק:

דף יא עא גמר׳ והתניא בבור שאחזו דם אפילו כו׳ כן צריך להיות:

רשי כדבור המתחיל גזל בית כו׳ לא מבית הזבלין כו׳ נכ״ב בצדו פירוש שד״ה
הצריכה לזבל רש״י: בדבור המתחיל מאי איכא למימר כו׳ דאמר מיחו ולא
מיחו כו׳ נכתב בצדו פירש שיש חילוק בין מיחו ללא מיחו כלומר אף על פי
שיש דברים שהן שלא ברצון חכמים מכל מקום קצת דברים מיחו וקצת דברים
לא מיחו כגון הכא דקתני לא מיחו משמע אף על פי שגם כן שלא ברצון חכמים
מכל מקום לא מיחו ומשני רבי יהודה היא דאית ליה הכי בדוכתא אחריתי גבי
ששה דברים עשו אנשי יריחו כו׳ על ג׳ מיחו חכמים ועל ג׳ לא מיחו ומביא לקמן
דף נ׳ עיין שם: בדבור המתחיל הוא עצמו כו׳ לאיסו׳ גדול מזה כן צריך להיות:
בדבור המתחיל מנשפת כו׳ מבערת הוא סוף דבור: בדבור המתחיל קשר
של קיימא במסכת שבת הוא סוף דבור:

תוספו׳ בדבור המתחיל אבל לא כו׳ יש להתיר כמו משום פסידא נכ״ב בצדו ואמר
ליה אם כן מאי פריך רבי מאיר אומר דילמא חמץ הוא דשרי משום מצות
ביעור והוי כמו פסידא ורבי מאיר שרי פסידא דהא סבירא ליה קוצרין זה אינו
דרוקא לרבי יהודא דשרי קמח וקלי משום עולי רגלים אף על גב דליכא פסידא
ממש הוא הדין מצות ביעור חשיב נמי כפסידא אבל רבי מאיר אינו שרי אלא
פסידא ממש וקל להבין ואין להקשות מנלן דשרי רבי יהודא קמח וקלי משום
עולי רגלים דילמא משום שינוי זה אינו דסוף סוף למ״ל לנו לסמוך על ז״ה
בחינם אי לאו משום עולי רגלים ומשו׳ הכי לרבי מאיר אסור דסבירא ליה
שאין להתיר בחנם אלא משום פסידא ותדע דהא לפי האמת דמשני חדש בדיל
מיניה וליכא למיחש אפילו הכי אין גודשין משום דליכא פסידא ודוק:

עב רשי בדבור המתחיל מקרצפין כו׳ מלאכ״ה היא קתני כו׳ לא גזר מתוך כו׳ חד׳א:
בדבור המתחיל שתי הלות׳ של חמץ הוא סוף דבור: בדבור המתחיל היו
מונחות בכל ערב פסח הוא סוף דבור ואחר כך מ״ה על גב האיצטבה״:
בדבור המתחיל כשתמצו לומר כו׳ והאי דקאמר כו׳ כן צריך להיות:

דף יב עא גמר׳ לרבי מאיר יהבינן ליה מתחילת כו׳ כן צריך להיות:

רשי בדבור המתחיל וחד מינייהו כו׳ וקא טעי משהו ד״הוא סוף דבור: בדבור
המתחיל היו בודקין אותו לעידי נפשות הוא סוף דבור: בדבור המתחיל

באי זו שנה של שמיטה הס"ד ואחר כך באי זו חדש בשנה הוא גם כן סוף דבור ואחר כך בכמה ימים בחדש הוא גם כן סוף דבור: בד"ה ואי אמרת כו' עמנו חייתה צל היית וכן אחר כך: ב"דה ומשני כו' יש לומר טעיתי שתי שעות לאחוריי כו' נ"ב לאו דוקא אלא כלומר הטעות שאדם יכול לטעות שתי שעות אותו הטעות היה לאחוריי ושעה אחת הוא ודוק. ובספרים אחרים ראיתי והכי גרסינן יש לומר טעיתי ב' שעות לאהוריי ומיעשה היה קודם לראשונה אלא בין יממא כו': באד"ה לקמיה ראשונה ושנייה נ"ב בנסתר נקרא שעה ראשונה ושניה לקמיה וממילא רביעית וחמישית לבחריה ובנוכח הוא להיפך שקרא ראשונה לאחריו ואידך מה שלפניו ודוק: באד"ה ואי מזמי ליה לכולהו חמש כו' נ"ב פירוש בדין הזמה אי אתה בא עליו להזימו אלא בבירור ומשום חבי בשלשה הרג את הנפש ואתה בא להזימו צריך כל ה' שעות להזמה דאי אתה מזימו בד' שעות חוץ משעה ראשונה יכול לומר מה שאמרתי בשלש היינו בתחילת שלש ומעשה היה בראשונה דעדיין אין כאן טעות שתי שעות ונשאר מזימו כל הד' שעות חוץ משעה אחרונה יכול לומ' מה שאמרתי בשלש היינו בסוף שלש והמעשה היה בחמישית אף שלעניין הכחשה אינו בן כדלעיל ודוק:

תוספ' ב"דה באיזה יום כו' ושלא יכחישו את עצמן נ"ב פירוש ולא אמרינן דחוי כחזר ומגיד אלא הוה בעדות מוכחש בעצמו ומשום הכי חוזרין התוספות וכותבין אי נמי כו' משום דלא מיסתבר ודוק: באד"ה אי נמי נפקא מינה כו' נ"ב רשי' ברישׁ פירקין לשם תירץ בעניין אחר ועיין שם מה שכתבתי: ב"דה לרבי מאיר כו' וקרו לד' ה' כו' נ"ב ותימא נהי שהעדים טועין בין חמישית לרביעית אבל בין חמשה שעות לארבעה לא טעו ודוק:

עב נמרא תנן רבי מאיר אומר אוכלין כו' בצל: שם גזירה משום יום המעונן כו' נ"ב תוספות אבל התם לעניין עדות נפשות אף על גב דאמרי יום המעונן הוא לא נקיים עדותן בין ה' לו' דהואיל ורוב ימים אינן מעוננין לא אולינן בתר מיעוט בדיני נפשות להחמיר ולקיים עדותן. גיליון:

רשי ב"דה ומשני כו' והוצרך לומר בשנייה היה כו' נכתב בצדו פירו' אם אמר להדיא בתחילת שלש אבל אי לא אמר להדיא אינו מוצרך לומר בשנייה היה אלא יכול לומר סוף שלש אמרתי ובשעה שישית היה המעשה כדפרישית לעיל בגליון דהכי דינא גבי הזמה ודוק. ויש שרוצין לחלק בין הזמה להכחשה ואמרי דגבי הכחשה אמרינן אלו דייקין לחומרא ואמרינן מאן דאמר בשלש הוא בתחילת שלש כו' כדי לבטל עדותן אבל לשון רש"י שאמר והוצרך לומר בשנייה היה וטעיתי לא משמע הכי ודוק: ב"דה יומא חמה הס"ד: ב"דה

בי קרנתא כו׳ ולהכי נקט לישנא כו׳ פלגי דרום בסוף מזרח כו׳ כצ״ל ונכתב בצדו כזה:

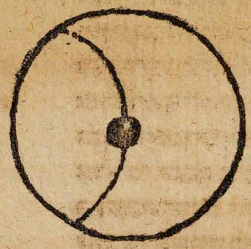

ב״רה אימתי כו׳ שריפה הס״ד: ב״רה משום שינוייא כו׳ משום דרום דחמץ לכל מסור כו׳ נ״ב פירוש ואם כן צריך לומר דלא טעו בין ד׳לשבע משום דחמש חמר במזרח כו׳ ואם כן יקשה לך בחמש נמי ליכול אלא משום דחמץ לכל מסור ודוק: ב״רה בשית חמה כו׳ אבל עדות מסורה לוריזין כו׳ נ״ב ולפי זה צריך לומר הא דתנן התם אדר אומר בחמש ואחד אומר בשבע עדותן בטלה לפי שבחמש החמר כו׳ לאו דוקא חמש אלא הוא הדין שש ושבע אלא איידי דנקט לעיל שלש והמש נקט נמי כי האי גוונא ודוק. שוב מצאתי בגיליון שאחד תירץ לפני מ״ר דמשום הכי נקט ה׳ו׳ שהוא מילתא דפסיקא דאפילו אחד אמר בסוף המש והשני אמר בתחילת שבע אפילו הכי עדותן בטילה מה שאין כן בו׳ז׳ כ״ר והודה מ״ר. עד כאן:

דף יג עא גמרא רשי ושורפין תרומות טמאות תלויות ושהרות כו׳ כצ״ל: ב״רה ונימא הלכה כו׳ דמשמע כשאינו מותר כו׳ כצ״ל: ב״רה משום דקשיא כו׳ שמותר אדם אחר לאכול כו׳ כצ״ל: ב״רה אמר לו צא ומכרן בשוק כצ״ל:

תוספו׳ ב״רה רבן גמליאל כו׳ ודין הכרעה אפרש כו׳ כצ״ל: ב״רה ושורפין תרומות טמאות ותלויות ושהורות אפילו אם נאמר כו׳ כצ״ל: ב״רה מאי לאו כו׳ כיסתא דיתמי נ״ב פירוש עץ אלמוגין ובלע״ז קוולו:

עב גמרא רשי בבדי חסרונו אבל יותר כו׳ אמר רחבה אמר רבי יהודה כו׳ כצ״ל:

דף יד עא רשי ב״רה עומד ליזרק כו׳ זריקה הס״ד:

תוספו׳ ב״רה ראיכא משקין כו׳ ולקמן נמי אמרן גבי מים אבל פחות כו׳ כצ״ל: ב״רה עם בשר כו׳ דבפרק קמא דשבת מוקי כו׳ נ״ב פירוש מביא ראייה דהא דכל הפוסל את התרומה כו׳ הוא מגזירת י״ח דבר הוא דאי כבר היה פסוק ונגזר כל הפוסל את התרומה אם כן לא היו צריכין לגזירת האובלין והכלים שנטמאו במשקים שהרי כל הפוסל את התרומה כו׳ והידים פוסלות את התרומה ממילא עושין את המשקין תחילה אלא בודאי הוא דכל הפוסל את התרומה הוא בא מגזירת

האובלין

אוכלין וחכלים שנטמאו במשקין כו׳ועד הנה לא נגזרה ובן פירשו התוספות להריא עיין שם: אחר דבור זה צ״ל דבור המתחיל מאי קא משמע לן דשלישי מותר לעשותו שני היינו הך למאן דאמר אין אוכל מטמא אוכל דאורייתא לא פריך דלרידיה הוסיף דמותר לעשותו אף שני דאורייתא:

עב גמרא מאי קא מהניא להאי שמן אי לאיפסולי גופיה הא פסיל וקאי כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה שמע מינה כו׳ לקמן שאין משקין כו׳ כצ״ל: בד״ה דילמא כו׳ מדרבנן הס״ר:

תוספו׳ דבור המתחיל אילו צריך להיות ואילו: בד״ה התם פסול בו׳ דסבירא ליה לקמן טומאת משקין כו׳ כצ״ל: באר לא יליף מיניה איסורא דרבנן כו׳ נ״ב ואין לומר דטעמא משום דאיסורא מטומא׳ לא יליף דהא האי סוגיא קאי לקמן ושם קאמר דמודה רבי יוסי בשעה שביעית דאסור מדאורייתא דשורפין עם הטמואה דשם איסור ושם טומאה שוין לעניין דאורייתא והוא הדין לעניין דרבנן אם לא שהטעם שאין לקלקל קילקול דרבנן ביותר מאדר שמדאורייתא אין מקולקל כלל. וקל: באר אך שמחליף דברי רבי יוחנן לבר קפרא נ״ב פירוש צ״ל דסוגיא שלנו תופשת סוגיית ירושלמי ואין חילוק ביניהן אלא שמחליף הירושלמי דברי רבי יוחנן לבר קפרא מסוגיא שלנו דאיתא בשם רבי יוחנן דמתניתין אירי בולד טומאה דרבנן ולבר קפרא אירי בדאורייתא ושם איפכא דבר קפרא אומר תיפתל בטבול יום כו׳ ורבי יוחנן אמר דמתניתין אירי בולד טומאה דאורייתא ואין נפקותא בזה ודוק:

תף טו עא גמר׳ אבל היאך נשרוף התלויה עם הטמאה נ״ב נ״ל דהכי פירושו אפילו תרומה תלויה שיש בה צד טומאה לא תוכל ללמוד מעדותן של רבי חנינא ור׳ עקיבא אלא שרבי יהושע ורבי אלעזר חולקין בה כל שכן תרומה טהורה שלא תוכל ללמוד מעדותן ואף רבי אליעזר ורבי יהושע מודים בה׳ ודוק:

רשי ב״ד ממחלוקתן כו׳ נמנו עליו שלא לקבוע כו׳ כצ״ל:

עב רשי בד״ה הפיגול הבריתא הס״ד: בד״ה והטמא ובשר כו׳ בפרק אחרון נ״ב בסופו בד״ה נימא מסייע כו׳ רבי יוסי הס״ד: בד״ה ונשרפה עם הטמאה כו׳ כצ״ל: בד״ה הכי קאמר ליה כו׳ אינה היא מן המידה כו׳ כצ״ל: בד״ה אי הבי דרבי מאיר כו׳ כצ״ל:

תף טו עא גמר׳ והתניא רבי אלעזר אומר כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה ספק משקה כו׳ ולחומרא ספק כו׳ הר״א: בד״ה רבי אלעזר גרסינן כצ״ל והס״ר: בד״ה לכל טמא כו׳ ומדסמכיה לכלי כו׳ כצ״ל: בד״ה תדע כו׳ עצמן הס״ר: בד״ה שהרי העיר כו׳ קמצא דקן כו׳ הר״א: בד״ה ותלושין מי כו׳ נינהו הס״ר ואחר כך אלא שאין מכשירין אלמא כו׳ הר״א:

תוספו׳ בד״ה רבי יוסי כו׳ דשני עושה שלישי ובחולין לכולי עלמא אין אוכל כו׳ כצ״ל:

עב גמרא

הן ישא איש בשר קודש כו' ב' ופירוש הפסוק ששאל חגי לכהנים תורת השמאות אולי שכחו בגלות ושאל להם אם ישא איש בשר קודש בבנף בגדו פירו' בכנף בגדו שהוא טמא שנגע בשרץ ונשא בשר קודש בכנף בגדו הנח הכנף ראשון לטומאה ובשר קדש שני · ונגע בבנפו אל הלחם פירוש במה שבבנפו והוא הבשר נגע בו אל הלחם או אל הנויד או אל היין או אל השמן ונגעו אליו אל המאכל היקדש פירוש היטמא המאכל הזר שהוא רביעי לטומאה כי השרץ הוא אב הטומאה והכנף ראשון של טומאה ובשר קדש שני והלחם והנויד והמשקין הללו שנגעו בבשר הם שלישי והמאכל שנגע באלו רביעי ועל זה שאלום על המאכל שהוא רביעי אם הוא טמא ואמרו לא והראייה כי על המאכל לבדו שאלום שאמר היקדש ולא אמר היקדשו ·

ויש מרבותינו ז"ל שאמרו כי טעו הכהנים בזו התשובה כי הרביעי טמא הוא בקדש אבל על הדרך השאלה האחרת ששאלם אם יגע טמא נפש בכל אלה השיבו כראוי פירוש אם יהיה הכנף טמא טומאת נפש שנמצא שהכנף אב הטומאה והבשר ולד ראשון והלחם והנויד והמשקין שני והמאכל שלישי ויענו הכהנים ויאמרו יטמא ושלישי בקדש היו יודעין שהוא טמא אבל רביעי בקדש לא היו יודעין שהוא טמ' וכוה טעו לפיכך השיבם הנביא ואשר יקריבו שם טמא הוא · ויש מרבותינו ז"ל שאמרו כי לא טעו באחרת מהן יש מהן שאמרו כי חמשה בקדש שאל מהן בראשונה וכראוי השיבוהו שאינו טמא ויש מהן שאמרו כי קודם שגזרו רביעי בקדש שאלם וכראוי השיבוהו כמות שהשיב להם ואשר יקריבו שם טמא הוא פירוש אף על פי שהם יודעים הלכות טומאה וטהרה כל אשר יקריבו לפני כאלו הוא טמא הואיל והם מתעצלים בבניין הבית כו' עד כאן לשונו פי' של קמחי · ולפי פירושם צריך לומר הא דאמר שמואל חמישי בקדש כו' היינו שמחלקינן לחם ונויד לחוד ויין ושמן לחוד כפי פירוש התוספות וקל:

רשי

בד"ה ונשא אהרן בציץ כתיב הכא: בד"ה אי זה עון כו' וכי אין בפרה צריך להיות וכי יש בפרה וכ"ב נראה לי וכן מצאתי: באד"ה דתורת כהנים מדרש הוא כו' כצ"ל: בד"ה שהותרה מבללה היקלתה אף ביחיד שלא הותרה כו' כצ"ל:

תוספו'

בד"ה דם שאין כו' דגלי קרא להדיא כצ"ל והסד וכ"ב פי' שצריך כיסוי וקל: בד"ה הכי גרסינן רבינו תם כו' אהאי קרא דצו איתא כו' כן הוא בסא': בד"ה הא אינו כו' אימא עון שמאל כ"ב פי' שנוטל את המחתה בימין ואת הכף בשמאל: באד עון שהיה בו ורחיתיו כ"ב פי' משמע שיש בו עון לכתחילה בבל מקום ורחייה לאותו עון בצבור מפני כבוד צבור או ביחיד מרצה ד"ציץ

אבל

אבל שמאל ביום כפורים אין בה שום עון אלא הכי הכשר מצותו:

דף יז ע"א גמרא אבל משקי מדבחיא משמא כו' כצ"ל: שם וכן כל מעשה ידיהם ואשר יקריבו שם טמא הוא נמחק: שם ולוי תני משקי כו' כצ"ל:

רשי ב"ה ואמר רב לקמן הס"ד: אחר דבור המתחיל בשלמא לרב כו' צ"ל דבור המתחיל איתמוהי קא מתמה מאחר שבקיאין הן בהלכו' טומאה וכי כל מעשה ידיהם טמא הוא: ב"ה טהורין מלטמא כו' כנבואת חגי הס"ד:

תוספו' ב"ה רביעי בקודש כו' ונקט סדר בנף כו' נ"ב ומכל מקום לישנא דגמרא דאמר בשלמא לרב חייבו דכתי' ארבעה לחם ונזיד יין ושמן משמע בפירוש רשי וקל:

עב רשי ב"ה בקרקע טהורין כו' למיהוי מקוה וכיון דבעלמא כו' כצ"ל: ב"ה מי גמרי כו' למילתיה מהכא הס"ד: ב"ה קשיא גרסינן כו' וכי אמרה לאו אדעתיה כו' כצ"ל: ב"ה אמר רב פפא במחובר הס"ד: ב"ה צינורות שטוין כו' טמא מת שסחט כו' נ"ב לא דק דבגמרא לא אייתי בהאי לישנא אלא רש"י הביאו לשם בפירושו דף ל"ד עמוד ימין עיין שם: ב"ה מרצופין של עור הס"ד: ב"ה פרה של כו' חולין הס"ד ואחר כך במעיה הוא גם כן סוף דבור:

תוספו' ב"ה אלא דהוו כו' בתורת כהנים דמעיין משהר בכל שהוא כו' כצ"ל: באר תרע רביעא שפופרת הנוד נ"ב פירוש ואין נקב ביניהם כמלא שפופרת וקל: באר ארעא חלולי מחלחלא נ"ב פירוש אף דכל ארעא חלולי מחללא ואפילו הכי בעינן ארבעים סאה במקום אחד ואם חסר פסול ולא אמרינן הרי נובע מנהר גדול. ונכתב עוד בצדו ושמא לארם בעינן לעולם ארבעים סאה אפילו גופו עולה בפחות מן המעיין גיליון:

דף יח ע"א רשי ב"ה בטלו במעיה כו' ואמאי בטלו כו' כצ"ל: ב"ה לימד על כו' אף כלים שבאוירו ישמאו נ"ב פירוש וכלים ממעטינן בדלקמן ומן ראיה זו מפרשינן לקמן דהאי פת על כרחך שני הוא עיין שם: באר ואני שמעתי כו' כצ"ל והא: ב"ה ואי סלקא דעתך כו' משמא אם כן כו' הא: ב"ה מה כלי צריך להיות דמה כלי:

תוספו' ב"ה הא בשדה כו' כל שסופו לטמא טומאה חמורה נ"ב פירוש בגוף פרים הנשרפי' שסופן לטמא כו' כשמת עסקין בהן או נבילת עוף טהור שסופו לטמא בשיאכל בבית הבליעה וקל: באר כשהיה עם אביו לשויה כו' כצ"ל: באר כששימש מעשה עץ כו' נ"ב פירוש לאו בתורת אוכל היא משמאה אלא בתורת שומר לאוכל אלא בעצם ובקרנים כו':

עב רשי ב"ה משקה שמשמא כו' וניחא ליה למילף ממשקה כו' נ"ב קצת משמע שיכול שפיר לסיים ולגמור הקל וחומר ההוא ולהשיב אחר כך אוכל הבא מחמת כלי מי כתיבי כו' אלא דיו כו' אלא דניחא ליה לתלמודא לקצר כך הוא משמע ואינו

כן דהא אוכל משרץ בהדיא כתיב בקרא וכן בתוספות: בד"ה בשיטת רבי
עקיבא רבו אמרה כו' כצ"ל: בד"ה בשלמא ר' יוסי כו' אמר ר' יוסי כו' כצ"ל והסדר:
דף יט ע"א רשי בד"ה בכל טמא כו' דהא שני נקרא טמא כו' כצ"ל: בד"ה אמר ליה אם איתא
כו' מהיכן קיבלה הואיל ואין כו' נ"ב פירוש מאחר דאירי באוכל כדמסיק קרא
דכתיב והבשר אשר יגע וגומר וקל: באד"ה וסבירא ליה טומא' עושה כיוצא
בה כו' נ"ב בבאן מקשין הישיבה אם כן משכח' שפיר רביעי בקודש מדאורייתא
כגון שרץ כלי וכלי אוכל ואוכל אוכל ואוכל משקה ונרא' בעיני דלא קשה דהא
לא אשכחן להדיא דאוכל מטמא משקה אלא מראיצטריך קרא למעוטי כיוצא
בו כו' כמו שמסיק רש"י לקמן וזו לא אשכח' לא באוכל קמא אבל באוכל שבא
מן האוכל דאדרבה ממעט בקרא שאינו עושה כיוצא בו אלא שמחלקי' ואמרי
שבקדשים יכול לעשות כיוצא ושם לא שמעינן דמשמא משקין הדוק ולא
מסתברא דהכל באוכלין משכחת כגון שרץ כלי וכלי אוכל עד ג' אוכלין שזה
הוא רחוק שהאוכל מן האוכל בקדשים יהא לו יותר כח מאוכל קמא בחולין
שאין עושה כיוצא בו כלל ודוק:
בד"ה הוסיף רבי עקיבא בעדות הס"ד: בד"ה לבונה כו' בפרק כל שעה הס"ד:
תוספו' בדבור התחיל שאין טומאת כו' בראשון שיהיו שניות הלכך הני ידים שנגעו
במחט שהוא ראשון היה להם להיות שניות אלא דאין טומאת ידים במקדש
כן צריך להיות:
עב גמרא עזרה רשות הרבים היא והוה ליה כו' כצ"ל:
רשי בד"ה של שוק כו' חביריהם הס"ד: בד"ה דרך עלייה שהור שהטבילן כצ"ל:
בד"ה ופרכינן כו' הוא הסכין ולא כו' מה סושה יש בה דעת כו' כצ"ל:
תוספו' בד"ה מכדי כו' אפילו ברשות היחיד יהא ספקו טהור כצ"ל:
דף ך ע"א רשי בד"ה לשון אחר נשאלין לבית רין מה תהא עלה וזו עיקר כו' כצ"ל: אחר דבור
המתחיל אפי' הוא כו' צ"ל דה"א בשר דאיתכשר במאי הכי נמי מצי בעי אקרא
והבשר אשר יגע בכל טמא במאי איתכשר ואיכא למימר בשר דקרא פשיטא
דאיכא הכשר טובא דבשר קידש של שלמים נאכל בכל העיר ולכל אדם ושם
מדיחין אותו ומבשלין ואיכא הכשר טובא אבל בהמה זו שנמצאת בבשרה
מחט בעזרה היא במקום שחיטה ומהיכן קבל הכשר דמה אינו מכשיר מדרבי
חייא בר אבא אמר רבי יוחנן כו' ור"ס" ואחר כך צ"ל ד"ה משקה בירך
מטבחיי שהורח בהן אינו מכשיר והוא גם כן ס"ד ואחר כך מ"ה אלא דאיתכשר
בו': בד"ה למימני ביה כו' הקודש תפשוט כו' בשחיטת חולין הס"ד והדא:
בד"ה שרץ מטמא כו' דאקשי ליה קושיא כו' כצ"ל: בד"ה ואוכלין כו'
דביעי דוכל משקה כו' כצ"ל והדא:

עב גמרא יבא אליהו ויטהרם כו׳ ושורפין תרומות טמאות תלויות וטהורות כו׳ כצ״ל:
רשי בד״ה מתניתין כו׳ דר׳ יהושע ובריית׳א כו׳ הל״א: בד״ה מתני׳ כו׳ עצם. ואמאי קאמר כו׳ כצ״ל: בד״ה מודה כו׳ דשמן חולין שנתערב תרומה בד״ן יאסרו לכהן ולזר משום טומאה דתרומה משום דר״ הפסר מועט כו׳ כצ״ל: בד״ה שותין כו׳ ויין ביוקר לזילוף כצ״ל: בד״ה תיעשה זילוף נמחק והדבור יתחיל בשדה תשפך כו׳: בד״ה אמר רבי ישמעאל כו׳ ובית שמאי היה כצ״ל:

הדרן עלך אור לארבעה עשר פרק ראשון

כל שעה פרק שני

דף כא ע״א גמר חזו ליה אבל חיה דאי משיירא קמצנע לה אימא לא ואי ר״נא כו׳ ובבל ימצא אימא לא צריכא כו׳ כצ״ל:
רשי בד״ה ואי תנא כו׳ משום דאי משיירא מצנעה לה כצ״ל: באד׳ ולא עבר עליה כו׳ נ״ב ס״א ונהי דעבר בבל ימצא בבל יראה לא עבר: בד״ה ולאו אדעתיה לבטלו כצ״ל והס״ד:
תוספ׳ בד״ה ואי אשמעינן כו׳ חיה משום דמצנעה לה ואין כו׳ כצ״ל: באד׳ לא עבר בבל יראה נ״ב פירש דוקא בספק חמץ כי התם וכן הבא דלא ידעינן אי מצנעה אבל בודאי חמץ לעולם עובר בבל יראה כל היכא שלא בטלו ועיין בהגהתי לעיל דף ו׳ גבי העושה ביתו אוצר עיין שם:
עב גמרא תלמוד לומר תתננה ואכלה כו׳ כצ״ל:
רשי בד״ה עבר זמנו כו׳ איצטריך לאשמועינן דר״א איכא רבי יוסי ר״גלילי דשרי בהנאה כל שבעה לקמן כצ״ל והסד: בד״ה עד שיפרוש כו׳ דתניא כו׳ הסד:
תוספ׳ בד״ה ר׳ יהודה כו׳ ולבן אוסר ד׳ יהודה כו׳ נ״ב ושעמא דשלשים יום לפי דבריהם צריך לומ׳ שבתוך הזמן הזה עדיין בריאה ושובה ושם בעליהן עליהן כאלו מכרן היום או משום שתוך הזמן הזה עדיין אינו כלה שהרי אינו נאכל מהר וקל: בד״ה ליכתוב רחמנא כו׳ מהר משוקדים וקם כצ״ל ונ״ב התוספ׳ר״ נקטי כסדר הכתוב בתורה אבל בפ׳ הוציאו לו לא חשיב הכי ושם מפרשים התוספ׳ אמאי לא נקטי כסדר הכתוב בתורה ע״ש:
דף כב ע״א גמר אלא אמר רב אשי כמים הנשפכין כו׳ כצ״ל:
רשי בד״ה ור״מאיר כו׳ למפרט בה היהר נ״ב פי׳ ואין צל למצותיה וחלוק: בד״ה ור׳ שמעון כו׳ מבהמה טמאה פטור דקסבר בו׳ בגיד הנשה ולר׳ שמעון כו׳ כצ״ל והרא:

והדא: בדה כמים המתנסכין כו׳ שחרי קודש הן שקדשו כו׳ כצל:

תוספו׳ בדה חולין שנשחטו כו׳ כי קודש הוא יכול כו׳ תלמוד לומר הוא מדאיצטריך
כו׳ כצל: בדה ור׳ שמעון כו׳ דקודם מתן תורה איקראו בני נח דהא לא כו׳
כצל: בדה מועלין בהן כו׳ דאין מועלין בו נ״ב פי׳ דדוקא לאחר שיצא לנחל
קדרון הוא דמועלין מדרבנן אבל מקודם אין גזיר׳ במקדש וקל: באד מועלין בו
מן התורה נ״ב פי׳ דהא קרא קדריש שם: בדה ואימא כמים כו׳ לא פריך
למילף כו׳ נ״ב פי׳ דאין סברא למדרש הפסוק דוקא כמים הנסכים על גבי מזבח
אפי׳ לחומרא דסתם מים כתיב ורובן אין נסכין אלא שלא תידק מינה להיתיר
הוא דפריך ודוק:

עב גמרא לא תאכל הנפש עם הבשר נמחק:

רשי בדה למאי הלכתא כו׳ דניתסרו ומנבילה לא אותביניה כו׳ כצל:
בדה לא תאכל כו׳ שהנפש בו הסד: בדה מה אבר כו׳ כלומר כרת משום
דם גמור כצל ונ״ב יפה פי׳ דאי לאסור משום דם מן החי לבר כלומר שיהא
אסור כבשר מן החי פשיטא דקל וחומר מבשר החי שחרי בשר מין היתר הוא
ושרי ואפילו הכי מן החי חייב קל וחומר דם אלא דל שיהא חייב עליו כדם
ממש ודוק: באד חזק לבלתי אכול כו׳ ומצאנך דכתיב לעיל קאי ודם
זביחה כו׳ כצל: באד אבל דם הקזה מותר נ״ב פי׳ משום איסור דם ודוק:
בדה ואידך כו׳ מנקי הסד: בדה את לא כו׳ לה כשמעון כו׳ הדא:

תוספו׳ בדה ואבר מן החי כו׳ ובחינם נמי אסור כו׳ כצל: בדה לכם למה לי כו׳ לא
לכתב לכם נ״ב ואף שאין משיבין הארי מכל מקום תורה היא ואמינא דלא
קשה מידי דאי לא הוה כתב אלא ב׳ ערלים ולכם אדרבא הייתי אומר לכם הוא
בא לנטוע לרבים וחד ערלים לאיסור הנאה שלא תאמר לכם כתיב וקשה
וחד לאיסור צביעה ולהדלקה לא הוה קרא לאיסור וממילא שרי כמו שהוא
גופיה כתב אחר כך ואם יש להקשות הכי קשה לא לכתוב אלא ב׳ ערלים
אליבא דחזקיה דהא כתיב הכא לא יאכל ומאחר שנוכל לאוקמי לכם לנטוע
ברבים פשיטא שלא נטעה ונאמר שבא להתיר בחנאה שהרי שינה הכתוב
כאן וכתב לא יאכל ודוק:

רף כג עא גמר׳ שקץ הוא לכם נמחק לכם: שם דאמר קרא לכם נ״ב פי׳ במקום אחר שקץ
הוא לכם וקל: שם ולא בעי לכם אמר לך כו׳ נ״ב ואין לומר דילמא הוה
שרי אף לכתחילה דהא כתיב יהיו בהווייתן ואין לומר אם כן הוה אסרינן אפי
נזדמנו זה דאם כן הוה ליה למיכתב לא יאכל ולא ליכתב יהיו ודוק: שם ר׳
יוסי הגלילי אומר נמחק: שם תל לכל מלאכה דברי ר׳ יוסי הגלילי רבי עקיבא
כו׳ כצל ונ״ב ספרים אחרים: שם תלמוד לומר לכל מלאכה ורבי יוסי הגלילי

לטומאה

לטומאה ולטהרה לא איצטריך קרא כי איצטריך קרא לאיסור והיתר ור׳עקיבא
איסור והיתר כו׳כצ״ל:

רשי׳ ב״ה ונטעתם ליחיד משמע כו׳כצ״ל: ב״ה ואידך חזקיה כו׳ואורחיה דקרא
לאישתעויי הכי ישראל כו׳כצ״ל והדא: ב״ה ואידך חזקי״ה כו׳ למישרי
אמר לך כו׳הדא: ב״ה וצריכי כו׳ואי כתיב חמץ נ״ב פירוש וממילא לעניין
לך נוכל לומר איפכא ודוק: ב״ה רבי עקיבא כו׳ לישתמש טהרות בעור
המשוח כו׳ כצ״ל:

תוספ׳ ב״ה קוצר לשחת ומאכיל לבהמה כו׳כצ״ל: באר ועוד דקתני סיפא כו׳נ״ב
הכי פירושו ועוד כו׳כלומר אפילו אם חפרש שקוצר לשחת ומאכיל לבהמה
הכל אחת וכמו שפירש רבי יצחק מקורב״ל לשם אפילו הכי פריך הכא שפיר
ודייק דחדש מותר בהנאה וסמיך אסיפא דקתני ר׳שמעון אומר אף משהביאה
שליש יקצור ויאכיל דאיקרי תבואה ואפילו הכי שרי להאכיל לבהמ״ה וכן
איתא בתוספות שם להדיא רק שפירש לשם דסמיך אדברי רבי יהודה דאמר
לשם אהא דקוצר לשחת כו׳קודם רבי שמעון אימתי כשהתחיל עד שלא הביא
שליש כו׳דמשמע כשהתחיל קודם שהביא שליש שיכול לקצור אף משהביא
שליש כו׳והיא היא ודוק:

ע״ב גמרא איבא ביניהו חולין שנשחטו בעזרה נ״ב מה שפירשו התוספות לעיל דבכאן
אי אפשר לפרש בעניין אחר אלא לאו דאוריית׳ ממש ומותרין מן התורה משום
דאי אפשר לפרש שאינן דאורייתא לאסור בהנאה דמניין לו דילמא אותו בא
לאסור חולין שנשחטו כו׳כמו לחמץ ולשור הנסקל ונימא דחמץ ושור הנסקל
אינן דאורייתא אבל לעיל דאמר חולין שנשחטו בעזרה לאו דאורייתא אינו
כל כך הוכחה דשמא אין דאורייתא שאסורין בהנאה משום דאית ליה לרבי
יהודה שום דרשה דמותרין בהנאה ורבי מאיר חולק אבל הכא ליכא לפרש
הכי דאם כן חולין שנשחטו בעזרה לא הוי תלי בפלוגתיה דחזקיה ור׳אבהו
אלא תלי בפלוגתא אחריתי אי דרשינן להאי קרא או לא בשלמא השתא תלי
שפיר בפלוגתייהו מאחר דסבירא ליה לרבי אבהו דאין חילוק בין לא יאכל בין
לא יאכל אם כן על כרחך צריכא אותו למעושי חמץ ושור הנסקל ולא לחולין
שנשחטו בעזרה שאינן דאורייתא ולא הכל מדרבנן וקרא דכי ידחק ממך הדרך
וגומ׳ברחוק מקום אתה זובח כו׳אסמכתא בעלמא הוא אם כן מה״ת שבתבו
התוספות לעיל גבי חולין שנשחטו בעזרה אי אפשר לפרש בעניין אחר לאו
שמוכח מהאי איכא ביניהו אלא מהאי שמעתא שמסיק לקמן גבי האי מדרבנן
דיתיב כו׳ומסיק קסבר האי תנא חולין שנשחטו בעזרה דאורייתא ומשום הכי
בתבו גבי האי שמעתא כו׳והכי פירושו דלעיל ליכא למוכח מינה דשמא אינך

דאורייתא לאסור בהנאה דכל היכא דאיכא למידרש אותו לאיסור הנאה ניחא
למידרש לחמץ ולשור הנסקל שאיסורן נאמרו בהדיא ומילא ליכא שום
מילף לחולין שנשחטו בעזרה ומותרין בהנאה אבל הכא דמסיק קסבר האי
תנא חולין שנשחטו בעזרה דאורייתא וניחא אותו לאוקי אחולין שנשחטו
בעזרה ובעי קרא אחרינא לשאר איסורין אלמא דליכא לפרש הכי וק"ק:

רשי בד"ה חלבה וגידה כו' תתננה ואכלה כו' כצ"ל: בד"ה במאי פליגי כו' ובין
למר ובין למר אסורין כצ"ל: בד"ה איכא בינייהו כו' בהן היתיר הס"ד:
בד"ה הג' ומאן נינהו כו' כצ"ל: בד"ה תיפוק לי כו' כצ"ל ותיפוק לי כו': בד"ה
קא סבר האי תנא הס"ד:

תוספ' בד"ה ומה חלב כו' דאדרבה לטהרו מידי כו"ב ואמר ליה אם כן שמא המקרא
בא לטהרו מידי נבילה דיש לומר מכל מקום לא צריך ריבויי דכל לטהרו אף
לגבוה דסבירא ליה לרבי יוסי הגלילי מאחר דטיהרו הכתו' מידי נבילה שוב
אין לו טומאה בין להדיוט בין לגבוה: בד"ה דהא כתיב כו' כל שפסולו בקדש
בשריפה נ"ב ומה שאמר דכתיב והנה שורף הכי פירו' אם אינו עניין לגופו דהא
קיימא לן כל שפסולו בקדש כו' ולא נכת' אצל אהרן אלא משום מעשה שהיד"ה
הוא מספר דכתיב והנה שורף כלומר דרך מעשה עיין לקמן דף ס"ג:

דף כד ע"א גמר אמר קרא בקדש באש תשרף נ"ב פירש הכי כתיב קרא וכל חטאת אשר יובא
מדמה אל אהל מועד לכפר בקדש לא תאכל באש תשרף. ודורש המקרא
כאלו כתיב וכל בקדש באש תשרף וקל: שם תלמוד לומר וכל בקדש באש
כו' כי קדש הוא כל שבקדש כו' כצ"ל:

רשי בד"ה ואם אינו עניין כו' נ"ב פירוש לפי שאי אפשר למוקמי האי שריפה לשאר
איסורים ולמילף מינה דאסור בהנאה שהרי לפי האמת אין שייך שריפה ושב
כמו שמסיק אם כן צ"ל שאינו בא אלא לאיסור לחוד ומ"ה קאמר אם אינו עניין
לאכילה כו' וד"וק: וקשה דהכי ה"ל למימר ואם אינו עניין לשריפה דה"ה
קאמר קרא בקדש תנהו עניין לאיסור הנאה וצ"ע: בד"ה מיבעי ליה כו' לא
למלקות הס"ד: בד"ה מקרא קמא כו' דמפיק מלא יאכל כי כו' כצ"ל: בד"ה
נמלה שהוא שרץ הארץ הס"ד: בד"ה וחד וכל השרץ כו' שקץ הם וחד לז
כו' כצ"ל:

תוספ' בד"ה הא אין כו' ותירץ דלגבי נותר כו' כי קדש הוא לא חשיב כו' כצ"ל:

עב רשי בד"ה והבשר כו' למה לי ומשני כו' הלא: בד"ה לרבות אר"ת כו' לא יאכ
אימורין נמחק אימורין ונ"ב בספרים אחרים אינו: בד"ה איכא דאמרי כו
בהנאה הס"ד: בד"ה אין סופגין כו' בלבד אין סופגין כו' הלא: בד"ה ערלו
שלא נעבדה בה עבירה בנטיעותה כצ"ל והס"ד:

תוספ' בד"ה צירעה לוקה כו' בבהמה ובעוף ובכל אשר תרמוש האדמה ונומר לא כו' בכמהות בפרק הקומץ את המנחה הניתר כו' כצ"ל: באה"ר וכל שאין נירר לשהורי נ"ב נ"ל וכל שאין לו מתירין והיינו קומץ ולבונה וכן אית' החם עיין שם: בד"ה פרש לאוכל כו' אכל צפור טהורה בחיתן כו' כצ"ל:

דף כה ע"א גמר הואיל והיתה להן שעת הכושר נ"ב בבאן יש להקשות אמאי לא אמ' מיד כלאי הכרם יוכיח שהיה לו שעת הכושר כו' ונ"ל לישב משום שיש שני ענייני כלאי כרם זרוע מעיקרו וזרוע ובא זרוע מעיקרו היה לו שעת הכושר זרוע ובא לא היה לו שעת הכושר ואם כן כשתאמר כלאי כרם יוכיח שהיה לו שעת הכושר כו' איכא למיפרך מה לכלאי הכרם כגון זרוע ובא שלא היה לו שעת הכושר ועכשיו שהוא בא ליוכיח נגד חמץ שאינו עונש כרת אם תבא למיפ' מה לכלאי הכרם שלא היה לו שעת הכושר כגון זרוע ובא כו' אז אומר אדרב' כלאי הכרם זרוע מעיקרו יוכיח שהיה לו שעת הכושר ולוקה ומה שהקשו תוספ' שנילף מערלה שהיתה לה שעת הכושר כו' ולא אמרינן הא איכא אידך ערלה כו' היינו משום דאתי בקל וחומר וליכא למיפרך מידי היכא דאתי בקל וחומר אפילו אתא מחד ענייני דרוק:

רשי' בד"ה המעביר עציץ כו' דרך אויר כצ"ל והסר:

תוספ' בד"ה כלאי הכרם כו' ערלה תוכיח ומשני כו' נ"ב פירוש משום דאיכא למיפרך מה להצד השוה שהן גידולי קרקע מה שאין כן בבשר וחלב ואף על פי שהוא פירכא כל דהו על מה הצד פרכינן אבל כל היכא דלא הדר דינא אפילו אתא מתלתא לא פרכינן פריכא כל דהו וקל: בד"ה הואיל והיתה כו' נ"ב לשון תוספות בפר' כל הבשר והיתה להם שעת הכושר קודם השרשה הקשה הרבי משה כהן דבפרק קמא דמנחות אמר אי ממשקה ישראל הוה אמינא היכא דלא היתה להן שעת הכושר דומיא דערלה וכלאי הכרם והכא משמע דהיה להן שעת הכושר ויש לומר דהתם איירי ביין שעושין ממנו נסכים למזבח דבעי שיהא ממשקה ישראל ואותו לא היה לו שעת הכושר דמה שגידל אחר זריעה הכלאים הוא אוסר ואותו לא היה לו שעת הכושר ומה שגידל קודם מותר ואינו נאסר כשהוסיף מאתיים אלא משום תערובת שנתערב עם מה שגידל אחר כך והגרעינין שנזרע הוא דהיתה לו שעת הכושר: בד"ה חוץ מעצי כו' סמא אשקיה כצ"ל:

עב גמרא ניתן להצילה בנפשו אף רוצח כו' כצ"ל:

רשי' בד"ה ניתן להצילה כו' מאיבריו הס"ד ואחר כך מתחיל הדיבור יהרג ואם אמר כו': בד"ה לא אפשר כו' לכולי עלמא שרי הס"ד:

תוספ' בד"ה אביי כרבי יהודה כו' הואיל ואפשר ולא מיבעיא כו' כצ"ל:

דף כו ע"א גמ' ושמו אצל המזבח שלא ימעלו בה אחרים אלא שיהא כולו אצל המזבח משום דהוי תרומת הדשן כו' כצ"ל ונ"ב ספרים אחרים:

רשי בד"ה קול של כו' הקדש הס"ד: בד"ה קול ומראה כו' לעולם וריח כו' קודשי ת' ובריית' כו' הל"א: בד"ה הכא מיעוטי כו' ושמו ליה ולא לאחר כו' כצ"ל:
בד"ה ודשה תבואה עם חבירותיה הס"ד:

תוספ' בד"ה תבניסה צל הבניסה:

ע"ב תוספות בד"ה חדש יותץ כו' אסור ויש שבח הל"א: בא"ד הקשה הר"ר אהרן לרבי נ"ב נראה לי ללי או פירוש ללי ראי לרבי ממש קאמר הא אפילו לרבנן ק קשה דלא פליגי ארבי אלא משום דאין האיסור בעין כדפרישית לעיל והגחלים אינן אסורין כמו האפר אבל הכא אף הגחלים מוקצין הן כמו שמסיק ודק:
בד"ה בין חדש כו' דאם נאמר חדש יותץ כו' כצ"ל:

דף כו ע"ארשי בד"ה דאחר אחרון כו' ואפילו קרם וסילק את האיסור נמחק: בד"ה המהנה כו' צל המנח מן האשירה והס"ד: בד"ה לוחשות בו' וז לזו הס"ד: ואחר כך מתחיל הדבור אסורין לרבי:

תוס' בד"ה עד שיהא כו' דהא בפרק בתרא כו' נ"ב אבל אין להביא ראיה מזה דאי הוה אף בהיתר כדי להחמיץ אם כן הוה זה וזה גורם וקשרו רבנן משום דלא נקל זה וזה גורם לא היכא שאי אפשר לגרום לחד בלא חבירו אבל הכא מאי חזית דהאי דהיתירא קגרם דילמא האי דאיסורא קגרם ומשום הכי אסור ועל כן צריכין להביא ראיה ממקום אחר. ותימא שהתוספות בסוף פרק כל הצלמים פירשו דאיירי אפילו יש גם בהיתר כדי להחמיץ אפילו הכי אסורה עיין שם:

ע"ב גמרא לרבנן דשרו בקמייתא מאי נ"ב תימה מאי קמבעי ליה ממר' נפשך אי איירי בעצי הקדש שמועל בו אם כן יצא מיד חולין ואי איירי בבי האי גוונא שאינו יוצא לחולין כגון עצי שלמים או במוקד אם כן פשיטא שנאסר הפת אפי' לרבנן דהא לא פליגי לעיל אלא משום דלא חשוב האיסור בעין שהשלהבת באה מן הגחלים שהן מותרים והכא גבי הקדש שאסור אפילו האפר אם כן הוי האיסור בעין ממש ופשיטא דאסור ונראה לי דלא מיבעי ליה אלא באפה את הפר בתנור חדש שלא הוצץ ובתנור ישן שלא הוצן דהוה ליה זה וזה גורם ורבנן קשרו גבי הקדש מאי וקפסק רב חסדא דיש להחמיר ואע"פ שאין כאן גחלים ולא אפר אלא חום התנור לבד ודוק. ומשום הכי נ"ל דקאמר בקמייתא מאי כלומר ברין הראשון השנוי בברייתא דהיינו דין תנור כו' לאפוקי אפה בו את הפת דאיירי באבוקה כנגדו או בשלה בגחלים דפשיטא אסור לענין עצי הקדש כדפרישית ודוק:

רשי בד"ה ואליבא דרבי יהודה כו' בפרק שני דאמר הקדש כו' כצ"ל:

תוספ׳ בד״ה ומה נותר כו׳ לעיל הגותר בשריפה כו׳ כצ״ל:

דף כח ע״א גמר נגרא בגויה לישרוף חרדלא אמר אביי סרנא בפרני יתיב כו׳ כצ״ל: שם תניא כוותיה דרבה כו׳ כצ״ל וכן ברשי׳. וכן בכל העמוד:

רשי בד״ה סרני צריך להיות סרנא: בד״ה או דלמא כו׳ בעיניה דממאיס ונמוק מאליו הרא״: בד״ה ים המלח הנקראת מ״ת בט״יאה אין ספינה כו׳ כצ״ל: בד״ה לא ממאסה צ״ל לא ממסה: בד״ה תניא כוותיה כו׳ שחיקה הס״ד. ואחר כך מתחיל הדבור בחיטין כו׳:

תוספ׳ בד״ה ואתה אומר כו׳ מכי קודש הוא בשריפה כו׳ כצ״ל: בד״ה איפכא מסתברא כו׳ כיון שרבה משוה אותה נ״ב פירוש שהרי אינו מחלק בין חמץ לעבודה זרה אלא בין ים המלח לשאר נהרות ודוק: בד״ה עבודה זרה כו׳ ולפי זה לרב יוסף בשאר נהרות נ״ב וקשה לי מניין לו כל זאת דילמא אף בים המלח בעי שחיקה אבל מכל מקום אף בשאר נהרות מהני שחיקה מכח קרא דויזר וגומר ובאמת שהתוספות גופא מפרשים שם בפרק כל הצלמים דלרב יוסף בעי שחיקה אף בים המלח ומכל מקום מהני שחיקה אף בשאר נהרות אם לא רבנן דפליגי על רבי יוסי הוא דסברי דלא מהני שחיקה בשאר נהרות משעמא שמגדל צמחים על ידות הנהר ודוק: בא״ד דעבודה זרה היינו ים המלח נ״ב ומשום הכי פריך שפיר שחיקה קשה לרבה שהרי הוא סובר סתם ים גבי עבודה זרה הוא ים המלח ואפי׳ הכי משני דלאו דוקא בכל מקום סבר רבה דסתם ים הוא ים המלח ולפעמים אשבחן נמי ים דאיירי בשאר נהרות ועוד אין חידוש אי איירי סתם ים דר׳ יוסי בים המלח דומיא דרישא גבי צורת לבנה וצורת חמה כו׳ ודוק. אי נמי משום דהכא קתני היה הולך בספינה כו׳ וסתם ים חמלח אין ספינה עוברת בו וקל:

עב רשי בד״ה תלמוד לומר לא יאכל כו׳ כצ״ל: בד״ה ואי בעית אימא סמוכין לא דרש רבי יהודה כו׳ כצ״ל:

דף כט ע״א רשי בד״ה את יום כו׳ נהרות יש כו׳ הרא״: בד״ה אלא אליבא כו׳ בהנאה ובפודין כו׳ מפלגי מאן כו׳ הרא״:

עב רשי בד״ה להא שמעתא כו׳ ישראל ובהא כו׳ הלא״: בד״ה שלא במינו כו׳ ובכרת הוא גזר נמחק גזר:

דף ל ע״א רשי בד״ה אמר רבא כו׳ שמעינן מינה חלב שנפל כו׳ נ״ב נראה לי שיש בה שומן אבל בשר וחלב ב׳ מינין הן כמו שכתב האור זרוע ולית פלוגתא בזה אלא שהראש כתב במסכת חולין דשומן וחלב מין במינו הוא וברוב ספרים כתוב בפירוש רשי׳ חלב שנפל לקדירה במינו אוסר במשהו כו׳ דמשמע להדיא דלא אייריי אלא במינו ממש ובדפרישית:

תוספ׳ ברה אמר רבא כו׳ דבר שבמניין ואיסורי הנאה נ״ב פירשו התוספות לשם כגון שנתערבה חבית של יין נסך באלף חבית של היתר ואמרינן לשם האי תנא סבר דבעי תרתי כו׳ ומכל מקום לעניין פסק הלכה לא בעינן תרתי אלא אפילו לא הוי דבר שבמניין אוסר במשהו כגון טיפת יין נסך כו׳ והר״ש מפרש לשם דלעניין נתערב יבש ביבש הוא דבעי דתרתי וכן הילכתא עיין שם: ברה דילמא אתי למיכליה כו׳ ולפי זה דגים שנתבשלו בקערה כו׳ נ״ב והרב״ מן הגאונים אסרו יותר עלו בצלי מן נתבשלו ועיין בשערים:

עב גמרא אמר ליה רבינא לרב אשי וכי מאחר כו׳ כצלי ברש״י: שם על חמצו אחר הפסח מותר בהנאה כו׳ כצלי:

רשי ברה כל היכא דאקדיש לוזה נכסיו בתוך הזמן או זבין כו׳ כצלי והר״א:

תוספ׳ ברה והילכתא כו׳ ועוד יש לחלק כו׳ נ״ב לכאורה יראה דאין פירושו דבאיסורא בלע לחוד סגי דליבעי ליבון מאחר שלא היה תשמישו על ידי אור אלא הכי פירושו אי נמי אפילו בסכין גדול לא בעי ליבון אלא כשבלע איסורא וכן דעת הרן אבן הסמ״ג שהוא מדברי התוספות כתב שאפילו בקטני לחתוך בהן רותח בעי הגעלה פירוש כשבלע איסורא ודוק: באד והא דמצריך להו כו׳ נ״ב פירוש דלא תימא סוגיא דעבודה זרה היא אליבא דרב אשי דבעי ליבון ודוק: ברה התורה העידה כו׳ ויש לומר דלכלי נחושת כו׳ ונראה לפרש דמאחר שהתיר הכתוב כלי נחושת במריקה ושטיפה ובכלי חרס לא התיר שמע מינה דטעם משום בליעה הוא דזה יוצא מידי דפיו וזה אינו יוצא מידי דפיו ובישול בלא בלוע שעון שבירה בזר״ח סברא לומר לפי שההמיר בו הכתוב לחושבו כבלוע עד כאן לשון התוספות בזבחים וצריך קצר״ח פירוש לפירושו מאחר שראינו שלכלי נחושת מועיל מריקה ושטיפה אם כן אנו רואין שהחומר אינה מחמת קדשים אלא שההמיר הכתוב בכלי חרס שאינו יוצא מידי דופיו לעולם והאיסור לעולם עליו ואם כן בכלי חרס אינו תלוי האיסור בטעם הבליעה לחוד ודוק. וכך הוא דעת התוספות דהכא וקל:

דף לא עא רשי ברה ישרא שהלווהו כו׳ אם נהנה ממנו נ״ב דאי לעניין בל יראה ובל ימצא לא הוה ליה למימר אחר הפסח אלא בודאי לעניין הנאה איירי וסבירא ליה להאי תנא פשיטא דאינו עובר בבל יראה דשמא יפדה הגוי ואפילו כשלא יפדה אח׳ הפסח מכל מקום ספק היה בתוך הפסח וסבירא ליה דאין אומרים שיהא עובר למפרע בבל יראה אבל לקמן בברייתא דגוי שהרהין פודני כו׳ לא הזכיר שם אחר הפסח בודאי א״כ לעניין שיעבור בבל יראה וסבירא ליה דשפיר עבר למפרע אם כן האי תנא רבותא קא משמע לן דאפילו לעניין הנאה אינו עובר ובל שבן שאינו עובר לעניין בל יראה אבל מכל מקום תימא לפי מ״ד דמסיק

דפליגו אי ישראל קונה משכון מן הגוי ואם כן לפי זה אינו תולה במה שפורה הגוי או לא דאי קונה המשכון עובר הישראל אפילו פדאו הגוי ואם כן לפי זה לא הוה ליה למימר אחר הפסח שהרי אין חילוק בין תוך הפסח לאחר הפסח ודוק:

עב רשז ב"ה לא קשיא כו' ישראל ברייתא כו' לא קני וישראל כו' הא:

תוס פו' ב"ה אלא הכי כו' ישראל על חמצו אמאי דברי הכל עובר כצל:

דף לב עא רשי ב"ה מה הנאה כו' אסור בהנאה הס"ד:

תוספו' ב"ה דבר הראוי כו' וחמץ בפסח אינו ראוי להיות קודש כו' נ"ב פירוש להיות עכשיו קודש וחמץ בפסח אינו ראוי להיות עכשיו קודש אם לא היתה תרומה כמר והשתא פריך שפיר הלא אף היא ראויה להיות קודש ולהקדישה עתה דלא אמרו דברי הכל אינו קדוש אלא דאחמיץ במחובר שלא היה שעת הכושר כו' ודוק: באי"ד דאין כאן נתינה נ"ב פירוש לכהן משום תרומה ובתרומה כתיב תתן לו וממילא ממעיט גם כן לתרומה חמץ בפסח שאבל שאינו משלם שהרי אם לא היתה תרומה לא היתה ראויה להיות קודש וליתנה לכהן משום תרומה וקל:

עב גמרא פרט לאוכל תרומה חמץ בפסח נמחק ונ"ב דלא גרסינן הכא דהא מיבעי ליה לגופיה שלא ישלם אלא דבר הראוי להיות קודש אלא דממילא שמעינן שאף הנאכל בעינן שיהא ראוי להיות קודש וממעטינן מיניה תרומה חמץ בפסח אבל הכא לא איכפת לן בזה אלא דצריכנא לגופא וכן יראה מן התוספות ודוק:

רשי ב"ה חייב בת שלומין כו' וחומש קאמר הס"ד: ב"ה והלא דין כו' קרא הס"ד: ב"ה ואמר ליה כו' מעיקרא דקתני מעילה כו' כצל:

דף לג עא רשי ב"ה וחכמים כו' וכן עיקר הס"ד: ב"ה אין תורמין כו' את הכהן הס"ד:

תוספו' ב"ה ומינה כו' אין מפרש לא אם אמרת כו' כצל: ברה אף מעילה כו' לא אמרו שוה פרוטה כו' כצל: ברה נתכוון כו' בפרק קמא כו' כצל: ברה תתן לו כו' נפקא לן מונתן לכהן כו' נ"ב ואף שפירשו התוספו' לעיל בהפוך חדף למאן דסבירא ליה דחמץ בפסח אסור בהנאה יליף מתתן הכתוב בתרומה בדפרישית לעיל ולא מן ונתן כי מן ונתן לא נוכל למעט אלא דבר שאינו ראוי להיות קודש אם לא היה תרומה וחמץ בפסח גופא מניין שאינו קודש מאחר דלא דרשי לו ולא לאורו מכל מקום נראה דשפיר יליף מדכתי' ונתן ואשמועינן דבר הראוי להיות קודש ולמאי אתא למעוטי אם לא שמעט דבר שאינו ראוי להיות קודש כגון שהוא אסור בהנאה ואם כן חמץ בפסח שהוא אסור בהנאה נמי בכלל ושמעינן ממילא שחמץ בפסח אינן ראוי להיות קודש אבל לרבי יוסי דסבירא ליה חמץ בפסח מותר בהנאה בוודאי אינו ממעט בכלל

תנתן דשמא בא למעט שאר איסורין שאסורין בהנא׳ואם כן מניין שאינו קודש
דמה שהתוספות לעיל לא פירשו אלא האי מילף דתתן לחוד ולא הזכירו ונתן
את הקודש משום שבאותו דיבור רצו לתרץ דלרבי אליעזר בן יעקב סבירא
ליה אפילו בחמץ שהיה לו שעת הכושר אינו ראוי להיות קודש וזה לא נוכל
למעט מונתן את הקודש דשמא לא בא למעט אלא החמיץ במחובר כמו תתן
לו ולא לאורו שהרי אינו מבואר להדיא בקרא שתלוי באיסור השוה להודיה
ודוק אבל בדבור זה לא כתבו אלא דלשאר תנאים לא איצטריך למידרש לו
ולא לאורו ויכולין למידרש שאינו קודש מונתן כמו מלא ולא לאורו ודוק
היטב: באד דברי הכל אינו קדוש כיון דסבירא להו כו׳ כצ״ל:

עב גמרא מיבלע בליעי אמאי כו׳כצ״ל: שם לתרומת תותין זתים נמחק זתים ונ״ב
טעות סופר וקל׳:

רשי בד״ה קסבר משקין כו׳עליו מעולם ואין צירוף חבירו עמו שאין זג זה נוגע
למשקין שבחבירו כצ״ל ונ״ב מצאתי בשני פירושים מדוייקים: בד״ה לאימת
כו׳לשיעוריה דאין בזגין כו׳כצ״ל: בד״ה טמא מת כו׳שנגע בהן הטמא קודם
כו׳דאי סחיט להו ושתי מינייהו כו׳לשיעוריה ושמא מת כו״ כצ״ל והד״א:
באד טיפה ראשונה ונתנו בתוכו והגביהו כו׳כן הוא בספרים אחרים: בד״ה
טומאה שבהן כו׳הענבים הס״ד ואחר כך מתחיל הדבור משקין בליעי באוכל
הן בלועין מכל כו׳כצ״ל: בד״ה אמאי כו׳במשקה נטמא הס״ד: בד״ה דאי
לא כו׳ואיטמאו אלא כו׳הד״א: בד״ה הא דתניא לעיל כו׳ הס״ד:

תוספ׳ בד״ה לאימת כו׳אלמא אין מקבל הכשר כו׳כצ״ל:

דף לד עא גמר אמרו ליה ומאי קשיא כו׳שתילי תרומות שנטמאו ושתלן שהרו מלטמא כו׳
אמרו ליה הכי אמר רבה מאי אסורין כו׳כצ״ל: שם למה לי עיבור צורה כו׳
כצ״ל וכן ברש״י וכן בתוספות:

רשי בד״ה בשליקתא כו׳מקמי דלישלקינהו כו׳כצ״ל: בד״ה תאנו כו׳תרומור
הס״ד: בד״ה אסורים לורים כו׳מינייהו הס״ד: בד״ה ומאי קא משמע לן כו׳
שומין תניינא הס״ד והד״א ואחר כך גידולי גידולי הוא גם כן סד״: בד״ה שפיו
כו׳מעליהן הס״ד: בד״ה בין כבש למזבח כלומר בקרן זוית סמוך לכבש וסמוך
למזבח במקום שהם מתחברים כצ״ל והס״ד: בד״ה ששם זורקין כו׳ בקר
מערבית דרומית למטה נ״ב פירש למטה מחוט הסיקרא כראיתא בזבחים פרק
קדשי קדשים:

תוספ׳ ד״ה טהרן צל טהרו: באד דתנן במסכת ביכורים כו׳כצ״ל: באד אסורין מלאכת
בירושלים אף לורים ולבהמה כו׳כצ״ל ונ״ב פירוש שלא לאכול חוץ לירושלים
אפילו גידוליו ומ״ה הקשו בתו׳ שהיה לו לומר אף לכהני׳ וקל׳: באד דגידול

תרומה

תרומה שרו לורים נ"ב והכי פירושו לעניין מעשר ובכורים אמרינן שגידול שלהם כמותם אבל גידולי תרומה הרי היא נעשית חולין גמורין דאי אסורים לורים אם כן מה מעלה במעשר מה שאין כן בבכורים והרמב"ם פירש לשם דהכי קאמר גידוליהן אסורין מלאכול בירושלים ואף לזרים ולבהמה אסורין הגידולין אפילו בירושלים וזרים נקט משום בכורים ובהמה משום מעשר ואפשר שהתוספות היה נראה להם דוחק לחלק ולפרש חד אמעשר וחד אבכורים ומ"ה פירשו בתחילה דקאי אמה של מעלה מלאכול בירושלים ולפי זה קשה דהוה ליה למימ'אף לכהני'ומשום הכי כותבין את"ב ונרא'דזהי'דהתם הוא גוים וקאי שפיר אף אמעש'וכפירוש הרמב"ם ולפי זה לא יהיה קשה לישנא דאף וקל. אבל מה שכתבו התוס'וכן משמע בירושלמי הוא תימה שבתוספות רבי שמשון מביא כל הירושלמי ולא הזכיר זה. ובעבור שפירושו רחוק על כן לא הבאתי אותו שלמה לוליא: בד"ה פסול הגוף כו'במקום התורפה נ"ב הגלוי וההפקר:

עב רשי בד"ה כל שפסולו כו'ובבשר עצמו כו'כצ"ל: בד"ה תנא דבי כו'בכיצד צולין הסל': בד"ה רבי אליעזר כו'שאין בשר הסל': בד"ה רבי יהושע כו'אין דם ויצא כו'כצ"ל והר"א: בד"ה אי אמרת כו'דבר אחר הוא חשבינן ליה כו' כצ"ל: בד"ה לא שמיע לכו כו'ומכאן יכולין ללמוד טעמא של משנה כו'כצ"ל: בד"ה מי החג כו'זריעתן משעברו עליהן כו'כצ"ל: בד"ה ואחר כך הקדישן שעדין כו'בכלי שרת טהורין כצ"ל והר"א והסל": בד"ה דרכן כו'לנסכים ורבי יוחנן כו'כצ"ל והר"א: בד"ה טמאות כו'דאין כלי שרת מקדש אלא כו'כצ"ל: בד"ה דרכן כו'בתמיהה והא כו'משקין בכביצה מיציאות כו'בה כשיעור כצ"ל והסר והר"א: בד"ה הכי גרסינן כו'תחילה ושיני כו'הר"א: בד"ה הכא דנגעו כו'הקדישן שקרא להן שם תרומה טהורין כו'מעלה הקדישן כו'כצ"ל והר"א: בד"ה שתהא חיותן כו'לתוך זה וכתב כו'הר"א:

רף לה עא גמר רבי יוחנן בן נורי אוסר באורו ודוחן מפני כו'כצ"ל:

רשי בד"ה עשאו כו'וגזיר הס"ד: בד"ה שיצניתא כו'לישנא אחרינא שמעתי אשדרנ"א כו'כצ"ל: בד"ה המחה וגמעו אשום לחם כו'כצ"ל: בד"ה המחה דישטנפ"ריר בלעז שהמחוהו במים כצ"ל:

עב גמרא תרימו את כל תרומת ה'ומאי ראית כו'כצ"ל:

רשי בד"ה מכל מעשרותיכם בלוים כתיב הס"ד:

תוספ' בד"ה מי פירות כו'אכתי לא חוי אלא חמץ נוקשא כו'נ"ב ואמאי חשיב התם במתניתין חמץ דגן גמור על ידי תערובת שהרי בסיפא נקט אותן שהן משום חמץ נוקשא וכן כתב הסמ"ג להדיא שג'ן חמץ דגן גמור על ידי תערובת כגון

כותח הבבלי ושכר המדי וחומץ האדומי וכל אינך הן חמץ נוקשא:

דף לו עא גמר׳ עיסה שנילושה ביין ושמן כו׳ והכמים אומרים יאכל ואמר רבי עקיבא כו׳ כצ״ל:

רשי׳ ב״ה האוכל כו׳ שוגג הס״ד: ב״ה מי שנאכל באנינות כו׳ לחם אוני ומעשר שני כו׳ כצ״ל והד״א: ב״ה מי כתיב עוני בוי״ו כו׳ כצ״ל: ב״ה אין לשין כו׳ של מצות ביין כו׳ אם לש תישרף כו׳ הד״א: ב״ה מקטפין כו׳ עריכתה כצ״ל: ב״ה לישה גמורה כו׳ וכשאפאה תחילה כו׳ כצ״ל: ב״ה לימד על כו׳ מאפה תנור לאחר כו׳ כצ״ל: ב״ה בביכורים כו׳ חטין ביכורין בירושלם הס״ד והד״א:

עב גמרא אלא בפת הדראה כ״ב פירוש הר״ף ז״ל פת סובין ונקרא פת הדראה שנטלה כל הדראתו ולא נראה דהא אמרינן לקמן דיוצאין בפת נקייה והדראה ובודאי שאין יוצאין ידי מצה אלא בלחם שחייב בחלה כדתנן במסכת חלה רמשרבעי קמח העוד חייבין בחלה הן וסובין ומורסין תנן נטל סובין ומורסין מתוכן וחזר לתרן פטורין מן החלה לפיכך פירש הרמב״ם ז״ל שהדראה מלשון הבינת והדירה שבתבואה שאמר במסכת פרה והיא התולעת הנעשית בתבואה והתבואה הנאכלת ממנה נקראת דראה עד כאן לשון הרן:

רשי׳ ב״ה אף מעשר כו׳ דמשקלטוהו מחיצות כו׳ כצ״ל: ב״ה ואמר מר במסכת מכות הס״ד:

תוספו׳ ב״ה אוציא כו׳ בכורים ואמר ליה אם כן נוציא כו׳ שיש במינן ביכורים דאנו לחם כו׳ כצ״ל:

דף לז עא גמרא אין אופין פת עבה ביום טוב כו׳ כצ״ל:

רשי׳ ב״ה אם אמרו והתירו עובי טפח הס״ד: ב״ה בעצים יבשים כו׳ בתענית משו באב ואילך כו׳ כצ״ל: ב״ה בלישה כו׳ תניא נמי הכי דלאו משום כו׳ כצ״ל: ב״ה לא של כו׳ אותן לעצמו אינו כו׳ כצ״ל: ב״ה עושין סריקין כו׳ להחמיץ אבל כו׳ הד״א: ב״ה והמרומע כו׳ פטור דתרימו תרומה כו׳ כצ״ל והד״א:

תוספו׳ ב״ה ובית הלל מתירין טעמא דבית הלל כו׳ נ״ב והתוספות במסכת ביצה לא פירשו הכי אלא בכדי צרכו איירי ומשום טרחא יתירא וכן פירש הרן עיין שם:

עב גמרא מאי אימא ליה דאי אמינא ליה אמר לי היהו כו׳ מאי אימא ליה דאי אמינא לי אמר לי רוב עניים כו׳ כצ״ל:

רשי׳ ב״ה המעיסה החלוטה הס״ד: ב״ה תברא קשיין אהדדי הס״ד: ב״ה הרביק מבפנים הלחם באילפס הס״ד. ואחר כך שאנו עושים הס״ד. ואחר כך מהו מי הוי לחם הד״א: ב״ה ואבוקה כנגדו מלמעלה וחום כו׳ הד״א:

תוספו׳ ב״ה דכולי עלמא כו׳ ואמר רבי יוחנן ובלבד כו׳ נ״ב בצדו נלומר בהא מודינא לך אשירי:

דף לח עא רשי בד"ה חכי קאמר כו' לכל מילתיה דרבי אסי כו' כצ"ל: בד"ה מאי מי כו' היתר הכא נמי כו' הר"א: בד"ה מסתברא כו' מכלל מצה נפיק נמי כו' כצ"ל:

תוספו' בד"ה אתיא כו' כיון דילפינן כו' כצ"ל:

עב רשי ב"ה שאינה נאכלת כו' והיכא דלא נשחט עליהן הזבח אף על גב דעכשיו יש לה היתר לשבעה כו' כצ"ל והשאר נמחק ונ"ב בספרים מדוייקים אינו וטעות הוא להדיא ובספרים אחרים ראיתי שכתוב בתחילה פירוש זו דכשלא נשחט הזבח סבירא ליה לרב יוסף דיוצא בהן כו' עד סוף הפשט ובסוף כתיב אבל זה לשון הספר ועיקר וכן שמעתי והיכא דלא נשחט עליהן הזבח דעכשיו יש להיתר כל זמן שלמה לוליא: ב"ה ותיפוק לי כו' לא כל שכן הס"ד ואחר כך ולהאי תנא בתרא דמוקי ליה בשנשחט הזבח קא פריך נמחק ונ"ב טעות סופר הוא בס"א אינו והוא לפי פירוש ראשון וקל"ל: בד"ה סבר לה כרבי עקיבא כו' עוני לשון אוני אלא כו' כצ"ל: בד"ה ואת אומרת כו' לא קרבו ליחיד כו' ומצות תאכלו וגומר כו' כצ"ל: בד"ה וטעמא מאי כו' אלא לשם זבח הס"ד: והשאר נמחק ונ"ב טעות סופר הוא ואליבא דפירוש ראשון הוא וקל"ל:

תוספו' בד"ה ואת אומרת כו' אמר להו משה כו' כצ"ל:

דף לט עא גמר דבי מאיר אומר אף עסוס וטורא ומר ירואר אמר ליה רבי יוסי עסוס וטורא אחד הוא ומר זה הוא ירואר תנא דבי כו' כצ"ל ונ"ב כך היא הגירסא ברוב הספרים וכן הביאו בערך טורא אבן בס"א מצאתי וזה לשונו עסוס וטורא חד הוא ומר הוא וזהו מר ירואר עד כאן: שם רב שמואל אלו ירקות שאדם כו' למה נמשלו מצרים כמרור לומר לך מה מרור זה שתחילתו רך בו' תחילתן רכה וסופן קשה כו' כצ"ל: שם מה מצה מינין הרבה כו' נ"ב והאמת שמכוון הדבר כמה מינין שיש במצה דהיינו ה' מיני דגן כך ה' מיני מרור במתניתין:

רשי ב"ה אלו ירקות כו' חובתו הס"ד: ב"ה ומצטרפין כו' ידי חובה הס"ד: ב"ה סוסו וטירא ומר ירואיר מיני ירקות כצ"ל: ב"ה עקרבלין כו' אצוותא חרוייתא כו' כצ"ל ונ"ב ונקרא חרוייתא לפי שתכופין הרבה יחד במחרוזת ומזעם מרוד יש בו לשון רשי בעירובין: ב"ה הירדף כו' מי מרה ואמרינן כו' הר"א: ב"ה הרזיפי כו' ואנן אוכלא בעינן כו' כצ"ל: ב"ה נרישן של גינה הס"ד ואחר כך מתחיל הדבור וברשי שדה: ב"ה הרמוצה צל והרמוצה כו' מפרש שקרי קורזי כצ"ל:

תוספו' ב"ה ואימא כו' אמר דהירדופנין כשר כו' כצל:

עב גמרא ויניח על מכתו בפסח מפני כו' כצ"ל ונ"ב כן הוא בס"א וגירסת הר"ף וכן בפרק התנושא במסכת כתובות ושם פירשתי עין שם: שם אמר רב פפא והוא דעביד כו' כצ"ל:

רשי ב"ה כל מיני כו' קאמר דנורעין כהלכתן כצ"ל: ב"ה לא שנו כו' מתייבש שיפסיד שעמו כו' כצ"ל: ב"ה כעין דאורייתא כו' איבעי ליה לפרושי כו' כצ"ל: ב"ה מצה ומרור כו' מעשר שני ולא נפיק ביה כו' כצ"ל: ב"ה ואע"פי שמים טופחין כו' ב"פירש הראש דלאו מים ממש אלא רצה לומר זיעה קאמר עיין שם: ב"ה דילמא צ"ל דלמן הגג והס"ד: ב"ה דילמא לא כו' ומחמצת בתבשיל ובשהוא טורפה כו' כצ"ל ונ"ב אין לפרש דאפילו היה נותן בתחילה ברותחין אפילו הכי אחמיץ מחמיץ בקערה ולא דמי לחלוט שמחליט שהרתיחה מבטל בה החימוץ מיד אבל הכא שבבר נתייבש אלא שאינו מתייבש יפה אם כן גם כן אינו נחלש ויכול אחר כך להחמיץ בקדירה כי אין זו סברא ועוד לישנא דשורפה אינו מיושב והוה ליה למימר ובשהוא מערה לקערה על כן נראה דשעות סופר הוא והכי הוא שבשהוא טורפה כו' כלומר למה הוא מחמיץ בתבשיל לפי שבשהוא טורף הקמח עם מים או ציר מתחילה בקערה טרם שנותן לקדירה הוא מחמיץ וכן מצאתי בספרים אחרים:

תוספ' ב"ה ערוגה כו' ולא רצו כו' כצ"ל:

דף מ ע"א גמרא אמר רבה בעל נפש כו' תרגומא אקמחא בתר כו' דאמר רב הונא בצקות של כו' בעינן וממאי דילמא כו' כצ"ל:

רשי ב"ה צריה סדק כמו טייליא חריפא נ"ב הוא מין יין חזק המבקע נודות שבנוס בתוכו: ב"ה זיקפא כו' ונבלעין ומראמר אביי כו' כצ"ל והא': ב"ה שורץ בחומץ כו' בחומץ הס"ד: ב"ה אמר רבה גרסינן כצ"ל והס"ד ונ"ב ובליף גריס רב: ב"ה לאבה רבה הכי קרי ליה לשון רבנות מאן דצאית ליה ליח לאבא ויאכל כו' כן הוא בס"א והא': ב"ה של כפרים כו' כל כך נקייה ולא לתתי כו' כצ"ל: ב"ה בתר דנפק רבא מבי מדרשא הס"ד: ב"ה דאמר רב הונא גרסינן הס"ד: ב"ה שיאכל כזית כו' לשמה בעינן הס"ד:

עב גמרא בר לואי לרבא כו' לגוי מאי טעמא לא לאו כו' מאן יש אומרי אמר רב חסדא כו' לתוך החרוסת או כו' כצ"ל:

רשי ב"ה שאבד כו' ואינו ניכר הס"ד: ב"ה אבל עושה כו' למתים חפשי כיון כו' המצות והני כו' כצ"ל והא':

תוספ' ב"ה אבל עושהו כו' שלא יאמרו למחר כו' כצ"ל: ב"ה האילפ' כו' שלא יערה בקערה שהתבלין כו' ובשילהי ע"ז כו' כצ"ל: ב"א בסופו בלע בתמיר נ"ב מבואר בביאורי הסמ"ג שלי: ב"ה רבא מחו כו' בסופו לידי חמוץ כל כך נ"ב ובאשרי כתב דהאי לישנא שאינה באה לידי חמץ ואפילו הכי הלשון מגומגם שאפילו יבא לידי חמץ דא אין איסור חמץ אלא מחמשרת מיני דגן לבד וצ"ל דהכי קאמר מאחר שאין דרכן לבא לידי חימוץ ומשום הכי לא גזרינן אטו

שאר

שאר קמח דלא אתי לאיחלופי לפי שאינו בדומה וקל וכן משמע קצת באשרי עיין שם. והלי"ף פירש חסיסי הוא קמח הבא ממצה אפויה כמו שאנו עושין עיין שם:

דף מא ע"א גמר תלמוד לומר ובשל מבושל כו' ורבין האי בשל כו' כצל:

רשי בד"ה כוותיה דרב כהנא מסתברא כו' כצל: בד"ה מאי לאו כו' אלמא כשאר משקים כו' כצל: ב"ה ובשל צריך להיות במים ובשל מבושל במים הסד: ב"ה צלי קדר כו' משמעו למאן כו' שרי לרבי דיליף כו' הל"א:

ע"ב גמרא לא פסל עצמו מבני חבורה בזית צלי משחשיבה פסל עצמו מבני חבורה תניא אידך כו' או לא בשעה שאינו כו' כצל:

רשי ב"ה לוקה שתים משום לא תאכלו נא ומשום לא תאכלו כי אם כו' כצל: ב"ה איכא דאמרי כו' לוקה משום נא ומשום מבושל כו' כצל: ב"ה תרתי לא כו' עשה ומורה כו' דבין דמפורש בל אחר לעצמו קאי נמי אלאו דלא יאכל והוי כמאן כו' כצל והל"א: ב"ה לא פסל כו' אבילה היא ומותר כו' הל"א: ב"ה כזית צלי כו' עליו הס"ד: דבור המתחיל או לאו צל"ו או לא: ב"ה והא אפקיה רבי כו' כצל:

תוספ' ב"ה איכא דאמרי כו' כי אם צלי אש לא אתא אלא לעשה כו' נ"ב אם כן משמע להדיא דלרבא לא לקי אחי ואחמי שבריא וכן כתבו להדיא בפ' המקבל ותימא הא רבא גופיה אמר לעיל דלקי בחמי שבריא משום כי אם צלי אש והתוספות גופא הקשו לשם מהא דאמר רבא גבי חמי שבירא ולא תירצו כלום וצריך לומר דלפי המסקנא מוברחי' לומר דרבא אליבא דרב חסדא הוא דמשני ליה לא סבירא ליה ורב חסדא הוא דסבירא ליה דכי אם צלי אש אתא לרבויי חמי שבריא ולא כרבא ומכל מקום צריך לומר דרב חסדא מודה בחי ולא מוקי ריבוי דקרא כי אם על חמי שבריא דמסתבר טפי ואמר לי' דרב חסדא לא סבירא ליה כהאי ברייתא ופליג כי ברייתא אתיא כמאן דאמר אין לוקין על לאו שבכללות כמו שפירש רש"י זה אינו שהרי התוספות הקשו שם על מר' שפירש רש"י הפא דאתיא כמאן דאמר אין לוקין על לאו שבכללות והקשו אם כן תקשו מינה לאידך מאן דאמר כו' דפירשו דברייתא אתיא כבולי עלמא וכמו שפירש רש"י כאן ומשום הכי צריך אני לחלק ולומר דרב חסדא לא פליג אברייתא ודוק: ב"ד לאו שבכללות והא דקאמר חדא מיהא מילקא לקי הכי פירוש אם התרו בו כצל והל"א: ב"ה שאין תלמוד לומר כו' משום דסמכי לנא ומבושל כצל: ב"ה אם כן כו' לא חש לדקדק בלשון כו' נ"ב פירוש בכל עניין שיכול לשנות הוא משנה כדי שלא נטעה ונאמר גזירה שוה הוא אלא בודאי להכי כתבום כדי לאפנויי ודוק:

דף מב עא גמר לא נאמר בדברים כו׳ כצ״ל ונ״ב פירוש כאלו נכתב לא באותן הדברים רצה לומר כאלו נכתב שור ושה שרוע וקלוט נדבה תעשה אבל תמימים לא תעשה נדבה וכר׳ בי רב אמרי שהקבה אמר למשה אמור להן לישראל שיש באן אזהרה לאו בכל הדברים האמורים וקל׳ שם אטו כולהו חדא מהיתא מחיתנהי היכא דאיתמר איתמר כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה נדבה כו׳ הבית ולנדר כו׳ ירצה ונכתב כו׳ הד״א: בד״ה לאו אמור כו׳ ואל אהרן לאמר כצ״ל והס״ד: בד״ה היכא דאיתמר כו׳ למיקנסא דעבודה אדרבנן כו׳ כצ״ל:

הדרן עלך פרק כל שעה

אלו עוברין פרק שלישי

גמרא רבי אליעזר אומר אף תכשיטי כו׳ בכותח הבבלי מטמטם כו׳ אלו הן פת קיבר כו׳ כן צריך להיות:

רשי בד״ה ואלו עוברין כו׳ וכולהו מפרש להו כו׳ כצ״ל:

תוספ׳ בד״ה ואלו עוברין כו׳ האוכלין ועוברין היינו כו׳ נ״ב פירו׳ אפי׳ לר״יבא דמדקדק מלשון עוברין מכל מקום אין דאיה וקל׳ ובס״א גרסינן פירוש האוכלין כו׳ אם כן הוא כפשוטו שמפרש הלשון כר״יבא וקל׳ בד״ה ר׳ אליעזר כו׳ משמע דמודה לתנא קמא נ״ב פירוש והתנא קמא סבר להדיא דאף בנוקשא חייב בגון זמן של צבעים והדומה לו ואין להקשות אם כן מאי מוסיף אתנא קמא דיש לומר דתנא קמא תנא דגן גמור על ידי תערובת או נוקשה בעיניה והוא הוה מוסיף נוקשה על ידי תערובת וכן פירש הר״ן:

עב גמרא רבי יהודא תמר לאו כו׳ כצ״ל: שם דצבעי בהו לבא כצ״ל ונ״ב פירו׳ צובעין בו עורות אדומים ואותו הצבע קרוי לבא וכן פירש רש״י להדיא בריש השוחט גבי השוחט וצריך לדמו כו׳:

רשי בד״ה אמלאה כו׳ האח וגומר אתמלא כו׳ הד״א: בד״ה תמר כו׳ היה שוב ואינו כו׳ מן תמר היה בא כצ״ל: ד״ה עכשיו ביטל צ״ל ועכשיו ביטל: בד״ה הכי קאמר מתניתא קמייתא כצ״ל: בד״ה ואי בעית אימא כו׳ דפירא והא כו׳ הד״א: בד״ה מיא דחיורא מי סובין הס״ד: ואחר כך מתחיל הדבור דצבעו בהו לבא סרקא כצ״ל והד״א: בד״ה פירורא דאושכפי ג״לוד והרצענין מדבקין בו את העור בשמתחלק לשתים או מדבקין שתי עורות יחד לעשותן עבה ודרבן לתת בה קמח שיפון ולקמיה מפרש כו׳ בצל והשאר נמחק: בד״ה שיפולן

טיפולן כו׳עניים ומטיפולן של כו׳כצ״ל:

תוספו׳ ב״ה הא ברדווקא והא ברפ״רצני כו׳כצ״ל:

דף מג ע״א גמר קריבו ליה מתכילתא שמע כו׳כצ״ל. וכן ברש״י: שם והאוכלו בארבעים את״ן לרבי מאיר כצ״ל. ונ״ב אבל רבי יהודה פוטר אפילו שאור שלו ממלקות כדלקמן במתניתין דף מ״ש עיין שם: שם שמעמא דרבי אליעזר מכל התם נמי הכתיב כו׳נפקא דאמר רב יהודה אמר רב וכן תנא כו׳כצ״ל:

רשי ב״ה שהגיעו לפרקן ולא הגיעו לשנים שיש להן כו׳כצ״ל: ב״ה כיון דשמע שקראו שמו כותח הס״ד: ב״ה מאן תנא דמתניתין דאית ליה חמץ דגן גמור שנתערב כו׳בעין שנימוח אי נמי כו׳כצ״ל והל״א: ב״ה שיאור שלא כו׳ גמור הוא והכא כו׳בהנאה שיאור כו׳קאי והאוכלו כו׳הארבעים אלמא כו׳ אחרות כשאיר נמי כו׳הוא כדלקמן כצ״ל והס״ד והל״א: ב״ה התם נמי גבי ברת כצ״ל והס״ד:

תוספו׳ ב״ה מאן תנא כו׳דרחמנא רביה למלקות כו׳כצ״ל: ב״ה ואלו נוקשה כו׳ משום דכל שכן כדאמר כו׳ויש לומר דאי כל שכן הוא כו׳כצ״ל:

עב גמרא ורבי אליעזר אימא כל לרבות כו׳כצ״ל:

רשי ב״ה קא משמע לן כו׳דישנן בכל כו׳כצ״ל: ב״ה קאי באוכלין כו׳כתיב כל מחמצת הס״ד והל״א: ב״ה התם דליכא כו׳השוה הכתוב כו׳שבתורה כצ״ל והס״ד: ב״ה הכא דאיכא כו׳באיסור חמץ דלא נפקי כו׳כצ״ל: ב״ה ופרכינן כו׳כיון דלית להו לאו בעירוב כו׳לא דרשי והשתא כו׳כצ״ל: ב״ה כל דגבי כו׳כי בהדיה לא דרשינן כו׳אוכל דרשינן ליה כצ״ל: ב״ה עירובין כו׳טעם כעיקר כו׳כצ״ל:

תוספו׳ ב״ה כמאן כר׳אליעזר בו׳אלא לרבות מקצתו כו׳נ״ב והיינו כזית איסור אליבא דרבא ודוק: שאינם מעורבים יחד כו׳נ״ב אבל מכל מקום נראה דבכל שכן גבי תערובת שיש בו כזית אפי׳אינו בכדי אכילת פרס דהיתר מצטרף לאיסור ומשום הכי פריך לקמן גבי כותח אלא מאי משום דהיתר מצטרף לאיסור סוף סוף אמאי פליגי רבנן עליה כו׳ומה שמסיק לעיל גבי שאור מקצתו מניין תלמו׳ לומר כל. עירובו מניין תלמוד לומר כי כל אלמא דגרע עירובו הייגו לעניין הלאו של הקטרה דשמא לא אסרה תורה הקטרת שאור אלא כשהוא בעין ולא בתערובות אבל לעניין איסור אכילה בודאי מכל שכן דהיתר מצרף לאיסור גבי כזית תערובות ודוק:

דף מד ע״א גמר אמאי פסולה הא בטלי להו חבלין ברוב ואמר רב״ה בר בר חנה כו׳כן הוא בספרים אהרים: שם בכותח הבבלי ואלא מאי כו׳כצ״ל: שם אלא הכא לכותח הבבלי כו׳נ״ב אליבא דרשי הכי פירושו לדידך קשה אמאי פליגי רבנן

כו׳אבל

כו׳ אבל לדידי דאמינא משום כזית אכילת פרס דאורייתא אבל אין היתר מצטרף לאיסור בכל התורה כי אם בנזיר איבא למימר דפליגי עלידה׃

רשי׳ משום דהנח לכותח הבבלי כו׳ ודוק׃ שם והאי משרת להכי הוא כו׳ כצ״ל׃ ב״ה ומשני כו׳ מראביי דאמר במנחות כו׳ כצ״ל׃ ב״ה ואמר רבה כו׳ כולן מאי טעמא כו׳ כצ״ל והד״א׃ ב״ה ומשני כו׳ פרס באכילה כו׳ כצ״ל׃ ב״ה וכזית כו׳ בתמיהה הא דאמור כו׳ כצ״ל׃ ב״ה אלא גרסינן הס״ד׃ ב״ה היכי אמרינן כו׳ באכילת פרס אלא כו׳ הד״א׃ ב״ה במסכת נזיר כו׳ שאמי אומר אלא כו׳ הד״א׃ ב״ה קופות גדולות ובתוכן כו׳ כצ״ל׃

תוספו׳ ב״ה מקום מגעו כו׳ בזמן שהן גוש בקערה כו׳ נ״ב ומכל מקום איידי שנתערב קצת עד שבלעה כמו שכתבו התוספות לעיל עיין שם׃ ב״ה אלא מאי כו׳ לטעם כעיקר לית להו היתר מצטרף לאיסור כו׳ כצ״ל בכל הדבור׃

עב רשי׳ ב״ה שאין איסורן כו׳ שלשים יום וענבים הד״א׃ ב״ה חידוש הוא כו׳ שאינו מצוי בגינו בשאר איסורין כצ״ל׃ ב״ה והכא אסיר כו׳ הוא דאותו בליעה כו׳ לא משבחה לאוכל כו׳ כצ״ל והד״א׃

תוספו׳ ב״ה ודלמא כו׳ הבלוע בתוכו כצ״ל׃

דף מה עא גמר אמר רב יהודה אמר שמואל לא שנו כו׳ כצ״ל׃

רשי׳ ב״ה ורבי עקיבא כו׳ לא גמרינן ורבנן כו׳ הד״א׃ ב״ה לר׳ עקיבא צ״ל והשתא לר׳ עקיבא׃ ב״ה הכא גרס׳ כו׳ מבטל ליה אפילו כו׳ כצ״ל׃

תוספו׳ ב״ה משום דהוי כו׳ דרבי עקיבא דריש כל בפרק התערובת כצ״ל׃ ב״ה כאן שלא כו׳ דשלא במקום לישה עובר כו׳ כצ״ל׃

עב גמרא במה דברים אמורים שלא נתן לתוכה עורות כו׳ כצ״ל׃

רשי׳ ב״ה בית ועלייה כו׳ או לא אם תמצא לומר כו׳ התחתון בית ואכסדרה מהו ואם תמצא לומר כו׳ הד״א׃ ב״ה רבי נתן כו׳ לא שנתקלקלה מריח כו׳ כצ״ל׃ ב״ה אם הקפיד כו׳ עולה לה הס״ד׃

תוספו׳ ב״ה כופת כו׳ בית שסבבו בורעים כו׳ כצ״ל׃ ב״ה אר לתקן אלא לקלקל כו׳ נ״ב פירוש שעשה בו שינוי מעשה לקלקלו ומשום הכי תנא קמא סבר אפילו יחדו לישיבה ואף שהו בטיט ועשה בו שינוי מעשה הוי לתקנו ולא לקלקלו ומשום הכי לא בטל׃ ורשב״א סבר בכל שינוי מעשה יכול לבטלו ודוק׃ והא דיחדו לישיבה אירי על כל פנים שעשה בו שינוי מע״ש וכן בפיסקי תוס׳

דף מו עא רשי׳ ב״ה וכן להעלות כו׳ בפסח ואם מקפיד כו׳ כצ״ל׃ ב״ה גבל המגבל כו׳ טמאין עד ד׳ כו׳ כליו וכן כו׳ הד״א׃ ב״ה כולן כל כו׳ שעורותיהן מטמא כו׳ כצ״ל׃ ב״ה באי זה צד צ״ל כיצד מפרישין כו׳ שנטמאת העיסה ושוב כו׳ כצ״ל׃ באר או להאבילה לבלבים נ״ב פירש לבלבים של בוץ וכן בספרי אחרים להדיא ונ״ב

עוד פירש והוא הדין שאין מבערין אותה בבי האי גוונא ביום טוב ליתנה לפני כלבים דדוקא בחול שרי אבל ביום טוב הרי זו ביעורו ואסור וכן מצאתי בפי׳ אחר להדיא אבל רבי׳ נסים פיר׳ כל מאכל הראוי לאדם גבי תרומה אין נותנין לפני כלבים עיין שם: בד״ה רבי אליעזר כו׳ חלה הסר׳:

תוספ׳ בד״ה עד שתאפ׳ כו׳ אי איכא כהן גדול שרי כו׳ נ״ב והלמג כתב כהן גדול שטבל לקריו אי נמי ע״י ביטל ברוב ובן באש״רי וכל זאת בחלת חוץ לארץ אבל מתני׳ אירי בחלת ארץ ישרא ודוק: באר מפני שהפת נאפה יפה כשהתנור כו׳ כצ״ל:

עב גמרא ואם החמיצה ההמיצה כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה טוב׳ הנאה דבר מועט דתניא כו׳ לו רבי אליעזר כו׳ ברישא ורבי יהושע כו׳ הל״א: בד״ה לא דכ״ע כו׳ קא מיפלגא רבי אליעזר כו׳ הל״א: באר דכל חדא וחדא איכא למימר כו׳ נ״ב לפי לשון של רש״י שלנו צריך לומר דרש״י סבר השתא לפי גרסת הספרים דמפרש דפליגי בהואיל ואי בעי למיחשל דהיינו לעניין איסור חמץ ולא קאמר תלמוד׳ דפליגי בהואיל לעניין איסור אפייה ביום טוב כדאמר רמי בר חמא לקמן אלא בודאי תלמודא סבירא ליה השתא דלא אשכחן הואיל אלא האי לחודא דאי בעי מיחשל אבל לעניין איסור אפייה שרי בלא הואיל אלא משום דכל חדא וחדא כו׳ וכן פירש״י לקמן דהאי שריורא שייכא בלא הואיל וקל׳. אבל האמת שרש״י מפרש לקמן דלא גרסינן הואיל ואי בעי למיחשל אלא בהואיל דאפייה דאי בעי בצע מכל חדא וחדא פליגו כו׳ עיין שם: בד״ה משום הפסד כו׳ בלא שחישה אבל כו׳ הל״א:

תוספ׳ בד״ה הואיל כו׳ וקשה לרשב״א לפירושו ביום כו׳ נ״ב כראיתא לעיל בפרק כל שעה להדיא ומה שאמר וקשה לפי׳ ר״ל דסבר שאם בצע מכל חדא וחדא הוא היתר גמור בלא הואיל וארוכה אי מפריש חדא חלה אכולה אינו שרי אלא משום האי הואיל דאי בעי בצע מכל חדא פורתא כו״ אם כן לא נעשה על ידי הואיל כלל כרלעיל ומכל מקום לפי האי ועיל דלעיל לא קשה מידי ודוק:

באר וכן משמע בפסק שלו כו׳ נ״ב פירש דבעי צירוף סל אפילו היה בדין כדי חיוב חלה וה אינו נראה דלא בעינן כו׳:

דף מו עא גמר׳ אמאי לא דחי יום טוב ושבת נמחק ושבת: שם משום רבי שמעון בן הסגן דוחה את יום טוב מאי איכא למימר כו׳ כצ״ל ונמחק ואין דוחה את יום צום: שם והן מקודשין וכלאים בכרם כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה נאכל לאפייתו הסר׳: בד״ה שאינו דוחה באפייתו לחם הפנים הסר׳: בד״ה צרכי שבת כו׳ בשבת ואי כו׳ דאסיר הא במקדש כו׳ הל״א: בד״ה שבות קדובה של יום טוב עצמו או של אותה שבת כו׳ כצ״ל: בד״ה שבות דחוקה לדחו׳ שבות יום טוב כו׳ כצ״ל: בד״ה ביום טוב מיבעיא כו׳ כבר אלא כו׳ הל״א:

תוספ׳ בד״ה ואי אמר כו׳ אינה ראויה אלא כיון כו׳ כצ״ל: בד״ה ולדבי שמעון בן
גמליאל כו׳ מתנא קמא אי נמי כו׳ כצ״ל: בדה״ ומוקדשין נמי נמחק נמי:
באד״ה ובחנם דחק דבשור כו׳ נ״ב פירש לפי מה שמפרש דאירי במעילה אלמא
דלא קשה חרי אתי בשאלה ולא נשמר מקושית התלמוד דמכות אם כן בחנם
דחק לפרש דאירי בשור בכור אלא הוא הדין בעולה או בחטאת ור״ן:
באד״ה דלא חשיב אלא הנך לאוי כו׳ נ״ב וליבא לפרש דלא חשיב לאו דמעילה
משום דאית בשאלה זה אינו דאם כן תלמודא דהתם דפריך וליחשב נמי כגון
דאמר שבועה שלא אחרש כו׳ עד דמשני מידי דאיתיה בשאלה לא קחשיב כו׳
למה לא הקשה מיניה וביה ולחשב נמי מעילה שהרי מוקדשין קאמר ול״ל:
באד״ה מפרש לי דחשיב תרי לאוי נ״ב והשתא הא דקתני והן מוקדשין לאו
דוקא קאמר אלא אחד הקדש והשני אף חולין תוחפות דמכות: באד״ה הזורע
כלאים כלאים לוקה כו׳ חישין והרצן ושעורה וחרצן נמי חייב כו׳ מדכתיב כל
חלב יצהר כל חלב תירוש כו׳ כצ״ל:

עב גמרא ואם אמרת לן אמר לי עלה שה ולא הבכור אחת ולא כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה ועייל עצי כו׳ ביום טוב הסד: בד״ה ותבינו במזומן שמזמן כל צורכי
היום ויאמר דבר כצ״ל: בד״ה שה כו׳ קרבנות ושה אחד מן הצאן כו׳ כצ״ל:

תוספ׳ בד״ה ומוקדשין כו׳ דאיתקש לצבי ואייל נ״ב והו לפירוש התוספות אבל רש״י
מפרש משום דחולין ומוקדשין מעורבין בו חולין שמותר לאכלו חוץ לפתח
עזרה ומוקדשין שאסור בעבודה כו׳ עיין שם: בד״ה ושביעית בו׳ אינו לוקה
מוקי הך כו׳ כצ״ל: בד״ה כתישה כו׳ וקשה לרבי יהודה כו׳ נ״ב הוא תלמידו
של ר״י רבו של רבי משה מקוצי או חתנו של רש״י והוא ריב״ן: בד״ה ולוקה
בו׳ בפרק ב׳ דביצה אמר הא מני בית שמאי היא כו׳ כצ״ל: בד״ה אהבערה כו׳
אפילו לבית שמאי אמרינן כצ״ל והסד ואחר כך מתחיל הדבור הואיל וחזי כו׳
בדה״ שה ולא הבכור כו׳ משום כל שממנו לאישים נ״ב פירש כל מה שאתה
מקריב ממנו קצת לאישים כגון בני מעים והאליה והדומה כל השאר שהוא
נאכל הוא בבל תקטיר ועובר על שאור ודבש והכא אין
ראוי להקריב מן הבכור עולה שכולה כליל הרי כל הבשר הוא בבל תקטיר
שהרי מן הבכור אין מקריבין אלא האימורין ור״ן ועיין בפ׳ באות מצה: באו
דכתיב ביה שה תמים נ״ב אם כן קרא שיבאו פסח מדבר שיכול להיו׳ אחת פי
נקיבה דהיינו חולין ולא בכור ושה אחת כתיב ונכתב עוד בצדו פירש אף עי
גב דקרבן פסח זכר הוא דכתיב זכר תמים כו׳ מכל מקום כתב שה אחת כלומ
שיקרבנו מן החולין שחיא אחת דכל נקיבה חולין היא עד שמקדישין אותה כ
יבא הפסח לאפוקי מה שקדוש בבר דהיינו בכור שהוא זכר ור״ן:

מכאן

דף מח עא גמר מבאן לערלה שבטילה במאתים כו׳ הואיל אלא דבעידנא דקא עיילי כו׳ אמרוה קמיה דרבי ירמיה כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה איסור דבר אחר שבת כצ״ל: בד״ה אבל הכא כו׳ לא זימנין לעולם נמוחק לעולם: בד״ה דלא חזיא כו׳ שאין דרך לבצוע מכל אחת נ״ב ותימא יבצע מאחת ויצרף על ידי סל ויפריש על ידי כולן ואין צריך לשום הואיל. וצריך לומר מאחר דמצוה להפריש חלה שלימה שהלה לשון עוגה הוא וכן כר״ב במחליל ואם כן כשאינו רוצה לעשות המצוה כהלכתה ולהפריש מכל אחת בלא צירוף סל אזי מפרישין עוגה שלימה ול׳וק: בד״ה אבל הכא כו׳ למישריה ואי כו׳ עד הערב וישרפנה כצ״ל והל״א: בד״ה מילתא דקשיא לן כו׳ דבטובת הנאת כו׳ כצ״ל: בד״ה אהדר ליה כו׳ ליה ור׳ יהושע כו׳ הל״א: בד״ה קמייתא במעלייתא בחרייתא כו׳ הל״א: בד״ה שמע מינה לענין מקח וממכר הלר:

עב גמרא ואמר רב יהודה אמר שמואל כו׳ כצ״ל: שם ג׳ נשים עוסקות בבצק אחת צ״ל באחת ונ״ב בס״א אינו:

רשי בד״ה חמשה רבעים כו׳ כדי ערסתכם דהיינו עיסת מדבר שהוא עומר לגולגלת כו׳ עשה מהן חמש ביצים גדולים כו׳ כצ״ל: בד״ה אמר ליה כו׳ היא ולא קדינן כו׳ כצ״ל: בד״ה תנא לשה כו׳ חברותה מתחלת ללוש עיסה שלה כצ״ל: בד״ה ואיזהו שיאור שפטור כו׳ נ״ב לא דק בלישניר״ דהא אינו פטור בדלעיל ברישׁ פירקין שהוא באזהרה לרבי מאיר והבי הוה ליר״ למימר ואיזהו שיאור שפטור מכרת וק״ל:

דף מט עא גמר וכל שכן שתורה וכהונה מעשרתן כצ״ל ונ״ב פירש אם נושא בתו של תלמיד חכם והוא כהן וק״ל: שם אמר רב פפא אי לא נסיבנא כהנתא כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה תרומה מלפני כו׳ אי אפשר אבל כו׳ אלא בזמנו שיכול כו׳ כצ״ל והל״א: בד״ה לשבות כו׳ לילך למחר שם לדבר הרשות יחזור מיד כו׳ כצ״ל: בד״ה לא גלאי רב כהנא גלה מבבל לארץ ישראל כדאמר כו׳ כצ״ל: בד״ה ומאלמן את אשתו שמבקש ללמוד ואי אפשר כו׳ כן הוא בס״א מדוייקי: בד״ה ומחלוקות רבות באות עליו כו׳ כצ״ל: בד״ה קרי ליה צ״ל קרו ליה כו׳: בד״ה מרקיד בי כובי כו׳ כצ״ל:

עב גמרא חניא היה רבי מאיר אומר כל המשיא כו׳ כצ״ל: שם וילבש צדיק נ״ב יכין וצדיק ילבש איוב: שם ורמינהי עד כמה הן מזמנין כו׳ נ״ב ותימא לפי דעת המקשה דלא פליגי אקראי אדמיפלגי בזימון לפלגו בסתם ברכת המזון למר בבוית ולמר בבביצה וצריך עיון:

רשי בד״ה עם כל כו׳ להבין הלר ואחר כך מתחיל הדבור כי היא חייך ואורך ימיך על חייו כו׳ והל״א:

בּרה אמר רב כהנא כו׳ והא דאמרינן בפר׳ ערבי פסחים אמר ליה רב לרב כהנא
פשוט כו׳ כצ״ל: בּרה ויש אומרים כו׳ אבל לגזול בידים לא כו׳ נ״ב משמע
דוקא לגזול בידים הוא דאסו׳ אבל אם בא העם הארץ ושאל אחר אבידתו אין
צריך לחחזיר לו אם לא ידע עם הארץ שזה מצאו דליכא חילול השם אבל הלן
כתב שצריך להחזיר לו עיין שם: בּאד ובעבודה זרה גבי מוסר למאן כו׳
כצ״ל: בא״ד אינו חס רמכיר וכופר נ״ב משמע דאי ליכא מכיר וכופר אינו
חשוד על שפיכת דמים והלא בהאי ברייתא דאין מכריזין על אבידתו דאינו
מכיר וכופר ואפילו הכי קאמר ואין מתלוין עמהן בדרך ונ״ל דהכי פירוש אין
מכריזין על אבידתו אבל אסור לגוזלו דשמא אינו מכיר וכופר ואסור להתלות
עמו בדרך מכיר וכופר ודוק. שוב עיינתי באשׁדי שכתב דאפילו בעם הארץ
שאינו מכיר וכופר ואף על פי שאינו חשוד על שפיכות דמים אפילו הכי אין
טוב להתלוות עמו ואם כן לעיל במכיר וכופר אסור להתלוות עמו ומסכן
בנפשו ודוק:

דף נ עא גמרא עולם ברור ראית כו׳ כצ״ל ונ״ב פירש הערוך מה שראית שם הוא הברור עיין
שם: שם הכי איתינן התם ושמעתי שהיו אומרים כו׳ בשורות רעות אומר
ברוך כו׳ האידנא לאו שמו אחד כו׳ כצ״ל:

רשי בּרה ירקות כו׳ ביציאת שעריה דקתני וכן מי שיצא מירושלם כו׳ פתח בהא כו׳
כצ״ל: בּרה עד שעה כו׳ נוטה לצדדין וצל האדם וצל הבהמה נוטה כו׳
כצ״ל: בּרה כתב זה כו׳ ולא העלמה לשון אחר כו׳ הל״א:

הדרן עלך אלו עוברין פרק שלישי

מקום שנהגו פרק רביעי

עב גמרא אפילו הכי שפל ונשכר קרינא להו כו׳ כצ״ל:

רשי בּרה מן המנחה תשע שעות ומחצה כצ״ל ונ״ב ותימא לפי זה למאי צריך לומר
התם מן המנחה הוא דאסור סמוך לא הלא ג׳ שעות וחצי מותר קודם המנחה
וזה לא נקרא סמוך אלא חצי שעה מקודם כדלקמן בריש פרק ערבי פסחים
ועוד מאי סלקא דעתך אמינא דמקשה דפריך מאי איריא ערב פסח אפילו ערבי
שבתות וימים טובים כו׳ הלא ערב שבת וערב יום טוב מן המנחה הוא דאסירי
שהוא ג׳ שעות ומחצה אחר הצות על כן נראה בעיני לפרש שטעות סופר הוא
ומן המנחה פירושו סמוך למנחה גדולה שהוא חצי שעה אחר חצות והמקשה

סבר דבחצי שעה לא דקדק כל כך התנא ולא איירי ביה עד דמשני דאיכ׳ חילוק חצי שעה בין חצות ובין המנחה ודוק וכן מצאתי בספרים אחרים: ב״רה אגרתא שכר ריחים שמשבירין כו׳ כצ״ל:

תוספו׳ ב״רה העושה כו׳ הני נשי דנהיגי דלא למיעבד כו׳ כצ״ל: ב״רה דילמא כו׳ תיפוק ליה כו׳ כצ״ל:

דף נא עא גמר׳ אתו ואמרו ליה לאביי כו׳ נ״ב בריף גריס אתו ואמרו ליה לאבוה והרן כתב אבוה דשמואל ועל כל פנים אביי טעות סופר הוא וקל: שם אמר להו שווינכו ככותאי נ״ב נראה לי לפרש דהכי קאמר שוינכו ככותאי כלומר כמו שאסור להקל בפני הכותי שלא יקל יותר כך הוא מתיירא להקל בפניכם שמא תקבלו ותבאו להקל עוד יותר באיסו׳ חלב מרוב חריפותכם ופלפולכם ודוגמא לזו בריש סנהדרין גבי רבי חייא ורב כשאמר לו לרבי בן אחותי ירד לבבל יורה יורה כו׳ ודוק:

רשי ב״רה הנך אינשי כו׳ גמרי הס״ד ואחר כך מתחיל הדבור סרכי מילתא קושיא היא דאתו כו׳: ב״רה המפריש כו׳ ולא ניתקן הדגן כו׳ כצ״ל: ב״רה רוחצין כו׳ דנימא מתוך שמצויין יחד כו׳ נ״ב תימא אמאי צריך לטעמא הלא משמיע לנו דלא גזרינן אטו בעל אחותו כמו שגזרו אנשי כבול לקמן וצריך לומר דסבירא ליה דלא שייך למיתני היתר במה שלא גזרינן דמניין לנו לגזור גזירה מעצמינו אם לא שנמצא בדברי התנאי׳ ומאנשי כבול אין ראיה שהחמירו על עצמן והיה מנהג שאינו חשוב וגם לא היו בעלי תורה כו׳ וקל על כן מפרש רש״י דלא תימא לאיסור משום הירהור משכב זכור ודוק: ב״רה מאביו וחמיו מתוך שראוהו כו׳ כצ״ל: ב״רה לא תאכל דאייתרא הס״ד:

תוספו׳ ב״רה אי אתה כו׳ ותירץ רבינו נסים במגילת סתרים דהאי דברים המותרים ואחרים נהגו בהן איסור היינו שיודע כו׳ שאינו חשוב דיכולים להתיר כו׳ היה מתיר עצמו בפניהם כו׳ לחזור ובכותאי אפילו כו׳ הני מילי מבבל לארץ ישראל וכו׳ כו׳ כוותייהו ובכותאי אפילו כו׳ כצ״ל: ב״רה עבדינן כוותייהו לא עבדי ככותין כו׳ נ״ב בספרים אחרים עבדי ככוותייהו הוה ליה למימר כו׳ וכן ברבינו ניסים להדיא עיין שם:

עב גמרא ונטל ספיחי כרוב כו׳ כצ״ל:

רשי ב״רה בפני אכול כו׳ אפי׳ בפני והכא קאמר כו׳ כצ״ל: ב״רה אמ׳ ר׳ עקיבא כו׳ יאספו לימד כו׳ הד״א: ב״רה דאי אמרת כו׳ לא אמר הכי אלא אמר מלאכה כו׳ כצ״ל:

תוספו׳ ב״רה כל הספיחים כו׳ תיפוק ליה דכתיב כו׳ דפרק ז׳ דשביעית דתנן עיקר הלוף השוטה ונרבינה כו׳ קתני ונכנסתי לגינה אחריו כו׳ כצ״ל: ב״אד בפר׳ קמא דמנחות מה למנחת העומר כו׳ כצ״ל ונ״ב פירוש דבעי למילף מקל וחומר

שטריפה

שטריפה אסורה לגבוה וקרא דמן הבהמה להוציא את הטריפה למה לי ומשני מכחת העומר יוביח שאסור להדיוט ומותר לגבוה ופריך מה לעומר שכן מתיר חדש ומשני בשביעית ופריך הלא מתיר ספיחים ומשני כרבי עקיבא כו׳: בא״ד ותרוייהו אליבא דרבי עקיבא ורבנן כו׳ נ״ב פירוש דמשמע הא לרבנן דר׳ עקיבא ליכא איסור דפליגי והא בוראי לא פליגי אקרא דכלה כו׳: בא״ד אמרת לנו לא תזרעו ומה שאנו כו׳ כצ״ל ונ״ב פירוש כך רבנן מפרשי הקרא וכי תאמרו מה נאכל וגו׳ שכך אומרים ישראל להקב״ה אמרת לנו כו׳ וקל״ו: בא״ד ונשתהו ער לאחר הביעור נ״ב פירוש בשנה השמינית והנראה בעיני שהוא מדברי התוספות והם הוסיפו על דברי רבי נסים כי מוכרחים לפרש כך דאי איירי קודם הביעור למה ספיחי כרוב אסורי דהא ליכא איסור׳ שביעית לגבייהו דדמו לאילן כדלעיל אלא דוקא אחר הביעור כו׳ אבל רבי נסים גופיה דמפרש לקמן נמי התם דאיירי בשביעית שנבנסת לשמינית ואינו מפרש בפשוטו כרבינו תם אלמא דסבירא ליה דאי איירי בשביעית אף ספיחי כרוב אסורין ולית ליה התם סברא משום דדמו לאילן אם כן לא צריך לפרש דאיירי כשנשתהו עד לאחר הביעור אי נמי הוא מדברי רבינו נסים ומשום הכי מוקי בנשתהו כו׳ כדי לאוקמי דברי ר׳ שמעון דהתם אפילו אליבא דרבנן דפליגי ארבי עקיבא ודוק: בא״ד והך דשמעתא איירי בשביעית כו׳ נ״ב הוא מדברי התוספות וק״ל: בא״ד דאסורין מדרבנן עד כדי שיעשו כו׳ ספיחי כרוב שאין כיוצא כו׳ כצ״ל: בא״ד דלא משמע הכי נ״ב הוא מדברי התוספות: בא״ד אשו איסורא וכולן אסורין ובגמרא דדמאי כו׳ כצ״ל: בא״ד דפליגי עלייהו ליכא למיגזר נ״ב ואע״פי דאיכא למיגזר נמי לרבנן משום שאר ספיחים דלאחר הביעור דאסירי אף לרבנן מכל מקום יש לומר דאיירי שלא הגיע עדיין זמן ביעור דומן ביעור מושך בשנה שמינית במקצת פירות זמן ארוך יותר מחצי שנה אם כן משום פירות דלית בהון ביעור כדלעיל לוף השוטר כו׳ והכי קתני כל הספיחים אסורים ומשום הכי בעינן לאוקומי כרבי עקיבא ולפי מה שפירשתי לעיל דאפשר מה שפירשו התוספות׳ לעיל ונשתהו ער אחר הביעור אינו מדברי ר׳ נסים אינו קשה כל כך דשמא רבינו נסים סבירא ליה דליכא למיגזר אחר הביעור משום אתי לאחלופי דהכל יודעים שלאחר הביעור אסור הכל אלא אתי בקודם ביעור ומשום גזירת ספיחים ודוק: בא״ד פטור מן המעשר ומן הבעור נ״ב פטור מן הבעור דאולינן בתר חנטה ונחנט בשישי ופטור מן המעשר משום דבשביעית יד הכל ממשמשין בה והוי כהפקר והפקר פטור מן המעשר גמרא פרק קמא דראש השנה:

רק גב עא גמר׳ דבמערבא ממינן אניגרא כו׳ כצ״ל ובן אחר כך:

רשי בד"ה הכי גרסינן כו' לא כלו מילתא כו' חומר רבי יהודה כו' הל"א: בד"ה אלא איפוך כו' לא נאסרו רבי יהודה כו' הל"א: בד"ה והכי קאמר כו' לבער ורבי יהודה מחמיר דאמרינן כו' בצל והל"א: בד"ה אובלין משלשתן הס"ד: בד"ה אף על כו' האחרון רבי יהודה כו' הל"א:

תוספו' בד"ה הבובש כו' כיון שכלה אחד כו' דאי לאו האי קרא הוה אמינא דאותו המין כו' בצל: באד ורבי גמליאל סבר ממשות כו' נ"ב אפשר דרבי גמליאל לא דריש קרא בלל אי נמי דרשו משום דאי לא קרא הוה אמינא שהטעם היה אוסר כמו שאר איסורין משום הכי כתב קרא להיתר דדוקא מה שכלה אסור אבל מה שיש בשדה עדיין שרי אף שבלע טעם איסור וקל:

עב גמרא החרובין משישרשו והגפנים כו' בצל: ובן בלשי.

רשי בד"ה ולמה אמרו כו' ארצות למאי כו' הל"א: בד"ה וגמירי מסורת מאבות הס"ד: בד"ה לווה בהדיא צ"ל לווה בהריה: בד"ה רבי יהודה כו' דהוה נמי בההוא דרא נ"ב פירוש מדאמר בהאי לישנא ר' יהודה ולא אמר רב יהודה או רבי יהודה נשיאה אלא שמע מינה דדייק ואמר לישנא דמשתמע רב יהודה ומשתמע רבי יהודה וכן מצאתי להדיא בפירוש ישן ודומה לזה בפרק קמא דחולין דף י"ח גבי רב יהודה דספיקא דגברא גריס ובפרק אין עומדין פיר' רש"י וה לשונו כרחבה שהיה מרקדק בלשון רבו ואמר סטיו כפול היה ואף על פי שבלשון משנה קורהו איצטבא בפסחים ובסוכה על גבי איצטבא הוא דיקדק בלשון רבו ולא אמר איצטבא כפולה היתה ויש פותרין הא דרחבה מדאמר רבי יהודה דדייק ספיקא דרבוותא אי מדרבי יהודה אי מדרב יהודה וקשיא לי בגווה טובא חדא דרחבא לא ראה רבי יהודה מימיו לא רבי יהודא בר אלעאי ולא רבי יהודה נשיאה ועוד כולהו אמוראי דייקי נמי לומר דבר בשם אומרו ועוד ליבא למימר מהא דדייק לישנא דשמעתא אלא ספיקי דרבוותא. עד כאן לשונו. וצריך עיון: בד"ה מתחלי כו' סביבות אגווי יער כו' בצל:

תוספו' בד"ה עד שיכלה כו' עד שיכלה אחרון שבהר נ"ב פירוש וג' ארצות היינו הר ועמק ושפלה וקל: באד אלא ביהודה גרידא נ"ב פירוש לרבי שמעון וקל: דבור חמתחיל רב ספרא כו' בצל אחר דבור המתחיל מתבערין כו': בד"ה רב ספרא כו' דיש סחורה שמתרת אי נמי בשוגג הוציאו בצל והס"ד:

דף נג עא גמר' אובלין בתנורים עד שיכלה האחרון שבצוער רבי שמעון בן גמליאל אומר אוכלין על שבין הכיפין ואין אוכלין על שבין השיצין ורמינהי אוכלין בענבים עד הפסח בזתים עד העצרת בגרוגרות עד החנוכה בתמרים עד הפורים ואמר רב ביבי כו' בצל:

רשי׳ בד״ה רבנן היא הס״ד: בד״ה תקוע כו׳ תקועה אלפא לשמן כו׳ נ״ב פירוש ראשונה להביא ממנה שמן למנחות כמו אלפא שהיא ראשונה לאותיות של יון ערוך: בד״ה פגי בית היני תאנים של אותו מקום כצ״ל: בד״ה בבכורים כו׳ שבח ארץ וילפינן מינה כו׳ משובח ותמרים מז׳ המינין כו׳ ודבש דהיינו כו׳ כצ״ל: בד״ה מקולסין כו׳ כלי זיינו בצידו נ״ב וברש״י פרק כיצד צולין פירש רשי׳ מבואר יפה:

עב גמרא כרבי יוסי ולא רבי יוסי סבר לה כרבי שמעון כו׳ כצ״ל: שם אמר ליה ההוא סבא ואיתימא כו׳ נ״ב לפי מסקנת הסוגיא צריך לומר דהאי ואיתימא כו׳ הכי קאמר ומקצת בני אדם אמרו בשם רבה בר בר חנא כלומר טעו וסברו שרבה בר בר הנא אמר ישר וכן אמר רבי יוחנן משום שרבה בר בר חנא אמר דבר בשם רבי יוחנן הקצת שייך לזה וטעו כו׳ וקל: שם אמר ליה ר׳ אבא לעולא ודאי כו׳ ברבה בר בר חנא בישות אמר ליה כו׳ כצ״ל:

רשי׳ בד״ה רב אחא כו׳ מתניתא דתודוס הס״ד. ואחר כך מתחיל הדבור ברבי שמעון כו׳: בד״ה רבי שמעון דפוטר באומר כו׳ ולא חייביה משום כו׳ דבריו דתנן כו׳ כצ״ל והד״א: בד״ה דברי רבי מאיר כו׳ ראשון רבי יוסי כו׳ הד״א: בד״ה גברא רבה כו׳ נידוי הס״ד: בד״ה בין שאמרו כו׳ לדבר אחד לר״פריש כו׳ והאומרין שלא להדליק סוברין כשהנר כו׳ כצ״ל: בד״ה הדר עולא כו׳ אמר כן אלא כו׳ כל היום ועכשיו כו׳ הד״א: בד״ה זה עולא כו׳ נ״ב ב״סא אינו כל זה אלא עיקר מעלתו במה שהיה חושד לרבה בר בר חנא ואפילו הכי לא רצה לגלות לו בפני רבים והוא ביה בישות וזהו מים עמוקים ונ״ל להגיה קצת לפי פירוש שלנו והכי הוא שהבין מדבריו של רבי אבא ברבה בר בר חנה שעות וחוא ביה בישות כו׳ ודוק:

תוספ׳ בד״ה רבי שמעון כו׳ כדאמרינן במנחות והנסכים נ״ב פירש אפילו הכי אמרינן לרבי שמעון דבטליה לדבריו הראשונים מאחר שאף בגמר דבריו הוא נתפס וקל:

דף נד עא גמר׳ ואלו הן תורה ותשובה כו׳ כצ״ל: שם דורשי חמורות היו אומרים כו׳ בני צבעון ואיה ועגה כו׳ כצ״ל:

רשי׳ בד״ה צבתא שעושין עכשיו הנפחים הס״ד: בד״ה בצבתא כו׳ שאוחזת בצבת כו׳ שנעשית וצבתא כו׳ כצ״ל והד״א: בד״ה מקדם מוקדם לעולם הס״ד: בד״ה דורשי חמורות כצ״ל:

תוספ׳ בד״ה אלה בני כו׳ בן אשתו של שעיר כתב קרא כו׳ כצ״ל ונ״ב פירש והעולם היו סוברי׳ שהיה בן של שעיר מאחר שאשתו הולידה ומכל מקום לא יתכן שיכתב הקרא בן שעיר ולא היה בנו ונמצא דברי תורה פלסתר חס ושלום אלא משום

דבני בנים הרי הן כבנים ואישתכח דהוה בנו של שעיר ודוק:

עב גמרא על המשבע שיצא נ"ב ספרים אחרי שאם לא כן במה היו ענייים מתפרנסין שאין להן עבור שדה וכרם ע"כ. שם מותר בעשיית מלאכה במקו שנהגו כו' כצ"ל:

רשי בד"ה בגדיו של כו' אשר אתה בבית ואני שמעתי בגדיו של אדם הראשון היינו כתנות עור שהיו לו כצ"ל והס"ר ונ"ב ספרים אחרים: אחר ד"ה מלכות חייבת צ"ל ד"ה ברייתא וו מצאתיה בבראשי רבה ולא כתיב בה ומלכות בית דוד מתי תחזור אלא במקום זה כתו שם ואין יודע מה בעיבורה של אשה והכי מסתבר וכולהו מפרש שם מקראי יום המיתה דכתיב כי לא ידע האדם את עתו. יום הנחמה לעתיד שבן דוד בא דכתיב אני ה' בעתה אחישנה. עומק הדין דכתיב כי המשפט לאלקים הוא שהרוב טועים בעומק הדין ואין לעמוד על בוריו. ואין אדם יודע במה משתכר דכתיב זו מתת אלקים היא. ואין אדם יודע מה בלבו של חבירו דכתיב אני ה' חוקר לב בוחן כליות. ואין אדם יודע מה בעיבורה של אשה דכתיב כעצמים בבטן המלאה כן הוא בלא: בד"ה ואם לא עלו דין הוא שיעלו דאם לא כן לא היה כו' כצ"ל: בד"ה שיסריח כו' ורואין את צערן תמיד לפניהם כצ"ל והס"ר: בד"ה בין השמשות כו' בתענית ציבור הס"ר: בד"ה מבעוד יום כו' בין השמשות ספק כצ"ל והס"ר: בד"ה לא למלאכה של יום עצמו משתחשך ואשמועינן דבתענית צבור אסור ובט"ו באב שרי בצ"ל ונ"ב משתחשך ותימא הא תענית צבור גופיה אינו אסור במלאכה אלא ביום ולא בלילה ואולי טעו סופר הוא משתחשך ואם אינו טעות יש ליישב דלעניין ט' באב אם היה אסור במלאכה אף בלילה הי אסור דדוקא לעניין תענית ציבור הוא דדרשינן קדשו צום קראו עצרה אספו זקנים דדוקא מזמן אסיפה הוא דאסור והיינו ביום אבל ט' באב שהוא מנביאים ואינו בכלל קדשו צום ואספו זקנים לא ודוק: בד"ה לתפילת כו' כדתנן בפרק בתרא דתענית כו' בצ"ל: בד"ה רב פפא אמר לעולם כו' קאמר והכי קאמר בו' משחשכו אלא כאחרונות כו' כצ"ל והדא:

תוספו' בד"ה אין בין כו' לשריותא דמלאכה גבי כו' בצ"ל: בד"ה לקביעא כו' אפילו בארץ ישראל מתי הוקבע כו' דשייבי בתענית עצמו בצ"ל:

ף נה עא גמר' דכולי עלמא קרי ואיהו נמי קרי כו' וגליל לכאן אלא מקום שנהגו כו' ואין שותלה במקום הגריד כו' רבי יוסי בר יהודה אומר אף רצענין כו' בצ"ל:

ישי בד"ה ליטול לו כו' אחד לא כל כו' הדא: בד"ה מעיקרא תנא מנהגא תלי במנהג הס"ר: בד"ה ב"ג בניסן ומפרש כו' בצ"ל: בד"ה הגדיר צ"ל הגריד: וכן בתוספות: בד"ה וכבית שמאי צ"ל כבית שמאי: בד"ה הכי גרסינן כו' ביל ובהשרשה חד כו' בצ"ל:

תוספ׳ בד״ה כל הרכבה כו׳ יותר מג׳ ימים נ״ב פירש והא דקאמר שוב אינו קולט׳ היינו במקום השיט וקל׳:

עב גמרא מקום שנהגו אין לא נהגו כו׳ נ״ב לכאורה יראה דבמקום שלא נהגו לעשות מלאכה הכל אסור ואף במקום שנהגו אינו שרי אלא לצורך המועד וליגמור אבל הראש סבר דדוקא במקום שנהגו הוא דבעינן לצורך המועד אבל במקום שלא נהגו הכל שרי וכן פסק הלן ופי׳ הלן מקום שנהגו אין כלומר שנהגו שלא לעשות מלאכה כו׳ והלשון מגומגם וצריך עיון: שם תנא החייטין שכ׳ כו׳ כצ׳ל:

רשי בד״ה גומרה כו׳ שלא נהגו לעשות מלאכה נ״ב פירש לעשות מלאכה לכתחילה וקל׳: בד״ה אבל לאחר כו׳ ושורח גדול כו׳ למרדה אם תוך כו׳ כצ׳ל:
בד״ה מרכיבין כו׳ איכטיר הסד׳: בד״ה מתירין כו׳ מקוצצין וניר׳ תוסף ואחו כו׳ כצ׳ל:

תוספ׳ עב גמרא רשי

דף נו עא גמרא וקימחא דשערי דרמי במנא כו׳ בליביה וכל דקאי ד׳ אמות כו׳ כצ׳ל: שם דברי רבי מאיר רבי יהודה כו׳ נ״ב ותימא אם כן רבא אתי דלא כמאן ודוחק: שם שאין בלבך אלא אחד כך אין בלבינו אלא כו׳ אמר רבי יצחק אמרי דבי רבי אמי כו׳ להאכיל נשך לעניים כו׳ כצ׳ל:

תוספ׳

רשי בד״ה עיבר ניסן בניסן כו׳ נ״ב בסא של פירו׳ רשי׳ עיבר ניסן בניסן לאחר שנכנס ניסן עשה אותו ניסן עיבור לשנה וקראו אדר השני ולאייר קראו ניסן והא ניסן לא משמע שהניסן עיבורו עיבר משלשים יום כמו עיברוה לאלול אלא הכי משמע מניסן עשה עיבור לשנה במו אין מעברין את השנה אלא אחר דהיינו כי האי לישנא וכל כך למה שהרי בשנה ראשונה למלכותו שלח בכל גבול ישראל שיעשו תשובה ויבאו לעשות פסח והלא הכהנים טמאין היו שעד יום לא נשארו ישראל משומאה שהוחזקו בה בימי אחז אביו הרשע ועיבר השני כדי שיהא להם פנאי לכהני׳ זורקי הדם לטהר ושהות לרחוקי׳ להגיע לירושלים כדכתיב ויועץ המלך וכל שריו בירושלים לעשות הפסח בחודש השני שלא יכלו לעשותו בעת ההיא כי הכהנים לא נטהרו למדי והעם לא נאספו לירושלים ומתוך שהפסח היה בטל באופן הימים היה לו נח לקדש הכהנים לכך ולאסוף כל ישראל לשמחן ואח׳כ ביקש רחמים על שהיה מדחהו לפסח ממקומו של לצורך רמשום טומאת רבים אין נדחה דאמרינן במועדו ואפי׳ בטומאה דאין נדחה ואין ציבור נידחים ואפי׳ בכהנים שהורין אלא שכלי שרת טמאין יעשו בטומאה כדאמרינן בפסחים וגם לאסיפת העם אין לחוש דדרך רחוקה אבל רחמנא והיינו דכתיב כי אכלו את הפסח בלא כתוב כי התפלל עליהם חזקיה ואמר ה׳ הטוב יכפר בעד והוא מדעת עשה משום חבובי מצוה לורז ישראל

רף נו עא גמרא רשי

ולא

ולא הודו לו על מה שקרא ארת החדש אדר אחר שנכנס ניסן דהא אמרינן בסנהדרין ובברכות החודש הזה לכם זה ניסן ואין אחר ניסן: בד"ה וכל אילן כו' ליה הכי הסד: בד"ה רבי יהודה בו' מוסיפין ואית דגרסי שהיו אומרים ברוך שם כבוד מלכותו כצ"ל והד"א ונ"ב פירש שהיו אומרין אותו בקול רם כדלקמן: בד"ה ציקי קדיר' כו' נ"ב מין מאכל ששמו ציקי קדירה ארשדו"א בלעז רש"י פרק השובר את הפועלי'. ורבי יונה פי' בברכות כלומר הדברים שמתקנין ומבשמין את הקדירה: בד"ה מפני תרעומת כו' שהיו אומרי' ברוך כו' לא היו מינים כצ"ל: בד"ה נשר פירות הנושרין הסד: בד"ה קוצרין כו' למיכל מיניה לא גזרו דהא חדש מיבדל כו' כצ"ל: אחר דבור המתחיל קוצרין כו' צ"ל דבור המתחיל וגודשין שלא ברצון חכמי' כיון דלאו פסידא הוא גזרו רבנן שימתינו דמשום שמתוך שמתעסק בו אתי למיכל מיניה:

תוספו' בד"ה לא היו כו' דמשמע דאומר לשם כו' כצ"ל:

עב גמרא וסברי לה כו' דחזו לאינש דעתיה עליה כו' כצ"ל:

רשי בד"ה וליטעמיך כו' עליה ליפרכיה מינה ובה כו' כצ"ל: בד"ה מחלוקת דאנשי ירחו ורבנן הסד: בד"ה וכי תימא הואיל וחזו במחובר לעורבים כו' כצ"ל: בד"ה קוצה ווי"ש נ"ב עיין בריש פרק כלל גדול: בד"ה ראשי לפתור כו' האימהות הסד:

תוספו' בד"ה מחלוק' בשל כו' וליכא לאוקמי בפחות מג' שפחים כו' נ"ב פירש כדי לתרץ קושיא דמחובר על כיפין דשרי לדברי הכל ודו"ק: באד' במכבדות ובכיפין כו' כצ"ל: בד"ה דתנן כו' הייכו שעומד לאכילת אדם כו' כצ"ל: בד"ה מוכן לעורבים כו' משום גזירה שמא יעלה ויתלוש נ"ב פירש שמפרש טעמא לביצה שנולדה ביום טוב דאיסורה משו' פירות שנשרו ואי הוי פירות שנשרו משום מוקצה או לא הוי ראוי לגזור גבי ביצה דלא שייך איסור מוקצה אבל מאחר שיש איסור דאורייתא בפירות שנשרו משום גזירה שמא יעלה ויתלוש אף על גב דלא שייך האי טעמא גבי ביצה מכל מקום גזרינן הכל משו' פירו' שנושרים שלא יעלה ויתלוש שהוא דאורייתא והוי הכל כחדא גזירא כדאיתא התם ודו"ק:

דף נו עא גמרא ומלכתא אמרה אימרא יאי כו' כצ"ל:

רשי בד"ה הכי גרסינן כו' אקמיתא לימא כו' דרבי שמעון ללפרת ולקפלוט ולא כו' ולקפלוט לא תנא קמא כו' כצ"ל והד"א: בד"ה אין נורגנין כו' דהפקר פשוט ממעשר כו' נכתב בצדו פירוש לכל העניים אף ללוי ולכ"ל: בד"ה ולערב כו' ביה אב שעברו היום כו' אף על פי שיש יום שמרבין כו' כצ"ל: בד"ה הר הבית צ"ל בהר הבית: בד"ה בייתוס כהן גדול היה וכן כולן ורגיו

להן עבדים המסנין וחובטין את העם כן הוא בלא:

עב גמרא אי גדיא יאי יסק לתמידא כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה אחוי בידיה כו׳ בלשון צחות הס״ד:

הדרן עלך מקום שנהגו פרק רביעי וסליקא לה

פסח ראשון

תמיד נשחט פרק חמישי

דף נח עא גמר׳ מתיב רבא בערבי פסחים כו׳ אמר עליה חלבי השלמים ואמר מר עליה חלבי השלמים עליה השלם כל הקרבנות כו׳ כצ״ל:

רשי ב״ד ואמר מר לקמן בהאי פירקא הס״ד: ב״ד כסידרו בערב פסח כו׳ כצ״ל: ב״ד במאי קא כו׳ כשהוא חל בחול כו׳ משום נדרים ונדבות אבל בשבת למה לי לאחרינהי בשלמא בשאר שבתות לא חיישינן לאקדומי ולשנויי מחול דירה משום נדרים ונדבות דחול אבל השתא כו׳ כצ״ל: ב״ד מי קתני כו׳ פריך ליה רבה בר עולא לקמן כצ״ל והס״ד: ב״ד כסידרו של תמיד הס״ד: ב״ד רבי עקיבא אומר כסידרו שאר כו׳ להקדימם ולא כו׳ כצ״ל והל״א:

עב גמרא מתקיף לה רבה בר עולא כו׳ ומניין שאין דבר קרב אחר תמיד כו׳ כצ״ל:

רשו ב״ד דברי הכל כו׳ סבירא להו בין בחול בין בשבת כצ״ל והס״ד: ב״ד בשיני בשבת כו׳ וחד בשבתא לא חזי כו׳ כצ״ל: ב״ד בשלמא לאביי כו׳ חל להיות בשבת כחל להיות בשני בשבת על כרחך כסידרי ערב פסח דקאמר רבי עקיבא בערב הפסח שחל להיות בערב שבת קאמר כצ״ל:

תוספו׳ ב״ד דברי הכל כו׳ אבל איכא שני ברייתות כו׳ ב״ב לאו דוקא ב׳ ברייתות אלא ברייתא אחרונה אבל ברייתא קמא ליכא לאוכחי מינה כמו שפירשו התוספות לקמן אם לא שנאמר שיסבור כרבא ויתרץ כרבא כו׳: ב״ד כאלו חל כו׳ דאף על גב דהיו מקדשין כו׳ כצ״ל: ב״ד דאמר אין בין עצרת לעצרת כו׳ נ״ב והוא הדין בין ראש השנה דהא סבירא ליה דליכא אלא שנ״ד ימים לעולם ולית להו שום דחייה אלא לעולם בסדרן אחד מלא ואחד חסר וקל: ב״ד העולה כו׳ שנאמר מלבד עולת הבוקר כו׳ נ״ב פירוש מדקאמר מלבד משמע שקדמו: ב״ד משמע שפי עיכוב כו׳ נ״ב לאו דוקא עיכוב אלא רל יותר חיזוק לאוזרה ודוק:

ותניא

דף נט ע"א גמ' ותניא כי קושיין תמיד קודם כו' בבקר בבקר דכתיב ונתן עליו אהרן קטורת הסמים בבקר בבקר לדבר שלא נאמר כו' כצ"ל:

רשי בד"ה יאוחר כו' אותו וגומר לתמיד כו' הל"א: בד"ה אי הכי כו' גופיה יאחר כו' יקטירנה ובין הערבים כו' כצ"ל והל"א: בד"ה דמיעט רחמנא גבי נרות אותו הס"ד: בד"ה ההוא למעוטי כו' חוץ דמסתברא כו' הל"א: בד"ה אין לך כו' שנאמר בה בפרשת ואתה תצוה בבוקר בבוקר ובתמיד כו' כצ"ל והל"א: בד"ה מעלה ומלינה כו' ולינה אינה פוסלת בראש המזבח כו' כצ"ל: בד"ה וכי תימא אשם כו' גבי בהונות הס"ד ואחר כך מתחיל הדבור שחטאת כו': בד"ה זה בנה כו' הבאות עמהן הס"ד:

תוספ' בד"ה זה בנה כו' יולדת עשירה ובמסכת קינים נמי אמרינן האשה שהביאה חטאתה ומתה מביאין יורשים עולתה כו' עולתה ומתה כו' אלא חטאתה ותירץ רבינו כו' כצ"ל:

עב גמרא דחיק ומוקים אנפשיה כו' וזרק שלא לשמו או לשמו כו' בעי רבא בעבודה אחת כו' כצ"ל:

רשי בד"ה והעלה הכהן כו' משמע אפילו הביא העולה כו' כצ"ל:

תוספ' בד"ה עשאום כו' אין הציץ מרצה על העולין כו' נ"ב הכל בפ' כיצד צולין ונכתב עוד בצדו פירוש כל הנקטרים על האישים בשומאה כגון האימורין דהיינו כל היכא דאיכא כזית חלב שיכול להקטיר אף בשומאה אם כן לא שייך לומר דהוה כמי שנטמאו לא למאן דאמר אין מרצה על העולין אבל ברייתא דסבירא לה מרצה על החלב אלמא דמרצה על העולין צ"ל דהכא הכי קאמ' מה שהזכיר נטמאו לפי שאינו מרצה נטמאו מרבנן והוי כאלו אבדו ואפילו הכי אוכלין הכהנים חזה ושוק ודוק: בד"ה ומדרבנן לא מרצה נ"ב פירוש היכא שידע שנטמא דהוי כמזיד ולא הורצה: בד"ה יכול נטמאו כו' זרקו כו' בשוגג כו' כצ"ל: בד"ה דמדורייתא ארצויי מרצי כו' נ"ב דמאי שנא שוגג או מזיד: בד"ה ולא עולות כו' וקשה לרבי עקיבא צ"ל דקשה לרבי עקיבא ונ"ב נ"ל ודוק: בד"ה דמשמע הני דקיימי עליה כו' כצ"ל ונ"ב פירוש כל מי שחוא בכלל לא יליף מן הבשר דהיינו אחד מן בני חבורה חייבין עליו משום לא תשחט על חמץ לאפוקי על אחד שאינו מן החבורה וקל"ל עיין שם: בד"ה וכל הלילה יליף כדר' עקיבא אוקימנא כו' דקרא בכל הזבח מיירי כצ"ל: בד"ה בארבעה עשר כו' דפריך מינה דהאי קרא דחלב חגי דבחגיגת חמשה עשר כו' כצ"ל: בד"ה דאי רבי מאיר כו' בתפוס לשון ראשון כו' נ"ב פירוש לחוד ולא בנמלך ולאפוקי מאביי דאמר לשם לא פליג ר' מאיר אלא באומר תמורת עולה תמורת שלמים

דהוי

דהוי נמלך משום הכי אזלינן בתר לשון ראשון שכבר נתפס אבל באומר
תמורת עולה ושלמים שתופס שניהם ואינו נמלך מודה לרבי יוסי ורבה סבר
הכל תולה בתפוס לשון ראשון ואפילו בכי האי גוונא פליגי וק"ל:

דף ס עא גמרא — ורישא דקאי בשחיט וקא מחשב כו' כצ"ל ונ"ב זהו רישא דכולה הפסח ששחטו
שלא לשמו ומה ששנה אחר כך או קבל והילך כו' איירי ששחט לשמו אלא
שעומד כזריקה וחשיב כזריקה דהיינו ב' עבודות ואותם ב' עבודות מפרש רש"י
אבל מרישא דכולה דאיירי בעבודה אחת לא הזכיר רש"י ודוק: שם והא
קיימא לן מקצת אוכלין כו' כצ"ל:

רשי — ב"דה והא קיימא לן לקמן הס"ד: ב"דה מקצת אוכלין כו' מאי שנא דלשמו
ושלא לשמו פסול ואוכליו כו' כצ"ל:

תוספו' — ב"דה אבל בשתי כו' לא משכחת מקצת ערלה נ"ב פירוש לקמן ממעטינן מקצת
ערלה לכולי עלמא מקרא דמשמע לכולי עלמא מקצת ערלה אינה פוסלת דאי
איירי שהקדים מולין לערלים ומשום תפוס לשון ראשון אם כן לא הוי מקצת
ערלה אלא סבירא ליה מולין ואם כן באיזה עניין משכחת מקצת ערלה ממש
דכשר אף לרבי מאיר אלא בכי האי גוונא ודוק: ב"דה והיינו בעיא כו' היינו
כגון שוחט לשמו נ"ב אין לפרש אבל בשתי עבודות ממש אינו נפסל דודאי
בכל אחד נפסל אפילו הוו אינך כולהו לשמו אלא אף בהכי קמבעי ליה אי
אמרינן דרבי מאיר מודה בשתי עבודות כהאי גוונא דהוי כעבודה אחת ודוק:

עב רשי — ב"דה שלא לשמו כו' דלכולי עלמא תפוס לשון ראשון כו' כצ"ל: ב"דה אילימא
כו' שיתכפרו בו ערלים כשר נ"ב פירוש בזריקה ומשום דסבירא ליה דאין
מחשבת אוכלין בזריקה משום הכי קיל נמי שאפי' חשב הזריקה לכולה ערלים
שאינו פסול עיין שם:

עב גמרא — אמריתא לשמעת' קמיה דרבי ירמיה הואיל ולשמו כו' כצ"ל: מידי לשמו ופסול
ואמר לי לא אם כו' כצ"ל ונ"ב נ"ל: שם ימות השנה בשינוי בעלים כו' לאחר
זמנו ואמר לי לא אם כו' כצ"ל:

רשי — בד"ה פסח בשאר כו' ימים רבים וקיימא לן כו' כשר והיכא כו' כצ"ל והד"א:
בד"ה שכן נוהג כו' לגמרי בפסח וחטאת כו' שלא לשמן כשרין כו' כצ"ל: בד"ה
הכי גרסינן פסח ששחטו בשאר ימות כו' פסח ממנו כצ"ל והס"ד:

תוספו' — בד"ה הכא נמי כו' ולא אמרי' אתי שלא לשמו כו' למיחל טפי ולא אתי כו' כצ"ל:
בד"ה סתמו להני כו' אמאי לא עקר שלא לאוכליו נמחק שלא לאוכליו: באד"
וסתמיה לאו לאלו כו' נ"ב כמו אבל סתמיה ודוק:

דף סא עא גמר — בשאר ימות השנה לשמו נמחק לשמו:

רשי — בד"ה וישנו לאחר כו' ואם שחטו שלא לשמו כו' כצ"ל: בד"ה וישנו בקרב
כו' יחיד

כו׳יחיד אבל כו׳כרבר אחר הוא ואינו כו׳אין דעתו על הזריק׳אלא לבעליו כשר
בו׳לשם פלוני דכשר שחטו לזרוק לשם פלוני פסול מקו׳ שאם כו׳שינוי בעלים
בשאר עבודות כו׳כצ״ל והר״א: בד״ה ואינו בציבור כו׳לא פסיל הסר:
בד״ה ואף על גב דתרתי מהנך פירכי הס״ד: בד״ה פסול מחשבה כו׳ הגוף
הסר ואחר כך אמרה הוא גם כן ס״ר: בד״ה כוס שחוט למימרא כו׳הר״א:
תוספ׳ בד״ה וישנו כו׳דאורייתא וכרב אסי כו׳כצ״ל: בד״ה נעשה בו׳ואי לא חיוש
להכי כו׳ כצ״ל: בד״ה ואיתקש כו׳אף אוכליו יפסלו בד׳ עבודות נ״ב פירש
כל ד׳עבודות על הזריקה מועילין חוץ משחיטה דגבי פסח מפיק לחודא מועיל
לפסול בשינוי בעלי׳ונילף שגבי אוכליו נמי יפסלו כך וזה אינו שלאוכליו אינו
אלא בשחיטה לחוד ועוד קשה למה קחשיב מנוייו דוקא גבי פסח ויליף מקרא
אם הוא שינוי בעלים ואף בשאר קרבנות יפסול ול״ק: בד״ה שחטו למולין
כו׳ועוד דרב אשי מסיק כו׳נ״ב פירש דלא תימא רבר״: ורב חסדא בהא פליגי
דרבה סבר אין מחשבת אוכלין בזריקה ורב חסדא סבר דיש מחשבת אוכלין
בזריקה ותלמודא דפשיט לה דאין מחשב׳ אוכלין בזריקה אולא אליבא דרבה
והו דוחק ועוד הלא במסקנה מודה רבה לרב חסדא כו׳ואם כן אליבא דמי
אולא סוגיא אלא בעל כרחיך אף רב חסדא מודה כו׳ול״ק: באד׳ ידי חובתו
לא גרסינן לזרוק דמו אלא כו׳כצ״ל:
עב רשי בד״ה יכול יפסול ערל הסר: בד״ה בני חבורה כו׳יכול יפסל הסר: בד״ה
הואיל וטומאה כו׳ כתי׳ ושחטו אותו כצ״ל: בד״ה ערלה כו׳צ״ל וערלה
כו׳: לאכילה בעינן מה כו׳כצ״ל: בד״ה וזמן פוסל כו׳אם הי״א אכל יאכל
וגומר ותניא בתורת כהנים ובובחים כוף כו׳כצ״ל: ערלה לא כו׳חוץ לזמנו
וטומאה כו׳כצ״ל והר״א: בד״ה וכי תימא כו׳דואת דפסול כולה ערילות כו׳
כצ״ל: בד״ה וכי תימא מאי חומרא דזריקה משחיטה כו׳לא פסלה אשחיטה
אבל זריקה אפילו מקצתה כו׳על מנת פיגול כמותה אבל חישב כו׳כצ״ל:
בד״ה מתקיף כו׳לקולא ותלמוד לומר זאת כו׳כצ״ל:
תוספ׳ בד״ה וכי תימא כו׳ דאין בה מחשבת כו׳ כצ״ל:
דף סב עא גמר ואילו בפסח ניטמא חלב ובשר קיים זורק כו׳מכללה במאי אילימא טומאה־
כו׳ כצ״ל:
רשי בד״ה בהאי קרא כו׳ובהאי קרא רשלא למנוייו בזריקה מהבא נפיק כו׳ כצ״ל:
בד״ה ערל וטמא כו׳ לעולם בטומאת בשר ומאי כו׳או חלב קיים לאכילת כו׳
כצ״ל: בד״ה ברתנן בביצד צולין הסר ואחר כך מבללו זמן הוא גם כן ס״ר:
בד״ה אלא פשיטא כו׳מכלל איסורה הסר:
בד״ה כי לית כו׳לא ר״ש ניין כו׳פסח אחר כו׳כצ״ל והסר ור״שאר נמחק ונ״ב
בספרים

בספרים אחרים אינו ובודאי אחד מן בעלי הגיליונים הגיה ותימא על תמיהתם כי ליח ביה תימא וקל׳:

עב גמרא דשי בראש העמוד בטומאת בשר היכא כו׳ הותרה מכללה בציבור כו׳ כצ״ל: בד״ה ושחטו בזמנו כו׳ ופסח בזמנו הס״ד: בד״ה ורבי יהושע כו׳ מפסח וחטאת ואי משום כו׳ כצ״ל: בד״ה שלא בזמנו כו׳ ושחיט לשמו מיפסל הכא כו׳ ואי הוה מל פסיל כו׳ כצ״ל: בד״ה בהדי דקא כו׳ לאוכלו ושלא לאוכלו כו׳ כצ״ל: בד״ה אי אפש׳ לברר דמה חלק לשמו ומה חלק שלא לשמו אבל אוכליו אפשר לברר חלק אוכליו כו׳ כצ״ל: בד״ה מאכל כו׳ דפרשתא אלה בני אצל כצ״ל:

תוספו׳ בד״ה לימא הואיל כו׳ דאין מחוסר זמן לבו ביום כו׳ נ״ב פירוש שלא אמרינן מחוסר זמן והוי כמחוסר מעשה שלא נאמר הואיל מאחר שהוא בו ביום אלא שלא הגיע עדיין זמנו כגון שעיר המוספין ומשום הכי אמרינן הואיל גבי שעיר יום כפורים דלעיל בהפוך הדף: בד״ה כי ליח ליה לקולא כו׳ ונכתב בצדו עוד ותימא הא לעיל פירשו התוספות דהתם אפילו לחומרא לא אמרינן הואיל ומשום הכי צ״ל דמחוסר זמן לגבי בו ביום לא חשוב כמחוסר מעשה אבל גבי קרבן פסח דאמרינן לחומרא הואיל ויביא פסח אחר ואפילו גבי מחוסר מעשה כדלעיל וצריך לומר דדעת התוספות לפרש דהאי מתיב רב הונא קאי אפילו לרבה כמו לרב חסדא ורבה סבר מחוסר מעשה לא אמרי׳ הואיל אפי׳ לחומרא אם כן בעל כרחך צריך לומר דמבו בזמן פריך כמו שפירשו התוספות ומשום הכי כותבין התוספות ונראה לפרש כו׳ כלומר שתהא הקושיא גם כן אליבא דרבה ורוק: בד״ה ערלים כו׳ ובקונטרס הביאה אמר ליה אביי כו׳ הד״א:

דף סג עב גמר׳ לימא קסברי אחרים אינה לשחיטה כו׳ נ״ב יש לי תימא למאי פריך לימא כו׳ אילימא לאביי אם כן הוה ליה למימר הכי לימא כדרבא דאמר דעדיין היא מחלוקת שהיא הפלוגתא ואחר כך יאמר וקסבר אין לשחיטה אלא לבסוף וגם כן תירוץ יאמר לעולם רבי מאיר מורה כו׳ וישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף ועוד וכי רבא יתרץ אביי וזה לא אשכחן אם לא בהאי לישנא תרגמא רבא אליבא דאביי כו׳ ונראה בעיני דהאי לימא פריך אף ארבא לפי שהוא הקשה מדברי רבי יודא וסבירא ליה דאין לשחיטה אלא לבסוף ועדיין היא מחלוקת ואם כן יש כאן תימא למה שינה התנא מפלוגתא דרבי מאיר ור׳ יוסי לפלוגתא דרבי יהודה וחכמים אלא בודאי סבירא ליה דרבי יהודה וחכמים פלוגתא אחרינא ניהו ואינו תלוי בפלוגתא דרבי מאיר ורבי יוסי דנהי דעדיין היא מחלוקת שמא ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף וחיילא פיגול ברישא אלא ל׳ יהודה הוא דסבר אין לשחיטה אלא לבסוף וזו לא שמענו מרבי מאיר ועל כן פריך לימא דאחרים סברי אין לשחיטה אלא לבסוף כו׳ ואחרים היינו ר׳ מאיר

אלמא שמענו דאף לרבי מאיר כן והדרא קושיא לדוכתא בשלמא לאביי הא
לא קשיא דאדרבה הוא אומר דרבי מאיר מודה היכא דליכא נמלך והכא ליכא
נמלך ואפילו הכי סבר רבי יהודה דפיגול חיילא משום דישנו לשחיט מתחילה
ועד סוף ואם כן קשר"ה לרבא ואף לאביי כפשוטו ע"כ משני רבא שהוא מיושב
אף אליבא דאביי והקש"אביי על שינויו ותירץ בעניין אחר שמיושב אף לרבא
ודוק: שם ערלים חיילי מולין לא חיילי נ"ב תמצית חסוגיא דגבי פיגול ופסול
אי אפשר לחול זה אחר זה דמיד כשנתפשט פיגול אפילו בכזית פשטה בכולה
ואינו דומיא לחציה עולה כלל אלא בהא דלא שייך למימר נמלך כמו שאינו
שייך גבי חציה עולה וטעמא משום דחישב על ב' זתים ואם כן כשאין לשחיטה
אלא בסוף לפי דברי אביי דמודה ר' מאיר היכא דליכא נמלך בעל כרחו הכא
נמי חיילי שניהם וחוי עירוב מחשבות וגבי מולין וערלין גם כן ליכא נמלך
דראוי לחול שניהם ואם כן לאביי דקאמר מודה רבי מאיר כו' פשיטא דהכא
חיילי שניהם בין הקדים מולין בין הקדים ערלים ובבל ענין כשר אלא אפילו
לרבא דאמר עדיין מחלוקת אפילו הכי אי הוה אמרי' ישנה לשחיטה מתחילה
עד סוף הוי חיילי שניהם כמו שפירשו התוספות ודוק: שם אמר רבא לא
לעולם כו' עד שנגמרה שחיטה בערלים ובהא פליגי דרבי מאיר סבר לא בעינן
פיו ולבו שוין ורבנן סברי בעינן פיו ולבו שוין וקסבר רבי מאיר כו' ורבנן
לטעמייהו דאמרי כו' כצ"ל:

ב"ה וכדרבא בפרק ב' דזבחים הס"ד: ב"ה עדיין היא כו' דברי רבי מאיר
דתפוש לשון כו' והויא לה בחדא עבודה כו' וכגון דאמר סימן כו' דאותביה
מהא סבירא ליה כו' ונמלך ליכא למימר כו' כצ"ל: ב"א אין שהות לומר שני
דברים נ"ב פירוש אלא שאמרן מקודם: ב"ה והכא במאי עסיקינן דקתני
הקדים ערלים למולין פסול כגון כו' כצ"ל: ב"ה שאיני כו' חזה הס"ד: ב"ה
לא אמר כו' ורבי מאיר היא כצ"ל והס"ר: ב"ה רבי שמעון כו' על החמץ הס"ר:
ואחר כך ראויה היא הס"ד: ואחר כך מתחיל הדבור ושלא לשמו כו' ונמחק
לשמה שחיטה:

גב גמרא רבי יוחנן אמר אף על פי שאין כו' חוץ לחומה לא קרש כו' הנך דקיימי עלי'
משום כו' לא אמר אלא פסח בלבד כו' ואחר השוחט ואחר הזורק ואחר המולק
כו' כצ"ל:

ב"ה לחמי תודה כו' ובמגע מחוסר כפורים כו' כצ"ל: ב"ה חתם הוא דחוץ
לחומה דבית פגאי כו' כצ"ל: ב"ה אלא הכא גבי חמץ הס"ד: ב"ה
בהתראת כו' לא תשחט על החמץ כו' כצ"ל: ב"ה פשוט ממלקות דלא תשא
הס"ד: ב"ה אפילו לאחד כו' החדו בו הס"ד: ב"ה בל בני חבורה בכלל

לא ילין מן הבשר הן בבל תותירו כצ"ל והס"ד: ואחר כך מתחיל הדבור לא
תשחט ולא ילין כו': ב"ד המקטיר כו' בשעת הקטרה אי לא היה לאחד מבנו
מבורה חמץ בשעת שחיטה ויש לו לכהן המקטיר בשעת הקטרה עובר כו'
נצ"ל: ב"ד המקטיר את האימורין בין פסח בארבעה עשר כו' כצ"ל:

תוספ' ב"ד התראת ספק כו' ולשון הקונטרס נמי יש ליישב כו' כצ"ל ונ"ב וכן דער"
התוספות ודוק: ב"ד לא שאין כו' מפורש בהשובר כו' כצ"ל: ב"ד מיד
דהוה כו' לשחיטת הזבח שלא יקרש כו' כצ"ל: ב"א אין שיעור למים נ"ב
פירוש אפילו יותר מג' לוגין דאוין לנסך דלא פירשה בהן תורה שיעורא הילכן
דאויין לכלי הם ומיד כלי מקדשם דכתיב כל הנוגע בהם יקדש כו' רש"י:

דף סד עא גמר שמא יניחום ויקרש הדם כו' כצ"ל:

רשי ב"ד מליקה כו' שחישה דוקא הס"ד: ב"ד תנאי היא כו' דרבי שמעון מו
מקיש הקטרה כו' הואיל וישנו בהלכת אימורין כו' כצ"ל: ב"ד זבחי זבחי כו
מיניהו ושדי אאידך כו' כצ"ל: ב"ד הא סתמא כו' ושחטו בשאר ימות השנו
כו' כצ"ל: ב"ד מפי חבורה כו' מיניה כגון כו' הלא: ב"ד שמא יניחו
כו' עד שיקבלו דם כו' ראוי לזרוק כצ"ל והס"ד. ואחר כך בכל הקרבנות הת
גם כן סוף דבור: ואחר כך מתחיל הדבור וקיבל כהן הדם כו': ב"ד
מקבל את כו' כהן הזורק הס"ד: ב"ד קראו את ההלל אכל ביתות קאי כצ"
ב"ד אלא שהכהנים כו' להריח העורה פוקקין כו' כצ"ל: ב"ד בעמודין כו
וקרויין נסין כדאמרינן במסכת תמיד דתנן בית המשבחיים היה לצפונו ש
מזבח ועליו שמונה עמודים וקרוין נסין וקורות של ארז על גביהן ואונקליאו
של ברזל היו קבועין בהן ושלשה סדרים שבהן תולין ומפשיטין כצ"ל: ב"ד
וחולקין צ"ל חלקין:

תוספ' ב"ד ואינא דלא כו' לעניין הכי מקיש כו' ג"כ פירוש קרא דלא ילין חלב חגי ל
מקשינן ללא תשחט אבל קרא דלא ילין זבח פסח מקשינן כדלעיל וק"ל:
ב"ד קראו כו' שירה אלא על היין כו' כצ"ל:

עב גמרא דעיילי תלתין ועבדי עיילי עשרה ונפקי עשרה עיילי עשרה ונפקי עשרה"ד כ
שנגעלת על כל אדם בישראל כו' את דמם תזרוק כו' כצ"ל:

רשי ב"ד ידו על כו' בגידי ארכבותיו מזרועו כצ"ל: ב"ד בחיל לפנים הסורג כ
ג"ב כדתנן במסכת מידות סורג מחיצה של קנים מסורגב בעין סריגי המשור
משום נוי וכעין דלתות שעושין לפני אוצרי יין שקורין פרולניש: ב"ד
שלשים בכל כת וכת קהל כו' הלא: ב"ד מספקא כו' ויהיו בה שלשים כצ"
ב"ד ננעלין תנן מאליהן ומעשה ניסים כצ"ל והס"ד והלא: ב"ד סמכינן כ
שאין ננעלין מאליהן כו' ולא חיישינן דילמא עיילי כו' כצ"ל: ב"ד חס ושלו
כו' דומין

כו׳ דומין לה היו אותן כו׳ נ״ב פירוש שמיעה ואבטליון היו גרים כמותה ועל כן
השקוה והוציא לעז על שמעיה ואבטליון ומשום הכי נידוהו: באד״ אמר
רבי יהודה חס ושלום כו׳ כצ״ל: בד״ה שיהא כולל כו׳ קרבן הס״ד:
בד״ה תפישה כו׳ או אכן כנגרה כצ״ל: בד״ה שמעת מינה כו׳ ומאי אשמעינן
מתניתין כו׳ כצ״ל: בד״ה מאן תנא כו׳ אין לך קרבן כו׳ כצ״ל:
תוספו׳ בד״ה אתיא כו׳ מדלא כתב בחר מינייהו בכור ומעשר ופסח דאיכא כו׳ גזירה
כדפרישית כצ״ל:
דף סה עא גמר שלא ברצון מאן כו׳ והמחבץ והמגבן כגרוגרות כו׳ אחר זה ואחד זה אינו כו׳
כצ״ל ונ״ב ונחלקו הראשונים ז״ל בביאור בריייתא זו יש מהן מי שסובר שחכמים
נחלקו על כולן שאינן אלא משום שבות ויש מי שפירש שלא נחלקו אלא
מהמכבד ואילך וכן הבריע ר׳ חננאל ז״ל בראיות וכן כתב הרב אפסי ז״ל בתשובה
וכן דעת רבינו משה מיימוני עד כאן לשון מגיד משנה: שם קאמרי ליה
שמא כו׳ כצ״ל:
רשי בד״ה והא לא כו׳ כיחות הס״ד: בד״ה מחבץ כו׳ ועושה ממנו חביצין כו׳ כצ״ל:
בד״ה אחר זה כו׳ ומרבץ ורודה אבל מאידך לא קאמרי דתולדות אב מלאכה
הוא כדאמרינן בפרק המצניע רבי אליעזר משום הכי מחייב אחולב משום
מפרק כו׳ משום בורר בהמצניע ומרבץ ומכבד כו׳ כצ״ל והד״א: בד״ה רב
אשי אמר לעולם רבנן דאמרי בעלמא כו׳ כצ״ל: בד״ה אף אני כו׳ בכלי הס״ד:
בד״ה כהנים זריזין כו׳ לא נתקבל בכלי כל זה שאתה שואב מארץ ונמצאת זורק
דם פסול אף אני כצ״ל והד״א: בד״ה היכן נשפכין כו׳ צ״ל אי זריזין הן היכן נשפכין
הא זריזין הן וידעי והס״ד: בד״ה אגב זריזותייהו כו׳ ולדוק מיתשיר מידייהו
כצ״ל: בד״ה והלא דם כו׳ שהרי בטל הס״ד: בד״ה באוהרה ולאו ולא כרת
דכתי׳ כו׳ דם התמצית שאינו דם הנפש ובמסכת כו׳ כצ״ל: באד״ מפרש טעמא
חמשה כו׳ נ״ב פירוש למה הוא באזהרה: באד״ לדם התמצית הס״ד:
תוספ׳ בד״ה החולב כו׳ שחינה וקצירה ותירץ כו׳ דאחשוביה שיעורו בגרוגרת כו׳
כצ״ל: בד״ה שמא לא כו׳ וקשה לרי דמכל מקום כו׳ כצ״ל:
נב גמרא אמרו שבח הוא לבני אהרן כו׳ מתווסי מנייהו ותנן כו׳ חולין ומפשיטין וכו׳
במגיס להקשירן אשו הוא גופיה כו׳ אימא להקטירן על גבי כו׳ כצ״ל:
רשי בד״ה אלא רבי יהודה כו׳ אין דם מבטל דם כו׳ כצ״ל: בד״ה לדבריכם למה
פוקקין כו׳ נ״ב ספרים אחרים למה פוקקין את נקב חומת העזרה שהרמים
הנתערבין באמה יוצאין בו׳ לנחל קדרון כדתנן במסכת מידות ובקרן מערבית
היו שם שני נקבין כמין שני חושמין דקין שהרמים הניתנין על יסור מערבי ועל
יסוד דרומי ויורדין בהן ומתערבין באמה ויוצאין לנחל קדרון והיו פוקקין אותן

בכל ערבי פסחים. עד כאן מצאתי בפירוש רש"י בספרים אחרים. ולא אוכל להבין מה מועיל פקיקת אותן נקבים שנשפך מן הדם אל היסוד והוא מגיע עד השיתין שהן חלולין תחת הקרקע ואיך יועיל אותה הפקיקה לד"ם שנשפך על הריצפה ולפי פירוש זה אי אפשר לישב אלא שפוקקין הנקב שהוא מן השיתין ולמטה חוץ לחומה ששם יצא כל הדם עם האמה ואפשר שכל דם שבעזרה היה גם כן נשפך לשם ועל דרך ששנינו שם אחר אותה משנ' דמדות וזה לשונה למטה בריצפה באותו הקרן היה מקום אמה על אמה וטבלא של שיש וטבעת היתה קבועה בה שבו היו יורדין לשיתין ומנקין אותן עד כאן. ואפשר לשם באותה אמה על אמה היה גם כן נקב קטן שדם השחיטה היה יורד לש"ם עד לשיתין ויצא עם האמה ועכשיו כשהיו פוקקין אותו הנקב או אפילו למטה מנקבי השיתין ממילא לא היה יכול לצאת כל הדם לחוץ ונתמלאת אותו חלל ונשאר הדם למעלה בעזרה ודוק גם לפי מה שכתוב בפירוש שלנו לא ידעתי לפרשה כי לא מצינו בשום מקום שיש נקב בעזרה שממנו יצא הדם לאמ"ה חוץ מן השיתין ודוק: בד"ה והא קא כו' זה עמידה הס"ד: בד"ה ולקמיד כו' היכי עביד הס"ד: בד"ה והקטירו צל והקטירן:

הדרן עלך תמיד נשחט פרק חמישי

אלו דברים פרק ששי

גמרא אבל צלייתו והדחת כו' הרכבתו והבאתו מחוץ כו' כצל':

רשי' ד"ה הרכיבו צל הרכבתו: בד"ה שחיטה שהיא כו' בפסח הסד: בד"ה חזאו תוכיח כו' שבות הוא דמאי מלאכה כו' כצל':

דף סו ע"א גמ' בין הערבים נמחק: שם אלא הנח להן לישראל כו' בשבתו על עולת התמי מכלל דתמיד כו' כצל':

רשי' בד"ה אמר לו כו' דהואה מעכבא כו' לשחיטה שתעכב כצל': בד"ה הבא ל כו' הילכך כיון דלא קבוע להו זימנא ומצי למיעבד להו מאתמול לא דחו והאו נמי לאו מגופיה דפסח כו' כצל': בד"ה אמר להן כו' את השבת והלא כו' שבע שלאים בפסח כו' כצל והד"א: מה מועדו הנאמר בתמיד כו' כצל': בד"ה בני נביאים הן ותראו מה יעשו כו' כצל': ברש"י דאה הלל זה המעשה שעש כצל והלד': בד"ה פסח נמי כו' לפת ליה אלא כו' הד"א: בד"ה אלא אמ כו' על עולת התמיד לבד כו' כצל': בד"ה אמר מר כו' ופרכינה מהא פירכא כ כצל

כצ"ל: בד"ה הכי קאמר כו' למד מרבו אלא קל וחומר כו' כצ"ל והס"ד ואחר כך
מתחיל הדבור אמרו לו כו':

תוספו' בד"ה מה לתמיד כו' דתמיד ומילה או משתי כו' כצ"ל:

עב גמרא אם נביא הוא נבואתו מסתלקת כו' והיה כנגן המנגן ותהי עליו יד ה' כו':

רשי בד"ה פסחו כו' ביום טוב וחגיגה כו' הד"א: בד"ה כלאחר יד כו' משוי הס"ד:
בד"ה לא בחר משמע מעולם אבל כו' הד"א:

תוספו' בד"ה מחמר כו' דכי האי גוונא שרי בריש מי שהחשיך כצ"ל:

דף סז עא גמר' בדד ישב מחוץ למחנה מושבו לבדו ישב כו' בדד ישב מחוץ למחנה מושבו
הכתוב נתקו לעשה כו' כצ"ל:

רשי בד"ה אלא לעולם כו' ודקשיא לך אימא כו' למאי הלכת' כתב לנפש למעוטי בין
כו' בתשלומין והתניא יכול לא יהו חייבין כו' טמא נפש כו' תלמוד לומר איש
כו' כצ"ל והד"א: בד"ה לפנים ממחיצתו כו' מחניהם הס"ד: בד"ה נתקו לעשה ואף
על גב דלא בתר כו' כל ימיו בבדד כו' בעמוד והחזר קאי ומנתקינן ליה ללאוי
כצ"ל והס"ד: בד"ה זב מחיצת ה ומצורע משתלח אף כו' כצ"ל: בד"ה מחנה
לויה כו' העזרה הס"ד: בד"ה יכול יהו כו' אחת תלמוד לומר כו' ואחד והתם
תרתי מחנות כתיבי וישלחו כו' תשלחום והאי כו' מחנה שלישית כצ"ל והס"ד
והד"א: בד"ה אינו צריך כו' שלישית להוציאו דכולהו כו' בטומאותיהן דאי
כולהו כו' כצ"ל: בד"ה זב לא כש' כו' מטמא מת הס"ד ואחר כך עליו מגופו ג"כ ס"ד:

תוספו' בד"ה הכתו' נתקו כו' דקרא בספרים ועוד הקשה כו' כצ"ל: בא"ד איכא תרי
עשה כו' נ"ב ומשום הכי כתב זב כדי שיהיה כטמא מתים ומצורע יהיה חמור
משניהם וד"וק:

עב גמרא ואיתקש טמא שרץ לטמא נפש נמחק: שם וכל צרוע למה לי כו' כצ"ל:

רשי בד"ה מטמאה כו' באונס זוב כו' המוזרת שכבת כו' הד"א: בד"ה ואסור
בתשמיש כו' ולמ"ד ימי ספרו דוקא אפילו כו' כצ"ל: בד"ה זב עושה כו' טומאת
חמורה לטמא כו' לטמא אדם לטמא בגדים כו' יגע בו פי' ומה חלק כו' בטומאת
הזב מבשאר טומאו' במגעו שהוא כו' כצ"ל: בד"ה ואיתקש כו' מחנה שלישית
הס"ד: בד"ה וכ ל דכתב כו' מאי כל מרבי גבי דין מצורע כצ"ל והס"ד ואחר
כך קרא אחרינא הוא גם כן ס"ד: בד"ה לכדרבי אליעזר כו' לכתחילה בביאת
מקדש כצ"ל והס"ד והשאר נמחק: בד"ה אין טמאי כו' בטומאה דאי שרו
כדלעיל בשמעתין כצ"ל והס"ד: בד"ה אין זבין כו' שילוחן הראשון כרת ומיהו
לכתחילה לא אשתרו דהא כו' כצ"ל: בד"ה ובעל קרי משתלח כו' והיינו
כברייתא דהא איתקש לזב כצ"ל והס"ד: בד"ה לטומאתן כו' כזב וכטמא מת
כצ"ל: בד"ה מה שרץ כו' שרץ מת הס"ד:

תוספ׳ בד״ה שבן עושה בו׳ לא לטמא אדם ובגדים נ״ב לפי׳ רשי׳ שלנו לא משמע הכי
ודוק: באר אינו משולח אפי׳ חוץ למחנה כו׳ והיינו במוחלט והקשה כו׳ ואחר
המסיטו ואחר כו׳ כצ״ל: בד״ה ואיתקש כו׳ הרואה קרי בקיסם כו׳ נ״ב פי׳ מכניס
קסם בפי האמה והוציא שכבת זרע כו׳: באד״ה מדבעי התימת פי האמה נ״ב
פי׳ וכך עומד לשם במסקנה: בא״ד פליגא אדשמעתא ודהמפלת נ״ב פירש
דהכא משמע דאף לרואה בעינן התימת פי האמה ובפרק המפלת משמע דאף
משום נוגע בעינן התימת פי האמה והתם אמר לרואה במשהו ולנוגע
בכעדשה וגם לשם משמע דאינו משום רואה כלל והתם אמר לרואה במשהו
ודוק: בד״ה מחילות כו׳ עומד במקומה נ״ב פירוש הכהן:

דף סח ע״א גמר למנוחתם צ״ל למחנותם בכל מקום וכן ברשי׳: שם אמר ליה רבא כשלמא
כו׳ אלא אמר רבא כו׳ שנאמר ויעני ושפט בשן כו׳ גלעד זה איהו כו׳ כאן לעולם
הבא כאן לימות המשיח כו׳ אחויי מחיי מרפא לא כל שכן כו׳ כצ״ל: בד״ה יצא
בעל כו׳ מאי היא חסר: בד״ה לא יצא כו׳ לכלל טמא מת אתא כו׳ כצ״ל:
בד״ה הכי גרסינן כו׳ שכינה ולא יבא כו׳ הד״א: בד״ה אמר ליה כו׳ לא הבנסתו
למחנה לוייה כו׳ כאלו יצא לישנא אחרינא גרסינן אכתי כו׳ כצ״ל והד״א: בד״ה
מנקבן כו׳ ושופך וכמו המחהו כו׳ כצ״ל: בד״ה רשיעא כו׳ ושנוי הוא כצ״ל:
בד״ה מאי כמדובר כו׳ ותושבים הסר: בד״ה אלא כמדובר כו׳ כמדובר באליהו
ואלישע כו׳ המתים ורעו כו׳ הד״א וכצ״ל: בד״ה ויענאי צ״ל ויעני ושפט בשן
כו׳ כצ״ל: בד״ה ובלע כו׳ שלא ישלוט הסר: בד״ה והיה שבעתי׳ כו׳ ותשע
שביעיות נמחק שביעיות ונ״ב בספרים אחרים אינו: באד וארבעים ושלשה
הס״ר ואחר כך מתחיל הדבור בעולם הבא וחפרה הלבנה ובושה החמה שלא
יהא כו׳ כצ״ל והד״א: בד״ה כתיב אני כו׳ ידלג כאיל פסח כצ״ל והס״ד:

עב גמרא שהרי הקטר חלבים ואיברים ופדרים כשרין כל הלילה כו׳ כצ״ל: שם מפרך
פריכא כו׳ כצ״ל וכן ברשי׳: שם וכתוב אחר אומר עצרת תהיה כו׳ ביומא
דעצרת אמר עבדי ליה עגלא כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה הא קתני כו׳ למיהדר למסתמא כצ״ל והס״ד: בד״ה עבדי ליה היה מצוה
לאנשי כו׳ כצ״ל: בד״ה אית ליה כו׳ יום טוב יוכיח מקל וחומר כו׳ כצ״ל:

תוספ׳ בד״ה מפרך פרכא כו׳ שריא והכי מוכח כו׳ כצ״ל: בד״ה ומה שחיטתה כו׳
בדקאמר בגמרא וליעבריה דהא כו׳ כצ״ל: באד״ה דאי אפשר לעשותה מבערב
נ״ב ותימא הדרא קושיא לדוכתא דילמא שאני התם משום דאי אפשר כו׳ ומה
חילוק יש כשהוא מדבר לדבריהם או לדברי עצמו ונראה לי דהכי פירושו ור׳
אליעזר אומר לדבריהם פירוש מאחר שאני מתיר כל המכשירין אפילו מלאכה
גמורה ואפשר לעשותן מן התורה בלי קל וחומר אם כן נהי שאתם חולקין עלי
במלאכה

במלאכה דאורייתא בשבות דרבנן היה לכם להודות לי מצד הקל וחומר ולא למיפרך מידי מאחר שיש לי לימוד דאפילו במלאכה גמורה דשרי ודוק:
ב"אד וכי תימא דגמר מסוכה כו' נ"ב אבל ממילא ליכא למילף כלל לפי שנכרתו עליה י"ג בריתות כדפרישית התם וקל: ב"דה מה ראיה כו' כהן דבריש תולין אמרינן כו' כצ"ל:

דף סט עא גמר ומה לי אם דחו כו' דמה לי אם דחו כו' כצ"ל:

רשי ב"דה ורבי אליעזר כו' המצוה הס"ד ואחר כך צורך גבוה הוא גם כן סוף דבור. ואחר כך צורכי גבוה הוא גם כן ס"ד. ואחר כך מתחיל הדבור למה לי כו' הואיל וניתנה לדחות כו' כצ"ל: ב"דה ברישא כו' פסול הס"ד: ב"דה ופרכיה אמר כו' או חילוף ומה כו' כצ"ל והד"א: ב"דה ואל תכפירני צ"ל אל תכפירני כו' אני דן הס"ד: ב"דה בשעת כו' שאנו דנין עליה כצ"ל: ב"דה הזאה כו' שבת דהא הפרשת כו' כצ"ל: ב"דה הזאת כו' כוליה האי הס"ד: ב"דה אלא ודאי כו' בהזאה גזירה כו' לאדכוריה גמריה הס"ד והד"א: ב"דה היכא דגברא כו' מכשירי מצוה הס"ד:

תוספו' ב"דה אם דחו כו' בין אפשר ללא אפשר כו' נ"ב אבל בקל וחומר דלעיל ומה שחיטה כו' אי אפשר לתוספו' לתרץ הכא דהא אכתי לא פריך האי פירכא אם דחו מכשירי כו' ודוק: דבור המתחיל מדקמהדר כו' ודה שוחטין כו' שייכי בהפוך העמוד:

עב גמרא עבדי בטומאה ומילתא דאיכא בציבור איתא ביחיד ומילתא דליתא בצבור כו' אם כן נמצא פסח כו' כצ"ל: שם תנא הרכבו כו' נ"ב גירסת רש"י תנא הרכבתה והבאתה דלא דחי שבת וקאמר נמי בהך סיפא אימתי מביאין כו': שם בחול בטהרה ובמועט אמר רב אשי כו' כצ"ל ונמחק וקאמר בהך סיפא נמי אין מביאין:

רשי ב"דה וכל שביחיד כו' לא רמיא חיובא דפסח אטמ' מה בשביעי כו' קומו מהולו יחיד כו' כצ"ל והד"א: ב"דה יחיד נמי כו' ודחיא שבת הס"ד: ב"דה אמר ליה כו' ביחיד משום כו' הד"א: ב"דה אלא אמר כו' ולזריקה אכילת כו' בשבת שוחטין וזורקין כו' כצ"ל והד"א: ב"דה במרובה כו' פסח לבדו הס"ד:

תוספו' ב"דה אכילת פסחים כו' נ"ב והיינו כמסקנת שינויא דגמרא אבל לפירוש רש"י מה דמשני תלמודא במסקנא אבל האי מיחזא חזא ותקוני הוא דלא מתקן היינו לתרץ מה ששוחטין הפסח לכתחילה עליו נהי דלא מעכב מכל מקום לכתחילה בעינן לאכלו אבל אי הוה בעינן לאכלו אפילו לעכב לא הוה סגי כמה דמשני מחזא הוא דחזא כו' דהא סוף סוף שלא לאוכליו הוא ודוק:

דף ע עא גמרא מתניתין דלא כבן תימא כו' כצ"ל:

רשי בד"ה על השבע שיהו נהנין באכילתו ותיחשב להן ס"ד והא': בד"ה יוצא בה כו' יוצא בה משום כו' הא': באד הני מילי בחובות דעלמא נמחק: באו' אינו בא אלא מן החולין כו' ועומד הוא כצ"ל והס"ד: בד"ה ואין יוצא כו' נתקרשה מאתמול כצ"ל: בד"ה נאכלת צלי צריך לאוכלו צלי הס"ד ואחר כך החגיגה הוא גם כן סוף דבור ואחר כך אכילה היא הוא גם כן סוף דבור. ואחר כך מתחיל הדיבור האי סברא: בד"ה שמ"כ בחגיגה בההוא חקישא בצ"ל והס"ד: בד"ה מני הא כו' בערב הפסח הס"ד: בד"ה מאי שנא כו' למוצאה משום כו' הא': בד"ה שבא ערב כו' לבעלים בארבעה עשר הס"ד והא': בד"ה חל י"ד כו' כדאמרן במסכת ביצה כו' מלפני השבת כצ"ל והס"ד ואחר כך ביום טוב עצמו הוא גם כן סד ואחר כך מאתמול הוא גם כן סד':

תוספ' בד"ה לאו כו' אסיפא ואפילו הכי כו' כצ"ל: בד"ה לאו חובה כו' דרבנן ולקמן משמע כו' לאו דאורייתא והשתא לכן כו' דאית להו חגיגת י"ד כו' כצ"ל: באד דדיש תמיד נשחט נ"ב דף ס' עמוד ימין: בד"ה והא מדקתני כו' שחל להיות בשבת נמחק:

עב גמרא במרובה אנא ידעי כו' סוף סוף מנא ידעי כו' כצ"ל: שם ומת כארבעה עשר עשר נמחק: שם בן דורתאי פירש הוא ודורתאי בנו כו' מאי טעמא דבן דורתאי כו' אמר רב אשי ואנן טעמא דפירושי ניקי כו' כי אתא רבין אמ' אמרתי לפני רבותי פעמים כו' כצ"ל: שם אבין תכלא לימא כו' כצ"ל ונ"ב פשוטו הוא דארבין קאי ושמו אבין כמו רבינא דשמו אבינא וכן הרבה אבל תימא שיאמר אביי על רבין שהיה קדמון לפניו שהיה בימי רבי יוחנן ויזכרנו בגנאי כי האי מילתא ולא יזכרנו נמי רבי אבין או רבין ונראה בעיני לפרש דבימי אביי היה אחד ששמו אבין והיה קובר את בניו ואמר אביי אותו אבין שקובר את בניו יאמר כאלו הדברים שאינם הגונים ולא ר' אבין ודוק:

רשי בד"ה שבא בטומאה כו' שאף השחורים עושין כו' כצ"ל: בד"ה דמית נשיט כו' להתעסק בו הס"ד: בד"ה אלא דמית כו' ארבעה עשר ומאי כו' הא': בד"ה לא צריכא דנשיא גוסס כו' כצ"ל: באד בשלשה עשר לא מנעד מלאטבולה נמחק: בד"ה אבל קופיץ כו' ביד ולא בטו כו' נ"ב פירוש אות שנטמאו אבל לעולם מי שנשאר טהור שפיר מביא חגיגת טו כדפירש רש"י נופיה לעיל: בד"ה פירש כו' כצ"ל: בד"ה אמאי לא כו' כי פסח וזמן קבוע לו כצ"ל: בד"ה לימא כי האי מילתא שאילה שאינה הוגנת כצ"ל:

רש עא עא גמר וישראל במה שמחים כו' בשעת שמחה ולא משום חגיגה הוי דבר כו' קשיא ליה ומי איכא כו' כצ"ל:

בד"ה והיית כו' אך שמח הס"ד: בד"ה לרבות לילי כו' אימעיט שמיני הס"ד והשאר

והשאר נמחק עד סוף הדבור: בד"ה מאי טעמא משוינן מיעוטא ללילי כו'
בשעת שמחה כצ"ל והס"ד: בד"ה שיש שמחה לפניו כל כו' הל"א: בד"ה
הא מתניתין בו' אין נאכלת אלא ליום ולילה כצ"ל: בד"ה אמר רב הונא כו'
ליבא אלא שבעה כו' השמחה שמנה משמחו בשעירי הרגלים שעיר החטאת
כו' הל"א: בד"ה חי נאכלין כו' כאן שמחה הס"ד: בד"ה וסמיך ליה כו' בוקר
ראשון הס"ד: בד"ה דבשר איפסל ליה מאורתא כו' שבעה עשר דאי בוקר
כו' כצ"ל והל"א: בד"ה הכי קשיא כו' אחריתי הס"ד: בד"ה ומי איכא כו'
ורב כהנא באימורין כו' לא משמע ליה בוקר דכתב כו' בצ"ל: בד"ה אשר תזבח
בו' ביום כולו הס"ד:

תוספו' בד"ה לאו משום כו' של יום טוב שיכול כו' בצ"ל: בד"ה לילי יום טוב כו'
והשמחה שמנה וליבא כו' קתני שמנה דליבא כו' בצ"ל:

עב גמרא ביום הראשון הרי בוקר כו' חוץ מזו כשהוא אומר בו אם נדר או נדבה לימד
על כו' בצ"ל ונמחק אם נדר למה נדבה ואם נדבה למה נדר: שם אמר מר או
אינו בו' ביום הראשון הרי בקר בו' ולילה אחר כך מאם נדר או נדבה כו' אם
אינן ראויין חייב כו' בצ"ל:

רשי בד"ה או אינו כו' קאמר הס"ד: בד"ה כשהוא אומר ביום הראשון מכלל כו'
וקאמר לבוקר דלא תלין כו' בצ"ל: בד"ה ומה אני כו' לשני ימים ולקמן כו'
חגיגות חוץ מזו בצ"ל והס"ד והדא ואחר כך מתחיל הדבור כשהוא אומר אם
נדר באכילת שלמים שני ימים אם נדר כו' למה לי ריבה כו' בצ"ל והל"א: בד"ה
לימד על חגיגת י"ד כו' לקמיה מפרש במאי משתמע כו' למתניתא והדר כו'
הל"א: בד"ה הכי קאמר או אינו אלא ליום כו' אחריתי היא ובשתי כו' בצ"ל
והל"א: בד"ה הדר אמר כו' הרי השווית כו' כשהוא אומר אם נדר כו' לאו
אחגיגת חמשה עשר כו' בקר שני בצ"ל והס"ד: בד"ה האי לחגיגת ט"ו אם נדר
בצ"ל והס"ד: בד"ה ושעמא כו' האילו תנא לבשר כו' בצ"ל: בד"ה אם אינן
כו' כשר לפסח הס"ד: בד"ה ואם ראויין כו' שהקדישו לפסח צ"ל שהקדישו
לדבר אחר והס"ד: בד"ה ורבי יהושע כו' כל דהוא פטור כו' תמיד נשחט
בצ"ל והס"ד: בד"ה מה אם כו' כדקתני לעיל הס"ד ואחר כך לשוחטן בשבת
הוא גם כן סוף דבור: בד"ה תאמר בפסח כו' ושחט אחרים לשם פסח וכסבור
שהן פסח נמחק: ל"אר מצוה הוא הס"ד: בד"ה שחטו
בשבת כו' שבשר שלא כו' הד"א: בד"ה או שמתו כו' על כך הס"ד. ונרשם
גמרא ונמחק אחר כך גמרא:

תוספו' בד"ה כל היכא דכתב בוקר סתמא כו' בצ"ל:

דף עב עא גמר בששינה את שמן אינו דין כו' הא לא דמי דרישא כו' בצ"ל: שם לשני ליה

חכי כו׳ נ״ב ויש לי תימא רבה מנלן דר׳ יהושע אית ליה דשאני בין עוקר לטועה דילמא רבי יהושע נמי סבירא ליה כרבי אליעזר דאין חילוק בין עוקר לטועה והא דקתני רישא בעוקר הוא הדין בטועה היה חייב אלא דלא אשכחת לגביה טו,ה משום דסבירא ליה עקירה בטעות לא הוי עקירה אכל אי הוה עקיר־ בטעות עקירה הוא הדין נמי דהוה חייב ומה בעי ר׳ יהושע לשנויי ליה שינויי אחריתי: שם והתניא רבי חייא מאבל ערב אמר רבי מאיר כו׳ כצ״ל ונ״ב רש״י פירש שם מקום:

רשי בד״ה מה לי כו״ שאינו פסח הס״ד ואחר כך רישא הפסח ששחטו הוא גם כן ס״ד: בד״ה הא לא כו׳ טועה הס״ד. ואחר כך מתחיל הדבור לרבי אליעזר דדיין האי קל וחומר לא שאני כו׳ כצ״ל והד״א והשאר נמחק: בד״ה רבי יהושע דשאני ליה כו׳ טעמא משום ששינה בדבר האסור כו׳ כצ״ל והס״ד. ואחר כך מתחיל הדבור מה פסח אין כו׳: בד״ה תינוקות דיש להן קצבה מי שיש כו׳ כצ״ל והרא: בד״ה ר׳ אליעזר כו׳ ועשה מצוה הס״ד: בד״ה ושכח ומל כו׳ בשבת דחייב ואף על גב דעשה מצוה כצ״ל: בד״ה על מר־ כו׳ זמן ומל כו׳ בתר דמהליה לשל שבת כו׳ בשל שבת והוחלף כו׳ לר׳ מאיר חייב כצ״ל והס״ד והרא ואחר כך מתחיל הדבור ותסברא כו׳: בד״ה אמרי דבי כו׳ ציבור ושחטו לשמן כצ״ל:

תוספו׳ בד״ה לרבי יהושע כו׳ דפסל לעיל אדרים לשם פסח נ״ב ותימא הא אפילו רבי אליעזר סבר דכשר מאחר דאוקימנא מתניתין בעוקר משום דסביר׳ ליה עקירה בטעות לא הוי עקירה אם כן סיפא דאיירי מדמחלק בין ראויה לשאינה ראויה אם כן לא הוי עקירה וכשר ולא קשה מידי דהכי מקשד־ רשבא דהא על כל פנים לרבריו דרבי אליעזר קאמר כלומר אפילו לא מוקמית מתניתין בעוקר אלא בטועה וסבירא ליה עקירה בטעות הוי עקירה אם כן יש חילוק לרבי יהושע בין עושה מצוה ללא עושה אלא לרבריו דרבי אליעזר קאמר דסבירא ליה אף בסיפא לא עשה מצוה עכשיו דמוקמת בעוקר נמי לרבריו דרבי אליעזר קאמר ועל זה כתבו התוספות שפיר דהוה מצי למימר וליטעמיך לל אפילו לדעתך דלא בעית למוקמא מתניתין בעוקר אלא כו׳ בטועה מכל מקום לדבריו דרבי אליעזר קאמר כדפרישית וליכא לאקשויי לפי האמת דמוקמית מתניתין בעוקר אמאי לא משני לרבי יהושע משום דעשה מצוה כו׳ זה לא קשה דכי מוקמיר־ מתניתין בעוקר לא שייך לחלק בין טועה לדבר מצוה ועשד־ דהא רישא לא איירי כלל בטועה בדבר מצוה דהא עוקר מדעת: בד״ה דאר לדבר המותר פטור נ״ב פירוש אם היה שוחטו לשם אימורי ציבור: בד״ה לדידך כו׳ עוקר ולדבר האסור כו׳ כצ״ל:

עב גמרא גברא מיהת לא אתיהיב כו׳ לשום פסח מה לי אמר רבי מאיר כו׳ ויתבי וקא אמרי כו׳ כצ״ל:

רשי ב״דה ואחד זבחים שאינן ראויין לפסח הס״ד: ב״דה על שאינן כו׳ טועה הוא הס״ד ודח״כ דטעי בה הסד ואח״כ הקרבתן בלבו עד הנה כצ״ל והוא ג״כ ס״ד: ב״דה האי טריד כו׳ ועסוק ואומר מתי אפנה ואקריבנו כצ״ל: ב״דה חולין לשם כו׳ לנו בו הס״ד: ב״דה מודה היה כו׳ לא יכול לומר טועה כו׳ לשם פסח יהא כו׳ כצ״ל: ב״דה הני מוחלפי כו׳ משום הכי פטור הס״ד: ב״דה הני לא כו׳ ומשום הכי חייב כצ״ל: ב״דה מיחלף וסבור שהוא פסח נמחק: ב״דה אשתו נידה כו׳ לווסתה ובמעוברת כו׳ על דבריו הס״ד והד״א ואחר כך כל שכן בההוא נותר הוא גם כן סוף דבור ואחר כך אשתו איכא גם כן ס״ד: ב״דה ורבי יוחנן כו׳ לשיוליה הס״ד: ב״דה זמנו כו׳ היום למהר פן כו׳ כצ״ל: ב״דה ורבי יהושע כו׳ מצוה הס״ד: ב״דה דאי קראי עבודה אכילתה כדלקמן ועבודה כו׳ כצ״ל והד״א:

דף עג עא רשי ב״דה הכא דבשבת כו׳ דחייב הס״ד: ב״דה בדוקין כו׳ כדוק שמים וגבי כו׳ כצ״ל: ב״דה טריפה כו׳ תרר הס״ד: ב״דה השוחט כו׳ חטאת הס״ד: ב״דה ג׳ חטאת משום שבת ומשום עבודה זרה ומשום שוחטי חוץ לעזרה כצ״ל: ב״דה מה תיקן הכא אפילו לטהרו מידי נבילה ליכא כו׳ כצ״ל: ב״דה אשם שניתק כו׳ גמירי הילכתא כו׳ מום שיוכל לפדותו כו׳ כצ״ל: ב״דה אי הכי כו׳ נמי משעה שנתכפר כו׳ המזבח קאי כצ״ל והס״ד: ב״דה גזירה לאחר כפרה אטו כו׳ אבל משניתק לא מיחלף כצ״ל: ב״דה ומנא תימרא כו׳ דגזרינן הכי הס״ד ואחר כך לנדבה לשופרות הוא גם כן ס״ד: ב״דה בדמיו כו׳ שנתכפר באחר אטו כו׳ כן צריך להיות:

תוספו׳ ב״דה תיקן להוציאו כו׳ ולא מיחייב אהך טומאה כו׳ נ״ב פירוש וליכא למימר מאי נפקא מיניה בין טומאה דאורייתא לטומאה דרבנן ומאי תיקן מאחר שסוף סוף מטמא וצריך טבילה מכל מקום איכא נפקא מינה לעניין חיוב שאם נכנס במקדש דאינו מחייב אהך טומאה מדרבנן והוא הדין דהוה מצי למימר אם אכל קודש ובתוספות פ׳ קמא דחולין דף י״ג קאמר נמי או אכל קודש עיין שם: ב״אד דטומאת תקרובת לאו דאורייתא כו׳ כצ״ל: ב״דה אשם שניתק כו׳ אפילו הכי כי לא ניתק נמי אי אמרת בשלמא בעי עקירה אתי שפיר דבעינן ניתוק

רשי דעל ידי ניתוק יזכור לעוקרו כו׳ עקרו אטו לא עקרו אבל השתא דלא בעי כו׳ לפני כפרה ומנא תימרא כו׳ אמר רב הונא אמר רב אשם שניתק כו׳ הלכה דהכי גמרינן כו׳ כצ״ל והד״א: ב״אד וראיה לפירוש זה דבתמורה פרק אלו קדשים כו׳ כצ״ל ונ״ב פירוש לפירוש ר״ת ולאפוקי מפירוש ר״י:

עב גמרא בין הערבים עיבור צורה בעי דתניא זה הכלל כו׳ כצ״ל:

רשי׳ בר״ה ישרף מיד כו׳ שלא למנויו כצ״ל: בר״ה בעי עקירה כו׳ שלא למנויין כצ״ל:
בר״ה בדם כו׳ וכגון פסח שמתו כו׳ כצ״ל: בר״ה אלא אמר כו׳ חצות וכי מטא
כו׳ כצ״ל: בר״ה והאמר רב בפרק שני שעירי הס״ד: בר״ה בעלי חיים כו׳
בדם או בבעלים כגון כו׳ כצ״ל: בר״ה אלא אמר כו׳ פסח פסול הס״ד: בר״ה
ואי רבי אליעזר כו׳ משום שבת דהא כו׳ כצ״ל: בר״ה ובפשוטי דשועה בדבר
מצוה הס״ד: ואחר כך מתחיל הדבור סבר לה רב יוסף כו׳ כצ״ל: בר״ה
אמר רב אשי כו׳ צורה כי האי כו׳ הא״ל: בר״ה מאי שעמא בעי צורה הס״ד:
בר״ה ואמאי כו׳ בגופו והאי כו׳ הא״ל: בר״ה דאי לא כו׳ מתו או נתכפרו אבל
כו׳ כצ״ל: בר״ה אלא מחוורתא כו׳ הכי תרצת דפסול בו׳ משום דשחטיה לשם
פסח בהדיא ואיהו לשלמים כו׳ כצ״ל:

תוספו׳ בר״ה בדם כו׳ וליכא למימר כפירוש הקונטרס דהך דבדם כו׳ כצ״ל:

הדרן עלך אלו דברים פרק ששי

כיצד צולין פרק שביעי

דף עד ע״א גמר של רימון ותוחבו לתוך פיו כו׳ כצ״ל:

רשי׳ בר״ה כיצר צולין כו׳ בגמרא הס״ד: בר״ה כגון בישול כו׳ בר־ווכו כבתוך
הקדירה כצ״ל: בר״ה אייתי ובעי למישעינהו בסכינא כו׳ כצ״ל: בר״ה רבי
ישמעאל כו׳ בספרים ישנים תכבר לשון תוך וכר כלומר כו׳ כצ״ל: בר״ה ואי
זה כו׳ במקום שלא נהגו נ״ב פירש לאכול צלי:

תוספו׳ בר״ה נחתך כו׳ כל חד כהן בהדיה כו׳ כצ״ל:

עב גמרא רבין סבא שפלה ההוא כו׳ הב לי ואכיל ר־ההיא בסמידי כו׳ דשריר ור־הלכתא
דסמידא בין כו׳ וכן ביעי חתכינהו כו׳ שדיין תלנהו בשפודאכו׳ לא אסמיק הליין
שרי כו׳ שורייקי דמא אמר ליה כו׳ מאי שנא חלא כו׳ כצ״ל:

רשי׳ בר״ה הב לי דאכיל כו׳ כצ״ל: בר״ה דוג כו׳ הבשר שזב בלחם כצ״ל: בר״ה
כי זווא כו׳ אדמומי׳ דם ואי לא לא אכל מיניה כצ״ל: בר״ה אומצא כו׳ בלעז
וכן ביצי זכר דאסמיק וכן כו׳ השחיטה פליגי כו׳ לקמיה דאנחיה אגומרי הא״ל
בר״ה אסמיק כו׳ הוא וחלייה רב אחא כו׳ כצ״ל:

תוספו׳ בר״ה שאני לב כו׳ וכרבא פסקינן כו׳ כצ״ל: בר״ה אסמיק כו׳ דלא גרע ממלחיה
כו׳ נ״ב ואין לומר משום דחתכינן דלא בעי חתיכה אלא משום שבח המלח יבנס
בכולו וכשנצלה כל צרכו תו לא צריך למידי וקל: באר צמר־תי אסיר בעי
כרחך

כדאך צריכין לחלק דאסור משום דאסמיך ועל ידי חתיכה כו׳ אי לא אסמיך שרי כו׳ כי לא אסמיך נמי כו׳ מחמת השורייקי מיהו כו׳ כצ״ל:

דף עה עא רשי בד״ה לקיוהא כו׳ שעמו מוציא דם שכחו בקרבו כצ״ל: בד״ה מנוקבות כו׳ שבין שני בריחים כו׳ כצ״ל: בד״ה מניין שנידון כו׳ לקות חום אחר כו׳ כצ״ל: בד״ה בני אהרן כו׳ אחוטמיהן הס״ד: בד״ה אי לאו כו׳ יפה הוה כו׳ מ״ר קא משמע לן כו׳ הד״א: באד״ה לאפוקי זמורו׳ ורותחין נ״ב משמע מפירושו להדיא דגזירה שוה לחוד לא קממעט זמורות אלא משום דרב נחמן דברור לו מיתה יפה ואבר רותח הוא יותר מיתה יפה מנפישת חבילי זמורות אם כן לעיל דפריך ובל שבקאש עצמה כו׳ מאי קמשני גזירה שוה כו׳ שמא אף בחבילי זמורות נוכל לשרוף ולכן נראה לפרש דמגזירה שוה לחוד ממעטינן חבילי זמורו״ אבל מרב נחמן לא ממעטינן דמיתת פתילת אבר או חבילי זמורות שוה ולא קממעט מרב נחמן אלא חמי האור ור״ן: בד״ה אלא באש למה כיון דסופינן לרבות כל שריפות כצ״ל:

תוספו׳ בד״ה וגרפו כו׳ וחום אבוקה״ אסור נ״ב פירוש מאחר שלא באפה הפת ב״ך השלהבת אלא מרחוק וחום השלהב׳ גורם האיסור לפי שנאפה מחו׳ השלהבת הכי נמי לימא גבי תנור שגרפו שנאפה מחום השלהב״ של עצי איסור ומכל מקום תימא לתמיהת׳ הלא תלמודא דמוקי ליה שם באבוקה היינו משו׳ דמסיק התם דלרבי אפי׳ בגחלים לוחשות נאפה הפת מותר וליכא אליביה שום איסור באפיית הפת כי אם באבוקה נגרו ומשמע להדיא דלא אסור הפת היכא דגרפי לתנור אם כן היכא דאבוקה כנגדו הוא דהוי עיקר האיסור ומאי קמ״ל וצריך עיון: באד״ה אסור הפת כו׳ כצ״ל: בד״ה הא לאו כו׳ ודברייר״א הוי לוחשות נ״ב ותימא הלא לשם איכא מאן דאמר דמוקי הא דאמר בישלה״ על גבי גחלים מותר בעוממות ואין לומר דסוגיא דהכא סבירא ליה כמאן דאמר לוחשות זה אינו אם כן מאי קמבעי הלא למאן דאמר לוחשו׳ מותר לא אשכחת איסורא אלא באבוקה כדפרי׳ ועוד דאי סלקא דעתך שיאסר הפת בגרפו התנור ואף שבישלה בגחלים לוחשות שרי אם כן הסברה שתנור חמור מגחלים אפי׳ לוחשות ומצינו גבי פסח איפכא דממעטינן מצלי אש גרפו בתנור ושרי לרבי לצלות על גבי גחלים ור״ן:

עב גמרא גחלים צ״ל גחלי בכל מקום: שם ואמר רב ששת כו׳ אש וקשיא לרבי כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה אף על פי כו׳ שם קא משמע לן הל״א: בד״ה אף על פי שהוצת ד״א ברובו יתעסקו כו׳ כצ״ל: בד״ה רבינא כו׳ דאש וכרוך כו׳ במשמעית דרישא כו׳ כצ״ל והדא: בד״ה גחלי בו׳ ולא נאמר אש יכול כו׳ לאו גחלים הוא כו׳

כצ"ל והר"א: בר"ה הא גופא קשיא אמרת גחלי כו' כצ"ל: בר"ה יכול בין עוממות
כו' עוממות ואי אש כו' כצ"ל והר"א: בר"ה אמר אביי כו' תלמוד לומר אש דהיינו
כו' כצ"ל: בר"ה קולף כו' צ"ל יקלוף כו' בר"ה נטף כו' הדרס הס"ד:
בר"ה וחזר כו' בפסח הס"ד: בר"ה ישול את כו' יפה יפה בעובי נ"ב בכל הספרים
מדוייקים לא כתב אלא סתם בעובי ויש טועי הגיהו מעצמן בעובי אצבע ואינו
מלשון רש"י אלא הטור יורה דעה כתב הכי: בר"ה היה נטף כו' דמטוי רוטבו
מחמת הסולת כו' כצ"ל: בר"ה אם חי ידיחנו דלא בלע הס"ד:

תוספו' בר"ה לפי שאין כו' שמוציאו מקדושתו ומחללו כו' אבל הכא אפילו כו' כצ"ל:

דף עו עא גמר' תסגי ליה ביטול את כו' תניא אידך בשר רותח כו' כיון דחם הוא אדמוקיר ליה
אי אפשר כו' דנפל לכרא דכמכא כו' כצ"ל:

רשי בר"ה כבוש בחומץ הסר: בר"ה שאין נאכל מחמת מלחו שהמליחה הרבה
כו' כצ"ל:

תוספו' בר"ה בשלמא כו' ומיטוי פסח ארושב קאי נ"ב ולפי זה הא דקאמ' וכי הדר רושב
אפסח קא מטוי פסח כו' הכי קאמר כבר איטוי פסח שהוא הרושב מחמת הדרס
וכשיחזור אל הפסח יאכלנו לאותה הרושב עמו וק"ל: בר"ה אלא למאן דאמר
כו' והוה ליה אברנים כו' נ"ב הוא לשון פרס לעיל דף מא פרק כל שעה והוא
צליית נא: בא"ד לא גרסינן ביקלוף את כו' כצ"ל:

עב גמרא והכי קאמר אין צולין כו' כצ"ל:

רשי בר"ה לא מפני כו' אדעתייהו ואיחלפי כצ"ל: בר"ה הכא ב"ע כו' שצלאן בשתי
קדירות כצ"ל: בר"ה אמר לך כו' דפת צוננת וחבית מגופה נ"ב פירש או או
קאמר: בא"ד עלה כו' ואף על גב כו' וקם ליה רבא בשיטתיה כו' כצ"ל והר"א:
בר"ה כיניתא דג צ"ל ביניתא דג: בר"ה חמשה כו' חובתן אין כו' הר"א: בר"ה
כיון דקרבן כו' מיחייב קרי ליה קרבן כו' כצ"ל:

תוספו' בר"ה אסרה כו' ואפילו פלדונ"ש שיש כו' נ"ב פירש שהוא של חלב עם הפשט"ידא
של בשר שהיה ראוי קצת להרחיק הדבר ולאסור אפילו הכי אין נראה לר"י
כו':

דף עז עא גמר' דאמר אביי תמוז דההיא שתא מליוי מליו' דכתי' קרא עלי כו' ובעיא ציץ לרצות
דליבא כו' כצ"ל: שם הציץ מרצה על אכילה כו' נ"ב פירש מרצה על הבשר
העומד לאכילה שיכולין לזרוק הדם אבל כולי עלמא מודו שאינו נאכל הבשר
בטומאה חוץ מפסח ואין מועיל ריצוי הציץ לגביה אלא שיכולין לזרוק הדם
וכדפרישית:

רשי בר"ה מניין לרבות עומר והקרב כו' הר"א: בר"ה ושתי הלחם כו' ואינם אמורין
בפרשת פנחס כצ"ל: בר"ה שאר קרבנות ציבור מוספין דעולה מכפרא כו'

שניתק לעשה כצ"ל והסר: בד"ה עומר ושתי כו' וזה במקדש נ"ב פירוש שלא יביאו לבית המקדש מנחה מתבואה חדשה עד שקרב שתי הלחם וק"ל: בד"ה ואי לאו משום דציץ מרצה לא הוו מיתבשרי כצ"ל: בד"ה שטומאה כו' ריצוי הציץ אלא כו' כצ"ל: בד"ה ודבולי עלמא כו' מרצה על אכילות כו' הנאכלין אלא על כו' כצ"ל והד"א: בד"ה רבי אליעזר גרסינן נמחק: בד"ה לול אויר כו' האיברים עומר על כו' כצ"ל:

תוספו' בד"ה דלא אשכחן כו' ארבה אשכחן במי שהוציאוהו כו' כצ"ל: בד"ה רבי אליעזר כו' דאמר רבי אליעזר יש דם כו' כצ"ל: בד"ה אויר כו' היה אויר שעל ידי כו' כצ"ל: בד"ה דם אף על פי כו' דכולה כולל אימא אין בשר כו' שאין בשר מנלן כצ"ל:

עב גמרא אף על פי שאין בשר ושמע מינה שאין הבשר מותר באכילה עד שיזרוק כו' אלא קסבר רבי יהושע הציץ כו' למאן קתני לרבי אליעזר כו' כצ"ל:

רשי בד"ה והני תרי כו' למה לי הס"ד ואחר כך מתחיל הדבור וחד בשלמים וכחיך שלמים: בד"ה אם כן דכולי אתא כו' כצ"ל: בד"ה דם דכי כו' דהא ליתיה מעכב נמחק: בד"ה לימא דלא כו' כרבי יהושע הס"ד: בד"ה הציץ מרצה כו' זורק הדם הס"ד: בד"ה עומר כו' כזריקת דם בזבחים כו' ליכא בשלמא כו' כצ"ל והד"א: בד"ה כי אמר כו' תרתי הס"ד ואחר כך קומצה הוא גם כן ס"ד: בד"ה ומאן הא כו' דאמר הכי הס"ד: בד"ה אי הכי כו' פסולין ומשני כו' אאבר שיריה כו' כצ"ל והד"א: בד"ה למאן כו' כוליה אלא כו' הד"א: בד"ה ולא על העולין דהיינו חלב דאי מרצי אחרא מינייהו אמאי פסיל כצ"ל:

תוספו' בד"ה שאין בשר כו' לא חשיב הך חומרא נ"ב פירוש דשלמים חמירי מעולה: אבל עולה לכולי עלמא חמירא דהרי הוא כליל וקדשים חמורים ושלמים קדשים קלים הן וקל: בד"ה אלא פשיטא כו' רבי יהושע דאיהו סבירא ליה כו' כצ"ל:

דף עח עא רשי בד"ה אלא לא כו' לכתחילה תרתי כו' מתכשר דיעבד כצ"ל והסר והד"א: ואחר כך נפסל בטבול יום הוא גם כן ס"ר: ואחר כך אתקפתא היא הוא גם כן ס"ר ואחר כך לכתחילה קתני הוא גם כן ס"ד ואחר כך הוא בהיתיר הוא גם כן ס"ד ואחר כך מתחיל הדבור לימא מתניתין דלא כר' יוסי דכיון דאמר כו' זריקת דם כצ"ל והס"ד: בד"ה למקבעינהו כו' אם יש פסול אחר כו' כצ"ל: בד"ה ולאפוקי כו' מידי מעילה הס"ד: בד"ה עומר נמי דאיכא קומץ כו' כצ"ל: בד"ה וכי תימא כו' מתרת אותן קאמר כו' כצ"ל: בד"ה אחד זה כו' שבעת ימים הס"ד ואחר כך מתחיל הדבור מכל חטאות מכל אפרי כו' לא כלתה כצ"ל והס"ד: בד"ה כל שבעה כו' ושלישי שמא שלישי ואינך כו' כצ"ל ונ"ב ובפרק קמא דיומא

מקשה רביעי אמאי מזין עליו הא לא שלישי ולא שביעי ד"הוא ומשני לבד
מרביעי קאמר עיין שם: ב"ה שטרא מוכי בו' הנתבע דקאמר כו' הד"א:
ב"ה מסתברא כו' בתרוייהו קאמר הס"ד: ב"ה עיקר קראי ועשית עולותיך
הס"ד ואחר כך מתחיל הדבור בזבחים נתב כו' ונמחק עיקר קראים: ב"ה
אלא תרוייהו ביחיד והא לכתחילה והא דיעבד כו' ביחיד הם כו' כצ"ל והד"א:

תוספו' ב"ה הא לא כו' דהוה ליה למימר אלא קסבר כו' כצ"ל:

עב גמרא הא אמרת בציבור כו' למצוה ולעכב לא כו' חזי להני אי ממשכי הני חזי להני
אלא הא כו' כצ"ל:

רשי ב"ה ובמוקדשין כו' דהא תרתי איכא מתיר כו' כצ"ל: ב"ה ואי מימשכי הני
כולו אישתכח כו' כצ"ל: ב"ה אין מחשבת כו' לפי אוכלו לגבי שחיטה כתיב
כצ"ל: ב"ה הכא במאי עסיקינן כו' לוריקה כגון שמת כו' כצ"ל:

תוספו' ב"ה וללבי נתן כו' בשר חזי לאכילה כו' כצ"ל: ב"אד ולמאי דמוקי מתניתין
כו' נ"ב נראה לי דהכי פירושו לא תימא הא דלא מחדץ לפי אוכליו למצוה
קאמר משום שיקשה לך אם כן היכי קאמר ר' נתן כל הקהל יוצאין בפסח הלא
בעינן למצוה שיהא ראוי לאכילה ולפי זה תצטרך לומר מאי דמוקי מתניתין
כרבי נתן ולכתחילה לא יזרוק ומוקי כרבי נתן דאמר כל הקהל יוצאין בפסח
אחר אפי' לכתחילה היינו מדאורייתא ומתני' דקתני לא יזרוק היינו מדרבנן על
זה קאמרי דליתא אלא בודאי למאי דמוקי מתניתין כר' נתן צ"ל הא דקתני בולן
יוצאין בפסח אחד היינו דיעבד קאמר ואם כן שפיר הוה מצי לשנויי דלפי
אוכליו למצוה קאמר אלא מחוורתא כדמשני התוספו' משום דלא אשכח תנא
דלא מקיש כו' ורוק: ב"ה לימא ר' נתן כו' הא פשוט בכולי תלמודא כו' כצ"ל:

דף עט עא גמר ואי בעית אימא רב כו' נטמא חלב ובשר קיים כו' נטמא בשר וחלב קיים כו' כי
מיתעביד בטומאת הגוף דכרת קא מיתעביד אבל כו' דבשר הוא דמטמיא ליה
כו' כצ"ל:

רשי ב"ה שלמי כו' דבעי שילוח שערו תחת כו' כצ"ל: ב"ה ואם זרק כו' ורחמנא
דחייה לטמא נפש לפסח שני כו' כצ"ל: ב"ה והקשיר כו' לריח ניחוח הס"ד
ואחר כך מתחיל הדבור יותרת הכבד ושתי הכליות מגלן מדאיצטריך ליה כו'
הוי שיור כצ"ל והס"ד: ב"ה הללו עושין כו' לא עבדי בטומאה דהוי ברוב
ורוב טהורין לא עבדי בטומאה ושמאין לשני לא מידחו משום דהוי נמי כו'
כצ"ל: ב"ה טהורין עושין הראשון בטהרה כו' כצ"ל: באד שפיר דמי נ"ב
פירוש שמחוייבין לעשות הפסח בראשון ובטהרה ואינן נדחין לשני אבל אין
הפירוש שיכולין לעשות בטומאה אלא שבטהרה שפיר טפי שהרי מחצה אינן
כרוב ונמצא שאין כאן רוב טמאין ואם כן יכולין לעשות בטומאה וקל:

עב גמרא ועודפות עליהן והיכי דמי כגון דאיכא ארבע גברי טהורין ושש נשים טהורות שיתא גברי טמאין וארבע נשים טמאות ומאי עודפות על הטהורים דנפישי להו טהורות מטמאות כל זה נמחק: שם פלגא ופלגא ופלגא בראשון כו׳ כצ״ל:

רשי ב״דה יעשו בטומאה אף הטהורין הס״ד ואחר כך מתחיל הדבור רובא הוא כו׳: ב״דה אבל פלגא כו׳ לראשון כלל הס״ד: ב״דה משלימות כו׳ אבל יש כו׳ כצ״ל: ב״דה ונשים כו׳ טהורים מחצה אלא על ידי כו׳ לא גרסי כצ״ל והס״ד: ב״דה ופלגא כו׳ בטומאה וללישנא קמא דרב כהנא כצ״ל והס״ד ואחר כך מתחיל הדבו׳ תנאי היא האי תנא ותנא דלעיל דקאי כוותיה כו׳ על מחצה הוי כרוב ותנא דלעיל סבר אינו כרוב כצ״ל והד״א:

דף פ עא גמרא לא תוכל לזבוח את הפסח כו׳ זילו ואמרו ליה לעולא כו׳ כצ״ל:

רשי ב״דה איקרי קהל כו׳ מבנימין הילכך שבט כו׳ לשני כצ״ל והס״ד: ב״דה אלא הכי קאמר כו׳ אחר מהן בשרץ וניעבדי כולהו בטומאה כצ״ל: ב״דה קסבר כו׳ תשלומין של ראשון הן כו׳ כצ״ל: ב״דה מאן צאית כו׳ ויתידותיו ורהיט כו׳ הד״א: ב״דה רב הונא כו׳ למידחי טמאין לשני כצ״ל:

תוספו׳ ב״דה אתה מדחהו כו׳ השתא כשמשלחהו בדרך כו אמרינן באו דברים דעביד באינך יומי כצ״ל:

עב גמרא טהרה מדחיא טומאה כו׳ דלא עבדי בטומאה כו׳ בשוגג הורצה במזיד לא הורצה כו׳ טומאת התהום דשרץ ובמאי עסיקינן אי נימא בבעלים ובמאן אי בנזיר מאי מהני ביה כי ימות כו׳ על טמא שרץ לעולם בבעלים ובפסח ולמעוטי כו׳ כצ״ל:

רשי ב״דה טהרה כו׳ בטהרה הס״ד: ב״דה בראשון כו׳ וטהרו זבין עכשיו כו׳ ורובא דציבור בשני לא עבדי כצ״ל: ב״דה נטמאו כו׳ דרחמנא דחיא הס״ד: ב״דה ניטמא כו׳ בבית שנכנסת בו כו׳ עמך בבית שנכנסת בו תחת האבן שישבתה כו׳ כצ״ל: ב״דה בקרבנותיהן כו׳ שב ת וטומאה כצ״ל והס״ד: ב״דה אי בנזיר מניינו והבאת קרבנותיו כצ״ל: ב״דה לעולם כו׳ לאורתא והויא לה כו׳ כצ״ל:

תוספו׳ ב״דה בראשון כו׳ נראה לר״י דסבירא ליה כו׳ נ״ב פירוש אף שיש לחלק ולומר דהתם משום לקיים ויעשו את הפסח במועדו אבל הכא נוכל לקיים במיעוט טהורים מכל מקום נראה לר״י דסוף סוף מאחר שמצאנו היכא שאין רוב טהורים שאין נדחין המועטין לפסח שני הוא הדין הכא וקל: ב״דה אי בנזיר כו׳ לאם שחט פסחו כדפרישית כו׳ נ״ב פירוש והוא עצמו טמא וקל:

דף פא עא גמר ואמר ליה רבי יוסי קאי כו׳ ואמר ליה רבי יוסי כו׳ בבעלים ובפסח וקסבר כו׳ כצ״ל: שם של נזיר ועושה פסח נמחק:

רשי בד"ה ופטורה כו' ספק הוי מרצה כו' הל"א: בד"ה מכאן ולהבא כו' ושחיטה טהורה כו' וכה גרולה הס"ד ואחר כך בו' שחרית הוא גם כן סוף דבור ואחר כך התחום הוי הוא גם כן ס"ד: בד"ה אבל הרואה כו' אהיכא קאי אבל הסד והדא: בד"ה סותר את כו' שספר וצריך כו' כצ"ל: בד"ה ואמר ליה כו' אחד והוינן כו' הל"א: בד"ה כולהו כו' הפסקה ביניהן הס"ד: בד"ה ואמר ליה רבי אושעיא לרבי יוחנן הס"ד ואחר כך מתחיל הדבור רבי יוסי כו': בד"ה בלבד דקתני לעיל למעוטי מאי כו' כצ"ל: בד"ה היכי משכחת כו' לספירתה ומכאן ולהבא כו' כצ"ל: בד"ה אי נמי כו' בשרואה בלילות הס"ד: בד"ה בתמיד כל השנה ואליבא דמאן דאמר כו' בציבור קבעי כו' אי איצטריך להדר אכהן טהור כו' לפני זריקה כצ"ל והס"ד והל"א: בד"ה במקום כו' קרבנות יחיד הס"ד ואחר כך מתחיל הדבור מקום שהותרה לו כו':

תוספו' בד"ה קסבר כו' מחלוקת חדשה שלא כו' כצ"ל: בד"ה אי נמי כו' תוך י"א יום ושבלה לערב ושמשה כו' משכחת לה ביון דחזאי כו' כצ"ל: באד תלתא יומי סמוך לשקיעת החמה נ"ב פירוש אחר שקיעת החמה והיינו בתחילת הלילה כל פעם ופעם ומשום הכי לא אמרינן שסוף היום יעלה לשימור משום דליה לה שהות טהרה ר"ל מאחר שרואה אחר כך נמי מיד אחר שקיעת החמה הוה כאלו הוה תחילה וסוף וכן פירשו לשם התוספות וזה לשונם לפי שמסובבין בטומאה בתחילת היום ובסופו וליכא בהן שימור כלל וכן יום שלישי טמא בתחילתו והרי ג' ימים רצופין טמאין דמקצת יום ג' ככולו וליכא בהן שימור בינתיים. עכ"ל: וקצת משמע דאף יום ג' בעי ראייה בתחילתו דהיינו אחר שקיעת חמה וכן נראה עיקר אלא שהתוספות דהכא הכריעו דלא בעינן בפעם השלישי אלא בלילה לחוד וצריך עיון: באד עולה לה סוף היום בתחילתה נ"ב פירוש בתחילת מניין שבעת ימי נידותה שהיא טמאה אפילו ראחר כל שבעה או לא ראתה לא פעם ראשון ואם כן סוף יום שראתה עולה לה בתחילת חשבון שבעת ימי נידותה ותחילת יום שביעי אין עולה לה בסוף המניין וצריכא להמתין עד ערב ואינה טובלת בבקר וזבה היא להיפך וקל:

עב גמרא והתניא אמר לו רבי אליעזר עקיבא עצם כשעורה כו' מפסה וטומאת התחום כו' אין זה טומאת התחום כו' אבל משובר ומפורק שהור שמא בין הפרקי' עבר ובקבר אפי' משובר ומפורק טמא מפני כו' בחצרותיהן או על גגותיהן כו' כצ"ל:

רשי בד"ה ומי דייני כו' לא משום ספיקא מטמאין כו' נ"ב פירוש בשאר מקומות חוץ מנזיר ופסח דאם כן אפילו וראי טומאה והוא לא ידע נאמר שהותרה לו בפסח ונזיר דמאי שנא משאר ספיקא דאיגלי מילתא למפרע ואפילו הכי הותרה כאן ודוק: באד ליה כדלקמן הסד ואחר כך הכתוב בתורה הוא גם כן סד:

מושכב

תוספו׳ ב״ה מושכב לדחבו כו׳ או האהיל הס״ד ואח״כ לתרומה לאכול בתרומת הוא
ג״כ ס״ד ואחר כך אין כאן הוא גם כן ס״ד: ב״ה דבי כו׳ טמא הס״ד: ב״ה
שהקבר כו׳ אפילו ריקן שבו כצ״ל: ב״ה במה דברים אמורים דנזיר ועושר
פסח טהור הס״ד: ב״ה הציקנין כו׳ הנותר הס״ד ונרשם גמרא: ב״ה וכן
מי שיצא בפרק אלו עוברין הס״ד ואחר כך מתחיל הדבור שיש בידו בשר
קודש כו׳ ונמחק גמרא:

תוספו׳ ב״ה המוצא כו׳ שפיר טפי מבמושכב דבמושכב כו׳ כצ״ל: ב״ה מצאו כו׳
דלפי מה שמצאנוהו עכשיו לא היה ראוי כו׳ כצ״ל: ב״ה נטמא כו׳ דמתוך
צקנותן היו כו׳ כצ״ל:

דף פב עא רשי ב״ה חוור כו׳ מיעוטו שנפסל מעצי כו׳ כצ״ל: ב״ה כגון באפסנאי כו׳ המערכה
ומתניתין בבעל הבית הס״ד והדא: ב״ה רב זביד כו׳ דרב חמא דכיון דלית
ליה עצים שם עשאוהו כו׳ דקתני לאשמועינן כו׳ כצ״ל והדא: ב״ה משום
חשד כו׳ לתוך ביתן והרואה כו׳ כצ״ל: ב״ה קני וחריותה כו׳ מתקיימת בהן
ומשום כו׳ כצ״ל: ב״ה בשלמא ניטמא טעון שריפה הס״ד: ב״ה שמא
חוץ כו׳ ומקרא יתירה כו׳ כצ״ל: ב״ה נטמא והבשר כו׳ דחמירי הס״ד:
ב״ה אלא יוצא בחטאת אשכחן וקדשים כו׳ הדא:

תוספו׳ ב״ה רב זביד כו׳ שיאמר לעולם כו׳ כדי כו׳ אליבא דרב חמא בר עוקבא רב
פפא סבר דרב חמא אירי כו׳ ודווקא נקט רב חמא בעל הבית כצ״ל: ב״ה
בשלמא כו׳ לא בעי בעל כרחו מנא לן שהם מיד כו׳ לא ישרף דנותר שהיה כו׳
בצ״ל: ב״ה בשלמא כו׳ והוא הדין בקדש קדשים כו׳ נ״ב וכל שכן בספרים
שלנו אבל לפי משא ומתן של תוספות מוכח דגרסינן והוא הדין ודוק:

עב גמרא ורבי יוחנן אמר לאחר זריקה מחלוקת כו׳ כצ״ל:

רשי ב״ה וכן יצא כו׳ ביציאה הס״ד: ב״ה דקימא לן כו׳ אנו מוצאין כו׳ ומנלן מקרא
כצ״ל והס״ד: ואחר כך בקדש בעזרה הוא גם כן ס״ד: ואחר כך גגותיהן
הוא גם כן ס״ד: ב״ה הילכתא כו׳ למר לי הס״ד: ב״ה אפילו פיגול כו׳
צורה והא כו׳ הדא: ב״ה מנא ליה כו׳ והאי קרא בנותר מוקמינן כו׳ כצ״ל:
ב״ה כי האי גוונא כו׳ לרורו בעיא כו׳ הדא: ב״ה לשריפתן צ״ל ששריפתן:
ב״ה אבל ניטמאו כו׳ שלא בבעלים והוה ליה כו׳ כצ״ל: ב״ה מחלוקת כו׳
רבי ישמעאל בנו של נחמן: ב״ה לכך נאמר כו׳ ואכילת אונן כו׳ ורבי
יהודה פליג כו׳ שנטמאת באונס והאי כאלה דריש ליה אמה דקאמר כו׳ כצ״ל:

תוספו׳ ב״ה ונגמור כו׳ מעון רפגול וממילא נימא דישרף מיד ויש לומר דבלאו הכי
איצטריך למכתב עון בפיגול דבפרק שני כו׳ כצ״ל: ב״ה אבל נטמא כו׳
ואומר לי דהוה אמינא מה שנוהג בחולין הוי חומרא הואיל ומעשר חול

איתעביד ואם תאמר ונילף קל וחומר כו׳ כצ״ל: בד״ה לאחר וריקה כו׳ מאן
קתני לה נ״ב קצת קשה למאי נקט האי לישנא אלא הוה ליה למימר דאי דוקא
הדרא קושיא לדוכתי׳ וצריך לומר דהכי קאמר דשמא תאמ׳ לעולם דוקא קאמר
ובריית׳ דרם וחלב אתיא כאידך תנא בשלמא לעיל פריך שפיר משום דקאמר
אבל נטמאו לפני זריקה דברי הכל כו׳ אבל הכא לא קאמר דברי הכל אלא
שחנא קמא ורבי יוחנן בן ברוקא לא פליגי ביה משום הכי מסיק סוף סוף מאן
קרבי לה ודוק:

דף פג עא גמר׳ עצמות קדשים למה להו כו׳ נמחק עצמות קדשים: שם עצמות קדשי׳ אמאי
אין כו׳ כצ״ל: שם רב זביד אמר היכא דמצאן לכולהו חדוצין הכי נמי דלא
איצטריך אלא הכא במאי עסיקינן כצ״ל ונ״ב בספרים אחרים אינו והוספה הוא
וכן יראה מפירוש רש״י. וכך צריך להיות רב זביד אמר הכא במאי עסיקינן כו׳:

רשי בד״ה כל העניין כו׳ לי הגלילי ומוקי בחטא׳ כו׳ כצ״ל: בד״ה אמר להן כו׳ לאלתר
ומדיליף לי הגלילי כו׳ כצ״ל: בד״ה מטמאין כו׳ בפרק שני ולקמן כו׳ כצ״ל:
בד״ה אלא אי כו׳ ונפסל ואין בהן כו׳ כצ״ל: בד״ה היתה לו כו׳ נותר יש כו׳
הדא: בד״ה לא היתה כו׳ זריקה אין בו משום שבירת עצם הסד והדא:
בד״ה למה להו שריפה לעצמות הפסח הסד: בד״ה עצמות כו׳ נותר ומקמיה
כו׳ שימוש נותר הסד והדא:

תוספו׳ בד״ה אמר להן כו׳ דשפיר עבוד אלא במה שלא אכלוה כו׳ כצ״ל: באד שרפוהו
בלא עיבור צורה נ״ב פירש לא היה מקפיד מרע״ה על זה כל כך ולכל: באד
אמחניתין דסברה כו׳ בעי עיבור צורה והיינו כו׳ כצ״ל: בד״ה ל״ש כו׳ ונראה
לר״י דרבי יעקב ורבי שמעון כו׳ כצ״ל:

עב גמרא ומהן אין חלוצין נמחק: שם ישרפו בששה עשר כו׳ של ימין ואלא תפשוט
כו׳ דאי מפשט פשיטא ליה כו׳ קדושים הן ונוהגין בו כו׳ כצ״ל: ניתי עשה ונידחי
לא תעשה אמר חזקיה כו׳ ונמחק מתניתין:

רשי בד״ה חוץ מגידי צואר שהוא אליל הרחב כו׳ כצ״ל: בד״ה ואי דאיתור צל
אי דאייתור: בד״ה אלא פשיטא כו׳ ומשום שאין נאכלין כו׳ וקאמר דעיקר
לשריפ׳ כו׳ כצ״ל: בד״ה ופרכינן כו׳ תרוייהו אכל חד וחד כו׳ דאיסורא נישדייה
כצ״ל והסד: בד״ה לעולם כו׳ מכאן בשהוכרו כו׳ הדא: בד״ה שני גידין הן
בירך הס״ד: בד״ה וסמוך לעצם כו׳ וגם יוצא מבוקא כו׳ אותו עצם על פני כל
אובך הירך שאסור כצ״ל: בד״ה אסור מדרבנן הסד: בד״ה ואין חייבין כו׳
שם נותר דחזי מדאורייתא כצ״ל: בד״ה ניתי עשה דבאש תשרפנו הס״ד:

תוספו׳ בד״ה ליתן בקר כו׳ עד הבוקר הכי מוכח כו׳ כצ״ל:

דף פד עא גמר ואין עשה דש ריפה נמחק דשריפה: הס והא לחנך חני מט כו׳ כצ״ל:

ולא

רשי בד"ה ולא מילה כו' שבת שנדחת מפני כו' פסול קדשים נמי כמילה שלא בזמנה כו' כצ"ל: בד"ה רבי יוחנן כו' כבשר לרבי יוחנן דרבין לעולם הס"ד והדא:
בד"ה הני אין דס"ד מדפריש מה דתן דוקא קאמר כצ"ל: בד"ה הא דהדר כו' ממתניתין דהעור והרושב דקתני אלו שעורותיהן כבשרן עור הראש של עגל הרך אלמא דבתר השתא אזלינן ואמר ליה רבי יוחנן אל תקניטיני באו' משנה שבלשון יחיד אני שונה אותה אלמא מעיקרא כו' ואידכר דיחידאה כו' כצ"ל:
בד"ה בו מיעוטא הוא נמחק וצריך להתחיל הדיבור בא הכתוב כו' כל לאו כו' אם תעבור על הלאו עשה כו' כצ"ל:

תוספו' בד"ה הואיל כו' דאין רבות כלל כו' כצ"ל: בד"ה הא הדר כו' וקשלרי כו' כצ"ל:

עב גמרא דרבי לאקולי קא אתי כו' משחשיכה נמי נייתי גומרתא כו' ונפקה למוח דיריה כו' כצ"ל: מ"ל כשר הא כשר הוא ומ"ר ראוי לאכילה האי לאו כו' כצ"ל וכן אחר כך: שם יש בו משום שבירת עצם לא היתה לו שעת הכושר נמחק:
שם והראוי לאכילה יש בו משום שבירת עצם יש בו נמחק:

רשי בד"ה כשר שנעשו כו' צל"ל הא כשר שנעשו עבודותיו בהכשר והס"ד: בד"ה ניתי גומרתא בו' מוחו הס"ד: בד"ה אבר שיצא כו' היוצא אינו ביניהו הס"ל והדא: בד"ה האי נמי כו' שמגיע לפרק וחותך כדתנן במתניתין כצ"ל והס"ד:
בד"ה האי לאו כו' לאכילה אבל אבר שיצא כולו דהיינו כו' כצ"ל והדא: בד"ה רבינא כו' אינא ביניהו הס"ד: בד"ה ואינו חייב כו' ונפסל אין בו משום שבירת העצם גרסינן כו' במקום שבירה ברבינא נמו למעוטי אין עליה בזית כרב אשי כצ"ל והס"ד והדא: ואחר כך במקום שבירה הוא גם כן ס"ד ואחר כך כזית בעינן הוא גם כן ס"ד:

תוספו' בד"ה היתה לו כו' משום דדרש בו כו' משמע ליה הכי דהא כו' כצ"ל:

רף פה עא גמר לא מפקי ליה בידי לא גזרו כו' הא קמשמע ליה טומאת סתרים היא וטומאת סתרים כו' ומאן דמפרתי דמי כו' שהוד ואסור דיוצא מחבורה לחבורה כיוצא חוץ למחיצתו כו' כצ"ל:

רשי בד"ה ומה אני כו' העצם אצל כו' דילמא פקע הס"ד והדא: בד"ה מר מתני בין כו' רבנן דגיטמא הס"ד: בד"ה ומשני כו' וטומאת בית הסתרים נפקא לן כו' כצ"ל: בד"ה ולרבינא דאמר בפרק בהמה המקשה כו' דאוכלין כמאן דמפרתי כו' כצ"ל: בד"ה מאי לאו טהור מלטמא הס"ד ואחר כך קתני טהור הס"ד ואחר כך אימא לך דמטמא הוא גם כן ס"ד:

תוספו' בד"ה אחד עצם כו' תנא נמי בריש בתולות כו' אמרו לו אחד יבנה כו' כצ"ל:
בד"ה ולרבינא כו' דמסקינן בפרק בהמה המקשה כו' כצ"ל:

עב גמרא מחבורה לחבורה מניין כו' מתיב רבי אבא בר ממל כו' כצ"ל:

רשי בד"ה תן חוצה לא גרסינן תן הסד: בד"ה דעבד ליה כו' התם בעינן כצ"ל:
בד"ה מן האגף ולפני כלפנים אגף כו' הד"א: בד"ה וכן לתפילה כו' אין מצטרף
הסד: בד"ה שערי ירושלים אגף כו' הד"א: בד"ה שערי עזרה
כו' של עזרה הסד: בד"ה עומדין שם כו' וגזירת הכתוב היא כו' כצ"ל:

תוספו' בד"ה בנגררין כו' ואגר הפר ביד האחרונים כו' כצ"ל: בד"ה וכן לתפילה כו'
ולרב יהודה מפסקת כיון דהוי כו' כצ"ל:

דף פו עא גמר ואת גנזביו ועליותיו כו' ר"א שמע וגנו קודש כו' ואלא קשיא גנו קודש כו'
שודא ובר שודא כו' כצ"ל וכן ברשי: שם הילך ואוכלין ואלו הופכין פניהם
הילך ואוכלין והמחם באמצע כו' יכול יהא האוכל אוכל בשתי מקומות כו' יאכלו
אותו בהם מלמד שהאוכל אוכל בשתי מקומות יכול כו' כצ"ל:

רשי בד"ה אין מפטירין כו' על השבע שבן כו' עי' אפיקומן כצ"ל והסד: בד"ה ופתוחות
כו' תוכו חול בקדושת הר הבית ולא כעזרה כו' כצ"ל: בד"ה בשגגות יהן שוין
לקרקע עזרה שהלשכות כו' כצ"ל: בד"ה והתניא כו' קאמר ומשנינן כו' הד"א:
בד"ה גגין הללו שבעזרה ולשכותי הסד ואחר כך בעזרה הוא גם כן סוף דבור:
בד"ה על חבתים יאכלו כו' כצ"ל: בד"ה מלמד כו' בשני מקומות ויאכלו
דכתיב כו' כצ"ל:

עב גמרא יכול יהא נאכל הפסח בשתי חבורות תלמוד לומר בבית אחד יאכל במאי
קמיפלגי כו' לרבי האומר האוכל אוכל בשני מקומות אוכלין לרבי האומר
אין האוכל אוכל בשני מקומות כו' כי אמרו לך ניתיב אפוריא כו' כצ"ל: שם
ונותנין שכר דמים וצריך להאחרון להוסיף דמים ולי הילכתא כוותי כן
הוא בלא:

רשי בד"ה יכול יהא כו' יאכל וקסבר כו' ועוד דקיימא לן כו' כצ"ל והד"א: בד"ה קבליה
בחד כו' שיפצרו בו הסד:

תוספו' בד"ה ומר סבר כו' דאחר שנחלק ולקחו כל כו' כצ"ל: בד"ה נכנסין כו' ויצאו
אמר רבינא כו' הד"א:

הדרן עלך פרק כיצד צולין

האשה פרק שמיני

דף פו עא גמרא דכתיב אז הייתי בעיניו כו' בבית אביה והיה ביום ההוא נאם ה' תקראי אישי
ולא תקראי כו' כצ"ל וג"כ לשון אישו ונישואין ובעלי הוא לשון אירוסין כן פירש
רשי

רש״י בהמדיר: שם בנותינו כזויות אלו בתולות ישראל כו׳ כצ״ל: שם אמר רבי יוחנן תחילה לארבעה נביאים כו׳ נ״ב אבל לפי פשוטו תחילת דיבור הוא כמו תחילת דבר כמו שפירש רש״י גבי בראשית ברא עיין שם:

רשי — ב״דה מתניתין בשאינה כו׳ חביב לה וכל שאר כו׳ כצ״ל: ב״דה ושדים להניק אחרים הס״ד: ב״דה שאוגרות כו׳ ואע״פ שתאותן רבה כצ״ל: ב״דה כאלו כו׳ היכל תבנית כו׳ הד״א: ב״דה בימי עוזיהו כו׳ משום דאיירי בכנסת ישראל בלשון כו׳ תקראי אישי דריש נמי למילתיה דהושע כצ״ל והס״ד: ב״דה לא דיו כו׳ ומיהו מיכה בימיו נתנבא כו׳ נ״ב וגבי עמוס צ״ל דהתחיל לכתוב בימי עוזיהו שהיה תחילה לאותן ד׳ מלכים והוא הדין שנתנבא בכל הד׳ מלכי׳ דומיא דהושע אבל הרד״ק פירש נגד התלמוד שהוא קבלה וכתב וזה לשונו כבר כתבנו כי ירבעם ועוזיהו מלכו בזמן אחד והושע האריך ימים יותר שניבא גם בימי יותם אחז יחזקיה מלכי יהודה עד כאן: ב״דה וילדי זנונים כו׳ ספק שלך ספק של אחרים נ״ב ואף על פי שרוב בעילות הולכות אחר הבעל הכא שהיה זקן שאני ומשום הכי מיושב מה שאמר מה אעשה לזקן זה כו׳ ודוק:

תוספו׳ — ב״דה כאן ברדופה כו׳ בבית אביהן כשנמצאו שלימות כו׳ כצ״ל:

עב גמרא — אחד מארבעה קניינין שקניתי כו׳ שמים וארץ בית המקדש קניין אחד דכתיב הר זה קנתה ימינו ישראל קניין אחד כו׳ כחול הים וגומר והיה במקום אשר יאמר לא עמי אתם יאמר להם בני אל חי ונקבצו בני יהודה ובני ישראל יחדיו וגו׳ וזרעתיה כו׳ לא רוחמה ואמרתי ללא עמי עמי אתם אמר רבי יוחנן כו׳ ואמר ר׳ אלעזר לא הגלה כו׳ פן יקללך ואשמת וכתיב דור כו׳ יקלל ואת אמו כו׳ כצ״ל:

רשי — ב״דה שלש גזירות כו׳ ולא רוחמה הס״ד: ב״דה יאמר להם כו׳ עמי אתה בטלה גזירת לא עמי כצ״ל והס״ד: ב״דה זכה לימנות כדיליף לקמיה הס״ד ואחר כך מלך ישראל הוא גם כן ס״ד: ב״דה לבית אמן כו׳ כשדים יצא הס״ד:

דף פח עא גמר — ואמר רבי אלעזר מאי דכתיב כו׳ הר ה׳ ואל בית כו׳ שכתוב בו הר שנאמ׳ אשר יאמר כו׳ למקום האל בית אל כו׳ כצ״ל: שם תניא נמי הכי נמחק וצ״ל תנו רבנן: שם על ידי בנו כו׳ מאי אלא מדעתן כו׳ כצ״ל:

רשי — ב״דה שה לבית כו׳ ואין צריך דעתן כצ״ל והס״ד: ב״דה בדקפדי כו׳ ואין רוצין כו׳ כצ״ל:

תוספו׳ — בדבור המתחיל שה לבית מכל מקום פירש משום דשה לבית לאו דאורייתא כו׳ כן צריך להיות. ונכתב בצדו פירו ש מן התורה לא יכול להנריש על בניו ובנותיו הקטנים שלא מדעתן כן פירש רש״י לשם אבל לפירוש התוספות ופירוש ר״ן לא קשה מידי שהם פירשו לאו דאורייתא רצה לומר אין הקטנים למנות דאם אוכלין מן הפסח לא הוי כמאכל שלא למנוייו דלא אסר רחמנא

אלא

אלא הנהו דאיתנהו במצות תכוסו אבל בקטנים דלא שייך בהו לא איירי קרא
ב"דה מתניתין כו' כדי לצאת ידי חובה כו' כצ"ל: ב"דה לישא שפחה כו' דהא
קא נסיב נתינה כצ"ל:

עב גמרא בפיסקא שכח רבו מה שאמר לו כו' כצ"ל: אי דידי בעל מום האי דאייתי השתא
ניהוי פסח ואי דידי תם האי דאייתי השתא ניהוי שלמים כו' כצ"ל:

רשי בד"ה תקנתם כו' הראוי לו הס"ד ואחר כך תהא עליו הס"ד: בד"ה שני פסחים
גדי וטלה הס"ד: בד"ה לא שנו דנפטרו מפסח שני אלא כו' של עבד דכי כו'
דהא ידיעי מינוייו דידיה כצ"ל והד"א: ב"דה קא מייתי כו' יצאו הס"ד:

דף פט עב גמר וניתי כל חמשה חד כהן דלא עבד פסח ונימני עילויה הני כו' כצ"ל: שם
קודם שמע מינה נרשם גמרא:

רשי בד"ה משו' דאיכא כו' ואי אפשר לתת דהא כו' כצ"ל: בד"ה על מי כו' הראשון
הס"ד: בד"ה שמע מינה כו' אלא חד הס"ד: בד"ה ונמשכין הרוצה לימשך
הס"ד: בד"ה מחלוקת כו' עד שיזרק הס"ד:

תוספו' בד"ה אלא אי כו' דאין צריכין מינוי והיינו טעמא דשה כו' כצ"ל:

עב גמרא דהוו ליה כידים של אחד כו' אל קבילתון ואורתביה כל הני תיובתא ומשני
כדמשנינן איתיביה בני חבורה כו' כצ"ל והשאר נמחק:

רשי בד"ה הממנה כו' עמו על חלקו כו' הד"א: בד"ה טול חלקך כו' צ"ל רשאין לומר
לו טול חלקך כו': בד"ה קבילתון כו' בדמים הללו הס"ד: בד"ה לא טרוהינן
קבלינך אבל כו' הד"א: בד"ה או אין כו' סעודות הס"ד: בד"ה מעות שבידו
שלקח מן הנמנין הללו כצ"ל והס"ד: בד"ה אפשר ידעין כו' ולואי שיהו כו'
כצ"ל: בד"ה מעות היאך צ"ל האיך מעות כו' לחול והא ליכא למימר
כו' כצ"ל:

תוספו' בד"ה דיעות שאני כו' דלא נידוק איפכא דוקא ממנה כו' הא קבילתון הא ידיו
של אחד מהן יפות אין רשאין כו' כצ"ל: באד דלא מצי למיפשט מידי נ"ב
פי' שאני דעות דאיכא קפידא ולפי זה נוכל לומר כש' ידיו של אחד יפות דאיכא
קפידא טפי ודוק:

דף צ עא גמרא אבל בפסח לא משייר איניש במעות ודאי משייר דמעיקרא כי כו' קו למוקדשי'
מעתה כו' שעל מנת כן הקדישו ישראל כו' כצ"ל:

רשי בד"ה ור"היא כו' לאוסרו אי לאו כו' אנא הייתי מוקי כו' הפסח והא ליכא כו'
הד"א: בד"ה דלא משייר כו' חולין בחזקת כו' הד"א: בד"ה והשתא כו'
דהא פסח חולין כו' כצ"ל: בד"ה הרי אלו מותרין כדיליף לקמן הס"ד ואחר
כך מקודשין הס"ד:

עב גמר ולרב מראורייתא מיחזא כו' כרבי יצחק דאמר טמאי מת מצוה היו שחל שביעי
שלהן

שלהן בערב הפסח שנאמר ולא יכלו לעשות הפסח ביום ההוא ביום ההוא הוא דאין יכולין לעשות אבל למחר יכולין לעשות ואמר רחמנא נדחו כו׳ בז׳ דלא טביל דשמא מעליא הוא שחטינן וזרקינן כו׳ בשמיני דטביל ליה בשביעי דקלישא טומאה לא כ״ש כו׳ כצ״ל:

רשי׳ בד״ה פשע ולא טביל הס״ד: בד״ה שבשופר כו׳ היו ואוכלין כו׳ הדא:
בד״ה סבר לה כו׳ אדם שמאי כו׳ הדא: בד״ה הכ מסתברא דאטביל קאי כו׳ כפורים אי אמרת כו׳ כיפורים ס״ד כו׳ כדאמרן כצ״ל והס״ד והדא: בד״ה וכה כו׳ ספירא אבל כו׳ עד למחר הס״ר והדא: בד״ה בשביעי לא כו׳ הערב שמש חס״ר ואחכ מ״ה תחיה יתירא דריש:

דף צא עא גמר שארית ישראל לא יעשו עולה ולא ידברו כזב כו׳ ורבי יוסי מתיר ואפילו כו׳ ועברים משום קטנים תפלות ועבדים כו׳ כצ״ל:

רשי׳ בד״ה שוחטין כו׳ בחבורת אחרים הס״ד ואחר כך לאכול בזית הס״ד ואחר כך פסח שני הס״ד: בד״ה לא שנו דמפקח גל כו׳ כצ״ל: בד״ה ואפילו חבורה כו׳ ויכול לאכול בזית שוחטין עליו מאה כו׳ כצ״ל והדא: בד״ה לא חוכל כו׳ על היחיד הס״ד: בד״ה מניין לזובח כו׳ ליכא דשעת איסור כו׳ כצ״ל: באל ומשחרב היה להם כו׳ נ״ב לאו דוקא שהרי היה אח׳ כך נוב וגלגל וגבעון וקל׳ באד׳ לא הביאו הראוי כו׳ הדא: בד״ה יכול כו׳ בשעת איסור כצ״ל:
בד״ה תלמוד לומר כו׳ אחד כו׳ כי אם כו׳ תובחנו הס״ד והדא ואחר כך אי שלפי אוכלו והסד: בד״ה מפרישנא שם מקום כצ״ל והס״ד ונמחק לי׳:

עב גמר בראש העמוד תפלות צ״ל פירצות: שם בשני דכתיב חטאו כו׳ והרוא מיבעי ליה דשוחטין כו׳ ואלא אמצה ומרור אימא סיפא כו׳ עליו חמץ שבעת ימים תאכל עליו מצות כל שישנו כו׳ כצ״ל:

רשי׳ ד״ה תפלות עבירה צ״ל קודם ד״ה עבדים כו׳: בד״ה אין שוחטין כו׳ כדלקמן הס״ד: בד״ה וכתיב כו׳ והכי משמע ליה כו׳ קרבן ה׳ כו׳ כי לשון שמוש אי כשקרבן ה׳ לא הקריב במועדו בשני חטאו ישא והכי דריש בפרק מי שהיה אליבא דר׳ יהודה · אבל קרבן ה׳ לא הקריב במועדו בשני חטאו ישא כצ״ל והסד ואחר כך מתחיל הדבור וכתיב בשני ונכרת הנפש ההיא דאף על גב דראשון קאי מיהו כי קרבן ה׳ אשיני קאי וכדמפרשינן וגמרינן בחכרת לקמן כו׳ כצ״ל: בד״ה איש ווכה כו׳ נעשה שליח הסד: ואחר כך מתחיל הדבור אלא מאיש כו׳:

תוספו׳ בד״ה רבי שמעון כו׳ כרבי יהודה דאין שוחטין על היחיד הסד והדא: בד״ה אהייא כו׳ רשות דח״ק אי נימא אפסח פסח כו׳ כצ״ל והדא: בד״ה ואלא אמצה כו׳ בנשי׳ רשות הסד: בד״ה אלא הכי קאמר כו׳ ומרור ורבי שמעון כו׳ הדא: בד״ה אונן טובל כו׳ היום הקריבו ואני כו׳ מותר וטבילה בעי וזו אחת כו׳ לערב בשאר קדשים כו׳ כצ״ל והדא:

תוספ׳ בד״ה שמא ידקדקו בו ויביאוהו לידי פסול תימא דבעי למימר דגרי׳ מדקדקים ביותר ודמי להא דאמרינן כל מצוה שהחזיקו בה גרים כותים הרבה מדקדקים בה יותר מישראל ובירושלמי גרי׳ אל׳ יעקב בר יצחק בשם רבי יוסי אין עושין חבורה של גרים מתוך שהן מקולקלין אין מדקדקין ויבאוהו לידי פסול ובכל דוכתי כו׳ כצ״ל:

דף צב ע״א גמר דלילה דרבנן וגבי פסח כו׳ ולא ידע דאשתקד כו׳ מצורע שחל ח׳ שלו כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה בפורש צ״ל כפורש: בד״ה מחלוקת כו׳ אי אמרת נגזר כו׳ נ״ב פירוש שיאמר אשתקד הייתי זב והקרבתי את פסחי בלא קרבן ודו״ק: בד״ה אין מביאין אותו איזמל למילה הסד״: בד״ה דרך חצירות כו׳ וקטן לא בר כרת ד״הוא נ״ב וכן האב אינו ענוש עליו כרת אלא עשה: בד״ה אונן כו׳ לערב הסד״: בד״ה מצורע כו׳ המטהר לפני ה׳ כו׳ חייבין כרת כצ״ל והסד״: בד״ה ואר״י יוחנן כו׳ לויה אלא כו׳ הדא:

תוספ׳ בד״ה ואר״י יוחנן כו׳ לויה תבא הסד״ ואחר כך מתחיל דבור חדש שבועל יום כו׳ לא בכל המחנה כו׳ החיל מקודשת הימנה שאין כו׳ אא״ה חוץ להיל כצ״ל ונ״ב פי׳ אף בחוץ להיל סגי ודו״ק:

עב רשי בד״ה שבודקין כו׳ אחרת הסד״: בד״ה מנפח כו׳ ויסיטנו ועצם כו׳ עצם גדול יראנו כו׳ בנפיחתו ואהל כו׳ אלא דוב בניין ורוב מניין כצ״ל והדא:

הדרן עלך האשה פרק שמיני

מי שהיה פרק תשיעי

גמרא יעשה את השני מדקתני ולא עשה מכלל דאי כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה אם כן למה כו׳ אלא אדרך רחוקה קאי דאניס ד״ווי כו׳ עביד וכמאן דאמר כו׳ כצ״ל: בד״ה מדקתני כו׳ אהי מוקמת לה הלא שגג ולא ידע שהיום פסח הרי שגג ונאנס ומאי אי בעי איכא למימר הכא אלא מאי איר״ל למימר בלא עשה דסיפא מויד קתני בהדייהו ועלה קאי ולא עשה דאי בעי ד״ווה עביד כצ״ל והסד״: בד״ה הנ כו׳ כראמרינן בפרק האשה כו׳ עליהן כצ״ל והס״ד:

תוספ׳ בד״ה הכא נמי כו׳ תרי גווני מויד חד כו׳ כצ״ל:

דף צג ע״א גמר למה נאמר שמא למה נאמר דאי בעי למיעבד בראשון לא שבקינן ליר״ אלא אם כן כו׳ וכמאן דאמר הורצה כו כצ״ל:

רשי בד״ה מה טמא כו׳ קמן קאי הס״ד ואחר כך מתחיל הדבור ואינו עושה דקא אסר ליה רחמנא לעשות כצ״ל והסד״: בד״ה רבי עקיבה כו׳ על טמא שרץ ואף על גב דחויא לאורתא והאי ספק דקאמר כו׳ כצ״ל והשאר נמחק ונ״ב בכל הספרים שראיתי לית׳ וטעות הוא מיניה וביה כראיתא בתו׳: בד״ה ואם כן כו׳ השני

חס"ד: בד"ה חייבין לעשות כו' ואפילו למאן דלא איחוי בראשון כצ"ל: בד"ה תשלומין כו' אם שגג בראשון כו' כצ"ל:

עב גמרא שגג בזה ובזה כו' לרב יהודה קשיא דאמר כל שאין כו' כצ"ל:

רשי בד"ה חמשה עשר כו' פסח וס"ל כו' רחוקה כל כו' משחרי בותלי כו' ופרכינן עלה מהא כו' דרבי יוחנן כצ"ל וחס"ד וחל"א: בד"ה כמה מהלך כו' והלילות שוין חס"ד ואחר כך עשר פרסאות מ'מילין חס"ד: בד"ה פשו כו' שקיעתה חס"ד: בד"ה לדידי כו' ומיחייבנא ליה גבי כו' כצ"ל:

דף צד עא גמר' תיוכתא דדבה תיובתא כו' דקא חשבי דקדמא וחשוכא כו' כצ"ל:

רשי בד"ה מפני גמלים כו' ובני ביתו עמו כצ"ל ונ"ב כן ראיתי בפי' מדויקים: בד"ה וסומכא כו' רקיע חס"ד: בד"ה חדא גמרא שיטא אלפי פרסא גמיר הוה מרביה והא דאלפא פרסי סומכא דרקיע הוה סבר לה מדעתיה מהחיא דשיתא אלפי פרסא גמרא כצ"ל וחס"ד ואחר כך מתחיל דבור עוביו של רקיע אחד כו' מהלכת אלף פרסאות וימ' שיתא אלפי פרסי הוינו לאורך או לרוחב ולא נחירא כו' כצ"ל: בד"ה תש' כו' מעלות השחר ועד הנץ החמה ארבע מילין וכן משקעת עד צאת הכוכבי ארבעה מילין פשו לחו ב'מילין כו' שקיעה ותיובתא דרבא ורעול' כו' כצ"ל וחל"א: בד"ה נימא תיהוי כו' הדבר טעו בקדמא וחשוכא כו' כצ"ל:

עב גמרא מן הקרקע אמר ר' ונראין דבריהם כו' שנים או שלש ימים בשהוא אומר וברך לא היה מגיד שמאסקופת העזרה ולחוץ קרוי דרך כצ"ל והשאר נמחק:

רשי בד"ה לא מצינו כו' מהרקיע וחציו למעלה מן הרקיע וכשעולה ציירו כו' שוקע ועולה אלא במולות כצ"ל: בד"ה אי נמי כו' לגלגל המשקוף הוא מתגלגל כו' כצ"ל: בד"ה נאמר ריחוק כו' במעשר כי ירחק ממך המקו' חוץ לחומ' כו' כצ"ל:

דף צה עא רשי' בד"ה מצות ומרורים דכוותיה צלי אש שהוא מצות עשה כו' תל ולא ישאירו ממנו ער בקר וכתיב כללא הוא כו' כצ"ל:

עב גמרא וכתיב אל מחוץ למחנה תשלחו נמחק:

רשי בד"ה לילה המקודש כו' כגון פסח שני שאינו יש כצ"ל:

תוספ' בד"ה שעון לינה כו' דתנן הלל ושמחה שמנה אם כן כו' כצ"ל:

דף צו עא גמר' ער ארבעה עשר לחודש הזה ה"נ כו' כצ"ל לא יאכל בו ה"נ כו' כצ"ל:

רשי בד"ה כדרבא אל' יצחק בפ' הערל נאמר ממנו בפסח כו' נ"ב לא דק דזהו דברי ר' יצחק אבל רבא אר' יצחק אמר תלתא ממנו כתיבי בפסח אל תאכלו ממנו נא ולא תותירו ממנו עד בוקר והנותר ממנו באש תשרופו חד לגופיה וחד לגזירה שוה וחד למר בא הכתו' ליתן עשה אחר לא תעש כו' ואיידי דכתיב נותר כתיב נמי ממנו ופי' התוס' חד לגופי' אל תאכלו ממנו נא דאי לאו ממנו הא דאמצות

ומרורי דלעיל קאי ע"כ. ורש"י גופיה פי' ברישׁ הערל דמסיק נמי ממנו לכדרבא אמר רבייצחק פי' דאמר לקמן בפירקין תלתא ממנו כתיבי והכא אגב ריהטא לא דק נל"ל:

עב גמרא בפיסקא אחר שחיט' הפסח יביא שלמי' וכו' איתיביה אביי אם כבש כו' איתיביה אביי אם כשב כו' כצ"ל:

רשי בד"ה ואלא אחמץ כו' נוהג אלא לילה אחת ופסח כו' כצ"ל: בד"ה אם כבש כו' כשב הוא מקריב אנ כשב קדרישׁ דהא כתיב לעיל כו' אלא כבש כצ"ל והס"ד: ונ"ב כך נל"ל להגיה לפי' רשי למעיין כו':

דף צו ע"א רשי בד"ה ור' יוחנן כו' קריבין שלמים הלד: בד"ה וכל שבחטאת כו' דחטאת בפסח קרב וגבי רעייה דחטאת בפסח רעייה לאו טעמא כו' כצ"ל: בד"ה דרישׁ לקיש כו' דקתני ושעברה שנתה כו' ומתרץ כצ"ל ונ"ב כך לשון המשנה ולד חטאת ותמורת חטאת וחטא' שמתו בעליה ימותו ושעברה שנתה ושאבדה ונמצאת בעלת מום אם משכפרו בעליה תמות כו': באו' שעברה שנתה ואבדה או אבדה ונמצאת בעלת מום כצ"ל והס"ד ונ"ב פי' דאיכא תרתי לריעותא שעברה שנתת וגם אבדה עד שנתכפרו בעליו וכי אמר ל"ל בלא אבדה ונמצאת בעל מום דאיכא תרתי לריעותא ומ"ה מתה אבל בחד ריעותא אינה מתה כן פי' רשי ע"ש: בד"ה כאלו עומדת כו' לשופרות שכתב עליהן נדבה כו' כצ"ל: בד"ה הכא גרסי' כי קאמר שמוט באבודין כו' אם כיוצא בו בהטא' רועה וקרב שלמים אם כיוצא בו בחטאת מתה אבל כו' כצ"ל: בד"ה שמואל כר' כו' דאמר קודם שחיטה שנינו כו' כצ"ל:

תוספ' בד"ה אלא לאו כו' מאי מקשה אביי כו' ונ"ב אבל אינו קשה מאי פריך מסיפא ליסייע מרישא איפכ' כדדייק לעיל משו' דהשתא מרישא ליכא לדיוקי דלעולם אייתי שנמצא אחר שחיטה והמיר בו אחר שחיטה וליכא למיפרך פשיטא למה לי' קרא אסמכתא בעלמ' הוא כו' ולל: בד"ה ורועה כו' קודם כפר' דיביא כו' כצ"ל:

עב גמרא ונמצא קודם חצות רועה אלמא נמחק אלמא:

רשי בד"ה חמש חטאות כו' בין שנמצאת לאחר כפרה כו' כצ"ל:

דף צח ע"א רשי בד"ה שמ כו' תשובת רבינו ע"כ ותמיה לי' אמאי גר' כו' כדאמרי' בהאשה ונטרחו וגייתי במוחר כצ"ל:

עב גמרא הוא אובל משלו והם אינם אובלין עמו כו' כצ"ל:

ערבי פסחים פרק עשירי

דף צט ע"ב רשי בד"ה כשהוא תאוה כו' על השובע הלד:

רשבם בד"ה ערבי פסחים כו' נמצאת מנחה קטנה בט' ומחצה כו' בצל': בד"ה ואפי' הוה כו' או ילוה או ישכור כו' בצל': בד"ה הכי גרסינן כו' סמוך למנחה הס"ד:

תוספו' בד"ה עד שתחשך כו' אגב אורחיה תנייה בקונטרס נ"ב פירוש הבא אגב אורחיה והתם העיקר ומשום הכי נמי לא קשה מתניתין דאיהו מקומן למה לי אבל רבי יהודה תירץ דשפיר איצטריך למתני מתניתין דהתם לאשמעינן דהפסח אינו כשאר קדשים ואף על גב דכתיב ואכלו את הבשר בלילה היינו פסח מצרים אבל לא פסח דורות וד"ק: בד"ה לא יפחתו כו' לא ימנע מלקבל כו' נ"ב פי' זה לא קאי אגבאין אלא על העני ודוק: באד' ארבע כוסות וארבע כוסות כו' הד':

דף קעא גמרא הלכה כר' יהודה בערב פסח מכלל דפליג ר' יוסי בתרוייהו לא הלכה כו' בצל':

רשי בד"ה משבשתא כו' ואילך הס"ד:

רשבם בד"ה אמר מרימר לאו משבשתא היא הס"ד: בד"ה מפסיקין כו' כשיחשיך ומקדש היום כצל': בד"ה לא כרבי יהודה כו' עקירת שולחן הס"ד:

תוספו' בד"ה מכלל דפליגי כו' והתם סתמא דתני נ"ב פי' וסמוך אברייתא דלקמן אי נמי אף עוד נראה דגרסינן דתניא ומביא ראייה כדפריש דאלא אלא גרסינן כדתניא משום שלא ירע להביא ראייה להדיא דבהפסקה בעף פליגי הלא עכ ברייתא היא לקמן והיה לו להביאה ור"ק:

עב רשי בד"ה אין מביאין צל שאין מביאין כו':

רשבם בד"ה הג' כו' הביאו לפניו ירקות וחזרת משבל בחזרת כו' בצל': בד"ה תני חדא כו' בהפסקה הס"ד:

תוספו' בד"ה איקלע כו' סעודה איירי כדפירש רשבם בצל': בד"ה ידי קידוש כו' דהלכה כשמואל דאמר אין קידוש אלא במקום סעודה ואף על גב דבעלמא הלכה כרב באיסורי וגם רבי יוחנן סבר לקמן כרב הכא הלכה כשמואל דרב הונא ורבה ואביי כו' בצל': בד"ה ידי יין כו' וגם צריך לברך אחריו ברכה מעין שלש נ"ב פי' על מה ששתה קודם המזון מאחר שאין דעתו לשתות ואין דעת הראש בן לברך ברכ' אחרונה על יין שלפני המזון ולש כוס של קידו' עיין באשרי דף קלח:

דף קאא רשי בד"ה כל מילי דמר רבה הס"ד: בד"ה כחומרי דרב הוה עביד בר מהני כו' הא':

רשבם בד"ה אף ידי כו' לקמן אין קידוש כו' עונג שבת היא כו' בצל והא': בד"ה מר רבה הס"ד: בד"ה אחד שינוי כו' משובח אין צריך כו' בס"א:

תוספו' בסיף ד"ה דאכלי כו' אתי שפיר נ"ב פירו' ולא צריכא לומר שמשם היו שומעין הקידוש ודוק: בד"ה ובקדושא כו' שלא לאכול בלא גר כו' בצל':

עב גמרא תכי תניא ליה במתניתא דבי רב כו' בצל':

רשבם בד"ה ואחר שינוי כו' בגתיים הס"ד: בד"ה הכי גרסינן כו' בההיא ברייתא בצל':

שהיו

בד"ה שחיו מסובין כו' יין הס"ד: בד"ה הכי גרסינן כו' ר' יהודה הס"ד:

דף קכ עא גמר נימא מהא נמי תיהוי תיובתא כו' כצ"ל:

רשי ב"ד והשני מיד כו' צל ושני מיד כו':

רש"בם בד"ה הג לשתות יין הס"ד: בד"ה א"ר יהודה כו' מכלל דרבנן פליגי כו' כרב חסדא דאמר כו' בפרק חלון כל מקום וכו' חכמים בא כצל והס"ד והדא: בד"ה לאו אותיביניה חדא ואמנא לעיל הס"ד: בד"ה להודיעך כחו כו' כח דאיסורא עדיף ל"ב ואני אומ' אדרבה הכא הוא כח דהיתירא שמקיל לברך עוד ולא חיישי' לברכה לבטלה להיות עובר משום לא תשא לאפוקי רבנן דמחמירי שלא לברך כי חברכות אינן מעכבות ודוק: בד"ה הג כו' בבית אחד אין צריך כו' וקידש עליהן חיום מביאין לו כוס של יין ואמר עליו כו' הואיל והגיע שעת כו' כצ"ל: בד"ה ר' יוסי כו' ורבי יוסי לטעמיה כו' כצל:

תוספ' בד"ה כשהן יוצאין כו' ומייתי ראיה מהב ונבריך כו' הפסק בהב ונבריך כו' כיון דהב ונבריך הוי כו' כצל: בד"ה תניא כוותיה כו' וה"פ לפי שיטתו כו' דגרסינן הכא כו' צריך לברך משום שעמידתו כו' כצל:

רשי בד"ה ואמר רב כו' שמעינן מינה כצ"ל:

עב רשבם בד"ה גמרו סעודתן הס"ד: בד"ה שני קדושות כו' שני מצות הס"ד: בד"ה ומשני כו' וטעמא דרב לקמן כו' כצ"ל:

תוספ' בד"ה שאין אומר כו' כיון שכבר בירך על כוס כו' נ"ב ואין המנהג כן אלא לומר בפהג באחרונה: בד"ה יקנה כו' דכיון דאמר הב ונבריך כו' כצל וכן בכל מקום:

דף קג עא גמר אמר ליה תינח בי ריש גלותא דהכי עביד כו' כצל:

רשי בד"ה והילכתא כו' קדושת שבת כמשאוי בצל: בד"ה לא הוו כו' כסא קמא אי לא ומשום הכי בעיתו כו' כצל:

רש בם בד"ה ורבה אמר כו' ונל דהג כו' בצל: בד"ה אביי ורבא כו' אמרו לבסוף הס"ד: בד"ה רב הונא כו' של חול הס"ד: בד"ה אמר ליה רב הונא כו' לא גרסינן הס"ד: בד"ה ואמר רבי יוחנן נהגו כו' הס"ד:

תוספ' בד"ה וא"ר יוחנן כו' בהדיא והאי כו' הדא: בד"ה לא הוו כו' כל חד בתחילת סעוד' כו' בצל וכן ברשבם: בד"ה ולפי משמ' שהיו מברכי כו' ואכסא דברכתא כו' בצל:

עב גמרא מאי טעמא דאסחיתו דעתייכו כו' מרעתיה דנפשיה קא עביד כו' בצל:

רשי בד"ה הבה כו' צל הב ונבריך ברכת המזון והדר כו' והדא: בד"ה כיון דאמריתו כו' המזון אסחיתו כו' הדא: בד"ה ואמר רב כו' היין הרי כו' הדא: בד"ה כי מטא כו' עובדי ועובדא דאשונה בשבת כצל:

רש"בם בד"ה אסו לכו נהיגינן וא"ע דשמעי כו' סעודתא הוא לא בעי כו' ובהלכו גדולו' נמי כתיב כו' כצל: בד"ה ואכסא דברתא ברכת המזון כו' כצל: בד"ה נמלך אני כו' הוה לי' היסח כו' כצל: בד"ה ליתי הלכתא כו' ואע"ג דאמר הב ונבריך כו'

וביון דאמר הב ליברך כו׳ כצ״ל:

תוספ׳ בד״ה רב אשי כו׳ אחר ירקות בורא נפשות נ״ב והמנהג ליקח פחות מכשיעור כדי להוציא נפשיה מפלוגתא ואין מברכי׳ ברכה אחרונה אא״כ בכוס האחרון נ״ל:
בד״ה ולא חיא כו׳ וי״ל דהתם לא נקט נ׳כו׳נ״ב אע״ג דעובדא דהתם רבי הוה אפשר שבימי רבי נמי היו חולקים וסבירא להו כדברי רב אשי ור׳לא אמר אא״כ מה שהכל מודים בו. אי נמי תלמודא לא נקט נ׳משום דרב אשי ובך סל״ל לרב דהוה עובדא אבל אנו סל״ל דחמישים קאמר רבי וקל״ל:

דף קד ע״א גמר אהא דרב תנא משמיה דרבי יהושע כו׳כצ״ל:

רשי בד״ה והא מר כו׳ארבעי הס״ד: בד״ה וחותם כו׳בין המים לחסד: ואחב ממנינא הס״ד: בד״ה מעין חתימה כו׳המעשה מעין כו׳משבע הס״ד והדא ואחר כך מה המבדיל בין קודש לחול ותו לא כו׳והדבור שייך לעמוד שאחריו:

רש״בם בד״ה ומעין כו׳צ״ל מעין החתימ׳ולאו ממנינא כו׳: בד״ה הרגיל שבקי בהן לחסד: בד״ה הג׳ כו׳שהוא תנא חסד: בד״ה וחותם בסדר כו׳דכי לא עביד אלא שלש כו׳נ״ב פירו׳אבל אי אמר שבע אומר בין יום השביעי כו׳באחרונה ודוק: בד״ה בין הכהנים כו׳מפרש ליה בצ״ל והס״ד ואחר כך במוצאי שבת הוא גם כן ס״ד:

עב רשי בד״ה יש מהן שחותם כו׳בברוך הס״ד:

רש״בם בד״ה ולית הלכתא כו׳כד לקמן הס״ד: בד״ה אל רב יהודה לרב יצחק בריה הס״ד: בד״ה דלא תיגמר שמעתא מפומיה דרב יצחק אא״כ מפומיה כו׳שאומרים דבר כו׳דובבות בקבר כצ״ל: בד״ה וברכה הסמוכה כו׳י״ח ברכות הס״ד ואחב״כ אריכתא דמיא גם כן ס״ד ואחר כך יש מאו שהזכרנו הוא ג״כ ס״ד ואחב״כ פירות ומצות הוא ג״כ ס״ד ואחב שנפתחה בברוך הוא ג״כ ס״ד:

תוספ׳ בד״ה חוץ מברכה כו׳שיגאל אותנו ופריך נמחק ופריך:

דף קה ע״א גמר בערב שבת מקדש והולך כל היום כולו כו׳כצ״ל:

רשי בד״ה כך יציאתה כו׳שיבדילו הס״ד. ואחב לאפסוקי סעודתא בצל והוא ג״כ שם: בד״ה ולא אמרן דלא מתחולי כו׳נ״ב לאו דוקא להתחלה שהרי אפילו מפסיקין אלא משום מיא קאמר דאפי׳מתחילין והטעם משום דגבי מיא לא שייך לומר אפסוקי שהרי אין מסבין על המים ורוק: בד״ה הזכרה כו׳וב״ש יעלה ויבא כצ״ל:

רש״בם בד״ה דשבת היא כו׳גדול מזה הס״ד והשאר נמחק: בד״ה מעצמה כו׳ חשיבא ונבדלת כו׳כצ״ל: בד״ה הבדלה כו׳יבדיל הס״ד: בד״ה דאי לא כו׳הפושע או שאירע כו׳כצ״ל:

תוספ׳ בד״ה קשיא לעולא כו׳דלא אמר אלא כו׳אקידושא שחותם בו כו׳כצ״ל: בד״ה לא קפדי כו׳אמיא ומיתתו באסכרה כו׳כצ״ל והדא:

עב גמרא וכבוד לילה נמחק ונ״ב בסא אינו: שם ושם ברכת המזון צל ושמע מינה ברכה פעונה כו׳ונמחק המזון:

רשי בד"ה לא חוואה אנא מגיד כצ"ל והס"ד: ואחר כך כ"ה ולא אמינא ליה כו':
בד"ה עיולי יומא כו' דלינקטיה עילוון הייא כצ"ל: בד"ה ואליבא כו' בשמים
הס"ד והשאר שייך לעמוד שלאחריו:

רש"בם בד"ה קידוש היום קידוש הלילה כו' על הכוס בלילה קודם כו' כצ"ל והל"א: בד"ה
ולא חוואה אנא מגיד הס"ד ואחר כך יחידאה הוא ג"כ ס"ד: בד"ה עיולי יומא כו'
חייא דחביבא כו' כצ"ל: ב"ד ושמ המברך כו' שמעינן דצריך שיטעו' כו' כצ"ל:

דף קו ע"א רשב"ם בד"ה קפיד אבסא כו' אין לו אלא יין פגום כו' כצ"ל: ב"ד הג' כו' בכניסתו אין
לי אלא בלילה כו' ס"ד והד"א:

תוספו' בד"ה דהוה נחין כו' כשהיו כולן זקוקין לכוס אחד כו' כצ"ל:

ע"ב רשב"ם ב"ד נטל ידיו כו' מברך אבל בו' סעודה ובשביל קידוש כו' נוטל ידיו כ"ש כו'
כצ"ל והל"א: ב"ד וח ביבא ליה כו' על הכוס ומי שאין כו' כצ"ל: בד"ה
אישת לי רב ירמיה הס"ד ואחר כך מ"ה אמרה ליה דביתהו דרב אסי והס"ד:
ואחר כך אינו מבדיל הס"ד ואחר כך מ"ה אמר לה רב אסי והוא גם בן ס"ד:

דף קו ע"א גמר איקלע אמימר לאתרין כו' ומה פירזומא ותאני ואסני כו' כצ"ל:

רשי ב"ד שכר תאנים צ"ל ותאיני שכר ותאינים והס"ד: ואחב תותים ג"כ ס"ד: ב"ד
מייסרן ומפייס מצערן ובשעת שתייה כו' כצ"ל:

רש"בם ב"ד תליסר מגני כו' ואחר כך נותנן כו' כצ"ל: באר והוא לשון מסר כצ"ל נ"ב
פי' מגרה וקל: באר היה כותש ג"כ כו' כצ"ל: ב"ד אין מברכין כו' צ"ל ואין
מברכין: ב"ד וטעם מלא כו' והכי הילכתא כו' כצ"ל: ב"ד אמר רב נחמן
כו' שמא גידול בר מנשי בו' נ"ב בוודאי היה לו גירסא אחר מגירסא שלנו וקל:

ע"ב רשי ב"ד אבל יכול כו' ולאכול מיני כו' הד"א:

דף קח ע"א גמר שמ בעי הסיבה כו' כצ"ל:

ע"ב רשי ב"ד שאף הן כו' כדאמ' בשכר נשים כו' כצ"ל: ב"ד בבת אחת כו' כוס אח' הס"ד:
ברתניא ודחץ במים את כל בשרו שלא יהא דבר חוצץ בין בשרו למים במים
במי מקוה כו' כצ"ל ונ"ב כך הוא הפסוק במצורע:
מכאן ואילך לא מצאנו כתיבת ידי הרב ז"ל ממסכת זאת רק בדף קיו

דף קיו ע"ב גמר ולא עוד אלא שנראה באוכל קדשים בחוץ נ"ב לפיר' רשי' דגרס שנראה כמקדים
בו' צריך לגרוס ונמצא אוכל קדשים בחוץ ומ"מ עיקר גירסתו של רשי' שכתב
הג' לא כיון לזה דאין חילוק בין זה אלא שבא לר"ש שמיע לנו שנגרוס ולא עוד
ולאפוקי מגירסת הסמ"ג עיין שם:

תוספו' ב"ד הג' ונאמר לפניו שיר חדש צ"ל שירה חדשה ונ"ב וכן הוא במרדכי להדיא
דקודם הלל אומרים שירה חדשה ובברכת גאלנו כו' אומרים דוקא שיר חדש
לפי שקאי על העתיד מכאן עד סוף המסכתא לא מצאנו שום דבר מההגה:

סליקא לה מסכת פסחים בסייעתא דשמיא

פרק ראשון

דף ב ע"א רשי' בדבור המתחיל ורבי יהודה כו' נמחק במאי: בדבור מבוי כו' שהחצירות
כל אחת כו' כן צריך להיות: רבור המתחיל ועד צריך להיות עד:
תוספו' בדבור המתחיל מאי שנא כו' והא דלא פריך מאי שנא גבי הדס דתני פסולת
ותקנתא כו' דתנן בפרק לולב הגזול או שהיו ענביו מרובין כו' כן צריך להיות:
בדבור המתחיל אמר רבה כו' סוכה תנן חלל מבוי תנן כו' כן צריך להיות:
בדבור המתחיל כי עביד כו' לא מתבשרה עד דעביר כו' כן צריך להיות ונכתב
בצדו ספרים אחרים:
עב גמרא אבל יש בה יותר כו' כן צריך להיות:
תוספו' בדבור המתחיל יש בה כו' דעתיה דאמרינן כולי עלמא כו' כן צריך להיות:
דבור המתחיל במאן דלא כתר כו' דגביה וקשינה כולי האי כו' כן צריך להיות:
ונכתב בצדו זה הדבור גליון הוא: בדבור המתחיל עד מ' כו' וחמש צאן
דהתם ניחא כו' כן צריך להיות:
דף ג ע"א גמרא אמר ליה רבי אבא כו' כן צריך להיות:
רשי בדבור המתחיל ורבי יהודה סבר כו' ומאי דאיה של רבי יהודה. יש לומר
דשלחנה בתוך הסוכה הגדולה היתה: ובניה על השלחן היו יושבין ראשן
ורובן ולא כמסובין הן ולא כזקופין. ולי נראה כו' כן צריך להיות: בדבור
המתחיל ואין מערבין כו' ליתן כל בית שבחצר בו' כן צריך להיות:
תוספו' בדבור המתחיל דאמר לך כו' כמה תהא משולשלת כו' ונכתב בצדו רשי' פירש
התם דעל הפתילה קאי שיהא משולשל ד' אצבעות והגדיל ב'. ורבינו תם
פירש אגדיל קאי והפתיל שמנה וכן נוהגים תוספות:
עב גמרא דהני מילי בית דלמהוי קאי כו' כן צריך להיות:

בדבור המתחיל ואין עושין כו׳ ושירים עוש׳ קרפיף כו׳ כאשה עוברה שכריסה
בולטת כו׳ כן צריך להיות: בדבור המתחיל מי מינטר כו׳ הרווייהו נשירותא
בעי. ועוד דבחצר מינטרא בכלי והא דפריך מעירוב דבעינן בית דירה פריך
בדמוכח לקמן אלא הכי גרסינן כו׳ כצל ונכתב בצדו ספרים אחרים:
בר״ה הכי קאמ׳ אין בו דין חלוקה בחצר כו׳ כן צריך להיות: בדבור המתחיל
חצר מתחלקת כו׳ והלקוה שני אחים ביניהם זה נטל ג׳ בתים קטנים וזה נטל
בנגדן כו׳ כן צריך להיות: בדבור המתחיל ורב חסדא אמר כו׳ כן צריך להיו׳:
תוספו׳ בדבור המתחיל ואין עושין כו׳ אחוי ליה מתוותא כו׳. נכתב בצדו תגספור״
פירשו כפרים קטנים ורש״י פירש עיירות חריבות:
דף ד עא גמרא אף על גב דבטלינהו לכולהו נמחק לכולהו:
רשי בדבור המתחיל הכי גרסינן כו׳ הימנה לגג שבנגדה עד כו׳ כן צריך להיות:
בדבור המתחיל אם צילחם של אותן כו׳ כן צריך להיות: בדבור המתחיל
וסבר אביי כו׳ היכא שחמתן מרובה מצילחן כו׳ כן צריך להיו׳: בדבור המתחיל

דופן האמצעי כו׳ מצויירין אלו הציורין
בדבור המתחיל על פני כולה כו׳ אבנים
ושיש אם יש בה כו׳ הכל דבור אחד:
בדבור המתחיל כשרה כל כו׳ סוכה ביחד
ועוד כו׳ כן צריך להיות: בדבור המתחיל
פסולה דלא כו׳ א שני דפנות כו׳ כן צריך
להיות: בדבור המתחיל פחות מד׳ אמות כשירה כו׳ הואיל וראשו אינו
כלה עד כאן נמחק עד כאן ונכתב בצדו נרא׳ לי על כרחך וכן מצאתי באשירי
ודוק: באותו דבור והו גבוה הללה והרי נתמעט חלל מתחתיו כן צריך
להיות: בדבור המתחיל התם הוא כו׳ עקומה משום כו׳ הכל דבור אחד:
תוספו׳ בדבור המתחיל בית שמילאהו תבן וכו׳. להביא מן המשנה כו׳ נכתב בצדו
וקצת קשה דילמא מביא הברייתא בעבור שנאמר בה תבן ולעולם גרסינן בה
תבן ודוק: באותו דבור אפילו שומאה בצד הכלים כן צריך להיות:
בדבור המתחיל והוצין יורדין כו׳ דפסלינן הסוכה דכי כו׳ המתה מרובה
מצילתה כו׳ כן צריך להיות:
עב גמרא גוד אסיק מחיצתה כו׳ נכתב בצדו מצאתי בערוך ערך גד וזה לשונו גוד אסיק
כו׳ פירוש הכן בלבך כאלו חתכת והעליתה מחיצה מזה העמוד תרגום וימשכו
וניגדו עד כאן. ונראה בעיני שיש טעות סופר שם וחסר הוא. וכך ראוי להיות
לישנא אחרינא משוך ואסיק מחיצה תרגום וימשכו וניגדו. ובן מצאתי
בערוך קטן:

BIBLIOTHECA JAGELL. UNIV. CRACOVIENSIS

רשי בד"ה פחות מג' כו'. שמאריכין אותו על ידי סניפין כדי לסנוף חקק על חקק כן צריך להיות ונכתב בצדו ספרים אחרים: בדבור המתחיל הכי גרסינן כו' ובשלישית אפילו טפח הוא סוף דבור: בדבור המתחיל רב ור' הנינא כו' כי הדרי בשמעתא איכא כו' כן צריך להיות:

תוספו' בדבור המתחיל סבר אביי כו' בעינן מחיצור"ן הניכרות כו' יש שם ציור כזה.

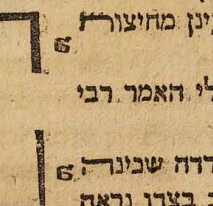

דף ה עא גמרא ואמר רבי תנחום נכתב בצדו נראה לי האמר רבי תנחום:

רשי בדבור המתחיל ותניא לעולם לא ירדה שכינה למשה מעשרה נמחק מעשרה ונכתב בצדו נראה לי טעות ודוק: באותו דבור שמע מינה למעלה מעשרה היפסקא רשותא כן צריך להיות: בדבור המתחיל חפסת מרובה כו' אם יוסיפו טוב ואם לאו כו' כן צריך להיות ונכתב בצדו נראה לי: בדבור המתחיל מאי איכא כו' נילף מזיר כן צריך להיות:

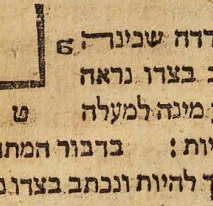

תוספו' בדבור המתחיל מסגרתו למשה היתה כו' הא דאמר רבי יוחנן בפרק שתי הלח' כו' כן צריך להיות: באותו דבור שאני פשוטי כלי עץ כו' נכתב בצדו פירוש שמשני התם טעמא דרבי אלעזר דמקיל בטומאת דף של נחתומין: באותו דבור ורב אליעזר דמיקל משום כו' אי נמי ההיא שינויא דפרק המוכר הבית דלא כרבי יוחנן ומסקנא לא קאי וכן פירש שם רש"בא דההיא מסקנא כו' כן צריך להיות: באותו דבור והקולב והנחות כו'. נכתב בצדו קולב הוא כמין עמוד רחב מלמטה ורק מלמעלה ומטלטל ור' הנוכי מעמידו לפני חנותו ומסמרים תחובים בו ותולה בהן אבנטים ורצועות למכור לשיי פרק במה אשה דף ס: והנחות פירוש בערוך חתיכת לוח שנפל מן הנגרים. באותו דבור ואת הדולבקי נכתב בצדו פאלסטיר של עור ואוכלין עליו רשי פ' שתי הלחם דף צו: באותו דיבור ומיבעיא לן במנחות. נכתב בצדו פירוש הא דאמר לעיל למאן דאמר מסגרתו למעלה היתה תיבעי הכי אי בעי ליה כו': בסוף דבור ואי הוה מצי למימא כו' נכתב בצדו נראה לי דמשנים התוספות איך הקשו לעיל והא מדשמע בכל דובתא דפשוטי כלי עץ כו' הלא בלאו הא דלעיל נמי קשה אהדדי גמ' דפרק המוכר את הבית אסוגיא דגמרא דמטהר פשוטי כלי עץ אפילו מדרבנן ודוק לכך מתרצין בלא ואת לא היה קשה אם לא הא דלעיל וקל להבין:

עב גמרא ואימא דמידלי טובא מי כתיב למעלה למעלה. הניחא כו' כן צריך להיות:

רשי בדבור המתחיל ומשני בו' חילוקם פני אדם כו' הכל דבור אחד: בד"ה

סוכה פרק ראשון

המתחיל בשליש הבית כו׳ נמצא קומתו כלה בשליש כו׳ כן צריך להיות:
בדבור המתחיל כליו על כתיפיו שאינו לבוש בהן כן צריך להיות:

דף ו עא גמרא שעורה דתנן עצם כשעורה מטמא כו׳ רימון דתנן כל כלי בעלי בתים כו׳ ומא׳ ניהו שערו כי כו׳ כן צריך להיות:

רשי בדבור המתחיל כדי רביעית יין כו׳ אלא נברך כו׳ נכתב בצידו מלשון קמצו מבורך נראה לי: בדבור המתחיל כותבת תמרה הוא סוף דבור:

פוספ׳ בדבור המתחיל גפן כדי רביעית כו׳ משנה ראשונה אומרת עד שישתה כו׳ כן צריך להיות: באותו דבור ואמרינן בגמרא תנא קמא מדמי להו נ״ב פירוש המשנה ראשונה אבל המשנה האחרונה היינו רישא דרישא אתיא כרבי עקיבא: באותו דבור עד שיאכל מן הענבים כזית הוא הדין בשתייה ומשנה ראשונה דאומרת עד שישתה רביעית הוא הדין באכילה כו׳ כן צריך להיות:
בדבור המתחיל כל כלי כו׳ פרק יז דכלים אבל כו׳ טהור מלקבל זוחים כו׳ כצ׳ל:
בדבור המתחיל דבר תורה כו׳ כיון דאתא הלכת׳ לרובו ולא למיעוטא כן צריך להיות ונכתב בצדו נראה לי:

עב רשי בדבור המתחיל ועל מיעוטו כו׳ בהקפרה הוא סוף דבור ואחר כך מתחיל הדבור וכל גזרה לאו כו׳: בדבור המתחיל ולבוד כו׳ כתוב לשם זה הציור.

בדבור המתחיל שתים כהלכתן ומערבי׳ הוא סוף דבור: בדבור המתחיל כנגד היוצא מצויר זה הציור.

באותו דבור יעש׳ השפוח בסוף הצפונית כו׳ כן צריך להיות:

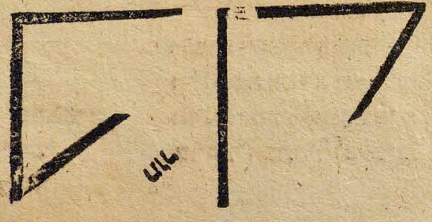

שם בסוף הדף מצוייר ציור זה:

תוספ׳ ברבור המתחיל ורבי שמעון כו׳ אם למקרא ובפרק קמא כו׳ אם למקרא ולקמן בסמוך כו׳ דעל כרחך טעמא משום כו׳ כן צריך להיות: ברבור המתחיל בדורשין כו׳ ואפילו הכי דל חד לגופיה כו׳ כן צריך להיות:

דף ז עא רשי ברבור המתחיל ויעמידנו כנגד ראש תור ראש שור וכו׳ נמחק ראש שור. ונכתב בצדו בספרים אחרים אינו ושעות הוא דהא אחר כך פירש רש״י שהוא לשון תלם ושורה והיינו מלשון תורי זהב וקל להבין. ועוד התנא לא דיבר בלשון ארמי אלא בלשון הקודש והיה לו לכתוב ראש שור בפרק ג׳דכלאים. והרמב״ם פירש ערי שישימו הנשים באזניהם כמו תורי זהב ותבניתו משולש על כן יקראו הזויות המחודדת מכל תבנית ראש תור עד כאן אבל בפרק רבי עקיבא דף פ״ן פירש רש״י ראש שור וכן בסמ״ג ותימה הוא בעיני:

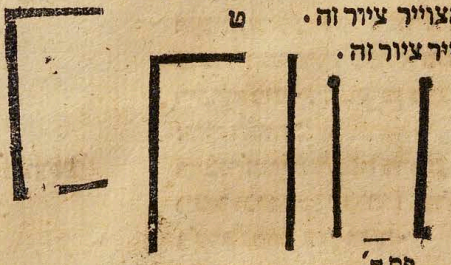

ברבור המתחיל ומעמידה כו׳ מצוייר ציור זה. ט
ברבור המתחיל כמבוי כו׳ מצוייר ציור זה.
כרבור המתחיל עוש׳ פס כו׳ מצוייר ציור זה.
ברבור המתחיל שחשב׳ אינה ניתרת אם יש בר״ כו׳ כן צריך להיות:

תוספ׳ ברבור המתחיל ואינה פס ד׳ ניתרת כו׳ שכנגדו וקנה על גביהן כן צריך להיות: ברבור המתחיל שחשבת כו׳ משמע הא כפרוץ אסור כו׳ כן צריך להיות:

עב גמרא ורבי יהודה ורבי שמעון ובית שמאי ורבי שמעון בן גמליאל נמחק ורבי שמעון בן גמליאל. שם העשויה ככבשן מצוייר כזה.

רשי ברבור המתחיל פסי ביראור״ כעין ציור זה.
באותו דבור בפרק שני דעירובין כו׳ כן צריך להיות: ברבור המתחיל ליכוף בה כו׳ כעין גג יעשה כו׳ כן צדי׳ להיות: ברבור המתחיל בראש הספינה כו׳ והרוח באה ועוקרתה כן צריך להיות:

תוספ׳ ברבור המתחיל סיכך כו׳ דאם כן לא מישתרי כו׳ כן צריך להיות: ברבור
המתחיל סיכך על כו׳ רגליים ולעולי רגליכם כו׳ כן צריך להיות: ברבור
המתחיל מחיצה היא כו׳ סככה מהא דנפקא לן כו׳ כן צריך להיות: באותו

ותרע

ותדע דכולהו מודו כו׳ נכתב בצדו נראה לי כולהו תנאי דהכא והכי קאמר אף על פי דדרש הכי דמחיצה קרויה סכך מכל מקום מודו לעניין פסולת גורן ויקב דלא הוי כסכך אם כן קל וחומר מאי דרשי׳ לעיל מיותרא דבסכת דלא מרבין אלא מחיצות אבל לא לרמות כלל לסכך ודוק: בדבור המתחיל העושה סוכתו כו׳ לקמן בפרק הישן במתניתי׳ דקתני כו׳ אבל הכא בברייתא בפלוגתא כו׳ כן צריך להיות:

דף ח ע א גמרא הני מילי בעיגול דנפיק מגו ריבועא נכתב בצדו כזה. שם ריבועא דנפיק מגו עיגולא נכתב בצדו כזה.

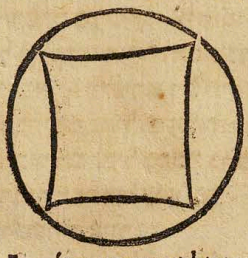

רשי בדבור המתחיל מכדי כו׳ על העגול רביע כו׳ הכל דבור א׳: בדבור המתחיל דעיגולא מגו ריבועא ריבעא מפיק מן כו׳ כן צריך להיות:

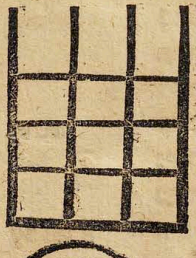

תוספ׳ בדבור המתחיל כמה מרובע כו׳ וכי סלקא דעתא כו׳ נמחק וכי: באותו דבור והלא בשתחלק טבלא ג׳ על ג׳ נכתב בצדו כזה.

באותו דבור תמצא בו ששה עשר כו׳ כן צריך להיות: באותו דבור כשתבא לחלקה לרצועה של אמה על אמה כו׳ נכתב בצדו פירוש אם כן טבלא של ג׳ על ג׳ כשאתה מחלקם לרצועות יהיה תשעה אמות ואף על פי שכולן חוט של י״ב מקיפו וכן מכל עגולה ד׳ על ד׳ כו׳ קל להבין: באותו דבור נוכל להוכיח בעין זה שתעשה נקודה כו׳ נכתב בצדו כזה.

באותו דבור ונמצא כל חוט הולך ומאריך כו׳ נכתב בצדו כזה.

באר ואם באת׳ לחזור לחלק אותה נכתב בצדו כזה.

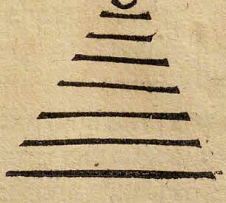

באומר

באותו דבור ועתה תצטרף אלו שתי הרצועות
כזה:

ברבוע המתחיל כל אמתא בריבוע כו' שאם תעשה
ריבוע של עשר על עשר ותחלק אותו שתי וערב
כו' נכתב בצדו כזה:

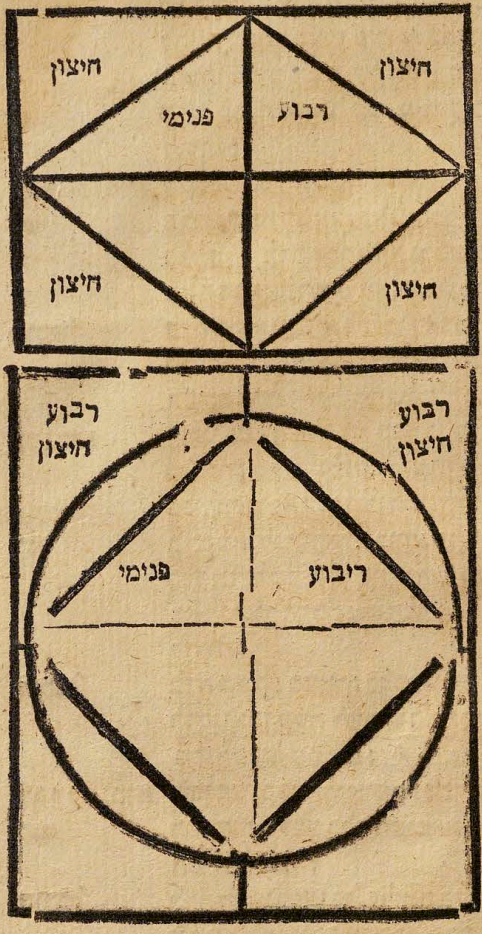

עב תוספו' ברבור המתחיל ריבועא דנפיק מגו עיגולא כו' מה ענין זה אצל זה כו' נכתב בצדו פירוש דענין עיגולא דנפיק מגו ריבועא כו' איירי מכל הריבוע וריבוע דנפיק מגו עגולא כו' איירי ממה שנשאר ורוק: באותו דבור שאם תעשה ריבוע של עשר על עשר ותחלקנו כו' נכתב בצדו כזה:

באותו דבור חציו של תלת' פנימי כו' נמחק תלתא.

באותו דבור דהיינו ריבוע של חיצון כו'. נכתב בצדו פירוש של כל הריבוע:

באותו דבור שנתמעט העיגול ריבוע של ריבוע החיצון ורבו' פנימי נתמעט מריבוע חיצון פלגא ורבוע ופלגא קיימי אריבוע חיצון בן צריך להיות: ושם מצויר

סוכה פרק ראשון

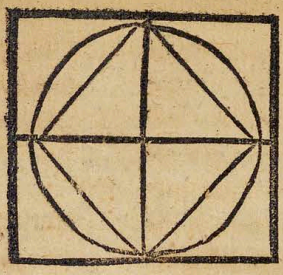

ציור זה שנית:

באותו דבור שבע על שבע אם תעשה עיגול של שבע על שבע טפחי אמות כן צריך להיו' זנמחק טפחיים: באותו דבור ובחיצון לא משכחת אלא תשע וארבעים כו' כן צריך להיות ונכתב בצדו פירוש בחיצון כולו: באותו דבור חמש על חמש דאם היה בו חמש על חמש כו' טפי משבע כו' כן צריך להיות:

דף ט ע"א גמרא הכא נמי נבעיא סוכה עשויה כו' כצ"ל:

רשי בד"ה עשאה לציצית כצ"ל והסר: בד"ה מן הנימין כו' ומהן גדלו הציציו"ת כצ"ל: בד"ה אלמא לא גרסינן כו' נ"ב פירוש אלמא טוויה לשמה כו' ודוק: בא"ד דמאן דגרס אלמא משמע כו' כצ"ל:

תוספ' בד"ה ההוא מבעיא ליה כו' דאדם יוצא ידי חובתו בסוכה של חבירו ונפק"ל דהא מרכתיב כל האזרח בישראל ישבו בסכו"ת מלמד שכל ישראל ראוין לישב בסוכה אחת ויש לומר בו' כצ"ל:

ע"ב גמרא ליתני פסולה אלא הא קמ"ל כו' כצ"ל: שם מאי קמשמע לן תנינא הדלה עליה כו' נמחק מאי קמשמע לן וצריך להיות הא נמי תנינא כו': שם פעמים ששתיהן פסולות היכא דמי כגון דתרווייהו כו' כצ"ל:

רשי בד"ה מאי למימרא כו' בווא מלעיל ואיסתירא מלרע נ"ב פירש דאיסתרא הוא סלע וגדול מווא כך פירש רש"י והתוספות פירשו להפך לקמן בדף ל"ג: בא"ד סיכוך הרבה מהן הסר: בד"ה אשו היכא כו' קאי ולא בטיל כן צריך להיות:

תוספ' בד"ה הא קא משמע כו' מכשרינן לקמן בשיש דיוח ביניהן כו' נ"ב מתניתין היא לקמן ואינו קשה לפירוש ר"ש בי לקמן משני תלמודא דאיירי שיש אויר יותר מסכך פסול עיין שם:

דף י ע"א גמרא שכן מצינו באהלי טומאה טפח דתניא טפח על טפח ברום טפח מביא את

רשי הטומאה וחולץ בפניה טומאה אבל פחות מרום טפח לא מביא ולא חוצץ ורב חסדא כו' כצ"ל:

תוספ' בד"ה הכא גרסינן כו' עליונה כו' ופירושו כו' להכשיר תחתונה שתיהן כו' של עליונה תחתונה כשרה כו' תחת סוכה היכי דמי כו' הא ואחר כך מה דקיימא לן: בא"ד דעליונה פשיטא כו' רבי ירמיה תהתונה כו' בתוך עשרים מהו דתימא נו' לתחתונה קמשמע לן כו' הכל דבור אחר: בד"ה אלא לאו כו'

עשרה מכלל כו׳ הא״א:

תוספו׳ בד״ה פורס כו׳ בפרק הישן ברבי יוחנן בר אילעאי כו׳ כצ״ל:

עב גמרא אשתיקו ולא אמרו כו׳ כצ״ל:

תוספו׳ בד״ה עד מוצאי יום טוב כו׳ גבי לגין של טבול יום כו׳ כצ״ל: באד ומיהו איכ
דאייה מרב אסי כו׳ נ״ב נראה לי דעיקר דיוקא מרב אסי דכל אידך דאיות נוכל
לומר אמת דלא סבירא ליה דאמרינן מיגו בהאי גוונא אבל לעולם מאן דאוסר
אתרוג בשמיני אית ליה מיגו כפירוש הקונטרס אבל מאחר דדחק ר״ת למוד
לפרש רב אסי דמספקא ליה בדין אם קדושה אחת או לא אמאי לא משני דאית
ליה מיגו כהאי מאן דאמר אלא שמע מינה דליכא מאן דאמר בעולם דלית ליה
מיגו ודוק: באר במגו דאתקצאי דלמצותה לחודה אתקצאי ותו לא כו׳
כצ״ל: בד״ה נוי סוכה כו׳ דשאני הכא דלנוי עשויין כצ״ל: בד״ה ובלבד
כו׳ שרי אפילו ביש לה גג כו׳ נכתב בצדו פירוש ואינו גבוה עשרה:

דף יא עא גמר׳ ואמר רב צדיק לנענע כו׳ ואמר ליה אטו כו׳ ואמרה שמואל אמר ליה רב הונא
הבי קאמינא לך כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה דלא גרע כו׳ דאי לא גבו׳ לישתרי כו׳ כצ״ל: בד״ה ויתיב רב יוסף כו׳ כשהיה
אמר רב כו׳ לנענע קצת אותן שהוסבכו כו׳ ואתה מתקנו בתיקון מועט כי הא
דמכשר כו׳ כצ״ל והדא: בד״ה הטיל לשני קרנות כו׳ וכפף הראשין עד שהגיעו
זה לזה נכתב בצדו כזה.

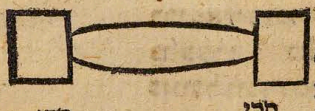

תוספו׳ בד״ה דרב עמרם כו׳:
ועוד בפרק במה מדליקין כו׳ וסתם ברייתא
דפרק קמא כו׳ דרבנן בפרק מי שמתו כו׳ כצ״ל:
ב״ד פסיקתן כו׳ גרע עשאה מן הקוצים כו׳
כצ״ל:

עב גמרא ותיובתא דרב אמר לך רב מאי פסולין פסולין עד שיפסקו ושמואל אמר פסולין
לעולם וכן אמר לוי פסולין לעולם וכאמר רב מתנה כו׳ כצ״ל: שם ומשום
זה אלי ואנוהו החנאה לפניו במצות כצ״ל: שם בשלמא לרבי אליעזר נמחק
בשלמא וצ״ל הניחא:

רשי בד״ה סברוה רבנן דרבי מדרש דבעו למשמ׳ מינה כו׳ כצ״ל: בד״ה ואי בעית אימא
כו׳. עשייה דכולי עלמא ילפי לולב כו׳ עשייתן דרבי שמעון כו׳ כצ״ל והדא.
בד״ה כי חגיגה כו׳ לא סמכינן עלה לאכשורי כו׳ כצ״ל:

תוספו׳ בד״ה והכא במילף כו׳ אלא כדפירש הקונטרס צ״ל אי נמי כדפיר ש בקונטרס:
בד״ה מקיש כו׳ ולעיל דאסרינן עצי כו׳ כצ״ל:

דף יב עא גמר׳ דשד א ביה נרגא כו׳ מגרנך ולא גורן עצמו כו׳ ולא מן העשוי כו׳ כצ״ל:

סוכה פרק ראשון

רשי בד"ה הא מלתא כו' מן המקרא הוה כו' לסנך ביין כו' והסר: דבור המתחיל
שדא צל ושדא: בד"ה והבילי זרדין כו' שעושה זרדין כו' נ"ב פירוש אותם
העשבים שמצמיח נקראו זרדין: באד"ה ואונדין אותם כו' כצ"ל: בד"ה
חדא כו' בהוא וחדא כו' שעמיה בחדא כו' בעלמא ובחדא כו' הדא: בד"ה
אמר רב אשי מקשי אדרבי יעקב. נ"ב לאו דוקא לרבי יעקב שאמר
לעיל ולא ידענא אלא לרבי יוחנן עצמו פריך וכלומר על דין רבי יוחנן שאמר
רבי יעקב לעיל בשבילו דחדא מתניתין משום גזירה וחדא משום לא תעשה
ודוק: בד"ה וחושש בגדיש כו' מניחן לשם סנך מדרבנן כו' כצ"ל וכן בדיבור
שאחר זה צ"ל לשם סנך:

תוספ' בד"ה חבילי כו' בירושלמי דאין חבילה כו' כצ"ל:

עב גמרא אמר מר בנקיבות כו'. נמחק אמר מר: שם אי דייק ולא כו' תרי ולא
דייק הוצני כו' ולא דייק נמי כו' כצ"ל:

רשי בד"ה סככה באניצי כו' ופירוש אניצי נמחק: בד"ה אבל תרי שרוי במי המשר'
הסר': בד"ה ולא דייק כו' ולא דייק וכשרה כצ"ל: בד"ה ורבי מכיר
בו' ארבא שקורין פלקירא כו' כצ"ל:

תוספ' בד"ה מהו דתימא כו' כרור ואימו' נ"ב פירוש דפוס למנעל והוא עשוי משל עור
ומלאו צמר לתוכו דומיא דכדוד: בד"ה באניצי פשתן כו' ומייתי מתניתין

רשי דנגעים כו' נ"ב פירוש דברי רבי מאיר דלעיל: באד"ה שתי וערב דקאמר
רבי מאיר בצמר שניכר כו' כצ"ל: באד"ה דאייתו ליה תרי קיבודי ואמרו ליה
כו' כצ"ל: באד"ה כמו רבי שמעון בן אלעזר קודם טוייה כו' נ"ב פירוש וא
בן נוכל לומר כמו שלי סובר מדאורייתא עד שיהלבנו אפילו הכי אוכר מדרבנן

תוספ' קודם ליבון אם כן הוא הדין נוכל לומר לעולם מה שאמר סומכוס סיככה בטווי
פסולה מדרבנן קאמר ומדאורייתא עד שיהלבן ואכ ממילא לא יהיה דבר אחד
רבי שמעון בן אלעזר עם סומכוס ודוק: באד"ה מדרבנן באניצי פשתן
ולעולם אונץ דרבי יהודא נמי כדפי' בערוך וצריך עיון ועיין יש לומר כו' כצ"ל:
באד"ה דסומכוס סבר דסיככה כו' כצ"ל: באד"ה חוץ מן היוצא מן הפשתן נ"ב
פירוש ולעולם סתם לשון פשתן לא אירי בבגד כלל ודוק:

דף יג גמרא ואמר רב חסדא אמר כו' כצ"ל: שם ולא איזוב כוהלי. נ"ב פירוש הרמב"ם
בסוף נגעים יראה שהוא שם מקום או מדינה כמו אינך והערוך פירש שהוא
איזוב שיש בו צבע כמו כוחל: שם והאי דקרי להו מרריתא נ"ב נ"ל דקאי
ארב חסדא ודוק:

רשי בד"ה ומדרבי יוסי כו' למצוה מכלל כו' הדא: בד"ה איפוך כו' בהדיא ומכלל
דשלשה לרבנן שמע רבי יוסי דקאמר כו' כצ"ל והדא:

מרריתא

סוכה פרק ראשון

תוספו׳ ב״ה מרריתא כו׳. אמר ליה מאי דעתיך בו׳ תיאה עיקר דמרריתא בצ״ל: ב״ה משום דשכיחן כו׳ מכשירין עיזי ובאלא לגבי מובח בצ״ל ונ״ב עיזי הלבנון לבנון מהרגמינן באלא רש״י:

ע״ב רשי ב״ה צריפי כמין בוך עגול כו׳ בצ״ל: ב״ה ירקות שאמרו חכמים בו׳ דאי מקפלי טומאה לא חייצי בפני הטומאה כל זה נמחק: ב״ה ופיסלין בסוכה בו׳ דאוכל דרעין לקבל טומאה הן כו׳ בצ״ל: ב״ה דנמצייה לחמריה מוצצות בו׳ בצ״ל:

תוספו׳ ב״ה ירקות שאמרו חכמים בו׳ הדרעים והירקות המחוברי׳ בו׳ בצ״ל: שם שמנו חכמים בו׳ נ״ב על כל המשנה כו׳: באר״א ירוס והקיסום וירקות חמור ודלעת יונית כו׳ בצ״ל: באר כראמרינן בפרק לא יחפור כו׳ בצ״ל: ב״ה אם פסולת כו׳ דאמרינן בפרק העור והרוטב כו׳ וכן בפרק לא יחפור בו׳ דאמר רקיק אינו ממעט בחלון בצ״ל: ונ״ב פירוש חלת רקיק.

דף יד גמרא ורבי יוסי מטמא נמחק נ״ב בספרים אחרים אינו:

רשי ב״ה וכי תימא כו׳ לקמיתא בכלי כו׳ ה״ד: ב״ה שבסתן לקמיה מפרש מאי היא בצ״ל: ב״ה בשלמא למאן דאמר האי בסתן כו׳ אלשון הכנה נ״ב נראה לי כנה: באר כלומר הכינו לרשן צ״ל הכנו: ב״ה בעתר כו׳ עתר פורקא כו׳ נ״ב בלשון אשכנז נאפ״יל: ב״ה מחלוקת כו׳ מהן רבי מאיר כו׳ הד״א:

תוספו׳ ב״ה כל ידות בו׳ בפרק קמא דעוקצין בצ״ל: ב״ה בעתר בפרק הבא בו׳ כן צריך לחיות:

ע״ב גמרא דקאמר רבי מאיר מצטרפין אמר רבי יודא אין מצטרפין כו׳ סוכה בנסרים של ארז שיש בהן כו׳ דעייל תלתא לגיו ואפיק חד לבר דהוה ליה כו׳ בצ״ל:

רשי ב״ה בשלמא לשמואל בו׳ דקאמר רבי יהודה שני נסרים כו׳ בצ״ל: ב״ה שאם יש בו׳ דבי יהיב נסר ופסל בו׳ בצ״ל: ב״ה פסל פסולות כו׳ בצ״ל: דבור המתחיל ומודי צ״ל ומודה: דבור המתחיל דאנחיה צ״ל דאנהה: ב״ה אפומא כו׳ לישן שם ויוצא ידי סוכה בצ״ל והד״א:

דף טו ע״א גמר׳ אי הכי תרתי למה לי נמחק נצריך להוות ואי פלגי בתרתי זימנא למה לי סיפא רבי יהודא דקא אמר ליה לרבי מאיר אמאי קא אסרת בנסרים משום כו׳ בצ״ל ונמחק היא וכן ברשי: שם בטלה בהכי ומר סבר בהכי לא בטלה נמחק ובצ״ל מר סבר בטל תקרה לבית שמאי בשנוטל אחד מבינתיים ולבית הלל או מפקפק או נוטל אחת מבינתיים ואמר ליה רבי מאיר בין בית שמאי בין בית הלל אי נוטל אחד מבינתים אין אי לא לא: שם לימא תיהוי תיובתא דרב הונא בריה דרב יהושע דאיתמר בו׳ בצ״ל ונמחק אמר:

רשי ב״ה מעזיבה כו׳ דומה לו במקרא בספר עזרא ויעזבו את ירושלם עד החומה מילאוה בו׳ בצ״ל ונמחק בספר עזרא: ב״ה רבי יהודה אומר בית שמאי

סוכה פרק ראשון

כו׳ כצ״ל: בד״ה או נוטל כו׳ דבהפי סגי כו׳ כצ״ל: בד״ה ורבי מאיר כו׳
סכך פסול בארבעה באמצע כו׳ כצ״ל: בד״ה אם יש ריוח כו׳ ובגמרא פריך
הא אין הכשר כו׳ כצ״ל:

תוספ׳ בד״ה רבי מאיר כו׳ גזרת תקרה אלמא סתם תקרה כך היא כו׳ כצ״ל: בד״ה
פרוץ כעומד כו׳ והא דקא אמרי התם גבי חלקו לשנים כו׳. נ״ב אתמר שנטמא
קאי דשיריו ברובו וק״ל: באד״ה מצו סברי כרבנן כו׳ כצ״ל: באד״ה ולא
מטעם דשמא הפרוץ מרובה כו׳ נ״ב פירוש מטעם ספיקא לבו׳ לא הוי אוסר
משום דהוה להו ב׳ צד להיתר הלכך צ״ל גדור רובא דמחצה על מחצה נמי
אוסר אם כן גבי לחי אפילו הוה ספיקא דאורייתא נמי לישתרי דהא הוו שני
צדדין להיתר וחד לאיסור ודוק: באד״ה והוה ליה כאלו קרא כצ״ל:

עב רשי׳ בד״ה והא אפשר לצמצם כו׳ פרוץ כעומד ומשני כו׳ הד״א:
בד״ה והא אפשר לצמצם כו׳. ומיהו קשה להאי פירושא כו׳. נ״ב פירוש בין
לפירוש רשי׳ ובין ליש לומר שכתבו התוספות לאפוקי לפירוש רבינו תם לא
קשה מידי שהוא מפרש אליבא דמאן דאמר מחצה על מחצה כשר ואם כן אין
אנו צריכין שיתרבה סבך כשר כדי לבטל הפסול ודוק:

דף יו עא גמרא במאי קא מפלגי מר סבר כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה אבל אם כו׳ גובה עשרה ואין זו עשויתה כו׳ כצ״ל: בד״ה רבי יוסי כו׳
עשרה כך מלמעלה כו׳ כצ״ל: בד״ה בין מתוך אוגנא כו׳ דקל הוא שהקילו
כו׳ דאין מחיצה תלויה מתרת במים אלא הנעשת כו׳ כצ״ל:

תוספ׳ בד״ה משה מטמאה כו׳ חוורת לטומאתה כדקאמר ומטהרת חבילה אם טמאה
כו׳ כצ״ל. ונ״ב ורוקא לטומאה מכאן ולהבא וחני מילי כגון שנתפרקה אדעתא
שלא לחברה עוד רומיא דנגנבה או חלקוה לעיל אבל אם מפריקין אדעתא
לחברה עוד פשיטא דלא סלקא טומאה כלל מנייהו נראה לי ודוק. באד״ה
ומטהרת חבילה אם השביל כו׳ כצ״ל: ומטהרת חבילה כו׳ של עץ והא
דאית להו כו׳ כצ״ל: באד״ה מעשה עזים משלטל מלא וריקן כו׳ נ״ב פירוש
אף על פי ששק נעשה ממעשה עזים כדלקמן בפירוש רשי׳ דף י״ז וק״ל.

עב גמרא אלא על פירוש רבי ישמעאל ברי יוסי ומאי מעשה דכי אתא רב דימי כו׳ מאי
קא משמע לן הא קא משמע לן שיעור כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה אלא על פי רבי ישמעאל בנו. ומה מעשה כו׳ הד״א: באד״ה ולא
הביאו ספר תורה בערב שבת שחיה דרכן להצניע ספר תורה בבתים מפני
הגוים ואותו הבית שהניחו לתוכו כו׳ היה בבית אחד כו׳ כצ״ל ונ״ב ספרים
אחרים: בד״ה מחצלת שרחבה ארבעה ומשהו וארכה כאורך הדופן כצ״ל:
בד״ה מתרת בסוכה אם תולה אותה באויר כו׳ כצ״ל: בד״ה בסוכה גדולה כו׳

הלכך

הלכך בעי מחצלת שבעה ומשהו כו׳ כצ״ל:

דף יז ע״א גמרא בית שנפחת משום דהני מחיצות כו׳ פוסל בארבעה ואמינא כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה וכן חצר כו׳ לרפנות אם יש כו׳ הר״א: בד״ה בר מינה כו׳ עיקר הס״ד:
בד״ה דרב ושמואל אמרי תרוייהו משום כו׳ הד״א: בד״ה מליה כו׳ לסכך
בהן משום כו׳ כצ״ל: בד״ה אמרו לי כו׳ תשובתך ומה אלו כו׳ הס״ד והד״א:

תוספו׳ בד״ה בפחות משלשה כו׳ דאפילו עשה כל רפנות הסוכה קנה קנה בפחות משלשה כשרה כדתניא כו׳ כצ״ל:

עב גמרא משום שיעורא ולאו שיעורא הוא האי לאו שיעורא הוא כיון דלא שוו כו׳ כצ״ל: וכן ברש״י בדבור המתחיל כיון דלא שוו כו׳ צריך להתחיל הדיבור האי לאו שיעורא הוא כיון דלא שוו כו׳: שם והתנן חבגד שלש על שלש צ״ל שלשה על שלשה וכן ברשי: שם בהאי לישנא כו׳ בנהרדעא מתנו אמר רב יהודא אמר שמואל סכך פסול באמצע פוסל בארבע כו׳ מצטרפין לר׳ אמות כו׳ כצ״ל:

רשי דבור המתחיל מאי טעמא מצטרפין נ״ב הא דקאמר בסוכה חמקצע כו׳ הואיל וראוי לטלו על גבי חמורו לשון הואיל וראוי לאו דוקא הוא דדוקא אם עשה מהן שלאי ויחדן לכך טמא טפח על טפח וכן מצינו לקמן בפרק רבי עקיבא הואיל וראוי למחק הקדירה דהוה ליה למימר הואיל וממתקן דהא איירי שנפלו לתוך קדרה ר״י תוספות פרק כלל גדול: בד״ה כדתנן כו׳ יפה אפילו כו׳ הד״א: בד״ה הואיל וראוי כו׳ מטומאת הזב כו׳ כצ״ל: בד״ה בסורא כו׳ בארבעה באמצע כצ״ל: בד״ה בנהרדעי כו׳ ורב פליג עלה כצ״ל: בד״ה אלא להך כו׳ דאמרי הכי האי כו׳ הד״א:

תוספו׳ בד״ה הבגד ג׳ על ג׳ דחזי לעניים אבל כו׳ כצ״ל:

דף יח ע״א גמר׳ ב׳ פסלין באמצע כו׳ כצ״ל: שם אמר ליה כך אמר אבא כו׳ נמחק אמר ליה:
שם נהר איתן ונהר גמדי כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה שאין בה כו׳ טפחים וכגון כו׳ עד אמצעה וחוזר כו׳ הד״א: בד״ה בשפודין כו׳ ג׳ טפחים בהדדי דנפקי כו׳ כצ״ל: בד״ה והני מילי דאויר פחות משלשה לבוד ואינו פוסל בסוכה כצ״ל: בד״ה מן הצד כו׳ נ״ב ספרים אחרים הא דאמרינן במיעוטו לאויר הוי מיעוט ובאויר הנשאר אמרינן ביה לבוד מן הצד אבל אם יש אויר ג׳ באמצע ומיעטו עד פחות פליגי ביה אי הוה מיעוט:
בד״ה ונמחק ע״כ באמצע אויר פחות משלשה שלא בסמוך לדופן: בד״ה קורה כו׳ לב׳ הבתלים הס״ד: ואחר כך מתחיל הדבור וכן שני קורות כו׳ ע״כ באמצע אויר פחות מג׳ שלא בסמוך לדופן: בד״ה שאני קורה כו׳ דהם אסרו והם התירו כו׳ כצ״ל: בד״ה דבב כו׳ שמו בב כצ״ל והס״ד: בד״ה סיכוך

סוכה פרק ראשון

כו׳ פצימין עמודין במין חלונות כו׳ כצ״ל:

תוספו׳ ב״ה אין בארוכה כו׳ אחרים יש ביניהם כו׳ כצ״ל: ב״ה סיכך כו׳ סביב לד״ת וכשיש כו׳ וכשאין בה פצימין פליגי כו׳ כצ״ל:

עב גמרא דאמרינן פי תקרה כו׳ דלא אמרינן פי תקרה כו׳ כצ״ל:

רשי ב״ה לימא אביי כו׳ קא סלקא דעתיה טעמא כו׳ כצ״ל:

תוספו׳ ב״ה סיכך על גבי אכסדרה כו׳ לפיכך נראה כי מעיקרא פליגי בסיכוך כו׳ נ״ב נ״ל שהתוספות מפרשים בסיכוך על גבי אכסדרה שיש לה שתי מחיצו׳ והיא עצמה הוי סוכה וכן משמע להדיא בפרק כל גגות לפי פירוש רש״י ז״ה׳ כמו שמביאין התוספות כאן דאיירי שהאכסדרה עצמה הוי סוכה והתוספות אינם חולקים על פירוש רש״י ז״ה׳ התם רק שרש״י פירש כעין מפולש והם פירשו במין ג״ם אבל ג״ם לפירוש התוספות איירי בעשית והאכסדרה עצמה סוכה ואם כן מה ש פירשו התו׳ הכא במין ג״ם איירי נמי כי האי גוונא והיינו באכסדרה שאין עליה נסרי׳ רק שסכך על גבי ד׳ קורות סביבות ולא איירי כלל באכסדרה שהו׳ כעין קלוקטרא כמו שפירש רש״י ומה שכתב הרא״ש שלפירוש ר״י איירי ביש לה ב׳ מחיצות ממש והשלישית סמך לאכסדרה אין זה פירוש ר״י בעל התוספות אלא ר״י אלפסי ופירושו הביא נמי בפרק כל גגות דוק ותמצא נ״ל: באד״ה אמרינן פי תקרה אם היתה צריכא כו׳ כצ״ל. ונ״ב פירוש לענין טלטול בתוכה ולקל:

באד״ה מהני נמי לגבי סוכה המפולשת כו׳. נ״ב פירוש מאחר דאמרינן פי תקרא יורד וסותם בשתי מחיצות אם כן אין חילוק בין עשויה כמין ג״ם בין מפולש רק דבשבת אסרו חכמים לטלטל משום דדומה למפולש אם כן לענין סוכה סבר רבא דמכשר אביי אליבא דרבנן אף במפולש כמו שתי מחיצות דג״ם לענין טלטול שבת דבסוכה אין שייך כל כך לאסור מחמת מפולש ולקל ואביי השיב לו שמודה בסוכה לענין מפולש כמו שאינו מועיל לענין איסור שבת כך אינו מועיל לסוכה ודוק: ובלשון זה כתב האשירי בסוף פ׳ כל גגות: באד״ה בין מפולשת לאויר החצר למפולשת לאכסדרה כו׳ כצ״ל: ונ״ב אע״פי שהכא בוודאי לא איירי במפולשת לאכסדרה כי לפירוש ר״י איירי בסיכך עליה ממש אלא הכי קאמר מאחר שרש״י מחלק לעיל בין מפולשת לחצר למפולשת לאכסדרה קל וחומר שנוכל נמי לחלק בין סוכה המפולשת לחצר לסוכ׳ שהיא על גבי אכסדרה ממש כי מאחר שיש לה ד׳ קורות סביב כמו שעשוי לאכסדרה אם כן אינה דומה כלל לקפנדריא ואינה מחלפת במבוי מפולש ולקל: אי נמי מאחר שסתם אכסדרה סמוכה לכותל הבית ואם כן היכא שיש לה שתי מחיצו׳

עשויה

עשויה כזה.

ואינה עשויה כלל שאינו עומד פילושו נגד הבי לאפוקי סוכ' המפולשת בחצר שפילושו נגד הבית ועשויה להילוך ודוק נראה לי: ב"ה אכסדרה בבקעה כו' אין לדמות כלאים לשבת דאפילו פיאות מותר לכלאים כו' כצ"ל: ונ"ב פירוש אפילו נעץ ד' קונדסין בשדה מותר לזרוע תוכן גפנים וחוצה להן מיר זרעים ולענין שבת אסור לטלטל בתוכה בדף י"א עיין שם:

דף יט עא גמר' אחוי ליה נראה מבחוץ ושוה מבפנים כזה: שם אימא לא קא משמע לן כו' כצ"ל:

רשי ב"ה כי פליגי אביי ורבא והס"ד: ה"מ מחיצות צל דמחיצות כו': ב"ה כשהשוה את כו' בשוה לפי הנסרים כו' כצ"ל: ב"ה ראמר מר כו' אבל בולט הוא לצד רשות הרבים כנגדו נ"ב כזה

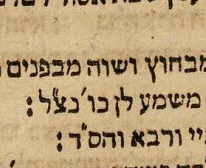

ב"ה לבראי כו' לתוכן אחר שראה כו' כצ"ל:

תוספ' ב"ה לא יהא אלא אויר כו' ורוחק הוא לומר דנקט סוכה קטנה משום כו' כצ"ל: באר ויליפינן מטיט הנדוק כו' הרי טיט הנדוק כו' כצ"ל: וכן ברשי על עמוד ב':

עב גמרא דחניא העושה סוכתו כו' כצ"ל: שם בשלמא לרבנן לא קשיא אלא לרבי אלעזר קשיא דתנן כל זה נמחק. וצל"ל אימא סיפא רבי אלעזר אומר כו' נכתב בצדו נ"ל:

רשי ב"ה טיט הנדוק יוכיח שראוי להריקו מכלי כו' נ"ב והם פירש הרקיק הרבה כמו הרוק: ב"ה שמצטרף להשלים שיעור מ' סאה כצ"ל: ב"ה לא עלתה לו טבילה כו' השלג והברד והכפור והגליד והמלח וטיט הנדוק כו' כצ"ל: וכן צ"ל בתוספ': ב"ה שאם הגביהה מן הקרקע שפח אתרוייהו קאי דאמרי' כו' כצ"ל: נ"ב פירוש בין אעושה סוכתו כמין צריף או סמכה לכותל וקל: ב"ה או אם כו' ולכותל בשוה ולא כו' כצ"ל: ב"ה רבי אלעזר אומר כו' דהא פירש אלא קטנה נראית סתמא כו' כצ"ל:

תוספ' ב"ה טיט הנדוק כו' דמה יוכיח הוא זה דאויר נמי בפני עצמו הלא אין זה יוכיח כו' רבי אלעזר בר צדוק אומ' הנמדד בלוג כו' במי כיור ולרביעית אינו משלים כו' אי דאין פרה שוהה כו' כצ"ל: ב"ה אמר רבא כו' והיכי דמי כגון דלא פריש

מסכתין

מסכנין בה כו׳ כצ״ל:

דף ך גמרא קשנה עשאה לסיכוך מסכנין בה טעמא דעשאה לסיכוך הא כתמא נעשה כמי שעשאה לשכיבה ואין מסכנין בה. כל זה נמחק. ונ״ב נ״ל דלא גרסינן אלא לפי׳ התוספו׳ ודוק: שם ואתא רבי אלעזר כו׳. תנן התם כל החוצלות כו׳ כצ״ל. וכן בר״ש וכן בתוספות:

רשי בד״ה והכי קאמר כו׳ כגון דלא פריש מסכנין כו׳ כצ״ל: בד״ה אלא אמר רב פפא כו׳ דרבי אלעזר הכי קאמר כו׳ בפירוש לסיכוך כו׳ כצ״ל והד״א: בד״ה גמי כו׳ לארוגה אבל כו׳ הד״א: בד״ה עלה הלל כו׳ והחרש והמסגר כו׳ כצ״ל:

תוספו׳ בד״ה אחת קשנה ואחת גדולה כו׳ אחת באה מן הקציר אחת באה מן הזותים כו׳ והכא נמי כו׳ כצ״ל:

עב גמרא למאי חזו חזו לנויאתא כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה גדנפא כו׳ ועשויה לתשמיש כו׳ כצ״ל: בד״ה חנניה בן אחי רבי יהושע הסר: בד״ה מכסין צל מסכנין:

חדרן עלך סוכה פרק ראשון

הישן פרק שני

גמרא ולפי דרכינו למדנו שהישן כו׳: נ״ב יש ספרים גרסינן במתניתין למדנו כי דברים כו׳ כמו בברייתא דלקמן ושעות בידם כי כך הפירוש במשנה אמר רבי שמעון לפי דרכינו בלומ׳ שעסקנו בשיחת חולין שלא לשם תלמוד למדנו מדרך בדיחתו עוד דין אחר שהישן תחת המטה כו׳ אבל הא דעבדים פטורים מן הסוכה אמר ר׳ גמליאל בהדיא וקל. אבל בברייתא דלקמן בא ר׳ שמעון להשמיע לנו מלתא אגב אורחא שיתן כל אחד לב לשיחתו של תלמיד חכם ולא יבטל ממנה שהרי משיחה שלו נשמע ב׳ דברים א׳ שהעבדים פטורי׳ ואחד שישן כו׳ ולכך דקדק תלמוד מילתא אגב אורחיה מברייתא ולא ממתניתין ודוק. וכן יראה מפירוש רש״י וכן בר״ף וראש אינו:

רשי בד״ה מעשה בטבי כו׳ עבדים כו׳ כצ״ל: בד״ה שחררהו כו׳ על הנהר כו׳ כצ״ל: בד״ה או שרצום כגון חולדת ואישות. נ״ב היא תנשמת בלא עגים: בד״ה או שאכלתו מלחת שהארץ מליחה כו׳ נ״ב ספרים אחרים ארץ מליחה שמתבקע מאליה כגון ארץ מליחה לא תשב ומפרשינן מלחת מקום שמולחין שם מלח ופעמים שזוחלים ממימי המלח במקום אחד ומחמת תוקף המלח נעשית הארץ חורים חורי׳: לא תולעת שעמד בארץ ומפריך כמו שמים

כעשן

כעשן נמלחו. פירש נמחקו:

תוספו' ברה"ה וכן סואר כו' ויש בהן אהל כו' כצ"ל: ברה"ה הישן כו' דמבשיר בפרק כו' כצ"ל:

דף כא ע"א גמר הגיעו לשילוח כו' נ"ב נהר שלוח:

רשי ברה"א אלא שוורים שכריסן רחבות ותינוקות יושבין עליהם וכריסן מפסיק כצ"ל ונ"ב נראה לי לאו דוקא כריסן ממש אלא שדרכן וק"ל: ברה"א כמלא אגרוף כו' מצינו חשוב למאור כו' אגרופו של בן אבטיח כו' כצ"ל: ברה"א כל עיקר ולא משום כו' גסה עליו פריווי בלע"ז כו' כצ"ל:

תוספו' ברה"ע על גביהן כו' וקושיא דמטה משני משום דהוי אהל עראי להאי שמעתא קשה כו' כצ"ל:

ע"ב גמרא וגידים תשובבני ואי בעית כו' כצ"ל. וכן ברשי וכן בתוספות: שם והא דרבי שמעון דאמר סוכת דירת קבע בעינן ואתי אהל עראי ומבטל אהל קבע בהא פליגי כו' כצ"ל:

רשי ב"ה שמעמידה כו' המקבל טומאה הס"ד:

תוספו' ברה"ן ובעצמות כו' כל שכן בהמה שכריסה למטה כו' נ"ב פירוש מאח' שכריסה למטה אם כן השדרה דומה לאהל ממש ודוק: ברה"ן שאין לה קבע כו' שמעמא דמתניתין הכא כו' והשתא תיפוק ליה כו' כצ"ל:

דף כב ע"א גמר תני חדא סוכה מדובללת. מאי מדובללת מדולדלת שצילתה כו' דבי איתי בה טפח כו' כנגדה עד לרקיע כו' כצ"ל:

רשי ברה"ן ושצילתה מרובה כו' תניא חדא זימנא כו' נ"ב פירוש מאחר שנאמר כבר חמתה מרובה מצילתה פסולה אם כן ממילא איפכא כשרה וק"ל: ברה"ן רב תני כו' קיימי ושמואל כו' סוכות רב תני כו' כשרה ושמואל כו' רואין ושצילתה כו' הל"א. ברה"ן הכי גרסינן כו' שמא והכי פירושו כו' הר"א: ברה"ן שאין עליה כו' דליכא מעוכה ליכא נסרים כצ"ל ונמחק תקרה: ברה"ן כנגד צ"ל כנגדה: ברה"ן והכי פירושא כו' מתניתין בשיש כו' ובשיעורן טומאה כו' דלא אמרינן חבוט רמי כצ"ל והס"ד והר"א: ברה"ן ביניהם כו' לעליונו[ת] בשאינן מכוונות שהוא והוא הדין בשהן מכוונות ושעל גבה כו' כצ"ל ונ"ב פירד' על גבה לא איירי דומיא דביניהם דאיירי בטומאה ביניהם. ועל גבה דפירש רשי' איירי לעניין כלים והטומאה תחתיה ולא כפירוש התוספות ודוק:

ותרע שגירסתיה היא מתוקנת דלספרים אחרים מהו והוא הדין כשאינ[ן] מכוונת כו' וקאי על האויר שביניהם שלא יטמאו הכלים מטומאה שתחתיה פשיטא מאחר דכבר פירש רשי' דלא אמרינן חבוט רמי לטומא[ה] שתחתיה שלא יטמא כל הבית למטה מבח חבוט ורמי מכל שכן למעלה דהוי

הפסק ביניהם ועוד קשה לגירסתו מאחר דכבר פירש תחתיה ואחר כך עשה פיסקא על ביניהם כי לא תמצא בלשון רש"י חבוט רמי ביניהן אם כן מה צריך תו להזכיר אחר כך ותחתיה טמא כו' או היה לו לפר' למעלה . ועוד למה שינה הלשון וכתב שעל גבה ולא על גביהן כלשון הברייתא אלא רש"י בתחלת מפרש הברייתא שאם הטומאה תחתיהן תחתיה טמא ולא כל הבית ואם הטומאה ביניהן כל הכלים שעל הקורות טהורין חוץ ממה שהוא למעלה כנגד הטומאה דפשיטא שהוא טמא דבוקעת עולה . וכן על גביהן ולא הזכיר רש"י משום שפשוט דהוי כמו ביניהן . שוב מפרש רש"י מה שאמרינן לעיל שאם הטומאה תחתיהן שתחתיה טמא ותו לא דאפילו על גבה נמי טהור אפילו הוא למעלה כנגד הטומאה משום דחוצץ ומביא ודוק היטב : ב"אד וגרסינן הכי במה דברים אמורים בשיש בהן פותח טפח אבל אין בהן פותח טפח טומאה בוקעת ועולה טומאה בוקעת ויורד כצ"ל והס"ד :

תוספ' ב"רה קורות הבית כו' במה דברים אמורים בזמן שיש בהן פותח טפח כו' נ"ב בפירוש רבינו שמשון מצאתי לשם רעל רוחב הקורה נמי שייך לשון פותח עיין שם :

ע"ב גמרא רבי יודא אומר רואין העליונה כו' צ"ל רבי יוסי בר יהודא :

רשי ב"רה שתי קורות כו' של שלש טפחים כו' נ"ב פירוש שלש על שלש : ב"רה רבי שמעון בן גמליאל לאורכו שלשה כו' ואם מושיב על שתיהן כו' ומושיב עליהן לאורכו ובלבד כו' צ"ל : ב"רה רואין את כו' לזו או כו' הד"א : ב"דה וכלבר שלא תהא עליונה למעלה כו' צ"ל : ב"דה הא זו כו' דמכשר אלמא כו' הד"א :

תוספ' ב"רה הא זה וזה כו' הא רבנן פליגי עליה כו' צ"ל : ב"אד אפילו בפחות משלשה כו' נ"ב פירוש אפילו לא שמעת מהם דהוו ראויין אפילו בפחות משלשה אפילו הכי תוכל ללמוד מדברי רבי יוסי בר יודא שאפילו בשלשה כו' וק"ל :

ב"אד דהא לא פליגי במאי דלית להו רואין אלא מטעמא דפרישית כצ"ל :

קורה

ב"רה אבל בשלשה כו' היתה קורתו משוכה כו' נ"ב פירוש חוץ למבוי : ב"אר או תלויה כו' נכתב בצדו כזה :

דף נג. ע"א רשי ב"רה ולא כלום צ"ל לא כלום : ב"רה הראוי לז' כו' אין עולין לה נמצאת כו' צ"ל : דבור המתחיל דרבי יוסי צ"ל רבי יוסי : דבור המתחיל קשורה צ"ל קשור :

תוספ' ב"רה דתניא כו' כמו שפירש רבינו תם בפרק קמא כצ"ל : ב"רה על גבי בהמה כו' כדפירשנו לעיל נ"ב שפירש לעיל אין לה קבע היינו שמטלטלת על ידי המשה אם כן תיפוק

ליה

ליה הכי משום שאין לה קבול שהסוכה משלשלת על ידי הבהמה וקרא למה למה לי כמו שמטיק אחר כך: ב"ה ורבי יהודה מכשיר בשלא סמך הסוכה על גביה איידי כו' כצ"ל: ב"ה ולא גולל כו' הנוגע בתוכו עד ארבעה טפחים טמא דברי רבי יהודה כו' אלא באהל מאי אריא משום גולל כו' כצ"ל:

עב גמרא ערב שבת וקדש היום ולא הפריש כיצד יעשה כל זה נמחק:

רשי ב"ה ולאו אדעתיה כו' דאינו ניכר כצ"ל: ב"ה אומר שני כו' ולא דמאי ואף על כו' כצ"ל: ב"ה ומיחל מעשר שני שהוא יכול לחלל כו' נ"ב פירוש כל מה שיכול לתקן מתקן ואינו סומך על ברירה בן פירש רש"י בפרק מרובה ובשאר מקומות:

תוספו' ב"ה דתניא כו' על יינן כדאיתא פרק קמא דחולין כו' של כותים דכיון דפרושין כו' כצ"ל: ב"ה שני לוגין כו' למען תלמד ליראה את יי אלקיך כל הימים אפילו בשבת כו' נ"ב פירוש בקרא דמעשרות כתיב וקל"ו: ב"אד ליתן ללוי והא דלא קתני הכא כו' כצ"ל: ב"אד ובשבת אין מפרישין כדפרישית נ"ב פירוש אפילו בין השמשות: ב"ה עשרה כו' דמסכת דמאי פרק רביעי ועוד כו' כצ"ל:

דף כד עא גמר אלא משום דליית ליה ברירה כו' כצ"ל.

תוספו' ב"ה דברי רבי מאיר כו' דכל המתלקט מברר דבריו בפירוש כצ"ל: ונמחק ועומד להתברר על ידי תנאי ונ"ב טעות הוא כי אינו עומד להתברר בודאי דלמא לא יבא לידי חילול לעולם ודוק ובן בכל התוספות דברירה אינו וקל"ו: ב"אד לעולם לא תיפוך ועוד כו' כצ"ל: ב"אד אף אחרון אינו פוסל נ"ב דין האחרון השנוי במשנה: ב"אר לרבי יהודה ברירת מהא דלכי כו' כצ"ל: ב"אר ומתו הנשואים אחיות כו' כצ"ל: ב"אד דילמא אדמייבם חד מיית אידך כו' נ"ב ומרינא לבתר דחליץ הראשון מצי אידך ליבומי דהשתא מקיימת מצות יבומי בתרתי אלא גזירה דילמא אתי ליבומה ברישא רש"י: ב"אד דלאחר שיבם לאחת כו' כצ"ל: ב"אד וסוגיא דשמעתין דפרק שני דיבמות כאביי כו' נ"ב פירוש דמשני התם ארמייבם חדא מיית אידך כו' דמשמע מינה דחיישינן לשמא ימות לזמן מרובה ואף על פי דרבה הוא דמשני התם מכל מקום משמע דאביי קבלה מיניה מדהקשה לו אביי ורבה השיב לו כך ושתק משמע דקבל וקל"ו: ב"אד לשמא ימות לאלתר כו' כצ"ל: ב"ה ר' יהודא ורבי יוסי כו' בין תולה בדעת עצמו כו' נ"ב פירוש דבתולה בהערת עצמו לא אמרינן ברירה ובתולה בדעת אחרים אמרינן ברירה:

עב רשי בר"ה השתא כו' ספר ספירות כו' הוא: ב"ה הא איכא כו'. ופעמים שאף הנוף מן הדופן כצ"ל:

תוספ׳ ברה מה ספר כו׳ בפרק בכל מערבין כו׳ ולעיל בפרק קמא כו׳ כצ״ל: ברה ורבנן האי וכתב מאי כו׳ כצ״ל: ב״ה בכתיבה מתגרשת כו׳ מספר כריתות ספר כורתה כו׳ וקצת תימא דלא נקיט התם לענין חליצה כו׳ בפרק החובל כו׳ כצ״ל: ברה על מנת כו׳ והא אם מת אביו או מכרו נמחק או מכרו. ונ״ב וכן בתוספ׳ רגישין ועיכובין אינו כי לא פריך מיניה וק״ל:

דף כה עא גמר והאמר רבי אבא בר זבדא אמר רב אבל חייב כו׳ כצ״ל:

רשי׳ ברה והוא מארבע כו׳ בית סאתים וכן כו׳ הר״א: ברה ושיבולת כו׳ לדירה הלכך כו׳ תחתיו וחוצה להן כו׳ הר״א: ד״ה שיבולת. צ״ל ושיבולת:

ברה שלוחי מצוה כו׳ ואפילו בשעת חניותן. נ״ב פירוש אף בלילה: ברה אם כן דברך מצוה נמי קאי כו׳ כצ״ל: ברה ועוסק צריך להיות והעוסק:

תוספ׳ ברה שהרי נאמר כו׳ שאר אבלים ביחזקא׳ כו׳ נ״ב פירוש אם כן גבי תפילין נמי ניעביר שאר אבלים ביחזקאל אבל לא להיפך ודוק:

עב גמרא ואלצפן היו שהיו כו׳: פאר מדאמר ליה כו׳: ואמר רבי אבא בר זבדא כו׳: וכל בני החופר: פשורין כו׳ כצ״ל: וכן בסוף עמוד:

רשי׳ ברה חכי גרסינן כו׳ יכולין היו ליטהר ואם כו׳ כצ״ל: ברה אם נישאי כו׳. יכולין היו ליטהר כו׳: ולא נסעו משם כו׳ כצ״ל: ברה שחל ז׳ כו׳. דהעוסק במצוה כו׳ כצ״ל: ברה צריכה למיכתב ביום כו׳ דהעוסק במצוה כו׳ כצ״ל והר״א:

תוספ׳ ברה משום דלא מטא כו׳ אפילו לאחר חצות לא קשה דמת מצוה שאני כו׳ כצ״ל:

דף כו׳ גמרא וכל בני חחופה חייבין כו׳ כצ״ל:

רשי׳ ברה הולכין כו׳ ומשום דשרידים כו׳ כצ״ל: ברה בעין תדורו כו׳ דירתו ולרוב כו׳ כצ״ל: ברה יוסי בריבי כו׳ והוא רבי יוסי כו׳ כצ״ל: ברה רבא אמר כו׳ עראי לפי שאין כו׳ הר״א:

תוספ׳ ברה משום בקי כו׳ אין הלכה כך כדפרישית שם כצ״ל:

ברה הישן בתפילין כו׳ דבסמוך דשרי לישן כו׳ כצ״ל: באר ורבי יעקב לא חייש דלמא ממליך. נ״ב וחכמים חוששין והכי קאמר אין ישנים שינה שיבא לידי קבע דהיינו בלילה דלמא ממליך וק״ל:

עב רשי׳ ברה כמיעל כו׳ דמפורש במקום כו׳ כצ״ל: ד״ה הצה חולץ תפילין הסר:

תוספ׳ ברה ולא בירך אחריו כו׳ ולא דריו אית ליה ומה צריכה ליה כו׳ כצ״ל: באר מלתיה דרבי יוחנן אמר נ״ב כמו זאת אומרת וק״ל:

דף כו׳ עא גמר׳ חוץ מלילה יום טוב ראשון של חג כו׳. נ״ב לילי הוא כמו ליל אלא שהוא דבוק וק״ל. וכן לילי האחרון של חג בפרק לולב וערבה: שם ועל זה נאמ׳

כו׳

כו׳ כצ״ל:

משי׳ בד״ה חזר בו כו׳ חוץ מלילי יום טוב הראשון כו׳. נ״ב נ״ל דהכי פירושו חזר בו רבי אלעזר מ״ד סעודו׳ בסוכה ולא קאי אלא על לילי יום טוב הראשון ואף על פי שאות׳ סעודה בעל כרחך צריכה סוכה מכל מקום היובה״ד לאו בסוכ׳ תליא אלא ילפינן מלילי פסח דצריך אכילה ומאחר דצריך אכילה־ אי אפשר לקיימה בלא סוכה ומכל מקום עיקר מצותה־ לילי באכילה ומשום הכי יבול להשלימה באכילת סעודה אחריני באיך שהיא אבל אי הוה מצריך רבי אלעזר י״ד סעודות בסוכה אם כן על כרחך מתשבו בעין חדודו נפיק דצריך י״ד בסוכה ועיקר חיוביהו בסוכה תליא ואם כן איך מועיל השלמה כו׳ודוק: בד״ה מהו שאצא כו׳ בזו הסדר: ואחר כך מתחיל ד־ דבור בטל מצותה־ של ראשונה אפילו ימים כו׳כצ״ל:

תוספו׳ בד״ה ואמר העלום לסוכה בפרק בתר׳דיומא מייתי מתניתין דהכא בהאי לישנ׳ לא מפני שהלכה כן אלא שרצו להחמיר על עצמן. וכשנתנו לרבי צדוק כו׳ היינו משום דמתרצינן כו׳כצ״ל: בד״ה תשבו בעין תדורו כו׳ למצה־ בשהוא תאוה נ״ב נ״ל שזה הביאו התוספות לפסק הלכה שיחמיר האדם על עצמו לאכול בליל הראשון לתאו׳ כמו בליל פסח וכן מאי שאמ׳ אחריו שצריך בזית דגן צריכא נמי להחמיר כמו שמשמ׳ אחר כך מדברי התוספו־ שאינו יוצא במיני תרגימה וק״ל: בד״ה אי בעי אכיל כו׳ אפשר בבישרא ופירי דאין בהן ברכת המזון כו׳נ״ב אבל בתוספות פרק ג׳שאכלו פסקו התו׳ בשם ר״י דצריך פת ביום טוב כמו בשבת וחזור ביום טוב כמו בשבר־ והא דקאמר הכא אי בעי לא אכיל היינו כשירדו גשמי לאפוקי בליל הראשון צריך בזית דגן אפילו ירדו גשמים וכן דעת הר״אש לשם וכן מסקנת הטור: בד״ה במיני תרגימא כו׳ ואין ללמוד מכאן כו׳נ״ב וב״ן פסק הר״אש:

עב גמר בסוף עמוד ואם לאו אין כו׳כצ״ל: מהו דתימא האי אחריתי כו׳כצ״ל: בד״ה שלא העמיד כו׳ אלון הזבולני מזבולן אלו מפורשים כו׳כצ״ל: בד״ה ויצא שלא רצה להתיר את הדבר נ״ב ספרים אחרים שלא יאמרו התיר את הדבר ונ״ב נ״ל עיקר:

תוספו׳ בד״ה כל האורח בישראל כו׳ פיון דכתיב לך כו׳נ״ב פירוש כל דיבא דכתיב לשון לך אם נתמעט בו שאלה הוא הדין דאיתמעט ביה שותפות דמצינו כמה בי האי גוונא בראשית הגו דגנך שדך עריסותיכם דממעטינן שותפו׳ אף דלא שייבי שם שאלה וק״ל אם כן אי הוה ממעטינן הכא גבי סוכה שאול׳ הוא הדין שותפו׳ ואם כן היכא מקיימה כל האזרח בישראל אלא לך לא בא למעט לא שאולה ולא שותפו׳ ואינו בא אלא על גוולה וק״ל: באר דדרשינן מיניה־

בפרק

רשי בפרק לולב הגזול כו׳ בפרק ראשית הגז כו׳ כצ״ל: באר מרכתיב תשבו כעין תדורו שותפין כו׳ נמחק שותפין ונ״ב נ״ל טעות דמסתמא ד״א פוסל בשותפות כמו שפוסל בשאולה וממעטי׳ מלך דהא מוקי כל האורח לדברי אחרי׳ ועוד וכי ברירא ליה כל כך דרך דירה בשותפות בשלמא מה שאדם עושה סוכה א׳ לכל בני ביתו הוא דרך דירה אבל לא בעניין אחר ועוד א״כ מאי פי׳ התוספות לעיל דבחנם דחק רש״י דממעטים שותפות כו׳ הא תשבו כעין תדורו מרבי שותפות אלא על כרחך שעות סופר: באר שיכולים לישב כו׳ כצ״ל: באר ומה שנהגו כו׳ נ״ב זה דברי רשב״א וכן בת׳ הס״מג:

דף כח עא גמר ראוין שתשרה עליהם שכינה כו׳ נ״ב ראוין שתשרה כו׳ אלא שעון הדור גורם ואין הדור ראוי לכך שתעמוד להם חמה ביהושע ולמשרי נמי עמדה חמרא דנפקא לן אחל אחל אלא משום דאין חשובים כל כך כמשה תלאן ביהושע:

תלמוד. סברות המשניות כעין שאנו מפרשין עליהן לא שנא כו׳ אסורי מחסרא כו׳: הלכות. הלכה למשה מסיני: הגדות. דורשי פסוקים כגון תנחומא ובראשית רבה ויקרא רבה: דקדוקי תורה. ו״ו דוזה לכם השמא וגומר דמרבינן מיניה דם השרץ: דקדוקי סופרים. כגון גזירות שגזרו חכמים שלא יבא לידי איסור תורה: קלים וחמורים. שאדם דן מעצמו: גזירות שוות. כגון קיחה קיחה משדה עפרון: תקופת. מולד הלבנה: גימטראות כגון אנכי אנא נפשי כתבית יהבית. יר״ט יראה ראתה נטתה. ממשלות כובסים צורך יש בהן ללמוד דברי תורה כדכתי׳ תקן משלים הרבה וכתי׳ להבין משל ומליצה: שיחת מלאכי השרת להשביעם: שיחת שדים להשביעם. ונפקא מינה לעשות קמיע לרפואה: ושיחת דקלים. שבני אדם רגילין לדבר על הדקלים כדכתיב בשלמה וידבר על העצים: מעשה מרכבה שביחזקאל: חוויות דאביי ורבא שהקשו משניות ובריתות טובא ותירצום: להנחיל אוהבי יש עולמות וכל כך למה כי אוצרותם מלאים כל טוב דברי תורה וחכמה: גדול שבכולן על אחת כמה וכמה להבין דבר מתוך דבר יותר ויותר ושבם בפרק יש נוחלין דף קנד: שם סיחת דקלים: נ״ב כתב רבינו האי ז״ל כי בדורו היה מר אברהם גאון שהיה מכיר עתידות בנענוע עלי ויחודי האילנו׳ ביום שאין הרוח נושבת והיה מכסה אילן בסדינין והיא חכמה מפוארה מצאתי וכי האי גוונא בערך ס״ח: שם דבר גדול מעשה מרכבה: נ״ב פירוש הריטב״א דבר גדול מעשה מרכבה. פירוש מרכבה העליונה הקדושה שלא נסתכלו בה נביאי׳ מעולם וסודה ידוע לבעלי האמת. רבר קטן פירו׳ קטן הוא לגבי מעשה מרכבה ואחר כך פירוש הוויות דאביי ורבא הם קושיות ותירוצים וספיקות שלהם שלא נתברדו להם מפני

שלא

שלא ירדו לעומקה של תלמוד בחכמים הראשונים ולפי שהיד"ה מחכרון הידיעה קרא ליה דבר קטן בחכמת המשנה אבל גדול הוא מכל שאר חכמות הגויים עד כאן לשונו · ולי נראה שתועלת הוא לאדם אפי' מבל' חכמות המשנה ואפשר אף ממרכב' ומה שנקרא קטן משום שהוא מחמ' חסרון הידיעה שלמלא היה זכור לנו כל הלכות ממשה רבינו ע"ה לא היינו צריכין לה ודוק: עוד נראה לי ל פרש שקרא ו קטן כפשוטו שהוא בערך העצם למרכבה אבל לעולם דבר גדול הוא לנו ומוכרח ברוב תועלתו · ואמשול לך משל בעין לחם ובשר ודוק: שם לקיים מה שנאמר להנחיל אוהבי יש נ"ב כלומר על אוֹ נתקיים המקרא הזה וכן פירש הריט"בא: שם כל עוף הפורח עליו מיד נשרף נ"ב מסקינן בירושלמי אם התלמיד כן הרב על אחת כמה וכמה · אלא התלמיד בתוך ד' אמות והרב אף חוץ לד' אמות ודוק: שם אמר רבא הלכתא כו' צ"ל רבה ונ"ב נראה לי כי אין דרך שישיב אביי אחריו וגם כן לישנא דרבא אמר איצטריך כו' משמע דלעיל לא הוה רבא אלא רבה ודוק: שם הלכתא נינהו כו' נ"ב לפירוש רש"י נראה לי גרסינן שפיר הלכתא נינהו ודוק:

רשי ב"ה הזקקתוני כו' לומר דבר כו' צ"ל: ב"ה וגימטריא כו' כשדים לב קמי ב"את ב"ש ומקרא הוא על יושבי לב קמי והיינו כשדים: סהדה מנון כו' צ"ל: דבור המתחול לעינוי צ"ל בעינוי יום הכפורים דכתיב תענו כו': ב"ה אמר רבא כו' ממשמעותא אלא רבנן כו' הד"א: ב"ה ויום הכפורים כו' וכל מצות לא תעשה כו' צ"ל:

תוספו' ב"ה הילכתא נינהו כו' לפי שמסופק על שניהם נ"ב פירוש שני פעמים נאמר התם בסוגיא הילכתא נינהו כו' ותלמודא דייק אחר כך אבל אחת הי מינייהו הילכתא כו' כמו שדייק הכא ומאחר שאמר התם בשני פעמים הלכתא כו' נקט נמי לשון רבים ודוק:

עב גמרא לחינוך בדרבנן הוא כו' כל שנעור ואינו קורא אימא אימא גדולים נמי כו' צ"ל

רשי ב"ה ופרבינן אימא גדולים נמי כו' צ"ל: ב"ה מעשה לסתור דהא קטן כו' צ"ל: ב"ה משתסרח המקפה כו' קרוי מקפה הס"ד: ב"ה ומשני בסוכה כו' ומחתכו על בוריו נ"ב קצת נראה שזהו לפי הסלקא דעתא של המקשה אבל לא לפי האמת ודוק: דבור המתחיל חנוי צ"ל וחנוי תלמודא כו': ב"ה בר ממטללתא וקא סלקא דעתיה כו' צ"ל:

דף כט ע"א גמר נשיב זיקא וקא מייתי ציבותא נ"ב בערוך גריס וקמכלבל מצוביהא עיין שם:

רשי ב"ה כי הא כו' ואיכא עיון טירחא צ"ל: ב"ה מרחטי בגמרא מה כו' כ"צ"ל: ב"ה חצבא כר של כו' צ"ל: ב"ה רב יוסף כו' דתניא בפסחים שלשה כו' ואמר רב יוסף כו' צ"ל: ב"ה וירדו גשמים וירד מן כו' צ"ל: ב"ה

איבעיא

איבעיא להו עד שיאור עד שיעלה עמוד השחר. נ"ב איפשר שרש"י סובר שלשון שיאור סתם משמע עד שיעלה עמוד השחר אם לא היכא שנאמר אצלו עמוד השחר אזי בהכרח משמע עד שיאור המזרח וק"ל: ב"דה תא שמע כו'דאם לא כן מאי כו'כצ"ל: ב"דה אלא ע"כ כו'משנתו בלילה כו'כצ"ל: ב"דה מי שפך למי כו'מאי היא ישיבת סוכה כו'נ"ב פירוש שאתה יוצא חימנה ומבטלה: ב"דה ויש אומרים כו' לבא ביציאתו כו'הר"א: ב"דה אל דרך כו'כמעשיהם ומשתעשו כו'ה"רא:

עב גמרא — ועל שפוסקין צדקה כו'ברבים כצ"ל:

רשי — ב"דה ועל שפוסקין כו'צדקה ברבים שיתנוה לעניים ולא נותני'כצ"ל:

הדרן עלך הישן פרק שני

לולב הגזול פרק שלישי

גמרא — בשלמא יבש הדר כו'ב"יט שני אמאי לא אמר רבי יוחנן כו'כצ"ל:

רשי — ב"דה נפרצו כו'הדר הוא הס"ד: ב"דה נפרדו כו'ולכאן בענפי אילן כצ"ל:

תוספו' — ב"דה נפרצו כו'והעלין שנתלשו כו'כצ"ל: ב"דה קפסיק ותני כו'. אבל הכא לא אסיק אדעתיה כו'גבי חזזית ומיהו אי יום ראשון כו'ותניא כמו שמואל כו' כצ"ל:

דף ל עא גמרא — לא שנא לפני כו'כצ"ל: שם ויבריחו עצמן מן הגזול כו'נ"ב נ"ל דגרסינן דווקא הגזול ולא גזל דהכא קאמר שיבריחו עצמן מן הגזול כבר בידם וקנוי לה'דומיא דעולה להקבה אף שכבר קנוי לו והוא שלו כדפי'רש"י ודוק:

רשי — ב"דה אף גזול כו'ביאוש דאשמועינן ליה כו'כצ"ל: ב"דה לעולם ביום טוב כו'פסול ומתני' כו' הר"א: בד"ה כי זבינתו כו' לאגוד בהן להושענא כצ"ל ונ"ב פירוש שתהיה עצמה להושענא:

תוספו' — בד"ה משום כו'מצה בטבל ודריש ליה מקרא כו'כצ"ל: בד"ה כי יקריב מכם כו' שמפרש רבינו תם גבי לא תתחתן כו' כצ"ל: בא"ד והא דמייתי הכא דמכם אף על גב כו'. נ"ב והשתא לא ק'אם כן קרבנו אמאי צריך: לאחר יאוש הוא דאתא והיינו רבא דדריש התם מקרבנו וגומר ויליף ליה מיניה דיאוש כדי לא קני כמו עולא דלעיל מיניה דיליף מוהבאתם את הגזול וגומר ולא סבירא ליה טעמא דמצוה הבא'בעבירה אלא משו'דיאוש לא קני ומההוא קרא קא יליף דיאוש לא קני וכן מביאין התוספות לקמן: בא"ד הוה מוקמינן מכם להך דרשא כו' נ"ב פירוש אלמא דמכם הוא פשוט ומסתבר

להך

לחך דרשא וקל: בר"ה הא קנייה ביאוש כו' בין לאחר יאוש כו' יש לפרש
דהכי קאמר כו' דדייק רבא דיאוש כו' כצ"ל: באו"ר ועולא נפקא ליה כו'
נ"ב פירוש לעולא נמי קשה דנפקא ליה דיאוש כרי לא קני מוהבאתם את
הגזול ולא סבירא ליה טעמא דמצוה הבאה בעברה וקל: באו"ר ורבנן בעודות
של גנב כו' כצ"ל: באו"ר בין נודעה כו' נ"ב אחשאת גזילה קאי ההם:
בר"ה מתוך שיוצא כו' הכא דווקא שהוא מדרבנן כו' נ"ב פירוש ביום שני
בגבולין וקל:

עב רשי בר"ה וקרקע נגזלת ואינה נחמסת נמחק ואינה נחמסת: באו"ר בהגזל בחרא
בנזיקין כו' שיהיו הם הגולנין כו' בעבירה הוי אם איתם כו' כצ"ל:

תוספ' בר"ה וקרקע אינה נגזלת כו' בפרק קמא מדכתיב כו' קרקע נמי הרי נתייאש כו'
הלוקח כמו גבי כו' קצרו אפילו במועד כו' אבא בר יעקב בשם רבי יוחנן כיני
מתניתין מותר לקצרו במועד כו' כצ"ל: ונ"ב כיני פירוש שהוא מכנה
המתניתין מו"ר שאמר קצרו במועד לא חיובא קאמר אלא דמו"ר לקצרו
וכשרוצה לקצרו ישכור פועלים כו' וקל: באו"ר ולא ישבור אפילו לאחר
המועד כו' נ"ב פירוש אין צריך להשביר יותר משליש אפילו לאחר המועד
וקל: באו"ר נוטע לרבים חייב בנוטע בתוך כו' כצ"ל ונ"ב פירוש בערלה:
באו"ר פטור כגזל קרקע כו' לחייב בנטוע לתוך שלו כו' כצ"ל: באו"ר ואם
מסקנא הוא דיש יאוש כו' נ"ב פי' אף על גב שהגירסא ירושלמי היא משבשת
וכן האמת ואם כן אין להקשות ממנה ואף אם תדחק עצמך לקיים הגירסא
ולתרצה בשינויים דחוקים ואם כן תהא המסקנא לשם שיש יאוש אפי' להקל
אלמא דאפילו מדאורייתא אמרינן יש יאוש לקרקע אם כן בעל כרחך צריכין
אנו לאוקמה בשנשתקע כו' ומתחיל הדבור יש יאוש. ובפירוש ר' שמעון
בורעים בפירוש דכלאים כתב בהאי לישנא ואם מתקנת היא צריך לאוקמה
בשנשתקע כו' והיינו כמו שפירשתי וקל: באו"ר כשנשתקעו שם הבעלים
כצ"ל: בר"ח ולקנייה בשינוי השם כו' והשתא ניחא הא דקאמרינן התם
בו' נ"ב פירוש השתא דקאמרינן דאפילו שינוי השם היכא דחוור לבריסו
אינו קונה אלא היכא דאיכא יאוש גביה וקל: באו"ר הוץ מלענין מריש
משום כו' כצ"ל: באו"ר תקשה ליה אמתניתין דלולב הגזול כו' כצ"ל:
ונ"ב אף על פי ששינוי השם דהכא אירע עם היאוש מכל מקום מצי למיפרך
שפיר אמתניתין דגזל דסתם גזילה יאוש בעלים וקל:

אף לא עא גמר והיא איתא כו' צ"ל האי סבתא וכן ברש"י: שם דגזולה עבדי ליה כו'.
ומאי טעמיה דרבי יהודא כו' כצ"ל:

רשי בר"ה ורבי אלעזר לטעמיה דאמר כו' כצ"ל: בר"ה ורבנן לטעמייהו דאמרי

סוכה פרק שלישי

יוצא אדם בסוכה שאינו שלו בשאולה וסבירא להו דקרקע אינה נגזלת דרבנן היא דאמרי בפרק הגוזל דקרקע אינה נגזלת ופליגי עליה דרבי אלעזר נמי בהא דגזילת קרקע הילכך שאולה היא והוא הדין נמי דהוה ליה לרב נחמן למימר דרבי אלעזר לטעמיה דאמר בהגוזל קרקע נגזלת וסוכה גזולה היא דמיאשה בעלים מיניה כשאר מטלטלים דהוה ליה קרקע בחזקת גזלן ורבנן לטעמייהו דאמרי קרקע אינה נגזלת כו׳ אפילו הכי פסיל כו׳ כצ״ל:

ב״ה ממאי כו׳ ובטעמא דשאולה כצ״ל: ב״ה אלא דמי כו׳ במסכת גיטין הס״ד: ב״ה מפני כו׳ דמצוה משוי ליה כל ז׳ כבנין קבע כצ״ל: ב״ה אבל אתרוג כו׳ לרבי יהודא אידור לשון יוני כרדרש ליה בן עזאי לקמן כצ״ל:

תוספ׳ ב״ה אבל גזל עצים כו׳ גזולה בפרק הישן כו׳ כצ״ל: באר ומדאורייתא לא קני כו׳ נ״ב אם כן הוה שאולה לגביה מאחר שלא קנה ואין לומר דהוה כשאר מטלטלין הנגזלין דקיימי ברשותיה דמרייהו קדמאי אבל הכא שגזל עצים ובנה אותה במחובר לקרקעיתו אם כן הוי שאולה מדאורייתא דלא קנה העצים אלא מדרבנן משום תקנה ואם כן קרא למאי אתא לסוכה העשויה בראש העגלה דשייך לגביה גזילה ולא שאולה ודוק:

עב גמרא מאי לאו אכולהו צ״ל מאי לא אתרוג: שם אתרוג בשמאל ולולב בימין כן צריך להיות:

רשי׳ ב״ה בבני כרכין שאין דרין על כו׳ כצ״ל:

תוספ׳ ב״ה הידוק כו׳ שדומה לאינדה בלעז דתנן בפרק קמא כו׳ ובפרק אלו טריפות כו׳ בפרק שני דנדה כו׳ שהוריקו באבנים כו׳ מעבירות שבידן ונתביישו כו׳ שהוריקן בתורה כו׳ כצ״ל: ב״ה דבר הדר באילנו כו׳ בן עזאי כו׳ נ״ב נראה לי רבי אבהו: ב״ה כאשרה דמשה דכתותי כו׳ כדאמרינן בפרק כל הצלמים כו׳ כצ״ל:

דף לב עא גמר׳ אמר רב נחמן לצרדין כו׳ נ״ב נראה לי שזהו רב נחמן בר יצחק או גרסינן רבה ודוק:

רשי׳ ב״ה עקום דומה למגל כו׳ כצ״ל: ב״ה חרות קשה כו׳ הלולב עליו נושרין כו׳ כצ״ל: ב״ה אלא דעביד כו׳ וראשו אחד מפוצל כו׳ כצ״ל: ב״ה לאחריו שנעקם לצד השדרה כצ״ל והס״ד: ב״ה דאיפרוד איפרוד כו׳ ואין מצומצמין עם השדרה כו׳ כצ״ל: ב״ה כפות נמחק כפות והדיבור צריך להתחיל הרותא: ב״ה כף כו׳ ואין לשון זה נופל אלא על עלי הלולב כצ״ל:

תוספ׳ ב״ה כאשירה דמשה כו׳ לאחר ביטול ולאחר ביטול כו׳ בין סנדל של עבודה זרה כו׳ כצ״ל: באר ועל כרחך צריך לאוקמי כו׳ נ״ב פירוש ומיהו על כרחך וכן בתוספות דביסוי הדם וקל״ל: באר לפירוש רבינו תם נמחק לפירוש ונ״ב

נראה

נראה לי כפירוש רבינו תם וכן מצאתי בתוספות רכיסוי חדס ורוק: ב"ה נחלקה התיומת כו' ההיא דמתניים בהו כו"ב ובאשרי מפרש אי קאי נמי על כל גב וגב שבפולה מאחוריו או על האמצעי לחוד קאי עיין שם:

עב גמרא תני רבה בר מרי משום רבן יוחנן בן זכאי כצ"ל: שם לולב יוצא מן ההדס כו"ב צריך עיון אמאי קאמר בדי שיהא יוצא והיינו כפירוש רש"י שהוא גבוה כו' ובמתניתין תלי טעמא בניענוע וצריך עיון: שם גופא שיעור הדס כו"ב קצת קשה לשון גופא כי להכא אין לתרץ כמו שתירץ רש"י לעיל בדף י"ד עיין שם: שם לא דק והיינו לחומרא לא דק דאמר רב הונא אמר שמוע כו' כצ"ל: שם עץ שהוא עבות נמחק:

רשי ב"ה באמה בת חמשה קא סלקא דעתא כו' כצ"ל: ב"ה עבות שלשה כו' שוטה הם והוא אומר כו' הר"א: ב"ה אמה בת כו' ובהן תשער שלש כו' כצ"ל: ב"ה ענף עץ עבות שכולו ענף כו' כצ"ל: ב"ה תרי וחד שני עלין כו' כצ"ל:

תוספו' ב"ה שדרו של לולב בריאתא דפרק המפלת מסייעא לרבי פרנך כו' כצ"ל:

דף לג עא גמר וחכמים מכשירין סברוה דכולי עלמא כו' לעולם רבנן ומצוה משום זה אלי ואנוהו כו' כצ"ל:

רשי ב"ה כסהו אדם לדם חיה או עוף כצ"ל: ב"ה ולא שנא כו' ואם יש דחוי הוי פסול כו' כצ"ל: ב"ה איכא דאמרי כו' ולתנא מספיקא לחומרא כו' כצ"ל:

ב"ה לולב כו' בפסולות ואי כר"א: ב"ה רבינו רבי כצ"ל רבינו רב ונ"ב וכן בספרים אחרים ועיקר וכן פירש רש"י בבכורות בסוף אלו מומין דף נ"א. וכן בפרק בא סימן דף מ"ט:

תוספו' ב"ה שנים ושלשה כו' דגרסינן אדרבה כראשכחן כו' כצ"ל:

עב גמרא ושמעת מינה דחוי כו' כצ"ל תפשוט מינה דיחוי כו': שם מאי כשר ודאשחוך אימת כו' ונדחה דחוור דנראה כו' כאגודה של ירק ואמאי ליענביה כו' כצ"ל:

רשי ב"ה אלא בתר כו' ונפשוט מינה פלגא דאיבעיא לן כו' כצ"ל: ב"ה שמע מינה כו' כצ"ל שמע מינה בתמיה והס"ד ואחר כך מתחיל הדבור ותיפשוט מיניה כו' דוראי דחוי כו'. עד עכשיו השתא הוא דמתחזי כו' כצ"ל: שם ב"ה ושל בעל כו' ותני להו משום דיש כו' כצ"ל: ב"אד ואף על גב דלולב נמי איתא כו' נמחק הכל עד סוף הדבור. ונ"ב בספרים אחרים אינו וכן עיקר וקל:

דף לד עא גמר מים רבים ומאי ניהו כו' אמר אביי אף אני אומר כו' אמר רבא בר יוסף אף אני אומר בבל כו' כצ"ל:

רשי ב"ה עשר נטיעות כו' עשר נטיעות המפורות כו' בתוך סאה שאין בין כו' לאותך

סוכה פרק שלישי

והוחב בשוה חורשים כו׳ כצ״ל: באד ממטע עשרה לבית סאה כו׳ נ״פ
ממטע נראה לי לשון נטיעה וק״ל: בדה אמר רבי אבהו כו׳ באפי נפשה
היא הואיל כו׳ כצ״ל: בדה ואיבא דאמרי צ״ל איבא דמחני האי קרא אמחני׳
דתנא דמתניתא גופיה אייתיה במתניתא ולאו כו׳: בדה בית הכוסות
כו׳ ורופנו סביב לו עבה כשתי כו׳ כצ״ל:

תוספ׳ בדה בית הכוסות כו׳ וחיישינן שמא הבריא כי היכא כו׳ כצ״ל: באד ואיידי
דנקט מצר אחר כו׳ נ״ב פירוש מאחר שרבותא הוא להכשיר אפילו בצד אחד
אם כן ממילא משני צדדין טרפה וק״ל:

עב גמרא ומנין שמעכבין זה את זה כו׳ כצ״ל:

רשי בדה לגיטי דקיימא לן המביא גט מחוצה לארץ כו׳ כצ״ל: בדה כפת תמרים
אחד משמע כו׳ כצ״ל: בדה חזר בו ומכשר בחד כו׳ כצ״ל:

תוספ׳ בדה נפקא מינה כו׳ פירוש עוד לשון אחר כו׳ כצ״ל: בדה ערבי נחל כו׳ מין
אחר כדפרישית כו׳ כצ״ל: בדה שתהא לקיחה כו׳ ולרבי יהושע דדריש
קיחה משמע ליה רלא הוי תמה אלא א״כ כן אגדו כצ״ל: בדה ולידרוש
להו כו׳ דשמואל לטעמיה דכרבי טרפון סבירא ליה כצ״ל: באד דאפקיה
רבינא מארבע רוחותיו נ״ב פירוש שארבע שדות היה לו לרבינא סביבות
שדה של רוניא וגדר רבינא כל שדותיו ורוניא לא היה רוצה לשלם לו וק״ל:
באד לפי מה שגדר מה כו׳ כצ״ל:

רק לח עא גמר אל תקרי הדר אלא אידור שכן בלשון יוני קורין למים אידור כו׳ כצ״ל: שם
מעשר שני ממון כו׳ שאין בה דין ממון כו׳ בר שמואל ואיתימא כו׳ כצ״ל:

רשי בדה אטו כולהו כו׳ אילן אחד אינן שוות כצ״ל: בדה הדר והיא היא דרבי
אלא במשמעותא פליגי כו׳ כצ״ל: בדה לא בעי כו׳ מעשר שני ממון גבוה כו׳
כצ״ל: בדה אלא למאן דאמר כו׳ ומשום דין ממון כצ״ל: בדה הרי
מסיקה כו׳ מכלל דבת אורו הוא. נ״ב זה לא היה ולא נברא אלא במסכת
שבת פרק כמה מדליקין חד מאן דאמר יליף התם מלך שלך תהא להסיקה
וחד יליף מדכתיב גבי תרומה תתן לו ולא אורו פירוש שאין תורמין מן הטמא
על הטהור שאז לא תתן לכהן שום דבר אלא לאורו שיכול להסיקה כו׳ מכלל
דבת אורו היא כך פירש רש״י: בדה דין ממון כו׳ בגון מעשר שני בירושלם
כו׳ מעשר שני ממון גבוה כו׳ כצ״ל:
בדה לפי שאין בו כו׳ לגבי שאר הנאות כו׳ בהדי הנשרפין ואמרינן כו׳ כצ״ל:
באד ומאן דפסל היינו מדרבנן צ״ל ומאן דמכשר היינו אליבא דרבנן. נ״ב
נראה לי זה טעות בעל כרחך דאי מדרבנן פסול ומדאורייתא לא פסיל דרבי
מאיר ליה ממון גבוה אלא מדרבנן אם כן למה פוטר מעשר שני מן ההלא
בירושלם

בירושלם כדאמר בסוף חלק וקל"ל. אלא טעורי סופר הוא וקאי על המשנה וכך ראוי להיות כמו שהגהתי ודוק:

באר מעשר שני בגבולין כו' ונ"ב פי' מעשר שני בגבולין איכא ביניהו מאן דצריך היתר אכילה ולא דין ממון הבא נמי מכשיר דהיתר אכילה יש לו על ידי פדיון. ודין ממון ליכא שהרי סוף סוף ממון גבוה לכולי עלמא ואסור לקדש כו' והא דאמר רב חסדא בסוף חלק אהא דפליגי ר' מאיר ורבנן במעשר שני לענין חלה לא שנו אלא בירושלים אבל בגבולין דברי הכל פטור ע"כ בעל כרחך סבר כמאן דאמר דהכא דבעי דין ממון ולא סגי בהיתר אכילה וקל: בד"ה אתיא לחם לחם כו' מי שאיסורו עליה משום בל תאכל טבל כו' כצ"ל:

עב גמרא חוץ מקליפתה החיצונה למאן דאמר כו' ושלשה מקומות חוה ליה כו' אלא אי איתמר אסיפא איתמר כו' כצ"ל:

רשי דבור דילמא צ"ל או דילמא: בד"ה שמכשירה כו' מיד בנה ומיד בעלה כו' כצ"ל: בד"ה תני רבי יצחק כו' תני להאי נישלה פיטמתו כו' כצ"ל:

תוספ' בד"ה אתיא לחם לחם כו' ולא פטרינן ליה מדכתיב עריסותיכם נ"ב פירוש כודאי טבל וקל: בסוף הדבור ולפינן עיסה דשותפין. נ"ב פירוש לחיוב חלה אלמא רוהו קרי עריסותיכם והוא הדין למצה וקל: בד"ה מאבילין כו' ופליג בגמרא דירושלמי דרבי יונה כו' כצ"ל:

דף לז עא גמר' הא לא קיימי סימפונהא טרפא הכא מאי כו' כצ"ל:

רשי בד"ה תני עולא כו' של מחט ונקב כו' הל"א: ד"ה האי מאי צל הכא מאי: בד"ה שבני אדם מוציאין לוריעה כו' אלא בבשל כל צרכו כו' כצ"ל: באר אע"פי ששומרו במחובר כו'. נ"ב פי' הניחן:

תוספ' בד"ה ניטלה בובנתו כו' דעוקץ הוא חודו של דד שהתינוק מכניס כו' כצ"ל: באר חוטמו ספק כו' נ"ב פירוש לא איתפריש לי: ב"ה אי נסדק כו' דמשמע חדא מלתא היא כצ"ל: בד"ה אתרוג הבוסר ולא יתפן כו' כצ"ל:

עב גמרא תניא אמר רבי יוסי מעשה ברבי עקיבא שבא לבית הכנסת ואתרוג על כתיפו אמר לו ר' יודא משם ראיה כו' אפילו בסיב ואפילו בעיקרא כו' ולילות כבימים כו' כצ"ל:

רשי ד"ה סיב צל בסיב:

תוספ' בד"ה וכשבת צל בשבת שלש אבנים מקורזלות מותר להכניס לבית הכנסא כו' כצ"ל אתא רבי אבא נהר ליה כו'. נ"ב פירוש בבית הכנסא דלא הוה פתוח דלת אלא כך היה המנהג מי שרצה לכנס לבית הכסא היה נוחר ואם היה שם אדם היה נוחר כנגדו רש"י: באר לעיל מיניה ליטול קיסם כו'.

לגג אכן לא משמע כו׳ . רבינא מהא דאסרינן כו׳ אירי דמקום רחוק הוא
כו׳כצ״ל : בד״ה כל דין כו׳ לא מצא עציב לשורפו כו׳ ובההיא קיימא לן כו׳
כצ״ל :

דף לו עא גמרא סיככה בנסרים של ארז שיש בהן ד׳ טפחים דברי הכל פסול אין בהן ד׳ מאיר
פוסל ורבי יודא מכשיר כו׳ מאי ארז הדס כו׳ כצ״ל . והשאר נמחק ונ״ב בס״א
אינו ויתור הוא וקל : שם אינו חוצץ ואמר רבה כו׳ מנא אמינא לה כו׳ כצ״ל :

רשי בד״ה עלי זית כו׳ ורבי יודא סבר כו׳ כצ״ל : בד״ה מגרלי הושענא כו׳ ולשון
תלמוד לכל אומן כו׳ כצ״ל : בד״ה אזוב קצר כו׳ קצר שכשמכניסו בפי כו׳ כצ״ל :
בד״ה נפל כו׳ את המים בשוקת כו׳ הדא :

תוספו׳ בד״ה כל דין כו׳ וס״ל כרבנן שהם אומרים בקבורה נמחק ונ״ב נ״ל זה טעות כי
רבי יודא לא חזר אלא מסברא זו ודוק : בד״ה כי היכי כו׳ הניח מזרק וקבל כו׳
כצ״ל : בד״ה דבעינן לקיחה תמה וליכא כו׳ כצ״ל : בא״ד ועביד עבודה
ופירש בקונטרים וחציצה פוסלת בקדשים דכתיב ולקח הכהן בעינן שתהא
לקיחה בעצמו של כהן אע״ג דלקיחה כו׳ כצ״ל : בא״ד ומיהו לא יתכן פי׳ זה
כו׳ נ״ב פי׳ דאירי בכרך ידו ודוק : בד״ה נפל משפורת כו׳ דאמרינן שפופר׳
שחתכה לחטאת כו׳ נ״ב פירוש שתקנה לאפר חטאת כו׳ : בא״ד עוד משמע
דעדיפו שאר כלים לקדש כו׳ כצ״ל :

עב גמר׳ ולקחו ונתן אמר כו׳ לולבא בהושענא דלמא נתרי טרפי כו׳ : ואמר רבה
הדס כו׳ כצ״ל :

רשי בד״ה אבל אתרוג דלאבילה קאי כי כו׳ כצ״ל ; בד״ה וליגבהיה כו׳ דגבוה דקאמר
כו׳ כצ״ל :

תוספו׳ בד״ה ולקח נמחק ולקח וצ״ל אמאי ונתן אמר רחמנא כו׳ כתב רחמנא ולקחו
ונתן כו׳ כצ״ל : בא״ד היינו שקלי תרי מאפר כו׳ נ״ב פי׳ תרי גברי ורשי׳ פירש
אפילו שני חלקים אפר וחלק אחד מים עיין שם ; בד״ה בהודו ליי כו׳ הציבור
מנענעים על כל הודו כו׳ נ״ב ושליח ציבור מנענע ביאמר נא ולא ביאמרו נא
אור ורוע וכן המנהג אצלינו נ״ל : בד״ה כדי לעצור כו׳ כבר אמרת צריך כו׳
כצ״ל : בא״ד וצריך לכסכס שלשה פעמים כו׳ כצ״ל ונ״ב פירוש לשפשף בידו :
בא״ד גבי שלש מאות שיפה כו׳ נ״ב פליגי התם תנאי אי בחישין קאי או על
הבצק בלישה וקל :

דף לח עא גמר ותבא לו מאירה כו׳ לברך יברך הכל כמנהג המדינה כצ״ל ונמחק אחריו אחרין
ונ״ב נרא׳ לי טעות אף שברוב ספרי׳ שראיתי כתוב כך וראיה מלא שנו דלקמן
וקל . וכי האי גוונא בפרק הקורא המגילה עומר עיין שם :

רשי׳ ב״ה זאת אומרת אא דרבי יוסי דקאמר בו׳ כצ״ל: ב״ה לכפול בל פסוק בו׳ יאמר נא ג׳ פעמים קראתי יה ענני במרחב יה וי״ו לי בו׳ ויהי לי לישועה בו׳ כצ״ל: ד״ה קטן מברך בו׳ צ״ל כן מברך בו׳:

תוספ׳ ב״ה מאי קושיא מאי היא אלימא קידושא כצ״ל: ב״ה מדקתני בו׳ שופר ותוקע לולב ומנענע והיינו ביום טוב בו׳ כצ״ל: ב״ה והיו לו מאירה בו׳ בלא למד שמקרין אותו ועונה בו׳ נינהו המקרין אותו בו׳ כצ״ל: באר״ה אא בגדול מקרא אע״פ שאין עונין בו׳ ג״ב והא דלא לייטינן משום דלא למד ג״ל דלא כל האדם בקי בקריאת הלל מה שאין כן בברכת המזון ודוק: ב״ה באמת אמרו בו׳ ולא מייתי ליה נמחק: ב״אר מכאן דברכת המזון דאורייתא בו׳ כצ״ל:

עב ג׳ מרא אמר ליה רב ספרא משה שפיר קאמרת אלא התם והכא אסוקי מילתא הוא ולית לן בה כל זה נמחק ונ״ב נ״ל דלא גרסינן ולפי זה מיושב שפיר התם והכא דקאמר רב ספרא ודוק: שם ואמר רבא לא לימא בו׳ שפיר קאמרת אלא בו׳ כן צריך להיות:

רשי׳ ב״ה הוא אומר הללו עבדי יי׳ בו׳ כצ״ל: ב״ה הוא אומר אנא בו׳ סימן לעיקר תקנת למי בו׳ מקרא אותו כדתנן במתניתין כצ״ל: ב״ה הוא אומר אנא הצליחה נא בו׳ ומאנא הצליחה נא לקטן המקרא בו׳ כצ״ל: ב״ה מכאן בו׳ וכן יסד רבינו יודא הגאון בעל הלכות גדולו׳ כצ״ל: ב״ה חכמיא כמשמעו הס״ד. ב״ה לא לימא בו׳ ברוך הבא וינשם בינתיים בו׳ אזכרה אמלתא ומחוי כמוציאה לבטלה כן צריך להיות: ב״ה משה גדול הדור והס״ד: ואח״כ מתחיל הדביר קאמרת בתמיה כצ״ל ונ״ב אבל בסוף ביצה פירש רשי׳ ביקרא דמשה קמשתבע:

תוספ׳ ב״ה הלכתא בו׳ והיכא דנהוג נהוג נמחק: ב״ה מכאן שמצוה לענות בו׳ והם עונים אחריו ראשי פרקים בו׳ עונה ראש ראש פרק על כל בו׳ כצ״ל: ב״ה אהבתי כי ישמע ה׳ הללו את ה׳ כל גוים הודו לה׳ בו׳ כצ״ל ונ״ב נראה לי: ב״אר ראשון הבא אחריו נ״ב פירוש אחר הללויה והוא בצאת ישראל ודוק: ב״ה הוא אומר בו׳ אין מפסיקין בפסוק בו׳ כצ״ל: ב״ה שמע ולא בו׳ ולמה לן כולי האי בו׳ כצ״ל: ב״ה אמר רבא אבה יבמי לחודה בו׳ חפצתי לקחתי לחודיה בו׳ כצ״ל:

דף לט גמרא בפיסקא נמחק אחריו:

רשי׳ ב״ה מעות הללו בו׳ לעם הארץ זה וחלה עליהם בו׳ כן צריך להיות:

תוספ׳ ב״ה עובר לעשייתן בו׳ לא מסתבר כלל לברך ושמ׳ משיחחיל ונמחק השאר: ב״אר מברך והיינו עובר בו׳ כן צריך להיות: ב״אר דמר סבר לשעבר משמע

טפי כו׳ נ״ב פירוש מלהבא הלכך לא יברך על ביעור חמץ שהרי עדיין לא
ביער אלא יברך לבער ומר סבר להבא נמי משמע הלכך על ביעור הוא טוב
כמו לבער וק״ל: בא״ד והתם בירושלמי פליגי כו׳ כצ״ל: בד״ה וליתיב
ליה כו׳ ובהדיא קתני בתוספתא כו׳ הלוקט עצמו אסור דללקט לאכלה אמר
רחמנא כו׳ ובירושלמי אמרינן האחין מלקטין כו׳ שלא יעשו פלטר פירוש לא
יהא כו׳ ביוקר היינו נמי סחורה כו׳ כצ״ל: בד״ה שאין מוסרין כו׳ ואין נותנין
לא לבייר ולא לבלן ולא לספר ולא לספן כו׳ דשביעית כו׳ כצ״ל נ״ב בייר פירוש
חופר בורות ר״ש:

עב גמרא דתני אתרוג שוה כו׳ · ולירק בדרך אחד כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה ונקחים מכל אדם בשביעית ואף על גב דשביעית נהגא במופקרין מפני
שאין ביוצא בהן כו׳ כצ״ל:

תוספו׳ בד״ה בד״א דמזון שלשה מיהא מוסרין בלוקח כו׳ מה איסור יש כאן כו׳ כצ״ל:
בא״ד ושומרי ספחים בשביעית כו׳ נ״ב פירוש להקרבת עומר: בא״ד אכל
קוצה בחרבה כו נ״ב פירוש סכין חרב: בא״ד אין עושין זתים
בבד ובקוטב אבל כו׳ כצ״ל ונ״ב קוטב פירוש בערוך הוא שמשימין עץ גדול
וכבד על הזיתים שבבית הבד ונקרא קטב ובראשו אבן גדולה וכן פירש
רש״: בא״ד ומכניס לבודירה ואמן כו׳ כצ״ל · ונ״ב לבודירה פירוש
בעין עריבה: ב״דה לרביעי הך משנה אתיא כמאן דאמר נטע רבעי כו׳ נ״ב
לאפוקי מאן דסבר כרם רבעי אסרה תורה ולא נטעה אילנות וק״ל: ב״דה
ולשביעית ירק נמי כו׳ והא דלא תנא שוה כו׳ כצ״ל: ב״אד פעמים שברביעית
ואסורים משום ערלה כו׳ נ״ב פירוש ואם כן מאחר שקרא דערלה סתמא
נאמר ובכל אילנות איירי ודוק וכי האי גוונא משמע בתוספות בריש קידושין
בדבור המתחיל מה רק כו׳: ב״אד וכן נראה לגבי אורז כו׳ כצ״ל: ב״אד
העשויים פרכים פרכים כו׳ נ״ב פירוש רש״י מתוך שגורנו עשוי מעט מעט שאין
נלקטים כאחד אלא היום לוקטין ומפרכין מעט ולמחר מפרכין מעט ואם היו
הולכין אחר לקיטה הוי חדש וישן מעורבין זה בזה כו׳: ב״אד קודם חמשה
עשר דאידך שבט ונלקט באחד בשבט ומשמע משום כו׳ כצ״ל · ונ״ב דאידך
פירוש אשתקד:

רף מ עא גמרא באושה ואמרו אחר לקיטה בין למעשר כו׳ · ומה ראית כו׳ כצ״ל:

רשי דבור המתחיל דאמר נמחק דאמר וצריך להתחיל כי האי תנא דקתני ורבותינו
נמנו באושה ואמרו אתרוג אחר לקיטה כו׳ כצ״ל: דבור המתחיל אלא
טעמא צ״ל טעמא כו׳ היא הא שביעית כו׳ הד״א: ב״דה שהנאתו כו׳ וביעורו
שמתבער מן כו׳ כצ״ל: ב״דה ומשני סתם עצים של כו׳ כצ״ל: ב״דה הכי

גרסינן

גרסינן כו׳ואינו מוגה נ״ב פירוש סתם וק״ל:

תוספו׳ ב״ה ולשביעית ירק כו׳נהג בו שני עישורין כו״נ״ב פירוש מעשר שני ומעשר עני ששנה שניה הנכנסת לשלישית הוה וק״ל: ב״אר אף על גב דנגמר פירי כו׳פירוש מאחר שנחנט קודם ט״ו דאידך דשבט אי אפשר שלא יהא נגמר קודם לקיטתו דאחד בשבט ואף על גב דמבל מקום כל היכא דנגמר אחר ט״ו דאידך דשבט צריך שני עישורים מספק דרבי אליעזר ורבן גמליאל אי אזלינן בתר חנטה כו׳וכן איתא לשם בגמרא הא דנלקט באחד בשבט לאו דווקא הוא הדין קודם אלא מעשה שהיה כך היה מכל מקום דייקי התוספו׳ מדהזכיר לשם זמן הלקיטה שהיה נלקט באח׳ בשבט ולא הזכיר זמן שהיה נגמר משמע לשונו משום דאזלינן בתר לקיטה ונפקא מינה אי לא הוי באחד בשבט נלקט אלא אחר כך ב״ו בשבט לא הוה נוהג בו שני עישורין וק״ל אלא מעשר שני לבר אבל אי אזלינן בתר גמר פרי לעולם נהג בו שני עישורין אלא בעל כרחך שמע מינה דלא אזלינן בתר גמר פירי אלא בתר לקיטה״ ולכך צריך להזכיר לקיטה דאחד בשבט ודוק נראה לי:

עב גמרא לסוף מוכר את משלטליו ואת כליו שנאמר כו׳דרך חילול לא תניא כו׳כצ״ל:

רשי ב״ה מלוגמא שאינה שוה כו׳כצ״ל: ב״ה וסמיך ליה כו׳לתפוס קדושת הדמים אלא על ידי ממכר כצ״ל:

תוספו׳ ב״ה אין שביעית מתחללת אלא דרך מקח והא דתניא כו׳כצ״ל: ב״ה אבקה כו׳דלאכלה ולא לסחורה כו׳כצ״ל: ב״ה על חיין כו׳דבירושלם מותר לקנות כו׳קרא דוצרת הכסף כו׳מתחללין ואין מתחללין כו׳כצ״ל: ב״ה שמא יגדל מהם כו׳טעמא הבא שמא כו׳כצ״ל: ב״אד במזיד תעלה ותאכל במקום דיש לומר כמו שמפרש לי׳ התם כו׳כצ״ל ונ״ב נראה לי וכן מוכח להדיא מתוס׳ דקדושין שכן מתרצין והכא איירי בבעלי מומין ודוק: ב״אר דאפילו למאן דאמר כו״נ״ב פירוש לא פליגי על רבנן וק״ל: ב״אר היינו דזמנין כמה להלוק כו׳כצ״ל:

דף מא עא גמר סלע של שביעית כו׳ואומר לו תן לי כו׳דאמר קרא כי אעלה ארוכה כו׳כצ״ל:

רשי ב״ה וביקש לו כו׳לאכלה בתוך זמן כו׳כצ״ל: ב״ה הרי פירות הללו שמכרת לי כו׳כצ״ל: ב״ה מחלוקת כו׳דרך חילול אבל כו׳הא: ב״ה אלא דאיבני בחמיסר או קודם לכן כו׳כצ״ל: ב״ה לא צריכא כו׳ שהיו מיבשין אותו באבוב של קלאים כו׳כצ״ל ונ״ב ובגמרא נקרא אבוב של קליור״ והיא היא והוא הכלי של נחושת מנוקב משוליו ככברה״ כדי שתשלוט בו האש וקליות פירש רש״י של מוכרי קליות במנחות פרק רבי ישמעאל:

תוספו׳ ב״ה פירות הללו כו׳והחנווני אומר כו״נ״ב פירוש אף על פי שבכאן לא הוזכר

סוכה פרק שלישי

חנווני ואם כן נובל לפרש וחוזר ואומר על החנווני כו׳ ויהיה הכל איפכא אם כן לפי זה יהיה פירוש החנווני לוקח בסלע מה שירצה ואחר כך נותנו לו״ה ודוק. אי נמי בגמרא שלהם לא היה כתוב והוא אומר כו׳ וכן בתוספות פרק חמישי דשביעית ליתא משום הכי כותבין שכן איתא בהדיא בירושלמי וקל׳: ב״אד מדלא חלל חנווני לכתחילה סלע כו׳ נ״ב פירו׳ הבעל בית יתן סלע לחנווני במתנה והחנווני יהלול ויחזור ויתן לו סלע במתנה וזולת זאת לא יתכן ודוק: ב״אד על פירותיו שלא כו׳ כצ״ל:

עב גמרא לשקיעת החמה רב נחמן בר יצחק אמר רבן יוחנן כו׳ כצ״ל: שם ויצא בו׳ והחזירו יצא כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה אי נמי כו׳ יום טוב דקיימא לן בשבועות כו׳ כצ״ל: בד״ה עד עצם עד עצמו של יום כו׳ כצ״ל: בד״ה והא מיפלג כו׳ למה הלה דבר בעצמו דמשמע לעשות סיג בא והלא מן התורה כו׳ כצ״ל: דבור המתחיל ולקחתם נמחק ולקחתם וצ״ל לכם משלכם משמע: בד״ה למה ליה כו׳ במתניתיה כצ״ל: בד״ה לאו מצוה כו׳ למשא לפיכך כו׳ הל״א:

תוספו׳ בד״ה אלא אם כן כו׳ ומה שנהגו הקהל כו׳ נ״ב לעיל בפרק הישן דף כ״ז לא כתב ומלמדין אותם אלא כתמא דעתינו מסכמת וכן באשירי וכמ״ג: ב״אד לצאת בו ואף על פי שלא פירשו כתמא דמלתא כאלו פירשו כו׳ כצ״ל: בד״ה הילך אחרוג זה כו׳ בשום מקום אינו מדקדק התלמו׳ בלשונו להקדים תנאי למעשה ותנאי כפול והיו כו׳ כצ״ל: ב״אד מידי דחזי לי קאמר כו׳ נ״ב פירוש ואם יכול לקדשו לא חזי ליה וקל׳: ב״אד דבית חורון דכל מתנה שאינה כו׳ כצ״ל: ב״אד ליתן כלל לעניין שום דבר כו׳ כמו שמפרש שם או משום דויתור אסור כו׳ כצ״ל. ונ״ב פירוש מה שדרך לותר ולא להקפיד עליו אפילו הכי אסור במודר הנאה כדאיתא במגילה בפרק קמא:

דף מב עא גמר אמר רב הונא אומר היה ר׳ יוסי כו׳ נ״ב לפי דעתי שאומ׳ זה הוא כמו לרבי ר׳ יוסי ומכללא אתמר וכן יראה מפירו׳ רש״י דשמעתין ודוק. שם להתעטף חייב בציצית כו׳ נ״ב כן בכל נוסחאות וכן באשירי אבל באלפס מדוייק מצאתי כתוב אביו לוקח לו ציצית וכן במרדכי וכן בטור וכן עיקר; שם תורה צוה לנו משה מורשה קהלות יעקב כו׳ נ״ב ובידו׳ מסיים מלמדו שמע בני מוסר אביך מרדכי:

רשי בד״ה הג׳ הא מראגבהיה כו׳ כשהופכו כשהגביה כו׳ כצ״ל: בד״ה דרך כבוד כגון בסודרא שכורך ידיו כו׳ כצ״ל: בד״ה הג׳ כו׳ במצוה שהיה רוצה כו׳ כצ״ל: בד״ה להכשירן לא גרס נ״ב פי׳ וצריך תמיד לא להכשירן ומשום הכי לא גרסינן דהוה פי׳ שהוא מכשיר הראשון ואינו כן אלא ראשון פסול לגמרי וקל׳: בד״ה מלשכה כו׳ הכא שקרוב למזיד הוא כו׳ כצ״ל: בד״ה מקבלת כו׳ קא משמע לא

מידי דלא חזי כצ"ל: בד"ה אוכלין על גופו כו' אלא אם כן יודע לשומרם אבל היודע כו' כצ"ל והר"א והשאר נמחק: בד"ה והיודע לשאל כו' או לאו או אינו יודע כצ"ל: ב"ד"ה חולקין לו כו' אבל לביתן משגרין להם הבקיאים ומכירין בהם ומשיודע לפרוס כפיו ופורס בציבור כו' כצ"ל:

עב גמרא אמר רב הונא והוא שגרול כו' שוחטין עליו את הפסח שנאמר איש לפי אוכלו דבי יודא כו' כצ"ל:

רשי ב"ד"ה בכדי אכילת פרס לבינוני אבל כו' כצ"ל: בד"ה פרס חצי כו' לעירוב ולשון פרוסה כו' כצ"ל:
ב"ד"ה היודע כו' בין רגלי הלויים היו כו' כצ"ל:

הדרן עלך לולב הגזול פרק שלישי

לולב וערבה פרק רביעי

גמרא שם ניצד בשבת יום טוב הראשון נמחק בשבת: שם אמר רבה גזירה כו' כן צריך להיות:

רשי ב"ד"ה ההלל לגמור כל שמונה כן תקנו נביאים כו' כצ"ל:

תוספו' ב"ד"ה וחשמחה כו' רבתיב ושמחת בחגך כך פירש בקונטריס ואם תאמר כו' כצ"ל: ב"אד ראשון דסוכות באחד בשבת כו' נ"ב אף על פי שלעולם חסר ליל מוצאי שבת ואי אפשר שמונת ימי החג בלא שבת אפילו הכי לא מקשי התוספות אלא היכא שחל יום אחר בשבת כו' משום דשאר לילות לא אתרבו להדיא כשלמים רק ליל שמיני דעצרת דילפינן בפרק לקמן מקרא והיית אך שמח לרבות לילי האחרון של חג וקל: ב"אד באחר בשבת דאי אפשר כו': ב"אד דליל מוצאי שביעי לא ישחטו כו' דוחה שבת ועל כן מחני דנשחטו ביום ששי אכיל בשביעי ואין שלמים כו' על קושיא אחרת משמחו כו' כצ"ל: ב"ד"ה טלטול בעלמא כו' ולא נטילתו דוחה את השבת אלא נכנס מערב שבת כו' אלמא כו' כצ"ל:

דף מג ע"א גמר ואת הגזול ביום ואפילו כו' כצ"ל:

רשי ב"ד"ה ויעבירנו כו' כגון אם היה כו' ונמלך להוציאו פטור משום הוצאה אם לא עמד לפוש בנתיים כראמרינן כו' כצ"ל: ב"ד"ה ותני אידך מתניתין היא בסוף פירקין דלעיל כצ"ל: ב"ד"ה ראשון אף כו' אלא ולקחתם ביום ראשון ולא פירש כו' כצ"ל: ב"ד"ה למכשירי לולב כו' את השבת נלמד כו' כצ"ל:
ב"ד"ה סוכה מצותה כל היום ושלא לצאת כדכתיב ומפתח אוהל מועד לא תצאו שבעת ימים ונאמר תשבו יומם ולילה שבעת ימים כצ"ל. ונמחק לא תצאו מן

תמותו ונ"ב נראה לי דשעות דהאי קרא בשמיני כתיב :

תוספו' בד"ה לא ידעינן כו' ובפרק מקום שנהגו דאמר ליה רב ספרא כו' כצ"ל :

ע"ב גמרא כי אתא רבין וכל נחותי נ"ב בספרים מדויקים לא כתיב נחותי ימא אלא נחותי וכן יראה מדברי רש"י : שם רבי אלעזר אומר בלולב רבי שמואל בר נתן אמר רבי חנינא בערבה כו' דהוה אמר אבוך הא דתנן כל היום מקיפין את המזבח פעם אחת ואותו היום כו' כן צריך להיות :

רשי בד"ה האירנא נמי כו' מידי לידחי כו' הל"א : בד"ה לא איקלע כו' שיארע שביעי בשבת כצ"ל : בד"ה ואותו היום כו' המזבח הוא וכמה כו' הל"א : בד"ה בתחילתו ביום טוב ראשון הסד' ואחר כך מתחיל הדבור וערבה בסופו בשביעי : בד"ה הבירו צריך להיות להבירו כו' : בד"ה והביאום כו' ולמזבח ומדקתני כו' כצ"ל והל"א : בד"ה ואלא לידחי כו' יש לו לעשות זכר כו' כצ"ל : בד"ה כאן צריך להיות כיון כו' דידהו לדידהו כו' הל"א :

תוספו' בד"ה שלוחי בית דין כו' בכהנים נמי לא דחי כו' כצ"ל : בד"ה לא איקלע כו' דלא אתי תקעתא בשבת כו' כצ"ל :

דף מד ע"א גמר ומי אמר רבי יוחנן הכי כו' אשתומם נשעה הדא ואמר שבחום כו' כן צריך להיות :

רשי בד"ה דילמא בזקיפה וכהן אחד וזקפה כו' כצ"ל : בד"ה יסוד נביאים כו' זכריה ומלאכי שהיו כו' כצ"ל : בד"ה מנהג כו' ונפקא מינה כו' כן צריך להיות : בד"ה והא אמר רבי יוחנן כו' מחמת מדיון שהרג אדם אחד כדאמרינן כו' אלמא סבירא ליה לרבי יוחנן דלא נשתכחה כו' כצ"ל :

תוספו' בד"ה אמר ליה רבי יוחנן כו' דמעלה דרבנן היא כו' נ"ב אבל מוחר מן התורה ליכנס נמי בין אולם למזבח ואם כן הוא הדין זר שרי מן התורה וקל"ן בדה והא אמר רבי יוחנן כו' דילכון אמרה דילהון כו' כצ"ל : ב"אד דלהון היא משלהם היא נ"ב פירוש ישראל מעצמן נהגו כך מימי הנביאים אחרונים אבל מעולם לא נצטוו על כך כי אינה מן התורה ומן הלכה ודוק :

ע"ב גמרא הדר ואתא ואמר ליה כו' תני תנא קמיה דרב נחמן כצ"ל :

רשי בדה אינה נישלת כו' עמה דמוכח שהיא מצוה כצ"ל : בדה עלה אחד כו' אמרינן לעיל שלשה טפחים כו' כצ"ל : בדה ואנלי זהים כו' ואינן מפקידין לעניים כו' כצ"ל : בדה דמהלך כו' בדרך ישר כאדם זה כצ"ל :

תוספו' בדה כאן במקדש כו' דרבי יוחנן אמר יסוד נביאים כו' נ"ב זהו כפירוש רשי אבל לפירוש רבינו תם על כרחך הכי קאמר כאן במקדש פליגי ר' יוחנן סבר יסוד נביאים דהייוו הלכה למשה מסיני ושכחום וחזרו ויסדום ור' אלעזר סבר מנהג נביאים אבל בגבולין אף רבי יוחנן סבר מנהג נביאים דוק ותשכח

וצריך

וצ"ע: ב"אד ובין בזה יכולין לברך לקרות כו' נ"ב והוא הדין לגמור משעמא
דלעיל וכן פירש הרא"ש רק מהר"ם מרוטנבורג חילק עיין בטור: ב"אד
על כל צרה וצרה שלא תבא עליהן וכשנגאלין אומרין אותו על גאולתן ולכך
נקט כו' כצ"ל ונ"ב פירש רש"י לישנא מעליא נקט כלומר אם חס ושלום תבא
עליהן צרה וכשיושעו ממנו אומרין אותו על גאולתן כגון הנוכה:

דף מה ע"א רשי ב"דה אני והו כו' ושתים אותיות ומהם שם המפורש כו' כצ"ל: ב"אד אלף
דישראל כו' צ"ל אלף דאחריהם: ב"דה מיד תינוקות כו' לולבי הקטנים
מידם בשביעי כצ"ל: ב"דה שמע מינה כו' גוחות כי כו' הל"א: ב"דה עלה
אמה כו' ומלאוהו סיד וקוניא כו' נ"ב פירוש חיתוך אבר: ב"אד ומש
יורדין לרצפה כו' הקרנות ולא גרסינן כו' כצ"ל: ב"אד ומילאוהו חלוקין
אבנים כו' נ"ב פירוש אבנים שלימות וחלקות בלי פגימה: ב"אד מנח להו
דהוי ליה שמנה אמות כו' כצ"ל:

תוספו' ב"דה וכי לייבשן כו' ואמר לו ששעה כו' כצ"ל:

ע"ב גמרא ואמר חזקיה אמר רבי ירמיה כו' שנאמר בלתי ליי' לבדו הכי קאמר ליה אנחנו
מודים כו' כצ"ל: שם רבי לוי אומר כתמר · מה תמר זה אין לו אלא לב אחד
כו' כצ"ל: שם באפיה נפשיה הוא סוכה כו' אמר רב יוסף נקוט כו' כצ"ל:

רשי ב"דה באכילה כו' שלאחר החג הס"ד: ב"דה יותם בן עזיהו צדיק היה ועניו
יותר משאר מלכים וזכה בביזוד כו' כצ"ל · ונ"ב ספרים אחרים: דבור
המתחיל ועד העולם צ"ל ועד סופו: ב"דה ראיתי כו' רואה אני לפי מעשיו
כו' כצ"ל: ב"דה סביב כו' יהיה סחרה ואומר והיו כו' כצ"ל: ב"דה בשעת
פשירתן כו' נ"ב מדברי רש"י יראה שלא כתוב במשנה בשעת פשירתן כו' אלא
מדברי סתמא דתלמודא הוא · והוא מן התוספתא וכן בספרים אחרים אינו
במשנה וכן מוכח מעין יעקב עיין שם: ב"דה רבי לוי אומר כתמר טעמא
כו' כצ"ל:

תוספו' ב"דה סביב כו' והוא הקיף הקנה דנמצאת כו' כצ"ל: ב"דה אחת ללולב כו'
אי אפשר כו' נמחק אי ונ"ב נראה לי טעות: ב"דה אחד זה כו' כל היום
מצותן שיהו כו' כצ"ל:

דף מו ע"א גמר' נכנס לישב בה אומר לישב בסוכה כו' כצ"ל: שם מאי ממעט זמן אימא
ממעט נס נס כל יומא איתיה כל זה נמחק ונ"ב בספרים אחרים אינו וכן נראה
לי כי אין כאן מקומו: שם ואמר רבי זירא ואיתימא כו' כצ"ל:

רשי ב"דה העושה לולב בערב יום טוב כצ"ל: ב"דה כאן בזמן שבית המקדש
קיים מברכין כו' כצ"ל: ב"דה הכי גרסינן כו' דרבי יוחנן אמר לולב שבעה
כצ"ל: ב"דה הרואה נר חנוכה כו' צריך לברך הס"ד ואחר כך מתחיל הדבור

על הראשונה מברך שתים כו׳והר״א. ונ״ב כך הוא נקוד בספרים אחרים אבל יכול להיות גם כן להיות מברך על הראשונה פירוש אותה שראה בראשונה וקל להבין:

תוספ׳ ב״רה העושה סוכה לעצמו כו׳לעשות סוכה לשמו כצ״ל: ב״רה העושה סוכה לעצמו כו׳עליה שמחה כו׳נ״ב ומילה צערא דינוקא וקל: בסיף הדבור דאתי מזמן לומן נ״ב ופסק מהרא״י בתרומת הדשן דדברי רב שרירא ליתא מקמי כל המחברים: ב״רה הרואה נר של חנוכה בו׳שאין העושה מברך נ״ב פירוש ולישב בסוכה אין שייך לעשות אפילו רואה אחד שיושב בסוכה כמו שהבא אין שייך לברך להדליק אלא שעשה נסים ואנו צריכים אנו לעשות ברכה אחרת מה שאין העושה מברך וזה לא יחכן ודוק. וברכה שהחיינו לא קשה מידי אף על פי שהעושה מברך בעשיית סוכה לא קשה כי אין שייך שהחיינו היכא דלא שייך ברכה אחרת ודוק. ועוד העושה נמי יכול לסדר אותה על כוס של קדוש ודוק:

עב גמרא שמוע תשמע ואם לאו כו׳בחדש ואם יפנה כו׳מיד התינוקות שומטים כו׳: ובפלוגתא דרבי יוחנן ורבי שמעון בן לקיש דאתמר הפריש כו׳כצ״ל: שם רב אמר כל אחד ואחר יוצא בו ואוכלו למחר ורבי אסי אמר כל אחד ואחד יוצא בו ואוכלו לאלתר כצ״ל. ונ״ב כן מצאתי לפי גרסת רש״י לאפוקי לפי גירסת התוספות עיין בפרק קמא גבי עיטרה בקרמים:

רשי ב״רה מיד התנוקות כו׳כדתנן תמן מיד כו׳ומכרן ביוקר גדול כו׳כצ״ל: קודם הדבור המתחיל קם רבי וירא צ״ל הדבור קם אבוה דשמואל בשיטתיה דלוי חזר מדבריו ואמר אף בשמיני אסור קם רבי וירא בשיטתיה דשמואל דאמר כו׳כצ״ל: ב״רה ובפלוגתא כו׳היכא עבדינן כו׳כצ״ל:

דף מו עא גמר׳ מיתב הוו יתבי כו׳ואמר רבי לוי בר חמא כו׳כצ״ל:

ב״רה בלוג כו׳בתרתי פליג דקאמר כו׳כצ״ל: ב״רה זה חלוק מיום אתמול שביעי כו׳הר״א: ב״רה הבא כתיב פר והבא כתיב פרים כל כו׳כצ״ל: ב״רה טעונין קרבנות לעצמן אף כו׳הר״א: ב״רה ולינה כו׳צריך ללון לילה שלאחריו כצ״ל:

תוספ׳ ב״רה מיתב בולי עלמא שיטלנו הלולב מכפק כו׳כצ״ל: ב״רה הבא כתיב כו׳והאי בתרא כתיב כמשפטם ואין כו׳כמשפטם לומר לך כו׳כצ״ל: ב״רה לינה ללון לילה כו׳ועצים ולבונה שנאמר כו׳כצ״ל: ב״אד מתחילת הרגל יבשל בו כל הרגל כו׳כצ״ל ונכתב בצדו פירוש ואינה צריכא מריקה ושטיפה משום נותר:

עב גמרא מה כאן כהן אף להלן כהן. ומה להלן בעלים אף כאן בעלים הא כיצד כו׳כצ״ל:

לימא

רשי — ב"דה לימא כו' זמן מסייעא כו' הד"א: ב"דה טעונין כו' ושמחת ושיר כו' הד"א
ב"דה מה כאן כו' דכתיב ולקח הכהן כצ"ל:
ב"דה לינה כו' כדאמרינן בפרק קמא דראש השנה כו' כצ"ל: ב"דה כהן מניח
כו' למעלה מן הכלי פעמים כו' כצ"ל:

דף מח עא גמר — רבי חייא בר רב אמר פוחת בה כו' עלה בכבש ופנה לשמאלו כו' כצ"ל:

רשי — ב"דה לרבות כו' שהוא עיקר שחייב בשמחה כו' כצ"ל: ב"דה אבל מוריד כו'
כדתניא בפרק הישן היו לו כלים כו' כצ"ל: ב"דה אין לו מקום כו' לאכול
שם ביום טוב האחרון כצ"ל: ב"דה סוכה גדולה כו' דהכי אמרן לעיל שרגא
כו' כצ"ל: ב"דה שהיו מושחרין כו' כצ"ל:

תוספו' — בד"ה רגל בפני עצמו כו' את יום שמיני חג העצרת הזה כו' כצ"ל: בא"ד דשמינ'
עצרת קודש ללינה כל זה נמחק: ד"ה שיר צ"ל ושיר והד"א עם הדיבור
שלפניו: בא"ד ולעיל פירשתי שהיו אומרים כו' כצ"ל: ב"דה פוחת בה כו' זה
בארבע והלא כו' כצ"ל: ב"דה וחוזרין כו' אלא היינו טעמא דהכא דחזרתו על
העקב הוי דרך ימין כצ"ל:

עב גמרא — הנהו תרי מיני חד שמיה שמחה אמר ליה שמחה לששון עדיפנא מינך דכתיב
שמחה וששון ליהודים אמר ליה ששון לשמחה אנא עדיפנא מינך דכתי' ששון
ושמחה ישיגו אמר ליה שמחה לששון חד יומא שבקוך ומלו בך מיא דכתיב
ושאבתם מים בששון אמר ליה ששון לשמחה חד יומא שבקוך ושווייך
פרוונקא דכתיב כי בשמחה תצאו כו' כצ"ל: שם דההוא גברא משוינן כו'
כצ"ל: שם מאי קא משמע לן כדתנן כל זה נמחק וצריך להיות תנו רבנן כל
העולים למזבח כו': שם חוץ מן העולה לג' דברים שעולין דרך שמאל וחוזרין
על העקב כו' כצ"ל: שם בשלמא דיין משחיר דמיא אמאי משחיר כו' כצ"ל:
קודם לימא מתניתין כו'. צריך להיות פיסקא ומנוקבים כו': שם שני קסוואות
כו' צריך להיות שני קשוות כו':

רשי — ב"דה שהיין והמים מגולין היינו טעמא דפסולין לגבי מזבח דחיישינן שמא
שתה כו' כצ"ל: והשאר נמחק: ד"ה חד יומא כו' צ"ל קודם דבור פרוונקא כו':
בא"ד חד יומא שבקוך יפקיאוך מן השמים כצ"ל: ב"דה בשמח' תצאו כו' ימשמש
מעברות המים צ"ל ויעבור מעברות המים: ב"דה ומקיפין כו' של כבש
שהיא לשמאלו כו' פניו למזבח ואינו כו' רמי בר יחזקאל עומד על י"ב בקר וכו'
במסכת זבחים כצ"ל ונ"ב בפרק קדשי קדשים דף לח: בד"ה חוץ מן העולה כו'
סביב שיותר כו' כצ"ל:

דף מט עא רשי — בד"ה וכבש נמחק וכבש וצ"ל ויסוד: בד"ה וריבוע שאינו מרובע אם כו'
והכבש הוא פניו של מזבח כו' כצ"ל והד"א: בד"ה מעשה ידי כו' דאית ליה

שכראן

סוכה פרק רביעי

שכראן לית ליה כו׳כצ״ל: בר״ה ושורפין כו׳ ואשם ושורפין כו׳הר״א:

תוספו׳ בר״ה שכל מובח כו׳ ובהדיא פליגי בה תנאי כו׳ נ״ב פירוש היכא דנפגמה סיד המזבח ולא אבנים וכן איתא לשם להדיא בגמרא דדוקא בסיד ר״ה דפליגי עיין שם: ב״אד ויש לומר דהטעם כו׳אי אפשר לשבר בלא פגימה ואין כאן כו׳ כצ״ל: ב״אד בשלו אורים ותומים ושמיר • ונופת צופים נמחק ונופת צופים: ב״אד וכן הא דקאמר רבי שמעון בן גמליאל התם משחרב בית המקדש ניטל טעם הפירות מסתמא בבית שני קאמר שחרב בימיו ובטל השמיר היינו לאחר בית שני כל זה נמחק • ב״אד וכן הא דקאמר ר׳שמעון בן גמליאל אחר במשנה משחרב בית המקדש כו׳חורבן בית שני שחרב בימיו • ועוד תדע כו׳ כן צריך להיות: ב״אד כדכתיב במלואות נ״ב פירוש שיהיו מלאין ושלמים ולא חסרים וקל: ב״אד ואמר שמיר שבו בנה שלמה כו׳ נ״ב פירוש ולא אתי שמיר דשלמה לאבני אפוד כמו שמוקי רבי נחמיה וקל:

עב גמרא כי קדש הוא כמאן כו׳כצ״ל:

רשי בר״ה אתיא קדש כו׳הוצאתו ושריפתו כו׳ נ״ב ומכל מקום המקשן לא פריך על הוצאה מאי משמע דלא צריך קרא אלא מסברא נוכל לומר דסבירא ליה לתנ׳ אף בלא קרא וקל: בר״ה א״ר כו׳ אין מועילין רבנן כו׳ הר״א: בר״ה פוקקין כו׳ היין עליו בגרון מלא ושבע כצ״ל: בר״ה שכר לשון שכרורית ושמחה ונסיכה • נ״ב מר״ שפירש ר״שי כך לפי שאינו נופל על המזבח לשון שביעה ושכרות וקל: בר״ה הוצאת המת כו׳ דעבדי כן וכן מפרש כו׳ כצ״ל: בר״ה דברי שדרכן כו׳ויודעין היציאה משל מי והיינו כו׳ כצ״ל:

דף נ עא גמרא וגזירה שמא יאמרו כו׳כן צריך להיות וכן אחר כך:

רשי בר״ה חזקיה אמר כו׳וקא חזי דמנסבי להו שמע מינה כו׳כצ״ל:

תוספו׳ בר״ה אי מייתי כו׳ואם תאמר כיון שנתמלא שלא בזמנה איך יפסל בלינה דכלי שרת כו׳ כצ״ל והשאר נמחק: ב״אד ומפסלו בלילה סוף סוף מאחר כו׳ ימים רבים אין בכך כלום כו׳ובגדי כהונה במלוי ואם תאמר והלא צלוחית כו׳כצ״ל ואחר כך ואם תאמר אם כן היאך היו ממלאין כו׳ נמחק ואם תאמר: ב״אד לפסול בלינה וביוצא כו׳ נ״ב פי׳לשון הגמרא מקדש לפסיל ותו לא מידי וקל: ב״אד ובסוף פרק מזבח מפרש בקונטרים אבל מקדשין ליפסל אם יצא כו׳ דמדכהונה לא בעיא כו׳ יש לו מתירין משקרבו מתירין אין לו מתירין כו׳ כצ״ל: בר״ה חזקיה אמר כו׳ חזקיה אמר קדשו ארבעים כו׳ נ״ב פירוש בסתמא פליגי שלא אמר ליקדשו מ׳ מתוך שמונים דבוה כולי עלמא מודו דקדשו וכן אי אמר לא יקדשו ארבעים אלא שמונים כולי עלמא סבירה להו דלא קדשי כן איתא לשם בגמרא עיין שם: ב״אד וכי מהדר ליה לקומץ

לדוכתיה ליקדש ולפסל כו' נ"ב פירוש לכלי ראשון וק"ל: ב"אר אבל מחך קשה שאין שיעור למים ואפילו הכי אין מקדשין כו' כצ"ל. ונ"ב ואם כן ראוי כל המים להתקדש מדעת וק"ל:

הדרן עלך פרק לולב וערבה

החליל פרק חמישי

עב גמרא לא משתבש דבתיב ושאבתם כו' אמינא דבהכי פליגי כו' ומאן דפסיל סבר אין דנין כו' כצ"ל:

השתי בר"ה בשיר של קרבן כו' בשעת ניסוך המים כו'. נמחק המים ונ"ב טעות הוא כי היה לא ניסוך המים אלא בחג: ב"אר ובאותו חליל כו' כן צריך להיות: בר"ה בפה הלוים כו' גדול יי' ומהלל מאר כו' אינו דומה שאין כלי שיר המצוה ולקמן כו' כצ"ל: בר"ה אבל שיר כו' כדקתני במתני' כצ"ל: בר"ה מאן דמכשר כו' כלי שרת ואביב כו' כצ"ל: בר"ה עיקר כו' כלי שרת ולא כו' הר"א: בר"ה אין דנין כו' שצפהו המלך והב כו' קולו ערב ומאן דמכשר כו' הר"א וכצ"ל: בר"ה מיעט של חרס דע"כ מיעוטא למיעוטא אתא כו' כצ"ל:

תוספ' בר"ה וחר תני כו' וכן בפרק משילין כצ"ל: בר"ה ורבנן סברי כו' ורב יוסף דהכא איתותב מברייתא כו' נ"ב פירוש ולמה לא איתותב ממת ני' וק"ל: ב"אר מודה דשבות צריכה התירו כו' כצ"ל ונ"ב פירוש שבות שיש בו צורך התירו חכמים: ב"אר דרבנן לא גזור במקדש ובמלוי המי' כו' נ"ב פירוש אפי' תאמר שהוא נמי מדרבנן מכל מקום לא גרע מאחר שיש לו אסמכתא מקרא:

יד נא גמרא בית צפוריא מעמעום היו כצ"ל וכן בר"שי שם אפילו עבדים נמי אי כו' כצ"ל: שם מאי טעמא דמאן דאמר עיקר שירה בכלי כו' נ"ב פירוש דבהכרח תנאי פליגי כו' דלעיל דייק דכולי עלמא עיקר שירה בפה ורבי ירמיה מוקי פלוגתא דר' יוסי בר יודא וחכמים בשיר של שואבה אבל של קרבן דברי הכל עבודה היא אלמא דשירה בכלי ודוק:

דשי בר"ה עברי כהנים היו משנה במסכת ערבין היא על אוחזי כלי שיר כו' כן צריך להיות: בר"ה נימא תהוי תיובתא דרבי יוסף נמי בהא כו' כצ"ל: בר"ה למחצצרים כו' כלים וחצוצרות לאו כו' כצ"ל:

עב גמר אפיק שפה ועייל שפה כי היכי דליקבל סידא כו' נ"ב נ"ל הכי פירושו כדי שיקבל הסיד ואחר כך רצה למישעי הסיד בדהבא. ומשום הכי גרסינן בריש ב"ב סבר למסריה בדהבא והרבנן אמרי ליה שבקי' פירוש שלא ישעיהו בסיד

ואפשר שכך היה נמי יפה יותר באחד נכנס ויוצא שדומה לאדותא דימא
ודוק: שם כנגד שבעים ואחד זקנים כל אחת ואחת כו׳ כצ״ל: שם
אמר ההוא גברא הוא דשער נפשיה למיתי ספינתא בעשרה יומי ודלי זיקא
כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה שעליהן הלוים עומדין בכלי שיר לשמחת כו׳ כן צריך להיות: בד״ה
עד שמגיעים כו׳ וכשהיו נכנסין למקדש כו׳ כצ״ל: בד״ה הפכו פניהם כו׳ דבר
זה הסד: בד״ה מרמירא שייש צבוע. כו׳ צ״ל שיש א שייש צבוע.
דבור המתחיל שישא שייש לבן צ״ל ומרמרא שייש לבן: בד״ה דיופלוסטין כו׳
דתענית סטון לשון כו׳ כצ״ל: בד״ה ככרי זהב נ״ב לאפוקי דינרי בספרים
אחרים: בד״ה הכי צ״ל היכי:

תוספו׳ בד״ה והיו בה כו׳ דתנן בפרק קמא כו׳ כצ״ל: באד שאות׳ קחרדא היתה כו׳ נ״ב
פירוש אחת היתירה על שבעים ו״קל: באד היתה למופלא שבבית
דין נ״ב דומיא דמשה רבינו עליו השלו׳ התם וק״ל: בד״ה וכיון שהגיע כו׳ ורב
כהן צדק כו׳ כצ״ל:

דף נב גמרא מתגבר עליו בכל יום שנאמר כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה שעסוקי׳ כו׳ תורה כו׳ כאן כו׳ הד״א: בד״ה של בוכיא עכביש שקורין אירני׳
נ״ב שפ״ין בלשון אשכנז: בד״ה נקדים כו׳ קודם היום השכמה כו׳ כצ״ל:
בד״ה כי הוו כו׳ וכן והגיעו לפרשת כו׳ וזו לכאן כצ״ל: בד״ה באטבח כו׳ נ״ב
באטבח אלפא ביתא הוא אט״ בח ג״ז ד״ו הרי עשיריות. יץ כ״ף ל״ע מ״ס הרי מאות.
ק״ת ר״ש הרי חמש מאות. נשאר הן שלא היה להא בן זוג בעשיריות ולא
ל״נון במאות. לפי סדר האותיות וחברם יחד נמצא כו׳. עד כאן
הגירסא בר״שי בספרי׳ מדויקים. וכן הביאו בפירוש עין יעקב ופירוש זה שנכת׳
בספרים שלנו הוא פירוש הערוך ולא של ר״שי והוא מונה אותיות הכפולים
אחר קר״ש ת״ ך׳ ס׳ ן׳ ף׳ ץ׳ פירוש ואז יהיה הך׳ פשוטה ה׳ מאות ומ׳ סתומה ו׳
מאות והנ״ון פשוטה ז׳ מאות וממילא פה׳ פשוטה ח׳ מאות והצ׳ פשוטה ט׳ מאו׳
אם כן ק״ץ הוא אף וכן ר״ף ש״ן תם וקל להבין. רק הך׳ פשוטה נשארת בלי חיבור
אבל קשה לי לפי׳ הערוך שלא מצינו בכל אותיות שאר אלפ״א ביתא שישמשו
בו אותיות כפולות אם לא באלפ״א ביתא האמיתית. ועוד קשה למה ה׳ אחרונה
של סהדה מתחלפת במקום נ״ון פשוטה מאחר ש״שין מתחלפת בנ״ון פשוטה
וקל. ועוד קשה הך׳ פשוטה נשארת בלי חבור כלל לא באותיות ממש ולא בין
אותיות כפולות ודוק. אבל לפירוש רשי שאינו חושב האלפא ביתא עם
הכפולים כדרך כל אלפא ביתא הנאצלים אם כן לא קשה מידי וכן נראה לי
עיקר:

קראו

עב גמרא קראו הלך ולבסוף כו׳ ואלו הן כשדים וישמעאלים גלות ויצר הרע כו׳ כצ״ל:
ונ״ב גלות שייך אחר ישמעאלים וכן מצאתי בספרים מדויקים: שם תנא
והן משובחים יותר כו׳ כצ״ל: בפיסקא מבלאי מב נסי בהנים. נמחק וצ״ל
ולא היה חצר בירושלם כו׳:

רשי בד״ה חילך כו׳ צ״ל הלך עובר דרך עליו כו׳: בד״ה ואשר הרעותי רישא דקרא
אוספה כו׳ ואשר הרעותי אני בראתי את יצר הרע המחטיאן כו׳ כצ״ל: בד״ה
חרשים כו׳ להשתלח וכהן צדק הוא שם בן נח ונקרא חרש ויחוק חרש אר־
צורף כו׳ ובבראשית רבה כו׳ כצ״ל והל״א: בד״ה ויבאו כו׳ ויבאו אלר־
החרשים להחריד כו׳ כצ״ל: בד״ה נבש ומרובע כו׳ דשתים ושלשים כו׳
כן צריך להיות:

תוספ׳ בד״ה אם ברזל הוא כו׳ קשה בפרק אחד כו׳ שבת בפרשת אמור כו׳ מר־ סלע
מתחלק כו׳ כצ״ל: בד״ה משביעו כו׳ ויקם דוד מעל כו׳ כצ״ל: בד״ה
שעליהם כו׳ כך פירש בקונטרים ובמסכת מדות כו׳ כצ״ל:

דף נג עא גמרא אם תבא אל ביתי כו׳ נ״ב זהו אומר בשמו של הקב״ה וקל: שם אמר ליה
על דאטפת כו׳ סופרים דשלמה הוו יומא כו׳ כצ״ל: שם שדרינהו למחווא
דלוז כו׳ נ״ב נראה לי דשלמה סבר מסתמא עדיין לא הגיע השעה למיתתם האי
לאו הכי כבר קשלינהו אלא יש זמן מעט לקצם ומשום הכי מצער עצמו עליהם
כי תאב להם ומשום הכי רצה למהר שיביאו השדים אותם בתוך העיר ודוק:
שם דהוה קבהה אמר ליה אמאי בריחת כו׳ כצ״ל: שם הואיל ואדברתן
הכי כו׳ קפא תהומא ובעא למשטפא כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה הכי גרסינן כו׳ תבא לביתי כו׳ ונראה לי כו׳ כצ״ל: בד״ה וזו קידה כו׳
בלבד מי שיודע כו׳ הל״א: בד״ה איטלע נעשה חיגר לפי כשזוקף גופו כו׳
נ״ב מבואר בלשון יפה בפרק הקורא עומד דף ל״ב: בד״ה הא והא גרמא
ליה נכתב בצדו ופירש הראב״ד הא בדיעבד דאחוי הקידה ואיטלע להא
דהטיח דברים כלפי מעלה תוספות פרק כיצד סדר תעניות:

תוספ׳ בד״ה אם אני כו׳ דפריך ולקלוסין הוא צריך כו׳ כצ״ל:

עב גמרא אמר ליה שרי כתיב כו׳ ואנו ליה משתחוים ועינינו ליה מיחלות כו׳ כצ״ל:
שם מאי טעמא דרבי יהודה אמר קרא ותקעתם תרועה אלמא תרוער־ היינו
תקיעה ורבנן ההוא לפשוטה כו׳ כצ״ל. ונמחק השאר. ונ״ב אף שמצאתי
כך בפרק אין נערבין מכל מקום נראה לי דלא גרסינן לפי מר־ שפירש רש״י
וגרס אלמא תרועה היינו תקיעה וקל. אבל איך קרא גם כן דריש לפשוטה
לפניה ולאחריה כי משנית לא ילפינן מידי ודוק: שם ורבי יהודה לפניר־
ולאחריה מנא ליה נפקא ליה משנית. כל זה נמחק ונ״ב בספרים אחרים אמנם

וכן בפרק אין נערכין וכן נראה לי: שם כמאן כרבי יהודא כרבי יהודא
פשיטא כו׳ כצ״ל:

רשי

ב״ה אהספא כו׳ ואינו צף כדי שירד וינוח כו׳ כצ״ל: ב״ה סולמי דפרת
כו׳ על הר כיוצא בו כו׳ כצ״ל: ב״ה ממשמע שנאמר כו׳ היכל יי׳ שהיו
עומדים פתח היכל יי׳ כעשרים וחמשה איש אחוריהם אל היכל יי׳ וגומ׳ ולא הוה
ליה כו׳ כצ״ל: דבור המתחיל ליה אנו צ״ל אנו ליה: ב״ה תשע לתמיר
כו׳ על כל פרק תקיעה ועל כל תקיעה היתה השתחויה ובכולן יהיה תרועה
באמצע כו׳ כצ״ל בסוף מתניתין מוגה דבור המתחיל ושלשה לגבי מזבח
כשזוקפין את הערבה כדתנן בפרק לולב וערבה לעיל וזוקפין את הערבה
בצדי המזבח ותקעו והריעו ותקעו:

תוספו׳

ב״ה קרא גבר כו׳ שמקרות הגבר הולכין כו׳ נ״ב פירוש כעלות השחר עיין
בפירוש המשניות בפרק קמא דיומא: ב״אד אי מקרות הגבר ועד צפרא.
כ״ב פירוש האיר המזרח דהיינו עלות השמש ועיין בהלכות ביאת המקדש
פרק ה׳: ב״אד פסלא בלינה או לא נ״ב פירוש אם נפסל האדם באותה
נטילה לעניין שצריך עוד ליטול פעם שנית בהאיר המזרח וקל: ב״אד ואפי׳
סלקן הכיור נ״ב פירוש מן הבור: ב״אד קרות הגבר והדר משקע ליה כו׳
כצ״ל: ב״אד והיה מאיר היום כו׳ נ״ב פירוש האיר המזרח דלעיל: ב״ה
רבי יודא כו׳ ורבי יודא לא חשיב לה כו׳ נ״ב פירוש מאחר שרבי יהודא אמר
המוסיף לא יוסיף על י״ו ואם כן על כרחך האי שלשה דלהבטיל העם חשיב
ליה ר״י כאחת ואי הוו כולהו ג׳ תקיעות למה חשב ליה כאחת הלא ר״י דווקא
תקיעה ותרועה ותקיעה חשיב ליה כאחת ודוק:

דף נד גמר

ולאפוקי מדרבי יוחנן כו׳ כצ״ל: שם קא סלקא דעתא האומר למעלה
עשירית נמחק קא סלקא דעתא: שם ועוד אי נמי בהדדי כו׳ כצ״ל וכן ברש״י:

רשי

ב״ה ולא כלום כו׳ דאפילו הפסקה מועטת ליתא כצ״ל והס״ד. ואחר כך
מתחיל הדבור אינו אומר על גבי המזבח שהיו תוקעין לגבי מזבח כצ״ל:
ב״ה הכי גרסינן לגבי מזבח כו׳ הלכך למזבח למה לי תקיעה כו׳ נמחק למזבח
וצ״ל לערבה: ב״ה שאין תוקעין כו׳ ולדוכנם לא דחו כו׳ כצ״ל: ב״ה
דהא שמעינן כו׳ המזבח כדקאמר לחו ואזיל כצ״ל: ב״ה דרבי אליעזר צ״ל
כדרבי אליעזר כו׳: ב״ה ערב הפסח כו׳ מימיהן היינו לא גמרו כו׳ אבל
מיהו אין כו׳ כצ״ל:

תוספו׳

ב״ה מאן דאמר כו׳ קא משמע לן רוקא לרבי יודא קאמר ויב כהנא כצ״ל:
ב״אד ולעניין מילי טובא כו׳ נ״ב פירוש הוה נפקותא אף לרבנן: ב״אד
במגילה ובקריאת שמע ובתפלה כצ״ל: ב״ה שייר ערב פסח כו׳ ואף על

סוכה פרק שני

פי שלא שלשו מימיהן היינו לא גמרו פעם שלישית אבל מיהו אין כו׳ של תמיד ודברו חלוים כו׳ הלוים קוראי׳ וכן איתא בתוספות בו׳ כצ״ל :

ע״ב גמרא מפני שהיו עמה מועטין . והא אמר׳ רישא דלא כרבי יודא כו׳ ואלא מאי שייר כו׳ כי הוינא בבבל הו״א אמרינן הא דתניא יום הכפורים כו׳ אי איתא לימא דראש חדש ולימא דשב ת אמר רב ספרא בו׳ ולמטה במזרח ושל מוספין כו׳ ולמטה במערב ושל ראש חודש כו׳ כצ״ל :

רשי׳ ב״ה מפני שעמה כו׳ ולא היה שחיטת פסחיהן מארכת בכדי כו׳ כצ״ל : ב״ה ולא מוסיפין על ארבעים ושמונה כו׳ כצ״ל : ב״ה דאי ללי כו׳ שלישית הרי חמשין וה״א כצ״ל : ב״ה ומנין כו׳ דמתניתין הסד : ב״ה מידחי בו׳ ראש השנה בשבת הסד : ב״ה מאי טעמא כו׳ בחד בשבא כו׳ הו״א : ב״ה לא היו כו׳ כיוצא בו לענין כל איסור מלאכה והוה אמרינן בו׳ כצ״ל וחו״א: ב״ה אלא בי׳ בין קביעת שנה זו לקביעת כו׳ כצ״ל :

תוספו׳ ב״ה אי משום כו׳ תימא וכי יעמידנה כרבי יודא כו׳ נ״ב וקצת נראה לי לישב דמשום הכי השיב לו התרצן ואלא מאי שייר ודוק : ב״אד וכן בבבא קמא בסוף פרק קמא ובכתיבות סוף פרק אלו נערות אי משום כו׳ כצ״ל : ב״סוף הדבור מאי שייר דהאי שייר וכהאי גוונא איכא למימר בנזיר בפרק ג׳ מיני׳ : ב״ה אלא ארבעה ימים כו׳ שיש עדיין שמונה שעות ותת״ע חלקים כו׳ נ״ב פיר׳ לפי שהקביעות ר׳ תת״ע . וק״ל : ב״ה דתניא אברי תמיד כו׳ ואין גירסת הספרים שלפנינו נכונה כצ״ל :

דף נה גמרא בשם שתוקעין על ראש חודש בפני עצמו ועל שבת בפני עצמו כך יהו כו׳ כצ״ל : שם ואם חל שבת להיות באחד מהם . נמחק להיות : שם ר״יוכא עבדין אביי אמר כו׳ כצ״ל :

רשי׳ ב״ה ולרשע אמר וכו׳ למה לך לבא כו׳ ובח תודה יכבדנני ושם דרך אראנו וגומר כצ״ל : ב״ה מי יקום כו׳ שרעפי בקרבי כו׳ מלבא להשתעשע כו׳ כצ״ל: ב״ה הסירותי כו׳ אבחנך על מי מריבה כו׳ כצ״ל : ב״ה ימוטו כל כו׳ יתהלכו זו מיתות כדתנן כו׳ כצ״ל : ב״ה ואם חל שבת באחד מהן כו׳ כצ״ל : ב״ה חומה בי כו׳ הסירותי לבינו בוער״י כו׳ כצ״ל : ב״ה אמבוה דספרי כו׳ רגילי׳ להלך במבוי של מלמדי תנוקות כו׳ כצ״ל : ב״ה אמר רבינא כו׳ ואומרים השיר לאחר שקרבו כו׳ כצ״ל : ב״ה שמרבה בו׳ ומתשע כינורות כו׳ כצ״ל : ב״ה אתקין כו׳ ייקראו מה שירצו כו׳ כצ״ל :

תוספו׳ ב״ה אתקין אמימר כו׳ של חג ואם מתחיל הא׳ כו׳ כצ״ל : ב״אד לפיכך ראוי להנהיג שכל ר״ארבעה כו׳ נ״ב ואנו נוהגים כרשי׳ ובהושענא רבה״ משנין הסדר :

סוכה פרק שלישי

עב גמרא היו שם י"ג פרים כו'כצ"ל:

ב"ה יום הראשון כו'שני כבשי'כל אחת מהם כו'כצ"ל: ב"ה ארבע מקריבי'

רשי שנים שנים דהוו להו שמונה כצ"ל: ב"ה בשמיני כו'שקרבו לפי סדר כו'

כצ"ל: ב"ה אמרו משמר שהיו כו'יהוייריב ראשון כו'כצ"ל. וכן אחר כך:

ב"ה שאהנה ממך אין לי הנייה וקורת רוח כו'כצ"ל: ב"ה באמורי רגלים

העולות ובחזה כו'כצ"ל: ב"ה ובחילוק לחם הפנים כו'ומסדרין לחם אחר

תחתיו כדכתיב כו'כצ"ל:

תוספו' ב"ה ובחילוק לחם כו'ומשמע דלאכילה רביה רחמנא כו'והיינו לחם הפנים

כו'כצ"ל:

דף נו גמרא אכילה ומאי אכילה אילימא כו'דתנו רבנן דברים שבין כו'חל יום אחד והפסיק

בנתיים כו'יום טוב אחרון לאחריה יום טוב ראשון כו'כצ"ל:

רשי ב"ה חלק אכילה שוה בכולן כחילוק עבודה כו'כצ"ל והל"א: ב"ה סוכה

כו'סוכה וזמן ואמר רב כו'כצ"ל: ב"ה אי לאו כו'זמן כגון הולכי דרכים כו'

כצ"ל: ב"ה קייץ כו'הקטרת תמיד כו'כל השנויין בתלמוד כו'כצ"ל:

תוספו' ב"ה עד כאן כו'אלא לפי דבריו בדין כו'ב פירוש לפי שפסקינן בריש אלו

דברים דהלכה כבית הילל ומשום הכי צריך לישב לפי דינא דבית הילל אף

שלא יהא לפי טעמו:

עב גמר ובמוספין חולקין לא קא מיירי כו'נמחק מיירי ומוגה תני וכן אחר כך: שם

תנו רבנן הנכנסין חולקין בצפון כל זה נמחק: בסוף המסכתא אמר אביי

אין אוי לרשע אוי לשכינו טוב לצדיק טוב לשכינו שנאמר אמרו לצדיק כי

טוב כי פרי מעלליהם יאכלו כן הוא בסא:

רשי ב"ה דל בדל כו'דל דגליה וכדגרסינן בריש כו'לא ימתין לשבת חבאה כצ"ל:

ב"ה אוי לרשע כו'נגע באבן שבמקצוע כו'כצ"ל:

תוספו' ב"ה בוצינא טבא מקרא משל הדיוט כו'ובלבד שתהא זו נוטה לצד זו וזו נוטה

לצד זו ונוטה שער שורה כו'כצ"ל:

הדרן עלך פרק החליל וסליקא לך מסכת סוכה.
השם יציל את כל ישראל מצרה וצוקה.

פרק ראשון

דף ב ע"א גמרא מסלק את הטבלא כולה ומנערה כו' כן צריך להיות:

רשי' בדבור המתחיל לא תאכל בו ביום ובגמרא כו' כן צריך להיות: בדבור המתחיל לית להו כו' דאמרינן בפרק במה מדליקין כו' כן צריך להיות: בדבור המתחיל אלא מסלק כו' כלי עליה ומנערה כן צריך להיות:

תוספ' בדבור המתחיל ביצה שנולדה כו' אלא שאין רצוני לקבל הימנו כו' נכתב בצדו לפי שהיה שונא את הגוי רשי' לקמן: בדה קא סלקא דעתין כו' היה בעולם רק שנשבר כו' כן צריך להיות: באותו דבור ואפילו רבי שמעון מודה כו' נכתב בצדו ומכל מקום דבנחמן סבר דבהאי גולד נמי פליג רבי שמעון ודוקא מיא בעיבא שהוא גולד גמור מורה דבי שמעון זקל להבין: אבל במסקנא דעירובין פרק מי שהוציאוהו מסיק דלא אמרינן מיבלע בליעי אלא מינד ניידי דשרי: בדבור המתחיל מגביהין כו' בסיפא שיער של אפונין דשל עדשים מפני שהן כו' כן צריך להיות: בדבור המתחיל וביה"ל אומרים מסלק את הטבלא כו' דהא לא שכח הואיל כו' כן צריך להיות:

עב גמרא להודיעך כחן דבית הלל וכי תימא כח דהיתרא כו' כן צריך להיות:

רשי' בדבור המתחיל דתנן כו' לבניין ולא מן כו' וכיון דאתקצאי כו' דבית הלל כדבי יודא כו' כן צריך להיות דהבל דבור אחד: בדבור המתחיל לטעמיה דאמר רבה בפסחים בפרק אלו עוברין ויליף מהכא כו' כן צריך להיות: ונכתב בצדו אבל אין המסקנא כן עיין שם והתוספות הקשו נמי עליו בפרק בכל מערבין וכתבו ולא נהירא: בדבור המתחיל מי גזרינן כו' למיגזר היכרא משום אסורא הוא סוף דבור ואחר כך מתחיל הדבור והתניא כו' ואם תאמר כו' דהשתא איבא למיגזר כו' יעשו גזירה לגזירה כן צריך להיות והוא סוף דבור:

תוספ׳ בדבור המתחיל גבי שבת כו׳והא הוי סתם ואחר כך מחלוקת דהא פליג רבי יהודא במתניתין ואמר אם לא נתנבלה בערב שבת אסור ואין הלכה כו׳ כן צריך להיות: בדבור המתחיל מוקי לבית הלל כו׳ דמאי אולמיה דהאי סתמא כו׳ נכתב בצדו פירו׳ ששנה רבי במתניתין דבית שמאי סברי מגביהין מעל השלחן כו׳ובית הלל אמרי מסלק את השבלא והא בעי להחליף׳ולדחותה מחמת האי סתמא ודוק: בדבור המתחיל והיה ביום הששי וגומר כו׳ואפי׳ לדידן ניחא כו׳נכתב בצדו פירוש שאין לנו בזמן הזה אורחים שיבואו ביום טוב כמו שהיה בימיהם:

דף ג עא גמרא כי קושיא כרבה נמי בז׳מוחלפת השיטה ומרקא מדמי להו כו׳כן צריך להיות:

רשי׳ בדבור המתחיל כי קושיין כו׳בתרוייהו הוא סוף דבור: בדבור המתחיל לאפוקי כו׳הילכך אין נשירת כו׳כן צריך להיות: בדבור המתחיל אם לאוכלין כו׳כל לאוכלין אמרינן בדבר כו׳ כן צריך להיות: בדבור המתחיל מתנה ארם כו׳הוו שתי קדושות כו׳כן צריך להיות: בדבור המתחיל ומרקא מדמי רבי יוחנן כו׳כן צריך להיות:

תוספ׳ בדבור המתחיל גזירת שמא כו׳עוד יש לומר דלא שייך מוכן לעורבים כו׳ נכתב בצדו פירוש לא אמרינן האי טעמא דמוכן לעורבים הוי מוכן לאדם אא איירי בפירות שרגילין להשיר והוא יושב ומצפה אף שלישנא קצר דחוק מכל מקום כן נראה לי עיקר וכן איתא בסמ״ג: באותו דבור מליה שצלאה גויה מעצמה בשבת כו׳כן צריך להיות: באותו דבור מפני שמרגילו לשבת הבאה ויש לומר דוקא כו׳נכתב בצדו נראה לי ועוד יש לומר אבל בסמ״ג מערב השני תירוצים יחד ועיין שם: באותו דבור המצור אותן מלאכות שמשימור כו׳כן צריך להיות: בדבור המתחיל רבי יוחנן גופיה פסק בפרק חבית דהלכה כרבי יודא בשאר פירות כו׳כן צריך להיות והשאר נמחק:

עב גמרא וחליפי תרדין כו׳נכתב בצדו פירש רבי שמשון בשם הערוך צלעות תרדין והרמב״ם פירש מה שמחליפות ועומחות עיין שם: שם וקולסי כרוב כו׳ כן צריך להיות ונכתב בצדו והרמב״ם פירש קולסי כרוב עיקר הכרוב רצה לומר הגדל מהן. שם דתני ליטרא קציעות כו׳ר׳אליעזר אומר רואין כו׳כצל:

רשי׳ בדבור המתחיל לכסות כו׳צלוחית הוא סוף דבור: בדבור המתחיל וספקא כו׳סלקא דעתך כו׳כן צריך להיו׳: בדבור המתחיל הניחא למאן דאמר לקמן הוא סוף דבור ואח׳כך אותה במניין גם כן סוף דבור: בדבור המתחיל יעלה באחת כו׳יעלה אחד מהן וידלק כו׳נכתב בצדו בכאן כבודו הגדול במקומו מונח אבל לא דק כי משנה שלימה בפרק שני דערלה שאין צריך להרים

להרים המדומע אלא בתרומ׳ משום גזל השבט ולא בערלה וכלאי הכרם ובריש
פ״ג דערלה פירש הר״מבם יעלה באחד ומאתים עניינו כשיערבו אותו במאתים
שיהיה הכל מותר כו׳: בדבור המתחיל קולחי צריך להיות קולסי קלחי כרוב
גדלין כו׳: בדבור המתחיל הניחא כו׳ דלעיל דקתני כו׳ כן צריך להיות:

תוספו׳ בדבור המתחיל אבל כופה כו׳ אינו אלא דווק׳ בשאינו צריך לגופו או למקומו
אבל לצורך גופו או לצורך מקומו שרי אם התחיל לטלטלו בו׳ כן צריך להיו׳:
בד״ה ואחרות באחרות כו׳. ובהתערובת דקא מתמה אשמואל דאסר
ספק ספיקא באסורי הנאה מברייתא דמתרת ולא אשכח דקאי כשמואל אלא
ר״י אמאי לא פשט כו׳ כן צריך להיות: באותו דבור כדפ״רת נתערבה באלף
אאסור עצמו קאי כו׳ כן צריך להיות ונ״ב אבל הס״ת כתב בשם ר״י דנתערבה
אפילו באלף קאי אספיקא ואפילו הכי אין זה ספק ספיקא שספ׳ הראשון חשוב׳
כוודאי ולא מקרי ספק ספיקא אלא ששתי הספיקו׳ בגוף אחד כגון ספק תחתיו
ספק אונס כו׳ או שתי תערובות וכן הביאו הסמ״ג עיין שם. באותו דבור
ומאי אולמיה דהך ברייתא דהכא מהאי ברייתא דהתם כו׳ באחרו׳ ורבינו יצח׳
בר ברוך אומר דגרס ליה כו׳. בתוך רובא וכו׳ אבל הכא כו׳ כן צריך
להיות:

רף ד עא רשי בדבור המתחיל רבי יהושע כו׳ בדרבנן אבל דרסה כו׳ הכל דבור אחד:
בדבור המתחיל ביצה כו׳ ביום טוב הוא סוף דבר: בדבור המתחיל ואמה
אסורה דשמעינן כו׳ הכנה בעי כן צריך להיות והוא סוף דבור: גוזמא כו׳
ובעומדת לאכילה כו׳ את האב וגם את האם כן צריך להיות ונכת׳ בצידו ספרי׳
אחריש את הבן: בדבור המתחיל גוזמא כו׳ טופיינא גוזמא כו׳ הכל דבור
אחד: בדבור המתחיל מאי דעתיך כו׳ למחר אם היה יום טוב כו׳ כן צריך
להיות: בדבור המתחיל מיומא טבא כו׳ משום שכרות דרב כו׳ הד״א:

תוספו׳ בדבור המתחיל נימא קסבר כו׳. נויי סוכה אסורין עד מוצאי יום טוב האחרון
של חג כו׳ כן צריך להיות ונכתב בצדו אין זה בסוכה כי אם שהתו׳ פירשו
כן לדידן ואדרבא בפרק לולב וערבה מסיק להדיא רבי יוחנן אתרוג
בז׳ אסור בשמיני מותר סוכה אפי׳ בשמיני אסור ומפרש טעמ׳ דאו מתרמי ליה
סעודה כו׳. באותו דבור דשמא יום שמיני הוא כו׳ נכתב בצדו פי׳ לדידן
דמחזקינן שמיני בשביעי משום ספק כדפרי׳ ודוק:

עב רשי בדבור המתחיל הא אמר רבא לקמן כן צריך להיות והוא סוף דבור: בדבור
המתחיל הלכתא כו׳ משבת ליום טוב כו׳ כן צריך להיות: בדבור המתחיל
ומאי טעמא כו׳ גומעין בן ולא שרי ליה עד למחר כו׳ כן צריך להיות: בדבור
המתחיל והא קא כו׳ מזוית לזוית הוא סוף דבור: בדבו׳ המתחיל והא קמבטל

ביצה פרק ראשון

בו׳ הני מילי היכא דאערב כו׳ כן צריך להיות:

תוספ׳ בדבור המתחיל ותנן בו׳ דשפיר מבטלינן לכתחילה כו׳ לעיל גבי עגול דהוי כו׳ כן צריך להיות: באותו דבור ואמאי לא הוסיף עליהן עוד מאה כו׳ נכתב בצדו פירש אפילו למאן דאמר דהתם דסבירה ליה כל איסורין שבתורה במאה. בסוף ד״ה דבור וליכא אלא איסור דרבנן כו׳ נכתב בצדו פי׳ אפי׳ לריש לקיש דסבר חצי שיעור מותר מן התורה עיין שם:

רק״ע רשי׳ בדבור המתחיל עד המנחה כו׳ ולא מספק שהרי ודאי כו׳ ומצותן היה לעשותן כו׳ כן צריך להיות: בדבור המתחיל כר״ם רבינו כו׳ לכל צד שלא יפרוהו כו׳ כן צריך להיות:

תוספ׳ בדבור המתחיל ונתקלקלו הלוים כו׳ כל כך לבא והקשה״ר רבי פרץ כו׳ קרב לאחריה ותירץ כו׳ שאני מידי דהוה אמחוסר כפורים בערב פסח כו׳ כן צריך להיות: באותו דבור ואחר כך יביאו את התמיד ושאר קרבנות כו׳ נכתב בצדו פי׳ שאר מוספין דהיינו עוד ששה כבשים ופרים שנים ואיל כולהין עולה ועוד שעיר לחטאת הכל משום מוסף ראש חודש ואחר כך ז׳ כבשי׳ ופר ואיל ושעיר משום ראש השנה ואחר כך ד״ה תמיד: באותו דבור ואכרו שיר של חול עם תמיד כו׳ נכתב בצדו ולפי זה לא היה הקלקול בתמיד אלא במוספין אבל בתמיד הקריבו אחר כך כדינו בשיר של יום טוב ודוק וכן הוא להדיא בתוספ׳ לשם עיין שם: בדבור המתחיל הא לן כו׳ שני ימים כגון שלא באו עדים הרי הוא מחמת ספק והרי הן שתי קדושות לפי שאין זה מהמת המנהג לפיכך היתה מותרת להן אבל לבני חוצה לארץ אסור כו׳ כן צריך להיות:

עב גמרא רבי יוחנן בן זכאי טעמא דנמנו הא לא נמנו לא מאי ואומר כו׳ כצ״ל:

רשי בדבור המתחיל כבר נמנו כו׳ אף על גב דלאחר חורבן הוה כו׳ או הדמים כן צריך להיות והוא סוף דבור: בדבור המתחיל מכדי כתיב כו׳ ממילא למה לי כו׳ שהוקם המשכן ועד בעשרים כו׳ ההר ההוא שמע מינה כו׳ כן צריך להיות והכל דבור אחד:

תוספ׳ בדבור המתחיל מכדי כתיב כו׳ ההר ההוא בלוחות אחרונו כתיב כו׳ שהוקם המשכן ועד עשרים באייר כו׳ אחרונות לאחר הזמן כו׳ כדפרי׳ לעיל לכן נראה כו׳ כן צריך להיות: בדבור המתחיל מי לא מודה כו׳ ומכל מקום קשה״ר דכיון שלא באו כו׳ כן צריך להיות:

דק״ו רשי בדבור המתחיל אמר רבא מת ביום טוב ראשון מת המוש׳ לקבור אם יום טוב ראשון הוא וכו׳ כן צריך להיות והוא סוף דבור: בדבור המתחיל לא אמרן דיעסקו בו׳ ישראל כן צריך להיות והוא סוף דבור: בדבור המתיל אמר לי׳ דלא כו׳. לא לאפות כו׳ נמחק לא: בדבור המתחיל אמר ליה רב מרדכי

לנהרדעי

כו׳ לנהרדעי רב מרדכי כו׳ רב מרדכי אלויה לרב אשי כו׳ כן צריך להיות והבל דבור אחר: בדבור המתחיל טרפה במעי אמה כו׳. צריך להיות הטרפת בנה אסור כו׳ כו׳ הואיל ובשחיטת אמו אתה בו׳ כן צריך להיות:

תוספ׳ בדבור המתחיל מימות עזרא כו׳ הביצה שנולדה בראשון ביום השני ואם כן כו׳ כן צריך להיות: בדבור המתחיל והאידנא כו׳ תורמוס דשלקי גוים כו׳ כן צריך להיות:

עב רשי׳ בדבור המתחיל מוכן לאדם כו׳ מוקצה הבאה לגבי כלבים כן צריך להיות: בדבור המתחיל עם יציאתה נגמרה בשיצאה כו׳ כן צריך להיות: בדבור המתחיל בצים גמורות כו׳ בגירין אסורות הוא סוף דבור: בדבור המתחיל ביום טוב כו׳. ואסורה משום הכנה דרבה כו׳ נכתב בצרו לא ידעתי מה הכנה שייך ביומו אם לא איסור מוקצה ואולי גזירת הכנה קאמר דגזרינן יום טוב אשו יום טוב אחר השבת ודוק:

תוספ׳ בדבור המתחיל השתא מוכן כו׳ מוכח מהכא דמוכן לאדם כו׳ לפי שאינו מן המוכן כו׳ תירץ דשפיר מירי כו׳ כן צריך להיות: בדבור המתחיל בצים גמורות כו׳ ויש לומר דכולי עלמא מודו דבצים גמורות כו׳ נכתב בצרו לפי שיש מעורות אפי׳ הכי לא לישרי אינש כו׳ והטעם דשרי משום דלא חשבינן כנופה ואם כן קשה ביצה דנבילה למה אסורה אלא היינו טעמא משום דגזרינן כו׳: בדבור המתחיל וכי תימא כו׳. אבל במעי אמה היו מודים דאסור כו׳ נכתב בצרו קמשמע לן בבריתא דשרי אליבא דרב פסק בביצה שנולדה בבית שמאי אבל בביצה שנמצא בתוך התרנגולת פסק בבית הלל דאסרי ודוק היטב:

דף ז גמרא משום רשמינן טפי כו׳ אימר לא בדיק יפה יפה והא בדק יפה אימר יצתה רובה כו׳ כן צריך להיות:

רשי׳ בדבור המתחיל דצריכן כו׳ רבעי להו לאכילה כו׳ לאפרוחים כן צריך להיות והוא סוף דבור: בדבור המתחיל למיחבא ליה כו׳ לאכילה אין המקח בטל כו׳ נכתב בצרו ותימא בעיני הא משנה שלימה היא יפות ונמצאו רעות כו׳ שחוור על כן נראה דגרסינן אותה בינהו ולא אפריחו וכן גרס הראש וכן פי׳ הלז בריש האיש מקדש דף תרלט עיין שם. בדבור המתחיל מאן תנא כו׳ בשר הוא דלא כרבי יעקב הוא סוף דבור והכל דבור אחד: בדבור המתחיל לעניין כו׳ משום בשר בחלב אבל כו׳ כן צריך להיות:

עב גמרא השוחט שבא לימלך כו׳ אומר לו לך שחוט כו׳ שבא לימלך כיצר כו׳ וכסהו בעפר וכסהו עפר לא נאמר כו׳ כן צריך להיות. שם ארבא הא עריפא נמחק ארבה ונכתב בצרו נראה לי טעות. שם אמר רבי זריקא כו׳ נכתב בצרו

בצדו קאי אכולה מתניתין למאן דשדי לכתחילה לחפור בדקר ולכסות כן פי׳ התוספות לקמן דף ט׳ בדבור המתחיל אמר רבי יוחנן עיין שם:

רש״י בדבור המתחיל מיצרא כו׳ ועוברין בו בדוחק על ידי כו׳ כן צריך להיות:
בדבור המתחיל וסיים בחמץ כי כל אוכל מחמצת והוה ליה כו׳ כן צריך להיו׳:
בדבור המתחיל לעניין אכילה כו׳ דחמץ חייב בכזית כשאור באכילתו וכדרב זירא אבל לבעור כו׳ כן צריך להיות והכל דבור אחד: בדבור המתחיל הא לא כו׳ הכיסוי לא ישחוט כו׳ הכל דבור אחד: בדבור המתחיל דהשוחט כו׳ שבא לשחוט ובא לימלך כו׳ בית שמאי אומרים כו׳ כן צריך להיות והוא סוף דבור: בדבור המתחיל לומר לך כו׳ פירש הקונטרס דהלכתא גמירא

תוס׳ זכו׳ נכתב בצדו ולי נראה דהכא פירושו דהלכתא גמירא היכא דאפיק מכזית דהוה ככותבת דהלכתא גמירא לה כו׳ כן צריך להיות: בדבור המתחיל דאמר רבי זירא כו׳ דעגא שפיר דחמץ בכזית כו׳ כן צריך להיות:

דף ח עא גמרא אמר רב יודא כירה כו׳ נמחק אמר רב יודא · שם ואמר רב יודא מכניס כו׳ נמי לא לא מיבעיא קאמר כו׳ כן צריך להיות:

רשי בדבור המתחיל מכניס אדם כו׳ איידי דזוטרא דהוא סוף דבור: בדבור המתחיל ואם איתה כו׳ אדם אפילו הוא כו׳ הכל דבור אחד:

תוספו׳ בדבור המתחיל הכי קאמר כו׳ לכסו׳ שוחק דינר והב כו׳ כן צריך להיות:
באותו דבור שנאמ׳ ולקחו לטמא מעפר שריפת החטאת כו׳ נכתב בצדו ובית שמאי אמרי עפר שריפה איקרי עפר סתמא לא איקרי אבל בהא דמגדל צמחים לא פליגי בית שמאי דילפינן מוכסהו וקל להבין: באותו דבור מנא ליה ומשני דכתיב ועפרות כו׳ כן צריך להיות:

עב גמרא מאי טעמא דילמא עביד כתישה כו׳ אמר רבה שחט צפור כו׳ כן צריך להיות:

רשי בדבור המתחיל מילה בצרעת כו׳ במסכת שבת ימול בשר כו׳ כן צריך להיות:
בדבור המתחיל דבשעת מילה כו׳ עד שיכסה הוא סוף דבור: בדבור המתחיל אסור לכסות כו׳ ביום טוב מאי טעמא כו׳ הכל דבור אחד: בדבור המתחיל מהרבלאי אמרי בסנהדרין מפרש דהוא כו׳ כן צריך להיות: דבור המתחיל אלא לא גרסינן נמחק ונכתב בצדו נראה לי טעות:

תוספו׳ בדבור המתחיל והא מדקתני כו׳ אי לית ליה פשיטא כו׳ כדרב יהודה או באפר כירה כן צריך להיות ונמחק בדקר נעוץ: בדבור המתחיל סוף סוף כו׳ דלא תעשה כו׳ מדרחיק כו׳ כן צריך להיות:

דף ט עא גמרא שליגא דשמואל ארא בוה דאמר שמואל כו׳ אמר רב ובית הלל לית להו כו׳ כן צריך להיות:

תוספו׳ בדבור המתחיל גלגל עיסה כו׳ עוד יש לומר דלפי הירושלמי דקמיירי כו׳ בצל

ובתוספת׳

באותו דבור ובתוספתא פירש דטעמא דרבא דאיידי בחוצה לארץ ולא חזי במתקן ומשמע לפירוש הלשון דסברא זו פשוטה כל זה נמחק ונכתב בצדו כל זה טעות וראיתי בכל התוספתא שאינה וגם אין שייך שתוספתא תפרש טעמא דרבה וקל להבין: באותו דבור בארץ ישראל מתיר רבי ואבוה וכו' ונראה דהלכה כרבה דהוה בתראה כו'כן צריך להיות. ונכתב בצדו פירוש לגבי אבוה דשמואל ותימא הא מקבלת מגאונים דלא קיימא לן כבתראי אלא מאביי ורבא ואילך וליף פסק כאבוה דשמואל כו' והר"ן כתב נמי מאחר שרבא שהוא בתראה מתיר אליבא דשמואל לאסור אף בחלת חוצה לארץ הכי קיימא לן עיין שם: באותו דבור אפילו רבה מודה דמפרישין אותה ביום טוב והכי איתא בירושלמי כו'כן צריך להיות ונכתב בצדו בהג"ה אשלי כתוב בתוספתא וליתא כי לא אמרינן לשם לש אין כו'וטעות סופר הוא: באותו דבור וצריך שתחא גדולה כרי שיהיה לה היכר כן צריך להיות. ונכתב בצדו פירוש מה ששייר תהא יותר משיעור חלה כדי שיוכל להפריש חלה מן הנותר ויהיה עוד שיריה ניכר וכן פירש הר"ן: באותו דבור ויפרוש מאחת על כל האחרות אגב אותה מפני שחיובא בא עכשיו כן צריך להיות. ונכתב בצדו ומשום הכי מותר להפריש אף ביום טוב וקל להבין: בדבור המתחיל אין מוליכין וכו' הצד יוני שובך ויוני עלייה חייב ויש לומר כו'כן צריך להיות:

עב רשי תוספ' בדברי המתחיל לא ישתל מן הגיזולות ביום טוב הוא סוף דבור:

בדבור המתחיל ולא היא מפני דר'יוסא שמעא דתנא קמא כו'כן צריך להיות: בדבור המתחיל אמר רבי יוחנן מוחלפת השיטה פירוש החיא דתריסין כו'כן צריך להיות: באותו דבור וכל הנך משניות דמייתי מחליף כו'נכתב בצדו אבל לפי האמת אין שום אחת מוחלפת כי אם ההיא דתריסין וקל להבין: באותו דבור ולא מחליף בשום פנים אותה דהשוחט נכתב בצדו פירוש וזהו דוחק דלמה ליה לכל הני שינויי יחליף אותה דהשוחט ודוק: באותו דבור משום דיש בנין וסתירה בכלים כו'נכתב בצדו ואין לומר דנהי דסברי אין בנין וסתירה בכלים מכל מקום דילמא אסרי בית שמאי משום שמא יתקע במו שפירשו התוספות דף י"ב עמוד א'גבי תריסין אליבא דבית הלל זה אינו דמשום הא בוראי לא אסרי לסלק התריסין מאחר דצורך יום טוב הוא ובודאי לא אסרי משום גזיר' שמא יתקע ולקמן דפירשו התוספות דאסור היינו להחזיר שאינו צורך יום טוב אבל לסלק ולפתוח אפי' דבתי שאין בהם כל כך שמחת יום טוב אפילו הכי שרי לפתוח וכן איתא באשירי ודוק: באותו דבור דסבורין דמוחלפת לא קאי כו'כן צריך להיות:

דף י עא גמרא אי נמי עד כאן נמחק אי נמי וצריך להיות דילמא לא הוא עד כאן לא קאמר בית הלל

בית הלל כו׳. ונכתב בצדו לפירוש רש״י ותוספות משמע דלא גרסינן כל ור״
וכן הרא״ש דוק ותשכח אכן הר״ן כתב מה שמתמיהין על הריף שהביא הנך
תרתי משניות כצורתן בלא חילוף משום דאיכא מקצת נוסחאו דגרסינן דלמא
לא הוא ע״כ לא קאמר בירושלמי בית הלל כו׳: שם והכא היינו טעמא כו׳ משלשל
ושביק וקא משלשל כו׳ והא אמרת בעומר כו׳ כן צריך להיות:

רש״י בדבור המתחיל לית להו כו׳ והוא לא הזמין את כולם כו׳ כן צריך להיות:
בדבור המתחיל כלם שמאין צריך להיות כולם שמאין וכן בסוף הדבור:
בדבור המתחיל איבעיא כו׳ שערוהו שראוי כו׳ כן צריך להיות: בדבור
המתחיל אף משימות כן למחשבה בית שמאי כו׳ להכי הואי ולא כו׳ הפתחים
ובית הלל כו׳ כן צריך להיות והכל דבור אחד: בסוף דבור המתחיל הא
איתמר כו׳ לא פליגי מידי כן צריך להיות: בדבור המתחיל והא אמרת כו׳
למיחש הוא סוף דבור:

ע״כ רש״י בדבור המתחיל אבל ביום טוב כו׳ מבעוד יום וסומך על כו׳ כן צריך להיות:
בדבור המתחיל אי נמי כו׳ אינו סומך אלא על אלו בין שמנים בין כחושים כו׳
כן צריך להיות: בדבור וימן שחורים כו׳ לשובך וכן כו׳ הכל דבור אחד:
בדבור המתחיל רוב וקרוב כו׳ לענין אחר הלוף הקרוב הלך אחר הרוב כו׳
כן צריך להיות והכל דבור אחד: בדבור המתחיל בדף שיש כו׳ וכשיוצאין
לשובך נכתב בצדו נראה לי משונך: קודם דבור המתחיל הניח מנר״
צריך להיות דבור המתחיל לימא מתניתין רבי ולא רבנן הא מתניתין סתמא
היא והלכה כסתם משנה ואנן קיימא לן הלכה כרבי מחבירו ולא מחבירו:

דף יא ע״א רש״י בדבור המתחיל בקרן זוית כו׳ וקן זה שומן כו׳
כן צריך להיות: ונכתב בצדו צורה זו.

בדבו׳ המתחיל איכא דאמרי כו׳ דבור המתחיל
מותר אלא כו׳ הכל דבור אחד: בדבור
המתחיל אין מולחין את החלבים כו׳ כן צריך
להיות:

ע״גמרא תריסי חניות נמי תנינא ובית הלל מתירין אף
להחזיר מהו דתימא כו׳ כן צריך להיות: שם
דחניות אין דבתים לא. נכתב בצדו פירוש
להחזיר אבל לסלק ולפתוח אפילו דבתי שרי
וכן איתא להדיא באש״ירי: שם בשיש להן
ציר באמצע מר סבר כו׳ כן צריך להיות:

רש״י בדבור המתחיל משום תחילתן שהוא צורך י״ט ואי לא כו׳ הכל דבור אחד:

בדבור

רשי וחזרת רטיה בשבת נ"ב הנראה בעיני דמשום הכי פירש רש"י זה הלא תימא חזרת רטייה היינו שחזור וממרח הרטייה מחדש קודם שניחנה על המכה משום הכי פירש דזהו אב מלאכה ולא איירי בבי האי גוונא אלא בחזרה לבד ומשום שהיקת סמנים ודוק: בד"ה ורחבא אמר רבי יהודה יש מפרשים ספק כו' וגמר שמעתתא מפומיה דרביה כו' בצ"ל: בד"ה דערב יום טוב כו' יבול לשוטחו מבעוד יום בצ"ל: בד"ה תנינא במתניתין הס"ר: בד"ה תנינא בעירובין מחזירין כו' במרינה הס"ד והא"א: בד"ה בטהרה בו' כאיש אחר חברים נ"ב שופטים ך' יא: באד"ה חיילא הס"ר: בד"ה ותניא צריך להיות והתניא: בד"ה אמר אביי בו' דפריש לן פלוגתא כו' בצ"ל:

דף יב עא גמר' דאסרי ולא אמרינן מתוך כו' בצ"ל: שם מתקיף ליה רבא צ"ל רבה:

תוספו' בד"ה דלמא בעירוב כו' ומיהו יש ליישב דגרסינן שפיר ערוב והוצאה בו' בצ"ל: באד"ה לצורך יום טוב בלל הס"ר ואהר כך מיחיל הדבור הכי גריס רש"י אלא מעתה כו' והשאר הוא גילין: בגיליון ואין עירוב והוצאה ליום טוב בו' בצל: בד"ה הכי גרסינן בו' אבל ליתא פירושן דלאו כו' בצ"ל: בשם שאין מוליכין כו' קא סלקא דעתא שהורמו מאמש ושנשחטו מאמש ושהורמו מהיום ושנשחטו מהיום מני מתניתין כו' אושפיוכניה דרבא בר בו' בצ"ל:

רשי בד"ה לימא אחרים כו' דמתניתין נמי דוקא בשל כו' בצ"ל: בד"ה בחנך בו' קמיירי הס"ר: בד"ה אסורייתא כו' בתוכן הס"ר: בד"ה מוללין בו' בשבת לאו דאורייתא בו' לא גזור בצל והס"ה: בד"ה מערב יום טוב בו' ביום טוב הס"ר:

תוספו' בד"ה אין מוליכין כו' וכן משמע בירושלמי דדמאי פרק הלוקח פירות בהדיא בצל: באד"ה לתרומת מעשר דמאי ולמעשר עני של ודאי לא ישלם כו' בצל ונ"ב דאו ודאי מעשר אין לבעל בו כלום אלא הלוי נוטל המעשר ונותן תרומת מעשר לכל כהן שירצה אלא בדמאי איירי שמפריש ממנו המעשר והוא שלו ונותן אחר כך ממנו תרומת מעשר לאיזה בהן שירצ' וגם מעשר עני גרסי' ודאי. באד"ה ועני למודים לאכול אצלו כו' ומייתי מהך דרבא בו' בצ"ל: באד"ה דוקא מה שמתירין בית הלל נ"ב וכן בפסקי תוספ' ותימא שהרא"ש לא הזכיר חלוק זה שהוא אליבא דהלכתא וקל: באד"ה משום דלא סלקא דעתא דבר איש למיכל פיסתיה בבית דחבריה ויסברו כו' בצל ונ"ב וזהו לשון ר' שמשון בורעים ומהאי טעמא נמי בעי מתניתין שיודיעם דאפילו למודין לאכול אצלו לא סלקא דעתיה לאכול אצל חבירו בשבת אלא אם כן הודיעו בערב שבת ועוד דפעמים אינו טהור ואסור בתרומה ועני נמי אינו צריך לטמא טהרותיו

של חבירו עד כאן:

דף יג עא גמר׳ טבול שי [illegible]ומה לא טבל כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה רבי מחייב כו׳ שהכנסתן בשיבלין הוא כי כצ״ל: בד״ה ופרכינן כו׳ ומירוח ונמלך כו׳ הד״א: בד״ה ואין מפריש כו׳ טבלן הס״ד: בד״ה מאי לאו כו׳ כלומר מאי לאו כו׳ כצ״ל: בד״ה לא בטבל כו׳ ממנו בחבילין והואיל וחל על חבילין הללו כו׳ כצ״ל:

תוספו׳ בד״ה הא רבי יוסי וכו׳ דקתני לא מצינו [illegible]יינו רבי יוסי כו׳ ואין זו אלא קבוץ בעלמא כו׳. ולרבי יוסי ברבי יודא נמי משכח[illegible] לה כו׳ כצ״ל. באד״ ואם כן כי מללן ביום טוב כו׳. נ״ב פירש לאכול קבע ודוק: באד״ אליבא דרבי דס״ל דהכנסתו כו׳ כצ״ל. בד״ה איכא דאמרי מחלוקת כו׳ בהא נמי פליגי או איכא דאמרי בהא פליגי ובהא דלשנ׳ קמא דברי הכל אבל כי האי גוונא כו׳ מחלוקת אבל בשיבלין כולי עלמא כו׳ בקטנית שפירש למוללן כו׳. דבור המתחיל לא טבלא ואם תאמר כו׳ אליבא דכלהו תנאי כצ״ל והס״ד:

עב רשי בד״ה ובמחשבה כו׳ נקט לה הס״ד. בד״ה פטור כו׳ מפסיד פטור כו׳ הד״א: בד״ה ושלא פקסו כו׳ אית לך למימר אף על גב כו׳ כצ״ל:

תוספו׳ בד״ה כשם שתרומה כו׳ ו[illegible]הכא נמי ונחשב נימא כדפריש׳ נ״ב ואמר ליה מנלן לאפוקי מאתרי׳ ולומר שקאי על תרומה גדולה מאחר דלית לן מיעוט׳ בתרומ׳ מעשר דיש לומר מאחר שמצינו בתרומה גדולה שנטלת באומד בלי שיעור דין הוא נמי שניטלת במחשבה ודוק: בד״ה ומה ראית כו׳ הקדימו בכרי ופטור כו׳ כצ״ל: בד״ה ואם קלף כו׳ שהוא מפרק וזהו כו׳ הואיל והוא קולף כו׳ כצ״ל: בד״ה כיצד מולל כו׳ וכיצד מנפח פירוש בשבת דאלו ביום טוב שרי אף בקנון ובתמחוי כצ״ל:

דף יד גמרא כי תנא נמי מתשתא מכתשת גדולה תנא רבא כו׳ כצ״ל וכן בתוספו׳ ובר״שי:

רשי בד״ה מדוך וכו׳ ואין צריך שינוי כו׳ נ״ב פירש במדוך המכה: באד״ גסה בפך של חרס ידוכנו ולא במדוכה כצ״ל והד״א: בד״ה אי נמי כו׳ לא בעי שינוי הס״ד: בד״ה עמהם מלח ותבלין כאחד. נ״ב פירוש ולא בבת אחת אלא בפעם אחת זה אחר זה נ״ל: בד״ה לא נחלקו כו׳ בפני עצמה כדרכה כו׳ הד״א: בד״ה בפך כו׳ כדרכה הס״ד: בד״ה בכל דבר כו׳ שאין ניטל בשבת כצ״ל: בד״ה לכ דבר כו׳ כדרכה איירי ככל כו׳ כצ״ל: בד״ה אבל כותשין כו׳ אלא לתבלין כצ״ל:

תוספו׳ בד״ה צי[illegible] הלל כו׳ לפרש כדפי׳ ר״ח והכא גרעין גרעין אבל שלינ׳ יוני אי צריך שינוי כו׳ כצ״ל. בד״ה איכא בינייהו כו׳ ואזלי וגדרי [illegible]מוראי כו׳ כצ״ל: באד״ ואף לפירוש התוספות כו׳ נ״ב כלומר פירוש לי: באד״ מפיגין טעמן ופלפל נמי

מפיג

מפיג שעמו מדלא קאמר כו׳ כצ״ל: בד״ה בכל דבר כו׳ רומיא דהכי דנחלק
כו׳ כצ״ל: בד״ה תרתי כו׳ שפיר דמי דאין טרחן כו׳ כצ״ל:
עב רשי בד״ה רב צ״ל רבא כו׳: בד״ה שמא תכרך כו׳ שעטנז אי נפי גימ א בעלמא כיון
דעיקר כו׳ כצ״ל והא״א:
תוספ׳ בד״ה רבא אמר כו׳ ומיירי לר״ו כצ״ל: באר כך פירש הקונטרס נכתב בצדו
ולאפוקי לפירוש הרמ״ב דמחלק בין תבואה של ארץ ישראל כו׳ וכן כתב
מסמג: בד״ה מפני מה כו׳ ומיירי במשקה דזב וזכה כו׳ נ״ב פירוש אין זר
חיבור לענין קושיא שלפניו אלא שמפרש מהו ולד השומאה משום דק״ל שאק
ולד השומא׳ משמא כלים אלא אם כן הוא משקה: באר כלי עליהם ובהלבות
גדולות גרסינן וילון אסור לעשותו מבלאים ולי נראה האי לישנא דוילון אסור
לעשותו משום בלאים דלא אשכחנא כו׳ ולא במשנה בשלמא טומא׳ אשכחנ׳
כו׳ כצ״ל והשאר נמחק:
דף טו ע״א גמר׳ אמר רבא הני צררי כו׳ כצ״ל ונמחק רב פפא:
רשי בד״ה ביצת הגיר כו׳ המשחיר ביצת כו׳ הא״א: בד״ה באתריה דרבי יהודה
חסר׳: בד״ה מניח ידו כו׳ ומשום בוזין כצ״ל: בד״ה זוג זוג כו׳ ומכנסין
וחוור כו׳ הא״א:
תוספ׳ בד״ה אלא בקשין משמע דבדבר כו׳ ויש לומר דגבי בגדי כהונה מיירי שהוא
כו׳ בלבישה בקשין לא גזור כו׳ באשכנז ומביו׳ שא שאנו לובשים ופעמי׳ שיש
כו׳ חואיל ואם עושים כו׳ ודאי אסור כצ״ל: בד״ה הכא קאמר כו׳ בהי דשבת
ויום טוב לאו זמן תפילין נמחק:

הדרן עלך ביצה שנולדה פרק ראשון

יום טוב פרק שני

עב רשי בד״ה בתחלה לא יבשל נמחק בתחילה ויתחיל הדיבור לא יבשל בתחילה
להיות תחילת כו׳: בד״ה זכרהו כו׳ להשביחו כשבא יום טוב כו׳ כצ״ל:
בד״ה בעלי פסטן כו׳ באנומלין נ״ב פרק תולין והא יין ודבש ופלפלין: בד״ה
עד מתי הם יושבים ל״ג חסר׳:
תוספ׳ בד״ה לוו עלי כו׳ הני מילי כשאין לו לפרוע אלא אם כן יטול מן הצדקה אבל
הכא מיירי שיש לו משכונות כדי לפרוע ואין לו מעות לכך קאמר לוו עלי ואני
פורע כן הוא בסא וכן בהגהה אש״ירי:
דף יו ע״א גמרא והאידנא דחיישינן לבשפים מאי אמר רב פפא כו׳ כצ״ל: שם לא לענשן

גוים כו׳ נ״ב הקשו בישיבה ומנלן דאעונש שבת קאי דלמא שבת דבצינעה
לא ליענשו עלה ונראה בעיני דאי הוה שבת בצינעה אם כן לא ליענשו נמי
אשאר תור׳ שיוכלו לומר אלמלא נתת לנו יום מנוחה היינו גם כן מקבלין עול
מלכות עלינו אבל לא נתת לנו יום המנוחה ואדרבה כתי׳ יום ולילה לא ישבותו
משום הכי לא קבלנו עלינו שום דת ועול מלכות אלא שיעשה אדם כל צרכו
וכפי הנאות לו מבלי דת חוץ מז׳ מצות אלא שמעינן שהקדוש ברוך הוא רצה
גם כן ליתן להם השבת כמו לישראל ולא אבו שמוע כלל ודוק:

תוספו׳ בד״ה כל מזונותיו של אדם קצובין כו׳ חוץ מהוצאות שבת ויום טוב והוצאות
בניו לתלמוד תורה פירוש ר״י הכל כו׳ כך צ״ל: בד״ה איזהו חג כו׳ ורבינו
משולם פירש כו׳ כצ״ל: באד״ה וחטאת לא הזכיר כו׳ נ״ב וצריך עיון למה לא
הזכיר הכתוב:

עב רשי בד״ה תבשיל זה של ערוב כצ״ל: בד״ה סופו אכלו כו׳ קצת הס״ד: בד״ה צריכי׳
כו׳ לשם כך מיהו מיבעיא כו׳ כצ״ל: בד״ה לשנה וראש השנה היה כו׳ נ״ב
אי נמי בשאר יום טוב כגון שבועות וחלו השני ימים בשישי ובשביעי ורבינו
נסים כתב אי נמי בשתי יום טוב של גליות ולא נזכר עד יום שני ע״כ.
בד״ה ואי אתו כו׳ ביום טוב הס״ד:

תוספו׳ בד״ה דגים קטנים מלוחים כו׳ כצ״ל: בד״ה קמ״ל כו׳ מעשה תנור שהחר עיקר
וכו׳ בבצים רוכם אין בהם דם כו׳ כצ״ל: באד״ה נלושה מן האסור דרבנן נ״ב
פירוש נתערב ודוק: באד״ה ויש שמסירין השומן כו׳ כצ״ל:

דף יז עא גמרא מתפלל שמונה ואומר של שבת כו׳ כל הקדירה בשר אף על פי כו׳ מפני שהפת
נאפה יפה כו׳ כיצד הוא עושה מקנה קמחו כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה ואומר קדושת היום באמצע ותתן לנו יי׳ אלהינו כו׳ נ״ב ולי נראה יעלה
ויבא והשיאנו: בד״ה אטו ישראל כו׳ שבת בשלמא כו׳ הד״א. בד״ה
מעין המאורע ראש חודש או מועד הס״ד: בד״ה אין הלכה כו׳ מעין המאורע
בהודאה נמחק בהודאה: בד״ה מיום טוב לחבירו וכו׳ איני צריך לערב
לתבשילים כו׳ נ״ב אבל בר״יף כתב שאף כעירוב תבשילין אומר תחלה אם
היום קדש ולמחר חול אינני צריך לכלום ואם למחר קודש בהאי עירוב דקא
מנחנא האידנא לישתרי לי כו׳:

תוספו׳ בד״ה מ״ט למיקני כו׳ ולי נראה מרקאמר ה״ם אי אתה מודה כו׳ כצ״ל ושייך
בסוף הדבור מן ולי נראה עד בידי שמים שנעשית מאליה: שם בד״ה אי
אמרת וכו׳ וכי אחרים יכול לעשות בשביל כו׳ נ״ב פירוש היכא דאינו מקנה
לאחרים ודוק: באד״ה לכן נ״ל כגרסת הספרים דהכי גרסינן כו׳ הקניין ואי אמרת
הוא כו׳ כצ״ל:

עב רשי בד"ה על מה כו' לגביה ובית הלל כו' הד"א · בד"ה קפלוטות כרתי פירוש בלעז הסר · בד"ה ושוין כו' כל שעה הסר ואחר כך מתחיל הדבור אבל לא מטבילין בגמרא מפורש שאין נותנין אותו בכלי עץ כו' :

תוספו' בד"ה על מה נחלקו כו' וביצה שעליו אינו נמחק אינו :

דף יח גמרא מאי איכא למימר כו' כצ"ל :

רשי בד"ה בדלי טמא כו' דנראה במתקן כלי כו' נ"ב פירוש אף על פי דהשתא אכתי לא אסיק אדעתי' טעמא דמתקן כלי היינו שלא רצה לפרש דמשום תיקון כלי לחוד אסור הטבילה אבל בתר דאסרו הטבילה משו' שמא יעבירנו כו' אז אפי' היכא דליכא חשש דשמא יעבירנו מאחר דאין עיקר הטבילה לכלי לחוד אלא אגב מים אפלו הכי אסור משום מתקן כלי שהרי שאר כלים טמאי' אינם ראוי' לכלום שהרי אסורין לטבול משום שמא יעבירנו ודוק : בד"ה נגזור כו' שאיבת מים הסר · בד"ה מתוך שלא כו' זו אלא על ידי דליו בשאיבתו כו' כצ"ל והד"א :

תוספו' בד"ה כלי שנטמא כו' אבל בטומאה שנטמא במשקין כו' נ"ב פירוש התוספות סבירא ליה דאין ולד טומאה אלא ממשקים עיין לעיל דף טו עא דבור המתחיל וילון טמא : בא"ד דאטו פסיקא ליה דכהנים כו' נ"ב פירוש ונהי דכלי שנטמא בולד הטומא' לא משכחת אלא בכהן ובתרומה מכל מקום רישא דאב הטומאה שייכא אפילו בחולין שהרי לכהנים נמי אית להו חולין וק"ל : בא"ד ויש לומר דלפירוש אחר שפירש רש"י כו' כצ"ל :

עב גמרא אי בעית אימא רבי איבעית אימא רבנן מתניתא רישא ביום טוב וסיפא בשבת אי בעית אימא רבנן וכולה מתניתין בשבת ואיבעי' אימא רבי וכולה מתניתין ביום טוב תנו רבנן כו' כצ"ל וכן בר"שי :

רשי · בד"ה לאחר טבול כו' קודם אכילת שבת היה ומותר ובחצי שבת כו' כצ"ל · בד"ה אין מטבילין כו' טבילה על גב כו' הד"א : דבור המתחיל הכי גרסינן כו' הוא דבור אחר עד דבור המתחיל אין מטבילין בעמוד שלאחריו :

תוספו' בד"ה כל חייבי כו' בלילה ואמאי אינו טובל כו' דטבילה שבזמנה לאו מצוה כו' כצ"ל : בד"ה ושוין כו' הא אי כא תרתי כו' כצ"ל : בד"ה אין מטבילין כו' ולפי מה שכת' בספרים השקה קודם הטבלה לא תוכל לפרש רישא ביום טוב וסיפ' בשבת אלא אם כן תפרש כו' כצ"ל :

דף יט גמרא ביום טוב מיתיבי אמר רבי שמעון בן אלעזר וכו' כ"צל :

רשי בראש העמוד ואיבעית אימא רבי קתני לה כו' כצ"ל · בד"ה בחבורה זו על פסחו והיה כו' הד"א : בד"ה אבל לא עולות כו' כצ"ל : בד"ה תנאי שקלית מעלמא וכי לא משכחת כו' כצ"ל :

ביצה פרק שני

עב גמרא אין קרבין ביום טוב אבל מביא כו׳ אימת אילימא ביום טוב כו׳ כצ״ל:
רשי בד״ה אמר אביי כו׳ בפסח כגון שנדר כו׳ כצ״ל: בד״ה לא יאמר כו׳ ובחג השבועות דממילא ידענא כו׳ כצ״ל: בד״ה מן החולין כו׳ דאף על גב דפריש רבשנדר כו׳ כצ״ל:
תוספו׳ בד״ה רבי שמעון כו׳ דלקמן דגריס הכי כו׳ והשתא מעיקרא סלקא דעתא כו׳ וסיפא לאו דוקא כו׳ כצ״ל:
דף ך עא גמרא אלא אתיא מביניא נמחק אלא:
רשי בד״ה נדור על כו׳ חגיגה הס״ד: בד״ה משמיה כו׳ תודה ואצא בה כו׳ ואינו יוצא נזיר ואינו מגלח כצ״ל: בד״ה אגן כדבעא כו׳ הכי הס״ד: בד״ה ויעשה כו׳ סמיכה כשאר משפטי נדבה כצ״ל: בד״ה אמר ליה בירי׳ שמאי כו׳ נמחק אמר להם וצריך להיות בית שמאי כו׳: בד״ה אתיא מביניא כו׳ ומעולת חובה במה מצינו כו׳ ישענו סמיכה וכי פרכת מה לעולת כו׳ כצ״ל:
תוספו׳ בד״ה למד על כו׳ השוה לשניהם הואיל כו׳ כצ״ל: בד״ה דלא גמרי כו׳ משמע דבהכי פליגי כו׳ נ״ב פירוש בתקף פליגי והיינו משום שבות יום טוב אבל מאן דפירש אין שעונין סמיכה אם כן הסמיכה אסורה אף בלא יום טוב אף משום עבודה בדרשים ודוק:
עב גמרא מי שלא חג ביום טוב ראשון של חג חוגג והולך כו׳ כצ״ל:
רשי בד״ה שוב מעשה כו׳ אחד כו׳ הס״ד: בד״ה לא תימא חזו כו׳ דליי׳ משמע כו׳ ונדבות כצ״ל והס״ד: בד״ה מדאורייתא כו׳ כתיב ליי׳ דומיא כו׳ כצ״ל:
תוספו׳ בד״ה נדרים ונדבות וכו׳ וכל שכן עולות במאי קא מפלגי הר״א: ב״אד ומה במקום שכירתך סתומה כו׳ משמע כצ״ל: ונ״ב פירוש והשיבו בית שמאי נדרי׳ ונדבות יוכיחו שכירתך פתוחה וכירת רבך סתומה דאז אי אפשי לפרש דנדרי׳ ונדבות עצמו שרי דהא כירתך אי אפשר לפרש בשום קרבן אפילו בשלמים נהי דלישנא דמותר להדיוט שייך בהו לישנא דכירתך לא שייך אפי׳ בשלמים שסוף סוף הן מבושלין בעזרה וכירת רבך סתומה שייך בהו וכירתך פתוחה היינו כל מאכלך דשרי ביום טוב ודוק: שם בד״ה מאי ביניהו כו׳ איכא דאמרין לא מעכבא הני מילי כו׳ כצ״ל:
דף נא עא גמר בשלמא לרבא ניחא כו׳ ביום טוב דכהנים בי קא זכו כו׳ כצ״ל:
רשי בד״ה תנאי כו׳ לכלבים הס״ד:
תוספו׳ ב״ה חזינן אי כו׳ קפדי כל חדא בו׳ ומשום הכי היו כו׳ אדרב חונא מהבא פר׳ כצל: בד״ה הואיל כו׳ ויש לומר כו׳ צריך להיות ואין לומר כו׳:
עב גמרא רבי שמעון בן גמליאל כו׳ כצ״ל:
רשי בד״ה ופליגא כו׳ דאמר אי כי יהבינן כו׳ כצ״ל:

תוספ׳ ב״ה הני סופלי כו׳ לחתכן ומדרבנן הויא כו׳ ומשני דמתירין כו׳ כצ״ל: ב״ה בנונא כו׳ מדמה שבל אחר כו׳ לריעותא שדי והכא כו׳ כצ״ל: באד לבערם צ״ל לנערם בכל הדבור: ב״ה לא יחם כו׳ דדבר השוה לכל נפש כו׳ כצ״ל:

דף כב ע״א גמר קס שמעיה זקף לה כו׳ כי קאמינא אנא לרבנן כו׳ כצ״ל וכן אחר כך בסמוך:

רשי׳ ב״ה אין תורת כו׳ או מחתך או אורג כו׳ כצ״ל: ב״ה המסתפק כו׳ ואוכל הס״ד: ב״ה בקעת אישטו״לא הס״ד: ב״ה רירא כו׳ שמגליד כו׳ נ״ב ספרים אחרים שמוליף ואחר דבור זה צריך להיות דבור המתחיל דיצא פירוש שנוקב כמו מחט כמו דץ ביה מידי: ב״ה סוף אובלא וכו׳ ואינו נוהל אלא להגיה מאורתו נ״ב והו פירוש על פצוחי עינא וק״ל:

תוספ׳ ב״ה אין מכבין את הבקעת כו׳ את האור ומה שנהגו כו׳ כצ״ל:

עב רשי׳ ב״ה שכן מצינו כו׳ מצה ועביו כו׳ הל״א: ב״ה מחלוקת כו׳ ריח דלאו לחנאת הגוף כו׳ כצ״ל: ב״ה אסור דתפנוק כו׳ שעמיה דרב מפני שהוא כו׳ כצ״ל:

תוספ׳ ב״ה דנפישא בלישא כו׳ לכן נראה לי דפת מרובה דקאמר לאו יותר מכדי צורכו קאמר אלא היינו פתים כו׳ כצ״ל:

דף כג ע״א גמר רבא אמר של גבי נחלת נמי מותר מידי דהוה כו׳ כצ״ל:

רשי׳ ב״ה סחופי כו׳ שבכוס אסור כו׳ הל״א: ב״ה רבא כו׳ מידי דהוה כו׳ כצ״ל; ב״ה אי קטורא כו׳ הנשים שמקמטין אותן כו׳ אופרונצייר מעשה כו׳ כצ״ל והכל דבור אחד:

תוספ׳ ב״ה על גבי כו׳ לפי שישנו פעמים כו׳ ורבא דשרי אף כו׳ כצ״ל: ב״ה ושלש מחלוקת כו׳ פירש ר״י דהלכה כו׳ כצ״ל:

הדרן עלך יום טוב פרק שני

אין צדין פרק שלישי

עב רשי׳ ב״ה ביברי״ס כו׳ שקורין ויב״יר הס״ד:

דף כד ע״א גמר והני לא עבידי לרבויי כולהו נמי עבידי לרבויי לכלובן כו׳ כצ״ל;

רשי׳ בדבור המתחיל הכא דקתני בו׳ ולא לבית כו׳ כן צריך להיות:

תוספ׳ ב״ה כל היכא כו׳ היה להם גובה בכתלים כו׳ כצ״ל: ב״ה ותניא כו׳ לפי מה שפירשתי במתניתין כו׳ גזירה לגזירה אי נמי סמוך אההיא כו׳ מחוסר צידה פטור ושאינו מחוסר צידה חייב והכי פירושו מחוסר צידה פטור הצד לתוכו פטור דהא מחוסר צידה ואכ הצד מתוכו חייב והכי פריך הואיל ואוקמת כו׳ כצ״ל

עב רשי ב"ה שפיר ואף על גב כו' פריך עלה פירות בני יומן כו' כצ"ל: ופירי דכישי כו' ורבותי פירשו כו' כצ"ל: ב"ה אם יש בו' מוקצה בגרוגרת כו' כצ"ל: ב"ה ולערב אסורין כו' ולא חויל לי הדבר וכל שעמו כו' כצ"ל:

תוספו' ב"ה אלא בכוורי כו' בני יומן כך פירש רשי' ולא נהירא כו' כצ"ל: ב"ה ולערב כו' בשבת בשוגג אמאי יאכל בו' דמותרין במוצאי יום טוב כו' להחמיר ברבר כצ"ל וה"ס"ד והשאר הוא גיליון:

דף כה עא גמר בכרי שלא תתחלף באמה כו' כצ"ל:

רשי ב"ה חוץ לתחום אסורין כו' טעם אחר נראה לי כו' עד סוף הדבור נמחק. וג"ב נראה לי שאינו לשון רשי' כי רשי' תופס הטעם משום שלא יהנה ולא משום שלא יאמר וכן התוספות הביאו התירוץ ראשון ושום תלמיד מבעלי תוספות הגיה פירוש זה וקל: ב"ה ומצא לפני כו' כלום שאסורין דחיישינן שמא כו' כצ"ל והר"א: ב"ה לאפוקי כו' כראוי ומשנשחטה הרא:

עב רשי ב"ה מקטע כו' את יי' הס"ד: ב"ה צריכין כו' לדרשא מותר כו' הלא: ב"ה בכור שנפל כו' וענוש כרת הס"ד:

תוספו' ב"ה וצלף באילנות כו' נ"ב דבור זה הוא גיליון: באר"ד ועוד שטוען פירות כו' ששורין ביין מן כו' כצ"ל:

דף כו עא רשי ב"ה ואם לאו כו' מן ועבר ואסקיה כו' עד דעבר ואפקיה נמחק הכל:

תוספו' ב"ה בכור כו' הכי פירושו כל שאין מומו ניכר כו' מום קבוע מאתמול ורבי שמעון כו' דלא בארא בר אוכמי כו' כצ"ל: ב"ה תנו רבנן כו' והא תם הוא ויש לומר כו' כצ"ל:

עב רשי ב"ה ביום טוב כו' לגמרי הס"ד: ב"ה חכמים כו' רבי שמעון היא דשמעינן כו' דיעבר קאמר כרב נחמן כו' כצ"ל: ב"ה ההיא דלעיל הס"ד: ב"ה אי נימא כו' מאתמול ניכר כלל כו' כצ"ל: ב"ה ואי דלא כו' כרכתיב ביום ששי כו' נ"ב פירוש אסמכתא בעלמא: ב"ה ואדחו בשבת שנפלו בו' הר"א: ב"ה אי דאחוו בין השמשות הס"ד:

דף כז עא רשי ב"ה הוה ליה כו' כהנים סמוכין על כו' כצ"ל: ב"ה אמרו הלכה כו' דבר זה ומפרש כו' כותיה והא כו' הר"א: ב"ה השוחט את הבכור קודם כו' הלא: ב"ה אמר ליה אביי לרב יוסף הס"ד: ב"ה כולי עלמא כו' המיתה ויש חק כו' הר"א:

תוספו' ב"ה אלא גמרו כו' דשרינן קדרות כו' כצ"ל:

עב רשי ב"ה אלא טעמא כו' נקט ופרכינן כו' הר"א:

דף כח עא גמר דתניא אין בין יום טוב כו' כצ"ל:

רשי ב"ה רואה לעצמו כו' מילתא הס"ד: ב"ה שפוד שפחות כו' השמועות שפוד

שפוד הא דאמרן שפחות כו׳ כרבי אליעזר גומות כו׳ שנשדו בלוריות כו׳ הלא׳:

תוספ׳ ב״ה רבינא אמר כו׳ גבי כרבי דזווי והבא כו׳ כצ״ל ונ״ב פירוש מחצלת העשויה לספינות לכסות פרקמטיא שבתוכן וזווי הוא ספינור״ בלשון ארמי מצאתי בתשובת גאונים רשי׳:

דף כט ע״א גמר אף במועד עשה כן כו׳ אף בחול עשה כן כו׳ כצ״ל:

רשי׳ ב״ה תנא אף כו׳ ביום ולמאן כו׳ הד״א: ב״ה אמרו כו׳ יודעי וקא מחלי כצ״ל:

ע״ב תוספות ב״ה שמוט כו׳ ופליג ארב ויש כו׳ למאן דאמר דהלכה כרב מכל מקום כו׳ כצ״ל: ב״ה שלא יזכיר כו׳ תן לי אגוזים בששה פשישים כנ׳ וקשה דזהו אסור אפילו בלא חשבון הראשון ובן דעת הר״ן אלא עיקר כמו שכתב הרא״ש תן לי כך וכך אגוזים שיהיו עם מה שנתת לי כבר כדי להשלים לדינר עיין שם: שוב מצאתי כדברי התוספות שכן פסק באור זרוע ובן דעת הר״יף נראה לי:

הדרן עלך אין צדין פרק שלישי

המביא פרק רביעי

דף ל ע״א גמרא בעצים שבמוקצה״ נרשם גמרא שם לדרו בריגלא כו׳ נ״ב עץ מפוצל בראשו וקושר בו משא שני בני אדם ומכניס צווארו בין שני פצליו ומוטל על ב׳ כתפיו וקורין אותו בלשון אשכנז גב״לא וראשו של משה ארוך וכשעומ׳ לפוש מציגו בקרקע רשי׳ סוף פרק האומנים: שם ארבע אמות ברה״ר נמחק:

תוספ׳ ב״ה זימנין כו׳ כי נפיל בגו מיא כו׳ כי נפי לגוה הולך כו׳ כן הוא בלא: ב״ה אין מטפחין כו׳ ולא נהירא דתיפוק כו׳ כצ״ל: ב״ה דהא התוספו׳ כו׳ נ״ב עיין בראש פרק ב״מ: ב״ה מן הקרפף כו׳ נכתב בצדו שייך לקמן בדף ל״א ע״א:

ע״ב גמרא חג הסוכות שבעת ימים ליי׳ מה חג ליי׳ אף סוכה ליי׳ אמר רב מנשיא ברי״ר דרבא סיפא כו׳ כצ״ל:

רשי׳ ב״ה ואי תניא צ״ל וכי תניא כו׳ להצניעם שם חס״ד: ב״ה ור׳ שמעון כו׳ אהלא הלר: ב״ה ועטרה כו׳ אובדייץ סדינים כו׳ הד״א: ב״ה אביי ורבא כו׳ תנאי וה שהרי על כרחו כו׳ כצ״ל:

תו ספו׳ ב״ה עד מוצאי כו׳ נאכל בשבת היה מוכן מיום טוב לשבת והוי בעין נולד כו׳ כצ״ל: ב״ה אמר רב מנשיא בריה דרבא סיפא כו׳ מצי נמי למיפרך למאי דס״ל כו׳ כצ״ל: ונ״ב ה״פ המקשה דפריך מדברי רב מנשיא אמאי דאמר דסוכ׳ דמצוה לא הוא הדין דהוי מצי נמי למיפרך אמאי דאמר דבסוכה דעלמא

ביצה פרק רביעי

מהני תנאה דהא המקשה ע"כ ס"ל הא דקאמר רבי עקיבא דעצי סוכה אסורין
כל ז' ע"כ משום מוקצה מחמת איסור דסתירת אהל הוא וקרא אסמכת' בעלמ'
ד"הוא דאי משום מצוה מ"ש מעטרה בכרמים כו' והלה בה אגוזי' דשרי אלא
משום דלית בהו סתירת אהל ואכ' מאיר דאיסורו מחמת מוקצה דסתיר' לא
תשתכח תנאי בשום סוכה אפילו בסוכה דעלמא דהא נמי איכא ביה סתירת
אהל אלא משום דבמסקנא סוכה אסירי כל ז' מקרא משום מצוה ולא משום
סתירת אהל כמו שעלה על דעתו בטעות משום הכי לא ד"ש למיפרך ודי לו
בזה מה שפריך מצוה אמצוה שהוא קשה אף לפי האמת ודוק: ב"ה אבל
עצי כו' על היותר קאמר שאסור מטעם מוקצה כו' נ"ב והמקשה דפריך מנויי
סוכה אעצי סוכה לא ידע שיש חילוק בין יתר מכדי הכשר סוכה לכדי הכשר
סוכה ומשני באומר איני בודל מהם כל בין השמשות דלא חיילא קדושה על
נויי סוכה וכן על עצים היתרים על הכשר סוכה מהני בה תנאה אבל עצי סוכה
בדי הכשר היילא קדושה עלייהו על כרחו דבר תורה כל ז' ולא מהני תנאה.
והא דקאמר התם ואם התנה עליהם הכל לפי הנאו ופריך למימרא דמהני בה
תנאה כו' ומשני סיפא אתאן לסוכה דעלמא ובהר הכי פריך וסוכת החג לא
מהני בה תנאה והתנן סיככה כו' לא בעי לשנויי הכל לפי הנאו על יתירו מכדי
הכשר סוכה דהכל לפי תנאו משמע בכל הסוכה. תוספ' פרק במה מדליקין

דף לא ע"א רשי' ב"ה רבי יוסי כו' נמי לא ת"ש כו' הד"א:

תוספ' ב"ה איבעיא להו כו' והכי פי' כל ששמוך לעיר וגם איתיה פותחת כו' פירש
רש"י תא שמע כו' כצ"ל והד"א:

עב גמרא לא מן הסואר של קורות ולא מן כו' כצ"ל:

רשי' ב"ה והכי קאמר כו' להסק ולא מן כו' הד"א: ב"ה נוטל כו' טבל בשילהי
פרקין כו' כצ"ל:

תוספ' דבור המתחיל אבל קרדום כו' צ"ל קודם דבור המתחיל ונפתח. ב"ה ונפתח
כו' וכן גבי גלגל מוכני כו' כצ"ל: ב"אד דאתיא האי סתמא כר"ש כו' נ"ב פיר' דת"ק
וכל שכן רבי מאיר ולא פליגי אלא בפותח לכתחילה משום דדוכה לבניין או
משום טירחא: באו"ד דברי ר"ש דהא ס"ל כרבי מאיר ודוק. ב"ה אבל
קורדום וקופיץ וכו' נ"ב גליון הוא מדברי אחרונים שקבלו מן הראשונים:
ב"אד ופי' בתוספות דאין כו' כצ"ל:

דף לב ע"א גמר' טהורות באהל המת ושמאו במשא הזב כו' כצ"ל:

רשי' ב"ה חותכן באור בגמרא כו' הד"א: ב"ה וממאי דס"ל לרבי מאיר בנר בשאר
כו' כצ"ל:

תוספ' ב"ה אין פותחין כו' ונגמרה מלאכתו ולפי שרגילין כו' כצ"ל: ב"ה אלפסין
דה זב

בו׳ דהזב מטמא כלי חרס בו׳ כצ״ל:

עא גמרא ומי שיסורין מושלין בגופו בו׳ ב״ב גראה לי לפרש מושלין וגוברין על הגוף שלא יכול ללמוד תורה והיינו דאמרינן בפ״ק איזה יסורין ש אינם של אהבה שיש בהן ביטול תורה ובן הא דאמר מי שאשתו מושלת עליו בלומר שגוברת עליו ומבטלו מתורה ומצות וק״ל: שם טוי לי אוונא בו׳ והני מילי הוא דציירי מאתמול בו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה נכון בידו מזומן אצלו הס״ד: בד״ה דאמר רב אשי צ״ל דמר רב אשי: בד״ה נסמכים בו׳ ששפת פרת טיט בו׳ כצ״ל:

תוספו׳ בד״ה וקטמא שרי בו׳ ויש לומר צריך להיו׳ ועוד יש לומר בו׳ ושריק בלא גבול בצ״ל:

דף לג עא גמר׳ ולא מן הדעפים נמחק:

רשי בד״ה וכן ביעתא בו׳ עליו ואח״כ יושיב בו׳ כצ״ל: בד״ה והלכת א בו׳ וקדרה הסר: בד״ה לחצוץ בו בו׳ לחצוץ לא הס״ד ואח״כ ומרליק בו׳ הס״ד ואח״כ מ״ה וחכמים אומרים מגבב בו׳:

תוספו׳ בד״ה דרש רבאו בו׳ פר״שי בו׳ בצ״ל: בד״ה רבי אליעזר אומר וכו׳ היינו דווקא גבי אכילה כו׳ נ״ב פידוש בעינן לפניו. בד״ה וחכמים בו׳ דרבי שמעון ור׳ יהודה לכן נראה לי בו׳ כצ״ל:

עב גמרא ומריח בו קישמו ומריח בו במה דברים אמורים ברכין בו׳ כצ״ל:

תוספו׳ בד״ה כי היינא בו׳ ולכך לא מברכין דהא גם ביום טוב בו׳ נ״ב כל זאת הו׳ בכלל אין לפרש כי לפי האמת אינו שובת במו שבתב במרדכי פרק ערבי פסחים דף לס עמוד ד׳:

דף לד עא גמר תנן התם צ״ל תניא אחד מביא בו׳ שם ואחר מביא את המים ואחד נותן בתובו תבלין ואחד מגיס בו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה ואמרי לה בו׳ להקשות בהסק ראשון בו׳ כצ״ל: בד״ה מי מחזקינ׳ בו׳ לצורך בשלמא בו׳ שרפות הכא מאי בו׳ הס״ד והר״א: בד״ה שופת בו׳ מאי עביד הס״ד: בד״ה ואין גוזזין אותן במספרים דמיחזי בו׳ הר״א: בד״ה פרני בו׳ בתנור הס״ד: בד״ה ועוד בו׳ והנך דבהריה והיינו בו׳ כצ״ל: בד״ה אותבינהו בעירובין בו׳ נ״ב בפ״ב דף נג: בד״ה בן בבא דאותבי מרבי אליעזר דסוכה ושני לא אפסקוה אלא במילתיה ואלו אותבי מהא בו׳ שלא כסדר כצ״ל ור״ס:

בד״ה עומר ארם בו׳ בגון אחוי ולא אחוי דאמר באין צרין כצ״ל ונ״ב דף לז ע״א:

תוספו׳ בד״ה למלוג נמחק למלוג ויתחיל הדבור מולגין הראש בו׳: בד״ה ואין מפיגין בו׳ שאני דאינו ודאי חוסמן כצ״ל: בד״ה עוד אמר רבי אלעזר בו׳ חדא בו׳ לעיל בו׳ כצ״ל:

עב גמרא מהו שתקבע מוקצה למעשר כו׳ מכאן אני אוכל כו׳ כצ״ל:
רשי בד״ה תנוקות כו׳ דיש להם מחשבה על ידי כו׳ כצ״ל: בד״ה מהו שתקבע מוקצה למעשר מוקצה כו׳ הא: בד״ה מאי טעמא כו׳ כראמרינן בהשוכר את הפועלים וזה כשנכנס כו׳ בהשוכר כצ״ל והס״ד: בד״ה שאני כו׳ אכילה הסר: בד״ה הא קמשמע לן כו׳ להכי נקט גבי כו׳ כצ״ל:
תוספו׳ בד״ה הא בשאר כו׳ שערים צ״ל דרך גגות וקרפיפות: בד״ה אי ר״תכי כו׳ כדפרישית לעיל כו׳ כצ״ל:
דף לה עא גמר מתניתין נמי במוקצה שהוכר וגברא וכו׳:
רבי יהושע אמר לא יגמור התם כדקתני טעמא רבי נתן אומר כו׳ ולא כשאמר יגמר בשבת יגמר כו׳ כצ״ל:
רשי בד״ה מן המעטן שמא כו׳ שקל הס״ד: בד״ה תא שמע כו׳ משום מעשר הס״ד:
תוספו׳ בד״ה הכא גרסינן רבי נתן אומר כו׳ אלא יצא חוץ לחצר ויגמור כו׳ כצ״ל: בד״ה ואחר מקח כו׳ כדלקמן הס״ד ואחר כך ללי למימר הוא גם כן ס״ד:
עב גמרא ושמ מעשרין דמאי מעמי הארץ צ״ל:
רשי בד״ה הלוקח תאנים מעם הארץ במקום שרוב כו׳ מהן עראי ואין אוכ׳ מהן קבע דאין מקח כו׳ כצ״ל: בד״ה רוב עמי כו׳ מעשרין דמאי וחומרא כו׳ כצ״ל: בד״ה ולאפוקי מהא וכו׳ שלא נגמר מלאכתו אתא לאשמעינן כו׳ כצ״ל: בד״ה המחליף היינו מקח הס״ד:

הדרן עלך המביא · פרק רביעי

משילין פרק חמישי

גמרא אבל היכא דליכא ביטול בית המדרש לא אי נמי הת׳ היינו טעמא דארבעה ה קופות שרי משום שבת כו׳ · ואחר כך צ״ל אי נמי לאידך גיסא הת״ם היינו טעמא דליכא הפסד ממון כו׳:
רשי בד״ה תחת הדלף לקבל בתוכו מפני טינוף הבית הס״ד והא״א וצ״ל הדבו׳ בסוף המשנה · בד״ה ושנשמשה ירבו כו׳ נ״ב פי׳ רשי׳ לשם וכגון שלא איעכיל ניביה דאי לאו הכי טרפה נמי הוה כו׳: בד״ה מאן דתני כלומר אי הוה ר״תנא כו׳ כצ״ל: בד״ה והווג של מספרים כו׳ כצ״ל:
תוספו׳ בד״ה השחור כו׳ על שם שמשחירין את כו׳ כצ״ל: בד״ה מי שנשרו כו׳ דהא איכא כו׳ כצ״ל;

דף לו עא גמר׳ בית המדרש אמרת לא הכא דליכא ביטול בית המדרש אמרת לא כל שכן כו׳
כצ״ל : שם כל שכן שבת דחמירא או דילמא כל זה נמחק ונ״ב נ״ל שעור״ת
שם על גבי לבנים בשבת בלבינים דאיתור כו׳כצ״ל :
רשי בד״ה והכא תנן כו׳לשאול הס״ד : בד״ה ואפילו כו׳וירידה הס״ד : בד״ה
אלא לדבר כו׳דבר חנטל הס״ד : בד״ה הכי גרסינן כו׳והדר נקש כו׳ שאין
ראויין כצ״ל והס״ד :
תוספו׳ בד״ה אלא אימא כו׳פירש הקונטרס ובלבד כו׳נ״ב בפירש הקונטרס מצא אבל
בפירוש שלנו אינו . באו״ד וגם מעיקרא כי בעי כו׳נ״ב פירוש משום הכי
פירש ר״ת הקונטרס כן שהרי בתחלת״ נמי כך היה של רבי שמעון פטור בכל
עניין והשיב לעולם כלי דמשמע לעולם כמו שעלה על דעתך תחלת״ דלרבי
שמעון פטור כשאינו מתכוין אפילו מכסה כולה ול״ר מחייב והכי קאמר כו׳
ודוק : באו״ד ותימא דהא מודה רבי שמעון בפסיק רישיה כו׳נ״ב פירוש לפי
האמת מקשה על פירוש הקונטרס :
עב רשי׳ קודם דבור המתחיל מהו דתימא צ״ל דבור המתחיל פשיטא כיון דאית ליה״ת
לר״י דבר שאין מתכוין אסור למה ליה למיתני ובלבד שלא יעשה מצוד׳ דהא
צידה אב מלאכה היא : בד״ה ושונה יחזירנה למקומו תחת הדלף כצ״ל :
בד״ה תיתי לי כו׳תבואני ואת בשכרי נ״ב פירוש יהי רצון שיבוא זה ההפסד
בשכרי ולא אקבל עונש ממקום אחר : בד״ה נותן בו מים ומחזירין כו׳כצ״ל :
בד״ה ואין מרקדין כו׳עביד מנא הס״ד : שם בד״ה ולא מקדשי׳כו׳נמחק ומה טעמ׳
גזרו עלייהו : בד״ה הא מצוה קא עביד ואמאי קרי ליה רשות כצ״ל והס״ד
ואחר כך מתחיל הדבור ואין מקדשין הא מצו׳קא עביד שנושא אשה כו׳כצ״ל :
תוספו׳ בד״ה תיתי לי כו׳ סבירא ליה לרבה דהכא כו׳כמו מזמנין גוי מ״כצ״ל ונ״ב דף
כב : בד״ה והא מצוה כו׳ורבינו תם פירש דהא מצוה כו׳כצ״ל :
דף לו עא רשי בד״ה והני משום כו׳לא אדבר שבות הס״ד : בד״ה הכי קאמר כו׳ קתני לא
תימא כו׳הא׳ : בד״ה הא רבי אליעזר כו׳ביום טוב מפני הפסד ממון ר׳יהושע
היא כצ״ל והוא סוף דבור והא׳ : בד״ה מתניתין דקתני כו׳הבעלים ולא
ברגלי חרועה כצ״ל :
תוספו׳ בד״ה ורמינהי משילין וכו׳ ואמאי לא פריך ליה״ת ממשילין כו׳ נ״ב פי׳ מאחר
דבלאו הכי פריך שם אוכל נפש אין מכשירין אוכל נפש לא מתניתין דלא כר׳
יהודה כו׳אמאי לא פריך להריא ממתניתין דמשילין ודוק ; באו״ד ולכך לא מייתי
מהוצאה דאסירא דאוריתא נ״ב פירוש דקושיא זו לא שייכא אהך מתניתין
דאירי לעניין שבותים ואיכא למימר אפכא דלעניין דאורייתא יש חילוק בין
שבת ליום טוב אבל מה שהחמירו חכמים מדבריהם לא חלקו בין שבת ליו׳

שוב ואמר ליה אם כן אמאי לא פריך מהוצאה להא דפרק קמא דמגילה משום
דאיכא למידחי נמי דלמא הא דמגילה נמי איירי דווקא במילי דרבנן ואמר ליה
אם כן תרתי מתניתין למה לי אין זו קושיא דהתם אגב שיטפא דאינך משניות
דכלהו אין בין קחשיב התם ודוק:

עב רשי בד"ה ואם מצעו כו' ונמצא תחום שלם ממוצע כו' כצ"ל: בד"ה שנים שלקחו
כו' ביום טוב הסר: בד"ה המת כו' בפרק קמא נ"ב דף י: ב"ד ואיתמר
כו' חשב מועלת כו' הר"א: בד"ה לקוחות כו' לקוחות ומחזירין כו' הר"א:
ב"ד ובדרבנן מי אית לי הסר:

תוספו' ב"ד לאיסור כו' ולא אסרת להו למיחש להכי כו' כצ"ל:

דף לח עא גמר מאי שנא לכאן ולכאן דלא דאין ברירא כו' כי סליק אשכחיה לרבי אבין ורבי
חנינא בר פפי כו' כצ"ל:

רשי בד"ה קמ"ל כו' כיון דאסמכיה ברשותיה אוקמיה כצ"ל: ב"ד יהא רעוא
כו' להתם הסר ואחר כך דשמעתא הוא גם כן סוף דבור: ב"ד אמאי כרגלי
שתיהן לבשל איסור תחומין כו' כצ"ל והר"א:

תוספו' בד"ה ואמר רבי יוחנן כו' מרתני איו לרבי יוחנן הא על כרחך צריך לומר
דלרבי יוחנן אית ליה ברירא לרבי יודא דסבר ליה כו' לתולה לדעת אחרים
דהכי אמרינן בפרק בכל מערבין כו' כצ"ל ונ"ב פירוש ותגא דאיו אית ליה האי
חילוק בין תולה לדעת עצמו לתולה בדעת אחרים אם כן רבי יוחנן לית ליה
לדאיו כדלקמן: באר"ד דקאמר התם מתנה אדם כו' לית' לדאיו וההוא דהלוק'
כו' ולכי מייתי הוי גיטא ודייקינן מינה דאית ליה לרבי יודא ברירה ותנן נמי
כו'. אית להו ברירה אליב א דרבי יודא ואם כן סמי תרתי מקמי חלת ושני
לעולם כו' אבל איו מיירי כו' כצ"ל; דבור המתחיל וחדי צ"ל בעמוד ה שני אחר
דבור המתחיל הדי שנתערב: בד"ה ולבשיל כו' מחירים שאפילו באלף כו'
כצ"ל: באר"ד אבל מין בשאינו מינו כי הכא כו' נ"ב ואין לומר אם כן אמאי לקמן
דקאמר חשין בשעורין אמאי לא משום דהוי מין בשאינו מינו אם כן מין במינו
נמי כו' אמאי לא קאמר אם כן מים ומלח נמי מין בשאינו מינו הוא ויש לומר
דבודאי לגבי חישין ושעורין חשיבי מים ומלח בעיס' מין במינו וליכא למיפרך
מיניה ולגבי דבר שיש לו מתירין נמי אין לרמו' דלא הוי מין במינו ממש ומכל
מקום רב אשי דחי לקמן וסבירא ליה דהוי מין במינו ממש ודוק. באר"ד אף
על גב דיהיב טעמא כו' כצ"ל:

עב גמרא וכי תימא הכי נמי כו' נ"ב פירוש והא דרב חסדא איירי בנבילה ושחוט' דהפקר
דלית להו בעלים והא תני כו' אלמא דחשבינן מידי דהפקר באית ליה בעלים
כך נ"ל אליבא דרשי ודוק:

רשי׳ בד״ה מאי שנא כו׳ דודאי יאכל וחדי כו׳ כצ״ל; בד״ה ביקרא דמשה קא משתבע נ״ב אבל בפרק לולב הגזול דף לח פירש ר״ש משה גדול הדור וכן בחולין פרק גיד הנשה פירש משה תלמיד חכם; בד״ה ולא שמיע כו׳ וכל שכן מים ומלח דמידי דטעמיה הוא דמשום חיובא דממונא לא בטיל במיעוטייהו כצ״ל והסר; בד״ה ולישטעמיך כו׳ ופריש רב חסדא כו׳ טהורה בשחוטה כו׳ לגר שוב אין כו׳ כצ״ל; בד״ה וכי תימא הכי נמי והתניא דמשום כו׳ כצ״ל; בד״ה דאמר רבי יוחנן כו׳ מציאתן אלפים כו׳ כצ״ל; בד״ה וטעמא מאי כו׳ מאי הוא הסר:

תוספו׳ בד״ה הרי שנתערב כו׳ לרמו׳ איסור לממונא אבל כו׳ כצ״ל; בד״ה נהי דלר״י כו׳ מכאן נראה כו׳ נ״ב ולאפוקי מר״ש דפסק כר״יהודה; בד״ה חכי נמי כו׳ אלמא מידי דשייך כו׳ אין מועיל כלל לומר הואיל כו׳ כצ״ל:

דף לט גמרא ורב אשי אמר כו׳. מים אין מלח לא והתניא רבי יודא פוטר בין במים בין במלח לא קשיא כו׳ כצ״ל ונ״ב ספרים אחרים ועיקר; שם אלא הא דתנן המוציא כו׳ כן צריך להיות:

רשי׳ בד״ה ורב אשי אמר כו׳ צל״ל ורבא אמר כו׳ ולא פליגי דאביי כו׳; בד״ה סדומית דקה היא מאד כו׳ נ״ב ופירש מלח דקה קדויה סדומית אבל סדומית אינו בנמצא כי אם קורטא בכור כראיתא בריש פ׳ כל הבשר; בד״ה ואין בטלין המים בקדירה מפני כו׳ פוטר במים תנן לא שנא כו׳ כצ״ל; בד״ה גחלת כו׳ מן החרס אסיר כו׳ הר״א; בד״ה ביצה קלה כו׳ הביצים ושיערו כו׳ הר״א. בד״ה אביי אמר כו׳ רמועט הוא וממהר לכבות כו׳ כצ״ל; בד״ה כרגלי אותה העיר כו׳ חוץ לעיבורים פירוש זהו ע׳ אמה ושיריים; בד״ה נרגלי הממלא כו׳ חוברך דלהאי גברא כו׳ כצ״ל; בד״ה הרי הן כו׳ ולא כרגלי בעלים ולא כרגלי ממלא כו׳ כצ״ל. בד״ה מילהו כו׳ שנתמלאו לו׳ שנעשה כו׳ כצ״ל. בד״ה רב ששת כו׳ קנה ורב נחמן כו׳ הר״א:

תוספו׳ בד״ה משום כו׳ והא פרישי׳ לעיל דלא שייך דבר כו׳ כצ״ל:

עב גמרא ואלו הן של אותו העיר הרחבה ובית המרחץ ובית הכנסת ואי אמר כו׳ לרחוץ בכור הכי נמי כו׳ כצ״ל:

רשי׳ בד״ה הכא במאי עסיקינן כו׳ מימיו התירו דסמכינן כו׳ כצ״ל. בד״ה כשחייבין בקלבון כו׳ פעמים שמחליפין אותו במנים נ״ב ספרים אחרים במעות; באד שקל שלם ופטור מקלבון שני כצ״ל ונ״ב וכו׳ משמע בפרק בתרא דבכורות אבל בסוף פ׳ קמא דחולין פירש ר״ש פטור לגמרי והסמ״ג חביא שני הפירושים ולא הכריע. בד״ה מעשר בהמה כו׳ ממעשר בהמה דשותפין כו׳ הבי׳ פטורין כו׳ כצ״ל והר״א; בד״ה ואמר רב ענן לא שנו כו׳ הר״א; בד״ה אלא כשחלקו

ברמים

ביצה פרק חמישי

כו׳ בדמים גדיים כו׳ שלאים בטלו מהו כו׳ כצ״ל והל״א : בד״ה במגביה כו׳
אבל משנתנו לו קנה כו׳ כרגלי הממלא ואית דגרסי כמו שכתוב בספרים
ומפרשי הכי כו׳ כצ״ל :

תוספ׳ בד״ה הכא במגביה כו׳ לפיכך הן כרגליו הסל והשאר נמחק מן לישנא אחרינא
כו׳ עד סוף הדבור :

דף מ עא גמרא אלו הן ביתות הלנות בעיר כו׳ כצ״ל :

רשי בד״ה מנותיהם מערב יום טוב שמסרם בעל הבית כו׳ כצ״ל : בד״ה אמר ליה
כו׳ לא שקיל והאמר כו׳ והל״א : בד״ה אלא שאני כו׳ רב הונא אי את תלית
מירי דעכיד כו׳ כצ״ל והל״א :

הדרן עלך משילין פרק חמישי

וסליקא לה מסכת ביצה בסיועתא דשמיא

פרק ראשון

במתניתין ער סוף העולם ואלו הן בתו ובת בתו כו׳ כן צריך להיות:
בדבור המתחיל חמש עשרה כו׳ כדקתני שאם כו׳ יליף בגמר׳ כן צריך להיות והוא סוף דבור ואחר כך מתחיל הדבור וצרות צרותיהן ער סוף כל העולם
במתניתין מפרש: בדבור המתחיל חמותו כו׳ בלא בנים הוא סוף דבור:
בדבור המתחיל חמותו כו׳ בלא בנים הוא סוף דבור: בדבור המתחיל
ואם חמותו כו׳ זה חמותו הוא סוף דבור: בדבור המתחיל ובתו נמחק ובת
בתו ובת בנו ונ״ב בספרים אחרים אינו. באותו דבור כדמפרש בגמרא הוא
סוף דבור: בדבור המתחיל ואשת אחיו כו׳ לפני יבם זה ליבום אסור כו׳ כצ״ל:
בדבור המתחיל בתו פי׳ הקונ׳ כו׳ רב יהודא מתרגם מחמותו כו׳ דרבי חייא
אבולא מתני׳ קאי על בריתך כו׳ כן צריך להיות: בדבור המתחיל אשת אחיו
כו׳ ודוחק לומ׳ ולפרש כו׳ דבתי׳ גביה את אשת אחיו נדה היא כן צריך להיות:
בדבור המתחיל ואחות אשתו כו׳ לקמ׳ פ׳ ב״ש דקאמר רבה בלאו כו׳ והאמר
רב כו׳ מחמת איסורא והוי כאלו כו׳ כן צריך להיות:
בדבור המתחיל ואשת אחיו כו׳ כך צרתה אשת שמעון האחר׳ אסור דילפי׳ כו׳
ליבום עם צרותיהן ששתיהן כו׳ כן צריך להיות: בדבור המתחיל וכולן שמתו
שמתה בתו כו׳ מקח טעות ולא הויא כו׳ כן צריך להיות: בדבור המתחיל
ואין אתה כו׳ ילדו מאחר קודם כו׳ כן צריך להיות: בדבור המתחיל כשם כו׳
שם אח אלא הוא כו׳ כן צריך להיות: בדבור המתחיל הלכה כו׳ לו אינן
פטורות כו׳ כן צריך להיות: בדבור המתחיל ואפי׳ הן מאה כו׳ נאסרות על
זה וכן לעולם כו׳ כן צריך להיות: בדבור המתחיל וכל היכולה למאן כגון

שהערוה קטנה ויבולה למאן כו׳ וקידושיה אינה אלא מדרבנן וחיקת נפילתה
מדרבנן אינה כו׳ כן צריך להיות : בדבור המתחיל ורבי שמעון כו׳ ובת
בתו דכולהו עד כו׳ כן צריך להיות : דבור המתחיל כללתו צריך להיות
כלתו : בדבור המתחיל כיון כו׳ לתנא לאקדומה ברישא לקמן כו׳ כצ״ל :

תוספו׳ בדבור המתחיל או שנמצאו כו׳ ובגמר׳ אפרש בע״ה כו׳ מאי חידוש השמיענו
כו׳ אבל איילונית דלא שכיח לא מסיק אדעתיה ומשום ששש כו׳ כן צריך
להיות : בדבור המתחיל בתו כיון כו׳ לחייב על אחותו בת אביו ובת אמו
כו׳ מן האב ושלא מן האם כו׳ כן צריך להיות :

דף ג עא גמר׳ ומנינא דסיפא למעוטי מאי למעוטי כו׳ כן צריך להיות :

רשי בדבור המתחיל עיקר איסוריהו שאסורה משום ערוה כו׳ אתיא אתיא כו׳ כן
צריך להיות והכל דבור אחד : דבור המתחיל בתו מאשתו צריך להיות
דבתו כו׳ ולשון אישות על ידי כו׳ בקרא אחרינ׳ דאישות שארה הנה מה התם
בתה כבת בתה אף כאן בתו כבת בתו אתיא זימה כו׳ מהנה הנה מבת אשתו
כן צריך להיו׳ והכל דבור אחד : בדבור המתחיל קורבי כו׳ נקט ברישא
הוא סוף דבור : בדבור המתחיל למשה דידה כו׳ משום קורבא דידיה אסירן
ליה כן צריך להיות : בדבור המתחיל כיון דבמקום כו׳ שיש לו בנים הוא
סוף דבור : בדבור המתחיל הוה אמינא מיחלץ כו׳ שפקא הוא הוא סוף דבור :
בדבור המתחיל אבא שאול כו׳ לשם נוי לשם אישות כו׳ כן צריך להיות :
בדבור המתחיל מנינא דרישא כו׳ ותו לא הוא סוף דבור :

תוספו׳ בדבור המתחיל אמר רבא כו׳ דאתנייה לרב כהל כו׳ כן צריך להיות : בדבור
המתחיל פקמי כו׳ פסול בן אחיו דע״כ כו׳ עצמו טפי מאחותו כצ״ל :

עב גמר כי כל איש אשר יעשה כו׳ כן צריך להיות :

רשי בדבור המתחיל ליתנינהו כו׳ צרותיהן הוא סוף דבור : בדבור המתחיל
עליה כו׳ מותרת הוא סוף דבור : בדבור המתחיל זדונה כרת כו׳ בתר כולהו
ונכרתו כו׳ כן צריך להיות : בדבור המתחיל ט״ו נשים ותו ליכא כו׳ כן צריך
להיות : בדבור המתחיל שאין צרה כו׳ לא דמי איסור כו׳ כן צריך להיות :

תוספו׳ בדבור המתחיל לפי שאינן כו׳ ודוקא בטומאה דכתיב גבי בעל הוי בעריות
כו׳ נכתב בצדו פירוש דומיא דטומאה דכתיב בעריות אל תטמאו בכל אלה :
וקל להבין : בדבור המתחיל טעמא והכי קאמר אם תמצא לומר דדחי כו׳
כן צריך להיות : באותו דבור ורבא לא הוה צריך למימר אלא להיתרא לא
מצית אמרת כו׳ כן צריך להיות ונכתב בצדו פירוש לא הוה ליה למימר ערוה
גופא לא צריך קרא דאין עשה דוחה כו׳ אלא הוה ליה לאוקמא עליה לאיסורי

ולמידק

ולמירק מיניה הא בעלמא דחי מאי אית לך למימר אם כן נידרש להיתרא כמו שפירש להיתרא לא מציית כו׳:

דף ד עא גמרא דכתיב לא יקח איש את אשת אביו בנתים כל זה נמחק: שם בשומרת יבם הכתוב מדבר נכתב בצדו פירוש קרא דלא יגלה כנף אביו:

רשי בדבור המתחיל לא תלבש שעטנז ורחי לא תעשה נכת׳ בצדו אבל יש לתמוה לפי מאי דבעי לאשכוחי דרחי עשה את לא תעשה שיש בו כרת וכן הוא לפי המסקנא זולת רבא שחולק על זה אם כן קשה נימא דבא הסמיכורת לאסור כלאים בציצית וליכא לתרוצי מהיכא תיתי להיתרא דהא שמעינן דרוחה עשה את לא תעשה אפילו יש בו כרת ואדרבא מוכרחים אנו לומר שבא לאסור דאי להיתרא מאי בעי קרא דמהיכא תיתי לאיסורא ונראה דלא קשרת מידי דאפילו שמעינן דבכל רוכתא דוחה עשה את לא תעשה מכל מקום בציצירת לא שמעינן דרוחה דלמה לו לרחות את לא תעשה בכרי ילבש בגד של צמר ויעשה לו ציצית ולא ילבש של פשתים מה שאין כן בבל אינך שצריך לקיום המצוה שבאה לידו כגון יבום ומצורע וכל כי האי גוונא אי נמי מהיכא תיתי להיתרא דנימא שבא הסמוכים לאיסורא לא ודאי להיתרא בא נראה לי עיקר אף שהתוספות לקמן דף ו׳ פירשו בענין אחר: בדבור המתחיל חוסמין כו׳ לישנא דקרא כו׳ כן צריך להיות: בדבור המתחיל במשנה תורה כו׳ תורה הוא ודרשינן בן צריך להיות: בדבור המתחיל סמכו כו׳ דסמוכה פרשת מכשף כו׳ כן צריך להיות: בדבור המתחיל נוציא זה מכשף הוא סוף דבור: בדבור המתחיל להקיש כו׳ מן הכלל ללמד כו׳ כן צריך להיות: בדבור המתחיל דמוכח כו׳ סמכינהו הוא סוף דבור. ואחר כך מתחיל הדבור לכתביה רחמנא להאי לא יגלה כו׳:

תוספו׳ בדבור המתחיל לא תעשה כו׳ דלקמן תיתי ממילה תיתי כו׳ אמלאכו׳ דלא דחו שבת כו׳ כן צריך להיות: בדבור המתחיל דכתיב לא כו׳ על כרחו הקשרת הרב כו׳ בצל: בדה וכי מפני כו׳ רייק מלישנ״ דרב יהודה כו׳ כן צריך להיות: בדבור המתחיל וסמיך ליה כו׳ ורבנן לא דריש נכתב בצדו התוספות לא גרסי בגמרא ורבנן כו׳ וקל: בדבור המתחיל אם כן כו׳ דלרבנן לא אצטריך כו׳ בצל:

עב גמר וגבי ציצית נמי אי בעית אימא כו׳ כן צריך להיות:

רשי בדבו׳ המתחיל צמר כו׳ דכלאים צמר ופשתים כו׳ בצל: בדה אכתי צל ואכתי: בדה ותנא דביה כו׳ בציצית מראייתר כו׳ כן צריך להיות:

תוספו׳ בדבור המתחיל מכדי כתיב כו׳ שאין מכסרת רובו הוא סוף דבור ואחר כך מתחיל דבור חדש אבל לבישה כו׳: בדבור המתחיל אם כן לישתוק כו׳ דרב פפא ברותא היא כו׳ כן צריך להיות: באותו דבור כל לאפנויי כן׳

נכתב בצדו ואין להקשות סוף סוף הלא לרבי ישמעאל לא מצי"ל למימר דשעטנז מופנה אי לאו אף כל דרבי ישמעאל כו' דהא אי לאו גזירה שוה דשעטנז לא הוה ידענא בהעלאה דהוה צמר ופשתים דהא כתיב בגד לחוך גבי העלאה אי לאו שתאמר דשמעינן מאף בל דרבי ישמעאל והשתא אייתר שעטנז להפנאה דילמא משום דקל וחומר הוא לבישה דאית ביה נפיש"ל הנאה אינו אסור אלא תרי מיני קל וחומר העלאה כראיתא פרק בכל מערבין והשתא נמי לא קשה סוף סוף מאחר דאית לן הא דרבי ישמעאל אם כן בגד דכתיב גבי העלאה הוה צמר ופשתים נמי מופנה ואם כן תרי אפנויי למה לי ולא קשה מידי מאחר דאתא שעטנז לאפנויי לגבי ציצית לית כאן גזירה שוה וצריך לן צמר ופשתים גבי לבישה לגופא וקל להבין: בדבור המתחיל ותנא דביה כו' אמר רחמנא דליעביד תכלת כו' כן צריך להיות: בדבור המתחיל ואמר רחמנא כו' ראשי תיבות לקמן נוז שוור והיינו כו' דאוריית מדשרי רחמנא כו' כן צריך להיות: בדבור המתחיל דאפילו צמר כו' הדר ביה רבא וסבר דאף כל לאתויי שרצים כו' כן צריך להיות ונכתב בצדו פירוש לא מהאי דהכנף אלא מהאי דלעיל מיניה לשם ושם פירשו התוספות מאחר שחזר רבא כו' אם כן סבר דאף כל דרבי ישמעאל אתא לאתויי שרצים אבל לא שנאמר כך להדיא והכי פירושו אם כן מאחר דלא אתיא כל דרבי ישמעאל לציצי"ת אלא לשרצים אם כן יכול רבי ישמעאל לסבור שפיר כרבא ולומר דהכא גבי ציצית חייבים כל המינים מריבוי דהכנף ולא דרשינן אף כל אלא לשרצים לחודה אבל תימא הלא כבר תירצו התוספות דהכנף לאו ריבוי הוא וכן פירשו בפרק התכלת והוסיפו בטעם דלא מצי"ל למרש הכנף לריבויי ונראה בודאי דהכך תרי שנויי בתוספות מחולקים בין שנוי הראשון שבתבו התוספות דהכנף לאו ריבוי הוא אתיא כסוגיית התוספות דפר' התכלת ושנויי בתרא שפירשו התוספות בדבור זה דסוגיא דהכא כרב נחמן היינו סוגי"ת התוספות דפרק במה מדליקין עיין שם. אבל בעניין אחר אי איפשר ליישב הך תרי דיבורים תוספות נראה לי: באותו דבור כרב נחמן בר יצחק דהתם כו' לאיתויי ציצית ואם כן הוי דלא כרבא כן צריך להיות והוא סוף דבור ואחר כך מתחיל הדבור דאפילו צמר לפשתים ופשתים לצמר כו' נראה דאפילו שני חוטי כו' כן צריך להיות:

דף ה עא גמרא רשי

שומע אני אף נזיר מצורע כן תלמוד לומר ראשו כו' כן צריך להיות: בדבור המתחיל דקסבר צריך להיות וקסבר כו' לא תעשה ומהכא נפקא כו' כן צריך להיות: בדבור המתחיל שאין שוה כו' דקידושין תאמר כו' הכל דבור אחד: בדבור המתחיל ופאת זקניך בכהנים כתיב הוא סוף דבור:

בדבור המתחיל תלמוד לומר כו׳ מצורע דאתי כו׳ ענין כו׳ הוא סוף דבור והכל
דבור אחר: בדבור המתחיל ראשו מה תלמוד לומר כו׳ קאי הוא סוף
דבור: בדבור המתחיל תלמוד לומר ראשו כו׳ שוה בכל הוא כו׳ נכתב
בצדו הקשיה לי אחד מן המשכילים בדרך על מה שפירש רש״י פה שנזיר אינו
שוה בכל ובפ׳ שני נזירים משמע בהדיא שלאו דנזיר שוה בכל וליבא למיפרך
בנזיר אלא מה שישנה בשאלה וכמו שהביאו התוספות כאן ובחפזי אמרתי
טעות סופר הוא דבלא הכי קשה לפירושו אם כן נילף מתנא דידן דמוקי
ראשו בלאו דלא תקיפו באם אינו ענין דנפקא לן מזקנך ומה לנו לאידך תנא
ובבואי לישוב אמרתי עם הספר דודאי דברי רש״י כנים ואמיתים הם כי לא
נאמר לשם להדיא דנזיר שוה בכל אלא שהוא שוה בכל נגד לאו דכהנים
ומכהן לא אתי אבל לעולם חשוב אינו שוה בכל נגד שאר לאוין וזו היא
סברא ברורה ואינה צריכה רבה ועוד משום הכי פירש רש״י לשם דשוה בכל
לפי שקשה לשם נילף מתרוייהו ממה הצד כמו שהקשו התוספות על כן תפס
רש״י נמי סברא זו דהשתא לא קשה מידי דאיכא למיפרך מה לתרוייהו שכן
שוין בכל ומה שאמרתי בלבי שקשה לפי דברי רש״י אם כן נילף מראשו דתנא
דידן דמוקי בלא תקיפו באם אינו ענין דזקנך לא קשה מידי דסביר ליה ללשי
כמו שפירשו התוספות באידך שינויא דסוגיא דהכא סביר ליה דאיצטרך
ראשו לאשמועינן דהקפת כל הראש שמיה הקפה לכן בעינן לאידך תנא דמוקי
ראשו בנזיר נראה לי:

תוספו׳ בדבור המתחיל לרבנן כו׳ לרב נחמן לטעמיה דמחייב כו׳ כן צריך להיות:
בדבור המתחיל מה ללאו כו׳ שאינו שוה בכל ואם אינו ענין כו׳ הכל דבור
אחד: בדבור המתחיל ואכתי כו׳ פירכא סמיך אמי דחינן כו׳ כן צריך להיות:
בדבור המתחיל ליגמר מנזיר כו׳ בפרק אלו מציאות כו׳ בעלמא דלא דחי כו׳
כן צריך להיות: בדבור המתחיל שכן ישנו כו׳ ובפרק ב׳ נזירי׳ בתר דקאמר
כו׳ דאיכא למיפרך כדאמרן פי׳ מה כו׳ כן צריך להיות ונכתב בצדו ולשם פי׳ לי
משום דאיכא למיפרך מה לעשה דמצורע דאיכא ביה שלום בית וכי האי גוונא
איתא בפרק שלוח הקן עיין שם: באותו דבור אבל קשיא נילף מכהן ונזיר
כו׳ לומר כן כדפרישית אלא כו׳ כן צריך להיות:

עב גמרא י״ג בריתו׳ מפסח מה לפסח כו׳ לפני הדבור ואליב׳ דמאן דאמר עולה שהקריבו
ישראל במדבר עולת תמיד היא ומכולהו נמי שכן ישנן לפני הדבור אלא
איצטרך כו׳ כן צריך להיות:

רשי בדבור המתחיל מקרא קמא דכלאים בציצית ודקאמר לרבנן כו׳ כן צריך להיות
בדבור המתחיל גדילים ד׳ כו׳ דהוו להו ח׳ חוטין כו׳ כן צריך להיות: בד״ה
ופתלהו

המתחיל ופתלהו כו׳ וקצת ענף כן צריך להיות: ברבור המתחיל תכיפה כו׳ פשתים יחד אינו חיבור בפחות כו׳ כן צריך להיות: בד״ה שוע לשון כו׳ שעיע נוו ארוג הכל דבור אחד: בדבור המתחיל כולה משעשנו נפקא דאי לאפנוייה לחוד נכתוב כו׳ כן צריך להיות: בדבור המתחיל מילר״ ותמיד שכן ישנן כו׳ תורה ואליבא דמאן דאמר במסכת חגיג׳ כן צריך להיות והוא סוף דבור והכל דבור אחד: ברבור המתחיל סלקא דעתך אמינא כו׳ כרת מכיבוד אב ואם הכל דבור אחד:

תוספ׳ בדבור המתחיל עד שיהא כו׳ דעמרא כו׳ ופריך ואימא או כו׳ דהכי פריך ואימא או כו׳ בגד ביחד ומיחדו נפקא כו׳ אלא על שווי וארוג שנא׳ כו׳ כן צריך להיות: בדבור המתחיל כולה משעשנו כו׳ ולא כתיב כלאים כו׳ נילף משדיפת קדשים כו׳ כן צריך להיות: בדבור המתחיל טעמא כו׳ אף על גב דבעריר״ נמי איכא כו׳ שריפה וסקילה כי נימא עליה להיתרא לא נימא אלא באחות אשת ורבוות׳ דליכא סקילה ושריפה דלא הוקשו להיתרא כו׳ כן צריך להיות:

רף ו עא גמרא יבול אמר לו אביו היטמא כו׳ כן צריך להיות:

רשי בדבור המתחיל ואפי׳ הכי לא דחי בתמיה נמחק וצריך להיו׳ שם דבור המתחיל אפי׳ הכי לא דחי בתמיה וליגמור כו׳ גם דבור המתחיל וכי תימא כו׳ ומינייהו לא גמרי הוא סוף דבור · גם דבור המתחיל והא תנא ואח״כ צריך להיות והא תנא בעלמא קאי כו׳ דשבת דחמירי הוא סוף דבור: בדבור המתחיל אמר לו אביו לכהן הוא סוף דבור:

תוספ׳ ב ר״ טעמא כו׳ כל שכן דלידחי בעלמא לא תעשה ועשר״ כו׳ למאן דאמר נשים פטורו׳ מציצית ולעיל דהוה כו׳ את לא תעשה משמע כו׳ כן צריך להיות: בדבור המתחיל נגמר כו׳ וכמו כן עשה דמקדש כו׳ כן צריך להיות: בדבור המתחיל שכן הכשר כו׳ מן ועוד דלקמן לפי ר״ אמת עד שיש בו כרר״ נמחק ונכתב בצדו בספרים אחרים אינו ובודאי הוא גיליון ולעיל בתוספות תירצו קושיא זו עיין שם: באותו דבור ועוד דמסקינן כו׳ דפי׳ הקונטרס תיפוק לי מהת׳ מכיבוד כו׳ כן צריך להיות:

עב גמר מה תלמוד לומר מה אי לר׳ יוסי ללאו כו׳ או אינו אלא אפי׳ מיתת ב״ד כו׳ אימר דאמר רבי יוסי כו׳ רב שימי בר אשי האי תנא לא כו׳ משו׳ דמייתי ליה מקל וחומר כו׳ כן צריך להיות:

רשי בדבור המתחיל מקל וחומר כו׳ בלבוש שק שאינו מאוס קל וחומר לרוק כו׳ כן צריך להיות: בדבור המתחיל לחלק שלא כו׳ שבת בכל מלאכו׳ כו׳ נכתב בצדו דבר תימא פי׳ לומר שלא יחייב סקילה כי אם בעשות כל המלאכות יחד והא כתיב לא תעשה כל מלאכה וכל אחת קרויה מלאכה״ אלא לעניין חילו׳

חטאת איירי דלא תימא שאם עשאן כולן בהעלם אחד אינו חייב אלא אחת וכן פי׳ להדיא בסנהדרין פרק ד׳ וכן איתא להדיא פרק כלל גדול בשבת נראה לי: בדבור המתחיל פתילה של כו׳ שני הוא סוף דבור:

תוספ׳ בדבור המתחיל או אינו אלא אפי׳ בשבת משום מה לי חומרא רבה מה לי חומרא זוטא כל זה נמחק וצריך להיות אחר דבור המתחיל מושבות דברי הכל טעמא כו׳ ואחר כך דברי הכל לא רבי יוסי בדבור המתחיל טעמא כו׳ השתא נמי מראיצטריך כדלעיל כו׳ כן צריך להיות: באותו דבור ואם תאמר והיכי כו׳ נכתב בצדו האי ואם תמצא לומר לא קאי אדברי רבי יוסי אלא על סוגיא שלנו אבל רבי יוסי לא בא ליישב אלא סוגיא שלנו אתיא בכ״ע אבל בודאי רבי שמעון דדריש למקלקל בהבערה חייב לא דריש כלל להלק דמנא לן א״ל דילף לחלק ממקום אחר כדשמואל וכן מאן דילף לחלק מהכא לית ליה מקלקל בהבערה חייב ודוק: באותו דבור אינמי הכשר מצוה נפקא לן כו׳ כן צריך להיות: בדבור המתחיל לא רבי יוסי ואו אינו דקאמר משום דשבת עשה ולא תעשה אי נמי משום דשאני לאוי דשבת דחמירי והקשה ה׳ יהודא כהן חיבא בעי כו׳ כן צריך להיות: באותו דבור אי לאו לא הבערו כו׳ נכתב בצדו לישנא ברייתא נקטי התוספות ולא דוק׳ אלא אמושבותיב׳ קא קפיד ודוק

דף ז עא גמר חומרא רב׳ תלמוד לומר לא תבערו אלא ס״ד אמינא תהוי האי אשת אח כו׳ כן צריך להיות: שם ומה שלמים מיוחדין כו׳ נכתב בצדו פי׳ ובא לרבות כל הקרבנות ולא תימא דוקא שלמים אין פירוי אחרינא לא ואין להקשו׳ למה לא דרשינן בכלל ופרט ואין בו אלא שלמים ד״יל מאחר דהכלל רחוק מהפרט אין דנים אותה בכלל מידה זו כדאיתא בפ׳ באות מצה ודוק: שם הבי נמי ה״א אשר אח כו׳ כי כחטאת האשם הוא כו׳ כחטאת האשם ומה ת״ל כו׳ נצ״ל;

דשי׳ ברבור המתחיל רציחה כו׳ ועבודה בידו שנאמר כו׳ הכל דבור אחד: בדבור המתחיל קבורה כו׳ אביא רציחה דאע״פי כו׳ שבת והאי דחדר כו׳ אפי׳ בשבת הבי הדר כו׳ שבת כו׳ כן צריך להיות והכל דבור אחר והו׳ סוף דבור: בדבור המתחיל הדר אמר אשו עשה דדחי וכו׳ היינו כו׳ כן צריך להיות: ברבור אא סלקא דעת׳ כו׳ לעיל קאי דאוקמינ׳ כו׳ בקו ולאו משום כו׳ כן צריך להיות: בדבור המתחיל מי דמי התם כלל באיסור כו׳ איבא כו׳ למיתני למה יצתה הכא פרט כו׳ כן צריך להיות והכל דבור אחד: בדבור המתחיל שאין לה כחטאת דהא כו׳ כן צריך להיות: בדבור המתחיל לפי שיצא אשם מצורע מכלל שאר אשמו׳ כן צריך להיות והוא סוף דבור: בדבור המתחיל לידון כו׳ שאינה כשאר אשמות כו׳ כן צריך להיות:

תוספ׳ בדבור המתחיל ומה עבודה בו לא מסיק אדעתיה לוולק כו׳ כן צריך להיות שנאמר

בדבור המתחיל שנאמר כו׳ דעל כרחך חזי דאינו מחלל עבודה כו׳ כן צריך להיות: בדבור המתחיל לפי שיצא כו׳ ושאר חטאות אינן טעונו כו׳ נכתב בצדו והוא הדין שאר אשמות נמי אינן טעונות נסכים חוץ מאשם מצורע כדאיתא להדיא במנחות בפרק ב׳ פירות ולאו דילפינן אשם מחטאת אלא בשניהם כתיב נסכים במצורע אלא הכא מקשין התוספות מניין לו דחטאת גופא טעון מתן דמים נימא שאף הוא יצא לידון בדבר החדש ודוק:

עב גמרא תלמוד לומר כי כחטאת האשם כו׳ הנ הוה מינא אשת אח כו׳ כן צריך להיות:

רשי בדבור המתחיל תלמוד לומר כו׳ הוא סוף דבור: בדבור המתחיל הואיל ואישתרי כו׳ שהיה עליה כשמת אחיו כו׳ כן צריך להיות: בדבור המתחיל ושבל לקריו הוא סוף דבור: בדבור המתחיל ואפר עולה כו׳ כל השמאים ושני עולא שאני כו׳ כן צריך להיות:

תוספו׳ בדבו׳ המתחיל וראה קרי כו׳ ונבילה דטמא שרץ ואפי׳ טמא מת נכנסי׳ במחנה כו׳ וידחה עשה שאין בו כרת כו׳ ונבילה דקא איירי בהו כו׳ כצ״ל: באותו דבור שלא תטמא העזרה נכתב בצדו פי׳ עזרת נשים: באותו דבור ופריך מהא דאפי׳ כו׳ ודקדק מהא דאמרינן כו׳ מפרש דבסוטה דייק כו׳ כן צריך להיות: בדבור המתחיל וה נכנס כו׳ שהיה צריך כו׳ כן צריך להיות: בדבור המתחיל דבי יוחנן כו׳ כזב דמי דהא רבא כו׳ הכל דבור אחד בדבור המתחיל שחדשו כו׳ חדשו משמא מת עצמו ויש לומר כו׳ כן צריך להיות:

דף ח ע א גמרא להביא בה קרבן אלא כי איצטרך קרא למיסר צרה כו׳ והא קתני אין לי כו׳ קראי קנסיב לה מאי לאו כו׳ והא קתני אין לי כו׳ ואלו פטורות ופושרות לא קתני כו׳ כן צריך להיות:

רשי בדבור המתחיל תינח היכא כו׳ על זה הוא סוף דבור: ואחר כך מתחיל הדבור ואחר כך נשא חי את אחותה כו׳: בדבור המתחיל ואפי׳ נשא כו׳ המורח והכי נמי כו׳ הכל דבור אחד: בדבור המתחיל אלא נשא כו׳ עליו קרי הוא סוף דבור: בדבור המתחיל הכי גרסינן כו׳ האלה הוקשו כל עריו כו׳ ולעניין הוראה וקנסיב ליה ר׳ יונה כו׳ ה״א הוקשו כולן כו׳ כן צריך להיות: בדבור המתחיל משום צרתה משום דבעי למיתני צרתה מניין כן צריך להיות והוא סוף דבור: בדבור המתחיל וחד כו׳ מיעוטי ולקחה דמיעט בו׳ כן צריך להיות: בדבור המתחיל מאי טעמא כו׳ מהכא הוא סוף דבור:

תוספו׳ בדבור המתחיל ואלו פטורות ופושרות כו׳ כן צריך להיות:

עב גמרא דאמר רבי יוסי בר חנינא ולקחה מלמד שמגרשה בגט כו׳ כן צריך להיות:

רשי בדבור המתחיל ואיפוך אנא במקום מצוה היא אסורה כו׳ כן צריך להיות: בדבור המתחיל לכדר׳ שמעון כו׳ ומתו וגפלו כו׳ ומן היבום ויליף טעמ׳ מלצרור

בשעה שנעשו כו׳ כצ״ל: בד״ה אם כן הראשון ונדחית הערוה כו׳ כצ״ל:

תוספו׳ בד״ה מאי ולקחה כו׳ מצינ׳ למימר כו׳ ולמ״ר ערוה לא צריכא קרא ניחא כצ״ל: בד״ה כל היכ׳ כו׳ נמי ליתסרי לצרה כו׳ כצ״ל: בד״ה ויבמ׳ בעל כרחה כו׳ בקדשי׳ לא תאכל וקשה דלקמן בפרק שני כו׳ כצ״ל: באד״ה שלח ושלחה נ״ב זהו לפי׳ ל״ח ע״ש:

דף ט ע״א גמר דשי משיח מנלן דכתיב במשיח לאשמ׳ כו׳ חמש עשרה ליתני שש עשרה כו׳ כצ״ל: בד״ה ולא בעבודה כו׳ כרת ועל שגגתו כו׳ דרשא מעליה נפקא כו׳ כצ״ל: בד״ה תורה אחת כו׳ בפר עבודה זרה כצ״ל: בד״ה מה עבודה זרה דבר שזדונו כו׳ כצ״ל: בד״ה ובהודאה כו׳ על פיהם הס״ד: בד״ה אמו אנוסת כו׳ בנה ליבום הס״ד: בד״ה פלוגתא כו׳ לה דבפלוגתא לא קא מיירי כצ״ל:

תוספו׳ בד״ה ורבנן כו׳ דאפילו מופנה ההיא כו׳ כצ״ל: בד״ה מה עבודה זרה כו׳ אם תאמר ואימא מה כו׳ ומיהו לרבי דנפקא ליה כו׳ דלא אשכחן בהו לאו כצ״ל וחס״ד והשאר הג״ה עד כאן גיליון: בד״ה מה לייתו ליתו פר כו׳ קסבר דכיון כו׳ כצ״ל:

ע״ב גמרא דשי אי בעיא מן האונסין תהוי אי בעיא מן הנשואין תהוי אבל כו׳ כצ״ל: בד״ה ורבי שמעון פליג כו׳ דפטורה ומשני כו׳ הד״א: בד״ה והאמר רב יהודה כו׳ זו היא שאמרה אחותה כו׳ וחזר שמעון ואנס אנוסת כו׳ כצ״ל: בד״ה וכן בת אשתו כו׳ וכן אם חמיו וכן אחותו כו׳ ראובן מאמו ואסורה לו ומותרת לשמעון כו׳ כצ״ל והד״א: באד״ה לאחר מיתת אחותה כו׳ נ״ב לא היה צריך לפרש שנשא ב׳ אחיות אלא נשא ב׳ נשים נכריות והוליד עמהן ראובן ושמעון ולאותן ב׳ נשים היו להן אחיות מן אמהן מאיש אחד שהוליד מאמהן ודוק וכי האי גוונא האריך בשיטה זו בכמה מקומות נראה לי: באותו דבור וילדה לו בת מחלה את ראובן ובת נועה את שמעון כו׳ כלב ממחלה שהיא כו׳ כלב מנועה שהיא כו׳ כלב ממחלה ואם כו׳ יחצאל מנועה ואשת כו׳ לראובן וכן אשת כו׳ שנשא בלהה ולה נפתלי מאיש אחר והוליד כו׳ ומותרת לשמעון וכן אחות אשתו נפתלי כו׳ בנות נפתלי לוי כו׳ שתי אחיו ומת ראובן כו׳ בהיתר דכשנולד זבולן כו׳ ויהודה בלתו בגון כו׳ כצ״ל והד״א: בד״ה ורב יהודה מתרגם להא דרב הס״ד:

תוספו׳ בד״ה משכחת לה כו׳ נמי משכחת לה כצ״ל:

דף י ע״א גמרא דשי ויבם מת נולד ויבם לרבי הני כו׳ ומותרות לזה לא משכחת לה ואי ב׳ כו׳ כצ״ל: בד״ה וסימנך כו׳ דהא רבי חייא אמתניתין קאי כצ״ל: בד״ה ואי שתי כו׳ שתי בנות ונשאום כו׳ כצ״ל: בד״ה באנוסת אביו כו׳ לייבום מאחיו ומאביו בצ״ל: בד״ה אנס בלתו ועבר על דת הס״ד. ואחד כך מתחיל הדבור ואף על

ג׳ב דמהדר ליה ר׳ללוי כמדומה כו׳כצ״ל:

תוספ׳ ב״דה לעולם כו׳ דלרבי אליעזר הוי גט כו׳ נ״ב אבל המסקנה הת״ם דאף רבנן מודי׳ בזה לרבי אלעזר עיין שם: ב״אד שמא תנשא לו נ״ב תימה התוספות גופא כתבו התם ברישׁ המגרש דלא חיישינן ולא דמי לתבעלי דחיישינן שמא יבעלנה באונס וכן כתב הראׁש במסקנה: ב״אד אי חשיב שיור כמו כו׳ נ״ב פירוש ור׳אליעזר פסק דאף שיור בגט הוי גט מכל מקום סבר היכא דבנשאת לאחר בנתיים שבטל האי שיור שהרי נתקה מאישות הראשון לאפוקי על מנת שלא תנשאי דהוי תנאי בגט צריך להיות קיים לעולם וכל היכא דבטל התנאי בטל הגט למפרע ונמצא בניה ממזרים ועכשיו מפרשים התוספות היכא דמתנה על מנת שלא תנשאי ולא תבעלי אי דמי לחוץ מפלוני כו׳ודוק: ב״אד תדע דלא תני לוי חייבי לאוין כו׳אפילו להבנן כגון שבא כו׳כצ״ל: ב״אד וקדשה סתם כו׳ נ״ב פירוש דאהני קדושי דידיה לאיסורא קמא דאי לאו הכי אלא קדשה נמי חוץ מראובן אישתכח דקדושי שמעון לאו מהני ואם כן אין אני קורא בה אשת המת של שמעון ודוק: ב״אד ומת שמעון ונפלה לפני לוי אחיו וצרת צרתה נמי משכחת לה כגון שקדשה אינש דעלמא חוץ משני אחין ואחר כך קדשה ראובן חוץ משמעון אחיו ויש לראובן אשה אחרת ומת ויבם שמעון צרתה כו׳כצ״ל ונ״ב ונראה בעיני לפרש דראובן היה אינש דעלמא דאי היה אחיהם אם כן אישתכח דהוה על לוי אשת אח של ראובן ומה לנו בזה שהיא נמי אשת אח סוף סוף היא אשת אח שלא במקום יבום ובבר תני במתניתין אשת אחיו מאמו והשתא בעי לאשכוחי ערות אשת איש לחוד ותדע דאי אירי באחים על כרחיך בשמת שמעון היא מותרת נמי לראובן מצד יבום אם כן מצית לאשכוחי צרת צרה כגון שיבם ראובן את צרתה ומתה אותה ראשונה ויש לו עוד אשה אחרת ומת ונפלו לפני לוי ולא צריכא לאדחוקי בג׳אחין ובאינש דעלמא אלא שמע מינה כדפרישית ודוק: באׁר דכבר נאסרו עליו לפני קדושי אחין משום אשת אח כדמשמע בהמגרש ליתני הכא כו׳כצ״ל: ב״אד ומשכחת בהן נמי צרת צרה ומיהו בפרק ג׳ משמע כו׳כצ״ל ונ״ב חוזר אדלעיל בעניין דחוץ והכי פירושו כגון שקדש ראובן חוץ משמעון ולוי ובא שמעון וקדשה נמי חוץ מלוי דאהני קדושי שמעון למיסר אראובן ומתו ראובן ושמעון ויבם לוי צרת אשת שני מתים ויש לו עוד אשה אחרת ומת ונפלו לפני יהודא כו׳אבל בעניין דרבי יוחנן לא משכחת צרת צרה ודוק: ב״אד להתייבם כשימות מפני כו׳כצ״ל: ב״דה דקתני כו׳לא קא מיירי או דאי לא קא מיירי כצ״ל: ב״דה רבי יהודא כו׳ מתניתין סברה דלא כו׳כצ״ל:

עב גמרא דאחיו קעביד איהי שליחותא כו׳ כצ״ל:

רשי ב״דה ללוי כו׳ רבי יהודא היא ובדיק לה כו׳ כצ״ל: ב״דה מת צ״ל ומת:
ב״דה ולימא ליה רבי יוחנן לריש לקיש הס״ד: ב״דה על הצרה כו׳ מהן
כדמפרש טעמא הד״א והס״ד: ב״דה ורבי יהודה אמר כו׳ אי בעי האי אח
חליץ ואי בעי האי חליץ כו׳ כצ״ל:

תוספו׳ ב״דה לרבי יהודה כו׳ לרבי יהושע דמוקי לא יגלה בשומרת יבם כו׳ אפילו הכי
סבר דלא כו׳ כצ״ל: ב״דה החולץ ליבמתו כו׳ במחזיר חלוצתו שאם כו׳ כצ״ל:
ב״אד וחזר ובא עליה כו׳ נ״ב נ״ל לפרש ולהגיה וחזר אחד מן האחין וקדשה והפ
והוה פלוגתייהו בכה״ג לר״ל דחייבין כרת עליה א״כ לית בה תפיסת קדושין
ואינה זקוק ליבום ולר׳ יוחנן דאין חייבין כרת א״כ זקוקה ליב׳ ודוק היטב: ב״דה
איהו הוא כו׳ דמוקי לא יבנה נמי אצרה כו׳ נ״ב פי׳ ולפי זה לא צריך שום יתור
דלא לחלוץ לאחת וניבם לאחת דהא אשנייה נמי קאי לא יבנה כמו על אותה
שחלץ אבל לעולם עיקר קרא דלא יבנה בא לנתק כולן מכרת ודוק: ב״דה
וליתני כו׳ הבעל צריך להביא ראיה ומסיק כו׳ כצ״ל:

דף יא עא גמר׳ ומתרץ לה כרבנן כו׳ אחין הילודים כמאן כו׳ כצ״ל: שם פוטרת צרתה נ״ב
דוקא משום ביאתה וחליצתה היא דנפטרה הא לאו הכי לא נפטרה צרתה
אמינא כו׳: שם מאי קארי לה קסבר כל דתקון כו׳ כצ״ל:

רשי ב״דה עמד אחד כו׳ נולד אסירא הס״ד. ואחר כך נעשה בית אחד כו׳ הד״א:
ב״דה ביאתה או כו׳ דלא קנסוה רבנן מיבם דוראי שריא כו׳ בצרתה מודו כצ״ל
והס״ד: ב״דה מאי קארי כו׳ בה טומאה הס״ד. ואחר כך קסבר הא דפריך
גם כן סוף דבור:

תוספו׳ ב״דה מאן אחין כו׳ ובסוף פ״ק דגיטין קאמר אלא כו׳ כצ״ל: דבור המתחיל צריך
צריך להיות צריכה חליצה מן האחין ומתיבמת אינה מאחר דאסירה לבעלה
כו׳ לא כל שכן כצ״ל והס״ד. ואחר כך מתחיל הדבור חדש כמאן כו׳: ב״דה
חד אמר כו׳ וכן פירש רבינו חננאל כו׳ כצ״ל: ב״דה צרת סוטה כו׳ ולהכי
ספק סוטה בעי חליצה כו׳ לפטרה בלא חליצה ומיהו קשה דפריך בפרק קמא
דסוטה תתיבם יבומי והא להחמיר עשוי ספק כודאי ולמאי דפרישית לעיל כו׳
כצ״ל ונ״ב לעיל דף ד׳ עמוד ימיני דבור המתחיל לפי שאין בצרת צרה עיין שם:
ב״דה רבי שמעון אומר כו׳ שפיר דחולצת דמדאורייתא בעי חליצה כו׳ כצ״ל:
באד אבל לכתחילה לא נ״ב פירוש לא לה ולא צרתה וק״ל: ב״אד תקשי
ליה מתניתין דפרק קמא כו׳ ופריך מהא דקאמר כו׳ בסוטה דרבנן אין כו׳ צרתה
נמי לא בעי חליצה כו׳ כצ״ל:

עב גמרא ומאי ניהו מחזיר גרושתו כו׳ ס״ד לא אימא כו׳ לא קמבעיא לי דאמרי׳ כו׳ כצ״ל:

רשי בדה הוטמאה נבעלה הס"ד: בדה אחת זו כו' אשר שלחה וגומר כצ"ל והס"ד: בדה מאי טעמא כו' לאיש אחר ואישות כו' כצ"ל והל"א: בדה היתה אחת כו' ופסולה לכהונה כצ"ל: בדה מנא לן מינה היא דליבעי להלוץ ואי כו' כצ"ל: בדה פסולה כו' וכשרה לכל העולם כו' לזה שאינה ראויה לאחיו כו' כצ"ל:

תוספ' בדה הויה ואישות כו' ואפילו רבנן לא פליגי נ"ב פירוש ומוקמו כוליה קרא בגירושין רק דמעקרי אחרי אשר הוטמאה אסוט עם הלאו אבל לעולם והיתה לאיש אחר או כי ימות האיש האחרון בודאי אגירושין קאי ומשום הכי פירש רשי דהויה ואישות היינו להיות לו לאשה ואי אפשר לעקר אחרי אשר הוטמאה וולת להיות לו לאשה דעלה קאי אחרי אשר הוטמאה ורוק: בדה או היא כו' צריך לחזור על כל האחין היינו כו"כצ"ל: באד דלא נפטרו צרות נ"ב פירוש ולמאן דאמר יש זיקה והוי כאחות אשה וקל: באד לבעלת גט דלא נפטרה צרה כו' כצ"ל:

דף יב עא רשי בדה אמר ליה כו' וצרתה מותרת הס"ד ואחר כך מתחיל הדבור צרת ממאנת כו': בדה אלא לאו כו' ומכח נישואין נפלה כו' כצ"ל: בדה ביבם אסורה כו' נישואין דקמאי לוקוקה כו' כצ"ל: בדה צרת אילונית כו' מן הצאן ומת כו' בגדול לייבם מכל מקום דרשינן כו' כצ"ל והל"א: בדה הרי אלו כו' האחרון דכתיב כו' הל"א: בדה שאיסר נפילה גרם לה שנפלה כו' הל"א ואחר כך מתחיל הדבור לא למעוטי כו': בדה והא רבנן כו' השלישי הס"ד: בדה כאן שהכיר כו' תלר ומתניתין כו' הל"א:

עב גמרא מחזיר גרושתו כולן מותרת וכולן שמתו או שמיאנו כו' חני ריב ביבי כו' כצ"ל:

רשי בדה צרת ממאנת ביבם הס"ד: בדה סנדל ולר כו' דוחק האחד את כו' נ"ב פירוש השני את הראשון כן פירש לקמן דף קא עמוד ימין וכן בתוספות דהמפלת להדיא דף כ"ה: בדה שמא תגמול כו' את בנה מלהניק כמו כו' כצ"ל: בדה משמשות כו' בלא מוך נדרכן והולכות כצ"ל:

תוספ' בדה שמא תעשה כו' דוקא בן קיימא כו' נ"ב פירוש לא מצינו שתהא אשה מתעברת וחוזרת ומתעברת להיות שניהן בני קיימא ורוק: בדה אחר הזמן הזה כו' דאין לפרש אחר הזמן אחר שנת י"ב כו' נ"ב פירוש אינו קאי על זמני השניות דהיינו י"א וי"ב אלא הכל תלוי בגדלות וכמו שאם הביאה ב' שערות אחרי י"ב ויום אחד דהוי גדולה הוא הדין נמי אם הולידה בני קיימא אפי' בתוך י"ב שנים או למפרע משעת עיבור היתה גדולה והכי קאמר קודם שנה שלפני גדלות פי' שהיה גדלות שלה שתוכל להתעבר עיבור בני קיימא או קודם שנה שלפני זה אינה יכולה להתעבר אבל היא מתה כו' ואותו זמן גדלות אינו ידוע

אלא

אלא להש׳׳ת ׳והשתא שפיר קאמר רב ביבי שנת י׳׳ב חיישינן שמא תמו׳ דשמא הוא תוך שנה שלפני גדלות וגם כן יכול להיות שלא תמו׳׳ת וכבר התחיל גדלות שלה מימי עיבור ומשום הכי לא תמצא חמותה ממאנת או מתה ודאי או הוי גדולה ואין להקשות אם כן לרב ביבי למה קטנה בת י׳׳א משמש׳׳ת בדרכה שמא יבא גדלות שלה שתהא ראויה להריון בני קיימא בתוך י׳׳ב חדש ואם כן הוי השתא תוך שנה שלפני גדלות ותמות אפשר משום דלא שכיח שתתעבר מאחר שהיא כל כך קטנה בשנים ולא חשו ליה ודוק היטב. שוב מצאתי בגיליון תוספות כדברי מאחר דלא שכיחא לא חשו חכמים: בר׳׳ה שכבר ילדה כו׳ לית בה מיאון מדרבנן לפי כו׳ כצ׳׳ל: בא׳׳ד דרב ביבי לא קשיא מידי נ׳׳ב וקשה פשיטא דלא קשה מידי לרב ביבי דהא איהו קאמר כמו רבה בר שמואל ויש לומר דהכי קאמר בשלמא לרבה בר שמואל דאיירי סתמא יכול לומר דבגדולה איירי רק שלא הביאה שערות משום הכי ליר׳׳ת כאן דרבנן דגזרינן שהעולם יסברו כו׳ אבל רב ביבי דאיירי בקטנה ממש אם כן הוה אמינא דלא גזרינן שהעולם יסברו כו׳ לכך אמר לרב ביבי לא קשר׳׳ת מידי ונוכל לתרץ שהלידה מונעת כדפרי׳ לרבה בר שמואל ודוק: בא׳׳ד דלמקשה ניחא ליה כו׳ כצ׳׳ל: בר׳׳ה הרי הם כו׳ שערות בשנת י׳׳ב כו׳ אחר חזמן והא דקאמר רבה כו׳ כצ׳׳ל: בר׳׳ה ואפילו ללי כו׳ אבל ל׳מאן דאמר שערות שובבות כו׳ ואת החמותה שנבעלה כו׳ כצ׳׳ל:

דף יג ע׳׳א גמר׳ ונברוק חוששין שמא כו׳ ביצר פוטרות צרותיהן כו׳ מנא הני מילי כו׳ כצ׳׳ל:

דשי בר׳׳ה אין בנים כו׳ שומא נינהו הס׳׳ד: בר׳׳ה מנא הני מילי כו׳ פטורה הס׳׳ד: ואחר כך מתחיל הדבור נתגרשה צרתה מותרות ואפילו כו׳ כצ׳׳ל והל׳׳א: בר׳׳ה וכנסה כו׳ דהויא לה צרת כו׳ כצ׳׳ל: בר׳׳ה זו דמתניתין כו׳ ולבסוף כנס הס׳׳ר: בר׳׳ה ותמאן כו׳ ותאמר אי אפשי כו׳ כצ׳׳ל: בר׳׳ה ממאנת כו׳ בבעל וביבם למאמרו כו׳ בפרק רבן גמליאל דצריכה גט כו׳ למישרי צרת כצ׳׳ל והס׳׳ד והל׳׳א: בר׳׳ה מיאנה כו׳ אסורה לאביו הס׳׳ד: בר׳׳ה שש עריות כו׳ אצל זה צרותיהן מותרות להנשא לזה כצ׳׳ל והס׳׳ד: בר׳׳ה אמו אינה יכולה כו׳ שיש לו בנים הס׳׳ד:

תוספו׳ בר׳׳ה ורב זביד כו׳ ומניין לו לתלמוד דרב זביד לא בעי למימר דאין בנים בלל בלא סימנים כדמשמע במילתיה ויש לומר דאי אין בנים כלל כו׳ כצ׳׳ל: בא׳׳ד ודאי גדולה ולהכי כו׳ רב זביד דתוך הזמן כלפני הזמן כו׳ כאלו הם לאחר הזמן בדפירש כו׳ כצ׳׳ל: בר׳׳ה משום צער כו׳ דהוא הדין נמי דמשום צער כו׳ כצ׳׳ל: בר׳׳ה שלשה אחים כו׳ אמאי נקט ג׳ אחים כצ׳׳ל והס׳׳ד. ואחר כך מתחיל דבור חדש נשואין כו׳ אי מיתה מפלת אי נשואין כו׳ הראשונים מפילים כצ׳׳ל והס׳׳ד

ואחר

ואחר כך מתחיל הדבור תמאן השתא ותייבם כו׳ כצ״ל:

עב גמרא לא תהא בה הויה ובית שמאי מי כתיב כו׳ ותנא דבי רבי ישמעאל כגון אלים אלימה כו׳ מלאיש זר נפקא ובית הלל כו׳ לא תתנודדו מאי לא כו׳ ובית הלל מתירין אמר ליה התם כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה חלצו הצרות מן האחין הס״ד: בד״ה בית שמאי פוסלין כו׳ חליצה הס״ד: ב״ד נתייבמה לאחים הס״ד: ב״ד בית שמאי מכשירין אותן לכהנים כו׳ כצ״ל: ב״ד מדלא כתיב תתגורו לשון אגודה כצ״ל: ב״ד לא שנית כו׳ תשובה זו הס״ד: ב״ד אמינא לך כו׳ כאן אגודות הס״ד:

תוספו׳ ב״ד כיון דכתיב חוצה כמאן דכתיב כו׳ כצ״ל:

דף יד עא גמר׳ ובפלוגתא דרב ושמואל רב אומר כו׳ כצ״ל:

רשי ב״ד חיו כורתים כו׳ של מילה דקסבר רבי אליעזר כו׳ כצ״ל: ב״ד דמודעי להו כו׳ מצרת ערוה שנתייבמה באה ופירשו כצ״ל:

תוספו׳ ב״ד מי סברת כו׳ רבי יוחנן לריש לקיש כו׳ נ״ב פירוש לפי טעמא דריש לקיש דלא מחלק בין מקום אחד כו׳ ודוק: באר ויש לומר דאין חושש לדקדק כו׳ כצ״ל: ב״ד לא עשו כו׳ דעשו דחטה רבי שרפון כו׳ נ״ב פירוש דקאי אקריאת שמע בריש ברכות: ב״ד רבי יהושע רובא בודאי אין הלכה כו׳ כצ״ל: ב״ד כי אמרינן כו׳ והוא דקרי ליה יום כו׳ כצ״ל: ב״ד לא מטלטל כו׳ אין לפרש דהכא איירי כו׳ כרבי דזוזי ועור מוקצה כו׳ כצ״ל: ב״ד בשלמא כו׳ כדאמרינן לקמן ויש לומר דצרה כו׳ כצ״ל:

עב רשי ב״ד ובספק אשת איש כו׳ אין ממאנין אלא ארוסות וכו׳ והקטנה כו׳ כדתנן בפ׳ מי שאחזו מה היא כו׳ כצ״ל והדא: באר בעילתו תלויה כו׳ נ״ב פירוש אם ימות מחולי זה הוי גט למפרע ואם לא הוי אשת איש: באר צריכה הימנו גט שני ושם איפליגו בה כו׳ נ״ב פירוש בשכיב מרע שנתייחד עם אשתו אם צריכה לגט אחר: באר רבי יוסי בר יהודא ורבנן דקתני ראוה שנתייחד עמו באפלה כו׳ ומוקמינן התם דאליבא דבית הלל דמגרש ולנה עמו בפונדקי הוא דאיפליגו בה דאמר כמאן אזלא כו׳ כצ״ל: ב״ד גט ישן והמגרש את כו׳ כצ״ל ונ״ב פירוש שנתייחד עמה בין כתיבה לנתינה: ב״ד לצרה עצמה כו׳ בלא חליצה הס״ד:

תוספו׳ ב״ד בשלמא לבית שמאי כו׳ דליכא אגודות דהרואה אמר לא צריכא לכלים כו׳ הרואה אומר לאפושי מיא כו׳ כצ״ל: באר אודועי הוו מודעי להו אפילו למאן דאמר כו׳ נ״ב יש אומרים אם כן לגירסא זו לא גרסינן מאי דהך כו׳ ואני ראיתי בספרים אחרים כגירסת רבינו חננאל ושפיר גרסינן ליה ונראה לפרש דבעל כרחך אפילו לפי גירסה שלנו צריך לומר מאי דקאמר הכי נמי מסתברא

אינו

אינו בא לחזק תירוץ שלו כדי שלא תקשה עליו עוד דאם כן מאי מסיק הוה אמינא צרה קלא אית לה מאי נפקא מינה סוף סוף מתורץ הקושיא אלא מדברי התלמוד לחזק הסברה דאמרינן אודעי מודעי ונפקא מינה לכל שאר דברים כדאיתא במרדכי ואם כן אפילו לפי גירסת רבינו חננאל שפיר פריך מאי אולמי כו׳ כלומר מאחר שאינו אלא להוביח דאמרינן אודעי מודעי אי נמי מאי נפקא מינה אי דיק מחד מאן דאמר או מתרוייהו בפרט מאחר דהמסקנא לקמן מאן דאמר עשו ואין לומר דשמא לפי גירסת רבינו חננאל הוא מדברי התרצן לחזק התירוץ שלו שלא תקשה על מאן דאמר עשו דהא אפילו למאן דאמר לא עשו נמי קשה זה אינו דאב הוה ליה למימר וליטעמך ולא בלשון הכי נמי מסתברא ורוק: ברה פשיטא כו׳ חילוף חדברים תצא והולד ממזר משמע דהוי ממזר כו׳ כצ״ל: ברה אלא בית שמאי כו׳ ומשמע משום צרות גרידה היו נמנעים כצ״ל:

דף טו ע״א גמר׳ ולא מתייבמת לא הספיקו לגמור את הדבר עד שנשרפה חשעה אמר ליה רבי שמעון בן גמליאל מה נעשה להם לצרות הראשונות מעתה אי אמרת כו׳ כצ״ל ונ״ב נראה לי שהוא מהופך וכן בתוספות ובירושלמי ודוק: שם ר׳ טרפון תאבני כו׳ נ״ב נראה לי תאב אני וכן מצאתי בתוספתא ובספרים אחרים גם כן: שם בשביל קטן כו׳ ג״ב פירוש בשביל שהיה לה גם כן בן קטן כבן חמש ולא היה יכול לפרוש מאמו וקל: שם למקוה וכל טהרות שהיו כו׳ כצ״ל:

רשי בדה לצרת עצמה כו׳ לשוק קאי והאי כו׳ כצ״ל: בדה הכי גרסינן כו׳ דלא הכיר בה הוא דהוי כו׳ כצ״ל: בדה יש תנאי כו׳ מותרת ואחרים כו׳ הדא: בדה עירוב מקואות כו׳ דרך חריץ ושיעור הנקב לצרף המקואות ולהכשיר החסר כשפופרת כו׳ אצבעות החוורת כו׳ כצ״ל והדא:

תוספו׳ בדה נעשה כדברי כו׳ כיון דאיתעקיר איתעקיר מכל מקום כו׳ כצ״ל: בדה ונהג כו׳ וחלק המעשר לעניים כו׳ נ״ב דאי לאו הכי היה צריך בפעם השניה להרבות במעשרות והמרבה במעשרותיו הן מקולקלין ומשום הכי פירש כי האי גוונא. שוב מצאתי בגליון תוספות דפר׳ קמא דראש השנה ממש כדברי: בדה עירבו מקואות כו׳ בריש פרק ב׳ דגיטין כו׳ שנסדק לשתי מצטרף כו׳ צף על רומו בקליפת כו׳ ו לו ומפסיק הנותל משמע כו׳ כצ״ל:

עב גמרא אצל רבי יוחנן החורני ראיתי כו׳ כצ״ל: שם כדברי בית הלל אי אמרת כו׳ כצ״ל: שם מחלוקות גדולות בבית שמאי ובית הלל כו׳ משפחות בירצבועים מבן עכמאי ומשפחות בית קופאי מבן מקושש כו׳ כצ״ל:

רשי בדה שהן להזין כו׳ שמא על גב עם הארץ ושמא מדרבנן וטימאה כצ״ל: בדה מגולגלים כו׳ מגולגלות דחוקין ועומדין כו׳ כצ״ל: בדה צריכה כו׳ מכשיר

בשמן

ומשום הכי נקבו כדי שיצא כו׳ כצ״ל: בד״ה היינו כו׳ ממזרים ולקטליה ליה כצ״ל: בד״ה בני צרות כו׳ רבית שמאי הס״ד: בד״ה היא עצמה כו׳ דלא פרכינן מה כו׳ הד״א:

תוספ׳ בד״ה אמר לי כו׳ שהיה רבי יוחנן חושש כו׳ כצ״ל: בד״ה צריכה כו׳ לא גזרו על המסיק נ״ב פירוש למסוק בשהר׳ כמו שגזרו על בציר לבצור היין בטהרה: בד״ה למאי נפקא מינה כו׳ מי אמרינן קל וחומר כו׳ הס״ד והשאר שייך בדבור שאחריו: בד״ה ומה לאלמנה כו׳ צ״ל מה לאלמנה כו׳: באד לאוין אלא בזר כו׳ הד״א: באד נילף בקל וחומר שתתחלל כו׳ נ״ב כאן שייך ובהחולץ נמי ילף כו׳ וקאמר וכי תימא כו׳ רבא עליה עשאה זונה ולמה לי טעם דעשאה היא גופא תתחלל ועוד דדחינן לקמן כו׳ כצ״ל: באד ומצרי ואדומי וכו׳ פוסלין בביאתן תיפוק כו׳ דריש לה אבל מקל וחומר כו׳ או מאלמנה או מחלל כו׳ כצ״ל:

דף יו עא גמר׳ אמרו מי ילך כו׳ צרת הבת אסורה כו׳ נ״ב שנשאת לכהן ירושלמי: שם קרתויי פסולים נ״ב נראה לי על דרך שאמרינן בשביעית קרתום שמכר לירושלמי שקרתום הוא בן כפר כלומר בן כפר אינו מיוחס וחשוב:

רשי׳ בד״ה בימי רבי דוסא כו׳ כדתני לקמן כו׳ כצ״ל: בד״ה דוסא התירו שמעת הס״ד. ואחר כך מתחיל הדבור או בן הרכינס בלא דוסא והס״ד: ואחר כך סתם שמענו הד״א: בד״ה וקדושה ראשונה כו׳ בשביעית הס״ד: בד״ה הכתמים שנמצאו בבגדים הס״ד: הכתמים כו׳ מרקם שהורים לפי כו׳ כתמי גוים כצ״ל והס״ד: בד״ה שהם גרים ודמם משמא הס״ד: בד״ה מבין הגוים שאין ישראלים דרים שם כצ״ל:

תוספ׳ בד״ה עמון ומואב כו׳ פירש בקונטרס ישראלים הדרים כו׳ דקדשה לעתיד לבא במגילה ובשביעית כו׳ כצ״ל:

עב גמרא ואמר רבי שמואל בר נחמני כו׳ ערי מדי חלח זו חלזון וחבור כו׳ כצ״ל:

רשי׳ בד״ה עברי שלמה כו׳ ישראל בחוקת עושרן כו׳ כצ״ל: בד״ה משום בנות כו׳ לה בנות כו׳ הד״א: בד״ה הומנאי כו׳ בהומנאי גוים כו׳ שהם ישראלים עניים כצ״ל: בד״ה דוכתיה כו׳ וינחם בהלח וחבור כצ״ל:

תוספ׳ בד״ה קפסיק כו׳ מתרמוד תימא כו׳ כצ״ל: בד״ה אמוראי ננהו כו׳ דהא קסבר גוי ועבד כו׳ נ״ב אבל לפרשי שפי׳ לפי שהן כישראל׳ ואינן נוהרי׳ באיסור ממזרי׳ אין ראייה כלל מהאי סוגיא שסבר רבי יוחנן להדיא הולד ממזר ודוק: באותו דבור שיש קידושין ויש שם עבירה כו׳ אבל יש עליה קידושין מעל אחרים כו׳ ולא מגוי ועבד כו׳ באד בפרק אלמנה דסברה דיש ממזר מגוי ועבד כו׳ משום דסברה דהולד כשר רבתר גוי ועבד כו׳ כצ״ל נ״ב עבד דקאמר לאו דוקא דלא

מצינו

מצינו שיהא עבד מבת ישראל לשום מ"ד אלא לומר כשנוהג עצמו כגוי ד"ה הרי הוא כשאר גוי וכמעט שאין בהם דין ישראל ודוקא כשמתגיירי' הרי הם כשרים ודוק: בד"ה בשלמא למ"ד כו' עבדי שלמה דעבדים אסורים בישראל כו' כצ"ל: ונ"ב פי' ולא נשאו ישראלית כלל ודוק: בד"ה קסבר כו' על בת ישראל הולד ממזר כו' ב פי' דקאמר ר"י הכל מודים גוי ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר ומפרש הכל מודים שמעון התימני הוא ומשמע התם דכך סל אבל מ"מ בהדיא לא גרסי' ומה שגרס התם ר"י בהדיא שפס"ך ע"כ לא גרסינן כמו שהגהתי שם ומה שפי' התוספ' לעיל סל הולד ממזר היינו למ"ד אין מקבלין גרים מן התרמוד ולא סבירא ליה הלכה כסתם משנה ודוק: באותו דיבור דפרק אמנה סבירה דהולד כו' דמתניתן דהאומר שכיוצא בה כו' והואיל דמעבד ד"ה וי ממזר כו' כצ"ל: בד"ה פסוק זה כו' כי לקח אותו המית יתיה כו' כצ"ל: בד"ה גוי שקדש כו' וחוששין לקידושין ממזר ותימא כו' כצ"ל: באר על בת ישראל הולד כשר כו' רבי עקיבא דאמר הולד ממזר מגוי ועבד בו' כצ"ל ונ"ב כן הוא כאשר הגהתי ולית נגר ובר נגר דליפרקיה דאי סבר אין קידושין תופסין בחייבי לאוין אמאי חוששין לקדושי ממזר וכן תמצא בתוספות דעשרה יוחסין שנוכל לומר ולחלק שסבר כרבי עקיב' בהא דגוי ועבד הולד ממזר ולא סבירא ליה כרבי עקיבא בהא דאין קדושין תופסין בחייבי לאוין שוב ראיתי בגיליון תוספות שבא לתרץ דהא דקאמר חוששין לקידושין אירי בקידש ממזרת או גיורת ודוחק גדול לומר דאי הוי איירי בבי האי גוונא דוקא ולא הוה מפרש אלא נראה עיקר כמו שפירשתי: באר בסוף הדבור הולד כשר הכא משמיה דרב אסי קאמר כצ"ל ונ"ב פירוש וממילא כשהוא בין הגוים ולא נהג עצמו כישראל אצל אמו שהוא כגוי ממש כדפרי' לעיל ואין חוששין לקידושין ודוק:

דף יז עא גמרא זו חדיוב נהר גוזן וגינזק וערי מדי זו חמדן כו' כצ"ל ונ"ב ארץ אשכנז ערוך: שם אמר ליה בנך קרוי בנך ואין בנך כו' כצ"ל ונ"ב אינו מן הגמרא אלא הוא מפירוש רש"י: שם פסולי להר פניא כו' וממישן להר פניא כצ"ל:

רשי דבור המתחיל זה חדיוב צ"ל זו: בד"ה לפסול רובן ממזרים שנשמעו בנות עשרת השבטים בגוים ובניהן הרי הן כישראלים כו' כצ"ל ונ"ב נראה לי להגיה דאי לאו הכי קשה ר' יוחנן על ר' יוחנן דלקמן בפרק שני סבר להדיא כשמואל דבן הבא מן הגויה קרוי בנה ולא בנך וכן פירש רש"י בפרק עשרה יוחסין רק שפירש התם אף על גב דגוי ועבד הבא על בת ישראל לא הוי ממזר מכל מקום הוי פגום ופסול והכי משני משום שאינם נוהרין באיסור ממזרות ומה שפירש הכא משום שאינם נוהרין כו' ולא פירש כפשוטו כהאי דהתם משום פגום כדי לקיים אף הגירסה שגרס בפרק ב' לקמן נימא קסבר רבינא גוי

ועכד הבא על בת ישראל שיהא הולד כשר כו׳ ודוק: בד״ה כי אמריתי כו׳ רב יורא משמיה דרב אסי קאמר לאחר פטירת של רב אסי בא לפני שמוא וקאמר כו׳ דרב אסי קמיה דשמואל כו׳ אמר בנך הבא כו׳ יסיר את בנך כו׳ כי תסיר דאי כו׳ כצ״ל והר״א: בד״ה איצטרו כו׳ טולי חריפא דמצרי כו׳ כצ״ל ונ״ב בגמרא דמי שאחזו והוא יין לבן כו׳: בד״ה היינו כו׳ ונבנת מכאן הס״ד: בד״ה שהכל פונין כו׳ והולכין שם הס״ד: ב״ד משום כו׳ מישן מיתה והתם כו׳ כצ״ל: בד״ה קבא רבא קבא זוטא איפה גדולה ואיפה קטנה שניהם מעוותין כו׳ כלומר ששאול גבוה מחרמוד כו׳ כצ״ל:

תוספ׳ ב״ה ואין בנך כו׳ וקשה לרבינו חם לפירושו דילפינן כו׳ כצ״ל: בא״ד בגוי הבא על בת ישראל כו׳ נ״ב הג״ה ולפי פירושם בנך קרוי בנך היינו בנך הבא מאביו ואמו ישראלית גיליון: ב״ד משאול לתרמוד שאול קורא בבל כו׳ נ״ב פירוש עמוקה כשאול: ונכתב עוד בצדו היינו דקשה לתוספות דאי הוי כפי׳ רש״י דשאול הוא הגיהנם ומשום דגרע משאול אם כן למה מתגלגלן מתרמוד למישן הא גרע תרמוד ממישן והוה ליה למימר איפכא ודע״ק רש״י בשינויא קמא דתוספות דאישתרבובא הוא עד שגדלו כו׳ ודוק:

חדרן עלך חמש עשרה נשים פרק ראשון

כיצד פרק שני

גמרא ראשונה לא משתבש מאי ראשונה כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה ונולר כו׳ זקוקה ליבום ועליו כו׳ כצ״ל: בד״ה ואחר כך כו׳ ומת הס״ד:

עב גמרא ואיצטריך למכתב אחים כו׳ נ״ב פירוש לרבה דדריש מבני יעקב למעוטי אחים מן האם ע״כ סבר נמי דלוט אפנויי מופנה ומעיקרא סבר דלא דריש רבה להאי קרא רבי יהודה אמר רב סבר תלמודא אינה מופנה ודוק: שם שמע מינה לאפנויי כתב רחמנא יחדיו המיוחדים בנחלה ואי כתב כו׳ כצ״ל: שם מותר באחותה באחותה אין באמה לא כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה ופרכינן כו׳ מי לא מתוקמ׳ נמי מתני׳ כו׳ כצ״ל ונ״ב נ״ל: בד״ה זו היא כו׳ ג״ש מה להלן כו׳ הר״א: בד״ה מלוט כו׳ אנחנו ותתיבם כו׳ הר״א: בד״ה והא מהיבא תיתי דלימא עד דמיוחד באבא ובאימא והא ייבום כו׳ המ״ן ואין כו׳ כצ״ל והר״א: בד״ה ולימא כו׳ ותלה היבום באחיו בתירא אמר כו׳ עליה קרובתיה כצ״ל והסד:

תוספ׳ בד״ה אשת אחיו כו׳ לענין ייבום בסוף פ׳ יש מותרו׳ כו׳ ובפרק ב״ש נמי דייקינן מינה

מיניה דקטן זוקק לייבום מכל מקום משמע כו׳ כצ״ל: בד״ה ולימא ליה כו׳ דפליגי אי מאמר קונה אי לאו כו׳ כצ״ל ונ״ב פי׳ ולא פליגי בזיק׳ כלל דאפי׳ יש זיק׳ אפילו הכי לא הוי אשתו להפר נדריה אלא משום מאמר הוא דפליגי ולפי זה לא יתכן מה שפירש בקונטרס לקמן ולימא הלכה כדברי האומר אין זיקה אפילו בחד דהיינו רבי עקיבא כו׳ וכן פירשו התוספות לקמן וצריך לומר דרבי מאיר קאמר אכן מה שפירשו התוספו׳ כאן דפליגי במאמר אי קונה כו׳ לקמן לא פירשו התוספות כן אלא פליגי בסמכא דעת׳ עליה כו׳:

תוספו׳ אמר רבה הוא הדין נ״ב באשירי גרס רבא: שם דתנן רבן גמליאל אומר אם מיאנה כו׳ נ״ב ואף שפירשו התוספו׳ לעיל דשאני הכא מאחר שכבר נשוא׳ מכל מקום לא עדיף האי נשואין מדרבנן מהאי יבמה דיש לה בה זיק׳ מדאוריי׳ שהרי אינה יוצאת בכרי אלא בחליצ׳ודוק אבל לקמן דף נט בד״ה אי כר״ג כו׳ פירשו התוספות להדיא דהקילו בקטנ׳יותר מאפילו בעלה מאמר ופירשו דסמיך ר״בא אקושיא דרבי מאיר אפילו בספיקא חיוש ורבן גמליאל אפילו בודאי לא חיוש עיין שם: שם הרי קאמינה רבי מאיר כו׳ ורבי גמליאל אפילו כו׳ כצ״ל:

רשי׳ מדבור המתחיל הוה אמינא כו׳ עד דבור המתחיל אין דאפילו כו׳ שייך כל זה לעמוד שלפניו: בד״ה והא כי כו׳ ורבנן בתרי הוא דפליגי כו׳ כצ״ל: בד״ה יבומי כו׳ שהיתה לאחיו בה כצ״ל: בד״ה מדב״ש והלזו תצא משום אחות אשה כו׳ כצ״ל: בד״ה לעולם כו׳ אמרה ליה לקמא חלוץ כו׳ חליצה דקמאי מצי כו׳ כצ״ל: בד״ה ואי אין כו׳ יבמין דהא כו׳ הד״א:

תוספו׳ בד״ה משום דקסבר אסור לבטל כו׳ מצות יב׳ מין דדריש כו׳ כצ״ל: בד״ה דילמא כו׳ וא״ת הלא רבנן כו׳ כצ״ל:

עב גמרא בן בתירה אמר ליה דאי דרב מאי קשיא דרב אדרב דילמא כו׳ כצ״ל: שם שנאמר ומת אחד מהם יבמה יבא עליה כו׳ נ״ב האי קרא אסמכת׳ בעלמא הוא כדלעיל דף י״ב ומתחיל הדבור חולצת כו׳:

רשי׳ בד״ה שומרת יבם ממתנת ליבם כצ״ל והסר׳ ואחר כך מה שקדש כו׳ שאחות זקוקתי היא כצ״ל והסר׳: בד״ה עד שיעשה כו׳ לאחות הסר׳: בד״ה כיון דאיתמר כו׳ דידיה הסר׳: בד״ה ומשמיה דרב כו׳ רב הונ׳ לא שבקינן כו׳ הד״א והסר׳: בד״ה הכי קתניתו כו׳ היא אנן כו׳ הד״א: בד״ה דלמאן בהיא שרי כצ״ל והסר׳: בד״ה למאן קתני ליה לאשה כו׳ כצ״ל: בד״ה בחד כו׳ להתייבם הסר׳: בד״ה אי נמי בתרי אחי ומת כו׳ כצ״ל: בד״ה ולא ייבם כו׳ השני אי נמי כו׳ הד״א:

תוספו׳ בד״ה אומרים לו כו׳ ולהכי פריך אי מאמר כו׳ וה יעשה מאמר ויקנה כו׳ כצ״ל

בד"ה דאי דרב כו' דשמואל היא ולא פריך כו' משמיה דרב קאמר כו' כצ"ל:
בד"ה משכחת לה בחד אחא כו' ואח"כ כצ"ל: באד"ה בכנוסה דמי נ"ב פירש ואסור נולד ואחר כך יבם וק"ל:

דף יט ע"א גמר' חדא מיבמת ואידך מפטרא בולא כלום כו' כצ"ל:

רשי' בד"ה תולצות אם כו' השלישי הרי אלו חולצות ולא מתייבמות הואיל כו' קאי פגע בקרובת זקוקתו כצ"ל והד"א: בד"ה לייבמה כו' קמייתא בכנוסה ותיפשר כו' אחר דומה דהא כי כו' כצ"ל: בד"ה כרבי יוסי כו' והשני חולץ ומשום כו' כצ"ל: בד"ה ועוד השני נ"ל ועמד השני כו' ולא הספיק הסדר:

תוספ' בד"ה שמא יאמרו כו' פירש בקונטרס שנפלו בבת אחת כצ"ל: בד"ה והא טעמא כו' דתני כו' הוי מצי לשנויי כו' כצ"ל: בד"ה ועוד מתיב רב אושעי' כאן מוכח כפירוש כו' רב אושעיא בההיא דפרק כו' כצ"ל:

ע"ב גמרא ונולד לו אח ואחר כך מת שתיהן פטורות מן החליצה כו' רבי שמעון וביבום ואחר כך כו' כצ"ל:

רשי' בד"ה רבי שמעון כו' דהא מאמר בכנוסה והוו כו' כצ"ל: בד"ה וליערבינהו כו' בהיתר אבל ברישא מודה כצ"ל: בד"ה אלא בעל כרחה כו' לא קני ושנייה יבומי נמי מייבמה כצ"ל: בד"ה אינימא כו' לא פליג והוו ליה כו' ערוה ועוד כו' כצ"ל והד"א: בד"ה אלא אעשה כו' ואפילו מקצת לא מהני כו' כצ"ל:

בד"ה היא צרה צ"ל דהויא כו' ובעלת מאמר ספק זקוקה או אין זקוקה כו' כצ"ל:

תוספ' בד"ה רבי שמעון אומר כו' ויש לומר דרבי שמעון סבר אין זיקה כו' נ"ב פירוש לפי האמת דלא ס"ל בנולד ולבסוף ייבם זיקה בכנוסה דמי ומהכא לא מצי למיפרך לרבי אושעי' דאדרבה אי סבירא ליה זיקה בכנוסה דמי מכל שכן דלא ק"מ דאז אפילו היא גופא מתייבמת ולא שייך לומר אצרתה דהוי צרת ערוה וק"ל: באד"ה ניחא דאי זיקה אוסרת כו' משמע דלא קני כלל כצ"ל: בד"ה ליערבינהו כו' בתראי קאמר כדפרישית כצ"ל והסד': בד"ה גמרינן כו' דקאמר מר יליף מציאה מגט כו' כצ"ל:

דף ך ע"א גמרא ותבעי לך חליצה כו' נ"ב נ"ל לפי גירסא זו פריך שתי קושיות חדא למה מחויר נימא מצוה רמיא רחמנא כו' ועוד תיבעי חליצה ודוק: שם שאני הת דאמר קרא ולקח כו' ולר' שמעון דאמר הואיל כו' כל שאיסורה איסר כו' כצ"ל:

רשי' בד"ה לימא כו' ותיבעי חליצה הסד': ואחר כך מ"ה שרי היתרא למדרש ולקחה כו' מילת היתרא כגון כו' כצ"ל: בד"ה איסור אחותו מאמו כו' בהיתר ייבו הסד': בד"ה איסור אחותו כו' לית ליה היתר כו' אית ליה היתר כו' כצ"ל: בד"ה שניות כו' מפרש לה הסד': בד"ה גרושה כו' אחיו הממ ונשא חלוצה כו' כצ"ל: בד"ה קפסיק ותני כו' עשה לגביה דכתי כו' כצ"ל: בד"ה ולא שנא כו'

דאלמנה הלר: בד"ה אימא כו' לגמרי הלר:

תוספו' בד"ה יבא עשה כו' אלא שהיבמה והיבם יהו ראויין כו' כצ"ל:

עב גמרא לאו מילתא היא דאמרי דאמר ריש לקיש כו' כצ"ל: בסוף העמוד חד אמר אינה פוטרת צרתה וחד אמר פוטרת צרתה כצ"ל:

רשי בד"ה לצרדין קתני כו' דמדאוריית' חזיא כו' לפיכך פוטרת צרתה כו' כצ"ל:
בד"ה סריס אדם כו' מאליו והוי בלאו דבכלל פצוע כו' כצ"ל: בד"ה אלא אמר כו' לא תעשה אלמנה כו' הל"א: בד"ה תיובת' דרבא תיובת' דריש לקיש דאמר לעיל כו' כצ"ל ונ"ב פי' איבא דרבא הוי תיובת' לר' שמעון בן לקיש אבל לרשב"ל גופא לא קשה מידי כדלקמן וק"ל:

תוספו' בד"ה אי הכי כו' מה ראית פירוש דמהאי קרא כו' וניחלוץ לחדא כו' אבל ק' כו' כצ"ל: בד"ה פצוע דכא כו' שעת הכושר נ"ב פירוש אף שכשר לבא בקהל ועדיף מפצוע דכא מכל מקום לעניין ייבום גרע ולא חולץ ולא חולצין לאשתו כדאיתא ב פ' הערל פרט לסריס ששמו מחוי אבל בידי שמים שהיה לו שערות הכושר דינו כמו זקן וקל וזהו מה שפירש רש"י ולא מחמת חולי כו' ודוק:
בד"ה אה כל כו' עד דמיחד באבא ובאימא גויד כו' דדמי כמי שלא היה בעולמו כו' כצ"ל: בד"ה גזירה כו' ואלמנה מן הנשואין כו' כצ"ל: בד"ה אשו כו' אבל נשאה קודם שנתמנה כו' אבל הכא ביאה דאשונה לא שריא כו' ביאה דמצוה דחיה כו' כצ"ל:

דף כא עא גמר אמר רבא רמז לשניות מן התורה שנאמ' כו' אהכא איזן וחיקך פירושו מדרבנן אלא מדרבנן וקרא כו' ארבע נשים יש להם הפסק כו' כצ"ל:

רשי בד"ה איזן כו' ממילת' והזהיר על דברי כו' כצ"ל: בד"ה ואשת אחי האם מן האב כו' כצ"ל: בד"ה הא לא כו' מותרת לו לא פסיק ליה כצ"ל והלר: בד"ה ארבע נשים שניות הלר: בד"ה יש להן כו' ואם אבי אבי אביו הלר: בד"ה וכלתו כו' שניות הא דאורית' כו' בשניות קאמר רב כו' כצ"ל:

תוספו' בד"ה ומותר כו' ואת תורה היא לאסורי הא דוד כו' ריל: בד"ה אי הכי כו' מאם אם חמיו כו' כצ"ל: באד אני מתורת לך נ"ב יום הלא בתה אינה אסורה מדאורייתא ואיך תאמר בדידי לא גזרו רבנן ונ"ל אף דלמשה דידה ליכא ערוה דאורית' מכל מקום מאחר דבהאי דרבי איכא ערוה דאורייתא עדיף לגזור כמן אשת חמיו דנהי דבתה אסורה היינו מכח קורבה שהיא אחותה והיא אינה קורבה כלל והכא היא ובתה בחד סיגנונא ודוק:

עב גמרא רבתי קרי לה כו' במערבא אמרי כל שבנקנה כו' ואמר רבא ופללא כו' כצ"ל:

רשי בד"ה לא אסרי כו' צל לא אסרו: בד"ה ואי האי כו' ולאו תלמיד הלר:
בד"ה דאיכא כו' האם מן האב הלר: בד"ה אשו כו' לאו דוקא הלר: בד"ה אם

אם אמו כו׳ משו׳ אם אמו הס״ד ואחר כך מה אשת אבי אביו ונמחק וטעמ׳ מאי:
ב״ה כל שבנקבה כו׳ בזכר על אשתו וכולהו כו׳ כצ״ל: ב״ה הכי גרסינן
ואמר רבה בללא הוא בתמיה כצ״ל: ב״ה הא אשת כו׳ לגבי דהאי בקידושין
כו׳ כצ״ל: ב״ה אשת אחי אבי האב מן האב דהא כו׳ כצ״ל: ב״ה מה
הן כו׳ דלעיל הס״ד:

תוספ׳ ב״ה לא אסרו כו׳ דטעם גמור הוא ולא סימנ׳ כו׳ ומ״ש הני ומשני דא בחד
כו׳ ועוד מדפשיט מינה כו׳ כצ״ל: ב״ה אמימר כו׳ דלא דכותיה דקאמר מאי
לאו משום חולץ דהוה ליה אבי אביו לא משום מיתנ׳ דהוה ליה אשת אחי אבי
אביו וקאמר נמי והא אמימר מכשיר כו׳ אמימר מוקי לה כו׳ בעיא שלו מתוך
דברי אמימר משום דלא ס״ל כותיה כצ״ל והס״ד:

דף כב ע״א גמר השת׳ נמי דכתיב׳ לאיסור׳ כו׳ שלישי ורביעי שלישי ורביעי אין כו׳ ואמר בעי
במערבא כו׳ כצ״ל:

דשי ב״ה להיא מתניתין דקתני לעיל מה הן שניות כו׳ כצ״ל: ב״ה שפחה
ונברית וולדה כו׳ כצ״ל: ב״ה מדלעניין כו׳ מייבום פוטר כגון כו כצ״ל:

תוספ׳ ב״ה שניות דרבי חייא כו׳ דכל שכן בת בנו כו׳ קרובי עצמו ולא כו׳ כצ״ל:
ב״ה ערוה כו׳ שלא יאמרו באין מקדוש׳ כו׳ לע״ל פליגי דאסור ומן האב ולא מן
האם כ״ע לא פליגי דשרי כי פליגי מן האב ומן האם ואי משום כו׳ כצ״ל:
באד׳ מן האב ומן האם ונ״ב פירוש אפילו תאמר מן האב לא נאסרו בני נח
ולא שייך ביה שמא יאמרו ומשום הכי אינה אסורה אלא כשהיא אשת אח מן
האם אם כן מן האב ומן האם שרי אלא בודאי משום איהלופי כו׳ ושייך לומר
בתר אב שדי ומשום יאמרו ליכא למיסר לפי האמת משום דאשת אח שדי
לבני נח בכל עניין וקל: באד׳ דכיון דאיכא נמי צד האב כו׳ נאסרות בגיות
ומן האב יקיים כו׳ כצ״ל: ב״ה פשיטא כו׳ אישות לאביך בה נ״ב אף שלפי
האמת לא ממעטינן מכל מקום התנא בא להשמיע לנו שלא תטעה וקל:

עב גמרא זו אשתו וכתיב לא ישמא כו׳ מולדת אביך למה לי כו׳ כצ״ל ונמחק אחותך היא
ונ״ב בספרים אחרים אינו וכן נראה עיקר: שם לכתוב רחמנא אחותך היא
למה לי כו׳ בעלמא מזהירין מן הדין וכי תימא אחותך כו׳ דאתיא בקל וחומר
שרה כו׳ כאן באונסין כאן בנשואין כו׳ כצ״ל:

דשי ב״ה ובן אין לו כו׳ בעולם פוטר כצ״ל: ב״ה בעושה מעשה כו׳ ממזר הס״ד:
ב״ה מכדי כו׳ שתי חטאות הס״ד: ב״ה אחותך היא כו׳ אביך כתיב כצ״ל
והס״ד: ב״ה לחייבו כו׳ אלא בת אביו שלא בת אמו כדכתיב בת אביך או
בת אמך והא דכתיב נמי כו׳ כצ״ל: ב״ה באידך כו׳ ובבת אמו ומדכתיב פו׳
כצ״ל: ב״ה שאין כו׳ ומעיקרא לא הס״ד:

תוספ׳ בד״ה מאי טעמא כו׳ פשיטא דבנו הוא כו׳ לא ליפטר בצל והס״ר. ואחר כך מתחיל הדבור חדש בן אין כו׳ דלא נילף מבני יעקב והא דאיצטריך וזרע אין לה עיין עלה היינו משו׳ דסתם זרע כו׳ בצל ונ״ב כך נראה לי להגיה: באד ובת הבן ובן בת הבן מניין כו׳ בצל: באר כד אמרינן התם גבי בת כו׳ נ״ב פירוש לפי שגבי יבום גופא לא ידענא ואייתינא אהר כך מנחלה וקל: באד בהדיא מעיין עליו הילכך כו׳ בצל:

דף נג עא רשי בד״ה פרט לחייבי כו׳ אחותה היא ואימא כו׳ הלא: בד״ה ואימא דהאי ברת אשת כו׳ בצל. בד״ה כי יסיר כו׳ קרוי בנך הס״ד: בד״ה שמע מינה כו׳ נמי בנך הס״ד: דבור המתחיל ולי נראה עד סוף הדבור נמחק ונ״ב זה אינו מדברי רשי׳:

תוספ׳ בד״ה ואי אשמועינן כו׳ עדיף והוי מוקמינן כו׳ בצל: בד״ה קסבר כו׳ וכן גרס התם כו׳ והא דאמרינן בפרק יש בכור כו׳ בצל: באר ובקונטרס לא פירש שם כן נ״ב פירו׳ שהוא מפרש לא תימא למאן דאמר אין מזהמין כו׳ ולא שדינא בתר גוי אלא בתר ישראלית והולד כשר אלא אפילו למאן דאמר מזהמין ושדינן בתר גוי אפילו הכי פטור דלוי פסול מקרי כו׳: בד״ה ההוא כו׳ ז׳ אומות דמסירין שפי כו׳ טעמא דקרא אי לאו כי יסיר כו׳ בצל: בד״ה מאן תנא כו׳ בעניין אחר דאמר קרא תהיינה כו׳ בצל:

עב גמר ומאי כו׳ קא משמע לן כו׳ בצל: שם ודוקא מיהלץ כו׳ נ״ב והו כמו ועוד קא משמע לן נמי הא וקל:

רשי בד״ה חולץ לשתיהן כו׳ דהויא כאשתו הס״ד: בד״ה שניים כו׳ נכריים הס״ד: בד״ה והשנית כו׳ קא פקע ויקח כו׳ בצל: בד״ה אחיו של זה כו׳ ואינה כלום כו׳ חלצה זו מן היחיד כו׳ בצל: בד״ה לא ייבמו השנייה אחי האחר זה את זו כו׳ ליבמתו ויבמה לשוק כו׳ בצל: בד״ה ואם קדמו כו׳ אחר חליצת שנייה כו׳ בצל: בד״ה שמעת מינה כו׳ בשעת קדושין ולא הוה ידע כו׳ בצל: בד״ה ואינו ידוע צל ואינו יודע ואחר כך אין יודע אין ידוע כו׳: בד״ה היינו רישא כו׳ ואחד מיבם הס״ד: בד״ה מאן דאמר כו׳ קא משמע לן הס״ד: בד״ה אבל ייבומי כו׳ לאחותה דליכא כו׳ בצל: בד״ה חולצות כו׳ אמאי מהדרינן איבום בצל והס״ד: בד״ה הכי השתא כו׳ וכי חליץ חד לחדא כו׳ בצל:

תוספ׳ בד״ה קדמו כו׳ אי וראי הוה היה זקוק כו׳ דקני לה בביאה כו׳ בצל: בד״ה קדושין המסורים לביאה הס״ד וריקא נמי הוא דבור חדש ואחר כך ומאי שנא מהא כו׳ גם כן דבור חדש:

דף כד עא גמר יש זיקה ואי למאן דאמר אסור כו׳ דידיה קא מתרמיא ליה כו׳ בצל: שם אחר בעלמא הוא נרשם מתניתין ואחר הקטן זכה נרשם גמרא: שם גזירה

שוה ואפיקתיה מפשטיה כו׳ בגדול כתיב אימא כו׳ רב אדא ואימא למעוטי כו׳ דחמנא ליבום בבור כו׳ זה לזה ואימא כי כו׳ כצ״ל:

רשי׳ ב״ה ואי למאן דאמר כו׳ משום כך שוב אין לה היתר ואפילו בדיעבד נמי כו׳ עומדין באיסורין וכיון כו׳ כצ״ל: ב״א אי נמי חולץ חד לחדא ואולא האי שניה עומדת כו׳ כצ״ל ונ״ב מן וכיון ער מתחילה בספרים אחרים אינו ונראה לי שחזור אדל״ע אטעמא דיש זיקה וקל: ב״א אחות זקוקה בחליצת אחותה כו׳ כצ״ל: ב״ה ואפילו שניהם כו׳ שנים וחלצו הס״ד: ב״ה אין מקרא כו׳ נפיק לגמריה הס״ד: ב״ה ופרכינן כו׳ בתמיה הס״ד: ב״ה ליבם קאמר מבעיה ליה הס״ד: ב״ה אימא בבור כו׳ פשוט לא לייבם לגמרי כו׳ ליבא בבור כצ״ל והס״ד: ב״ה הא מעיט רחמנא כו׳ דהכא גבי כו׳ כצ״ל:

ב״ה כי ליבא בבור קרם הקטן כו׳ כצ״ל: ב״ה הוקשה כו׳ שוין לייבום כצ״ל: ב״ה ליהדר כו׳ עליו לכופו כו׳ נ״ב בכאן מוכרח לפרש כופין דאי לאו כופין מאי מהדרי אלא כלומר חוזרין אליו בכפייה מאחר שהאחרים אינם רוצים אבל מה שמהדרין אקטן שהוא קטן ממנו וגדול משאר אחים אין שייך כפייה דהא איכא אח גדול הימנו ומכל מקום לשון מהדרין מתיישב שפיר שבתחלה מתחילין מן הבכור ואם כן מהדרין עליו פירוש חוזרין אליו ודוק: ב״ה הולכין כו׳ נמי לא רצו חוזרין אצל גדול כצ״ל:

תוספו׳ ב״ה אי למאן דאמר כו׳ איני יודע מי שנאן ולמאן דאמר אין זיקה אף על גב כו׳ כל חד וחד אומר דידיה מתרמי ליה וליכא למיגזר דילמא מיבם ברישא דאפילו אי מיבם אימר דידיה איתרמי ליה וכי מיבם שפיר עבדי כו׳ כצ״ל: ב״ה וספק חלוצה כו׳ לאחר נשואיה ואמרו כו׳ כצ״ל: ב״ה או׳ אינו כו׳ לנחלה וכיון דלנחלה כו׳ כצ״ל: ב״ה ואם כן דלא גרסינן אלא כו׳ כצ״ל:

עב גמרא אמר לך רב הוא הדין אף על גב דלא כו׳ מתניתין קשיתיה כו׳ ואי בעית אימא הני מתניתא רבי היא כו׳ כצ״ל:

רשי׳ ב״ה הנטען כו׳ דברי לעז הס״ד: ב״ה לא ישאנה כו׳ הקול הראשון הס״ד: ב״ה הנטען על כו׳ ונשאה יוציא דמדאורייתא כו׳ לבועל דדרשינן ונטמאה ונטמאה כו׳ כצ״ל: ב״ה להא שמעתתא כו׳ כי ניים ושכיב רב אמרה דתניא תיובתא כצ״ל והס״ד: דבור המתחיל ואי צ״ל אי עולמית עליו הס״ד:

ב״ה במה דברים אמורים דאם כנס הנטען יוציא כו׳ להו ממורים כצ״ל והס״ד: ב״ה מכוער כו׳ התירה מעליה אלא לזנות כצ״ל:

תוספו׳ ב״ה למאי הילכתא ביובל הס״ד ואחר כך מתחיל הדבור חדש גיורת כו׳: ב״ה הלכה כו׳ לא דמי לאיכא דמאן דאמר כו׳ כצ״ל: ב״ה אמר רבי כו׳ או שיראו אותה בדרך המנאפין כו׳ כצ״ל:

אלא

דף כה ע"א גמר אלא מקום מנעלים הפוכים והלכתא כו' בצ"ל והשאר נמחק: שם אמר ליה תנינא הנטען כו' לא תנשא אשתו כו' שהכתב מוכיח כו' כצ"ל וכן ברש"י:

רשי בד"ה משום נדר כו' לא יחזיר עולמית ואם כו' בצ"ל: בד"ה תנינן כו' משום שהחזיק זה הקול כשכנסה בצ"ל: בד"ה רבה בר נחמן כו' קתני יוציא הס"ד:

תוספו' בד"ה הא בקלא כו' גופיה אית ליה לא שנא קלא כו' בצ"ל: בד"ה ואכתי מי דמי כו' הכא בעל והכא בעל ב"ב פירו לפי זה שאינה קושיא לא צריכה למיגרס הכא בעל והתם בועל אלא בתרוייהו בעל ואיירי בהוצאה ולא בכניסה ודוק: באר מרבנן וכו' ולא היא אחד שנוייא היא והכי פירש רבה בר נחמן הוציאה כו' והכא בעל הוציאה והכא בועל הוציאה כו' יוציא משום דננא כמתניתין דהכא ומסיק ולא היא שישעו העולם כו' בצ"ל: בד"ה הכא כו' על הכתב בצ"ל: בד"ה מת כו' לא הוה צריך למיתני הרגנוה כל זה נמחק: בד"ה הוא ואחר כו' לרצונו הוי בנמצא אחר מהן כו' בצ"ל:

עב גמרא דייקי וקשלי שם נרשם מתניתין ואחר כך אחר שהוא בית דין נרשם גמרא: שם מי מצי מתיר והאמר בו' תנא התרת נדרים כו' מהא דתנן כו' בצ"ל: שם לרב אשי גמרא או סברא כו' בצ"ל:

רשי בד"ה שאני עדות כו' פסול אלא כו' הד"א: אחר דבור המתחיל על ידי כו' נרשם מתניתין ואחר דבור המתחיל שהוא בית דין נרשם גמרא: בד"ה לעולם כו' מדקתני שאוסר מכלל כו' הוא אין ביחיד מומחה בצ"ל והד"א והס"ד: בד"ה וכהרב חסדא כו' המאורסה הס"ד: בד"ה גמרא או סברא האי דאמרת כנס אין מוציא כצ"ל:

תוספו' בד"ה הוא ואחר כו' לרצונו אלא משום כו' להורג ורובע וקשה כו' בצ"ל: בד"ה ואין אדם כו' עני מרי ארבעין כו' בצ"ל: בד"ה לימא רב יוסף כו' מן דהא אדם עד בניו כשרים נמחק ונ"ב נראה לי טעות ומשום הכי קאמר אחר כך האי דרב יהודה גופא קשיא ודוק: באר וההיא דרב יהודה גופא קשיא כו' בצ"ל: דבור המתחיל קפוטקיא כו' צ"ל במדינת קפוטקיא כו' דלא סגי בהכא בתרי כו' בצ"ל:

דף כו ע"א גמר' מאי שנא מהא דתני הנטען מן האשה כו' בצ"ל:

רשי בד"ה וכולן הנשים כו' הבעלים השניים מותרת כו' בצ"ל: בד"ה הא דקתני כו' קטטה הס"ד: בד"ה קא סלקא דעתא כו' הראשון ובתרי כו' הד"א: בד"ה מידה כו' אלא אגירושין אהמביא גט כו' בצ"ל: בד"ה וגירושין כו' לשלישי שעדיין לא כו' בצ"ל: בד"ה אסור כו' ואת אמה אבל כו' הד"א: בד"ה נשי לא כו' זנות הקרובה את אשתו כו' בצ"ל: בד"ה אי הכי דבגברי לא כו' לאביו של מתיר נמי כו' בצ"ל: בד"ה לא מיבעיא לאביו של מתיר

דמותרת כו׳ כצ״ל:

הדרן עלך כיצד פרק שני

ד אחין פרק שלישי

גמרא ארמייבם חד מיית אידך כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה אחותה כשהיא יבמת של ערוה אשת אחי כו׳ כצ״ל: בד״ה יש זיקה כו׳ אשתו ובמסכת כו׳ זיקה ובפירקין דלעיל כו׳ כצ״ל והד״א: בד״ה תלתא כו׳ דמייבם דמצינו למימר כו׳ אחיות ומתו ונפלו כו׳ דאי מייבם חדא נפקא אידך כו׳ כצ״ל:

ע״ב רשי בד״ה אמצעית כלומר שלישית ולא דוקא נקט כצ״ל והס״ד: בד״ה לא גרסינן כו׳ חולץ כו׳ אלא הכי גרסינן כו׳ כצ״ל: בד״ה הכא דנפלו כו׳ של זו הס״ד: בד״ה נפלה אידך כו׳ נפילה זו נפילת כו׳ בחליצתו וחלץ כו׳ הד״א:

תוספ׳ בד״ה למיתה דתרי כו׳ בדפרי׳ כי מיתה דשכיח יש לדבר סוף כו׳ כצ״ל: בד״ה מדקאמרת כו׳ וחליצה פסולה כו׳ ואית ספרים כו׳ ונראה דלא גרס לי״ה כו׳ סוגיא אינה לפי האמת כו׳ בתר הכא אצרה דרחל כו׳ צרה אלא מכחה בל שכן כו׳ כצ״ל: בד״ה וחליצה פסולה כו׳ אף על גב דאין יכול ליבמה כו׳ נ״ב והוא הדין דהוה ליה לאתויי ראיה מפרק ב׳ דלעיל דתני איסור מצוה ואיסור קדושה חלץ לה נפטרת צרתה ולא כדברי הרמב״ם דסבר להדיא בין הייבי לאוין בין איסורא עשה בין שניות כולן לא פטרו צרתה בחליצה נ״ל: באר דאינה צרת אחות אשה לאחר שיבם לאה כיון שכבר לא היתה צרת אחות אשתו משמת בעלה כו׳ כצ״ל: בד״ה דנפול בזה אחר זה כו׳ להלוץ לשנייה לא נאסרה משום אחות חלוצתו כו׳ כצ״ל: בד״ה לדברי האומר כו׳ דאין זיקה ומחיים אסור כו׳ כצ״ל:

דף כו ע״א גמר׳ חליצה כשרה חליץ לה כו׳ לאחיות דלא נפטרו כו׳ כצ״ל: שם נפטרו אחיו׳ אצרת רחל כו׳ כצ״ל ונ״ב נ״ל לפרש אי הכי דחלץ לאחים לא נפטרו צרות קאי אצרת רחל א״נ חלץ לצרת כו׳ נמי קאי אצרת רחל מי מפטרה וקל אבל מפירש רשי׳ משמע דהכי חיבורו אצרת רחל מי מיפטרה ודוק:

רשי ב״ה חלץ לאחיות כו׳ מפרש לקמן הס״ד: בד״ה ואמצעי׳ כו׳ כל האחין הס״ד: בד״ה חלץ לבעלת כו׳ לה גט אחר דחליץ לה כו׳ כצ״ל: בד״ה אי הכי כו׳ לאחיות שחליצה כו׳ כצ״ל: בד״ה בשלמא כו׳ לא מצי דאחות חלוצתו היא כצ״ל: בד״ה אי הכי כו׳ אחות החלוצה הס״ד:

תוספ׳ בד״ה מאי אחר חולץ לכולן כו׳ והתחיל באחיה לא יגמור בצרות וכל שכן היכא

דשניהן

דשניהן כו' כצ"ל: ב"ה שמואל כו' אין זיקה קאמרי ולפי כו' כצ"ל: אחו' אשה בזיקה ולא כו' כצ"ל: ב"ה אחריו חזרו ותקנו דחוק לומר כו' כצ"ל:

עב גמרא משום דאתחיל בה בגירושין או דילמא כו' מתה ראשונה מותר בשניי' כו' כצ"ל:

רשי' ב"ה ומורה רבן גמליאל כו' נותן גט לצרתה מהני גט בו' כצ"ל: ב"ה ומאמר אחר כו' בקרובתיה הסד: ב"ה כי מתה כו' אסיפא דמילתא ולא מתרץ כצ"ל: ב"ה ואצ"ל כו' וכיון שמתה זו כו' כצ"ל: ב"ה הרי אלו כו' דאיירי בהו הס"ד ואחר כך לראשונה ברישא כו' הד"א:

תוספו' בד"ה בעלת הגט כו' דאתחיל בגרושין ולבך כו' כצ"ל: ב"ה ת"ש כו' דאיה דלדידהו ריש גט כו' כצ"ל: ב"ה ורב ליח ליה כו' לא תחשב עוד זקוקה עדיין לחליצה אבל היכא דעדיין זקוקה להליצה לא כו' כצ"ל: ב"ה איתיביה כו' משום דלא מסקי אדעתיה כו' כצ"ל: ב"ה ולימא ליה כו' באלו היבמו' עצמן כו' כצ"ל:

דף כח עא גמר רבי יוחנן למיתה לא חייש כו' נ"ב פירוש רבי יוחנן סבר דשום לא חייש למית' כי האי גוונא אפילו מאן דלית ליה זיקה ולא סבירא ליה כהנך אמוראי דלעיל דאית להו האי טעמא ומ"מ לא מצית לאוקמא מתניתין בהכי ודוק: שם בשלמא ראשון אמרינן ליה כו' אלא שני אמר חבראי כו' כצ"ל:

רשי' ב"ה לכתחילה כו' תקנה אחרת הסד: ב"ה הכי גרסינן כו' וו לוו אבל כו' הד"א: ב"ה ולימא ליה גזירה שמא כו' כצ"ל: ב"ה אי הכי ומשום דלא ידעינן הוא הא אי הוה ידעינן מיבמה ראשונה כצ"ל והסד: ב"ה אלא שני כו' דהכי אמר בפרק כיצד קדמו כו' כצ"ל: ב"ה היינו כו' כשמעתי' כלל כצ"ל: ב"ה דנפלה כו' ואי שאסורה על האחר נפלה כו' כצ"ל: דבור המתחיל אמאי צ"ל ואמאי: ב"ה כגון כו' משעת נפילת' הוי הילכך כו' כצ"ל: ב"ה דקא מוכח כו' האי באחת איכא כו' כצ"ל:

תוספו' ב"ה ולימא ליה כו' כיון שהיו היבמות עצמן כו' כצ"ל: ב"א אבל במיתה שנייה לא שייך למיגור כו' נ"ב ותימא בעיני הא שייך נמי למיגור דילמא אי שרית ליה במיתה שנייה פעם אחרת יבא להתיר אף במיתת הראשונ' ונראה לישב דאין הסברא נותנת לגזור בעבור ז' מאחר שרב שרי אפילו לכתחילה ואף שרבי יוחנן פליג ואוסר מכל מקום אין סברא שפלוגתא יהיה דחוקה שהוא אף דגזר בעבור הראשונה כי לא מצינו שום גזירה אלא בעבור שהוא אסור בודאי לדברי הכל וצריך עיון. עוד נראה לומר דגבי מתה שנייה כולי עלמא ידעי האי טעמא שהיא אוסרתה לראשונה ואם כן כשמתה פקע איסור אחות אשה אבל

לא ידעי דבחליצה שנייה פקע איסור אשה דהא בגירושין נמי לא פקע וקל׳:
באד אפילו מתה שנייה ופריך ולימא ליה גזירה שמא ימות פירוש דאי שריא
ליבם בשני כו׳ כצ״ל: בד״ה ולימא כו׳ובקונטרס פירש כצ״ל: בד״ה הך
כו׳אין זיקה ולא מיתסר כו׳כצ״ל:

עב גמרא ליקום איסור מצוה במקום איסור ערוה כו׳ותתייבם כיון כו׳ולהאי אוקמינא
איסור מצוה כו׳אף בתו מאנוסתו כצ״ל: שם בפיסקא היתה אחת מהן כו׳
גמרא נמחק גמרא:

רשי בד״ה איסור מצוה כו׳הואיל והיא מדאורייתא כו׳בעו חליצה כצ״ל והס״ד:
בד״ה התם בפרק כיצד הס״ד: בד״ה תרוייהו כו׳אלא זו וכן זה מוכחה כו׳
כצ״ל: בד״ה באונסין כו׳ובא שמעון ואנס אנוסת אחיו כו׳כצ״ל ונ״ב עיין
לעיל בתוספות דף ט׳ב ד״ה בתו מאנוסתו: באד שאי אפשר שנשאר
יבמתו נ״ב פירוש לא תוכל למצא שנשא האח את יבמתו שתהיה לה בת
ותמצא בה אסור לוה ומותר לוה שהרי אותה הבת תהיה לוה אסורה משום
בת אשתו וקל׳: באד שיש לה בת לא תני כו׳הא׳: ד״ה אליבא צל
ואליבא: בד״ה האסור לוה לזבולן שכשנולד כבר נתייבמה ללוי ובייבם
כו׳ומותרת לישכשכר כצ״ל והא והס״ד: בד״ה משום צרה ויהודה הראשונה
אשת לוי כו׳מותר לוה ואחותה כו׳משמעון שתיהן כו׳כצ״ל והא:

דף בט ע״א רשי בד״ה משום לתא כו׳לשון הוא הס״ד: בד״ה מיגמר כו׳שוות ואי מפקת לה
כו׳כצ״ל: בד״ה אשתו כו׳אחות זקוקה הס״ד: בד״ה הך כו׳בית שמאי
דקאמר נמי כו׳כצ״ל: בד״ה יקיימו כו׳פירקין הס״ד:

תוספו׳ בד״ה בית שמאי כו׳חיינו אחר שבעל אבל קשה כו׳כצ״ל: בד״ה אוי לו כו׳
לא פשע להכי קתני כו׳כצ״ל: בד״ה אי כרבן גמליאל כו׳הקלו בה מבעלת
מאמר כו׳אצלו קודם זמן כו׳כצ״ל: באד מכל מקום פריך אהא כו׳נ״ב אבל
קצת קשה שהא בתחלת הקושיא לא פריך הכי ואני פירשתי לעיל עיין שם:
בד״ה אלא לדחות כו׳דהיתרא דחות דחייה כו׳ורב אשי סבר כו׳בשעת נפילה
וכן הא דבית שמאי אומר יקיימו דבשעת נפילה כו׳דהא חזיא אף ליבום מן
התורה כו׳מלדיבור נגון כו׳מאמר חברתה דחזיא לגמרי כו׳כצ״ל:

עב גמרא בית שמאי אומר יקיימו יקיימו אין כו׳מאמר מבעיא אמר ליה אין שאני אומר
כו׳שומרת יבם בין יבם אחר כו׳כצ״ל: שם לחד יש זיקה לחבי אין זיקה כו׳
נ״ב ורבי יהושע קסבר יש זיקה דאדרבא אלימא טפי מאירוסין דהא בכנוסה
ומשום הכי יפר יבם לחודיה דהשתא הכי קא סלקא דעתא מיהו אין ברירה
דהיכא דשני יבמין ברירה למי היא זקוקה ולמי שהיה לאשה ומשום הכי אפי׳
שתיהן אינן יכולין להפר דכיון דבשעת הפרתן אין ברור לנו מי הוא אישה אין

הפרתן

הפרתן כלום דרחמנא אמר אישה יקימנה ואישה יפירנה דבעינן שתהא ידוע כשעת הפרה וכן כתב רשי׳ זל בפרק ד׳ אחין וסוגיא דשמעתא דהתם מסייע ליה עד כאן לשון הלן בפרק נערה המאורסה:

רשי׳ ב״ה ואי מאמר כו׳ ויקנה אותה קניין גמור כו׳ כצ״ל: ב״ה וה יעשה כו׳ לחליצת זקוקתו היא ואוסרה את זו עליו כצ״ל: ב״ה הכי גרסינן כו׳ לא דמיא למתניתא דהכא דכי נפלה ועבר כו׳ הילכך חזיא למקצתייהו כו׳ כצ״ל: ב״ה לא אונן ליאסר בקדשים הס״ד: ב״ה ולא מיטמא כו׳ וכן היא לא אוננת כו׳ כך שמעתי ולי נראה כו׳ ולא משמאה כגון כו׳ כצ״ל והא״א: ב״ה בעל כרחך דקני לה כו׳ כצ״ל: ב״ה וחלה עליו כו׳ חופה לא קנאה הס״ד והא״א: ב״ה יפר אחד מהן את נדרה הס״ד: ב״ה אין זיקה דתיהוי ככנוסה הס״ד: ב״ה ואמר רמי בר אהבה גרסי׳ כצ״ל והס״ד ואחר כך מתחיל הדבור בשותפות הוא ואביה כארוסה: ב״ה אלא הכא במאי עסיקינן כו׳ ולרב נחמן נמחק וצ״ל ולרבי אמי ונ״ב נראה לי:

תוספו׳ ב״ה אלא לעניין מסירה כו׳ והביאה עושה אותה ככנוסה נ״ב ומכל מקום נראה סתמא דתלמודא דאיתי מתניתין דנדרים לא איירי כלל בביאה ותדע דאי לא כן מאי מקשה ולרבי אליעזר דאמר מאמר אינו קונה קניין גמור כו׳ אי אירי בביאה וקל׳ ואינה קושיא השתא ארוסה אינו מפר מאמר מיבעיא דהא סלקא דעתא דמקשן דאפילו זיקה אלימא מארוסה וכמו שפירש הרן וכל שכן מאמר והיינו לעניין נדרים דוקא ומכל מקום אייתי שפיר תא שמע כו׳ דאי מאמר אירוסין עושה ופרחה הזיקה אם כן הוי כארוסה ממש ולמה יכול להפר ודוק: דבור המתחיל כגון שעמדה צ״ל כגון שעמד כו׳ המאורסה לא יתכן כו׳ כצ״ל:

דף ל עא גמרא הא לא עבד בה מאמר נכרית יבומי נמי מיבמה כו׳ כצ״ל: שם חזיא נמי להאי קא משמע לן כצ״ל: שם אחר מתניתין שלשה אחים נ״ב טעמא דגירש אחד מבעלי אחיות את אשתו ואחר כך מת הנשוי נכרית הוא שהנכרית מותרת אבל מת הנשוי נכרית ואחר כך גירש אחד מבעלי אחיות את אשתו ומת נכרית מחלץ חלצה יבומי לא מיבמ׳ דהויא לה נכרית צרת אחות אשה בזיקה ואף על גב דגירש לה לאחות אשה לא משתריא לה נכרית דגורינן משום זיקה דעלמא ואי קשיא לך צרת ערוה מן הנשואין דהא כיון דגירש לערוה או שמתה ואחר כך מת משתריא צרתה ולא גזרינן משום הך דלא נתגרשה התם כיון דערוה היא מיגמר גמירי לה אינשי וקלא אית לה הכא זיקה דרבנן היא אי נמי התם גבי ערוה כיון דגרש׳ מקמיה דנפלה לה קמי יבם מהני בה גירושין דכי נפלה לה צרה קמיה יבם בהיתרא נפלה קמיה אבל הכא גבי נכרית כיון דבשעת נפילה באיסור זיקה נפלה קמיד׳ לא מהני גירושין ולא מידי והאי

שעמא טפי עדיף ומסתברא מהתוא קמא עד כאן לשון הר"ף:

רשי קודם דבור המתחיל הראשונה לנפילה נרשם מתניתין ואח"כ אותו דבור נרשם גמרא: בד"ה אפילו בחד אחא כרפרי דאף על גב כו' כצ"ל: קודם דבור המתחיל הראשונה לנשואין נרשם מתניתין: בד"ה הא תנא ברישא כו' ונכרית עיקר הס"ד: קודם דבור המתחיל שעה אחת נרשם מתניתין ואחר כך מאחיו הראשון הס"ד ושם נרשם גמרא: בד"ה אבל היכא דאיחחזא

תוספ' בנפילה כו' כצ"ל: בד"ה אבל היכא כו' נכרית וזקוקה לייבם כו' כצ"ל: בד"ה כנסה כו' צרתה מעולם הס"ד: קודם דבור המתחיל טעמא דגירש נרשם גמרא: בד"ה הא מת כו' וקוקה לזה מכח כו' כצ"ל: בד"ה אמר לך כו' אף על גב דלא עבד מאמר בעל הנכרית באחות אשת אחיו כשימות נכרית אשתו מיחלץ כו' לברו היא רמיא נעשה צרתה בויקה כצ"ל:

תוספ' בד"ה דחביבה כו' בשאר מקומות אין דחק לומר כו' וכאן דחק לומר כו' כצ"ל: בד"ה גירש אחת כו' את אשתו ונשא אשה אחרת כו' כצ"ל: באד בזקוקה לו משעה שנשאת לאחיו כו' נ"ב ואף שכתבו התוספות דלא אמרינן מיחד מפלת אלא נעשית ערוה שעה אחת נראה לי היינו שלא נאמר שתהא חשובה כצרת ערוה וכאלו יצאה באותה שעה כמו שמסקי התוספות לעיל אבל הכא אמרינן מיתה מפלת כאלו נעשית לה צרה ובמיתה השני תהיה צרת ערוה: ודוק: בד"ה ואת אמרת כו' ונפלו שתיהן לפניו כו' נ"ב פירוש והבי נמי דומיה כאלו נפלו שתיהן לפניו דגירושין דבתר זיקה לא מהני וקל"ל:

עב גמרא למעוטי מת בלא גירש כו' נ"ב נראה לי לפירוש הר"ף דלעיל בעל כרחך גרסינן למעוטי מת ואחר כך גירש וכן נראה עיקר דלפירוש רש"י מוכרח אתה לפרש דרב אשי סבר כרבי ירמיה דאמר נשואין מפלת ואנו קיימא לן כרבא דאמר מיתה מפלת ואפילו כנס ואחר כך גירש שרי וגם קיימא לן כרב אשי דאסר לעיל מת ואחר כך גירש אלא כמו שפירש הוא נראה לי. ובטור נמי כתב דמת ואחר כך גירש אסור כרב אשי וכנס ואחר כך גירש שרי והיינו כרבא עיין שם:

רשי בד"ה אלא אי סבר כו' אתא זו היא למעוטי מאי אי כו' יבמתה השתא כו' מיבעי ואי כו' צרות הן ובהא כו' צרת ערוה הוי הר"א והס"ד ואחר כך מתחיל הדבור ולרבא דאמר כו': בד"ה הניחא כו' דיש וזקה הס"ד: בד"ה זו היא כו' ואחר כך גירש אסורה דהא רבא כו' שריא זו זו היא כו' כצ"ל והר"א: בד"ה ואילו בגירושין כו' צרתה מאי טעמא הר"א והס"ד: בד"ה אמר רבא כו' ערוה היא הס"ד ואחר כך מתחיל הדבור ומספק אתה כו': בד"ה בקידושין נמי כו' בשימות ומספק אתה בא כו' כצ"ל והר"א: בד"ה ופרכינן כו' ליבומי אמרי

דקמיתא

דקמייתא כו׳ כצ״ל:

תוספו׳ ב״ה כתב בכתב ידו כו׳ אמר לי דכתב בכתב ידו ואין עליו עדים כו׳ בצ״ל: ב״אד ואם תאמר מאחר שדעתה לגרשה למה חיישינן לקנוניא ועוד אם הוא חשוד כו׳ כצ״ל: ב״אד עד עכשיו אנ לא נסמוך כו׳ שלא כדין דבדין הוא כו׳ דאין לבעל פירות כו׳ כצ״ל: ב״ה יש בו זמן כו׳ איצטריך רישא כתב ידו ואין עליו עדים לאשמועינן דהולך כשר וסיפא אתא לאשמועינן כו׳ מכשול ונזהרין בכך כו׳ כצ״ל: ב״ה אשה זו כו׳ ובפרק קמא דחולין אמר בהמה כו׳ לך במה נשחטה נשחטה כו׳ ספק שונרא אמר התם אימר כו׳ כצ״ל:

דף לא עא גמר נפל הבית עליו ועל בת אחיו ואין כו׳ ואי ערוה היא כו׳ כצ״ל:

רשי׳ ב״ה ליתני ספק כו׳ לימרי אינשי דמדחלצה והאי כו׳ קודושין לא תיחוש כו׳ כצ״ל והא״ל: ב״ה הכי נמי כו׳ לייבומי ודילמא כו׳ וקמייבם צרת ערוה כצ״ל: ב״ה הכי גרסינן כו׳ חולצות מתייבמות הס״ד: ב״ה אבל מפלת כו׳ ספקו היה הס״ד: ב״ה למאי הלכתא דקתני מגורשת הס״ד: ב״ה דהוי לה ספק כו׳ הד״א: ב״ה ומתני׳ בבת אחת כו׳ והלצה אבל בגיורשין כו׳ הד״א: ב״ה הכי גרסינן כו׳ עדים אי בשני כו׳ הרא: ב״ה והכי פריך צל והכי פרישׁ כו׳ היא ותו בשתי כו׳ חולצת ואית דמפרשי כו׳ הד״א:

תוספו׳ ב״ה למאי הילכתא תימה כו׳ נ״ב אבל בפרק גט פשוט בתבו התוספות שאין זו תימה וכן יכול התלמוד לומר והוינן בה אע״ג ששם ליתא עיין שם דף קע:

עב גמרא בכספא ואיבעית אימא כו׳ כצ״ל:

רשי׳ ב״ה הניח למ״ד כו׳ שאכל מנכסי מלוג שלה כו׳ כצ״ל: ב״ה והא עבדא כו׳ שטרי מבירה של עבד זמן כדי לידע מאיזה זמן יאכל פירות שזה קנה נכסי עבדיה כצ״ל: ב״ה לינחיה כו׳ אי דכרי אימת הוה כו׳ כצ״ל: ב״ה מייבם לאיזה כו׳ בפרק שני בבריתא אם מאמרו כו׳ אשת שני הוא בועל ואם אינו כו׳ הוא בועל כצ״ל והא״ל והס׳. ואחר כך מ״ה וחולץ לשנייה כו׳:

תוספו׳ ב״ה והא עבדא כו׳ פי׳ בקונטר שטר כו׳ ואיכא דקני בשטרא כו׳ כצ״ל: ב״ה דחזו כו׳ כאלו מעידים ראינו עדות כו׳ ואמר לי דשמע מרבינו תם כו׳ כצ״ל:

דף לב עא גמר לא כל שכן הנא הא תנא ברישא כו׳ כצ״ל:

רשי׳ ב״ה תנא הא כו׳ ברישא והך דשלשה כו׳ ושריא משום הכי לא תנייה כצל: ב״ה דחביבה ליה ומשום דחדוש הוא הס״ד: ב״ה בא עליה בחיי אשתו הס״ד: ב״ה מיתלא תלי כו׳ אשת אח הוה קאי כו׳ כצ״ל: ב״ה המותו כו׳ כשנשא בתה הס״ד: ב״ה נידון באשת איש כו׳ אאשת איש דאי חיילי כו׳ כצ״ל:

תוספ׳ בד״ה מדרבנן כו׳ אפילו בעלת מאמר כו׳ כצ״ל: בד״ה דאידחיא כו׳ בראש שמעינן דאסורה אף על גב דאיחזיא בהך כו׳ טעמא דאיחזיא בהך נפיל׳ אהאי מתניתין משום כו׳ כצ״ל: בד״ה שנשא חי כו׳ דבה״ג כו׳ נ״ב אבל נשא מת ואחר כך נשא חי טעמייהו משום דלא אתי איסור אחורי אשה וחייל איסר אשת אח כו׳ ע״ש: באו״ר בפרק קמא משום דכיון כו׳ כצ״ל: באו״ר שלא במקום מצוה כו׳ נ״ב פי׳ וה״נ כי לא חייל איסור אשת אח הוה כמו שלא במקו׳ מצוה ונשרי אחותה לאחר מיתה ודוק: בד״ה לא פקע כו׳ כיון דמכוח אחו׳ אשה כו׳ כצ״ל: בד״ה ונעשת כו׳ נידון בחמותו ואין זה מכח זיקה ראשונה כו׳ כצ״ל:

עב רשי בד״ה אמר רבי אבהו כו׳ לכל העולם נעשת אשת איש כו׳ נידון בחמותו כו׳ כצ״ל והד״א: בד״ה תינח כו׳ איסורא דהאי שם כו׳ כצ״ל: בד״ה וכי תימאכו׳ על אחות׳ איסור מוסיף כו׳ על מי שחיתה מותרת עליו כו׳ ע״י מיגו ואית דגרסי כו׳ איסור מוסיף הוא כו׳ איסור חמותו ותרוייהו כו׳ נידון באשת איש כו׳ כצ״ל והד״א: בד״ה אלא אמר רבא כו׳ רשעי׳ חמורי׳ כו׳ חמורים נ״ב ס״א גמורים: בד״ה ששימש כו׳ בשבת הס״ד: בד״ה זר שאכל מליקת הכהני׳ הס״ד:

תוספ׳ בד״ה איסור כולל כו׳ כיון שאין שם אחד כי כו׳ כצ״ל: בד״ה אלא כו׳ רבי יוסי באיסור מוסיף משמע בפרק אמרו לו כו׳ כצ״ל: באו״ר אם עבר וקן ונשאה נ״ב פירוש אביו של זה נשא בת בתו ועבר על השנייה ואחר כך בא זה ובא על בת בתו שהיא אשת אביו וק״ל:

דף לג עא גמר איכא הכא בשלמא זר כו׳ דאיתי שתי שערות ואיטמי ליה כו׳ כצ״ל: שם אי נמי שחתך אצבעו בסכין טמאה נ״ב יש להקשות״ אמאי לא מוקי שנטמ׳ ואח״כ חתך אצבעו או שאר מום דהא טומאה הותר׳ בציבור׳ אם כן אתיי׳ בבת אחת דומי׳ דשתי שערות בשבת וצ״ל דלא ס״ל הותר׳ לגמרי אלא דחוי׳ היא ומשום הכי לא שרי לבתחילה אלא א״כ נטמאו בל הכהני׳ אבל אם נשאר חד כהן טהור אסור ואף שאינו פוג׳ העבוד׳ ולא מיפסל מכל מקו׳ מאחר שלכתחיל׳ אסור משום טומאה תו לא חל איסור בעל מום כמו שפי׳ התו׳ לעיל גבי מליק׳ וזרוק: שם רבי לדידיה תרתי כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה שרי באכילה בקדשים דכתי׳ כו׳ כצ״ל: בד״ה מיחייב תרתי כו׳ כגון דשוינהו שני אחין שליח מקדש כו׳ ופגע שליח כשליח כו׳ כצ״ל והס״ד: בד״ה לא מיחייב אלא חדא וכי חייב ב׳ כו׳ כצ״ל והד״א: בד״ה בשלמא כו׳ דרבי יוסי אתנייה הס״ד: בד״ה בשלמ׳ לבר קפרא מצי לתרוצי גמרי וגמרי דרבי חייא כו׳ כצ״ל: בד״ה אמר לך כו׳ פטורה אתנייה ולא כו׳ כצ״ל:

תוספ׳ בד״ה לא מחייב כו׳ תנא לה ולקוברו כו׳ נ״ב ולפי זה צ״ל דסל״ד האי סוגיא כרב אדא דלקמ׳ דמוקי לזר ששימש בפר של כ״ג ולא אייתי לעניין לקוברו כו׳ כרב

אשי דלקמן ודוק: בד"ה אלא מלוקה בו' אית ליה בריש מלה דהיחר זריקה שניני כו' בהריא התם לא מההוא כו' כצ"ל: בד"ה באיסור בת אחת כו' והשתא הא דפליג עלה כו' משום אשת אח אלא בנשא חי כו' בפרק אמרו לו כצ"ל: בד"ה בר קפרא כו' היינו לקוברו בין כו' כצ"ל דפרק אמרו לו וקשה כו' כצ"ל:

עב גמרא ומשום שבת ומשום בעל מום ומשום טומאה כו' אלא איסורי בעלמא קא חשיב כו' רשעים גמורים כו' במתניתין אשת איש ואם חיו אחין משום כו' ואם היו כהנות נפסלו מן התרומה כצ"ל:

רשי בד"ה ואיסור כולל אתניין כלומר היכי דאיתרמי כו' ר' שמעון מודי כצ"ל והס"ד: בד"ה אלא לאו כו' בהנך היכא דאתרמי כו' כצ"ל: בד"ה טילטול כו' בור פסולה הס"ד:

תוספו' בד"ה איסור כולל כו' ולא אליבא דרבי יוסי כו' כצ"ל: בד"ה אמר רבי יוסי כו' והקשה הר' יעקב כו' בהצתתא אליתא דעבודה כו' כצ"ל ונ"ב פירוש קסמים דקים על אחת מן המערכה לאחר שנשרפה כל המדורה: בא"ד חשיב איסור חמור כו' נ"ב פירוש דעיקר תלוי בעונש ומשום הכי חל נמי איסור אחות אשה אאשת אח אף על גב דקצת חמיר אשת אח מאחר דשניהם עונש כרת לא חשיב קל לגביה ודוק: בא"ד משום דשמא ששימש כו' כצ"ל: בא"ל בלא כולל אמר לי כו' כצ"ל: בד"ה לקוברו כו' ביון דקסבר בר קפרא דרבי יוסי כו' כצ"ל ונ"ב נראה לי:

דף לד עא גמר פשוט אלא אליבא דרבי אליעזר כו' אינהו ומתוך שנים עשר כו' כצ"ל:

רשי בד"ה ומאן האי תנא כו' ד' חטאות הס"ד. ואחר כך מתחיל הדבור שכשקידש ראובן כו' תנא דידן אתרוייהו כו' כצ"ל: בד"ה אם היתה שבת כו' יום הכפורים מגו דמיתסר בחולין משום יום כפורים אסור נמי בקדשים משום יום כפורים והיינו איפוכ' כולל ומדמחייב כו' איסור בת אחת חייל דכשקידש היום חלו עליו איסור אכילת יום הכפורים ואיסור שבת כצ"ל והשאר נמחק: בד"ה אלא נדות כו' לא אתו נדות וחייל כו' אחרינא וחייל כצ"ל: בד"ה ומתוך י"ב כו' דיום אחד בשנת י"ג בעינן לנקיבות ויום אחד בשנת יד' לזכרים כו' לפי שאינם בכלל מצוה כו': בד"ה תלתין ותרי כו' ובמסכת בריתות הס"ד:

תוספו' בד"ה אם היתה כו' זו היא הנחתן כו' כצ"ל וכן בסוף הדבור: בד"ה בערב פסח כו' פרק ואלו דברים הס"ד ואחר כך מתחיל הדבור חדש באיסור בת אחות:

עב גמרא אמר רב נחמן בר יצחק דכתיב וימת גם אותו כו' כצ"ל:

רשי בד"ה אמר שמואל כו' כלום ומדקאמר כו' הרא: בד"ה ובמאי נפקא מבעלה קמא הס"ד:

תוספו' בד"ה מתוך י"ג כו' קדמונים נן אבל בספר בשר כו' כצ"ל: דבור המתחיל

כמעשה צל ולא כמעשה כו׳ באקראי בעלמא ומהאוה לבא כו׳ בצל׳: בד״ה
דעתאי כו׳ דאמרה בת רב חסדא תרוייהו כו׳ כצ״ל: ברבור המחחיל
אבל קטנה כו׳ בת ישראל אטו גדולה כו׳ כצל׳: באד אלא אטו בת ישראל
כו׳ נ״ב פירוש ולא פליגי ר׳ יוסי ורבי יהודה בטעמא אלא שניהם סברי מנטרין
נפשה אלא שרבי יהודה גוזר אטו נשואין ור׳ יוסי לא גזר וסבירא ליה לשמוע
להך לישנא כאביי דסבירא ליה לקמן דרבי יהודה סבר דחיישינן שמא לא
נתהפכה יפה ודוק ומכל מקום סבירא ליה לשמואל דגבי פנויה ישראלית לא
מינטרה נפשה שאינה חוששת להבחנה מאחר שזרעה כשר ולא סבירא ליה
כל אשה מזנה מתהפכת ודוק היטב: ב״ה נתן לה גט כו׳ דשמואל אלא
משום כו׳ כצ״ל:

דף לה עא גמר וגזרו רבנן קטנה כו׳ גדולה אבל קטנה בת ישראל כו׳ והשבויה והשפחה
שנפדו ושנתגיירו ושנשתחררה צריכות כו׳ אמר רבה מאי טעמא כו׳ כהנת אין
ישראלית לא כו׳ אם היו כהנות נשואות כו׳ כצל׳:

רשי דבור המתחיל דגזרו צ״ל וגזרו וכן בגמרא: ב״ה מכלל כו׳ תני מעשה הס״ד
ואחר כך מתחיל הדבור אלא כהוראת שעה היתה ולא היתה כו׳ לא שכיח
הס״ד: ב״ה אלא יוצאה בשן ועין דלא כו׳ כצל׳: ב״ה כהנות בנות
כהנים הס״ד. ואחר כך צ״ל ה״ה ישראלית לא בתמיה כו׳ ואחר כך צ״ל הדבור
נשי כהנים כו׳: ב״ה אשת ישראל כו׳ פסולה לכהונה כו׳ כצל׳: ב״ה
נפסלו מתרומה כו׳ מאכילת תרומה הא הדר מייתי התם קרא כו׳ כצל׳:

תוספו׳ ב״ה חוץ ואין חוששות להבחין כו׳ כצל׳: ב״ה גיורת כו׳ רמהא לא הוי כו׳
כצל׳: ב״ה כהנת אין ישראלית לא ובכתובות גבי הא דתנן כו׳ כצל ונ״ב
בפרק נערה שנתפתתה: ב״ה אף על פי פירש בקונטרס טעמא בשמעתין כו׳
כצ״ל ונ״ב אין זה פירוש שלנו ואותו פירוש סבר דלא מרבינן מקרא דכי תהיה
אלמנה וגרושה אלא גוי ועבד שאין להם אלמנות וגירושין בשום מקום וזהו

רשי דעת יש מפרשים שהביא רש״י לקמן בפרק אלמנה לכהן גדול דף ס״ח. אבל
אותו פירש בקונטרס סבר דמכל מקום חייבי כריתות לא גרע וכלולים בקרא
דבת כהן כי תהיה ולשון תהיה לאו דוקא דתפסי קדושין אלא לרבות חייבי
לאוין אף דתפסי בהו קדושין פוסלין וק״ל: באד אף על פי שמותר לבעלה
כו׳ פשישא דאין לחלק כו׳ אלא לרי דפסולה מן הכהונה כו׳ אמאי פסולה לכהונ׳
כו׳ כצל׳: באד ולפי פירוש לי אין פסולה זונה כו׳ נ״ב פירוש זונה היינו
הנבעלת לחייבי כריתות דקרא דבת כהן אתייה ללאוין גרידה וקרא דכי תהיה
לגוי ועבד לחודה בדפרישית ודוק:

הדרן עלך ד׳ אחין פרק שלישי

החולץ פרק רביעי

עב גמרא רשי
איבעית אימא סברא איבעית אימא קרא איבעית אימא סברא כו׳ כצ״ל:
ברה קרובתיה כו׳ מחמת אשתו וקרוביו כו׳ הד״א: ב״ה והייבין בקרבן כו׳
במקום מצוה הס״ד: ב״ה אינה צריכה כו׳ האחים דהחליצה כו׳ כצ״ל:
ברה היינו כו׳ ולא קתני בהדיא אינה צריכה כו׳ כצ״ל: ב״ה אין הולד כו׳
יקיים הכונס כו׳ הד״א: ב״ה היינו דקתני כו׳ מגרשה דא יפטרה כו׳ קיימא
יוציא הס״ר והד״א:

תוספו׳ דף לו עא גמר׳ רשי
ברה ונמצאת מעוברת כו׳ ואם תאמר אם כן אם אין הולד כו׳ כצ״ל:
בשלמא תחלוץ בתוך ג׳ ותנשא בתוך ג׳ לא היינו ספק כו׳ כצ״ל:
ברה שמא יהא הולד כו׳ ויאמר נפל הואי כו׳ כצ״ל: ב״ה אמר לך כו׳ לא
יהא והאי כו׳ אין פוטר הס״ד והד״א: ב״ה שהלך בעלה ואין לו בנים הס״ד:
ברה לא תנשא כו׳ לשוק הס״ד: ב״ה בשלמא כו׳ בתוך ג׳ שמת הס״ד:
ברה לא איפשר כו׳ ב׳ ימים בסוף ג׳ חדשים כו׳ דקיימא לן יולדת לז׳ יולדת כו׳
מרובה שהלך בעלה כו׳ כצ״ל: ב״ה אלא תחלוץ כו׳ וקשה לי היכי כו׳
ופירושו היה בספרים משובשים אלא כו׳ כצ״ל והד״א: ב״ה אביי אמר כו׳
לשוק בלא חליצה כו׳ כצ״ל: ב״ה על פיו כו׳ ולא בסתם ירושה בשתיקה כצ״ל:

תוספו׳ ברה בשלמא כו׳ אלא הכי גרסינן תחלוץ בתוך ש׳ כו׳ כצ״ל: ב״ה ותנשא
לאחר תימא דלא מסיק אדעתא הא ולישעמיך דפריך כצ״ל והס״ד. ואחר כך
מתחיל הדבור חדש ונמצא כו׳: ב״ה הלכתא כו׳ דתניא כוותיה ואומר לי
דמכל מקום כו׳ לאחרים מותר פריך הכמים כו׳ כצ״ל:

עב גמרא רשי
וריש לקיש אמר קנה לוקח קניין כו׳ כצ״ל:
ברה תנא כו׳ בגט משום כו׳ הד״א: דבור המתחיל אלא ברבנן צ״ל ברבנן
כו׳ אשו אחרינא הס״ד: ב״ה ולדברי חכמים כו׳ בהפרשה בעלמא הס״ד:
ברה החם כו׳ דקבעי למיבעא הכא מאי כצ״ל: ב״ה מת בתוך כו׳ היבמה
ונתקדשה לשוק כו׳ כצ״ל:

תוספו׳ ברה ואמר ריש לקיש כו׳ לעניין אחר שאין ראוי ליורשו כצ״ל: ב״ה ורבי
יוחנן כו׳ חשיב מבר הס״ד: ב״ה חיזוק כו׳ אלא כשל תורה משום דלא
איצטריך להיזוק והכא כו׳ חיזוק אבל הכא כו׳ כצ״ל: ב״ה ולא קתני כו׳
דערוקי מסתייה היה כו׳ כצ״ל: באר דתרוייהו מדרבנן נ״ב גיליון ועוד הביא
רב יוסף ראיה מההיא דפרק אף על פי מארוסין דאביי שהתיר לו לארוס בתוך
עשרים וארבע חדש ושוב חזר בו ומנעו מלנשואה ולא מצינו שהצריכו ליתן
גט וגם זו אינו ראיה דיש לומר שהצריכה ליתן גט ולפי שאותה

שמועה לא אירי בגט לא הזכירה: ב"ה מדקדק לי' מהא דתניא בו' שרי בתר י"ח חדש בו' כצ"ל: ב"ה הא לא בו' ומת אירי דבהא לא פליגי רבנן בראמר בו' והתם פסקינן הלכה כרש"ג בו' ומתאבלים עליהם נראה דבספק בו' כצ"ל: ב"ה מת בתוך ל' יום נראה דהכי גרסינן ולא כרש"י דגרס בפרק בו' ארבנן ושמא לענין בו' כצ"ל:

דף לו ע"א גמר' רבי אליעזר בן יעקב אומר אינו ספק בו' כרבי אליעזר כי אמריתה קמיה דשמואל בו' עשרה יוחסין עלו מבבל בו' כצ"ל:

רשי' ב"ה באורתה אמר רבא הכי קאמרת הס"ד: ב"ה מי עבוד בו' בהפרשה בעלמא הס"ד: דבור המתחיל וזה צ"ל וזו: ב"ה רבי אליעזר אומר אין ספק ממזר אלא בו' כצ"ל: ב"ה וקמיפלגי בו' בדרבי אליעזר הס"ד: ב"ה כותי בו' ממזרים הם שמא בו' כצ"ל: ב"ה כי אמריתה בו' אמר לי בו' כצ"ל: ב"ה וכולן מוחזקין בו' שתוקי ואסופי מותרין בו' כצ"ל:

תוספ' ב"ה רוב היולדות בו' ולא נקלט הזרע בו' ארובא ואינה צריכה להמתין בו' כצ"ל: ב"ה אד הכרת עובר של ראשון בו' נ"ב ואין לומר אם כן למה לא תנש' בסוף ג' חדשים יום או יומים משום דחכמים לא הפליגו בדבריה להחיר בתוך ג' ולאסור בתוך ג' ולית להו מילתא דפסיקא לחלק על כן אסרו עד ג' שדרך הוא להכיר העובר ודוק: ב"ה וזו הואיל בו' ומתו בעליהן דרובן מעוברות בו' כצ"ל: ב"ה סבר לה בו' דבר תורה שתוקי כשר בו' שתוקי שתוקות לא בו' כצ"ל.

עב גמרא אמר אביי מנא אמינא דכל ספיקא בו' איני והא רב כי איקלע לדרדשיר מברין ואמר מאן הויא ליומא בו' לשבנציב מברין ואמר מאן בו' לא ישא אדם אשה ודעתו לגרשה בו' אי דמיא למתניתין הא דמיא ספק בו' מי שהלך למדינת הים בו' דארמון ואמר רבא בו' מכל מקום דרבי גבך הוא ורבנן סברי דאמר ליה אי שתקת בו' כצ"ל:

רשי' ב"ה מאן הויא בו' לינשא לימים שאתעכב כאן כצ"ל: ב"ה בנכסי יבם בו' מתניתין דהא לא ירש בו' כצ"ל: ב"ה ואבדה דרך בו' הרוחות היתה הס"ד: ב"ה ד' בני בו' מדחי ליה הס"ד:

תוספ' ב"ה אמר רבי אבא בו' אבל מקמא דפלג לא כצ"ל: ב"ה דאמר ליה בו' במאה מנה ובפרק קמא דבבא קמא בו' כצ"ל. ונ"ב יש מפרשים שמביא ראיה על פירושם דלא קשה למה לא אמרינן ליה לכי תחזר דבין שאין מפקיעו מדינא דהא מתחילה נמי לא היה לו דרך גבי ארבע וליתא הדא דוה נמי קרוי מפקיע דינו דהא סוף סוף היה לו דרך רק מאחר דאחי מכה ארבע לא מחינן ביה שלא יבול לן חזר כמו שיירשו התוספות בסוף כתובות אבל סוף סוף

מפקע

מופקע מדיניה ועוד בחד דאתא מכח ארבע דאתו מכח חדא מאי איכא למימר
ועוד לבסוף כתובות מוכח מפירוש התוספות להדיא בסוף הדבור אי צייתי
צייתי כו׳ דרוקא לרשי׳ הוא דמפרשינן השתמא משום דאין מפקיע מדינו הא רשי׳
לאו הכי אמרינן לכי תהדר מה הוצרך נמי לפ׳ הכי ומוזילנן גבך כו׳ אבל התוס׳
לא סבירא להו לשם דאמרינן בשום עניין לכי תהדר ולא בעינא להאי טעמא
דמפקיע דינו כו׳ אלא בעל כרחו ובפרק קמא דבבא קמא כו׳ דקאמרי התוספו׳
חוזר על פירוש רשי׳ ודוק: באד להפקיע מדינה ובחד דאתי מכח חד כו׳
כצ״ל והד״א:

דף לח עא רשי בד״ה מי איכא כו׳ בנכסי יבם ומכח שתי כו׳ כצ״ל: בד״ה סבא ואבי המר
ויבם הס״ד: בד״ה סבא ויבם כו׳ ירכו ויבם כו׳ הא״ל: בד״ה או סבא כו׳
בן וספק כו׳ הא״ל: בד״ה שומרת יבם כו׳ בכתובות הס״ד: בד״ה הכי
גרסינן כו׳ בפלגא אבל כו׳ הא״ל ואחר כך נרשם גמרא: בד״ה מאי שנא רישא
דלא פליגי ומאי שנא סיפא כו׳ כשמתה ולא מוקמי כו״כצ״ל:

תוספו׳ בד״ה הוי יבם כו׳ דהיינו אחי האם מאביה עם כו׳ ולא רצה לפרש כו׳ יורש בכל
חצי האחר דאם כו׳ כצ״ל: בד״ה ובית הלל כו׳ משמע דבכתובה נמי פליגי
כו׳ כצ״ל: ב״אד בחזקת יורשי הבעל כו׳ נ״ב אבל מנכסי מלוג לא קשה מידי
דהתם יחלוקו לפי שכבר באו הנכסים ביד האשה ועכשיו שהיא מתה הללו
באין לירש והללו באין לירש ויחלוקו אבל הכא משום דאוקמינן נכסים
בחזקתה לפי שהקרן שלה וחשבינן יורשי הבעל אינם מוחזקין ובאים להוציא
אבל נכסי צאן ברזל קשה שאינן בחזקת האשה ואפילו הכי אמרי שהיא
בחזקת יורשי האשה שהרי מבית אביה באה אם כן מאי שנא התם ודוק:
באר ואם תאמר ולמאן דאמר כו״ב כל זאת עד סוף הדבור אינו שייך כאן
אלא לשם בפרק מי שמת קשה על הגמרא ולשם איתא בתוספות וקל:
באר מתה קוד׳ דקחשיב כו׳ דמי והוי כמוחזקין בממון כו׳ פליג בהדיא בשבועו׳
כו׳ דהיא הנותנת דלפי שהנכסים כו׳ תיפוק ליה דאין כו׳ אלא דחק להעמידו
בבית שמאי כו׳ כצ״ל:

עב גמרא ובית הלל אומר נכסים בחזקתן הכי קאמר כו׳ ושבקה נכסים הנכנסי׳ והיוצאין
כו׳ ובית הלל אומר נכסים בחזקתן אמר כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה אמר ליה רבא כו׳ בעל כרחה ולבית הלל כו׳ כצ״ל: בד״ה סיפא כו׳
הללו באין וטוענין כו׳ כצ״ל: בד״ה עליו ועל יורשיו לא גרסינן כצ״ל והס״ד:
בד״ה אלא לאו ושמא משום דאתי ספק ומוציא מידי ודאי הוא הוה ליה כו׳
בגבוי דמי לא מצינו כו׳ כצ״ל: בד״ה לותביה כו׳ מידי ודאי ואביי כו׳ הא״ל:

ולותביה

בד"ה ולותביה כו' דהתם מתה וגבי יורשין כו' כצ"ל: בד"ה דיקא נמי כו' מחיים הס"ד: בד"ה אביי מהדר כו' בחזקתן אלא בו' נכסי דהשתא הס"ד והכל דבור אחד:

תוספו' בד"ה זיקת נשואה כו' ואפילו הכי לבית הלל הוו כו' כצ"ל: בד"ה קסברי כו' דשמע מרבה סברה נצ"ל: בד"ה בית שמאי אומרים כו' אין לחושבר"ה כעוברת כו' כצ"ל:

דף לט עא גמר לא נכנסין לרשות הבעל כו' רחמנא עליה עברה השתא כו' כצ"ל:

רשי' בד"ה וקסבר אביי כו' נפקא מינה לשומרת יבם הס"ד: בד"ה דקשיא מתה לקמן מפרש הס"ד. ואחר כך מתחיל הדבור ויוצאין מרשות בעל בשמת אלמא כו': בד"ה שמגרשה בגט כו' עליה הס"ד: בד"ה ולקחה לו כו' כאשתו ויבמה כו' בעל כרחה הס"ד והדא: בד"ה אשה הקנו לו ליבם הס"ד: בד"ה ובגדול כו' אין שומעין לו גינטר דילמא כו' כצ"ל: בד"ה ואמאי חורין כו' למיחלץ וניכפינן כו' הדא:

תוספו' בד"ה וספק נשואה כו' דאין יורשה הס"ד. ואחר כך מתחיל הדבור חדש אף על גב כו' אין נראה לרבא כו' כצ"ל: בד"ה אשה כו' ומה מרויח כו' נ"ב אף שפירש הרן בפרק האשה שנפלו מאי טעמא לית לה תרתי בתובה רצה לומר אף מן השני ואם כן לפי זה מנא לן שהוא מרויח בכך דשמא אין לו להרויח אלא שלא יתן אף כתובה שנית משלו מכל מקום נראה לי דשפיר פריך סוף סוף מאי נפקא מינה בזה שאמרו שאין שעבודא על נכסי השני כי אם על הראשון פירוש יתקנו שיכתוב לה בתובה כבראשונה אם לא שנאמר שהוא מרויח בכך ובן משמע מפירוש הרן דלשם ורוק:

עב גמרא גדול עדיפא דהא מצורה כו' מאי לאו לא רצו כו' לא לא רצו לא לחלוץ ותנן תלה בגדול כו' ואי סלקא דעתא חליצה גדול עדיפא אמאי אין שומעין לו גינטר דילמא כו' גינטר דילמא גדיל ומיבם אי נמי אתי איהו ומייבמה כו' מראתקין רב יהודה בגיטא כו' יבא עליה למצוה שבתחלה כו' רצה כונסה רצה אינה כונסה רצה אינה כונסה כו' אימא סיפא מצות תאכל כו' כצ"ל:

רשי' בד"ה התם תנן כו' ועוד פסקינן הלכתא בפרק אף על פי בותבין כו' שומרת יבם מכל הלין כו' כצ"ל: בד"ה איקרבת כצ"ל והס"ד: בד"ה שבתחילה עד שלא קדשה אחיו הס"ד: ואחר כך נאסרה כשקדשה אחיו גם כן סר ואחר כך וחזרה והותרה כשמת בלא בעלים גם כן סר: בד"ה אבא שאול כו' עליה למצוה כו' הדא:

תוספו' בד"ה אמר רב כו' משום דמצות חליצה קודמת כו' נ"ב פי' איגרת מרד הוא דאין כותבין אבל מכל מקום אין כופין לחלוץ ורוק: באר ועוד דקאמר הת' כו'

נ"ב פי' אאיגרת מרד דהתם קאי וע"כ לפירוש רש"י איירי בנתנה אמתלא דהא
מינה אייתי ראייה וסבירא ליה אין כותבין איגרת מרד פי' כופין קאמר אי נמי
כל שכן דאין נוקקין ליבום אלא בודאי בסתם אין כופין אפי' בנתנה אמתלא
וגם אין מניחין ליבם אם לא כשידוע שמכווני' למצוה והיכא שידוע שאינן
מכווני' למצוה אז כופין ללת ובספרי בארתי יפה ע"ש: באד אין נוקקין לו והשת
לחלוץ כו' בזמן הזה מצות חליצה קודמת כו' שהרי לא היו מתכווני לשם נו'
ולשם אישות כו' כצ"ל: בד"ה ולשם אישות דתיפוק ליה כו' ואלי כי אין כו' כצ"ל:
דף מ עא גמרא רצה אוכלה רצה אינה אוכלה רצה אינה אוכלה והכתי' כו' כצ"ל: שם ידי
חובתו בפסח אף על פי כו' כצ"ל: במתני' ר"י אומר בין כך ובין כך כו' נ"ב
והא דאמר בפרק ר"חולץ מ"ש דרבי יודא דאמר במתני' בין כך ובין כך נכסי
של אב דאמר קרא והיה הבכור מה כבור אין לו בחיי האב אף יבם אין לו בחיי
האב אי מה בכור לאחר מיתת האב נוטל פי שנים אף יבם כו'
ומשמע דלא שקיל בנכסי אחיו בחיי אביו יש לומר דלא שקיל ו
וטרי אנכסי האב כלל אלא אנכסי אח שמת שהיה היבם ראוי לירשו וקדם
האב וירש בנו משו' דבכור קרייה רחמנא דאין לבכור בחיי האב כך לא יזכה
הי בסבנכסי אחיו שמת בחיי אביו וקדיק שזכה בהם בנכסי אחיו אם הם בעין
לאחר מית' בחלק הבכורה ומכל מקום בנכסי האב שלא ירש מבנו נוטל פי
שנים שהרי במקומו עומד ומשני מידי יקום על שם אביו כתיב שיטול וכיון
שאביו ירש ולא נכסי המת הן הילכך שאר אחיו זוכין עמו כגון נכסי האב שהיב
נוטל בהן פי שני' והשאר חולקין האחין ע"כ לשון המר"דכי בפ' יש נוחלין:
דשי בד"ה שבתחלה כו' בכלל היתר הסד': ואחר כך נאסרה כשהוקדש גם כן
סוף דבור: בד"ה בשלמא לרבא כו' למצוה ה"ק כו' הא והס"ד: בד"ה
ואבלו אותם כו' כופר בהם כי כו' כצ"ל: בד"ה אלא לרב כו' הראשון רצה
בו' הא: בד"ה אבילה גסה בו' דלאו אבילה היא כו' דרישא נפקא כצל והסד:
ואחר כך מתחיל הדבור פשוט כו': בד"ה חלוש ברותחין הסד: בד"ה רצה חלוש
אוכלה ת"ל כו' הא: בד"ה ואי לאו כו' דכתיב בשמיני ואכלוה מצות כו'
כצ"ל: בד"ה הבי גרסינן כו' ליקנסה הואיל ואפסדה כו' כצ"ל: בד"ה אף
האי כו' של זה יודה רבי יהודה כו' כצ"ל: בד"ה על שם אחיו כו' ר"ו לא
שקיל דאי שקיל השתא לא מנכסי אחיו שקיל אלא מנכסי אביו דהא ירתינהו
כצ"ל והס"ד: בד"ה היכא דאיכא כו' יבם נחלה לא כו' כצ"ל:
תוספ' בד"ה רצה כהן כו' איש באחיו כו' היינו של בו' מרבוי ילפינן דכהן כו' כצ"ל:
עב גמרא קתני מיהא אבי אביו מאי לאו משום חולץ כו' מכשיר באשת אחי אבי אביו
כו' והא גבי שניות דרדוה כו' שניות בחלוצה שמע מינה כו' אצרה בחלוצה
ובאבי
קיימא כו' כצ"ל:

רשי בד"ה ובאבי אביו כו' וא"ה גזרוה רבנן ב"ב לא אבין פירוש זה סוף סוף אסורת משום מיתנא כמו שמסיק: בו"ה בבן אחיו משום אשת אחי אביו כצ"ל:
ב"ד"ה בערוה כו' לש וממתני' כו' הד"א: בד"ה והא אמימר מכשר בפ' ביצר הסר: בד"ה אמימר כו' והחולץ וקמה עליה בלא כו' האחד בן בנו של כו' כצ"ל: בד"ה דתני כו' דאוריית אב כו' של אב ובנו כו' לגבי ואחיו כו' יבנ' ובן אחיו כו' הד"א: בד"ה באיסור צ"ל באיסורה קיימא כו'. בד"ה אלא אי אמרת צרה כחלוצה דמיא כו' שרי באחותה כצ"ל והס"ד: ואחר כך דרבי יוחנן בפרק קמא גם בן ס"ד ואחר כך מ"ה ולא על הצרת כרת החולן ליבמתו כו' כצ"ל: ב"ד"ה ותיסברא כו' גופא דאוריית' דכי אמרינן כו' כצ"ל:
ד"ה והא דדיש לקיש צ"ל והאמר דיש לקיש: בד"ה מאי שנא כו' ומאי שנא סיפא צרת קרובת חלוצתו כו' כצ"ל:

תוספו' ב"ד"ה אכל כו' באחותה שאני התם כו' כצ"ל: בן בתו צ"ל ובבן בתו כו' אשת אחי אביו דאוריית' כצ"ל:

דף מא ע"א גמר מהו ביבמתו רב ורבי חנינא כו' וחותרה תחזור להיתרא כו' אין והתני רבי אלעזר כו' רב אסי דאמר כר' אלעזר כו' ואחר בעולות ואחד גרושות כו' כצ"ל:

רשי ב"ד"ה עד שיעשה כו' ותעקר זיקתה ממך כצ"ל והס"ד: ב"ד"ה מ"ט דרב כו' שעה אחת הס"ד: בד"ה נאסרה כשקידש זה אחותה הס"ד: בד"ה ואחר כך מת כו' בה אומרים אוי לו על אשתו ואוי לו על אשת אחיו כצ"ל והס"ד:
ב"ד"ה רבי אליעזר היא כו' גרושת אח ובשעת כו' הד"א: ב"ד"ה מתה יבמתו כו' קאי הס"ד: ב"ד"ה עד כאן לא פליגי כו' שבחיי אחיו לא מהני כו' יבמתו דמנפילה ואילך כו' כצ"ל: ב"ד"ה כל הנשים כו' קאמר ליה כל הנשים כו' כצ"ל:

תוספו' ב"ד"ה הך דאולא כו' שרחל וצרתה נשי כו' כצ"ל: ב"אד אלא דוקא במצות כו' נ"ב נראה לי דמזו אין ראיה כלל דלעיל בפרק קמא דאורייתא קאמר דילפ' מקרא אבל הבא מדרבנן קאמר ודוק אלא דסבירא להו לתוספו' דכעין דאורייתא תקנו וקל: ב"אד ואפילו רחל שהיא קרובת צרת חלוצת שריא כו' כצ"ל:

עב גמרא וקא פגע באיסור אשת כו' אם יבא אליה ויאמר דהאי קדש כו' יבם קטן מאי מיבם ליה לה כו' והלכתא לית לה משמיא קנסוה כצ"ל:

רשי ב"ד"ה נימא תיהוי תיובתא נמי מהא כו' כצ"ל: ב"ד"ה ארוסה כו' איבא דארוסה לית לה כו' כצ"ל. ב"ד"ה אלא משום כו' לחליצה ולרבי יוחנן כו' חלצה היא דהאי כו' לאו חליצה פסולה כו' כצ"ל והד"א:
ב"ד"ה אמאי לימא כו' של קיימא וולד אינו כו' כצ"ל: ב"ד"ה עמד בדין כו' אין לה מזונות אין ראיה דמעשה ידיה אינו שלו דאין לחוש כו' למזונתך דהא

אבתי

אבתי לא כו׳ כצ״ל:

דף מב ע״א גמ׳ אלא לאו משום דיחסה אי הכי דידיה נמי דידיה חייס כו׳ כצ״ל:

רשי׳ ב״ה בכולן אני כו׳ שאסרו חכמים להנשא נ״ב פירוש לשוק אחר חליצה:
ב״אד לידי ערוה הס״ד: ב״ה ואם איתא כו׳ לשמא ישא אחותו מן אביו
כו׳ ערוה היא כצ״ל והס״ד: ב״ה דלא ליפגע כו׳ איבא תקנת היא ובעל כו׳
כצ״ל: ב״ה אישתהי כו׳ והוא הדין נמי כו׳ הוה ומעיקרא חדש כו׳ כצ״ל:
דבגד המתחיל דידיה נמי חייס צ״ל הבא נמי חייס:

תוספ׳ ב״ה אחר ג׳ חדשים כו׳ ישא אחותו כו׳ קרובה לביאה טפי כצ״ל:

עב רשי׳ ב״ה או שהיה לה כעס ולא שימשה כצ״ל: ב״ה או שאינה כו׳ סמא או
חולי נ״ב פי׳ שעל ידי חולי נתקלקל ההריון אבל היא גופא אינה חולה ודוק:

תוספ׳ ב״ה רבי יוסי כו׳ אבל מליארס מיד שרי כו׳ ואנוסה ומפותה צריכות להמתין
סתמא דברי רבי יהודה ועל כרחך היינו דוקא לינשא דליארס אפילו נשואה
שרי כו׳ ולא פליג ארבי יהודה כו׳ דמעיקרא נמי לא חוי כו׳ ינשאו לא לא קאי
כו׳ כצ״ל: ב״ה סתם ואחר כך כו׳ דסתמא בנזיר ופלוגתא בפרק ב׳ כו׳ וליבא
למימר דרבי יוחנן כו׳ כצ״ל:

דף מג ע״א גמ׳ דווקני זו דברי כו׳ נ״ב פירוש דייקנים מאי היא דתנן שבת כו׳ קודם דקודם
אמר רבא כו׳ כצ״ל:

רשי׳ ב״ה שתים שמאות דחזי למילתיה כצ״ל: ב״ה אחד בפני כו׳ במסרק הס״ד:
דבור המתחיל טמא שראויה כו׳ צ״ל טמאה: ב״ה חיתה החיצונה אחת
כו׳ ג׳ עם החיצונות כו׳ כצ״ל: ב״ה והא דקתני כו׳ ולא בחיצונות ממש דהא
כו׳ אחת מהן שהורה אלא לאותן המשוכות כלפי הראש דאינן כו׳ כצ״ל: ב״ה
לישנא אחרינא והוא עיקר בגייותא כו׳ הל״א: דבור המתחיל בתקייהו צ״ל
בקתייהו: ב״ה והלכתא מניקה כו׳ שנולד בו ואשה כו׳ הל״א: ב״ה
כל הנשים יתארסו אנשואות קאי וחוץ מן האלמנה כו׳ כצ״ל והל״א:

תוספ׳ ב״ה במקום שמותר כו׳ דהא אמרינן בירושלמי במועד קטן כו׳ כצ״ל: ב״אד
בנטולת שער ובן איתא בהלכות גדולות כצ״ל: ונ״ב פירוש ומחלק בין אשה
לאיש וקל: ב״אד ועור מצינו למימר דהתם אליבא דרבי יוסי כו׳ כצ״ל:
ב״אד בעל הכי גרסינן תנו רבנן בש״ס שאסור לגלח במועד כך אסור ליטול
צפרנים במועד כצ״ל ונ״ב ברייתא היא בפרק אלו מגלחין דף י״ח אלא שבעל
הלכות גדולות מוסיף והאשה מותרת כו׳ עיין שם ומוסיף נמי כל שלשים יום
אסור בתספורת כו׳ עד וכשם כו׳ עיין שם: ב״אד וכשם שאסור לגלח בימי
אבלו כך אסור ליטול צפרנים בימי אבלו כו׳ בנטולת שער לאחר שבעה
כצ״ל: ב״אד מתוך הלכות גדולות שהבאתי נ״ב פירוש מרקתני ברישא סתמא

כל שלשים יום אסור בתפורת כו׳ דדברי הכל הוא ואחר כך במה שאמ׳ ובשם
שאסור לגלח כו׳ מתחיל פלוגתייהו : בד״ה מאי היא כו׳ יחלוק אמתניתא
דשרי לארס בט׳ באב כו׳ כצ״ל . ונ״ב פירוש באיסור ט׳ באב ולאו דוקא ביומו
וק״ל : בא״ד דחק ומוקי כו׳ תיפלוג אמתניתא דהתם כצ״ל : בד״ה מלישא
כו׳ כפרק בתרא דתענית מוקי בירושלמי בבנין כו׳ כצ״ל . ונ״ב כך נראה לי
להגיה אבל לא לר׳ גיה בפרק קמא דתענית ובגמרא דילן משום דהתם איירי
בתענית של גשמים ורבא איירי בט׳ באב וכן השור מביא הירושלמי :

עב גמרא מלבנות ומלנטוע ומליארס ומלישא שבת שחל ט׳ באב בתובה אסור לכנר
ולכבס ויש אומרים כל החדש כו׳ כצ״ל :

דשי בד״ה ואימא רבי יהודה כו׳ צ״ל אימא כו׳ ואתא רבי יוסי למימר כו׳ כצ״ל :
בד״ה ואי בעית אימא קתני ולא אנשואות קאי אלא אארוסות כו׳ כצ״ל : בד״ה
הכי גרסינן איכא בינייהו ואשמועינן כו׳ הד״א : בד״ה אלא אמר רב אשי כו׳
חדשה דט׳ באב כו׳ כצ״ל :

דף מד עא גמר כל שאר בשר שהוא כו׳ איירי בה ודלמא לא איירי בה כו׳ כצ״ל :

דשי בד״ה כל שאינה עולה כו׳ הוא בונה ולא שני בתים כו׳ כצ״ל : בד״ה המחזיר
גרושתו משנישאת כצ״ל : בד״ה ודילמא לעולם כו׳ בקרובת גרושתו הס״ד .
ואחר כך מתחיל הדבור אלא קרובת חלוצתו כו׳ :

תוספו׳ בד״ה שאני בין כו׳ משום דאין לו בנים נקט דאפשר כו׳ כצ״ל : בד״ה אם בן
נשמע שאר חייבי כו׳ כצ״ל :

עב גמרא נהי דממזר לא הוי פגום מיהא חוי מקל וחומר כו׳ ועוד היא תועבה כתיב ואין
בניה תועבין כו׳ בבא על חייבי כרת כו׳ כצ״ל : שם כיון שבעלה עשאה זונה
כו׳ נ״ב הוא הדין דהוה מצי לאוקמי בחייבי לאוין והיכא דהוי זר אצל״ו
מעיקרא אלא דמילתא דפסיקא נקט דבזר אצלה מעיקרא דאתיא מבי תהיה
לאיש זר וגומ׳ פליגי ביה תנאי בפרק אלמנה לכהן גדול עיין שם . אבל חייבי
כריתות דעשאה זונה ליכא מאן דפליג נראה לי :

רשי בד״ה שכן היא כו׳ לקמן תאמר במחזיר גרושתו כו׳ הד״א : בד״ה המחזיר
גרושתו כו׳ קידושין דקסבר רבי עקיבא כו׳ כצ״ל : בד״ה וולדה פסול ממזר
הוא הס״ד ואחר כך מתחיל הדבור למאן קתני : בד״ה הא כדאיתא והא
כדאיתא היא כשרה כו׳ הד״א :

תוספו׳ בד״ה שכן היא כו׳ ולעיל בפרק קמא פירשתי כצ״ל : בד״ה היא כשרה לכהונה
כו׳ תימא לר״י כו׳ דמאי דריש ביה רבי עקיבא כו׳ כצ״ל : בד״ה הכי נמי כו׳
זונה היא ופשיטא כו׳ כיון דחמירי כזרים אצלה מעיקרא חשיבי כו׳ כצ״ל :
בא״ד חייבי כריתו׳ דחמירי אלא דוקא בחייבי לאוין כצ״ל ונ״ב פירוש לפירושו

לא

לא בא למעט היכא דלא תפסי קדושין דאינה אסור בתרומה אלא בחייבי
לאוין היכא דלא תפסי בה קדושין ודוק: באר אלא ביאת זנות כו' נ"ב פי'
לעניין מלקות הוא דלא מלקינן משום זונה אלא כהאי גוונא אבל מכל מקום
אפילו תפסי בה קדושין הוי פסולה לכהן היכא דהוי זר אצלה מעיקרא כו' כמו
שכותבין התוספות גופייהו אחר כך דילפינן מק"ו כו' והוא סברת הראב"ד בפר'
י"ח דהלכות ביאה עיין שם: באר דליכא בה לאו בתרומה דלא ילפינן מלאיש
זר אלא מאלמנה וגרושה אי נמי משום כו' שם וזונה גרם לה כו' כצ"ל:

דף מה ע"א גמר אלא אמר רב יוסף מאן הכל מודים כו' כצ"ל: שם אמר להו רבי יוחנן כו'
נ"ב נראה לי דלא אמר כך רבי יוחנן בהדיא דאם כן מה צריכים התוספות
לדקדק בפרק שני לעיל דף כ"ג מרבי יוחנן דאמר וכולן לפסול כו' וכן משמע
מפירוש רשי"י סוף פרק קמא גבי ר' יוחנן וכולן לפסול וכן משמע מתוספות דסוף
פרק קמא בדבור המתחיל קסבר גוי ועבד כו' שבותבין וסוגיא דתלמוד אולא
דאית ליה לרבי יוחנן דולר ממזר משמע דלא אמר בהדיא אלא ממה שאמר
לעיל הכל מודים כו' אבל לפי האמת לא סבירא ליה עיין שם בתוספות וצריך
עיין מהפוך הדף שאמר רבי יוחנן הכרז על בניהם שהם ממזרי' משמע שאיהו
גופא פסק כך הלכה למעשה ודוק: שם אמר ליה אי הוי ביהושע בן נון כו'
כצ"ל: שם אמר ליה יהושע בן נון אי מר לא כו' וכן אחר כך אי מר לא יהיב
ליה כו' כצ"ל ונ"ב פירוש אי הוי גדול ביהושע בן נון לא הוה חושש במה שאין
אתה נותן בתך שאפילו אם אין אתה מר נותן לו יהיה הרבה והרבה אחרים
שיקפצו עליו ויתנו לו אבל האי פלוני שאינו גדול ואינו חשוב אי מר לא תתן
לו לא שום אחד לא יהיב ליה: שם בי מיכסי לרבה מי כו' כצ"ל:

רשי בד"ה חייבי לאוין כו' ובשאלתות דרב אחאי מפיק מהא והיא כו' כצ"ל: בד"ה
ואף על גב דקתני בפרק דבן גמליאל אין ביאה כו' הימנו גט וקאמר אין הדברי'
כו' אבל לדידיה לא סבירא ליה אפילו הכי כו' כצ"ל: בד"ה והאמר כו' כשר
הס"ד: בד"ה שבנה פגום כו' בן הגוי לאו כהן הוא כו' דאפילו כשרו מותרות
לפסולים דקיימא לן כו' כצ"ל: בד"ה שפסולה צל שפסלוה כהנת כו':
בד"ה יצאו גוי ועבד שאין לו כו' כצ"ל: בד"ה אמר ליה אביי לרב יוסף הס"ד:
בד"ה אמרי אינשי במלכות מדי וגוזמא נ"ב פירוש מלומדי' הגמלים כך:

תוספ' בד"ה עשאה זונה כו' ומשני שאני התם כו' אמאי דחק למצוא כו' כצ"ל:

עב גמרא מקרב אחיך האי כיון דאמו מישראל כו' בר ארמייתא אמר רב אסי כו' בר
ארמאתא אמר ר' יהושע בן לוי כו' כצ"ל:

רשי דבור המתחיל אבל לדברי המכשיר נמחק אבל וצל לדברי המכשיר: בד"ה
בין באשת כו' ממזר אלא כו' הא'; בד"ה בה כדאמר נמחק כדאמר:

באר אינן גרים יכילנא כו' הד"א · בד"ה בר ארמיתא כו' כשנתגיירה הס"ד:
בד"ה מי לא שבלה כו' לשבילת גירות דדת יהודית כו' כצ"ל:

תוספו' בד"ה משום דאתי כו' דאי בעינא למינסב כו' כצ"ל: בד"ה רבא אכשריה
למרי בר ריחל כו' כצ"ל: דבור המתחיל לא שבלה צ"ל מי לא שבלה כו'
ברים סנהדרין כו' כצ"ל:

דף מו ע"א גמר' דשינא ארישא ואמרו ליה כו' כצ"ל: שם אמר רב ששת כו' כ צ"ל:

רשי בד"ה הקדש חמץ כו' הנכסים כולן או כו' הד"א: בד"ה בין בסתם כו' לשם
בני חורין הס"ד ואחר כך מתחיל הדבור במפרש כו' בני חורין הס"ד: בד"ה
אבל גוי כו' בן חורין הס"ד: בד"ה לתוקפו במיס כו' ממשות בדבריו הס"ד:
בד"ה בשפסא דמלכא שהיו לו לעבדים הס"ר: בד"ה ומלכא אמר כו' בבת

עב ישראל הס"ד: בד"ה לפי כו' לקמן אלא פו' הד"א: בד"ה ועל יינן כו' לך
לך אמרינן נזירא כו' כצ"ל: דבור המתחיל באבותינו צ"ל באבותינו כו' פני
השכינה הס"ד. ואחר כך מתחיל הדבור באימהות כו': דבור המתחיל
אימהות צ"ל מאי אפשר אימהות אי איפשר למול ואחר כך מתחיל הדבור אא
מן החולין: בד"ה אמר ליה כו' דנין מאימהות הס"ד:

עב גמרא אילימא מדכתיב לך אל העם וקדשתם כו' תנו רבנן מי שבא ואמר גר אני כו'
תלמוד לומר וכי יגור בארצכם כו' כצ"ל · וכן כל בארץ על עמוד השני צריך
להיות בארצכם:

רשי בד"ה לפיכך כו' סגיא משבילין כו' כצ"ל: בד"ה הכי גרסינן כו' לפנינו משבילין
הס"ד: בד"ה שמע מינה כו' צריך שלשה הס"ד: בד"ה משפט כתיב כו'
פחות מג' כצ"ל: בד"ה בא ועדיו כו' שנאמן הס"ר:

תוספו' בד"ה אמר ליה כו' דדנין משאי אפשר כו' כצ"ל: דבור המתחיל פליגי צ"ל
כי פליגי: בד"ה תקוני גברא כו' כמקר שאני הכא כו' כצ"ל: בד"ה דרבי
יוחנן תרתי בעינן כתב בעל הלכות גדולות כו' כצ"ל: בד"ה משפט כתיב
ביה כו' ורבי יוחנן דהכא כו' ג"כ כמו ועוד יש לומר: באר דשנים שדנן
אין דיניהם דין כו' הא בעינן מומחין כו' בפני לוין כו' כצ"ל:

דף מו ע"א גמר' זה בני בכור כו' אף בן חלוצה וחכמים אומרים כו' כצ"ל:

רשי בד"ה דקמסייעי קרא כו' אלא לאו אראייה קאי דבארץ צריך להביא ראייה ולא
בחוצה לארץ כצ"ל והס"ד: בד"ה יכיר כו' השנואה יכיר הס"ד:

תוספו' בד"ה והלכתא כוותיה כו' דנאמן אף לפסול בניו כו' כצ"ל:

עב גמרא ומודיעין אותו עון שבחה ופאה נמחק: שם גובהה של עשרה אינו אוכל
בתרומה נתרפה כו' כצ"ל: שם אבל קיבלה עליה משבילה ומותר כו' כצ"ל:

רשי בד"ה דאי פריש שלא יתגייר הס"ד: בד"ה ומודיעין אותן כו' מהילה ולא ניתן

כו׳ הד״א: ב״דה שלא קיבלה עליה להתגייר הס״ד:

תוספו׳ ב״דה במקום שהנדה כו׳ תהיה בנדתה תהא בנדתה עד שתבא במים כצ״ל.
ואחר כך מתחיל הדבור שם גר ועבד כו׳ ונמחק שמע מינה: ב״דה וכל דבר
כו׳ ובקונטריס לא גרס ליה בנדה כו׳ נ״ב פירוש לא גריס במסכת נדה הני מילי
לטהרה כו׳: ב״דה קשיא גרים כו׳ זה בזה והקשה כו׳ כצ״ל ונ״ב נראה לי
והקשה דרש״י גופיה סתר זה הלשון:

דף מה עא גמר אף כאן ניוול וראייה לדברי רבי אליעזר כו׳ כצ״ל:

רשי ב״דה לשון אחר כו׳ ואי אתה מל בן שהוא איש כו׳ כצ״ל והד״א: ב״דה ורבנן
כשם שאין כו׳ ומילתא בעלמא כו׳ כצ״ל: ב״דה אימר כו׳ הוי תקנתא הס״ד:
ואחר כך מתחיל הדבור ביפת תאר דלא שייכא כו׳ שמעת להו דצריך לקבל
הד״א והס״ד: ב״דה עשייה בראש כלומר נאמר שם תיקון כו׳ כצ״ל:

תוספו׳ ב״דה עבדו יצא לחירות כו׳ ואמר ר״י דהכי פריך נ״ב הוא שינוייא על התימה
ודוק: ב״דה לא עשה רגליו כו׳ והתניא העברת שיער אינו מדברי תורה
אלא מדברי סופרים נ״ב ברייתא זו כתנא קמא דרבי אליעזר בן יעקב דסבר
דלא תמצא שום מלקות בבית השחי כו׳ ומכח כל שכן פריך מהאי ברייתא
ובביאורי הסמ״ג בארתי יפה: ב״אד אף בשאר איברים ומשני כי קאמר רב
כו׳ כצ״ל והשאר נמחק:

עב גמרא אמר רב כהנא אמריתא לשמעתא כו׳ אמר לי אי הכי כי קאמר רבי עקיבא כו׳
מנהרדעי ואמר ליה אי הכי כו׳ כצ״ל:

רשי ב״דה כי הני ששים ואחר כך כו׳ הד״א: ב״דה בין השמשות כו׳ עבדך דלקמ
כו׳ כצ״ל: ב״דה הני מילי כו׳ לשון מורי לישנא אחרינא כו׳ הד״א: ן

תוספו׳ ב״דה היכא דלא כו׳ ולא משמע כן דהני מילי אדרבי עקיבא קאי כו׳ כצ״ל:

דף מט עא גמר ליכתוב רחמנא לא יגלה לא יקח למה לי כו׳ כצ״ל:

רשי ב״דה דכתיב כו׳ לא יגלה הס״ד. ואחר כך מתחיל הדבור ורבי יהודה כרבנן:
ב״דה חייבי עשה מצרי או אדומי כו׳ כצ״ל: ב״דה סבר לה כרבנן כו׳ על
האנוסה הס״ד: ב״דה לא יקח כו׳ למאי כתביה אי בשומרת כו׳ הד״א:
ב״דה הכל מודים ואפילו שמעון התימני הס״ד:

תוספו׳ ב״דה שמעון התימני כו׳ דאין למדין הלכה מפי התלמוד כו׳ נ״ב בפרק יש נוחלין
דף ק״לא ופירש רש״בם בפירוש השני אין למדין הלכה שנאמר׳ בתוך המשנה
או בתוך הברייתא כי אם בגמרא וכן פירש הערוך כו׳: ב״אד דגוי ועבד
הבא על בת ישראל הולד כשר כו׳ נ״ב ותימה גדולה בעיני הא מסקינן לעיל
דבין בפנויה בין באשת איש הולד כשר אלמא לאו טעמא משום דאין ממזר
מחייבי לאוין הוא אלא משום דילפינן מאשת אב דלא תפסי קידושין לדידה
ולאחרינא

תפסי כו׳לאפוקי גוי ועבד כו׳והוא הדין לרבי עקיבא מאנוסת אביו ושמעינן
משום דאפקרה רחמנא לזרעיה דאין לו חייס כמו שכותבין התוספות בריש
כתובות ובכמה דוכתי וכן הביא הסמ״ג אם כן מנא לן דלא קיימא לן כר׳עקיבא
ונראה דאין מביאין התוספות דאייה דאין הלכה כרבי עקיבא דמתניתין אלא
דלא קיימא לן כרבי עקיבא אליבא דרבי סימאי דסבר דמרבינן חייבי ל
לאוין מולא יבא אף בלא לאו דשאר אלמא דלא מקיש לא לאשת איש ולא
לאנוסת אביו אם כן ממילא דאף מגוי ועבד הולד ממזר כמו שפירש״י להדיא
בהיפוך הדף וכן פירשו התוספות בפרק עשרה יוחסין אהא דקאמר סבר כרבי
עקיבא דאמר גוי ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר והקשו התוספות מנלן
דסבר רבי עקיבא הכי ופירשו דדוקא לפי מה דמרבינן רבי עקיבא אף שאר
לאוין בלא שאר שהולד ממזר הוא דאמרינן דסבר ר׳עקיבא גוי ועבד כו׳הולד
ממזר אלמא מוכח להדיא דהאי דאיה אינה אלא דלא קיימא לן כרבי עקיבא
דמרבי כל שאר לאוין אף בלא שאר וכשם דתלמודא לא קיימא לן כהאי רבי
עקיבא הוא הדין דלא קיימא לן נמי כרבי עקיבא דשאר ובפרש מאחר דאית
להו אינך דאיות דאף בלאוין דשאר לא קיימא לן כרבי עקיבא ובלאו הכי
צריכה לומר דלא מייתי דאייה אלא לענין לאוין בלא שאר דהא גוי ועבד אין
להם שאר ורוק: בד״ה הבל כו׳אישות ואליבא כו׳כצ״ל:

עב ד שי ב״ד והבא על הסוטה כו׳דשאר היא הס״ד: ב״ד שומרת יבם לאחד מן
השוק כו׳כצ״ל: ב״ד משנת רבי אליעזר כו׳נזכר במשנה או בברייתא כצ״ל
והס״ד: דבור המתחיל וכה עד סוף הדבור נמחק: ב״ד כי מטא כו׳
שפתים מדעתו כו׳הדא:

תוספ׳ ב״ד הכל מודים כו׳לא כפירוש הקונטרס דאפילו לרב אין הולד ממזר כו׳כיון
דהואי בגוי ועבד כו׳כצ״ל ונ״ב ואף שכתבו התוספות לעיל דיש לחלק בין
שומרת יבם לגוי ועבד מכל מקום כי היכי דלא מצית למילף גוי ועבד משאר
חייבי לאוין משום דלא תפסי בהו קדושין לשום אדם הכי נמי לא מצית למילף
שומרת יבם משאר לאוין משום דלא תפסי קידושין בו׳ועדיפא משאר לאוין
ומה שכתבו התוספות לעיל דלא דמיין כו׳היינו שאם באת למילף שומרת
יבם מגוי ועבד כו׳ודוק: ב״ד אי כרב כו׳ללאו הוא דאתא וקידושין תפסי
בה כו׳בלאו ולא תפסי כו׳אורחיה דקרא ולאשמועינן דלקי אקידושין או אתי
למה דלא תפסי ק״ו שין כצ״ל והס״ד:

דף נ עא ד שי אחר דבור המתחיל שני דורות כו׳צריך להיות דבור זכר מוסיפין לו והאי
אמלא לשון תוספות הוא והס״ד: ב״ד משלו כו׳לפחות משניו הס״ד:

תוספ׳ ב״ד מוסיפין לו כו׳במועד קטן בני חיי ומזוני כו׳כצ״ל: ב״ד שנה רבי בו׳
אלא

אלא נראה לר' דיבמתו הואי כו' דתנא אשתו כל שכן יבמתו כצ"ל:

הדרן עלך החולץ פרק רביעי

רבן גמליאל פרק חמישי

רשי דף כ: בד"ה רבן גמליאל אומר הס"ד: בד"ה סדר משנה כו' שבספרי' הסר:
ב"ד סדר יבום החליצה ואחר כך כו' הדא: בד"ה אין גט כו' גרושתו היא
וכן כו' הדא: בד"ה ונתן גט כו' ואפי' לג' מודה כו' מאמר יבמין בה כו' שיור'
דגט וצריך כו' בלא יבנה כצ"ל והדא והסר: בד"ה נתן גט כו' בלא יבנה
הסר: בד"ה וחליצה כו' לא מיפטר' כמו שאת' כונס כו' כצ"ל: בד"ה אין
אחר כו' וכדפרי' לעיל כו' כצ"ל:

תוספ' בד"ה ולא חליצה כו' אחר חליצה פסולה הסר: בד"ה עשה מאמר כו' אפילו
היא דמאי כו' כצ"ל:

עב גמר גט לוו ומאמר לוו צריכה גט וחליצה כו' עשה מאמר ונתן גט ובעל כו' ונתן גט
וחלץ כו' וכן אחר כך צ"ל ונתן גט ובעל כו' אבל גט אחד ביבמה ומאמר אחד
ביבמה מהני מ"ט כו' כצ"ל:

רשי בד"ה כיצד בשתי יבמות ליבם אחד הס"ד: בד"ה מאמר בוו כו' למאמר הסר:
ב"ד חלץ וחלץ כו' כלום היא וכן כו' הדא: ב"ד או בעל כו' לשנייה או
בעל כו' הדא: בד"ה אין אחריה כלום ונפקא בגט ובלא חליצה כו' נ"ב כך
פירש רשי' לפום ריהטא אבל אינו נכון אלא צריכה חליצה ואין אחריה כלום
היינו דלא מהני מאמר אחריה וכן פירש רשי' גופא לקמ' בהפוך הדף דביאר
פסולה כמאמר שויוה רבנן כו' ע"ש: בד"ה אבל גט כו' לא ייבם ומאמר
ביבמה כו' הדא: ב"ד משום דמהני קונן אותה הסר: ב"ד ואי ביאה
כו' צריכה שני גיטי וחליצה כו' כצ"ל: בד"ה משום חליצה כו' למימר יבמה
כנוסה יוציא כו' כצ"ל:

תוספ' בד"ה עשה מאמר כו' ולעיל פי' נ"ב דף ל"ב ב"ד המתחיל גט למאמרו: ב"ד
צריכות ב' גיטין כו' איידי דקתני צריכה לשון יחיד כו' כ"צל: ב"ד מדגט
כו' לא מהניא ואתי למיבעל אחר חליצה הדא והסר ואחר כך מתחיל הדבור
חדש ואתי למיבעל כו':

דף נא ע"א רשי בד"ה וגט אחר ביאה כו' בקרובתיה דביאה פסולה כו' בראשונ' פסול בשנייה
כצ"ל והדא והסר: ב"ד ומאמר אחר ביאה כו' מאמר וצריכה גט כו' כצ"ל:
ואחר כך מתחיל הדבור ואי אמרת כו' ממ"נ גט אחר ביאה למאמר כו' כצ"ל:

אלא

ב"ה אלא פשיטא כו' אינה תחלה ומיהו כו' הל"א: ב"ה הא ביאה כו' וגדיעת
ממאמר ה"ס ואחר כך מתחיל הדבור עדיפא ממאמר כו' ואילו ביאה כו': ב"ה
מאי טעמא כו' הכי גרסינן ה"ס: ב"ה לימא תיהוי תיובתא דשמואל דאמר
כו' הגט נפלו כו' דצרתה והא כו' הל"א:

תוספו' ב"ה עדיפא ממאמר כו' דלא תקשה הא דביאה כו' בצ"ל:

עב גמרא ברישׁ העמוד וקתני סיפא כו' תיובתא דרבה בר רב הונא אמר רב דאמר רבה
בר רב הונ' אמר רב חליצה פסולה לחזור על כל האחין אמר לך רבה
בר רב הונ' כו' בצ"ל והשאר נמחק: שם בן תשע כמאמר שויוה כו' בצ"ל ובן אחד
כך בסוף העמוד:

רשי ב"ה והלזו תצא כו' החליצה כמו הארץ כו' בצ"ל: ב"ה אמר להן כו' פוסל
על ידו כצ"ל: ב"ה אמר להם כו' מתות על ידו אפילו כו' בצ"ל:

תוספו' ב"ה סביר' להו צ"ל הדבור כולהו סבירא להו יש מאמר אין שוין ממש דלבית
שמאי כו' ויבמה אחת ובין יבם אחד כו' מספקא ליה אי קני אי לא קני כו' בפר'
קמא דסוכה כצ"ל: ב"ה ביאת ראשון כו' דשני פוסל על ידו לראשון כו'
דכל דתיקון רבנן כו' קטנה אונס הוא כו' בצ"ל: ב"ה ביאה פסולה כו' דליכא
למיגזר ביאה שאחר כו' מידע ידיע אם כן כו' ותימה גדול בו' ומשום הכי
תקינו נמי רבנן שיהא כו' דמסברא אית לן למימר כו' אלא טעמא דרבנן דאי
כו' אחר ביאה פסולה דקתני אין אחריה כו' כצ"ל:

דף נב עא גמר כיצד מצות חתרתן עשה מאמר כו' הימנו חליצה כו' עשה מאמר כו' ס"א הואיל
דאמר מר כו' ובשטר כיצד בשטר כיצד כדאמרן כו' בצ"ל: שם או דילמא אתי
לאחלופי בגיט' אמר ליה חיישינן דילמא אתי לאחלופי בגיטא בצ"ל וכ"ב זו גרס'
הרא"ש: שם לא יקחו והיינו כו' כצ"ל:

רשי ב"ה האי גט כו' דקתני רישא וחכמים אומרים יש גט כו' אחר מאמר בצ"ל
והל"ד: ב"ה כדאמר בברייתא כו' לא פירש הל"ד: ואחר כך מתחיל
הדבור הואיל דאמר מר בפרק ד' אחין: ב"ה דרב מנגיר מכת מרדות
הל"ד: דבור המתחיל ושטר צ"ל ובשטר כיצד כו' פרוש הרי את כו' הל"א:
ב"ה על נכסי כו' של יבם מ"ט כו' הל"א: ב"ה נתן לה כו' בלא יבנה ר"ת אי
גט כו' בלא יבנה הלא והל"ד: ב"ה אלא מאישה והתירה לכל אדם הל"ד:

תוספו' ב"ה אם בעל כו' דהא קנה בביאה כו' פשיט' דקנה בביאה להודיה דמהא לא
כו' ואם כן מדרבנן לא קני ליה בלא מאמר ומשני מכת מרדות מדרבנן ומשום
פריצות כו' כצ"ל: ב"ה דמקדש בביאה אלמא דאפילו ביבמה כו' כ"ב פירוש
דלא תימא דוקא בעל סתם וקל"ל: באל"ד דפריצות ר"ת הוא שעושה כו' כצ"ל:
ב"ה על הנייר כו' להדייק הוא דבשטר כו' כצ"ל: דבור המתחיל אגרשך'

לבש אנגכנה

:צל לכשאכנסנה אגרשנה כו׳

עב גמרא כיון דאגידא ביה כו׳ אין הדברי׳ הללו אמורים אלא לדברי כו׳ כצ״ל:

רשי ב״ה כתב גט כו׳ עליו בכך הס״ד: ואחר כך מתחיל הדבור מאמר עילוי זיקה כו׳: ב״אר אסורה לו ומותרת לאחיו כו׳ נ״ב כך פירש רש״י לפי הבעייא דעדיין לא ירעינן הא דאמר רבא דדוקא צרה שריא ולא היא משום דאיחלפא ומכל מקום אסורה לו דלא שייך לומר מאי דעבד שקלר״ה שהרי נתן גט על המאמר כדי לפוסלה מעליו והוק ואיכא נ״מ בזה לפי דאמרי׳ בפ״ר אחין בלישנ׳ בתרא דהותרה אף היא מ״ה הכא אסורה לו ושריא לאחיו לפרש״י נ״ל: ב״ה נתן גט כו׳ זיקת יבמין שלשה אחין נשואין כו׳ הראשונה שהיא צרתה לאחיו כו׳כצ״ל: ב״ה כעורר כו׳ נתכוין להחזיק דלא בו׳כצ״ל: ב״ה התם לא קמיכוין למקני דהא סבר שלו הן כצ״ל: ב״ה הבא מיכוין למיקני מכל מקום הס״ד: ב״ה האי לחודה בו׳ זיקה דלחודה קיימא כו׳כצ״ל:

תוספו׳ דבור המתחיל הרי צ״ל והרי זה גט דקאמר היינו לגרש בו כו׳ והדא עם דבור שלפניו: דבור המתחיל בעלמא צ״ל ולאשה בעלמא כו׳: דבור המתחיל מהו צ״ל ליבמתו מהו כו׳ ומאי קאמר נמי או דילמא כו׳כצ״ל: ב״ה או דילמא כו׳ הכא נמי אסורא אפילו כו׳כצ״ל:

דף נג עא גמר׳ פיסקא אחת יבמה אחת ואחת שתי יבמות נמחק וצריך להיות הפיסקא ביצד עשה בה מאמר כו׳ מתניתין דלא כבן עוזאי כו׳: שם בפיסקא חלץ וחלץ או חלץ ועשה מאמר כו׳ וליתני נמי כו׳כצ״ל:

רשי ב״ה יש תנאי כו׳ הילכך לא תפיס מאמר כו׳כצ״ל: ב״ה והכא בתנאי כו׳ תהא חליצה ואם לא תתני לא תהא חליצה כו׳כצ״ל: ב״ה וליתני נמי כו׳ או בעל ובעל או בעל ועשה מאמר כו׳ אין אחר חליצה כלום דהא ליכא חליצה כצ״ל: ב״ה איצטריך כו׳ לומר ועשה כו׳כצ״ל: ב״ה וליטעמך כו׳ ועשה השני מאמר כו׳כצ״ל:

תוספו׳ ב״ה רבינא אמר כו׳ ושוב מצא ר״י בשם רבינו תם כצ״ל: ב״ה סלקא דעתא כו׳ לר״י דאיצטריך לאשמועינן כו׳כצ״ל:

עב גמרא דאיכא למגזר גזרינן כו׳כצ״ל:

רשי ב״ה אלא חלץ כו׳ וקרובתיה עליו הס״ד: ב״ה וליטעמך כו׳ אחת בשלמא כו׳ דלא תיסגי ליה בגט בלא חליצה כו׳כצ״ל והדא: ב״ה אלא בעל כו׳ אשתו היא הס״ד: ב״ה ורבי נחמיה כו׳ ביאה אחר הגט כו׳כצ״ל:

הדרן עלך רבן גמליאל פרק חמישי

ו א ו ל לממר

הבא על יבמתו פרק ששי

גמרא לממר ולנתין פסל ולא חילק כו׳והיא מוידה הוא מוד והיא שוגגת שניהם אנוסים אונס דמתניתין כו׳ כצ״ל:

רשי ב״דה קנה וזכה בנחלה ומוציאה כו׳כצ״ל: ב״דה בין ביאה לביאה בין ביאה כדרכה לשלא כדרכה ובין הערה לגמר ביאה כצ״ל והס״ד ונ״ב ספרים אחרים: דבור המתחיל וגרושה מפסלה עד סוף הדבור נמוחק: ב״דה וכן הבא כו׳ הביאות הללו הס״ד: ב״דה או פסולות לכהונה כו׳משום זונה וגרושה מיפסלה מתרומת דבי נשא אם היא בת כהן דשויה חללה ודוקא עריות או פסולות כו׳כצ״ל: ב״דה ממזרת כו׳פסולה וקיימא כו׳כצ״ל: ב״דה אלא אפילו כו׳מבוגנת דתרוייהו כו׳ הד״א:

תוספ׳ ב״דה הבא על יבמתו כו׳תדי גווני נינהו כו׳דפשיטא הוא דקני ליה כו׳גבי אדם מועד לעולם כו׳כצ״ל: ב״דה שאנסוהו כו׳עליו להודגו אם לא כו׳כצ״ל: ב״דה אין אונס כו׳כבר מקושה או שיודע כו׳כצ״ל:

דף נד ע״א גמ׳ והאמר רבה נפל כו׳ולקחה שלא כדרכה ויבם ביאה גומרת כו׳דבר אח׳ יבמה יבא כו׳לשם ביאה והתניא בין ער בין ישן אימא בין ערה בין ישנה והתניא בין ער הוא בין ישן הוא כו׳כצ״ל: שם נים ולא נים כו׳נ״ב נים ולא נים תיר ולא תיר הכל אחד הוא וכפל לשון לבאר העניין הישב עיין בתוספות בפרק קמא דתענית: שם בארבעה דברים וביבמתו לא קנה בנזק בצער כו׳נדה הוא וכי אשת אחיו נדה היא אלא בנדה כו׳תיתי מתרתי כו׳כצ״ל:

רשי ב״דה ישן לא קנה כו׳מן הגג ונתקע הד״א והס״ד: ב״דה שכן בידו כו׳אלפא ותיפשוט כו׳הד״א: ב״דה שכן איסור משום שאר ותפשוט בו׳הד״א: ב״דה שאפילו כו׳אשת איש יש לה היתר כו׳כצ״ל:

תוספ׳ ב״דה שאנסוהו כו׳האי קרא דוקא בקרקע עולם כו׳בחך עבודה ומהדר ליה התם כו׳כצ״ל: ב״דה מה לאחות כו׳ומאשת אח נילף היבא דעל ידי כו׳כצ״ל ונ״ב בודאי ל״יבן לא סבירא ליה שנויא בתרא דלעיל דלא אמרינן שכן בידו לרבות אלא באשת אח כו׳אם כן לא אתי מינה חמותה ואחות אשה ודוק: אי נמי סבירא ליה ל״יבן נהי דלא חשבינן לחומרא שכן בידו לרבות אלא באשת אח ולא באינך מכל מקום ליכא פירכא באינך דסוף סוף גם בן משכחת בהו שיש בידן לרבות ודוק אבל התוספות לקמן בדבור המתחיל מאשת את ילפינן כו׳לא סבירא להו לחלק הכי ודוק:

עב גמרא מן התורה מניין מניין יבמה יבא עליה כו׳אף אשת אח נמי אף על פי כו׳ מתה ונשא אחותה מאביה מתה ונשא אחותה מאמה מותר בראשונה ובשלישית ובחמישית כו׳כצ״ל:

ולא

רשי בד"ה ולאו הבא כו' כרת ליכא הס"ד: בד"ה ואחות האב כו' מיחייבי מיתות
היא דלא כו' וחמותו ולימא כו' כצ"ל והא"א: בד"ה ערות אחות כו' קמא נקט
הס"ד: בד"ה דודתו שאין איסורא כו' דלא נפקא לן מדינא תלמוד לומר
כו' וקרא יתירא כו' כצ"ל: בד"ה יש לה חיים ומשפחת אב כו' כצ"ל: בד"ה
והא דתנן אמרו לו מתה כו' כצ"ל:

תוספו' בד"ה בזכור מהו כו' אי נמי משום דבזכור ובהמה כו' כצ"ל:

דף נה ע"א גמר בין מן האב בין מן האם כו' על ידי קדושין מדבר שעל ידי קידושין כו' כצ"ל:

רשי בד"ה אחות אשה כו' אביו היא הס"ד: בד"ה ערות אחיך היא ומהאי קרא
כו' כצ"ל: בד"ה ערירים יהיו משמע כו' כצ"ל: בד"ה דאי כתב כו' ואילך
לא מייתו כצ"ל: בד"ה שפחה חרופה כו' נ"ב פירוש והיא חצי משוחררת
שתופסין בה קידושין ולאו דוקא לעבד עברי הוא הדין לישראל שאינו עבד
אלא רשי בא לפרש בעניין שתהא מאורסת בהיתר ולא יהיה בזו איסור אלא
שמזנה תחת אורסה וקל:

תוספו' בד"ה מאשת אח ילפינן ואפילו למאי דפרי' לעיל כו' כצ"ל: בד"ה דיש לר"
בנים כו' דלא נילפו מהדדי נ"ב כך נראה לי לפרש הסברא נותנת כל לאחר
מיתה אסורה כו' ומשום הכי מצריכה קרא לאשת איש ואחר דמרבינן אשת
איש להיתרא אם כן נימא גבי אשת אח נמי נילף מיניה לכך צריך קרא גביה
לאסור ומאחר דאסרינן גבי אשת אח מכח קרא וסותרים הסברא אם כן נימא
הוא הדין גבי איסור חמות בשריפה חוו לכך צריך קרא וקל: בד"ה דודתו
דכתב רחמנא גביה ערירים כו' כצ"ל:

עב גמרא כדאמרן דאשת איש כו' קא משמע לן דסוטה כו' אדשמואל מי לימא פליגי
לא כו' כצ"ל:

רשי בד"ה אי למאן דאמר כו' לחייבי לאוין הס"ד: בד"ה עטרה ראש הגיד הוא
ואינו כו' כצ"ל:

תוספו' בד"ה קיחה קיחה כו' מופנה לגזירה שוה ואם תאמר נילף מקיחה כו' כצ"ל:
בד"ה לאחר מיתה כו' דפשיטא ליה בבעל כו' כצ"ל: בד"ה אינו חייב כו'
הוצאת זרע אלא ביאה הראויה להורע בעינן כמו באשת איש כו' אלא העראה
ושלא כדרכה כו' כצ"ל:

דף נו ע"א רשי בד"ה קנה לכל כו' לכל דבר ואוכלת בתרומה כו' כצ"ל: בד"ה אין היבם
מאכיל בביאה גרועה הס"ד: בד"ה אינה אוכלת כו' לקמן הס"ד: בד"ה
ומאי בזו כו' חרש הוא ומאכילה הס"ד והשאר נמחק: בד"ה מת הבן והאב
קיים הס"ד: בד"ה ומית ליה בלא בן כצ"ל: בד"ה קסבר כו' שמא תשקה
ותאביל ולא גזרינן כו' כצ"ל: בד"ה נולד לה כו' לרבי נתן הס"ד:

תוספו׳ בד״ה לדברים האמורים כו׳ואחר המערה לאו משוכח כו׳ כצ״ל: בד״ה מן הנשואין כו׳על ידי ביאה נ״ב פירוש ביאה גרועה כרלעיל: בד״ה מר״ ונפלה כו׳משום סימפין ולרבי נתן כו׳כצ״ל:

ע״ב גמרא שמותרת לבעלה פסולה לכהונה כו׳אמר רבה אשת כהן כו׳אמר רבה הכל היו כו׳ורבי שמעון דאמרי כו׳כצ״ל:

רשי בד״ה אשלא כדרכה כו׳הבא על אחת מכל העריות כו׳ולעולם ברצון כצ״ל והס״ד ואחר כך נמחק עד הכי גרסינן: בד״ה רבי אליעזר ור׳ שמעון כו׳ כרבתיב לא יחלל שני חלולין כו׳נ״ב כך הוא ההרגל בר״שי לפרש שני חילולין ואינו כן אלא מלשון חילול לחוד הוא דמפיק מי שהיה בשר ונתחלל כדלקמן בפרק אלמנה לכהן גדול פירש רשי׳ גופיה כן דף מט ועיין בהגהתי פרק ארבע מיתות דף נ״א עיין שם: בד״ה מאי קידושי כו׳עבירה הס״ד: בד״ה תאמר בקידושי בו׳במקום אחר בראויה לו כך כו׳והוא עיקר אלמנה כו׳כדפרישי׳ בבת ישראל כו׳כשאר הארוסות לכהן כו׳כצ״ל והד״א: בד״ה מן הנשואין כו׳חללה ומה קדושי כו׳אלו לא כל שכן הס״ד והד״א ונמחק גמרא:

תוספו׳ בד״ה מן האירוסין רשות פוסלין וכן כו׳וגבי פצוע דכא גרסינן שקדש בת כהן כו׳כצ״ל:

דף נו ע״א גמרא הואיל ומאכיל כעבדיו כו׳מילתא אחריתא ופשט ליה כו׳דחא אמר קהל גרים כו׳כצ״ל:

רשי בד״ה הכא אין כו׳שאין לך אשה שמותרת לו כו׳כצ״ל: בד״ה איתמר לשנויי קושיא אתא הס״ד. ואחר כך מתחיל הדבור הואיל ומאכיל בלא ידעה היר״ כו׳: בד״ה דלית לחו פתרי שאינה יודע לפרשה כצ״ל והס״ד: בד״ה ואית דמפרש כו׳צריכה רבה כצ״ל: בד״ה כשרות כו׳דכא ואוכלת כו׳הד״א:

תוספו׳ בד״ה והא בעא כו׳מדרבי אושעיא אדרבי אושעיא פריך כו׳אליבא דר׳אליעזר בן יעקב אבל כו׳כצ״ל: בד״ה אביי אמר כו׳לא אמרינן גבי ההיא מתניתא כו׳כצ״ל: בד״ה בין לא כו׳צריך להתחיל הדבור אי לאו כו׳: בד״ה הכי גרסינן כו׳דלא מייתי מתניתין כו׳דקידושין דהך נמי משנה היא כצ״ל:

ע״ב גמרא ואי לרבי יוסי למה ליה קרא האמר בין כו׳אכלה אלא לאו כו׳כצ״ל:

רשי בד״ה ומטמאה את בועלה כו׳וכלים כתחתון כו׳כצ״ל: בד״ה מן הפסולין כו׳ לכהן גדול הס״ד:

תוספו׳ בד״ה רב אמר כו׳ורבי שמעון דאמרי דקדושי כו׳לפי שקרובה לביאה כו׳דלא שייך בהו שארו וקירוב ביאה כו׳ דבכהן נמי מפסלה כו׳לא אשכחן בעל כרחו משמע כו׳משום דאפלוגתא דרבי מאיר כו׳כצ״ל: בד״ה אמר שמואל כו׳

בערוך

בערוך בערך אבא כו׳ מייתי אריזלא ונוליא כו׳ כצ״ל : בד״ה והייבין עליה כו׳ על ידה ואשת איש כו׳ כצ״ל :

דף נח עא גמר׳ רשי׳ האי כל שאין ביאתה כו׳ כגון שבא עליה אורסה בבית אביה כו׳ כצ״ל וכן ברשי׳ : בד״ה נישאו לכהן כו׳ ופסולות הס״ד : בד״ה אין הופחה כו׳ כביאתה כצ״ל והס״ד : בד״ה שומרת יבם כו׳ וכנפה היבם משקה אותה כו׳ יבם ומים כו׳ בחייבי לאוין דמשוי כו׳ כצ״ל והדא : בד״ה אלא דקני כו׳ וקא איסתתר באירוסיה כו׳ כצ״ל : בד״ה ומי בדקה כו׳ נטמאה ושמע מינה כו׳ הדא :

בד״ה אמר רבא ותסברא דהא מתניתין כו׳ כצ״ל :

תוספ׳ בד״ה דהני תנאי דאי בבר״ ישראל קאמר כו׳ כצ״ל : בד״ה ונקה האיש כו׳ בשעת השקאה מנוקה מעון קרינן ביה כצ״ל : בד״ה דכוותה כו׳ דלר׳ יונתן דפליג כו׳ כצ״ל :

עב גמרא שומרת יבם קרית לה אשתו כו׳ הכא נמי אירוסה דידיה כו׳ מאמר ביבמתו ויש לו אח אפילו כו׳ לביאה פסולה לא אכלה דאורייתא דרבנן מי אמרה כו׳ כצ״ל : שם פיסקא נתארמלו או נתגרשו כו׳ כצ״ל :

רשי׳ בד״ה מידי הוא כו׳ מיתרצתא היא הס״ד ואחר כך מתחיל הדבור כגון דעבד כו׳ בד״ה ובית שמאי כו׳ ונישואין והוי קני לה כו׳ כצ״ל : קודם דבור המתחיל לישנא אחרינא שייך דבור המתחיל דחבריה אחיו ביבמתו : בד״ה לישנא אחרינא כו׳ לאו בת אשקויי היא כו׳ לא שייכא שומרת יבם כו״ כשבא עליה כו׳ שהיא באה מכחה ומאמר קונה כצ״ל והדא : בד״ה רב פפא אמר כו׳ אם כן מאי שלא ששיתי ארוסה הא לא כו׳ כצ״ל : בד״ה משתמרת כו׳ בב׳ יבמין ויבמה אחת הס״ד ואחר כך מתחיל הדבור דאורייתא ביאה כו׳ : בד״ה יש לזה כו׳ ולא אכלה ואפילו כו׳ הדא : בד״ה אלא שנתן כו׳ ואכתי משתמרת לביאתו היא וביאתה פסולה כו׳ כצ״ל : בד״ה ואם תאמר כו׳ גמורים בחוורת כו׳ הכל דבור אחד :

תוספ׳ בד״ה רב פפא כו׳ דלית ליה הך דרשא שקדמה שכיבר״ בעל כו׳ והך דרשא דונקה האיש מעון כצ״ל ונ״ב נראה לי : בד״ה על ידי גילגול לא בעי לאתויי גילגול מגילגול כו׳ כצ״ל : בד״ה מאיש אחר כו׳ נ״ב אף על פי שבכמה דוכתי איש בא למעוטי קטן אבל הכא איש אחר לא כתיב בפירוש אלא דילפינן מבלעדי אישך והכל בכלל ודוק :

דף נט עא גמר׳ רשי׳ לא קמבעיא לי כו׳ כי קמבעיא לי כו׳ דכתיב אשה כו׳ מכשירין בבוגרר״ ולא ישא את מוכת עץ תנו רבנן כו׳ כצ״ל :

בד״ה מן האירוסין כו׳ כהונה בתר נשואין כו׳ הדא : בד״ה יכנוס אלמא בתר אירוסין אולינן כצ״ל : בד״ה שאני התם דכתיב אשה כי אם בתולה מעמיו יקח אשה והאי אשה כו׳ כצ״ל : בד״ה הא אשתני כו׳ לנישואין אלמנה כו׳ הדא

הר"א: אחר דבור המתחיל לא ישא נרשם גמרא: דבור המתחיל בן גמלא נמחק בן גמלא והדבור צריך להיות פשיטא ונמחק אחר כך גמרא: ב"ה בבתוליה כו' הכא למדרש במקום בתוליה כו' מהאי קרא ולמדרש כו' כצ"ל: ב"ה ורבי אליעזר כו' לרבות בוגרת בבתוליה כו' הר"א:

תוספו' ב"ה מהו בתר כו' מכל מקום הוא מדמי איסר קיחה כו' וקשה לרי דמעיקרא פשט כו' לא קמבעיא לי כיון כו' כצ"ל: ב"ה לא אשתני כו' כי חזי רחמנא כו' נ"ב אמוציא שם רע קאי לוונה בסקילה דוקא כשלא בגרה וק"ל: ב"ה פרש לבוגרת כו' לא דוקא כלו אלא נתמעטו קצת כצ"ל: ב"ה אפילו מקצת כו' דלא משמע ליה למדרש מבית אלא כו' כצ"ל:

עב גמרא הא מני ר"מאיר היא ורב דאמר כו' לה וונה דהא אמר רבי אליעזר כו' עשאה זונה אמר רב יוסף כו' כהן גדול מי הוי אלא כו' מחיר וונה מותרי' שנאמר כו' כצ"ל:

רשי ב"ה דהויא כו' אסורה הס"ד: ב"ה אם כן כו' לכהונה גדולה הס"ד: ב"ה נשרה לכהונה כו' שרי בה הס"ד: ב"ה למי שאין איש בהמה הס"ד: ב"ה אתנן כלב כו' והבעלי לכלבי נ"ב וכן פירשו בסיטה פרק ארוסה דף כו. ונ"ב עוד ולולי פה קרוש היה נראה לפרש טלה לבעל הכלבית כדי שתבעל לו והוה אתנן כלב ממש באתנן זונה שוב מצאתי בפרק כל האסורים שאף רשי פירש כן דף ל':

תוספו' ב"ה אלא לאו כו' ועוד מצינו למימר דאף על גב כו' היאך איש מתחייב קנס כו' הא לדידיה נמי כו' כצ"ל: ב"ה הא מני כו' שאין ראוי לקיימה כדקתני כו' דהוי אמינא שמותר כו' היכא אמרי' דדחי כגון מילה כו' אי אמרה לא בעינא ליה כו' אלא הכי פירושו ולו תהיה כו' דהא אי אמרה לא כו' ומעיקרא דפריך ונייתי כו' דבי אמרה מיהא בעינא כו' כצ"ל: ב"ה שנייה ולא כו' לך הכתוב יחדיו הוה ליה למיכתב הכי ובפרק כל האיסורין בלאו האי דרשא כו' כצ"ל:

דף ס עא גמרא סבר לה כרבי אליעזר כו' אמר רב עמרם אין הלכה כו' רב אשי אמר כו' בתולה וגומר וכתיב ולא יחלל כו' כצ"ל:

רשי ב"ה דרב עמרם כו' מחייבי עשה ורבי אליעזר כו' מכלל עשה עשה כצ"ל והס"ד: ב"ה ולכתביה בסוף כו' אתי הס"ד: ב"ה אנוסה כו' שנתפתתה הס"ד: ב"ה ומובת עץ כו' לשעמיה דאמר במתניתין כו' בתולה היא כצ"ל והס"ד: ב"ה הכא כו' כדלקמן הס"ד: ב"ה יכול שאני מוציא אף כו' כצ"ל: ב"ה הכי גרסינן כו' כהן גדול להוציא כו' הר"א:

תוספו' ב"ה שאינו משלם כו' אם מחלה לכתובה כו' כצ"ל: ב"א חיינו מדרבנן כו' נ"ב אבל מדאורייתא אם נשא נשוי מאחר שממנו נבעלה ודוקא לכתחילה לא ישאנה מן התורה כמו בוגרת ומובת עץ כו' וכן פירשו התוספות בריש אלו

נערות וצריך לומר דהשתא סלקא דעתא דאפילו בוגרת ומוכת עץ נמי מוציא
בגט מדרבנן עד המסקנא דשרי הכל אפילו מדרבנן ודוק: בד"ה נילף כו'
אומר רבינו תם מהתם היינו כו' בעלמא נקטיה מדפריך כו' אמת מהא לא הוה
כו' למילף ומוכת עץ כו' כצ"ל והד"א:

עב גמרא מוכת עץ נמי רבי קרובה כו' בר זוגיה כו' כצ"ל:

רשי ב"ה מדשבקיה בר זוגיה כו' ושבקיה לרבי יוסי כו' לרבי יוסי דמטמא מלא כו'
כצ"ל: ב"ה חד מלא כו' את הארוסה ומלאיש למישרי כו' כצ"ל: דבור
המתחיל כדרב הונא צ"ל דרב הונא דמי אשה משמע כו': ב"ה חכא סופה
כו' בתמיה אי סבירא ליה כו' דיעבד אסירא הס"ד והד"א: ב"ה וקשיא ליה
כו': ב"ה ומשני הכי כדשנינן כו' כצ"ל:

תוספ' ב"ה והאמר רבי שמעון כו' דלעיל פריך למה לי כו' בתולה אפי' מקצת בתולים
משמע משמע דאי הוה כו' כצ"ל ונ"ב ולי נראה לפרש אליבא דרש"י כפשוטו
דבתחילה פריך שפיר והא אמר רבי מאיר בתולה אפילו מקצת בתולי' משמע
ואותו הלשון משמע שכך הוא משמעות הלשון ולא משום דהוינן ילפינן
בגזירה שוה אם כן למאי צריך הכא אליו לרבות בוגרת דאם לא דהוה ילפינן
בגזירה שוה מהתם דממעט לפי האמת בוגרת דסבירא ליה לרש"י דלא ילפינן
בתולה מבתוליה דאינה שוות לגזירה שוה ואינה דומה לשב הכהן ובא הכהן
דסיף סוף חד עניינא הוא אבל הכא לישנא דבתולה משמע מקצת בתולים
ולישנא דבתוליה משמע למעוטי מקצת בתולים אבל הכא פריך לרבי שמעון
דאמר אליו לרבות בוגרת אם כן איך אמר אי הוה כתיב בתולה לחוד הוה
בתולה שלימה משמע אמאי הוי אמרינן הכי הכא איכא למילף מהבא דאפילו
מקצת בתולים הוה והשתא לא מהני לתירוץ דהוה ילפינן מבתולה דאונס כו'
דסיף סוף מאי חזית למילף מאונס דלא דמי נילף כהונה מכהונ' ומשני אדרבא
מהכא הוה אתי דהוה אמרי' בתולה שלימה משמע כמו שמפרש ואין להקשות
לפי האמת לשתוק מאליו ומבתוליה ולכתוב בתולה שהרי הסברא נותנת
דאפילו מקצת בתולים משמע אי ליכא הוכחה מקרא דיש לומר הוינא ילפינן
מאונס דבתולה שלימה בעינן ולא בוגרת ואין להקשות למה אמר רבי שמעון
בתולה שלימה הלא אינו מוכח אלא מהכא הכי נמי קאמר מדאיצטרך קרא
למיכתב אליו שמע מינה דבכל דוכתא שלימה משמע וזהו שפיר משמעות
הלשון ודוק: ב"ה הא אינה כו' ושמא נמי אפילו יודעת כו' כצ"ל:

דף סא עא גמר ובהמה רבה נמחק: שם לא מפקדי אמר ליה משום דקא כו' כצ"ל:

רשי ב"ה ממגע ומשא מי מעשינהו נבי כו' הד"א: ב"ה שהיא זונה כו' מפרש
לה הס"ד:

קברי

תוספו׳ ב״ה קברי גוים כו׳אדם ואברהם כו׳נ״ב פירוש אברהם נמי מיקרי אדם גדול בענקים מכל מקום בני נח הם וק״ל: ב״ה ואין אומות עולם כו׳וכן את״ה אדם ולא אל גבי חירם כו׳כצ״ל: ב״ה כהן גדול כו׳לר״ה לעיל בפרק שני ובפרק כהן גדול כו׳ כצ״ל:

עב גמרא קטן וקטנה לא חולצין כו׳מאי טעמא אין מיבמין אמר ליה קטן כו׳ רבי אלעזר אומר כו׳אמר דבא מכלי לב כו׳רב פפא אמר בכהן גדול והאי תנא כו׳ כצ״ל:

רשי ב״ה פוק כו׳את הקטנה הס״ד: ב״ה ושנבעלה כו׳בת ישראל לנתין וממזר כצ״ל: דבור המתחיל מכלי לב צ״ל מבלי לב כמו מבלי לב: ב״ה והא רבנן כו׳וכי האי גוונא מי פליגי רבנן כצ״ל והס״ד:

תוספו׳ ב״ה אין בתולה כו׳בשום מקום לכתוב כו׳כצ״ל: ב״ה וכן הוא כו׳ וכל שנותיו של ישמעאל קל״ן כדכתיב כו׳כצ״ל:

דף סב עא גמר דמעיקרא נמי בני פריה ורביה כו׳ולציבא ט״ו בניס וך׳ עבדים כצ״ל:

רשי ב״ה עד שבת כו׳השלמים ויום ראשון כו׳כצ״ל והא״א: ב״ה כי שת כו׳בלא ב׳ זכרים כו׳נ״ב יש מפרשי׳ אב מהיכא יליף דבעינן ב׳זכרים וב׳נקבות דילמא לא קפיד קרא אלא אזכרים ולא בנקבות כלל ולי נראה דבודאי יליף השתא מבריאת עולם וכמו שמצינו לשם דהוי שני זכרים ושתי נקבות אלא דקשה ליה בשלמא שתי נקבות הוא לקיום העולם ולשבת אבל שני זכרים למאי בעינן זכר אחד יכול לישא את שתיהן ומשום הכי חוצרך להביא קרא דאף שני זכרים בעינן ודוק נראה לי: ב״ה תרי תנאי כו׳אליבא דר׳ נתן הס״ד: ב״ה מאי טעמא כו׳דבית הלל או זכר כו׳הד״א: ב״ה אין לו בכור לנחלה בן בכור כו׳הד״א: ב״ה שאני הכא דיחסינהו בשמייהו כו׳שהזכיר שמו ושמו של אביו בלאדן בן כו׳כצ״ל והא״א:

תוספו׳ ב״ה וקבע להם כו׳זמן שלשה ימים כו׳כצ״ל: ב״ה אמר להם כו׳ששמע מן הגבורה כו׳כצ״ל: באר וסייעוהו לטהר נ״ב נ״ל הכוונה שהתו׳ אומר אבל האמת היה שסייעוהו מן השמים לטהרו ולא כפי מחשבת מרים ואהרן ודוק: ב״ה הכל מודים כו׳והא לא מיפטר מפריה ורביה כו׳כצ״ל:

עב גמרא אר״ת שגוב וכתוב מני מכיר ירדו כו׳ ואמר ריב״ל וחייב כו׳ אלא סמוך לוסתה אף על גב דאמור רבנן חייב אדם לפרוש מאשתו סמוך לוסתה וכמה כו׳אר״ת אשתו כגופו והמכבדה כו׳כצ״ל:

רשי ב״ה בני בנים כו׳כן שיצטרף אם אחות אביו או כו׳כצ״ל: ב״ה תרי מחד והשני כו׳כצ״ל: ב״ה איעקר כו׳ בבכורות הס״ד: ב״ה מנא ה״א כו׳ אבני בתו קאי כו׳כצ״ל: ב״ה מני מביר כו׳ ולא מצינו למימר כו׳ כצ״ל:

ברה"ה לערב לעת וקנתו הסר: ברה איזה כו' ומתקיים הסר: ברה כי שלום אוהלך שלימה ביראת שמים כצל והסר: ברה תשוקתך תאותך הסר: ברה הכי גרסינן כו' לעונתה אע"ג דאמור רבנן כו' בצל: ברה משום דטריד במצוה אי נמי כו' הרא:

תוספ' ברה וכל שכן ברא לברת אף על גב דאמרינן לעיל אין כו' בצל: ברה חייב אדם כו' ישוב אליה ויפקדנה בשאר רבדי וידבר כו' בצל:

קף סג עא גמר' רות המואביה כו' נ"ב נ"ל ע"ד הכוונה אפילו אותן שהוהרתי לבא בקהל בנים אמצא היתר ע"י עמוני ולא עמונית כו' כדי שיהיו כל המשפחות שבעולם גברכים ונדבקים בך ודוק:

ישי ברה כנגדו חלוקה עליו וסותרת דבריו בצל והסר ואחר כך מתחיל הדבור מנגדתו מדלא כתיב כו': ברה חטין כוסס בתמיה וכי אדם אוכל חטין כמות שהן וילבש פשתן כמו שהוא בצל והסר: ברה רות כו' ויהושפט דהוו צדיקים גמורים כו' בצל: ברה אי תשדייה לאורכיך כלומר אפילו תחזור ותחרישנה לא יועיל כו' בצל: ברה אי תנפינו כמה שתרצו תנופפו כו' בצל: ברה חפורה כו' ואוכל עשבים וחזיר במלח: חפורה כו' בצל: ברה מגנין ליה אארעא משבבת אותו על הארץ לשמור כל הלילה בצל והסר: ואחר כך צל הדבור מרמא ליה תיגרא בשבילה מתקושט עם בני אדם והסר: ברה לא תזבן צל ולא: ברה ואף על גב כו' ואין לך שכר בעבודת הקרקע לפי השער אפי' כו' בצל: ברה שפיץ פלסטיר בלע"ז ואם בעל כו' הרא: ברה טעמ' כו' שקר הוא לך וכתיב כו' בצל:

וספ' ברה המלוה סלע כו' ומצאוהו רעות וצרות רבות כו' בצל: ברה אפי' ספינות כו' מכל הריש כו' בצל וג"ב ואני אומר דהים נמי הוא בכלל הארץ אבל אדמה משמע לשון ארמות ומשמע דהוא היבשה וקל: ברה זבין כו' לשון דלות כלומר מכור כו' בצל:

נב גמרא וכמה רעה אשה כמה שובה אשה שובה אשה טובה כו' בצל: שם בגוי נבל בו' זו אשה רעה נ"ב פי' שהיא מסירה את לבו מיראת שמים ומצות ונקראת נבל שנ' כאחת הנבלות תדברי וקל: שם שגא נפל מקבלי שוחדא כו' בצל: שם ביום אידם כו' נ"ב נ"ל מידה כנגד מידה דמאחר שאתה משמח עמהם ביום אידם אם כן אתה אוכל עמהם אפי' אתה אוכל משלך מכל מקום חשב הכתוב כאלו אתה אוכל מזבחו כדכתיב וקרא לך ואכלתו מובחו אפי' משעת הקריאה כדאית' בע"ז ישראלים בזמן הזה עובדי ע"ז בטהרה הן כו' ואם כן מאח' שובחיה' קרוי' זבחי מתים על כן באה המידה לשלם בעניין המתים נ"ל: שם ואמר רבה בר שמואל כו' בצל:

רשי בד"ה סגריר כו' מדינים נשתוה כו' הד"א: בד"ה שגא כפף נפל כו' בידם כצ"ל
והס"ד: בד"ה תריץ יתיב וסמך אמרו כו' הד"א קודם ד"ה ששמחי צריך להיות
דבור המתחיל על המרחצאות מפני הטבילה שלא היו זהירי' בה והס"ד:
ואחר כך דבור המתחיל מחטטי שכבי מוציאי' הנקברי' מקבריהם והס"ד:
בד"ה בם כו' יש בהם אלא חטוטי שכבי כצ"ל: בד"ה כתי' כו' החיי' למות
הס"ד: בד"ה גוף כו' ונשמות שאני עשיתי יעטוף ומסיפא לרישא מידריש
יעטוף לשון כו' כצ"ל:

דף סד עא גמר' בעתר מה עתר כו' כצ"ל:

רשי בד"ה אינו רשאי כו' אחרת עמה הס"ד: בד"ה מותרת כו' אבל לא האשה
וטעמא מפרש בגמר' כצ"ל ונ"ב ב"סא אינו ושייך על המשנה דלקמן: בד"ה
ההוא מבעי כו' למאי הלכתא קאשמועינן כו' כצ"ל: בד"ה ויעתר כו' אשתו אלא
אי אמרת כו' הד"א:

תוספו' בד"ה יוציא ויתן כו' ולעיל בהחולץ נמי כו' סבור' הייתי שאני יכול לקבל ורוב
מתרצי בההיא כו' דאין כופין בכל הנהו כו' אלא לפסולות והתנינן כו' שמענו
שמוציא שמענו שכופין כו' בשוטי' לא וגר"ח בדברי האומר כו' בהדיא כופי
אין כופין שלא יהא כו' כצ"ל: בד"ה יוציא ויתן כתובה נראה כו' וקאמר הכא
דאית לה כתובה כו' דשמא אותה אין לה כו' כצ"ל: בד"ה ולילף מיצחק כו
בן סורר ומורה שדורות כו' כצ"ל: בד"ה אי הכי כו' פריך דאמר בד"ערי
כו' כצ"ל:

עב גמרא שתין סבי הוי ונולהו כו' כצ"ל: שם דקיימי בנפשאי כו' נ"ב נ"ל לפרש שהיה
מסיח דעתו ועל כן לא היה לו כ"כ צער עצירת נקבים ומה אהני ליה הך רפואה
והסח' דעה הוא פועל לזה בסגולה כדמוכח בסוף המוצי' יין ע"ש: שם דאתחזק
תלתא זימני כו' נ"ב אבל ב' זימני אקראי בעלמא הוא אש"רי: שם אימר
דפליגי לענין מילה כו' כצ"ל: נישואין הא דאמרן מלקיות כו' כצ"ל:

רשי בד"ה שלשה עיבורים כ"ז חדשי' כו' כצ"ל: בד"ה שלש פקידות כו' וגוזר עליהנ
הריון כצ"ל: בד"ה לשון אחר כו' רבי יוחנן בשום דבר כו' כצ"ל: בד"ה
דאירסה השלישי ומת הס"ד: בד"ה הכי גרסינן כו' ואל אין הלכה כו' אי
אחובי כו' סתמ' היא ופשיט לך לא שיחק כך כו' כצ"ל והד"א: בד"ה נישואין
הא דאמרן דסתם כו' כצ"ל:

דף סה עא גמר איזל אינסיב אתתא ואיבדוק נפשאי כו' כצ"ל:

רשי בד"ה קובעת לה כו' בזמנו בא הס"ד: בד"ה ואינה מטהרת כו' ואם לא בדקה
טמאה כו' כצ"ל: בד"ה מתקיף כו' שתקינן הא ודאי כו' וגמר בדעתיה כו' כצ"ל
והד"א: בד"ה מינה יודע כו' אתן כתובה הס"ד:

תוספו׳ בד״ה אי איהו שתקה כו׳ ואתי נמי שפיר הא דמשמע כו׳ כצ״ל: בד״ה שבינו לבינה כו׳ והר״י בן רבינו מאיר פי׳ דהכא אנשאת כו׳ כצ״ל:

עב גמרא רבי אלעזר בן שמוע מותר בו׳ בדבר השלום שנ׳ אביך כו׳ ולבסוף כתיב ואני זקנתי כו׳ שם לסוף איגלאי מילתא כו׳ נ״ב ס״א גליא ליה:

רשי בד״ה הפילה תרי ולא אוציא הס״ד: בד״ה היא מהימנה כו׳ פריה ורביה: הס״ד: בד״ה רבי אבהו כו׳ רבה דעמיה כצ״ל: בד״ה עובדא הוה כו׳ לה בנים הס״ד: בד״ה איכו ילדת לי חדא כרסה ומי יתן שלא שתית ותלדי כו׳ כצ״ל ונ״ב מדפי׳ רשי׳ ומי יתן כו׳ אם כן על להבא קאמר ודוחק לומר שנודע לו ששתו היתה אבל זה לא נודע לו ששתת כבר כוס של עיקרין ושמעתי לפרש דה״ק ומי יתן שלא תועיל לך השתיי׳ ויהיה כאלו לא שתית וכן יש ס״א ומי יתן שלא שתית ואי גרסינן בגמר׳ אזלא ובעיא למישתי׳ סמא דעקרת׳ אתי הכל שפיר ודוק:

תוספו׳ בד״ה סלקא דעתך צל אי סלקא דעתך: באד״ה אמאי יוציא נ״ב זהו דלא כפי׳ רשי שפירש אפי׳ אינה באה מחמת טענה מכל מקום היא יכולה לצאת כשתרצה ולצאת בלא כתובה ודוק: בד״ה כי הא כו׳ מנה ומאתי׳ אית לר״ אבל כו׳ תנאי כתובה וממאנת כו׳ כתובה בכתובה והיכא שהודה בו׳ כצ״ל:

דק סו עא רשי בד״ה ועשאה כו׳ ומדכפינן לרבה כו׳ כצ״ל:

הדרן עלך הבא על יבמתו פרק ששי

אלמנה לכהן גדול פרק שביעי

עא גמרא יאכל בו ומניין לאשה שקנתה כו׳ לא תאכיל גזירה כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה הכניסה לו כו׳ ואם מת מת לה ואם הותיר הותיר לה לשון כו׳ כצ״ל: דבור המתחיל מניין צ״ל ומניין: בד״ה שמא תאכיל כו׳ לאחר מיתת הכהן בעלה כו׳ כצ״ל: בד״ה אלא מעתה כו׳ בתרומה גזירה כו׳ הד״א: בד״ה באלמנת כהנת כו׳ אחר מיתתו להאכילן בתרומה כו׳ כצ״ל: בד״ה המכנסת כו׳ ודבר המסוים כו׳ כתובתה היא אומרת כו׳ כצ״ל והד״א:

תוספו׳ בד״ה ועבדים כו׳ עבדו דאוכל בתרומה כו׳ כצ״ל.

עב גמרא באחריותן יאכלו אמר רב ספרא כו׳ וכיון דמחוסר גובינא כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה אבל כהן כו׳ התנה להחזיר לו דמים אלו אם תכחיש או הוולו דמיה שיאכילנה כו׳ ברשותיה אכלי כצל והס״ד: בד״ה בשן ועין כו׳ את עינו הס״ד: בד״ה מכרו שניהם או זה או זו כצל והס״ד ונ״ב נראה לי. ונכתב עוד בצדו

פירוש דלא תימא מכרו שניהם יחד וכמו שיש מפרשים דאיירי במכר האיש ואחר כך האשה ואומרת שנחת רוח עשיתי לבעלי כו׳ כמו שמסיק הרן:

בד״ה לפרנסה כו׳ שאין אדם מוכר כו׳ כצ״ל: בד״ה הבעל מוציא כו׳ שמא ימות הוא בחייה ונמצאת כו׳ כצ״ל: בד״ה קנייה כו׳ דהן כהקדש כו׳ כצ״ל:

תוספו׳ בד״ה כרשיני כו׳ בפרק כלל גדול הס״ד. ואחר כך מתחיל הדבור חדש לא יאכילנה כו׳ אלא לכהנים ולא לישראל וישראל ששכר פרה מכהן כו׳ כצ״ל והר״א: בד״ה עבדי צאן ברזל כו׳ ושן ועין וחרומה ענין אחד הוא כו׳ דייק לה ואמר ליה לית להו כו׳ והא תנא כוותיה כו׳ כצ״ל:

דף סו ע״א גמר׳ ואינו מאכיל דברי רבי יוסי אמר לו כו׳ כצ״ל:

רשי׳ בד״ה ואינו מאכיל כו׳ והוא הדין לעבדים הס״ד: בד״ה אף בת כהן לכהן כו׳ אינו מאכיל והעבדים אוכלים בתרומה כו׳ כצ״ל ונ״ב ספרים אחרים והיאך עבדים: בד״ה במעי בהנת כו׳ ילוד איבא הס״ד: בד״ה הניחה מעוברת כו׳ את העבדים הס״ד: בד״ה עבדי צאן ברזל כו׳ חלק בהן דאית ליה זכיה כו׳ כצ״ל: בד״ה הבת מאכלת מפרש לקמן לה הס״ד: בד״ה כולן זכרים לא גרסינן כולן אלא הכי גרסינן זכר כו׳ כצ״ל והר״א והסד: בד״ה תיפוק ליה דאי נמי כו׳ כצ״ל:

תוספו׳ בד״ה אוכלין בשביל כו׳ למה ליה לאוקמי בב׳ נשים כו׳ כצ״ל:

עב גמרא חוששין למיעוט ועבדינן ליה כו׳ אין יכולין למחות דאם כן כו׳ רבי ישמעאל בר יוסי כו׳ מכרו אלא מאי כו׳ רבי יוסי כולה ר׳ ישמעאל בר יוסי קתני לה כצ״ל:

רשי׳ בד״ה דעבדינן ליה כו׳ ונמצאו העבדים כו׳ כצ״ל: בד״ה לא דכולי עלמא כו׳ לתנא קמא והכא כו׳ הר״א: בד״ה הבת מאכיל כו׳ העבדים הס״ד: בד״ה וכגון כו׳ דרבי ישמעאל הבת עם הבן מאכלת כו׳ כצ״ל: בד״ה מה שמכרו כו׳ היכי אכלי הס״ד: בד״ה והיבם כו׳ אביה ובת ישראל כו׳ הר״א: בד״ה והארוסין כו׳ לישראל פסלה כצ״ל: בד״ה ספק שהוא כו׳ ואמלתא דלעיל קאי כצ״ל: בד״ה ילוד מאכיל כו׳ ונפקא לן כו׳ כצ״ל:

תוספו׳ בד״ה אין חוששין כו׳ שמעו שהפילה והחזיקו החזיק פו׳ כצ״ל: בד״ה מועטין כו׳ דסבר לה רבי שמעון בן יוחי כרבי שמעון בן אלעזר דקיימא לן כו׳ כצ״ל: בד״ה קניין כספו כו׳ אבל רבותינו אמרו אין האשה כו׳ פשיטא דאשתו גמורה הוא כו׳ כצ״ל:

דף סח ע״א גמר׳ לויה וישראלית פסולה רבי יוסי אומר כו׳ כצ״ל:

רשי׳ בד״ה קא סלקא דעתא כו׳ יבמין מאי איריא כו׳ הר״א: בד״ה ואי לאכולי כו׳ דמתניתין הס״ד: בד״ה אי הכי כו׳ כבן ט׳ השתא כו׳ הר״א: בד״ה מדקתני סיפא דמתניתין הס״ד: בד״ה סיפא פסולה כו׳ בכהונה דמרישא כו׳ הר״א:

פסלוה כו׳ וישראלית מן הכהונה כצ״ל:

תוספ׳ בד״ה אי בת כהן כו׳ וכי תהיה לאיש זר מוקמינן כו׳ כצ״ל: בד״ה קניא ליד״ה כו׳ והכא פירוש כיון כו׳ כצ״ל: בד״ה רישא כו׳ בן ט׳ לא אבל לתרומה קשיא כו׳ לן באבוה דכהן הוא כו׳ כצ״ל:

עב גמרא דאמר רבי יוסי בר חנינא וכל זר כו׳ כצ״ל: שם ולא אנינות דרבי יוסי בר חנינא כו׳ נ״ב הגירסא הנכונה דלא גרסינן דרבי יוסי בר חנינא אלא גרסינן מן זר וכל זר נפקא וקאי אבת כהן ודברי רבי יוסי חנינא יליף מגוף הקרא השני וכל זר זרות אמרתי וגירסא זו עדיף דלא יתכן שפיר למילף הא דרבי יוסי בר חנינא מריבוי דכל ובן משמע להדיא מסמ״ג דמריבוי דכל נפקא בר״ת כהן עיין שם: שם ליכתוב קרא היא בקדשים לא תאכל כו׳ דאית בהו הויה חייבי כריתות לאו בני הויה אי הכי כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה תאי מיבעי ליה לגופא לזר גמור כו׳ כצ״ל: בד״ה כרבי עקיבא כו׳ אני דורש הס״ד: בד״ה לאפוקי חייבי כריתות לא גרסינן הס״ד: בד״ה אי הכי כו׳ לא פסולי והוא הדין דמצי נמי למימר כו׳ כצ״ל ונ״ב אף שמפרש רשי דוקא הוא היינו לפי האמ״ת שמרבינן אף חייבי לאוין דגוי ועבד אלמא לאו אהויה דוקא קפיד אבל בתחילה שבא למעט נמי גוי ועבד הוא הדין דממעטינן חייבי כריתות ונימא דגזירת הכתוב הוא בהויה דוקא קפיד ודוק: באד פסול משום ביאה הס״ד: בד״ה עבד ליח ליה כו׳ לפסולה ואית דמפרשי כו׳ הד״א: באד אלא בר קדושי דוקא כו׳ נ״ב ביש ספרים אינו אבל לפי הלשון יראה לפרש דלא בא למעט אלא דוקא שיש בר קדושי ומכל מקום ליח להו הויה כגון חייבי כריתו״ת לאפוקי גוי ועבד אף על גב דלאו בני הויה נינהו מכל מקום נמי לא הוי בר קדושי בשום דוכתא ולא קא ממעט ומכל מקו״מ תלמודא פריך לקמן שפיר אי הכי גוי ועבד מניין דילמא בא למעוטי כל דליכא בר הויה אפילו אי ליח בר קדושי בשום דוכתא ודוק: באד לאפוקי חייבי כריתות כו׳ כצ״ל: באד דהא חמירו כו׳ נ״ב פירוש שעונש כרת חמור וקל להבין: באד חייבי כריתות לא פסלי כו׳ נ״ב פירוש מדין קל וחומר מד״ה חייבי לאוין דקיל דהרי תפסי בהו קידושין חייבי כריתו״ת דחמירי לא כל שכן ודוק:

תוספ׳ בד״ה לימא כו׳ ומדכתיב בתרומה כו׳ כצ״ל: דבור המתחיל רבי עקיבא צריך להיות קודם דבור המתחיל כמאן כרבי עקיבא: בד״ה כמאן כר׳ עקיבא כו׳ ולא מצריך לרבות כו׳ כצ״ל:

דף סט עא גמר וצריכא דאי כו׳ אף על גב דלאו זר הוא לא ליפסול כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה כולה ובת כו׳ אלמנה וגרושה הס״ד ואחר כך מתחיל הדכור אף על גב

דאית לה כו׳: ב״ה אם כן כו׳ וישראלית דכתיב ביה למד״ה לי כו׳ אפילו
דכי כי אית כו׳ שאם אוכלת בשביל בנה ונבעלה כו׳ כצ״ל: ב״ה אלמנ״ה
להחמיר כו׳ ואף על גב דאית לה זרע וגרושה כו׳ דלית לה זרע לא תיכול כו׳
כצ״ל והד״א: ב״ה מקיש זרעו כו׳ ויוחסין לא יחלל כו׳ הו״א: ב״ה והשוטה
כו׳ קנינו קניין הס״ד:

תוספו׳ ב״ה לרבויי כו׳ דאיירי קרא ולאשמועינן כו׳ כצ״ל: ב״ה כהן גדול כו׳ וישׂ
לומר דלגבי בן אין להצריך כו׳ כצ״ל: ב״ה ושניהם בסוף הדבור כדפירישית
לעיל נ״ב בפרק קמא דף ט״ו:

עב גמרא אמר רבא מנא אמינא כו׳ כצ״ל:

רשי ב״ה ואינו פוסל כו׳ אם יש לה זרע לבת כהן מישראל כשר והוא עבד ומר״
בעלה ישראל וזה קיים אינו פוסלה מלשוב אל בית אביה כנעוריה ומפרש
ואזיל היכא משכחת לה שיהא בן ישראל עבד כצ״ל והשאר נמחק ונ״ב ספיקא
אחרים והן: ב״ה היתה כו׳ לישראל תאכל כו׳ הד״א: ב״ה הרי זה
גיטך כו׳ לבת ישראל הס״ד ואחר כך מתחיל הדבור אסורה לאכול כו׳:
ב״ה אבל בוגרת כו׳ ליכא ספק הס״ד: ואחר כך בו ביום גם כן סוף דבור
ב״ה עד מ׳ יום כו׳ דהרי כבר ארבעים יום כצ״ל: ב״ה מסתברא כו׳ ממזו
ודאי הס״ד: ב״ה דדמיא כו׳ כשאר בני דומה דהם כשרים כו׳ הבעל אבו
הכא כו׳ כצ״ל והד״א: ב״ה דקתני כו׳ כהן והיכי דמי כו׳ אסירי כגולי עלמא
כו׳ כצ״ל והד״א: ב״ה בבא עליה כו׳ שבא עליה כצ״ל והס״ר:

תוספו׳ ב״ה איכא דאמרי בבא עליה כולי עלמא לא פליגי כו׳ אביי ורבא בדיימא כו
כן צריך להיות:

דף ע עא גמרא אמר רבא מנא אמינא כו׳ והדע אין לה עיין עלה והא אפיקתי״ה כו׳ בגוי ועבד
מודו כו׳ כצ״ל:

רשי ב״ה הכי גרסינן כו׳ צריכא למימר כו׳ כצ״ל: ב״ה משום רבינו רבי ואף ע״
גב כו׳ בפרק רבן גמליאל דאמר אין דברים כו׳ כצ״ל והד״א:

הדרן עלך אלמנה לכהן גדול פרק שביעי

הערל פרק שמיני

גמרא משום דהוה ליה תושב ושביר אפטר ליה מפסח כו׳ כצ״ל:

רשי ב״ה ואם נשתייר כו׳ עשרה שורש בשר המוקפת במקום כו׳ כצ״ל: ב״ה
איש איש כו׳ לרבות ערל כטמא אצל כו׳ כצ״ל: ב״ה קנין שנים כתם עב

שיוצא

שיוצא בשש שנים כצ"ל: בד"ה אלו כן כו' על כרחך דהאי קרא כו' כצ"ל:
ב"ד מאי ניהו כו' או נרצע הס"ד: בד"ה הבא נמי כו' לרביה וישראל כו' כצ"ל:
תוספו' ב"ד איש איש כו' בשום מקום שהוא כשמא לא כו' כצ"ל:
ע"ב גמרא כרותים בד"ה העב"ר מחוסר מעשה כו' כצ"ל: וכן בלשי: שם בתרומה אי הכי כו' כצ"ל:
רשי בד"ה ושמעינן כו' על בוהן רגלו הימנית כו' כצ"ל: בד"ה אדרבא אנינות כו' דהא אית ביה חומרא כו' כצ"ל: בד"ה שבקינן כו' לה אתרומה כו' כצ"ל: בד"ה ממעשר גמר' לקמן בפרקין הס"ד:
תוספו' דבור המתחיל דפסק צ"ל דפסח: דבור המתחיל הכי גרסינן עד סוף הדבור נמחק ונ"ב בספרים אחרים ועיקר:
דף עא ע"א גמר ברישׁ עמוד כל ערל לא יאכל בו בו אינו אוכל אבל אוכל הוא במצה ומרור כל בן נכר לא יאכל בו בו משומדות פוסלת ואין משמדות פוסלת במעשר ואיצטריך כו' כצ"ל: שם אמר קרא וכל זר זרות כו' כצ"ל: שם דאמר שמואל הלצתו חמה נותנין לו כל שבעה כל זה נמחק:
רשי ב"ד משמדות פוסלת בו דאם כו' כצ"ל: בד"ה הכי גרסינן כו' לגמרי הס"ד: בד"ה ממנו אל תאכלו ממנו נא כיון כו' הא': בד"ה מעכבת מאכילת תרומה כצ"ל: בד"ה אין לי בו' מאכילת פסחו הס"ד: ב"ד תלמוד לומר כו' אז יאכל הס"ד: ב"ד אלא זכריו כו' עשייה חיבי דמי כו' ביני וביני הס"ד והא': בד"ה אלא הכא כו' ממנו חמה הס"ר: בד"ה ניתיב ליה כל שבעה ואי כו' הא': בד"ה דיהבינן ליה כו' וחל שמיני שלו כו' כצ"ל:
תוספו' בד"ה ואין משמדות כו' דממנו ממנו הס"ד ואחר כך מתחיל הדבור חדש דאי כתב כו': בד"ה והני מולין כו' ואין להקשות מוכל ערל לא יאכל בו נ"ב פירוש ואף שלא כתיב בהדיא דאיירי בישראל אלא בעל כרחך סתם ערל קאמר ואין חילוק בין גוי לישראל אלמא דישראל נמי בכלל סתם ערל הוא ומשני: באד' דאורייתא היד עד הפרק בנדרים כו' כצ"ל:
ע"ב גמרא מן הירדן בעשרה לחדש כו' מאי שוב אלא לאו לפריעה ומאי שנית לאקושי סוף מילה כו' כצ"ל:
רשי בד"ה חבושין כו' את פסחו ושחט שלוחו כו' כצ"ל: בד"ה כגון כו' וכבר ו' ימים כו' כצ"ל: בד"ה והתניא כו' ונסתם הפתוח הס"ד: בד"ה מעוי צועק כו' נ"ב לפירוש רש"י נראה לי השעם לפי שהבניה של התינוק מחמם אותו כאשר מן הטבעון ואותה ומבל מקום אינו דומה לחלצתו חמה וקל: בד"ה הואה אימת כו' כולן יחד בעשרה לחדש ובערב פסח והיה להן ד' ימים כמשפט כו' כצ"ל: באד' דכל הפורש מן הערל כפורש מן הקבר כו' נ"ב ותימא

גדולה אם כן איך היו יכולין להטהר והלא אחר כך היו צריכין הזאה שלישי ושביעי ואם כן גמרה טהרתם בי"ח לניסן וצריך להתרץ בדוחק דכולי האי לא גזרו שיהא בקבר ממש וימנה ז' ימים אחר הפרישה אלא אפילו יתחילו למנות מקודם ויזו בעשירי וביו"ד בערב פסח ודיו ודוק: בד"ה לשון אחר כו' אלא לעיכוב הס"ד:

תוספו' בד"ה ערל מקבל כו' בפרק דם חטאת מי חטאת"ר שנטמאו משהרין שהרי כו' בצ"ל: בד"ה לא ניתנה כו' אסמכיה אקרא הס"ד:

דף עב עא גמר תלמודא קרא דאורייתא היא ולא היא מדרבנן כו' ערל הוא וערל אינו אוכל כו' בצ"ל. שם ונולד כשהוא מהול נמחק ונ"ב נ"ל דלא גרסינן ונולד כשהוא מהול בברייתא וכן ברש"י וכן השטר לא הביאו בשטר יורה דעה וכן נרא' דפשיט' דנימול לה' וביום מאחר דמצריכה ליה מילה"ר משום ספק ערלה כבושד"ר או שצריך לעולם השפת דם ברית ועוד הסמ"ג והאשרי בפרק החולץ מביא ראייה מהאי ברייתא דחמור גר שנימול שצריך להטיף ממנו דם ברית לכולי עלמא מה שלא מצינו בקטן שנולד כשהוא מהול ואם כן בעל כרחך לא גרסינן נ"ל:

רשי בד"ה רוח צפונית כו' וחמה זורחת הס"ד: דבור המתחיל ואיבעית אימא צ"ל אי בעית אימא: בד"ה ואיבעית אימא כו' ולא היתה חמה כו' נ"ב פירוש ורוח צפונית אינה מנשבת בלא זריחת חמה עמה ורוק: בד"ה והא צריך כו' זה ערל הס"ד: בד"ה בימי בן כוזיבא שמשבו גוים באונס נ"ב פירוש הגוים משכו ערלתן של בני ישראל באונס: בד"ה טומטום כו' לישנא אחרינא גרסי מפייע ליה לרב חונא טומטום כו' דמשוך ונולד מהול כו' כתנאי כו' מאי לאו כו' בצ"ל והלא: בד"ה נתקדש כו' האי דקדשיה כו' בצ"ל: בד"ה לחומרא דבעינן גט מיניה בצ"ל: בד"ה לקולא מי אמרינן דנחזקיה בזכר כו' ישראל בתרומה בצ"ל והס"ד: דבור המתחיל ונולד כשהוא מהול עד סוף הדבור נמחק: בד"ה וגוי שנתגייר כו' דם ברית הס"ד: ואחר כך מתחיל הדבור שתי ערלות שני ערות זה על גב זה בצ"ל:

עב גמרא אמר ליה ריש לקיש דידיה היא כו' רבי יהודה אומר אף אנדרוגינוס כו' הכל כשרים לקידוש חוץ כו' בצ"ל:

רשי בד"ה ומותר בהזאה כו' בשמעתין לימד כו' הד"א: בד"ה אנן באבילה"ר כו' בפרה אדומה מרבינן ליה כו' בצ"ל: בד"ה מותר בהזאה דפרה ערל כו' הד"א: בד"ה רבי עקיבא כו' מדרבי ליה גבי טמאים כו' בצ"ל: בד"ה לא לישתמיט כו' ומדלא אשכחן כו' בצ"ל: בד"ה הנך דפסולים באסיפת אפרה פסולים כו' משמע מוציא מיד משמע כו' וסוגיא דפרשתא כו' בצ"ל. ונ"ב וזה לשון הגמרא אמר עול' כל הפרשה כולה משמע מוציא מיד משמע ומשמע ממילא זה לשון

רש"י משמע מוציא מיד משמע ומשמע ממילא כשהדקדק בר"ה אינך יכול להשוות שיטת הפרשה בשוה שיהיו כל מקראותיה שוין זה עם זה אלא יש בהן שמשמע מקרא זה מוציא מכלל משמע מקרא שלפניו מה שפסל זה הכשיר זה או מה שהכשיר זה פסל זה ויש בה מקראות משמעות שמתקיימין ממילא משמועות שהמשמע עומד במקומו ואינו מוצא מכלל חבירו ולפי סידורן יש לך להבין מהו המוציא מכלל חבירו ומי משמע ממילא ועכשיו דורש והולך את כולה ותו דרשינן בגמרא ואסף איש שהור את אפר הפרה והניח וגו' איש להכשיר את הור שהוד להכשיר את האשה והניח להוציא את הקטן כו' ופירש רש"י איש להכשיר את הור משום דלעיל מיניה אייתי כתב הכא איש להכשיר את הור דאי כתב ואסף את אפר הפרה הוה אמינא אכהן קאי דלעיל מיניה אייתי בכהן כתב הכא איש להוציא ותו גרסינן ולקח אזוב וטבל במים איש שהור לרבות איש ולא אשה שהור להכשיר את הקטן ולרבי יהודה איש ולא קטן שהור להכשיר את האשה ופירוש ולקח אזוב כו' דכתיב בהאת מימיה והיא עבידה שאחר הקידוש ואם כן לרבות דאמרי הקידוש נעשה באותן של אסיפה ובאסיפה כתיב איש שהור דהיינו זר ואשה כרפירשתי לעיל על כרחך איש שהור הכא לאו לאכשורי זר ואשה ולמיפסל קטן וליהוי משמע ממילא אם כן לשתוק קרא מיניה ונכתוב ולקח אזוב וטבל במים והזה ואנא ידענא דבההוא דלעיל מיניה קאי וכי כתבינן למדרש איש ולא אשה על כרחך משמע זה מוציא מיד משמע שהור להכשיר קטן דפסלי בקידוש ולרבי יהודה דאמר אשה פסולה בקירוש וקטן כשר אתא האי למימרא איפכא איש ולא קטן שהור להכשיר אשה דעל כרחך ליכא למימר דמשמע ממילא דאם כן לישתוק מיניה עד כאן לשון רש"י לשם ולא דקדק כאן יפה: בר"ה דשקל חד עפרא הס"ד:

תוספו' בר"ה שלא בזמנו כו' דכבר נעשה נזדר מקודם ויש לומר כו' כצ"ל: בר"ה שהוה כו' איצטרך לאשמועינן דהזאה כו' כצ"ל: ב"ה חוץ כו' והניח מי שיש בו כו' כצ"ל:

דף עג עא גמר מה שאין כן במעשר ואם איתא כו' כצ"ל:

רשי בר"ה השהור כו' במים וטהר הס"ד: בר"ה אנינות כו' ומיניה ילפינן הס"ד: בר"ה והן הן כו' וסיכה ואין אשה בו' הא': בר"ה ואלו כו' להבערה ולא אמרינן כו' כצ"ל:

תוספו' בר"ה ליתר על כו' מדקפיד קרא אהנחה במקום שהור כו' דלא בעי כפרה אבל דוב כו' כצ"ל: בר"ה קל מחמור כו' אי נמי מספקא ליה אי גזירה שוה כו' כצ"ל: בר"ה נכסי כהן כו' לא נתתי למת אי ליקח לו ארון ותכריכין לחי נמי כו' כצ"ל: בר"ה מה שאין כן בו' מאת מקרשו ממנו בו' בטלן ברובא בו' אלמא ערלה ובלאי

כרם כו׳ למאי דפרישית לעיל כו׳ כצ״ל: באד אבל לעניין ערל כי קאמר תנא
ושייר קצת קשה אמאי לא יליף מעשר מבכורים ולמאי דפרישית לעיל דאיכא
למעוטי אתי שפיר כצ״ל ונ״ב כל זה הוא גליון תוספ׳ ונכתב עוד בצדו דאיכא
למעוטי פירוש מבו דכתיב גבי ערל ודוק:

עב גמרא
אמר מר אסורין לאונן כו׳ תירושך ויצהרך ובכורת בקרך ותרומת כו׳ אבל את
מבעיר שמן של תרומה כו׳ ואסור לאונן אדרבה תרומה כו׳ מלקי הוא דלא
לקי כו׳ כצ״ל:

רשי
בד״ה ואוכלן בטומאת כו׳ טמאים הס״ד: ב״דה מכש כו׳ איסר עשה הוא
כו׳ כצ״ל: בד״ה ואמר מר במסכת מכות הס״ד: ב״דה ותרומת כו׳ ולא
בעינן חומה כצ״ל: בד״ה והיכן כו׳ הכי גרסינן לישנא דברייתא כו׳ כצ״ל
והד״א: בד״ה איני יודע כו׳ לא תאכל והשת׳ כו׳ הד״א: בד״ה לא יאכל
כו׳ הערב שמש ומשנינן כו׳ הד״א: בד״ה בשעריך כו׳ לאחר פריונן שאוכלן
זר כצ״ל: בד״ה שמן קודש כו׳ ונטמא הס״ד:

תוספ׳
בד״ה ואוכלן כו׳ ולעיל כתבתי נ״ב ברישׁ פירקין: בד״ה ול״ש כו׳ לדמות טפי
בכורים למעשר כו׳ כצ״ל: בד״ה והיכן כו׳ משמע דאי מוהירין כו׳ כצ״ל:
בד״ה אסור לבער כו׳ שכן הדס״ט דלגבי כו׳ כצ״ל:

דף עו׳ עא גמר
רשי
משום דערלות בפסח כתיבא כו׳ תהא להסקה תחת תבשילך כו׳ כצ״ל:
בד״ה ונוהגין תרומה כו׳ בג׳ ובו׳ הס״ד ואחר כך מתחיל הדבור ורבי מאיר היא
כו׳ נמי חמור הס״ד: בד״ה לכדרבי אבהו כו׳ תרומה שנטמא הס״ד:

תוספ׳
בד״ה הכי גרסינן כו׳ שמחוסר כפורי׳ יכשיר בערל כו׳ כצ״ל: בד״ה מה לפסח
כו׳ שכן פנקע״ב כצ״ל: בד״ה חד לגופיה כו׳ דאמצות ומרורי׳ דלעיל קאי כצ״ל:

עב גמרא
רשי
שכן מחפו אדרבה מעשר עדיף כו׳ כצ״ל:
בד״ה ואימא בחזה ושוק דשלמים הניתנים לכהני׳ ונאכלין לנשיהון כו׳ כצ״ל:
בד״ה זב בעל כו׳ וג׳ לקרבן ואמצורע מוסגר כו׳ כצ״ל: בד״ה הדס״ט הבא״ד
מקום וידוי כו׳ הד״א: בד״ה תרי קראי כו׳ כפרה היא הס״ד: בד״ה כיון
שמלאו כו׳ שבולי יום ארוך משעת שבילתן כו׳ קרבנותיה׳ למחר הס״ד והשאר
נמחק: בד״ה מכלל כו׳ וקדשים הס״ד:

תוספ׳
בד״ה מכלל כו׳ מוטהר דהכא ומולא יחללו כו׳ לדרשא אחריתי הס״ד ואחר כך
מה חדש קרי כאן כו׳:

דף עה עא גמר
רשי
והאי דאפקיה בלשון נגיעה הכי קאמר נגיעה כאכילה כו׳ כצ״ל:
בד״ה והכתי׳ כו׳ שבולת יום ארוך לטומאת לידה כצ״ל: בד״ה ג׳ קראי כו׳
של אהרן ובא השמש כו׳ ימי טהרה הס״ד והד״א: ואחר כך מתחיל הדבור
לא ידענו: בד״ה חני מילי היכא כו׳ דהא כולי עניינא כו׳ כצ״ל:

בר"ה תרי קראי דכתיבי כו' כצ"ל: בר"ה במים יובא כו' על כרחך לתרומה
איירי מדבעי כו' כצ"ל: בר"ה סריס חמה כו' ומחמת חולי כו' כצ"ל:
תוספו' בר"ה נגיע' דתרומה כו' דהכא נמי בקדשי' מיתוקמה כו' כצ"ל:
עב גמרא דך בכולן בין שנדך כו' כרות בכולן בין שנכרת כו' וכרות שפכה גופה ממאי
כו' כצ"ל:
דשי בר"ה ונפיק מיניה שכבת זרע הס"ד: בר"ה לאכשודי כו' מתני' אם נשתייר
כו' הא"א: בר"ה ואם נשתייר כו' ואכרות קאי הס"ד: והשאר נמחק ונ"ב
בס"א אינו ואמת שתלמיד אחד הגיה והוא פירוש על פי' רש"י: בר"ה במרוב
שנחקק כטילון כצ"ל: בר"ה האי גריד כו' ויורה כחץ הס"ד: בר"ה מידי
דהוה כו' ממעי אשה ומוציאו כו' נ"ב פירוש בערוך מחמת חדותו שהו' כקולמו'
גורד מפניו ומוציאו: בר"ה גובת' כו' מוציא קרי דרך מי רגלים כו' כצ"ל:
תוספו' בר"ה שאין לו כו' דרבי אמי אמר לה אין ברתי את שריי ליה אלא הוה ידעא דלא
מוליד כו' כצ"ל:
דף עו עא גמר' שהוא שותת נסתם בשר מפני כו' למעוטי מאי למעוטי קרום כו' ומסרטינן לה
כו' ומנכתינן לה ופסקינן לה כו' כי מגירי משרא שרו כו' כצ"ל:
דשי בר"ה ממולאי כו' מבית עלי כו' כצ"ל: בר"ה ניקב נקב כו' ה איש הזה נקרי
ומרחיב כו' כצ"ל: בר"ה חיכא כו' בראש הגיד ולמעלה מעטר' כו' ומתאסף
אלא אצל כו' כצ"ל: בר"ה מפני שהוא שותת שחמימות ההאוה דרך הנקב
יוצאת ואין יורה כו' כצ"ל: בר"ה ומנכתינן כו' ונושכת כו' נ"ב כמו עיסה
הנושכת בחבירתה וקל: ל"ה כהן כשר צ"ל אבל כהן כשר כו': בר"ה
פצוע דכא ישראל נמחק ישראל: בר"ה אלא מעתה כו' בנתינ' הס"ד:
ואחר כך בפסולין כגון כו' הא"א: בר"ה לא קבלו כו' קשיא הוא הס"ד:
תוספו' בר"ה ממולאי כו' דהוו שחורי ראש כו' נ"ב כלומר אינם שיבים כדאית' בנדרים
הנודר משחורי הראש אסור בשיבים: באו"ר אמר להו מבית עלי כו' כצ"ל:
עב גמרא הא לא צריכא ליה ותיפוק ליה דהא מצרית ראשונה היא כו' אם לאו מאי טעמ'
דקא אתי מרות כו' כצ"ל:
דשי בר"ה ותיפוק ליה דאפי' הוי גיורת הא הוי מצרית ראשונ' ואסיר ליה משום
חתנות כצ"ל ונ"ב והו פירוש התוספות אבל לשון הקו' כמו שבותבין התוספו':
בר"ה והא אנן כו' הך מתניתא הך כו' כצ"ל:
תוספו' בר"ה מניימין גר כו' את מצרים מן העמים אשר נפוצו שמה ואף על גב כו' ירש
את מלכם את גד ועמו בעריו ישב וגו' וכתיב הילילי כו' ואחר כן אשיב כו'
בצל: בר"ה שלמה לא נסיב מידי דבהם דבק כו' כצ"ל:
דף עו עא גמר' אקשי להו דואג כל הני כו' כצ"ל: שם הכי תרגמ' כל כבודה בת מל פימר

כו׳ כצ״ל ונ״ב אין הפשט שבנות מואב ועמון לא היו יוצאות שהרי דרכן ליצא מן הבית אפילו לונות וחלילה לומר על יהם כל בבוד׳ וגו׳ ועוד מאי מעליותא דשרה אמנו וק״ל אלא הק מה שלא קדמו לנשי׳ היינו משום שבנו׳ ישראל לא היו יוצאות בלל מן אוהלן ודרך לקדם על המיצר של חייל וק״ל: שם שתי מקראות הללו כו׳ נ״ב פירוש עמוני ולא עמונית מואבי ולא מואבית נ״ל

רשי בד״ה מנא ליה כו׳ מותרות הסר: בד״ה הצר השוה כו׳ פגום כהן גדול כו׳ חד״א: בד״ה צר עבידה כו׳ שבשידה הסר:

עב גמרא ומאי שני עממין אילימא כו׳ דהא עמוני הוא כו׳ כצ״ל. שם בפיסק׳ מצרי ואדומי אינן אסורין כו׳ מאי תשובה כו׳ כצ״ל: שם אף כל שאסורים אחד זכרים ואחד נקבות נמחק: שם כרבי אליעזר בן יעקב לא כי נמחק לא כי:

רשי בד״ה דתני׳ כו׳ לרבי יוחנן דמכשיר הסר ואחר כך מתחיל הדבור גיורת מכנה ממכונה נ״ב פירוש מבסיס שלה וק״ל: באר בקדושר״ה לאפוקי כו׳ הרא: בד״ה מאי שני צ״ל ומאי שני כו׳ אילימא כו׳ הסר: בד״ה בת מצרי שני שנשא ישראלית וביאתו כו׳ כצ״ל: בד״ה הכא תנא קמי ר׳ זכאי קמיה דרבי יוחנן הסר והרא: בד״ה פוק תני לברא דמאי כו׳ עמוני׳ ובנה כו׳ לקהל נמי דהא כו׳ לכהונה והדר כו׳ פסולה ומאי היא כו׳ כצ״ל והא״א: בד״ה עריו׳ יוביחו כו׳ והוא בכלל ועשה בהן נקבות כזכרי׳ בת בתו כו׳ כצ״ל והרא: בד״ה צר כרת כו׳ בביאתו מכל מקום יש כרת כו׳ כצ״ל: בד״ה אשר יולדו כו׳ אפילו נקב׳ במשמע ל״א כו׳ כצ״ל והא״א: בד״ה כיון דאמר מר כו׳ נ״ב פירוש רבי יהודה גופיה באר ואסורות מצרית כו׳ הרא:

דף עח עא גמר ואיצטריך למבת׳ להם גבי ממור כו׳ בנה שני הואי אלמא כו׳ וכי תימא משום כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה להם ולך אחר פסולן תרי כו׳ הרא: בד״ה ואיצטריך כו׳ אחריתי אצטריך הסר: בד״ה ביני עמודי היכי דגרסי הסר ואחר כך כי אמר רבי יוחנן ומפי השמועה אמרת ולא מדעתך כצ״ל: בד״ה משום רבי יצחק כו׳ והכא לא קפיד בר א׳ חציצה דהאי ולר כו׳ כצ״ל:

עב גמרא דלא ידיע לא חיי כו׳ נ״ב הא דלא חיי נ״ל משום שחק״ה אינו רוצה לצור צורת ממזרים בכרי ווחו שדרשו רז״ל לא די כו׳ אלא שהטרחוני לצור צורות ממורים אבל ודאי ממזר שלא ישא ישראל אף שבנו ממור מכל מקום אינו מבי׳ פסולי׳ בישראל ודוק: שם קא תבע אל שאול שלא נספד כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה הא אמר כו׳ והכא כולה הוא מכוסה כצ״ל: בד״ה תלמוד לומר מבני כו׳ במקומכם הסר ואחר כך מתחיל הדבור מן הנולדי׳ כו׳: בד״ה מאי פגום כו׳ פגומים אלא כו׳ הרא: בד״ה גמר עשיני כו׳ אף באן כו׳ הסר:

בד"ה גמר מעשידי כו' ק' דורות איסורא בממזר בתיב כו' דאיסורא בג"ש דעמתי ומואבי יליף דהא לאו כו' כצ"ל: בד"ה דון מינה כו' באתרא והכא כו' עד עולם ה"ל כו' בגזירה שוה ותנא דידן כו' הלא: בד"ה ממזר דידיע כו' ודורותיו דלא משמע ביה כצ"ל:

דף עט ע"א גמר שארון קולטו כו' נ"ב מה שקולטו הארון למיתה נראה בעיני שנקרא נוב עיר חכהני שהיו מנושאי הארון וקל: שם ומה גרים גרורים כו' נ"ב גרורים בדף ג' דע"ז פירש רש"י מאליהם מתגיירי ואין אנו מקבלי אותם דמשום גדולתן של ישראל עבדי: שם גזר עליהם דכתיב מחושב כו' כצ"ל:

תוספות בד"ה אדמוני כו' ולא כמו שבתב בספרי כו' כצ"ל: בד"ה ותטהו כו' שהצריכה עליהם הדין כצ"ל: בד"ה נתיני צ"ל ונתיני: באר על השפחה תנן הבא על השפחה פטור מן הקנס ואומר בירושלמי כו' ופ' יחסין קאמר דהדורי כו' ואמר להם רבי כו' כצ"ל:

עב גמרא אלמא אתי איסור אחות אשה ודחי הכי נמי ניתי איסור פצוע דכא ונידחי אלא כו' כצ"ל:

רשי בד"ה כחייבי כריתות כו' סריס מיבם ארמ' כו' נ"ב לא נ"ל כלל דפשיטא דאסור לע"ע דהא חייבי לאוין לאו בני יבמי נינהו ועוד עדיין לא ידעינן דאירי מתניתין אפילו לעניין יבומי אלא עד לקמן דאוקי בגיורת אלא נראה לגרוס חולץ וקל:

בד"ה סריס אדם כו' ורבי עקיבא היא כצ"ל והסר: בד"ה ונתנו גט כו' לה גט הסר: בד"ה מה שעשו כו' למאמרן או כו' הלא: בד"ה ולבסוף כו' בעי חליצה לאפקועי זיקה כצ"ל והסר: בד"ה לרבי אליעזר כו' מילתא חיא ואמאי קאמר כו' רפוא' ואפילו הכי כו' כצ"ל:

תוספות בד"ה ואיידי כו' אפילו ליבם נמי שרי נ"ב פירוש מאחר שחולץ דהא סריס חמה לע"ע כשר לבא בקהל בשלמא אם אינו חולץ לא קשה מידי אף על גב שמותר לבא בקהל מכל אינו חולץ ואינו מייבם דשמו מחוי ורוק: באר אגב דבעי למימר לא חולץ כו' כצ"ל:

דף פ ע"א גמרא שיברא מרקא אמר רב יוסף כו' שתים עשרה ויום אחד עד בן כו' כצ"ל:

רשי בד"ה וכי תניא כו' לאו אמאי דאמרי כו' שבתורה כצ"ל והסר: בד"ה מבן י"ב כו' קאי כרבי אלעזר כו' כצ"ל: ד"ה מבת י"ב צ"ל מבן י"ב דפחות מי"ב ולא הביאו ודאי קשנה היא דבזמן הבאת כו' לתינוקת מ"יב כו' כצ"ל: בד"ה נעשה כו' משום דסריס הואית והא דתני' כו' גדולה וסריס הואית כצ"ל והסר בד"ה אמר ליה רב יוסף כו' וכל כי הני מילי כו' כצ"ל:

תוספות בד"ה אבל חלב כו' דסברי להו כב"ש כצ"ל:

עב גמרא שעריון וציפורניו שלא גמרו מעמ' דלא גמרו כו' כצ"ל ונ"ב כן ראיתי בתו' דשב' וכן

דכן גרס הליף: שם היכא דהביא שתי שערות כו' פליגי בשלא הביא כו' כצ"ל:

רשי בד"ה שעמא דלא כו' שנשתהה וחי ואשמועינן כו' כצ"ל: בד"ה ואישתהי כו' שלא חזר וילדה כו' כצ"ל: בד"ה שיפולי מים כו' יוצא דופן הס"ד: בד"ה איתב ליה כו' האי לא מחזקינן ליה כסריס כצ"ל: בד"ה סיבי דיקנא כו' כלומר בכמה מקומות כו' כצ"ל: בד"ה בידי אדם כו' חמה לא הס"ד: דבור המתחיל פסלה צ"ל פסולה כו':

תוספ' בד"ה והתניא כו' לשלשלו דבתוספתא בתר כו' כצ"ל: בד"ה כיון כו' דחשיב בר קיימא לרשבג כו' ספיקא ולרבנן חשבינן ליה כו' לתלמודא דבתרתי פליגי כו' כצ"ל: בד"ה ער שיהא כו' ועושה כיפה יחלוץ וייבם כו' נ"ב לאו דוקא דהא פשיטא מעשה קטן אינו כלום לפטור אותה לשוק אלא איבום קאי ודוק: באר קטן שיש בו כו' כצ"ל: באר אבל ספק סריס הוי נ"ב פירוש שמא לא יביא ער רוב שנותיו ואם כן בכלל סריס הוא ודוק: באר בן תשעה מב' ער רוב שנותיו כו' מכ' וער קדום כו' כצ"ל ונ"ב לאו דוקא אלא אפי' מכ' קאמר ודוק: בד"ה כי פליגי כו' בסוף הדבור סימן הוא דלא דריס כצ"ל:

דף פא עא גמר ואין מאכילה בזמן חזה ושוק אפילו בתרומה כו' כצ"ל:

רשי בד"ה מאכיל בתרומה כו' לא מאי שעמא כו' הא": בד"ה הכי נמי כו' ואין מאכילין בזמן חזה בחזה ושוק נמחק: בד"ה אפילו בתרומה כו' ויצהר גזרינן כצ"ל: בד"ה תלתן כו' קישנית הוא ולמתק הקדירה בא כצ"ל והס"ד:

תוספ' בד"ה לימא תיהוי כו' לרב המנונא מבני צרות לפשוט כו' כצ"ל: בד"ה ואין מאכילה חזה ושוק כו' דאקראי ולא איתחזק כו' בתרומה ובחזה ושוק כו' דקאמר בברייתא שלא הכריעו כו' כצ"ל: בד"ה והלא כו' רבנן הוא דאמרי אינו כו' כצ"ל: בד"ה מאי היא כו' והכא פירש שהיה רבי מאיר כו' דאמר את שדרכו כו' כצ"ל:

עב גמרא רבי עקיבא אומר שבעה ואלו הן כו' כצ"ל: שם וחלפי נ"ב רשי פיר' בשם בעל הערוך צלעות תרדין והרמבם פירש מה שמחליפות וצומחות עיין שם: שם וקולסי נ"ב רשי פירש בריש ביצה קולסי כרוב קלחי כרוב הגדלין עם העלין וכרוב של ארץ ישראל היה גדול כאילן והרמבם פירש קולסי כרוב עיקר כרוב רצה לומר הגדל מהן ער כאן:

רשי בד"ה כאן ירדלקו כו' שדרכו לימנות מקרש את כו' ברוב שכלאי הכרם כו' כצ"ל: בד"ה פרך מקום הס"ד: בד"ה ורבי יהודה כו' לא בטיל הס"ד:

תוספ' בד"ה נתערבו כו' גבי יוחסין ובסוף פרק קמא דכתובות כו' כצ"ל: בד"ה כולן כו' דלניידינהו דגורינן שמא יבאו עשרה בני אדם בבת אחת כו' כצ"ל ונ"ב

ותימה היא בעיני הלא מסקינן לשם בהדיא וליכ בשינהו כי היכא דניידו ודוק
אבעלי חיים הוא דפריך שיבוף אותם שינודו ואחר כך אמרינן כל דפריש
מרובא קפריש ואף לשם פירשו התוספות וכגון שלא בפנינו פירשו ממקום
קבוע אבל אם פירשו בפנינו היו אסורים כאלו לקחו בידים כו׳ ועוד מה
שמסיק לשם שמא יבואו עשרה בני אדם כו׳ אינו עומד כן במסקנא אלא משום
דגזרינן שמא יקח מן הקבוע ודוק: ב״אד ונטל ממנה ברכר וארג כו׳ כצ״ל:
ב״אד מגוף האיסור דאסור בשתייה כו׳ נ״ב פירוש לפי שגבי יין נסך אף בטל
איסור שבו דהיינו יין נסך משום איסור עבודה זרה ובטיל ברוב מכל מקום
לא גרע ממגע גוי ואסור בשתייה וכן פירש הראש בסוף פ׳ כל הצלמים משום
הכי לא מועיל האי ביטול ברוב ולהוליך הנאה לים המלח אלא להתירו בהנאה
מה שאין כן בערלה וכלאי הכרם היכא דשרי בהנאה שרי אף באכילה אם כן
יהנה מגוף האיסור ודוק: ב״דה ככרות של בעל הבית כו׳ אפילו ר׳ מאיר
מודה כו׳ כצ״ל: ב״דה רבי יוחנן כו׳ מילי חשיבי הרי ט׳ ואורג כו׳ בחביות
סתומות איירי דהא כו׳ אליבא דרבנן ובירושלמי מוקי ההיא דפרק כו׳ כצ״ל:
ונפלו אלו לתוך אלו הרי אלו מותרים שאני אומר כו׳ כצ״ל:

דף פב עא גמר רשי

ב״דה לריש לקיש מאי שנא כו׳ משום הפסד מועט נ״ב פירוש אף משום הפסד
מועט וקל: ב״דה ליפלג כו׳ מאי שנא דשבקה תנא כו׳ כצ״ל: ב״דה
טהורות כו׳ ביטולא כדפרישית לעיל כו׳ כצ״ל: ב״דה סיפא כו׳ תאכל בשר
ולעולם בנימוחה כצ״ל והד״א: ב״דה לישנא אחרינא כו׳ דריש לקיש
דבדאורייתא לא כו׳ ככרת דמיא כצ״ל והס״ד ואחר כך מתחיל הדבור והא רבה
כו׳: ב״דה בדותא כו׳ למחר הס״ד: ב״דה למאן דאסירא כו׳ ביום טוב
הס״ד: ב״דה והוא שרבו כו׳ התרומה שבסאה הילכך כו׳ בטלה ברובא
הס״ד וכצ״ל:

תוספו׳

ב״דה ר׳ יהודא כו׳ בנימוחה וסברא הוא כו׳ היכן הוא וההיא דשילהי כו׳ מתוך
שומנו מתרככין ונותנין כו׳ כצ״ל: ב״דה בטומאת משקין וקסבר רב כו׳
כצ״ל: ב״דה רישא כו׳ בשלא נימוחה ובעיגול היינו טעמא דריש לקיש
דמדאורייתא כו׳ דמפליג רבה בין כו׳ כצ״ל: ב״דה שתי קופת כו׳ ממתניתין
דתרומה דפרק שביעי דתנן כו׳ דליכא למימר כולי האי כו׳ כצ״ל:

עב רשי

ב״דה וסבר רבי יוחנן כו׳ קא סלקא דעתא האי דמותיב כו׳ כצ״ל: ב״דה נתן
סאה כו׳ אפילו הכי כשר דמכי כו׳ כצ״ל: ב״דה מאי לאו כו׳ שאיבה דרבנן
בעו כו׳ כצ״ל: ב״דה ואי בעית אימא ריבויא בדרבנן כו׳ כצ״ל:

תוספו׳

ב״דה ירושה כו׳ קרושה ראשונה קדשה לשעתה וקדשה לעתיד כו׳ בזמן הזה
דרבנן ובטלה כו׳ וכן לריש לקיש רבי יוסי סבר כו׳ כשחזרו יותר ממה שהיו

חייבין

חייבין כו׳ כצ״ל: ב״ה נותן סאה כו׳ מי פירות מיהו פסולין כו׳ ונהי דכשמי
פירות דוב כו׳ כשר מדאורייתא למחטין כו׳ כצ״ל: ב״ה אמר רבי יוחנן כו׳
דבפרק קמא דעבודה זרה אמר רבי יוחנן כו׳ לגו היתרא ולא נפיש כו׳ כצ״ל:
הרי זה קדש וחייב באחריותו דברי רבי מאיר רבי יוסי כו׳ כצ״ל:

דף פג ע״א גמ׳ רשי׳ ב״ה דחייש כו׳ ומהכא אמרינן לה כו׳ כצ״ל: ב״ה הלכה כו׳ ופליג אדאמתן
לעיל כו׳ כצ״ל: ב״ה צריך לא גרסינן צריך להתחיל צריך שלשים ושלשים
כדי כו״ ובקציר תשבות במשקין בית השלחין כצ״ל והס״ד. ואחר כך מתחיל
הדבור שלשה ושלשים ושלשה כו׳: ב״ה דייה חודשה כו׳ יולדת בו ופעמים
כו׳ כצ״ל: ב״ה קידוש לשון כו׳ חכדו הס״ד:

תוספו׳ ב״ה בריה בפני עצמה כו׳ דהאי בריה לא כו׳ ספק שהוא איש ודאי כו׳ הרי זה
נזיר ועלה פליג כו׳ כצ״ל: ב״ה הלכה כרבי יוסי דמתניתין פסק דבכל כו׳
אליבא דרב דליתא כו׳ כצ״ל: ב״ה לדברי האומר כו׳ עלתה לו שנה כו׳
נ״ב פירוש כשיגיע תשרי נחשב לו שנה שנייה לערלה וגם מותר לקיימה כו׳:
ב״אד ושייר שלשים של התוספות הנחשבים שנה כצ״ל:

ע״ב גמרא קידוש מה לי אמר רב אמר רב יוסף כו׳ ורבי יהודה אמר ליה חזר על בניו
כו׳ ונמצא נקבה ואם נמצא זכר כו׳ ורבנן זכר גרירא מנא להו מאשה באשר
שלא כדרכה מנא לן מואת כו׳ כצ״ל:

רשי׳ ב״ה מני רב הונא בפרק קמא דסנהדרין הס״ד: ב״ה ורב הונא כו׳ אמרי
בי רב רב המנונא היינו כו׳ כצ״ל: ב״ה לפסול במקום כו׳ ומתייבמת ולרבי
יוסי כו׳ הלא: ב״ה זה אנדרוגינוס כו׳ הזהיר הכתוב הס״ד: ב״ה ורבנן
כו׳ להו בשלמא כו׳ אנדרוגינוס הס״ד והלא: ב״ה שלא כדרכה מנא לן בין
למר בין למר לביאה כו׳ כצ״ל: ב״ה משמא בגדים כו׳ כדין נבלות כו׳ בפרק
בתרא ומליקתו נבילה כצ״ל: ב״ה מוקצה כו׳ לעבודה זרה הס״ד: ואחד
כך צריך להתחיל הדבור נעבד שהשתחוה לו ועשאו עבודה זרה: ב״ה
אתה מוציא כו׳ ואנדרוגינוס אלמא כו׳ הלא:

תוספו׳ ב״ה אמרו בי רב כו׳ אמרי בי רב רב המנונא כו׳ כצ״ל: ב״אד אמר רב
המנונא אמרי בי רב כו׳ נ״ב ואמרי בי רב הוא בני ישיבה של רב ואינו רב
הונא כלל אלא כשתמצא אמרי בי רב לחודה שהוא רב הונא מבני ישיבת
של רב ודוק היטב: ב״ה לא לכל כו׳ רשבג היא דתניא נולדה טומטום
ואנדרוגינוס רשבג אומר אין קרושה חלה עליהן היכא מדמי כו׳ כצ״ל:
ב״אד דגרסינן התם דתנן כדגריס כו׳ כצ״ל נ״ב פירוש והיא משנה במס׳ תמורה
ואיידי בבבור שמעריכו עליו ואמר אם זכר יהא עולה ואם נקבה שלמים כו׳
יכמו שפירש בפנים ודוק: ב״אד ומייתי האיה דבריה הוי דאי ספיקא הוי
ליקדוש

ליקדוש כו׳ כצ״ל: באד שאין להוביח ממנו נ״ב פירוש אי אירי בבכור או
לא: בד״ה משמאין כו׳ דפליגי בה רבי מאיר ורבי יהודה ורבי יוסי בובחים
בפרק חטאת העוף כו׳ כצ״ל: באד והתם נמי מפרש כו׳ נ״ב פירוש במשנה
דלעיל מיניה קתני הכי כל שפסולו בקדש כו׳ ופירש רשי שבאתה לעזרה
בהכשר ונפסלה עד כאן לשונו אם כן משמע להדיא שטריפה אינה בכלל
זה שהרי לא באתה בהכשר לעזרה ולא ממעטינן אלא מלק בשמאל או
בלילה או שחט קדשים בחוץ וחולין בפנים שאינם משמאים בבית הבליעה
אבל מלק בסכין או מלק קדשים בחוץ וחולין בפנים או מלק תורים ובני יונים
שלא הגיעו זמנן או נסמת עינה ונקטעה רגלה משמאין בבית הבליעה שלא
באתה בהכשר כלל לעזרה דהוי כמליקת חולין כדאיתא להדיא במתניתין וגם
הרמב״ם פירש במשנה שהפסול תלוי בקדש כלומר במעלת הקודש כו׳ ואם
כן גם כן טריפה אינה בכלל ואפילו לפי מה שפירשו התוספות כל שפסולו
בקודש פירוש אף על פי שפסול מכל מקום תמצא לו הכשר במקום אחר
בקודש ואם כן טריפה נמי תמצא הכשרו בקודש כגון מליקה שהיא טריפה
וכשרה בקודש הלא התוספות גופא מחלקים דלא שייך לומר כן שהרי מצותה
בכך אי נמי לא ילפינן טריפה ממליקה שטריפה פסולה קודם שחיטה ממליקה
שאינה אלא בשחיטה גופא ועוד הלא אותה משנה מסתמא בכולי עלמא אתי
ולא כרבי מאיר לחודה דפליגי עליה רבי יהודה ורבי יוסי ואמרו משמאין וכן
הלכה על כן נראה לי לפרש דהכי קאמר בשלמא טריפה לא קחשיב דפליגי
ביה אבל הא קשיא למה לא קחשיב הכא מלק בסכין וכהאי גוונא שמשמאין
בבית הבליעה לכולי עלמא כדפריך ומשני דאותם הפסולים הנאמרו במשנה
דהתם אינם דומין לפסולין דחשיב הכא שתלויין כולם במה שאינם ראויים
כלל אבל התם רובן ראויין רק שפוסל אותם בעצמו כגון שמלק בסכין וכהאי
גוונא והעיקר שבא לחדש התם ההפרש שיש בין פסולו בקדש לאין פסולו
בקדש וק״ל:

רק פר עא גמר אצל רבי אלעזר בן שמוע חברו עלי תלמידיו כו׳ כצ״ל:
רשי בד״ה לא קדושי כו׳ לא חיילא ואין מקדיש כו׳ כצ״ל והדא:
תוספו׳ בד״ה רבי אלעזר כו׳ דאין משמא בגדים וכן בההיא לא קדושין ולא כו׳ כצ״ל:

הדרן עלך הערל פרק שמיני

יש מותרות פרק תשיעי

מרא במתניתין ואסורות לבעליהון ואלו אסורות כו׳ כצ״ל:

רשי בד"ה כהן חדיוט כו' לתני בתולה הסר': בד"ה אח כשר כו' אלמנה וחלל מותר בכשרה כצ"ל והר"א: בד"ה שקדש כו' ואסורה ליבמיה חדיוט כצ"ל: בד"ה ולא פירות כו' שהוא תנאי בר' שאין כתוב בשטר כתובה כצ"ל והסר': בד"ה מאי איריא כו' אנשא כהן קאי כצ"ל: בד"ה ליתני קדש כו' ולא בעול' ולא תעשה אלמנה כו' כצ"ל: בד"ה והא כולה כו' או ממזר לישראלית וכן כו' כצ"ל: באד"ה יבמתו השערה נ"ב אבל עיקר המסקנא משום דגזרינן ביאה ראשונה אשו ביאה שנייה כו' בד"ה והדתני כו' משום סיפא דמתני' כו' כצ"ל: בד"ה הכי גרסינן כו' בצרה חלל כו' הר"א:

תוספו' בד"ה והא כולא כו' אשה דקדושי' יהיו אלא כו' כצ"ל:

עב גמרא ויש לו אח כהן גדול או כהן הדיוט כו' מיתנא ר"ה ראשמועינן כו' שנשא ממזר ויש לו אח ישראל אלא לאו שמע כו' לימא מסייע' ליה חלל כו' כשרה לקחל אי הכי יש לו אח כו' כצ"ל:

רשי בד"ה והא תנא כו' ליבומי לאח כשר כצ"ל: בד"ה ומראשונ' צ"ל מראשונה: בד"ה נסיב כי אורחייהו כו' אסור בישראלית כצ"ל: בד"ה אי איפוך כו' ישראל הסר': בד"ה גיורת כו' הואי ואם נשא כו' הר"א: בד"ה אסורות כו' אילונית ישראלית אם שני נשא ישראלית והיא אילוני' כו' כצ"ל והר"א: בד"ה שייר כו' ביה כולהו פצוע דכא כו' כצ"ל והר"א: בד"ה ההוא דחלל כו' ובכהנות עסיקנן ולאו משום כו' וכהנות מלינשא לפסולים כו' כצ"ל: דבור המתחיל אמר רב צ"ל אמר רבא: בד"ה לאו כהונה כו' הלכך אי לא כו' כצ"ל:

תוספו' בד"ה אי נסיב כו' אינו חשוב ישראל כו' נ"ב אבל דער"ת רש"י מאחר שנולד בקדושה ומן הישראלי' בודאי דינו כישרצ ואפי מן חמצרי שניי' מאחר שאביו ואמו כבר גרים גמורי' אין בהו דין גרים אלא מי שנתגייר קרוי גר ודוק:

באד"ה שייר פצוע דכא פריך כו' כצ"ל: באד"ה תפסי בהו קידושין נ"ב פירוש ורבי עקיבא פליג: בד"ה שייר פצוע כו' לאחר שנשאה לא מיתס' כו' ולא אמרינן במותר לו נאסרה כו' כצ"ל: בד"ה אלא לאו כו' ואלו שמעניקין להן כו' ששונה שני ענינים אלו ואלו שיש ואלו שאין כו' כצ"ל:

דף פה עא גמר זה בזה ולוים ישראלים גרים חללים חרורים מותרים לבא זה בזה גרים חרורי כו' כצ"ל:

רשי בד"ה איכא דאמר כו' משתמע סלקא דעתך אמינא כו' הר"א: בד"א או דילמ' כיון דלית לה ליבמה כו' ליה נכסים תקינו כו' כצ"ל: בד"ה ויש לה כו' לא חיה לו בה נישואי' כו' מרגילה לעבירה כצ"ל והסר' ואחר כך מתחיל הדבור הכי גרסינן וכן מצאתי בתשובת הגאוני' מפני כו':

תוספו' בד"ה אלמנה לכהן גדול כו' ולרבא דאמר התם כו' כצ"ל:

עב גמרא ברייש עמוד קנסו אותו כתובה ומפני כו׳ והיא פסולה קנסו אותו כתובה כו׳ והיא כשרה קנסו אותה בתובה כו׳ מחזיר גרושתו איבא בינייהו כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה קנסו אותו כו׳ לא קנסוה משאר כו׳ כצ״ל: בד״ה זה הוא כו׳ בביאתו היא מרגילתו כו׳ הו״א: בד״ה איכא דאמרי כו׳ דאית להכתובה כצ״ל: בד״ה בעולה פנויה כו׳ ביאה אסורה הכ״ר:

דף פו עא גמר׳ תניא למאן דאמר משום ייחוד כו׳ נ״ב זאת הגיר׳ בס״א תניא למאן דאמר משום יחוד אלא למאן דאמר משו׳ גרושה גרוש׳ בת כהן מי לא אבלה בתרומ׳ וליטעמך גרושה בת לוי מי לא אבלה במעשר אלא כו׳:

רשי בד״ה ואבלו בשעריך כו׳ לא תיבול ואי מהתם כו׳ הו״א: בד״ה הכי גרסינן כו׳ בבית הגרנות תניא כו׳ במעשר וליטעמך כו׳ נמי תניא כו׳ לזרה גרושה כו׳ מעשר וליטעמך כו׳ הו״א:

תוספו׳ דבור המתחיל אי מה נמחק אי:

עב רשי בד״ה לכהן ולא כו׳ לוי קאמרינן הכ״ר: בד״ה עקיבא כו׳ דכלבא שבוע הוי כו׳ כצ״ל: בד״ה מפני מה כו׳ עלה מהא דרבי עקיבה כו׳ כצ״ל: בד״ה אלא רבי עקיבא כו׳ אהדרי כו׳ למאן דאמר כו׳ כתיב מיזרבי עקיבא כו׳ כצ״ל והו״א: בד״ה ניסת ללוי אחר שילדה מכהן הכ״ר ואחר כך מתחיל הדבור תאכל במעשר ולא בתרומה דהדר הויא זרה כצ״ל: בד״ה ולה הימנו כו׳ לא הדרה בת ישראל האוכלת בשביל בנה כהן נמי כי איית כו׳ כצ״ל:

תוספו׳ בד״ה מפני מה כו׳ מלחלוק במעשר בבית חלוקה נמחק וצריך להיות לביזת הגרנות לחלוק במעשר ונ״ב פא: בד״ה מר סבר כו׳ ונראה דלרבי עקיבא כו׳ כצ״ל: באר ואת הלוי להיות מפריש עליהן וכן ההיקש בגמר׳ ישראל שאמר לבן לוי כו׳ ובהזרוע ובפאה דכתובת כו׳ כצ״ל לחת כו׳ לכהני כו׳ כצ״ל:

דף פו עא גמר׳ ברייש עמוד נמחק מתני׳ כו׳ כוליה ובת קרא יתירא הוא קמיה דרב אשי אמר מהיכא כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה בת כהן כו׳ דפסיל לה מדקאמר כו׳ לא אבלה כצ״ל והכ״ר: ואחר כך מתחיל הדבור מת בנה מכהן לא תאכל בתרומה דפסיל לה לוי כצ״ל: בד״ה דהדרה אבלה כו׳ האוכלת בשביל בנה כו׳ כצ״ל והו״א: בד״ה כרבי עקיבא כו׳ אני דגדש הכ״ר: ואחר כך מתחיל הדבור כוליה ובת קרא כו׳: בד״ה בשהיא חוזרת כו׳ לתרומה כו׳ אבל אוכלת כו׳ כדאמרינן לקמן הכ״ר והו״א: בד״ה במורם מן כו׳ נפקא דאם כן כו׳ הו״א: בד״ה בשהיא חוזרת כו׳ לחזה ושוק דגבי בת כהן כו׳ כצ״ל: בד״ה והלא דין כו׳ ניסת לאחד וילדה כו׳ כצ״ל: בד״ה לעניין יבום שהרי עשרה כו׳ כצ״ל: בד״ה לענין תרומה שלא עשרה מתים כחיים בת כהן כו׳ כצ״ל והו״א:

תוספ׳ בד״ה ואימ׳ פרט כו׳ לחופה ונבעלה דאי כו׳ דאכתי לא נישאת כצ״ל:
עב גמרא תלמוד דרכיה דרכי נועם נ״ב מדברי התוס׳ יראה לפרש דדברי התורה יהיו הכל בנועם ומזג השוה לא שיהא העניין מעוקם שאחת תהא שרויה בשמחה והשנייה בצער עיין בתוספ׳ דריש פרק קמא בד״ה ואחות אשה ואף פירוש רש״י נוטה לזה שהרי פירש וזו שהיה להם כו׳ כלומר שזו תשתנה משאר נשים החולצות ודוק:

הדרן עלך יש מותרת פרק תשיעי

האשה רבה פרק עשירי

גמרא ואין לה כתובה ולא פירות כו׳ ולא על זה ואם נטלה כו׳ הורוה בד׳ לינשא כו׳ מפי עבד ומפי שפחה כו׳ וכי לא קא מכחיש כו׳ כצ״ל:
רשי בד״ה תצא מזה ומזה כו׳ דהך לאו אנוס היא כו׳ נ״ב פירש אנוס ממש אבל רצון גם כן לא הוי אלא מדרבנן הוא דאסרי לה וכן מוכח בפירקין: בד״ה וצריכה גט כו׳ כדמפרש בגמרא כצ״ל: בד״ה והולד ממזר כו׳ דוי ממזר מדרבנן כצ״ל והס״ר: בד״ה מן המעשר קנסה וכן תרומה דרבנן בצ״ל והס״ר: חולצין אחיו כו׳ לייבם ואחיו כו׳ גבי גט הוא והס״ר: בד״ה ניסת שלא כו׳ דאנוסה היא ופטורה מן הקרבן דיחיד שעשה בהוראת בית דין פטור כצ״ל והס״ד: ואחר כך מתחיל הדבור שלא על פי בית דין אלא בעדים חייבת קרבן דשוגגת היא ואין זה אונס להפטר מן הקרבן דאיבעי לה לאמתוני והס״ר: בד״ה אינימא כו׳ אכלת חלב הס״ר: בד״ה וכי לא כו׳ אפומיה ומתאכלא כו׳ היכי מיתאכלי כו׳ כצ״ל: בד״ה ומה אם כו׳ דרישא ער אחד והוא אומר לא אכלתי כו׳ כצ״ל והוא:
רף פח עא גמר בריש עמוד מה אם ירצה לומר מזיד הייתי רישא כל זה נמחק: שם משום דאישתק ושתיקה כהודאה כו׳ כצ״ל:
רשי בד״ה מאי טעמא כו׳ אינימא כו׳ הס״ד: בד״ה ואי קסבר כו׳ לשון נדר הוא כצ״ל: בד״ה הקלת כו׳ תתקלקל ולא מינסבא כו׳ הוא:
תוספ׳ בד״ה ומה אם ירצה כו׳ ומשמע ליה דאפילו כו׳ נ״ב גל כמו ועוד ודוק: באו״ר ובמה שאומר לא אכלתי כו׳ כצ״ל: באו״ר לא שוגג ולא מזיד כו׳ נ״ב פירוש דלמאן דאמר מתרץ דבוריה הבא לא מתרץ ולא מהימן כו׳ ומדלא קאמר הכי אם כן שמע מינה דמהימן וקל ואמאי מספקא ליה: בד״ה דשתיקה כהודא כו׳ מאחר שהוא שותק נ״ב פירש לפי שלא מצינו בפר׳ האומר בהדיא דשתיקה

דשתיקה כהוראה דמיא על כן אמר כמו שפיר׳ רבינו תם דשותק דהתם דינאמן נמי משום דשתיקה כהוראה דמי ובע״כ אינה הוראה ממש כמו שהוכחנו אף הכא אינה הוראה ממש: באר כרמסיק הכא נ״ב ואיירי דוקא בכהאי גונא שאמר ליה נשמאו טהרותיך בפניך או ידעת דאיכא רגלים לדבר כו׳ עיין שם נ״ל: בד״ה מתוך חומר בו׳ דדיקא ומינסבא ונאמן עד כו׳ בצל:

עב גמרא ועשו שתי נשי׳ כו׳ נ״ב האי ועשו אינן דברי רבי נחמיה כלל אלא תלמוד׳ הו׳ דמפרש דבריו ומשום הכי קאמר אחר כך ותריץ לרבי נחמיה הכי כו׳ כן פירש רש״י בפרק מי שקינא:

רשי בד״ה ברי לי כו׳ שלבו נוקפו חסר ואחר כך מתחיל הדבור כשבאו עדים כו׳ בד״ה ואיכא דאמרי כו׳ התם הוא דדייקאי׳ אבל כו׳ בצל: בד״ה אלא לאו כו׳ ולא רצה להוציא כו׳ נ״ב פירוש העד שהוא כהן: בד״ה ואיבעית אימ׳ כו׳ וכגון שבאו עדים כו׳ בצל: בד״ה הרי כאן כו׳ בעלה ובערות הדא: בד״ה ואין דבריו כו׳ לא מת במקום שנייה חסר והדא: בד״ה הכא דכי מכחשה לא נפקא בפסולים כו׳ הדא: בד״ה ועשה שתי נשים כו׳ לא בא הבעל ועד א׳כו׳ לא מכחשה להו נפקא כו׳ מחזקת אבל היפא כו׳ בצל והדא: בד״ה פלגא ופלגא כו׳ כעד אחד חסר:

תוספו׳ בד״ה אי הכי כו׳ דאיכא למימר דבגט איירי כו׳ נ״ב ויש לתמוה אכ איך מותרת לחזור לראשון והלא מחזיר גרושתו משנשאת ואכ הוה ליה לאקשויי מרישא ובצל דסבר המקשן נהי דבעי גיטא לחומר׳מכח שמא יאמרו מם היכא שמותר׳ לחזור לראשון חזר הראשון ולוקחה בלא גט ואומר לאו פל כמינכם לאסור עלי אשתי משום שלא יאמרו בשלמא אם אינה רוצה להחזיר׳או שמת אסורה לעולם עד שתחגרש ומשני ומשום הכי פריך מסיפא דמשמע דליכא שום צד דדרא דגיטא בין לו בין לאחר דאי הוי שייך בה גיטא אם כן אם היה נותן השני גט הוה פסולה מן הכהונה משום ריח הגט וכדמשני ליה לעולם בעי גיטא משמע נמי דבכל ענין בעי גיטא בין להנשא לעלמא בין להנשא לראשון על כן פריך שפיר ולי נראה לפרש הא דלא פריך מרישא משום כל היכא דנשאת בעדים קלא אית להו ויודעין הכל שעל פי עדותן של אלו שאמרו מת בעלה היא נשאת ואם כן ידוע שקידושי טעות הן מה שאין כן בהחרת בית דין דלא ידעינן באיזה ענין התירו אותה אם בערות מיתה או בגירושין ודוק:

דף פט עא גמר מאי שנא מהא דתנן כו׳ בצל:

רשי בד״ה סיפא לגבי כו׳ בעיא גט ודקשיא לך כו׳ הדא: בד״ה קנסוהו רבנן ולא תלינן לקולא נ״ב פירוש שיאמרו קידושי טעות הוו אלא יאמרו שמא גירש זה בו׳: בד״ה בתרי מאני בו׳ רבו בעציץ נקוב כו׳ נ״ב לאו דוקא שניהן בארץ

ודוק: באר שהורה לכהן הס"ד: בד"ה אבל כו' מדליקה מיד כצ"ל והס"ד:

תוספו' בד"ה אמרי כו' ראין חנאי בנישואין כו' כצ"ל: בד"ה מאי טעמא כו' כדי שתהא קלה בעיניו כו' אמרו חכמים שלא יפר כו' כצ"ל:

עב גמרא בריש עמוד מאי שנא מהא דתנן כו' כצ"ל וכן ברש"י: משתעמוד בקומה ד"ה ותכנסה לחופה כו' נ"ב יש מפרשים לפירוש רש"י דחלי הכל במיאון אבל כן לבית שמאי דסברי בפרק בית שמאי דהנשואות אינן ממאנות כלל אבל כן בנכנסה לחופה לחוד סגי שהרי אינה יכולה למאן כלל וצריך לומר דלדברי בית הלל קאמרי ולא סבירא ליה וכן משמע קצת לישנא דתלמודא דקאמר והכי קאמרי בית שמאי לבית הלל כו' דהייגו לדבריהם ודוק: שם מהניא לה חופה ואי לא לא מהניא לה חופה כו' כצ"ל: שם קורא ואחרים עונין כו' נ"ב פירוש אם היה המת חי והיה קורא ואחרים מן העיר היו עונין לו כלומר יורשיו וקרוביו אבל הרן פירש בשם הירושלמי דקאי על כהן שבא ליטמא לו כו' וכן משמע בסמ"ג עיין שם:

רשי' בד"ה שאני הכא כו' ורבנן הוא דגזרי למתיב לכהן כו' כצ"ל: בד"ה ולא תשאו כו' חטא ואם אינו כו' הד"א:

תוספו' בד"ה משתגדיל כו' וכשבועל בגדלות כו' שהקידושין בגדלות וארוסה כו' כצ"ל: בד"ה כיון דלא כו' ראם כן כהן גדול ונזיר כו' למאן דאמר ירושה דבעל כו' כצ"ל:

דף צ עא גמרא קמיתעקרא אכילת בשר כו' כצ"ל:

רשי' בד"ה במויד כו' דקנסינן ליה הס"ד: בד"ה כל דהו כו' אילעי לעיל הס"ד: בד"ה ואמור רבנן כו' קמותיב הס"ד: בד"ה קנסו שוגג כו' לשלומי טהורים כו' מהדר תשלומין כצ"ל והס"ד:

תוספו' בד"ה כיון דלא כו' ומדאמרינן לקמן נמי כו' נ"ב פירוש לפי מה שחילקנו אם כן גבי אלמנה גרושה אף על גב דמדאורייתא אינו מטמא לה מכל מקום יורש אותה כשאר אשה ואין חילוק ביניהן אלא לעניין טומאה גם לעניין הפרת נדרים כו' אין חילוק כו' ודוק: בד"ה ואוכלת בגינו כו' אף על פי שעדיין לא בעל הס"ד ואחר כך מתחיל הדבור דבור חדש אכל תרומה כו': בד"ה אכל תרומה כו' ואפילו אכל תרומה משל עצמו כו' נ"ב פירוש תרומה טמאה אבל עיקר נראה בעיני דאור שאכל תרומה שלו קאי ואיירי בישראל שירש מאביו אמו כהן ומכל מקום מפריש תחתיה כו' להיות קדש ומוכרה לכהן אחר וקל: באד וכן משמע כו' נ"ב פירוש שאין לומר בתירוץ הראשון משום דגלי לן קרא ויסף חמישיתו עליו דאינו פטור בדרבה מיניה שמא דוקא בתרומה שהיא במיתה אבל חמץ בפסח שנוסף עליו איסור כרת דחמיר מי גלי לן קרא אלא בודאי בתירוץ השני ודוק: באד חמץ בפסח במויד פטור

כו'

כו׳ כצ״ל: ב״אד דאם אכל תרומה במזיד כו׳ נ״ב פירוש בלא איסור חמץ דלא
תימא דוקא באיסור כרת אמרינן היכא דאיכא מזיד הוא דפטר דקים ליה
בדרבה מיניה לרבי נחוניא אבל בתרומה לחוד אימא מאחר דגלי לן קרא
ויסף חמישיתו עליו הוא הדין אף במזיד יהא בו תשלומין אף על פי שאין בו
חומש דלעניין קים ליה בדרבה מיניה שוין מזיד ושוגג ומשום הכי קאמר
ואפשר דבמזיד כו׳ ומכל מקום אין לפרש דקצת מספקא ליה באכל תרומה
במזיד דהא פליגי ביה להדיא בפרק אלו נערות אביי ורבא דלאביי דמדמה
מיתה לכרת אליבא דר׳ נחוניא פטור כו׳ אלא הכי קאמ׳ ואפשר שבזה הטעם שפי׳
שהוא משום כפרה מתישבת נמי שפיר מה שיפטור המזיד בתרומ׳ משום דלא
שייך כפרה גביה כו׳ אבל מכל מקום אין זו ראיה ברורה דשמא משום הכי
במזיד פטור משום דלא גלי קרא אלא בשוגג וקל: ב״אד לרבי נחוניא בן
הקנה משום דבמזיד כו׳ כצ״ל: ב״אד כדתנן במסכת תרומה אי נמי כו׳ נ״ב
האי אי נמי לא קאי אאפשר דלעיל מיניה דאין ספיקא בזה דהא מסקינן להדיא
בפרק אלו נערות דלכולי עלמא מיחייב רבי נחוניא בתרומה משום האי טעמא
דמדאגביה קנייה ולא אשכחן לפטור אליביה אלא תחב לו בבית הבליעה אלא
הכי קאמר אי נמי האי ברייתא דאכל תרומה טמאה משום האי טעמא מיחייב
משום דאגבהה קנייה כך נראה לי דהאי אי נמי אדלעיל קאי ודוק: ב״דה
חסורי כו׳ אי לפי דמים משלם כו׳ נ״ב פירוש דיש פלוגתא בפרק כל שעה אי
לפי דמים משלם או לפי מידה וקל: ב״דה והא הכא כו׳ דחדא מתניתי ן
איירי מדאורייתא כו׳ כצ״ל: ב״אד מדאורייתא ליכא לפלוגי כו׳ נ״ב פירוש
מסתמא דמדאורייתא נמי איירי הא דקאמר הציץ מרצה ואם כן בדאורייתא
אין חילוק בין טומאה לזריקה ובשניהם הציץ מרצה וקל ודוקא בהא דאיירי
אף מדרבנן יש לחלק כו׳: ב״דה ועל הבשר כו׳ כי טהור למיקבע בפיגול כו׳
כדמוכח התם כצ״ל והס״ד. ואחר כך מתחיל הדבור חדש בין ביחיד כו׳
טומאה דחויה בצבור כו׳ כצ״ל:

מכין ועונשין שלא מן התורה כו׳ סייג לתורה ומעשה באדם כו׳ באדם אחד
שהטיח כו׳ איבה ואיבה ובמעשה ידיה כו׳ כצ״ל:

ב״דה אמר ליה רב חסדא כו׳ מבטלין ליה מפסח הזאה שבות כו׳ ואינו דוחה
שבת כצ״ל והס״ד. ואחר כך מילה בזמנו גם כן סוף דבור: דבור המתחיל
בכבשים צ״ל וכבשים כו׳ מרבותיי ומכל מקום כך נראה כו׳ כצ״ל: דבור
המתחיל ההיא מדאורייתא צ״ל הכא מדאורייתא כו׳: ב״דה קדיש כו׳ דבועל
ארוסה בסקילה כו׳ כצ״ל:

ב״דה כולהו נמי כו׳ מוכיחות נמי דקיימא לן כו׳ כצ״ל: ב״דה וליגמר כו׳

אברהם

אברהם היכי שמע ליה יצחק בחר המוריה כו׳ אליה בהר הכרמל היכי סמכי
עליה ועברי שחוטי כו׳ כצ״ל: ב״ה טעמא מאי כו׳ מזוני עיקר כו׳ נ״ב פירוש
תחלת התקנה לטובתה נתקנה ולא שתקנו תחת מעשה ידיה:
דק צא ע״א גמר ומיפק קאי ורבי יוסי כו׳ דמדידיה לדידה לא קניס כו׳ אבל הני דמחיים כו׳ וחוץ
מאשת איש שניסת כו׳ כשגגת איש ואשה ואידי ואידי כו׳ ערים כשלא בכוונת
כו׳ כצ״ל:
דשי ב״ה הני דיתבא כו׳ שקל כתובה הס״ד: ב״ה נישאת שלא כו׳ קאמר לה
הס״ד. ואחר כך בקמייתא ביאתה כו׳ הל״א: בעד אחד הס״ד: דבור
המתחיל בזרון צ״ל כזרון כו׳ כהבא זרון כו׳ כצ״ל: דבור המתחיל בשגגת
צ״ל כשגגת: דבור המתחיל שלא בכוונה צ״ל כשלא בכוונה: ב״ה לעניו
איסור כו׳ מעיקרא כזרון איש כו׳ בעיא גיטא כצ״ל והס״ד והל״א:
תוספו׳ ב״ה אמר רב ששת כו׳ אף על פי שמותרת לאוכלו הס״ד ואחר כך מ״ה חדש
כל שכן מציאת כו׳: ב״ה הני דמחיים כו׳ כיון דלא קנס כו׳ נ״ב פירוש כל
היכא דלא קנסינן תלינן לחלק שיאמרו קדשי טעות הוו וקל:
עב גמרא לבנין הבית כו׳ נ״ב פירש ולא כתב לשם מלכות: שם נ״ל הני מתניי״א
אמר ליה ולאו שנינהו אמר ליה ואשינויי ליקו וליסמוך אמר רב אשי כו׳ כצ״ל
ונמחק ופסק ונ״ב בכל הספרים אינו וכן בר״ף ולאש:
דשי ב״ה הך קמייתא כו׳ איש כו׳ רבנן היא כו׳ תרוייהו חוץ כו׳ בעדים ושניסת כו׳
אלמא מילתא היא כו׳ כצ״ל והל״א: ב״ה כתב לשם כו׳ למלכי ישראל או
לשם מלך גוי של אותו מלכות וכתב לשם מלכות אהרת כו׳ מלכי רומי וחנא
כו׳ כצ״ל והל״א: ב״ה והלכה צרת כו׳ מכרתה ואחר כך כו׳ אילונית ואין כו׳
כצ״ל והל״א: ב״ה תצא צרת כו׳ כריתות כאשת איש ממש הל״א: ב״ה
סבר כו׳ שנשאת בעדים הסר: ב״ה אמר ולא כו׳ הוה ליה למיעבד ונמנע
ולא עבד עובדא והל״א: ב״ה ולקלא לא חיישינן אם ניסת כו׳ הל״א:
תוספו׳ ב״ה רבינא אמר כו׳ איש באשה וליכא למימר כו׳ כצ״ל: ב״ה היה במזרח
כו׳ דעכשיו נוהגין לכתחילה שהסופר כו׳ היה במזרח סופר לאו דוקא כו׳
כשהעדי׳ והסופר היו באותה העיר כו׳ כצ״ל: באד ואם תאמר מצא באשפה כו׳
נ״ב דפסק כן ר״ב נחמן בפרק כל הגט ותימ׳ גדולה הלא לשם אירי שהעדים
רשי חותמים במקומו ובעתו ולא מצא אלא גט שכתוב בלא עדים ואם כן מה יש
לנו לחוש בסופר לחוד כמו שפירש לעיל ובודאי האי ואם תאמר לא קאי על
האי ושמא יש לומר דלעיל מיניה אלא אפשט׳ דתלמוד׳ קאי דקפדינן אף אסופר
רשי וכן כתבו התוספות בפרק הזורק כפשוטו דאף אסופר קפדינן יפה עושים מר
שנוהגים שהסופר כותב כתובה כו׳ ול״ק: ב״ה ת״ש בנסה כו׳ משניו

בסדר

כסדר המשנה בו׳ כצ״ל:

קף צב ע״א גמר אמר זעירא ליתא למתניתא מדתני בי מדרש כו׳ אין זו הוראה אלא שעות ורב נחמן כו׳ מאי טעמא דאמרה אתון הוא דשויתוני פנויה כו׳ אמרו לה קיים היה כו׳ אמרו לה מת בעלך כו׳ וכן אחר כך כצ״ל:

ישי בד״ה כל קלא כו׳ או זונה וכו׳ הסד: בד״ה ופשוט מן הקרבן כו׳ עד דבור המתחיל הורוה נמחק ונ״ב כבר פי׳ לעיל במשנה: בד״ה הורוה ב״ר כו׳ העלם דבר הסר: ואחר כך אלא שעות כסבורין כו׳ והכל רואין אלא אעד סמיך כצ״ל והד״א: בד״ה תרץ כו׳ דשעו בהוראתן דהא לא דייק ואינסיבה כצ״ל: בד״ה וכי הדר כו׳ משגיחינן בהו הסר: בד״ה יקוב הרין כו׳ אחר עומק הדברים כו׳ כצ״ל: בד״ה כל שכן כו׳ דלהכי לא שריוה כצ״ל והסר: בד״ה ואחר כך כו׳ לייבום הסד״: ב״ה וקיים היה כשניסת הס״ד: אחר דבור המתחיל הולך הראשון כו׳ נרשם גמר׳: בד״ה האי תנא כו׳ חייבי לאוין שהולד ממזר כו׳ כצ״ל:

תוספ׳ בד״ה כל קלא כו׳ אתי שפיר ד״ה היא דרובל דלעיל ואמר לי כו׳ כצ״ל וכן בסוף הדבור: בא״ד כרפירשית לעיל נ״ב פ״ב דף כ״ז: בד״ה ואמרו כו׳ ע״י טעות ואפילו מדרבנן כו׳ הכא לפי מאי דמוקי בו׳ בשני עדיה כמו שהיתה כו׳ כצ״ל:

ב גמרא מספקא ליה לשמואל כו׳ כצ״ל: שם ואמד שמואל אם היה כו׳ נמחק ואמר שמואל ונ״ב ספרים אחרים ועיקר: אמר רב אשי השתא דאמר מרימר הילכתא כוותיה דשמואל אם היה כו׳: שם אי לאו דקלסך כו׳ נ״ב יש מקשים וכי שייך לומר התלמיד על הרב כאלה אי לאו דקלסך כו׳ וכי כבר לא ידע ריש לקיש ממעלתו של רבי יוחנן ונראה דלא קשה מידי דהכי קאמר אי לאו דקלסך רבי ינאי שהוא גברא רבא בדין זה שאתה מביא סייעתא ממשנה כו׳ וביושלמי סוף פרק שני דסוטה מביא כל הקילוסים שקילס רבי ינאי את רבי יוחנן בדין זה שפשט לו ממתניתין והתוספות הביאו לשם עיין שם:

שם הוה אמינא לך מתניתין כו׳ כצ״ל:

ישי ב״ה חולץ לה יבם הס״ד: דבור המתחיל בזנות כו׳ צ״ל כזנות: ב״ה אינה מקודשת כו׳ לקמיה נמי כו׳ כצ״ל:

תוספ׳ ב״ה אבל חכמים כו׳ למדינת הים ולהאי לישנא דהזורק כו׳ לקלקולא משמע דלרבנן כו׳ ולאו דמיחלפא ע״כ דהיא סוגיא כו׳ ויש ספרים שכתוב בהם כו׳ כצ״ל: ב״ה אמר רב כו׳ פרישית בסוף החולץ כצ״ל:

קף צג ע״א גמר ופליגי דרב נחמן כו׳ לא מפקינן מיניה רב דאמר רב הונא כו׳ כצ״ל:

ישי ב״ה המוכר פירות דקל בימות הגשמים הס״ד: ב״ה משבאו כו׳ אלמא אדם מקנה דבר כו׳ כצ״ל: ב״ה למען תלמד כו׳ לפני ה׳ כצ״ל ודס״ד: ב״ה

כל הימים כו׳ עונג שבת בשביל כו׳ כצ״ל: ב״ה למאי הילכתא כו׳ לאוהורי
הס״ד: ב״ה אי נימא כו׳ מתקנן פשיטא כו׳ הר״א:

תוספו׳ ב״ה ורב נחמן כו׳ מרב נחמן לרבר שלא בא לעולם כדפרי׳ בפ׳ קמא דכתובו׳
ובסוף פרק קמא דגיטין כצ״ל: ב״ה קנויה לך כו׳ בתוך שלשים מקודשת
לשני ואי לא בא אחר וקידשה מהו רב ושמואל כו׳ כצ״ל: באי״ד ולאחר
שלשים דמהני לכולי עלמא כו׳ כצ״ל:

עב גמרא הכי קאמרי לי הנה כו׳ עבר אל אדוניו כו׳ לכשיביאו שליש ויתלשו והביאו
שליש ונתלשו כו׳ ספק ממזר הוא כו׳ מדקתני סיפא הראשון ממזר כו׳ כצ״ל:

רשי ב״ה לא קרא אחרינא כו׳ דשפיר עבדת הס״ד:

תוס פו׳ ב״ה אלא לאו כו׳ להמתין עד השבת כו׳ כצ״ל: ב״ה לאחר שאתגייר כו׳
אם ילדה אשתך נקבה מקודשת לי כו׳ נ״ב פירוש דרבי חנינא מפרש למתניתין
דקתני אם ילדה אשתך נקבה מקודשת לי דאינה מקודשת אייר כשלא היתה
מעוברת אבל מעוברת קנה: באי״ד מקודשת לי אינה מקודשת לדברי הכל
כצ״ל ונ״ב כלומר שאינה מעוברת דאפילו רבי מאיר מודה בה ומשום הכי לא
פליג רבי מאיר בברייתא על דתאי דילדה אשתך כו׳ אלא אאחר שאתגייר
כו׳ וכל שאר ברות דמתניתין חוץ מאותה ברא דילדה וקל: באי״ד בגמרא
בברייתא כו׳ כצ״ל: ב״ה עד אחד כו׳ כולה האי משום כו׳ אמרו לה מת בנך
כו׳ אם היא כאשרת איש ואסור לחזור או לא אבל מן הנשואין לכולי עלמא
מותרת לו לחזור ויש לומר כו׳ כצ״ל:

דף צד ע״א גמר חייש אקלקולא ודייקא קא משמע לן רבא אמר כו׳ ריח הגט דפוסל בבהונת
כו׳ כצ״ל:

רשי ב״ה שאכנס לביתה ואי נסבא לבעלה הס״ד ונמחק כו׳: ב״ה סיפא דקתני
כו׳ הא עד כו׳ הר״א: ב״ה אלא לא תידוק כו׳ דרבי עקיבא איצטריך כו׳ כצ״ל
והר״א: ב״ה ואית דגרסי כו׳ דמתניתין בה הילכך כו׳ היא גופא מקלקלא
כו׳ כצ״ל:

תוספו׳ ב״ה כי תיבעי כו׳ עד אחד כי תיבעי כו׳ ליה לא שבקיה מלמירק כו׳ כשאוהבת
אותו דכשאוהבת אותו כו׳ משום דאית לה מיגו כו׳ ליה מיגו דסבר אי
אסהידנא כו׳ כצ״ל והר״א: ב״ה וליטעמיך כו׳ שישא אחותה התם לא כו׳
קאתי האי עד כו׳ כצ״ל:

עב גמרא אלא נשואין מי איכא למימר כו׳ כצ״ל:

רשי ב״ה דאמרי אינשי כו׳ בלא גט וכן אחות אשה כו׳ כצ״ל: ב״ה ואמר אביי
כו׳ ישרפו ורבי ישמעאל כו׳ הנשרפין ורבא כו׳ המותו הניחא כו׳ הר״א: ב״ה
אלא לרבא לתנייה ומשנינן כו׳ הר״א:

ואף

תוספו׳ ב״ה ואף על גב כו׳ משום דאחות אשתו פנויה לא היה כו׳ דאיירי בנשואה מדקאמר עלה כו׳ דרבן פליגי על רבי שמעון בניסת כו׳ כצ״ל: ב״ה לימא מתניתין כו׳ דלא כרבי עקיבא אבל אי הוה כו׳ אין שכיבת אחותה אוסרתה כצ״ל: ב״ה רבי עקיבא כו׳ לא בעי למינקט כו׳ ב״ב פירוש כגון שהעידו שזו אינה אשת אביו והוא לקחה בטעות וגם כן צריך גט שיאמרו קרושין על ידי תנאי היה לאביו בה ומשני לא שכיחא מאחר שאסורי לאחר מיתה ולא שכיחא בנסבי להו כו׳ ודוק: ב״ה ולאו איתמר כו׳ לא מיתוקמא אלא כרבי אמאי אבל לרבי יצחק נפחא לא אתיא תנא קמא כרבי עקיבא כו׳ כצ״ל: ב״ה אלא נישואין כו׳ ואית ליה אין תנאי כו׳ כצ״ל: ב״ה אי רבי עקיבא כו׳ דלדבריהם קאמר כו׳ כצ״ל: ב״ה מאיסורא מי כו׳ מלאו וכרת לא מיעטיה אלא משריפה נ״ב ואין הלשון משמע כן בפרק הנשרפין דאמר לשם לרבי עקיבא חמותה כו׳ איסורא בעלמא ואם היה בה לאו לא מיקרי איסורא בעלמא אלא נראה כמו שפירש שם רש״י דאיסורא דאורייתא מארור שוכב עם חותנתו וכן כתב הסמ״ג ו״ל:

רף צה עא גמר שפוסל את אשתו כו׳ שלא פוסל את אשתו שבית שמאי אומ׳ פוסל ובית הלל אומרים לא פוסל כו׳ האנשים שבעולם והיא כו׳ ההוא דעבד איסורא כו׳ כצ״ל:

רשי ב״ה מקום שבא כו׳ כל ימיה הס״ד: ב״ה בבא כו׳ שפוסל את אשתו כו׳ כצ״ל: ב״ה שבית שמאי אומרים פוסל מקל וחומר כו׳ כצ״ל: ב״ה אמר רבי יוסי כו׳ שלא פסל ודורשין אותה שבית שמאי כו׳ כדלקמן כצ״ל והס״ד: ב״ה לפי שבתחילה כו׳ רבי יוסי כו׳ הא: ב״ה שבתחילה עד שלא קדש אשתו הס״ד: ב״ה שגג באסור לו באחותה הס״ד: ב״ה וזה הדין כו׳ שלא פוסל כצ״ל: ב״ה מאי טעמא כו׳ פוסל את אשתו כצ״ל: ב״ה בא עליה כו׳ על זה הראשון שהחזירה כצ״ל: ב״ה מהו למחזיר כו׳ גופה ואיסר כו׳ הא: ב״ה אלימא כו׳ זה וכדרב המנונא הא: ב״ה אלא יבמה כו׳ עליו והיכי דמי כו׳ קל הוא ואפילו הכי כו׳ כצ״ל והא: ב״ה והאי מאי איסור קל הוי בא כו׳ כצ״ל:

תוספו׳ ב״ה זה הדין כו׳ לו לחלק על רבי יהודא כו׳ כצ״ל: ב״ה אילימא כו׳ אינו משקה קתני במתניתין כו׳ כצ״ל:

עב גמרא כי אתא רבין אמר רבי יוחנן בן דאויל אשתו וגיסו למדינת הים כו׳ כצ״ל: שם הא דנסיב אשת גיסו והא דנסיב ארוסת גיסו כל זה נמחק: שם ואמר רב חונא כגון שקדש כו׳ כצ״ל: שם אדרבי יצחק נפחא קאמר דילמא אדר׳ אמי קאמר ואי נמי אדרבי יצחק נפחא כו׳ כצ״ל:

רשי ב״ה אלא אמר רבא אשת איש והיינו איסור כו׳ כצ״ל: ב״ה אמר רבי אמי

כו׳תצא והיא מותר׳ כו׳לו לא שנא כו׳לבעלה לא שנא׳כו׳כצ״ל והד״א: ב״ה לעולם אסיפא כו׳איכא חרא כו׳הים וקאמר ליה כו׳אטעינהו אינו פוסל כו׳ עצמו אבל כו׳נשואין גמורים ואמרי גרשה כו׳על ידי עצמו ולתנא קמא כו׳ בעד אחר אסורה להזור כו׳כצ״ל והד״א: ב״ה הכי גרסינן כו׳וגיסו והכי גרסינן אשתו כו׳כצ״ל והד״א: ב״ה הלכה כרבי יוסי כו׳בעד אחר משום שמא יאמרו כו׳כצ״ל: ב״ה ושמואל אמר כו׳סהדי אלמא כו׳הד״א: ב״ה דילמא אדרבי אמי כו׳אשתו הא מיתסרא כו׳כצ״ל:

תוספו׳ ב״ה וקאמר תנא קמא כו׳דלתנא קמא אשת גיסו אסירא דילמא לתנא קמא אף בארוסתו כו׳כצ״ל: ב״אד דלא בעיא גט נ״ב פירוש דהתוספות סוברים דתנא קמא דרבי יוסי סובר להך שנויי דרבי יצחק נפחא דאין תנאי כלל לא בנשואין ולא בקדושין ולא בעיא גט אלא באשת איש כתנא קמא דברייתא וכן פירשתי לעיל בהפוך הדף: ב״ה ולאו איתמר עלה ודוק: ב״אד ואמר ר״י דמראיירי תנא קמא כו׳כצ״ל:

דף צו עא גמר׳ ברישׁ עמוד דילמא אאינו פוסל כו׳בראשונה ובשלישי כו׳כצ״ל: שם ופוטרות צרותיהן כו׳נ״ב לפי פירוש התוספות דפרק הבא על יבמתו דף נ״ך מכי פירושו פוטרות צרותיהן אם יש לו עוד אשה אחרת שאינה מן האחות דלא תימא שיחלוץ הצרות או ייבם אבל לא לאחת מן האחות דשמא יחלוץ כו׳לשניה או לרביעית וקל״: שם אבל ביאה אפילו בסוף כו׳כצ״ל:

רשי׳ ב״ה אמרו לו כו׳ מאמה וחזרו כו׳היא חזרו כו׳השלישית ואחר כך כו׳היא וכן הד״א: ב״ה לבסוף כו׳בן תשע ובעל מאמר כצ״ל: ב״ה חסורי כו׳ פסל על ידי אחי כו׳כצ״ל: ב״ה עשו חליצתה כו׳חליצה בן חליצת כו׳הד״א: ב״ה אית לה גט הס״ד: ב״ה וזוטר כו׳לא תני בגיטו כצ״ל:

תוספו׳ ב״ה רבי מאיר כו׳בגט כגדול אלא במתניתין כו׳כצ״ל:

עב גמרא פוסל על ידו כו׳לא פוסל בן ט׳כו׳פוסל על ידי עצמו כו׳והאי תנא דהכא כו׳ והאי דקאמר בקטן כו׳אלא אימא שנקרע ספר תורה כו׳אי אתם יודעים לפייס כבן אידי חבירנו כו׳כצ״ל:

רשי׳ דבור והמתחיל פסל על ידו צ״ל פוסל על ידו כו׳קם ביתה עליה בניון שלא כו׳ כצ״ל: ב״ה פסלה כו׳ורבי שמעון אומר לא פוסל כו׳כצ״ל: ב״ה מתני׳ כו׳רחשיב בשאה זו כמאמר וקתני דמהני מאמר אחר מאמר בין ביבם כו׳ דכתב רחמנא ורבנן הוא דאמור כו׳כצ״ל והד״א: ב״ה בן תשע כו׳שבמאמר זה כו׳נ״ב פירוש ביאת קטן שהוא כמאמר דגדול: דבור המתחיל אם לא ידע כו׳ודבור המתחיל וחולץ כו׳ודבור המתחיל אחד בן ט׳כו׳צריכים להיות קודם דבור המתחיל לא תימא כו׳: ב״ה אם לא ידע כו׳נפילה ראשונה הס״ד:

הס"ד: ב"ה רבי שמעון אומר כו' דלית ליה זיקת שני יבמין כו' ב' פירוש
לא משכחת אליביה משום דמספקא ליה אי קני לגמרי או לא קני כלל ומ"ה
שאמר ובהא נמי פליג כו' כלומר ואף במאמר של גדול כו' נמי פליג ודוק:
ב"ה לא תימא כו' ואמרינן בגמרא אי זיקת ב' יבמין כו' כצ"ל: ב"ה ובן אמר
רבי יוחנן עשו ועשו הס"ד: ב"ה כגון נגר צ"ל בנגר ונמחק כגון: ב"ה
חברותא נמי את תלמידי אתם עושים חבירי כו' שהיו חברים כצ"ל והס"ד:
ב"ה וכן עשה כו' עליו המקרא כו' כצ"ל:

דף צז עא גמר' והיא האילונית לא חולצ"ת כו' אמר רבא דייקא כו' אי כחוש אמר להו כו'
וזימנן דנתרי כו' כצ"ל:

רשי' ב"ה כומר כו' דתמיד נשחט הס"ד: ב"ה עד כמה נידון כקטן הס"ד:
ב"ה כי אתו לקמיה דרבא בן עשרים כו' למבדק אי משום קטנות"ת כו' כצ"ל
והד"א ונ"ב רבים טועים בדעת רש"י ומפרשים שבעו למבדק אי הוי קטן או
סריס וטעות בידם דלא שייך בריקה"א בשערות ואם כן אי הוה ליה שערות
יצא מכלל קטנות ואף מכלל סריס אפילו הוי ליה סימני שערות כדלעיל יביאו
ראייה שהוא הסריס וקל וגם מניין לרש"י לפרש כן דבעל כרחך בבדיקו"ת
שערו"ת איירי אלא הף שבעו למבדיקה"ת אם ימצא לו שערות קטנו"ת
בבדיקה ועל זה פירש"י דאיירי בין לעניין קטנות בין לעניין סריסות ושפיר
שייך בהו בדיקה אי להוי ליה שערות יצא מכלל קטנו' וגם מכלל סריסות ועל
זה השיב רבא שלא יבדקו עתה דשמא הוה ליה שערות ונתרי כו' ודוק:

הדרן עלך האשה רבה פרק עשירי

נושאין על האנוסה פרק יא

גמרא תני נושאין לכתחילה כו' בשלשה לאוין ואי בעית אימא כו' כצ"ל:
רשי' ב"ה נושאין על כו' ואמה הס"ד: ב"ה בבולן נאמר שכיבה בכל ערוית כו'
כצ"ל: ב"ה וכאן באשתו ואמה ובקרובות כו' כצ"ל: ב"ה נאמרה קיחה
כו' לא תקח הס"ד:

תוספו' ב"ה הראוי לקיחה כו' שרצה לומר קיחה אלא שכיבה כו' כצ"ל:
עב רשו ב"ה דלאי דדלו דוולא כו' כצ"ל: ב"ה בייא מאח כו' וכן בעלי והוא בעלה
דאם כו' כצ"ל: ב"ה וחזר הזקן אביו של זה כו' הוא ובעלה כו' עליה"ת וכן
בעלה כו' בנים לאחיה כו' אחיה מאביו ובני ברתיה כצ"ל והס"ד והל"א: ב"ה
והוליד ממנה בן כו' אחד אנא כו' אחד ואנא כו' הל"א: ב"ה וקאמר ליה כו'

אחיות אנא כו׳ אחים אנא כו׳ הד״א: בד״ה אי אמרת כו׳ ואי בעי ליבומי כו׳
כצ״ל: בד״ה אף על גב כו׳ ולדידהו נמי שריין כו׳ כצ״ל: בד״ה שני אחין
כו׳ ולא מיבמין הס״ד:

תוספו׳ בד״ה אה הוא כו׳ לתשובת המינין ב״ב פירש שאם ישאלום המינים חידוש זו
שתוכל להשיב להם להודיע שהתורה שלנו שלימה בכל החכמות דוגמה לזו
מה שאמרו ר״ל בפרק יש נוחלין אמיה דאברהם אבינו כו׳ ופירש רשב״ם כי
האי גוונא שתוכל להשיב למינים ודוק:

דף צח ע״א גמר בסוף עמוד אחות האב מן האם יוצא מן האב יקיים אחות אם מן האם יוציא
מן האב רבי מאיר כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה הכי גרסינן כו׳ בקדושה נשא כו׳ הויא כישראלת שילדה בן ובת כצ״ל:
והסר והד״א דאחר כך מתחיל הדבור מן האב יקיים שהכל יודעין כו׳:

תוספו׳ בד״ה נשא אחותו כו׳ שייך בהו קורבה ומשני ערוה לכל כו׳ דאם דבסת גיורות
כו׳ אי נמי מתחיל הדבור נקט הורתו כו׳ שאז איירי בין נולדה כו׳ כצ״ל:
באד״ר בין נולדה אחריו בקדושה נ״ב פירוש לאפוקי הורתו ולידתו בקדושה לא
פסיקא ליה דלא משכחת הא דאסור מן האם ומן האב יקיים אלא שנולד לפניו
בגיותו אבל לאחריו אז אית ליה אף שאר אב וכאן משמע דלעולם לית לי״ר
שאר אב אם כן לא פסיקא ליה עיין בפ״ר מיתות בד״ה נז בד״ה הורתו כו׳:
באד״ר דהכא בירושלמי ובבראשית רבה כו׳ ומיהו נראה לר״י כו׳ אירושלמי
ובראשית רבה כו׳ דאחלופי ליתי הכא כו׳ כצ״ל: בד״ה אחות האב כו׳ שמא
יאמר ורמוקי התם כו׳ כצ״ל:

עב גמרא אחר מתניתין צ״ל ודוקא מיחלץ כו׳ עד ביבמ׳ לשוק והדר שייך מאי הוא ושלשו
כו׳ מיבם חדא דילמא כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה זמותר באשת כו׳ דלא אתי אלא ע״י קדושין כו׳ כצ״ל: בד״ה כונס אחת
כו׳ אשה ובתה ה״ס ואחר כך לכתחילה לא יכנוס הד״א: בד״ה ואיכא דתני
אסור בחמותה פלוגתייהו כו׳ כצ״ל: בד״ה הוא ושלשה כו׳ והחמישי מיבנ
ממה נפשך כו׳ וכן כולן ארבעה חולצין תחלה כו׳ הארבע׳ דלא כן׳ כצ״ל והד״א
בד״ה הכי גרסינן כו׳ מיבמין מאי קאמר כו׳ הד״א: בד״ה ואחין כו׳ הד׳ ישאנו
כו׳ אלא מן האב אותן שהן אחין כו׳ כצ״ל והד״א:

תוספו׳ בד״ה אשת אביו כו׳ והכי גרסינן נמחק: בד״ה אשה ובתה כו׳ אף לכתחילו
יכנוס כו׳ ולא גזרינן משם אחיו כו׳ כצ״ל:

דף צט ע״א גמר אחי אביו בני הזקנה מיבמין שהוא ספק אשת אחיו ואש׳ בן אחיו מתו הכשרי
כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה שהרר כו׳ חולר ממור הס״ד: בד״ה לבני הבלה כו׳ ורבי הס״ד: בד״ה

אחר

אחד מן כו׳ תחילה ואחר כך מיבמה שני כו׳ כצ״ל:

תוספ׳ בד״ה כתב כו׳ עדיפא דאפילו מטלטלי כו׳ כצ״ל: בד״ה ספקכו׳ להיות ראויה לפרוכן כו׳ כצ״ל:

עב גמרא מן השתא בהמתן כו׳ עד לא כל שכן נ״ב לא גרסינן לתו׳ אלא לרש״י:

רשי בד״ה ואין מוציאין את שלהם מידן דאמר כו׳ דאם כן לא יאכל את בשרו שהמקריב יעכבנו וללשון ראשון כו׳ כצ״ל: בד״ה אם כהן אני כו׳ ואספק עבד קאי כי מתניתין כצ״ל והסר״: בד״ה חוץ לשמא כו׳ לקמיה מפרש הס״ד:

תוספ׳ בד״ה ואין מוציאין כו׳ או יקריבו להם כו׳ כצ״ל: בד״ה וכולן משגרין כו׳ ומכל מקום אין חולקין כו׳ כצ״ל:

דף ק עא גמרא בי דרי דמקרב למתא כו׳ כצ״ל: שם מחרש שוטה וקטן נמחק חרש שוטה וקטן כצ״ל:

רשי בד״ה הכי קאמר אינשי נותנים הדא: דבור המתחיל שרינו צ״ל שדינו: ב״ד לא שיחררו כלומר לא כפינו כו׳ כצ״ל: בד״ה מנחת ישראל כו׳ שמא ישראל הוה ומנחה שלא כו׳ כהן הוא אקרי כאן כו׳ היכי מצי כו׳ כצ״ל: בד״ה ואל המזבח לא יעלו לריח ניחוח בתרי דרחאי דלא תקטירו כתוב ומילתיה דר׳ אלעזר כו׳ כצ״ל: באר תעובר צורתה כו׳ נ״ב פירש לעשות נותר ורינהו בשריפה וקל: ב״ד רבי אלעזר כו׳ כליל תהיה הא כיצד כו׳ ואמרו שירים קרבים כו׳ כצ״ל והדא:

נב רשי ב״ד ועולה במשמרו כו׳ לגבי חברי כצ״ל: ב״ד דוקא כו׳ ולא שלו כצ״ל: ב״ד ראשון כו׳ כהן גדול היכא שמיב׳ אשת אחיו בתוך שלשה כו׳ כצ״ל והדא: ב״ד בשלמא כו׳ מרובות אונן כו׳ הדא: ב״ד בממנת כו׳ הדא: ב״ד ואי זו כו׳ ומתה הסר: ב״ד בקדושי כו׳ להן ועולה כו׳ הדא:

דף קא עא גמר האמר בעינא דניעבד מצוה אלא עלה לא קתני כו׳ כצ״ל:

רשי ב״ד היא מיעוטה כו׳ אשה גמורה הוא דכי לא כו׳ כצ״ל ונ״ב שייך כל הדבור להפוך הדף: ב״ד חייב כו׳ וקסבר התראת כו׳ וממנ עובר כצ״ל והסר: ואחר כך מתחיל הדבור והכא שניהן בבת אחת כו׳: ב״ד האמר בעינא דניעבר כו׳ למיעבד עבודה כצ״ל והסר: ואחר כך אינו חולק גם כן ס״ד: ב״ד כל משמר חלוק לששה בתי כו׳ כצ״ל:

תוספ׳ בד״ה הכא זה כו׳ ולא חש למיתנה כו׳ נ״ב פירש למיתני בלשון לא זו אף דהא בודאי שמעינן דבת אחת עדיף מזה אחר זה מדרבי יהודה דמחייב בבת אחת ופוטר בזה אחר זה ודוק: באר שלא ירבה מן על חבירו כו׳ כצ״ל: ב״ד עולה בעל כרחך כו׳ דילמא בעל כרחם דבני כו׳ כצ״ל:

הדרן עלך נושאין על האנוסה פרק עשירי

פרק

מצות חליצה פרק שנים עשר

גמרא פרט למומין ומדאצטריך כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה באנפלי כו׳ בגד הסד: בד״ה מן הארכובה כו׳ ולמעלה הסד: בד״ה כך בית דין כו׳ יפה רעיתי דאיירי בסנהדרין כו׳ כצ״ל:

תוספות בד״ה ואין בית דין כו׳ עליהם עוד אחד כו׳ דהא איכא במה פלוגתא במתני׳ כו׳ כצ״ל: באד׳ דבכל דוכתין דבעינן כו׳ כ״ב פירש בגון היכא דילפינן מקרא דבעינן שנים אם כן שמע מינה דבעי בית דין דתרי נמי בית דין הוי כדאיר״א בסנהדרין אלא שאינו שקול ודוק: באד׳ ראוי לבית דין אין בית דין שקול כצ״ל: בד״ה מיבעי ליה כו׳ ומקנים אמאי כו׳ כצ״ל:

עב גמר ולא בבית דין של גרים ואידך כו׳ דברי רבי יוסי רבי יהודה בו׳ למה לי חמשה כו׳ אמר ליה סק תא כו׳ ומי מילתא אמר ליה תנינא כו׳ ולא בבית דין של גדים ואנא כו׳ אפומיה ואמר רבא כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה בישראל להקים לאחיו שם בישראל הסד: בד״ה וסתם לן כו׳ בשלשה וסתמא היא כו׳ כצ״ל: בד״ה חליצה תרי כו׳ דסנהדרין הסד ואחר כך מתחיל הדבור דתנן בפרק כיצד מי שאוסר כו׳: בד״ה הואיל כו׳ הדרו בהו הסר: בד״ה לוידוא כו׳ והלכו לישב שם כו׳ כצ״ל:

תוספו׳ בד״ה מונקרא שמו כו׳ ואומר ר״י דהתם כו׳ ומדסמכינן ישראל אצל כו׳ כצ״ל: בד״ה אי הכי כו׳ להדדי שתצא על ידי מעשה כו׳ כצ״ל: בד״ה ואנא גר כו׳ לחליצת גרים אי נמי כשר הוא כו׳ כצ״ל: בד״ה מרענא שמרא כו׳ קרוב ללוה או למלוה כו׳ כצ״ל: באד׳ והא דאמר ליה דבא לרב פפא כו׳ כצ״ל: באד׳ בהדיה מר צריך לומר כו׳ כ״ב ומסיק התם דאי ליכא חד בהדיה דעדות לאו כלום הוא דמשמע אפילו לשבועה לא מזקיק ליה אלא בעל כרחך משום דקרוב היה ומסיק גם כן התם דרבא לא קים ליה׳ ברב פפא להאמינו יותר מלשאר אדם כו׳ וקל: באד׳ ונראה לר״י כו׳ כצ״ל:

תק קב עא גמר׳ אין חולצין בסנדל אין שומעין לו כל זה נמחק שם: דיעבד ומנעל לכתחילה כו׳ כצ״ל: שם והתורה אמרו נעלו ולא מנעלו כל זה נמחק: שם מיתיבי הותרו רצועות כו׳ כצ״ל:

רשי במילתא דרבה גרסינן חולצין כו׳ הר״א: בד״ה וארקתא כו׳ רצועת על אונו כצ״ל: בד״ה שיכצי אשטרל ונוח לתולצו הסד: בד״ה הותרו כו׳ התירתו היא הסר: בד״ה רחים צ״ל רחיס נסמך לשון דיחוס ברייטבורר בלע״ז: בד״ה שרפתהו כו׳ כשהוא כריך כצ״ל:

תוספו׳ בד״ה מרענא כו׳ רמחימן ליה בלא שבועה כו׳ אפילו פרעו בעד אחד כו׳ כצ״ל

בסוף הדבור מידי הכא נ"ב שיכול להשביעו ונאמנות אינו מועיל נגדו וקל:
ב"ד לעניין חליצה כו' ולידתו בקדושה ישראלית מעלייתא היא כצ"ל ונ"ב
אינו פריך על חליצת ישראל דפשיטא הוא דבעינן מקרב אחיך דהיינו שתהא
אמו מישראל ולא סגי בהורתו ולידתו בקדושה כל שכן גבי חליצה דלא גרע
מדיני ממונות ואם כן בישראל למ"ל אי לאו דבא לאשמעינן דבעינן גבי
חליצה אביו ואמו מישראל אלא דפריך דילמא קרא אתא לחליצת גרים דלא
סגי בהורתו ולידתו בקדושה ואם כן מניין דבעינן אביו ואמו מישראל ומשני
דאפילו לחליצת גרים בעינן מקרב אחיך בלא קרא דבישראל ואם כן אתא
קרא דבישראל לאביו ואמו כו' ודוק: באד כיון שהורתן ולידתן בקדושה
הוו נמי ישראל מעלייתא וקרינן בהו עליך ואם כן כו' אמו מישראל דבעינן
מקרב אחיך כו' ולהכי אית לן כו' אלא אותן שאמו מישראל כצ"ל והס"ד ואחר
כך מתחיל הדבור חדש והוא הדין דאפילו לכתחילה ואיידי כו' והר"א: ב"ד ה
ואף על גב כו' בשמאל ושומטות עקב כו' כצ"ל:

ע"ב גמרא אין דחזיוה רבנן כו' כצ"ל: שם בחמשא זוזי כו' נ"ב לשון זוגי וכן בסוף אף
על פי וכן פירש רש"י פרק קמא דשבת דף י"ט: שם מן האחין ואין חוששין
כו' כצ"ל: שם האי קרקא מיקרי נ"ב קורקא היא בעין מנעול והוא עב מעט
מדובק בקולן עם עור אחר עב וכן העושה מנעל כלו של שער הוא עב לפי
שמדבקם יחד וזה אינו קרוי מנעל כלל דשם בפני עצמו יש לו שקורין קורקא
ונעל אמר רחמנא נימוקי יוסף:

ישי ב"ד תדיסיותיו רצועותיו הס"ד: ב"ד והכתיב יחלוץ כו' כח ומשני כו'
הר"א: ב"ד הכי גרסינן כו' הימנה מידי כו' הר"א: ב"ד לא בפרגוד כו'
וחבירו במסכת יומא כו' כצ"ל: ב"ד ולא באנפליא כו' חצרי ומדקתני כו'
כצ"ל והד"א: ב"ד בסמיכת הרגלים כו' ומכניסה לתוכו כצ"ל והס"ד:
ב"ד ומי איכא כו' כי האי גוונא הלא אין דרך כו' כצ"ל: ב"ד מאי מעל כו'
הוה מצי למיכתב מרגלו מאי מעל כו' כצ"ל:

דף קג ע"א גמר אלא אמר רבא מדרישא רבי מאיר כו' כצ"ל: שם איסתוירא ער ארעא
נחית כו' נ"ב ונפקא מינה לעניין גובה המנעל כאשר פירשתי בספרי עיין שם:
שם מעל ושוקא מעל דמעל כו' כצ"ל:

ישי ב"ד אדתני סיפא כו' פסולה האי הוא ודאי דלא נעל הוא דהא לא מגין כו' כצ"ל
והר"א: ב"ד מוטה לאו אורחיה למרחסי על ליחתא דכרעיה כו' שוקו אבל
כו' רגל הוא הס"ד והר"א: ב"ד רגלים שלש רגלים תחוגו פרט כו' כצ"ל
והד"א: ב"ד האי אסתוירא כו' לרגל הס"ד: ב"ד ער ארעא כו' בעקב
הוא סוף דבור:

תוספו׳ ב״ה בין עומד כו׳ דברים בעלמא והכי נמי כו׳ כצ״ל: ב״ה והחולצת כו׳
והא הוא הדין לפני יבם כו׳ כצ״ל: ב״ה מאן דמכניס כו׳ שחופכו ושוק דידיה
נמי כו׳ דפשיטא ליה דקטיע כו׳ הפוכה ומן הארכובה כו׳ כצ״ל: ב״ה והא
קא כו׳ ברבריה להכריח להביאו כו׳ כצ״ל:

עב גמרא אלא נעל ושל כל אדם כו׳ להלוך בו ופרט לקטן כו׳ רוב רגלו ופרט לסנדל
כו׳ אמר רב פפי משמיה דרבה סנדל כו׳ אלא שאני התם דאמר קרא כו׳ כצ״ל:

רשי ב״ה ובמוחלט מטמא כו׳ נמחק ובמוחלט ומתחיל הדבור מטמא מתוכו כו׳
הבית אם נגע כו׳ הלא: ונ״ב גירסא אחרת ברשי וז״ל. מטמא כל דבר
שבולו לתוכו אפילו אין שם ביאה כגון חנכנס לבי״ת המנוגע דרך אחוריו
דקיימא לן במסכת שבועות דאין זו ביאה ואפי׳ נכנס כולו חוץ מחוטמו טהור
כי נכנס כולו מיהא טמא דכתיב ולא יטמא כל אשר בבית דהוי טמא משום
בא ל הבית: והמוחלט מטמא אף מאחוריו במגע אם נגע בכותל מטמא ע״כ:

ב״ה אי אמרת כו׳ תהא כמת הס״ד: ב״ה הכי גרסינן כו׳ ומשום הכי שרינן
כו׳ כצ״ל: ב״ה איסורא מטומאה לא כו׳ כצ״ל: ב״ה של תקרובת כו׳
וקיימא לן תקרובת עבודה זרה כו׳ כצ״ל:

תוס נו׳ ב״ה שאין חופה כו׳ סגי בשמיטת רוב העקב כו׳ גילוי כרעיה בהכי כצ״ל:
ב״ה כיון שנכנס כו׳ יושב תחתיו ומטמא הבית כו׳ כצ״ל:

דף קד עא גמר ביחידי ובלילה אמר שמואל כו׳ מאי פירכא איכא למיפרך כו׳ כצ״ל:

רשי ב״ה דבי דינא כו׳ להליצה הס״ד: ב״ה כמה רב גובריה בלשון גנאי הס״ד:
ב״ה ונאמר להלן אזן במצורע הס״ד: ב״ה חליצתה כשרה כו׳ עשה רבר
כו׳ הד״א:

תוספו׳ ב״ה סנדל של עבודה זרה כו׳ ויש לומר דהתם בעבודה זרה של ישראל כו׳
כצ״ל: ב״ה באד באשרה של משה כו׳ נ״ב פירוש אשרות של אותו הזמן
בשעת כיבוש ארץ ישראל שהצרינן הכתוב שריפה רשי׳: דבור המתחיל
אימור צריך להיות אי מוק:

עב גמרא בסוף עמוד ויורוק דמן לשמן ולרבי עקיבא רקיקה כו׳ כצ״ל:

רשי ב״ה החרש כו׳ אח כשר כצ״ל: ב״ה ורבי שמעון כו׳ ולא גרסינן בשניה
כו׳ נ״ב ואין לומר דילמא למעוטי ביחידי דלא דאין סברא לחלק ועוד מעשה
לסתור הוא וק״ל: ב״ה אלם ואלמתא שחלצו חליצתן כשרה הס״ד:
ב״ה והא אמרי כו׳ ואמרה דתניא כו׳ הד״א: ב״ה במקום מצוה כו׳ שהרקיקה
מצוה הס״ד. ואחר כך מתחיל הדבור אאימורין דכי כו׳: ב״ה כיצד לא
גרסינן הס״ד:

תוספו׳ ב״ה והא אמרי כו׳ שלא קלקל וגם אין מחשבתו כו׳ בפר׳ קמא דחולין דמיבעיא
מחשבתו

מחשבתו כו׳ כצ״ל: ב״ה דאמר רבי זירא כו׳ אבל סתם בלא מנחה לא משמע כו׳ וצריך עיון אי יש עיכובא כו׳ צריכי לשום דרשה כו׳ והבאתם שמר״ה כל שישנו בביאה ישנו בהבאה שמע מינה דשאר קרבנות משלחין ולא חיישינן שיהא ראוי לסמיכה כו׳ כצ״ל:

רף קה עא גמר בכה יעשה דבר שהוא מעשה מעכב כו׳ מי הויא חליצה דאישהדריא כו׳ כצ״ל: שם לוי נפק לקרייתא נ״ב בירושלמי הגדה זו מבוארת וקצת בעניין אחר עיין שם: שם אמר רבה בזבח כו׳ רבה ואביי מדבית לוי קאתו רבר״ה דעסק בתורה כו׳ כצ״ל:

רשי ב״ה למאן כלומר כו׳ פסולה הס״ד: ב״ה אלא לאו לאשמועינן כו׳ גט פסול פסול ופוסל מן הכהונה כצ״ל: ב״ה מאי שנא רקיקה דפסלה הס״ד: ב״ה ומאי שנא בו׳ קא מעכבי הס״ד: ב״ה קרייה בין כו׳ יעשה אי נמי כו׳ הר״א: ב״ה מי כתיב וירקה רוק כו׳ כצ״ל:

תוספו׳ ב״ה לאחין פסולה משמע כו׳ לאוקמי כותי כצ״ל: ב״ה רבא ואביי כו׳ אמר רבא חיי בני כו׳ מרבה לא חזה כו׳ כצ״ל:

עב גמרא המתפלל צריך שיתן עיניו למטה כו׳ רחד אמר עיניו למעלה כו׳ כך אמר אבא המתפלל כו׳ שצריך לו עם קרוש כו׳ חדא זימנא דאמר רב יוסף כו׳ כצ״ל:

רשי ב״ה אתא רבי למתיבתא למדרש ואי בעי הדא: ב״ה והא אמר כו׳ פירקא הס״ד: ב״ה קא משמע לן כו׳ מכשירין הס״ד:

תוספו׳ ב״ה קטנה שחלצה כו׳ מוקי לה כרבי מאיר הס״ד: ואדר כך מתחיל הדבור חרש אבא יוחן כו׳: ב״ה ובא מעשה כו׳ כלומר אית לך כשר גמחק כלומר ונ״ב גם בירושלמי אינו ואית לך כשר גם מדברי רבי עקיבא הוא נראה לי:

רף קו עא גמר׳ אמרה ליה אימא ישיבתה כו׳ נ״ב פירוש כך תאמר עלי כו׳ ובספרים אדרים גרסינן אמה כלומר שהאם שלה הלכה עמה לבית דין והיא השיבה בעבורה והיא גירסת רש״י ודוק: שם למיכליה מיני אמר כו׳ כצ״ל:

רשי ב״ה בתי עמודי עמודי והתיבמי לו כצ״ל: ב״ה ישיבתה מהתיבם לו הס״ד: ב״ה אמר לה ידע לה מכיר הוא בא כו׳ כצ״ל ונ״ב פירוש יודע היבם ממום זה: ב״ה אמר ליה אביי לרב פפא הס״ד: ב״ה לפיכך כו׳ אין כותבין גט חליצה כו׳ הר״א: ב״ה חיישינן כו׳ שאין מכירין הס״ד:

תוספו׳ ב״ה אין לו כו׳ שלוקחין דבר גדול כו׳ נ״ב פירש במרדכי כגון שדכנות ורפואה וכי האי גוונא עיין שם: ב״ה רבא אמר כו׳ דגרסי ההם רבא כצ״ל: ב״ה ורבא אמר כו׳ מכירין שמא ישעו בית דין כו׳ כצ״ל:

עב גמרא ורוקקת מאי קא משמע לן מתניתין היא הא קא משמע לן כו׳ כצ״ל: שם וקוראה מאי קא משמע לן מתניתין היא כל זה נמחק:

רשי ב"דה ממאן עד כו' משורטט לא בעי כו' כצ"ל: ב"דה משרטט כו' פרשתא אקרינוהו לדידיה מאן יבמי להקים לאחיו כו' וכן כלם וקיימ"ל כו' כצ"ל והא"א: ב"דה והילכתא כו' הוא והלכתא כו' הא": ב"דה להדי אפי לנגד כו' כצ"ל:

תוספ' ב"דה מוד ם רבא כו' ג' דסמיכי נ"ב פירוש במקף ונר' לי שרוצה לומר דלא צריך בנשימה אחת לא אותם ב' מילות לחוד ולא יותר וכן באבן עזרא ובסמ"ק ובס"ת משמע דמן המסורת שמעינן דכתיב לא אבה בלא וי"ו ולא כתיב ולא אבה וק"ל: ב"אד ויש שנים ריש פסוק כו' ויש עוד פסוקים כצ"ל: ב"אד דלא שייכי כו' נ"ב פירוש לפי שאינם ריש פסוקים: ב"דה עד דמטו כו' המובחר הוא דבעינן הכין כצ"ל:

הדרן עלך מצות חליצה פרק שנים עשר

בית שמאי פרק יג

דף קז עא גמר במתניתין בית שמאי או בבעל ובית הלל או בבעל וביבם כו' כצ"ל: שם ניחא להו כדי דליפוק כו' כצ"ל:

רשי ב"דה לפי שאין כו' תקנתא דרבנן הס"ד: ב"דה סבר כו' איני משביחה עייצי כו' כצ"ל: ב"דה בסעודה כו' ולא נסבי הס"ד: ב"דה אמר רבי אושעיא כו' לא עקרה הס"ד:

תוספ' ב"דה אמר רב יהודה כו' דאין תנאי בזוזפה כו' נ"ב פירוש והת ם מסיק לאביי דלא פליג רב אלא בבעל לחוד ולא בנכנסה לחופה כלל וק"ל: ב"אד וגרסינן הכא אמר רב יהודא אמר רב כו' נ"ב ולפי זה דגרסי' אמר רב בעל כרחך צריכין למימר דאף אביי סבר דטעמא דבית הלל משום דמידע ידעי אבל לעולם אין תנאי בנשואין לפי שאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות דאם לא כן תיקשי רב אדרב וגבי נכנסה לחופה ולא נבעלה צריך לומר דטעמא דבית הלל משום דיש תנאי ומה שהקשו לתוספות מהא דנכנסה לחופה כו' ולא תירצו דמשום הכי צריכין בית הלל לטעמא דמידע ידעי משום נשואין דמודים ם דאין תנאי בנשואין ולא משום נכנסה לחופה היינו משום דסבירא להו לתוספות מאחר דקאמר תלמודא סתמא טעמא דבית הלל משום ם דמידע ידעי משמע דאכל דברי בית הלל קאי בין אנשואין בין אחופה ומשום הכי הוצרכו לומר דגרסינן רב וסוגיא דתלמודא אליבא דעולא קאי אבל אביי מחרץ אליבי' מבחוץ דטעמא דבית הלל גבי נשואין משום דמידע ידעי וגבי חופה משום יש תנאי ומה שאמר ר' לעיל דאביי לא סבר דטעמא דבית הלל משום דמידע ידעי כו'

אלא

אלא משום דיש תנאי בנשואין היינו דל״י סובר דגרסינן שפיר שמואל ולא רב
ולא הש לקושיא דתוספות מהא דנכנסה לחופה כו׳ משום דסבר שפיר מצי
תלמודא למימר טעמא דמידע ידעי משום נשואין לחודה ואינו הכרח שקאי
נמי אחופה ומשום הכי סבר לל״י שבחנם מחק ל״יבן שמואל וגרס רב ומה
שהקשה מתחילה מהא דנכנסה לחופה דמשמע הכא משום דמידע ידעי כו׳
אבל לעולם אין תנאי בחופה היינו קודם שתירץ ל״י דסוגיא דהכא קאי אליבא
דעולא כו׳ והיינו סוברים שזהו הטעם דמידע ידעי הוא מוחלט ומדברי רב
נופא הוא ואינו מדברי התלמוד ואם כן אין שום טעם אחר אלא מידע ידעי
לחוד אבל השתא דידעינן שמדברי התלמוד הוא ותירץ אליבא דעורא אבל
לאביי איכא טעמא אחרינא משום דיש תנאי בנשואין אם כן נוכל לומר שפיר
דאף לעולא לא קאי האי טעמא דמידע ידעי אלא בנשואין לחודה ולא אחופה
אלא שהתוספות סבירא להו זהו דוחק דטעמא דמידע ידעי כו׳ לא קאי אלא
אנשואין לחודה ומשום הכי הסכימו לגירסת ריב״ן דגרסינן רב ולא
כר״י וכן משמע להדיא בדברי תוספות דפרק המדיר ודוק נראה לי: ב״דה
דאי אמרת כו׳ ואכיל ואפילו הזמורות וגוף הקרקע אם כילה אין צריך לשלם
כו׳ כצ״ל: ב״דה תרוייהו כו׳ ניחא לה כדאמרינן כו׳ כצ״ל:

עב גמרא בעלת הגט לאו כיון דאיתסר לה לחד איתסר להו כו׳ ואלא כמפותה בת
ישראל כו׳ ולית אנא בעיא כו׳ כצ״ל:

רשי ב״דה ומצי עקרא כו׳ דומיא דבעל הס״ד: בד״ה כל שיכולה כו׳ צרתה
חולצת שאינם צרת הבת כו׳ כצ״ל: ב״דה דקתני רמי כו׳ ומפותה אבל מת
בעלה ולא מיאנה כו׳ כצ״ל והד״א: ב״דה תרי קיטרי כו׳ עליו לרעתו כצ״ל:
ב״דה רוצה אני שמא חזרה כצ״ל: ב״דה תרתי קתני כו׳ בשני או אם כו׳
הד״א: ב״דה אין מעשה קטנה אלא כמפותה כו׳ כצ״ל:

תוספו׳ ב״דה מאן לא כו׳ היינו אף לו כיון דאין כו׳ כצ״ל:

דף קח עא גמר להביא לו חפץ כו׳ איבעיא להו נתקדשה כו׳ שדר רבי זוגי דרבנן כו׳ במציאת׳
ובמעשה ידיה ובהפרת נדריה כו׳ כצ״ל: שם אמר רבי נראה כו׳ נ״ב ואף על
פי כן הלכה כרבי יהושע אלפסי ורמ״בם ואשיר״י:

רשי ב״דה אפילו אורחין דליכא בית דין ותו כו׳ הד״א: ב״דה בקידושין כו׳ מודה
או דלמא כו׳ הד״א:

עב גמרא דאיידי דמכרת כו׳ מיאן דחבריה ומבטל גיטא דידיה אמר רבי אלעזר כו׳ כצ״ל:
שם ותתיבם צרתה נמחק צרתה ונ״ב בל״יף וכן בראש לא גרסי צרתה אלא
אהיא גופה קמבעי וכן משמע בפירוש ל״שי אבל במקצת ספרים נמצא בפירוש
ל״שי להדיא דלהדיא אצרתה קמבעי וכן יראה מדברי הטור שכתב עיקר הדין
אצרתה

אצרתה וכתב אחר כך ונראה שאף היא חולצת אם תמאן עיין שם: שם בר אשיאן אמר רב כשם כו׳כצ״ל:

רשי ב״ה ומאי שנא כו׳ליה לקמא הס״ד. ואחר כך מתחיל הדבור דאיידי כו׳ דקמא גם כן סוף דבור: ב״ה אזיל ומשבש כו׳ומהדר לה הס״ד. ואחר כך מתחיל הדבור הוא שבשא ולא כו׳איפייסא אבל כו׳ה״א:

תוספו׳ ב״ה אלמא אתי כו׳אגופא דסיפא כו׳אמאי לא אמרי כו׳אחר גירושין דמותרת כו׳כצ״ל: דבור המתחיל אזיל כו׳צ״ל גמי אזיל כו׳: באר״ דילמא אזיל ומשבש לה דהא כיון דליכא למיחש למידי לא גזרינן כצ״ל ונ״ב פירוש דלא גזרו משום דילמא אתא ומשבש לחודה אם לא שיש צר לאיסור דהוי מחזיר גרושתו משנישאת אבל היכא דלא גירשה דליכא למיחש למירי לא גזרו משום אזיל ומשבש כו׳ורוק: ב״ה אמר רבי אליעזר כו׳דרבי אלעזר נאמר וכי האי גונא כו׳כצ״ל: ב״ה לאיסור כרת כו׳אבל גט לא מפקיע כו׳כצ״ל:

דף קט עא גמר היא גופה גזירה ואנן ניקום כו׳פוגע בערוה וקרוב בעיני כו׳כצ״ל.

רשי ב״ה קשנה כו׳ומשקבל את גיטה כו׳כצ״ל: ב״ה מי לא עסיקינן כו׳ דהוי הכי הס״ד ואחר כך מתחיל הדבור דגזר הני הך כו׳: ב״ה דהואיל כו׳משום הא הס״ר: ב״ה במה דברים אמורים כו׳משגדלה קדושיה הס״ד. ואחר כך מתחיל הדבור וגדלה אצלו דאמרינן סתם כו׳: ב״ה מת בעלה כו׳ הקטנה וזיקתה כו׳כצ״ל והר״א: ב״ה רבן גמליאל כו׳אין זיקתה אוסרתה כו׳כלומר לא אלימא כו׳כצ״ל: ב״ה כאבא שאול בפרק החולץ הס״ד:

תוספו׳ ב״ה ויתרחק כו׳דאיה שהיא בוגרת כו׳נ״ב לאו דוקא אלא גדולה קאמר וכן בפסקי תוספות כתוספות גדולה:

עב גמרא שלוף דוץ נ״ב עיין בערך שלוף דוץ: שם ואית ליה רבה ולא אזיל כו׳אמר ליה רבין בריה דרב נחמן כו׳כצ״ל: שם הוא עדיף מינאי כו׳נ״ב לפי גירסת הראב״ד משמע דלא גרסינן אלא אמר הוא עדיף מינאי והכי פירושו רב ששת היה מקלס לרבין דעדיפא מיניה מתרץ הברייתא עיין שם בראש:

רשי ב״ה ואמר רבי אבהו במסכת קדושין הס״ד: ב״ה אתיא דריפה כו׳דכתיב בהו ימצא כו׳בעולם הבא וכבוד כו׳כצ״ל: ב״ה כאלו בנה כו׳בך חטא הס״ד: ב״ה שלציון שם מקום שמניחין הלוה כו׳ כצ״ל: ב״ה לישנא אחרינא שליף דוץ הס״ר ואחר כך מתחיל הדבור שלוף דוץ שולף כו׳:

ב״ה ולתוקע עצמו אסיפא דקרא כו׳כצ״ל: ב״ה תוקע עצמו כו׳הריני שונה ואיני כו׳כצ״ל; דבור המתחיל אין עוסק בתורה צ״ל אין לו תור׳אין עוסק בתור׳ ב״ה אין לו תורה כו׳תלמיד הס״ר: ואחר כך מתחיל הדבור אין לו אלא תורה שאינו מקיים והוא גם כן סוף דבור ואחר כך מתחיל הדבור אפילו תורה

אין לו אפילו כו׳ כצ״ל: בד״ה אין לו אלא תורה ודקאמר האי נמי פשיטא
לא צריכא כו׳ הס״ד והל״א: בד״ה וגמר הלכה יודע הלכה אלא דומה כצ״ל
והל״א: בד״ה גבורים דיונים הס״ד: בד״ה מאי טעמיה דרבן גמליאל כו׳
תצא יבמתו בולא כלום: בד״ה גדלי בהדי כו׳ השתא מכל מקום משגדלה
כו׳ כצ״ל: בד״ה ספק לא כו׳ בגט בעל כרחך ואנא כו׳ במיאון בעל כרחה כצ״ל:
תוספו׳ בד״ה אתיא רויפה כו׳ אי נמי התם כתיב כו׳ דלא הוה כתיב הכא ונפקא לן כו׳
כצ״ל: בד״ה רעה אחר כו׳ ונעמה רות המואביה כו׳ כצ״ל: בד״ה אחזוי חרב
כו׳ בסנהדרין ויחגור דוד כו׳ כצ״ל: באד״ה ואף על גב דבתורה כתיב חגור
כו׳ ג״ב פירוש אפילו הכי לא דרשינן ויחגור דוד אתורה כל שכן היכא דלא
כתיב לשון חגורה דלא דרשינן אתורה אלא אדין ודי״ק:
דף קי עא גמר׳ שלא כהוגן ואפקעינהו כו׳ אמר רב אביאה רבה אמר כו׳ כצ״ל:
רשי בד״ה מאי לא כו׳ כשגדלה הס״ד: בד״ה מנסב כו׳ משגדלה הס״ד: בד״ה
וקא אפקעינהו כו׳ וישראל קאמר ורבנן כו׳ כצ״ל: בד״ה תינח כו׳ בית דין הפקר
הס״ד: בד״ה שוויוה כו׳ והוא בדעתם תלה כצ״ל:
תוספו׳ בד״ה קסבר שמואל כו׳ מילתא דרבן גמליאל דפריך אמילתא כו׳ ג״ב ותימא הא
לעיל איתא להדיא דשמואל ליה ליה דרבן גמלאל דהא לשמואל יש זיק׳ ולר׳
גמליאל אין זיקה להכי פריך לשם אליבא דרב יהודא אמר שמואל דמוקי התם
חדא ברייתא אליבא דרבי מאיר דסבירא ליה אין זיקה ואסור לבטל מצו׳ יבמין כו׳ מין
ופריך והרי רבן גמליאל אין לו זיק׳ ולא חייש לביטול מצו׳ יבמין כו׳ ובעל כרחך
צריכים לומר מה שהקשו התוספות מרבן גמליאל אשמואל הכי מקשין מאחר
דאשכחנא תנא להדיא דסבירא ליה דלא אמרינן על דעת קדושין הראשונים
הוא בועל ואם כן מניין כו׳ לחלוק עליו בזה אפילו חולק עליו במ״ד דסבירא
ליה אי זיקה וסבר דאותן תנאי דסבירא ליה יש זיקה אבל מנלן לחלוקי על רבן
גמליאל בהאי סברה ולומר כל הבועל כו׳ אם כן בעל כרחך צריכים אנו לפרש
דברי התוספות ר״ת ושמואל אית ליה דרבן גמליאל כו׳ פירוש שלא ר״ת אמר
דשמא לא סבירא ליה כלל לשמואל לאותה דברי רבי גמלאל למשנה וכאלו
ברותה היא ועל זה מביא התוספות ראייה דאית ליה שפיר מילתא דרבן גמליאל
אליבא דרבן גמליאל דלית ליה זיקה אם כן אף הוא לא פליג עליה בזה שאמר
כשגדלה הקטנה שתצא יבמתו משום אחות אשה ודוק: באד״ה דתיקשי׳
לשמואל מרבנן דר׳ אלעזר בשהחזירה כשהיא קטנה וגדלה אצלו כו׳ דמסתמ׳
כו׳ כצ״ל: בד״ה והא אפליגו כו׳ גט משני הא היינו מספק כו׳ כצ״ל: בד״ה
בההיא קאמר כו׳ דכותים מתוקמה כו׳ ג״ב ותימה גדולה בעיני דהא בעל כרחך
צריכות׳ דהבא אזיל אליבא דאביי דהא למאן דאמר בבעל דברי הכל צריכא

גט אם כן לא פליגי הכא אלא בכנסה סתם ולא בעל ומשום אחוליה לחנאי׳ והשתא לא נצטרך למעבד שום צריכותא דהא לא פליגי בקדשה׳ על תנאי כו׳ בבעל ומדעבד צריכותא על כרחך אליבא דאביי הוא דעבדינא ודוק: דבור המתחיל מאי לאו כו׳ שייך לעמוד השני באר׳ נשא חרשת והיינו שבשעת נשואין כו׳ בחרשת מעיקרא דו מיא כו׳ כצ״ל:

עב גמרא לשני אחין פקחין או שניא חין חרשין או לשני אחין אחד פקח כו׳ כצ״ל: שם והתנן נתהרש הוא או נשחטה כו׳ תיובתא דרבה כו׳ דפומבדיתא ואמרי הא דתנן כו׳ להו אנא אפילו כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה מוציא אשתו כו׳ לעולם דחרש לא כו׳ כצ״ל: בד״ה מי מצי כו׳ ומדקתני בגט כו׳ לאחרים כצ״ל והסר׳ ואחר כך מתחיל הדבור נשתטת לא תצא כו׳ אפי׳ פקחת בעל ברחה מוציאה והכא כו׳ כצ״ל: בד״ה נתחרש הוא כו׳ בלא דעת הסר׳: בד״ה נכריות כו׳ גבי איהו מדהוא חרש מעיקרא איהי נמי חרשת מעיקרא כו׳ דלעיל חרשים מעיקרא כו׳ למימר הכי ואפילו הכי כו׳ כצ״ל: בד״ה קונס את כו׳ קטנה תפסל לה כצ״ל: בד״ה חרשת קנויה במקצת ומשרת וקטנה ס פק כו׳ כצ״ל:

תוספ׳ בד״ה וכי תימא כו׳ ונשואין דאורייתא הוה כו׳ לרבותא נקט דאפילו כו׳ כצ״ל: בד״ה מ״ט כו׳ שהיא ראשונה וקושיא טובא כו׳ כצ״ל: בד״ה קסבר כו׳ ומשויר׳ וקטנה קנויה כו׳ עד שתגדיל דמספיקא כו׳ כצ״ל:

רף קיא עא גמר הכא נמי מסתברא דכי מתרץ רב חסדא אליבא דרב חרשת כו׳ דתניא כו׳ אחו׳ אשה ואי לאו קנויה כו׳ כ צ״ל: שם אם בא על החרשת כו׳ גט והותרה אי משום הא כו׳ דלית לה תקנת׳ דהיתרא כו׳ ומת ובא יבם על הראשונה כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה תיתיב כו׳ ספק ומדרב שמעינן כו׳ כצ״ל: דבור המתחיל וליטעמך נמחק וליטעמיך: בד״ה חרשת כו׳ פסל את הקטנה אמאי כו׳ כצ״ל: בד״ה קטנה תצא כו׳ אחות וקוקתו הסר׳: בד״ה ואמאי נותן כו׳ צ״ל אמאי נותן כו׳ וקטנ׳ לא דחיא לה דקנויה כו׳ כצ״ל: בד״ה וביאתה ביאה כו׳ חליצה היא הסר׳: ואחר כך ר׳ גמליאל גם כן סוף דבור: בד״ה נאסרו שתיהן כו׳ לה דשמא קנויה כו׳ כצ״ל: דבור המתחיל וחרשת צ״ל חרשת כו׳ דקטנה ואי לאו כו׳ בביאה דידה כצ״ל והסר׳: בד״ה אי אמרת כו׳ ומשויירת וקטנה קנויה כו׳ חליצה ואף על גב כו׳ בהיתר הואי וגטה גט גמור כו׳ וקטנה שהיא אחרונ׳ ד״ה כו׳ כצ״ל: בד״ה אלא אי אמרת כו׳ פושרת סיפא כו׳ עילוה אבל כו׳ הד״א: בד״ה מרישא נמי גבי אחיות הסר׳: בד״ה ש״מ כו׳ וקנין משויירת כו׳ כצ״ל:

תוספ׳ בד״ה הויא לה כו׳ ביאת הקטנה ואתי לאיחולפי כו׳ כצ״ל:

עב גמרא אני קורא בשעת נפילה יבמה כו׳ כצ״ל:

רשי בד"ה לא פסל כו' לאחיו ומקיים כו' הד"א: בד"ה ובקמייתא רבי אליעזר גרסי' כו' דנדה כצ"ל והס"ד: בד"ה וצריכא לשמואל כו' בקמייתא הלכה כו' כצ"ל: בד"ה ואי אשמעינן כו' אמיאון דקטנה כו' גדולה כצ"ל והס"ד: בד"ה אבל אידך כו' בההיא דאחיות דגדולה אחות אשתו היא נימא כו' כצ"ל: בד"ה לא נבעלתי כו' וגט יבמין יוצא כו' נאמנת דעד תלתין כו' אנפשיה מלבעול והס"ד כצ"ל והד"א: ואחר כך צ"ל הדבור לאחר יום כו' דיותר מתלתין יום לא מוקי אינש אנפשיה משום הכי הוא נאמן: בד"ה אפילו בן יום אחד כו' יבא עליה ואפילו לא כו' כדאמר כצ"ל והס"ד ואחר כך מתחיל הדבור טענת בתולים להפסיד כתובתה והוא גם כן סוף דבור: בד"ה נסתרה כו' והשתא הוא דרתח עלה כצ"ל:

תוספו' בד"ה לאחר שלשים ומה הוא מפסיד אם כו' כצ"ל: באר אין כופין כדי ל[illegible]תירה נ"ב פירוש משום מידת סדום וק"ל: בד"ה לאחר מיתת כו' כופין שנתן אצבע כו' כצ"ל: בד"ה יבמה יבא עליה כל דהו מדלא כתיב כו' כצ"ל: בד"ה אמר קרא כו' לעיל בפרק ב' אשת אחיו כו' כצ"ל: בד"ה לא נסתרה כו' אף על פי שנכנסה לחופה כו' כצ"ל:

רף קיב עא גמר הרי זה יוציא בגט כו' דמסקה אדעתה כצ"ל:

רשי בד"ה היא אומרת כו' קאי הס"ד: בד"ה צריכה גט כו' מהימן הס"ד: בד"ה וחליצה משום כו' ומדקאמר צריכה גט כו' לחלוץ נכפנו ליבם כצ"ל והד"א: בד"ה צרתה מהו כו' של זה הס"ד: בד"ה מפני שאנו כו' הכונס את האשה בועל לאלתר כצ"ל: בד"ה בחיי בעלה כו' עצמה הימנו כו' הד"א: בד"ה ליבם מהו כו' בעלה או לא הס"ד והד"א:

תוספו' בד"ה היא אומרת כו' אלא שניהם מודים מתחיל ועד סוף כו' ולהצריך גט לכנוס' אפילו כו' כצ"ל: בד"ה אמר רבי אמי כו' הך משנה כו' נ"ב הך משנה פירוש הך ברייתא דיבמה שאמרה כו' ודוק:

עב גמרא לא מסקא אדעתה אבל כו' בד"א בשיש לה בנים כו' כרב שמע מינה כצ"ל:

הדרן עלך בית שמאי

חרש פרק שלשה עשה

גמרא במתניתין ואם רצה לקיים יקיים כו' כצ"ל:

רשי בד"ה כשם כו' לו וברמיזה כו' הד"א: בד"ה הרי אלו כו' קדושי זו הס"ד: בד"ה יכנסו כו' ואמרה ואחר כך כו' הד"א: בד"ה ומאי שנא כו' שנשאו כו'

בר"ה הקינו כו' שלא יבטל הס"ד:

תוספ' בר"ה יש גורסין כו' בגמרא בפרק הנזקין כו' כצ"ל:

דף קיג ע"א גמר שאינו שלו ונכרי שתדם כו' כצ"ל:

רשי בר"ה על החרשת כו' מקבלתו היא ויוצאה כו' הוי גיטא לפי כו' כצ"ל: בר"ה ומ"ש כו' דהא אית לה והא לית לה כצ"ל: בר"ה ממאנת כו' דהא בעל כרחה נפקא כצ"ל: בר"ה שנייה מדברי סופרים הס"ד: בר"ה אין לה כתובה כו' ביש מותרת הס"ד: בר"ה אבל יוצאת כו' משום דבעל כרחה כו' כצ"ל: בר"ה שרוצה כו' והואיל ורוצה להפסיד ולהיותה נזון כו' כצ"ל: בר"ה הוא דאמר כו' כלומר מהא לא כו' מהן ולסוף נודע לו כו' הכא שהספק תלוי כו' כצ"ל:

תיספ' בר"ה ואלו חרשת כי' אי הוה נקיט כו' כצ"ל:

ע"ב גמרא אשה נמי לא מיגרשה כו' אמרו ליה אינו דומה כו' ברשות הרבים אתא לקמיה כו' כצ"ל:

רשי בר"ה אי לאו כו' כל ימיו של חרש כו' כצ"ל: בר"ה אשה נמי כו' ועלה קמייתו לה כו' כיוצא בה ואין דומה כו' כצ"ל והדא: בר"ה לאו אמר כו' יוצאה בגט הס"ד:

תוספ' בר"ה יצתה זו כו' ור' ישמעאל נמי הדדיש כו' דלא פליג ארבי ינאי כו' יש לה אב ופעמים כו' לשמור את גיטה יש לה אב יכול לשמור את גיטה וכן פעמים חלימה יש לה עתים לשמור את גיטה והוה מצי כו' את גיטה ולא את עצמה כו' ורבי ינאי הוא הדדיש כו' דאינה יכולה לשמור גיטה אין זה תימא כל כך כי יש סוגיות כו' ובפרק ב' דקידושין כו' אלא שזהו בכלל כו' לשמור את גיטה ולא את עצמה כצ"ל: בר"ה אמר אביי כו' ובפרק מי שאחזו קאמר אביי כו' אנתחרש ורב פפא סבר דילמא לא אתי' כלל כו' כצ"ל: בר"ה מהו דתימא כו' לא שמעינן מדרבי יוחנן כו' כצ"ל:

דף קיד ע"א גמר דאי משכחת לה לא תאכלום כי שקץ כו' דאמר להו דלא חישמו כו' כצ"ל:

רשי בר"ה נכרי אדעתא כו' הנכרי מתכוון להנאתו כו' כצ"ל: בר"ה והאמר רבי יוחנן לעיל הס"ד: בר"ה והא הכא כו' והטהור ולא לאחר הדא: בר"ה אין חוששין כו' דהרי האיסור חלב כו' כצ"ל: בר"ה לא תאכלום כי שקץ כו' כצ"ל:

תוספ' בר"ה וקסבר דהוי כו' הכא דמפרק לאחר יד כו' כצ"ל: בר"ה שבת דאיסור כו' מלאכת גמורה ואינו לאחר יד כו' מחמת רעב וקרי שפיר כו' כצ"ל:

ע"ב גמרא משום איסורא דידה תא שמע כו' ולאו איסורא דידיה איכא ולאו איסורא כו' כצ"ל:

הדרן עלך חרש פרק ארבע עשר

האשה

האשה שהלכה פרק טו

גמרא בדדמי דסברה סלקא דעתך כו' לבינה נשרה עד דחזיא כו' נמי ידע דכחש כו' כצ"ל:

רישי בד"ה ושלום בעולם דמית חיישה לקלקולא כו' ולא אמ' בדדמי כצ"ל והס"ד:

בד"ה קטטה כו' ששונאתו היא רוצה כו' כצ"ל: בד"ה בדדמי כו' כדפרי' הס"ד ואחר כך דסברה סוף דבור כו' הר"א: בד"ה דשיובת כו' בחייו וברחת לך משום וכי כו' כצ"ל: בד"ה מת וקברתיו כו' שמא ברח וניצל כו' נב"ם פירוש ומשום הכי לא אמרינן כלל דמשקרת אלא אמרה בהדמי ומשום הכי אמרה מת על מיטתו בלא מלחמה נאמנת אבל ברעב דסברה א"א בעולם שיהא המלטה שלא ימות ומשום הכי אמרינן שמא משקרת לומר אף מת על מטתו בלא רעב אבל קברתיו שאינו תלוי בעדות מיתה בולי האי לא אמרינן דמשקרת ודוק:

תוספ' בד"ה אמרו לו כו' מפרש ליה הס"ד ואחר כך מתחיל דבור חדש תנא שלום כו':

בד"ה מי אמרינן כו' אמאי לא מהימנא כו' אלא דבעל הבית טרוד כו' כצ"ל:

דף קטו ע"א גמ' בדדמי ולא אתי מה לי לשקר ומרע חזקתיה כו' אמרה להו דביתהו חזו גבראי חזו גברא אתו כו' ופסתא דידא דשדיא כו' לא קאמרה חזו גברא חרובא דשדי אימא כו' או דילמא טעמא דעד אחד כו' והכא לא דייקא ומינסבא דאמר בדדמי אמר דמי כו' ואמר לי אמור כו' יודעים שהמדינה הזו כו' כצ"ל:

רשי בד"ה דאי בעיא כו' שמת ואי קשיא תיפשוט ליה ממתני' כו' והיינו החזיקה היא מלחמה בעולם כו' בעולם ואמרה איהי כו' כצ"ל והר"א: בד"ה ומת הס"ד: בד"ה פסוגא דידא מאיש אחר הבא להצילו כצ"ל והס"ד: בד"ה עד אחד כו' או לא הס"ד ואחר כך בדדמי גם כן סוף דבור ואחר כך אתה אומר גם כן סוף דבור:

תוספ' בד"ה דאי בעיא כו' במלחמה אמרינן מתוך שיכולה כו' כצ"ל: בד"ה או דלמא כו' ומרע לחזקה כו' נ"ב פירש דהוי האי גברא בחזקת אחי ולא בנים: בד"ה אמר רבי עקיבא כו' ורבי שמעון בן יהוצדק ושם היה כו' דקאמר כהן וחרישה כו' כצ"ל:

עב גמרא וחזנהו לאלתר וקאמרי סימנים דלאו עלייהו סמכינן אלא אסימנים דהוא כד' אימא הכי איתרמי כו' דפינהו מכפר הורה כפיר ואידך כו' דהנהו ריש שטרי דנפקא כו' בר חבי ואגבי בהו כו' זוזי והא חבי כו' כצ"ל:

רשי בד"ה אמר ליה מפקיד הס"ד: ואחר כך ונן חוץ גם כן סוף דבור: בד"ה היינו שני תלמידי חכמים כו' הבי אתרמו הכי אהדרו כצ"ל והס"ד:

קרבן הקדש הסר : בד"ה דמע חולין ותרומה שנתערבו כו' כצ"ל : בד"ה לפנחי כו' בעלמא הוא קבעינא כצ"ל : בד"ה ואם איתא כו' והלך לו הסר :

תוספו' בד"ה וחזנהו לאלתר כו' צמתי כי ליתא למכר"ת כדאמר בפרק בתרא אבל כו' כצ"ל : דבור המתחיל מהני כו' צ"ל וקאמרי סימנין כו' : בד"ה וכן הויין כו' הכי זוזי דיתמי היכא כו' דלא רגיל דעייל לבית כו' כצ"ל : בד"ה יצחק כו' ולא הוחזקו התנן בפרק קמא כו' כצ"ל : בד"ה אמר רבא כו' דהנהו תרי ששרי כו' רבי"ת דאמר בפרק קמא דבבא מציעא כו' כצ"ל :

דף קיו ע"א רשי בד"ה הכא לא חיישינן כו' סהדי כו' ואביי כו' הד"א : בד"ה אמרו הכי בשעת בעסן כצ"ל :

תוספו' בד"ה אמרת צ"ל מאי אמר"ת כו' אין צריך להביא ראי"ת אי חיוש לנפילה כו' במסירה כו' ורבא אמר כו' כצ"ל : בד"ה אותיות כו' היה לנו להאמינו בהמוכר את הספינה כו' ושמא קניין אגב קרקע לא שכיחי כו' חימה לר"י דלמה לא נימא שהם שלו ולא נתן לו כו' כצ"ל : בד"ה הכא כו' פרחא היה מקלקלם כו' :

עב גמרא איבא ביניהו דארגיל הוא קטטה כו' מהו טעמא דעד אחד כו' לא משקר הכא נמי כו' ספרי בעלך קרעי מאניך סתרי מזייך כו' ונשבו נחש כו' כצ"ל :

רשי דבור המתחיל יעבורם צ"ל ויעבורם : בד"ה לא ירכיבם כו' במים בקרקע הס"ד :

תוספו' בד"ה איבא ביניהו דארגיל בה קטטה כו' כצ"ל : באד שאמרת גירשתני כו' נ"ב פירש על כל פנים איירי בכי האי גוונא דאם לא כן מאי קטטה איבא ומה שאמר דארגיל הוא היינו שממנו התחיל הקטט עד שאמר גירשתני כו' ודוק : בד"ה באותה שעה כו' שלא בפניו אינה מעיו"ת כו' דשלא בפניו אינה מעיו"ת כו' כצ"ל :

דף קיו ע"א גמר והלא מספר כתובה נלמד כו' אמרי להו לבי דינא ואם תמצא לומר כל מילתא דאית ליה לאינש אמרה להו לבי דינא תנו לי כו' או דילמא משום דלא ידעה במאי משתריא תיקו : והכא נמי קאמרה לגירסנה לא שנא כו' בשלמא חמותה סניא כו' כצ"ל :

רשי בד"ה כל מילי כו' ושרינן לה וכיון דשרינן לה שקלה נמי כתובה כו' כצ"ל והד"א : בד"ה דלא ידעה במאי משתריא כו' והא דאמרה ברישא כו' כצ"ל : בד"ה ויבמתו אשה כו' לקלקלה חמותה אדחה ויבמתו כו' הד"א : בד"ה בת בעלה צ"ל ובת בעלה כו' : בד"ה לגירסנא יגיע הס"ד : בד"ה והכא נמי כו' אפי' הכי הא אכלה כו' וסניא ליה כצ"ל והס"ד : בד"ה אשת אב כו' להזכירו הס"ד : בד"ה מי מסקא כו' או לא ואף על גב כו' כצ"ל :

תוספו' בד"ה וחזרו בי"ת הלל ולא יתבן דאי מסתבר כו' כצ"ל : בד"ה והא תנן חוץ מן נשים

מן נשים כו׳ כצ״ל:

עב גמרא שאני התם דרגיש כו׳ער אומר מת ועד אומר לא מת כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה דרגש כו׳כולה זו בצער שמצערת חמותה כו׳כצ״ל: בד״ה הרי כאן כו׳ כשנים הס״ד: בד״ה אחת אומרת כו׳לא מת הס״ד:

תוספו׳ בד״ה דילמא שאני כו׳אי נמי משוי אותם התלמוד כו׳כצ״ל: בד״ה הא לא נשאת כו׳דסיף פרק שני דכתובות כו׳לא תנשא ותצא משום כו׳ אחד אומר מת ואחד אומר לא מת כו׳ורבי חייא אומר היתה שותה כו׳כצ״ל: בד״ה לא צריכה כו׳וליטעמיך אימא סיפא כו׳ כצ״ל:

דף קיח עא גמר שנויה ורבי יהודה כו׳דכל לא מת כצ״ל:

רשי בד״ה לא מת כו׳דמכחשה לה נמי כצ״ל: בד״ה היתה צרתה בת ישראל לכהן הס״ד: בד״ה תאכל בתרומה כו׳לפוסלה הס״ד: בד״ה וחמותה אסורה כו׳דאפקע לה צד כו׳מיית כו׳ כצ״ל והס״ד: בד״ה צערא דגופ׳כו׳ ואעפ״ש שהיא נשאת כו׳פלשתים כצ״ל והס״ד: בד״ה ניתן לי כו׳הים וכשיצתה מכאן כו׳ להתייבם כצ״ל והס״ד: בד״ה אינה נאמנת כו׳וחולצת הס״ד:

תוספו׳ בריש עמור הכא פשיטא כו׳הוא דבור בפני עצמו דרבנן הוא הס״ד ואחכ מ״ה חדש ומכחיש ית כו׳: בד״ה טעמא דאמרי כו׳וליבא למימר דהא פשיטא ניחן כו׳לא מת תנשא ואנא כו׳כצ״ל: בד״ה דכל לא כו׳וגם לכולי עלמא כו׳ כצ״ל: בד״ה אשה אומרת כו׳דאין הנ ומייתי כו׳כצ״ל: בד״ה בת ישראל לכהן תאכל כו׳כצ״ל:

עב גמרא אביי אמר דשומשמנא כו׳נ״ב כפול הסוגיא לקמן בפ המדיר דף ע״ה שם גברא תיקריה בסיפי כו׳כצ״ל:

רשי בד״ה אינו נאמנת כו׳דאיסורא מעלמא הס״ד והדא: בד״ה וחוששין כו׳ודאי משקרת ומשום דסניא כו׳כצ״ל: ד״ה בעל הר בפני עצמו ואחכ מ״ה דשומשמנא:

הדרן עלך האשה שלום פרק חמשה עשר

האשה שהלך פרק יו

דף קיט עא גמ׳ כי אזלי בתר רובא רובא דאיתא קמן היא כו׳במאי אוקימתא כרבי כו׳כצ״ל:

רשי בד״ה אימא סיפא כו׳אלא חד מיעושא דרוב כו׳ ומיעוט כו׳ כצ״ל והס״ד: בד״ה לא הששו כו׳אחזקה הס״ד: בד״ה מה לי איסור כו׳כדבר המותר כצ״ל וכן אחכ:

בד״ה אבל לצרה כו׳לשון דחיא צרתה דייק כו׳כצ״ל: בד״ה מחוורתה כו׳

כר"מ בהא דחייש למיעוטה אפילו הכי לא ס"ל כוותיה כו' וי"ל דלא חיישינן כה"ג
כו' הוחזקו כל ישראל מי הוחזקו כו' כצ"ל: ב"דה רישא כו' דס"ד השת' כמו כו' כצ"ל:
עב גמרא ורובא לשוק והוי ליה זכרים מיעוטי כו' וליצרכה דילמא כו' והוששין לדבריה
וחולצת ולא מתייבמת כו' כצ"ל:
רשי ב"דה לחברתה לעולם כו' ולד אם לאו כצ"ל והס"ד: ב"דה מת בני ואח"כ כו'
כבתחילה הס"ד: ב"דה אינה נאמנת כו' והולצת הס"ד: ואחר כך מ"ה
כדקאמרה דלא כו': ב"דה שתי יבמות כו' אחין הס"ד: ב"דה לזו בנים כו'
ולא לזו את שיש כו' הד"א: ב"דה נתייבמו כו' דלעניין יבום כו' כצ"ל:
ב"דה שתיהן כו' מפני בניה כו' כצ"ל:
תוספו' ב"דה וחזקה לא כו' דאפילו עדיף מרוב נשים כו' כצ"ל: ב"דה סמו' כו' מיעוטא
דאין מטפחין כו' כצ"ל: ב"דה סיפא כו' ולהכי לא חייש ותירץ כו' לא חייש
רבי יהושע וחשיב כו' וחזקה דחלב בחזקת היתר כו' כצ"ל:
דף קך עא רשי ב"דה דאינסיב כו' לאחוויי גיטי מיפסלא אכהן ונפקא כצ"ל: ב"דה ואין מעידין
כו' ואינו זה שהם סבורים הוא ס"ד: ואח"כ מ"ה רבי יהודא כו': ב"דה
סימנין דאורייתא כו' בכלל היתה כו' כצ"ל: ב"דה בן גילו כו' ומזל אחד ור"א
כו' אין שומא מצויה בבן גילו כצ"ל:
תוספו' ב"דה אין מעידין כו' וגם יכול להיות שהוא בתוך ג' ימים כגון היכא שאין כו'
כצ"ל: בא"ד אין לתלותו אלא בתוך ימים ותשובת כו' כצ"ל ונ"ב פי' ולקולא
עיין באשר"י: ב"דה הכרת פניהם כו' פירוש שצריך פדחת של פניהם להכי מייתי
האי קרא דכתיב הכרת כו' דמשמע שצריך הכרה כו' דהתם והכא נמי משמע
כו' כצ"ל: ב"דה ודבק כו' ובירושלמי דהכא כצ"ל: ב"דה אמר רבא כו'
א"נ שיש עדים שהארנקי כו' כצ"ל:
עב גמרא אלא רגלו ואמרו חכמים כו' כצ"ל:
רשי ב"דה מובהק כו' סמכי' הס"ד: ב"דה מנחשי כו' כתיבתו שאין דרך להשאילה כצ"ל
תוספו' ב"דה כליו דחיישי' כו' מאי פריך הכא והתם חמור כו' כצ"ל: בא"ד אבל קשה כו'
נ"ב פירוש אבל זה היה קשה לתלמודא דפריך חמור בסימני אוכף כו': ב"דה
איבעית אימא אם מכירו כשר פירוש אם מכיר כו' כצ"ל: ב"דה למימרא כו'
הא מחייא לא חי תימא כו' כצ"ל: ב"דה אלא מעתה כו' דהשיב ליה מת קפריך
כו' נ"ב ואף דמשני דסופו למות הוא מ"מ הוא לאלתר קודם שיתירוהו ב"ד
להנשא והא דמפרשים התוספות לשמואל פריך כלומר ולא אשינויא דחי הוא
וסופו למות דכ"ש אי חשבת ליה כבר מת דקשה טפי וק"ל: בא"ד יש לו לגלות
דס"ד טעמא כו' כצ"ל: ב"דה חיישינן כו' בלבל דרוח כגון בבית דשישא כו' כצ"ל:
דף קכא עא גמ כדי שתצא נפשם והשיאו את נשותיהם ושוב מעשה בעסי' באח' ששילשלוהו

לים

ליט כו׳א״ל רב לשמואל תא כו׳או מותרת שלח להו אשתו אסורה כו׳כצ״ל:

רשי בד״ה ואסקוהו כו׳אגישרא דשביסתנא לאח׳חמשה יומין כצ״ל: בד״ה שיש להם סוף כו׳היכי דמי הס״ד: בד״ה מן הארכובה כו׳סוף הן הס״ד ושם נרש ם גמרא: בד״ה אגמא כו׳חזו ליה הס״ד: ואח״כ גלי אשפלו הד״א: בד״ה למחילה כו׳ואדם הנכנס שם כו׳כצ״ל:

עב גמרא רבי יהודא ב״ב אומר בישראל אע״פ שהוא מתכוין כו׳כצ״ל: שם מן ומתני׳ עד מלספוד נמחק ונ״ב אין זה אלא מתוספות: שם דיעבד אין לכתחילה לא כצ״ל:

רשי ד״ה וליורה צ״ל יורה: ד״ה שהוא מבעיר כו׳וניתז השמן על האור מבעירו יותר ויותר כו׳כצ״ל: בד״ה מפני שהוא מכבה בשניתז על האור כיבהו כו׳כצ״ל: בד״ה דשישא הוי וחלקין ומעומר כו׳כצ״ל: בד״ה קמצא בעלמא חגב או נמלה כו׳משחקין כצ״ל הס״ד: בד״ה היכי משכחת לה דלא כו׳כצ״ל: בד״ה מרבוריה כו׳ונצל אזלא כו׳חד״א:

תוספ׳ בד״ה אין מזכירין ומיהו יש בירושלמי נפל לגוב של אריו׳אין מעידין עליו שמא נעשה לו נס כדניאל נפל לכבשן כו׳בשום ענין ולפי זה רבנן חולקין אברייתא דלעיל כצ״ל ונ״ב: נל: בד״ה הרי אנו באין מלספוד כו׳ומתניתין היכי פירושה הרי אנו הולכין לביתינו שבאנו מלספוד כצ״ל:

דף קכב עא גמ מעשה בששים בני אדם כו׳איה חבירינו נומית להם מר״ כו׳מקלו ותרמילו שהיה בידו כצ״ל:

רשי בד״ה של עזיקא כו׳הביעור לא שנא כו׳ד״א: בד״ה לא אמר כלום כו׳ופירותיה משובחים כו׳כצ״ל: אחר ד״ה על פי בת קול נרשם גמרא: בד״ה מאי קמ״ל כו׳וסתם מתני׳ כו׳כצ״ל: בד״ה למדני יונתן שידא שד היה או בקי בהן כצ״ל: בד״ה נימית לו אמרתי לו הסד. ואח״כ מה כן הרבריס כאשר אמרת שכולן חלוקין עליו ד״ה אמרו לו וגם ד״ה נומית נמחק: בד״ה נשים שאמרו כו׳דלעיל הס״ד: בד״ה אמרו לו לר׳ עקיבא מעשר״ בבני לוי כו׳ הס״ד ואח״כ צ״ל הדיבור נומית להם אמרה להם והס״ד: ד״ה ולא תהא כו׳ גריעותה הס״ד ואח״כ ר׳עקיבא ג״כ הס״ד:

עב רשי בד״ה ונתלה בייחוד כו׳מקל פשחו נתקו הר״א: בד״ה לא כך כו׳יונתן כו׳ דורש וחוקר כו׳כצ״ל:

תוספ׳ ב״ד פונדקית גויה היתה ומסיחה כו׳וכן משמע קצת כו׳כצ״ל

הדרן עלך האשה בתרא פרק י״ו וסליקא לה

מסכת יבמות בסייעתא דשמיא

פרק ראשון

דף ב עא רשי בד"ה בשני כו' אחת מעשר תקנות כו' לכולהו ולכך כו' כצ"ל והד"א:
בד"ה אוכלת כו' חייב במזונות כו' כצ"ל: בד"ה ואוכלת כו' אם כהן הוא כו' כצ"ל:
תוספות בד"ה נשאת כו' דפריך נשאת וליתני האיש קונה כו'. נ"ב בריש האשה נקנית ומשום הכי ליבא למיטעי גבי האיש מקדש דהא כבר תנא בריש שאין אשה נקנית אלא לדעתה אבל הבא שבבר נתקדשה הוה אמינא שפיר נשאר אף בעל כרחה קא משמע לן:
עב רשי בדבור המתחיל זמנו כו' ואם לא כתב כו' כצ"ל: בדבור המתחיל אלא מסיפא צ"ל ואלא כו':
תוספות בדבור המתחיל פשיט רב אחאי וכו' פריך רב אחאי כו' נ"ב וכן לקמן דף י' רב אחאי משני כו': בד"ה דילמא כו' בשכתב בו שבוע שנה חדש דאמרינן כו' כך צריך להיות:
דף ג עא גמרא רשי אתא בסוף תלתין יומין ופסקה מברא כו' כך צריך להיות:
תוספו' בדבור המתחיל והא בעינן שקדו שיהא כו' כצ"ל: בד"ה תינח כו' דהדרא לטיבלא כו'. נכתב בצדו פי' שמפריש מן הטמא על הטהור דמן התורה הוו תרומה ואתו חכמים ואמרו פשיטא שהטהור אינו מתוקן אלא אפילו אותה תרומה שהפריש מן הטמא חזר לטבל ממש. וקשה הא נמי עבירה היא מאחר שחזר לטבלו ומתקנין אותה מיניה וביה והשני יוצא לחולין ומותר לזרים: ואין לומר להומרא הוי טבל כדי שיפריש אחר כך מיניה וביה אבל לעולם אף השאר אינו יוצא לחולין אם כן אין זה קרוי עקירה מן התורה אלא חומרא בעלמא

ונראה לפרש דמה שעקרו חכמים דבר תורה והחזירו אותו שבל בוה לא נעשה עבירה שהרי טבל נמי הויב מיתה אלא שיבא אחר כך קולא מיניה בשתחוור ותפרישו זבבהאי גונא ליכא קפידא לאפוקי הבא שנאמר מגורשת ומפקיעין איסור אשת איש ודוק: באותו דבור מחמת זה החולי כו׳כצ״ל: בד״ה אי איבא כו׳יכול לקבול בשבת כו׳כצ״ל;

רשי בדבור המתחיל נהגו כו׳לבנוס ביום שלישי אבל כו׳ כצ״ל;

עב תוספות בדבור המתחיל ולדרוש להו כו׳אחד לבעל ואחד לבועל כו׳כצ״ל: באותו דבור ואין נראה לריב״ם כו׳. נבתב בצדו אבל מכל מקום פסק ל״ת דן לאמתו אבל לא מטעמיה עיין באשילי: בדבור המתחיל ולדרוש כו׳ומן ד״האונס ואילך כו׳נבתב בצדו פי׳ופריך אסבנה שהיתה מקודם דהיינו קודם שנהגו לבנוס בשלישי ודוק: באותו דבור לא מסרי נפשייהו כו׳. נבתב בצדו פי׳ ומאחר שהן לא מסרי נפשייהו כלל אף שלא ידעי שאנוס שרי אלא עושות באיסור אם כן לעולם עושות ברצון ואסורין לבעליהן ודוק. אי נמי הכי פי׳ כי התוספות סברי שדוחק לפרש איבא פרוצות דלא שייך למידרש להו שלא יקילו כו׳. ולא איירי בסבנה כלל אלא משום צנועות אב לא הוי דומי׳ דכהנות דאיירי משום סבנה אלא בעל כרחך צריך לפרש דבאחד סיגנון איירי והכי פירושו איבא פרוצות דלא שייך למידרש ואיבא בהו סבנה וכן בבהנת ומשום ד״הכי מקשי התוספות הלא הפרוצות לא מסרי נפשייהו ודוק: בד״ה ותו כו׳ואמרינן בפרק בתרא כו׳כצ״ל: בד״ה בשלישי כו׳דאם כן יבנוס בד׳כו׳. נבתב בצדו לפירוש התוספות איבא לשנויי דאין דרך לעבב יותר מאותו יום ואם כן אם בא בג׳בוודאי ילך לדרכו ביום ד׳אבל לפירו׳ רש״י קשה אמאי לא משני דאתי שר הצבא גופיה ביום ג׳. וגם התו׳ אמאי לא הקשו נמי לרש״י מהא. וצ״ל דלא עקרו תקנת חכמים בבה״ג אלא שבא שר הצבא ביום ד׳ גופא אבל בא ביום ג׳אב אין ליעקר תקנת חכמים מיום ד׳ הקבוע מאחר שכבר בא ביום ג׳ ולא נתחדש מידי ביום הקבוע דהיינו יום ד׳ ע״כ משני דשר הצבא בא ביום ד׳ ואיספרווא דידיה ביום ג׳. ואע״ג דאיספרווא לא ברי היזיקא כמו שר הצבא דומיא דיום ג׳מסבנת בעילת ההגמון. והיינו שבתבו התו׳ אח״כ אין לתמוה דמשום סעודה עקרינן ב׳ימים ומשום סבנה לא עקרינן כו׳. ודוק:

תוספות גמרא עב רשי בד״ה איספרווא כו׳אלא יום אחד כו׳. נ״ב פי׳ אף שלי מפרש מה שאמר ובשני לא יבנוס מילתא באפי נפשה היינו שלא היה יכול למיפרך דישא לסיפא דשמא ברישא נמי קאמר בשלישי וה״ה בשני בפרט מאחר שאונס סבנה הדא הוא אבל לפי האמ׳ דאונס הוא מילתא אחריתי הוא ובשני מילתא באפי נפשה מ״מ לא מפקינן הברייתא ממשמעות׳ דדוקא בסבנה נהגו לבנוס בג׳ולא בשני ודוק:

רשי

דף ד ע"א רש"י
בד"ה אפרסה כו' דנדה חמורה אי בעל כו' כצ"ל:

דף ד' תוספות
בד"ה בועל כו' ואומר לי' דהוי מצי למימר פורש כו' כצ"ל:
בד"ה אבל כו'. דאמרינן בפ' בתרא דמועד קטן כו' כצ"ל. באו"א אסור לישא עד לאחר שלשים כו': נ"ב והא דקאמר לעיל שאם אין לו בנים מותר לישא לאחר ל"ל שאין צריך להמתין ג' רגלים אלא מיד מותר אחר שעברו ימי האבילו', וק"ל: באו"א ורבינו תם ל"ל וכו'. נ"ב וכן דעת האשירי. באו"א בבוקר זרע זרעך ולערב אל תנח ידך והביא כו'. לשאר קרובים משמע כו' כן צריך להיות:
בד"ה אבל דברים כו' ואת רב ושמואל כו' כצ"ל:

עב תוספות
בד"ה ומי שאני כו'. דהא כבעל חשיבא ליה אשתו ישנה דאפילו בשעת חופה אשתו ישנה עמו כו' כצ"ל: בד"ה עד שיסתום כו' והלא הגולל והדופק משמא כו' כי לפ"ש דריש לרבות גולל ודופק שפירש כו' כן צריך להיות:

דף ה גמרא רש"י
מפקחין פיקוח נפש בשבת כו' כן צריך להיות:
בד"ה ונבעלת כו' ברביעי ותיכנס ליל חמישי כו' כצ"ל: בדבו' המתחיל וששי כו' ביאה הוא סוף דבור: בדבור המתחיל גדולים כו' שמים וארץ כצ"ל:

תוספ'
בד"ה מאי איכא כו' למה לי טעמא דברכה כו'. נ"ב אף על פי שפירשו התוספ' לעיל דשפיר צריכה לטעמא דברכה כדי שלא תקשה למה לא חשו לברכה דיום ה' כו' היינו לאי נמי לחוד שאמר משום שקדו לחוד תקנו מוכרחים אנו לפרש כן אבל ללישנא קמא שאמר משום דברכת אדם עדיפא שוב אנו לא צריכים לדחוק להך פירושא אם כן ברייתא טעמיה דנפשיה קאמר אם כן שפיר מקשה למה לי האי טעמא דברכה מאחר שיש לנו טעם דשקדו וכדי שלא ת תדחוק ותאמר מכל מקום שמא הברייתא צריכה להך טעמא דברכה כמו שפי' לאי נמי דשקדו משום הכי כתבו התוספת אי נמי כו'. ודוק: באותו דבור ברכה דאדם עדיפא ליה כו'. נ"ב ואין לומר סוף סוף נימא הא דמקרי עבריינא אם כן דבוודאי אף לישנא קמא דסבר משום ברכה לא פליג אהאי טעמא דשקדו דאיתא להדיא בברייתא שנייה אלא דפליגי בפירוש דהך ברייתא קמא מאי נפקא מינה. ומשני אדם בטל כו' דללישנא קמא דברכה איתא ולללישנא בתרא דשקדו ליתא. ודוק:

עב רשי
בדבור המתחיל ואם תמצי לומר כו' למבעי דקיימא לן כו' כן צריך להיות:
בדבור המתחיל ואם תמצי לומר הלכה כו' ואסור ואפילו כו' הכל דבו' אחד:

תוספות
בד"ה מהו לבעול כו' דחייישינן שמא ישחוט בן עוף כו'. נ"ב מכאן יש לדקדק דהיו עושין סעודה לבעילת מצוה אפילו היכא דכבר הייתה הנשואין אבל בחבורי שדיתי ביה נרגא: בדיבור המתחיל דם כו'. איכא למימר דהויא דרבנן כו'. נ"ב כמו שמפרש לקמן דלא התירו מלאכה שאינה צריכה אלא

משום צערא כמו מפיס מורסא וקל: בדבור המתחיל לדם הוא צריך כו׳ ולפיכך צריך להיות לפירו׳. באותו דבור הכא גבי מצוה אסור כו׳. נ״ב פירוש אפילו אם התירו משום צערא מכל מקום משום מצוה לא רצו להתיר וקל: בדבור המתחיל אם תמצי לומר כו׳. פירש רש״י אית ליה דמקלקל בחבורה פטור כו׳. נ״ב נראה לי דהתוספת סוברים כגירסת ספרים אחרים שכת׳ רש״י ל״ג ומה שהקשה רש״י שמקלקל דהכא כולי עלמא מודים סוברים התוספת דליתא כי כל קלקול ששייך באדם בין הוא לגבי פתח ששייך משום בנין בין הוא לגבי מוציא דם שחייב משום חבורה לעולם קלקול חייב לרש״ ופשוט ללי׳ ושעמא דרש״ דמחייב קלקול בחבורה משום דסתם חיבור הוא קלקול מצד אחד ואפילו הכי חייביה רחמנא טעם זה נמי שייך אפילו בפתח גבי אדם שהוא לעולם קלקול. ודוק: בדיבור המתחיל אם תמצא לומר ותנן נמי נזיר כו׳ כן צריך להיות:

רף ו גמרא איתמר בבי רב אמרי כו׳ נמחק איתמר. ונכתב בצדו בספרים אחרים אינו: שם האי מסובריא דנזייתא כו׳ נכתב בצדו הערוך גורס בבית והוא לשון נקב אבל ברש״י אני מסופק אם מפרש בלשון נקב או מלשון סתימה והוא בלף מלשון סכר מיא: שם והא אמר רב חייא בר אשי כו׳ כן צריך להיות:

תוספו׳ בד״ה האי מסוכריא כו׳ ובפרק ב׳ דביצה אומר דלכולי עלמא אין מטבילין כו׳. כן צריך להיות: באותו דבור ואיגלאי מילתאי דכלי עבד פו׳ נכתב בצדו פירו׳ ויהיה חייב משום מלאכה שאינו צריך לגופה וקל: באותו דבור דנדה מערמת וטובלת כו׳ נ״ב פירוש כך הוא לפי מסקנה דהתם דמפרש טעם אחר אאין מטבילין הכלים משו׳ דחיישינן שמא ישהא כליו מלטבול ויניח בטומאת׳ עד יום טוב שיהא פנוי ובתוך כך יבוא לידי תקלה להשתמש בהן תרומה אבל רב יוסף דמפרש משום סחיטה פריך ליה אביי מאי מעמת דמערמת ושובלת כו׳ ומשני ליה מתוך שלא אותרה לה אלא על ידי מלבוש זכורה היא. ודוק: ובהגה מהריח מצאתי שמשום הכי גזרו בטבילת כלים משום דטריד במצוה אבל בשאר מתכוין לשרותן במים או ביין לא גזרו ולפי זה צריך לומר נמי דגבי מערמת שרי משום דזכורה היא כו׳. אבל מדברי התוספות דהכא לא משמע הכי ודוק: באותו דבור ומיהו איכא למימר התם כו׳ כן צריך להיות: באר שיעשנה כלי ויש לומר כו׳ כן צריך להיות:

עב גמרא אמר ליה רבא ומשום טירדא כו׳ כן צריך להיות: שם תנאי היא דתניא חדא אם לא עשה כו׳ כן צריך להיות: שם יאמרו בקי מותר כו׳ נכתב בצדו אינו בתמיה כמו יאמרו כל הסריקין אסורין וסריקי בייתוס מותרין דאם כן הוי ליה למימר יאמרו שאינו בקי אסור ובקי מותר אלא הכי פירוש אם כן למה התירו

חכמים מן הסתם יאמרו הבי הבקי מותר אבל האינו בקי אסור וקל:

תוספ׳ בדבור המתחיל חוץ כו׳ ליחזקאל נאמר ולא כו׳ כן צריך להיות: בד״ה לא כהללו כו׳. קודם מעשה יראין כו׳ נכתב בצדו והקושיא של יאמרו בקי מותר כו׳קאי אמה שלמעלה לא כהללו בבליים כו׳ ודוק: בדבור המתחיל רוב בקיאין כו׳ומסיק דשמואל לא שניח כו׳ כצ״ל: בד״ה אלא מעתה כו׳ פירוש בקונטרס כיון כו׳. נכתב בצדו אבל מפירוש רש״י דהכא אינו מוכח כן וקל: באתו דבור וצריך לבעול בהטייה כו׳ נכתב בצדו פירש משום דאי אפשר לבעול בהטייה אפילו לבקי אם לא שיכוין לכך אבל בסתם בעילה פשיט׳ דהוי פסיק רישיה לגבי פתח דאי אפשר שיבעול בהטייה מן הסתם ודוק:

דף ז׳ גמרא אמר רב פפי משמיה דרבא כו׳כן צריך להיות. רב פפא משמיה דרבא כו׳ אמר רב הונא אין הלכה כר׳יעקב כו׳ כצ״ל. ונכתב בצדו לכאורה יראה דקאי אר׳ יעקב בר אידי דהכא דאי אר׳יעקב דברייתא אפי׳ ניקב למה ליה למייתי הכא ואם תמצי לומר דשייך הכא כדי ליישב לשון הורה כלומ׳ שמצינו לשון הורה על חומרא אף שלא מן הדין ודוק אם כן הוי ליה למימר ואמר רב הונא אין הלכה ובספרים אחרים נמי מצאתי להדיא אין הלכה כר׳ יעקב בר אידי מכל מקום נראה לי העיקר שקאי על ר׳יעקב דברייתא וכן איתא בפרק או טריפות וגם אין מן הסוגיא שיאמ׳אמורא אין הלכה על אמורא שאינו קדמון ממנו ודוק

רשי בד״ה מאי דעתך כו׳ביום טוב יותר מבשבת כצ״ל: בד״ה חורוה כו׳. ז׳ שנים בנזיר ומנחה בחוצה לארץ ועלתה לארץ כו׳ כן צריך להיות:

תוספ׳ בדבור המתחיל ואם להוציא כו׳אלא לפי מאי דקים ליה דלדם הוא צריך כו׳. נכתב בצדו פירוש והוי פסיק רישא לענין חבורה מאחר שלדם הוא צריך וקל: בדבור המתחיל מתוך שהותרה כו׳ שיהא צורך הנאת היום כו׳. כצ״ל: באר לפי שאתה אוסרו בדבר האסור לו כו׳. נכתב בצדו פירש כגון תחומין שאסור ביום טוב משום הכי אתה אוסרו לתקן מיו׳ טוב לשבת ואי אתה אוסרו לתקן עירובי חצרות שהוא דבר המותר ביום טוב ומשום הכי מתקן מיו׳ טוב לשב׳ וקל להבין: באותו דבור בפרק אמרו לו דאין עירוב והוצאה ליום הכיפורים מרתנן התם אם היתה כו׳כצ״ל. ונכתב בצדו פירש קודם המסקנה דמסיק דיש עירוב והוצאה ליום טוב וקל להבין:

עב גמרא ברוך מקדש ישראל על ידי חופה כו׳כן צריך להיות ונמחק עמו. ונכתב בצדו בספרים אחרים אינו:

רשי בדבור המתחיל מידי כו׳בקידוש היום כו׳כן צריך להיות:

תוספ׳ בדבור המתחיל המוכה כו׳דבר שלא בא לעולם כו׳כן צריך להיות: בדבור המתחיל והא בועז כו׳באלמנה כו׳כן צריך להיות:

ברוך

דף ח עא גמרא ברוך אתה יי׳ אלקינו מלך העולם כן צריך להיות: שם משום דשרידי דאית ליה צערא כן צריך להיות:

רשי בדבור המתחיל מכי רמי כו׳ שעורין בעציץ לומר כו׳ כן צריך להיות:

תוספו׳ בדבור המתחיל שהכל כו׳. אף על פי שכל אחת סמוכה לחבירתה כו׳ נכתב בצדו פירוש יוצר האדם ואשר יצר ודוק: באותו דבור פותח בברוך כו׳ כן צריך להיות: באותו דבור ועל שהכל ברא לכבודו כו׳ נכתב בצדו לאו שצריך טעם על שהכל ברא לכבודו אלא שרבי׳ חם פירש בעבור שהכל ברא ויוצר האדם קצרות משום הכי כל אחת גורמות לברכה שלאחריה שפותחות בברוך אבל רשי׳ פירש טעם אחר על מה שגורמו׳ לברכה שלאחריה שחותמו׳ בברוך ודוק: באותו דבור ואומר רבינו תם דבפרק קמא דברכות גבי ברכת התורה גרסינן ר׳ יוחנן מסיים כו׳ שאותה שלפניה היא כו׳ כן צריך להיו׳: בדבור המתחיל רב חנא הוא כו׳. ומיהו איכא נמי רבי יוחנן שהיה חנא כו׳. נכתב בצדו פירוש שהוא רבי יוחנן בן נורי ולא אותו סתם רבי יוחנן:

עב גמרא פתח ואמר האל הגדול ברוב גדלו כו׳. נכתב בצדו חיבור הענין והברכות נראה בעיני לפרש על הסדר כי אחר שאמר המתורגמן על רב חייא בר אבא שהיה נתפס בעון הדור או הוא או בנו אמר ליה ר״ל שיאמר נגד שבחו של מקום להוציא מלבן של בני אדם שלא יאמרו חס ושלום אם כן יש עול בחוקו יתעלה חס ושלום כי אינו דומה למלך בשר ודם שלפעמים מעות המשפט בפי דת השרים ויועציו ותיקון מדיניי לצורכו חלילה לומר כן במלך מלכי המלכים באלף הבדלות על כן פתח ואמר האל הגדול ברוב גדלו כו׳. פירוש אינו מוכרח כי גדול ברוב גדלו כו׳. אבל אין זה עול מאחר שהמורה אינו נצחי שהרי סופו לחיות בתחיית המתים ושם ישולם שכרו ומכל מקום אף בזה לא ימלט מן התרעומת וחס ושלום אם לא היתה המיתה הכרחית לבריות דאם לא כן אפשר שלא ימות ואם כן טעם זה טעם מיתה בלא הטא וחס ושלום כאלו הוא עול בחוקו על כן אמר שהוא נתיב משנת ימי בראשית אם כן אין חילוק אלא בהקדמת זמני בעניין פגיעה שאינו לאברהם ויש כנגדו תשלום שכר ומאחר שהוא נתיב משנת ימי בראשית על כן אמר אחינו גומלי חסדים בני גומלי חסדים כלומר ראוי הוא להיות כל אחד מחזיק במידותיו של אברהם אבינו להיות מגומלי חסדי׳ שהרי הוא נתיב עולם גם עמך ובניך יגמלו חסד ועל דרך שאמר רבי מאיר דיספד יספדוניה דיקבר יקברוניה דישען יטענוניה דדלא ידלוניה כו׳. ואחר כך אמר נגד אותם שרוצים בכל אות נפשם להיו׳ מגומלי חסדים אלא שאין ספק בידם או מיעוט בממון או בהלשות גופם הלילה שיהיו מקופחים בשכר על כן אמר נגד כל ישראל שלא יהיו בכלל כאלו המתיאשים

מן המיתה או הפורענות כרשעים שאומרים רק שלום יהיה לנו על כן בקש
עליהם רחמים להצילם מכל המתרגשות: נראה לי: שם שנאמר כי
ידעתיו למען אשר יצוה את בניו וגומר נמחק ונכתב בצדו ברוב ספרים אינו
ובן משמע מ"ש:

רשי בדבור המתחיל בברכת המזון כו' שהרי הוא חייב כו' כצ"ל:

תוספות בדבור המתחיל כי תניא כו' עם שנים לזימון עליו שהרי הוא חייב בכל המצות
ואין נראה כו' כן צריך להיות: בדבור המתחיל אלא כו' והבא ברחבה בלא
פנים חדשות ומימרא כו' כן צריך להיות: בסוף אותו דבור ומברכין לה
בלא עשרה נכתב בצדו פירוש לבד מאבלים אלא הוה אמרינן אבלים מן
המנין ודוק:

דף ט ע"א גמרא התם אונס הוה כו' נכתב בצדו והא דקאמר לעיל ראיה ממעשה שהיה הכי
קאמר אין נאסרה אלא בקינוי וסתירה בלומר דליכא למימרא אונס הואי דהא
קינא לה ונסתרה וראיה ממעשה כו' דלא הוה קינוי ומשום הכי לא אסרוה
דהוה אונס. ואח"כ מסיק ואיבעית אימא והוא מדברי סתם התלמוד שחולק
על רבי אליעזר ודוק: ויש אומרים דהכל הוא מדברי רבי אליעזר רק
שהתרצן הוא מגיה אותו ומתקנו כפי הענין ואין זו מן הסוגיא דהוה ליה
חסורי מחסרא וגם אינו מן הדרך להגיה הרבה ולחסר בדברי אמורא אלא הכי
קאמר לחוד ועוד דהא וכי תימא דקאמר אינו קשה לדברי רבי אליעזר דהכא
אלא אפתח פתוח דלעיל כמו שפירשו התוספו' ואם כן אי אפשר לומר ולפרש
שהכל מגיה התרצן בדברי רבי אליעזר דהכא ודוק:

רשי בדבור המתחיל הא לא כו' לרבי אליעזר הכי קאמר וסתירה ממעשה כו' הכל
דבור אחד:

תוספות בדבור המתחיל ואי בעית אימא כו'. כדאמרינן בירושלמי אונסא יש לו קול
והשתא כו' כן צריך להיות: באותו דבור מבת ג' לישראל איכא דרוסת איש
באשת כהן אית לן למימר אם תמצי לומר דאינה מוכת עץ מכל מקום ספק
תחתיו ספק אין תחתיו. אשת ישראל אם תמצא לומר דאינה מוכת עץ ספק
באונס ספק ברצון ואין לומר כו' כן צריך להיות: בדבור המתחיל מפני כו'
לא אסרוה לדוד דדוד כו' כן צריך להיות:

עב גמרא דקטעין טענת פתח פתוח כו' כצ"ל:

רשי בד"ה לא דקא כו' שהיו להם שושבינין כו' כן צריך להיות:

תוספו' בדבור המתחיל אי למיתב כו' ואוקמה בחזקת היתר כו'. נכתב בצדו כך הוא
לפום ריהטא לפי שאין הסברא נותנת שתהא מפסדת כתובתה לעולם אפילו
בספק ספיק' משום דאוקי ממונא בחזקת מריה ומשום הכי בעי למימ' דלא הוי

ספק ספיקא ממש אבל לפי האמת דאמרינן שפיר דהוי ספק ספיקא ממש וצריך
להיות דאינה ספק ספיקא לגבי כתובה דאונס לא חשיב ספיקא דשמא נאנסה
מקודם אם כן לפי זה לא צריכנא לומר דאוקמא בחזקת היתר אלא משום דהוה
ספק ספיקא לעניין איסורא ודוק: באותו דבור משום דבאותו מנה הוי ספק
ספיקא לא מפסדה כו' נכתב בצדו יש מקשים והלא הוא מודה לה שנאנסה
ויש לה כתובתה מנה ומאי ספק ספיקא איכא ונראה דלא קשה מידי דהוא
משיב לפי טענתה שנאנסתי שמא מקודם והוא הדין נמי דטוען שמא ברצון
שהרי בטענת בתולים בא עליה כדתנן לקמן הנושא את האשה ולא מצא לה
בתולים היא אומרת משארסתני נאנסתי כו': באותו דבור דספק קודם
שנתארסה נכתב בצדו פירו ויש לה מנה: באותו דבור ספק אחר שנתארסה
נכתב בצדו פירוש והפסידה כל כתובתה: באותו דבור דאימור קודם
שנתארסה כו' נכתב בצדו גילין ולפי האי שינויא לא מיתוקמא מתני' בפחות
משלשה שנים תוספות: בדבור המתחיל מאי לאו דקא
טעין טענת פתח כו' כן צריך להיות: בדבור המתחיל לא דקא טעין כו'
דשמעתין אירי שהיא טוענת כו' כן צריך להיות:

דף י עא גמרא אלא אימא הואיל ותקנת חכמים כו' כן צריך להיות: שם רב אחאי משני כו'.
נכתב בצדו כך הוא לשונו עיין בריש מכילתין: בדבור המתחיל פשיט רב
אחאי כו': שם לקמיה דר' גמליאל בר' אמר ליה כו' כן צריך להיות:

רשי בדבור המתחיל כמוהר כו' בתוליה שיהא כו' הכל דבור אחד: בד"ה נותן לה
כו' ר' שמעון בן גמליאל הוא דבור אחד: בדבור המתחיל מברכתא כו'.
זונות העיר הואת ששמה מברכתא כו'. נכתב בצדו פירש שם העיר מברכתא
כדאיתא בעירובין הני דיכרי דאתו למברכתא נראה לי: באותו דבור
מאחר שהוא בקי בפתח פתוח כו'. נכתב בצדו רשי סבר שבוודאי נאמן ויק
שמלקין אותו משום זנות אבל בסו' נשמשני רב אחאי חוזר ואומר כאן בבחור
כלומר אינו נאמן כל עיקר ומלקין משום העזה ודוק ולא כדעת התו' שסוברין
בבחור נאמן ולוקה ודוק: בד"ה השה במזיד במתכוין ובכה כצ"ל:

תוספות בד"ה חזקה אין אדם טורח כו'. נכתב בצדו גי'. ובסופו דלא מהימן נמחק
ונ"ב ספרים אחרים ונראה דלא מהימן: בדבור המתחיל מברכתא חביטא
ליה כו' בסופו ובנשוי. נכתב בצדו נראה לי לפרש אבל בבחור נאמן ומלקינן
כמו שפירש הראש להדיא והשתא אין חילוק ברין בין הך שינויא דרב אחא
לשינויא דלעיל דבחור נאמן ומלקינן דאף לשינויא קמא צריכין לומר דבנשוי
לא מלקינן אלא חילוק הלשון במה שאמר רב נחמן מהימן איבא ביניהו וכל
זאת להך פיר' אבל לפירו' הראשון של תוספת אי אפשר לומר כן שהרי המקשן

סבר

סבר שאינו מהימן והקשה מהא דרב ומשני ליה דמהימן אם כן אף שינויא בתרא צריך להיות שבא לשנות על עיקר הדין דאינה מהימן כרעת המקשן דאי הוה משני דמהימן הוי בשינויא קמא שהרי על עיקר הדין באין לשנות · ודוק:

עב גמרא דור קטוע מדם כו׳ · היינו דר׳חנינא אלא בו׳ · אמרה לו ר׳בתולה הייתי ושני בצורת הוה כו׳כצ״ל: ונ״ב באלפסי גריס אבל בשנת בצורת הואי: שם ראה ר׳ שפניהם שחורים כו׳ נכתב בצדו ביש ספרים גרסינן ראה ר׳ שפניהם שחורים צוה עליה והכניסה למרחץ והאכילה כו׳ אבל בר״ף ורא״ש גורסין כגירסא שלנו ואפשר אגב דידה האכילוהו אי נמי חשש ר׳ דשמא לא יהיה לן כח בבעילה וקל להבין: שם והשקום והכניסום להדר בצ״ל ונמחק לחופה: שם ואמר רב חנא בגדתאי כו׳משקה מרוה כו׳כצ״ל · ונ״ב נראה לפרש לא די שהוא משקה הארץ ואין צריך להשקו׳ברגליו לא אפי׳משביע בהשקאת שאין צריך לכ׳הרבה מטר כמו שהיה צריך בהשקא׳ ברגל ועל דרך שאמרו אין טפח יורד מלמעלה שלא יעלה התהום טפחיים מלמטה ולפי זה מיושב הפסוק שפיר ר״ה נחת גדודיה פירש הרוויה תהיה נחת רוח לבני אדם בענין שלא יהא מטר הרבה שקשה לבריות ומשום הכי אמר כרביבים רצה לומ׳ שאינו מטר שוטף נראה לי:

רשי׳ בדבור המתחיל ולא מפנקן כו׳ וכולן לשבח כן צריך להיות:

ת וספות בדבור המתחיל אלמנה מנה מדאורייתא כו׳ כן צריך להיות:

דף יא תוספות בר״ה משבילין אותו כו׳גבי חצר משום יד איתרבאי כו׳ · נ״ב פירוש וקונה משום יד היכא שעומדת בצד חצרו ואז קונה אפילו בעל כרחה ואפילו היכא דליכא קנייה משום יד וכגון שאינה עומדת בצד חצירה מכל מקום לא גרע משליחות ווכה במציאה או כל מידי דאית לה וכות בגווה כו׳: באד״ ונראה לר״י דהכי נמי דזכין לו מדרבנן כו׳כצ״ל: באד״ מאי קמ״ל הוה מצי כו׳ · איש אתה צריך כו׳אבל קטן כו׳כצ״ל: בר״ה הא ודאי נמחק הא ודאי והדבור צריך להתחיל מ״ד גוי בהפקירא ניחא ליה כו׳ · באד״ הני מילי גבי עבד שאינו חושש כו׳ · נ״ב והא דקאמר והא קיימא לן דעבדא כו׳ הכי קאמר והא קיימא לן דעבדא בהפקירא ניחא ליה אליבא דר״מ ואף רבנן דפליגי עליה מודו הכא גבי גוי וקל להבין: בר״ה אביי כו׳וקנס הוא קניס ל״מ בממונם כו׳:

עב גמרא כתובתן מאתים וחכמים אומרים מוכת עץ כתובתה מנה אמר רבא כו׳ תריץ ואימא הכי אם יש עדים כו׳והא דאמר רבא הוא דאמר לרבנן לא הכיר בה ולא כלום אלא שמע מינה הדר ביה רבא כו׳כצ״ל:

בר״ה אלא אמר כו׳ · וקא תבעה מאתים ל״מ היא כצ״ל: בר״ה לא הכיר כו׳

למימר לר׳מאיר הכיר בה כו׳אין חלוק בין כו׳ כצ״ל. בד״ה הדר צ״ל והדר ביה:

תוספ׳ בד״ה ושמואל כו׳בהשיר בתוליה למה כו׳ כצ״ל: בד״ה הדר ביה רבא מההיא כו׳ נ״ב בבאן יש להקשות שאלה רבה מאי דעת התו׳ שהקשו דנימא ביה דחזר מהאי ויהיה מקח טעות ממאתים ולא יהיה קשה הא דלעיל. ותי׳ סוף סוף מאי איכפת לן במאי דהדר מזה סוף סוף הא דלעיל לא יתכן שאמר לא הכיר בה ולא כלום דהשתא בתולה ונמצאת בעולה לא אמרינן מקח טעו׳ ובתובתה מנה מוכת עץ דלא איכפת ליה כל כך כל שכן נימא שאינה מקח טעות ויהיה בתובתה מנה. ויש רוצים לפרש דהשתא נוכל לומר דהא דאמרינן נמצאת בעולה כתובתה מנה אתיא כר״מ והוא סבר דלא אמרינן מקח טעות אבל רבנן סברי דאמרינן מקח טעות במוכת עץ וכל שכן בנמצאת בעולה זה אינו דהא ר״מ ורבנן אינם חולקין אלא במובת עץ אבל בהא דמקח טעות אינם חולקים אלא במוכת עץ אי מדמין לבעולה וכמו שפירשו התוספות למעלה. ועוד מנא לן לרבא הא מאחר דר׳מאיר סבר כנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה בתובתה מנה ולא אמרינן מקח טעות מניין ליה דרבנן לא סברי הכי ופליגי על ר׳מאיר דילמא כולי עלמא סברי הכי ואם כן מכל שכן גבי מוכת עץ סברי רבנן אף לא הכיר בה מנה. ובעיני נראה דלא קשה מידי דעל כרחך צריכים לומר לפי׳ מאי מקח טעות ממאתים אבל מנה אית לה אם כן מאי מקח טעות שייך כאן דאיך תיטול יותר ממנה אלא על כרחך צ״ל דמשום הכי קרוי מקח טעות משום שהיא טוענת משארסתני נאנסתי וכתובתי מאתים והוא טוען שמא ומשו׳ הכי אמר מקחי מקח טעות נגד דבריה שהיא טוענת שיש לה מאתים והשתא לא קשה מידי דשפיר יתכן הא דאמר הכא לא הכיר בה לא כלום משום מקח טעות וכל שכן כנסה בחזקת בתולה ונמצאת בודאי בעולה מקודם כגון בעדים או שהודית שמקח טעות לגמרי ולית לה כלום ודוקא הכא דאית לה מנה שהרי לפי דבריה אית לה מאתים ודי בזה שאתה מפחית לה מכתובתה מנה והא דקאמר לעיל כתובה מנה נמי בבהאי גוונא אייתי כגון שמצא פתח פתוח והיא שותקת או מכחישתו והא דמסיק בסוגיא זינתה מעיקרא כו׳לאו אעדים קאי דלא בעינן עדים אלא אוינתה תחתיו אבל לעניין פתח פתוח אפילו בלא עדים נאמן לענין כתובה והשתא הוה אתי שפיר הא דלעיל דלא הכיר בה ולא כלום כדפרישי׳ אבל השתא דאמר הכא מקח טעות לגמרי משמע ואין חילוק בין היא מודה לאינה מודה לעולם הוא נאמן להפסידה כתובה ולית לה כלום ודוקא גבי מוכת עץ הוא דאית לה משום דלא שייך בה מקח טעות דלא איכפת ליה כמו שפירוש התוספות אם כן ע״כ הא דהדר ביה רבא מלעיל הוא דהדר. ודוק:

דף יב גמרא בעלמא לעולם אימא לך לית לה כלל ושאני כו׳כצ״ל: ובן אחר כך. בואיבא דמתני

דמתני לה כו׳: שם בתובתן מנה ואין להן טענ׳ בתולים בתולה מן הנשואין כו׳. מכלל דאיכא דוכתא ביהודא נמי דלא אכיל כו׳ כצ״ל:

דשי בד״ה וניחוש כו׳ אמתניתין פריך כצ״ל: בד״ה כשקדש כו׳ ובעל לאלתר שלו כו׳ כצ״ל: בד״ה כל שכן כו׳ לא תשמע לעולם כנסה כו׳ כצ״ל:

תוספות בד״ה וניחש כו׳ דקאמר למאי אי לאוסרה כו׳ כצ״ל:

עב גמרא במתניתין והוא אמר לא כי כו׳ דשמואל היא דתנן היתה מעובר׳ ואמרו לה מה כו׳ מאי חזקה אית ליה להאי כו׳ כצ״ל. ונ״ב וזה לשון הרן ובאיד׳ פלוגת׳ דבסמוך דהיא אומרת מוכת עץ אני והוא אומר לא כי אלא דרוסת איש את איכ׳ למימר נמי אוקמה אחזקה שחזקת בנות ישראל שאינן מזנות אבל הכא מאי חזקה איכא להאי תובע דנוקמי אחזקה לגבות הלכך זיל בתר חזקה דממונא כו׳:

דשי בד״ה דמזלולי כו׳ מועטת תקינו הד״א: בד״ה אא דאיכ׳ כו׳ כגון גבי משארסתני כו׳ וקא מיפסלא נפשה דאשת ישראל שנאנסה אסורה לכהן שמ כו׳ כצ״ל:

תוספות בד״ה כיון כו׳ נמנעים ולא לגמרי כו׳ כצ״ל: בד״ה רב הונא כו׳ בין שניהם ולא בין שני היורשים כו׳ כצ״ל: באד׳ תימא דרב יהודא גופיה אית ליה ברירש הפרה כו׳ נ״ב פירוש זהו מה שאמר שם זו דברי סומבוס כו׳. אבל חכמים אומרים כו׳ ואומר שם כלל גדול בדין לאתויי אפילו ניזק אומר ברי כו׳:

דף יג עא גמרא הלכה כרבן גמליאל אלא לאו שמע מינה כדמשנינן שמ כו׳. ורבי אלעזר אומ׳ במנה ולא כלום סביר׳ ליה כו׳. ראוה מדברת עם אחד ואמרו לה מה טיבו כו׳. היתה מעוברת ואמרו לה מה טיבו כו׳. ראוה שנכנסה עם אחד או לסתר כו׳ כצ״ל:

תוספות בד״ה מעלה כו׳ אין אוסרין אותו לבנו כשיחד עם אביו לרבי יהודא כו׳ כצ״ל:

עב גמרא או לחורבה ואמרו לה כו׳ חדא לחורבא דמתא וחדא לחורב׳ דדברא כו׳ ותיפוק ליה דהתם רוב פסולין אצלה כו׳. ופירש אחד מהם ובעל כו׳ אביו פשיטא ומי ידעינן כו׳ כצ״ל:

דשי בד״ה מכשיר כו׳ שהיו הם מכשירין אותם הביא הוא להם כו׳ כצ״ל:

תוספות בד״ה מסייע ליה כו׳. אכתי תיפוק ליה דהתם בשבויה כל פסולים והכ׳ בחורבא דדברא רוב ותירץ כו׳ ואיכא למימר כו׳ מספק דספק איסורא לחומרא ולא דמי כו׳ כצ״ל: בד״ה מכשיר כו׳. וכן פירש שם בקונטריס כו׳. נ״ב נראה דמשום הכי דייק הכי דאם לא כן אלא נפרש מאי אתא אבא שאול לאשמועינן יותר מרבן גמליאל אם כן שפיר מתרץ אי מהתם הוה אמינא ברוב בשרים כו׳ דאיך יסמוך אבא שאול על המאן דאמר שאמר לדברי המכשיר כו׳ אבל השתא דפריך לימא וכן אמר אבא שאול אם כן שפיר מקשי התוספות דסוף סוף לפי האמת דסבר רבן גמליאל דבשר אפילו ברוב פסולין אצלה א״כ לימא וכן ודוק:

באד דאפילו לזעירי לשון כו׳ של עובר זה משמע כו׳ כצ״ל: בד״ה בעינן כו׳ גבי ספק בן תשע לראשון כו׳. נ״ב פירוש היכא שמיבם אשת אחיו בתוך ג׳ חדשים למיתת אחיו וקל להבין:

דף יד גמרא רשי: רמי ליה אביי לרבא כו׳ העיד ר׳יהושע ור׳ יהודה בן בתירא כו׳ כצ״ל: בד״ה עיסה לשון ספק הס״ד: בד״ה על אלמנת כו׳ קרוב לה ומת ונמצאת כו׳ בן צריך להיות:

תוספו׳ בד״ה דרבי יהושע כו׳. והשתא לא מצי לשנויי כו״ב ואמר ליה דשמא רבא לא סבירא ליה הא דרבה דסוף סוף קשה מאי קמקשה רבא דילמא אף אביי ורבה סבירא להו דרבן גמליאל אדרבן גמליאל לא קשה משום ברי ושמא ואיך תולה תירוץ דרבי יהושע אדרבי יהושע בהא דרבן גמליאל משום הכי צריך לומר דאף רבא הוה משני ר׳יהושע כמו רבה אלא דלא מצי לשנויי הכי ודוק: בדבור המתחיל תנו רבנן כו׳קאי להכשיר את הבת כו׳ נ״ב כלומר המשפחה כולה להשיא בתה לכהונה אבל אלמנת עיסה הוא שנולד הספק בה משום חלל כלומר שהיא נשאת לאחד מן המשפחה שנטמע בה הספק ובה לא שייך צויחה ושתיקה. מכשירין אותה ולא הבת ודוק:

עב תוספות בד״ה ותו כו׳בסופו ופירש הקונטרס וגירסתו עיקר כצ״ל ונ״ב נראה לי: בד״ה מיסתייה כו׳לדידיה לא הוי שתיקה כו׳כצ״ל: באד״ה פירוש אפי׳ מקהל כהונה כו׳נ״ב פירוש מאחר דסבירא ליה דאין הטעם משום שתיקה כהודאה דמיא אפילו גבי ממזר לתנא קמא אלא משום שלא יוציאו את הקול אם כן מה חידש התלמוד בכאן גבי חלל מיסתייה דלא מפקינן כו׳ האי כבר ידעינן שפיר האי טעמא גבי ממזר על כן מפרש דאפילו קאמר לא מיבעיא גבי ממזר דמהני האי טעמ׳ דמסתייה כו׳משום שחושש שמא יתפרסם הקול ויוציאוהו מן הקהל אלא אפי׳גבי חלל דליכא חששא כולי האי אפי׳הכי אמרינן מיסתייה וחושש לשמא יפרסמו הקול להוציאו אפילו מכהונה לחוד והא ד דלא קמפרש טעמא אחלל דתנא קמא אפשר משום שלא הזכיר להדיא חלל בדבריו כמו רשב״א ודוק: בד״ה כמאן כו׳ובלא ראוה שנאנסה כו׳נ״ב פירוש משום דסבירא ליה דאי לא ראוה כו׳לא הוה מהני דוב כשרים מאחר דאין כאן מיגו וסברה אשה בודקת ומזנה וקל: באותו דבור ואירי נמי כשראוה מדברת כו׳נ״ב פירוש נסתרה:

דף טו עא גמר׳ לא דקאזלה איהי לגבייהו כו׳נמחק ונ״ב גירסת רש״י איכא דקאזלא לגבייהו: שם מוכרות כולן בשר שחוטה כו׳אלא מתשעה שרצים וצפרדע אחד ביניהם ונגע באחד מהן ואינו יודע באיזו מהן נגע ברשות היחיד ספיקו טמא ברשות הרבים ספיקו טהור ומדאוריתא כו׳כצ״ל:

בד״ה כשירה

רשי בד"ה כשרה לכהונה כו' סיעה של בני אדם כשרים כו' כצ"ל: בד"ה הולך שתוקי כו' מכשר וכי כו' רבי חנינא ה"ס והכל דבור אחד: בד"ה וקשיא לן כלפי ליא כנגד איפוא הדבר הזה כו' כצ"ל ונ"ב ספרים אחרים: בד"ה ופרכינן כו' עקר הבועל מביתו ואזל כו' כצ"ל: בד"ה ומשני איבא דקאזלה לגבייהו ולא גרסינן מאי רוב העיר כו' כצ"ל וה"ס ונ"ב נראה לי: בד"ה אלא מתשעה כו' חוספתא היא במסכת טהרות כצ"ל: בד"ה אלא מתשעה כו' אף היא תוספתא במסכת טהרות כו' כצ"ל: בד"ה ואמרינן כו' דרשי ליה הס"ד: בד"ה כמאן כו' דדוקא דיעבד פסיק שמואל כרבן גמליאל כו'. נ"ב פירוש דמהני אפילו רוב פסולין ולכתחילה בעינן רוב כשרים היינו שני רובין ואף על גב דמסוגיא דארוס דלעיל משמע דלא בעינן לכתחילה אלא רוב כשרים לחוד ולאפוקי רוב פסולין. רב חייא בר אשי דפסיק כרבי יוסי פליג אהך סוגיא וק"ל: בד"ה דילמא כו' מקן סתומה כו' נ"ב פירוש שפרחה גוזל אחר מהן לאויר העולם יקח ווג לשני הנשאר לאפוקי קן מפורשת שקרא להן שמור אחת חטאת ואחת עולה ופרח אחת ולא ידעינן איזו פרח אין לו תקנה כו' ודייק הא שאר קינין דעלמא יש להן תקנה ומותרין וליחוש אכל חד שמא הוא הגוזל שפרח כו': בד"ה וספק כו' בהכה את זה וחזר כו' נ"ב פירוש ספק בן ט' לראשון ובן ז' לאחרון והכה את שניהן:

עב גמרא מחצה על מחצה ישראל אמר כו' דלאו ישראל אנא ואתן לכון כצ"ל:

רשי בד"ה לא צריך צ"ל לא צריכא כו':

תוספו' בד"ה מאן דמתני כו' דלדורות לכולי עלמא בעינן תרי כו' כצ"ל:

הדרן עלך כתולה נשאת

פרק האשה שנתארמלה

רשי בד"ה אם יש כו' בעלה בהינומא כו' הכל דבור אחד:

תוספו' בד"ה ומודה רבי יהושע כו' ונאמן במגו דאי כו' כצ"ל:

דף יו עא גמרא אבל הכא בברי וברי כו' היתה מעוברת ואמרו לה מה טיבו כו' מדברת עם אחד ואמרו לו מה טיבו כו' כצ"ל:

רשי בד"ה גבי משארסתני כו' צריך להתחיל הדבור ברי ושמא גבי משאדסתני כו':

תוספו' בד"ה התם שור כו' לומר חי הוא ולהכי כו' כצ"ל:

עב גמרא והדר מפקה לה לכתובתה בהאי בי דינא וגביא בה כצ"ל: וכן אח"כ. שם פיסקא באחת מכל אלו כתובתה ר' נמחק וכצ"ל אם יש עדים כו': וליחש דילמא מפקה עידי

עדי הינומא בבי דינא וגביה כו׳: כתבינן שובר העבירו לפניה כוס של בשורות מאי כוס של בשורות כו׳. אלא אמר רב פפא זו ראשית כתרומה ראשית כו׳כן צריך להיות:

רשי בד״ה רב פפא כו׳ישול כלום ומתניתין כו׳כצ״ל והד״א: בד״ה אלא הכי קאמר כו׳אבדה כו׳הד״א: בד״ה כל שכן אמתניתא צ״ל אמתניתין:

תוספות בד״ה וזו כו׳גילוי מילתא בעלמא הוא כו׳כצ״ל: באותו דבור דראה בקוטנו כו׳נ״ב בלא תירוץ זה איירי הסוגיא דלקמן כי האי גוונא שהוא ראה בקטנותה וגדול עמו דוק: בד״ה זאת אומרת כו׳למאן דאמר הטוען אחר מעשה בירושלים דין לא אמר כלום כו׳כצ״ל: בד״ה ותו כו׳אם נאמר דנשרפה כו׳כצ״ל:

דף יז עא גמרא כי סמכו רבנן לרבי אמי כו׳סרמיטין ואמרי לה כו׳כצ״ל:

רשי בד״ה טורמיסין לא איתפרש הש״ד. והדבור שאחריו המתחיל טורמיסין עד דיקנין נכתב בצדו הג״ה:

תוספות בד״ה להוצאת המת כו׳אחרינא דהתם דהוו דוקא כו׳כצ״ל:

עב רשי בד״ה אבל למאן דמתני לאחרים כצ״ל: בד״ה בשלמא כו׳מהימן כגון כו׳הד״א: בד״ה בשעת חירום שנו דאין יכול לומר כו׳כצ״ל:

תוספ׳ בד״ה אלמנה מאי ביהודה בעי כו׳. נ״ב ואני אומר דווקא בבבל שוא דבודאי כל הסימנים הנוהגים ביהודה אי עביד בבבל הוי סימן ואם כן מקשה שפיר דילמא האלמנה שבבבל תביא עדי קליות מאחר שבלאו הכי רגילין לאכול קליות בחופה בשלמא ביהודה דסימן שלה הוא קליות אבל כן פשיטא נזהרין אבל בבבל דאינו סימן דילמא אבלי קליות בלאו הכי כו׳ומשני דאף בבבל שפיר זהירי דארמלתא לית לה כיסני וקל״ל:

דף יח עא גמרא למיתנא סיפא אם כו׳והאכלתיו פרס שהוא נאמן כו׳כצ״ל: שם אמר רב בטוענו קטן כו׳נ״ב רבים תמהו ושאלו אם כן הדרא קושיא לדוכתה דשפיר חזה מצי למיתני מנה לאביך בידי כו׳. לרבי אלעזר דהא לא פליג ר׳ אלעזר אלא בתובעו קטן אבל במשיב ממש מודה בשלמא לפירוש התוספ׳ לא קשה מידי דסוף סוף ליהוי קשה משיב אבידה הוא ואיך קתני בסיפא דמתניתין ואם יש עדים אינו נאמן דלעולם נאמן במיגו דפרעתי כולי דהא בבנו מעיז אף לרבי אלעזר כשלא תובעו אבל לפירוש רש״י דלא מפרש הכי אלא משיב אבידה הוא ואפילו בתובעו פטור והשתא אתי שפיר כרבי אלעזר ודוחק לומר דסתמא דתלמודא דאמרה אי כרבי אלעזר אמרה בברי ולא לפי האמת דהא האי משא ומתן דשקלי וטרי אליבא דרבי אלעזר אינה שייכא דוקא לפי הסוגיא דהכא אלא בפני עצמה היא באה לבאר דברי רבי אלעזר לפי האמת ואם כן אמאי קאמר תלמודא ואי רבי אלעזר הא שבועה בעי דהא לא בעי שבועה כלל באין

שור

שור שחוט. והנראה בעיני דלא קשה מידי דבוודאי מאי דמשני תלמודא דאיירי בתובעו קטן ובא בטענת אביו והוי טענה מעליותא לא הוה פירושו דהוה בטוענו גדול ממש אלא הוה טענה שמוקיקו לישבע שלא יכול לומר לא אשבע עד שיגדל אבל מכל מקום חשבינן טענתו כאלו לא טענו מתחילה והוא הודה מתחילה שהוא חייב לאביו והאכילו פרס ואחר כך טען זה שלא האכלת לאבי כלום דר׳ אלעזר נמי סבר דבעי לישבע ואף על פי שאינו שור שחוט ואינו מודה ר׳ אלעזר דהוי משיב אבידה ממש אלא בלא טענו ברי כלל אף בסוף דומיא דמציאה דכהאי גונא הוי משיב אבידה ממש אבל כל היכא דטענו ברי לא סבירא ליה לר׳ אלעזר שום חילוק בין תובעו לאינו תובעו דלא דהוי שור שחוט לעולם הוא נשבע. ומתני׳ משמע היכא דלא הוי שור שחוט לעולם נאמן במיגו אפילו טען אחר כך זה שכנגדו ברי ומשו׳ הכי מתיישב שפיר אמאי דחיק לר׳ אלעזר ואיירי בטוענו קטן ולא בטוענו גדול אי בא לאשמועי׳ דנשבעין על טענת קטן זה אינו תולה בפלוגתא שלו דאף רבנן מודו דנשבעין היכא דלא הוה מיגו אלא בודאי דאתא לאשמועינן דנשבעין אפילו באין שור שחוט כגון טוענו קטן אבל אי איירי כגדול והיכא דלא טענו נוכל לומר דאף בסוף לא טענו ברי ואם כן הוי משיב אבידה ממש ומודה בה רבי אלעזר אבל טענו קטן איירי בודאי בטוען ברי וגם כן הוי אינו שור שחוט וגם בסוגיא דהניזקין דמוקי נמי בטוענו קטן על כרחך צריך לפרש התם דמוקי הכי כדי דליהוי איירי בטענת ברי ולא בלא טוענו כלל דהוי משיב אבידה ממש ודוק היטב:

רשי בד״ה אליבא דמאן כו׳ נאמן ואי כו׳ הד״א: בד״ה אלא הכא כו׳ אלא לעולם בטוענו קטן כו׳ כצ״ל:

תוספות בד״ה דסתם יהודה כו׳ כיון דאיכא עולי רגלים כו׳ עד שנשמע הקול למחוץ כו׳ כצ״ל: בד״ה אלא הכא כו׳ לאקשויי ולשנויי כו׳ נ״ב פירוש כשמקשה לשם אמתניתין אבל נשבעין לקטן והאמרת רישא אין נשבעין לחרש שוטה וקטן ומשני רב פפא טענת אביו כו׳ הוה ליה לאקשויי סוף סוף האמרת אין נשבעין לקטן ואין חילוק בין בא בטענת עצמו לטענת אביו כאשר פירשו התוספות והוה ליה לשנויי מאי קטן גדול כו׳ כדמשני שם אחר כך אהא דמסיק אמר רב בטוענו קטן בסוגיא דהכא וק״ל: בד״ה מפני מה כו׳ אלמא בכופר בכל נמי כו׳ כצ״ל: בד״ה חוקה אין כו׳ שעשה לו טובה שהלווהו כו׳ כצ״ל:

עב גמרא אמר ליה רבא כל כמיניה כיון שהגיד כו׳ כצ״ל: שם מלוה גופיה מעיקרא מידק דייק כו׳ כצ״ל ונ״ב ספרים אחרים:

רשי בד״ה יוצא כו׳ הפה שאסר ואין נאמנים כו׳ כצ״ל והד״א: בד״ה כיון שהגיד כו׳ מחימניתו למיעקר הואיל כו׳ כצ״ל:

תוספו׳ בד״ה ובכולי

תוספות

בד"ה ובכולי בעי דלודי כו' שלא נודע שהוא גזלן כו' נ"ב אלא שזה חושדו וטוען עליו שהוא גזלן ודוק: באד"ה עז פן נ"ב עזות פנים. באד"ה לא תשבעו ולא כו' כצ"ל: בד"ה אין נאמנין כו'. ועוד דבשני עדים כו' נ"ב כדלקמן בהפוך הדף בד"ה ואם כתב ידם כו'. בד"ה ואין אדם כו'. או שרבע אדם אחר כו' כצ"ל: ונ"ב אבל לא פלגינן בחד גופא לומר מחמת נפשות דהוי כחד גופא כמו שפירוש התו' הבא בשינוי דאי נמי הכא מחמת ממון הוא פירש דאנוסים היינו ודוק: וכן פירשו התוספות שם:

רשי

גנבא מגנב אחד לומד כו' כצ"ל: בד"ה ונתן לאשר כו' כדאמר בהגוזל למי שהקרן שלו כצ"ל והסד:

תוספות

בד"ה דאמר מר אין לך דבר כו' פירוש כצ"ל: בד"ה אי סבירא לך כר' מאיר כו' ואת כו' כצ"ל: בד"ה ובגון שחב לאחרים כו' שטר חוב לחבירו וחוזרת ומוחלו כו' כצ"ל: באד"ה דוקא מוכר שטר חוב דהוי מדרבנן כו' נ"ב ותימא לפי זה הא דפרק קמא דבבא מציעא איך מיתרצת שהא מכירת כתובתה הוא מכירה ממש שיש לה שעבוד על הבעל בתנאי בית דין אפילו בלא שטר או מכרה אותה שדה המיוחד לה בכתובתה כמו שפירש רש"י שם או נימא שמא היתה לוה מאחרים כפי כתובתה וק"ל. וצריך לומר דשאני כתובה שהרי לא נתנה לגבות מחיים ולא שייך לומר כהאי גוונא הא דר' נתן כו' דהא לא חל שעבודה על הכתובה מחיים כלל ומשום הכי יכולה שפיר למחול וכן פירש הר"ן:

באד"ה בנושה בחבירו כו' דחייב כו' שכיב מרע דאורייתא ואינו יכול למחול דאי ס"ד כו' דנושה בחבירו וחבירו בחבירו אינו יכול כו' משועבד לה לכתובתה ואי יכול למחול אמאי ילקח כו' בשהשטר הוא ביד שליש כצ"ל: בד"ה מניין לנושה בחבירו כו' משמע כו' כצ"ל: בד"ה אעולה לא כו' היינו למוסרו ללוה כו' כן צריך להיות:

עב גמרא

שמע מינה מדרב כהנא כו' כצ"ל: שם ושטר פסים נ"ב ס"פ מי שמת עיין שם: שם ובאו שנים מן השוק ואמרו כו' כצ"ל:

רשי

בד"ה עדים החתומים כו' לו לכשיצטרך כו' כצ"ל:

תוספות

בד"ה אמר רב נחמן כו' הואיל ומודים שהשטר כו' לאנוסים וקטנים דמתניתין שאין כו' והא דאית ליה לרב נחמן כו' כצ"ל:

דף כ גמרא

אלא בפניהם כך כו' ומכחישין להו הוה הכחשה ולא הוה כו' דלמא הוו מודו להו ומהימני כו' כשהוא שוטה וכן כשהוא כו' כצ"ל: שם אלא משתי בתובות או משתי שדות כו' כצ"ל ונ"ב הא דקאמר אמרי נהרדעי משתי כתובות או מב' שדות היינו למעוטי שתי הודאות והלואות דדילמא מזויפות נינהו ולוה לא

ידע כלל בהן. אבל משתי שדות כיון שהלוקח מוחזק בהן ליכא למידי
ובן משתי כתובות דכיון דנשים יושבות תחת בעליהן ולא ידעי שיש להן
כתובות אחרות אלמא לאו שטרי זיופי נינהו אבל משטרי אחרים לא מקיימים
דדילמא מזויפות נינהו וכדכתיבנא. עד כאן לשון הלז:

תוספ' בד"ה ואוקי ממונא כו' להעמיד הברייתא בשובר כו' עדי שובר בצל': בד"ה
ור' יוחנן כו' בעשה כמי כן צריך להיות:

עב גמרא דרב אשי הוה ידע ליה כו' חזייה לר' כהנא דהוה כו' שמע מינה מר' מאיר האי
סהדותא כו' בצל:

רשי בד"ה אפי' שובא כו' אסהדותיה אי מסהיד כו' בצל: בד"ה לסוף דבריו קסבר הא

תוספ' בד"ה ור' יוחנן אומר כו' ועד אחד בעל פה אין מצטרפין דמשמע כו'. נ"ב פיר'
לאביי דסבירא ליה הכי ומשמע הא שנים כו' לבולי עלמא מצטרפין וכל שכן
לפי המסקנא דסבירא ליה התם דעד אחד בשטר ואחד בעל פה מצטרפי ומשני
לעולם שנים בשטר לא מצרפי דעד אחד בשטר לא מהני והתם איירי שאותו
שבעל פה ראה מסירת השטר ומשום הכי מהני כשנים לפי המסקנא ואביי
אפילו הכי סבירא ליה דלא מהני וכל שכן שנים בשטר. אי נמי איירי ששנים
חתומים בשטר והשני לא קיימו ואתא אחד והעיד בעל פה בכהאי גוונא פליגי
אי מצרפי כדאיתא בירושלמי כו':

דף כא עא גמר אלא חד מאי אמר אביי כו' ומחזקי ליה בי דינא ולא צריך כו' אמ' ליה רבא מאי
כו' כך צריך להיות:

רשי בד"ה מהו דתימא כו' שיעידו ליה כו' ונפקא כו' הא':

תוספ' בד"ה ודוקא אחספא כו' דליכא למיחש למידי כו' נ"ב וממילא גבי חספא אפילו
בסוף יריעה ליכא למיחש וק"ל:

עב גמרא והאמר רב פפא משמיה דרבא האי אשרתא כו' בצל:

רשי בד"ה בתבינן צריך להיות מי כתבינן:

תוספות בד"ה האמר רב פפי כו' דכתבינן אורכת' ב' הרשאה כו' דלא בעי למימר דליתא
לדרב פפי כו' אלא דליתא לקושיא בצל"ל ונ"ב פי' כי בגמרא לא נאמר ולית' לדרב
פפי אלא וליתא מדרב נחמן כו' וק"ל: בד"ה הנח לעדות כו' דבעינן עדות
שאתה יכול כו' בצל: באר אלא כיון דבני הזמה נינהו כו'. נ"ב היינו דס"ל
מאחר דלא אשכחן בתלמודא דידן שום פסול בעדים קרובים לדיינים אף אנו
לית לן למיפסליה. אבל הליף והלאש כתבו להדיא בפרק זה בורר בשם
הירושלמי שפסולים משעם הזמה וכן כתב הרא"ש פה:

דף כב עא גמר תנו רבנן האשה שאמרה אשת כו' כך צריך להיות:

בד"ה תרי ותרי נינהו כו'. ועוד דלרב חסדא כו' נ"ב יש בבאן להקשות מאי ועוד

דקאמר מכל שכן לרב חסדא דכשר דסלק הני עדות והוי כאלו לא העידו כלל
ואפילו בלא חזקה הוא כשר ונראה לי דסלקא דעתא דתוספות דלא ר״ת
בשלמא לרב הונא דסבר כל כת בפני עצמה באה אם כן אפילו יצא עליו קול
ערעור כשר שהרי עדיו בצדיו שמכשירין ואוקמינן אחזקה ובטל ר״ת ערעור
אבל לרב חסדא הוה אמינא אפילו סלקו כל העדי׳ והוו כולהו שקרא מכל מקו׳
נשאר קול ערעור והקול נתפשט וליכא כאן עדים כשרים שבטלוה אפילו הכי
כשר שהרי אם כת אחת כו׳ כמו שהוכיחו התוספות ודוק:

בד״ה כמותב תלתא כו׳ דלא כתב וחד ליתוהי כו׳. נ״ב פי׳ דמאי שנא בי דינא
דמוכח נמי דלא הוי פחות מתלתא אפילו הכי כשר בי חתמו שנים ואין כאן
שקרא הכי נמי כי כתב בי תלתא הוינא וקל״ל:

עב תוספות בד״ה כו׳ ואפילו הכי כו׳ שהורה אמרה ליה כו׳ כצ״ל: בד״ה באשם תלוי כו׳
חתיכות משום דאפשר כו׳ כצ״ל: בד״ה משום דרב אסי כו׳. ואחר כך ניסת
תצא כו׳ נ״ב פי׳ אפילו התירוה דומיא דנישאת ואחר כך בא העד ודוק:

דף נג גמרא רב אשי אמר לעולם תרי ותרי כו׳ נ״ב פי׳ אף רב אשי ידע שיכול לתרץ הברייתי׳
כמו שתירץ לעיל דברי ר׳ יוחנן דאיירי האי שעתא קדשה והאי שעתא גרשה
אלא שקבלה היתי׳ בידו שברייתא הפוכה נשנית ומשום הכי מגיה נמי הברייתא
דאיירי באמרי ראינו נראה לי: שם פיסקא אמרה נשביתי כו׳ נמחק וכצ״ל:
ואם משנשאת באו עדים כו׳ רבי יהושיע כו׳ שם נשאת והא לא תצא קתני
כו׳ כצ״ל:

תוספות בד״ה לא תצא כו׳ לענין דאם כו׳ כצ״ל:

עב רשי בד״ה ואינה נאמנת על חברתה כו׳. דבשלמא אינה נאמנת דרישא כו׳. נ״ב
ותימא אמאי צריך רש״י לכל זה דהא הכא ליכא לשנויי הכי דאם כן איך ר״ת
נאמנת על עצמה הרי גם כן בלאו דיבורה נאסרה וקל״ל: בד״ה דלעלמא אין
חדבור האחרון כו׳ כצ״ל:

תוספות בד״ה אבל הכא כו׳ פליג אסיפא כו׳ נ״ב פי׳ גבי עדים כדלעיל וסבר דלא מהימנא
במיגו מודה ברישא כלומר בהא דרבי יהושע לא אשכחן דפליג אם כן ממילא
חידוש הוא מאי דקמשמע לן נאמני׳ גבי עדים כו׳ יותר מרישא דמודה ר״מ ודוק:

רשי דף כד בד״ה שלי חדש ושל חבירי ישן שלי אינו מתוקן כו׳ משבח כו׳ מעושר שלי חדש
כו׳ כצ״ל והדא: בד״ה אינו נאמן כו׳ ועוד שמוסיף עם זו כו׳ כצ״ל: בד״ה
בשכלי אומנותו בידו כו׳ שלמוכרה הביאה כו׳ נ״ב נ״ל דהכי פירושו ששואלין
אותו אם מוכר תבואה אומר חדש הוא ודע הוא ואינו רוצה למכור אותו ובלי
אומנותו הוא בידו אם כן מוכח להריא שרוצה למכור במקום אחר שחבירו
יעיד עליו להיפך ודוק דאי לאו הכי מאי גילוי מילתא איכא דגומלין דילמא

מודה

מודה האמת וקל׳:

תוספ׳ בד״ה שלי הדש כו׳ היאך קונה ממי ששלחו כו׳ כצ״ל:

עב גמרא ברישׁ העמוד בשכלי אומנותו בידו הכי נמי נמחק: שם או דילמא לא שנא תיבעי למאן דאמר כו׳ לא מחציף אינישׁ נפשיה או דילמא לא שנא רב חסדא כו׳ כך צריך להיות:

רשי בד״ה כשכלי אומנתו בידו להכיר שהוא נושאן למוכרן כצ״ל: בד״ה ומשום כו׳ רשות הרבים להרחיק העגלות כו׳ כצ״ל: בד״ה בקשו כתבם כו׳ בגולה בגויי הארץ וילדו להם בנים כדכתיב בספר עזרא והם חללים כו׳ כצ״ל:

בד״ה אף כאן כו׳ בגבולין ואי סלקא דעתך כו׳ הדא:

דף כה גמרא דתניא בבואכם אל הארץ אי בבואכם יכול משנכנסו לה כו׳ כצ״ל:

דשי בד״ה בתרומה דרבנן כו׳ שהיא תלויה בארץ כו׳ כצ״ל: בד״ה דאורייתא ויצחר לא אכול כו׳ הדא: בד״ה נשיאת כפים כו׳ זבית דין קבוע בודקין אחר כו׳ כצ״ל: בד״ה נשיאת כפים וחילוק גרנות דתרומה הלר:

תוספות בד״ה לא במדי כו׳ קרא איירי בתרומה כו׳ כצ״ל: בד״ה נשיאת כפים כו׳ כדמוכח לקמן כך צריך להיות:

עב גמרא מוחזקני בזה שהוא כהן אמר ליה מאי ראית אל שקרא ראשון כו׳ כצ״ל. וכן במעשים שאחר כך כצ״ל:

תוספ׳ בד״ה שקרא אחריו לוי כו׳ שקרא אחריו לוי קטן מישראל כו׳. נ״ב אבל אין לפרש שקרא לוי גדול מזה שלפניו דמנא ידע הא לא ידע אותו אם הוא גדול או לא וקל׳: בד״ה הרי שאמר כו׳ דאי בעי אמר אינו בנו כו׳ נ״ב ויהא נאמן להאכילו תרומה ויצטרף עם אחר להשיאו אשה ובבריית קתני דאינו להשיאו אשה. והיינו אפילו על ידי צרוף כדלקמן: בד״ה נאמן להאכילו כו׳ בהגוזל בתרא ההיא דר׳ דלקמן במסיח לפי תומו כו׳ כצ״ל: בד״ה נאמן להאכילו כו׳ אין צריך ראיה על הקטנים כו׳ נ״ב פירוש שהביא אשה ממדינת הים והקטנים כרובים אחריה ומאחר שהביא ראיה על האשה אין צריך ראיה על הקטנים דוראי שלה הן ומשום הכי אמר ל״ל דאותה ראיה דכרובים שהיא חזק בעלמא אינה מספקת אלא לקדשי הגבול כו׳: באד״ וקדשי הגבול דהתם כו׳ נ״ב פי׳ מאחר דסבר כר׳ יהודא דסבר מעלין מתרומה ליוחסין אם כן כי היכא דמהני כרובים לתרומה מהני ליוחסין ודוק; בד״ה שבידו להאכילו תרומה כו׳ להאכילו בחייו משום דבידו כו׳. נ״ב פי׳ כל היכא דתלוי בנאמנות כל היכא שנאמן בחייו נאמן גם כן לאחר מיתה אבל התם אף בחייו אינו נאמן רק שיכול ליתן לו אבל צד נאמנות להיות בכור לירושה לא תמצא בחיים אלא לאחר מיתה מה שאין כן הכא לענין כהונה דמהני נאמנות מחיים שיחלקו לו תרומה ודוק;

דף כו גמרא
תוספו׳

לוי דלאו לוי הוא כצ״ל . ונמחק לא אפשר לספוקי :
בר״ה אין בתר כו׳ועוד דלמאן דאמר קנסא לעניים כו׳ ב״ב אין להקשות מה בא להוכיח מכאן דילמא מה שאמר לעניים היינו עניי כהנים בתר דקנסינהו ולא ללוים כלל ומן הראיות דלעיל שניתן ללוים ליכא להקשות שחרי התוספור׳ כתבו ועוד דמשמע אף בלתי הר׳ איות דלעיל ליכא לאוקמי כרבי עקיבא ולא קשה מידי מדאמר שם מר סבר לכהנים ומר סבר לעניים משמע דאידך דאמר לעניים היינו לעניים ולא לכהנים דבהכי פליגי דאם לא כן הוה ליה למימר מר סבר לכהנים ומר סבר לעניי כהנים . תו מסקי התו׳דלרבי אלעזר כו׳ הכי פי׳ דלא תימא הלא אף לרבי אלעזר בן עזריה לא אתי למאן דאמר לעניים ואם כן ליכא לאוניחי מכאן דלא אתיא האי ברייתא כרבי עקיבא אלא כר׳ אלעזר בן עזריה שחרי מסתמא אף לר׳ אלעזר פליגי דמר סבר לכהנים ומר סבר לעניים ואם כן אף לר׳אלעזר קשה היכי הוי חזקה על כן מפרשין דזה אינו שחרי לר׳ אלעזר אף בתר קנסא לעשירים כהנים . ואין לומר אין הכי נמי דלר׳אלעזר אף לעשירים כהנים ועניים דקאמר אלוים שלא קנסו הלוים כל כך שלא ליתן לעניים שלהם אבל לכהנים ניתן אף לעשירים ויהיה קשה היכי הוה חזקה אף לר׳אלעזר על כן בותבין זהו ליתא שחרי לכהני׳אף בימי טומאתן לא ניתן להם מכ״ש לעשירים ממש אלא על כרחך אתיא כר׳עקיבא . תו מסיק ועניים דהתם אין לפרש כו׳ פירוש דלא תימא עניים כמשמעו ללוים לחוד ולא לכהנים אם כן שמע מינה שאין ניתן ללוים עשירים אף לר׳עקיבא ומן הראיות דלעיל דוכחנו שניתן ללוים בתורת חלוקה כבראשונה על כן מסקי התוספות דלאו דוקא עניי לויים אלא הוא הדין שאר עניי כהן וישראל אם כן ממילא נוכל לומר דעניים דקאמר לא קאי אלוים ודוק : באד בין עניי ישראל ולמאן דאמר כו׳כצ״ל :
בר״ה והאמר ר׳יוחנן כו׳ . אי לאו משום חזקה דמסייעא ליה לבטל הקול שחרי הקול פוסל כו׳כצ״ל . ונ״ב יש מפרשים וכי תולה עצמו בדברי עצמו דמנא ליה דהעד אינו פוסל לרי דשמא פוסל ולא אמר רי דאין ערעור פחות משנים אלא היכא דאיכא עד בשר ונראה לי דלא קשה מידי כי התוספות מפרשים שדעת התלמוד דפריך מיניה התם סבירא ליה פשוט דעד אחד גריע מן הקול שהקול פוסל והעד אינו פוסל אלא שהתוספו׳רוצי׳להביא ראיה על סברא ואת שכן הוא שחרי לפי האמ׳אית׳שעד אח׳אינו פוסל במקום חזקה אע״פ שהקול פוסל ודוק :

עב גמרא

במתניתין האשה שנחבשה בידי גויים כצ״ל : שם בני משפחה ועדיה מעידים כו׳ כצ״ל :

רשי
תוספו׳

בר״ה ואנן כו׳קמייתא דאסקינא על כו׳כצ״ל : בר״ה אין צריך להיות ואין :
בר״ה אנו אוחזין כו׳אוקי תרי לחדי תרי ואוקי גברא אחזקיה כו׳ב״ב וה אינו פי׳

רשי

רש"י שלפנינו דהוא תולה הכל בחזקת עד הראשון ולא בחזקת אמו ובן פירש
הר"ן להדיא: באו"ד ונראה לי"י דתרי ותרי ספיקא כו' נ"ב ותימא לפי
זה מה שכתבו התוספות לעיל דף נ"ב בד"ה תרי ותרי נינהו כו' דאוקמי ד"ה אי
גברא בחזקת כשרות ואמאי אינו פסול הא תרי ותרי ספיקא דרבנן הוא ופסול
ובן כתב הרא"ש להדיא ואולי יש לחלק דלפסול את האדם ולעשותו רשע בעל
כרחו אהזוקי ברשיעי לא מחזקינן ודוק: באו"ד ספק הרי זה חמר גמל כו'
נ"ב פירוש ספק אם מבעוד יום או משחשיכה אם כן ספק עירוב ואין לו רשות
לילך אלא מביתו אלפים לצד עירוב אבל לשום צד אחר לא וכן מן ד"ה העירוב
והלאה וזהו חמר גמל כאדם המנהיג חמור לפניו ומושך הגמל אחריו נמצא
שזה מושכו לכאן וזה לכאן ולא יכול לילך: באו"ד וכיון דליכא חומרא כו'
בחזקת אשת איש כו' בצ"ל: בד"ה על ידי ממון כו' להפסיד ממונם ולא דמי
כו' ועוד ראיה דתנן בפרק ב' דעבודה זרה כו' מייתי מידי ועל ידי כו' בצ"ל והד"א:

דף כו גמרא תנן על ידי ממון מותרת לבעלה ורמינהי העיד ר' יוסי כו' והא בו" בצ"ל: שם
אי אפשר דלא ערקה חדא מנייהו נ"ב לפירוש רש"י גרסינן אי אפשר דלא עקר
חד מינייהו ובעיל: שם ואמר רבא ואיתימא בו' בצ"ל:

רשי בד"ה ומאי שנא כו' שמאין הכי נמי הד"א:

תוספו' בד"ה כאן בברכום כו' הלא ערק חד כו' בצ"ל: באו"ד ולא בא לא לפרושי מתני'
כו' נ"ב ולפי זה לא קשה מאי פריך נתלי לחומרא מאחר שהוא בא לפסוק הלכה
שואל התלמוד מנין לך כך בבירור לחלק בין ברכום מלכות זו למלכו' אחרת
דילמא חיישינן כו' ולא מחלקינן אבל אי הוה ר' יצחק בר אליעזר משני מתני'
אחדדי והוה מחלק בחכי לא הוה ליה לאקשויי למיתלי לחומרא ודוק:
בד"ה והלך כו' הרי אלו טהורות. נ"ב פירוש טהרות הראשונות נאכלו:
בד"ה ואם נשאל זה בפני עצמו כו'. דהכי אמרינן בשבועות בפרק ב' בצ"ל ונ"ב
נראה דהתוספות באין לפסוק דכהאי גונא הוי ודאי טומאה דלא תימא מאחר
שהותרו הותרו ואין חוזר וניעור אסורו ודומה לזה חתיכת יבש שבטלה ברוב
אי שרי אחר כך לבשל או להאכילו לאדם אחר ומשום הכי לא מצי להביא
ראיה מב' שבילין דבודאי טמא האדם ולא שייך למימר כיון שהותר הותר
במו הכא וכן ב' אנשים שהלכו בב' שבילין ונגעו בככר נמי בבהאי גונא על כן
מביא ראייה מפרק קמא דשבועות דפריך התם ארבי שמעון דפוטר מאי טעמ'
הא טמא ממה נפשך ומשני דחולקין בידיעה והעלמה כו' מנא ליה להקשות
דילמא אירי בבהאי גונא קודם שהלך בשני שאל על שביל הראשון ושהרו
אותו ואם כן לא אמרינן שחוזר אסורו וניעור אלא לאו שמע מינה דכולי עלמא
מודים כהאי גונא דודאי טמא וצריך עיון היטב:

עב גמרא מה לי לשקר במקום עדים לא אמרינן הכי השתא התם ודאי איכא עדים דאיכא מיא הכא ודאי כו׳ ואמרה להד׳ יהושע בן לוי משתעי כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה רב אשי כו׳ מהימנה דשפחה כו׳ הל״א: בד״ה אוסרתה בו׳ טהורה היא מהימנה כו׳ הל״א: בד״ה השתא נמי כיון דדחלי מיניה בו׳ כצ״ל: בד״ה מי לימא תנאי היא כו׳. או תירוצא אחרינא נ״ב פירוש ולא נוכל לשנות שפחה נמי בעצמה דמי מדקתני כלל הכל נאמנים חוץ מהימנה משמע דדוקא קתני אי נמי כדקמשני חוץ מהימנה ודוק: בד״ה וכשהיא כו׳ הוא והיא בחצר כו׳ כצ״ל:

תוספות בד״ה לא תתיחד כו׳ דבמהיו׳ אם מתי מגורשת למפרע משעת נתינ׳ ולא תתיחד עמו משום חשש קדושין כו׳ כצ״ל: באד״ה צריכת הימנו גט שני כו׳. נ״ב ולא שייך גט ישן כלל לפירוש דהתם: באד״ה וכן משמע התם בגמרא כו׳. נ״ב פי׳ ומה שאמר בסיפ׳ מה היא באותן הימים כו׳ הוא מילת׳ אחריתי ולא קאי אריישא וכן לשם בתוספות: בד״ה אמר ליה כו׳ לא נאמר לך כלום עליו כו׳ נ״ב וקשה קצת דאם כן פשיטא דאלם הוא ואין זה דגלים אלא ודאי הוא לכן היה נראה לפרש כגון שאמר אלו ואלו ידעי לי בעדות והם שתקו בפניהו ולא אמרו מידי לא יודעים ולא אין אנו יודעים וקל״ל:

דף כח גמרא לא תדור במבוי אם היה כפר קטן זה היה מעשה כו׳ כצ״ל: שם תא שמע הנה ה׳ משלטלך שלטלה גבר ואמר רב שלטולא דגברא קשה מדאתתא כצ״ל. ונמחק השאר ונ״ב כן הוא בספרים מדוייקים וכן מורה פירוש רש״י:

רשי בד״ה דאמר רב צ״ל ואמר רב: בד״ה ארוס וארוסתו כהן היה כצ״ל:

תוספ׳ בד״ה כפר קטן נדון כמבוי ושעמא כו׳ כצ״ל. ונ״ב עיין בפיסקי התוספות וכן גריס הרמב״ם והסמ״ג אך האשיל״י גריס שכונה לפי שהוא סבר שכונה גדולה ממבוי וקל״ל:

עב גמרא לשבול לאכול בתרומה בתרומה דרבנן כצ״ל: שם ודילמא עבד כהן הוא נ״ב תימא אמאי לא אוקי כגון דמוחזק לן באבוה דכהן הוי ונפק עלי׳ קלא דבן גרושה ובן חלוצה כו׳ כדלעיל בדף ל״ו וצריך עיון: שם מאי קצצה דתנו רבנן כו׳. נ״ב נראה בעיני על שם קציצת החבית נקרא קצצה:

רשי בד״ה הרי זה כו׳ דשחרריה לא הוה כו׳ כצ״ל: בד״ה נאמן התינוק כו׳ בקטנו הסר׳

חדרן עלך פרק האשה שנתארמלה

אלו נערות פרק שלישי

דף כט רשי בד״ה אלו נערות כו׳ אבל קטנה ובוגרת אין לה קנס כצ״ל: בד״ה ועל השבויה כו׳

כו׳ פחותה מבת שלש שנים כו׳ כצ״ל: בד״ה ועל אשת כו׳ וגירשה שאין כו׳ הל״א: בד״ה ואין לה מכר כו׳ מכורה כבר יוצאה עכשיו שאינה מכורה כו׳ כן צריך להיות:

תוספות בד״ה אלו נערות כו׳ דהא משמע בגמרא כו׳ כצ״ל: באד״ה ואם תאמר כו׳ כצ״ל: ונ״ב בחציו עבד וחציו בן חורין: באד״ה שלשה סימנים הללו ראוי לדבק בהן נ״ב רחמנים ביישנין גומלי חסדים. באד״ה אם חלקנו נתיר כו׳ כצ״ל: באד״ה וגורת יהושע ודוד כו׳ נ״ב פי׳ דלא תיקשי מירושלמי אף לפרש״י שפירש דוד גזר עליהן והתם אמר יהושע גזר עליהן משום הכי אמר שחדא גזירה היא אי נמי דלא תימא מאחר דיהושע לא גזר לא בזמן הבי׳ כראית׳ להדיא ביבמות אם כן מאי דייק אלא מעתה לא יהא להם קנס דילמא אחר החורבן לא הוו בעבדים ודוד גזר עליהם ע״א לכך אמר גזירה אחת היא ודוד גזר אף לאחר החורבן כדאיתא התם ודוק: בד״ה ועל הכותית כו׳ זהו לפירוש שיטתו כו׳ כצ״ל. באד״ה דשור של ישראל שנגח שור של כותי כו׳ כצ״ל: באד״ה ואם תאמר למאן דאמר בפרק עשרה יוחסין כו׳ נ״ב פירוש הוא רבא וקאי אמה דאמרינן התם כותי לא ישא כותית כו׳ ורבה מפרש לעיל משום ממזרת שנתערבו בהן ומאחר שהיה קשה לרבה מתחילה מאי קמ״ל דיש להם קנס מאחר דישראלית גמורה היא דאין לומ׳ מאחר שנתערב בהן ממזרת הא קתני הכא להדיא דאפילו ודאי ממזרת יש לה קנס פריך השתא לרבא דאמר עבד ושפחה נתערבו אמאי יש להן קנס וכן משמע להדיא בתוספות דפרק ארבעה וחמשה: באד״ה בפרק המוכה מקדש דקתני כו׳ כצ״ל: בד״ה ועל אשרת אחיו כו׳ ומיהו בירושלמי מוקי לה כו׳ נ״ב להא מתנית׳ דפטר בבתו כו׳ ואיירי שבא עליה אביה ואח״כ מת קודם העמדת דין והכי פירוש דאלו בא עליה אחר עד שלא מת אביה ואחר כך מת הוה לדידה קמ״ל דבבתו פשורים היודשים והשתא ליכא למיפרך אלו בא עליה אחר ודוק: בד״ה נערה אין כו׳ דאסיפא דמתני׳ סמיך כו׳ נ״ב ולי נראה לפרש דדייק שפיר מדקתני במתניתין אלו נערות ולא קתני אלו בתולות שהרי עיקר הקנס על ענין בתולים הוא. ועוד בקרא דמפותה לא הוזכר אלא בתולה והיה לו להזכיר הלשון הנאמר בשניהם אלא דבא להשמיע לנו חדוש אלו נערו׳ ולא קטנות שלא תאמר דקרא לא קפיד אלא אנערות ולא בוגרות ודוק:

עב גמרא שנאמר ונתן לאבי הנערה לאבי נערה ולא לאבי מתה כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה מיבעי ליה כו׳ מפתה זה שקלים כו׳ כצ״ל: בד״ה יחד צ״ל וחד.

תוספות בד״ה נערה כו׳ דמחד נערה דריש כולה מילתא כו׳ כצ״ל: בד״ה חלולין הוא עושה כו׳. וכן משמע בפרק החולץ כו׳ כצ״ל: באד״ה משכח דלא תפסי קידושין באשת אב כו׳ נ״ב פירוש ובעי לאשכוחי עור קרא אחרינא בשאר עריות כדי

דתילף

דתילף מיניה דאין קידושין תופסין בעריות ופריך כו׳: באר לא ילף מינה
נ״ב ספרים אחרים הכי:

דף ל עא רשי בר״ה בעולה לכהן גדול כו׳ובבעולה שלא כדרכה איירי דאי כו׳כצ״ל. בר״ה
חוץ מציונים ופחים כו׳ כצ״ל:

תוספות בר״ה אי לאפוקי כו׳ וכן פירש ר׳ חננאל דהיינו לאו שחלץ לאחת דאמר קרא
אשר לא יבנה כיון שלא בנה שוב לא יבנה הכי נמי כיון שבנה שום יבמה לא
יבנה אחרת: בר״ה איכא ביניהו כו׳באשה הראויה לו פרט אלמנה לכהן
גדול ה״ד אלימא כו׳כצ״ל: בר״ה הכל מודים כו׳ דחייבי כריתות יש להן
קנס כו׳ נ״ב ולי נראה דשפיר פירש רש״י דקאי אמתניתין דמחייב קנס באחותו
דמפקא מדר׳נחוניא בן הקנה ולא תיקשי דשמא אף ר׳נחוניא בן הקנה מודה
לענין קנס דמחייב מרבוי דנערה זה אינו דאם כן מנלן דמרבה כל חייבי כריתות
דילמא לא נרבה אלא נידה דלא תימא דליפטר מר׳ נחוניא בן הקנה שאין
תשלומין בכרת אפילו הכי חייב קנס אבל שאר כריתות שאין בהן הויה כלל
מנא לן דמרבי לן קרא והשתא מיושב שפיר לפירוש רש״י דקאמר ומפקא מדר׳
נחוניא כו׳אחר הא דרב חסדא ודוק: בר״ה הכל בידי שמים כו׳מן הפורענות
וכן קיר כו׳לעבור תחתיו התם מן הפשיעה כו׳. מיתי להא אדגים שבים כיון
שקדרה עלייחו כו׳ כצ״ל:

עב גמרא רשי שתחב לו חבירו משקין של תרומה לתוך פיו כו׳ כצ״ל:
בר״ה נופל מן הגג כו׳לארץ דגבוה שתי קומות כו׳כצ״ל: בר״ה ולאביי כו׳
מתשלומין אבל היכא כו׳כצ״ל: בר״ה על ידי הדחק כו׳ ולא חזיא לבלעה כו׳
ונ״ב ס״א לבעלים. באר אהנאת גרונו ומעיו כצ״ל:
בר״ה זר שאכל תרומה כו׳. לר׳דאמר במיתה דחייב כו׳ נ״ב פירוש במזיד אפ״ה
בשוגג מעל ודחייב דקאמר התוספ׳ קאי על שגגי תרומות ושגגי הקדש וק״ל:
באר דתנן התם האוכל תרומה כו׳נ״ב וחוא הדין דקשה מתניתא דהאוכל חמץ
של הקדש כו׳אמתניתין דהאוכל תרומת חמץ אי ר׳נחוניא סבר כר׳ ודוק:
בר״ה לא צריכא כו׳דשלא בפניו מיחוא חוייה כו׳ נ״ב פירוש כשלא ראה
שבלעה אינה מאוסה לפניו אחר כך אם מחזירה וחויה הוא וק״ל: באר שאי
אפשר שלא יגע בסבין כו׳כצ״ל: בר״ה רב אשי אמר כו׳ופליג אדרבא כו׳ נ״ב
ותימא אם כן מאי איכא בין רבא לאביי מאחר דסבירא ליה לרבא ממון לוה
ונפשות לוה חייב. ובפרק קמא דסנהדרין גרסינן להדיא רבא כמו׳ הכא כמו
שכתבו התוספות לקמן וצ״ל דאיכא ביניהו אליבא מאן דסבירא ליה ממון לוה
ונפשות לוה פטור כמו לרבה בפרק בן סורר ומורה ודוק:

דף לא עא רשי בר״ה שעקירה צורך כו׳ ליה מיתה הר״א. בר״ה דאי בעי גחין למטה משלשה
טפחים

שפחים ואכיל כו׳ כצ״ל: בה״ה לא תימא כו׳ להוציאו ודקשיא כו׳ הל״א. בה״ה הכי במאי עסיקנן כו׳ שעוקר עצמו אחר העמידה כו׳ כצ״ל:

תוספות בה״ה רב אשי כו׳ ועוד דרבא גופיה אית ליה בפרק סורר ומורה דרודף כו׳ דבפרק סורר ומורה בעי לחייב כשאין אסון באשה אף על גב כו׳ כצ״ל: בה״ה דאי בעי כו׳ מכל מקום הואיל ויכול להתחייב בלא כו׳ כצ״ל: בה״ה נימא הגבהה כו׳ העביר חצי גרוגרות דרך עליה כו׳ כצ״ל נ״ב פירוש שהעביר כבר חצי גרוגרות ואחר כך חצי השנייה והעביר אותם שנייה דרך עליה למטה מג׳ דהוי כלבוד וכאלו השנייה גם כן נחה במקום הראשונה וקל״ל:

עב גמרא נפלוג ונתני בדידה כו׳ דהא מתניתין קמיפלגי דתנן היה כו׳ כצ״ל:

רשי בה״ה ניפלוג בדידה במגביה עצמו יכול לשנות בו חיוב ופשוט כצ״ל:

תוספו׳ בה״ה רב אשי אמר כו׳ אי נמי כדרבא וכולה מילתא אשבת כו׳ כצ״ל: באר ואתא לשנויי דמגרר ויוצא כו׳. נ״ב ומכל מקום נראה לפרש דלאו דווקא בא לשנויי הא לחוד דאם כן איך סידר בעל התלמוד שינויא דרב אשי בין הני שינויי דכולהו משני הא דאקשי לעיל דאפקא להיכא כו׳ לכן נראה לי דהוא נמי מפרש הך קושיא לעולם דאפקיה לרשות הרבים ואיכו׳ גניבה איכא מאחר שתפס בידיו ואיירי גם כן שהוא נשאר בפנים כדי שיהיה מיושב נמי במאי דמצריך מגרר ויוצא ודוק: ולפי זה מאי שמסקי התוספות ודוקא צירוף למטה כו׳ הוא דברי התוספות מעצמו לאמיתת הענין ולאו דברי התרצן הוא דמשום הכי משני בפחות מג׳ כו׳ הא בלאו הכי בעינא פחות מג׳ מאחר דבא לשנויי הא קושיא גופא לעולם דאפקיה לרשות הרבים כו׳ ודוק היטב:

בה״ה וברשות הרבים נמי קנה כו׳ גבי נתנה לבכורות בנו דקתני סיפא איבא כו׳ כן צריך להיות:

דף לב גמרא בסוף עמוד ממונא משלם מילקא לא לקי כצ״ל:

רשי בה״ה בושת ופגם כו׳ הוא ופגם כו׳ הל״א. בה״ה ואי ממונא כו׳ לבד להלקות כו׳ כצ״ל: באר לא הותרו לבד נ״ב פי׳ הלאו שלהן וקל: בה״ה מלקו״צ״ל ומלקות:

תוספו׳ בה״ה דאין לוקה ומשלם כו׳ דמבושת ופגם שהן ממון כו׳ נ״ב פירושו סבירא ליה כל היכא שאמור במשנה משלם קנס סתמא היינו כל מה ששייך עם הקנס דהיינו בושת ופגם וכל השייך עמו ודוק:

באר מכדי רשעתו השתא אית כו׳ כצ״ל: באר ומפיק ליה ממשמעותיה כו׳ לא הוי חידוש כולי האי כו׳ ולרבה דאמר לר׳ מאיר חידוש הוא כו׳ כצ״ל:

באר בסופו דסבר לוקה ומשלם כו׳ נ״ב פירוש אפילו בקנס:

בה״ה שכן יש בהן כו׳. קשה דאם כן כו׳ נ״ב ולי נראה לישב דמשום הכי פרכינן הכא צד חמור לפי שלא באנו למילף שום דין מחדש אלא דלא ידעינן הי מתרתי

נעביד החמור או הקל ומשום הכי פרכינן שפיר הצד השוה שבהן שיש בהן
צד חמור ומשום הכי עבדינן החמור או איפכא משום צד הקל שבהן עבדינן
הקל ומשום הכי מיושב שפיר דפריך הכא מה הצד השוה שבהן שיש בהן צד
חמור והתם בסוטה מסיק להדיא ורבי יוחנן בן זכאי צד חמור לא פריך וכן
במכות אליבא דרבי יוחנן ואם כן אמאי פריך הכא כסתמא ולא אמר אניחא
אלא כדפרישית ודוק: באותו דבור הואיל וישנן בראיה כו׳. נ״ב פרק ד׳
מיתות והכי פירושו שלא עשו שום מעשה אלא שמעידים שכך ראו וקל:

עב גמרא תחת תחת גמר כתיב הכא כו׳נ״ב וליכא להקשות אם כן למה נבעי תרי קראי
חד לחייבו לאוין וחד לחייבי כריתו׳ תיפוק ליה חייבי לאוין מהכא דהא ילפינן
בגזירה שוה דתחת דמשלם ולא לוקה אלמא דחייב אף אחייבי לאוין ונראה
דלא קשה מידי דמהכא לא הוה ילפינן שחייב בבעל איסור חייבי לאוין שאינה
ראויה לקיימה אלא הוה אמינא כל שאינה ראויה לקיימה פשור וגזירה שוה׳
יליף היכא דבעל נידה שהוא חייב מלקות אפילו הכי משלם ולא לוקה משום
שראויה לקיימה ודוק: שם וסמיך ליה ארבעים יכנו והרי חובל כו׳ כצל׳:

תוספ׳ בד״ה מכדי כתיב ועשיתם כו׳כדנפקא לן בחובל מעין תחת עין כו׳נ״ב פי׳ שאינו
ממש אלא ממון והוא הדין יד ביד: באותו דבור דמכי ינתן בו צל׳ דמכן:
באד׳ נפקא בהחובל נזק כו׳נ״ב פירוש תשלומי ממון: באד׳ עין תחת עין ממש
נ״ב פירוש גבי חובל: באד׳ אלא אייתר יד ביד כו׳נ״ב ואיידי דכתב יד
ביד כתב נמי רגל ברגל עין בעין גמרא: בד״ה חובל בחבירו כו׳ דנשנה כאן
לשון צורך צריך להיות לשום צורך:

דף לג עא גמר׳ באחותו בוגרת אמר לך רבי יוחנן האי כו׳כצל׳: שם הכתוב מדבר דכתיב
ואם אסון יהיה כו׳כצל׳: שם ומותר׳לדבר חמור הוי מותרה כו׳נ״ב ותימא נהי
דאמרינן מותרה לדבר חמור הוי מותרה לדבר קל מכל מקום הכא אמאי חייב
שיבול לומר לא הייתי יודע שיש מלקו׳בהכאה שאין בה מיתה וצל׳ דמסתמא
אירי בסתם בני אדם שיודעים שיש לאו בהכאה ואפילו הכי בעי התראה כדי
שיתיר עצמו לכך ולא כרבי יהודה דאמר חבר אין צריך התראה אלא כרבנן
דרבי יודא דכולהו בעי התראה ומשום הכי אמרינן מותר׳לדבר חמור כלומר
שהתיר עצמו לדבר חמור כל שכן שהתיר עצמו לדבר קל ודוק:

רשי בד״ה אלא על כרחך כו׳מכות וחובל כו׳בושת הכי נמי חד׳א: בד״ה לכדאביי
כו׳נתחדשו תחת כו׳נ״ב ספרים אחרים נתחייבו תחת: בד״ה דלאו בני כו׳
ממון דאין הד׳א: בד״ה ומאי דהוי צל׳ מאי:

תוספ׳ בד״ה ועולא כו׳ולמאי דפריך לעיל כו׳כצל׳: בד״ה אלא פשיטא
כו׳ביון דמתבוין להרוג כו׳ כן צריך להיות: בדבור המתחיל
ממאי

ממאי כו׳ חמור לא הוי מותרה כו׳ כצ״ל:

עב גמרא רב יעקב מנהר פקוד משמיה דרבא מהכא כו׳: הא אתמר עלה אמר ר׳ יעקב אמר רבי יוחנן ואמרי לה רבי ירמיה אמר רבי שמעון כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה דילמא בשוגג כו׳ נמי לא קטלא אלא כו׳ כצ״ל:

דף לד עא גמר׳ מה קודש אסור באכילה אף מעשה שבת אסורין באכילה כצ״ל: שם מאי טעמא דרבנן דפטרי כו׳ נ״ב וצריך עיון מאי שנא דהמקדש באסורי הנא דרבנן דאינה מקודש׳ ומפקיעין איסור אשת איש משום דלא הוי ממון אם כן הכי נמי נימא דהוי שחיטה שאינה ראויה ולפי דברי הרא״ש שחילק דוקא בחמץ משש שעות ולמעלה דשייך ביה איסור דאוריתא כו׳ הכי נמי יש ליישב הנא כהאי גוונא אבל לדעת הרמ״בם שמשוה כל איסורי דרבנן ואינו מחלק צריך עיון ודוק: שם רבה אמר לעולם בטובח כו׳ כצ״ל:

דשי בסוף העמוד בעצמו ורבי כו׳ הכל דבור אחד:

עב רשי בד״ה פשור דקיימא לן כו׳. ולא סבירא לן כרבי נתן כו׳. נ״ב וליכא למימר מכיון דאגבהה נתחייב בקרן דהא מסקינן לעיל דף ל״א דאמרינן הגבהה צורך הוצאה היא ופטור אם לא שעמד כו׳ וקל״: ברבור המתחיל ופליגא כו׳ דמטו לה אונסין כו׳ כצ״ל: בד״ה דהא לא אתרו ביה ואין אתה כו׳ כצ״ל:

תוספו׳ בד״ה ורבי מאיר כו׳. כדי רשעתו במיתה ומלקות כיון דכדי כו׳ כצ״ל. בד״ה אבל ארישא לא כו׳ ויש לומר דהתם פשע בה האב שהיה כו׳ כצ״ל:

דף לה עא גמר׳ בעמיתו באשר עשה כן יעשה לו והאי כו׳ כצ״ל:

דשי בד״ה מה מכה בהמה אין לך בו חילוק לפטור אף מכה אדם אין לך בו חילוק לחיוב כצ״ל: ונ״ב ספרים אחרים:

תוספו׳ בד״ה ומי איכא למאן דאמר כו׳ אבל למאן דלית ליה כו׳ משמע כו׳ כצ״ל: באד״ה דמפקא מדרבי ורבנן בכולה מילתא כו׳ נ״ב פי׳ ולפי זה אתי שפיר אף דמפקא נמי מתנא דרבי ישמעאל להדיא דאמתניתין סמיך לאפוקי לפירוש ר״י צ צריך לומר דמפקא מרבי חגא מדרומה וחזקיה עיקר לגביה ולפי זה אי הוה ר׳ ישמעאל פליג עליה פשיטא דלא הוה עיקר לגביה ודוק: בד״ה אף מכה אדם כו׳ וקרא דלא יהיה כו׳ כצ״ל: באד״ה להכי איצטריך למיכתב כולהי כו׳ נ״ב אבל השתא דאשכחן פטור ממון גבי מיתה מעליו אם כן על כרחך הא דאם לא יהיה אסון ענוש יענש פטורא קאמר הא אם יש אסון לא יענש ולא אמרינן הא אם יש אסון מחייב מיתה וכופר ודוק: בד״ה רבא אמר כו׳. וגמר התם חייבי מיתות בית דין מרוצח רוצח כו׳ נ״ב פירוש מיתה מגלות:

עב גמרא קשיא אחותו אי כרבי יצחק קשיא ממזרת כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה דאיכא לאיפלוגי צ״ל איכא לאיפלוגי: בד״ה מאן תנא כו׳ ונהי נמי דלית

להו אסון אסון למיפטריה כו׳ כצ״ל:

תוספות בד״ה מתניתין כמאן כו׳. כל שכן דפליג אדעולא זה אינו נראה דילמא בממון כו׳ כצ״ל: באד משלם ממון ומיפטר ממלקות כו׳ נ״ב ההיא סברא לקוחה מחייבי מיתה כגון נתכוין להרוג את חבירו והרג את האשה דלרבי חייב ממון כדמי האשה ופטור מממון אחר כגון דמי ולדות כדפירשו התוספות לעיל בתנא דבי חזקיה ולפי זה הא דמשני לעיל לא קשה דבהדי דמחייה קרעיה לשיראין דיליה תו לא צריך לשנויא דלעיל אם אינו ענין כו׳. אלא איירי בהבאה שיש בה שוה פרוטה וקרע שיראין דפטור מדמי אחר אף דמשלם ממון של חבלה ומיפטר ממלקות כי הכא גבי קנס וקל: אבל התוספות אינם מוכרחים פה לחלק בבי האי גוונא והיו יכולין לומר דעולא שפיר סבר כריש לקיש דכל חייבי מלקיות שוגגין פטורין חוץ מהני תלת דהיינו חובל ועדים זוממין וקנס מגזירה שוה דתחת כמו שפירשו התוספות לעיל ודוק:

בד״ה הממאנת כו׳ אבל קשה לר״י מהא דקאמר בסמוך וכי תימא כו׳ רבי מאיר היא כן צריך להיות:

דף לו עא גמר׳ בסוף העמוד והאמר רב כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה עריות כו׳ בברייתות שניות כו׳ הד״א: בד״ה אלא רבי יהודה כו׳ דתנא נמי אין לה כו׳ כצ״ל: בד״ה זו דברי כו׳ לקמן בפרקין כצ״ל: בד״ה ממאמנת כו׳ צ״ל מאי ממאנת הראויה למאן כלומר כל קטנה קאמר וכו׳ רבי מאיר היא כצ״ל:

בד״ה הא רבן גמליאל דאמר בפרק קמא כו׳ כצ״ל:

תוספו׳ בד״ה עד שירבה השחור כו׳ אית כו׳ כצ״ל: בד״ה זו דברי רבי מאיר אמתניתין דלקמן דכל מקום כו׳ כצ״ל: בד״ה ההורשת והשוטה כו׳ טענינן לה הכי כו׳ כצ״ל: באד השתא דמשנתארסו נאנסו ורשבא הקשה לפירוש ר״י כו׳ כצ״ל ונ״ב לפי גירסא שמצא ר״י בספרי׳ לא מקשה מידי מאחדיש להן קנס אמא דלא מוקמינן לה בחוקת מוכת עץ ויש להם טענת בתולי׳ לכ״ע אלא לפי גירסא שלנו הקשה רשבא לפי שסבר דיש לחלק שפיר בין קנס לטענת בתולים. בשלמא לענין קנס מוקמינן להו אחזקתייהו דאין להו בתולים ואינן מוכת עץ אבל היכא שמצא פתח פתוח טפי אית לן לומר שמוכת עץ מלומר שנבעלה בזנות ודוק:

עב גמרא והיוצאת משום שם רע כו׳ אין חוששין לה אלא דאתו בי תרי ואמרי לדידה כו׳ הכא דאתו בי תרי ואמרי לדידהו כו׳ שבויה שנשבית הרי היא בקדושתה אפילו בת עשר שנים כו׳ כצ״ל. רב הונא בריה דרב יהושע אמר לעולם כדקתני ר׳ יהודא לדבריהם כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה הכי גרסינן והכא דקתני אין לה כו׳ כצ״ל: בד״ה אין חוששין אפי׳ לכהונה חסר ואחר כך מתחיל הדבור אלא יצא כו׳: באד ולא שאמר עליה שנבעלה

דאם כו׳כצ״ל: בד״ה בשלמא כו׳הואי אלא לגבי שטר אם כו׳הל״א:

דף לו׳ עא גמרא והשפחה ושנתגיירו שנפרו כו׳כצ״ל:

רשי׳ בד״ה דייה שעתה כו׳גזור מפקידה לפקידה כו׳. נ״ב מפקידה לפקידה פירוש מבריקה הרא שונה ואם היתה פחותה מעת לעת לא מטמאינן אלא מפקידה לפקידה והיכא שטבלה עצמה מסתמא נמי ברקה משומאת נידה וחשי׳ כפקידה אי נמי טבילה חשיב ליה כפקידה דהא קמי טבילה לא משמאה ודוק:

בד״ה כל ממילא כו׳מיקרא דתיפוק לחירות מודה ר׳י כצ״ל:

תוספ׳ בד״ה וסבר ר׳י כו׳כל שכן שבויה שהיא כו׳כצ״ל: בד״ה שבויה מינטרא כו׳ והא בקטנה נמי מיירי דלא מינטרא נפשה דהא אינה כו׳כצ״ל: בד״ה צריכות להמתין כו׳כיון דאין הטעם משום דלא גזרינן כו׳כצ״ל. ונ״ב פירוש דס״ס ר׳י גזר בקטנה דגיורת ובקטנה דבת ישראל לא גזר אפילו בנשואין ושמואל גזר בקטנה דבת ישראל בנשואין ובגיורת לא גזר בקטנה ושרי על זה כתבו שאין הטעם משום דלא גזרינן כו׳ודוק:

עב גמרא מיבעי ליה לכדתניא מנין למומתין בסייף שהוא מן הצואר תלמוד לומר ואתה תבער כו׳כצ״ל:

רשי׳ בד״ה לא תקחו כו׳לא תענשנו ממון כצ״ל: בד״ה וצריכי כו׳איסוריה אבל כו׳ הל״א: בד״ה אבל מוד כו׳נשמה אימר נישקול כו׳כצ״ל: בד״ה מיתות קלות כו׳לשגגתו בגלות הס״ד:

תוספ׳ בד״ה לא תשקול כו׳דלא שייך לאקושי כו׳כצ״ל: בד״ה ואחר כך כו׳ מנקום ינקם כו׳ נ״ב פירוש דכתיב בעבד כנעני וילפינן מחרב נוקמת נקם ברית ואין לומ׳ דבריז ליה מיברז דכתיב לפי חרב ומנא לן מן הצואר דכתיב ואהבת לריעך ברור לו מיתה יפה וקל״ו: בד״ה לפי שמצינו כו׳יסקל כבעלים ולשתוק. אי נמי וגם כבעליו יומת כו׳כצ״ל ונ״ב ס״א אי נמי לכתוב וגם בעליו ותו לא: בד״ה מיתות קלות כו׳אמאי איצטריך חרם וכל חרם ולא תקחו כופר ג׳קראי בלא תקחו כו׳כצ״ל: באד׳ ותירץ דרבי ישמעאל כו׳כצ״ל:

דף לח גמרא ונפטרי׳ קא משמע לן כצ״ל. שם הואיל ואביה זכאי בבסף בקידושי׳ כו׳כצ״ל:

רשי׳ בד״ה היכא בשוגג לא נתן כו׳כצ״ל:

תוספות בד״ה אמ׳ רב אשי כו׳נפקי כולהו מתנא דבי חזקיה כו׳. נ״ב פירוש דילוף ממכה בהמה ודוק: באד׳ לא איצטריך כל חרם להכי כו׳נ״ב פי׳ ומאחר דלא בעי כל חרם לסימא את עינו והרגו בדבר אחר ונפקא מתנא דבי חזקיה הוא הדין דנילף נמי קרע שיראין והכל בכלל מה מכה בהמה כו׳ בשלמא היכא דילפינן סימא את עינו והרגו בדבר אחר מכל חרם אלמא דלא ילפינן ממכה בהמ׳ אלא מה שהוא בהכאה אחת אם כן כל שכן דשיראין לא נוכל מילף מיניה ואב יהיה

חייב ובתר הכי פריך ואם תאמר ונימ׳ דאתי קרא דכל חדם לשיראין ולא נילף
ממכה בהמה אלא מה שהוא בחבאה אחת וסימא את עינו כו׳ נילף נמי מאידך
תנא דבי חזקיה ודוק:

תוספות עב בד״ה אימא כו׳ ולא את נביא כו׳ בבית דין של ע״א מנא הני מילי כו׳ כצ״ל: בד״ה
לאבי הנערה כו׳ והכא לחיובא בקנס כו׳ כצ״ל: בד״ה יש בגר כו׳ זכה ליה
במנתא דידיה כו׳ כצ״ל:

דף לט עא רשי בד״ה שמא יעשה כו׳ פוחת השני את צורת הראשון ודומה כו׳ כצ״ל: וכ״ב כאשר
הגהתי הוא בפרש״י פרק נושאין על האנוסה דף קא עיין שם וכן להדיא בתו׳
דהמפלת דף צ״ה עיין שם: בד״ה פחות כו׳ שנה הס״ד: בד״ה ויתר על כן
כו׳ דהא ותמות קתני כ״ב ותימא הא מסיק בפרק קמא דיבמות דשמא תמות
אלא עיקר קשיא דבנים הרי הן כסימנין ודוק: בד״ה וכי תימא כו׳ותו לא
ומתניתא דקתני כו׳ כצ״ל: בד״ה מר כו׳ בגרות דמחיים או כו׳ כצ״ל:

תוספו׳ בד״ה שלש נשים כו׳ לשמש במוך אחר תשמיש ועצה טובה כו׳ כצ״ל: בד״ה
בא עליה כו׳ לעניז קנס יהא קנסה לעצמה כו׳ כצ״ל:

עב גמרא מפותה אין לה צער כו׳ כצ״ל:

תוספו׳ בד״ה אין לי כו׳. והוא הדין לזה כו׳ כ״ב פירוש דלא תימא מאחר שבא עליה
בזנות יכולה לעכב אפילו נגד אביה ודוק: באותו דבור מכל מקום מועיל
מיאונה כו׳ כ״ב פירוש אף שאינה יכולה לעכב מכל מקום יש לקיים מקרא של
עכוב גבה דידה כגון יתומים וכוגרת ולא תיקשי פשיטא אם כן יהא חוטא
נשבד דקא משמע לן אף שהיא מעכבת מכל מקום משלם קנס בעל כרחך וכן
העכוב שנכתב גבי אביה לא לאשמועינן שיכול לעכב אלא אף שאביה מעכב
מכל מקום משלם הוא הקנס וקל: בד״ה טעמא מאי כו׳ קשה לרשב״א הא
דתניא בהחובל כו׳ כצ״ל:

דף מ עא גמרא אמר רב כהנא כו׳ נמכרת בשוק במה כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה רבי אלעזר כו׳ ותלמידו של רבי עקיבא היה כו׳ כצ״ל: בד״ה הכל לפי כו׳
בינוני המבייש בושתו כו׳ כצ״ל: בסוף העמוד מוגה מחש חייש תופר והסה
ואחר כך מתחיל חדבור לא אמר רבי זירא מהכא מסתברא שאין בושת בכלל
חמשים דאם כן אין הפרש בין בעל שלימה לבעל פגומה שנבעלה שלא
כדרכה והיכן הוא הפרש שביניהם שמע מינה גבי בושת בין דנפגמה כבר אין
בושתה דב כשלימה:

עב גמרא תיפוק ליה מבנעוריה כו׳ ויום אחד ועד שתבגר יש כו׳ שנאמר ונתנו לאבי
הנערה כו׳ כן צריך להיות:

רשי בד״ה מאי נפקא ליה צריך להתחיל הדבור לעבדו מאי נפקא מינה לכל אדם
בבעילתו

בבעילתו אם בעולה היא הואיל ולמלאכה קיימא מאי נפקא כו׳ כצ״ל: בד״ה פטור כו׳ ונתנו כו׳ כצ״ל:

בד״ה הא לאו הכי כו׳ בבת עונשין כתיבא נ״ב כדכתיב ואת הנערה על דבר אשר לא צעקה:

דף מא עא גמר׳ אלא כתיב כאן נערה כו׳ דלמא לא ניחא ליה לאביה ניחא ליה לאביה מאי כו׳ מן העלייה ואם איתא ליתני נמי הא שהתם כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה לא ניחא להו כו׳ ובית דין אין עליהם לעשות דבר כו׳ כצ״ל ונ״ב ספרים אחרים: בד״ה לאו בחזקת שימור כו׳ אפילו ניזקא דלאו אורחיה כו׳ נ״ב פי׳ קרן: בד״ה תשלומי נזק כו׳ דתנן בבבא קמא כו׳ נ״ב לפום ריהטא לא דקדק אלא הכי הוא מדלא קתני חבתי בנזקו דמשמע שהמזיק ישלם שור גמור חי והוא ישול את הנבילה אלא קתני חבתי בתשלומי נזקו דמשמע השלמה שיטול הניזק את הנבילה והוא ישלים מה שפחתו מיתה אבל ממה שהתנא בסיפא משלם תשלומי נזק לא דקדק דאם כן תרוייהו למה לי. ותו בהאי סוגיא גופא דף טו׳ גבי הא תנא ליה רישא תשלומי נזק מלמד שבעלים כו׳ פי׳ רשי׳ חבתי בתשלומי נזקו כו׳ נ״ל:

תוספ׳ בד״ה ר׳ שמעון בן יהודא כו׳ דאי קאי ר׳ שמעון בן יהודא אמתניתין כו׳ ועו׳ אומר רשב״א דההיא כו׳ אי קאי ר׳ שמעון אמתניתין כו׳ כצ״ל: בד״ה לא נצרכה כו׳ ממ כיון דזכי ליה רחמנא כו׳ נ״ב ולי נראה אפילו בלא שינויא דתוספות מכל מקום הוא בתשלומין דלפעמים הפחת של נבילה הוא יותר הרבה מכל ההיזק וקא משמע לן דלא תימא שיאמר הניזק נהי דפטור אתה מן ההיזק מכל מקום יד״א עליך לטפל בנבילה שהרי סוף סוף ממך בא לו ההיזק וקל: בד״ה אי משום חצי כופר כו׳ וכן איתא בנזיר בפ׳ נ׳מינין גבי אי כו׳ כצ״ל ונמחק רבן גמליאל מיניה:

עב גמרא משלם על פי עצמו לא תימא כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה בד״א שבקת במזיק לדלג כו׳ כצ״ל: בד״ה משום כו׳ היא דכיון כו׳ הדא: בד״ה אורחיה דשן ושן ומשלמת כו׳ כצ״ל:

תוספ׳ בד״ה ואי תפס כו׳ ודוחק נ״ב פי׳ לחלק בן דכהאי גונא לא מיקרי דין דיני קנסות כדעת הראש בבבא קמא נראה לי:

הדרן עלך אלו נערות

נערה שנתפתתה פרקרביעי

רשי בד״ה ולא הספיק כו׳ דלא עמדה בדין כו׳ כצ״ל:

כתובות פרק רביעי

דף מב גמרא — קנס על פי עצמו אבל משלם בושת כו׳כצ״ל:

תוספו׳ — בד״ה ר׳שמעון פוטר כו׳אינו מועיל דדבר שלא בא לעולם כו׳ כצ״ל: בד״ה או דלמא כו׳ולא מבעיא ליה אלא כו׳וקאמר טעמא דלא עמד בדין הא עמד כו׳ לר׳שמעון ממון לענין קרבן כו׳כצ״ל: בד״ה הפלת את כו׳קרבן דהבי נמי אשכחן ר׳מאיר כו׳כצ״ל:

עב גמר׳ — רבי שמעון לדבריהם דרבנן קאמר להו כו׳כצ״ל:

רשי — ב״ה והא כו׳בדין מכלל כו׳הכל דבור אחר:

תוספות — ב״ה אי הכי כו׳דאף דלא הוי ממון להורישו כו׳כצ״ל: ב״ה הא עמד כו׳ קנסות שעמד כו׳כצ״ל:

דף מג עא גמר׳ — אמר רבא רב יוסף מתני׳ גופא כו׳לעצמה שמע מינה איתמר כו׳כצ״ל:

רשי — ב״ה בתו ניחא ליה כו׳לבד מפרנסתה נ״ב נראה לי פירוש עישור נכסים כלומר ניחא שתהיה לה יותר מעשור נכסים שקרוי פרנסה כדי שתמצ׳ להנשא ודוק:

תוספות — ב״ה בת כו׳ידיה שלהן שפי כו׳כצ״ל: ב״ה עשו אלמנה כו׳דוחה את הבנות ולא הבנות כו׳נ״ב פי׳ אלא שניהם יאכלו יחד עד כלות הנכסים וקל:

ב״ה לא גרסינן כו׳דבספרי לא מפיק ליה מהאי קרא אלא דריש כו׳ כצ״ל:

עב גמרא — ואימא בפיתוי הבת קנסות וחבלות הכתוב מדבר ובן ר״ני רב חנינא בפיתוי הבת קנסות וחבלות הכתוב מדבר חבלות צערא דגופא גינהו אמר רבי יוסי בר חנינא שפצעה בפניה אמר רבי זירא כו׳כצ״ל: שם שקוד אמרה שקוד מנו שמואל כו׳הואיל ומשע׳ אירוסין זכה בהן האב ובן אחב כצ״ל: שם מאות ואמר רא חונא כו׳תגבי מאתים מזמן כו׳כצ״ל:

רשי — ב״ה הואיל כו׳דגרסינן נכתבין לשון כו׳כצ״ל: ב״ה ומגבה כו׳זכויה דאב דהא כו׳כצ״ל: ב״ה אחת כו׳נקט הסר ואחר כך מתחיל הדבור ואמ׳רב הונא באתה כו׳כצ״ל: ב״ה כיון כו׳תגבה השניה אלא כו׳כצ״ל:

תוספות — ב״ה חבלות דידה נינהו כו׳אמאי אין מוריש לבנו כמו שמוריש מעשה ידיה כו׳כצ״ל: ב״ה טעמא כו׳לא הוי מצי מוכח כו׳כצ״ל: ב״ה ומיגבא מאימת כו׳דוקא בהך דמיירי לי בה במארס את בתו כו׳כצ״ל ונ״ב ולי נראה דשפיר ידע דארוסה גובה ממשעבדי בתקנת דרבנן אלא דמיבעי ליה היכא דנשאר אי אמרינן מחלה לשעבודה קמא או לא כמו שפירש רשי בסוף ודוק:

דף מד גמרא — מדלא כתב לה אוסיפית לך מאה אמאתים אחולי כו׳. נ״ב ואו אינה טורף כלל ממשעבדי וקל: שם דבח הוא דכתב כו׳לא אי כו׳רבי לעזר בר שמעון מנה ומאתים מן כו׳כצ״ל:

רשי — ב״ה דאי מוסיף ביה דיקלא בשטר בתרא כצ״ל: ב״ה דינא כו׳קבל עילויה אחריות כו׳כצ״ל: ב״ה אודי כו׳לגבות מזמן שני כצ״ל:

תוספות

תוספו׳ בד״ה משום דינא דבר מיצרא ויצניע כו׳ דלעניין דרך כו׳. נ״ב פירוש ואירי שמכר לו את החיצון ושייר לו את הפנימי כדאיתא התם והיכא שלא מכר לו את החיצון והלוקח גם כן הוא מצרן אם כן בודאי ביטל שני את הראשון וקל׳:
בד״ה אימר כו׳ ועוד אומר רשב״א כו׳ כצ״ל: בד״ה איכא ביניהו כו׳ הואיל והוא הודה כו׳. נ״ב פי׳ אפילו הן באין ומעידין על חתימתן. אי נמי פסולין לו להעיד בשום עדות אבל לפי אי נמי שכותבין התוספות אין פוסל אלא השטרות שיש לו מחתימתן וקל׳: באד׳ לפסול חתימתן כו׳ כצ״ל: בד״ה והלכתא כו׳ ביטל שני את הראשון כו׳ כצ״ל;

עב גמרא שנאמר ונתנו לאבי כו׳ אי אמרת בשלמא כהאי גונא בישראל מחייב דייני דאיצטריך קרא כו׳ אלא אי אמרת בישראל כהאי גונא פטור השתא כו׳ כאן נערה הא כל כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה מאן יימאן כו׳ לאו יתומה משמע מרבוי אלא דבין היא כו׳ כצ״ל: באד׳ ויתומה לא איתרבאי הכא כו׳ נ״ב פירוש תוכל לאוקי קרא אבוגרת שיכולה לעכב תוספות דף ל״ט:

תוספות בד״ה ואימא לרבות כו׳ דבעינן הורתו ולידתו בקדושה כו׳ נ״ב לאו דוקא קאמר דהא דרשינן להדיא ברישׁ מצות חליצה מקרב אחיך עד שיהא אמו מישראל וכן כותבין התוספות גופא לקמן. ועוד אם כן נימא דקרא אתא גבי חליצה דבעינן אמו מישראל ומנא לן אף אביו אלא לאו דוקא קאמר ודוק: בד״ה אם כן כו׳ שלא ילקה ולא ישלם כו׳. נ״ב פי׳ היכא דהוי הורתה שלא בקדושה ולידתה בקדושה דאם לא כן הא קרא כתיב ומתה למיתה נתרבה ולא לקנס ודוק: בד״ה המוציא כו׳ הא ישראלית גמורה כו׳ ולא אמוציא שם רע כצ״ל;
בד״ה בתולת כו׳ ונראה לרשב״א דאי כו׳ כצ״ל: בד״ה הא כל מקום שנאמר נער כו׳ כצ״ל: באד׳ ואומר ר״י כו׳. נ״ב מה שמקשין העולם דברי ר״י אדרי דלעיל שכתב דגמרינן קנס ממיתה נראה בעיני דלא קשה כל כך דכל מה שכתב ר״י לעיל והבא הכל הוא לרווחא דמילתא באם תימצא לומר לעיל קאמר והשתא אתי שפיר כו׳ באם תימצא לומר דגמרינן מהדדי כדמוכח לקמן לכאורה אפילו הכי מיושב השתא שפיר וכאן כתב לרווחא דמילתא דלא איצטריך למימר דילפינן קנס ממיתה ואפי׳ הבי אתי שפיר ולפי זה לא תצטרך לשינויי דבתולת ישראל אתי למעוטי מלקות ומאה כסף כדי שלא יקשה בתולת ישראל למה לי משום דלא גמרינן מהדדי ודוק;

דף מה עא גמ׳ מוציא שם רע קאמרת שאני כו׳ כצ״ל

רשי בד״ה מקדימן כו׳ כלומר ישבימו בבקר כו׳ כצ״ל: בד״ה דהא כו׳ נערה ולא בוגרת כו׳ אלא נגנסה להופה כו׳ כצ״ל: בד״ה ודלמא כו׳ שחדשה תורה באישתני

דינא חדית כו׳כצ״ל: בד״ה אלא כו׳אחריתא בסקילה ואף כו׳כצ״ל:

תוספו׳ בד״ה אמר רבא כו׳והשתא אתי נמי שפיר כו׳כצ״ל:

עב גמרא אימת קא מחייב כו׳שער העיר ההיא ובעיר כו׳כצ״ל:
שם אשכחן עבודה זרה נערה המאורסה מנא לן כו׳. נ״ב פירוש היכא שהיתה ראויה לפתח בית אב ואין לה פתח בירת אב מנא לן דבעינן שער כו׳ומשאר נערה מאורס׳לא ילפינן דשאני הת׳דלא בעינן לא שער ולא פתח בית אב ודוק:

רשי בד״ה על פתח בית אביה כו׳כצ״ל: בד״ה על שער כו׳שעבד בה ואפילו כו׳כצ״ל:
שם קודם דבור המתחיל שעריך בעבודה זרה כתיב כו׳. מוגה שעריך למעלה כי ימצא בקרבך באחד שעריך וגומר דהא ודאי באותו שער שעבד בו עבירה ונאמר שעריך למטה והוצאת את האיש ההוא אל שעריך וגומר:
בד״ה גמר כו׳ופתח משער כו׳אסמכתא כו׳אל פתח בית אביה וכתיב כו׳כצ״ל:
בד״ה לוקה כו׳צ״ל ללקות כו׳לא מצאתי לבתך בתולים כו׳כצ״ל: בד״ה והוא שבעל כו׳עליו ומלקו׳דמוציא שם רע חדוש הוא ומויסדו כו׳קרא כשבעל כתי׳ כן צריך להיות:

תוספו׳ בד״ה אימר כו׳דיביא קרבן קטן כו׳כצ״ל בד״ה על כו׳ותיר׳לי דהכא בעיר כו׳כצ״ל

דף מו עא גמרא אין והתנן האומר חצי ערכו כו׳דכתיב ובא עליה כו׳מאי ובא עלי״ה כו׳ובא עליה בעלילות כו׳בכל התור׳כולה שחילק כו׳שם רע חילוק אינו חייב כו׳כצ״ל:

רשי בד״ה גזרה כו׳שני צ״ל שנים: בד״ה ויסרו כו׳על ויסרו דהבא והדר כו׳כצ״ל:
בד״ה כשרי בתולים כתי עדים כו׳כצ״ל: בד״ה שלא כו׳עריות במוציא כו׳הדא:

עב גמרא בפיסקא שטר וביאה מנלן אמר קרא והיתה לאיש אחר איתכו׳כצ״ל:

רשי בד״ה מסקנא צ״ל מקנסא: בד״ה יציאתה דכוותה כו׳. בפריון גרעונה דמגרעת עמו ויוצאה והמותר נותנת לו אף כי קאמר כו׳כצ״ל:

תוספות בד״ה ממונא כו׳דהיינא איסורא מאיסור כו׳כצ״ל: בד״ה יציאה כו׳מהאי קרא דכספא כו׳דהשתא אביה שקיל כסף כו׳כצ״ל:

דף מו עא גמרא הוו דאי סלקא דעתך כו׳מסר לה והא כו׳אלא כי איצטריך כו׳הנשואין בין מן האירוסין כו׳כצ״ל:

רשי בד״ה משום איבה דכיון דאיהו חייב כו׳כצ״ל: בד״ה כיסא כו׳תפדה את עצמה כו׳כצ״ל: בד״ה לימא כו׳ליה מבית אביה כך וכך כו׳כצ״ל:

תוספות בד״ה משום כו׳כיון דאיהו חייב כו׳צריך לחזור על הפתחים כו׳כצ״ל: בד״ה דזכי ליה כו׳בתי נתתי ואף על גב דקרא כשהיתה כו׳כצ״ל:
בד״ה דמסר לה בשבתות כו׳דתוספת דאורייתא כו׳כצ״ל: באד״ נשואין בלא סעודה כו׳. נ״ב ותימא הא תניא להדיא בפרק אלו מגלחין מארסין אבל לא נושאין ואין עושין סעודת אירוסין וצ״ל דמפרש הא דאמר אין כונסין היינו עם האירוסין

האירוסין אבל אם אירס כבר אין איסור בבניסה לחוד בלא סעודה ואין לומר אם כן אמאי לא משני נמי הא דהחולץ דנשואין בלא סעודה איכא שמחה היינו עם האירוסין משום דמשמע לישנא דהתם דאפילו נשואין לחוד אסור דקתני מונעין מלארסומלכנס דמשמע כל חדא אסורה וק"ל. ומכל מקום כל הפוסקים לא סבירא להו הכי ואסרו אפילו בניסה לחוד נ"ל:

עב רשי ב"ה דלא מלו כו' כמה הוה פריק לה כו' כצ"ל: ב"ה ואיפוך אנא כו' נ"ב מ"ה שפירש רש"י שקאי אמזונות ואפדיון פי' התוספות לקמן שקאי אפדיון וקבורה וסוברים שבך הפשט בלי ספיקא והקשו ממנו על פירוש רש"י שפירש שם דף נ"ב דברי הכל רצה אינו פודה:

תוספ' ב"ה כתב לה כו' ופסק לה דלא זכה הבעל כו' כצ"ל: ב"ה שלא כו' על הנותן יש לו כו' כצ"ל: ב"ה אם תענה כו' לן מניעת דתשמיש המטה כו' כצ"ל:

דף מח תוספות ב"ה ולא שאני לך בו' ובפרק בתרא דמוקי לה כו' כצ"ל: ונ"ב נ"ל.

עב גמרא אמר להו רב וכי לא אמינא לכו לא תיזלו בתר איפכא כו' ואימא פרט שנכנסה כו' כך צריך להיות:

רשי ב"ה הגיע כו' לנישואין ולאלמנה שלשים יום כצ"ל:

דף מט גמר' עא חייב ובתו נמי כו' כצ"ל:

רשי ב"ה הכי גרסינן ואימא כו'. בעיא בעלמא היא ואינה קושיא כל כך כו' כצ"ל: ונ"ב משמע אבל קצת קושיא כלומר לדבריהם איכא בעיא לשאול ואם כן למה לא נשמר התנא מבעיא זו ודוק: ב"ה בברם כו' שורות שורות בברם כצ"ל. ב"ה מה הבנים כו' אביהן דהא אביהן ירתין תנן והכי כו' כצ"ל:

עב גמרא והכי קאמר האב אינו חייב במזונות בתו וכל שכן לבנו כו' קטנים איבעיא להו הלכתא כו' כצ"ל וכן אחר כך בסוף העמוד איבעיא להו הלכתא כו'

רשי ב"ה יארוד כו' מתרגמינן מדור יארודין כו' כצ"ל:

תוספות ב"ה הוא כו' דאיירי שנזונין כו' ואף על גב דיש מקומות כו' כצ"ל:

דף נ עא גמרא לבזבז יותר מחומש ולא כו' כצ"ל: שם תנא מיניה ארבעין זימנין כו' נ"ב נראה לי שהדין היה שונה ממנו ולא כמו שפירש רש"י וכהאי גירסא איכא לרוב בתלמוד שקאי על הדין ואפשר גם רש"י דעתו כך אלא שקשה לו למה לא תנא מיניה מיד קודם ששאל מאן מרה דשמעתא אלא משום שלא חש לו דסבר דליתא כהלכתא עד ששמע שאדם גדול אמרה קבלה וכן פירש רש"י תנא מיניה לפי שר' יוסי בר חנינא מרה הוא כלומר משום הכי קבלה ושנא ארבעים זימנין נראה לי:

רשי ב"ה וספי ליה כו' הלעיטהו תורה כצ"ל והלר: ב"ה זה הון כו' בסופו שאינו חייב עליו בהם כצ"ל:

תוספ׳ בד״ה הבעל מוציא כו׳ אין לי בנכסיך ובפירותיך אבל אם כתב לה דין ודברי׳ אין לי בנכסייך אין לומר כו׳ כצ״ל:

עב גמרא בפומבדיתא ואגבי רב חנא בר ביזנא כו׳ נ״ב פירוש במשלטלי:

שם אלא מדת רחמנות כו׳: נ״ב נראה לי פירוש שהיה כופה בדברים ודוק:

רשי בד״ה דילמא כתובת בנין דכרין כו׳. דתנן ר׳שמעון אומר כו׳. נ״ב פירוש ואף רבנן מודים ולא פליגי אלא במותר דינר עיין לקמן דף נ״ג ע״א בהגהתי:

באד והלכתא בנין כו׳ נ״ב ספרים אחרים לכתובת. בד״ה רב זן כו׳ לפניו ותובעות מזונות כו׳ כצ״ל: בד״ה דחזו לבודיא הקריבות ליגדוד כצ״ל ונ״ב מלשון הגודד בתמרים וכן בערוך ערך גד והוא מלשון גודו אילנא:

תוספ׳ בד״ה ומאי כו׳ ליפות כח הבת ליתן לה כו׳ כצ״ל. בד״ה ואמר ליה זיל זון כו׳ ואם תאמר כו׳ כצ״ל:

דף נא גמרא סוף סוף כל העומד ליגזז כו׳. נ״ב בערוך גריס כל העומד ליגדד כגדוד דמי: שם ממקרקעי ולא ממשלטלי בין למוזני בין לכתובה ובין לפרנסה כו׳ דברי ר׳ר׳שמעון אומר כו׳ וכתובת׳ותפדה את כו׳כצ״ל:

רשי בד״ה אינו רשאי כו׳בפריונה משנשבית נ״ב ולפי טעם זה קשה אם כן היכא דנשבית בחיי בעלה שאין היורשים חייבים לפדותה כדלקמן ומאי טעם הלא כבר נשתעבד משנשבית לכן נראה דעיקר הטעם כמו שפירשו התוספות לקמן דף נ״ג. בד״ה אמר הרי זו גיטך וכתובתך כו׳:

תוספ׳ בד״ה סוף סוף כו׳ ר׳שמעון אומר אכלה כו׳כצ״ל:

עב גמרא דאמר רבא כל שתחילתה באונס וסוף ברצון אפילו היא אומרת כו׳כצ״ל:

רשי בד״ה וחכמים אומרים כו׳ ר׳יהודה הוא בהדיה שבדורו היה כצ״ל: בד״ה והמקבל עליו לוזן כו׳ אף היא אין גובה כו׳כצ״ל. באד מוקמינן לה התם בשקנו מידו כו׳ נ״ב ומיירי גם כן שקבל עליו לוזן ה׳ שנים דהוי קצובין וקל: בד״ה ודאי כו׳ בעליהן ואינהו אזלן כו׳ כצ״ל. בד״ה הרי הן בשביין ומותרת לבעליהן כדתנן ואותביגך לי לאנתו: במלכות אחשורוש הרי הן כשביין לפי שמלך גדול כו׳כצ״ל:

תוספות בד״ה חמשה כו׳ מעניקין להם ג׳באיש ושלשה באשה כו׳ תנא כו׳ כצ״ל:

דף נב ע״א גמר׳ דהיינו אלמנה לכהן גדול כי פליגי כו׳כצ״ל.

רשי בד״ה רבא אומר כו׳ עליו אבל לנאסרת כו׳כצ״ל: בד״ה פודה כו׳מחמת נדר הוא סד״א כך מתחיל הדבור ואינו פודה ולקמן מפרש טעמא כצ״ל:

תוספ׳ בד״ה והיו כו׳דתנן אין פורין את השבויה כו׳כצ״ל. בד״ה רצה כו׳ תקשה פירקין אפירקין כו׳ כצ״ל:

עב גמרא אדם ויתן לבתו כבנו כו׳ כצ״ל.

רשי בד"ה תרי קולי כו' לימכר בשוה נ"ב ספרים אחרים בשוק. בד"ה ותיגבי ממשלטלי כו' כשם שאין הבנים כו' נ"ב אף שר' שמעון אמר להדיא במתניתא דבעינן נכסים שיש להן אחריות יותר על שתי הכתובות דינר וכן הביא רשי' לעיל. ונראה דמשום הכי הביא רשי' דברי האמורא דלא תימא הא רבנן פליגי על ר' שמעון אבל השתא שמעינן דאף רבנן מודו ולא פליגי אלא בהאי דינר דלא בעי ממקרקעי לרבנן וקל"ל: בד"ה בי אבא סוראה כו' שאין משילין

רשי לכיס אחד כו' נ"ב אין זה לשון גמרא אלא הכא פירושו כגון רב פפא ואשתו שלא היו משילין לכיס אחד כי אשתו היתה עושה מלאכה לעצמ' וקאי אמעשר שנפדה בג' לקוחות ומיבעי ליה ג' משילין לכיס אחד מהו ופשיט מאיש ושתי נשיו שפודין אותה ודחי דילמא כגון רב פפא ובת אבא סוראה פירוש דילמא האי דקתני איש ושתי נשיו איירי באין משילין לכיס אחד כגון רב פפא כו' פרק קמא דף ט"ו:

דף נג גמרא מוחלת אמרה ליה השתא כו' לבעלה דמי בתר דבעיא הדר פשטה כו' כצ"ל:

רשי בד"ה ולא מישמאה לו כו' אם רוצה היא לשמאה כו' כצ"ל. באר אפילו כהנת דבני אהרן כתיב כו'. נ"ב עיין בפרק ד' אחין בפירוש רשי' דף ל' שלא פירש כן: בד"ה שאין אני כו' ולא יורש ממנה כלום כצ"ל:

עב גמרא ובן תני לוי במתניתא כו' כצ"ל:

רשי בד"ה שקילא כו' טובה בזו נטולה כו' כצ"ל: בד"ה הג כו' ליה דתיתוי הסר ואחר כך מתחיל הדבור אמר ליה כו':

רשי בד"ה תנא קמא סבר כו' אביה נתחלפה כו' שלא יצתה משם בנשואין יש לה מזונות אבל משיצאת בנשואין אין לה כצ"ל וחסר:

תוספו' בד"ה שאין כו' תקנו חכמים ל"ש תנאי כו' כצ"ל: בד"ה אלמנה כו' מזונות וי"ל כו' כצ"ל: בד"ה בת יבמה כו' אינון יתבין כו' והא לאו כו' משני דכל תנאי כו' כצ"ל:

דף נד עא גמר' אליבא דר' יוסי בר יהודא לא כו' אמר להו אי הכי נהרדע כו' איתמ' אמנה רב כו' הכי אולה לבישתינהו כו' כצ"ל:

רשי בד"ה בת ארוסה כו' מזונות מנכסיו או לא כצ"ל: בד"ה כיון כיון דאית לה כתובה כגון כו' כצ"ל: בד"ה בת כו' וילדה לו בת ומת כצ"ל:

אחר דבור יש לה כתובה מנכסיו צריך להתחיל הדבור מנה אם מת ואף על פי שכבר נתן כסף קנס לאביה וחסר ואח"כ מתחיל הדבו' יצא כסף קנסה בכתובת' ואין לה כתובה וחסר כצ"ל: בד"ה והא לא כו' אפוקי הוא דלא תיקון דליכא כו' משום שלא תהא קלה איתקון כו' כצ"ל: בד"ה בביתי כו' בפיקתי אבל הר"א: בד"ה דנייחד כו' ותנן הכותב כו' כצ"ל: ואחר אר מוגה לא' דהוי לה כמחלק נכסיו על פיו ונתן שאר הנכסים לבניו והוה להו משעברי ואין הבנות והאשה

נזונת

נזונת ממשעבדי: בד"ה כל שכן כו' אם אמר קרקע זו למזונותיך כו' נ"ב תימא והלא למזונות אף ר' יהודא מודה אכן כן האי עובדא הוי בעל כרחך שאמר במזונות ודוק: באר קרקע זו להעדפה כו' כצ"ל:
בד"ה ארבע מאה כו'. ואם תאמר דבפר' התקבל גבי כו' כצ"ל: באר דהתם נמי מסיק מחמרא ליפות את כוחו כו'. נ"ב פירש שאם החמיץ מקצת יין שלא יוכלו למימר שלך החמיץ משום הכי לא קאמר חמרא ואי הוה אמר דמי חמרא אם היו מוכרים ואבדו המעות יאמרו שלך הוא נאבד לך אמר מחמרא דמשמע יין ודמיו:

רשי בד"ה דניחד לה כו' מה שהשיאן עצה כו' כצ"ל:

הדרן עלך נערה שנתפתתה

פרק אף על פי

עב גמרא קא משמע לן אם רוצה להוסיף כו' רוצה לכתוב כו' כצ"ל:
רשי בד"ה לתובעת שאמרו הכמים התובעת כו' כצ"ל: בד"ה עוברת כו' בכתובה לא תימא הר"א:
תוספו' בד"ה אם רוצה כו' במאי בדברים נ"ב פירוש בתמיה:
דף נה עא גמר' בד"ה לשבח כו' לאחר מיתת אביה' ולא כו' לאחר מיתת בעלה כצ"ל ונ"ל:
תוספו' בד"ה לשבח תוספת היא כבתובה כו' כצ"ל: בד"ה ולשביעית בפרק ב' דגיטין כו' כצ"ל: בד"ה יסבן כו' בנין דכרין נ"ב משום אינצויי: בד"ה נראה אבל לספרים דגרסינן כו' כצ"ל:
רשי בד"ה ובתרומת מעשר כו' הימנוה רבנן במקום כו' כצ"ל:
תוספו' בד"ה ובתרומת מעשר כו' רישא דמתניתין כו' חשכה מוצאי שבת כו' כצ"ל: באר משום דשבת קובעת למעשר כו' נ"ב נראה לי לפרש לאו דוקא שעם הארץ יודע שהשבת קובעת למעשר אלא מפני שראה עם הארץ שאוכלין בימי חול בעראי בלא מעשר ובשבת נזהרין והוא לא ידע חילוק קובעת אלא סבר שעיקר חיוב ואזהרת מעשר הוא בשבת ולא בחול ונ"ל. ומשום הכי קאמר שפיר ר' שמעון לרבנן כשם שאימת שבת כו' רצה לומר שהרי בתרומה גם כן נזהרין מאכילת עראי ודוק: באר מאיסור שבל כו' כ"צל:
בד"ה מתנת שכיב מרע כו' שייר קרקע כל שהוא מתנתו מתנה כו' נ"ב פירוש מתנת בריא ולא יכול לחזור בו מאחר דשייר הוי מתנת בריא כי מתנת שכיב מרע אינה אלא בכולה ונ"ל: באר דקאמר שמואל אפילו אין כאן שטר כלל

בו׳ נ״ב לכאורה נראה לפרש דווקא לשמואל הוא דאמרינן הכי אבל לרב בעל כרחך צריך שטר דאי לאו שטר שכתוב בו כדקציר ורמי על ערסיה לא ה״ו ארכבי אתרי ריכשי אלא הוה כמתנת בריא לחוד וליהא אלא הוא הדין לרב כמו שפירש רשב״ם לשם להדיא וכך ההצעה לשם שטר שכיב מרע שכתוב בו קנין · והוא הדין אם אין כתוב קנין בתוך השטר או אפילו אין כאן שטר כלל אלא שכיב מרע שהוכיר צוואת שכיב מרע בשחלק כל נכסיו וגם הקנה אותם בקנין סודר למקבל מתנה אבל אודחא דמילתא נקט שדרך לכתוב הצוואות והקנייניו בשטר כדי שלא תשתכח הצוואה ואפילו לשמואל דאמר לא ידענא מה אידון בה שמא לא גמר להקנותו אלא בשטר הוא הדין אם לא נכתב הקנין בתוך השטר כו׳ · ודווקא לפירוש רשב״ם הוא דאמרינן הכי דאפילו אין כאן שטר כלל כמו שפירשנו · אבל לפירוש ריב״ם בעל כרחך צריך שטר אבל בלא שטר אין הקנין מגרע כלל אף לשמואל ולא עביד ריב״ם לעיל לשמואל כל שכן אלא בשלא כתוב הקנין בשטר דכל שכן הוא מדרב דסבירא ליה כשכתוב בשטר ארכבי אתרי רכשי ואפילו הכי פליג ואמר אין שטר לאחר מיתה כל שכן כשלא כתוב בו הקנין דאמרינן הקנין גורם שלא היה דעתו להקנות אלא בשטר כו׳ אבל בלא שטר כלל הקנין לא מעלה ולא מוריד בין לרב ב בין לשמו׳ וכן מוכח שם להדיא בפי׳ ריב״ם ודוק : באו״א ע״ג דלא נכתב הקנין כו׳ כצ״ל : באו״א מדשמואל דאמר כותבין ונותנין כו׳ . נ״ב פירוש שכיב מרע שאמר כתבו ותנו מנה לפלוני ומת : באו״א דאי בקנין קאמר כו׳ נ״ב אין הפירוש דלאו בקנין קאמר דהא שמואל בהדיא דוקא משום קנין פליג אדרב אלא רצה לומר דאי השעם תלוימשום קנין לחוד אבל בלא קנין לעולם הוי מתנת שכיב מרע זה אינו דכל שכן הוא דמה טעם מגרע הקנין אלא משום דלכתיבה עומד כדפרישי׳ כל שכן אם מזכיר להדיא הכתיבה ודוק : בד״ה שאם כו׳ ברשו״ת בית דין נותנם והשתא כו׳ כצ״ל :

דף נו גמרא עא קונה היינו דאמר לילה כו׳ כצ״ל :

רשי׳ בד״ה שוברתה כו׳ יכתוב השובר והיא כו׳ כצ״ל :

תוספו׳ בד״ה טעמא כו׳ בברייתא דלקמן כצ״ל : בד״ה הרי זו מקודשת כו׳ דתנן בפרק בתרא דמנחות כו׳ כצ״ל : באו״א מכוין אמר אם סגי כו׳ ואין מתכוין לעקור אית לן כו׳ כצ״ל :

עב בתוספות בראש העמוד נזקין וערכין נימא כו׳ נמחק וערכין ונ״ב נראה לי ט״ס הוא דלא שייך מחילה לגבה שהרי הוא להקדש ומי ימחול עליה וק״ל : באו״א אבל גבי איסור לא בעינן הואי טעמא כו׳ . נ״ב והשתא לא צריכא להא דאין נזיר לחצאין וק״ל : באו״א והא דמפרש התם בגמרא כו׳ נ״ב לאו על משנה זו אלא

על משנה דלעיל מינה דף קל"ז איש פלוני בני בכור לא יטול פי שנים. איש פלוני בני לא יירש עם אחיו כו'. והיא היא ודוק: בד"ה ושמעינן כו' כיון דאיכא מאן דאמר כו' כצ"ל: בד"ה קסבר כו' עולה פירוש ואי כו' כצ"ל:

דף נו ע"א גמר' אמינא אנא בין בזו כו' כצ"ל:

רשי' בד"ה זו דברי כו' אשה שאבדה שטר כו' כצ"ל: בד"ה הא קמשמע לן כו' ואינך תרי נ"ב ספרים אחרים והנך: בא"ד זמני דשייך האי טעמא וזמני דשייך האי טעמא כו' כצ"ל: בד"ה ולא נשאו כו' ואיידי דתני כו' נ"ב עיין ברש פרק קמא: בד"ה או אפילו כו' לא אכלה משמת דקנין הבעל כצ"ל:

ע"ב גמרא ואין דנין ימים סתם מימים כו' הכי קאמר בוגרת שעברו כו' כצ"ל:

רשי' בד"ה דבתולה כו' משעת אירוסין נ"ב פירוש בבוגרת:

תוספ' בד"ה ואין דנין כו'. משום דכתיב אצל ירח נ"ב ואין זה דומה לחדש ימים דהתם הוא שם התאר לפי שהוא מתחדש כל ל' יום והיינו חידוש ל' ימים מה שאין כן בירח שהוא שם העצם וק"ל: בד"ה מאי לאו כתבועה דבתולה כו'. דאז לא הוי בגר כתבועה כו'. נ"ב פירוש הוא סברת ר"י בעל התוספות דסבירא ליה היכא דנתקדשה קודם שבגרה דדינה כשאר בתולה ויש לה י"ב חדש מעת התביעה אפילו שהתה כמה שנים בבוגרת קוד' שתבעה אבל רבינו תם סבירא ליה לעולם בגר כתבועה ואם התביעה קודם מונין שנים עשר חדש מן התביעה ואם בגרה קודם מונין י"ב חדש משעה שנתבגרה. וכן דעת הרמב"ם והטור:

דף נח ע"א גמר' נותנין לה שתי ידות של תרומה כו' נ"ב סימן לדבר סתם אשה דואה מ"ל יום ל' יום דהיינו ג' ראיות ו' נקיים דהיינו עשרה ימים שליש טהרתה ודוק:

רשי' בד"ה בת כהן כו' בימי טומאה הס"ד: בד"ה בארוסה ובת כהן דהואיל כו' כצ"ל: בד"ה מבעיא כו' וחם גזרו כו' כצ"ל:

תוספ' בד"ה הנהו קלא כו' בפרק המוכר פירות דפריך שם הגיעו לאו משום דרובא הכי איתינהו ושמע מינה דאזלינן בתר רובא ומאי פריך דילמא המוציא מחבירו עליו הראייה אלמא מיירי כו' כצ"ל. ונ"ב יגעתי ולא מצאתי כי בקשתי ואיננו ואין זה אלא חסרון ספרים והוא כמו שהגהתי והכי פירושו היכא יכול למידק דאזלינן בממונא בתר רובא דילמא לאו משום דאזלינן בתר רובא אפילו הוי כמחצה על מחצה אפילו הכי הגיעו דהמ"ע אלא בוודאי דפשיטא ליה דאיירי שלא נתן הדמים עדיין ואפשר דלישנא הרי שלך לפניך דקתני בסיפא ולא קתני הרי זו מקח טעות משמע הכי וכן מצאתי בחידושי הרמב"ן: בד"ה ואפילו כלן כו' חוץ מיום אחד משמע כו' נ"ב וקשה מה יעשה רבינו תם בסיפא כולן בפני יבם חסר אחד דליכא למידק הא כולן בפני היבם אוכלת דהא קתני רישא

היבם

חיבם אינו מאכיל והשתא כל שכן הוא בעיני דהא כולן בפני הבעל חוץ
מיום אחד איכא לרחוק ולפרש בפירש"י הא כולן בפני הבעל הוי מיהא אוכלת
בפני הבעל אפילו הכי לא סבירא ליה לרבינו תם לרחוק הכי ודייק מינה כל
שכן גבי יבם וצ"ל דלא גריס הך בבא אחרונ'וכן בל"ף וראש ובל ספרי המדויקי'
ראיתי שאינו. ומשום הכי פירשו התוספת לקמן דגרסינן זו אף זו קתני ואף
שבירושלמי שלפנינו כתוב האי בבא דכולן בפני היבם כו'ב"ע בירושלמי
שלהם לא היה כתוב כך שהרי התוספות כתבו בשם הירושלמי לא זו ששה
חדשים בפני הבעל כו'אלא אפילו כולן בפני הבעל הסר יום אחד ובירושלמי
שלפנינו כתוב אלא אפילו כולן בפני היבם חסר יום אחד אלא בעל כרחך
טעות סופר הוא נראה לי:

עב גמרא בשאינה ניזונת אי בשאינה כו'מותר לאחר מיתה קדוש כו'צ"ל:

דשי ב"ד מעשה כו'מה היא עושה כו'צ"ל: ב"ד עיקר כו'שיזון איש את אשתו
והויר תקון להו מעשה כו'צ"ל: ב"ד בשאינה נזונת כו'לזונה ה"ס:

תוספ' ב"ד לאחר שאתגייר כו'. והא לאחר שאתגייר כו'נ"ב נראה לי דלאו דווקא
מאתגייר פריך דהא בידו הוא כל שעה ומיד נעשה אלא מאשתחרר קפריך
ודוק: באותו דבור דאית ליה בהאשה רבה כו'צ"ל: ב"ד במעלה כו'
לה מזונות דכיון דסברי כו'צ"ל:

דף נט עא רשי ב"ד מי אמר כו'במותר הואיל ואינו כו'צ"ל:

תוספ' ב"ה אינו כו'שהמותר הכל שלו כו'צ"ל:

עב רשי ב"ד הקדש כגון כו'. כדתנן בערכין כו'נ"ב פ'שום היתומי'והכי פירושו הבעל
חוב מוסיף עוד דינר ומלוה ללוה כדי שיפדה הנכסים אף על פי שאינה הקדש
אלא משום דרבי אבהו כו': ב"ד אם היה כו'לינק מאחרת כצ"ל וה"ס:

וספ' ב"ד שדה זו כו'ואמר ליה רבא כדיניהם עבידנא לך כו'נ"ב דכל אימת דלא
מסלקי בזוזי לא שקלי אגרא ביתא אנא נמי לא שקילנא ער דמסלקנא כו'פירו'
שאכוף את הגוי לשלם לך מעותיך וק"ל: באד כדמוכח בערכין כו'. נ"ב
פירוש דחל עליו הקדש וצריך לפדותו אם יש לו ואם אין לו מוסיף עליו דינר
כו'דאלמוה לשיעבודא דבעל חוב וק"ל: ב"ה קונמות כו'מבעל חוב על ידי
קונם כו'נ"ב פירוש והוא יהנה מהם מה שאין כן בהקדש וק"ל:

דף ס עא גמרא ביונק שקץ אמר מר מכאן ואילך ביונק שקץ ורמינהי כו': תלמוד לומר ואת
הגמל כי מעלה גרה הוא הוא טמא כו'אלא טהור יכול מוציא כו'תלמוד לומר
הוא הוא טמא ואין דם מהלכי שתים טמא כו'צ"ל:

רשי ב"ה הוא טמא מחד קרא נפקא ליה לישנא אחרינ'וה טמא כו'דכתי'ברישא
דקרא כו'צ"ל ונ"ב כך נראה לי להגיה:

תוספו׳ ד״ה יכול כו׳. במה דברים כדאשכחן בפרק הנהנה מן ההקדש דכמה פעמים קאמר תמעול מעל ריבה ופליגא כו׳ כצ״ל: ד״ה גונח כו׳. והירץ דהתם מירי בצער של רעב והכא בצער של חולי שהוא קרוב לסכנה ובשברת לא גזרו וקשה לר״י כו׳ כצ״ל:

עב גמרא למניק׳ או גמלתו כו׳ או חולה או שהיתה היא עקר׳ כו׳ דלא עבדי נשי דחנקן כו׳ פסקו קמעא אוכלת הרבה כו׳ דברים הרעים מאי ניהו אמר כו׳ כ״צל: שם בני גירדני כו׳ נ״ב פירוש שנמרט שערות ראשם ויש מפרשים בעלי גרב ערוך:

תוספו׳ ד״ה אפילו כו׳ בהלכות גדולות דגבי כו׳ כצ״ל:

דף סא עא גמר׳ משום דאמ׳ לה קמי כו׳ לארחי ופרחי משום דאמר ליה נפיש ביתא נפיש ארחי אי הכי כו׳ אף על פי שאמרו ארבע יושבת כו׳ כצ״ל:

רשי בסוף העמוד מושיב המזון לפני השרים כו׳ כצ״ל:

עב גמרא האי פסיל למיכל מלכא אמרו כו׳ קמא ואמר לה כו׳ רש״בג אומר אף המדיר כו׳ היינו כו׳ קיסנייתא דנדרשיר כצ״ל. ונ״ב הר״ף גריס בגורייתא קיטנייתא ונדרשיר אבל בגירסת הערוך הוא קסנייתא וקאי אנרדשיר ומשום הכי ראוי לגרוס דנרדשיר והוא לשון צחוק של קוביות שקורין נרד״ש כן בערך קטן. וקיסנייתא הוא מלשון קסמים שקורין פריש״ש בלשון אשכנז:

רשי ב״ד דעבד האי פסיל למיכל מלכא כו׳ כצ״ל. אחר דבור תוף שדאי כו׳ צריך להתחיל הדבור לעמוד לשרת והסד ואחר כך מתחיל הדבור בהמתו כו׳: ב״ד דמיטללא דנדרשיר כו׳ כצ״ל: ב״ד בית שמאי אומרים כו׳ ואם יותר יוציא ויתן כתובה כצ״ל:

תוספות ב״ד לא ליתן כו׳ כדתני בפרק בתרא כו׳ כצ״ל:

דף סב עא גמר׳ ורבי יוחנן אמר אף כל כו׳ ואסקינהו רבי יוחנן הוה קסליק בדרגא הוה סמיכה ליה ר׳ אמי ורבי אסי איפחת דרגא מתותיה סליק ואסקינהו אמרי ליה רבנן כו׳ למה ליה למר למיסמכיה כו׳ כצ״ל:

רשי ב״ד ואי אתמר בהא גבי מליהנות לו כצ״ל: ב״ד לכל דבר כו׳: משמע שהיה שתי מחלקות כו׳ נ״ב נ״ל דהכי פירושו מחלקות האחת לשנים עשר חלקים והשנייה לשני חלקים וקל: ב״ד מתניתין צריך להתחיל מתניים ונכתב בצדו נראה לי:

עב גמרא אמר ליה רוצה אשה בקב ותיפלות מתשעה קבין ופרישות הספני׳ אחת לששה כו׳ אמר רב ברונא אמר רב הלכה כרבי אליעזר אמר רב אדא כו׳ הות יתיב כו׳ איגרא מתותיה כו׳ ונח נפשיה כו׳ יתיבו ועיינו במשפחות רבי אתי כו׳ כצ״ל: שם רבי חנניא בן חכינאי כו׳. נ״ב חיבור ר׳ שמעון בן יוחאי עם רבי חנניא בן חכינאי וסיבתם הוא בויקרא רבה פ׳ אחרי: שם דהוו קרי ליה בת חכינאי בת

חכינאי

חכינאי מלי קולתיך ותא ניזיל אמר מינה כו׳ הזא דקמחדדי שמעתתיה
חליש דעתיה אמר אי הואי כו׳אמר׳ ליה דביתהו מי איכא אבא דקאים מקמיה
ברא קרי כו׳כצ״ל:

דשי בד״ה איכפל כו׳שהרי אף החמר עונתן כו׳כצ״ל: בד״ה אכולהו כו׳יתר משבת
אחת לא כצ״ל: ב״רה אינו דומה לעניין תענית מי כו׳כצ״ל:

דף סג עא גמר׳ לבן עזאי כו׳כצ״ל: שם בשלמא למאן דאמר ממלאכה שפיר כו׳ נמחק עד
בשלמא למאן דאמר כו׳נ״ב ספרים אחרים לא גרסינן: שם מתשמיש שפיר
היינו כו׳כצ״ל ונ״ב ספרים אחרים:

תוספו׳ ב״רה אדעתא כו׳. על דעת אם לא יעשה סופר כו׳נ״ב לאו דוקא שאמר כך
להדיא דאם כן הוי תנאי גמור ואינו צריך התרה וכן משמע להדיא בפירוש
הר״אש דנדרים היכא דהוי בלשון תנאים שאין צורך התרה אלא שאמר בעבור
שלא יעשה סופר וזהו עדיף ממת או עשה תשובה שלא הזכיר בדבריו לא
מיתה ותשובה אבל אי הוה אמר בעבור שלא מת או שלא עשה תשובה אף
רבי יוחנן הוה מודה ודוק: באד מת נולד והוא הדין עשה תשובה ומשני כו׳
כן צריך להיות:

עב רשי בד״ה אבל כו׳בד״ה הפסידה כו׳תפסיד אותם כצ״ל:

תוספו׳ ונושלת כתובה כו׳יש לדחות כו׳דאמרה אמרה לי אם דאביה כו׳כצ״ל:
באד ועוד לפי מה דפירשנו אתי שפיר כו׳נ״ב פירוש שלא להפסיד כתובתה
והתם אמרה אמרה לי אם כו׳. ואחר כך תוכל לברר שלא קבל אביה קדושין
מאחר. עוד יש לפרש לפי מה דפירשנו רצה לומר שאין יכולה לומר מאיס עלי
היכא דליכא רגלים לדבר כו׳. והלשון דחוק דמתחילה אמר יש לדחות כו׳
ואחר כך יאמר לפי מה שפירשתי ודוק: באד לא יהבי ליה כו׳כל הכתובה
לא תטעון כו׳כצ״ל:

דף סד עא גמר׳ שתא אגיטא ובהנך תרי סרי ירחא שתא ליתי לה מזוני מבעל אמר רב טובי
כו׳הבא נמי שומרת יבם בבאה כו׳תבע להלוץ נזקקין לו תבעה ליבם אין
נזקקין כו׳כצ״ל:

עב גמרא ומוסיפין לה מזונותיה במה דברים אמורים כו׳כצ״ל:

רשי ב״רה לא פסק שעודים כו׳נ״ב ספרים אחרים כלל: ב״רה חציה כדי אכילת
פרס חצי כו׳כצ״ל: ב״רה שמונה עשר הוויין והיא אינה צדיכה אלא ארבעה
עשר נ״ב צריך עיון אמאי פירש רש״י ארבע עשרה סעודות הלא הן שו״ס סעודות
לכולי עלמא שהרי בעי׳ג׳ סעודו׳ לבית הלל בשבת כדלקמן ומנין לרש״י לומר
שהמקשה לא ידע שט״ו סעודות הן ונראה שרש״י סבר מה שמקשה התלמוד
ועוד תליסר הוויין ולא אקשי אבתי תליסר הוויין משמע דהכי פריך הרי הן י״ג

סעודות שחייב הבעל לזון אותה י"ב בשבועה וחד סעודה בבוקר אבל ממנחה לא פריך לפי שאינה הכרחית כל כך שהרי יכול להשלימה במיני תרגימא ופירות אלמא שהמקשה לא ידע בהכרח אלא י"ד סעודות ודוק יגעתי ומצאתי:

דף סה עא גמר' ואמרי לה רבי יודא איש כפר כו' ולא אכל הכי נמי כו' מאי טעמא שני שמע מינה כו' כצ"ל: שם כך תפסקו לבנותיכם כו' נ"ב דעתה היה לקללה רצה לומר שפסקו לה מעט לפי דעתה ומכל מקום היה להם להכמים לענות אחריה אמן שהרי היה הרבה והרבה אלא משום ששומרת יבם היתה לא רצו לענות אמן אבל מכל מקום דעתה לא היה לקלל בזה שיהיו אף בנותיהם שומרת יבם אלא רצה לומר שיפסקו גם כן לבנותיהן מעט כדלקמן בריש מציאת חאשה שוב ראיתי בירושלמי כפירושי: שם ערטילאי וסיים מסאני כו' כצ"ל ונ"ב ספרים אחרים:

תוספות בד"ה אבלה ולא אכל בתמיה כו' כצ"ל: בד"ה ונותנין כו' דנותנין לו משה משה ומפץ משום דשמא גבי כו' כצ"ל:

עב גמרא דלא סגיא בלא תלתא זוגי מסאני כו' כצ"ל ונ"ב אבל בשבת פרק קמא דף י"ט פירש רש"י לחד לישנא דזווי גם כן הוא לשון זוג: שם רב אסי תשמיש כו' מאי נקט אובלת כו' איתמר אמר כו' כצ"ל ונ"ב ס"א מה הוא מוסיף לה:

רשי בד"ה זווי כו' אחד משמנה בסלע כצ"ל: בד"ה יוצא וכשם שהבעל זן כו' כצ"ל:

תוספות בד"ה שלה כו'. יתן הכל לעבד כו'. נ"ב ולשם פירשו התוספות דגרסינן הכל יתן לרב פירוש שבת קטנה יתן להרב ושבת גדולה דהיינו פגם ששייך לעבד אף בזו יקח קרקע והוא אוכל פירות ואין חילוק ביניהם אלא בשבת גדולה לענין ליקח קרקע ולאכול פירות והשתא צריך לחלק מאי שנעמא דהבעל אוכל הכא פירות של שבת יותר מבגבי עבד לאותו מאן דאמר וקל. אבל לפי גירסת התוספות שלפנינו צריך עיון דילמא בשבת גדולה שהוא פגם לכולי עלמא לוקחין בה קרקע והוא אוכל פירות כמו גבי אשה ואין חילוק ביניהם אלא לענין שבת קטנה וחגבי אשה למר כדאית ליה ולמרכדאית ליה ודוק:

הדרן עלך פרק אף על פי פרק חמישי

פרק מציאת האשה

דף סו עא גמר' כי פליגי בהעדפה שעל ידי הדחק תנא קמא סבר לבעל כו' ורבי עקיבא סבר לעצמה אמר רב פפא כו'. בעי רבינא שלש או ארבע בבת אחת מהו כו' כצ"ל: שם מתקיף לה רבא בר חנן כו' נ"ב כל הני חוויי אליבא דר' יהודה

בן בתירא נינהו ותמיהני נהי דסביר ליה לר׳יהודה שהבעל מתבייש בבושתה
למה ממעט בסך בושת האשה היה לומר שיתן לכל אחד דמי בושתו ונראה
דסבירא ליה דבושת האשה ממועט מפני שהיא ברשות בעלה והכי מתפרש
בגמרא אלא מעתה בייש עני בן טוביים דוק ותשכח: עד כאן לשון הר״ן:
שם אמר ליה התם לאו גופייהו הכא אשתו גופיה כו׳ כצ״ל:

רשי׳ אחר דבור המתחיל שלא על ידי הדחק מוגה על ידי הדחק כגון שדחקה עצמה
והעדיפה והסר: בד״ה ומשני כו׳ סימא בקרקע נ״ב ערוך פירש מטמונים:
בד״ה הוא כו׳ יותר יקבלם כו׳ הדא:

תוספות בד״ה עני בן טוביים כו׳ לשומרו מן המכים אותו כו׳ כצ״ל:

עב גמרא אלף דינר כו׳ כצ״ל: שם אם תימצי לומר כל שבת ושבת כו׳ אמרה לו רבי
לאו כדין כו׳ אמרה לו רבי זכור אתה כו׳ כצ״ל:

רשי׳ בד״ה תנא כו׳ דידיה כגון שהיא הכניסה קודם השום כו׳ כצ״ל: בד״ה לקופה
לכל חדש אם לכל שנה כצ״ל והסר: בד״ה עסקא כספים כו׳ להה עסק בהן
תמיד כצ״ל:

תוספו׳ בד״ה וכשהתן פוסק פוסק כו׳ פירש ר׳חננאל כשהחתן כו׳ כצ״ל: בד״ה תנא
שומא כו׳ ושומא זוטא זוטא היא נותנת כו׳ דאתרווייהו קאי כו׳ כצ״ל: בד״ה
לא נאמרו כו׳ ולפשט הקמטים לת כצ״ל:

דף סז עא גמרא לחזור על הפתחים ואין אשה כו׳ כצ״ל:

רשי׳ בד״ה אם לא כו׳ התורה צאי לך וגומר סופך כו׳ כצ״ל:

תוספות ב״ה וחב כו׳ פירוש שעומד בכלותיו כו׳ נ״ב הכי גרסי׳ בכליותיה שהוא מלשון
כלי או נל בכולו מיבעי ליה פי׳ שעומד בכולתו ובחשיבותו ודוק:

עב גמרא ואי בעית אימא בליטרא בשר ממש נמחק ממש: שם ישן אמר מאי דקמא
כו׳ כצ״ל: שם נפק בתריהו כו׳ נ״ב סא נפק בתריהו רחיט מקמיה עיולי להההוא
אתונא כו׳ כצ״ל:

דף סח עא גמר׳ עד שיבוא לידי כך המקבל צדקה ואין צריך לכך סופו אינו נפטר מן העולם עד
שיבא לידי כך תנן כו׳ כצ״ל: שם אמר ליה יהא רעוא כל כו׳ אמרה לו לרבי
לדבריך מי כו׳ כצ״ל:

רשי׳ בד״ה הכי גרסינן כו׳ לאב שלא גר כו׳ כצ״ל: בד״ה ראשונה כו׳ דעתין הבאה
הכל דבור אחד:

תוספות בד״ה כאן לאחר כו׳. ורבינו תם פירש כו׳ נ״ב נראה לי טעות סופר והוא רבינו
חננאל ודומה לזה פירש הר״יף אבל רבינו תם פירש בעניין אחר עיין באשרי:

עב רשי׳ בד״ה אברו מזונותיהן כו׳ שכך כתב להן כו׳ כצ״ל: בד״ה ושאני צ״ל ושני ליה:

דף סט עא גמר נכסי אפילו מאצטרובלא כו׳ מגבינא אפילו מעמלא כו׳ מרוחא ברישא אול כו׳
וכן בסוף

וכן בסוף עמוד כו׳ רשלה לי ולא ידענא מאי ניהו כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה למיגבא כו׳ הללו כלום דקיימא לן כצ״ל: בד״ה איצטרובלא כו׳ אמרת הריחים כמות כו׳ כצ״ל:

עב גמרא דאמר רבי יוסי וכי כו׳ קטנה דלא בת זבוני לא כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה ינחם כו׳ כאלו כתוב ינאחם וכיון כו׳ כצ״ל:

עב תוספות בד״ה אמר רב נחמן כו׳ דרשינן הכי מדלא כו׳ כצ״ל: בד״ה המשליש כו׳ לא דק כו׳. נ״ב ואני אומר אולי גם רשי׳ לא כיון שתאמר אחרי שנשאת אלא שאמרה עתה שהבעל נאמן עליה לאחר שנשאת ודוק:

דף ע עא גמרא מינח ניחא ליה כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה מינח כו׳ שיתנו להן כל צרכו כצ״ל:

תוספו׳ בד״ה הא כו׳ ומקשין כיון כו׳ כצ״ל:

הדרן עלך מציאת האשה פרק חמישי

פרק המדיר

רשי אחר דבור המתחיל אחד מכל הפירות כו׳ מוגר״ה שלא תתקשט באחר מכל המינין קונם בושם פלוני עלי והוא קיים לה והסד: בד״ה עד ל כו׳ אין בופין להוציאה כצ״ל:

תוספות בד״ה הכא נמי כו׳. ויש לומר דאם כן אפילו שמואל כו׳ נמחק אפי׳ ונ״ב בס״א אינו וכן נראה עיקר דלרב לא קשה מידי דהא מיד כשהתנה נאסרה בתשמיש המטה בסתם ודוק:

רשי בד״ה הרי כו׳ אמר ליה זון כו׳ כצ״ל:

דף עא עא גמר׳ ואמר רב מחלוקת כו׳ כצ״ל: שם יוציא ויתן כתובה כו׳ נ״ב והאי יוציא דתנן משמע לי יוציא בעל כרחו אפילו רוצה לקיימה מטעמא דמסנא הוא דסני לי כדלקמן אלא שראיתי לרמ״בם ז״ל שכתב בפרק שנים עשר מהילכות אישות נדרה היא שלא תאכל אחד מכל הפירות אם רצה שתשב תחתיו ולא תאכל הפירות תשב ואם אמר איני רוצה באשה נדרנית יוציא ויתן כתובה שהרי היה בידו להפר והוא קיים לה ברצונו עד כאן ודקדק כן מדאמרינן גבי האשה שנדרה בנזיר ואמר אי איפשי באשה נדרנית יוציא ויתן כתובה וכבר כתב דלאו דווקא אלא הכי קאמר ואם אמר הבעל אי אפשי באשה נדרנית ומשום הכי לא הפר לה יוציא ויתן כתובה עד כאן לשון ה״ן: שם האשה שנדרה בנזיר ושמע בעלה כו׳ כצ״ל:

בד״ה וקסבר

רשי בד"ה וקסבר כו' שקיים נתן כו' הד"א:

תוספות בד"ה שלא תטעום כו' אפילו לא טעם מן כו' כצ"ל: באד"ר דשרקיה טינא כו'. נ"ב שהיה נודר אם אשא אשה קוד שאלמוד כו' יאסרו עלי כל הנאות שבעולם ולא עלה בידו ונשא אשה ורב אחא שרקיה בטינא כלומ' השיחו בטיט שלא יהנה מן העולם עד שהתירו לו הנדר כו': דבור המתחיל בהא קאמר שמעו צריך להתחיל אי נמי בהא כו' כצ"ל: בד"ה שנדרה היא כו' שנדרה הנאה באחד מכל מיני פירות כו' כצ"ל: בד"ה ואם אמר אי אפשי כו' הני מילי בשאר נדרים אבל נדרים שיש בהן כו' כצ"ל: בד"ה אימא רבי מאיר כו'. רבינו תם בשני ברייתות ר' יודא דתרוייהו כו' כצ"ל: בד"ה רבי יוסי אומר כו' ולא גרים בפרק בתרא דנדרים כו' כצ"ל: בד"ה אין אלו כו' ומייתי ברייתא ח"ס ואחר כך מתחיל הדבור הכי גרסינן כצ"ל:

עב גמרא סברה מראשתיק מיסנא הוא דסני לי כו' כצ"ל:

תוספ' בד"ה הכי גרסינן כו' שבינו לבינה והכי נמי מסיק כו' כצ"ל: בד"ה ולא תתקשט כו' לרב נמי תקשי ה"ס ואחר כך מתחיל הדבור ותתקשט כו' כצ"ל:

דף עב עא גמר' אמר רב יהודא אמר שמואל שתהא ממלא ונופצת כו' כצ"ל:

רשי בד"ה יחזור ויקניטנה אין לו להוציאה כו' כצ"ל:

תוספות בד"ה וספרה כו' אבל בזבה שאם כו' כצ"ל: בד"ה יחזור כו' או לא לא שיוכל כו' כן צריך להיות:

עב גמרא אמר רבא דאמר ליה ניכליה אריא כו' נ"ב ספרים אחרים רבה: שם בנסד"ה סתם ונמצא בה מומין תצא שלא בכתובה כו'. קדושין דברים שיש בהן ענוי נפש אמר רבי יוחנן כצ"ל:

רשי בד"ה במקללת יולדיו כו'. אא אפילו מקללת אביו של בעל בפני בנו כו' כצ"ל:

דף עג עא רשי בד"ה צריכא כו' מיהא בעי מיניה כו'. וכן בד"ה מאי לאו כו' הוא בעי כו' כצ"ל:

תוספ' בד"ה ושמואל כו' לשמואל מדרבנן דרבי אלעזר כו' וגדלו אצלו ליכא דבסתמא כו' כצ"ל: בד"ה בהיא כו' בועל כו' והוי קרושין אפילו הכי כו' כצ"ל:

עב גמרא קדשה סתם וכנסה סתם תצא דלא בעי כו' אמר רבה צריכה גט מדבריהם וכן אמר רב חסדא צריכה גט מדבריהם כצ"ל: שם אמר ליה אביי והא מתניתין כו' נ"ב נראה לי דלא גרסינן אלא אביי הוא דקמתמה על האי מימרא שאמרו משמיה דרבה והשתא שפיר גרסינן בתר הכי אלא אי איתמר כו' והוא מדברי אביי: שם אי איתמ' הכי איתמ' אמ' רבה כו': שם לאחר מכאן אינה מקודש' שמחמת קידושין הראשונים שלח ואם בעלו קנו כו' אמר אם בעלו קנו כו' והא לא אמר אבא הן כו' כצ"ל:

רשי בד"ה דברי הכל כו' לא בעי הא גיטא בעי נ"ב נשים כגון קדש כו' כצ"ל: בד"ה קטן

קטן כו׳ כתיב אע״פ ששלח סבלונות אכולא קאי סבלונות מגדנור״ת כו׳ בצ״ל והכל דבור אחד:

תוספו׳ בד״ה והא כו׳ ברייתא דלעיל דוכן כו׳ כצ״ל:

דף עד ע״א גמל׳ המקדיש על תנאי ובעל דברי הכל אינה צריכה הימנו גט כו׳ גמרינן מתנאי בני גד ובני ראובן כו׳ תנאה תנאה דלא אפשר כו׳ כצ״ל:

רשי׳ בד״ה במלוה כו׳ ואמרינן בקדושין כו׳ כצ״ל: בד״ה רבי אמי גט מאי טעמא כו׳ הכל דבור אחד:

תוספו׳ בד״ה תנאי כו׳ לזיקה לגמרי וכן כו׳ כצ״ל:

ע״ב גמרא מה בין חכם לרופא כו׳ כצ״ל: שם רבי אליעזר אומר אחד צריך ואחד אינו צריך לא יהזיר נמחק כל זה:

תוספו׳ בד״ה ממאנת והולכת כו׳ ואפילו נודע לה הטעות כו׳ נ״ב פירוש ומהלה ודוק:

בא״ד המדרש ואמרו דבר כו׳ כצ״ל: בד״ה משום ש״ם רע לא יחזיר כו׳ כיון שלא התנה ולא כפל כו׳ נ״ב פירוש שלא אמר אם יהא כך שם רע יהא גט או שיאמר על מנת דאית בך שם רע אני מוציאך אלא אמר משום ש״ם רע אני מוציאך ומה שאמר אחר כך ולא כפליה נקט משום ר׳ מאיר דבעי תנאי כפול אם כן אפילו התנה מאחר שלא כפליה ואמר אם לא יהא בך שם רע כו׳ אם כן כאלו לא התנה דמי וקל״ל: בא״ד מדמשני התם הא מני רבי מאיר היא כו׳ נ״ב פירוש מתניתין דהתם קתני המוציא אשתו משום איילונית רבי יהודה אומר לא יחזיר וחכמים אומרים יחזיר וקאמר מני חכמים רבי מאיר כו׳: באותו דבור תנאי כפול אפילו לעז ליכא כו׳ נ״ב פירוש גבי איילונית דסבר רבי מאיר יחזיר היינו שלא אמר תנאי וגם כן לא כפל למילתיה פירוש שיחזור ויפרש אם לא היתה איילונית לא הייתי מוציאך אלא שאמר משום איילונית אני מוציאך לחוד אבל רבי מאיר דהכא שסבר לא יחזיר גבי שם רע ונדר משו״ם קלקולא איירי בכפליה למילתיה שאמר אני מגרשך משום שם רע או נדר ואם לא היה זה כו׳ וכן איתא בתוספות לשם:

דף עה ע״א גמר׳ דאמרה לא ניחא לי דאיתסר בקריביה כו׳ נ״ב תימא אמאי צריכה״ת למיסר בקרוביה תיפוק ליה שהוא לא יגדשנה שהרי הבעל אינו מגרש אלא לרצונו ויש לישב בדוחק דהכי קאמר ליתני אינה מקודשת משום דהיא נמי אמרה לא בעינא באיש נדרן שהרי בעבור זה התנה״ת עמו ואפילו תאמר שהוא רוצה״ת להתקשר שאם ידור עוד שיהא חייב לגרשנה סוף סוף יכולה למימר לא ניחא לי כו׳: שם אביי אמר דשומשמנא גברא כו׳ נ״ב כל הסוגיא לעיל בסוף האשה שלום: שם כאן בזיעה עוברת כו׳ נ״ב לולי בבוד התוספות נראה״ת לפרש דהכי קאמר בזיעה עוברת כלומר שאינו תמיד אלא פוסקת וחוזרת

ואפילו

ואפילו הכי שייך לומר עליו קבוע שהחולי קבוע כך לעולם ואינו דומה לעובר דהתם שהחולי הוא בלי הפסק אבל לאחר הזמן יפסיק לגמרי ויעבור ודוק:

עב רשי ב"ה אל ולא היו בה בשעת כו'כצ"ל:

תוספו' בה"ה מי ששנה זו כו' חזקה אין אדם שותה בכוס כו'. נ"ב ותימא לפי זה אמאי לא מוקי בחד תנא ויאמר עד כאן לא קאמר רבי יהושע דאזלינן בתר חזקה ממון בחד ספיקא אבל לא בתרי ספיקא דספק תחתיו ונסתהפה שדהו ואם תימצי לומר מקודם שמא נתפייס והוי ספק ספיקא ודוק:

דף עו עא ע"ש בה"ה מודה רבי מאיר כו' עמ"ה כו'. וקא סלקא דעתין בכל כו' באו שעל כו'כצ"ל והד"א:

תוספו' בה"ה על בעל החמור כו' התם לשמואל כו'כצ"ל: באד ראשון ראשון קנה כו'נ"ב פירוש כל סאה בפני עצמה שמשך קנה ולא אמרי' לא קנה עד שימשוך כל הכור דהא כור הזכיר בדבריו ונפקא מינה ליוקרא כו'וקל: באד אבל בבית אביה אימר קודם כו"כצ"ל:

עב גמרא קדושין לטבועין נתנו כו'נ"ב פירוש עניין טביעה ואבדון: שם כל שנולד ספק כו'כצ"ל:

רשי בה"ה אליבא דמאן דאמר כו' מתניתין דוקא קתני כו'כצ"ל:

תוספות בה"ה על בעל כו' דגבי מיאון ונראה כו' עצמו מסופק בפרה כו' ולפי זה לא אתי שפיר כו'כצ"ל: בה"ה כל שנולד ספק כו'כצ"ל: באד ואוקי לכלה דמתניתין נו'נ"ב פירוש דלא תימא לפי האי שינויא לא אמרינן שעל בעל פרה להביא ראיה מאחר שהוא להוציא ומייתי ראיה מרישא דמתניתין ותו לא בעינן לאוקמי דאיירי אף לקדושין ומסיפא דמתניתין ליכא לאקשויי אף שהוא ל להחזיק משום דחזקת הגוף מסייעא לה מה שאין כן בחמור כמו שפירשו התוספות לעיל על כן מפרשים התוספות דאף לפי האי שינויא איירי אפילו להחזיק מדפריך מהא דמחט כו' ודוק. באד הוה ברשות בעל החמור על בעל הפרה להביא כו' לשיבוחא כי התם כו' לגריעותא כי הכא כצ"ל:

דף עז עא גמר' גבי ואלו הן מומין גדולים נרשם מתני' כו' רשב"ג כגון נסמת כו' ונשברה רגלו נרשם גמרא: שם זה המקבץ צואת כו' אמר רב יהודה אמ' רב אשי אין כו' בשלמא לרב אשי דרבנן כו'כצ"ל:

רשי בה"ה בשלמא לרב אשי כו'כצ"ל: בה"ה הא במילי כו' שאי אפשר לה לקבל כן צריך להיות:

תוספו' בה"ה כופין כו' שמגרשה בעל כרחה כמו כו'כצ"ל:

עב גמרא אפילו אות אחת נמחק:

הדרן עלך המדיר פרק שביעי

ז א ו ל פרק האשה

פרק האשה

דף עח עא גמר במתניתין אמרו חכמים לפני רבן גמליאל כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה בזכותה לא היה זכאי כו׳ כצ״ל:

תוספות בד״ה נפלו לה משנתארסה כו׳ חומר משני צדדים כו׳ כצ״ל: באר ויל שאין זה קולא אלא חומרא כו׳ ב״ב פירוש לבית הלל ואם כן ממילא לבית שמאי לא הוי חומרא וקל. ומה שמקשין העולם אמאי לא קאמר שאין זה חומרא כו׳ משום דלא פסיקא להו לתוספות לומר שאין זה חומרא אלא קולא לפי שאינה קולא אלא מצד אחד שמא תחזור בה ומצד השני שאינה נוטלת כתובה בלא חרטה היא חומרא אלא הכי קאמר אין זו קולא לבית הלל שיהא בודאי חומרא לבית שמאי לא אף לבית הלל איכא חומרא כמו לבית שמאי אם כן הוי שפיר מקולי בית שמאי מה שהוא קולא לגבי איש ודוק: בד״ה סיפא כו׳ הוי ספק שלה ודאי ואין כו׳ כצ״ל: בד״ה איבעיא להו כו׳ דמודים בית שמאי וביר״ת הלל שמוכרת כו׳ דחדשים הם אלא כלומר כו׳ ועוד יש ליישב אף לפירוש הקונטרס כו׳ שלא נתארסה ונתארסה כו׳ מודים שאם מכרה כו׳ קצת קשה לרש״בא דהוה כו׳ כצ״ל: בד״ה איבעיא להו כו׳. לא כלומר שהם ישנים משנשאת כו׳ כצ״ל: שם נפלו לה עד שלא נתארסה ונתארסה מה זו כו׳ כצ״ל: שם ועוד יש ליישב אף לפירוש הקונטרס כצ״ל:

עב גמרא דיעבד קאמר שמע מינה כו׳ אמרו לו רבי מכרה עד שלא נשאת נשאת ואח״כ מכרה כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה אף כו׳ מכרה בטל מוגה ואפילו כשהיא עודה ארוסה אמר להם על חדשי׳ שאתם אומרים עליהם מה זו מכרה בטל אנא כו׳ והל״א: בד״ה שמע מינה מדקאמרי ליה אף זו מכר׳ בטל שמע מינה דיעבד כו׳ כצ״ל:

דף עט עא גמר במתני׳ נפלו לה כספים ילקח כו׳ והוא אוכל פירו׳ פירות המחובר׳ כו׳ ביציאתה כיצד פירות כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה עד כו׳ לך וכשארצה כו׳ הא: בד״ה ופירא דכווריי חפירה של כו׳ כצ״ל:

תוספות בד״ה עשאום כנכסים כו׳. וכבר בא שטר כו׳ ב״ב והל״אש האריך מאד לבטל שטר מברחת ותיקן לבטל ולשבר כל כי האי גוונא וכך ראה ממורו מהר״ם שכן ראוי לדון עיין סי׳ צ״ט: בד״ה אילנא כו׳ בגופנא כולי האי למחר כו׳ כצ״ל: באותו דבור ודבר שהוא כו׳ כצ״ל:

עב גמרא רשב״ג אומר לא תמכור מפני שהן כו׳ כצ״ל:

דף פ רשי בד״ה רבי אבא אמר כו׳ שיגרא טרויות כו׳ ב״ב לא אדע מה זה הלשון אלא בריש האשה בפסחים מצאתי קריבו ליה טיריינא דתמרי ואפשר הוא לשון אשכול

אבל

אבל ר"ש לשם פירש סל של תמרים וצריך עיין: בד"ה הרי זו כו' שנים אחת
מאלו כצ"ל: בד"ה חוואי שם מקום והיה רחוק והיה מפיק עליה שית מא"ה
בהוצאת הדרך משלו כצ"ל: בד"ה שמין לו וידו על התחתונה ליטול היציאה
כשיעור שבח בו' כצ"ל: בד"ה ליכא כו' הלכך יציאה שיער בו' כצ"ל: בד"ה אי בעל
כו' ויודע בטיב כו' או היה הוא כצ"ל: בד"ה אסתלקי להו דא"ל קא בו' כצ"ל:
תוספו' בד"ה אכלה ערלה כו' שאכל פירות דאסור ולכך לא הוי חזקה שלא אכל כדרך
האוכלי' כו' כן צריך להיות: בד"ה ישבע בו' דחייב ואינו נשבע בו' כצ"ל:
עב גמרא או דילמא יורשי האב קברי לר"ה כו' פירש הרן אף יורשי האב קאמר כלומר
הבעל עם יורשי האב כו' עיין שם:
רשי בד"ה אי נמי בעל אריס הוא כלומר שנותן ללוקח כו' כצ"ל ונ"ב פירוש ויזהר
שלא יתקלקל לן: בד"ה בית שמאי סיפא וכשמתה אמרי בו' יחלקו יורשי
הבעל כו' כצ"ל:
דף פא עא גמר ואיזוהי אלמנה שיש כו' כצ"ל:
רשי בד"ה שמעינן צ"ל ושמעינן בד"ה מגרשת בגט כו' ממשעבדי מכל מקום אמרה
כו' כן צריך להיות:
תוספות בד"ה איזוהי אלמנה כו' ושומרת יבם ליתי לה יתומין נ"ב ותימא למה לא דקדק
מדקתני להדיא הכא דאין יורשי הבעל חייבין בקבורה דהיינו יתומים אלא
יורשיה אלמא דלא אירי בשומרת יבם כלל שהרי שומרת יבם אדרבה יורשי
הבעל חייבים בקבודתה ודוק: בד"ה והא בעינן לכשתנשאי כו' מידי דהוה
ארוסה כו'. נ"ב לעיל פרק נערה דף נ"ג: בד"ה הרוצה שימכור כו' אלא
משעבדי כו' נ"ב ותימא אם כן תהא קלה בעיניו להוציאה וכן כתבו התוספות
בפרק החולץ דף ל"ט שאי אפשר לפרש כן אלא פירוש דיכול למכור נכסיו
ואפי' אישתדוף אחר כך נכסי הראשון אינה טורפת מהן כו' עיין שם: באד"ה
דאי לאו הכי מאי אהני ליה כו' כצ"ל ונ"ב פירוש מ"ה מרויח בכך עיין בפרק
החולץ דף ל"ט:
דף פב עא גמר אלא לא אשכחן תנא דמחמיר כו' כצ"ל:
תוספו' בד"ה לא אשכחן כו' חינא ולמאן דאמר כו' כצ"ל: בד"ה האי דאמר מעכשיו בו'
ולא בא אחר וקדשה כו' נ"ב קאי על מתניתין דהתם דאם בא אחר וקדשה
בתוך שלשים מקודשת לשני לא בא אחר וקדשה רב ושמואל אמרי תרוייהו
מקודשת אף על פי שנשאבלו המעות: באד"ה היינו מעכשיו דסתם בו' אלא
לכשיקחנה ועוד כו' כצ"ל:
עב גמרה ואימא הכי נמי כו' כצ"ל:

הדרן עלך האשה שנפלה פרק שמיני

פרק הכותב

דף פג עא רשי בד"ה שמתנה בו' קרא יתירא בו' דוירש אותה בו' כצ"ל

תוספו' בד"ה כדרב כהנא בו' וכשרוצה חוזרת בו בו' נ"ב והלן כתב בש"הרמ"ה בפרק אף על פי שאינה יכולה לחזור ועיין שם:

עב תוספות בד"ה הוה אמינא עד עולם בו' שבחייה ובמות' בו' נ"ב נ"ל בדשיירא מחיים שלא יאבל אחר מיתה ודוק:

דף פד עב גמר' קריבי דרבי יוחנן בו' כצ"ל:

ברשי בד"ה עשית בו' בד"ה דיי לנו בו' כצ"ל · בד"ה ברבר משנה בו' אמר ליה אין בו' כצ"ל והוא סוף דבור:

דף פה עא גמר דלאחר מיתה הוא ותפיסה בו' סהדי אחתימרי ידייהו בו' בסדינא ביה רבי מיאשה בו כצ"ל:

תוספו' בד"ה אית לך סהדי בו' סבורה היתה שהיא טענה מעולה בו' נ"ב פירוש ומשום הכי מאחר שמתחילה לא טענה דתבעתינהו והשתא היא דקטענה לא מהימנא דהשתא לית לה מיגו אבל בטענה ראשונה דתפסה מחיים היתה נאמנת כיון שבאותה שעה היה לה מיגו אבל בטענה דתבעתינהו דטענה אחר כך לית לן למימר מיגו ולהימנה דההיא שעתה הוי מיגו למפרע ומיגו למפרע לא אמרינן ומכל מקום אי לאו דאמרינן שסברה טענה מעולה היתה אם כן בטענה ראשונ' שטענה מחיים תפיסנא היתה טוענת דתבעתינהו דאם לא כן אין זו תפיסה כיון דבתורת פקדון בא לידו על כן אומר שסברה שטענה מעולה היא ומספיק לה שהרי לא טענה מעצמה כן אם כן מה שטענה אחר כך הוי טענה אחריתי והוי מיגו למפרע: בד"ה מרענא בו' בפר' שבועות הדיינין בו' נ"ב ותימא למה לא הביאו פירוש ר' חננאל שפיר' הכא לענין נאמנות בשטר במו שכותבין התו' בריש מצות חליצה דף קא וכן הראש הביאו כאן:

עב גמרא ואפילו יורש מוחל בו' כצ"ל: שם מפני שידו כידה בו' · נ"ב אף שרבא אמ' לעיל ידו עדיפא מידה היינו לענין נכסים שהכניסה לו והכא לא שייך למימר הכי דאפילו עדיפא ידו באותו החוב ממנה סוף סוף לא גרע מאלו מכרה דהחוב לאחרים דלית בה יד כלל ואפילו הכי יכולה למחול אלא כלומר ידה כידו ופיה כפיו ומחליתה אינה מחילה זולת בעלה ודוק · ומשום הכי נראה שאף הוא אינה יכול למחול זולתה אף שידו עדיפא ודוק:

רשי בד"ה שודא בו' בימא דמתרגמין ירה בו' כצ"ל:

דף פו עא גמר' מנבי ביה דמי שטרא מעליא בו' כצ"ל: שם אמר ליה תולה מעותיו בגוי הוה אמר ליה הוא עושה בו' כצ"ל: ונ"ב בן נראה לי להגיה וכן יראה בליף ודוק:

בד"ה ודאי

רשי בד"ה ודאי כו' המלוה עיקר סמך כו' כצ"ל:

תוספ' בד"ה לבעל חוב מסלקינן ליה בזוזי אומר רבינו תם כו' כצ"ל: בד"ה לאשה כו' זמן הכתובה לומן השטר כו' נ"ב פירו' אפי' הכי יהבינן לבעל חוב גבי מטלטלין והוא הדין גבי קרקעות כגון לוה ואחר כך קנה ומכר כדלקמן דבעלמא חולקין והכא בעל חוב קודם וכן פסק הרא"ש: באד' כיון שלא תקנו שתטרוף מן הלקוחות כו' נ"ב פירוש מטלטלין אינה טורפת מן הלקוחות אלא ממה שמצאה בעין כו' ודוק:

עב רשי בד"ה צרי רשות הרבים סמוך כו' כצ"ל: ושם מוגה והוא שצבורין גבי מתניתין דקתני הקורם וכה אלמא רשות הרבים לא קניא ליה לבעלים מידי אלא אם כן מגביהו הלכך לאחר שלשים לא ברשותיה הוא דניהוי גירושין חיילי: בד"ה מאי נפקא כו' הרי נתחייבה לו כו' כצ"ל: בד"ה שבועה כו' סתם שאשה חייבת כו' כצ"ל:

דף פו ע"א גמ' שלח ר' זכאי לר' עוקבא בין דלא שבועה בין דנקי שבועה כו' כצ"ל. וכן אחר כך משום אבא שאול משום אמא מריס בין דלא שבועה בין דנקי שבועה בין דלא נדר כו' וכן אחר כך כו': בואיכא דאמרא לה מתניתין כו'.

תוספ' בד"ה מנכסי יתומים אפילו גדולים הסד' ואחר כך מתחיל הרבור מקשים כו'.

עב תוספות בד"ה אמר רבא כו' תימא לרשבא כו' נ"ב אבל לפי מה שפירשו התוספ' במקומות אחרים דהאי אישתמוטי אינו אלא טעם למה לא יהא נאמן במיגו לא קשה מידי ודוק: בד"ה אבל שלא בעדים כו': ואם כן אפילו שלא בעדי' נמי אלא משום דסלקי דעתי' שלא כו' כצ"ל: בד"ה או דלמא כו' אבל תימא לי כו' כצ"ל: בד"ה האי שטרא כו' ומסקינן היכא דקיימא ארעא תיקום והיכא דקיימי זוזי ליקום כצ"ל:

דף פח גמרא אלא הבי קאמר וכן היתומים מן היתומים כו' כצ"ל:

תוספ' בד"ה ועוד אין נשבעין כו'. עצמה שתי כסף כו' נ"ב פירוש וממילא גבי עד אחד נמי בעינן שתי כסף לפי מה שפירש וקל: בד"ה מיתי לה לידי שבועה כו' ובדרבנן לא נקיט והוא כו' כצ"ל שם והיכא דאינו יכול לשבע כו' נ"ב וגבי חשוד אמרינן כנגדו נשבע כמו שפירשו התוספות משום תקנת החשוד כו': באד' אי נמי למאן דאית ליה דבדרבנן מפכינן ובדאורייתא לא מפכינן נפקא מינה היכא דאי שבועה דרבנן היא מצי למימר השבע וטול ואי דאורייתא לא מצי למימר כו' כצ"ל: ונ"ב אינו בהדיא אלא שלשם נאמר דבדרבנן לא אמרינן שבנגדו נשבע ונוטל וסובריס התוספ' הוא הדין כי האי גוונא להנשבעין ונוטלין ודוק: באד' השבע וטול כו'. נ"ב פירוש בשאר שבועה דאורייתא שנשבעין ונפטרין ודוק:

בד"ה הוציאה

עב תוספות בד"ה הוציאה גט כו' נאמן במיגו דאי כו' כצ"ל: באותו דבור לאחר הסכנה"ר כיון דמודה כו' נ"ב פירוש מודה שגירשה:

דף פט עא גמר הרי אלו לא יפרעו כו' כצ"ל:

רשי בד"ה שמע מינה מדקתני כו' מערמה והדרה כו' ותגבה לאחר מיתתו כו' כצ"ל והר"א: בד"ה הדר ביה כו' אחרינא ואמרינן בין במקום כו' כצ"ל:

תוספו' בד"ה הוציאה גט כו' ואף על פי שהגט נשאר ביד"ר כו' נ"ב פירוש לפי מ"ר שחושד אותה שהטמינה ולא אבדה מכל מקום יכולה לומר לו מה איכפת לך הלא אפילו היה בידי לא הייתי מוכרח ליתן לך דבעינן לאינסובי וזו קרי ליה אביי אי אפשר שהרי בעי לאינסובי כו' אבל רב נחמן דפריך לקמן לרב הונא לא חשיב זו אי אפשר שיכול הבעל לומר וכי בעבור שאתה דוצה להנשא כו' אפסיד על ירך שאם אובד השובר תחזור ותטרוף על כן צריך לשנו' דכתבינן אגיטא ומשום הכי היכא דאין עמה גט יכול לומר לא אפרע עד שתראה הגט ונכתב עליה כו' כמו שפירשו התוספו' לעיל אליבא דשמואל והוא הדין שהיה יכול לומר לא אפרע כו' ודוק: בד"ה שמע מינה כו' ומדמסיק הכי כו' כצ"ל:

בד"ה במקום כו' ואמרה לא כתבת עליה כו' כצ"ל: בד"ה גט גובה כו' ומיהו אי אמרינן לרב דאפילו כו' נ"ב פירוש ויסבור כמו דבי יוחנן השוען אחר מעשה בית דין לא אמר כלום אבל מכל מקום תימא הלא מפסיד מנה שהיה"ר יכול לטעון מנה פרעתיך מגו דאלמנה"ר נשאתיך וה"ה דטענינן הכי ליתמי אי נמי היתמי לא יפרעו אלא מנה שיאמרו הבא ראיה שבתולה הייתה"ר וצריך לומר דרב מוקי מתניתין בעידי הנומא או באלמנה"ר ודוק: בד"ה מיגו כו' בעלי והתירוני לינשא כו' כצ"ל:

עב רשי בד"ה אלא אי אמרת בשלא כתב כו' כצ"ל: בד"ה ולא משמא לה אם כהן הוא כו' כצ"ל: בד"ה גובה ב' כתובות כו' וחנן בסיפא שתי כתובות וגט אינו גובה אלא אחת כו' כצ"ל ונ"ב כתובה אחת למדנו שהכותב שתי כתובות"ר לאשתו אינה גובה אלא אחת ואי משום דגירשה ואהדרה הא תנן כתובה ושתי גיטין אין לה אלא כתובה אחת: בד"ה אי בעיה בהאי גביא כו' דקתני אין לה אלא כתובה אחת ולא קתני אין לה אלא כתובה אחרונה אלמא כו' כצ"ל:

הדרן עלך הכותב פרק תשיעי

פרק מי שהיה

דף צ עא תוספ בד"ה שמע מינה בעל חוב כו' והוא הדין אחת לשניה כו' נ"ב פירוש בלבד שיקרים

BIBLIOTHECA JAGELL. UNIV. CRACOVIENSIS.

שיקדים האחת לשנייה אבל אי קדם ארבעה לראשונה פשיטא שלא יצא ידי
ראשונה כדאיתא התם ועיקר הענין לשם שאין קדוי השגת יד פחות מסלע
אבל היכא שיצא השגת יד אפילו העשיר אחר כך שוב אינה צריך ליתן ודוק
ומה שאמר כאן ראשונה או שנייה היינו שהעריכו הכהן על הראשונה וכן על
השנייה וכן פירש רשי וקל: באותו דבור ואף על גב דטריף מן הלקוחות
בעל חוב שאני כו׳כצ״ל:

עב גמרא ר׳שמעון אומר אם יש מותר כו׳ כצ״ל:
רשי ב״דה רבי עקיבא כו׳משעה כו׳ הדא:
דף צא עא גמר רבי שמעון אומר אפילו אם יש שם נכסים כו׳כצ״ל:
רשי ב״דה והא תנא קמא כו׳כלום דינר כו׳הדא: ב״דה ויתומים מבקשים כו׳
והשאר נחלוק נ״ב פירוש אם יש מותר נחלק וא אין מותר סוף סוף כתובת
בנין דכרין לא נפסיד ודוק:

עב גמרא אמר ליה רבא מי דמי כו׳לחיי ואי לא כו׳רבא נהי דאחריות כו׳כצ״ל:
רשי ב״דה אחריות כו׳מעותיך כי לא כו׳כצ״ל:
תוספו׳ ב״דה מאי פסידא כו׳לומר דהא דמסקינן בהמקבל כו׳כצ״ל:
דף צב עא גמר בווזי דינא הוא כו׳ובינונית נמי כו׳כצ״ל:
רשי ב״דה כבעל חוב דעלמא כו׳שאינו אחיו שלא באחריות וחזר שמעון ומברר
לראובן באחריות ובא בעל חוב כו׳כצ״ל: ב״דה משלשלין כו׳ועתה גם אתה
כו׳כצ״ל: ב״דה כל שדותיו כו׳אלא אם כן לקח משמעון אותו שלקח מראובן
באחרונה כו׳כצ״ל:

עב תוספות ב״דה דינא הוא כו׳לא יחזיר הא לא יוכל כו״כצ״ל: באר שטר כיס היוצא כו׳
נ״ב הוא שטר עיסקא חצי הלואה וחצי פקדון כדאיתא באיזהו נשך משום הכי
גובה המחצה לכולי עלמא דדינו כמלוה ואין שייך לומר נאנסו ואין שם מינו
אלא מחצי דפקדון וקל: בסוף הדבור ולא מצי אמרי מזוייף הוא כו׳נ״ב
ואין לומר דטענינן פרוע דהא רב אית ליה מודה בשטר שכתבו אין צריך
לקיימו תוספות ריש גטין:

דף צג עא רשי ב״דה מרין כו׳המנה בשיעבוד שטרא כו׳כצ״ל: בד״ה סיפא בשתי תפיסות כו׳
ופלגא ע״ה בין שלשתן ונמצא ביד כל אחת חמשים ומאה בין בעלת
מאתים ובעלת שלש מאות וחצי מאה שנשאר כו׳כצ״ל:

תוספו׳ ב״דה עד שלא כו׳רישא יכול הסר ואחר כך מתחיל הדבור משחחזיק כו׳:
באר שאין יכול לחזור בו הסר ואחר כך מתחיל הדבור ומאימת כו׳כצ״ל:

עב רשי ב״דה זה נוטל כו׳והא דנקיט ראשית מקחן כו׳כצ״ל: ב״דה זוזי כו׳שקיל אבל
כו׳חדא: בד״ה איסתירי בו׳ארעא דכיון כו׳הדא. ב״דה הראשונה כו׳כתובתי
ואף כו׳

ואף כו׳ הלא. בד״ה היו כו׳ לפנינו ומלמדות שכולן נכתבו ביום אחד כצ״ל:

תוספו׳ בד״ה הותירו כו׳ שלדעת כן נשתתפו כו׳ כצ״ל. בד״ה מי שהיה כו׳ חיישינן כולי האי כו׳ כצ״ל:

עב רשי בד״ה וה נוטל לפי מעותיו כו׳ והאי דנקט ראשית מקחן לחרישה כו׳ כצ״ל:

דף צד עא רשי בד״ה דכולי עלמא כו׳ ואכלה ותנא קמא כו׳ הל״א. בד״ה שודא כו׳ וההובד״ה שודא כו׳ ירה בים דמתרגום שדא בימא כצ״ל והל״א:

בד״ה שנמצאת אחת מהן שדה שאינו שלום כו׳. ואינו יודע איזו כו׳ אפילו לא נמצאת והכא כו׳ כצ״ל והל״א. באד׳ לפי שירא שמא תמצ׳ אחד מהן שדה שאינה שלו כו׳ נ״ב פירוש לאו כפירוש רשי׳ שפירש מאחר שהיא רואה דלא משביעין אותה כו׳ אלא סבר כפי׳ ר׳ חננאל דשמא בעלמא הוא שחוששת שמא ימצא אחת כו׳ ואם כן מה חילוק בשבועה אלא כפירוש רבינו תם דאולי התפיסה״ צררי ותפרוש עצמה מן השדה ולא תשבע ולא תפסיד השדה אלא יהא ביד היתומים וישביחו אותו כדלקמן משום הכי פריך לפירושו אם כן בעל חוב נמי הבא ליפרע מנכסי יתומים גדולי׳ דלא משביעין השתא לפי אוקימתא זו כדלקמן ולא סבירא ליה כאביי קשישא אבל מכל מקו׳ נשביע אותו משום שמא יכפיף דגם כן הוא מתירא בשמא יקדים בעל חוב אחר ודוק: באד׳ ואם תאמר אם כן נשבע כו׳ כצ״ל: באד׳ יהא ריוח שלהם שיכולין לסלקו בזוזי דאין לה בשדה כו׳ כצ״ל ונ״ב אבל אחרונה חבסיף דהואיל ומה שגבתה לא גבתה אינה יכולה לסלקה בזוזי: באד׳ דאקילו בה רבנן משום חינא כדמפרש בערכין כו׳. ונ״ב אבל השתא דקיימא לן דאף באלמנה משביעין ולא חיישינן משום חינא אם כן לא נדחק לאוקמי ההיא דכותב בגרושה אלא באלמנה״ דוקא הוא דנזקקין משום מזוני ולא בגרושה ולא קשה אם כן ההיא דהכותב למה לי כבר פירשו התוספו״ לעיל בהכותב ודוק: באותו דבור

דהוי מוקי פלוגתא דבן ננס ורבנן כאביי קשישא וסבירא ליה כרבנן כצ״ל. נ״ב תימא גדולה הלא רבנן דלית להו דאביי קשישא על כרחך סבירא להו כמאן דאמר אף נזקקין לכתובה משום מזוני דאי לאו הכי מתניתין דאין אלמנה נפרעת כו׳ במאי מוקי לה בדפירשו התוספת לעיל ואם כן מאן דאמר אין נזקקין אלא רבית אוכלת כו׳ מוקי מתניתין ביתומי גדולי׳ וכבן ננס וכן ננס סביר׳ ליה כאביי קשישא ונראה דהכי קאמר סבירא ליה כרבנן דלא סבירא ליה דברי אביי קשישא עיקר במה שאמר יתומים שאמרו גדולים אם כן השתא דסבר כבן ננס ומוקי מתניתין ביתומים גדולים לא סבירא ליה גם כן דברי אביי קשישא במה שאמר ואין צריך לומר קטנים ודוק ולעיל פרק הכותב פירשו התוספות להדיא מאן דסבירא ליה אין נזקקי׳ אלא אם כן רבית כו׳ מוקי מתניתין בעל כרחך״

ניתומים גדולים אלא על כרחך כמו שפירשתי דסבירא ליה בבן ננס כו׳ ודוק:
בד״ה שני שטרות היוצאים כו׳ דתנן היו כולן יוצאות בשעה אחת כו׳ ג׳ב
פירוש והוא הדין ליום אחד בלא שעות דדומין זה לזה כדלקמן ומה שכותבין
התוספות אחר כך ממחרת יום שנכתב כו׳ איום אח׳קאי וכל שכן אשעות ודוק:
באותו דבור מר לימא הד״א עד דרבינו תם בהפוך הדף: באד״ה וז״ל לשונו
שני שטרות היוצאין ביום אחד דוקא מכר שדה אחד לשני בני אדם שהאחד
עיקר כו׳ וטעמא ששניהם אמת כו׳ אחד בעלמא דמי כצ״ל: באד״ה דכותבין
שטר למוכר אף על פי שאין לוקח עמו אבל החתימה לרבי אליעזר לאו עיקר
כו׳ כצ״ל נראה לי:

עב רשי׳ בד״ה וחכמים אומרים כו׳ וכאן אמרו נ״ב פירוש בבבל:

תוספ׳ בד״ה שני שטרות כו׳ זה שלא בפני זה דהמסירה ביד המוכר כו׳ כצ״ל ונ״ב נראה
לי כו׳ לוקח עמו אבל החתימה לרבי אליעזר לאו עיקר כו׳ כצ״ל ונ״ב נראה לי:
בו״ה כתב לאחד כו׳ קודם למלוה לזה כו׳ ואם כן קשיא שמואל אדשמואל כו׳
כן צריך להיות:

דף צה עא תוס בד״ה וכי כו׳ ועודה ארוסה ואומר אני כו׳ כצ״ל: בד״ה הכי במאי עסיקינן כו׳
קנה מידו נשואה כו׳ כצ״ל: בד״ה הא רבי מאיר כו׳. דהשתא הא דנקט
בברייתא כתבה לראשון כו׳ כצ״ל: באד״ה כי חתמה נמי לשני לאו שהודיה
באותו מכר אלא לנחת רוח כו׳ כצ״ל: בד״ה כתבה לראשון כו׳ בסוף הדבור
ברלא אמר כו׳ כצ״ל ושם מוגה הכי איתא גירסא ישנה מתניתין דכתבה לאחר
וזה לאחר שני הוא מכלל דמכר הבעל לראשון ולא חתמה לו ולישנא דהך
משנה דקמשני נקט דאי האי אחר ראשון הוא וגרסינן וכתב דזבין ליה לאחר
הוה ליה למימר:

עב גמרא לפלוני יורד הראשון כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה נכסי ליך לקמן מוקי לה בשמעתין אמ׳ לפנויה נכסי ליך כו׳ כצ״ל: בד״ה ואמ׳
אביי כו׳ ברייתא דאביי באומר לנשואה כצ״ל: בד״ה וכן אשה כו׳ והוא מן
השני והאשה חוזרה ומוציא אף זו מן הראשון והשני מן האשה כו׳ כצ״ל:

תוספות בד״ה וכן בעל חוב ושני לקוחות כו׳ כיון דאין לשניה כל כך פסידא כו׳ נכתב
בצדו פי׳ שהרי לא היה לשנייה על אותה שדה אלא שעבוד בעלמא אם כן נוכל
לומר שעדיין תוכל לגבות מבעלה באם יהיה לו נכסים ואם כן אף שסילקה
הראשונה עצמה מן השדה מכל מקום שעבודא קודם אבל גבי לוקח שקנה
השדה והוי שלו ממש ואף השדה השנית שטרף בעד שדה הוי כשלו דסוף

רשי סוף לוקח הוא לגבי שדה והשניה במקום שדה הראשונה עומדת אם כן נימא
מאחר שסילק הבעל חוב את עצמו מאותה שדה שהוא של לוקח אם כן

הוה אמינא דשוב לא יכול לחזור ולגבות וקל להבין:
הדרן עלך מי שהיה נשוי פרק תשיעי

פרק אלמנה ניזונית

דף צו עא תוס׳ בד״ה תא שמע כו׳ לעצמה אם כן הא כו׳ דהא אינהו כבעל כו׳ כצ״ל: בד״ה אלמנה כו׳ רב אשי בר ממיפך כו׳ כצ״ל:

עב גמרא לפרושי סבר נכסי בחזקת יתמי קיימי ועל האלמנה להביא ראייה ור׳יוסי סבר לא בעי לפרושי נכסי בחזקת אלמנה קיימי כצ״ל: שם דכולי עלמא נכסי בחזקת אלמנה קיימי ועל היתומים להביא ראיה ור׳יהודא כו׳ כצ״ל.

דף צו עא גמר׳ תניא כוותיה דרב יודא מוכרת לששה חדשים כו׳ כצ״ל וכן אחר כך הלבתא מוכרת לששה חדשים:

רשי בד״ה אם נטלן במתנה כו׳ שיוכל לשתוף לקוחות על החוב ולא יוכל לשתוף על המתנה אף זו על המזונות לא תוכל לשתוף ועל הכתובה כו׳ כצ״ל: בד״ה ארמלתא כו׳. וקבלה עליה אחריות נ״ב נראה דלאו דוקא דהא אחרינ׳ שטות סופר הוא וגם מהצריכותא דעביד גבי בי דינא דזבין כו׳ יראה דאיירי שלא באחריות עיין שם:

תוספו׳ בד״ה וסמך לה כו׳. בסופו מוגה ועוד נשאת אחר שמכרה הלוקח לא יתן כי אם אחת לשלשים יום ולא תוכל לגבות מהן לכתובה דהא משלטלין נינהו ומזונות איבדה: בד״ה זבין כו׳ וכן בפרק שני דקדושין כו׳ דישראל כו׳ התם כו׳ כצ״ל:

עב גמרא אלא מחציתה אבדה מזונותיה והשאר לא תמכור אלא בבית דין כצ״ל:

תוספו׳ בד״ה מכרה כו׳ נראה לי לפרש דהיינו כו׳ כצ״ל: בד״ה בתולה כו׳ קשה מהא דאמר כו׳ כצ״ל: בד״ה עד כו׳ שלא כדרכה לא דלשתוק כו׳ כצ״ל:

דף צח עא רשי בד״ה לעולם דלמה הפסידתן כצ״ל:

תוספו׳ בד״ה מוכרת כו׳ דעל כרחך ההיא באלמנה כו׳ כצ״ל: בד״ה ותיבעי כו׳ שבוע אמר ליה כו׳ לא קשה מידי חדא דהא כו׳ כצ״ל והד״א: בד״ה דאמר לה כו׳ בית דין היתה יכולה כו׳ אף על גב דהוי רבי קא יהיב כו׳ שבית דין ידעו כו׳ כצ״ל:

עב גמרא רבי יוסי אומר חולקין והתניא רבי יוסי אומר הכל לבעל המעות כצ״ל: שם אמר בעל הבית לשלוחו כו׳ כצ״ל:

תוספו׳ בד״ה אלמנה כו׳ והא דקאמר רבי יוחנן בירושלמי אם היה כו׳ כצ״ל: באר לקנות הקרקע בכתובה באותה שעה כצ״ל: בד״ה אמר רב פפא כו׳ דשינויא דשנינן שנויא הוא ולפי הספרים כו׳ ומשני שנויא דשנינן שנויא הוא הוא סוף

דבור ואחר כך מתחיל הדבור ועל טעות כו׳: בדבור המתחיל ועל טעות כו׳ מעותיו מן הגוי וטעה כו׳ ומוקמינן לה בדבר כו׳ גבי טעות חשבון דהא כו׳ בטעות חשבון אף על גב כו׳ המעות ולר״י נראה כו׳ כצ״ל:

דף צט עא גמר׳ בדאוזיל וסיפא הא קא משמע לן כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה דאוזיל כו׳ לה עוד עליהם כו׳ כצ״ל: בד״ה רע כו׳ ליה דאמר כו׳ הד״א:

תוספו׳ בד״ה הא כו׳ לפרש לאחרון יפה כו׳ כצ״ל: בד״ה נתן כו׳ חכמים על אחד כו׳ דשקלים הילכך לכ״ד של כסף כו׳ כצ״ל: בד״ה שליח כו׳ צ״ל אי הכי שליח כו׳:

עב גמרא אמר להו דטעה שליח לא קאמינא כו׳ נ״ב פירוש וחוזר המקח ובטל לגמרי ונראה בעיני אפילו לא ידע הלוקח שהשליח מכרו לו בתורת שליחות אפילו הכי חוזר המקח דסוף סוף השליח לא יכול למכור מה שאינו שלו אבל אי קנה השליח וטעה דגם בן חוזר המקח כי האי גוונא אי לא ידע המוכר שקנה השליח בתורת שליחות אם כן המוכר זכה במה שבידו ועל השליח מוטלים הדמים לשלם שהרי שינה מדעת בעלים והמוכר אינו מחוייב לחזור כדמוכח בפרק גט פשוט גבי האי איתתא דאמרה זיל זבין לי באחריות כו׳ ועיין מה שכתבתי בריש האיש מקדש בשם הר״ן:

רשי בד״ה שהקיטנית בסלע כו׳ ובחצי סלע אחר והביא כו׳ כצ״ל: בא״ד לימא ליה לשוה סלע הייתי צריך פולין כו׳ נ״ב פירוש ונמצא מעביר על דבריו אף שיכול לקנות עוד סוף סוף לא עביד שליחותו אם לא שהוא רע כדמים והכי נמי בחצי סלע קנה כמו בסלע דומיא דשש בשלוש ודוק:

תוספו׳ בד״ה פיחת כו׳ וששית האיפה מחומר היינו כו׳ כצ״ל: בא״ד והרע מששים דכתיב ששית האיפה כצ״ל:

דף ק עא רשי בד״ה לאו כו׳ לצורך עצמן מוכרים כצ״ל וה״סד:

תוספו׳ בד״ה רבא אמר כו׳ ביתר משתות איירי כו׳ נ״ב רבים תמהו למאי צריכין בעלי התוספות לאוקמי ביתר משתות ומשום הכי אומרים שטעות סופר הוא והא״שרי נמי מוקי בשתות דומיא דמתניתין דשום הדיינים ומכל מקום אומר אני דאין זה טעות סופר אלא שהתוספות סוברים דאין חילוק בין שליח לאחר לומר לתקוני שדרתיך כו׳ אלא לענין מחזיר אונאה דהיינו פחות משתות אבל לעניין שתות אין חילוק ביניהם ואף בשליח לא אמרינן ביטל מקח וטעמ׳ רבה איכא למילתא מאחר דמחזיר אונאה לא שייך למימר לתקוני שדרתיך כו׳ שהרי לא עוות לו כלל ודוקא דיינים שטעו בשומיהן בטל השום מעיקרו היכא דהוי שתות ותדע שכן הוא מדעביד תלמוד׳ בקידושין לא אמרן אשתות דמקח קיים אלא דלא אמר ניפלוג בשומא דבי דינא כו׳ לפי גירסת התוספות לקמן ואלו גבי פחות משתות מזכיר בלא אמרן שליח והכא ניפלוג בשומא

דבי דינא אלא שמע מינה דגבי שליח אין שום חילוק אלא לעניין מחזיר אונאה
ותו לא ודוק: באו"ד דאין כח ב"ד יפה כלל כו' כצ"ל: ב"ה אמר רב נחמן כו'
אבל אמר נפלג כו' כצ"ל:

עב גמרא אמר רב הונא בר יהודא כו' כצ"ל:

רשי ב"ה כל דובין מבי דינא כו' הלכך שלא באחריות הוא לוקח כו' נ"ב וקשה ומה
בנך סוף סוף ומאחר שמכר לו באחריות מנא לן לומ' שמחל עליהן על כן נראה
לפרש דאירי שלא באחריות אלא דאמרינן בעלמא אחריות טעות סופר
הוא והכי הוה ליה למימר דאינו טעות סופר דכמיך אדעתו אבי דינא כו' ודוק.
וצריך עיון לעיל ברשי' דף צ"ו ע"ש: ב"ה איצטא טעם הקרוב להחמיץ
איגרס בלעז כצ"ל: ב"ה אלמנה לכהן גדול כו' מפני שהיא פסולה כו' נ"ב
היא פסולה לאו דווקא אלא כלומר כל היכא דפסלה לורעיה אמרינן דהוא
מרגילה לפי שלא ניחא ליה שתיפסל זרעיה ותהיה בקטטה עמו תמיד ומשום
הכי גרושה כו' וממורת יש לה כתובה וכן פירש רשי' להדיא בפרק יש מותרות
ומבת ישראל לממזר לא קשה דבוודאי הוא מרגילה מפני שהיא כשירה ודוק.

תוספו' ב"ה והאילונית כו' גישא בעי כדפרישי' כו' כצ"ל:

דף קא ע"א גמר' נשים שאמרו חכמים אין להם כו' כצ"ל:

רשי ב"ה עד כאן כו' קיימין אלא וחכמים גזרו שתינשא כו' כצ"ל והדא: ב"ה נכסי
צאן כו' אחריות להחזירן לה כו' ממנו אבל כו' כצ"ל והדא: ב"ה נשים כו' כל
תורת גיבוי הפקיעו מהן כצ"ל: ב"ה מה שבפניה בנכסי מלוג קאמר
נ"ב לאו דוקא והוא הדין נכסי צאן ברזל וכן פירש הרא"ש להדיא:

תוספו' ב"ה אלימא כו' בהנך שבלה שלא כדין מיירי כו' ופדתה את עצמה ומיאנה דכי

עב גמרא כו' כצ"ל: בפיסקא נשאה כו' כצ"ל: שם בין הכיר בה בין לא הכיר בה כו' נ"ב
ואין להקשו' מאי הוא מרגילה שייך לומר באין מכירה תירץ הרא"ש עיין שם:
שם לא תימא הא סתמא כו' שהיא כן אין לה כתובה אבל כו' בחזקת שהיא כן
ונמצאת שהיא כן יש לה כתובה יש לה כתובה כו' בסתמ' נמי אית לה ולא היא
כו' כצ"ל:

רשי ב"ה זו דברי כו' דתני תנא קמיה דרב נחמן כו' כצ"ל:

הדרן עלך אלמנה נזונית

פרק הנושא

דף קב ע"א גמר הרי שהיה חונק את חבירו בשוק ומצאו חבירו ואמר לו כו' כצ"ל:

רשי ב"ה כי

רשי בד"ה כי פליגי כו' אדר' יוחנן ערב כו' הל"א:
תוספות בד"ה אי הכי כו' דינא הוא דאינו פדוי כו' כצ"ל: בד"ה כתנאי כו' דוקא בחנוק הוא דפליגי דרבי כו' משעבד ליה נפשיה כו' גמר ומקני ערב כו' כצ"ל והל"א:
באר ולפי' רבינו תם דמיירי בשטר גמור ליכא למימר דהא דנקט כו' כצ"ל:
באר שהרי אי הוה בשעת מתן מעות הוה ליה לפרושי כו' כצ"ל ונ"ב יש מקשים אפילו הוא אחר חיתום הוה ליה לפרושי שהיה ערב בשעת מתן מעות ומדלא פירש סתמא דמילתא דהוי שלא בשעת מתן מעות וקשה מאחר דעכשיו ס"ל שאף לאחר מתן מעו' משתעבד אם כן למה ליה לפרושי בשטרא שמא גם הוא ידע שכך הדין דמשתעבד אף לאחר מתן מעות. ויש מפרשים דקאי אלפני חיתום והכי קאמר היה לו לכתוב לפני חיתום ולפרושי להדיא שלא יגבה ממשעבדי. ואני אומר להיפך שאפילו היה כתוב קודם חיתום לא היה גובה ממשעבדי דשמא היה לאחר מתן מעות ומה בכך שכתוב בשטר השטר נעשה אחר ההלואה ואם היה בשעת מתן מעות הוה ליה למלוה לפרושי שהיה בשע' מתן מעות כדי שיגבה ממשעבדי כי יד בעל השטר על התחתונה וקל: באד וקשה ללי לפירוש הקונטרס הואיל ומוקי לה להאי כתיבת כו' כצ"ל ונ"ב נ"ל:
עב גמרא מאי לאו שטרי פסיקתא כו' כצ"ל. שם והניח בן קטן לאמו יורשי האב כו'. כן צריך להיות:
רשי בד"ה שהיא כבעלת כו' לא דנקיטא שטר כו' כצ"ל:
תוספו' בד"ה ניתנו כו' לכתוב פירוש משום דסתם כו' עומד שמא משום הכי כו'. דמשמע ליה לתלמודא אין כותבין כו' הפסיקה אפילו לא ידעו כו' נמי הכי במאי עסיקנן כו' קניין איתיביה כו' כצ"ל והל"א. בד"ה תא שמע כו' נזונות כו' תימא כו' כצ"ל. בד"ה הכי במאי עסיקנן כו' להך נמי בשקנו כו' כצ"ל. בד"ה אימא מאי בינייהו איכא בינייהו קטנה כו' דמשמע הכא דבת אשתו כו' עוד תימא לר' כיון כו' ואמר לי ר' דודאי כו' כצ"ל:
דף קג עא גמר' בפיסקא שניהם כו' דאוגר ליה ריחיא כו' כצ"ל. שם כדרך שמשתמש בחיי בעלה בעבדים ושפחות כדרך שמשתמשת בחיי בעלה בבנים וכסתות כו' כצ"ל:
שם אין היורשין חייבים לבנותו תניא נמי הכי מדור אלמנה שנפל אין היורשין חייבים לבנותו: שם עושר דתנן המוכר פירות לחבירו כו' נ"ב מקשין העולם מאי עושר איכא בזה שאין יכול לחזור וכי לא נמצא בתלמוד יתר דיני מקח וממכר שהן תועלת לענין חזרה ולשאר מיני תועלת בפרק הזהב ובפרקי דב"ב וכן מרפא וכי לא נמצאו יתר רפואות במסכת שבת יוצאין בשן השועל ודכוות' וכמה וכמה כהאי גוונא ונראה לי מדלא קאמר בדברי חכמים עושר מרפא אלא לשון חכמים קאמר משמע דהכי פירו' המדקדק בלשונם

ימצא שכוונו בלשוניהם לדבר בלשון צח ונקי שיהא בו נגלל לשון ברפרת
ולשון עושר ומרפא. ברכה הא דאמרן כלומר שאמרו ברכת הבית ברובה
ולא אמרו הוצאת בית עדיף ברובה או מיעוטה דהוצאה ברובה אלא שכיוונו
לדבר בלשון ברכה: עושר דתנן כו' הרי שאמר ואי פיקח כו' לגבי לוקח ולא
אמרו פיקח לגבי מוכר שאם פיקח הוא לא ימדוד במקומו של לוקח או לא
ישכור לו מקומו אלא שכוונו לדבר בלשון עושר כלומר בזה שהמוכר לא יכול
לחזור אם כן ירויח הלוקח וזהו עושר והמוכר גם כן אינו מפסיד שהרי מכר
בשוויו הראוי מתחילה לאפוקי איפכא שמרויח המוכר ומפסיד הלוקח שהרי
קונה בשער היוקר ומשום הכי לא דברו אלא בלוקח שהוא עושר וקל. מרפא
נמי דתנן לא ילעוס אדם חטין ויניח על גבי מכתו בפסח כו' ולמה הזכירו בפסח
פשיטא דבפסח אירי בפרט מאחר דקתני מפני שהן מחמיצות. ועוד רישא
דהתם אין שורין המורסן לתרנגולים ואשה לא תשרה את המורסן כו'. וכן
בסיפא דהתם אין נותנין קמח לתוך חרוסת או לתוך החרדל כו' בכולן לא הזכיר
פסח אלא לדיוקי בפסח הוא דלא ילעוס הא בשאר שנה ילעוס אף שממילא
שמעינן דשרי אלא שדברו בלשון רפואה והוי כאלו אמרו בהדיא ילעוס אדם
חטין ויניח על גב מכתו לרפואה ודוק. שם להן לחכמי ישראל כו' כצ"ל:

תוספות — ברה"ה ולא אמרן כו' ע"כ תניח לי הריחיים כו' כצ"ל:

עב גמרא — לוי לר' אפס מיכף הוה כייף ליה כו' נ"ב אף שר' חנינא לא רצה למיכף ליה:

רשי — פירוש בהדיא בפרק במה אשה דר' חנינא לא הוה גדול מלוי לא בתורה ולא
בשנים אפילו הכי לא קשה מידי כי ר' חנינא לא רצה כל כך לעבור על גזירת
רבו שגזר עליו נשיאות וקל: שם איבעית אימא תיפוך ואיבעית אימא לעולם
לא תיפוך ר' חייא כו' כצ"ל: שם הלך אחר ר' לבית שערים ר' בבית שערים
הוה אלא כיון דחלש ליה עלמא אמטיוהו כו' כצ"ל:

תוספו' — ברה"ה אותו היום כו' בטומאת בית הפרס כו' כצ"ל:

דף קד עא גמר' — שקלא כוזא שדייה מאיגרא לארעא אישתיקו מרחמי כו' כצ"ל: שם אומרים
מלאכי השרת לפני הקב"ה רבש"ע צדיק פלוני בא אומר להם יבואו צדיקים
ויצאו לקראתו ואומרים לו יבא בשלום כו' כצ"ל:

רשי — ברה"ה פתח ואמר הספד הוא סוף דבור. ברה"ה גובה כתובתה לעולם כו' כצ"ל:

תוספו' — ברה"ה ומנח כו' יכולין ליזהר היטב כו' כצ"ל: ברה"ה ומרתא יש לה אלמא ליה
ליה כו' כצ"ל:

עב גמרא — אריבא אינתת אחוה כו' כצ"ל: שם אתא לקמיה דרבא אמר ליה חזי מר היכי
דנן כו'. נ"ב ונראה בעיני לישב אף לפי מה דגרסינן רבא והכי קאמר אי הכי
דשפיר דנך ואם כן רב חייא אריבא סרבן הוה ואם כן כהאי גונא אף רבא מורה

דאכיל

דאכיל פירי מכי מטי אדרכתא לידיה ולא אמר רבא מכי שלמו יומי דאכרזתא
אלא במי שאין לו לשלם או מלוה שבא ליטרף מלוקח אבל לא כה"ג ודוק:
רשי בד"ה לא שנו כו' מחלה ה"ס: בד"ה אישתיק כו' ולאשקיין קאמרת כו' כצ"ל:
בד"ה אמרה ליה לרבא ה"ס: בד"ה ליהדר לי פירא כו' כתובתאי דאכל כו'
הל"א: בד"ה אשקיל בו' לרבא דמרע כח כו' דמכי שלמו יומי כו' כצ"ל:
תוספו' בד"ה אמר רב הונא כו' הואיל וגובה בה לרב כצ"ל:

הדרן עלך הנושא פרק שנים עשר

פרק שני דייני גזירות

תוספו' בד"ה שני דייני גזירות כו' ביומא בפרק הממנה ושם כו' כצ"ל:
דף קה ע"א תוס' בד"ה קשיא תלת אתרין קשיא גזילות כו' כצ"ל:
עב גמרא שוחד דברים נמי אסור כו' כצ"ל:
דף קו ע"א רשי בד"ה הון פישי כו' ומאתיים דכתיב כו' הל"א: בד"ה בתליסר כו' ומשמיעים
לרבים כו' כצ"ל:
תוספו' בד"ה ז' כנגד ז' שערים כו' מאותם שערים דהר הבית המפורשי' בפ"ק דמדות שני
שערי חולדה מן הדרום וקיפונוס מן המערב ושדי מן הצפון כו': והמעיין
שם ימצא דשער הקרבן כו' כצ"ל: שם ובגמרא דירושלמי קאמר מתניתין כו'
י"ג פרצות הוו בה כו' כצ"ל:
עב גמרא ויהוידע הכהן מת כו' כצ"ל:
רשי בד"ה העולה כו' העולה והוינן כו' הל"א: באד שאר הכסף ככסף שיש כו' כצ"ל:
בד"ה מזבח כו' בדק הבית ה"ס: בד"ה חוץ לחומה כו' ומגדלותיה באים כו'
הכל דבור אחד:
תוספו' בד"ה וכי גבו והותירו מאי הוי אבל אחנך דלעיל כו' נ"ב נראה לי לפרש
שהתוספות סוברים מה שמשני כאן בגבו והותירו בתרומת הלישכה קאמר
שאם יש שם מותר אל יעשו מבדק הבית ואם אין שם מותר יעשו שהרי
התוספות סתמו לקמן דלא פסיקא ליה שיש שם מותר וגם פשוט הוא היכא
שיש הרבה קרבנות שאין שם מותר אז יעשו מבדק הבית. גם לישנא דגבו
והותירו משמע דאיירי בגבית שקלים ולא בבדק הבית כפירוש רש"י עיין שם:
בד"ה כדקאמר רבא העולה כו' מיית לקרא דרבא אקדימה כו' כצ"ל: באד
צבור איזה מהן קודם כו' נ"ב ומפרש התם דלא קבעו אלא במוספין דהיום

ותמידין

ותמידין דלמחר אבל תמידין דהיום פשיטא דתמידין קודמין שהרי הן תדיר
עיין שם: באותו דבור ואמר רבא העולה אלא בדלירה ליה ואי בתמידין
ומוספין דהיום פשיטא שתדיר קודם אלא במוספין דהיום ותמידין דלמחר
אלמא כו׳ כצ״ל:

דף קו עב בתו׳ בד״ה ששמעו כו׳ לה אלמא לשמואל כו׳ כצ״ל: בד״ה ואם בא כו׳ במזונותיך
רשאי כלומר כו׳ כצ״ל ונ״ב נראה לי:

תוספות בד״ה עמד כדין כו׳ כל כך וכו׳ כו׳ כצ״ל:

דף קח עא רשי בד״ה אפילו תימא כו׳ חובו בשלוה כו׳ הא״ל:

בד״ה חנן אומר כו׳ שכר טרחו והשתא בההיא דהגוזל בתרא כו׳ צריך להיות:

תוספו׳ בדבור המתחיל הא מני חנן היא כו׳ לך אצל חנווני הרגיל אצלו כו׳.
ויתן לאחר לשום מתנה כו׳ נכתב בצדו הוא עניין אחד ואיירי כשהיו מהלכים
בדרך ואין לו מה יאכל כו׳ עיין לעיל דף עא: באותו דבור אלמא מחלוקת
בבעל חוב כמו למזונות כו׳ נכתב בצדו פירוש לפי תלמוד שלנו דמוקי שוקל
שקלו כו׳ כחנן ודוק: באותו דבור כחנן ופליגי לגמרי כו׳ באבוד וגבוי
דאי לאו כו׳ כצ״ל:

עב גמרא ליה לישנא אחרינא התם נמי אית ליה הנאה כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה מאי קאמר כו׳ זכר שאני הפסדתי כו׳ כצ״ל:

תוספות בד״ה אדמון אומר כו׳ דאדמון לאו לאפלוגי כו׳ נ״ב ודאיה לזה דקאמ׳ וכי בשביל
שאני זכר כו׳ ואי לאיפלוגי אתא הלל וכי בשביל שהם זכרים יפסידו ודוק:
בד״ה אמר רבא כו׳ מקשינן כו׳ צ״ל מקשים: באותו דבור ולהכי פריך מאן דעסיק
כו׳ נכתב בצדו והכי פירושו אם כן אדמון אינו מתמיה רק על אותו דעסיק
בתורה ועל שאינו עוסק בתורה אינו קמתמה וזה דוחק שהרי אדמון סתמא
קאמר וכי בשביל שאני זכר כו׳ ודוק:

דף קט עא גמר שבעה דברים שאמר אדמון אין הלכה כיוצא בו הא כמותו הלכה בכולהו כו׳
נ״ב דהו׳ לפי גירס רשי כו׳ אלא הכי קאמר שני דברים כו׳ ויש מהן שאין הלכה
כמותו וכיוצא בו בכל מקום שאמר ר״ג כו׳ כצ״ל ונ״ב והו לפי גירסת התוספו׳:

תוספו׳ בד״ה שני דברים כו׳ דחנן רבן יוחנן בן זכאי כו׳ כצ״ל:

עב גמרא שלא קראוה עשאה סימן לאחר כו׳ אמר אביי לא שנו אלא לאחר כו׳ כצ״ל:
שם אתא אפוטרפס לקמיה דאביי כו׳ כצ״ל: שם במתניתי׳ ילך לו בקצרה כו׳
במאה מנה או כו׳ כצ״ל: שם גמרא מאי טעמא דרבנן שפיר כו׳ מכל מקום
דרכא אית כו׳ אי שתקת שתקת כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה הב ליה כו׳ מחויק אל אביי לאפוטרופס זיל כו׳ הא״ל: בד״ה ריכבא כו
זה על גב זה כצ״ל:

בד״ה עשאה

תוספ׳ בד״ה עשאה סימן לאחר כו׳ וביר׳ משמע כרש״י שהביא כו׳ ב״ב ובדברי ה״ן משמע דהיר׳ מוכח דלא כרש״י אלא שסוף סוף מוכח מן היר׳ דדין של רש״י אמת ודוק: באותו דבור אפילו עשאה אחד לאחר והעורר חתום כו׳ כצ״ל:

בד״ה אם טען כו׳ דלאו שלו הוא כו׳ כצ״ל: בד״ה ורבנן כו׳ ולפי זה שפיר הוצרך לפרש כו׳ כצ״ל:

דף קי עא גמר׳ במתניתין זה היה פקח כו׳ כצ״ל: שם מאי טעמא דרבנן שפיר קאמר כו׳ כן צריך להיות: שם זיבורית וזיבורית וראי הפוכי כו׳ ליתי בעל בינוניה ברישא וליגבי זבורית וליהדר וליגבי נהליה לא צריכא דקדים תבעיה כו׳: ואי דלא מטא זמניה הא לא מטא זמניה ומאי טעמיה דאדמון כו׳ כצ״ל: שם וליהדר וליגבינהו מנייה כדרב נחמן דאמר רב נחמן כו׳ כן צריך להיות:

דשי בד״ה לממסר כו׳ אלא שאוכל למשכנו כצ״ל: בד״ה זה גובה כו׳ זה מלוה של חבירו כו׳ כן צריך להיות: בד״ה תנן כו׳ בשלו אלמא שמע מינה כו׳ כצ״ל: בד״ה בהא לימא כו׳ שהלוהו ויחזור ויתבענו כו׳ לסוף חמשה שנים ועדיין כו׳ כצ״ל:

תוספות בד״ה ורבנן חברך חברא כו׳. הכא גבי מכירת שדה כו׳ נכתב בצדו ותימא הלא הכל עושה כדי למשכנו וכמו שפירש רש״י שכך מוסר מודעה שלא עשה זה אלא כדי למשכנו וצריך עיון היטב:

עב גמרא דאמרינן ליה זבנאה כו׳ ואין הכל מוציאין לאתויי מאי לאתויי אפילו מנוה הרע כו׳ כן צריך להיות: שם נשא אשה בארץ ישראל כו׳ נרשם מתני׳ עד הא גופא קשיא כו׳ ושם נרשם גמרא: שם אחרים וכי מי אמר ליה כו׳ כצ״ל:

רשי בדבור המתחיל בתוב בה כסף סתם כו׳ כצ״ל: בד״ה ואימא כו׳ שוה מאה פרוטות כצ״ל:

תוספ׳ בדבור המתחיל הוא אומר כו׳ אומר ר׳ חיים דעכשיו כו׳ כן צריך להיות: בדבור המתחיל ואימא נסכא כו׳. שירצה לוה מגבהו כו׳ נכתב בצדו ותימא נהי דפחותה סוף סוף לא שייך לומר עליה מה שירצה מגביהו אלא אמטבע דהיינו פחות שבמעות כמו שפירש אחר כך ואימא פריטי על כן נראה כמו שפי׳ התוספות בפ׳ גט פשוט דף קסו וכי נסכא פחותה מאיסר שאין בה רק שתי פרוטות וקל להבין:

דף קיא עא גמר לכדרבי לוי דאמר רבי לוי שש שבועות כו׳ לאומות העולם מאי בצבאות כו׳ אמר ליה אם אחיו של זה נשא כו׳ ברוך המקום שהרגו כו׳ מאי לאו יחיו מתיך כו׳ כצ״ל:

רשי בדבור המתחיל בל יאמר שכן כו׳ כלומר אל יתרעם כו׳ כתב בצדו פירוש אל יאמר השכן צר לי בעבורך או נפרש שכן מלשון השוכן בה בל יאמר חליתי ולמה לא יאמר כן כי כל העם היושב בה כולם סלוחי עון ודוק: בדבור המתחיל ההוא כו׳ בארץ ישראל הוא סוף דבור:

עב גמרא בל יחיו רפאים וגומר וכן אחר כך כן צריך להיות: שם אמר ליה רבי מקרא אחר כו׳ אש אכלה הוא כו׳ סותה ושמא תאמר כו׳ לרבי יוחנן דאמר רבי יוחנן טוב כו׳ כן צריך להיות:

רשי בדבור המתחיל רפאים כו׳ במרפה עצמו כו׳ כן צריך להיות: בדבור המתחיל והייכו כו׳ ללקט את עליו העליונים כצ״ל:

דף קיב עא גמר אחריביתו האנן מאה כו׳ ואתן לך ארץ חמדה כו׳ כן צריך להיות:

הדרן עלך שני דייני גזירות פרק שלש עשר

וסליקא לה מסכת כתובות

בסייעתא דשמיא

פרק ראשון

דף ב עא גמרא המביא גט ממדינה כו׳ נחתם ואם יש כו׳ כן צריך להיות:

רשי בדבור המתחיל אפילו מכפר לודיא שהיא מחוץ לארץ הוא סוף דבור:
בדבור המתחיל מהגמוניא להגמוניא כו׳ ומפקידין צריך להיות ומקפידין:

תוספות בדבור המתחיל ממדינת הים כו׳ מחוצה לארץ כדקתני כו׳ כך צריך להיות:
בד״ה ואשקלון בדרום כו׳ בסוף הרבור יצא לחרות כו׳. נכתב בצדו שהרי צ״ל בפני נכתב כו׳ כמו שפיר׳ ר״י ואפי׳ לר׳ מאיר דפליג ואמר עכו כארץ ישראל היינו לגטין אבל לא לעבדים. אלמא דאף באותו צד סבר ר׳ מאיר דלעבדים לא חשבינן כארץ ישראל. ואם מוכר עבדו לעכו אפי׳ לאותו צד יוצא לחירות וקל וחומר לתנא קמא וקל: בד״ה ואם יש כו׳. ומיהו מזה אין להוכיח. דאפי׳ לא טענינן להו מוייף כו׳ כצ״ל. ול״ב והא דלא טענינן להו מוייף משום דלא שכיחא כמו שלא טענינן נאנסו תוספות דף דמ״ם. בא״ד ועוד יש לדקדק כו׳ כך צריך להיות:

עב גמרא דאתחוק איסורא דאשת איש כו׳. נ״ב והא דקאמר הוי דבר שבערוה חדא ועוד קאמר. כלומר ועוד הוה ליה דבר שבערוה ומשום דביבמות פרק האשה רבה מספקא לן היכא דאיתחוק איסורא. ואין בידו לתקן אם מהימן אם לאו. ואיכא מאן דאמ׳ דמהימן אמר הבא הוה ליה דבר שבערוה. כלו׳ ואף כשתמצא לומר דאפי׳ היכא דאיתחזק איסורא מהימן הכא שאני דהוה ליה דבר שבערוה ואין פחות משנים עד כאן לשון רשב״א בחדושיו:

רשי בד״ה מידי דהוה כו׳ הגיד והחלב הוא סוף דבור: בד״ה ואין דבר ערוה שראוי להתירו בפחות משנים כו׳ כצ״ל והכל דבור אחד:

תוספות בד״ה ואם יש עליו עוררין כו׳ ולא נטען מוייף הוא כו׳. נכת׳ בצדו וה״ה ללקוחו

ויתומים וקל׳: באר מודה בשטר שכתבו צריך לקיימו כו׳. נ״ב פירו׳ ונאמן לומר פרוע הוא מיגו דאי בעי אמר מזוייף וקל׳: בד״ה לפי שאין כו׳ גט ששמו כשמו ושמה כשמה כו׳ לרבא קשה ותו בין לרבה כו׳ כצ״ל: בד״ה לפי שאין כו׳ נקט ליה בידיה ואיהו מערער עילויה כצ״ל: בד״ה דאתיוה כו׳ וקשה דאטו בכיפה תלו לה כו׳ כצ״ל. ונ״ב פי׳ וכי העדים תלוין לה בכיפה של ראשה. וכן בפרק קמא דסוטה דף ו׳ ע״א:

דף ג ע״א גמרא מעיקרא מידק דייק כו׳ נ״ב מעיקרא מידק דייק ולא אתי לארועי נפשיה כלומר ואפי׳ אתי בעל ומערער לא משגחינן ביה. וכן פי׳ רש״י ז״ל אלא דלישנא דגמרא לא משמע אלא דאיהו לא אתי לאורועיה נפשיה. הא אי אתי ומערער עירעורו עירעור. וכן משמע נמי מדקאמר אתי בעל ומערער ופסיל ליה כו׳. עד ולפיכך נראה לי דהא דקאמ׳ אתי בעל ומערער ופסיל ליה הכי קאמ׳ אתי ומערער ואמר דפסול הוא ומזוייף ויוציא עליו לעז ונמצא משיאה בגט שיצא עליו לעז פסול. וליכא אלא חדא דמוציאו מידי לעז. ופריך דאפי׳ משום לעז ליכא דלא ארצי לאורועי אנפשיה כך נ״ל. ע״ל רשב״א בחדושיו. ואני אומר דרש״י פירש לא אתי לאורועי נפשיה אשליח קאי ולא אבעל. וכן משמע מלשון התוספות לקמן בד״ה הכא בפני כו׳ נ״ל: שם ולרבה צ״ל ולרבא: שם ותו לה צ״ל ותו לא: שם דבי אמרי ידעינן מהמני כצ״ל ונמחק מי לא: שם לרבה דאמ׳ צ״ל ולרבה:

רשי בד״ה לא גייז כו׳. אי נכתב לשמה ואמר אין אנ סתמא לשמה קמסהיד ומיד״ו כו׳ כצ״ל: בד״ה התם גבי קיום שטרות הס״ד: בד״ה הכא בפני קאמר ולא קא מוכיחי מילתא כצ״ל ונ״ב פי׳ דלקיומי אתי וקל׳:

תוספות בד״ה האי קולא כו׳ בסופה כו׳ דפריך לא לחמיר ולא לקיל ומשני כו׳ כצ״ל: בד״ה הכא בפני אבל ידעתי אין מועיל כו׳ מכשיאמר ידעתי כו׳ לא מהני ידעתי כו׳ ויועיל ידעתי כו׳ כצ״ל: בסוף הדבור משמע ליה לרבה דידענו כו׳. נ״ב פי׳ אפי׳ ידענו אינו מועיל וכל שכן ידעתי שהרי רבה בעי לומר בפני נכתב כו׳ אפי׳ בתרוייהו לאפוקי אליבא דרבא לא אשכח ידענו גבי גט דהא בתרוייהו אין צריכין לומר בפני נכתב אלא בידעתי לחוד ודוק: בד״ה אשו כו׳ היכא קאמר רבא בריש פרק ב׳ אפי׳ הוא ואחר מעידין על החתימת כו׳ כצ״ל ונ״ב פי׳ שהשליח אמר בפני נחתם חציו ואחר כך בא הוא עם אחר מן חשוק להעיד על חתימת עד השני: באר עד שיאמר בפני נכתב ונחתם כצ״ל ונ״ב והא דפריך רב אשי לקמן אינה בפי הקונט׳ אלא כמו שפי׳ התוספות לקמן וקל׳: עוד באר משום דדייק טפי כדפי׳ נ״ב והשתא אתי שפיר בריש פרק שני:

רשי עב בדבור המתחיל מאן האי תנא דמתניתין כצ״ל והס״ד: בד״ה בכתב צ״ל כתב בכתב ידו הבעל: בד״ה ואם נשאת הולד כשר אלמא תנא קמא כו׳ כצ״ל:

תוספות בד״ה דתנן

תוספו בדבור המתחיל דתנן כו"תימה לר"י צריך להיות ותימא: באותו דבור או בארץ ישראל נכתב בצדו פירוש דאפילו רבא מודה לפי המסקנא משום דשכיחי וקל להבין: בדבור המתחיל שלשה גטין כו'. ואף על גב דרבי מאיר סבר וכתב כו'למאן דאמר בפרק בתרא כו'כצ"ל: בדבור המתחיל וגובה מנכסים כו'. ומשום הכי סלקא דעתך כו'כצ"ל: בדבור המתחיל כי צריך להיות וכי:

רשי דף ד בדבור המתחיל ואמר אביי כו'והך דרבי אלעזר כו'מארץ ישראל דתנא קמא כו'עיירות שמנה הכתוב כו'ויש מהן שבולטו'מחברותיהן כו'כצ"ל והד"א:

תוספו' בדבור המתחיל חתמו כו'הכותב טופסי גטין כצ"ל: באותו דבור לתלוש וחתמי כצ"ל: בד"ה הא מני כו'תנא קמא דר'יודא כו'. נכתב בצדו פירוש תנא קמא דר'יודא היינו תנא קמא דאין כותבין במחובר כו'ואם כן אותו תנא בעל כרחו לא סבירא ליה דבעי כתיבה וחתימה לשמה אלא חתימה לשמה. וכרבי מאיר או כתיבה לשמה. וכרבי אלעזר וחתמו אתורף קאי. ואם כן לא בעי לומר בפני נכתב ובפני נחתם ותנא קמא דר'יודא בריש פר'שני סבר נמי דבעי לומר בפני נכתב ובפני נחתם ובודאי לא מחלקינן בין סתם תנא קמא דר'יהודה לסתם תנא קמא דר'יהודא. ומסתמא חד תנא הוא ומשני נהי דחולק עם ר'יהודא גבי מחובר וסבר דלא בעי תרוייהו לתלוש מ"מ לענין בפני נכתב ונחתם סבר כר'יהודא דבעי תרוייהו. ולאו מכח טעמא דר'יהודא אלא האי ת"ק דר'יהודא קסבר דכתיבה לשמה בעי. וחתמו בתלוש דקאמר היינו בתורף וכר'אלעזר. ומכל מקום בעי שפיר בפני נחתם אף דר'אלעזר לא בעי אפילו חתימה מדרבנן. מכל מקום בעי בפני נחתם משום קיום דהא לפי האמת נמי סבר רבה להא דרבא לפי שאין עדים מצויין לקיימו ודוק:

בדבור המתחיל עד שתהא כו'שכתבו על אילן תלוש נכת'בצדו עיין בחדושי רש"בא בפ"שני: בדבור המתחיל דקיימא לן כו'דהוו בתראי סברי כר'אליעזר כו'בהי מניהו מיגרשא כו'אבל כו'כצ"ל: באד"וצריך לומר במשולשין איירי כו'נכתב בצדו הכא מיירי במשולשין בגט אלא שאין השליח מכיר בשלוש. ושני גטין שוין דקתני שוין בשמותיהן של נשים ולא בשמותיהן של אבות עד כאן לשון רש"א בחדושיו בפר'המגרש: באותו דבור ואינו לראיה צ"ל ואינו לראייה:

עב גמרא שאין בית המקדש קיים מאי איבא למימר כו'באותו מדינה במדינת הים כו' בן צריך להיות:

רשי בדבור המתחיל אבל לכתחילה אי הוה מימלך הוה מורינן כו'כצ"ל: בדבור המתחיל ואיבא כו'מותיב ליה מניה הוה כו'נמי לא דצריך סוף סוף כו'כן

נטין פרק ראשון

כן צריך להיות: בדבור המתחיל בתי דינין דקבועין כו׳ כצ״ל: בד״ה אלא מאי כו׳ כלום חסרו צריך להיות כלומר:

דף ה׳ גמרא אי הכי חד נמי גזירה שמא כו׳ שמא יחזור הדבר לקלקולו כו׳ להחמיר עליה אא להקל עליה משום כו׳ כן צריך להיות:

רשי בדבור המתחיל לרבא צ״ל לרבה: בדבור המתחיל חד נמי כו׳ חד נמי לא ליצרכוהו כן צריך להיות:

תוספו׳ בדבור המתחיל כשניסת כו׳ למעוטי נתנו לר״ ולא אמר בפני נכתב יוציא והולד כו׳ כן צריך להיות:

עב גמרא רבי יוחנן אמר לפי שאין עדים כו׳ דכולי עלמא בעינן עדים מצוין לקיומו כו׳ ויאמר בפני נכתב כו׳ כן צריך להיות:

רשי בדבור המתחיל מאן דאמר כו׳ והוו תלתא הוא סוף דבור ואחר כך מתחיל הדבור ומאן דאמר בפני שלשה קסבר אף ששליח נעשה עד אין עד נעשה דיין כן צריך להיות: בדבור המתחיל משום דלא אמר כו׳ יוציא בתמיה כו׳ כצ״ל.

תוספו׳ בדבור המתחיל ישלנו כו׳ תוך כדי דבור דמהני כו׳ כצ״ל:

דף ו גמרא אלא סופר פשיטא משום דנכנס ויוצא נפסלינה לא צריכא כו׳ כצ״ל:

רשי בדבור המתחיל הני דבי כו׳ צריך להיות והני:

תוספו׳ בדבור המתחיל אפילו קן כו׳ להביא גט בפרק ב׳ נכתב בצדו פה נחסר התירוץ והוא נכתב באשירי עיין שם: בדבור המתחיל והא רבא כו׳ מותר בממזרת כו׳ משמע כו׳ כן צריך להיות: בדבור המתחיל שאני בני מחוא דניידי מבאן פוסק כו׳ כן צריך להיות:

עב גמרא כפר סיסאי דמקרבא לא כו׳ ומאי קאמר אמר ליה אביתר כו׳ כן צריך להיות:

רשי בדבור המתחיל נימא מצא והקפיד כדמפרש כו׳ כן צריך להיות:

תוספו׳ בדבור המתחיל ואי עבדת כו׳ אבל אי אמר סמכינן אדיבוריה כו׳ כצ״ל: בד״ה אמר רבי יצחק כו׳ אומר ל״ת דלאו כו׳ ויריעה שאינה כו׳ כן צריך להיות:

דף ז גמרא ולא מצינן כו׳ צריך להיות ולא מצינא: שם השפלה הגבה והגבוה השפיל כו׳ דכ״ג בגברי אבל בנשי לא מאי זאת כו׳ שהיו עוברת בנהר במים כו׳ כצ״ל:

רשי בדבור המתחיל בהמתן של צדיקים בהכל שוחטין כן צריך להיות:

תוספו׳ בד״ה עשרות חתנים כו׳ שעושין כעין כיפה כו׳ נ״ב פירוש שיושב בה החתן: באותו דבור חתני וכלות כו׳ נ״ב ואף שהכא בסוגיא משמע דעשרה אפי׳ לכלה שרי מדאמר ליה בגברי כו׳ מ״מ כלילא דדהבא אסור אפי׳ לכלות וקל להבין:

עב רשי בדבור המתחיל עד כו׳ ונכנס לתוך ארץ ישראל כן צריך להיות:

תוספו׳ בדבור המתחיל ויהיב תנא כו׳ דלאו אשנויא פריך כו׳ נכתב בצדו פירוש לאו אשנויא דרצוץ לחוד פריך אלא אלישנא דברייתא קדייק אבל לעולם אאביי

פריך

פריך דאי לאו אביי לא הוה קשה דשפיר הוה קרי ליה דרך דקאי אכל הגבול
עד ארץ ישראל ודוק: בדבור המתחיל אמר ר׳יהודה כו׳ופוסק ל״ת כר׳יהודה
כו׳נכתב בצדו פירוש גבי כסוי הדם: באותו דבור ר׳יהודא דמתניתין יחיד
במקום רבים כו׳נכתב בצדו פירוש דהוא מפרש התנא קמא אבל החנא קמא
גופא לא ידיע לן אי סבר הכי וקל להבין: בדבור המתחיל עציץ נקוב כו׳אגג
וחורבה ועציץ ר״ת כו׳נכתב בצדו שמעתי שיש מפרשים שהוא משני רישא
תחילה ר״ל הברייתא ראשונה שאמר׳ מביא וקורא מפרש תחילה ולא נהירא
כי כמה פעמים משני סיפא תחילה אלא זהו הדוחק דלא הוה דומיא דאינך ולא
משום שהיא ראשונה אלא נראה שהוא רבינו תם כי הוא המפרש דבחרס יש
לחלק בין נקוב לאינה נקוב אבל בעץ לא בעי נקיבה וכן כתבו התוספו׳להדיא
בפ׳כל הקרבנות שמתחילה היה רבי׳תם מפרש כן עיין שם:

דף ח עא רשי׳ בדבור המתחיל מן החוט ולפנים כו׳דהיינו לפנים כו׳כצ״ל:

עב רשי׳ בדבור המתחיל דגזרו כו׳בפרק קמא צריך להיות בפרק ב׳: בדבור המתחיל
אינו כו׳צריך להיות אונו: בדבור המתחיל לא יצא כו׳דלא גלי דעתיר״ה
דנחת לשיורא לא אמרינן דשייר אבל הכא דנחית לשיורא אמרינן לדידיה כו׳
כצ״ל:

תוספו׳ בדבור המתחיל אלא בארץ העמים כו׳והכא בשמעתא על גושה כו׳נ״ב פירוש
מה שאמרו גזרו על גושה ועל אוירה והיינו הא דפ׳קמא דשב׳ דגזרו עליה כו׳
והוא מי״ח דברים ואותה גזיר׳מזכיר הכא בשמעתא אבל סוגיא דהכא פשיטא
דאוירה ממש קאמר שהרי קאי אמה שלא יכנס אפילו בשידה תיבה ומגדל
לר׳ולר׳יוסי בר יהודא דוקא בשידה כו׳והיינו לפי האמת ומסקנא דשמעתא
דהתם דגזרו אפילו על אוירה שהרי לשם מביא אחר כך האי ברייתא דר׳ור׳
יוסי בר יהודה ומסיק דכולי עלמא סבירי משום אוירה ודוק ז בד״ה דגזרו
כו׳דבמסכת אהילות תנן כצ״ל: בד״ה אע״ג כו׳וקודם המילה היה דאי לאחר
המילה מסוכן הוא כו׳כצ״ל: באד״ה סבירא לי״ה כנהרדעי דאמרי כו׳איסורא
דרבנן בחצר שלא עירבו שרי משום כו׳משום מילה דהיא גופא כו׳כצ״ל:
שם שמחללין עליה שבת נכתב בצדו פי׳ואירי על ידי ישראל:

דף ט עא גמרא והאמר רב יוסף בר מניומי כו׳. ואינו חוזר בעבד כו׳אלא אמר רב אשי כו׳
כן צריך להיות:

רשי׳ בדבור המתחיל האמר רב נחמן צריך להיות והאמר רב נחמן:

תוספו׳ בדבור המתחיל לעולם הוא כו׳ואמר לי׳דלעולם דר׳שמעון בא להוסיף כו׳
בדקתני סיפא בתוספתא כו׳ אמר חוץ מעיר פלונית כו׳כן צריך להיות:
באותו דבור וכה עבד בנכסים כו׳נ״ב פי׳אם יש לו שאר נכסים עיין באש״רי:

בד״ה ואינו

בדבור המתחיל ואינו חוזר כו׳ בן חורין ומותר בבת חורין הא מתנת כו׳ ואין
גט לאחר מיתה וי״ל כו׳ כן צריך להיות: בדבור המתחיל התם כו׳ מאי טעמא
ואין לומר משום כו׳ מתניתין שבך השיב רב נחמן כו׳ כצ״ל:

תוספות עב ד״ה י עא רשי — בדבור המתחיל מילתא כו׳ חוץ מכגיטי נשים כו׳ כן צריך להיות:
בדבור המתחיל בשליחות כו׳ שליח אצלה בעל כרחה כו׳ שליח אצלן בעל
כרחן כו׳ כצ״ל: בדבור המתחיל כל מצוה כו׳ רבן שמעון לאסופי כצ״ל:
בדבור המתחיל לא הוכשרו צריך להיות הכשירו:

תוספ׳ — בדבור המתחיל כי קתני כו׳ שטר מכירת עבד כו׳ כצ״ל: בדבור המתחיל
בשליחות כו׳ אצלו בעל כרחו כו׳ ליד השליח כאילו בא כו׳ פשיטא דחוזר כו׳
כצ״ל: בדבור המתחיל מצת כותי כו׳ ואם תאמר אמאי יוצא בה כו׳ נכתב
בצדו אבל לא מקשה למה אינו אסור משום חמץ דפשיטא ירא הכותי שלא
יתן לו הישראל ממנו לאכול ואי אפשר שלא יאכל שחרי הוא עשה לו ודוק:
באותו דבור אחד מהם ונתנו לו אכלו כו׳ כן צריך להיות:

עב גמרא רשי — ושטרא ראייה בעלמא כו׳ ואי בעית אימא כו׳ כן צריך להיות:
בדבור המתחיל אלא על כרחך כו׳ החתום ישראלים זקנים כו׳ כצ״ל: בדבור
המתחיל גזירה כו׳ בפרקין דלקמן נכת׳ בצדו בסוף האומר: בדבור המתחיל תני
חוץ כו׳ שעל ידי השטר כו׳ נכתב בצדו ולפי זה לא קשה אם כן לא ליתני
ושיחרורי עבדים דלא גריע משטרי מתנה דאי לא תני הוה אמינא הא כגיטי
נשים לאו לרבויי שטרות קאתי וכמו שפי׳ רש״י אלא לרבויי שיחרורי עבדים
דדמיא לגט אשה קאתי וקל להבין: באותו דבור אע״ג כו׳ עד סוף הדבור
נכתב בצדו בס״א אינו: באותו דבור דלא נחית למניינא ותנא לשמה
כו׳ נכתב בצדו נ״ל הכי פירושו ותנא לשמה מחובר בפרקי אחריני דלקמן
ובמתניתין דהכא לא ממעטינה דהא לא נחית למניינא ודוק:

תוספ׳ — בדבור המתחיל אי לאו כו׳ דחתים לבסוף כו׳ כן צריך להיות: בד״ה חספא
בעלמא הוא ור׳ יעזר נשאר לפי המסקנא כו׳ נכתב בצדו ואף שלשי פי׳ דדוקא
לתנא דברייתא הוא דדחיק לשנויי בהכי מכל מקום הקשו התוספות שפיר
דעל כרחך לאו שנוייא דחיקא הוא מאחר שאנו מוכרחים לתרץ כן לתנא
דברייתא לפי האמת אם כן שמעינן שכן דרך התנא הוא ודוק: באותו דבור
ולא תקנו חכמים להאמינם אלא בשטרי כו׳ אין בשר לקנות בו מדאורייתא
אלא כו׳ חתימת הכשרים להעיד כו׳ כן צריך להיות: באותו דבור ולא הוי
אלא חספא כו׳ נכתב בצדו ומשום הכי פסלינן אפילו היכא דאיכא עדי מסירה
דשמא אתא למסמך עלייהו ובעדי חתימה גוים לחוד הוא ודאי חספא ודוק:

דף יא עא גמר׳ — והא בעינן כתב כו׳ והא בעינן צריך כו׳ כצ״ל:

רש״י בד״ה לית

בד"ה לית ליה כו' לא הוה ידענא כו' כצ"ל:

רשי תוספות

בד"ה אבודיינא הכל שם אחד כו' נ"ב פי' דלא תאמר אבו דיינא ושתי מילות חן ולכך אמר הכל שם אחד ולא שהיה שמו אבו לבד ודיינא כנוי לו ודוק: בד"ה ליפלוג וליתני בדידיה כו' וי"ל דגזרינן כו' נ"ב וא"ל א"כ מאי פריך ליפלוג וליתני בדידיה אדרבא בהא עדיפא לפלוג דאפי' בשמות מובהקים גזרינן בהדיוטות אטו שאר שטרות וזה הוא חדוש גדול שהרי לפי האמת לא גזרינן כולי האי ונראה לי דלא קשה מידי כי לא תוכל לומר דהדיוטות פסולי אפי' בעדי מסירה ושמות מובהקים אלא אחר שנדע דתנא איירי בעדי מסירה ושמות מובהקים אבל כל זמן שלא נדע דמתניתין איירי בכהאי גונא אם כן בהדיוטו' דפסילי הוא כפשוטו ואין בו שום רבותא ואם כן ליתני שפיר בדידיה ולפלוג בשמות מובהקים דשמעינן מיניה לכל הפחות דאינם מובהקים פסולים אפילו בעדי מסירה ודוק: בד"ה לא נחלקו ר' עקיבא וחכמים על כל השטרות כו' כן נראה לר"י לפרש כו' כצ"ל:

רשי עב

בד"ה אלא אחד שהיו כו' לוקוס ולוס והכשרנו כו' כצ"ל והד"א: בד"ה התם כדקתני טעמא כו' ואפי' בעדי מסירה כרבנן כו' . נ"ב ויש לתמוה על דבריו ז"ל דאי כרבנן דמתניתין היכי אפשר אפי' בשמות מובהקים בלוקס ולוס דהא לרבנן אפי' בשמות מובהקין פסול גזירה שמות מובהקין אטו שאינם מובהקין וא"נ דאפילו בשמות מובהקין גזרו רבנן דילמא אתא למסמך עלייהו לא דאיכא למימר כיון דשמות מובהקין נינהו דאיכ' למימר דרובא לא סמכי עלייהו משו' מיעוטי דאתי למסמך עלייהו בכי הא דאיכא למימר נמי דלמא ישראלים נינהו כולי האי לא גזרינן . ואי קשיא לך לוקוס ולוס הא לא מסקי ישראל בשמהתייהו דמדנקטיה לישנא דלא שכיחא דמסקי משמע דלאו שמות מוחלטין דלא מסקי ישראל בשמהתייהו לעולם קאמרינן . ותדע דלרבנן גזרינן בשמות מובהקין דלמא אתו למסמך עלייהו ואי לא מסקי לעולם ישראל בשמות מובהקין דגוים היכא אתי למסמך עלייהו כלל לפי פירושו של רש"י ז"ל עכ"ל רשב"א בחדושיו: בד"ה יחזור כו' לזכות בהן לצרכו כצ"ל:

תוספות

בד"ה עדים החתומים כו' לר' אלעזר ואפי' לר' שמעון כצ"ל: בד"ה יתיב רב הונא כו' דרדקי ור' ירמיה חבירו כצ"ל:

גמר' דף יב עא

לעולם דאמר ליה כו' כך צריך להיות:

תוספות

בד"ה כל האומר תנו כו' בסוף הדבור דבמתנה לא הוי תן כזכי כצ"ל: בד"ה כי היכא כו' גבי עבד שנשבה ופדאו לישראל אחר שמעינן להו כו' ולא לרבו שני לרבו שני לא דהא לשם בן חורין פרקיה לרבו ראשון לא דלמא כו' כצ"ל:

עב גמרא

דלשבח עבדיה כצ"ל . וכן ברש"י:

תוספות

בד"ה וכי תימא כו' וא"ת מה בכך כו' נ"ב יש מקשים אמאי לא הקשו התוספו' על חמשנה שאמרו חכמים והלא אם ירצה שלא לזון את עבדו רשאי מה בכך מ"מ חוב הוא לו זה השיחרור כו'. ונראה דלא קשה מידי דבשלמא גבי מזונות שהוא ממילא אם כן לא חשבינן ליה לחוב מה שיהא משוחרר שהרי בלאו הכי אינו מחוייב לזון אבל בשיחרור זה לא עשה לו שום חובה שהרי ממילא אין לו מזונות אם אינו רוצה לזונו אבל הכא שנאמר שיש בידו לזרוק ליה גט מעתה מ"מ חוב היה לו זה השיחרור שהיה פוסלו מתרומה דכל זמן שלא זרק ליה גט אינו נפסל וק"ל: עוד י"מ א"כ לפי זה דלא חשבינן ליה חובה מאחר שבלאו הכי יכול לפוסלו אפי' אם לא יקבלנו כמו שמסקינן התוספות אם כן גבי אשה אמאי חשבינן לה חובה קבלת הגט מאחר שבלאו הכי יכול לגרשה בע"כ. ונראה דלא קשה מידי בשלמא גבי עבד דבודאי זכות הוא לו שיצא לחרות ומותר בבת ישראלית אלא שאתה באתה לדמות שהוא חובה ממקום אחר שפוסלו מתרומה משום זה לא תחשוב לו חובה שהרי יש בידו לזרוק לו גט בע"כ כו' ונשאר לו הזכות מה שאין כן באשה שאין זכות לה במה שגרשה אם כן נקרא הכל חוב אפי' מה שיש בידו לעשו' בע"כ שהרי אין לה זכו' במידי ודוק:

דף יג עא דשי תוספות

בד"ה מפני כו' עבדו שקיל כו' הד"א: בד"ה לא יתנו כו' הא מיית ליה כו' כצ"ל: בד"ה עבדא בהפקירא כו' אבל גר כו' נ"ב והא דקאמר עבדא בהפקיר' ניהא ליה הכי קאמר עבדא בהפקירא ניחא ליה כגון לר' מאיר ואפי' רבנן לא פליגי עליה אלא בעבד אבל בגר נמי מודה וק"ל. א"נ ניחא ליה אלא שאין לו רשות רבו אבל גר שיש לו רשות וניחא ליה הוי ממש חוב לו וק"ל ועיקר: בד"ה האומר כו' דע"כ לא חנא זה במתניתין לשום חדוש כו' כצ"ל: כד"ה והא כו' ואפילו אין צבורין כן צריך להיות:

עב תוספות

בד"ה גופא כו' יקנה באודיתא כו'. נ"ב פי' שיודה הנותן שהממון שהפקיד ביד הנפקד שזה אינו שלו אלא הוא של אותו פלוני המקבל ואז יועיל אפילו אינו ביד הנפקד לאותו העת ואע"פ שאודיתא מהני אפי' בע"כ כדמוכח גבי רבא מ"מ לא קשה למה תקינו מעמד שלשתן יקנה באודיתא וק"ל משום דשיקר' הוא ודבר שקר לא יכון לנגד עיניו. וחכמים הרחיקו זו המדה כמה פעמים משו' דמהזי בשיקרא תקנו מעמד שלשה שיהיו כל הקניינים על פי הדת והאמת אבל מאח' דזכי מהני אלא משום דדלמא איתרמי שלא יהיה הפקדון ביד הנפקד משום מילתא דלא שכיחא כי האי לא הוה להו לתקוני מעמד שלשתן מאחר שיש ג"כ תיקון בדבר באודיתא ודוק: באד"ה דקאמר רבה צ"ל רבא: בד"ה תנהו לפלוני כו' דסמכה דעתה דלא שביק לדידה ומחיל כו' ואמאי לא מסיק כו' אין לחוש כלל דשמא מכרה במעמד שלשתן דאם אין כו' כצ"ל: באד"ה והאשה

יכפרו המכירה כו׳ נ״ב פי׳ שהיתה במעמד שלשתן לפי שאין הדרך לכתוב בתוך השטר באיך היתה המכירה ועוד אפי׳ בשטר מכירה לא יתכן מאחר דכתבי׳ וחתמה אב בודאי לא מיחה דאי מיחה לא הוה ליה למיכתב שטר מכירה אלא מסתמא שתק אם כן הוי השובר שקר אלא בודאי שאינו כתוב בתוך השטר ותאמר שמכרה שלא בפניו דהיינו בלא מעמד שלשתן ודוק: באד דלמא

כתבה ליתן בגיסן כו׳ כצ״ל: בד״ה לדבר כו׳ ומהיא גופא שמעינן כו׳ כצ״ל:

דף יד עא גמרא יהבינהו ניהליה למרי ארעא מוגה בטפקא. ונ״ב לשון הר״ף: שם אמר ליה אם כן קנין בשעות כו׳. אמרה ליה ליקני כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה הבי קאמר דברים הללו כו׳ כיון כו׳ כצ״ל: בד״ה ואם בא לחזור כו׳ בדרך אינו חוזר כצ״ל: בד״ה שפיר כו׳ לאיש מלוה לשון אחר הד״א:

תוספות בד״ה לא דכ״ע כו׳ בדפירשנו לעיל נ״ב דף י״ב בד״ה התופס לבעל חוב:

עב גמרא ומדברין מחצייתן כו׳ נ״ב ובערוך בערך דבר פירוש שנראה כמו שמדברין מחציין מפני שמראה הכובע עד פיו אמה כמו מפיו עד רגליו: שם שרצים אחריכם צריך להיות אחריהם:

רשי בד״ה הן אמה כו׳ גבוהים בקומה הס״ד:

תוספות בד״ה וחכמים אומרים יחלוקו כל תיקו כו׳ כצ״ל: בד״ה וכאן אמרו כו׳ שידקדק הדיין כו׳ אלא יתן הדיין כו׳ כצ״ל:

דף טו עא רשי בד״ה ויש אומרים כו׳ משלח מדבריו הס״ד:

תוספות בד״ה או דקאמר כו׳ לשנות אמר רבי שמעון כו׳ כך צריך להיות:

הדרן עלך המביא קמא

המביא נט תניא

רשי בד״ה אתי לאחלופי כו׳ אי אמר בפני נחתם הציו כו׳ כצ״ל:

עב גמרא גידוד כצ״ל ג׳ פעמים וכן ברשי׳ וכן בתוספות: שם הנושל ידיו אחת בנטילה ואחת בשטיפה כו׳ כן צריך להיות:

רשי בד״ה אלא עכ״ב כו׳ יש עדות כדרבא כו׳ כצ״ל והד״א: בד״ה גידוד כו׳ חמשה אין מצטרפין כו׳ ואיידי דאיירי כו׳ כצ״ל והד״א:

תוספות בד״ה גידוד כו׳ עשרה דמערבת כו׳ נ״ב פי׳ שצריכה לערב בפני עצמו אפי׳ ערבה הראשונה מ״מ אינה יכולה להצטרף עמה ולהספיק לה עירוב אח׳ אבל העליונ׳ אי גידוד ה׳ כו׳ הוי מחיצה גם כן העליונה מערבת שנים כו׳ כלומר שצריכה עירוב בפני עצמה ואי לא הוי מחיצה אז העליונה אפי׳ בפני עצמה אינה יכולה

לערב שהרי התחתונה אוסרת עליה וק"ל: בד"ה הנוטל ידיו אחת בנטילה ואחת כו' עד שיטול מרביעית כו' כך צריך להיות:

דף טו ע"א גמרא חולי שנתנו עליו כו' כך צריך להיות:

רשי בד"ה חיבור כו' וקא סלקא דעתך דהוא הדין לנטילה דחשיב כו' כצ"ל: בד"ה שמא לתרומה כו' ומגזירת שמונה עשר כו' לא אילו מטהרין אלא אילו מטהרין וגזרו עליהן כו' כך צריך להיות:

תוספות בד"ה הנצוק כו' אינו חיבור כו' כצ"ל: באד' שתי מקוואו' שאין באח' כו' נ"ב משמע שמבין דברי רש"י שאין מ' סאה אבל בשנייה יש וק' דלמא רש"י נמי הכי סל באין מ' סאה בשום אחד קאמר וכן פי' הרש"בא שכך דעתו של רש"י פה רק שבפ' בתר' דע"ז פי' בענין אחר דאירי במקוה אחת שלם ואפשר מדקאמר רש"י שני מקואו' ולא אמר שני גוממיות דהיינו הפירות בעלמא משמע דאירי במקואות והיינו שאחד שלימה ומשום הכי דייק התוספות בלישני שכתבו ואומר לת דאירי בשתי גוממיות כלומר ולא במקוואות וק"ל: באד' דליכא מקוה שלם באחת כצ"ל: באד' ובחללה כשתי אצבעות כו' נ"ב בשפופרת הנוד קנה: שנותנין בפי הנוד שיהא שיעור חלל החריץ בעוביה ובחללה של שפופרת דהיינו בשני האצבעות חוזרות למקומן ומתהפכות בחלל הנקב בריוח עכ"ל רשי': באד' היינו שתי אצבעות כו' נ"ב וזה לשון התוספו' בפ"ק דיבמו' משמע דלמעלה כשאין דבר מפסיק צריך שיהא צף על רומו כקליפת השום וכרוחב שפופרת ולא סגי בטופח להשפיח ובנקובה זו לזו ומפסיק הכותל משמע דצריך מים בשפופרת ועוד דאם אין במים הבאים דרך הנקב אלא טופח להטפיח אין כאן נקב רוחב מים בשפופרת שאן נקב מרובע אלא עגול כדקאמרינן בשתי אצבעות חוזרות למקומן אלא ודאי נקב מלא בענין וכשצפין למעלה סגי בקליפת השום כרחב שפופרת עכ"ל: באד' אלא לענין השקה כו' נ"ב פירוש שהמים טמאים בכלי ומשיקן לנהר ומטהרן:

עב תוספות בד"ה הא גט כו' וניחא ליה טפי כו' כצ"ל:

דף יז ע"א גמרא בפנינו נכתב ובפנינו נחתם כו' אלא מעתה רישא כו' כצ"ל:

רשי בד"ה רחמנא בצילך או כו' הר"א:

תוספות בד"ה הא מקמי כו' רבימי רב אתו פרסיים לבבל כו' כצ"ל: בד"ה אחד אומר כו' בפנינו נחתם כשר כו' נ"ב שהרי יש עידי קיום שאומרים בפנינו נחתם וק"ל: בד"ה מפני מה כו' מן ומיהו שמא לא יתרצו עד כשלא גרש בשעת הכתיבה הוא הג"ה ואינו מן התוספו'. בהג"ה זו אחר שמאותו יום נתגרשה נ"ב נ"ל שאותו הג"ה סברא כדעת רש"י דלקמן ואינו מפרשה שיכולה לבקש עדי מסירה ומה שקשה דלמא משום מזונות תקנו זמן גם זו לא קשה דאדרבא על ידי כך היא

נפסדת ודוק: באר במעשה ידיו מיום הכתיבה כו׳ נ״ב פי׳ואם כן אין העבד מפסיד פירות שלא כדין דמאחר דלא כתב בו זמן לא זכה במעשה ידיו עד שעת נתינה ודוק: בד״ה משום כו׳בחזקת צדקת צ״ל כשרת: בד״ה ריש לקיש אמר כו׳יפסל מהאי טעמא כו׳נ״ב פי׳שתפסיד פירות משעת הנתינה עד הזמן באר דבמאוחר אין הבעל מפסיד כו׳נ״ב פי׳בדין אינו מפסיד שהרי הן שלו ולא של אשה ודוק:

עב רשי בד״ה משום הכי כו׳עיניו לגרשה הסד: בד״ה מ״ט כו׳דזנאי באותו יום נ״ב לא לילה: באר וכתוב בו מאותו יום כו׳נ״ב ס״א קודם אותה הלילה: בד״ה עד שעת כו׳דכי מפקה ליה כצ״ל: בד״ה שלש כו׳ואחד מהן כו׳כצ״ל:

תוספות בד״ה זנות כו׳לשמא תזנה כו׳נ״ב והראיי׳מהא דלקמן במכילת׳דאמרינן לשמא מת לא חיישינן ולשמא ימות חיישינן ודוק: בד״ה עד כו׳אפי׳למאן דאית ליה עדיות כו׳כצ״ל: בד״ה איפוך פירש משעת חתימה כ׳נ״ב פי׳דאם לא כן אתא ריש לקיש כרבי שמעון ולא ברבנן וק״ל:

דף יח עא גמרא והלכתה משעת כתיבה נ״ב ובאשר׳י מפיק משעת נתינה:

רשי בד״ה מה הועילו כו׳בין לענין זנות בין לענין פירות כו׳כצ״ל: בד״ה מאמתי צ״ל מאימתי: בד״ה שתפגום צ״ל משתפגום כו׳דגלי דעתה דעומדת ליגרש וליפרע כצ״ל: בד״ה מה מעשה כו׳ואף על גב כו׳כצ״ל: בד״ה עסוקין ואפי׳בשאר כו׳כצ״ל

תוספות בד״ה הנהו קלא כו׳ומסקי אדעתייהו כו׳כ״ל: בד״ה המשליש כו׳דאע״פ שהוא בעיר כו׳כצ״ל: בד״ה מאימתי כו׳ונראה לרבי צ״ל ונראה לר״י:

עב גמרא התנן צ״ל הא תנן:

רשי בד״ה וכולן כו׳אלא אם כן חותמין בו כולן כצ״ל: בד״ה מאי בנייהו כו׳בסיפא דהיא כולכם כו׳כצ״ל:

תוספות בד״ה חיישי׳כו׳לא תיתבי׳ניהל׳עד כו׳כצ״ל: בד״ה ואינך כו׳דעידי גט אין חותמין כו׳כצ״ל: בד״ה אמרי לה כו׳דלמ׳כת׳הוא ועדיו כו׳נ״ב פי׳דאי לאו הכי הוי כשטר שבא בשיט׳את׳ועדיו בשיטה אחרת דפסול דאין למדין משיטה אחרונה וק״ל: באר א״ל מעדי׳שלמשה כו׳נ״ב ולפי זה הא דאמ׳אי חתים בתחילה קרוב כו׳הוא פירוש על האי נמי דקאמר והכי קאמר אי׳כא דאמרי כשר ור״ח שפיר אי׳כא בנייהו קרוב או פסול ואר פסול וליכא בנייהו קרוב או פסול ודוק:

דף יט עא גמר׳ רבי יוחנן וריש לקיש אמרי תרוייהו כו׳רב אמר מקרעין כו׳

רשי בד״ה באבר כו׳ומשחיר ואינו כתב כצ״ל: בד״ה תוראה ספסר כו׳נ״ב כמו סרסור כדאיתא בפרק הזהב כתגר ספסר שנינו:

תוספו׳ בדבור המתחיל דיו דיותא כו׳ירק מתוק נמחק מתוק: בד״ה דיו על כו׳ בסופו ולדידיה אתיא כו׳כצ״ל:

עב גמרא והכי קתני עדים שאין יודעין לקרות קודין לפניהם וחותמין ושאינם יודעים

להתום כו׳ אמר רשב״ג כצ״ל:

רשי בדבור המתחיל שמא כו׳ וסתם נזיר כו׳ כצ״ל: בד״ה מדהא כו׳ הואי התם מעיקרא כו׳ כצ״ל;

דף ך עא גמרא וכתב לה לשמה כו׳ נכתב בצדו תימה לעניין מה קאמר רב יוסף אי למגורשת ודאית אבל ספק מגורשת קא הויא מאי שנא לפי שאין מי מילין על גבי מילין תיפוק לי דלא קראוהו ואפילו הוי על הנייר הוה מגורשת ודאית ואף על גב דבדקיניה ופליט וכדאמרינן לעיל חיישינן קאמר וטעמ׳ דמילתא משום דילמא השתא הוא דפליט ואי לעניין פסלה מן הכהונה מאי קא מקשי והא בעינן שמו ושמה דהא לקמן בריש פרק כל הגט קאמר שמואל דכל גטין דמתניתין דהתם פסולין ופוסלין מן הכהונה ואפילו ראשון דהיינו גט שנכתב שלא לשום אשה ותרצו בתוספות דשאני התם דכתוב כעין גט ואין מחוסר אלא לשמה אבל כריתות דספר תורה דלא הוי כעין גט כלל אפילו ריח הגט אין בו ולא ידעינן מאי קושיא דהתם הא איפליגו בה רב ושמואל וזעירי ורבי יוחנן וקיימא לן כמאן דאמ׳ התם דכולן אין פוסלין חוץ מן האחרון דהיינו מי שיש לו שתי נשים ושמותיהן שווין ואמר ללבלר כתוב לאיזה מהן שארצה אגרש בו פסול לגרש בו וכן פסק הרב אלפסי ז״ל וכיון שכן הכא איכא למימר דלפוסלה מן הכהונה ואפילו הכי בעי שמו ושמה עד כאן לשון רשב״א: עוד בגמרא איסורי הנאה כשר גופא שלחו מתם כתבו על איסורי הנאה כשר אמר רב אשי אף אנן נמי תנינא כו׳ כצ״ל;

רשי בד״ה והא דינרי כו׳ סלקא דעתיה כצ״ל: בד״ה מחרץ חריץ כו׳ שוקעת חורצין כו׳ הד״א: בד״ה או כנופי כו׳ הצורה ונמתח מתוך כו׳ כצ״ל.

תוספו׳ בד״ה אי משום כו׳ וכמתניתין דבפרק כו׳ כצ״ל: באותו דבור מדפריך התם נכתב בצדו פי׳ מדפריך ולית ליה כו׳ משמע דברירא ליה דכולי עלמא סבירא להו כסתמא דמתניתין דהתם אם כן ממילא נמי מאי דקתני התם כת׳ להתלמד בו כו׳ דאיירי בסתמא אתיא נמי ככולי עלמא וקל להבין: שם שעליו לכתוב מקפיד כו׳ נכתב בצדו פי׳ אם יכתוב שום אדם לשמה שלא ברשותו וק״ל: בד״ה הא בעינן כו׳ דהאי הולד ממזר כרבי מאיר כו׳ נ״ב פירוש רישא דמתניתי׳ דהתם ואם כן ממילא שינה שמו ושמה דהוי ממזר דאתיא נמי כרבנן כדאיתא התם להדיא לא הוי פסול אלא מדרבנן אבל מדאורייתא כשר ומשום הכי לא החמירו אלא בשינה שמו וק״ל: ומה שכותבין לקמיה דאם כן הוה ליה למינקט לא כתבו כלל דפסול לר׳ מאיר כו׳ היינו משום דסבירא להו נהי דמתניתין אתיא כרבנן מכל מקום רבי מאיר נמי תניא דהא סתם מתני׳ רבי מאיר היא אלא דחלקינהו לתרי בבי לאשמועינן דאף רבנן מודים בזה ודוק:

בסוף

בסוף הדבור דפסול נכתב בצדו פי׳ מראורייתא ואפילו לרבנן ולא הוי גט כלל
אפי׳ לפסלה מן הכהונ׳ וכן מוכח מדברי חדושי רשב״א שלא הקשה אלא מלשמה
כו׳ודוק: בד״ה דלמא כו׳ הקטרת איסור דהוי בכזית כצ״ל: בד״ה
משמיה דרבים כו׳ אלמא ליח הלכתא כו׳כצ״ל: באותו דבור משמיה דרבים
כו׳נ״ב פי׳ אלמא ליח הלכתא כו׳כצ״ל: באותו דבור משמיה דרבים כו׳נ״ב
פירוש אלמא ישר היה בעיניהם שנאמר משמיה דרבים ולא יהיה דברי יחיד
כדי שתהיה הלכה כמו זה וק״ל:

עב גמרא או דילמא אשה נמחק אשה ונ״ב נ״ל דלא גרסינן ודוק: שם אמר רבא כצ״ל:
רשי בד״ה ר׳אלעזר צריך להיות ור׳אלעזר:
תוספו׳ בד״ה אשה כו׳נמחק אשה והדבור מתחיל לא ידעה כו׳אקנו ליה רבנן כצ״ל:
דף כא עא רשי בד״ה חצרה כו׳דכשנתן הבעל כו׳דקתני לה כו׳כצ״ל:
תוספו׳ בד״ה אלא כו׳חונק חבירו כו׳משמע כו׳כצ״ל: בד״ה והלכתא כו׳דאי לאו
דקאמר התם בפרק קמא דבבא מציעא כצ״ל: בד״ה אטו כו׳דשטעם יד לא
קני ואם תאמר רב שימי כו׳בשליחות דמתגרשת כו׳דאין להביא ראיה
משליחות כו׳כצ״ל והכל דבור אחד ונמחק מתקיף לה לב שימי כו׳: בד״ה
ואי בעית אימא כו׳ותימא דחצר כו׳נכתב בצדו ולי נראה דלא קשה מידי
בשלמא גבי גט שליח גט לקבלה לא אשכחן בשום ענין שיהא בעל כרחה
שלא תהא גט מאחר שהיא עשתה לקבלה אם כן אינה בעל כרחה אלא שתאמר
מאחר שאינו בנמצא בעל כרחה לא תוכל לעשות שליח לקבלה משום הכי
אמרינן מאחר דאשכחן בשום צד בעל כרחה בשליח לקבלה לא ממעטינן נמי
שליח לקבלה אבל חצר שנתן במתנה היכא שאין רוצה לקבל המתנה אז לא
הוי גט ואם כן אף היכא שהיא מרוצת גם כן לא תהא גט מאחר דליתא להאי
חצר מתנה בעל כרחה ולא מהני לן כלל מה שנמצא בעל כרחה בחצר שלה
ודוק היטב: בד״ה שכן אב כו׳וכן פירש שם בקונטרס כו׳נכתב בצדו וזה
לשונו גירושין דבעל כרחה בין היא בין אביה דמה לנו לדעתו כי מקבל ליה
איהו נמי על כרחה הוא עד כאן: באותו דבור מקבלת שלא מדעתו כו׳
נכתב בצדו פירו׳ דמסתמא כשהיא ביד אביה פשיטא שתוכל לקבל גט שלא
לדעת אביה שהרי אפילו שליח תוכל לעשות בתחילת הבעיא ומהשתא אפילו
הוי בחצר אביה תוכל לקבל שלא מדעתו דהא לא קמיבעיא ליה אי ביד אביה
כו׳אלא לעניין שתוכל לעשות שליח משמע דלשאר דינים כגון לקבל שלא
מדעתו אין חילוק. ואם כן הוא הדין חצר אביה ממש אם זרק שם הבעל גט
שלא מדעתו דהייגו בעל כרחך ודוק:

גמרא עב וחתימתו בתלוש ר׳יהודא בן בתירא אומר אין כותבין כו׳כצ״ל: שם והוא
ששייר

ששייר מקום התורף כו׳ נ״ב והא דקאמ׳ חתמו פי׳ גמרו כמו תורה חתומה

תוספות ניתנה תוספות לעיל פ״ק דף ג׳ ב״ה דתנן אין כותבין במחובר כו׳:
ב״ה יצא כו׳ על עלה עציץ נקוב כו׳ ויות׳ נחשב מחובר גט בקלף גדול מחיבור כו׳ כצ״ל: ב״ה מה ספר כו׳ הוה אמינ׳ דוקא בעלי חיים אין אבל גידולי קרקע לא שמא לא חשיב כו׳ כצ״ל:

דף כב ע״א גמר׳ נוקבו צ״ל נקבו כו׳ בתר נקבו אזלינן כצ״ל. וכן ברשי׳: שם להוצאות שבת וכמה שיעורו כצ״ל:

רשי תוספות ב״ה אוירא צריך להתחיל ומר סבר אוירא כו׳:
ב״ה עציץ כו׳ זרעים לא קנה כו׳ כצ״ל: ב״ה בתר נקבו כו׳ ניקוות הנוף מר״ שבתוך כו׳ כצ״ל: ב״ה מאן כו׳ בשעה שבאה להנשא כצ״ל:

עב תוספות ב״ה אבל כו׳ דומה יש לטעות כו׳ חעומדים לראייה כו׳ דלא סבירא לן כותיר׳ כו׳ דאמר רב בפרק בתרא כו׳ כצ״ל: ב״ה והא כו׳ דאלו חרש וקטן כו׳ דסלקא דעתיה כו׳ כצ״ל:

דף כג ע״א גמ׳ רשי אמר ר׳ אבא כאן הודיעך כו׳ נ״ב כמו כאן שנה רבי:
ב״ה לעניין הבאה כו׳ שאין קיום הגט אלא בחותמיו ולא איכפת לן אם נכתב שלא לשמה כצ״ל: ב״ה אמר רב נחמן אומר היה כו׳ אתהלא דמלתא היא וכן מסתבר דהא כבר מוקמית רב נחמן כר׳ מאיר ואית דגרסי כו׳ כצ״ל: ב״ה הא לא כו׳ לעשות שליחתו כצ״ל:

עב גמרא עב רשי ואף על פי ששנינו כו׳ כצ״ל:
ב״ה לאו משום כו׳ דתרומה מכן תרימו כו׳ שליח לשולחו כצ״ל: ב״ה ואע״פ ששנינו בברייתא במסכת תרומה האומר כו׳ כצ״ל והדא: ב״ה וחד אמר

תוספות מוסיף וסיים פירוש הדבר כצ״ל: ב״ה בארץ שאינה כו׳ כצ״ל:
ב״ה תרומתו כו׳ פרק ב׳ דקידושין כו׳ כצ״ל: ב״ה מה אתם כו׳ ומינה ילפינן

דף כד ע״א גמר׳ רשי בעלמא מסתמא דלא מרבינן בעלמא אלא דומיא דאתם כצ״ל:
רישא וסיפא בחוצה לארץ כצ״ל

תוספות ב״ה רישא וסיפא בחוצה לארץ הכל כשרים הדא:
ב״ה חצירה כו׳ שהבעל עשה שליח כו׳ כצ״ל: ב״ה וכי מטית כו׳ רב ספרא ור׳ חנינא כו׳ כצ״ל: ב״ה אימר כו׳ אי אמרת כו׳ צ״ל ואי בעית אימא:

הדרן עלך המביא תניין

כל הגט פרק שלישי

כל הגט

עב גמרא בל הגט שנכתב וכו׳ נמחק וכתב לגרש את אשתו ונמלך כו׳ ואלא רישא כו׳. שם וסיפא למה לי כו׳ והא אמרינן ולא כו׳ כצ״ל ונ״ב והא אמרינן כו׳ פי׳ אע״ג דלא דמי לגמרי דהתם יכול לומר אני לא לויתי אלא חבירי לוה ממך והכי ליכא למימר הכי אבתי איכא למימר חבירי נתן לך שעינינו נתן בך ולהוצי׳ ממני נתכוון עכ״ל ר״ן:

רשי בד״ה שנכתב כו׳ דהאי גברא פסול כו׳ כצ״ל: בד״ה רישא כו׳ תידק נמי דה״א ראשון שנכתב לשמו מגרש ביה כו׳ הל״א: בד״ה אמרי במתניתין כו׳ לנפילה מיד מודו כצ״ל: בד״ה בעידי מסירה כו׳ ומעידין שראו כו׳ כצ״ל: בד״ה הכא נמי כו׳ שטרי חוב נמי אין כו׳ כצ״ל:

תוספו׳ בד״ה בעידי כו׳ בעיר אחת אין כו׳ לקמן דלא חיישינן כו׳ כצ״ל:

דף כה ע״א גמר׳ דלמא מאן דאית ליה ברירה כו׳ תולה בדעת עצמו לית ליה ברירה כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה לקוחות הן כו׳ והדר שקלי כו׳ נ״ב פי׳ חולקים עתה מחדש כמו שחלקו מתחילה. ובסמ״ג כתב שזה נותן חלקו לאחיו ונושל חלק השני ע״ש: בד״ה אנ כו׳ יחזור ביובל לאיש אחר ושעמא כו׳ כצ״ל: בד״ה אמר אביי כו׳ מתמה אביי לרב יהודא כו׳ דתלי המתנה בדעת אחרים כצ״ל:

עב גמרא אמר ליה רב משרשיא לרבא כו׳ כצ״ל. שם על מנת שירצה אבא נ״ב כמו אבי:

רשי בד״ה ולכי מיית כו׳ וכשמת אמרינן הוברר הדבר דמשעת כו׳ כצ״ל:

תוספו׳ בד״ה ומיחל כו׳ דקתני וקדש עליו היום נמחק ונ״ב טעות הוא וכן בתוספות מדוייקים מצאתי שאינו עין מה שהגהתי בפ׳ בכל מערבין בדף ל״ז: בד״ה דברי רבי מאיר כו׳ ועוד דאי הוה משני כו׳ נ״ב זה התירוץ לא שייך לפירוש לי דלעיל דמחלק בין גט לשאר ברירה משום דכתיב וכתב לה ודוק. וכן משמע להדיא בתוספות בפרק מרובה: באר מטעם דפרישית ובהא כו׳ כצ״ל:

בד״ה ר׳ יהודא כו׳ או לא יעלה סלע כו׳ נ״ב והא דפריך מר׳ יהודא נראה לי דלא קשה מידי דבודאי רב משרשיא לא סבירא ליה לחלק ומ״ה פריך מר׳ יהוד׳ והוא הדין לר׳ יוסי דבחד גונא קשה מתרוייהו ומ״ה פריך אחד איהו גופא מר׳ שמעון בלומר שאף אם תרצה לחלק בין דבר שסופו עומד להתברר כו׳ מ״מ קשה מר׳ שמעון ורבא שהשיבו לו דר׳ שמעון סבר ברירה מתרץ נמי ר׳ יהוד׳ סבר ברירה כמו ר׳ שמעון ושעמייהו משום בקיעת הנוד ואף ר׳ יוסי אי הוי מצי לשנויי הכי הוה משני אלא שר׳ יוסי מוכרחים אנו לומר דלא סבירא ליה ברירה כדאיתא בפרק בבל מערבין גבי לא חילל כו׳ ושעמיה שאוסר משום ברירה ולא משום בקיעת הנוד להוד והא דקתני טעמא דמשום בקיעת הנוד הוא לרבי שמעון ולר׳ יהודא ודוק. בסוף הדבור חוזר בו מסברא ראשונה נ״ב פי׳ התלמוד חוזר ממה שאמר המתלקט כו׳ כדלעיל: בד״ה מה כו׳ ומשני באומר מעת כו׳ כצ״ל וכן בדבור שאחריו: בד״ה ולכי מיית לא הוי גט כו׳ כצ״ל:

דף כו ע"א גמרא וכתב לה לשמה כו' כן צריך להיות:

רשי בד"ה צריך כו' להלוותו מנה כו' כצ"ל: בד"ה עידי כו' וכתב לה משמע אעיקר כו' כצ"ל: בד"ה אימא ר' מאיר כו' ורוב גטין חתומין הם הס"ד ואחר כך מתחיל הדבור האי נמי איכא לאוקמי כו' אפילו לר' אלעזר כו':

תוספו' בד"ה התם כו' ועוד דהתם נמי כו' נכתב בצדו פירוש אפילו אם תימצא לומר דגרסינן רבא מכל מקום לא קשה אסוגיא דהכא דהא בסוף המסקנא דהתם מסיק נמי טעמא כי הכא: בד"ה אבל סיפא כו' ודחק לשנויי כו' משום טעמא דמסיק מסיפא ר' אלעזר כו' צריך להיות:

עב גמרא קטטה בהדה ורתח עלה וזריק כו' ופרעו בו אינו חוזר כו' כצ"ל:

רשי בד"ה ארוסה כו' אלא משעת תנאי כו' כצ"ל: בד"ה הכי נמי כו' והוא לא יגרשנה כו' כצ"ל: בד"ה מצאו באשפה כו' בעתו וזמנו הוא סוף דבור ואח"כ מתחיל הדבור בו ביום כו':

תוספו' בד"ה הכי נמי כו' שנתעברה לפני הזמן כו' כצ"ל:

דף כו ע"א רשי בד"ה ואפילו כו' מצויות והוא הכל דבור אחד:

תוספו' בד"ה הא אמר כו' אע"ג ודאי בשלא כו' נכתב בצדו ואף על פי שמפרשי התוספו' לקמן דיחוור לה דקאמר היינו בערים ועכשיו היא מגורשת ואינה לראיה ואם כן יש שפיר לחלק בין לאלתר בין לזמן מרובה דשמא מאחר נפל ואינה לשמה יש לומר דמכל מקום מאחר שחנא בזמן שהבעל מודה דהוי פירושו שכבר גירשה ומה תועלת יש לפי דבריו שמודה שגירשה אם לא שהוא יאמר כבר גרשתיה ואינה אלא לראיה רק שהבית דין אינם מאמיני' לו ואם כן לפי דבריו שרוצה שיאמינו לו איירי אפילו לזמן מרובה דהא אין חילוק ביניהם ודוק:

בד"ה כאן כו' של יוסף בן שמעון אחר כו' ג"ב והתוספות דהכא לא סבירא להו דק חילוקא דלקמן דלא חיישינן שישקר במויד אלא שיסבור שהוא שלו ולא יעלה על לבו שמאחר נפל כו' אם כן לפי זה לא קשה מידי מאחר דבודאי ממנו נפל שהרי אינו משקר לא חיישינן שגם אחר אבד כאן ודוק:

גמרא עב לא ידענא כו' כדי ששהא שתעבור כו' כצ"ל: שם ואפילו שהא כדי לכתבו ולקרותו נמחק כדי לכותבו ולקרותו:

רשי בד"ה מתני' אלימא לאקשוויינהו דסבירא להו דאיהו כו' כצ"ל ונ"ב נ"ל: בד"ה מעולם לא חתמנו אלא לאיש זה כו' כצ"ל: בד"ה מספקא כו' מספקא ליה הילכך כו' כצ"ל: בד"ה כדי שיהא כו' עבר אדם שם משעה כו' נ"ב פירוש וזהו לאלתר: בד"ה ואפילו כו' מובהקים הס"ד:

תוספו' בד"ה בזמן כו' אפילו לזמן מרובה כצ"ל: בד"ה מעולם כו' לומר שהוא שלו יותר כו' נ"ב התוספות דהכא לא סבירא להו הך שינויא דלעיל דאיירי דאיכא

עדים שנפל גט מזה הבעל ועדיו חתומים כמו על זה דאם כן לא צריכין אנו לנאמנותו מאחר דהני סהדי אמרי שמעולם לא חתמו אלא על גט אחד אם כן בודאי ממנו נפל ודוק: שם ולא מהדרינן ליה בטביעת עין כו׳ כצ״ל:

שם ולפי זה צ״ל כו׳ נכתב בצדו בלא פירוש רש״י נהי דראו חתימת העדים והכירו שהוא שלחם מבל מקום שמא הוא של אחר והגט שאבד הבעל היה שמא כשמא ועדים כעדים ולא היה דומה לאותה חתימה וק״ל: בד״ה שתעבור שיירה וכו׳ כמו כלבא ליכול שירותא כצ״ל ונכתב בצדן ותימא למה לא הביא בדומה ממש המשרה אשתו על ידי שליש כו׳:

דף כח עא רשי׳ בד״ה שמא מת כו׳ למיתתו לשמא ימות כו׳ הר״א:

עב גמרא שאני נוד כו׳ לבתר דמחתם כו׳ בורח שאני כו׳. ממש דכוותיה גבי כו׳ אל ישיאו את אשתו הא קים לן דכל מסיח לפי תומו הימני מהמני ליה אלא לאו כו׳ כן צריך להיות:

רשי׳ בד״ה חומרי כו׳ מתים בת כהן כו׳ הר״א:

תוספו׳ בד״ה והא בעי כו׳ שמביאין קרבן אחד מספק כו׳ נ״ב דמושב שיביאו הקרבן שחייבים בודאי משלא יקריבו כלל אבל הכא אם יקריבו מספק אפילו הם שנים יקריבו קרבן אחד שהוא בודאי מותר פסח ואינה על הספק ועושין קרבן ודאי שלא כתיקונן ועוברים על מצות סמיכה ודוק: באותו דבור מדרשינן בתורת כהנים ואיש כי ישחר מזובו ולא מנגעו כו׳ כצ״ל ונ״ב נ״ל לפרש אפילו לא פסק נגעו מכל מקום יביא קרבנו מחמת זיבה ודוק:

דף כט עא גמ׳ אמאי אל ישיאו את אשתו הא קיימא לן כל מסיח לפי תומו כו׳ אלא לאו כו׳ ובפלוגתא דרב ושמואל רב אמר כו׳ כצ״ל:

רשי׳ בד״ה ואי בעית אימא כו׳ דאמר ליה את הולך כו׳ כצ״ל: בד״ה זו אפילו כו׳ השאילה לו ונמצא זה כו׳ כצ״ל: בד״ה אלא משום כו׳ ביד אחר זמנין כו׳ הבל דבור אחד:

תוספו׳ בד״ה ומילי כו׳ ואמרה לסופר כו׳ כ צ״ל: בד״ה היכא דנפקא כו׳ איירי בחלה דשליח הראשון כו׳ נ״ב פירוש ופגעה בשליח שני ונתנו לו ודוק: אבל באשרי כתב לפירוש ריב״א דלקמן דנפקא לאפיה דשליח ראשון ויהבה ליה הוחפץ והדר שקלה גיטא משליח שני עיין שם:

עב גמרא במתניתין עושה בבית דין כו׳ נ״ב ס״א עושה בית דין ומשלחו:

רשי׳ בד״ה אבא כו׳ ולא אתה בצ״ל:

תוספו׳ בד״ה שקול כו׳ והב ליה זוזי כו׳ הב ליה זוזי ושקיל כו׳ כצ״ל: בד״ה רבי יוחנן כו׳ והוא משלח ביד אחר אין הגט נפסל ולא ישלחנו ביד אחר דקתני במתני׳ הייגו טעמא שמא לא ימסור לשני דברים כהווייתן כו׳ כצ״ל:

נטין פרק שלישי

דף ל עא גמרא תקרבא צל תרקבא:

רשי בד"ה להוי גיטא כו' ומסר לה גט כו' כצל: בד"ה עשו כו' ובבכורות כו' נ"ב בסוף פרק ב': בד"ה כמי שפסק כו' שהוא פוסק בשעת הלואה יקבלם כשער הזול כצל: בד"ה בחזקת כו' ותקנת ענייס הוא כצל:

עב גמרא העשיר העני כו' נ"ב סיום דברייתא דלעיל: שם תרומתכם כדגן מן הגורן וגומר כן צריך להיות:

רשי בד"ה אין חושש כו' לוי עשאו לוי זה תרומת מעשר כו' לפי חשבונו חיישינן כו' הדמים עשאו כו' הל"א:

תוספות בד"ה וכי כו' ובחששא מועטת כו' ואין נותנין אלא לחבר כו' כצל.

דף לא עא גמר' במתניתין דברי ר' אלעזר בן שמוע נמחק בן שמוע:

רשי בד"ה הרי כו' דשמא כשאמר כו' כצל:

תוספות בד"ה מעת לעת כו' דדיה שעתא כו' כצל: בד"ה ובשעת כו' נראה כלשון ראשון שפירש כו' כצל:

גמרא עב לא בן שמוע נמחק בן שמוע: שם בין ברשו' היחיד בין ברשות הרבי' טמאות פשיטא כו' כצל: שם ובפרוס הפסח כו' נ"ב פירוש ט"ו ימים לפני הרגל קרו פרוס: שם ניקום מקמיה דבר אוריאן הוא אמר ליה כו' אמר רב ד' רוחורת כו' כן צריך להיות:

רשי בד"ה מקוה שהיה בחזקת שלם ונמדד לאחר זמן ונמצא חסר כצל: בד"ה כשמשקיט ארץ מדרום כשצנת רוח דרומית כו' כצל: בד"ה גלייה כו' ושהיתה רוח כו' כצל: בד"ה עדי סוראה הוא הדבר זה מבני כו' כצל ונ"ב עדי אלו כמו עדא אמרה זאת אומרת רשי' פרק השולח מ"ה:

תוספו' בד"ה אנא כו' אלא רב נחמן בר יעקב כו' נ"ב ולי נראה להוכיח להדיא מפרק כל היד בגירסה דף י"ו גבי בעו מיניה דרב נחמן וסתם דרבנן כו' עיין שם:

דף לב עא רשי בד"ה שופתה בית יד נ"ב ובריש פרק הבונה פירש רשי בעניין אחר:

הדרן עלך פרק כל הגט

פרק השולח

עא גמרא איגלאי מילתא למפרע כצל:

עב גמרא ואמרי לה במתניתא כו' רב נחמן אמר חוזר ומגרש כו' כצל: שם הילכתא כוותיה דרבי יוחנן דאמר חוורת כו' נ"ב פירוש מאחר דחוורת אף על פי שכבר

קבלה

קבלה הקדושין אלמא דאתי דבור ומבטל הקדושין מעיקרא ובאילו לא חיו
קדושין מעולם הכי נמי לימא גבי גט ודוק:

רשי בד"ה דבור כו' בקדושין אתי דבור כו' הד"א: בד"ה מוסרני כו' אלא הבירך
דין כו'כן צריך להיות:

תוספו' בד"ה התם כו' אין ראיה כדפירשנו בפרק ב' כו' נ"ב דהתם איירי שהתמו שלא
מדעתו כו': בד"ה ורב נחמן כו' דהא רבא ליתליה כו'כצ"ל:

דף לג עא גמר' דמראורייתא בטל גיטא כו'כצ"ל:

רשי בד"ה ולא שנא כו' באנפנא כו' וחתמיה הד"א:

תוספו' בד"ה ר' סבר כו' מילתא דר' דיכול לבטל כו'כצ"ל:

עב רשי בד"ה והנך כו' ואזלי ובתבי כו'כצ"ל: בד"ה אמר לוה כו' בשעשאן שלוחים
כו'כן צריך להיות:

תוספו' בד"ה וחזר רבי כו' דמי טפי כו' נ"ב ממה שנדמה למבטל בבית דין דילמא אלים
ביטולא דבפני בית דין דלא אמרי' מה כח ב"ד יפה שהרי על כרחך אלים ביטול
בפני בית דין שהרי שלא בפני בית דין כגון בפני אח' לרב נחמן או בפני שנים
לרב ששת מודה ר' כו' ברלעיל ודוק:

רשי בד"ה משום כו' ואומרת לו למה כו'כצ"ל:

תוספו' בד"ה יתומין כו' דאמרינן זכרים יאבלו כו'כצ"ל ונ"ב פי' לאפוקי כולן בנות אין
כאן תקנה דשמא ימצא העובר זכר וישול הכל והוא פוסל ואינו מאכיל וקל:
בד"ה ב"ד מעמידין כו' ועוד מ"מ שיש שדות כו' נ"ב פי' ולא שיסלק בממון ע"י גוד
או אגוד וקל: באר בתחילה כשחלקו השנים בלעדיו דאז קיימת חלוקת' אבל
מ"מ חוזר כו'כצ"ל: בד"ה התם כו' אע"ג דר' גופיה לא מפליג כו' נ"ב הכי פרוש אף
על גב דלא מצינו בשום דוכתא שר' מחלק בין ממון לאיסור לעניין מה כח בית
דין יפה ואם כן נימא מאחר שחזר בו גבי שומת בית דין ה"ה חזר נמי גבי בטלו
כו'. מ"מ רב נחמן מפליג אליבא דר' וסבירא ליה דאפי' ר' חזר בו בממונא לומר
דאמרינן אם כן מה כח בית דין יפה אפי' היכא שטעה מ"מ באיסורא לא אמרינן
הכי ומשום הכי שפיר פסק הלכה כר'. ויש רוצים להגיה במקום רבי רב נחמן
והכי קאמר ואע"ג דרב נחמן גופיה לא מפליג בין איסורא לממונא ופירוש כמו
שפוסק באיסורא הלכה כר' דלא אמרינן מה כח ב"ד יפה הת"ל לא אמרינן בממונא
שטעו מה כח ב"ד יפה והיינו שפסק שם בחכמים וכמו שבתבו התוס' לקמן מ"מ
רב נחמן אליבא דר' מפליג וסבירא ליה אע"פ שחזר בו בדיני ממון ואומר מה
כח ב"ד יפה אפילו במקום שטעו מ"מ באיסורא לא חזר והכי דלעיל לא סבירא
ליה כוותיה ואומרים ששוים הם ולא נהירא כלל חדא דאם כן ידעי הסוגיא
שפסק התם כחכמי' והיינו משום דשעו אכ כל הסוגיא שמביא אחר ועוד יל כו'

לא הוה צריך הא כבר ידע כל החלוקי׳א שבתחילה בא לומ׳ שאף רב נחמן
ס״ל כר׳גבי ביטל אפי׳אחר שחז׳בו גבי שומת הדייני מ״מ גבי ביטל לא חזר בו.
וב״ל השני סבירא ליה דר׳שפיר חזר בו אלא שהוא פסק כחכמים וכר׳קודם
שחזר בו ודי בכך וכל האריכות שכתבו אחכ מסוגיא דכתובות כולו יתור הוא
ועוד מאחר שרב נחמן לא סבירא ליה לחלק בין ממונא שטעה לאיסורא מנא
ליה שר׳מפליג ביניהם שמא כשחזר בו בממונא שטעו חזר נמי מאיסורא גבי
ביטלו. ועוד מל״ל דרב נחמן לא מפליג בין איסורא לממונא שמא אף הוא
מפליג וס״ל דאיסורא עדיף שפי ממממונא אפי׳אי הוה אמרינן אף במנונ׳ שטעו
מה כח ב״ד יפה מ״מ באיסורא לא הוה אמרינן ומ״ה כשחזר בו רבי בממונ׳ לומר
מה כח ב״ד יפה באיסורא לא הדר אלא שרב נחמן ס״ל דאף בממונא שטעו לא

עב גמרא אמרינן כח ב״ד כחכמי׳ולפי מה שפירשתי הכל מתיישב שפיר גם ריהט׳דלישנא
למעיין בו לא יתחוור אלא לפי מה שפירשתי:

עב גמרא ולו שני שמות כך צריך להיות:

רשי בר״ה והלכתא כו׳ונראה בעיני כו׳בצל: בר״ה וחוא כו׳שיש לו שני שמות
כו׳ואפי׳נודע כו׳בצל: בר״ה וגובה כו׳לא הות הדרה כו׳בצל: בר״ה העדים
כו׳על הגט כל אלו הר״א:

דף לה עא גמר דאתאי לקמיה דרבה כו׳בצל. שם אדרה בב״ד כו׳נ״ב פי׳או אדרה או אשבעה
קאמר כן פי׳הרא״ש והר״ן ועיקר:

רשי בר״ה חוץ לב״ד כו׳ואשביעך בה׳ועונשה כו׳בצל:

תוספות בר״ה לא היו כו׳דשבועת שוא איכא כו׳נ״ב פי׳אף שפטור מלאו דשבועת בטוי
מ״מ לאו דלא תשא את שם ה׳אדיך לשוא אינו פטור ואף לוקין עליו. וכן כתב
הסמ״ג להדיא ואכ ממילא בשוגג נמי איכא עונש כמו שאר שוגגין שצריכין
כפרה על זה אומר לקמן דלא דמי דהכי דאיכא עונש דשבועת שוא על המויד
אבל השוגג פטור לגמרי כו׳: בר״ה לא שנו כו׳כדפי׳הקונט׳ בעצמו כו׳נ״ב
שהרי שבועת אלמנה אינה מן התורה אלא שבועה מדרבנן כל דהבא ליפרע
מנכסי יתומים כו׳וקל. ומה שפי׳רש״י דבב״ד הוי שבועת התורה דהכי קאמר
שבועה שמשביעין בב״ד נקרא שבועת התורה: באר בין דאורייתא לדרבנן
הס״ד ואחכ הכל גליון עד סוף הדבור: בר״ה ונדרת כו׳להחזיק דבריו ודוקא
שבועת הבאי כו׳לא ינקה אבל נדרי הבאי ואפי׳לא אמר כו׳שרי בנדוי ואין
חילוק בין כל פירות ובין חד פירא כו׳בצל ונ״ב פי׳באותו פירא שנדר בו שהרי
אין רעתו כו׳: באר וא״ת כו׳צ״ל ואתא רב אחא ושבשיה כו׳ונ״ב פי׳השיאו
לדבר: באר ושרקיה שינא כו׳נ״ב פי׳שלא יכול ללבוש בגדים שהוא הנאת
העולם והביאו לרב חסדא שיתיר לו נדרו:

עב רשי בד"ה לא שנו דגביא בהדדה כצ"ל: בד"ה וחכם כו' על מה נדר כו' כצ"ל:
תוספות בד"ה גט כו' דלא נתנה כתובה לגבות כו' כצ"ל: בד"ה אבל נשאת כו' קודם שיאמר קיים ליבי כו' נ"ב אי נמי שמא ישאל אחר כך על הקיום ואח"כ יפר לה אשתי: באו"ד דעת רבים אין לחוש כו' כצ"ל: בד"ה ליחוש כו' ולמאי דפרישית דרב הונא פליג אאמימר אתי כו' כצ"ל: באו"ד ויל"ד דבדיעבד כו' נ"ב ואין להקשו' אם כן דלמא משום הא פריך דוקא לרב הונא ולא אמתניתין דאיכא למימר שלא יכול להפר בלא יתומין כלל אפי' דיעבר אבל לרב הונא דאמר בעל יכול להפר דיעבד קשה דמשום הכי כתבו התוספות ותדע כו' כלומר בלא רב הונא ידעינן ודוק. ובסוף הדבור מפני בושה ליכא נ"ב ות"ת פי' דלא אמרו אין מתירין אלא בנדר שנדר מחמת טובה שעשה לו מי שנדר לו דומיא דמשר"ה דנתן לו יתרו את צפורה בתו מחמת נדרו וכן צדקיה שהיה מסור ביד נבוכד נצר להריגה וניצל ממנו מחמת נדרו אבל מי שנדר מדעתו שלא קבל שובר"ה ממנו מתירין שלא בפניו וכן מוכיח בסוטה פרק אלו נאמרין דקאמר ליה יוסף לפרעה אבי השביעני לאמר ואמר לו פרעה אתשיל אשבועתך אלמ' יכול היה להתירו שלא בפני פרעה ונ"ב נראה לי שזה חסר מן התוספו' והרא"ש והרשב"א והרן כולן הביאוהו ובתוספות דנדרים כתוב שרבינו תם כך פי' בגטין:
בד"ה קסבר כו' ידור הנאה ור' יהושע כו' נ"ב פי' ידור שלא יחזירנ"ל לעולם רשמא משום ערמה מגרש לה שתגבה כתובתה מן הקדש ויחזירנה: בד"ה ותני עלה כו' ולא שייך למפרך ליחוש כו' כצ"ל:
דף לו עא גמרא דאדריה רב אחא על דעת רבים דהוה כו' אמר רבה לא צריכא כו' עדי חתימר"ה מפני תיקון העולם דזימנין פו' בליעל וגומר עמד כו' כצ"ל:
תוספות בד"ה אמר אמימר כו' שלא בא לפסוק כו' כצ"ל: שם ולעניין דינ' ראיתשיל נ"ב סא איתמר: בד"ה מי כו' ודרשה דספרי עיקרה כו' כצ"ל:
גמרא חשרים והזקנים יחרם כל רכושו והוא יבדל מקהל הגולה וגומר כו' כצ"ל:
רשי בד"ה יחרם כל רכושו כצ"ל:
תוספו' בד"ה בזמן שאתה כו' דהלל ושמעון גמליאל ושמעון כו' כצ"ל:
דף לו עא גמרא ואם אין לו מזכיהו כו' ר' יונתן מסר כו' וליחייב לו יש כו' כצ"ל:
רשי בד"ה אביהן כו' כמסורין לבית דין כו' הד"א: בד"ה אלא על כו' כדקתני לקמיה נ"ב סוף כל הגט לא: בד"ה ואם אין לו קרקע כו' כצ"ל: בד"ה סיים לו הלוה למלוה הוא סוף דבור:
תוספות בד"ה אלא מעתה כו' ויש לו משכון בידו כו' נ"ב לאו דוקא אלא כלומר פקדון יש לו משלו בידו או שבא כלי משלו בידו בשכירות וקל: בד"ה שאני משכון כו' קני לגמרי כו' נ"ב פי' במה קני לגמרי הלא אינ"ה שלו אלא שחייב באחריות

באחריות ולכן כתב הלא אפי׳ במקבל פיקדון חשוב כשלו מאחר שקיבל עליו אחריות וקל להבין:

עב גמרא אמר לו אע״פ כו׳ניהליה ואמר ליה כו׳אלא לרבא דאמר כו׳ כדחזקיה ולרבא דאמרינן כו׳כן צריך להיות:

רשי בד״ה לשום עבד כו׳צ״ל ולשום: בד״ה בין כך כו׳ישתעבד לרבו ראשון כו׳ כצ״ל: בד״ה אלמא כו׳צ״ל אלא:

תוספ׳ בד״ה שאני משכון כו׳דלא חשיב מצוי ביד ישראל כו׳נ״ב ומכל מקום משום חאי טעמא לחודא דאינו מצוי אינו פטרו מכל יראה מאחר שהוא שלו ממש אי לאו דאפקעא כותי בשיעבודיה אי הוי קניא נמי מישראל ודוק: באותו דבור אלא כשומר שכר כו׳נ״ב פירוש דוקא בשלא בשעת הלואתו ודוק: בד״ה בין כך לעניין מציאה כו׳כצ״ל.

דף לח עא גמר׳ רבו וכותב לו גט כו׳. וצידן וראיה אחרונה כו׳. שדור לה גישא כו׳כצ״ל:

רשי בד״ה טיהרו כו׳את ארץ סיחון כו׳כצ״ל:

תוספ׳ בד״ה ואינהי סבור כו׳. וסברי כרבא דלעיל כו׳נ״ב ואין לומר אם כן איך שלחו ליה את אפילו כרבנן סבירא לך אנן לשום אמהתא פרקינן לה הא הוי שלהן אליבא דרבנן ואין מסתבר שהיו באים ליתן לו במתנה כדלקמן ולא קשה מידי כי הם סוברים כרש״בג ואינה שלהם ולא היו שולחים לו כך אלא שלא יסבור שפראוה לשום בת חורין ואז אסור לו להשתעבד בה על כן שלחו שפראוה לשם עבדות ודוק: בד״ה המפקיר עבדו כו׳לימא ליה באפי תרי כו׳נ״ב לאו דוקא אלא נקטי התוספות לישנא דקדושין שהקשה המקשן ואם תתרץ שגופו קנוי לו מכל מקום איכא להקשו׳יפקירנו כמו שבותבין התוספות ודוק: בד״ה כל המשחרר כו׳דכופין את רבו כו׳נ״ב פירוש שהזכר מצווה על פריה וריביה וקל להבין:

עב גמרא שלא הקדיש אלא דמיו כו׳נ״ב הכא לא שייך לומר דאמר לדמי אם כן מהו שלא הקדיש אלא דמיו פשיטא דהא להדיא לדמי קאמר:

רשי בד״ה רשות כו בהמקנא צ״ל בהמקנא: בד״ה אין הגוברין כו׳והני גוברין כו׳ כצ״ל: בד״ה אך כל צ״ל מאדם אך כל כו׳: ב״ד גוברין כו׳ אלא מעות ואי קשיא כו׳הכל דבור אחד:

דף לט עא גמר׳ אין אדם מוציא דבריו לבטלה כו׳נ״ב ולעיל לא שייך לשנויי דאתיא כר׳ מאיר דאין אדם מוציא דבריו לבטלה אם כן לא הוי אלא קדוש לדמיו והוי הדרא קושיא לדוכתה אם כן גיזברין מאי עבידתיה כו׳ודוק:

רשי ב״ד ופריך תלמודא ואיהו כו׳הדא: ב״ד לא סיימוה כו׳דרבי חייא בר כו׳ כצ״ל: ב״ד אין לו תקנה כו׳מי שיתירנו בגט כצ״ל:

תוספו׳ בד״ה אלמא כו׳ מרבנן ואבא שאול דאיהו מוקי כו׳ כצ״ל ונ״ב אבל רבי אבא דפריך לעולא לא בעי לאוקמי רבי יוחנן כתנאי אלא כדכרי הכל רק סתמא דתלמודא דמקשה לאמימר ולא אקשה לשמואל משום דאתיא כתנאי: באותו דבור דשמואל אבל איהו כו׳ כצ״ל:

עב גמרא איסורא ולא ממונא אף כו׳ ממונא ואי מכללא מאי אמר ליה אדרבה כו׳ דבי תפילה אמר ליה כו׳ לר׳ חייא בר אבין אמרית ליה אימא לי איזי גופא כו׳ אמתא דהוי מרה שכיב מרע כו׳ אמר לה זיל כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה מה אשה כו׳ שיתן גט וקא דייקת כו׳ אלא איסור אבל כו׳ כצ״ל והד״א: בד״ה מאי קשיא לך בגויה דאצטריך כו׳ כצ״ל: בד״ה דוק מינה כו׳ בגט אף כו׳ הכל דבור אחד: בד״ה אורעה כו׳ מקרא הפרשה אורעה וסויים ללא כו׳ כצ״ל והד״א: בד״ה אימא לי איזי גופא כו׳ כצ״ל: בד״ה מאן דחזא כו׳ דקונה בכסף כו׳ כצ״ל:

תוספו׳ בד״ה משום כו׳ דאיתקין מיומא כו׳ כצ״ל:

דף מ עא גמרא אי אתה מודה שבניה עבדים כו׳ אין לו תקנה כו׳ כצ״ל: שם בלשון שיחרור הכי נמי כו׳ והילכתא כרבינא ההוא עבדא כו׳ כצ״ל ונ״ב ספרים אחרים שם כן יעשה לו גמולו כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה כל כך בו׳ דרבי ואני כו׳ מקודשת שטר כו׳ הד״א: בד״ה רבי מאיר סבר כו׳ והתקדשי בו שמניח תפילין בפני רבו כו׳ אין דרך כו׳ כצ״ל והד״א: בד״ה דיסקרתא קריה כצ״ל ונ״ב פירוש אין זה שם העיר אלא לשון עיר וקריה הוא: בד״ה אתו העבדים הסר: בד״ה כרב דימי סבירא לי דאמר כו׳ כצ״ל:

תוספו׳ בד״ה משום דהוה כו׳ אבל הכא למאן דאמר כו׳ נ״ב פירוש לא שייך הכא לומר לשופרא דקניינא עבדינן בכליו של קונה דהא למאן דאמר בכליו של מקנה לא סבירא ליה כלל דמהני בכליו של קונה ודוק: בד״ה כשר בו כו׳ משום דאין עבדים כו׳ כצ״ל: בד״ה הא כו׳ דלעיל קאמר אדרבי יוחנן אי כו׳ כצ״ל:

עב גמרא הרי הוא בן חורין הרי הוא בן חורין אעשנו כו׳ נתתי שדה פלוני לפלוני נתונה לפלוני כו׳ בשטר תנו רבנן האומר כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה הכי גרסינן האומר כו׳ עשוי בן חורין הרי הוא בן חורין הרי הוא בן חורין כלומר באחד כו׳ כצ״ל: בד״ה אעשנו כו׳ מוסר לו עכשיו כצ״ל: בד״ה הודאת כו׳ נאמן ויכול זה כו׳ כצ״ל: בד״ה הא באבא כו׳ לא נתן לי נאמן ואוכל הנותן כו׳ בן צריך להיות:

תוספו׳ בד״ה הודאת כו׳ מי אוכל פירות כו׳. נכתב בצדו והוי כאלו אמר לא שנא שהודאת בעל דין במאה עדים דמי והנותן אוכל הפירות אלא באבא אבל לא בברא כו׳ ודוק. ולישנא מי אוכל פירות הכי קאמר כמאן אמרו שחודאת

המקבל

המקבל הודאה והנותן אוכל פירות כו׳ודוק: בד״ה הקדש כו׳ קדושת הגוף
מפקיע מידי כו׳ומפרש בירושלמי כו׳כצ״ל: באותו דבור מידי שיעבוד דניזק
כו׳נ״ב ותימא הוא הלא לרבי ישמעאל יכול לסלקו בווזי דאמר יושם השור
בבית דין דהוה כבעל חוב דמסלק בווזי וכן פירשו התוספות להדיא ועוד הלא
פירשו התוספות להדיא לשם דהקדישו מוקדש איידי דוקא בבעל מום שאינו
ראוי למזבח אי נמי בשור תם וכגון שהקדישו לבדק הבית וכדאמרינן בעלמא
המקדיש תמימים לבדק הבית מה שעשה עשוי אבל הקדיש שור תם הראוי
למזבח מפקיע והיינו מכש איפכא מהכא וצריך לומר דבודאי התוספות דהכא
סבירא להו דלרבי ישמעאל לא יכול לסלקו בווזי דהא פריך לשם מאי ביניהו
כו׳ומשני כו׳ולא אמר דיכול לסלקי לווזי אינא ביניהו אף שהתוספות פירשו
לשם דהוי מצי למימר אלא דחד מינייהו נקט התוספות דהכא לא סבירא ליה
הכי ומשום הכי כתבו דאיירי אפילו בהקדישו למזבח ודוק: באותו דבור
ויש לומר דאלמוה כו׳כצ״ל. באד״ה דאלמוה רבנן כו׳נ״ב פירוש לעניין שאין
הקונם חל על מעשה ידיה עד אחר מיתה או עד אחר גירושין דאז הוא חל
למפרע מכח דינא דקונם מפקיע מידי שיעבוד וקל״ל:

דף מא עא גמר׳ כופין את רבו שני ועושה אותו בן חורין כו׳אומר אין העבד כו׳של חבירו קמיפלגי
דמר כו׳. משחרר כותב במאי כו׳כצ״ל:

רשי במתני׳ נ״ב מי שחציו עבד וחציו בן חורין בגון שהיו שני אחין או שני שותפין
ושיחרר אחד את חלקו פירוש של מסכת עדיות והיינו כדלקמן:

תוספו בד״ה הקדש כו׳לסלקה בווזי דהדין עמה כו׳נ״ב פירוש שהאי אצטלא הוא
מחשום שהכניסה לו ואם כן הדין עמה שאם תרצה לוקחה את שלה ולומר
שלי אני נוטל אף שהוא ביוקר נותנין לה ואם אינה רוצה בכך יתנו לה דבר
השוה ולא כפי מה ששמאתה בבתובת׳שהוסיפו עליו בשומא שליש או יותר
וק״ל: בד״ה במזיק כו׳אמאי פשוט הרי כו׳כצ״ל: באד״ה כרבנן דאמרי הכא כו׳נ״ב אינו כן
כו׳ור״ח פי׳דאפילו אם כו׳כצ״ל: בירושלמי לא הכי הוא נוסחו במאי פליגי כשמכרו לעולם או לשעה אין תימא
כשמכרו לעולם פליגי אבל לשעה דברי הכל מכורי׳ואין תימא כשמכרו לשעה
פליגי אבל לא מכרו לשעה דברי הכל אינן מכורים נישמעניה מן הדא העושה
שדהו אפותיקי לאשה בכתובתה ולבעל חוב בחובו ומכרו הרי זו מכורה
והלוקח יחוש לעצמו רשב״ג אומר אינה מכורה שלא עלתה על דעתו שתהא
אשה מחזרת על בית דין אמרינן אתיא דר׳אליעזר כרבנן ורבי יהודא כרשב״ג
הוי כו׳וכן הביאו הר״ף וכן הל״ש בפ׳אלמנה לכהן גדול וכן הרשב״א ועיקר.
ודעת המפרשים ז״ל שלא הביאו ר״ף ז״ל כאן אלא ללמוד ממנו דפלוגתייהו
דרבנן

דרבנן ורש"בג הכא כשמכר לאותו שדה שעש' אפותיקי הוא וכתם הירושלמי
כמו שהוא שם אבל מה שאמרו בו אבל אי לא מכרו לשעה דברי הכל אינן
מכורין אינו ענין בכאן כלל אלא במוכר נכסי צאן ברזל אבל בעושר"ה שדהו
אפותיקי אפי' מכרן לעולם מכורין אא"כ לא ימצא ב"ח שאר נכסים דבבה"ג גובה
מהם אבל הרמב"ם ז"ל כתבה לזו בפ"ח מהלכ' מלוה ולוה וע"כ מפרש הירושלמי
שלכך אמרו שאע"פ שאם יש שם נכסים בני חורין גובה מהן אע"פי כן יפה כח
האפותיקי בשני דברים האחד שאם מכר לוה שאר נכסי' אחרי שמכר זה מלוה
טורף זו של אפותיקי וכן פי' ר' אפרים ז"ל וזהו שאמר בירושלמי והלוקח יחוש
לעצמו דמשמ' שיותר יש לו לחוש ללוקח בשביל האפותיקי משאר מלוה ועל
דרך זה ג"כ כשמכרו מכר עולם אינו מכור לפי שהיה לו לפרש שהוא משועבד
באפותיקי כדי שאם ימכור שאר נכסים שיגבה ב"ח מזו ולפיכך אינה מכור' כלל
אא"כ מכרה בפירו' עד זמן גובינת החוב בלבד והרא"בד ז"ל כתב עליו לא הבין
ולא הבחין דרך הירושלמי אשר מצא על זו המימרא ל"ן: באו"ד דברי הכל אינן
מכורין ומתיישב כו' כצ"ל: בד"ה לישא כו' דעבד עברי שדי כו' כצ"ל:

עב גמרא תיובתא בשטר הוא דפליגי כו' ונמחק נימא ונ"ב נ"ל דלא גרסינן ומשום הכי
פירש רש"י הדר פריך ודוק:

רשי בד"ה לא תוהו כו' ריקניתא ברא אותה כצ"ל: כד"ה רבנן סברי ג"ש עדיף דלא
שבקינן ג"ש וילפינן מהיקש ור' כו' כצ"ל: בד"ה אלא כו' אבל בנכסי דברי הכל
קני כצ"ל: בד"ה רב אשי כו' אמר ולא גרסינן הד"א:

תוספו' בד"ה לא תוהו כו' כפינן ליה והכא כופין ליה כו' כדפירשנו כו' תלמוד תורה כו'
אשה כו' כצ"ל: באו"ד וכן משמע קצת בירושלמי כו' ב"ב פירוש דעבד לא מחייב
אפריה ודביה אבל מה ששייך בעבד לבית הלל לא תוהו בראר"ה כו' איתא
לשם בהדיא דמחייב עבד אפריה ודביה ודוק:

דף מב עא גמר' אמר רבה מהלוקת כו' חצי והא מדקתני כו' בשלמא בחרא לא קני ליה
קמא אלא קמא כו' חצי והא מדקתני כו' מריבוא שבהן שעמא דאמר הכי הא כו'
ליורשיו ואמאי הכי נמי כו' כצ"ל:

דשי בד"ה יום של כו' נגחו וחבל בו' פחת דמיו כו' כצ"ל:

תוספו' בד"ה בעבר של כו' חלקו כמו כו' ב"ב פי' ר"א איירי במוכר עבדו ע"מ שישמשנו ל'
יום כדלקמן ודוק. באו"ד אליביה הא דאמר כו' כצ"ל: באו"ד חצי עבד וחצי בן
חורין כ"ב ואין להקשות איך אשכחן חצי עבד כו' מאחר דבשותפין ליכא למימ'
לפי ס"ד דהשתא שאינו יכול לשחרר חלקו ל"ל דסבר כרבי דיכול לשחרר חצי
מתחילה וקל"ל: באו"ד אין יוצאין בראשי אברים כו' ב"ב פי' אליבא דר"א וק"ל:
באו"ד ואת והא אמימר גופו כו' ב"ב פירוש דמתחלה היינו מבינים דאדרבה:

דוקא חצי עבד אינו יוצא בשן ועין והוא הדין שלא יכול לשחרר מאחר שאינו מיוחד לו כולו שהרי חציה השניה נסתלק ממנו לגמרי בגוף ופירו׳ אבל מפקיד עבדו הרי עדיין הגוף שלו שהרי בכל איסור עבדות לא נסתלק ממנו אבל השתא דאמרינן דלא ממעטינן מעבדו המיוחד לו אלא היכא שאינו שלו בגוף ופירות ומשום הכי למשנה אחרונ׳ חצי עבד והצי בן חורין אינו יוצא בשן ועין מאחר שאין לו עליו פירו׳ אלא שם עבדות אם כן קשה הא דאמימר כו׳ וק״ל:

אבל הא קשה לי למה הקשו התוספות מאמימר תיפוק ליה מיניה וביה למשנה אחרונה איך כופין אותו לשחרר כולו הלא כבר אין עליו פירו״ת ואינו יכול לשחררו כמו שאינו יוצא בשן ועין. ואיתי למפרש אחד שכתב כמו שמתורץ הא דאמימר מאחר שאין עליו ממון אלא איסור יכול לשחררו בשטר ואינה דומה לשן ועין דדוקא בתחילת הקושיא שהקשו התוספו׳ משני שותפין דהוי נמי ממון ואיסורא אם כן אין חילוק בשטר לשן ועין וק״ל. וליתא לדבריו כלל חדא מאחר שתירצו התוספות דחצי עבד וחצי בן חורין דהתם אתא למשנה אחרונה תקשה מיניה וביה איך יכול להיות מיושב למשנה אחרונה הלא אי אפשר לשחררו לכן נראה דלא קשה מידי דמי הפקיעו ממנו מעשה ידיו החכמי׳ הם הפקיעו והם תקינו שישחררו ואי לאו תקנת׳ דישחררו אישתכח דשפיר חצי הגוף שלו והם עשו שיפקיע הכל ממנו וישחררו אבל מכל מקום בשן ועין אינו יוצא קודם ששיחררו מאחר שהפקיעו חכמים מרבו לעניין מעשה ידיו שוב אינו יוצא בדבר אחר שאינו תולה בהפקעתו ודוק.

ותדע דהכי הוא דאם לא כן למה אינם מתרצים התוספות הא דחצי עבד כו׳ איירי כגון שנתן לו כל דמיו ואינו מעוכב אלא גט שיחרור כמו שתירצו התוס׳ בפרק החובל. אלא שהתוספות דהכא רצו לתרץ הכא דלא תצטרך להלק בין שטר לשן ועין עד דאקשינן מאמימר ומוכרחינן לחלק אליביה הכי ואי הוי מתרצין דאיירי שנתן כל דמיו א״כ הוי קשה סוף סוף למשנה אחרונה איך יכול לשחררו הא כבר נסתלק ממנו למעשה ידיו ומשנה אחרונ׳ משמע דבכל עניין כופין אותו לשחררו ומשום הכי מתרצין דאין הכי נמי דאיירי אליביה דמשנה אחרונה ולא איירי כלל בנתן לו דמיו ולא שכיחא אבל בפר׳ החובל לא הזכירו האי קושיא דאמימר וחילוק דשטר משום הכי שייך שפיר האי תירוצא ודוק היטב: באותו דבור ודאי מפקיע האיסור כו׳ אשה אסורא ולא ממונא כצ״ל: בד״ה הא דאמר כו׳ ואין לו בהם כלום נ״ב פירוש מכל שכן בחצאין דלא קנו זה אחר זה לאו משום דלא חזי למקני מכח הראשון דהא אפילו הראשון נמי לא קני משום דשייר אם כן בבת אחת דליכא שיור קנו וק״ל:

עב גמרא אדם ואי בעית אימא מימרא כו׳ זכתה לו ודברי כו׳ דמינגח ואם תמצא לומר

כו׳כן צריך להיות:

רשי׳ בד״ה הניחא לאביי דאמר בבבא קמא כו׳כצ״ל: בד״ה שבתו כו׳ פחת השכר כצ״ל: בד״ה האי שור כו׳דחמשה דברים גבי כו׳ולא שור בעמיתו כצ״ל: בד״ה מחוסר גט כו׳צריך להתחיל הדבור מעוכב גט שיחרור מחוסר גט שיחרור והסר. ואח׳כך מתחיל הדבור כל הנך כו׳: בד״ה וחולקין כו׳שישחררו זה את זה וקתני טיפא הגדילו תערובת משהררין זה את זה וקתני כו׳כצ״ל:

תוספות בד״ה ושור כו׳איש בעמיתו ולא שור בעמיתו כו׳כשהוזק שמין כו׳כצ״ל: בד״ה מעוכב כו׳דמסיק אליבא כו׳כצ״ל: באותו דבור וחציו בן חורין נ״ב תימא ואיך יאכל בתרומה החצי בן חורין אפילו למשנה ראשונה אלא בעל כרחו איירי במעוכב גט שיחרור על ידי הפקר והארכתי בספרי עיין שם: בד״ה עבד כו׳דלא דמי לפירות דקל שהפירות כו׳כצ״ל:

דף מג עא גמר׳ תבעי לרבנן כו׳והחציה בת חורין שנתקדשה אין כו׳כצ״ל:

רשי׳ בד״ה ועוד כו׳שנאמר אם עבד כו׳כצ״ל: בד״ה אוקי כו׳מתורגמן לפניו לחזור כו׳כצ״ל: בד״ה והמכשלה כו׳קציץ והמכשלה הדא: בד״ה ואם לחשך כו׳לא נפרתה דשפחה חרופה איזו כו׳פרויה חציה כו׳כצ״ל והדא:

תוספות בד״ה אם תמצא לומר כו׳והוה מצי למימר איפכא כו׳נ״ב פירוש ואז כשיאמר אם תמצא לומר חציך מקודשת לי מקודשת הוי כאילו אמר וכל שכן כשאמר התקדשי לחציי דאז מקודשת ובן כשיאמר אם תמצא לומר התקדשי לחציי אינה מקודשת הוי כאילו אמר וכל שכן כשאומר חציך מקודשת לי כו׳ודוק:

רשי׳ עב בד״ה לא יומתו כו׳קדושין הא הדא: בד״ה האריסין כו׳מיד מעשר הסר:

תוספות בד״ה אבל אם כו׳ראי לאלתר חייל השיחרור כו׳נ״ב פירוש מיד כשבא ליד גוי ואם כן בא הפקעת ממון ואיסור כאחת זה אינה דאם כן היכא מזבין ליה כו׳ ומדברי רבן גמליאל משמע דשרי כהאי גוונא ואין כופין אותו יותר ודוק: באותו דבור דקנו ליה לקנס ולולדות כו׳נ״ב ותימ׳לפי זה אם כן לעיל בעובדא דסקרתא דאמ׳לה רבינא אהדרו אבני מרוותא קמאי דליכתוב גיטא דחירותא ואקשו רבנן לרבינא מהא דמרימר המפקיר עבדו ומת דאין לו תקנה ליפא שאני התם דמכרו לגוים דלא קנו אלא למעשה ידיהם כו׳ונראה דהתם הוי לאחר יאוש ונתייאשו המוכרים ויורשיהם מינייהו. והא ראיה שבני המוכרים לא תבעו אותם אלא אמר להם שהם ישתדלו לבקש בני מוכרים:

דף מד עא גמר׳ לישראל משומד לכותי מהו כו׳הרי הוא כגוי כותי כו׳בערבאות שלהן מפני כו׳שלח להו רבי אמי כו׳כצ״ל:

רשי׳ בד״ה סיקריקון בשעה שישראל מופקרין כו׳כצ״ל: בד״ה דקא כו׳קנסא משום כו׳ בצ״ל ואמאי ניקנסיה כצ״ל: בד״ה חוץ כו׳שבתות אי נמי הדא: בד״ה עד כו׳

ויסיוני בעז כצ"ל: בד"ה ופרכינן כו' ליה ליקנסיה הל"א:

עב גמרא שנתקווצה בשביעית כו' למאן דאמר הדין כו' דלא נפיק והתנן אין ר"כל מוציאין אלא יצא העבד אחר רבו כו' כצ"ל:

רשי בד"ה ואם תימצא לומר כו' דקנסוהו ואף על גב דלא עבדו איסורא כל שכן הא דעבד איסורא אבל ואם תימצא לומר כו' כצ"ל: בד"ה הא דקתני כו' שבאנטוכיא דאית כו' הל"א: בד"ה יוצא כו' לסוריא ופריך כו' אין הכל מוציאין גרסינן כו' ומברו רבו שם כו' הכי יוצא עבד כו' כצ"ל והל"א: באד"ה לסוריא מברו רבו כו' נ"ב פי' מברו בלא ו' ו' ולבתר חך תירוצא ומברו בו' ודוק: בד"ה ולא ידענא כו' מכורה ויוצאה ודאי פליגי כו' כצ"ל: בד"ה קנייה רבו כו' ראשון קניה למה ליה לשני כו' כצ"ל:

דף מה עא גמ' מעם אביו מיבעי ליה כו' נ"ב לא אלהיו: שם כן תעשה לשמלתו וכן תעשה לכל אבידת אחיך נ"ב כל זה בל"א אינו: שם שלח להו שדרו לי שלחו כו' כצ"ל: שם כי הדרן ואתן כו' אמר הוו כו' כצ"ל ונ"ב ל"א:

רשי בד"ה הכי גרסינן מפקענא ליה כו' כצ"ל:

עב גמרא תני חדא ישרף ותניא כו' כצ"ל: שם שכתבו מין ומסור נמחק מין ונ"ב בל"א אינו: שם בחמה שהורה פסולות:

רשי בד"ה דילמא כו' לוקחין ליגנו כו' הל"א: בד"ה מין כו' כומר הל"ד ואח"כ מתחיל הדבור ישרף דודאי כו': בד"ה מסור צ"ל מוסר: בד"ה בגר כו' רע וההוא כו' לסורו ויודע כו' כצ"ל והל"א:

תוספות בד"ה עד שיעברם כו' דם חילזון וסמנין ורמינן להו ביורה ושקלינן פורתא כו' וקלינן להאי אודרא בנורא כצ"ל. באד"ה משמע דבעינן כו' נ"ב פי' שהרי אותה אודרא משום הכי קלינן שאינ' ראוי' שוב לציצית לפי שלא נצטבעו לשמן וק"ל:

דף מו עא גמר' יודע שכן הוא אפי' כו' כל נדר שידעו בו רבים כו' לא אסרו צרי' כו' דקתני מעש' חסורי כו' כצ"ל:

רשי בד"ה משום כו' אפי' היו נותנין כו' גילה בדעתו שלא כו' כצ"ל: בד"ה ואי לא לא מצי כו' כצ"ל:

תוספות בד"ה דאי כו' כמו שטר כו' נ"ב לאו דוקא דמכח גילוי דעת מהני דהא התם אפי' גילוי דעת ליכא גבי מברחתא אלא אומדנא בעלמא הוא וכדפירש התוספו' התם להדיא ואם כן בעל כרחך מכח כל שכן דייקי התוספות דהתם אפילו בלא גילוי דעת מהני מל"ש דמהני גילוי הדעת לחוד וק"ל: באד"ה דבעי חנאי כפול כו' נ"ב פי' גבי איילונות דלקמן שאמר משום איילונית אני מוציאך ולא כפל למילתיה שיפרש דבריו ויאמר אם לא היה זה הדבר כך לא הייתי מוציאך ואב מאחד דלית ליה רבי מאיר מכלל הן אתה שומע לאו אפילו לעז ליכא ור"בא

דחייש רבי מאיר ללעז היינו שכפל דבריו שאמר משום שם רע אני מוציאה או משום הנדר ואם לא הוה זה לא הייתי מוציאה חיישינן ללעז כן מצאתי בחדושי שפירש כן דברי התוספות: בד"ה שלא יהיו כו' פליגי דלישנא קמא כו' כצ"ל: ב"ה רב נחמן כו' נראה דעל דעת כו' נ"ב האי נראה דקאמר הוא כמו לכאורה נראה כו' וכן מוכח באשרי ותוספות דפרק שבועת הדיינים עיין שם ודוק: באותו דבור ונראה דלא כו' נ"ב ותימא הלא מסיק לשם להדיא במסקנ' דמשום הכי אמר משה רבינו ע"ה הכי כדי שלא יהא להם הפרה ומשום הכי פירש רשי שהוא נדר על דעת רבים שאין לו התרה. ונראה שהתוספות דהכא מפרשי' מה שאומר שם כדי שלא יהא להם הפרה רצה לומר להפוך הענין בהערמה כעין שינויא דמשני לעיל מיניה התם משום קניא דרבא וכן כתב הסמג והשתא ניחא דקאמר התם כדי שלא יהא להם הפרה ולא קאמר כדי שלא יהא להם התרה וקל אבל התוספות דהתם מפרשים בענין אחר:

גמרא עב דשי אלמא רבנן חיישי לקלקולא ורבי יהודא כו' כן צריך להיות:

בד"ה והכא כו' אלא הוי יודעת כו' נ"ב אבל לדעת התוספות אינה בן דאם כן הוי כפליה למילתיה ואיכא לעז אלא אפילו לא כפליה כדפירשו התוספות לעיל:

תוספו' בד"ה המוציא כו' תתייבם ממה נפשך כו'. נ"ב ומקרא לא מצי לאקשי אמאי ממעט איילוני דשמא איירי בה בהכיר בה אנ קרא אינו ממעט שלא יכול ליבם לא ממעט שלא ייבם אותה ויפטור צרתה ודוק. בד"ה אמר לה כו' כדפרישית הכא כו' כצ"ל: באותו דבור דהשתא הוא דבריתא כו' נ"ב כך הוא מסקנת רב פפא לשם דמשום הכי אין לה כתובה ולא משום שתיקותך יפה מדיבורך וקל:

דף מו עא גמרא קא שבקא לי ראפרקינך כו' אקמטינכו ואותבינכו וכל חד מיניכו אמחיר חיתא כו' שנאמר כי לי הארץ כו' הא לא הפקיר חייב לא כו' שדה מגוי עד שלא הביאה שליש וחזר ומכרה כו' כצ"ל:

דשי בד"ה משום קלקולא שלא יוטמעו בגוים וילמדו מעשיהם ובחיי אביהן ליבא למיחש להכי דמנטר להו אבוהון כצ"ל והסד ואחר כך מתחיל הדבור ואימא כו': בד"ה חייתא כו' ופקיע ועיגול כו' כצ"ל: בד"ה דליחול אדמיה שימחול על דמיו כצ"ל ואחר כך מתחיל הדבור אקמטינכו כו': בד"ה למזגיה כו' או כסת לישן עליו כצ"ל: בד"ה הכי גרסינן כו' בדמים יקרים ומביאם כו' כצ"ל: בד"ה מפני כו' אם מכר ישריה לחזור כו' כצ"ל: בד"ה לקט כו' אף לו הן מופקרין והלקט והשכחה והפיאה של גוי כו' כצ"ל: בד"ה היכא דמי כו' בשדהו הסד: בד"ה אלא דגוי כו' והניחן בישראל כצ"ל: בד"ה וליקטינהו כו' דגוי לא מופקר להניח כו' להניחה סתם הא לא הפקיר חייב במעש' אמא כו' כצ"ל: בד"ה בסוריא כו' ושם יש קנין לגוי להפקיע כצ"ל:

תוספו' בד"ה אמר רבה

גטין פרק רביעי

תוספו׳ בר״ה אמר רבה כו׳ונותן לו ודחי לר״ה כו׳כצ״ל ונ״ב פירוש מעשר בתחילה כל התבואה ואחר כך נותן לגוי חלקו והוא מפסיד שהרי עישר מחלקו על של גוי וקל׳: שם דאי אין קנין אין זו הפקעה כו׳כצ״ל:

עב גמרא כיון דחזו דקא מוקרי וזבני כו׳ נ״ב עיין בפירוש הרמ״בם במשנה:

רשי בר״ה של ישראל כו׳ברירה ושל גוי כו׳ואפילו חלקו כצ״ל והר״א:

תוספו׳ בר״ה טבל כו׳גבי חמש טלעים ולא כו׳ומיהו יכול לתקנן שיפריש עליו ממקום אחר ויפריש גם עליו כו׳כצ״ל: בר״ה בצרן ושיגרן כו׳נ״ב פירש רבינו שמואל בפרק הספינה בצרן הבעל ושגרן ביד שליח ואם בצרן והביאן כו׳ כצ״ל: באותו דבור דחשיב לבצירה לקיחה כו׳נ״ב פירוש שמפרש ולקחתם דקרא היינו בצירה כלומר שתהא כו׳: באותו דבור שמביאין אחר ולא כו׳כצ״ל:

דף מח עא רשי בר״ה הא שלשה כו׳כמלא אורה וסלו נ״ב פירוש האורה בתאנים: בר״ה מניין כו׳הגובר שיוצאה לכהנים כו׳כצ״ל: בר״ה והכא כו׳הקדשה לכתוב כו׳ הר״א: בר״ה אי לאו כו׳אמר בריש פרק שני כו׳כצ״ל: באותו דבור דמוכר בעין רעה כו׳נ״ב אל תשגיח בהאי לישנא אף שבתוספות מדוייקים מצאתי כן וכן באשרי פרק בית כור וכן בנדרים כתב הרא״ש בהאי לישנא האחין שחלקו אין להן דרך זה על זה משום דמוכר בעין רעה הוא מוכר וכן בכל הספרים שראיתי לא מצאתי רק בהאי לישנא בעין רעה הוא מוכר ומה אעשה שבודאי טעות הוא אלא מוכר בעין יפה הוא מוכר ולא שייר דרך לעצמו משום הכי אין להם דרך זה על זה באשר איתא להדיא בשמעתא דהתם וכן מוכח במיימוני רק בפירוש הר״ן בפרק בית כור כתב בהאי לישנא דיש להן דרך זה על זה משום דמוכר בעין רעה מוכר עד כאן לשונו: וזה אמת שכך הסוגיא התם אליבא דרב דפסק להיפך. והר״ן רצה לדקדק מרב על כן כתב בהאי לישנא אבל האשל״י ורבי׳תם שבתב דהא פסקינן אין להם דרך זה על זה כו׳ והיינו כשמוכ דפסק תלמודא כוותיה והוא סבר כרבי עקיבא דמוכר בעין יפה מוכר אם כן על כרחך טעות הוא נראה לי: באד בנדרים בפרק השותפין כו׳ כצ״ל: באד לרבא לא סבירא ליה הכי כו׳נ״ב אבל אין ראיה מדאמר רבא הלכתא כר׳ יוחנן בר מתלת כו׳דהא חד מתלת הוא הא דריש לקיש דקנין פירות לא בקנין הגוף דמי גבי הכותב לבנו כו׳ושמא האי נמי בכלל וקל להבין: באד ועוד יש לומר דדוקא רבי יוחנן אית ליה דמחזירין כו׳כצ״ל ונמחק וריש לקיש:

הדרן עלך השולח פרק רביעי

הניזקין פרק חמישי

רשי עב בר״ה אין מוציאין כו׳או שייבה כו׳נ״ב לעיל דף מה עא: בר״ה מפני תיקון

העולם נ"ב או שדברי רשי מאוחרים הוא וראוי הוא להיות מקומם קודם והמוציא מציאה או לא גרס מפני תיקון עולם קמא. אבל בבל הספרים גרסינן תרוייהו נראה לי:

תוספו' בד"ה וכתובת אשה כו' משום חינא כו' נ"ב האי חינא דקאמר היינו לפירוש רשי שפירש חינא לקמן כדי שימצאו האנשים חן בעיני הנשים ויינשאו להם ואף שהתוספות מפרשים לקמן איפכא כדי שימצאו הנשים חן בעיני האנשים מכל מקום הכא לפום ריהטא תפסי לישנא דרשי שפירש חינא הוא ההיפך ממה שאמרו יותר משהאיש רוצה לישא כו' בודאי התנא נשמר מזה הקסלקא דעתא דלא תימא איפכא כו' אבל החינא דלקמן שהוא כדי שימצאו הנשים חינא כו' מזה לא נשמר התנא ולא סבירא ליה כלל ודוק היטב:

דף מט עא רשי בד"ה וזיבורית כו' מאי דמשכח גבי כו' כצ"ל: בד"ה איכא למיפרך כו' לבעל חוב שהוא הדיוט כו' כצ"ל:

תוספו' בד"ה שור רעהו כו' ויש לומר דאי לאו דאשכחן כו' נ"ב פירוש כך הוא סברת רבנן דדרשי רעהו לפטור אבל רבי שמעון בן מנסיא סבר דשפיר ילפינן מבי יאכל פרט למזיק ומשום הכי אייתר רעהו לחיובי להקדש בנזקי שור נזק שלם וכן מוכח מהתוספות בדיבור הסמוך דאף לרבי שמעון בן מנסיא דרשינן כי יאכל פרט למזיק ודוק:

עב גמרא תא שמע כו' כצ"ל:

רשי עב בד"ה ממאן כו' לבן נכסים הסר:

תוספות בד"ה אלא למאן דאמר כו' נכסי ליתמי ובקונטרס פירש דחבי כו' כצ"ל והכל דבור אחד והשאר נמחק:

דף נ עא גמרא ולא מידי חסרה כו' מדאוריתא בעידית אפילו כו' כצ"ל:

רשי בד"ה פחות כו' לא יפרע עדית כצ"ל: בד"ה ורבי ישמעאל כו' כדתנא בתתני' כו' כצ"ל: בד"ה נובה כו' נסתחפה שדך ומולך כו' כצ"ל:

תוספות בד"ה מאי עידית כו' ובכל שפיים מרעיתם כצ"ל:

עב גמרא אי בעית אימא אפילו מתנה ולא קשיא כו' כצ"ל:

רשי בד"ה גובה כו' שגבו הן וגבה בעל חוב כו' כצ"ל: בד"ה לפי כו' אילין אינון ועמליהון כו' כצ"ל:

תוספות בד"ה חנו כו' אפילו בלא אחריו נמי כצ"ל: בד"ה אין כו' תני חמשה כו' כצ"ל: בד"ה לפי כו' אף על גב דבפרק קמא דבבא מציעא כו' אילין אינון כו' כצ"ל:

דף נא עא גמרא אמר רבי יצחק שני ביסין כו' נ"ב שמועה זו רבו פירושיה ועיקרן של דברים דהא דרבי יצחק כשהלה טוען ברי דהא במתניתין לא פטר לירא אלא מפני תיקון עולם אלמא מדינא חיובי מחייב לישבע וכיון שכן אי אפשר לפרש שזה

מחור אחר אבידתו ונותן סימניה והלה משיבו אני מצאתיה וכיס אחד היה או שור אחד היה כמו שפירשו מקצת המפרשים שאם אתה אומר כן לא היה זה חייב מן הדין לישבע ולא היה רבי יצחק גם כן מחייבו שבועה מודה מקצת דאדרבה זה פטור לגמרי משום מיגו דאי בעי שתיק ומגו דאורייתא הוא כ כדילפינן ליה מדכתיב את בתי נתתי לאיש הזה ותנן מודה רבי יהושע באומר לחבירו שדה זו של אביך היתה ולקחתיה ממנו נאמן. וכל שכן זה שהוא משיב אבידה שהוא אומר שיש בידו אחד מהן. וכן אי אפשר לפרש בשורי טענו ברי גמור כלומר אני ראיתיך מגביה שתיהן או מושך בשני שוורי דאם כן אפילו בשוורים נמי היה מחייבו רבי יצחק שבועה כבשני כיסין ועוד דלא הוה אתי לה בטענה דכיסין לא מנתחי ולא הוו נקט לה נמי בכיסין קשורין אלא ברי גמורה היא וחייב עליה ולא תקנו בזו והכי איתא בירושלמי כו׳ לא הבא הכי פירושו כגון שאמר לו עומד הייתי בראש גגי וראיתיך מושך שוורי ושני שוורין קשורין היו כיון שמשכת את האחד חזקה גם את השני משברת ודכוותה גבי כיסין באומר לו ראיתיך מגביה אבל איני יודע כמה. ומשום הכי לגבי כיסין חשבינן ליה כטענת ברי לישבע עליה דכיון שהוא ברי באחד מהן גם בשני חושבין אנו אותו כברי דכיסין לא מנתחין אבל שוורין כיון דמנתחי אהדדי אף על פי שראה אותו מושך בשוורים כיון שלא ראה בבירור שמשך את שניהם לא חשבינן ליה כברי הילכך בכיסין היה לו לישבע אלא שמפני תיקון העולם פטרוה ורבי יצחק לית ליה מתניתין דחייב בכיסין אבל בשוורים פטור משום דמנתחי ולא חשבינן ליה כברי:

רשי בד״ה דאין כו׳ צ״ל דאית לה קלא משעה שמת האב כו׳: בד״ה בזמן כו׳ לחזור עליו לשבחו הדא:

תוספות בד״ה אמור צררי צל אימור צררי כו׳:

עב גמרא אמר רב בטוענו קשן כו׳ ב״ב ווה קרוי טענת עצמו מאחר שלא טענו גדול ואפי׳ הכי נשבע מאחר שסוף סוף קא תבע ליה בטענת ברי וכל שכן כשטענו גדול והיינו כרבי יצחק וכן לפי המסקנא לרש״י אתיא כר׳ יצחק ודוק:

תוספות בד״ה ורבי כו׳ וקשה דלא כו׳ ולית ליה המוצא כו׳ כצ״ל: בד״ה אלא בדרכה כו׳ היא וטעמא דרבנן כדרבה משום כו׳ כצ״ל:

דף נב עא גמרא ואחרים מוציאין אותו לחירות כו׳ ב״ב הטעם מפורש בתוספות דף לח ברבור המתחיל אין הגזברים כו׳: שם אני להרוס ואתה לבנות כו׳ ב״ב פירוש לפי שממון עזבון אביהם היה בא באיסור או על ידי גזילה ושקר או על ידי ריבית:

רשי בד״ה להאכיל יתומים לאלתר וחייבים לעשר כצ״ל: בד״ה ומוכרין להם כלומר לצרכם ומנכסיהם כצ״ל: בד״ה אלא הכי קאמר כו׳ ונתחייבו אין כו׳ כצ״ל:

בד״ה דכל

בד"ה דכל בי שימשי כו' נ"ב סתם בי שמשי הוא ערב שבת כמו שפירש רשי
דף ק"ג: בד"ה מאי עבידתא דזבנה מי מינה אפטרופס כצ"ל: בד"ה יתומים
כו' ואף על פי שלא נתמנה כו' כצ"ל:

תוספו' בד"ה יהיבי זוזי כו' ויש לומר דהתם קני בכסף כו' נ"ב פירוש עיקר קניינו בכסף
ולא תמצא משיכה לגביה לאפוקי הדיוט עיקר קניינו במשיכ' אף שמראוריתא
נמי קונה בכסף לר' יוחנן מכל מקום סתם קניינו להיות קונה ממש שלא יכול
לחזור אינה אלא במשיכה ומכח התקנה כדי שלא יאמרו ולישנא מדאוריתא
לאו דוקא קאמר ודוק:

עב גמרא דמזבנה ארעא לכרגא כו' כצ"ל:

תוספו' בד"ה דאתו למימר בו' מפני שהוא כנושא שכר כו' כצ"ל ונ"ב פירוש ואינו חייב
באונסין אלא בגניבה ואבידה. וק"ל: בד"ה לכרגא כו' דיתמי כו' משמע כו'
כצ"ל: בד"ה הלכה כו' והרב רבי שלמה בר יוסף כו' נאבד כלום אין כו' כצ"ל:
בד"ה מנסך כו' והכי מפליג התם בין ההיא להא דאמר ר' אבין גבי שבת כצ"ל:

דף נג עא גמר' ומקנסא לא ילפינן כו' כצ"ל: שם ולהא דתני אבוה דרבי אבין כו' נ"ב והא
דמעיקרא לא גזרו על זה כמו על זה למאי דלא מסיק אדעתיה השתא טעמא
דהפסד מועט איכא למימר דמעשה אירע במטמא ובמנסך לכך גזרו עליהם
בשעת מעשה:

רשי בד"ה לצעוריה כו' להקניטו בה ולהודיעו כו' כצ"ל: בד"ה הא שוגגין כו' תיקון
העולם לא אירישא קאי כצ"ל:

תוספ' בד"ה משום כו' לאצרוביה לפטורא נ"ב פירוש למיעבד צריכותא על הפטור:
בד"ה בדיני אדם כו' ופריך התם מהך דהעושה מלאכה כו' נ"ב פירוש מדפריך
התם מהך דמי חטאת אצורם אזון בכור אם כן על כרחך צריך לומר דהוא הדין
סתם מים לאו לגבי מזבח קאי כמו בשוורים ואם כן מאי פריך הכא ואי אמרת
היזק שאינו ניכר כו' הלא אפילו בהיזק ניכר היה פטור להתם כמו בצורם
אוזן בכור:

עב רשי בד"ה מונין כו' ולרבעי בשיוצא כו' כצ"ל:

דף נד עא גמר' מאי הכי קאמר וכי תימא כו' כצ"ל:

רשי בד"ה ואמר רב אחא כו' קאמר כלומר שצריך כו' כצ"ל: בד"ה ואנן נקום
ניקנסיה כו' כן צריך להיות:

עב גמרא דהזיניה בפישפש כו' אינו שוה כלום כצ"ל: וכן ברשי. שם ההוא דאתא לקמיה
דרבי אמי כו' נ"ב נראה לי דאינו משלם כלום ואפילו מה ששוה ללמוד כו' אף
שהיו לומדים מקודם בספר תורה כמו שכתב הראש בהלכות קטנות מכל
מקום בספר תורה זו אסור דחיישי שמא יקרא בו אלא עומד ליגנז ומשום הכי

עלה על דעתו אף שספר תורה פסולה לקרות בו שלא הפסיד אלא שכר אזכרות אבל לא שכר כל הספר תורה דהיינו מה ששוה ללמוד והשיב שאינה שוה לבלום וקל להבין:

רשי בד"ה נאמן כו' וגבי קרבנות כו' כצ"ל: בד"ה כהן גדול ביום הכפורים כו' לא יחשב מחשבת כו' נ"ב הך מחשבה דבור הוא ועיין בתוספות סוף המפקיד:

בד"ה ומנא ידעינן כו' דפגול אי לאו דמהימן כו' כצ"ל: בד"ה ודילמא כו' יהיה דשמעיניה הד"א: בד"ה ומשני כו' פיגלתי אף כו' הד"א:

תוספו' בד"ה אמר אביי כו' ונראה דאם שותק מחמת שאינו יודע דלא הויא כו' כצ"ל:

דף נה עא רשי בד"ה ואילו חרשת שלא כו' משגדלה לא כו' כצ"ל והד"א:

תוספו' בד"ה ועל כו' בעיא היא בפרק חרש ולא איפשיטא כצ"ל: באותו דבור הא קטנה היא נ"ב ומילתא דלא שכיחא הוא שתגדל ולא תיבעל על כן לא גזרו ודוק: בד"ה מאי טעמא כו' בעלים בבית גנב כו' והאי דהגוזל בתרא כו' כצ"ל: באד' והשתא אברוא כו' נ"ב הוא עיצבא בלשון ארמי והיינו דולבקי שאוכלין עליו וכעין שלחן הוא:

עב גמרא לא מיבעיא קאמר לא מבעיא עולה כו' אשרי אדם מפחד תמיד ומקשה לבו יפול ברעה וגומר כצ"ל:

רשי בד"ה לקטלוהו הלכך אגב כו': תלאו וזבין כו' כצ"ל:

תוספו' בד"ה לגיזותיה כו' משום דקנסו כו' כצ"ל:

דף נו עא גמרא אמר ליה לא אמר ליה יהיבנא כו' ובן אחר כך אמר ליה לא אמ' ליה יהיבנא כו' איזול איכול כו' בדחמר' בדמילחא ומשחא כו' כצ"ל: שם כל אקלידי כו' נ"ב פי' מפתחות: שם אכלבא נ"ב פירוש אוצר ונ"ב בערוך גריס כלבי: שם ואמר לה גושקרא כו' אמרה האי למאי כו' ולימרו דנח נפשיך כו' אמר להו יאמרו כו' כן צריך להיות:

רשי בד"ה אמר ליה רבי יוחנן בן זכאי הוא סוף דבור:

גמרא עב לאידך לא נפק אמר מאי האי אמ' ליה כו' מאחר דחכמיתו כולי האי עד האידנא אמאי כו' יבנה וחכמיה כו' כצ"ל:

דף נו עא גמרא אתרנגולא ואתרנגולתא כן צריך להיות:

עב גמרא שדרכן לכך כך כו' אמר להו צריך להיות אמר ליה וכן כולם:

תוספו' בד"ה אתיוה לקמיה כו' ומשבעי לא מייתי כו' נ"ב בספרים שלהם חיד' חשיב אנבי ולא יהיה כחדא ובתרא לא היה מביא קרא אלא אמר לי' אישדי לך גושפנקי כו':

דף נח עא גמר' אמרו בואו ונשיאם כו' כצ"ל:

תוספו' בד"ה כל ממון כו' אי נמי משום דמופלג בחכמה היה כצ"ל:

עב גמרא ויהיב זוזי תלת שנין לסוף אתי מרוותא כו׳כצ״ל:
רשי עב מאי אחריות דקתני הס״ד: בד״ה שטר כו׳שאינו יכול לחזור כו׳כצ״ל: בד״ה
ואידך כו׳אין אי לא כו׳הד״א: בד״ה אין בו כו׳אלא מחזיק כו׳נ״ב נ״ל מחזיר:
באד׳ לקטלוה מסתפי כו׳אבל האי לא גמיר כו׳כצ״ל והד״א: בד״ה והא אמרת
כו׳ולעולם הס״ד: בד״ה מבני באגא כו׳לדרכו גבי כו׳כצ״ל: בד״ה אמר רב
כו׳רבעים ושמואל כו׳הד״א: בד״ה או רביע במעות וקשיא לשמואל כצ״ל:
בד״ה כי תניא רביע במעות לאחר כו׳שיהו רביעית כשתצטרף כו׳כצ״ל והד״א:
דף נט עא גמרא דיני ממונות והטהרות כו׳כצ״ל: שם והא הוה הונא כו׳נ״ב פירוש ופי לא
תמצא נמי גבי רב אשי מי שהיה אצלו והא הוה רב חונא בר נתן אצלו והוא
מלך אחר רב אשי כדאמרינן בסוף מועד קטן דאמר רב אשי למלאך המות
כו׳מאי כולי האי אמר ליה דקא דחקו רגלי דהונא בר נתן להיות נשיא ואין
מלכות נוגעת בחברתה כו׳ומשני דמיכף הוה כיף ליה. ומכל מקום קשה לי
והא הוה הונא בר נתן אחרי רב אשי וקבל הנשיאות ולמה לא חשיב ליה
ואפשר דברירה ליה שכמה היו בדורו אחר כך כמותו וקל:
רשי בד״ה עירא כו׳דהוי מתני ליה כו׳כצ״ל: בד״ה מהו דתימא בקפיצה יוציא כצ״ל
ונמחק ברמיזה: בד״ה כי אמגוזא כו׳ובשהוא מקפלה כו׳כצ״ל: בד״ה עד
שתות כגדול כו׳כצ״ל:
רשי עב בד״ה ופרכינן פירוש נסיב או נתינה כו׳קרא הכי נמי הד״א:
דף סו עא גמר׳ ואם דעתו להשלים כו׳כצ״ל:
רשי בד״ה עת כו׳שמים הפירו כו׳הד״א: בד״ה כתוב עלי כו׳איקרא משום כו׳הד״א:
בד״ה פרשת טמאים כו׳להם פרשת הד״א: באותו דבור ולרבי לוי כו׳נ״ב
נראה לפרש שהם לא ידעו אם יגיעו לטהר קודם עשיית פסח שעדיין לא ידעו
דין טומא׳ מת וטהרתו באיזה יום יהא ראוי להזור לשוב למחנה שכינה שהרי
היום נצטוו על השילוח ולכן שאלו והקב״ה השיב מי שיהיה טמא ולא יכול
להטהר יעשה פסח שני ומי שיכול לטהר לא יעשה אלא במועדו. וצריך
לומר לפירוש רשי מה דכתיב ויהי אנשים טמאים וגומר ולא יכלו לעשות
הפסח ביום ההוא ויקרבו וגו׳היינו פי׳שבאותו יום לא היו ראויים לעשותו
שהיו טמאים וחששו שלא תפסוק טומאתן קודם פסח על כן שאלו וצריך עיון:
בד״ה ופרשת שלוח כו׳וישלחו מן כו׳כצ״ל:
תוספו׳ בד״ה אם שכב אם לא כו׳. לא כתיב כלל לא אם לא שכב כתיב אלא כו׳כצ״ל:
בד״ה ופרשת כו׳אחר סמוך כו׳כצ״ל:
עב רשי בד״ה ופרשת שתויי כו׳דהא בביאת כו׳כצ״ל: בד״ה רוב בכתב כו׳ שכתובה
למידה כו׳כצ״ל: בד״ה כי על כו׳שבעל פה נכרת כו׳כצ״ל: בד״ה דמעיקרא

כו׳בפומבדיתא ולבסוף כו׳הלא : בד״ה כרו ברישא כו׳ ונפל לתוך הנהר
בזה ס בד״ה קא מיתקיל כו׳שרותינו נ״ב סא שדותיהן : בד״ה פירין
כו׳כמו פירי דכוורי נ״ב הפירה :

תוספו׳ בד״ה אתמיה כו׳ואם היה כו׳כצ״ל : בד״ה לא כו׳שלא על פיו עשה כו׳ נ״ב
ודומה לזה מיתת אבנר והבן : בד״ה מצודות כו׳ומן הדיו כו׳כצ״ל :

דף סא עא רשי בד״ה להוציאו כו׳ומיהו לר׳יוסי גזל כו׳כצ״ל : בד״ה ר׳יאשיה מן הוצל ה״סד : בד״ה
מחזיקין צ״ל ומחזיקין ידי גוי׳השתא משמ׳כו׳בד״ה רבא כו׳בטומא׳והך כו׳הלא :

תוספו׳ בד״ה שדי כו׳דקל הוי שדי מן הדקל כצ״ל : בד״ה משאלת כו׳ שאין לה אלא
פירות כו׳כצ״ל : בד״ה רבא כו׳מכל מקום איסור דמאי כו׳וב פרוש עם זב עם
הארץ כו׳כצ״ל :

עב רשי בד״ה התם נמי כו׳לשובה היא מכוונת דמוריא כו׳כצ״ל :

תוספו׳ בד״ה וליחוש שמא כו׳משום דבעי דלהוי בגד כו׳כצ״ל ונ״ב פירוש התלמוד
צריך לאוקומי בהכי כדי שיהא איירי בבגד תחרא רגליו כדמשמע לישנא
דמתניתין וקל : באד״ אבל בצינורא שלו כו׳נ״ב סא ולעולם אי לא שבל לא
משמא מדרס אלא משום דמוקי התם בכותי ערום דאין דבר חוצץ בין בגדו
של חבר לדגלו של כותי : בד״ה התם נמי כו׳ואמרה תורא מדישיה כו׳ומפרש
הלר מנחם דבתמיה כו׳כצ״ל :

דף סב עא גמר׳ ואמרה תורא מדישיה כו׳כצ״ל : שם רב חסדא מקדים כו׳נ״ב פירש הלן כדי
שלא יצטרך לכופלו אם ישאלו הם לשלום תחילה עד כאן : שם אמר ליה
שלמא למר כו׳נ״ב ביש ספרים נורסין שלמא למר שלמא למר ופירוש בגילוין
לכל אחד היה מדבר כן ולא שהיה כופל :

רשי בד״ה ואין עושין כו׳במעטן כו׳נ״ב הכלי שעושין בהם זתים נקרא מעטן :
בד״ה ושעמא כו׳בתרומה כי האי כו׳הלא : בד״ה הדרא כו׳ לאבול טבל
שבמיתה כצ״ל :

תוספות בד״ה אשה כו׳ואי אפשר שלא כו׳ורש״בא אומר כו׳כצ״ל : בד״ה אשרתא כו׳
דהיינו חרוש בה טבאות ולבתר כו׳לו חרוש בה טבאות כו׳כצ״ל :

הדרן עלך הניזקין פרק חמישי

האומר פרק ששי

עב גמרא קא משמע לן דהתקבל והולך כו׳ואשה הויא שליח כו׳כצ״ל :

רשי בד״ה הגד כו׳גיטי האשה הלא : בד״ה שמע מינה כו׳משלחך אדיבורא הלא :

תוספו׳בד״ה האומר

תוספות בד"ה האומר כו' בירושלמי תני התקבל כו' נ"ב וכן הוכיחו לקמן דף ע"ב פרק מי שאחזו בד"ה ומשום ביסופא. בסוף הדבור מחצה על מחצה מגורשת ואינה מגורשת כצ"ל: בד"ה איש לקבלה כו' דבגט אשה כו' נ"ב כך נראה לי לפרש כוונת התוספו' בביאור זה שקשה להם איך יעלה על הדעת שהשליח דאתרבי מושלח יהא עדיף כחו מן המשלח על כן פירש הא דליתא במשלח אינה משום חיסרון כח של משלח אלא דלא שייכא במשלח אבל אי הוה שייכא גביהו פשיטא דהוי מהני ומשום הכי קבעי ליה שפיר ודוק:

דף סג עא גמר' תא שמע קשנה כו' כצ"ל:

רשי' בד"ה תא שמע תיובתא לריב נחמן כצ"ל והסר': בד"ה הכי השתא כו' ואשתך אמרה כו' מהימנת לי דהכי קאמרה כצ"ל: בד"ה אדם יודע שאין שליחות לקטן כו' כצ"ל: בד"ה הכי השתא כו' גיטי ואשתך אמרה כו' לי דהכי קאמרה כצ"ל:

רשי עב בד"ה דקדמה כו' הבא לאחר מכן כצ"ל: בד"ה ושנים צ"ל שנים:

דף פד עא גמר' ושליש אומר לגירושין כו'. בעל אומר לגירושין כו' כצ"ל:

רשי' בד"ה ואמאי בעי כו' לא בקבלה ולא באמירה אלא באמירתו בלבד כו' כצ"ל:

תוספו' בד"ה שליש כו' בתורת שאילה כו' נ"ב לאפוקי אם הוא אומר בתורת שאילה ושכירות ואינו אומר שלפיקדון יהיב בידיה אם כן לא אמרינן דהא המניה נהי דיהיב בידיה בדרך העשוי אבל לא עבדיה נאמן ממש ופשיט' שאין שם שליש עליו ואינו נאמן בדברים העשוי' להשאיל ולהשכיר שאין לו מגו שיכול לומר לקוח הוא בידי דאינו מהימן בדברים העשויים כו' אבל אי אמר איהו גופא שנתן לו לשם פיקדון אלמא עביד ליה מהימן ומשום הכי נאמן השליש בלא מיגו אם אמר שנתן לו לשם מתנה שיתן לפלוני אחר ודוק: בד"ה אסור בכל הנשים כו' מקן סתומה שפרח כו' נ"ב פירוש שלא קרא עדיין עליהם שם איזה לחטאת ואיזה לעולה וקל: באד לדידיה פריך כו' נ"ב פירוש אותו האיש איך יכול כל ימיו להביא קינין שמא מאותן שפרח הוא ואינו הוקבע לקרבן של עכשיו ודוק:

עב רשי' בד"ה הא שושה כו' משלחה וחוזרת כצ"ל: בד"ה וורדאן כו' מקום נ"ב נראה דלא תימא שם ביניו על שם שהיו פניו עדשי' שקורין בלשון אשכנז לוזין מאליג ואם כן לא היה נכון שרב חסדא היה אומר אישתיק וורדיאן ודוק:

תוספו' בד"ה וכל כו' אינה מתגרשת על ידי עצמה אבל כו' כצ"ל: בד"ה כל שמבחנת כו' כבר שיתא וכבר עשר כו' נ"ב פירוש מבר שית עד בר עשר וקל:

דף סה עא גמר' ואם אמר לו אביה כו' כן צריך להיות:

רשי' בד"ה הגיעה כו' לומד לשם מי נדרה לשם מי הקדישה כו' כצ"ל: בד"ה מדעתיה כו' תלוי בו איכא כו' קאמר ליה אבל כו' הדא:

תוספות בד"ה ואמה כו' בהוהב דבעינן אף בחומשה כו' כצ"ל:
עב גמרא במתניתין כו' לא אמר כלום נרשם גמרא. ואחר כך תנו רבנן כו' שם רבי נתן אומר פטרוה דבריו קיימין בין פישרוה לפטרוה כו' כצ"ל: וכן בר"שי:
רשי בד"ה הא והא כו' ניחא לה דתיתזל כו' כצ"ל וכן בתוספות: בד"ה רבי נתן כו' להדגיש פטרוה כצ"ל: בד"ה דייק כו' שהדגיש וסיפר בלשון ארמי כצ"ל: בד"ה תנא כו' ולאו לגט כו' כצ"ל:
תוספו' כד"ה גיטא כו' אינה רוצה שיהא כו' כצ"ל:
דף סו עא גמרא אף גט ישנו לאח' מיתה כו' ב"ש מקשי' מה השיב התרצן יותר ממה שהקשה המקשן הלא גם המקשן ידע שאין גט לאחר מיתה ונראה שרבי אבהו הקשה מאחר שבאת לדמות מתנה לגט הלא מתנ' אינה שוה לגט אפי' במה דמסתבר לדמות דמתנה היכא שאמר השכיב מרע בחיים כתבו ותנו אז נותנין אפילו אחר מיתה אם כן גט שכיב מרע נמי כשאמר כתבו או תנו יתנו אפילו לאחר מיתה וזהו ליתא בודאי אלמא דלא דמיא גט למתנ' ומשני הכי השתא בשלמא מתנה אפילו אם מצוה להדיא שיתנו לאחר מיתה נותנין וגם גט היכא שאומר שיתנו לאחר מיתה פשיטא שאין כותבין ונותנין וזהו מן הסברא שהכל יודעים ומשום הכי ליכא לדמויי גט למתנה בכתב ודוק: שם ובריה דיתבי כו' ורב פפי אמר כו' אמר רבא הילכתא כו' כצ"ל:
רשי בד"ה דאמר רב הונא בפרק מי שאחזו נ"ב פירוש ר"ל שזו אינו מדברי רב הונא כלל ואף על פי דבפרק מי שאחזו איתא נמי להא מ"מ סבר רשי דזו אינו אלא מדברי התלמוד דאם לא כן הוה ליה למימר נמי ומתנתו כגיטו ומדאמר ומה גיטו משמע דתלמודא הוא דדייק הכי ודוק. ואפשר דקשה נמי מה בא רב הונא להשמיע לנו דהא פשיטא דמתנת שכיב מרע בבולה או מצוה מחמת מיתה דלא בעי קניין אלא תלמודא הוא דדייק הכי מדברי רב הונא שכך הוא פסק הלכה אכן התוספות סבירא להו שמדברי רב הונא הוא ומתרצים נמי מה שבא להשמיע לנו ודוק: בד"ה נמתנתו כו' גיטו אף על גב כו' כצ"ל והד"א: בד"ה במקצת כו' מחמת מיתה הואיל כו' אין כאן הוכחה שמצוה מחמת מיתה ושמא כמתנת ברי הוא לאפוקי בבולה מדלא שייר לעצמו בודאי מחמת מיתה הוא ודוק: בד"ה אם מעצמו כו' כדמפרש ומסוכן כצ"ל:
תוספות בד"ה כדי כו' יש לו דין שכיב מרע כו' ב"ב נ"ל מצוה מחמת מיתה:
גמרא עב אמר לעשרה כתבו ותנו גט כו' שלח להו תצא כו' כצ"ל:
רשי בד"ה אי נימא כו' וכשר ודברים כו' כצ"ל: בד"ה ופרכינן כו' דהוי הא כו' וכתב כשר כו' הד"א: בד"ה והאמר שמואל כו' נינהו ומשני כו' הד"א: בד"ה ומי מודה והא כו' כצ"ל:

בד"ה אמר כו'

תוספות בד"ה אמר כו' ושמא נקט כו' כצ"ל: בד"ה והאמר כו' הרי היא כגט דמילי לא כו' כצ"ל: בד"ה הא כו' ואפילו כתב ידן הוא הוי כאלו צווה להדיא שיאמר כו' כצ"ל. ונ"ב פירוש אפילו תאמר מה שצווה להם כתבו כתב ידן הוא והיינו חתימה מכל מקום קפדינן נמי אכתיבה ואמרינן שהוי כאלו אמר להם בפירוש שיאמרו לסופר לכתוב ודוק: בד"ה חתם כו' ובפרק מי שאחזו כו' נ"ב ומשום הכי אמרינן דשמואל פליג אברייתא דברייתא ממאן תרמייה דבודאי לא אתיא אלא כרבי יוסי דרבי מאיר אפילו מילי מימסור לשליח ואף לפי האמת מוקי שמואל להאי ברייתא בעל כרחך כרבי יוסי אלא דפליג עלי' באומר אמרו ודוק: בד"ה מתני' מני כו' לכתוב ולפלוני ופלוני לחתום ואזלי כו' כצ"ל: באד' ובכתב ומשום כיסופא כו' כצ"ל ונ"ב פירוש שיאמרו לשלשה תנו ודוק: באד' תנו אומרת לאחרים כו' כצ"ל: באד' יכתבו ויתנו כו' נ"ב פירו' יחתמו כדלעיל ודוק:

דף סו עא גמרא קימעא תנא משכח כו' כן צריך להיות: שם רב חסדא אמר כשר כו' נ"ב יש מקשים מאחר שלא תנשא אם כן לא שביחא וליכא למיחש לתקלה כדלעיל אם כן אמאי מוקי רב חסדא מתניתין דחתם סופר כרבי יוסי. ויש לומר בודאי בתחילת הסוגיא הוה דחיקנא למימ' כל היכא דלא תעשה ליכא למיגז' ולמיחש מידי אבל לפי המסקנא שמשנינן לשמואל תרתי אמר רבי יוסי כו' שוב לא צריכנא להאי דחיקא אלא בין כשר ותעשה או לא תעשה מאחר שכשר חיישי' וכן מצאתי בחידושי רשב"א נ"ל:

רשי בד"ה כיון דאמר כו' ויכתוב ולפלוני ופלוני כו' כצ"ל: בד"ה אוצר ואגדות לעצמן כו' כצ"ל: בד"ה לא שביחא כו' ושמואל ליתיה כו' נ"ב נ"ל שרשי בא לפרש האמת דלא תימא דשמואל נמי מוקי למתניתין בחתם סופר וזו"ה אינו שהרי להדיא מוקי שמואל בהמגרש בכתב סופר אלא שבא התלמוד לפרש דשמואל לא פליגא ארבי ירמיה בגוף הדין דאמר חתם סופר כשר לרבי יוסי וכמו שפירשו התוספות ודוק: באד' דאמר רבי יוסי היא ובכתב סופר ודברי הכל היא והסד כצ"ל:

עב רשי בד"ה על ידי כולם בשביל כולם הסד ואח"כ מתחיל הרבור מוליך במעמד כו': בד"ה מהו כו' מדלא מנהו לכולהו כו' בעינן כולם כצ"ל: בד"ה אמרי לה מנה מקצתייהו שלא קפיד אלא אמנוין השניים מהני מנויין חתמו למעוטי השאר שלא נמנו אתא ולא לכל הני מנוין איכוין שיחתמו כולן כיון דלא כו' כצ"ל: באד' מדעתו הראשונה ואפילו המנויין אינן צריכין לחתום אלא מקצתן כצ"ל והסד: בדבור שאחריו וצריכין כל המנויין לחתום כו' כצ"ל: בד"ה אתקן כו' יש לחוש שמא יאמרו לכולכם איכוין ולא יחתמו כו' כצ"ל ונ"ב כאשר הגהתי כן מובח מרברי השור סימן קך: הדרן עלך האומר

מי שאחזו פרק שביעי

גמרא ולנחות וליקום כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה ריסתנא חנקא כו׳ ויאכל מחנק כו׳ נ״ב פירוש כך היה דעתם אבל הוא היה מרגיש ואלמלא טעמא דחיורא היה אוכל הבשר ממנו בנחת ולא היה בולעו ומשום הכי פרש״י אחב שקל כל החתיכה ודוק: בד״ה שקל כו׳ וכרכה כו׳ כצ״ל:

תוספו׳ בד״ה מי שאחזו קורדייקוס ואמר כתבו כו׳ כצ״ל:

דף סח עא גמר׳ סליק ויתיב באילנא כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה שמירה בריה כו׳ צריך להיות שמיר כו׳:

גמרא עב אלא להרנגולא ברא כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה כפא לקומתיה לצד אחר ואסתלק כו׳ כצ״ל: בד״ה שבעה יומי לית ליה כו׳ נ״ב משום הכי פירש רש״י הכי מדלא אמר נמי בעי מימת בגו ז׳ימים כדלעיל בד״ה תרחיה כו׳ פרח איתרח שמואל כצ״ל: בד״ה מלך לא חזר שוב כו׳ נ״ב נ״ל לפרש בעין מלכות תראשונה דשוב לא הוי יושב על כסא יי׳ להיות מלך בעליונים ובתחתונים ודוק: בד״ה וחילפי ימא גירופלא כו׳ נ״ב נעגלין בלא:

דף סט עא גמר׳ לא לימלי אי לא פקע עיניה כו׳ להספא דאי לא כו׳ כצ״ל: שם וליכתוב ליה לוי כו׳ נ״ב מדלא פי׳ רשי כאן לחש שמע מינה דבלא לחש יש לו טעם לסגולה זו ויש לו סוד נ״ל: שם ואי לא ליתיב תו חא מרזבא כו׳ נ״ב גם פי׳ הקונטרס מוכח להדיא דאין לפרש אי לא אלא כלומר שלא יכול להמציא כל הסגולות הנזכרים אז יעשה בקל רק שהראשון ראשון חביב יותר ומועיל בבירור יותר דק שאינה קלה כל כך דאם לא כן אלא נפרש ואי לא כלומר שהראשונה לא יועיל אם כן מתחילה אמאי אינה עושה רפואה הקלה שהרי תותי מדובא קלה להמציא ודוק וכן נראה לפרש כו׳ וכן פירש רשי׳ לקמן ודוק:

רשי בד״ה שודרא כו׳ שער בהמה כו׳ כצ״ל: בד״ה כיון כו׳ הפה אימר הוא: בד״ה עדיף לרפואה מממרו חסד: בד״ה כי כו׳ מסס נישדור שקורין כו׳ כצ״ל:

תוספו׳ בד״ה לברוקתי כו׳ ואומר לי כו׳ כצ״ל: בד״ה לככא כו׳ בחולין נתר כו׳ כצ״ל:

גמרא עב דלא עביד כו׳ כצ״ל. שם ליתי תלת ביעי ניניא כו׳ נ״ב פירוש כשיעור ביעא ניניא וכן כולם: שם כינה דזכר ונקבה וליתני ליה כו׳ כן צריך להיות ונ״ב פירוש מזכר ונקיבה כו׳:

רשי בד״ה אהלא כו׳ אהלות אדום כו׳ נ״ב פירוש מלשון הבורית והאהל. וכן פי׳ רשי בעז״ו גבי אין מתרפאין כו׳: בד״ה לצריחא צל״ל לצרחא: בד״ה אטרפא כו׳ של עץ ארז שקורין כו׳ כצ״ל: בד״ה ואי לא אי ליכא תנורא כו׳ נ״ב וכן נראה לכולהו עין לעיל: בד״ה נטחייה להחוא טחלא הוא חסד: בד״ה משחא דכופרא כו׳ כצ״ל:

בד״ה דמעלי

דמעלן כו׳חולי שקורין פיוור״י נ״ב פי׳קודחת : בד״ה ממיא כו׳לא לישתי הסר :

דף ע עא גמרא מאי אסותא אמר אביי כו׳כצ״ל :

רשי בד״ה באלונכי כו׳בנוכליות של פרסיים כו׳נ״ב פי׳לונביות שקורין שפ״ין ב״א :

בד״ה קורטמי דחורי קרוג כו׳כצ״ל : בד״ה ומיעוטן כו׳לו כלום הסר :

עב גמרא אמר כתבו גט כו׳כצ״ל :

תוספות בד״ה דקתני כו׳מיהא עד שישתפה כצ״ל : בד״ה התם כו׳ומספקא אי כו׳כצ״ל :
בד״ה בודקין אותו כו׳אומלאו׳לאחותך כו׳נ״ב פי׳בין כל פעם אומרי׳לו לאשתך ואומר הן וכן איתא להדיא בירושלמי וכן הביא הלן ושמעינן מיניה דצריך בדיקה ששה פעמים : בד״ה וניחוש שמא כו׳ונאמר גט שאינו כו׳נ״ב פי׳אלא ניבדוק אותו בגונא אחריתי כעין בדיקה דמתניתין ומדברי רבי ישמעאל משמע שאין בודקין אותו אלא בבה״ג ולא בזימנא אחריתי ודוק היטב :

דף עא גמר׳ עא בחרש מעיקרו כו׳נ״ב נראה בעיני דהאי מעיקרו לאו דוקא דאב לא היה בא לידי כתב אלא כלו׳שנתחרש בקטנותה קודם שבא לידי דעת המיושב ודוק :

רשי בד״ה פרט כו׳שאינו יודע כצ״ל : בד״ה אבל לא כו׳ותיובתא דרב כהנא כצ״ל :

תוספות בד״ה והא יכול כו׳באמר ואמרו אמירה כו׳כצ״ל : בד״ה קתני כו׳ שיכול להבין מתוך כו׳כצ״ל : בד״ה והא קתני כו׳דסלקא דעתיה כו׳כצ״ל :

עב גמרא ואם היו נכריות כו׳כצ״ל : שם דבר תורה שוטה מתגרשת כו׳נ״ב ואיירי שתוכל לשמור את גיטה ואינה יודעת לשמור את עצמה אבל אינה יודעת לשמור אפי׳גיטה דאורייתא אינה מגורש׳מושלחה מפיק כדלעיל גמ׳בפ׳חרש :

תוספות בד״ה אי נמי כו׳דקאמר התם אף אנן נמי תניינא לרב יצחק כו׳כצ״ל : בד״ה הכא במאי עסיקינן אשמועינן בסיפא כו׳כך צריך להיות :

דף עב עא גמר׳ ורב הונא כר׳יוסי דאמר כו׳כצ״ל :

רשי בד״ה ר׳יוסי כו׳ויכתוב ולפלוני ופלוני כו׳כצ״ל :

תוספות בד״ה קולו כו׳שמיעת הקול כמו תן גט זה לאשתי כו׳ עד סוף הדבור ואחר כך צ״ל ובברייתא דנקט עד שישמעו קולו לא שנא אלא למעוטי חרש דרב כהנא דמסתבר למעוטי כצ״ל :

עב גמרא במתניתין ועמד והלך בשוק כו׳כצ״ל וכן בגמרא . וכן ברש״י

רשי בד״ה מתניתין והלך גרסינן צריך להיות קודם דבור המתחיל גיטו דשכיב מרע במתנתו : בד״ה אף גיטו כו׳והא לא מת כצ״ל : בד״ה על משענתו כו׳חולה הוא והא דנקט כו׳הד״א :

תוספות בד״ה אמר רב הונא כו׳אינה חלה כלל אלא לאחר מיתה כצ״ל :

דף עג עא גמר׳ אידך אומרנא כו׳ר׳אלעזר משמיה דרב כו׳כצ״ל :

רשי בד״ה גוירה כו׳ראי עמד חוזר כו׳ולא ידעו דכיון כו׳כצ״ל :

תוספות בד"ה לא תתייחד כו' מילתא באפי נפשה היא נ"ב דהיינו שאומר בפירוש דברי זה גיטך מעת שאני בעולם:

גמרא עכ רבי יוסי בר יהודא אומר אף בזו חוששין כו' כצ"ל:

רשי בד"ה תנא כו' אבל אי לא מת איגלאי מילתא כו' כצ"ל:

תוספות בד"ה תנא ובלבד כו' ואפילו לא מת כו' נ"ב פירוש מאחר דלא אמרינן ברירה למפרע אב לא יהיה בודאי גט למפרע ובפ' כל הגט אמרי' מכח ברירה הוי גיטא וכן אי לא מת מחולי זה אמרינן לר' יוסי דהוי בודאי אשת איש כדמסיק ובלבד שימות ואמאי אפי' לא מת מ"מ לעולם הוי מגורש ואינה מגורש מאחר דלא אמר ברירה למפרע ול"ל: בד"ה אמר רבה כו' הרי זה גיטך מהיום כו' כצ"ל: באף ואף על גב דקאי אריש כו' נ"ב בשלמא לפי רש"י שפי' לפי האמ' דמילתא באפי נפשה הוא ולא קאי אמתניתין איכ' נמי למימר דהמקשן היה סובר דאיירי באומר אם מתי לחוד או כדומה לזו ומשום הכי פריך שפיר והא אין גט לאחר מיתה ודוק:

דף עד עא גמ' מאתים זוז ומת נתנה כו' כצ"ל:

רשי בד"ה ומטמא לה אי כהן הוא כצ"ל:

תוספו' בד"ה איכא בינייהו כו' הוה מצי למימר נמי שפשטה כו' נ"ב האי שינוייא ליכא לדעת ר"י כלל שכותב בהפוך העמוד דאף לר' יהודא דקאמר לבשתתן ספיקא הוי ואב ליכא למימר האי בינייהו ודוק. עיין מה שפירשתי בפרק האומר דף ס"א

עב גמרא שתתני לי איצטליתי ואבדה איצטליתו כו' כצ"ל. שם איצטליתא דוקא קאמר נ"ב הקשו בתו' במאי עסיק אי כגון שהו' רוצ' לקבל הדמי' ומוחל לה האיצטלית תפשוט בעיין דבסמוך דאמר לה מחולין ליך דלרבנן לא מצי מחיל ולרשב"ג מצי מחיל ואי בשאינו חפץ לקבל הדמים אם כן תפשוט בעיין דנתינה בעל כרחך הויא נתינה דהא הכא לא פליגי רבנן אלא משו' דאיצטלית דוקא קאמר הא לאו הכי נתינתו נתינה ורש"ב אפילו בהכי פליג ומכשיר אמא לכולי עלמא היא נתינה ובתוספו' העלו הרבר בקושי ומסתבר' דלא דמי דהכא מתכוין הוא בקבלת המעו' לקיים תנאו והא לא אקיים לרבנן דאצטלית דוקא קאמר ולרש"י הא אקיים דלאו דוקא קאמר אבל בעיין דמחולין ליך הא לא מתכונה לקיומיה תנאה אלא לבטולי ומיבעי בעו אי מצי מחיל אתנאיה אי לא. ע"כ לשון רשב"א בחדושיו: שם שתתנו איצטליתיך כו' לימא ר' יוסף דאמר כו' ואמר רבא כו' דהוי לה נתינה כו' כצ"ל:

תוספות בד"ה אדמיפלגי כו' אבל אין ענין זה לזה כלום כו' נ"ב פירוש דטעמא דעל מנת אינו אלא אי אמרינן כמעשיו דמי או לא אבל פלוגתא דמהיום ולאחר מיתה

איתליה טעמא אחרינא אי אמרינן ולאחר מיתה הוי חורה או לא וקל׳:
באד׳ דלרבנן דר׳ על מנת לאו כו׳ כצ״ל: באד׳ אמאן תרמי׳ כו׳ כ״ב ואין להקשות
דילמא הוינא מוקמינן כרבי דאמר גבי על מנת גט וראי אם כן גבי מהיום
דגרע סבר גט ואינה גט אבל רבנן דסברי גבי על מנת גט ואינו גט אם כן גבי
מהיום סברי דאינו גט כלל משום דלא מסתבר לאוקמי כר׳ דלא אשכחן דאמר
גט ואינו גט בשום דבר אלא אשכחן להדיא דאמר גבי על מנת דהוי גט אבל
רבנן כבר אשכחינהו גבייהו גט ואינו גט גבי על מנת הוא הדין נמי מהיו׳ סברי
גט ואינו גט ובודאי הוי מוקמינן מתניתין כרבנן ולא כר׳ אבל הא קשה אם כן
אהאי קושיא נמי שמקשינן דילמא גבי מהיום הוי סברי רבנן דהוי ודאי גט
נאמר נמי מתניתין אמאן תרמייה וכמו שפי׳ או למה לא תרצו התוספותמיד
תחילת הקושיא שהקשו דילמא לא הוי שמעינן מהיום ולאחר מיתה על מנת
בו׳ יתרצו מיד משום דמתניתין דקתני מהיום גט ואינו גט אמאן תרמייה ואיך
תלוי זה בתרוץ התוספות מאחר דלרבי יוחנן עדיפא על מנת מהיום כו׳ ונראה
שמתחילה לא היו יכולין התוספות לתרץ מתניתין אמאן תרמייה דילמא הוי
מוקמינן כר׳ והוה אמרינן דלרבי על מנת הוי גט משום דהוי כמעכשיו וגבי
מהיו׳ הוי גט ואינו גט משום דמספקא ליה אי תנאה הוי או חזרה ולרבנן אפשר
הוי איפכא דעדיף מהיום מעל מנת או גרע ולא הוה מדמינן כלל מהיו׳ לעל מנת
עד השתא שהוכיחו התוספות שתלוי מהיום בעל מנת כלומר שאי אפש׳ לומר
שמהיום עדיף מעל מנת ולא מהלכינן לטעמייהו מהדדי אם כן הוה נמי מתניתין
מוקמינן כרבנן ולא כר׳ וכמו שפירשתי וחוק׳. וה״ה דהוה מצי לשנויי לאידך
גיסא הכי דאי אפשר לומר דהוה אמינא דרבנן סברי גבי מהיום הוי גט אם כן
מתניתין אמאן תרמייה אלא דלא צריכא לסברא זו דעדיפא מינה קא משני דהא
על מנת עדיף מהיום מאחר שזו עיקר סברת התוספות ויתר שהכל תלוי בו
ודוק חטיב: באד׳ ולא השמיע בהך ברייתא כו׳ ואינו גט תנא לה כו׳ כצ״ל:
באד׳ הארכתי בפרק האומר בקדושין נ״ב בתוספות שלנו אינן בנמצא ובודאי
בתוספות שנץ הוא:
דף עה עא תוס׳ בד״ה לאפוקי כו׳ אלא דהכי הוי מעשה כו׳ נ״ב אבל תנאי ומעשה בדבר אחר
לסימנא בעלמא הוא דנקטינן מתנאי בני גד וראובן כי העיקר משום שהתנאי
סותר המעשה ודוק: באד׳ ואם בחקותי כו׳ כצ״ל: באד׳ כלומר אף על גב
דלא כפל תנאו כו׳ נ״ב נראה לי שהתוספות היו מקשין דמן הירושלמי משמע
דבגטין וקדושין לא בעינן תנאי כפול והתוספות כבר פסקו דבעינן בכל דוכתי׳
תנאי כפול ולכן מיישבין דאפילו לדעת הירושלמי אינו ר״ל דלא בעינן תנאי
כפול בגטין וקדושין אלא חומרא בעלמא שהחמירו לשם מדרבנן כו׳ דוק:

נטין פרק שביעי

תוספות בד"ה כאן כו' כלל ליהוי גט קמלן כו' כצ"ל:
דף עו ע"א גמרא דרבי מאיר אדר' מאיר לא קשיא כו' לאנטיפרס וחזר בטל כו' כצ"ל:
רשי בד"ה לפי כו' יהא גט אם לא כו' הר"א: בד"ה תנאי בטל כו' דקסלקא דעתיי' כצ"ל: בד"ה כל זמן כו' שלשים יום עובר מכנגד כו' כצ"ל:
עב גמרא ר' יהודא נשיאה בנו כו' כצ"ל:
רשי עב בד"ה אין הכי נמי כו' דרבותינו משום כו' הר"א:
תוספות בד"ה וניחוש שמא פייס מפורש לעיל נ"ב לעיל בפרק ב' דף י"ט:

הדרן עלך מי שאחזו

חזורק פרק שמיני

דף עז גמר' ע"א אמרי דבי רבי ינאי כו' כצ"ל:
רשי בד"ה לתוך חיקה כו' בגמרא קלתה הרא: בד"ה ת"ל כו' מדלא כתיב וביד' כו' נ"ב אבל הרן פי' דילוף מונתן בתרא דכתיב בקרא דיתורא הוא עיין שם: בד"ה בכותב לה דין ודברים כו' בעודה כו' הר"א:
תוספות בד"ה וכדרב כהנ"כו' אי אפשי בתקנ"כו' ואע"ג דלרב אית ליה בהכותב כו' כצ"ל:
גמרא עב רבא אמר אשו כו' כצ"ל: שם ותיחוד ותפתח כו' נ"ב פי' תסגור ותפתח ועיין בראש: שם יאמרו בארוסה הדר אמר כו' הכי קאמר והיא כו' כצ"ל:
רשי בד"ה ומשנינן כו' דלעיל אהאי מעשה כו' הר"א:
תוספות בד"ה ידה כו' וי"ל כיון כו' נ"ב ולי נראה דידה אפילו קנוי לו למלאכ' לאו כלהיום קנוי לו שלא יכול לשעבד בה יותר ממלאכתה המחוייבת לו מה שאין כן בחצר שמשתמש בה בלי הפסק כלל ודוק: באר על כרחה דיכולה כו' כצ"ל:
בד"ה ותיזיל איהי כו' נ"ב לשון לן ובי תימא כיון דסוף סוף היו צריכין לדחו' איסור דרבנן ישלשלו הגט י"ל דכמה דאפשר לתקוני מתקנין ובתיחד ותפתח לא היח נראה כמקנה שהרי דרך הוא לפתוח ולסגור ביתו ולא הוה יודעין דרואין שהיה כדי להקנות אבל הרב בעל העיטור ז"ל כתב דאין הכי נמי שהיו מתירין טלטול הגט בשם שהתירו מקנה רשותא שהוא אסור בשבר' אלא דהכא רשות הרבים הייתה מפסקת: בד"ה מה שקנתה כו' משמע להדיא רבפירות כו' כצ"ל: בד"ה פליג כו' גבי המוציא מרשות לרשות אמר רבה כו' כצ"ל ונ"ב פי' הכל רשות הרבים רק שחילק רשות ביניהם וקל: באר וגם לסתמא הוי רחב ארבעה כו' נ"ב כן הוא בתוספות דפרק חזקת הבתים דף נ"ו להדיא כמו בכאן והכי פירוש דלא תימא פיסלא דהתם איירי שאינה רחב ד' טפחים דאז לא הוי

כרמלית אלא מקום פשוט ודוקא הכא הוא דבעינן ד׳אמות ולא סגי אפילו בד׳
טפחים משום דבעי רשות מיוחד שיהיה מקום חשוב כרשו״ר היחיד כדי
שתקנה בו הגט אבל לעניין חלוק רשות לעולם לא בעי יותר מד׳טפחי׳ ומשום
הכי פירושו דאין לומר התם איירי אפילו בפחות מד׳טפחים הוי חלוק רשו״ר
ולאפוקי מפירוש רשב״ם שפירש לשם דהאי פיסלא איירי בפחות מד׳ טפחים
משום הכי כתבו דזה בודאי אינו דבר חשוב שיפסיק ודוק:

דף עח ע״א גמר׳ לתוך כל דבר כו׳חצר מהלכת היא כו׳זבה המלוה קרוב כו׳כצ״ל:
רשי בד״ה כגון כו׳ולא גרסינן כצ״ל:
תוספות בד״ה אפילו עמה במשה אינה מגורשת. כל זה נמחק וצריך להתחיל הדבור
אמקום כרעי בו׳:
גמרא עב דרבי יונתן הכי אמר כו׳כצ״ל:
רשי בד״ה כל הכי תנשריה ותזיל כו׳כצ״ל: בד״ה כדי שתשוח כו׳דמתניתין ואפילו
כו׳הד״א: ב״דה הוה עובדא כו׳לה ומת ואצרכוה חליצה כצ״ל: בד״ה כקטפרס
בו׳יד ופרכינן כו׳הו״א: בד״ה וכי לא נח כו׳צ״ל ופריך וכי לא נח כו׳:
תוספות בד״ה שניה׳אין כו׳נ״ב (גיליון הא יכול לשמרו ולא היא ואת מה לי יכול לשמרו
כיון דהיא אינה יכולה לשמרו ו״ל בפני עצמה אינה יכולה לשמרו לא עם אחד
והוא יכול לשמרו בפני עצמו. גיליון):
דף עט ע״א גמר׳ במאן כרבי דאמר קלוטה כו׳כצ״ל: שם אמר ליה אפילו תימא רבנן כו׳נ״ב
תימא אמאי לא קאמר אפי׳ תימא רבנן התם אין עומד לנוח שם באויר דרשות
היחיד מה שאין כן באויר דהכא דסופו עומד לנוח שם: שם והא דאמר רב
חסדא נעץ קנה כו׳נ״ב נעץ קנה ברשו״ר היחיד ובראשו טרסקל כך הגירסא
ברוב הספרים שלנו אבל רש״י ז״ל לא גרס ובראשו טרסקל ובודאי האמ״ר כן
הוא לעניין שבת דאפילו נח על קנה לבד חייב דברשו׳ היחיד לא בעינן שינוח
על מקום חשוב אלא אפילו כל שהוא וכדאיתא התם בפר׳קמא וכמו שבתבתי
בריש פרק קמא אבל נ״ל דמשום גט אמרוה כאן לומר דאפילו נח על טרסקל
אינה מגורשת דלא מינטר עד כאן לשון רשב״א בחידושיו: שם הני מילי
לעניין שבת כו׳נ״ב צריך עיון מאי שנא מפחו׳ משלשה דלעיל גבי גג דחשבינן
ליה כנח מכח לבוד אע״פ שאינה משתמר מפני הרוח קל וחומר שהבא נח ממש
ברשות היחיד ומה בכך שאינה משתמר וכן חקשה הרשב״א ולא כתב בו דבר
המספיק ונראה בעיני בשלמא גבי לבוד מאחר שעשאו התורה כנח אם כן הוא
הדין דעשאו אינו משתמר כמשתמר דומיא דד׳אמות ברשות הרבים לפירוש
התוספות אבל הכא שנח ממש לא שייך לומר מיגו דמהני כו׳ודוק היטב:
רשי עב בד״ה מתניתין כתב כו׳הוגנת או שבתב כו׳הו״א: בד״ה מטמאין לה אם כהנים

הם הסד ונ"ב לאו דוקא אלא אחד כהן והשני נזיר אי נמי יש לפר' אין מחויבים לטמא ואיירי שפיך בישראל: דבור המתחיל דזונה היא כו' צריך להתחיל נפסלת מן הכהונה דזונה היא כו':

תוספו' בד"ה והא דאמר כו' רשות אחד הן בפרק כו' נקט מילתיה בכולי עלמ' כו' לאתויי מילתא דשמואל בצ"ל: בד"ה פנימי כו' לישאר שם כו' בצ"ל: בד"ה כתב לשם כו' דלהכי קרי לה כו' נ"ב פירוש דלהכי היה צריך התנא לקרות אותה במשנה כך ודוק: בד"ה וצריכה גט כו' אבל הכא מן התורה כו' נ"ב וקשה לפי' התוס' מה חומר יש בה שנפסלה מן הכהונ' הלא כבר היא גרושה ממש מדאורית' וצ"ל שהכי קאמר שנפסלה לכהן משום זונה ולעניין התראה ואע"פ שמן התור' אינה זונה מ"מ חכמים עשאוה כזונ' ממש אף לעניין מלקו' אנ לגופא לא צריך דנפסלה מן הכהונ' לא תנא אגב בת לוי מן המעש' ראצטריכא ליה. וכה"ג איתא ביבמו':

דף פ עא רשי בד"ה והלכה כו' וקיימא לן כו' בצ"ל: בד"ה ושובר כו' כתובתה וטעה כו' השטרות ונתן גט כו' הד"א:

תוספו' בד"ה ושם עירו כו' ואומר לי' דהיינו דוקא עיר שדרין כו' נ"ב ותימא הלא מקום דירה נמי אין צריך לכתבו ואפי' הכי תנא שאם שינה הולד ממזר לכולי עלמא וצריך לומר משום דשם עירו דהיינו מקום דירה ידוע לכל ואין שיקרא גדול מזה וכאילו מעידים עדים שלא גירש פלוני זה ודוק עיין בראש: בא"ד ומקום עמידה נמי אין צריך לכתוב נ"ב מדלא מוקי הא דהיה במזרח כו' איירי במקום עמידה ושינה שם עירו כו' איירי במקום דירה ומדלא מוקי הכי שמע מינה דלא בעי: כן הוא בראש והוא מתוספות: בד"ה כי יתביתו כו' וה"ה עדים שלא יחתמו כו' נ"ב ובראש משמע דעיקר קפידא בעדים שיכתוב שם העיר במקום שחותמים עדים כו' ודוק:

עב גמרא אמר רב יודא אמר שמואל כל זמן שיושבין ועסוקין באותו ענין זהו כו' בצ"ל: שם נשאת זהו לאחר זמן כו' נ"ב ולאו דוקא נשאת אלא ה"ה נתארסה וכן כתב הרשב"א בחידושיו בשם הירושלמי עיין שם:

רשי בד"ה ומאי שנא מסנטר דעיר דשמעינן כו' בצ"ל: בד"ה זינו לא כו' דקס ליר"ה בלא יבנה כו' נ"ב לא אוכל להבין זה דהא אשת אחיו ממש וחייב כרר"ת ולא אמרינן שקם בלא יבנה אלא היכא שלא נשאת אחר חליצה"ר שלא יכול שוב ליבמה אבל היכא שנשאה אחר כך דהוה ליה כגרושת אחיו ממש ונראה"ר בעיני שעות סופר הוא שהרי התוספות גם כן לא הביאו ודוק:

בד"ה דמחלפה באשה ומידע ידעי כו' נ"ב מה שפי' רש"י ליתי לה קול ומידע ידעי דפריצותא הוא כו' צריך פירוש לפירושו איך בא הענין של העלמ"ר הקול למידע ידעי גם תימה למה אנו צריכין לכל זה מאחר שאמר לא נשאו דוקא

קתני

קתני אבל זינו לא ויבמה שזינתה מותרת להתייבם אם כן סגי בהכי ותו לא
כדמשמע מסוגיא דלישנא קמא היכא דאיכא תיובתא לרב המנונא דאמ׳ יבמה
שזינתה אסורה לא היא מותרת דלית לן שום ספיקא במתני׳ אלא נישאו דוקא
קתני ולא זינו וצריך לבאר פירו׳ השמעתא ליבא דר״ש כפי הנוסח שנמצ׳ בפי׳
שלנו והכי פירושו בתחילת הסוגיא פריך נישאו אין זינו לא ליימא תיובת׳ דרב
המנונא כו׳ פירוש דאם איתא לרב המנונא דס״ל דיבמה שזינתה במזיד אסור׳
שוב להתייבם אם כן אין חילוק בשאר יבמות בין נשאת בין זינתה במזיד וכי
היכא דהכא אסרינן אפי׳ נשאו שהוא באונס דלא ידעה שתהא צרתה איילונית
משום שמא יאמרו הכי נמי נאס׳ בזינו בנדון זה לא בודאי ליתא לרב המנונא
ויבמה שזינתה מותר׳ אם כן אינו חידוש מה שגזרו בנשאו לשמא יאמרו יותר
מבזינו לפי שהוא חמור יותר וכמו שדייק רש״י בלישנ״ד דנשאו חמור אבל
זולת זה אף בזינו שייך למיגזר שאותם שראו שזינתה ויראו שחוורת להינשא
ליבם יאמרו בודאי לא עברה על לא תהיה אשת המת החוצה שהרי הרואים
לא ידעו מזה האונס שנפטרה כבר כו׳ ויאמרו מסתמא חלץ לה ומשום הכי
זינתה כשאר פנויה ואם כן חוזר ונושא את חלוצתו אלא משום דקיימא לן לא
גזרו בה ומשני נשאו והה״ל לזינו ואין חילוק ביניה׳ וכדברי רב המנונא ובאידך
לישנא המתחיל לומר ליימא מסייע לי״ה לרב המנונא קתני נשאו והה״ל לזינו
הוא נמי פשוט כדפריך והשתא הא דדחי ליה לא נשאו דוקא שוב לא הו״ה
צריך למימר משום דמחלפא ולא להזכיר שום דבר כמו שהקשינו לעיל אלא
משום דקשה ליה נהי דזינתה מותר׳ להתייבם מן התור׳ ואינו חמור כמו נשאו
סוף סוף אמאי לא גזרינן שיאמרו הבריות שראו שזינתה דבודאי חלצ״ה כו׳
כדפרי׳ ולא סבירא ליה כהך לישנא לומר הך סברא מאחר דקיימא לן לא גזרו
ביה משום הכי משני דדוקא גבי נישאו איכא למגזר שמא יאמרו כו׳ משום
דמחלפי כו׳ כלומר כמה שיש למיגזר גבי אשה שאמרה לה מת בעליך כו׳ הכי
נמי איכא למיגזר הכא אבל בזנות ליכא למיגזר מאחר דלית ליה קול כלומר
שאינו מפורסם אם כן מידע ידעי הרואי׳ שהיא עשתה מעשה בפריצותא בזנות
ועברה עבירה בסתר ולא חשה בעונש ולא תהיה אשת המת וגו׳. אבל אם
היה קול לזנות כמו לנשואין אם כן יאמרו הרואים בודאי לא עשתה מעשה
פריצות בפרהסיא אי לאו שחלצה לה ודוק: ומ״מ צריך לומר נמי לא נשאו
דוקא כלומר דלא סבירא ליה כרב המנונא אלא יבמה שזינתה מותרת ונשאו
דוקא קתני אבל ליכא למימר דאפילו אם תמצי לומר כרב המנונא דיבמה
שזינתה אסורה אפילו הכי דוקא קתני נשאו דלא שייך למימ׳ שמא יאמרו גבי
זינו כו׳ זה אינו נהי דיתלו הזנות בפריצות סוף סוף כשיראו שחזר זה ונשא
אותה

אותה שאסורה ליה יאמרו דיבמה שזינתה מותרת דמה לי אם יאמרו שחזור זה ונושא את הלוצתו האסורה משום כיון שלא בנה שוב לא יבנה או אסורה ליה בערוה משום מה שזינתה ודוק: ומכל מקום התוספות הקשו על רש"י שפירש מה שיש להם להקשות שלא היה לו להלות במחלפא כו' אלא בגזירת עצמו כו' כל זאת הוא לפי הנוסח שלנו אבל לפי הנוסח שהביאו התוספו' בשם הקונטרס שאף בתחילה הסוגיא ללישנא קמא פירש בנשאו איכא למיגזר שמא יאמרו הלץ זה אבל בזינו פריצות בעלמא הוא ולא חשדי לה בחלוצה: ואינו תלוי במה שנשאו חמור אם כן צריך לפרש שאף ללישנא קמא סבר דליכא למיחש כלל לשמא יאמרו גבי זינו שלא יתלו בהלוצה אלא בפריצות והא דפריך לימא תיובתא דרב המנונא כו' הכי פריך דאם איתא לדרב המנונא כו' דיבמה שזינתה אסורה אמאי זינו דהכא מותרת נהי שיתלו בפריצות מכל מקום הא איכא למיחש לשמא יאמרו שנשא זה יבמתו הזונה שאסירה ליה: כדפרישי' לעיל ודוק: ומכל מקום אותו הנוסח של וונה שהביאו התוספות הוא רחוק דאם כן למה הזכיר בלישנא בתרא דבשנשאו איכא למיגזר משום דמחלפא מה שאין כן בזינו ולא הזכיר כל עיקר בלישנא קמא דבשנשאו איכא למיגזר לשמא יאמרו ולא בזינו זולת הקושיא שהקשו בתוספו' על לישנא דמחלפא שהזכיר ודוק: ועוד נראה לי לתרץ לפי פירוש זו קושיא גדולה מה שאמר נשאו והוא הדין לזינו לימא מסייע ליה לדרב המנונא כו' וכי זו סוגיא של תלמודא לומר הוא הדין מעצמו ולומר אחר כך לימא מסייע ליה כו' שהוא דוחק אם כן בודאי לא נאמר הוא הדין כדי שלא יהא דוחק ולפי מה שפירשנו יעלה פירוש יפה דהמקשה שהקשה הוא הדין זינו סבר שבהכרח הוא הדין זינו קאמ' דהא איכא למיגזר בה שמא יאמרו במו גבי נשאו כדפרישי' ולא סבירא ליה למימר שיתלו הרואים בפריצותא כמו שהשיב לו התרצן ואם כן מאחר דמתניתין סבירא ליה אף זינו אם כן קשה ליה ומאי תנא במתניתין נשאו הלא איכא למיטעי דוקא נשאו דחמירי הוא דגזרו ולא גבי זינו דקילי כמו שעלה על דעת לישנא קמא וסבירא ליה שלפי האמת אינו ראוי לחלק בזה והשתא אמר לימא בעל כרחך מסייעי ליה לדרב המנונא דסבירא ליה יבמה שזינתה אסורה מדאוריתא כמו נשאו ומשום הכי ליכא למיטעי ומשום הכי תניא נשאו דלישנא מעליא הוא ומשני נשאו דוקא ולא זינו דליכא למיגזר שמא יאמרו בזינו כדפרישית:

תוספות בד"ה זו דברי ר' מאיר כו' ולדידיה אסור לגרש כו' ב"ב פי' אפילו לדידן דליכא קפידה מכל מקום אסור לבית הלל לכתחילה דמנלן להקל כל כך ודוק היטב: באד ומה שאנו בותבין לבריאת עולם כו' ב"ב אין זו קושיא אלא הכי קאמר לפי

מה שחלקנו בין סנטר למלבו דסנטר תנשא לכתחילה ואסור לגרש בו ושינוי מלכות לא תנשא והולד כשר אם כן איבא למימר נמי מה שאנו מקילין אפילו לכתחילה משום דהאידנא ליכא קפידא ודוק: באותו דבור והרב ר' יוסף פיר' כו"ב אין חילוק בין תירוץ רב יוסף לתירוץ הראשון שהרי אף לפי תירוץ הראשון אמרינן אין קפידא משום דהאידנא ליכא שלום מלכות אלא שלפי תירוץ הראשון אמרינן דוק לרבנן הוא דשרי להקל וכפי שפירשתי אבל ר' מאיר שאמר כל המשנה כו' הוא ממזר אין להקל אפילו האידנא וכן סברת ר"ת אבל ר' יוסף פי' דאף לר' מאיר שרי האידנא ודוק: באד"ה והא איבא לשום מלכות וכו' ולא פריך לשום מלכות כו' כצ"ל: בד"ה נשאו אין כו' לא חשדי לה בחלוצה כו' כצ"ל: באד"ה מדלא נקט זינו כו"ב פי' דלא תטעה לומר זינתה מותרת והכא משום מיחלפא ודוק:

דף פא ע"א רשי בד"ה זכות הראניה כו' בחזקת מגורשת כו"ב יש להקשות בכאן מאי קנוניא איכא הכא והר"ש כתב שמשום הכי יש לפסוק כרב אדא. ואני אומר שרש"י היה נשמר בזה וכתב מאחר שכבר זכתה כו' והכי קאמר נהי דליכא קנוניא מ"מ היא גופא יכולה להנשא אם רצונה לתלות בדבר מה איך שנתחלף אחר הגט ואפי' הוא הבעל הראשון עומד וצועק שלא נתחלף אלא שמתחילה ניחן כך לאו כל הימנו לאבד זכותה שיצא עליה בשכבר חזקת היתר ודוק: בד"ה כדי להייבו כו' דלא ויליף מואכלו בשעריך כו' כצ"ל:

תוספו' בד"ה לא כל הימנו כו' צריך להיות קודם דבור המתחיל ובנהרדעי כו': בד"ה ובנהרדעי כו' קלא לעיל נמחק לעיל: בד"ה ור' יוחנן בו' פטורה ואי צריך כו' כצ"ל:

עב רשי בד"ה גט קרח כו' ואם יש קשר כרוך כו' כצ"ל:

הדרן עלך פרק הזורק

המנרש פרק עשירי

דף פב ע"ב גמ' רשי ורבנן אמ' טעמ' דר' יעזר כו' כצ"ל ונ"ב פי' הרבנן שהיו בימי ר' ינאי וכן כתו' לקמן בד"ה אם תימצא לומר כו' קידושין אפילו הד"א:

תוספו' בד"ה אפילו כו' ותעבור על תנאונ"ב ועל חוץ לא קשה דמיד כשנשאת בינתים פקע קדושיו קמא לגמרי ונתרק כל האישות ממנו כדלקמן. באד"ה למיסרא אקמא כו' נ"ב דאי לאו הכי אישתכח דקדושי ראובן דלא כלום הואי ולא הוי אשת המת של ראובן וק"ל: ומה שכתבו התוספות שקידשה ראובן חוץ משמעון אפילו קדשה סתם מ"מ אינה ערוה לשמעון שתפטור צרתה מבא אשת

איש והא האחד שקדש אמ׳ חוץ משמעון וראובן שקדש סתם הוי לגבי שמעון
אשת אחיו ביבום ולא נאסרה עליו ולא קשה מידי דאי קדשה ראובן סתם אכ
הוה אשת אח שאינה עומדת ליבום גבי שמעון דלא שייך ליבום היכא שיש
עליה אישות מבעל אחר והוי כחצי זיקת יבום ודוק: ב״אד שש עשרה צרות
וצרת צרה כו׳ נ״ב וליכא להקשות דמה צריך להקשות שיש כאן צרה צרו־
יותר מדלעיל גבי גירושין שהיה יכול להקשות צרה צרות וצ״ל שבתחילה רצה
להקשות אם יש בנמצא ערוה דאשת איש אם לאו כמו שתירץ שלא רוכל
למצא ערוה דאשת איש אבל עתה שבא ר״י להקשות לפי האמת שיש בנמצא
ערוה דאשת איש וערוה דשני מתים האריך נמי למצא אף צרת צרה דאי לאו
בנמצ׳ צרת צרה לא שייך למיתני ט״ו נשים דכולהו ט״ו נשים צרת צרה אית לחו
וק״ל: ב״אד ובא שמעון וקדשה חוץ מלוי כו׳ נ״ב נשאלתי למאי הוכרחו התו׳
לפרש שהתנה אף שמעון חוץ מלוי אפילו לא יתנה מכל מקום לא הוה אשר־
שני מתים שהרי מכה ראובן לא נפלה לפניו. ונראה לי דלא קשה מידי
כי אם לא יתנה שמעון חוץ מלוי סוף סוף אישתכח דהוה אשר־ שני מתים
שהרי הראשון קדשה ונעשית אשתו לכל דבר רק שהתירה לגבי לוי ומאחר
דשוב קדשה ואסרה גם עליו נמצא דאשת שני מתים לגמרי אצלו שהרי פקע
היתירא דראובן ודוק: בד״ה אלא אשת כו׳ וקשה מפרק ג׳ דיבמות ושם
מפורש כצ״ל ונ״ב דף ל״ב גם בפ״ק דף י׳:

דף פג ע״א גמר׳ רשי׳ אם תמצא צ״ל ואם תמצא לומר: שם המגרש לא נמצאת אמנ׳ כו׳ עליו לא נמצא
כו׳ כצ״ל: שם דתניא מודה היה ר׳ יעזר כו׳ נ״ב תימא אמאי צריך לקשות מהא
דמודה אפי׳ לא יודה מ״מ קשה אי בחוץ אירי אמאי נמצא שהגט בטל ובניהם
ממזרים הלא אינה תנאי שנאמר שיבטל למפרע אלא היא שעברה וקלקלה־
ורוק: שם וקל וחומר ומה כו׳ כצ״ל:

תוספו׳ בד״ה אילימא כו׳ נתרוקן לו כו׳ נ״ב שהרי על כל פני׳ כבר גירש בגירושין גמורין
מעליו אבל ראובן שקדשה חוץ משמעון אף שבא שמעון וקדשה סתם ואסורה
אראובן מ״מ לא שייך לומר נתרוקן האישות שהרי לא גירשה וק״ל:

גמרא עב וקיימה הרי נדרי׳ כו׳ נ״ב קושיא דחוקא היא שהרי דוק׳ זה אוס׳ וזה מתיר בעינן
אח׳ קאמ׳ שהכל מאישו׳ שהראשון אוס׳ באישו׳ כמו והשני מתיר באישו׳ שפי׳
רש״י מה שאין כן בנדרי׳ שזה אוס׳ עליו והחכ׳ בא להתיר בשלמ׳ גבי יבמ׳ איכא
למימר נמי כה״ג שהיבם מתיר באישות כשיבם אותה פקע זיקות היבום ודוק:
בד״ה היינו פירכא הרי שהיה זה כחן כו׳ כצ״ל והסד׳ ואח״כ מתחיל הדבור ולמאן
דאית ליה על מנת האי פירכא הרי שהלכה כו׳ כצ״ל והסד׳ ואח״כ מתחיל הדבור
ומאי פירכא כו׳ בד״ה מקיש כו׳ שנייה צד גנוי הדא:

בד״ה מודה

תוספו׳ בד״ה מודה רבי אליעזר במגרש כו׳ בצל״ל: בד״ה כל ימי כו׳ על מנת שתמורת
אחת מכם כו׳ נ״ב פי׳ כדי שלא יהיה ב׳ בתים דומפר בעד ביתו קאמר רחמנא
ואין לומר אם כן מה מועיל מה שיגרש די״ל דהכי קאמר על מנת שתמות אחת
בפלגא דעבודה הילכך מועיל הגירושין דלא הוי שני בתים עד ההיא שעתא
כך פי׳ התוספות עיין שם. אבל תלמודא פריך שם ודילמא לא מיתה לא חדא
מינייהו וההיא ליה שני בתים. והכי נמי דהוה מצי למיפרך התם ודילמ׳ מיתה
חדא מינייהו דהיינו האחרת והוה ליה גיטא וקם ליה בלא בית כו׳ תוספות:
באד״ כל ימי חייכי כצל״ל:

דף פד עא גמר׳ הא לאחר תנשא כו׳ נ״ב לו הוא דלא תנשא הא לאחר תנשא כו׳ וקשה דהא רב
נחמן גופיה הדר ביה וסבירא ליה דתצא וצריך לומר דרבא סבר דלרב נחמן
שרי לכתחילה להנשא לאחר ומתגרשה לאחר ומכל מקום הדר ביה רב נחמן
משום דלא תצא משמע דאינו צריך להוציאה ומשום הכי אוקי רב נחמן דלא
קאי אלא אלו ולא אאחר ומשום הכי הקשה לרבא שפיר וקל״ אכל מכל מקום
קשה מנא ידע רבא דרב נחמן הכי סבירא ליה דילמ׳ מכל שכן דלאח׳ לא תנשא
ותצא ואפשר דרבא סבר מאחר דרב נחמן אמר בדוכתא אחריתי דלא בעי
קיומה תנאה ברישא כגון גבי שינה אם כן הוה ליה לפרש הכא שצריכה לקיים
תנאה ברישא כדי שלא תבא להשוות ודוק:

רשי בד״ה הכי גרסינן או׳ אמתנה ואם כו׳ הד״א: בד״ה אין חוששין כו׳ דומיא דעל
מנת שלא כו׳ נ״ב ואינו מחוור דעל מנת שלא תבעלי לפלוני הוה ליה כעל מנת
שלא תשתה יין כל ימי חיי פלוני דהכא והכא בתנאה קיימא כל ימי חיי אותו
פלוני ומשעה שמת נתקיים תנאה הכא והכא ועוד דמה הפרש יש בין אבא
ואביך ובין פלוני דאי משום דבאבא ואביך איכא איסורא באחר נמי איכא
איסורא דכל שנבעלה לו הגט בטל ובתנאה קיימה ונמצא בא על אשת איש
ומיהו בהא איכא למימר דבאחר איכא למיחש שמא תיבעל לו אחר מיתת
המגרש דאיהו לא איסורא קא עביד הילכך חוששין שמא תיבעל לו אבל
באבא ואביך דכל שעה באיסורא קיימ׳ להו לא שמא תכעל להן וכן פירשו
בתוספו׳ דבהכי איכא לאפלוגי בין פלוני לאבא לאביך עכ״ל רשב״א בחידושיו:
בד״ה לאביי ניחא כו׳ משום דלרידיה לר׳ יהודא בן תימא אפילו לא יתקיים
התנאי הרי זה גט אלא לרבא קשיא דהא אמר דאפילו רבי יהודא בן תימא
מודה בה כצל״ל:

תוספו׳ בד״ה מסתברא כו׳ ולעולם לאפוקי מדבעי רבא מרב נחמן כו׳ כצל״:
בד״ה הכא בדידה כו׳ לא הויא אשת איש לוה כו׳ נ״ב פירוש אלא כאלו בזנת
היה עמה וקל״: באד״ בד על ידי מיתת ראשון כו׳ נ״ב פירש האמצעי וקל״: בד״ה

בד"ה על מנת וקשה להרב כו' כצ"ל:

עב רשי בד"ה כתבו כו' הרי את מותרת לכל אדם כצ"ל: בד"ה חוץ שפוסל בעל פה דהוי שיור בגט כצ"ל:

תוספ' בד"ה מהו דתימא כו' ור' זירא סבר כרב ספר דהב' כו' ע"ב פי' כך משמעו' התלמוד דאמר לקמן ואי בעית אימא לפני התורף והיינו כרב ספרא דמוקי מתני' כבולי עלמא בין לפני התורף בין לאחר התורף אבל רבא מוקי מתניתין דוקא לאחר התורף ודוק: בד"ה כל התנאים כו' דאם כן אפילו על פה נמי כו' ע"ב פירוש דלפירוש רש"י על כרחך צריך לפרש דגזרינן כל תנאים אטו תנאי דחוץ שאם תקיים זה התנאי ותכשיר אותה נכשיר גם כן תנאי דחוץ אם כן בעל פה נמי נגזור ודוק: באותו דבור דפוסלים בגט כשנכתבו כו' כצ"ל: בד"ה אבל אחר כו' דברי הכל פסול כו' ע"ב פירוש כל שאר תנאי שנכתב אחר התורף ולא נתקיים דדומה לתנאי לחוץ דהכל מודים שלפני התורף גזרינן אטו חוץ שהרי לרבא בעל פה בחוץ כמו בכתב אם הוא לפני התורף ואם כן גזרינן אטו חוץ ולא פליגי אלא בלאחר תורף דבכהאי גוונא בעל פה אפילו רבי מודה וקל: ואין להקשות מאחר שמסקין התוספ' דאפילו לא נכתב כלל ולא נתקיים אפילו הכי פסיל בעל פה לפני התורף קל וחומר כשנכתב גם כן אחר כך בתוך הגט ונראה דלא קשה מי דיי דלא תימא מאחר דנכתב בגט אם כן שמע מינה דלא סמיך רחסופר אאמירתה אם כן הוי כאלו לא אמר כלל לפני התורף ודוק:

דף פה ע"א גמר' במתני' גרושה וחלוצה כו' ע"ב האי לישנא דאלמנה וחלוצה לאו דוקא שהרי היא עתה גרושה לא הוה ליה למיתני חוץ מכהן גדול וכהן הדיוט ואגב ריהטא נקטיה וכן מצאתי בחדושי רשב"א: והרן בא ליישב דאי נמי רבותא קא משמע לן דאפילו היתה אלמנה או גרושה לכל אדם אפילו הכי הוה תפסי בה קדושין ותימא נהי דהוי רבותא גבי גרושה ואלמנה גבי חלוצה שהיא מדרבנן בודאי דלית בה שום רבותא וגריעה מגרושה דילן ודוק: שם בגמרא מי אמרינן השתא כו' כצ"ל:

תוספ' בד"ה תניתוה ויש לה אב כו' כצ"ל:

עב גמרא ולא לכתוב איגרת כו' ע"ב ולא לכתוב איגרת שבוקין בי"ד דמשמע איגרא לשון גג אי נמי לפי שנראית כשתי תיבות אי גרת כלומר אי זנית יהא גט ואי לא זנית איני מגרשך וכן פיר' הרמ"בם ז"ל דיתהוויין דיתצביין תלתא יודי"ן דאי לא כתבו אלא בשני יודי"ן שמא יקרא הקורא דתהוויין תצביין כלומר שהוא מדבר עם שתי נשים ונמצא שאינו מגרש לזו אלא לשתי אחרות וכתב הרב בעל העישור ז"ל דאי כתב ביה דתהוי את רשאה למהך וכו' שפיר עדיף מלישנא דדיתהוויין

דדית הוייין · דמשמע תריכין ושביקין כלומר שהוא אמר לה
שהיא שבקה אותו וגירשה אותו עד כאן לשון ר"ן : שם בגמרא דמשמע
תהוויין ותצביין ולורכיה כו' כצ"ל ונמחק לדידה :

רשי בד"ה שלא כתב עליו אונו שטר כשמכרו לגוי כצ"ל : בד"ה לכשתברח כו' לשון
חירות הוא נ"ב פירוש ומועיל לעבד אבל לאשה אינו מועיל ואינו דומה כמו
הרי את לעצמך וכן פירש הר"ן להדיא עיין שם : בד"ה ידים שאינן מוכיחות
בית יד אחיזה כו' כצ"ל : באד אפילו הכי הוי כו' נ"ב אע"פ שאין לו בית אחיזה
וקל עיין בקדושין פרק קמא דף ו' : בד"ה ולא לכתוב אינרת שבוקין ביוד כצ"ל
והסד : בד"ה זהו שופס כו' פטרית ושבקית ותרוכית כו' כצ"ל : בד"ה ולורכיה
כו' וכמו ואמרי כו' נ"ב זהו כמו אי נמי :

תוספו' בד"ה דתהוויין כו' הכל תיבה אחת כצ"ל : בד"ה ולורכיה כו' אייתי תנוק דלא
חכים כו' כן צריך להיות :

דף פו עא גמר' וכברייתא וחלא דחמרא ומשחא כו' והא איכא שלום מלכו' התם תצא הכא לא
תצא הניחא למ"ד הכא לא תצא אלא למ"ד תצא מאי אלא התם הולד ממזו' · ממדינ'
חים נותנו לה ולא אמר בפני נכתב כו' : ויאמר בפני נכתב כו' כצ"ל :

רשי בד"ה עד טצהר כו' והאי דקא אמרינן כו' כצ"ל : בד"ה ואם נשאת כו' ולקמן צל
ולמאן כו' : בד"ה מניינא דסיפא הדי אלו ג' פסולים כו' כצ"ל :

תוספו' בד"ה רושם כו' ורשו דאינשי פירוש כו' כצ"ל : בד"ה אמר רב כו' ועד הוא
דפסול כו' כצ"ל :

עב גמרא בתב ידו שנינו נמחק : שם ביצד ספק גירושין כו' · שם הכי אמר אבוכון כו'
משמיה דרבא לעולם כו' כצ"ל ונ"ב נראה לי :

תוספו' בד"ה כל העופות כו' אין נפסל אחר קדוש כו' כצ"ל :

דף פז עא גמר' והיכי דמי כלל כו' דהא תנן בן איש כו' · דהא תנן איש פלוני עד כו' כצ"ל :

רשי בד"ה שאלו בשלומו הס"ד : בד"ה עד אחד עברי ועד אחד יוני באין מתחת כו'
יוסף בסוף שיטה כו' והיוני השני חתם כו' כצ"ל :

תוספו' בד"ה ולתכשר כו' הוא איש אחר כו' כצ"ל :

עב גמרא במתניתין בראש הדף כו' נ"ב פי' או מן הצד קאמר וכן להדיא ברמ"כם וטור :
שם בן איש פלוני עד כשר איש פלוני בן איש פלוני ולא כתב כו' כצ"ל :

רשי ותנא כו' קסבר דלמא הל"א כו' : בד"ה וניחוש דילמא כו' כלומר גמרו של שני
כו' נ"ב פירוש דהיינו שורה אחרונה וקל :

תוספו' בד"ה ודילמא כו' אע"ג דלא פקע כו' כצ"ל : בד"ה עד אחד כו' ועברי ויוני לזר
ועור כו' כן צריך להיות :

דף פח עא גמר' אמר ר' ירמיה התם סופר שנינו כו' אמר רב חסדא הא מני ר' יוסי היא כצ"ל ונ"ב
נראה

נראה לי: שם אמר רבי אמי מאי קראה כו׳ נ״ב פשוטו הכי קאמר מאי קרא שבעון ע״ו נחרבה ומביא קרא דבני תוליד וגומר דכתיב והשחתם ועשיתם פסל ולי נראה דהכי קאמר מאי קרא דרמז אשבעה דורות דכתיב ביה בני תוליד וגו׳ דהיינו כי תוליד חדא בנים תרי ובני תרי בנים תרי הרי ז׳. שוב מצאתי כן בגיליון תוספות:

רשי בד״ה שנינו כו׳ מי שאחזו הסר: בד״ה ז׳בתי דינים כו׳ והוי כב״ר אחר ובן המלך ובנו כו׳ כצ״ל: באד״ה קרי ליה חורבן דהיינו אומללה ויולדת כו׳ כצ״ל: בד״ה גלות יבניה כו׳ והחריב ביתו כדי להגלות כו׳ כצ״ל:

תוספות בד״ה כולי האי כו׳ הרי את מלמטה ומותרת למעלה כצ״ל: בד״ה אל כו׳ ומ״מ אין להכשיר כו׳ כצ״ל: באד״ה דמכשרי באומר כו׳ נ״ב פי׳ אותם שאמרו כשר ותעשה פשיטא דאחתם סופר פסול משום חורבא אלא אפילו אותם דפליגי ואמרו בשר ולא תעשה מ״מ איכא למיחש לחורבא מאחר דכשר כמו שמוכח מרב חסדא לעיל ושם פירשתי עיין שם: בד״ה וכך היו כו׳ אלא חניכתם וחניכת כו׳ כצ״ל וג״ב וכן פירשו התוספות לעיל דף ל״ה ע״א: בד״ה שמע מינה ואמר ר׳ כו׳ כצ״ל: במתניתין אומר לך וכשר נמחק וכשר:

עב גמרא רשי בד״ה בדין כו׳ ויתן כתובה או שהיתה כו׳ כצ״ל ונ״ב נראה לי: בד״ה תולה כו׳ ובא עליו בעקיפין כצ״ל: בד״ה אה כו׳ שלשה מומחין הסר:

תוספו׳ בד״ה ובגוים חובטין אותו כו׳ כמעשה גוים פסול ובאומר איני זן כו׳ כצ״ל ונ״כ פירוש דסבר אין כופין אותו להוציא כי האי גוונא ורבי חייא פליג עליה וכן מוכח בירושלמי: שוב מצאתי במרדכי שפירש ישראלים שעשו כמעשה גוים כלומר שהמעשים הם ישראלים והדיינים הם דייני גוים שהגט פסול אפי׳ דנו אמת כגון שאמר איני זן ואיני מפרנס וגוים שעשו כמעשה ישראל הוא להיפך ולא נ״ל חדא דאין זו בנמצא מאחר שישראלים מעשים למה לא ידונו הם בעצמם ועוד לישנא דירושלמי שאומר בתחילה ובאומר איני זן כו׳ ובהא דר׳ חייא קתני אפילו משמע להדיא כדפרישית דלפי פירוש המרדכי היה לו לומר אפילו באומר כו׳ ועוד בירושלמי לעיל מיניה משמע להדיא דאינם כופין באומר איני זן כו׳. ומ״מ הא דר׳ חייא נראה לפרש כפשוטו שעושין הגוים כמו שהישראל עושים והיינו על ידם אבל הא דרב היינו פירושו שעושים כמעשה גוים כלומר שלא כדין והוי כמו על ידי גוים ודוק: באד״ה ואהא דנקט אפילו באומר כו׳ דלא מתכשר כו׳ כצ״ל: בד״ה ולא לפני הדיוטות כו׳ ואלו בפ׳ קמא דקדושין כו׳ כצ״ל:

דף פט ע״א גמ׳ אמר רב פפא אימא פלונית כו׳ כצ״ל: שם דאיתקדשא לבר בי רב נ״ב לאחד מן הישיבה: שם אתיא רב חמא לאבוה כו׳ נ״ב פירוש רב חמא הביא לאבי

האשה

האשה שיצא עליה קול לפניו:

רשי בד"ה אין חוששין כו' דהא דבמתניתין כו' כצ"ל: בד"ה הא לא אמרו מידי כו' כצ"ל: בד"ה לאפוקי צ"ל לאפוקי: בד"ה אצפא דתוחלא כו' כדעיילין חל"ת קשייתא כו' נ"ב גרעיני תמרי: באד בציפא בדוחקא כו' נ"ב פירוש בדוחק נכנסים בתוך הנקב כו':

עב גמרא הא דבתר אידוסין כו' כצ"ל:

תוספו' בד"ה ובנהרדעי כו' הוה מורה להו דלא כנפשיה נ"ב פירוש מאחר שהוא להקל ודוק: בד"ה ואידך כי אתמר דרב המנונא כו' כצ"ל:

דף צ עא גמרא רעך רע וגומר כו' כצ"ל:

רשי אחר דבור המתחיל משום דבר כו' צריך להיו' דבור המתחיל ובית שמאי האי דבר מאי עבדי ליה כו' דהא קרא דוקא בערוה לחוד איירי ואם כן ערות בדבר מבעי ליה כלומר ערוה בעדים והסד. ואחר כך מתחיל הדבור אף כאן כו' עד בעדות ברורה והוא סוף דבור ואחר כך מתחיל הדבור וביר"ת הלל דהא על כרחינו כו' עד כדמפרש ליה ואזיל והסד. ואחר כך מתחיל הדבור מי כתיב כו' עד בעדים ברורים והסד ואחר כך מתחיל הדבור ובית הלל נמי כו':

בד"ה כי משמש כו' את ידך וגומר כו' לומר שלא תאמר כו' וכל אלו שאין אתה יכול כו' כצ"ל: דבור המתחיל אי דלמא אלא דהא נמחק כל אותו הדבור:

בד"ה לא יוכל כו' דאי כל מגרשי נשותיהם כו' נכתב בצדו פירו' שמגרשין שלא כדת ודוק:

תוספות בד"ה ובית הלל צריך להתחיל בית שמאי סברי מצא בה ערות דבר דהא מצא כו' ואית ספרים כו': באותו דבור ואומר לי' דרבי עקיבא סבר כבית שמאי כו' נ"ב פירוש אבל לא דבית שמאי סברי כרבי עקיבא וקל: באד הא דנקיש בספרים ובית שמאי כו' כצ"ל:

עב גמרא רבי יוחנן אומר שנוי המשלח כו' נ"ב סא שנואה לפני המקום שלח:

הדרן עלך המגרש פרק תשיעי

סליקא לה מסכת גטין בסיעתא דשמיא בגלך ולאעי

פרק ראשון

דף ב ע"א גמרא לכדרבי צריך להיות כדרבי וכן אחר כך:

רשי בדבור המתחיל המקנא לאשתו וכו' אומר לה אל תסתרי וכו' נכתב בצדו ומה שאמר במשנה אל תדבר עם פלוני ולא אמר אל תסתרי הכל מפרש בגמרא: בדבור המתחיל ומקנא לה כו' צריך להיות מקנא לה כו': בדבור המתחיל אסורה לביתה כו' או יגרשנה ואחר שאסורה לתרומה הוא סוף דבור והכל דבור אחד: בדבור המתחיל ואם מת כו' ליבם הוא סוף דבור: בדבור המתחיל מכדי תנא כו' אחר נזיר הוא סוף דבור: בדבור המתחיל וקשין לפני המקום הוא סוף דבור: בדבור המתחיל איני מי כו' דאין זה בידי שמים נכתב בצדו אף על פי שיש לו ידיעה בלי ספק מכל מקום בת קול אינה מכרזת דאם כן הוי הכרח למעשיו ודוק: בדבור המתחיל ועד אין בה כו' דמהימן מרכתיב כו' כמוזרה ומרישא כו' אלא זה ולקמן כו' כן צריך להיות והכל דבור אחד: בדבור המתחיל או אינו כו' ולקמן פריך כו' כן צריך להיות:

תוספו' בדבור המתחיל איידי כו' דהא בפרק רביעי דנדרים תנא כו' כן צריך להיות: בדבור המתחיל המקנא וכו' והתם נמי בפרק קמא וכו' נכתב בצדו פירוש דדייק בכולן לשון דיעבד:

עב גמרא בנה אב כל מקום שנאמר כו' אין נאמן בה עד דאיכא כו' דלא קני ואמר קנאו הא כו' כן צריך להיות: שם אדרבה למשנתינו איכא עיקר וכו' נכתב בצדו ומכל מקום בתחילה פריך שפיר דאף למשנתינו אין לדבר סוף דהא דאיכא נמי צד ריעותא מאחר דכבר קינא לה אם כן בקל יאמר שנסתרה אבל אי צריך שני עדים לסתירה מאי יועיל שיאמר שקינא דשמא לא תבא לידי סתירה:

ודוק ותרע דמשום הכי לא אלא הכי איתמר אין לדבר סוף למשנתינו ואין צריך לומר לר׳ יוסי בר יהודא ודוק: שם לא לימא אינש לאיתתיה בזמן הזה כו׳ משמיה דאביי אמר דבר המטיל כו׳ כן צריך להיות:

רשי בדבור המתחיל דבר דבר כו׳ על פי שנים עדים יקום דבר כן צריך להיות: בדבור המתחיל מתניתין דקתני כו׳ תנא דקתני כו׳ הכל דבור אחד: בדבור המתחיל ואמר קנאי כו׳ עמו סתירה כו׳ הכל דבור אחד: בדבור המתחיל וכולי עלמא כו׳ שונאין אותה הוא סוף דבור:

תוספ׳ בדבור המתחיל מאי טעמא כו׳ בירושלמי כתיב ועבר כו׳ ולא מתוך אנות אלא כו׳ אמר רבי מנא אתיא בהדא כו׳ כן צריך להיות:

דף ג עא גמרא רב אשי אמר רוח טהרה כו׳ בקראי פליגי וקנא את כו׳ כן צריך להיות:

רשי בדבור המתחיל ולמאן דאמר מותר לקנאות מאי כו׳ כן צריך להיות: בדבור המתחיל ואין עבירה גדסינן הוא סוף דבור: בדבור המתחיל והא כתיב כו׳ אלמא בלא קינוי נמי כו׳ כן צריך להיות: בדבור המתחיל מסתברא כו׳ טהרה היא הוא סוף דבור: בדבור המתחיל יכול אף כו׳ על דת יהודית כו׳ כן צריך להיות: בדבור המתחיל רבי ישמעאל כו׳ צריך להיות ור׳ ישמעאל כו׳ ואף על פי כן אסרה כו׳ כן צריך להיות:

תוספ׳ בדבור המתחיל הקינוי רבי ישמעאל כו׳ נמחק הקינוי: באותו דבור דיעבד אין אלמא קסבר כו׳ ובפרק השולח נמי אמר לעולם כו׳ אפילו הקדיחה תבשילו לפום כן הוא אמר רשות רצה לקנא יקנא כו׳ ואפילו הבי אמר חובה והתם בירושלמי פליג רבי אלעזר כו׳ אינו יכול שמצא בה דברים כו׳ ערוה מניין היוצא משום כו׳ וזרועותיה חלוצות כו׳ כן צריך להיות: באותו דבור ותימא לפי הירושלמי כו׳ נכתב בצדו פירוש ועוד תימא ודוק:

עב גמרא איידי דכתיב ובאחיכם כתב נמי בהם כו׳ ולא בסתיר׳ מבעי ליה הכי נמי קאמר כו׳ נאמר כאן כי מצא כו׳ כן צריך להיות:

רשי בדבור המתחיל וגם מבני כו׳ ואומה אשר סביבות ארצכם ולא כו׳ אומות וגם כו׳ כן צריך להיות והכל דבור אחד: בדבור המתחיל מן הנולדים כו׳ לקנות הוא סוף דבור: בדבור המתחיל הראשונה סתירה הוא סוף דבור: בדבור המתחיל בדה בה ולא כו׳ וקמו להו במילתייהו ככל עדיות שבתורה כן צריך להיות והוא סוף דבור: בדבור המתחיל הכי נמי קאמר כו׳ נקט ומתניתין הסורי מיהסרא כו׳ כן צריך להיות:

תוספ׳ בדבור המתחיל כתיב נמי כו׳ אם ראיתו נוהג שלא כשורה כו׳ כן צריך להיות: בדבור המתחיל תלמוד לומר כו׳ כלישיש בה תימא כו׳ כן צריך להיות:

דף ד עא גמרא וכמה כדי העראה כדי הקפת כו׳ בחדתא או בעתיקא כו׳ כן צריך להיות:
רשי׳ בדבור המתחיל דאי תנא כו׳ טומאה וארצותה כו׳ הכל דבור אחד: בדבור המתחיל ואי תנא כו׳ הוה אמינא כדי כו׳ ביאה כולה גמר כו׳ ארצותה והדר תני ומה כו׳ דאי תנא כדי טומאה אכתי כו׳ כן צריך להיות: בדבור המתחיל וכמה הוא כו׳ דאיבעי ליה לתנא כו׳ כן צריך להיות: בדבור המתחיל הכא אמר כו׳ לכוס הוא סוף דבור: בדבור המתחיל אימא ברי כו׳ ובתרייתא דקאמר כו׳ כן צריך להיות: בדבור המתחיל דמהדק הכבר כו׳ הסל הוא סוף דבור: בדבור המתחיל בחדתא כו׳ של אריגה הוא סוף דבור:
תוספו׳ בדבור המתחיל אי הכי כו׳ אי נמי יתרץ כבן עזאי כו׳ כן צריך להיות:
עב רשי׳ בדבור המתחיל ברחטי כו׳ ונשמט יותר כו׳ כן צריך להיו׳: בדבור המתחיל רכיכא כו׳ מאקושא הוא סוף דבור: בדבור המתחיל כל אחד כו׳ הללו הוא סוף דבור: בדבור המתחיל כי בעד כו׳ אשה וזנתה הוא סוף דבור:
בדבור המתחיל במילתיה כו׳ לחם עד אשה כו׳ הכל דבור אחד: בדבור המתחיל מים ראשונים כו׳ מפרש טעמא הוא סוף דבור: בדבור המתחיל שמא יצאו כו׳ ויטמאו את הידים כדתנן כו׳ צריך נטילה נטל כו׳ השניים חוץ לפרק כו׳ השניים עד הפרק כו׳ כן צריך להיות: והכל דבור אחד: בדבור המתחיל לסוף נכשל כו׳ וזונה נפש היקרה כו׳ כן צריך להיות והכל דבור אחד: בדבור המתחיל מכהן גדול כו׳ לכהן עם הארץ כו׳ כן צריך להיות: בדבור המתחיל הכי גרסינן כו׳ מיבעי ליה ידי לא ינקה כן צריך להיות:
תוספו׳ בדבור המתחיל היא הצודנו כו׳ וקצת קשה מברק הזהב כו׳ כן צריך להיות: באותו דבור כמו על אחותו פנויה כו׳ נכתב בעדו כך אמרינן בגמרא אחותו פנויה שבא עליה האח אינו נטרד מן העולם עד שיוליד ממנה בן ממזר אבל הבא על אשת איש אפילו בלא בן נטרד כו׳ מאחר שאוסרה על בעלה:
דף ה עא גמרא דרש רב עוירא זימנין כו׳ רומו מעט ושמא תאמר כו׳ דרש רב עוירא ואיתימא כו׳ אלא אתו לא אוכל כו׳ כן צריך להיות:
רשי׳ בדבור המתחיל מתמעט מחשיבתו הוא סוף דבור: בדבור המתחיל יקפצון כו׳ והכי מפרש בהדיא בבראשית רבה כו׳ כן צריך להיות: בדבור המתחיל את דכא צריך להיות אתי דכא: בדבור המתחיל מיללת מקוננת הוא סוף דבור: בדבור המתחיל וגבוה ממרחק כו׳ כמו וידע אלמנותיו וידע בהם כן צריך להיות: בדבור המתחיל רואה את השפל לקרבו כו׳ כבכורה בתאנה בראשיתה כן צריך להיות: בדבור המתחיל כמה רביעיות כו׳ אנו רואים הוא סוף דבור: בדבור המתחיל שרוח קימעא כו׳ את מימיו הוא סוף דבור: בדבור המתחיל בשמתא דאית ביה גסות הוא סוף דבור:

בדבור המתחיל ובשמתא כו׳ כח להוכיחם כן צריך להיות: בדבור המתחיל
כתר כתיב ביה ונרפא וכשר כי כו׳ כן צריך להיות: בדבור המתחיל שאול
מקום שאול ביתו הוא סוף דבור:

תוספ׳ בדבור המתחיל כל אדם כו׳ ומלוי ריבית מצינו באגדה שאינם חיים לעולם
הבא כן צריך להיות:

עב גמרא אל אחת הכהנת לאכול כו׳ והדר תני דברה עמו כו׳ כן צריך להיות:

רשי׳ בדבור המתחיל ספחיני נא כו׳ ולקולטם אצלם הוא סוף דבור: בדבור
המתחיל אמר לה בפני כו׳ שלא ביחוד כן צריך להיות והוא סוף דבור:
בדבור חמתחיל עדיין מותרת כו׳ תשמיש הוא הוא סוף דבור: ואח׳ כך ואחר
לתרומה הוא סוף דבור: בדבור המתחיל ויצאה מביתו כו׳ משתמעי קראי
כי מצא בה כו׳ כן צריך להיות:

תוספ׳ בדבור המתחיל הא גופה כו׳ ולפי הירושלמי משמע כו׳ נכתב בצדו פי׳ ומאחר
דנוכל לאוקמי מתניתין ולתרוצי הכי נהי דתלמודא בעי למעבד מתניתין שפיר
מאחר שאינו מוכח מתוך גוף המשנה לא תנא רבינו הקדוש הכי ודוק:
באותו דבור סוף דבר שתדבר עמו הא אם נסתר עמו ולא דברה אין סתירתה
כלום פירוש בתמיה דיברה אתא מימור לך אפילו כו׳: באותו דבור לשון
נקי הוא מתניתין פירוש דבור דרישא כו׳ כצל: בדבור המתחיל לאחר כו׳
משום דדמיא עליה ליבומי נמחק: באותו דבור ואם תאמר מאיש ממעטנהו
כו׳ נכתוב בצדו ואז יהיה מתורץ הכל דלעולם אחר ולא יבם היכא דלא מרבינן
בריבוי דאיש כדלעיל ואיש דהכא בא לקרובים סוף סוף יהיה קשה דאם כן
איש ואחר תרוייהו למיעוטי קאתי אם כן בפ׳ אין מקדישין בערכין איך תוכל
למדרש תרוייהו למיעוטי דהא מרבה התם את ומניין לתלמודא דילמא איש
ממעט בן ואחר ממעט יבם אי לאו דסבירא ליה לתלמודא דאיש לא בא אלא
לרבות: בדבור המתחיל דלא לסתרי כו׳ תתייבם נמי יבומי כו׳ כצל:

דף ו עא גמרא וגבי דהאי ליכא איסורא כן צריך להיות ונכתוב בצדו נראה לי: שם ורב
יוסף סבר לרבי הויא מתנוותא כו׳ מתיב רב ואלו כו׳ כן צריך להיות

רשי בדבור המתחיל נשאת לאחר שגרשה ראשון כו׳ אחר הוא ואין כו׳ במצות
יבום כן צריך להיות והוא סוף דבור והוא דבור אחד: בדבור המתחיל
רבא אמר כו׳ יבמה שהיה אסור כו׳ נכתוב בצדו פירוש אפילו נתגרשה ודוק:
בדבור המתחיל שקדש כו׳ קל וחומר זה אם כן הוא דבור אחד: בדבור
המתחיל אלא כו׳ מותרת הכי פריך ומדכתיב והיא מיעטא הוא משמע דיש כו׳
כן צריך להיות: במתניתין בדבור המתחיל לאכול בתרומה אם הוא כהן
כן צריך להיות: בדבור המתחיל אלא לבתר כו׳ שפיר ומשום הכי כו׳

כן צריך

כן צריך להיות: בדבור המתחיל וקמפילגי רב ששת ורב יוסף הוא סוף דבור בדבור המתחיל במתנוונא כו׳לה זכות הוא סוף דבור. ואח׳כך מתחיל הדבור זכות תולה כו׳ואינה משבחת כן צריך להיות והוא סוף דבור:

תוספו׳ בדבור המתחיל אם אתה כו׳ בעורה ניוונוה יוציאו כו׳ וכן היא לא תיתלה כו׳ כן צריך להיות:

עב גמרא בכפה צריך להיות בכיפה וכן ברשי׳:

רשי בדבור המתחיל אי אמרת כו׳מכאן ולהבא ולא נפקא כו׳ כן צריך להיות והד״א: בדבור המתחיל תיפוק לחולי כו׳ צריך להיות ותיפוק לחולין כו׳ וכן בכל מקום ברשי׳ צריך להיות לחולין: בדבור המתחיל שזנתה כו׳ בכלי ועל זנות כו׳ הוא דבור אחר: בדבור המתחיל הרי היא כו׳ למטה הוא סוף דבור: בדבור המתחיל כיפרה כו׳בהכשר קרבה יבא וישקה אותה כו׳כן צריך להיות והכל דבור אחד: בדבור המתחיל נמצאו עידיה כו׳ואינה מועלת בה כו׳ נכתב בצדו נראה לי טעות או גרסינן ואינו מועילין בה וקל להבין: באותו דבור עידיה וזוממין שמא כו׳הכל דבור אחד: בדבור המתחיל כוותיה דרב ששת כו׳עדים הוא סוף דבור: בדבור המתחיל ולא מטעמא כו׳ נפקא הוא סוף דבור: בדבור המתחיל שהורה כו׳בטומאתה הוא סוף דבור: בדבור המתחיל ושהורה כו׳לדבר בה מורות בלבנה כו׳הכל דבור אחר:

תוספו׳ בדבור המתחיל כי קדוש כו׳ואף על גב דבשעת הקדש כו׳כן צריך להיות: באותו דבור ותרעה בערד דנפקא לחולין כו׳נכתב בצדו פירו׳ דאדעתא דהכי לא היה מקריב משלו בעבורה מאחר שאינה צריכה לכך שהרי לסוף הפיר לה וקל להבין: באותו דבור אם עד שלא נגנבה כו׳הוו עדים בעולם קודם הקדש כו׳דלבו נוקפו גמר ומקדיש כן צריך להיות: בדבור המתחיל גזירה כו׳תריץ התם כו׳כן צריך להיות: בדבור המתחיל נמצאו כו׳ נראה דקאי אקדשה בכליו וקודם קמיצה כו׳כן צריך להיות:

דף ז עא גמרא ומוסרין לו שני תלמידי חכמים כו׳לא חמירא ליה ולא מהימן ורבי יהודה מקל וחומר מייתי לה והא רבי יהודה כו׳לבה נאה אינו מגלהו כו׳כן צריך להיות:

רשי בדבור המתחיל לא שנו כו׳שני אנשים הוא סוף דבור: בדבור המתחיל דידעי כו׳מן התורה כשאין האיש כו׳כן צריך להיות: בדבור המתחיל אבל אמרו לרבי יהודה כו׳כן צריך להיות: בדבור המתחיל שאינה כדאי כו׳ צריקים הראשונים אלא כדי כו׳ כן צריך להיות: בדבור המתחיל לשערי מזרח כו׳להר הבית הוא סוף דבור: אחר דבור המתחיל ששם משקין את הסוטות כו׳צריך להיות דבור המתחיל ניקנור אדם גדול היה והביא דלתות נחושת מאלכסנדריא של מצרים לאותו שער ונעשו בו ניסים בדתנן בסדר

יומא ונקראו על שמו ואחר כך מתחיל הדבור ששם משקין סוטות כו׳:
בדבור המתחיל אוחז כו׳שלה הוא סוף דבור: בדבור המתחיל אם נקרעו
אינו חושש הוא סוף דבור:

תוספ׳ בדבור המתחיל היא חנותנת כו׳לא דמי כלל כו׳נכתב בצדו דהיא הנותנת
דהכא אינו פירושו דמהכא אייתי רבנן דיניהו דבעלה אינו נאמן הכא אלא
הוא פירכא ונתינת טעם שלא יהא קל וחומר וקל להבין: בדבור המתחיל
אמר להו כו׳ולכך הוצרכה כו׳עבידה קלה ומסתפו מינה טפי כו׳ובריש פרק
קמא דביצה אמרינן כו׳כן צריך להיות: באותו דבור וזימנין איפכא כו׳
נכתב בצדו פירו׳ומאחר דאיכא סברות אהדדי אם כן ממילא ישאר קל וחומר
דעל עבירה חמורה מהימן והקילו בה ולא החמירו להצריך עדים קל וחומר
עבירה קלה ודוק: באותו דבור אבל בדברי יוסי איכא למימר איפכא
דמעיקרא כו׳כן צריך להיות:

עב גמרא מגולגלין בארון עד שעמר כו׳משקל ומטרח בשמעתא בר״הדי רבנן ירדו כו׳
כן צריך להיות:

רשי בדבור המתחיל מנא הני מילי כו׳לפני ה׳אבל כו׳הכל דבור אחד: בדבור
המתחיל מה להלן בזקן ממרא הוא סוף דבור: בדבור המתחיל לא עבר כו׳
כשבא משה לברכן כן צריך להיות והוא סוף דבור: בדבור המתחיל עצמותיו
כו׳ומהכא נפקא לן נידוי כו׳כן צריך להיות: דבור המתחיל נקנור כו׳אין
כאן מקומו אלא למעלה כמו שכתבתי:

תוספ׳ בדבור המתחיל אמר רבא כו׳אלמא דקיבל אותה סברה כו׳כן צריך להיות:

דף ח עא גמרא דכתיב והעמיד הכהן את האשה לפני ה׳כו׳אמר רבה הכא טעמא כו׳כן צריך
להיות: שם התם הוא מסתלקת נכתב בצדו נראה לי מתקטלת וכן איתא
בפרק נגמר הדין: שם אמר רבה גמירי כו׳כן צריך להיות:

רשי בדבור המתחיל מחתינן כו׳עליה הוא סוף דבור: בדבור המתחיל זבין כו׳
ואינן יכולין ליכנס כן צריך להיות: בדבור המתחיל איכא ביניהו כו׳גם בה
ולמאן כו׳הכל דבור אחד: בדבור המתחיל כדתניא כו׳משאו הוא סוף
דבור: בדבור המתחיל גופה כו׳את לבה הוא סוף דבור: בד״ה האיש
מכסין אותו כשנסקל הוא סוף דבור: בדבור המתחיל והכא היינו צריך
להיות הכא היינו כו׳:

תוספ׳ בדבור המתחיל ששם משקין כו׳אלה להאלתו ובא אלה לפני כו׳וצבתה בטנה
להצדיק צדיק ונקמה כו׳כן צריך להיות: בדבור המתחיל אין משקין כו׳
ובפרק נערה כו׳כן צריך להיות: בדבור המתחיל כאן בשני כו׳ואדון אחד
כו׳נכתב בצדו משמע הא שני עבדים משני אדונים אפילו בבית דין אחת לא

הוי חבילות ומאי שנא משני מצורעי דבכהן אחד דאסור וקל להבין: בדבור
המתחיל והכהן כו' חזן הכנסת אוחז בבגדיו כו' כן צריך להיות: בדבור
המתחיל האיש נסקל כו' אלא למעט על הכסות שלו הילכך כו' כן צריך להיות:
עם גמרא משום ונוסרו בל הנשים כו' מאן דאמר בהני אית לה כו' כן צריך להיות:
רשי בדבור המתחיל הבא טעמא כו' ויהיו צנועות הוא סוף דבור: בדבור
המתחיל מר סבר כו' מתבזה ומר סבר צערא דגופא כו' כן צריך להיות והכל
דבור אחד: בדבור המתחיל בהני כו' וראשה פרוע ויתן עליה תכשיט כו'
כן צריך לחיות: בדבור המתחיל ואף על גב כו' ארבע מיתות בית דין הוא
סוף דבור: בדבור המתחיל נופל כו' בא ודחפו כו' כן צריך להיות:
בדבור המתחיל חיה דורסתו ארי דורסו בציפורניו ומפילו לארץ וגם זה דומה
לנסקל כן צריך להיות והוא סוף דבור: בדבור המתחיל ואין אלא סאה:
עבירה גדולה הוא סוף דבור. ואחר כך מתחיל הדבור תרקבא חצי סאה:
בדבור המתחיל ליראות לו פרכסה כיוצא כן צריך להיות והוא סוף דבור:
תוספ' בדבור המתחיל תניא כו' שפי מהא דקתני כו' היכא דלא כתב כו' לא
קשיא מידי דעיקר הבאתו כו' כן צריך להיות: בדבור המתחיל מי שנתחייב
בו' קשיא לרבי מהא דאמר כו' כן צריך להיות:
דף ט עא גמרא נאוה תהלה אל תקרי נאוה תהלה אלא נוה תהלה זה משה כו' כן צריך להיות:
רשי בדבור המתחיל שם בה כו' ועוסקני בהן הוא סוף דבור:
בדבור המתחיל מצרי כו' נתגייר הוא סוף דבור: בדבור המתחיל אשיא
לבני מצרית שנייה בת מצרית כו' ובלבל כו' הוא סוף דבור והכל דבור אחד:
בדה חצי כלים מכותיי כלות הוא סוף דבר' ואח"כ מתחיל הדבור כל רצונו הוא
גם כן סוף דבור ואחר כך תביאנו צרה הוא גם כן סוף דבור ואחר כך מתחיל
הדבור אלא נוה תהלה על עיסקי נוה בתים שבנו יהללוהו והוא ג"כ סוף דבור
והכל דבור אחד ואחר כך מתחיל הדבור שלא שלטו שונאיהם כו': בדבור
המתחיל דור דכתיב טבעו בארץ שעריה חשב יי להשחית את חומת בת ציון
ועלה כתיב טבעו בארץ שעריה וצודת ציון כו' כן צריך להיות: בדבור
המתחיל מה שבקשה כו' לבועל הוא סוף דבור:
תוספ' בדבור המתחיל מניימין כו' אדורדייה נכתב בצדו שמרים: באותו דבור
לא יסף עוד מלך מצרים כו' כן צריך להיות: באותו דבור אבל עמון ומואב כו'
נכתב בצדו לאו דוקא מואב כדלקמן וק"ל: באותו דבור דכל הנהו לא
אשכחן כו' אלא שכפן כדאמרינן כו' אלא כשטיפת שבנא כו' והכי אמרינן בפרק
בתרא כו' לעבור שם ובכל מקום כו' לא מצרים במקומן הן יושבין כו' ויש כו'
כן צריך להיות: בדבור המתחיל לא אכיתי כו' הא דרבא והא דמניימין כו'

לתרץ

לתרץ דלא הוה כו׳ואתם בני יעקב כו׳כן צריך להיות:

עב גמרא מאי טעמא אלימא כו׳נמחק מאי טעמא וצריך להיות מנא הני מילי אלימא כו׳: שם ויגנוב אבשלום את לב אנשי ישראל נמחק ונכתב בצדו נראה לי טעות וכן בספרים אחרים: שם כי אולא מיהא בתר ישרותיה אזלא כו׳כן צריך להיות ונכתב בצדו כמו אזל: שם את לבו דכתיב ותרא כו׳כן צריך להיות:

רשי בדבור המתחיל נחש כו׳בחוה ובא עליה כו׳ונשואין הוא כן צריך להיות והוא סוף דבור ואחר כך מתחיל הדבור נטלו הימנו קומה זקופה והוא סוף דבור: בדבור המתחיל אני אמרתי כו׳זקופה מקללתו כו׳הכל דבור אחד: בדבור המתחיל קין כו׳שנולדה עם הבל ששתי כו׳כן צריך להיות: בדבור המתחיל כי לייט כו׳הפורענות הוא סוף דבור: בדבור המתחיל מיהו כי כו׳שבמעים נכנסין תחילה כו׳כן צריך להיות: בדבור המתחיל לב אבינו כו׳ולב בירך דין ולב אנשי כו׳כן צריך להיות: בדבור המתחיל תחילת קילקולו כו׳ דתמנת לאו קילקול הוא כו׳כן צריך להיות: בדבור המתחיל דלילה כו׳ צריך להיות שדילדלה כו׳: בדבור המתחיל רוח ה׳כו׳על יעקב הוא סוף דבור:

דף י עא גמרא אמר רב יהודה אמר רב שברכו באמתו אמתו כבני אדם כו׳וכרני נא וחזקני נא אך הפעם הזה ואנקמה אחת משתי עיני אמר רב כו׳ויאחז בדלתות שערי העיר וגומ׳וישם על כתפיו וגמרינן כו׳על אשתי וגומר ועל פתח רעי ארבתי וכתיב תטחן לאחר אשתי וגומ׳ועליה יכרעון אחרים והיינו דאמרי כו׳וכן הוא אומר ותפוח והעינים כו׳כן צריך להיות: שם שנתנה עינים לדבריה כשתבעה אמר לה שמא גויה את אמרה ליה גיורת אני שמא אשת איש את אמרה ליה פנויה אני שמא קבל ביך אביך קידושין אמרה ליה יתומה אני שמא טמאה את אמרה ליה טהורה אני ויטע אשל כו׳כן צריך להיות ונכתב בצדו ספרים אחרים ועיקר:

רשי בדבור המתחיל הוחל כו׳דברו לפי כו׳הכל דבור אחד: בדבור המתחיל שחוזר כו׳אינו מרחיק לברוח כו׳כן הוא בספרים אחרים: בדבור המתחיל השער כו׳צריך להיות שער העיר בשערי עזה משתעי קרא והוא סוף דבור: בדבור המתחיל קמי דשתי כו׳מביאין יין הוא סוף דבור: בדבור המתחיל קמי רפוקא כו׳שרגיל לדבר לאכול ירק כו׳כן צריך להיות: בדבור המתחיל ויפל עליה כו׳צוואר הוא סוף דבור: בדבור המתחיל השמיע כו׳הזעיקן וישאו כו׳כן צריך להיות: בדבור המתחיל יהודה נתעלה כו׳מלכים ונביאים בישראל כן צריך להיות: בדבור המתחיל דאתי מהאי כו׳ההר עולה הוא סוף דבור: בדבור המתחיל גיורת כו׳עבודה זרה שאין אני ראויה

לו כצ"ל: בד"ה פנויה כו' לאסור עליו משום בלתו כו' כצ"ל: בד"ה פונדק כו' מלוה אותן כן צריך להיות:

עב גמרא נביאים מנלן נמחק מנלן: שם אמוץ ואמציה אחי כו' נ"ב ואמציה נביא היה כדאיתא בפרק קמא דמגילה: שם נוח לו לאדם שיפיל עצמו כו' יצתה בת קול ואמרה כו' כצ"ל:

רשי בדבור המתחיל אלא ויקרא לבריות לקרות בשם ה' אל עולם כו' כן צריך להיות: בד"ה אמוץ כו' ואמוץ אחיו נביא היה אלמא כו' כצ"ל: בד"ה היא מיתוצאת כו' בעל כרח' היא מוצאת כו' כצ"ל: בד"ה סימניה כו' וריהקן כדי שתשרף כו' כצ"ל: בד"ה לדוד כו' מך עניו ותם כו' כצ"ל: בד"ה מכתו כו' היה תם ושלם שלא הוצרך לחסרון כצ"ל: בד"ה ל"א כשם שבקטנות קודם שמלך כצ"ל והס"ד: בד"ה כך בגדולתו כו' שהיתה תמה מכתו מתחילתו כו' כצ"ל: בד"ה ותימא ליה מימר לשליח אמור לו שממך אני כו' כצ"ל: בד"ה ואל ילבין כו' אף זו נוח היה לה לישרף כו' כצ"ל: בד"ה ויאמר בת קול אמרה נ"ב פירוש ויאמר הנאמר במקרא ויאמר צדקה ממני והו הבת קול: בד"ה כבושים דברים עלומים שנגזרו מלפני שיצאו כו' כצ"ל: בד"ה מקץ ימים כו' ומגלח אחת לי"ב חודש כצ"ל: בד"ה דקריב רישיה כו' מושלך רחוק מגופו וקירבו כצ"ל: בד"ה שלקח כו' בעמק המלך הס"ד:

תוספו' ד"ה אתיא לעלמא כו' צ"ל דאתייה לעלמה כו':

דף יא עא גמר' כל העוסק בבניין מתמסכן כו' כצ"ל:

רשי בד"ה הנני מקים כו' עיצה וקיימה כצ"ל והס"ד ואח"כ דברך ניצב הוא ג"כ סר ואח"כ גרם לאותה רעה שתקרא על שמו כצ"ל והוא גם כן סר: בד"ה וישלחהו כו' למצריים הס"ד: בד"ה אינו כן כו' מודדין לו הס"ד: בד"ה דבאותה מידה דוגמה מעין אותו כו' כצ"ל: בד"ה שמעתים כו' הקינים הס"ד: בד"ה סוכתים כו' וכן תרעתים זקני שער כצ"ל: בד"ה ועלינו כו' הואיל ויראים מפניהם כצ"ל בד"ה שרי מיסים כו' של השמה הס"ד: בד"ה שמסכנות כו' ליטבע בים הס"ד: בד"ה שממסכנות כו' כל אדם הס"ד ואח"כ מתחיל הדבור ממסכנות פעמים שנופל הבניין וממית והס"ד ואח"כ מתחיל הדבור ממסכנות כו':

תוספו' בד"ה מרים המתינה כו' אבל קשה לר"י כו' נ"ב אי אפשר ליישב אלא שלי סבר דדוקא נקיש שעה ומה נראה שחסר כאן אי נמי דוקא קאמר ואחרת מחמש מאות לאו בכל דוכתי קאמר אלא אמילתא אחריתי דאית' התם אבל קשה לר"י כו' נראה לי: באר מרת פורענות ממדה כו' כצ"ל:

עב גמרא דרש רב עוירא בשכר כו' כצ"ל ונ"ב ל"א ר' עקיבא: שם ונותן להם שני עגלין כו' כן הוא בלא: שם ותבאי בעדי עדים אל תיקרי בעדי עדים אלא בעדרי

עדרים וכשנגלה כו׳ לאולודה אלא אמרו לו כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה יונה כו׳ תמתי הס״ד: בד״ה למישעי כו׳ שעיעות נ״ב פירוש שתרגמא שעיעות: בד״ה עגילין כעין כבר עגול הס״ד: בד״ה הם הכירוהו שראו שכינתו כבר הס״ד: בד״ה אלישבע כו׳ אהרן הס״ד: בד״ה הג כו׳ יוצר זה ירך כו׳ הר״א: בד״ה סימן גדול כו׳ אם בן הוא שם אתם יכולין לראות מיד אם בן הוא בלא שום הגבהה כצ״ל והס״ד והר״א: בד״ה אליהן כו׳ ויבא אליה כצ״ל: בד״ה ותחיין כו׳ ומגדלים אותם הס״ד: בד״ה אי נימא חיות ממש מילדות הס״ד: בד״ה וכלב כו׳ בדברי הימים הס״ד ואחכ מה בן שנפנה כו׳ ונמחק בן יפונה:

דף יב ע״א גמר׳ שובב שהשיב את יצרו כו׳ כצ״ל

רשי בד״ה דיקא נמי כו׳ בכלב ולא קריה כו׳ של קנז כצ״ל והס״ד: בד״ה עזובה כו׳ מלישא אותה הס״ד: בד״ה לשם שמים כו׳ צדיקים ורוב בנים כו׳ כצ״ל: בד״ה בוניה כו׳ ועשב נישואין כו׳ כצ״ל: בד״ה ובני חלאה כו׳ משובחין היו הס״ד: בד״ה צרת כו׳ ביופיה הס״ד: בד״ה אף על עמו כו׳ אף על עמו הס״ד: בד״ה תשליכוהו כו׳ לדבר הס״ד: בד״ה ולבסוף כו׳ רואין באצטגנינו כו׳ נ״ב פי׳ בתחילה היו רואין שנלקה במים ושוב שהצפינה ביאור שוב לא ראוי שעוד נלקה כדלקמן בהפוך העמוד: בד״ה הגון לנביאות כו׳ לנבואה הס״ד: בד״ה ותצפניהו כו׳ נפקא לן הס״ד בד״ה שחביב כו׳ עצים שקשים וחזקים כצ״ל:

עב גמרא מאי שנא מעבריות כו׳ למי יורה דעה כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה בעל מום כו׳ לעבודת השיר הס״ד: בד״ה דאמר מר כו׳ מה ר״ל היום היום מלאו ימי ושנותי כצ״ל והס״ד ונמחק היום: בד״ה ג׳ירחים כו׳ שהצפינותו הס״ד: בד״ה שהלכה כו׳ ועלם הס״ד: בד״ה הליכי כו׳ שליך הס״ד:

דף יג ע״א גמר׳ בפיסקא יוסף זכה לקבור את אביו כו׳ הוא ואחיו והדר וכל העולי כו׳ כבר מאד תנא אפילו סוסים כו׳ כצ״ל: שם מאילו מאילו נמחק ונ״ב בסא אינו: שם קרית ארבע ארבע זוג היה כו׳ ויהי האחד מפיל כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה וכי דרך כו׳ גורן הס״ד: בד״ה שלשים כו׳ ואת קרח נמנה כו׳ נ״ב פי׳ ולא יהיו אלא ל״ד בין הכל וקל: באד״ מ״ם הן כו׳ כצ״ל: בד״ה אי הוו צ״ל איהו יעקב והס״ד: בד״ה שקיל גולפיה כו׳ נ״ב בערוך גרסינן קולפי: שם גולפיה טובי בלע מאבימי בערכין כצ״ל ונ״ב ברישׁ שום היתומים: בד״ה ואי לא כו׳ קבורת אביו וכי פירקו כו׳ עיקר הדבר כצ״ל והס״ד: בד״ה כדי שיתברכו כו׳ ולא עליהן גילוס כצ״ל:

עב גמרא ואי לא איעסקו ביה ישראל בניו לא הוו כו׳ כצ״ל: שם דכתיב ויהי בעת ההיא נ״ב שאמר מה בצע ולא גמר המצוה להביאו אל אביו: שם בא גבריאל

גבריאל וסרסו נמחק: שם ותניא א"ר יהודה נמחק ותניא: שם ספרא דבה דישראל כו' כצ"ל:

רשי בד"ה קיים זה כו' וכתיב בזה התחת אלהים כו' כצ"ל שם חי פרעה בו' נ"ב פירוש ולא נשבע בשמו של הקב"ה: בד"ה הכתיב כו' שנפטר משה הס"ד ואחר כך להתעסק בו הוא סוף דבור ואחר כך היה עליהן הוא סוף דבור ואחר כך כל ישראל הוא סוף דבור: ב"ד"ה משכם כו' עצמך באחין לך כי שמעתי אומרים כו' להמיתו אם יבא אצלינו כצ"ל והוא סוף דבור: ב"ד"ה והכא כו' העם הס"ד: ב"ד"ה פרעו היינו סירוס יתירה ובא גבריאל כו' כצ"ל והכל דבור אחד: ב"ד"ה ברב בישר כו' באותו מידה ח"ס: ואחר כך נוגע בחבירתה ה"ס: ואחר כך לתלמיד הס"ד:

תוספו' דבור המתחיל אחרים אומרים אין כאן מקומו וצריך להיות לעיל דף י"ב עמוד א': באותו דבור ואית לך שכל שמועתו כו' ואמר נולד כשהוא מהול כו' כצ"ל:

דף יד עא גמר' רבי חמא בר חנינא אמר אף משה רבינו כו' כצ"ל.

תוספו' דבור המתחיל ר' סמליון צריך להיות קודם דבור המתחיל מפני מה כו' בד"ה מפני מה כו' שמשה רבי' שקוע בקרקע כו' שעולה חוזר ונשקע למקום ששקוע משה כו' כצ"ל:

הדרן עלך המקנא לאשתו פרק ראשון

פרק היה מביא

רשי בד"ה היה מביא כו' עליה וגו' ה"ס: בד"ה כפיפה כו' דקל זרדין הגדילין כו' כצ"ל. ונ"ב נ"ל זרדין והוא קנים קטנים לחים הגדילים סביב הדקל: בד"ה תחילתן וסופן השתא משמע כו' בעזרה כצ"ל והס"ד: בד"ה כל המנחות כו' מנחת חוטא הס"ד: בד"ה גרש כו' חשים הס"ד:

תוספו' בד"ה ליגעה כו' מידי דמרבי מיניה כו' נ"ב פי' לאו דוקא אלא כלומר שמרבה לנו הטעם שום חירוש שוולתו לא היינו יודעים אפי' הוא למיעוט כמו שמסיק ורוק: באד"ו כולל ד"הכל ואנו דורשין טעמו ואומרים זהו ד"טעם של כו' בשביל כך איכא ד' וקא כו' ונאמר דוקא עניים כו' כצ"ל:

עב גמרא ומעלה אותו לגבי מזבח ומעליהו ומקטירו בכלי שרת ומלחו ונותנו על גבי האישים קרב הקומץ כו' בפחותין מי אמר כו' כצ"ל:

רשי בד"ה שנתרבה כו' בשמן הס"ד: בד"ה ליתן לתוכה כו' השירים הס"ד: בד"ה

סוטה פרק שני

אין מקדשין כו׳ הגוף ואינה נפסלת כו׳ כצ״ל: בד״ה ר׳ אלעזר כו׳ בתורת כהנים
או כו׳ הא: בד״ה קיימתה כו׳ כנגד חודה הס״ד: בד״ה קסבר כו׳ ר׳ אלעזר
הס״ד בד״ה מנחה כו׳ למזבח הס״ד: בד״ה פסול כו׳ חסר הס״ד: בד״ה סכין
כו׳ עבודתן מחנכתן בצל והס״ד: ואחר כך מתחיל הדבור הדר מקדיש ליה
כו׳ באגנו׳ הס״ד:

דף טו ע״א גמר על ז׳ דברים נגעים באין כו׳ התם כו׳ כצ״ל: שם אמר להן רבן גמליאל לחכמים
כו׳ נ״ב נ״ל שהוא ל״ג בר רבי או הוא טעו והוא רשב״ג דהיינו אביו של רבי אבל
ר״ג לא שייך להשיב על ר׳ מאיר וקל:

רשי בד״ה מנגעים כו׳ ונזיר שנטמא הס״ד:

תוספות בד״ה סבר לה כו׳ מילתא דעבירה ואל נאה כו׳ סבירא ליה החם אליבא כו׳
רבי אלעזר הקפר אומר וכו׳ מכאן כו׳ מכל דבר שהרי יושב בתענית כו׳ כצ״ל:
באותו דבור דאף על גב דבעל מעקר כו׳ נכתב בצדו פירוש עקר הנזירות
למפרע אפילו הכי מביא קרבן על החטא: באותו דבור ולרבי ישמעאל
מספק נזיר כו׳ נ״ב פירוש דאיירי באשה שנדרה בנזיר ונטמאה ואחר כך הפיר
לה הבעל כו׳: דבור המתחיל סבר לה צריך להיות קודם דבור דהמתחיל
כמין חומר:

עב רשי במתני׳ בד״ה חיה מביא הכהן הס״ד: בד״ה פילי בוס של מים הס״ד: בד״ה
שבעת כו׳ באבני שיש הס״ד: בד״ה כדי שיראה כו׳ וניבר על פני המים הס״ד
והכל דבור אחד: ואחר כך מתחיל הדבור ונתן על המים כו׳ אלא על המים
כו׳ כצ״ל: בד״ה מאי טעמא דר׳ דבעי חדשה גמר ממצורע ושחט
כו׳ כצ״ל: בד״ה אלא שלא כו׳ על ידי האור הוא סוף דבור: בד״ה
אי הוח כו׳ ולא הות כתיב בקרקע הוה בעינן מקרקע המשכן ממש אבל השתא
דכתיב בקרקע משמע דאינו כו׳ להיכל בצל והסד נ״ב נ״ל: בד״ה יכול יתקן
כו׳ בבניסתן הס״ד: בד״ה תל בקרקע בקרקעיתו הס״ד: בד״ה מן העפר
כו׳ מדלא כתיב מקרקע כו׳ כצ״ל: בד״ה איסי בן יהודה כו׳ דהוא עיקר הכתוב
ונוב וגבעון כו׳ כצ״ל נ״ב פי׳ עיקר הכתוב איירי במשכן והה בשילה ואין צריך
לרבות וקל:

תוספ׳ בד״ה מה מים כו׳ קידש בהן שיצק מן כו׳ פסולין ובשהוא מדיח כו׳ כצ״ל: בד״ה
נתאכמו כו׳ ואפה אם כבס ששוש כו׳ כדמייתי ברייתא כו׳ ופרכינן הא במים
מכבסין בתמיה אמר אביי ה״ק הוגעו למים מכבסין כו׳ כצ״ל נ״ב הא במים
מכבסין כו׳ פי׳ כיון דשעמא דמחוי כענוות הוא מה לי נתר מה לי מים ונכתב עוד
בצדו חוגעו למים מכבסין כו׳ פירוש כלומר שגיעולן היה מועט ולא הוזקקו לא
לכיבוס מים מכבסין אותן אף בנתר ואחל כו׳: באד אלמא דמכבסין אותן

כו׳

כו׳ כצ״ל:

דף יו עא גמרא לכדאיסי בן יהודה כו׳ על כל בשרו וקתני סיפא וביום השביעי מגלחו תגלחת שנייה כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה ומה טומאה כו׳ משכן ה׳טמא הסר בד״ה לא נ״ש כו׳ לבוזקן ולבערן מתוכן כצ״ל: בד״ה בג׳ מקומו׳ כו׳ הפסוק הסר: בד״ה התורה אומרת כו׳ המגדל צמחים בגון הורניך כו׳ כצ״ל: בד״ה תנא ושייר כו׳ מקומות ה׳סר: בד״ה שייר מצורע כו׳ ובתגלחת ראשונה לא כת׳ כו׳ למעוטי זרעותיו ושוקיו שאינו מכונס ונראה כו׳ כצ״ל: בד״ה שיער הרגלים כו׳ נקט ה׳סר: בד״ה והלכה כו׳ כל גופו כדתנן במסכ׳ נגעים כצ״ל והס״ד ואח״כ מתחיל הדבור להקיף לגלה כו׳ ראשכם ה׳סר ואח״כ ראשונה קאי ה׳סר: בד״ה הכי גרסינן כו׳ תגלחת שנייה כתגלחת ראשונה ולא גרסינן יגח שתהא כו׳ כצ״ל: בד״ה אמר רב נחמן כו׳ והלכה הס״ד ואח״כ מתחיל הדבור עוקבת מוספת כו׳:

תוספ׳ בד״ה לרבות כו׳ רש״י גרס להביא כו׳ כצ״ל: באד׳ והשתא הוצרך לרבות כו׳ נ״ב ומשילה סבירא להו לתוספ׳ דפשיטא שפיר גרסינן ואינן בכלל משבן יותר מבית עולמים דבית עולמים מצינן דהוה בכלל אהל מועד כמו שהקשו התו׳ לקמן אבל שילה מצינו בפרק טרף בקלפי להדיא דלא הוי בכלל אהל מועד ודוק: בד״ה ובית העולמים כו׳ הוה נמי מקדש בכלל כו׳ נ״ב ותימא גדולה הלא מוכח לשם איפכא דמצרכינן תרי קראי ולא ילפינן מהדדי וכהאי גוונא הביאו התוספת בריש עירובין ובפרק קמא דחולין וביומא ואי אפשר ליישב אלא לגירסת ריב״ן כמו שהביאו התו׳ בפ׳ טרף בקלפי דאף התם בשבועו׳ גמרינן מהדדי וכן פי׳ התו׳ בחד שינוייא במסכת שבועות עיין שם: באד׳ ולפי גרסת הספר כו׳ משום דמרבוייא קרקע כו׳ וכן בית העולמי׳ כו׳ כצ״ל: בד״ה תנא ושייר כו׳ ואי אתה יכול לומר ארבעה באחד כו׳ כצ״ל ונ״ב לשון המשנה ארבעה מעניקים להם ג׳ באיש וג׳ באשה ואי אתה יכול לומר ד׳ באחד מהן לפי שאין סימנים באיש ואין רציעה באשה עד כאן:

עב רשי בד״ה הכי גרס כו׳ ולא היא ה׳סר: בד״ה ומקדש במקום כו׳ נ״ב פי׳ במשכן במקום שהיה אמה על אמה: בד״ה ורוק יבמה כו׳ וירקה ה׳סר: בד״ה אף דם כו׳ ניכר בהן הס״ד: בד״ה תלמוד לומר כו׳ כתיב בקרא ה׳סר: בד״ה וכמה הן כו׳ לקמן כצפור כו׳ שהן רביעית הסל והדא: בד״ה מים אל כלי כו׳ בדישא והא דכתיב כו׳ הדא: בד״ה מה מצינו בכל מקום בסוטה ה׳סר:

תוספ׳ בד״ה מביא מים כו׳ עשר רביעית מחמש חורית כו׳ כצ״ל ונ״ב כי התם אמרינן שחמש סומקתא וחמש חורית פי׳ סומקתא יין ודם חיוורא מים ושמן: באד׳ דד׳ יהורה סגי ליה ברביעית כו׳ ואי בעי סגי ברביעת כו׳ כדתנן בריש פרק י״ד

דמסכת

דמסכת נגעים כו׳ רביעית מים למצורע פירש היה מביא מים שדם ציפור ניכר בהם וכמה רביעית אתי כרבי ישמעאל ואם תאמר כו׳ ויש לומר כו׳ והשתא לא תיקשה מה שהיה תמה רבי נמי מהא דקאמרינן כו׳ כצ״ל: באד״ ומדם השעיר הדבר ידוע שדמו של פר מרובה משל שעיר אלמא דמין במינו לא בטיל ורבנן אמרי עולין אין מבטלין זה את זה והא הכא דהוי מין שלא במינו והדבר ידועה כו׳ כצ״ל: בד״ה קטנה כו׳ אלא שהיה תמה על דברי כו׳ כצ״ל:

דף יז עא גמרא

הי דגבי דמיעוטא מיעוטא היא והא לית ליה כו׳ כצ״ל:

רשי

בד״ה מאם לא כו׳ האלה והשביע הכהן כו׳ לאשה ומפסיק בראש כו׳ המקרא ואמרה כו׳ כצ״ל והכל דבור אחד: בד״ה כל עצמו כו׳ והשביע הכהן הס״ד: ב׳דה אלות ממש כו׳ מיעוטא הוא הס״ד ואח״כ הוא אומר וגו׳ הוא גם כן סוף דבור: ב׳דה כולהי ריבוייא כו׳ האלות לרבות הקללות כו׳ כצ״ל: בד״ה ורבי יהודה כו׳ דריש להו הס״ד ואחר כך מתחיל הדבור דלגבי ריבוי דהאלות קאי אוכתב כצ״ל והוא סוף דבור: בד״ה והא לית ליה כו׳ והא לא כפליה כו׳ כצ״ל: בד״ה הנאה ליכא על בניה ואפר כו׳ הא: ב״דה בשלמא כו׳ שכר הוא ואיכא הנאה כו׳ כצ״ל: בד״ה מה נשתנו כו׳ לציצית הס״ד: ב״דה לוח של עץ הוא סוף דבור:

תוספו׳

ב״דה האלות כו׳ ברכות תמה רבי כו׳ את כל הלבונה לרבות קורט אחר כצ״ל: ב״דה לא על כו׳ דדשינן ליה וכתב לה כלל ספר כריתות פרט ונתן בידה חזר וכלל אבל הכא כו׳ והכא כתיב ספר הכא את אומר כו׳ והכא את אמ׳ הכין שניה כו׳ התם הכי דאמרינן אי כתיב כו׳ כצ״ל:

עב גמרא

שבועה פסולה שנאמר והשביע כו׳ כצ״ל:

רשי

ב״דה בספר קלף הס״ד: בד״ה למפרע כו׳ במעיך כולה כסדר כו׳ כצ״ל: ב״דה אגרת בלא שרטט הס״ד ואח״כ צריכין שירטוט הס״ד ואחר כך על שני דפין הס״ד: ואחר כך מתחילהדבור כדפין של ספר תורה העשויין עמודים:

תוספו׳

בד״ה לא על כו׳ תני רבי לעזר בר שמעון אומר כו׳ וו׳ למחיקה ניתנה לא צריכה דלא הואיל וניתנה למחיקה כצ״ל והוא סוף דבור ונכתב בצדו פירוש לא סגי דלא הכי: ואחר כך מתחיל הדבור שנאמר ומחה כתב שיכול למחוק אמרי׳ בירושלמי מי מחה כו׳ תיפתר כהדין תניא כו׳ כצ״ל: ב״דה דכתיב כו׳ ברכות ומסכת מגילה דקרית שמע לא יקראנה כו׳ האלה כדכתיב ויש לומר כו׳ כצ״ל: באותו דבור בכל לשון שאתה שומע כו׳ נכתב בצדו פירוש ואם כן לא תוכל לדרוש כדכתיבא ודוק: באותו דבור לדרשא אחריתי הס״ד ואחר כך מתחיל הדבור קודם שתקבל כו׳: באותו דבור ואחר כך כותב וחד אומר כו׳ ותמה רבי בפר׳ ארבע מיתות כו׳ מכוונין כמו שפירשתי בראש הפרק

כו׳ כצ״ל

כו׳כצ״ל: באותו דבור דאפילו בדיעבד נמי לא נ״ב פירוש כמו שבתוב
במשנה אלא כמו שכתוב בתורה: ב״ה כתבה כו׳דרבי אביתר דסמכא
כו׳נכתב בצדו פירוש דאמר אותן גיטין הבאין לשם מלכאן אין צריכין לומר
בפני נכתב ובפני נחתם: באד״ שלש אין כותבין נ״ב פי׳אלמא דלאו בר סמכא
הוא: באד״ גט דהליצה ליכתוב הכי אקרינוה לדידה מן מאן יבמי כו׳למכתב
ג׳תיבות רצופין כו׳מר ווטרא שרטט כו׳אי המגילה כשרה בהכי או לא כו׳ כן
צריך להיות: באד״ מיהו צריך לשרטט משום כו׳נ״ב ואכ נימא מאחר דאפי׳
תפילין כשרין בדיעבד בלא שירטוט כל שכן דהוה אמינא דמגילת סוטה הוה
כשרה בדיעבד אי לא קרא וק״ל: באד״ תנאי היא ואי הוה כו׳דאי ספר תורה
ממש מישתעי כו׳הואיל ואין צריך לשרטן כו׳לא תירץ מאי איכא למימר כו׳ כן
צריך להיות: באד״ ולא ידענא מנלן לכתוב כו׳נ״ב ואנחנו סומכין על רבינו
תם שאמר בר׳גליונים סגי: בד״ה כתבה על כו׳ מקשים לפירוש רש״י שפי׳
כדפין של ס״ת כו׳כצ״ל:

דף יח עא גמר׳ ולא שנים ושלש ספרים כתב כו׳כצ״ל:

רשי׳ בד״ה משביעיני כו׳שבועה שיש עמה אלה כו׳והיינו אלה כצ״ל והס״ד: בד״ה
אמר רבא כו׳של אלה ה״ס ואח״כ מ״ה משביעיני כו׳ שתחול ה״ס ואחר כך מ״ה
שבועה ליבא כו׳ את האלה ה״ס:

תוספו׳ בד״ה כתבה על כו׳דף אחר אמרינן דחשיב כו׳כצ״ל: בד״ה חזר וחלקן כו׳
דמדלה מן הבור כו׳נ״ב פי׳בבור של שני שותפין ונדרו הנאה כו׳: באד״
איזה שירצה יקריב חטאת כו׳נ״ב פי׳שהכהן יכול להקריב איזה קן שירצה כולו
חטאת לב׳הנשים והשני בולו עולה לב׳הנשים כמו שמפרש כו׳: באד״ אי
נמי איפכ׳ולא אמרינן דשמא אות׳שהקריב כולה חטאת שמא עולה או איפכא
משום דאמר ברירה כו׳כצ״ל: באד״ ונברור ארבע זוזי
ונשדי במיא נ״ב פירוש דמי חטאת: באותו דבור ומהא נמי דתנן כו׳כצ״ל:
באותו דבור לא אמר מיהו מכל הני כו׳נ״ב פירוש לא אמרינן הכי משום דלית
ליה ברירה לכתחילה כך הקשה ר״יבא מיהו קשה דרבא הוה למיפשט מכל
הני שמעתא דאמרי בברירה ודוק: באותו דבור דלאו דידה ולאו מחיקה
כו׳כן צריך להיות:

עב גמרא ולא על אחר שתתגרש כו׳ואחר כך יחזירנה לא היה כו׳ואחר כך יחזירנה לא
היה מתנה הא יחזירנה כו׳כצ״ל:

רשי׳ בד״ה אמן שלא כו׳דתניא ברישא ה״ס: בד״ה ולא על אחר כו׳ על העתיד
כצ״ל והוא סוף דבור ואחר כך מתחיל הדבור ונטמאה בגירושיה כו׳ האיש
האחרון הס״ד. ונרשם גמרא אחר דבור זה ואחר כך נמחק: ב״ה שזינתה
כשהיא

כשהיא שומרת יבם והסד: בד"ה מדקתני כו' שומרת יבם הס"ד: בד"ה
אי אמרת כו' אמרת כו' הס"ד: בד"ה לא כשאומר כו' עלתה על דעתו כו'
נכתב בצדו פירוש לא תימא שעלתה על דעתו כך ודוק: בד"ה מערערין כו'
והוא לשון ועקת שבר יערערו כצ"ל: ב"ה על נישואין כו' ויחזירנה ותשמא
הס"ד: בד"ה בשני אנשים כו' השני דרבי יהודה כו' וקינא לה ודיש כו'
הכל דבור אחד:

תוספ' ב"ד אמרי במערבא כו' נישואין יש בה כזנות כצ"ל ונכתב בצדו פירוש שאם
נשאת אף שלא נבעלה נאסרה על היבם כאלו זינתה כדרב המנונא יקל:
באותו דבור ואמר ליה דיש לקיש לרבי יוחנן אי לאו דקלסך גברא רבא כו'
כצ"ל ונכתב בצדו פירוש רבי ינאי: באותו דבור דיש לקיש לא פליג אדר'
יוחנן כו' שבא על איסור קל נאסר כו' אי מתניתין הוה תיובתא לרב המנונא
אי הוה סייעתיה כו' היאך קילס רבי ינאי כו' פסוקי קילוסיא יכול הוא כו' מד"ה
איכפת ממור כו' כצ"ל ונכתב בצדו פירוש מה נפקותא בממזרות שאתה רוצה
לומר שיבמה כשזינתה בוודאי אסורה והולד ממזר ומשום הכי דחי דילמא
כרבי עקיבא כו' לעולם אתיא כחולי עלמא ואין הולד ממזר אפילו הכי שייך
בה קינוי שמקצת אשתו היא ודוק: באותו דבור ולא מעיני יבמד"ה כו'
נכתב בצדו ומכל מקום מקנין לה שמקצת אשתו היא ודוק: באותו דבור
וכהנת היתה כו' ולפי הירושלמי משמע דפליג הא רבי ינאי ארבי ינאי דאמר
כו' וגרסינן הכא בירושלמי כו' כצ"ל: בד"ה מהו שיתנה כו' גירוש כמי שמוחל
היך עבידא כו' כצ"ל ונכתב בצדו לשון בעיא: באותו דבור כמי שמחל
וצריך לקנות לה פעם שנייה ואי תימא כו' כצ"ל: באותו דבור ונסתרה וידע
בה וגירשה נכתב בצדו פירוש דשוב לא יכול למחול וצריך להשקותה והוא
עבר ולא השקה כו': באותו דבור ונסתרה ושתת ולא בדקו אותה המים
טהורה היא כצ"ל ונכתב בצדו בעייא היא: באותו דבור או מאחר שאין
המים כו' נכתב בצדו פירוש דשמא מפעם הראשון נאסרד"ה ומשום הכי אין
המים בודקין שהרי נשאה באיסור שהיה עליו להשקותד"ה או שלא לחזור
ולישאנה ודוק: בדבור המתחיל קבלנו כו' למוכרו בשני בני אדם אבל
באדם אחד נמכר כו' כן צריך להיות ונכתב בצדו כך הוא להדיא בתוספ'ד"ה
עיין שם:

דף יט עא גמ' ורבנן בתראי סברי ואת למעוטי כולהי כו' כצ"ל:
רשי בד"ה ורבי יהודה כו' ומיעט ולא פירש מה כו' כצ"ל:

הדרן עלך פרק היה מביא

פרק היה נוטל

גמרא מניח ידו תחתיה ומניפה כו׳ כצ״ל: בפיסקא ואחר כך הקריב את מנחתה כשירה תנו רבנן כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה ונותנה על ידה להניף הס״ד: בד״ה והשאר נאכל כו׳ דכתיב תורה בסתם מנחה וזאת כו׳ ממנה וגומר כצ״ל והוא סוף דבור: בד״ה ואחר כך כו׳ הקטרה פלוגתא כו׳ הר״א: בד״ה משלמים כו׳ דשלמים הס״ד: בד״ה ירים תביאנה כו׳ תנופה כתיב הס״ד: בד״ה הא אקרבה קודם השקאה דקתני כו׳ כצ״ל:

תוספו׳ בד״ה וכהן מניח כו׳ ולא קתני סתם ומכניס כו׳ כצ״ל: באר״ ואינו חוצץ כו׳ נ״ב פירוש בתמיה: באר״ קרא כדכתיב הס״ד ואחר כך מתחיל הדיבר הניף והגיש בירושלמי יליף הא דאמרינן בכל המנחות שטעונה תנופה שתנופתה קדמה להגשה והבאת לרבות כו׳ כצ״ל: באר״ והיכן היא תנופה כבר קדמה כו׳ כצ״ל נ״ב פירוש אלא בוודאי כבר קדמה וקל: בד״ה ואחר ישקה כו׳ ניכר והוי כתב כו׳ רבנן אמרי מנחה קנאות היא כו׳ כבר שתית השתא כו׳ כצ״ל:

עב גמרא מערערין אותה ומשקין אותה כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה הכי גרסינן כו׳ ושעה בהלא כבר כו׳ לכתחילה ופירו׳ סדר כו׳ לא שתשתה מיד אחר המחיקה אלא הא כו׳ כצ״ל: בד״ה ש״ש כו׳ ואח״כ משקה הס״ד: בד״ה במאי קמיפלגי כו׳ להו לכולהו הס״ד: בד״ה רבנן סברי כו׳ אתא ע״כ הס״ד: בד״ה כולבוס כו׳ לתוך פיה וקוף נכתוב בצדו פירוש בלשון אשכנז צוואנג וכן פירוש בערוך אכן לפירוש התו׳ משמע שעשוי בעין געב״לכין בלשון אשכנז וכן נוטה פירוש רש״י: בד״ה אלא לברקה כו׳ שמאה הס״ד:

תוספו׳ בד״ה ורבי יהודה כו׳ מודו נמי הכא דאין כו׳ מיחתה כצ״ל והס״ד ואחר כך מתחיל דבור חדש בפירוש רבי חנגאל כו׳ וצריך להיות קודם דבור המתחיל ורבי יהודה כו׳: באותו דבור מערערין והשקה קמייתא לגופו ואמר ליה שבברייתא כו׳ בעל הגמרא הוא שהשקה בתרא כו׳ ולית ליה לרבי עקיבא מערערין כו׳ כן צריך להיות:

דף ב עא גמרא אינה מספקת לשתות כו׳ נ״ב קאי אמשקין בעל כרחה וכן ראיתי בירושלמי אבל ברמ״כם וסמ״ג משמע כפשוטו:

רשי בד״ה מתמלאות כו׳ שיטה שיטה כו׳ נ״ב פירוש לשון שוט: בד״ה ומשוי לה ריש כגון דלת של אחד בצ״ל והס״ד:

תוספו׳ בד״ה מגילתה כו׳ היה שם ושם המים כו׳ כצ״ל: באותו דבור תני יש בהם משום קדושה נמחקה המגילה כו׳ כצ״ל ונכתב בצדו נראה לי לפרש כמו תני אידך ורוק: באר״ כדי לכתוב י״ה הוא סוף דבור ואחר כך מתחיל הדבור

אמר רבי ירמיה למחוק לה מן התורה כו׳ כצ״ל ודבור זה אין כאן מקומו אלא צריך להיות לקמן בהפוך העמוד: באותו דבור עליה שבועה לא עשה: ולא כלום אם כן מאי טעמא כו׳ לשם ספר תורה ומה שאין כו׳ כצ״ל והכל דבור אחד: באותו דבור לפרשת סוטה אפילו כו׳ נכתב בצדו פירוש לפרשת סוטה שבספר תורה: באותו דבור ומחה דבעינן כתב שיכול למחוק וכיון דסבירא ליה מוחקין לה מן התורה קסבור כו׳ שיכול למחוק כצ״ל והש״ד ואח״כ מתחיל דבור חדש אבל תורה כו׳ דיחוי דרב נחמן בר יצחק אם כן כו׳ כצ״ל:

עב גמרא רבי יעקב אומר משמו חוץ כו׳ כצ״ל: שם ועווייתך במיחן עניין נכתב בצדו פירוש בחנינת עניים שלא לגבות מהן מסים וארנוניות אפילו אינן ראויין לקבל צדקה וקל:

רשי בד״ה מאי ביניהו כו׳ באיזה טעמא הס״ד: בד״ה כתב לה כו׳ מלגרשה הוא סוף דבור: בד״ה ביעתותא כו׳ פתאום מרפיא הדמים כו׳ כצ״ל: בד״ה להון מלכא צריך להיות להן מלכא:

תוספ׳ בד״ה אבל תורה כו׳ הוה אמינא למעוטי האיך קמא שנכתב שלא לשם אשה כתב רחמנא וכתב ואי לא כתיב אלא וכתב הוה אמינא למעוטי גט של אחרת שאינה שלו כתיב רחמנא וכתב לה וממעטינן היו לו שתי נשים וכו׳ אלמא דממעטינן התם כו׳ ללאו יתירה אתא האי וכתב אל לגופא הלכך לא כו׳ כצ״ל: בד״ה ביעתותא בג׳ כו׳ כל האנשים מתים כו׳ כצ״ל: בד״ה יש זכות כו׳ זכרון עון ואין בכלל כו׳ כצ״ל:

דף כא עא גמר ואשכח קרא דאמר כו׳ דסלקא ליה שמעתא כו׳ כצ״ל: שם מאי בוז יבווז לו נכתב בצדו סיפא דקרא דלעיל מים רבים לא יוכלו לכבות וגומר: שם לא כשמעון אחי עזריה כו׳ בהלל ושבנא כו׳ לסוף אמר ליה תא ניערוב וליפלוג כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה וכתיב כולה מטא כו׳ נבוכד נצר כצ״ל והס״ד: בד״ה ואשכחן צריך להיות ואשכח: בד״ה היא תשיחך תליץ בערך כו׳ כצ״ל: בד״ה ועדיין מתייירא כו׳ חייתו יער הס״ד: בד״ה ועדיין אינן כו׳ ופורענות הס״ד: בד״ה ואין עבירה כו׳ כולי האי הס״ד ואח״כ מתחיל הדבור לכבות את האהבה כו׳: בד״ה אמר רב יוסף כו׳ הרבה ומאי אינה כו׳ כצ״ל: דבור המתחיל ודקתני כו׳ צריך להיות קודם דבור המתחיל אמאי כו׳: בד״ה יראת חטא זכה כו׳ הדא: בד״ה דסלקא ליה כו׳ לפרשת דרכים כלומר זכה כו׳ כצ״ל: בד״ה לאמר אלקים כו׳ עליו אלקים עזבו כו׳ כצ״ל: בד״ה שמעון אחי כו׳ מפרנסו הוא סוף דבור:

תוספ׳ בד״ה מצוה כו׳ דמצלא הלא מצלא אלא לפי שעה כצ״ל:

בד״ה חבמה

עב רשי בד"ה חכמה תורה הס"ד ואחר כך מתחיל הדבור שמעמיד עצמו כו': בד"ה רוצה אשה כו' ויהא תיפלות מצוי לה כו' אין טוב שתלמוד תורה כצ"ל: בד"ה שמטעם כו' על לא תשא כו' ונ"ב פירוש וקרינן לא תשיא:

תוספו' בד"ה בן עזאי כו' שזכות תולה ירושלמי משרונה שאלה כו' כצ"ל: בד"ה רוצה אשה כו' שחכמים עמדו על סוף דעתה שהיא רוצה בתיפלות עמו כו' כצ"ל: בד"ה היכי דמי כו' אמר לכשאחלוץ תפיליי כו' כצ"ל: בד"ה זה הנותן כו' ואעלוניה לקפולין וחסרוניה כו' כצ"ל: בד"ה יתומים כו' בחזקתה שאינם יכולים למכור כו' אליבא דרבנן טפי מאליבא דאדמון כצ"ל ונכתב בצדו נראה לי הפוך והכי פירוש הא בנכסים מועטין אליבא דאדמון כמו נכסים מרובין אליבא דרבנן ואם כן מאחר שדברי רבי יוחנן קאי אף אנכסים מרובין כמו שפירשו התוספות אם כן הוא הדין בנכסים מועטין אליבא דאדמון ודוק. או למחוק כך ולגרוס מאי דוחקיה לפרש אליבא דאדמון כו' כלומר מה דוחק יש לפרש אליבא דאדמון יותר מלדברי רבנן כי תוכל לפרש אליבא דאדמון כמו אליבא דרבנן והיינו כמו שפירשתי: בד"ה אביי אמר כו' מי קאמר תינסי נכתב בצדו פירוש לכתחילה: באותו דבור ואי קשיא מדקאמר כו' כרבי שמעון בן גמליאל כדפסקינן כו' אהילכתא עד כאן תימא לרבי כו' כצ"ל:

דף כב עא גמר רשי ושנה ולא שמש תלמידי חכמים כו' כצ"ל: בד"ה שקרא מקרא הס"ד: בד"ה ושנה משנה הס"ד: בד"ה כותי כו' כתלמיד חכם כצ"ל והס"ד: בד"ה רשין תרגום חובר חבר הס"ד: בד"ה תני תנא כו' שימש תלמוד שנה כו' כצ"ל: בד"ה שמורין כו' קאמר שמבלין עולם כו' כצ"ל: בד"ה ואלמנה כו' תמיד הס"ד: בד"ה כי קאמר מבלי עולם הס"ד: בד"ה המבעט כו' על ידי שימיו מתקצרין כו' כצ"ל:

תוספו' בד"ה רבי שמואל כו' עם הארץ לא משוי ליה כו' כצ"ל: בד"ה כל שאינו כו' בפרק אלו עוברין ששה כו' אובדת בתוליה אלמנת שובבת מי חגלה נסברת שום ביש ותינוק שהוא כו' כצ"ל ונכתב בצדו ירושלמי אלמנה שובבית משום דנסבת שום ביש אומרת חזרתי בתשובה שאיני נשאת לעולם אלא שאלתי נפשי כל ימי חיי ליי עד כאן מעאתי בערוך. ולפי גרסת הערוך משמע שובבות הוא לשון תשובה ואומרת התנצלות התשובה על השם ביש שאומרים עליה מזנה היא שהרי אינה נשאת ולפי גרסת ירושלמי משמע שכך אומרת מי חגלה נסבת שום ביש בתמיה. ומכל מקום שובבות הוא לשון תשובה כפירוש הערוך ודוק: באד שלא בפירקו ומבוה את הגרולים כו' כצ"ל ונכתב בצדו פירוש פליג: באותו דבור רבי פריש נכתב בצדו פירוש מורי פירש:

עב רשי בד"ה דמשפע הולך כפוף הס"ד: בד"ה דמשמרא כו' מכל מקום לבי"ר דין
הגדול נ"ב פירוש של מעלה: באותו דבור מן הפרושים הס"ד: בד"ה
ולא ממי כו' תוכן כברן הס"ד: בד"ה שמעשיהם כו' כפנחס ואיכא דמפרש
כו' פירוש היה ינאי מזהיר אותה:

תוספ' בד"ה ועד כמה כו' שאז התחילו ללמוד כצ"ל: בד"ה בשווין כו' ודבה גדול
העיר כו' כצ"ל: בד"ה פרוש מאהבה כו' מבעט ז' פרושין הן פרוש שכמי וכו'
ובמקום פרוש מדוכיא כתוב פרוש מן הנכייה פרוש נקפי אקיף לי כו' חדא
מצוה וחדא חובה ומקיף כו' הנכייה מאן דאית לי מהני מנכי עבד מצוה פרוש
אדע חובתי הידא חובתה עבדית דאעביד מצוה כוותה פרוש ירא כאיוב
פרוש אהבה כאברהם אין לך חביב כו' כצ"ל: בד"ה לעולם יעסוק כו' נעשית
לו סס המות כו' כצ"ל: באותו דבור הרי זה צדיק גמור נכתב בצדו אבל
תוספות פירשו היינו שגמר בלבו בין יחיד בין לא יחיה כו': בד"ה אלו
שמנחותיהם כו' לאחר שקדש חקומץ כו' נקט רישא קדש הקומץ כו' כצ"ל:
בד"ה ושבעלה בא כו' איגלי מילתא למפרע כו' כצ"ל: באותו דבור ונראה
דדוקא לגבי שבאו כו' נ"ב ומתניתין איירי בשוינתה בעודה לעיל דף ו': באר
והאי דלא חשיב במתניתין כו' כצ"ל:

דף כג עא גמר' בעצמו והשיריים מתפורין כו' כצ"ל:

רשי בד"ה נשרפין שירים אבית הדשן כו' כצ"ל: בד"ה כהנת בת כהן הס"ד:
בד"ה מנחתה כו' לא תאכל אבל כהנת כו' כצ"ל: בד"ה קדשי קדשים כו'
בכהנים יאכלנה כצ"ל והס"ד: בד"ה מקדש את בתו מקבל קדושי בתו כו'
כצ"ל: בד"ה מוכר את בתו לאמה כשהיא קטנה הדא: בד"ה מפני שיש
לו חלק בה שהיא מקריבו כו' כהן וגומר כצ"ל והס"ד: בד"ה קרי כאן כו'
וכל דבש לא תקריבו לה' הוה ליה למיכתב למה לי כו' כצ"ל: בד"ה וחכמים
כו' סבר דבתר ההוא קרא כו' תקריבו אותם לה' כו' כצ"ל:

תוספ' בד"ה האומרת כו' דמיא לאשם תלוי כו' כצ"ל: בד"ה כל הנשואות כו' ודוקא
שהיא חייבת כו' ואם תאמר מאחר כו' משום דמכפר קרינא ביה נפש כצ"ל:
בד"ה דמסיק להו כו' ומקצתן לאבול ואותן כו' להקטיר אלא דמסיק לשם עצים
כו' כצ"ל: בד"ה הקומץ כו' מהו שיחשב להן כו' כצ"ל:

עב רשי בד"ה מאי טעמא קאמר מנחת כהנת נאכלת כו' נשואה לכהן אינה נאכלת כליל
כו' כצ"ל: בד"ה לא יחלל כו' אחד לה ואחד לזרעו כו' נכתב בצדו טעות
הוא אגב שיטפא והארכתי במקומות אחרים: בד"ה חכי גרסינן כו' לאו
משומאה האמורה כו' כצ"ל:

תוספ' בד"ה כהן ולא כו' קניין נפש קניין כספו מעתה כהן ולא כהנת אמר ליה והכהן
כו' כצל

כו׳כצ״ל: ב״ה מה בין כו׳הוב משמאה בראיות ולא הוכה כו׳ כצ״ל ונכתב בצדו פירוש אלא בימים: באותו דבור ולא מחוץ לאהלה הס״ד ואחר כך מתחיל דבור חדש האיש מגלח כו׳על מעות סתומין ולא על מעות מפורשין כן צריך להיות: ב״ה שנאמר כו׳ואמר אבי הנערה כו׳כצ״ל: ב״ה ותלית כו׳ולא באשה הס״ד ואחר כך מתחיל דבור חדש בגניבתו כו׳:

הדרן עלך היה נוטל פרק שלישי

ארוסה פרק רביעי

גמרא תחת אישה פרט כו׳כצ״ל:

רשי ב״ה לא שותות כו׳דמעשינהו קרא הס״ד: ב״ה ולא נוטלות כו׳ שוינתהו אסורה ליבמה כו׳כצ״ל ונכתב בצדו נראה לי:

דף כד עא רשי לקינוי מתניתין מני כו׳כצ״ל: באותו דבור הפסידה כתובתה הס״ד: ב״ה מתו בעליהן כו׳אשתו וגו׳ הס״ד: ב״ה ושאינה ראויה כו׳כוס עיקרון כו׳למי שאין לו בנים כו׳כצ״ל: ואלו שבבית דין כו׳בפריצות הס״ד: ב״ה הא קנוי כו׳כתובתה הס״ד ב״ה הכי גרסינן כו׳לקינוי ולא גרסינן כו׳ כצ״ל והר״א: ב״ה יכול שאני כו׳להופה ור׳יונתן כו׳הד״א: ב״ה מר אלימא כו׳משומרת יבם הס״ד ואח״כ מ״ה דקידושין דידיה כו׳באה לו הס״ד: ב״ה דלא מחסרא כו׳לקמן בפירקא הס״ד ואח״כ מ״ה לרבות אשת חרש שוטה שבית דין כו׳כצ״ל:

תוספ׳ ב״ה ור׳ יונתן כו׳בפרק אלו הנחנקין גבי איש איש כו׳ ואת אמו דברה תורה כו׳ודר׳יהודה אדרבי יהודה ודרבי יוסי אדרבי יוסי ודרבי שמעון אדר׳ שמעון כו׳המול ימול דברה תורה כלשון בני אדם אלמא דרבי יוסי ליה״ל דיברה תורה כו׳והתם בההיא כו׳דברה תורה פליג עליה דר׳שמעון כו׳ מאן דאית להו דברה כו׳ כצ״ל:

עב גמרא מדרומא אתא ואייתי כו׳ ארוס בבית אביה דכוותה כו׳ כצ״ל:

רשי ב״ה משכחת לה כו׳ולא ממעושא מהתם כצ״ל: ב״ה כגון שבא עליה ארוס בבית אביה בונות כצ״ל והס״ד: ב״ה כשמואל כו׳נכסי אחיו ואין חולקין עמו כן צריך להיות:

תוספ׳ ב״ה ורבי יונתן כו׳כל דבוייא כרבי יונתן דהכא כו׳ רבי יונתן נמי מצי למדרש כו׳וסוגיא דריש נדרים כו׳דקאמר ולא צריך כו׳דאמרינן התם בריש נדרים

חנינא

הניחא למאן דאמ׳ דברה תורה דאליביה כו׳ שמע מינה לחציה שפחה וחציה
בת חורין אלמא אפי׳ כו׳ ודריש ליה רבי עקיבא כו׳ כן צריך להיו׳: בד״ה ור׳ יונתן
כו׳ אינה שותה ה״ס: ואח״כ מתחיל דבור חדש והאמר רב קנה לכל הני כו׳:
ד״ה וכשמואל צריך להיו׳ כשמואל וצריך להיות קודם ד״ה בספרים גר׳ אי הכי:
בד״ה אי הכי כו׳ ולא שבש הגרסא כו׳ כן צריך להיות: בד״ה כשמואל כו׳ אי
משום דארוסה קידושין דידיה כו׳ הא דתנן אמן שלא שטיתי ארוסה ונשואה
שומרת יבם וכנוסה כגון רבא כו׳ כצ״ל: בד״ה אמר לך אנא דאמרי אפילו
לרבי יונתן נראה דהכי פירוש לא מיבעיא כו׳ את אשתו הכי נמי כו׳ וקינא את
אשתו וקינא את אשתו אפילו מקצת כו׳ כמה דתימר תמן כו׳ היך עבידא קינא
לה ועודה ארוסה כו׳ ונסתרה משקה אותה כו׳ ארוסה וכנסה ונסתרה כו׳ וקינא
לה וכנסה ונסתרה משקה אותו על קינויו לא קינא לה בעלה ומת ונפלה לפני
היבם ולא הספיק כו׳ וכנס׳ ומת ונפלה לפני היבם וכנסה ונסתרה משקה אותו
על קינויו כצ״ל והס״ד וא״ח דבור חדש שאני התם כו׳ ושייך הדבו׳ לעמוד שני:
דף כה עא גמר׳ איבעיא להו בעל כו׳ כצ״ל:
רשי בד״ה שאינו יכול כו׳ תחת אשה הס״ד. ואחר כך ולא שתת הס״ד. ואחר
כך מתחיל הדבור דתנן לקמן בפרק בשם שהמי״ם בודקין ואחר כך מתחיל
הדבור אלא לפוסלה מכתובתה מכלל דאי לא אתרו בה לא מפסדה והס״ד.
ואחר כך מתחיל הדבור שאני התם כו׳: בד״ה עבדינן מילתא כו׳ שהוא חוב
ליה שאינו כו׳ כצ״ל: בד״ה שמחל על כו׳ שמחל קודם סתירה כו׳ נ״ב דאם
לא כן איך פשוט מהא דשני תלמידי חכמים כו׳ דאיירי דוקא לאחר סתירה
שנאסרה לו וקל״: בד״ה סתמא דמילתא אדם כו׳ כצ״ל: בד״ה מאי שנא כו׳
ואי אתא למיבעל כו׳ כצ״ל: בד״ה בית שמאי כו׳ דנכסי ברשות קיימא כו׳ כצ״ל:
תוספו׳ בד״ה שם בעל שמחל על קינויו קינויו מחול כו׳ כצ״ל:
עב תוספות בד״ה בית שמאי כו׳ שהיא בחיים והכתוב ניתן כו׳ כצ״ל: בד״ה בית הלל כו׳ דבפ׳
מי שמת גבי כו׳ בחזקתה הן עומדין אמר רבי כו׳ בפלוגתא דהתם ובנכסי מלוג
כו׳ כצ״ל: בד״ה לאו כגבוי כו׳ ולא הוי אלא כעפרא כו׳ וכן פירש רשי שבח
כו׳ כצ״ל: בד״ה שאינה ראויה לילד רשי פירש כו׳ ולפירוש רשי שתה כוס
כו׳ כצ״ל ונכתב בצדו זה הדבור והדבור שאחריו שייך לעיל במתניתין:
באותו דבור במתניתין עקרה הס״ד ואחר כך מתחיל דבור חדש ושאר כל
הנשים או שותות כו׳ ואמר רבי דוקא כו׳ כצ״ל: בד״ה מיתיבי כו׳ או לא
נוטלות כתובתה הרובה שנשא עקרה או קינה ויש לו אשה ובנים או שותה
או לא נוטלות כתובת׳ מעוברת עצמו או מניקת עצמו או שותה או לא נוטלות
כתובתה בהנת לויה כו׳ לארוסתו ולשומרת יבם שלו ועד שלא נכנס כו׳

הרובה

הרובה שנשא עקרה וזקינה ואין לו אשה ובנים לא שותה ולא נוטלת כתובה
מעוברת חבירו ומניקת חבירו לא שותה ולא נוטלת כתובה רבי אליעזר כו׳
ולהחזירה לאחר זמן ותימא אמאי לא תנא כו׳כצ״ל והד״א:

דף כו ע״א גמרא פיסקא אשת כהן שותה כו׳פשיטא כו׳כצ״ל:

רשי דבור המתחיל לא שותות כו׳שייך לעמוד ראשון: בד״ה אנא דאמרינן כו׳
לקיימה אלמא כו׳הד״א: בד״ה במתנוונה כו׳בדקוה המים הס״ד:

תוספו׳ בד״ה לא ישא כו׳אל תבא עוד שם מודים חכמים לרבי אליעזר שאם היו לו
בנים ואשה שהיא שותה או לא נוטלת כתובה היו לו אשה ובנים ומתו בין
קינוי לסתירה כבר נראית לשתות כצ״ל והס״ד: בד״ה מעוברת כו׳והתם
גזירת הכתוב הוא כו׳והכא הכי פירוש מעוברת עצמו אף על גב דקינא לה
שהיא כו׳כצ״ל: בד״ה וזו הואיל כו׳כל היכא דקא מסיק אדעתיה כו׳ומדריש
לדרשא אחריתי כו׳ואימא הכי נמי דקא משמע לן כו׳שיש לו אח מכל מקום
כו׳כן צריך להיות:

עב רשי בה״ה ופסל צריך להיות ופוסל בתרומה פשיטא אם הוא כו׳כצ״ל: בד״ה דאית
ליה כו׳שמעינן ליה מיהא דמקנין כו׳כצ״ל: בד״ה ובת כהן כו׳ומיניה נפקא
לן כו׳כצ״ל: בד״ה מי שיש כו׳על ידי גוי הס״ר ואחר כך מתחיל הדבור ולא
מי כו׳למעוטי מאי כצ״ל והס״ד: בד״ה אתנן כלב שאם אדם אומר לזונה
הילך טלה והבעלי לכלבי כצ״ל והס״ד:

תוספו׳ בד״ה אבל הא כו׳וכן על מה שאמר איש כו׳נ״ב אם לא יש טעות בכאן נראה לי
לפרש דהכי קאמר וכן כלומר מה שהקשו התוספות מאלמנה לכהן גדול דאי
לאו קרא הוה שותה דילמא נימא דאף בלא מיעוטא לא הוה שותה וקרא בא
למעט דאפילו אין מקנין ולאו דוקא קאמר אינה שותה אלא אנב רישא ארוסה
ושומרת יבם דנקט אינה שותה הא קינוי מקנין מריבויא ואמרת נקט נמי גבי
אלמנה כהאי לישנא ואם כן הכא שפיר קא משמע לן דמקניא ושותה דלאו
דוקא מקניא קאמר כמו שכותבין התוספות בסוף הדבור משום הכי קאמרי
וכן כלומר כל מה שממעטין מן הפסוקים איידי הכל בשתיית ולא בקינוי וכן
גמי גבי קטן ודוק:

דף כז ע״א רשי בד״ה דומה נטענת כו׳גנאי כדאמר הס״ד. ונמחק שמקלסין אותו: בד״ה
היתה פרוצה כו׳משל אחרים הס״ד: בד״ה או דילמא כו׳מאצלו פתאום
כצ״ל: בד״ה תחת אישה כו׳למאי הילכתא הס״ד:

תוספו׳ בד״ה דומה פירש כו׳דלא פסיק היכא דדומי כו׳מודי הכא אם כנס דלא יוציא
כצ״ל: בד״ה רוב בעילות אחר הבעל לא אייתי לא בקלא כו׳דרוב בעילות אחר
הבעל כו׳מינה ומעלמא כו׳בפרק אלמנה דבולי עלמא כו׳אצל בעל ולא שדי

ליה

ליה כו׳כצ״ל: בד״ה אליביה דמאן דאמר כו׳ותימא לרבי כו׳כצ״ל: בד״ה רב אשי כו׳דלא קפיד קרא אעמידתו הס״ד: ואח״כ מתחיל דבור חדש דכתיב והעמיד כו׳ונעלם מאישה וכן כו׳כצ״ל:

הדרן עלך ארוסה פרק רביעי

כשם שהמים פרק חמישי

עב גמרא האמורים בפרשה נטמאה ונטמאה כו׳כצ״ל: שם אשירה ליי׳כי גאה גאה נמחק ונ״ב נראה לי טעות:

רשי בד״ה נטמאה כו׳ונטמאה הס״ד: בד״ה וכך היה כו׳וא״ו יתירא הס״ד: בד״ה שתי פעמים כו׳ונטמאה ועוד כתיב והיתה אם נטמאה ובגמרא דריש לה רבי עקיבא חד לתרומה כו׳משום דשמע לרבי עקיבא כו׳כצ״ל: בד״ה כלי חרש כו׳בכלי הס״ד: ואחר כך אחרים הוא גם כן סוף דבור: בד״ה שקול משקלו כו׳ולכאן לו אני כו׳הד״א:

תוספ׳ בד״ה כשם שהמים כו׳אמר רבי תנחומא מניין המארדים נגד כו׳שהיא מקבלת מבעל לאחר כו׳וכשם שהיא כו׳כצ״ל: באותו דבור בין לו בין לאחר נכתב בצדו פירוש בין נסתרה עמו ובין זינתה בין זינתה מאחר שהרי משביעין אותה אמן מאיש זה אמן מאיש אחר וכ״ל: באותו דבור אבל הוא לכשתשתה הוא כו׳הרי לא הוכרה כו׳הבין לא הוון כו׳אלא כדין אלא אני אומר עם אחרות נסתר ולא כן סברינן מימר לכשתשתה הוא נבדק תיפתר שהיה הוא מזיד והיא שוגגת ובדקו אותו ולא בדקו אותה בדקו אותה׳ ולא בדקו אותו אני אומר הזכות תלא ליה ניחא כמאן דאמר הזכות תולה ואינה ניכרת ברם כמאן דאמר הזכות תולה וניכרת הרי לא הוכר אלא אני אומר מים מגולים שתת ונצבור׳ הבין לא הוו בעיי מבדקונה אלא בדון אלא אני אומר עם אחרים נסתרה מעתה גרש יהא כו׳כצ״ל ונכתב בצדו אינו רצה לומר שאם גירש אותה ולא השקה דנימא שתהא מותרת עם אותו שנסתרה ונימא שזינתה׳ מאחר כמו שאנו אומרים כאן היכא שבדקו אותה ולא אותו ומה קושיא היא דילמא לעולם אסרינן מספק ומוקמינן בחזקת שזינתה עמו אבל הכא שהמים לא בדקו אותו איבא הוכחה שהוא נקי: ועוד מאי קמשני כו׳דאמרינן שהוא שוגג כו׳ ולעולם אמרינן שזינתה עמו והלא משביעין אותה להדיא אמן מאיש זה אמן מאיש אחר אלמא דאיכא למימר שנסתרה עם אדר ומכל מקום אסרינן עליו

מבח

מכה ספק כדפרישית ולכן נראה לפרש דקאי על אותם שבדקו אותה כלומר
ולא מתה מיד אלא שצבתה ומתנוונה והולכת והוא גירשה תהא מוחר לאותו
שנסתרה עמו ודוק: באותו דבור ואת אמרת הכין הוא שוגג כו׳ מתחר׳
ידו ואמרינן הכין כו׳ כצ״ל:

דף כו ע״א גמרא איבעיא להו באו ובאו קאמר כו׳ שנאמר נטמאה ונטמא׳ ועדיין תיבעי נטמאה
ונטמאה כו׳ בפרשה ונטמאה ונטמאה׳ אחד לבעל כו׳ כתיבי חד לידיע וחד
לצואה וחד לעשייה ורבי כשם כו׳ כצ״ל: שם ואידך ההוא דמודע לר׳ כו׳
נכתב בצהו אין הפשט שמודיע לה כי מאי איכפת ברידה הלא היא תמור׳
לריראון אלא כך הוא הלשון דמודע לה רצה לומר אותו העניין מודיע הכהן
לכל העומדין ומשום הכי פירש רש״י בפרק קמא כדי שלא יאמרו כו׳ אלא על
אחרים קאי וק״ל: שם נטמאה נטמאה ונטמאה למה כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה שיתא קראי כו׳ להודיע לנו דבטן כו׳ המים וגומר לצואה כו׳ וחד והשקה
את כו׳ נטמאה וגומר לעשייה כו׳ כצ״ל והד״א: בד״ה דידיה דבועל כו׳ וצואה
הסר׳: בד״ה שלא להוציא כו׳ הוצריך להודיעה תחילה כו׳ ובדקו׳ כצ״ל
והסר׳: בד״ה ואימא כו׳ ולהודע דבטן לקה כרישא מנלן כצ״ל והוא סוף דבור
והבל דבור אחר: בד״ה מגיד לך כו׳ לה אסורה הסר׳:

תוספו׳ בד״ה ההוא דמודע לה כהן כו׳ להוציא לעז וכיון כו׳ וכתיב ביה צואה כו׳ כצ״ל:
בד״ה זו שאסורה כו׳ שפסולה מן הכהונה הס״ד ואחר כך מתחיל דבור חדש מה
תלמוד לומר: בד״ה אינו דין כו׳ דעשה בהן אונס כרצון נ״ב פירוש גבי נזיר
ילפינן שאפילו באונס נטמא הלך הנזירות וצריך לגלח כו׳ וגבי פסח לא צריך
קרא דפשישא אפילו נטמא באונס שלא יבול לעשות פסח וקל: באד׳ טומא׳
התהור׳ כוראי לפי שטומאת התהים הוא הלכה ולא סתרינן קל וחומר מהלכה
כו׳ כצ״ל: באד׳ והוא הדין דאין להוכיח משם כו׳ נ״ב פירוש מאותו קל וחומר
באד׳ והלא אין ללמוד הימנו כו׳ נ״ב פירוש מן הלכה: באד׳ אי מסוטה נימא
מה סוטה כו׳ כצ״ל:

עב רשי בד״ה ומה סוטה כו׳ שנולד הספק הסר׳: בד״ה ופרכינן כו׳ להביא בכהונה׳
הסר׳: בד״ה ותו מבעי כו׳ אסר לה לכהונה כו׳ רבי ישמעאל כצ״ל והסר׳:

תוספו׳ בד״ה מכאן אמרו כו׳ לפלשיא בלילה כו׳ ומה כאן רשות היחיד כו׳ כצ״ל: בד״ה
ברשות הרבים כו׳ איזה מכם שניהן מביאין קרבן כו׳ מסוטה מה התם בועל כו׳
דלא רמי לשרץ כו׳ ועסוקה בטהרות ופירשה וראתה כו׳ טעמא דדיה שעתא
כו׳ והוי ליה ספק טומאה כו׳ בהדיא בתוספתא דטהרות כו׳ ובכהאי גוונא לא
מדמינן לסוטה׳ ויש לומר כו׳ וקשיא מהא דחנן כו׳ ספק לא נגע ספיקו טהור
הבנים ידו כו׳ לא נגע ספיקו טמא חמור ברשות הרבים כו׳ לא נגע ספיקו טמא

היה זה רכוב על חמורו וזה רוכב על חמורו אחד טמא כו׳ רבי יעקב מטמא כו׳ על כתפיו אחד טהור כו׳ רבי יעקב מטמא כו׳ למעלה מעשרה טפחים כו׳ שהיה רבי יעקב אומר סל שהוא כו׳ ברשות הרבים טהור ועוד מפרש התם דין בקעה בימות החמה ובימות הגשמים כו׳ אלו הן כו׳ כצ״ל:

דף כט ע״א גמ׳ שהרי עשה בה ספק כו׳ עשה בה ספק זונה כו׳ כצ״ל:

רשי׳ בד״ה אלא לרבי עקיבא כו׳ ונטמאה ורבי עקיבא כו׳ הא׳: בד״ה ונהונר״ מקל וחומר ולא דריש וו״י הס״ד: בד״ה אמר לך כו׳ והיינו תרומר״ ולא למעוטי כהונה שאין פסול זה בא כו׳ ואסורה לכהונה כצ״ל והס״ד ואחב דומיא דהנך הוא ג״כ ס״ר: בד״ה אלא לאו כו׳ ספיקא טמא ה״ס: בד״ה דער״ נוגע כו׳ דעת בזה שנטמא אבל כו׳ כצ״ל: בד״ה ומאחר כו׳ בתרומר״ לרבן יוחנן הא׳: בד״ה ומה טבול כו׳ שמשו ה״ס:

תוספ׳ בד״ה שכן עשה כו׳ איתא התם תניר׳ מאיר אומר שלש כו׳ כצ״ל באד״ מצינו אשה נ״ב פי׳ בתמיה: באד״ למה לא אלו בת כהן כו׳ כצ״ל: באד״ ואסורה לאכול בתרומה כו׳ נ״ב פי׳ אלמא דתרומה לא תליא בטומא׳ והשיב מכל מקום לא מצינו אשה שאסורה לביתה ומותרת בתרומה כו׳ ודוק: באד״ אבן איתאמרת אחת כו׳ כצ״ל: כד״ה חד לתרומה כו׳ דהא בפ׳ אלמנה כו׳ לאיש זר כיון שנבעלה כו׳ ורשי׳ שיבש שם כו׳ פסלי ולאפוקי חייבי כו׳ כצ״ל: באד״ פסלי מדרבי יוחנן כו׳ נ״ב פי׳ דאמר ובת כה׳ כי תהיה אלמנה וגרושה מי שיש לו בה אלמנות וגרושין כו׳ והוא הדין חייבי כריתות נמי וקל: באד״ וק׳ לי בגוה טובא כו׳ אם היו כהנות כו׳ כצ״ל:

עב רשי׳ בד״ה שכן יש כו׳ ומהכא נפקא לן כו׳ כתיב מה שיש לו טהרה כו׳ כצ״ל: בד״ה לא ראי כו׳ ופסיל ולא ראי כו׳ דליכא למימר כו׳ כצ״ל: בד״ה ובכל הספרים כו׳ וללשון שפירשתי אל תשיבני מה שאומר כלי חרס יוכיח שהיה להביא כו׳ כצ״ל: באד״ שאין זו תשובה נ״ב פי׳ לדברי: בד״ה צד חמור כו׳ מאוירו הס״ד: בד״ה מחוסר כפורים כו׳ ומצורע הס״ד ואחר כך מתחיל הדבור שמותר בתרומה כו׳: בד״ה שלישי שפוסל צריך להיות שפסול: בד״ה מי לא כו׳ איקרי טמא דכתיב כל אשר כו׳ כצ״ל: בד״ה אוכל הבא כו׳ את הקודש ומה כו׳ בקודש אוכל כו׳ רביעי בקודש הס״ד והא׳: בד״ה רבי מאיר כו׳ והנוגע בו פוסל כו׳ נכתב בצדו פירוש בשני: באותו דבור ולפסול עוד אחר כצ״ל והס״ד: בד״ה כך פוסל כו׳ עצמו פוסל כצ״ל: בד״ה ממאי דרבי יוסי כו׳ דהא עביד רביעי כו׳ נ״ב פירוש דאין מחלוקו״ בין רבי מאיר לאבא שאול אלא שאבא שאול חושבו כראשון לעניין מגע בקודש ור׳ מאיר חושבו כשני שפוסל את התרומה ומכל מקום שמעינן דעביד רביעי לפי מה שחושבו

בשני ודוק: באותו דבור ויפסול אחד הס"ד:

דף ל עא רשי בד"ה שלישי הבא כו' אייתי מינה הס"ד ואחר כך מתחיל הדבור וכי תימא כו' הא אייתינה כו' אב הטומאה הס"ד: בד"ה כל השעון כו' כל שהוא טהור מן התורה כו' שנים השעינום בצל"ו והס"ד ואחר כך את התרומה הוא גם כן סוף דבור: ואחר כך ומחלוקתו קאמר הוא גם כן סוף דבור: בד"ה דאם איתא כו' משבול יום בראייתי כו' בחולין בצל"ו והס"ד: בד"ה האוכל אוכל כו' בהשוחט הס"ד: בד"ה רבי יהושע כו' ומאכל ראשון לא עביד כו' על ידי משקין בצל"ו והס"ד: בד"ה בחולין שנעשו כו' שהבעל כהן ורגיל כו' בצל"ו: בד"ה שלשתן שוין כו' של קודש הס"ד ואחר כך מתחיל הדבור מטמא שנים כו' ונ"ב פירוש כל ראשון אפילו חולין ורוק: באר דהוה ליה שלישי הס"ד: ואחר כך מתחיל הדבור ופוסל אחד כו' ג' בחולין הס"ד:

תוספ' בד"ה שלישי הבא כו' ממחוסר כפורים שצריך כו' בצל"ו:

עב רשי בד"ה רבי אליעזר כו' והיכא מקיפה לה כו' ובין העיסה השמאה כו' בצל"ו: בד"ה מאי לאו כו' אלא משום תקנת כו' ומטמיא לחלה בצל"ו והוא סוף דבור: בד"ה לא דכולי עלמא כו' והאי דקאסרי רבנן כו' בצל"ו: בד"ה ואי בעית אימא כו' בחולין והכא כו' הל"א: בד"ה כסופר כו' פרוס החג לפני החג כו' נכתב בצדו ובדוכתי אחריתי פירש לפי ששלשים יום לפני פסח דורשין בהלכות פסח אי נמי ט"ו ימים שהוא החצי קרוי פרוס החג: בד"ה לאמור כו' ולאמור דפתח משה כו' בצל"ו:

תוס פו' בד"ה מר סבר כו' ובסוף פרק קמא דעירובין משמע כו' בצל"ו: בד"ה רבי מאיר כו' מפיו דמשמע יונקים כו' בצל"ו:

דף לא עא גמר כתיב לו הוא כו' ליראיך וחד אמר כו' בצל"ו: שם ויעלצו בך אוהבי שמך וגומר נמהק:

רשי בד"ה במקהלות כשנקהלו על הים הס"ד: בד"ה וליחזי כו' שקול הס"ד: בד"ה הכי נמי דלא הוא והכי אמר קרא כו' בצל"ו: בד"ה לאלפים לאוהבי שמך כו' קרא שמך לאלף כו' בצל"ו: באותו דבור לפרוש מאהבה כו' נ"ב דלעיל דף לג עא: באד והעונשין והכא מאהבת המקום ומיראתו כו' בצל"ו:

תוספ' בד"ה רבי מאיר כו' ואמרו שירה שנאמר כו' בצל"ו: בד"ה גדול העושה כו' קרי וגחיך נכתב בצדו פירוש צהל ושמח: באותו דבור רחמתיך בכל לבי רחמתיה בכל ממוני בכל נפשי לא הות כדין לי וכיון דמטיר ליה בכל נפשי ואתיה כו' בצל"ו:

הדרן עלך בשם שהמים פרק חמישי

ד ב 2 4 פרק מי שקינא

מי שקינא פרק ששי

רשי בד"ה מי שקינא כו' ורבי אליעזר לטעמיה כו' כצ"ל: בד"ה ורבי יהושע כו' ורבי יהושע לטעמיה כו' כצ"ל: בד"ה הרי אלו כו' בתובתה הס"ד: בד"ה הראשונה כו' אלא עד שתשתה כצ"ל והס"ד: בד"ה עדות האחרונה טומאה הוא סוף דבור:

תוספו' בד"ה מי שקינא כו' דלאחר ששנה שבדקור כו' משקינא לה כו' ומוציאה בכתובתה כו' לבית הלל דאמר אפילו אם הקדיחה כו' משקינא לה כו' כצ"ל:

עב רשי בד"ה הא חד כו' ברישא דאי היתה כו' הל"א:

תוספו' בד"ה הא חד כו' בכל מקום שהכשירו עדות האשה באין האיש כו' את האיש ניתני עד אחד כו' כצ"ל ונכתב בצדו פורוש ליתני במתניתין:

דף לב עא גמר בראש העמוד והכא במאי עסיקינן כו' אבל שתי נשים באיש אחד כו' כצ"ל:

רשי בד"ה הכא במאי עסיקינן צריך להיות והכא במאי עסיקינן כו' ומבטלי לה הסדר: בד"ה ותרצה כו' לה הכי הסד: בד"ה לחומרא שתשתה הסד: ואחר כך מתחיל הדבור לקולא להקל מעליה שלא תשתה לא אולינן כו' כצ"ל והל"א:

אלו נאמרין פרק שביעי

רשי בד"ה אלו נאמרין בכל לשון גרסינן כצ"ל והס"ד: בד"ה פרשת סוטה כו' ולא אמרינן שצריך לאומרה כו' כצ"ל: בד"ה וחליצת יבמה היא אומרת מאן כו' כצ"ל: בד"ה ברכת כהן גדול כו' במתניתין הסד: בד"ה ולהלן כו' מנא לן שאינו צריך כו' כצ"ל: באותו דבור היא למידה נ"ב פירוש כל זאת דברי המקשן אבל במסקנה יליף אף לוים גופה מגזירה שוה ואינה למידה מעצמה וקל: בד"ה וענתה ואמרה בכה דמשמע כלשון זה תאמרי כצ"ל: בד"ה למטה כו' ההרים הס"ד:

תוספו' בד"ה קריית שמע כו' דתפילה וקריאת שמע דרבנן כו' נ"ב אבל תוספות פירשו במסקנא שהגירסא הנכונה קריית שמע דאורייתא ותפילה דרבנן:

עב גמרא פרשת סוטה מנלן דכתיב ואמר אל האשה בכל לשון כו' דנין אמירה גרידתא מאמירה גרידתא ואין דנין אמירה גרידתא כו' כצ"ל ונ"ב כך הנהתי לפי גרסת

רש"י אבל תוספות שפיר גרסי לקמן והכי פירוש היכא דכתיבה עניה ואמירה לא ילפינן מינה אלא גם כן ענייה ואמירה ולא חד ודוק לקמן בעמוד שלאחריו בדבור המתחיל ועונין ואמרת: שם דם חטאת למעלה ודם עולה למטה כו' תנו רבנן קריאת שמע בכתבה דברי רבי כו' סברי לה כמאן דאמר הקורא את שמע ולא השמיע לאזנו יצא לימא קסבר רבי בל התורה כו' כצ"ל:

רשי' ב"ה על מה כו' שתשתה הס"ד ואחר כך מתחיל הדבור וכמה היא שותה בכלי מאוס במקידה של חרס והס"ד: ב"ה ובמה היא כו' מוידה וברצון בדקוה כו' כצ"ל: ב"ה וכל כך כו' הך למה הס"ד: ב"ה הכי גרסינן כו' מסוטה אמר ליה כו' מלויים אמר ליה כו' הכל דבור אחד: ב"ה מפני מר"ה כו' לא ישמע הס"ד: דבור המתחיל שהרי לא כו' צריך להיות קודם דבור המתחיל טמא טמא כו': ב"ה והאיכא כו' אחרים להבירן כצ"ל: ב"ה מכסיא הנקבות של נקבה הס"ד: ב"ה באליה ונב ולא ניכר כצ"ל:

תוספ' ב"ה איהי הוא כו' מפני שסומכין השומעין על דבורו שהוא שוחט כו' מרגישים בדבר בצ"ל והוא סוף דבור ואחר כך מתחיל הדבור ליכסוף וליזל כו': ב"ה ורבי שלא כו' דפליגי בקורא את שמע כו' בפרק קמא דברכות דתנן כו' בערב יטה ויקרא ובבקר יעמוד שנאמר כו' שוכבין כו' אלמא דחרוייהו כו' התם פריך תנא היכא כו' אמר מר רבי ווטרא כו' לא אמר חזור ואומר כו' כצ"ל:

דף לג עא גמר' לדבר שהוא מעשה מערב כו' כצ"ל:

רשי' ב"ה נצחו כו' יום הכפורים הסר: ב"ה עיבידתא כו' עבודה גדולה וגומר כצ"ל והס"ד: ב"ה דאמר מר לקמן בפירקא הס"ד: ב"ה כל דבר כו' צריך להיות לדבר כו' ורקיקא דכא משמע כו' כצ"ל והל"א:

תוספ' ב"ה כל התורה כו' תפשוט מיהא התם דאליבא דרבי כו' כצ"ל: באותו דבור אין בין ספרים למזוזות כו' נ"ב פי' ספרים חומשי התורה וק"ל: באותו דבור בלשון הקודש לית להו לרבנן דאמרי ספרים נכתבין כו' כצ"ל: ב"ה ברכת המזון כו' בירושלמי בפרק כיצד מברכין כו' דלהכי כתיב לפני ה' דבעזרה כו' כצ"ל: ב"ה שבועת העדות כו' ושמעה דמשמע בכל לשון כו' כצ"ל:

בד"ה ועונין כו' ואם תאמר הכא ענייה עניי"ה כו' נ"ב ולא ילוף גזירה שוה דאמירה כלל אלא ענייה לחוד ודוק: באותו דבור דנין ענייה ואמירה מענייה ואמירה ואין דנין ענייה גרידת' מענייה גרידת' כצ"ל ונמחק מסוטה ונ"ב פי' הוא תפס גירס' הספרים בדפרישי' לעיל ולא כרשי' אם כן שמעינן דלא ילפינן ענייה לחוד מאחר דנכתוב ג"כ אמירה אצלו לא בעל כרחך ילפי' ענייה ואמירה והיכא דאתית לאמירה תו קשה נילף מדדמי ואמרת מואמרת שהוא הגזירה שוה המעולה ומבריע שאר גזירה שוה שאינה דומיא לגמרי והכא בין ענייה ואמירה

ואמירה אינה דומיא דהכא כתיב וענית ואמרת והתם כתיב ועניו ואמרו ודוק
היטב: בד"ה ורבי יהודה כו' קריאה מעכב דאין כו' בעי ואם איתא למימר
כו' שאם לא קראה כלל כו' בדבר זה והכי אמר כו' כצ"ל:

עב גמרא דאי מעבר הירדן ואילך הלא כתיב והיה בעברכם את הירדן אחרי דרך כו' רבי
אליעזר בן יעקב אומר לא בא כו' כצ"ל:

רשי בד"ה כל מקום שנאמר בה כנה כו' כצ"ל: בד"ה הפי גרסינן בה כו' בגופה
כתב הס"ד: בד"ה אחרי דרך כו' אחר מופלג הס"ד: בד"ה שיושבים
כו' כדכתיב ויבא כו' כצ"ל: בד"ה אחרי דרך מופלג מן המערב דאחרי לשון
כו' כצ"ל והכל דבור אחד: בד"ה כדרך שהראה כו' לאחר שיעברו את
הירדן כו' ויקיפו ויכבשו כו' כן צריך להיות והס"ד: בד"ה לפניכם משמע
לפני כולכם הס"ד: בד"ה בכל יום כו' והשולחן וגומר הוא סוף דבור ואחר
כך מתחיל הדבור כשסיבבו את יריחו דכתיב ויקרא כו' ברית ה' וגומר כן צריך
להיות והוא סוף דבור והכל דבור אחד: בד"ה ובשהחזירוהו כו' דכתיב
ויבאו כו' וישאו הכהנים כו' לעיר דוד עד שבנה כו' כצ"ל והד"א:

תוספ' בדבור המתחיל ובשהחזירוהו כו' והא בדברי הימים כתיב וישאו כו' כצ"ל:

דף לד עא ג מר שנאמר וכבא נושאי כו' הוי אומר מים קלין אם כן באין מים ושוטפין אותן תא
מלמד כו' ושוטפין אותכם מאי אותכם כו' כצ"ל:

רשי בד"ה כמה גובהן של מים גר' הס"ד: בד"ה י"ב כו' שלא שהו בעברן אלא כו'
המחנה וכנגדן כו' כצ"ל והד"א: בד"ה הוי אומר כו' ושוטפין אותן כצ"ל: בד"ה
ושוטפין אותכם כו' כצ"ל: בד"ה אמר ר' יצחק כו' שני מוטות ושני מוטות כו'
ור' בני ארם נושאין אותן וב' מוטות אחרים וארבעה כו' כצ"ל:

תוספ' ד"ה גמירי כו' צ"ל קודם דבור המתחיל טורטני כו': כך הוא נוסח הירושלמי
בד"ה גמירי כו' לא דמי ההוא דטעין מן ארעא לארכבותיה ומן ארכבותיה
לכתיפיה להההוא דתלי ליה מן ארעא לכתפיה ולא דמי ההוא דתלי ליה להההוא
דאוחרן טעין ליה: בד"ה עודם כו' ליאות כו' צ"ל ויאות ונ"ב פי' בתמיה: בד"ה
טורטני כו' והאשכול נתון בחבלים ושוב נתנו מוט אחד מן הקצה כו' איש אחד
איש אחד למשה על דעתיה דר' ישמעאל דו אומר לשונות ריבוי בו' דר' עקיבא
דו אומר כו' כצ"ל ונ"ב דו אומר פי' כמו דהוא אומר:

זהו הציור של האשכול ומוטות לפירוש התוספות:

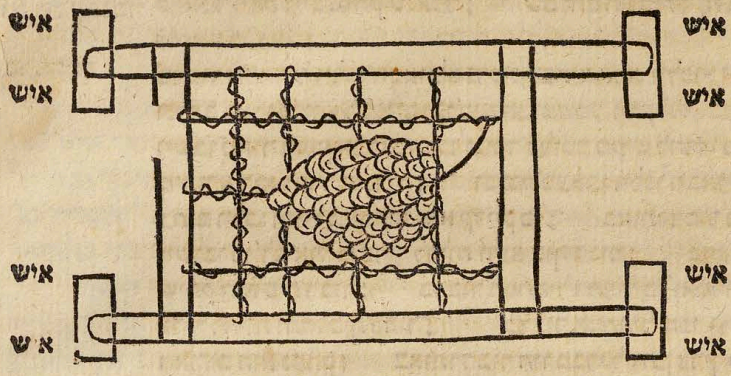

עב גמרא רשי

ואמר ריש לקיש בעיני כו׳ יתר מחברון דקברי בה שכבי כו׳ כצ״ל:
בדבור המתחיל סתור כו׳ בדאין הוא סוף דבור ואחר כך כליו משם הוא סוף
דבור: ב״דה שהחביא דבריו ולא אמרן כו׳ כצ״ל: ב״דה פסע צריך
להיות פיסע: בדבור המתחיל יהושע כו׳ כלב וגומר הוא סוף דבור:
בדבור המתחיל שעושה כו׳ שמקום רגליו מעמיק כו׳ לא פורש לן מאי כו׳ כן
צריך להיות: בדבור המתחיל טרשים כו׳ לחה הוא סוף דבור: ואחר
כך מתחיל הדבור דקברי בה שכבי ולא גרסינן כו׳ ככל שאר הארץ כו׳ כן צריך
להיות: בדבור המתחיל כי היו כו׳ ששולחן אל פרעה כו׳ כן צריך
להיות: בדבור המתחיל מינה כלומר כו׳ כשאר הארץ מאחר שהיא כו׳
בגרונדי היא שניהן משלמין כי עפר של כו׳ כן צריך להיות:
בדבור המתחיל כחנייתן כו׳ למטה בירדן ועושין מקום כו׳ ועוד יש לומר כו׳
קרוב לאלף ות׳ פרסאות באורך הירדן כן צריך להיות. ונכתב בצדו
ולי נראה אלף וארבע מאות וארבעים פרסאות מכוונות לחשבון כל ארבע
מיל פרסה ודוק: באותו דבור והירדן לא ניכר כי אם כו׳ שעברו כולן
ואם כן אותן חמשים כו׳ ולהכי לא חשיב ליה כצ״ל והוא סוף דבור:
ואחר כך מתחיל דבור חדש בזה אחר זה כו׳ ונכתב בצדו נראה לי. ויש
לומר דבתרתי פליג כו׳ לקלות המים אמר זה אינו כו׳ נגדשין יותר משנים עשר
מיל כו׳ שהוא אורך שלש מאות חסר י״ב כו׳ כצ״ל ונכתב בצדו פירוש ואותן
י״ב הנותרים יהיו לקלות המים ודוק: באותו דבור קמ״ד מיל על רוחב
מיל כו׳ ונראה דלרבי אלעזר כו׳ ושמא לא היה כו׳ יכול להיות בשיעור ששים
ריבוא כו׳ כן צריך להיות: בדבור המתחיל אבותי כו׳ ויש לומר דעל ידי

תפילה

סוטה פרק שביעי

תפילה כו׳ כצ״ל:

דף לה ע״א גמר שנאמר ויהס כלב נמחק שנאמר: שם והם חשבו לרעה כו׳ נשא ארון את נושאיו כו׳ כצ״ל:

רשי בדבור המתחיל וילכו ויבאו לא גרסינן ונכתיב אלא וילכו כו׳ כן צריך להיות ונכתב בצדו פירוש לספרים דגרסינן הכי משמע דהקישא בעלמא הוא כתיב וישבו מתור הארץ וכתיב וילכו וגומר כלומר מקיש להדדי כו׳ ואינו כן אלא מיתורא הוא דקדריש ודוק: ובספר מצאתי וילכו ויבאו לא גרסינן אלא כתיב וילכו ומוילכו יתירא הוא קדייק כו׳: באותו דבור כיון דכתב לעיל וישובו כו׳ לביאתן כן צריך להיות והוא סוף דבור: בדבור המתחיל ויהס שיתק הוא סוף דבור: בדבור המתחיל דחזייה כו׳ ואמרו לו כו׳ בפנינו כן צריך להיות והוא סוף דבור: בדבור המתחיל הכי גרסינן כו׳ תחת הארזים הוא נמחק: באותו דבור הוו מברי ליה כן צריך להיות והוא סוף דבור: ואחר כך מתחיל הדבור ונדהזונהו כו׳: בדבור המתחיל שבו המים כו׳ אל החרבה ונמשכו כו׳ אל מקומם כצ״ל והסד: בדבור המתחיל על עסקי כו׳ לאחוז בו הוא סוף דבור: ואחר כך מתחיל הדבור שעשה צרכיו ושל לשון כו׳: ב״דה התעיף לשון כפל וכפלת מתרגמינן תיעוף כו׳ כצ״ל: ב״דה לא נתן כו׳ והשולחן הס״ד:

עב רשי ב״דה מאן אמריך כו׳ את עצמך מן השבייה כו׳ כן צריך להיות: בדבור המתחיל כתיב בידון כו׳ כידון כהורנ שהרג כו׳ ברך ה את בית עובד אדום אשתו ושמונה כלותיה כו׳ פעולתו השמיני כי ברכו אלהים וכתיב אח״כ ששים ושנים לעובד אדום ושמעתי בשם רבי מנהם כו׳ כצ״ל ונכתב בצדו פעולתו השמיני שם בנו השמיני: בדבור המתחיל בגלגל לאחר שבנו כו׳ נכתב בצדו מה שפירש רש״י לעיל שהן אותן אבנים שהקים יהושע בירדן קשה למה פלגינן לתרי הקמות ולא קחשיב נמי הקמה בהר עיבל ואין לומר דלא קחשיב מאחר שקיפלו וסתרו הקמתו אם כן למה חשיב הקמה בתוך הירדן ואפשר דלא חשיב אלא תחילה וסוף אבל הקמה אמצעי שאינה לקיום בטל לגבייהו ודוק: בדבור המתחיל וכתבו מלמטה וסוף הס״ד: ב״דה מאי טעמא כו׳ כתובה הוא סוף דבור: בדה הכי גרסינן ושבית שביו לרבות כו׳ הכתוב מדבר דכי תצא כו׳ על דעתך לצאת ושבית כו׳ כצ״ל:

תוספו׳ בדבור המתחיל שלשה מיני אבנים היו ירושלמי שלשה מיני אבנים הן. אבני המלון ואבנים שהניחם יהושע תחת כפות רגלי הכהנים ואיסטליות שנתן להן משה אמר רבי יצחק פשוט לן ארבעה מיני אבנים הוה אמר רבי חנינא בר זביד ויאות כו׳ שנתן להן משה כו׳ כן צריך להיות: באותו דבור

נכנסו

נכנסו עמהן לארץ נכתב בצדו פירוש לארץ סיחון ועוג וכן מצאתי בילקוט
כבר נכנסו עמם לארץ העמים: באותו דבור אלא אם כן במה אנו קיימין
באבנים שהקים כו׳ כצ״ל ונכתב בצדו פירוש אם כן על מה נכתבה התורה
ודוק: בדבור המתחיל כיצר כו׳ לא לשעה היו ונגנזו עוד הוא מעשה
ניסים נתן הקדוש ברוך הוא בינה בלב כל אומה ואומה והשיאו את התורה
כולה מאן דאמר על אבני המלון נכתבו ניחא וסדת אותם בסיד אלא מאן
דאמר על אבני המזבח נכתבו מאי וסדת בסיד כו׳ כצ״ל: בדבור המתחיל
על דבר כו׳ ואם תאמר תיפוק כו׳ החזירה הקדוש ברוך הוא על כל אומה כו׳
ויש לומר דעונש זה כו׳ כן צריך להיות: בדבור המתחיל לרבות כו׳ היאך
קיבלוה לרחב שהרי כו׳ כל נשמה על שקירבה עצמה כך קירבה המקום.
ישראל כו׳ וארחב קאי כו׳ שבתוכה דברי הכל כו׳ ושמא על פי הדבור היה
ואמר לו שקודם שהתחילו כו׳ ואי הוה מצינו למימר כו׳ אין נהרגין אין מקבלין
אותן כו׳ לא היה הורגן וצריך להיות אותן כו׳ ולא נחלקו רבי יהודה כו׳ כן
צריך להיות:

דף לו עא גמר׳ והעברתם אותם עמכם כו׳ כצ״ל:

רשי בדבור המתחיל ביאה ראשונה בימי יהושע הוא סוף דבור: בד״ה פריו
ממעל עיניו הוא סוף דבור: בדבור המתחיל מאי והחציו כו׳ במקום
אחר הוא סוף דבור ואחר כך מתחיל הדבור כדרך שחלוקין כו׳ על הקללה
וגומר כך חלוקין כו׳ כן צריך להיות:

תוספ׳ בד״ה כמאן כו׳ פוגעין בו כראית כו׳ רשרי שלא דברה תורה אלא כנגד יצר הרע
ועוד כו׳ אלא כנגד יצר הרע יש לומר כו׳ הרשות שבו דכתוב מדבר כו׳ אלא
כנגד יצר הרע אף על גב כו׳ ואבתי נימא איפכא דדוקא לרבי יהודה איצטריך
וגזירת הכתוב היא גבי יפת תואר כו׳ שבחוצה לה הם בכלל כו׳ כצ״ל: בד״ה
מאי והחציו כו׳ שאם היה כל שבט לוי שם היו שוין כו׳ כצ״ל: באותו דיבור
של הר גריזים קרוב לאלף כו׳ נכתב בצדו תפס מניין זה לפי שלא הגיעו מניין
הלויים הראויים למשמרת דהיינו מבן שלשי׳ אלא לשמנת אלפי׳ ותפס האלפי׳
ולא המאות או תפס מניין בני קהת שמשמרתם היה הארון כו׳ ואם כן הם עמדו
למטה ולא נחת למניין המאות דאין סברא שיהיו כלם למט׳ ומכל מקום אף אם
תדחה ותאמר שאף המאות היו למטה מכל מקום של גריזים יהיו מרובין
שהמאות לא היו אלא שש מאות לקהתי ולכולם במניין הראויים למשמרתם
חמש מאות ושמונים ולא יגיע הרבה לאלף ודוק: באותו דבור שבטים
שעמדו על הר עיבל שלש מאות ושבעה אלפים ותחקל ובפרשן של הר גריזים
שלש מאות וששה עשר אלף ושמונה מאות כן צריך להיות: ונכתב בצדו

סוטה פרק שביעי

פירוש עם הלויים אבל זולת הלויים לא היו כי אם רצ"ג אלף ושמונה מאות אלא שהלויים היו ב"ג אלף עיין שם: באותו דבור שהרי מרובין היו אלא כו' פחותין והשתא שלא היה כל שבט לוי שם צריך לומר שעמדו לויים כו' עשרי' וארבעה אלף משמעון אלא שלשה אלפים או פחות ועלה קאי רבי יוסי כו' כן צריך להיות ונכתב בצדו והכי פירושו אם תחלק העשרים וארבעה אלף למנין השבטים לא יגיע יותר מג' אלפים ואם לפי המניין אפילו ג' אלפים לא יגיע ודוק: באותו דבור לדבריך כשאתה מחסר כו' שמחמת חסרון שבט כו' כדפרישית שהמנפה כו' כן צריך להיות: בדבור המתחיל עשרי' וחמש כו' פירוש לתנא דתני התם כו' חצי מכן וצריך לומר דעל כו' הי"ה כתוב בנ ועל הראשונה כו' כן צריך להיות:

עב גמרא שפת לא ידעתי אשמע נמחק:

רשי ב"ה לא כדרך כו' יעמדו אתכם וגומר כצל והוא סוף דבור ואחר כך ואשר ויוסף הוא גם כן סוף דבור ואחר כך שסדרו הוא גם כן סוף דבור: בדבור המתחיל מרובה כו' הר עיבל ממועט שבחציו כן צריך להיות וה"ד והכל דבור אחד: בדבור המתחיל יהודה שקידש שם שמים כו' כדלקמן כצל והוא סוף דבור: ב"ה שנעץ כו' יצרו הס"ד ואחר כך יעקב הוא גם כן סוף דבור: ב"ה רועה ישראל כו' נאמר הוא סוף דבור: בדבור המתחיל אלה תולדות כו' מיוסף הוא סוף דבור: בדבור המתחיל אסטגנינות כו' בכבבים ויודעים כו' כצל: ב"ה איתשיל כו' לחכמים שיתירו לך כצל:

תוספו' בדבור המתחיל באותה שעה כו' מאנשי הבית שם בבית דמשמ' דוקא מאנשי הבית לא היה שם כו' היה שם וזהו דמות כו' כן צריך להיות: ב"ה איתשיל כו' לא היה יכול כו' ושמא אוקמיה במילתא דגיזום כו' כצל:

דף לז עא רשי ב"ה שכבר נאמר כו' ויהודה הוא סוף דבור: ואחר כך למשה היו הוא גם כן סוף דבור: ואחר כך בן חמישים הוא גם כן סוף דבור: בדבור המתחיל על הר כו' בתורה הוא סוף דבור: ואחר כך הסדרים הוא גם כן סוף דבור: בדבור המתחיל ברוך כו' וכן כולן הוא סוף דבור: בדבור המתחיל ארבעה כו' הרי שמנה הוא סוף דבור: ואחר כך ולעשות הוא סוף דבור: ואחר כך משה וגומר הוא סוף דבור:

תוספו' ב"ה והיו שרי כו' לים ששרתה שכינה כו' כצל: בדבור המתחיל אי אפשר כו' ומה מקיים אני הדין תנייה כו' כן צריך להיות ונכתב בצדו כמו קרייא: בדבור המתחיל מאי על כו' נותנין עשרים בזכי כו' ואטפחיים ריוח באמצע קא שהיו נותנין כו' ויש לומר משום כו' דאמרינן על ממש דבעי שם רבי יצחק כו' בתיב מכל מקום הבא כולי עלמא כו' ולא אמרינן המברכין על הר כו' ונראה

ללי דרבי נמי מודי דכל כו׳ שבע שבע אמר רבי רואין את העליונות כן צריך להיות ונכתב בצדו פירוש שסדר המערכה הוא בשש חלות ונמצא דכי יהיב לבונה על השביעית איכא חציצה: באותו דבור כאלו אינן והא בעינן ונתת על המערכת לבונה מאי על בסמוך ורבי לשעמו דאמר על בסמוך כו׳ והתם גבי בזיכי כו׳ ועוד דכי יהיב בסמוך הוי דרך כבוד כו׳ כצ״ל:

עב גמרא רשי׳ שמונה ושמונה הרי שש עשרה כו׳ של זה שכך גרמו לו כו׳ כצ״ל: בדבור המתחיל ארבעים כו׳ תלתא וימני הוי מ״ח מוציא כו׳ כן צריך להיות: בדבור המתחיל רבי שמעון כו׳ כמניין שהיו במדבר שכל אחד כו׳ כן צריך להיות ונכתב בצדו כך נראה לי להגיה והיינו בסוף ארבעים שנה: בדבור המתחיל מאי ביניהו כו׳ ובמאי פליגי הוא סוף דבור: בדבור המתחיל אמר רב משרשיא כו׳ וכל אחת ששים רבוא הללו קבל עליו ברית ששים רבוא כו׳ כן צריך להיות ונכתב בצדו נראה לי: בדבור המתחיל אלא זה כו׳ עבודה זרה ארורים כו׳ ואמו הבא על אשת איש כו׳ כצ״ל והר״א:

תוספו׳ בדבור המתחיל רבי שמעון כו׳ ולא ידענא אמאי כו׳ כן צריך להיות: בדבור המתחיל רבי שמעון בן יהודה כו׳ שנכללו ונפרטו דברים שנכללו ולא נפרטו אמר ליה כן אמר רבי יוחנן כו׳ זה החזן שהוא עומד כו׳ שלמטה דאמר רב הונא כו׳ קרע יאשיהו ואמר עלי להקים אמר רבי אחא כו׳ לא למר ולא לימד כו׳ כצ״ל: בדבור המתחיל אמר רב משרשיא כו׳ לתר״ג מצות קע״ג ריבוא ריבואות וה׳ אלפים ריבואות ותת ריבואות ועוד שלשים ריבואות וחמשים אלפים וחמשה אלפים ומאתים בריתות כו׳ כצ״ל ונכתב בצדו דע שאלף פעמים מאה אלפים הוא אלף ריבוא פעמים ריבוא ונמצא שהוא קע״ז אלפים פעמים מאה אלפים וחמש מאות פעמים מאה אלפים ופ״ג פעמים מאה אלפים וג״ה אלפים וב׳ מאות: ושורש החשבון הוא בעניין זה תליג פעמים מ״ח הוא ל״ט אלף וארבע מאות ול״ר וישראלים היו ששים ריבוא דהיינו שש מאות אלף. ועוד שלשת אלפים וחמש מאות וחמשים ב״ט אלף פעמים שש מאות אלף הוא קע״ד אלף פעמים מאת אלפים וד׳ מאות פעמים שש מאות אלף הוא שני אלפים פעמים מאת אלף ועוד ארבע מאות פעמים מאת אלף ול״ר פעמים שש מאות אלף הוא קמ״ר פעמים מאת אלפים: ושוב תחשוב כ״ט אלף פעמים ג׳ אלפים הוא פ״ז אלף פעמים אלף שהוא ח׳ מאות פעמים מאה אלפים ושבעים פעמים מאת אלפים וד׳ מאות פעמים ג״אלפים הוא י״ב פעמים מאת אלף וכ״ד פעמים ג׳ אלפים הוא ע״ב אלפים: שוב חשוב כ״ט אלף פעמים ה׳ מאות הוא י״ד אלף פעמים אלף וה׳ מאות אלפים דהיינו מאה פעמים מאת אלף וארבעים וחמשה פעמים מאת אלף: וד׳ מאות פעמים ה׳ מאות הוא שני פעמים מאת

אלף ולר פעמים ה׳מאות הוא י״ב אלפים: שוב חשוב ב״ש אלף פעמים
חמשים הוא י״ד אלפים פעמים אלף ונ׳אלף דהיינו י״ד פעמים מאת אלפים ונ׳אלף:
וד׳מאות פעמים חמשים הוא עשרים אלפים: וכ״ד פעמים המשים הוא י״ב
מאות: סכום הכל קע״ז אלף פעמים מאת אלף וה׳מאות פעמים מאת אלף
ושמונים פעמים מאת אלף ושלשה פעמים מאת אלף ונ״ה אלפים ושני
מאות סליק:

דף לח עא גמר׳ אלה יעמדו לברך כו׳כצ״ל:

רשי בד״ה ואיתקש כו׳לשרת בשם ה׳כו׳ברכה ושירות בקרא אחרינא כו׳כצ״ל:
בד״ה בכל המקום כו׳ועוד וכי בכל מקום כו׳כצ״ל: ב״דה מסורס כו׳ובשילה
ובבית עולמים כצ״ל: ב״דה אמר להם צ״ל אמור להם:

תוספו׳ ב״דה ונאמר כו׳ויש לומר דמסתברא כו׳בתורה דהברכות עצמן נמי מפורשות
שהיה הופך כו׳כצ״ל: ב״דה וכתיב כו׳מהיכא לן דאיתרבי כו׳ונראה דודאי
לדברי הכל כו׳כצ״ל: ב״דה או אינו כו׳רבינו הלל פירש בספרי בכינוי בגון
בו׳כצ״ל: בד״ה הרי הוא כו׳תברכו דבכל מקום אשר אבא אליך משמע אני
כו׳ונראה לי״י כו׳כן צריך להיות:

עב רשי בד״ה מעיקרא כו׳דחוק היה מקומן מן העבוד׳כו׳כצ״ל: בד״ה ותנן נמי בברכו׳
הסר: בד״ה לברך ברכת המזון הסר: בד״ה כי כמו כו׳ד״האוכל מדד
והישער בנפשו של צר עין וכן הוא לשון כו׳כצ״ל: בד״ה דלא אניסי כו׳לא
אניסי אלא שאין הברכה כו׳כצ״ל:

תוספו׳ בד״ה כל שאינו כו׳חזר ואמר או דלמא כו׳נ״ב פי׳ התלמוד שואל בעיא אי חזר
כו׳: באו׳ עובר בעשה סבר כו׳לא תעשה אמר אנא לא אמרת ליה אייתוניה
ואנא מלקי ליה ר׳אבהו הוה יתיב ומתני בבי כנישת׳דקיסרין והוה תמן מיתנא
ואתא עונת׳דנשיאות כפים ולא שאלין ליה אתא עונתא דמיכלייא ושאלין ליה
כו׳כצ״ל ונ״ב ואנא מלקי ליה פי׳הביאו לידי מי שמטמא לנשיאות כפים ואלקה
אותו: בד״ה הא דסלקא כו׳מתנות כהונה כמו שאמר כו׳כצ״ל: בד״ה
מחיצה כו׳דה״ה לתפילה דיג׳וחכי כו׳אבר שיצא מקצתו לחוץ מן האגף ולפנים
כלפנים מן האגף כו׳כצ״ל ונכתב בצדו פירוש הגפף הדלת במקום שחופף
ונושק על המשקוף:

דף לט עא גמר ואמר רבי יהושע בן לוי כו׳כצ״ל:

תוספו׳ בד״ה מחיצה כו׳דיתיב ר׳זירא כו׳בגדולה אלמא לעניין תפלה כו׳דהיכא דאיכא
עשרה בגדולה כו׳כצ״ל: בד״ה הוה כו׳דפרק אין עומדין אמרינן הדא אמרה
כו׳כצ״ל:

מכאן ואילך לא מצאנו הגהת הרב מהתוספות:

עב גמרא עד שיתחיל שליח צבור בשים שלום ואינן רשאין כו׳ כצ״ל ונכתב בצדו לאו דוקא אלא כלומר שראוין להתחיל שים שלום דהיינו מיד אחר אמן וכן מוכח מפירוש רש״י:

רשי דבור המתחיל לכוף קשרי כו׳ צריך להיות קודם דבור המתחיל אין הקורא כו׳: בד״ה לכוף קשרי כו׳ כשמברכין ולאחר שגמרו כו׳ כצ״ל: בד״ה לעקור רגליהם כו׳ עד שתכלה ברכה מפי שליח ציבור כו׳ נ״ב פירוש כדי שיאמרו הקהל אמן על הברכה ועל מה שהם מתפללים וקל: בד״ה להפשיט כו׳ שמשתמר בו לבית הכנסת כו׳ כן צריך להיות: בד״ה בר אהינא כו׳ בר אהינא חכם נמחק בר אהינא: בד״ה ברוך ה׳ מציון אינו באותו מזמור הוא נמחק הוא:

דף מ עא גמרא למנייה בראש כיון דחזייה לרבי אבא דמן עכו דנפישי ליה כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה שמעני כו׳ המקדש הלר ואחר כך כשירים הם הוא גם בן סוף דבור:

עב רשי בד״ה קומו וברכו ועד העולם למגן אברהם כו׳ כצ״ל: באותו דבור ויברכו שם כו׳ נ״ב סיפא דקרא קומו וברכו וגומר נאמר ויברכו שכבודך כי הוא מרומם על כל ברכה ותהילה: בד״ה כדאמר רב חסדא לקמן הלר:

דף מא עא גמר כלל וכלל לא כו׳ תנו רבנן מברכין על התורה כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה ויקרא כו׳ צ״ל ויקראו כו׳ בספר עזרא כתיב קתני כו׳ היו קוראים כצ״ל הלר והלא: בד״ה באן בעניין כו׳ עניין אחר וממהר כו׳ הוא שוכחו ועובר כו׳ על כך לכן אין מרלגין כו׳ כצ״ל: בד״ה והתניא בניחותא הלר: בד״ה שלא להוציא כו׳ שהוא קורא על פה כו׳ כצ״ל: בד״ה תנו רבנן השאר תפילה כו׳ כצ״ל: בד״ה שנ׳מקץ כו׳ שבע שנים ואותה קרייה כו׳ כצ״ל: בד״ה וקורא מתחילה כו׳ שבואתחנן הלר: בד״ה של רגלים כו׳ תחתיה ברכות כו׳ הלא:

עב גמרא פיסקא והמלך עומד ומקבל וקורא יושב אגריפס כו׳ כצ״ל:

הדרן עלך פרק אלו נאמרין פרק שביעי

משוח מלחמה פרק שמיני

דף מב עא גמר בנצחונן של גליות מה היה כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה משוח מלחמה כו׳ ובגמרא פריך כו׳ כצ״ל: בד״ה ויקומו כו׳ בן רמליהו שנלחם עם אחז כו׳ כצ״ל:

תוספ׳ דבור המתחיל מלחמה צל משוח מלחמה כו׳ כצ״ל: בד״ה הכי קאמ׳ כו׳ הרי קריאת שמע דכתיב בה כו׳ כצ״ל:

וגוליות

עב גמרא וגליות שמו מגת כו׳ גליות ויושבי בנוב כו׳ כצ״ל :

רשי בדבור המתחיל׳ בר מאה כו׳ בלשון פרסי הס״ר : בד״ה ליטרח בנפשיה לבקש לו רפואות כו׳ כצ״ל :

דף מג עא גמר׳ מונגש עד ודברו כהן מדבר כו׳ כצ״ל :

רשי דבור המתחיל ואחד הלוקח כו׳ צ״ל אחר ד״ה בית האוצרות :

עב גמרא לאו בת מיהדר היא הכא אי מימלך עלה בת מיהדר היא דהא מעיקרא לפירי קיימא מידי דהוה כו׳ כצ״ל :

רשי בד״ה מרכיב שנוקב האילן ונוטל מן הדך כו׳ זה בזה כצ״ל והס״ד ואח״פ מ״ה ד״אי הרכבת כו׳ בה היכי דמי כו׳ הרכבה הס״ד והד״א : בד״ה אי נימא כו׳ לחללה הא לאו כו׳ הד״א : בד״ה שסיבבה צ״ל שסיבכה : בד״ה לעולם כו׳ המלחמה אקיימת הס״ד : ואח״כ כגון דנטעה קמייתא הוא ג״כ ס״ד : בד״ה ומאי שנא כו׳ לעניין ערלה דבטלה הרכבה כו׳ כצ״ל : בד״ה התם גבי כו׳ לה״ה כי נטעה הס״ד : בד״ה ולוקמה בכרם כו׳ ולקורות לוקמה בנוטע כו׳ כצ״ל : בד״ה כל שנותיה כו׳ פירותיה אומ׳ שפירות ערלה מותרת כצ״ל : (מכאן ואילך לא מצאנו הגהת הרב מפי׳ רש״י)

דף מד עא גמר׳ לא יחלל משום הכי אינו לוקה כו׳ בראש העם ובעקיבו של עם כו׳ כצ״ל :

הדרן עלך משוח מלחמה פרק שמיני

ענלה ערופה פרק תשיעי

עב גמרא אלא זקניך ושופטיך למניינא נמחק זקניך :

דף מה עא גמר מאי קאמ׳ רחמנא המיוחדין שבשופטיך נמחק : שם תפשוט לן מדר׳ אבהו אמר ר׳ אליעזר דאמר פרט כו׳ כצ״ל :

דף מו עב גמר׳ בזמן שדעתן קצה עליהן היה נמחק היה : שם שלא דבר בפיו ולא הלך ברגלים כו׳ מהגרוניא עד בי ביפי כו׳ כצ״ל :

דף מח עב גמר כדמתרגם רב ששת כו׳ נכתב בצדו נראה לי רב יוסף שהוא בעל התרגום ובן בסמג :

דף מט עב גמר במאמר שאחר סיום המסכתא ר׳ פנחס בן יאיר אומר והירות מביא לידי זריזות׳ וזריזות מביא לידי נקיות כו׳ כן הוא בס״א :

הדרן עלך ענלה ערופה פרק תשיעי

וסליקא לה מסכת סוטה בנלך

פרק ראשון

דף ב ע"א גמרא כתיב הכא כי כו' כן צריך להיות:

רש"י בדבור המתחיל בשלש כו' ואזיל והאי כו' הכל דבור אחד: בדבור המתחיל בכסף כו' מקודשת לי ששטר כו' הכל דבור אחד: בדבור המתחיל ביאה כו' מקראי שעמא כו' הכל דבור אחד: בדבור המתחיל והיבמה נקנית לבעלה הוא סוף דבור: בדבור המתחיל וכסף כו' מילתא משום כו' הל"א:

תוספו' בד"ה האשה כו' דהא גבי יבמה כו' נכתב בצדו הוא ראייה למה שאמר דמשום הכי קתני בה"י היכא דקאי אקרא דאם לא כן אמאי תנא היבמה בה"י ובתולה בלא ה"י דאף אם תאמר דמהכא אין ראייה דדרך לשנו' איש ואשה בכל דוכתין בה"י אלא יבמה קשה אם לא משום דיבמה קאי אקרא ומכל מקום קשה האשה שנתארמלה דלא קאי אקרא מאי איכא למימר והתוס' הקשו בריש כתובות שדרך לכתוב ה"י גבי איש ואשה בכל דוכתין ואם כן התוספות דהכא דלא סבירא להו האי שינוייא מאי איכא למימר וצריך לומר דהתו' דהכא סבירא להו מאחר שמצינו פעם אחת בקרא איש ואשה שונה אחר כך בכל איש ואשה בה"י ודוק: בד"ה בפרוטה כו' מפרש שוה כסף כו' בפרק קמא דבבא קמא כו' כן צריך להיות: בדבור המתחיל אחד כו' כשהאיסרים מתייחלים אחד כו' כצ"ל:

עב גמרא אי נמי שדות בכסף כו' נ"ב לפי' אי נמי לא נילף משדה אשר קנה אברהם אלא נילף משדות בכסף יקנו כך מוכח מדברי התוספות: שם וניתני האיש קונה ומקנה כו' הדרך אשר ילכו כו' דכתיב בדרך כו' ובשבעה דרכים כו' התם דלגבי איש קאי ודרכו כו' כן צריך להיות: שם כי תלקח נ"ב ספרים אחרים תקח ועיקר:

רשי בדבור המתחיל ונתני כו' האיש מקדש הוא סוף דבור ואחר כך מתחיל הדבור

וניתני כו׳ בשלשה דרכים הוא סוף דבור: בדבור המתחיל בודקין כו׳
ובמראה כו׳ נכתב בצדו פירוש רש״י בסוף נויר שראה שד או דבר אחר ונפחד
והרגם פירש שראה אשה יפת תואר ותערב לו לתשמיש אף שלא הרהר
מקודם או שהרהר לתשמיש אף שלא ראה בדמיון האשה עיין שם: בדבור
המתחיל בשלשה דרכים כו׳ לקיטה בירק כן צריך להיות: בדבור המתחיל
ולירק כו׳ שעמיה לקמן הוא סוף דבור:

תוספות בדבור המתחיל אי נמי כו׳ אם כן הוה ליה לאתויי כו׳ נכתב בצדו פירוש דאין
טעם לדבר לומר אי נמי בכדי אם לא שיש עילוי בדבר אחרון יותה מן הראשון
ובאן הוא איפכא דשדה אשר קנה אברהם הוא בתורה וקרא זה הוא בנביאים
וקל להבין: בדבור המתחיל אתרוג כו׳ פירש בקונטרס לעולה כו׳ למתני
לא פליגי עליה כו׳ ובשאר דוכתין אי כמאן כו׳ כן צריך להיות:

דף ג עא גמרא התם הא קא משמע לן כו׳ למעוטי מאי מניינא דרישא למעוטי חופה כו׳ כצל:

רשי בדבור המתחיל התם כו׳ דמילתא הוא הוא סוף דבור: ואחר כך מתחיל הדבור
מפני שדרכו לגדל על כל המים כו׳ מן הגורן כו׳ מה גורן כו׳ כן צריך להיות:
בדבור המתחיל כוי כו׳ ספק בהמה הוא סוף דבור: בדבור המתחיל ויש בה
צריך להיות יש בה: בדבור המתחיל שוין כו׳ וכן דבור המתחיל ושווין כו׳
וכן דבור המתחיל שאין שוין כו׳ צריך להיות במקום שוין שוה:

תוספות בדבור המתחיל אתרוג כו׳ הרי היא של שביעית כו׳ נכתב בצדו ובפרק מקום
שנהגו יש קצת בענין אחר וזה לשונו ופירש ר׳ ניסים דהכא בשביעית שיצאו
חוץ לשביעית דאסורים מדרבנן בכדי שיעשו כיוצא בהן וסבר ר׳ שמעון שאר
ספיחים אסורים במוצאי שביעית דכשיראו אותם גדולים יסברו שלקטו
בשביעית אבל ספיחים כרוב שאין כיוצא בהן בירק השדה לא גזרו בהן אטו
שאר ספיחים דכשיראו אותם גדולים לא יסברו שלקטו אותם בשביעי׳ שדרכן
ליגדל הרבה בזמן מועט עד כאן: בדבור המתחיל מה ירק כו׳ שאינו כלאים
בכרם כו׳ שאין חייבין בפאה כמו האוג והחרובין השנויין במסכת פאה לא שייך
כו׳ כן צריך להיות ונמחק התאנה: בדבור המתחיל לא לחיה כו׳ הבא מן
התיש ומן הצבייה כו׳ כן צריך להיות: בדבור המתחיל ואשה כו׳ נראה לרבינו
תם דגרסינן בפחות כו׳ בחדא והכי קאמר מדישראל כו׳ דברים נקנין בחליפין כו׳
כן צריך להיות:

עב גמרא מנייני דסיפא למעוטי חליצה כן צריך להיות ונכתב בצדו נראה לי: שם
תקדיש איהי נפשה כו׳ כן צריך להיות:

רשי בדבור המתחיל וכי תימא כו׳ מאיסורא כו׳ הוא סוף דבור:

תוספות בדבור המתחיל ואשה כו׳ מכסף מקנתו שאינו נקנה בתורת כו׳ כן צריך להיו׳:

בדבור המתחיל ואימא לדידה כו׳ דלקמן במסקנא כו׳ נכתב בצדו פירוש כי יקח ויצאה חנם וגומר ועביר צריכותא אהדדי ואם כן אי סלקא דעתא אמינא דאתי מייתורא דשניהם אם כן לא בעי למיעבד הני צריכותא ודוק: בדבור המתחיל וכי תימא כו׳ ממה שאינו על ידי אביה נכתב בצדו כלומר ואינו על ידי אביה נילף מבושת ופגם שאינו על ידי אביה והוא שלו וקל להבין:

דף ב עא גמרא אין כסף לאדון זה כו׳ נ״ב ותימא איך נלמד מי״ודאין כסף אין כסף לאדון זה והלא אינו דומה בלמד למאי דמייתי ראיה מיניה דהתם דרשינן אין לו עיין עליו וכן לעניין ירושה גבי אם אין לו בן דרשינן נמי בבבא בתרא עיין עליו ולא אישתמיט בכולה תלמודא למדרש מן היו״ד דבויה מאחר דבלא יו״ד נמי הוא לשון אין על כן נראה לפרש דתלמודא לפום דיהטא קאמר הכי אבל אנו ילפינן מאן כסף ימי בוגרת ומי״ודאין כסף דרשינן נמי עיין עליה שבכל ענייניס תצא בלא כסף אפילו בימי נערות ואשתאר ויצאה חנם למידק ויצאה חנם מאדון זה אבל לא מאדון אחר ולפי שבאין כסף ניחא ליה למדרש ומבורר יותר יליף התנא מאין כסף ודוק נראה לי: שם נפקא לה בנעדות כו׳ כן צריך להיות:

דשי בדבור המתחיל אין כסף כו׳ מאן יבמי הוא סוף דבור: בדבור המתחיל זרע זרעה מניין תלמוד לומר אין לה עיין כו׳ כן צריך להיות והכל דבור אחד:

בדבור המתחיל בא זה כו׳ שניהם דאי כו׳ מפיק לה בא כו׳ הכל דבור אחד:

בדבור המתחיל תושב כו׳ קדשים הוא סוף דבור:

תוספו׳ בדבור המתחיל זרע פסול כו׳ נכתב בצדו ולי נראה לפרש זרע פסול פצוע דכה וכרות שפכה וזהו יותר מסתבר דבעי ריבוי מפסול ממש דמאיזה טעם זרע כשר יפסול ולא זרע פסול לאפוקי פצוע הוה אמינא לא יפסול מאחר שאינו ראוי להוליד ולהרבות זרע אם כן הוה אמינא דלא ליהוי בכלל זרע קא משמע לן ודוק: ומכל מקום מתניתין דיבמות איירי להדיא בזרע זרעה שהוא ממזר עיין שם: בדבור המתחיל בגרות כו׳ תוכיח שמוציאה מרשות כו׳ כצ״ל:

עב גמרא מצא בה וגומר אין קיחה כו׳ הוו קידושי כתב רחמנא כי יקח ולא כי תקח ובעלה כו׳ כן צריך להיות:

דשי בדבור המתחיל יבמה כו׳ ויבמה ביאה כו׳ הכל דבור אחד: בדבור המתחיל שאינה כו׳ כורתה הוא סוף דבור: בדבור המתחיל ליהוו כו׳ אשה לאיש כן צריך להיות:

תוספו׳ בדבור המתחיל היכא כו׳ הרי אתה מקודש לי כו׳ כן צריך להיות: בדבור המתחיל אמה העבריה כו׳ בסוף הדבור לא הוי אתיא בקל והומר כו׳ נ״ב ואין להקשו׳ א״כ היכא הוה דרשינן ובעל למעוטי אמה העבריה הא אשה גופה לא נקנית בביאה דיש לומר הכי הוה דרשינן זו היא שראויה לביאה מאחר

שנבר לקחה בקדושין של כסף והיא אשתו אבל אחרת אינה ראויה לביאה
אפילו יש לו כבר קנין ושייבות בגוה כגון אמה העבריה ודוק: בדבור
המתחיל מה ליבמה כו׳ נזק שלם ונראה לר״י כו׳ הכל דבור אחר:

דף ה ע״א רשי בדבור המתחיל שטר כו׳ אם כתב לגזבר שטר כו׳ נכת׳ בצדו ויותר היה נראה
לפרש שאם יש לו שטר חוב על חבירו אין פודה בו וקל להבין: בדבור
המתחיל שאינו כו׳ ולירושתה כן צריך להיות:

תוספו׳ בדבור המתחיל ומניין כו׳ ואפי׳ לרב חסדא כן צריך להיות: בדבור המתחיל
שכן פודין ומכניסות אף כו׳ כן צריך להיות: בסוף הדבור שכן פודין בו
הקדש נכתב בצדו וממה הצר משניהם לא אתא דאז ניפדך פירכא כל דהוא
מה הצד השוה שבן הנאתה מרובה כדלקמן וקל להבין: בדבור המתחיל
קאי כו׳ דפשטא דקרא כו׳ כן צריך להיות: בדבור המתחיל על מנת כו׳ שבי
אלמנה בית אביך אף על פי שמת אביה כדמוכחי קראי בצל והוא סוף דבור:

עב גמרא שכן פודין בו כו׳ • נ״ב תימא איך שייך לעשות פירכא כל דהוא כהאי גוונא
שאינה שייך בחופה כלל ופירכא כל דהוא לא פרכינן אקל וחומר דאתא בחד
צד וכן מאי דמסיק ביאה תוכיח כו׳ ואיך שייך לפרות קדשים בביאה ואפשר
ליישב מאחר דהאי קל וחומר אית ביה פירכא דנימא דיו אסוף דינא נהי דסבר
ברבי טרפון דלא פרכינן דיו היכא דמיפרך קל וחומר סוף סוף לאו קל וחומר
מעליתא הוא והוה כמאן דאתי מתרי צדי ופרכינן כל דהוא ומותבינן תוכיח
גם כן כל דהוא אפירכא כל דהוא ונוקמיה קל וחומר אדובתיה והעיקר נראה
בעיני דתלמודא דהכא פריך מה לכסף כו׳ אינה בא מבח פירכא למצא מעלה
וחומרא אחריתי מה שיש בכסף ואינה בחופה לא הכי קפריך לעולם אין אשה
נקנית בחופה ולא משום גריעותא דחופה לא שאין הדעת נותן שתהא האשה
נקנה לבעלה קנין עולם בשום אופן ומה שאתה מוציא שנקנית בכסף הוא
רוב מעלת הכסף וחזקו שהרי מוציא קדשי שמים מחזקת׳ מה שלא תמצא האי
מעליותא בחופה ומשום הכי קאמר שפיר ביאה תוכיח ודוק:

רשי בד״ה שכן ישנה כו׳ בגירושין וכסף כו׳ הכל דבור אחד: בדבור המתחיל
כסף באישות כו׳ קונה כאן כו׳ נכתב בצדו פירוש דלא תימא אם כן נימא דיו
ולא תהא חופה קונה בעל כרחה אפילו ברצון האב ודוק: בדבור המתחיל
ואמרה היא דמי לתקח אשה לאיש כן צריך להיות: בדבור המתחיל בקדושין
כו׳ כי האי לישנא ונכתב בצדו פירשתי בקידושין וכן בלן ונמחק נתן:

תוספו׳ בדבור המתחיל אף אני כו׳ נישואין עושה כו׳ כן צריך להיות: בדבור
המתחיל הכא כו׳ האומר לחבירו מודרני ממך כו׳ שיאמר איני אוכל כו׳ מופרש
אני כו׳ מודחק אני כו׳ כצל:

דף ו עא גמרא עזרתי מהו נגדתי מהו עצורתי מהו כו׳ מדבר עם האשה כו׳ כן צריך להיות:
רשי בדבור המתחיל עצורתי כו׳ עצורה ממנו קאמר כו׳ כן צריך להיות: בדבור המתחיל שכן כו׳ בשפחה כנענית כו׳ כן צריך להיות: בדבור המתחיל במאי כו׳ או לא. היכא דמי כו׳ הכל דבור אחד:
תוספו׳ בדבור המתחיל עצורתי כו׳ הנערים אך מאשה כו׳ כן צריך להיות: בדבור המתחיל לא יהא כו׳ המבול ומיהו יש לומר כו׳ כן צריך להיות ונכתב בצדו נראה לי:
עב גמרא. הרי אתה בן חורין הרי אתה לעצמך כו׳ הרי אתה לעצמך כו׳ כן צריך להיות:
רשי בדבור המתחיל לכשתברח ממנו מן הגוי הוא סוף דבור: בדבור המתחיל אינה מקודשת כו׳ עפרון גמרינן כו׳ כן צריך להיות: בדבור המתחיל לא צריכא כו׳ שאת חיית כו׳ כן צריך להיות: בדבור המתחיל אלא אמר כו׳ דמי בקניין בסודר כו׳ כן צריך להיות:
תוספו׳ בדבור המתחיל ואם לאו כו׳ אחר שיצאו כולם כן צריך להיות:
דף ז עא רשי בדבור המתחיל עם נכסים כו׳ במשיכת המשלשלין הוא סוף דבור:
תוספו׳ בדבור המתחיל ונפשטו בו׳ דבתיב כל אשר יתן ממנו ליי׳ וגבי בו׳ כן צריך להיות:
עב גמרא דהא שוי חמשין כו׳ כן צריך להיות:
רשי בדבור המתחיל דיחוי מעיקרא כו׳ ונדחה הוא סוף דבור: בדבור המתחיל יש דיחוי כו׳ כגון זו שמתחילה כו׳ כן צריך להיות:
תוספו׳ בדבור המתחיל שמע מינה כו׳ אם תאמר למה לי לרבי יוחנן כו׳ נכתב בצדו פירוש למה אנו צריכין לדברי רבי יוחנן והלא לשם מהמשנה שמעינן כדאיתא התם עיין שם אבל אינו מקשה על רבי יוחנן עצמו מה חידוש השמיע אותנו בדינו כי הוא השמיע ותמורתה כיוצא כו׳. וכן מתרצים התוספות בעצמם לשם שהקשו על רבי יוחנן וקל להבין. ולכן מסיקין התוספות מיתי דברי האומראים כלומר לכך מביא לנו התלמוד דברי רבי יוחנן. נראה לי: באותו דבור דפריך מרבי שמעון כו׳ נכתב בצדו ואיפשר דברירא ליה לתלמודא דרבי שמעון סבר במקום אחר האי סברא דלא אמרינן מיגו דנחתא כו׳ מאחר שאין ראוי לקדושת הגוף ולכן שייך עליו עד כאן לא קאמרי רבנן כו׳ ולא על רבי אליעזר ודוק: אחר כך עיינתי בפרק כיצד מערימין נמצא לעיל בתוספות:
דף ח עא גמרא ואי דלית בהו שוה פרוטה כו׳ כן צריך להיו׳. שם דלא קייצי לא לא הכי קאמר כו׳ ונכתב בצדו ספרים אחרים. ואידך הכי קאמר כו׳ שם גמר ומקני נפשיה קא משמע לן כו׳ אנ דאישתכח ליה כו׳ והניח לה משכון עליה אינה מקודשת כצ״ל:

רשי בדבור המתחיל כלים כו׳ כל דבר הוא סוף דבור: בדבור המתחיל לפדיון כו׳ תפדה בערכך כסף חמשת שקלים כן צריך להיות:

תוספו׳ בדבור המתחיל מאי ניהו צריך להיות זמאי ניהו:

עב גמרא אתא לקמיה דר׳ אמי אמר להו כו׳ מחייבת ביה אתה כו׳ כן צריך להיות:

רשי בדבור המתחיל מנה כו׳ אינו שוה כאן כו׳ נכתב בצדו ספרים אחרים אינו שוה כלום כו׳. באותו דבו׳ שהיה בידו וקדשה כו׳ כן צריך להיות: בדבו׳ המתחיל סמכא עליה דעביד שליחותה כן צריך להיות:

תוספו׳ בדבור המתחיל מנה כו׳ עד חמשין זוז כן צריך להיות: בדבור המתחיל משכון דאחרים וכר׳ יצחק כו׳ כן צריך להיות: בדבור המתחיל מניין כו׳ פירוש בקונטרוס בשאר דוכתי להתחייב כו׳ כן צריך להיות: בדבור המתחיל אם היה כו׳ פירוש בקונטריס דחצירה כו׳ כן צריך להיות:

דף ט עא גמרא הב לי חד שבא כו׳ נכתב בצדו ספרים אחרים שיפא כו׳. שם הב אשקי ושדי מהו כו׳ כן צריך להיות: שם תגא דמלכא נכתב בצדו ור׳ חננאל פירו׳ אפילו נתן לה כתר מלכות אינה מקודשת לן: שם ומכר מאחוזתו במוכר כו׳ הרי את מקודשת לי הרי את לי לאינתו כו׳ כן צריך להיות:

רשי בדבור המתחי׳ מאי טעמא קריתא ביה יקנו כו׳ כן צריך להיות:

תוספות בדבור המתחיל הב אשקי כו׳ איבא למימר בשאומרת כו׳ כן צריך להיות: בדבור המתחיל מכר צריך להיות מוכר כו׳ הבעל כותבו ודמי למוכר כצ״ל:

עב גמרא לשמה ושלא מדעתה כו׳ עמדו וקדשו קנו הן הן כו׳ ולרבא דאמר בר אבינא כו׳ ורבי האי בעילת כו׳ כן צריך להיות:

רשי בדבור המתחיל הדר פשטא כו׳ למדנו הוא סוף דבור: בדבור המתחיל מה יציאה כו׳ מתגרשת הוא סוף דבור ואחר כך מתחיל הדיבור דעת מקנה היינו כו׳: בדבור המתחיל אמר להן כו׳ בעולה בשלא נדרכה כו׳ כן צריך להיות: בדבור המתחיל משכחת לה דבסקילה הוא סוף דבור: בדבור המתחיל ולרבא כו׳ לבעילה הוא דהויא קיחה מנא כו׳ והכל דבור אחד: בדבור המתחיל הא צריך להיות האי סברא כו׳:

דף י עא גמרא לכדתניא ומתו גם שניהם עד שיהיו כו׳ בבתו בקדושיה בנכסי כו׳ אמר רבא הא שמע בת שלש כו׳ כן צריך להיות:

רשי בדבור המתחיל הא צריך להיות האי סברא כו׳: בדבור המתחיל תחילה ביאה קונה באירוסין הוא סוף דבור:

תוספו׳ בדבו׳ המתחיל עד כו׳ ומיהו יש לומר ביון כו׳ כן צריך להיות: בדבור המתחיל ומקבל כו׳ ומביא ראייה מהא כו׳ ורבי אלעזר אומר כו׳ כן צריך להיות: באותו דבור שאמרה לו התקבלי בו׳. נכתב בצדו בירושלמי ובפ״ר שמשון איתא להדיא

להדיא שאמרה הבא לי גיטי ממקום פלוני ומכל מקום נראה שהוא לשון התקבל לי גטי במקום פלוני והא ראייה ששואל לשם והלא ר׳ אלעזר אוסר מיד בפרק התקבל וזה לא איירי לשם אלא בהתקבל דחייש דילמא מיד אחר הליכת שליח מן העיר ומצא הבעל כו׳ ומשני כיון שאומרת ממקום פלוני כמו שאומרת אל יהא גט אלא בעשרה ימים כו׳ שמע מינה בקבלה איירי:

עב גמרא קל וחומר מיהא איתיה כו׳ כן צריך להיות:

רשי בד״ה מאי שנא ביאה דפשיטא ליה הסד: בד״ה ומה שנא כסף דמספקא ליה הסד:

תוספו׳ בד״ה ומה כו׳ ונימא יבמה תוכיח כו׳ כצל: בד״ה זו כו׳ואי אמרת הכא דיו כו׳ ורבינו שמשון כו׳ואתה בא ללמוד כו׳ כצל:

דף יא עא רשי בד״ה קוביוסטוס גונב נפשות הסד: בד״ה מסר כו׳או שהלכו שלוחי האב כו׳ כצל. וכן בתו׳ בד״ה קבל: בד״ה דשויה כו׳ נמי אי שוו שליח כו׳ כצל: בד״ה כל כסף אם פירש שקלים כו׳ כצל:

תוספו׳ בד״ה עד כו׳ זמן אי משום דעולא כו׳ כצל: בד״ה קוביוסוטס כו׳ אמרינן שאל כו׳ כצל: בד״ה כל כסף כו׳ ולקמיה בשמעתין כו׳ משו׳ דאי קאי אדלעיל כו׳ כצל:

עב גמרא פרוטה מחולל כו׳ כצל:

רשי בד״ה ורבותינו מפרשים כו׳ אף כלים דבר חשוב כו׳ נ״ב נראה לי טעות וצ״ל כל דבר כי רשי לשם בד״ה גורס אף כל דבר חשוב כי לשם אתיא אליבא דשמואל והוא דורש יצאו כלים למה שהן שאין צריך חשוב לכן גרס אף כל דבר חשוב: בד״ה קצוב כו׳ ונאמר חשבונו כצל והסד ואחר כך מחיל הדבור בשקל הקדש כו׳ צורי שקל כו׳ הלא: בד״ה דחזקיה כו׳ השאר ואמר כו׳ בשלמא וכו׳ הסד והלא:

תוספו׳ בד״ה והרי טענה כו׳ פירש בקונטרס מדקתני כו׳ ורבותינו מפרשים כו׳ שהן מעות ולא כו׳ אף כסף שנים אתא נראה כו׳ דבעינן דבר חשוב כו׳ כצל:

דף יב עא גמר׳ בוודא דאודרי כו׳ והאמר שמואל חיישינן רב חסדא כו׳ כן צריך להיות:

רשי בדבור המתחיל אי הכי כו׳ מכאן הוא סוף דבור: בדבור המתחיל אלפים פרוטות הוא סוף דבור: בדבור המתחיל פונדיינין כו׳ זו מזו וכן הדריסין כו׳ כן צריך להיות והכל דבור אחד: בדבור המתחיל נמצאת כו׳ אחד מכר בדינר כדקאמרת כו׳ כן צריך להיות: בדבור המתחיל הא בקדושי כו׳ ואם בא אחר כו׳ כן צריך להיות:

עב גמרא לא ליתנהו קמן הכא נמחק הכא: שם גבי שבוייה נמחק ונכתב בצדו בספרים אחרים אין זה ויש גורסין גבי שבאי:

רשי בדבור המתחיל מחהיא כו׳ משום דסבירא להו כו׳ כן צריך להיות: בדבור המתחיל ועל

המתחיל ועל חתנה כו׳ מחתנה הראשון הסד׳:

תוספו׳ בד״ה הא איכא כו׳ אתה תרגימה מצפונא כו׳ כצ״ל:

דף יג עא גמר׳ אמר להו כי תניא ההיא בחליפין כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה דשתקא כו׳ רוצה אני הסד׳: בד״ה וורשכי כו׳ נ״ב חבילת משי פרק הזהב: בד״ה בדשדיך כו׳ לו דהתם כו׳ הא׳: בד״ה הדר יתבי וקאמרי בשמעתיה כו׳ בקיאין יותר כו׳ הא׳: בד״ה מאי משמע כו׳ על כן תאבל כו׳ כצ״ל וכן בד״ה כי מפני כו׳ ובעמוד ב׳ בד״ה מי כתיב כו׳:

עב גמרא צריכא אי איתמר כו׳ פרקינהו מעילה לית בהו כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה והוא שהפרישתה כו׳ הנכסים הסד׳ ואח״כ מתחיל הדבו׳ קסבר הא דאמור רבנן כו׳ כצ״ל: בד״ה אוקמא כו׳ בכהן גדול הסד׳:

תוספו׳ בד״ה מלוה כו׳ שלוה לו מעות בלא שטר כו׳ כצ״ל: בד״ה אלא כו׳ דביבמו״ח שיש לה כו׳ כצ״ל:

דף יד עא גמר׳ שיכול והלא דין הוא כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה אם כן כו׳ בעל כרחה הסד׳: בד״ה הא נמי כשמת יבם כו׳ כצ״ל: בד״ה דכתיב גורל על השעירים הסד׳: בד״ה אמר קרא כו׳ בית החלוץ הסד׳:

תוספו׳ בד״ה ותהא כו׳ נאמר אתה להפך כו׳ כצ״ל: בד״ה הא לאו כו׳ למדרש הגורל עושיהו כו׳ דאי קאי חקה על כו׳ כצ״ל:

עב גמרא אשכחן עבד עברי כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה הואיל כו׳ לו בכסף הסד׳ והשאר נמחק: בד״ה שמגרעת כו׳ משמע והפדה שאף כו׳ כצ״ל ונמחק בכסף: בד״ה ולמאן צ״ל למאן: בד״ה מכרוהו בד׳ כו׳ דכתיב כצ״ל: בד״ה אין רבו כו׳ לו אבל כו׳ הא׳: בד״ה לא ילוף כו׳ הילכך דלא כתיב ביה לא כתיב ביה כצ״ל והסד׳: בד״ה דכ״ע כו׳ מילי והני כו׳ הא׳: בד״ה אזנו כו׳ ונתת באזנו הסד׳ והשאר שייך לדף שני: בד״ה ונאמר כו׳ במנחות הסד׳ ואחר כך מתחיל הדבו׳ ההוא מאוזן ומיעוטא כו׳ ולא של אחר הוא סוף דבור:

תוספו׳ בד״ה מוכר כו׳ פירוש בקונטרס נאמר כו׳ בכסף הוא נקנה כו׳ כצ״ל:

דף טו עא גמר׳ תעניק לו לו גלא למוכר כו׳ דתנא קמא דאמר מוכר עצמו כו׳ האי תנא הוא דתניא כו׳ דלא עביד איסורא אבל כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה עבד העבד עבד עד שיאמר כשהוא עבד העבד נפקא ליה כו׳ כצ״ל: בד״ה פעולת צ״ל פעולתו שכר פעולתו: בד״ה ושב כו׳ ביובל הסד׳: בדבור המתחיל ליקנטיה כו׳ חנם הוא סוף דבור: בדבור המתחיל משום כו׳ קא משמע לן הוא סוף דבור:

תוספו׳ בדבור המתחיל ואידך פירוש כו׳ מדקדק רבינו תם מהא כו׳ דאמר ליה זיל כו׳

ורבא

דחק כו׳ כדבי אליעזר בהא דדבו מוסר כו׳ הכי קאמר תוטאי היא כו׳ והכי נפרש לעיל כו׳ כצ״ל: בד״ה ואידך אי כו׳ דלהרצאת אדון קאתי כצ״ל: בד״ה כי טוב כו׳ דאין זה ציווי אלא כו׳ כצ״ל:

עב גמרא דאי אמרת לשחרור כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה ואם לא כו׳ וגומר הסד ואחר כך מתחיל הדבור ומה שאינו כו׳ גאולת עצמה כצ״ל והסד: בד״ה נילף כו׳ דבנמכר לגוי כו׳ יהיה עמו כצ״ל והסד: בד״ה רבי יוסי כו׳ אחריתי הסד: בד״ה באלה כו׳ להם הסד ואחר כך מתחיל הדבור ויצא בשנת כו׳: בד״ה ונגאל כו׳ הכתוב מדבר הסד: בד״ה רבי יוסי סבר כו׳ המינו הסד: בד״ה שדי כו׳ אחריה הסד: ב״ד לאחריו כו׳ מגאולת עצמו הסד: בד״ה אי הכי כו׳ משתמע שיעבוד דיצא בשנת היובל אקרובים כצ״ל והסד ונמחק משתמע: בד״ה אלא בסברא כו׳ קרא כתיבי הסד: ב״ד ורבי יוסי הגלילי כו׳ אחרים דאי אמרת כו׳ כצ״ל והסד: ב״ד ורבי עקיבא כו׳ אמרת כו׳ הסד:

תוספו׳ בד״ה מאי כו׳ צריך להיות אמאי כו׳ הא אמרת דסברא כו׳ ויש לומר דהאי כו׳ כצ״ל: ב״ד אמר כו׳ קל וחומר שמכרוהו בית דין כו׳ קל וחומר דנמכר לגוי כו׳ בקרא שנגאל באלה כו׳ כצ״ל: ב״ד ורבי האי כו׳ בקרא אחרינא עד שנת היובל כן צריך להיות:

דף טז ע״א גמר׳ לא תצא כעבדים מאי כו׳ דכתיב מכסף מקנתו כו׳ אלא שיחרור שטר למה לי לימא כו׳ אמר רבא זאת אומרת כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה אדון כו׳ מקודשת לי הסד: בד״ה אלא למאן דאמר כו׳ ומנא לן דקני ליה שטרא כצ״ל והסד: ב״ד לא תצא כו׳ ובחזקה הסד: ב״ד ומאי ניהו כו׳ מלאכה אחת הסד: ב״ד והתנחלתם כו׳ כתיב אותם באחזה הנקנים בחזקה ולא אחר כצ״ל והסד והדא: ב״ד להכי כו׳ אם אחרת הקש כו׳ לאו מקדושין יליף כו׳ כשטר עבד כנעני כו׳ ספר המקנה כצ״ל והסד: ב״ד שאינה כו׳ לדוקיא הסד: בד״ה נימא כו׳ מידי ונפשטר כצ״ל והסד ואחר כך מתחיל הדבור גופו קנוי כו׳ ונתן ליה נפיק דלא כו׳ כצ״ל: ב״ד מיתה כו׳ לעצמה אמר כו׳ הדא: בד״ה שייר כו׳ דקיימא לן לקמן דאינה כו׳ כצ״ל: בד״ה דאיתא כו׳ אדון דאינו עובד את הבן כו׳ כצ״ל:

תוספו׳ בד״ה לימא ליה כו׳ תלמודא לימא ליה באפיה תרי זיל אמאי לא פריך ויפקירנו שהרי כו׳ כצ״ל: בד״ה אמר רבא כו׳ מדעתו של אדון הסד וא״כ מתחיל הדבור והרב שמחל כו׳:

עב גמרא אביי אמר הכי כו׳ תוטאי הוא דתניא תוטאי כו׳ כסף ששלוחו מעמך כצ״ל: וכן בלשי בד״ה שאין שלוחו כו׳:

רשי בד"ה הכי גרסינן כו' שומא רבי יוסי כו' הד"א: בד"ה בן תשעה כו' לא פליג ר' יוסי כו' כצ"ל: בד"ה ד' מעניקים כו' וקא סלקא דעתין שהן כו' העבריה כצ"ל והס"ד: בד"ה כדרב ספרא כו' למטה הס"ד: בד"ה מיתת אדון לא קתני בהני ארבעה כצ"ל והס"ד: בד"ה שנים כו' שש הס"ד: בד"ה הכי גרסינן צ"ל הכי נמי כו' לא קתנא בהו כו' כצ"ל:

תוספו' בד"ה מה לסימנין כו' לא ראי זה כו' הצד השוה כצ"ל:

דף יו עא רשי בד"ה מכל מין כו' ומיקבך שוה כו' הד"א: בד"ה ריקם כו' פני ריקם הס"ד: בד"ה ונילף כו' מעבד חדא הד"א: בד"ה היינו כו' להו טו הס"ד:

תוספו' בד"ה חלה כו' והתנן השוכר את הפועל כו' כצ"ל: בד"ה אמה כו' אף לאמתך תעשה כו' כצ"ל:

עב גמרא הא מיבעיא ליה לכדתניא כו' אמר רבא דבר תורה כו' כצ"ל:

רשי בד"ה הכל כו' תוסיף על הענקו כו' כצ"ל: ב"ד ולשדה כו' עברי אדרבה כו' בניחותא הס"ד והד"א ונמחק גרסינן כו' ואחר כך מתחיל הדבור אלא טעמא כו' יבום ומשני כו' יבום כו' הא אם יש בן אין יבום והתם ליבא כו' כצ"ל והד"א: בד"ה משבאו כו' הנאה הס"ד: בד"ה כי לא כו' שנולד מאליו דמי אלא כו' כצ"ל: בד"ה וגר כו' שנתגיירו הס"ד:

תוספו' בד"ה מרבה כו' פירש בקונטרס כו' כצ"ל:

דף יח עא גמר' דאברהם שאני כו' ויש בעבריה שהרי עבריה כו' ונישנת ומפרין אותה כו' בגניבתו ולא בכפילו בגניבתו ולא בזמימו בגניבתו כיון כו' אמר רבא לא קשיא כו' אמר רבא בהא כו' הכ' נמכר בגניבתו כו' סבר רבא למימר כו' כצ"ל:

רשי בד"ה היכא כו' מיחלף בישראל גמור כצ"ל: בד"ה מה שאין כן באמה העבריה כו' כצ"ל: בד"ה יתירה כו' איתנהו בר— הס"ד ואחר כך מתחיל הדבור כגון שיעדה ותו לא נפקא כו': בד"ה ולא בכפילו כו' אינו נמכר הס"ד: בד"ה בגניבתו כו' פעם אחת ולא שתי מכירות כצ"ל: בד"ה לא כו' הכתוב הוציאה בלשון כו' כצ"ל: בד"ה הכי גרסינן כו' ונמכר גניבו כו' הד"א: בד"ה ולא חציה כו' פי שנים בגניבתו כו' כצ"ל: בד"ה מאן כו' צ"ל מאי כו' למימרא דאי לית ליה כו' ידה מבא לן כו' חספא הס"ד וכצ"ל והד"א: בד"ה בעל כרחה כו' ופורה אותה הס"ד: בד"ה לאישות כו' וחורה אליו הס"ד: בד"ה אבל לשפחות כו' וחורה אליו שנתארמלה כו' כצ"ל: בד"ה בר עקיבא צ"ל דברי ר' עקיבא גרסינן:

תוספו' בד"ה כאן כו' רבא טרח לשומרם כו' כצ"ל: בד"ה כאן בגניבה כו' כל הגניבות דנמכר כו' כצ"ל:

עב רשי בד"ה כיון כו' דרמינן מהא פלוגתא כו' ורמינן עלה מהא דיש אם כו' עליה כדברי

רבי

ר׳עקיבא כו׳ליתא התם הס״ד וכצ״ל: בד״ה למסורת כו׳חטף קמץ בבגדו כו׳ קורא בשמעו את דברי האלה הס״ד וכצ״ל: ב׳דה הא ייעודי כו׳ שלא לשם שפחו׳ מוכרה כצ״ל והס״ד ואח״כ מתחיל הדבו׳אין לאביה רשות בה כראשכחן כו׳ירושה וירש כו׳הד״א וכצ״ל: ב׳דה הכא דקתני כו׳שלא נמכרה הס״ד: בד״ה כיון כו׳לאישות הס״ד: בד״ה אין מוכרה כו׳לא יעדה הס״ד: בד״ה מוכרה כו׳דתפיס הס״ד: בד״ה ושוין שמוכרה כו׳כשהיא בפרק ג׳הס״ד ואחר כך מתחיל הדבור אי דקדישא נפשה כו׳: ב׳דה ואמר רב עמרם גרסי׳הס״ד: בד״ה הכא שנתארמלה כו׳דהדר מצי לזבונה כו׳כצ״ל: ב׳דה בשלמא כו׳אלא נשואין הס״ד והשאר נמחק עד סוף הדבור:

תוספו׳ ב׳דה כיון כו׳פ׳קמא דסנהדרין ויש כו׳איכא למיטעי ור׳אליעזר כו׳כצ״ל והד״א: באד״ת בתוך אותיות הפעולה כו׳נ״ב אם לא שהוא מצר חסירות ויתירות כגון פועל לפעמי׳הוא חסר פעל וכן בונה בנה עושה עשה אבל אין מן החיוב לכתוב בויי״ו וכן מה שהוא נכתב לפעמים מלא בוי״ו אינה מצד החיוב: באד״ת מדלא כתב בבוגדו בוי״ו. ונ״ב צריך עיון דלעיל קאמר דאין לדקדק ממה דכתי׳ בלא יו״ד כי אין דרך לכתוב בין אותיות הכפולות יו״ד או וי״ו ויש לומר דלעיל בעי ר׳אליעזר ודייק להוציא גם כן מלשון המסורת שהוא לשון בגד מדלא כתיב בבגדו כו׳על כן כתבו דאין לדקדק מזה כלום כי אין דרך לכתוב בין אותיות הכפולות יו״ד או וי״ו אבל השתא מפרש ר׳אליעזר בבגדו אליבא דמסורת כפשוטו שהוא לשון בגד שהרי לא כתי׳ בבוגדו בויו אם כן הוא כפשוטו ולא שדייק מדלא כתיב בוי״ו שבעל כרחך הוא לשון בגד ודוק היטב בלשון התוס׳ ותשכח: באד״א בביגדו ביו״ד נ״ב ס״א בבגודו נ״ל: ב׳דה זבוני הוא דלא מזבין כו׳כצ״ל: ב׳דה בשלמא ארוסין כו׳קדושיה אם כן האמילתא כו׳כצ״ל:

דף יט עא גמר׳ תא שמע כו׳דתניא יעדה והפדה אמר רבא אמר רב נחמן כו׳ואמר רבא אמר רב נחמן כו׳כצ״ל:

רשי׳ ב׳דה אמאי כו׳וליתה הס״ד: ב׳דה תרתי כו׳ אלא מדעת פשיטא כו׳ בגדול הס״ד וכצ״ל: ב׳דה הוא תני כו׳ליעדה רבי יוסי כו׳הד״א: ב׳דה לקידושין כו׳לר׳עקיבא הס״ד: ב׳דה ושאני כו׳לשון ידעה כצ״ל והס״ד:

תוספות ב׳דה ומדאוריתא כו׳אבל ליורשה ולשאר כו׳כצ״ל: ב׳דה תרתי כו׳חדא מילתא היא כו׳אמרינן אין יעוד כו׳כצ״ל: ב׳דה מלוה כו׳שלא בשעת הלוואה כו׳נ״ב והייגו כדעת הרא״ש שמוקי לעיל במשכנו שלא בשע׳ הלוואתו כו׳וכדברי התוספות דמסכת בבא מציעא וחוזר מן דברים הראשונים שכתבו שמדבר בכל עניין נ״ל וק״ל: באד״ת בשעת הלוואה איירי כו׳נ״ב וכגון שיש לו משכון ממנה: באד״ת ונ״ל לדקדק כו׳כצ״ל:

עב גמרא לא אמר ליה מעכשיו כו׳ לא אמר ליה לאחר כו׳ כצ״ל וכן ברשי׳ · שם רבי יהודה אומר בדבר כו׳ כצ״ל :

רשי בד״ה וכי משייר כו׳ ויודע שהאדון יכול כו׳ מדעתה הוה ליה כו׳ כצ״ל : בד״ה משל כו׳ לאשה כו׳ הס״ד ואחר כך מתחיל הדבור מעכשיו לאחר כו׳ : בד״ה לרבנן כו׳ מעכשיו דאי לאו כו׳ כצ״ל : בד״ה מאן דאמר כו׳ האי אדון מעכשיו כו׳ כצ״ל ואחר דבור זה צ״ל דבור המתחיל קא משמע לן האי תנא דאמר למידין המשל מדברי רבנן דאי אמר מעכשיו אין ואי לא לא והס״ד : בד״ה משל למאן כו׳ למידין הס״ד : בד״ה מאן דאמר כו׳ בסוף שלשים הס״ד : בד״ה מלמד כו׳ בלבד הס״ד :

תוספו׳ בד״ה משל למאן כו׳ נתנו משל למאן כו׳ ללר׳ בר יהודא האמר כו׳ וקדשה אחר המכירה כו׳ כצ״ל והד״א : בד״ה משל לר׳ יוסי בר יהודא פירש בקונטרס מדר׳ יוסי כו׳ לא אמר ליה בשעת כו׳ כצ״ל : בד״ה ולר׳ מאיר כו׳ מדרבנן אדרבנן כו׳ נ״ב פירוש דודאי מאן חכמים ר׳ יהודה לפירושו שהלכה כר׳ יהודא ג״כ גבי ר״מ :

דף ב עא גמרא אמר רבא לומר כו׳ כצ״ל :

רשי בד״ה הוה אמינא ואינו נוטל כלום כו׳ כצ״ל : בד״ה מוסר לו על כרחו הס״ד : בד״ה אלא מנה כו׳ הרי השביח שנתייקרה הפעולה או החליק כח ועומד כו׳ כצ״ל : בד״ה אמר אביי כו׳ חוץ מן הקרח הזה נ״ב פירוש ר׳ עקיבא : בד״ה נדרשין כו׳ שניו הכסיף כו׳ הד״א : בד״ה גבי כו׳ לסוף שמוכר וגבי לא כו׳ כצ״ל : בד״ה מאי שנא דקתני לא הרגיש דמשמע אם לא הרגיש סופו לבא לכך ובכולהו כו׳ כצ״ל : בד״ה שנ׳ כו׳ לך וכי תשיג כו׳ הד״א :

תוספו׳ בד״ה שאינה צ״ל שאינו כו׳ ואפילו הכי יוצא בראשי איברים כצ״ל : בד״ה הא קא משמע לן כו׳ אף על גב שמפדין אותה כו׳ כצ״ל :

עב גמרא תלמוד לומר גאולה כו׳ . נ״ב נ״ל שעות גמור כי זה הפסוק נאמר אצל בית וכך גרסינן תלמוד לומר גאולה תהיה לו אחד מאחיו יגאלנו וכן ראיתי בסא : שם דרשינהו רב נחמן בר יצחק נמחק בר יצחק ונ״ב בסא אינו ונ״ל שהוא רב נחמן סתם דאם לא כן יהיה קשה לתוספו׳ שפירשו בסוף פ׳כל הגט שרב נחמן בר יצחק הוא חבירו של רב אשי והוא קטן מן רבא ויתיב אחוריה דרבא אם כן רב יוסף שהוא רבו של רבא והוא חבירו של רבה איך קלסירי לרב נחמן וקל׳ : שם שלוה וגואל וגואל לחצאין כו׳ כצ״ל וכן בכל מקום בגמרא ברשי׳ ובתוספות בדף זה ובדף השני צ״ל לוה וגואל וגואל לחצאין :

רשי בד״ה זה הנמכר כו׳ ולא לשם אלוהות כצ״ל : בד״ה אלא הכי קאמר כו׳ חשוב כמשעת כו׳ הד״א : בד״ה לחצאין כו׳ מעליו הסד : בד״ה שדה כו׳ ולא כתיב כדי כצ״ל והסד : בד״ה או דלמא כו׳ קולא לגביה אמרינן כו׳ לקולא כן צריך להיות והסד : בדבור המתחיל לא אמרת כו׳ חציו משמע הסד :

בד"ה משכחת לה כו' לרעתו הס"ד: בד"ה דאיקר כו' מאתים הס"ד: בד"ה המוכר כו' ולא יותר הס"ד: בד"ה שלוה כו' לחצאין הס"ד: בד"ה ואם גאל כו' שמצינו ר' שמעון דריש טעמא כו' מיורשיה לפי כו' כצ"ל והד"א: בד"ה איתיביה כו' וגואל וכו' הס"ד:

דף כא ע"א גמר במה הצד מוכר שדה אחוזה כו' הורע כחם ליגאל כו' משדה אחוזה גמר כו' ונגאל לקרובים או דילמא כו' דכתיב בקרובים לא כו' בהדיא כתיב בהו יגאלנו יגאלנו יגאלנו שלש כו' וכן בעמוד ב'. שם תא שמע כו' כצ"ל:

רשי בד"ה הא רבנן כו' ואמרי דהורע כו' וגואל כו' לר' שמעון כו' כצ"ל והד"א: בד"ה בשנ' כו' אין למוכר לגאול כו' שלישית מוכר כו' כצ"ל והד"א: בד"ה עבד כו' השיגה כתיב הס"ד: בד"ה נגאל כו' לחצאין ונימא כו' הר"א: בד"ה בכל כו' למאי אתא הס"ד: בדבור המתחיל כתיב כו' יהושע הס"ד: בד"ה על שדה כו' אחוזה הס"ד: בד"ה לקובעו חובה על הקרוב הס"ד: בד"ה מאי כו' לארץ הס"ד: בד"ה מה תלמוד לומר כו' הזה קא סלקא דעתך הר"א: בד"ה שאינו כו' בקרובים הס"ד

עב גמרא ביובל ובמיתת האדון כו' או דילמא שאני כהנים כו' ושמואל אמר אסור כו' תיפוק ליה דבעינן אהבתי כו' ראשונה כולי עלמא לא פליגי שנייה כולי עלמא לא כו' דאסירא דהוי ליה גיורת כו' כצ"ל:

רשי בד"ה לקבעו כו' לר' יהושע דאמר גבי כו' דלא נטמע בגוים כצ"ל: בד"ה סול ברוקא בלעז נ"ב ובשבועות פירש חתיכת עץ חרודה: בד"ה סירא צ"ל סירה בד"ה מכתב גרייפא כו'. נ"ב פירש רשי במקומו אחרים כו' וזהו בדבור המתחיל אלא במילתא כו' בתנוך הס"ד: בד"ה וחכמי כו' שבמשפחתו והיאך כו' כצ"ל והד"א: בד"ה פירו נמחק פירו שם ממשמעו הס"ד: בד"ה הירך כו' הנשה ר' יהודה כו' ודרש הירך כו' כצ"ל והד"א: בד"ה כהן כו' בגיותה מהו כו' במלחמה הס"ד והד"א: בד"ה בביאה כו' רוחו הס"ד: בד"ה יפת תואר כו' פיגול הס"ד:

תוספו' בד"ה ההוא לקרוב קרוב קודם וג' כו' כצ"ל:

דף כב ע"א גמר' העבד עד שיאמר כשהוא עבד נמחק: שם אמר מר אמר כו' אמר רבא בתחילת פרוטה אחרונה בסוף פרוטה אחרונה כו' בניו ובנותיו מי נמכרין כו' כצ"ל:

רשי בד"ה לך ולא כו' אחרים כגון אביו כצ"ל: בד"ה הכי גרסינן כו' פירושה אמר כו' ליציאה אמר כו' שש כו' עד שיאמר כו' הוא עבדו כצ"ל והס"ד והד"א: בד"ה הכי גרסינן שש כו' מאי כו' עבד הוא והכי כו' הד"א: בד"ה אטו כו' עבד הכי גרסינן אמר רבא כו' אחרונה בסוף כו' ולא גרסינן כאן והכי פירושו כל כו' וכל סוף שש מאחר שהתחיל בה נקרא סוף כו' עבד ובלשון אחרת כו' בה לוה כו' כצ"ל והד"א: בד"ה העבד כו' יאמר אמר כו' חפשי והכי פירושו כו' קשיא לי טובא כו' קרא אחרינא כו' תיפוק לי מהעבד כצ"ל והד"א:

בד"ה שלא

קדושין פרק ראשון

תוספות בד"ה שלא ילחצנה במלחמה כו' כיון דבמלחמה כו' בפ"ב דסנהדרין כו' עלי אל המלך כו' אלא בנה דולד כו' כצ"ל:

עב גמרא כיצד תקפו ובא אצלו קנאו קראו ובא אצלו לא קנאו בשלמא כו' רב אחיי בר אדא כו' כצ"ל:

רשי בד"ה אלו נאמר כו' בדלת הס"ד: בד"ה לאזנו כו' באזנו בדלת הס"ד: במתניתין בד"ה וקונה כו' רבו הס"ד: בד"ה ובשטר כו' ורבנן הס"ד: בד"ה ברעתיה דנפשיה כו' עצמו הס"ד: בד"ה התיר לו כו' ללוקח הס"ד: בד"ה דתקיף ליה כו' גוסס ונוטה למות כצ"ל: בד"ה אמר ליה כו' דגר הס"ד:

תוספו' בד"ה מה נשתנה כו' ד' מאות שנה כו' נ"ב ואני קבלתי בעבור שהקב"ה גזר עליהם ד' מאות ומחיבתם דילג על הקץ כדי למהרם לעבודתם והתחיל למנות הארבע מאות משנולד יצחק וקל: בד"ה איכא דאמר גדול כו' בלא אדון ואיכא דאמרי קטן היה כו' הדא:

דף כג עא גמר' זכה בהן וקונה את עצמו בכסף כו' על ידי כו' כצ"ל:

רשי בד"ה ואיכא דאמרי כו' לכל ואת הס"ד: בד"ה במאי עסיקנן כו' על ידי אחרים הס"ד: בד"ה אלימא כו' של עבד הס"ד: בד"ה תניא להא כו' מדעתו ואם תאמר כו' הדא: בד"ה ור' שמעון בן אליעזר היא כו' גרמה לו ור' שמעון כו' עצמו לא ורבנן כו' על ידי עצמו עצמו דיש קניין אחרי כו' הוא לו וכן כו' עצמו ודקיימ' לן כו' עבדינן ליה והאי כו' רשב"א היא אבל כו' על ידי אחרים ובשטר כו' על ידי עצמו ורשב"א כו' הדא: בד"ה שאינו שלו של רב ורבנן כו' הדא:

תוספו' בד"ה איכא דאמר כו' וכאבא שאול אמילתא קמא נמי קאי כו' דלרבנן דאמרי בין כו' כצ"ל:

עב גמרא שליחי דרחמנא ניהו כו' מראין הדברים שהעבד כו' על מנת לא כלום כו' ורבי אלעזר אמר כו' וכן בתוספות צ"ל בלא יו"ד. שם על מנת לא כלום כו' כצ"ל:

רשי בד"ה או דילמא כו' אחרים אי הכי כו' כצ"ל: בד"ה והא עבד כו' הנאה הס"ד: בד"ה שייך בגישין כו' רבו מקבל הוא כו' כצ"ל: בד"ה ורבנן כו' אחרת מקניהו ונותן כו' על ידי עצמו כצ"ל והס"ד: בד"ה קנין דאשה כו' דהוא הדין באשה הוא סוף דבור:

תוספו' בד"ה ור' שמעון בן אלעזר אומר כו' באים כאחד משום דסבירא לן כו' כצ"ל: בד"ה ר' אלעזר אומר כו' מפרק בן סורר ומורה דאמרינן התם כו' כצ"ל:

דף כד עא גמר' עסקינן ור' מאיר לטעמיה כו' כצ"ל:

רשי בד"ה על מנת שתפדני כו' חומש רבנן כו' הילכך זוזי הוו דבעל כו' ביה ור' מאיר כו' כצ"ל והדא: בד"ה דאיתי כו' אוכל פירות הס"ד: בד"ה ור' מאיר כו' רבנן פירות לבעל כו' וכי פרקה ליה כו' כצ"ל: בד"ה ורבנן כו' הדיוט הוא וחילא כו' נכסי

כו׳ נכסי מלוג וכיון כו׳ דבעל פרק בעי חומש כצ״ל: בד״ה ראשי אברים כו׳ עשרים וארבע הם כו׳ כצ״ל: בד״ה שאין חוזרין אם נטלן הס״ד:

תוספות בד״ה ר׳ אלעזר אומר כו׳ דהלכה כרב ששת מההיא דנדרים ומפרק בן סורר כו׳ ותאמר נתנו לי כו׳ דמוקי פלוגתייהו בעל מנת כו׳ כצ״ל:

עב גמרא לחזור נמי אלמא כו׳ וצמתה וסופה לחזור כו׳ דבר דערת הוא איהו כו׳ רשב״ג אומר ושחתה עד כו׳ תלמוד לומר מן העוף ולא כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה בטל ממלאכתו כו׳ והשן מללעוס הס״ד: בד״ה אם כן דלא כו׳ למאי מיעט הס״ד: בד״ה שהתורה כו׳ בהדיא הס״ד: בד״ה אי כתב כו׳ להפשי ישלחנו מעיקרא כו׳ כצ״ל: בד״ה שאני אדם דבר דעת הוא כו׳ כצ״ל: בד״ה וצריכי הני כו׳ הואיל והיה יכול כו׳ הויה השחתה כצ״ל והס״ד: בד״ה והשתא נהורא כו׳ להשתמש הס״ד: דבור המתחיל חותר לי כו׳ צ״ל חתור לי כו׳: בד״ה מושחת נפקא לן כו׳ כצ״ל ונמחק ושחתה: בד״ה ותנא תונא כו׳ שלנו המסייענו בזאת כצ״ל: בד״ה ואין תמות כו׳ הקרבנות איש כו׳ אלא על אילו הס״ד והד״א:

תוספות דבור המתחיל וסמאה וחטטה כו׳ צ״ל סמויה וחטטה כו׳: בד״ה ת״ל מן העוף כו׳ אי נמי הוה אמינא כיון כו׳ כצ״ל:

דף כה עא גמר׳ אמר רב חסדא והוא שנספרה כו׳ סבי דנזוניא לא כו׳ מה שמך אמר ליה המנונא כו׳ אמרו ליה כו׳ מינך דתנן עשרים כו׳ דחלים שפתיה קא משמע לן כו׳ מודים בלשון לעניין כו׳ יגע בו אמר כו׳ ביום השלישי וביום חשביעי וחטאו כו׳ בעינן בדר׳ זירא כו׳ כצ״ל:

רשי דבור המתחיל סבי דנזוניא שם מקום כצ״ל: בד״ה ראש גוייה גיד הס״ד: בד״ה לחירות דכולן אם קצצו כו׳ כצ״ל: בד״ה אמר מר כו׳ בעיא דסבי הס״ד: בד״ה היינו גוייה כו׳ יוצא לחירות הס״ד ואחר כך מתחיל הדבו׳ אלא דבצים כו׳ כצ״ל: בד״ה הכי גרסי׳ ולר׳ לשון לא ולרבי לשון כו׳ הד״א: בד״ה על פיו של טמא הס״ד: בד״ה דחלים כו׳ בחזקה עד ששפתיו כו׳ על ידי חלומו קא משמע לן חליס כו׳ עור דחלים כצ״ל: בד״ה רוב כו׳ הואיל והוא המדבר כו׳ כצ״ל: בד״ה אלא ר׳ אומר כו׳ נגלה לפרקים הס״ד: בד״ה ומאי כו׳ בן עזאי הס״ד: בד״ה אלא לא גרסינן כו׳ על הראשונות ונמצא כו׳ כמו שאמרה בן עזאי כו׳ של רבי אצל כו׳ והיתה שגורה בפי כו׳ כצ״ל: בד״ה לעניין טומאה כו׳ וכבס בגדיו הס״ד · ואחר כך מתחיל הדבור אשר יגע בו כו׳ קרא דוידיו לא כו׳ במים הוא כצ״ל והס״ד:

תוספ׳ בד״ה המנונא כו׳ דג שהוא קד הס״ד ואחר כך מתחיל הדבור ר׳ מדמי ליה כו׳: בד״ה ר׳ מדמי ליה כו׳ שהוא יוצא בהן כו׳ כצ״ל:

עב גמ׳ ר׳ אליעזר בן יעקב כו׳ שמואל לתלמידי דרב כו׳ ר׳ שמעון אומר זו וזו בהגבהת

כו׳ כצ״ל

כו׳ כן צריך להיות:

רשי׳ בד״ה בבצים ולא כו׳ גלוי הוא הס״ד: בד״ה אף בבצים כו׳ דודאי מינכר הס״ד: בד״ה בגיד ולא כו׳ גלוי הוא הס״ד: בד״ה מעוך וכתות כו׳ דמינכר שפי הס״ד: קודם דבור המתחיל נקנית במסירה כו׳ נרשם מתניתין וקודם דבור המתחיל והא אגן תנן כו׳ נרשם גמרא: בד״ה נקנית במסירה כו׳ לפניו הס״ד: בד״ה והא אגן כו׳ במסירה אמר היה כו׳ כצ״ל: בד״ה הדר ביה דקאמר לה הס״ד: בד״ה זו וזו כו׳ סבירא ליה לרב הס״ד: בד״ה מביא ארבעה פו׳ כליו כו׳ הס״ד:

תוספו׳ בד״ה בהמה גסה כו׳ ראייה מהא דאמר כו׳ רלא בעינן מסירה כו׳ כצ״ל: בד״ה בהמה גסה כו׳ פירש בפרק המוכר כו׳ משיכה קונה בסימטא ובחצר של שניהם מסירה קונה כו׳ כדפירשתי והר׳ חיים כו׳ ברשות הרבים וכו׳ עד כו׳ נראה לר׳ יצחק הא דאמר כו׳ כצ״ל:

דק כו עא גמרא עם נכסים שאין להם אחריות כל זה נמחק ונ״ב נראה לי טעות כן מוכח מפירוש רש״י למעיין ביה וכן באלפסי אינו. שם ששטר דכתוב וכתב בספר כו׳ שאין כותבים את השטר אבל כו׳ אי בעינן בכספא כו׳ אבל במכר לא כו׳ אין נקנין אלא במשיכה מנלן כו׳ מיד עמיתך דבר כו׳ בפיאה ובבכורים ולכתוב כו׳ כצ״ל ונמחק ובודוי:

רשי׳ בד״ה אי נמי כו׳ פיל הס״ד. קודם דבור המתחיל שיש להם אחריות כו׳ נרשם מתניתין. באד״כ אדם הלוה והנושה כו׳ כצ״ל: בד״ה בחזקה רפק ביה כו׳ כצ״ל: קודם ד״ה ואימא עד כו׳ נרשם גמרא: בד״ה ואם פירש אם רצוני יקנה כו׳ כצ״ל: בד״ה אי בעינן כו׳ כצ״ל: בד״ה את ספר כו׳ לבדו הס״ד: בד״ה אלא היכא כו׳ וכדאמרינן לעיל הס״ד ואחר כך מתחיל הדבור הרי זו מכורה כו׳ כצ״ל: בד״ה ולר׳ יוחנן כו׳ בפרק הזהב הס״ד: בד״ה דבר תורה כו׳ וקם לו הס״ד: בד״ה אמר לך כו׳ תנא דמתניתין שעיקרו כו׳ שמא יאמר לו כו׳ כצ״ל:

תוספו׳ בד״ה אי נמי בחבילי כו׳ רגליו דסתמייהו אין כו׳ כצ״ל: בד״ה ולמה כתב כו׳ בעין יפה נותן הכל כצ״ל:

עב גמרא אמר ליה רב יוסף קבסתן איכפל כו׳ דשוויא אלפא זוזי תא שמע אמר ר׳ אלעזר כו׳ מעשה במרוני אחד כו׳ כסלע תא שמע דאמר כו׳ דאי סלקא דעתך מאה כו׳ ומאה חביות ממש ניקנינהו כו׳ מתנה וניזבנינהו ניהליה כו׳. תא שמע מעשה כו׳ כן צריך להיות:

רשי׳ בד״ה למאי חזי כו׳ יצבור בה הס״ד: בד״ה קבסתן ציערתני הס״ד: בד״ה אין לו תקנה כו׳ כחליפין כצ״ל והס״ד: בד״ה שיקנה על כולו לו קרקע הס״ד: בד״ה ולקח לו כו׳ וחביות הס״ד: בד״ה דקשי כי סלע דאינה בת כו׳ כצ״ל: בד״ה במשיכה יבא כו׳ וימשוך הס״ד: בד״ה הכי נמי ליתי כו׳.

כו׳ כצ״ל

שם שחפץ בהנאתו כו׳ כצ״ל: דבור המתחיל וניזבינהו ניהליה כו׳ צ״ל וניזכינהו ניהליה כו׳: ב״ה לא סמכה כו׳ והיה מקיימה בביתו כצ״ל:

תוספו׳ ב״ה ולכתוב עליה כו׳ אלא על קרקעות אבל כו׳ שיכול לכלותם כצ״ל: ונ״ב פירוש ובעבור זה אין דרך להלות לו. באד שאין לו קרקע ומילתא כו׳ ורבינו תם פירש כו׳ כצ״ל. ונ״ב ובפרק השולח פירש רש״י כזה וכן הביאו אותם התו׳: ב״ה ה״ג אלא בו׳ מסתברא ומכאן מדקדק כו׳ ובכמה דוכתין אמרינן כו׳ ומיהו יש ליישב גירסא זו לפי מה כו׳ כצ״ל: ב״ה מעשה ברבן גמליאל כו׳ שלא אמר שיהא מעושר כו׳ כצ״ל:

דף כו עא גמר׳ נתון לו ליהושע ומקומו בו׳ שטר דאפסרא דארעא כו׳ דרבא יפה כח הכסף כו׳ מכח שניהם יפה כח שניהם כו׳. בחזקה יפה כח חזקה כו׳ כצ״ל:

רשי ב״ה נתון ליהושע כו׳ כראמר במסכת ערכין כו׳ לוי הוה כצ״ל והסד: ב״ה ומקומו מושכר כו׳ מעשר שני ונתקבלו שכר כו׳ כצ״ל: ב״ה על מנת וכו׳ חוזר הדא: ב״ה נקנה השטר כגון כו׳ כצ״ל: ב״ה וזו היא נכסים בשטר כצ״ל: ב״ה עד דאמר כו׳ שבידי שלא אוכל כו׳ כצ״ל: ב״ה מושכר היינו מכר והמעשר כו׳ הדא: ב״ה שדה לאחד כו׳ לפלוני הסד: ב״ה שטר אין פורין כו׳ בהו כסף הקדש דכתיב ונתן הכסף וקם לו ומעשר שני דכתיב וצרר הכסף כו׳ כצ״ל והדא:

תוספו׳ ב״ה מעשה ברבן גמליאל כו׳ כי לא היה מתוקן כו׳ נ״ב ואף על פי שקצת מגומגם כי מתוך פירושו משמע שהפרישם בכר רק שלא היה מוציאן עדיין מביתו והגיע זמן לביעור וכן פירשו התוספות בהדיא בפ״ק דב״מ אבן נראה לי ליישב כי התוספות סוברים בכאן שמתחילה לא הפרישן ולישנא דמתני׳ מסייע שאני עתיד למוד וקל אלא אפשר בביתו אמר מקודם מה שאני עתיד להפריש יהא מעושר רק שעדיין היו צבורים ומונחים במקום אחד וכן פיר׳ רש״י בסדר זרעים עיין שם: ב״ה ומקומו מושכר כו׳ קתני ונתקבלו שכר כו׳ כצ״ל:

עב גמרא כנגד מעותיו מסייע ליה כו׳ אומרת אמן אמן. אמן על האלה כו׳ כצ״ל:

רשי ב״ה מסייע לה כו׳ מהם קנאן כולן כצ״ל: ב״ה וזו לא תקני לא גרסינן הסד: ב״ה ואמר ליה זו כו׳ לשארה הא אמר זו כו׳ כצ״ל: ב״ה סדנא כו׳ מחוברת הסד: ב״ה על האלה וגומר הסד: ב״ה כנוסה שייך כו׳ לאשה בביתו הסד: ב״ה אינימא כו׳ בין שהיא נשואה יכול כו׳ כצ״ל: ב״ה לא שותות כו׳ תחת אישה הסד: ב״ה ולא נוטלת כו׳ ליאסר עליו הסד: ב״ה הכי גרסינן אלא כו׳ לחופה כו׳ הסד: ב״ה גילגול שקינא כו׳ ארוסה ומסתרת ומשקה כו׳ שכיבת בעל הוא כו׳ כצ״ל:

תוספו׳ ב״ה במה דברים אמורים שנתן לו כו׳ איתתא לפי שהוא מלוה כו׳ כצ״ל: ב״ה

ברה עשר בהמות כו׳ נראה דאירי שכולן כו׳ כצ״ל: בד״ה אמן מאיש כו׳ מאיש אחר כו׳ וא״ת כו׳ כצ״ל: בד״ה אלא דקני לה הא שמאה תחת אישך כו׳ כצ״ל: בד״ה ונקה האיש כו׳ ויש לומר דשאני הכא כו׳ כצ״ל בד״ה הכי גרסינן אלא כו׳. דזנות אירוסין קדמה שכיבת בועל כו׳ ואם תאמר לרב היכא מפיק כו׳ שאין מקנאין לה כו׳ כצ״ל:

דף נח עא גמר משמתינן ליה דתניא הקורא כו׳ ממזר סופג את כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה ממון שניתן כו׳ לשבועה הסד: בד״ה אשכחן ודאי כו׳ אם נתחייב לו כו׳ כצ״ל: בד״ה ספק מניין כו׳ להשביעו ותני נתחייב כו׳ כצ״ל: בד״ה שבועה בפנים דסוטה ומשביעים אותה בעורה כצ״ל: בד״ה עד היכן כו׳ נשבעין עליו הסד: בד״ה הקורא לחבירו כו׳ כנען הסד: בד״ה מתניתן כל הנעשה דמים באחר שדרכו כו׳ איש נעלו כיון כו׳ אם מתו או אם אבדו כו׳ כצ״ל והד״א: בד״ה החליף שור כו׳ עליו ובגמרא כו׳ הד״א:

תוספו׳ בד״ה הקורא לחבירו כו׳ רבינו תם דכל היכא כו׳ עצמו יהא בנידוי כו׳ כצ״ל: בד״ה כל הנעשה כו׳ איש נעלו כיון כו׳ הקונה והכי נפרש כו׳ כצ״ל והד״א: בד״ה שמע מינה משבע כו׳ דהא משבע לאו כלי כו׳ כצ״ל:

עב גמרא בשור מאי טעמא סבר ליה כו׳ לגבוה כמסירתו להדיוט כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה דיקא נמי כו׳ לאשמועינן הסד: בד״ה הכי קאמר כו׳ תרתי אתא לאשמועינן נקט כו׳ כצ״ל: בד״ה הכי קאמר כו׳ כולה מתניתן כו׳ נ״ב פירוש לפי האמת אבל לפי הסלקא דעתא הכי קאמר משבע שחוא חשוב קונה בחליפין ויש דמים נמי שחן כחליפין ודוק: באד״ה חליפין דנעל ואף כשנתנוהו כו׳ כצ״ל: בד״ה כיצד החליף כו׳ בפרס אמר לו כו׳ הד״א: בד״ה מאי טעם שאני משאר מעות כצ״ל: בד״ה הניחא כו׳ אתא לאשמועינן הסד: בד״ה יש משנין כו׳ קרא נעל נעל אין כו׳ כצ״ל: בד״ה אמירתו לגבוה כו׳ מפרש בגמרא הסד ונרשם גמרא. ואחר כך מתחיל הדבור בבהמת קרבן כו׳ כצ״ל:

תוספו׳ בד״ה הכי קאמר כל הנשום כו׳ אתא לאשמועינן מאי כיצד כו׳ החליף מעורת בפרה ומשני הכי קאמר וכו׳ ותרתי אתא כו׳ בו הניחא לרב ששרת כו׳ כצ״ל והד״א. באד״א אפילו שור חי כו׳ נ״ב ברשי שלנו אינו על כן נראה לפרש דעתו של רשי הכי דסבירא ליה שור חי דומה לכלי ומשום הכי לכולי עלמא קונה כחליפין ותדע דאם לא כן למה מגיה התרצן דהק כיצד כו׳ בשר שור ואי משום דבא להשמיענו רבותא צריך להגיה והא ראיה בפרק הזהב דפירש רשי לשם דשור חי אינו כלי כתב דלג בשר שור אלא בוודאי סבירא ליה בהאי שמעתת׳ דהוא כלי ומשום הכי לא מתיישב לשון כיצד דהא מתחילה אירי במטלטלין בדבר על כרחה צריך להגיה בשר שור שהוא גם כן פירות כמו כל המטלטלין

וקושיא

וקושיא דפריך לרב נחמן אינו אלא מכל הנישואים ודוק:
ותימא לי על פירוש רש"י דבבא מציעא שעלה בדעתו לפרש שאינו כלי אם כן מאי פריך ולמאי דסלקא דעתא מעיקרא מאי כיצד כו' ולבתר הכי פריך הניחא כו' אמאי לא פריך לרב נחמן בפשוטו ממתניתין דקתני שור בחמור דנקנה בחליפין ולפי מה דפרישית שהוא כלי לא קשה מידי: באו"ד פרתך בכמה בכך וכך כו' בשר שור הוא כו' כצ"ל: בד"ה שמא יאמר כו' השתא נמי כיון דמעות כו' כצ"ל:

דף כט עא גמר חוץ מבל תקוף ובל תשחית ובל כו' כצ"ל: שם ולדורות זירוז דכתיב צו כו' דכתיב תפרה תפרה וכו' שאהרים מצווים לפדותו מצווה לפדות כו' אין מצווה לפדות כו' מצווין לפדותה דאמר קרא כו' כצ"ל:

רשי בד"ה עד שימשוך בשור כצ"ל: בד"ה ולא הספיק לפדותו כו' כצ"ל: בד"ה לא יהא כו' מעותיו דקנאו במשיכה כו' כצ"ל: בד"ה חוץ מבל תקוף כו' פאת הראש הסד: בד"ה ובל תשחית פאת זקן הסד: בד"ה המטלת עליו כו' תורה ולמולו ולפדותו חמשה סלעים כו' אשה וכולהו ילוף ואזיל מקראי כצ"ל והל"א: ב"ה ואיהי מגלן דלא מפקדא אמו מנין שאין מצווה לפדות כו' כצ"ל: ב"ה ואיהי מגלן כו' אינו מצווה לפדות כו' כצ"ל: באו"ד והא קרית ביה תיפדה כו' כצ"ל ונ"ב מפירוש רש"י דהכא משמע דבכל הסוגיא לא דרשינן מיתורא כלל אלא הכל מחדא תפדה אתיא דקרינה ביה תיפדה וכן איתא בילף להדיא ואיני יודע אמאי לא דרשינן לפדות עצמו מיתורא דקרא דכתיב בפרשת קרח אך בכור בניך פדה תפדה ונימא לרבות פדיות עצמו ותפדה תיפדה לא דרשינן אלא לכללא כו' כדמסיק כל מי שמצווה לפדות כו' ודומה לזה לקמן בסוגיא גבי ללמדו תורה דילוף לימוד לעצמו מקרא אחרינא ולמדתם ושמרתם לעשות ולא דרשינן ולמדתם ולימדתם אלא לכללא כל שמצוה ללמד כו' ואין לומר דאמרינן דברה תורה בלשון בני אדם כמו עשר תעשר הלא פירשו התוספות בפרק אילו מציאות דלא אמרינן הכי אלא היכא דמוכחי קראי דליכא למידרשי לרבות אבל מן הסתם לעולם דרשינן לרבויי:

תוספות ב"ה משכו במאתים כו' חמור מהקדש ואם תאמר תיפוק כו' יש נוחלין גבי בנו כו' כצ"ל: באו"ד ולא תסיימה את כו' ב' ספרים אחרים ולא תשיימה את כו': ב"ה אטו הדיוט כו' מי שפרע היכא דיהיב לו כו' דקא יהיב דמי ליר' מי כו' אדינם אף על גב דהדיוט כו' כצ"ל: ב"ה ואיהי מנא לן כו' נפשה דכתי' תפדה תפדה כו' כצ"ל:

עב גמרא ואזיל כהן וטריף ליה כו' כצ"ל: שם ורבנן סברי מלוה כו' נ"ב ורבנן סברי מלוה הכתובה בתורה לאו בכתובה בשטר דמי וצ"ל האי דקאמר רבי יהודא

טעמא שזה מצותו על אביו היינו ליתן טעמא כדי שלא יהיה אונאה וקשה אם כן מנלן דפליגי במלוה הכתובה בתורה כו׳ דילמא כולי עלמא סבירי להו כתובה בשטר דמי דתנא קמא סבר דמצות גופא עדיפא בכל עניין והוה אונאה ורבי יהודה סבר דמצות בנו חשיבא ולא הוה אונאה והשתא פליגי שפיר כדמשמע בלישנייהו ממה שנאמר בטעמייהו דפליגי במלוה הכתובה בתורה כו׳ דלא רמיזא פלוגתייהו במידי וצריך ליישב דרבי ירמיה סבר מאחר דקים לן דלא פליגי בחמש סלעים גרידא והכל מודים דגופא עדיפא וכל הכל מודים קבלה הוא כמו לא שנו אם כן בעל כרחך פליגי במלוה הכתובה בתורה כו׳ דאם לא כן איך לא מיסתפא תנא דבריתא לסתם פלוגתייהו דילמא נפרש פלוגתייהו כפשוטו בה׳ סלעים גרידא אלא ודאי דקים ליה דהני טעמי לית ביה פלוגתא פירוש דכולי עלמא סבירי מצות דגופא עדיפא היכא דליכא אלא ה׳ סלעים וכולי עלמא סברי דמצות בנו קודמת היכא דאיכא ה׳ סלעים בבני חרי וה׳ סלעים משועבדים משום דזה מצותו על אביו ואם כן במאי פליגי אם לא דסברי רבנן דמלוה הכתובה בתורה לאו ככתובה בשטר והוי בה׳ סלעים לחוד דגופא עדיפא: שם או ככתובה בשטר דמיא כו׳ כל שמצווה ללמוד מצווה ללמד כו׳ וכן בכל העמוד צריך להיות בשני וו״ין. שם למילף נפשה דכתי׳ ולמדתם כו׳. שם זרין וממולה נ״ב ספרים אחרים ממולא: שם אמר ליה לא ליתיב כו׳ כצ״ל: שם אפשר דמתרחש ניסא נ״ב אין הענין כאן שהיה אביו מסופק דאם כן היה רוצה להציל עצמו על הספק בנפש חבירו אלא הכי פירושו בודאי היה יודע אביו שלא יארע לו מאומה כי צדיק גמור היה רק שהיה מסופק שמא ינצל בנס נסתר כגון שלא יפגע בו ועל זה אמר אפשר דמתרחיש ליה נס בנגלה כאשר אירע לכל הצדיקים הקדמונים וכן היה והוא מחמת ענוותנותו אמר אי לאו דאירחיש לי ניסא כו׳ כלומר אף לנס נסתר לא היה להם לסמוך עלי ודוק: שם בצוארו ויעסוק בתורה כו׳ דלא נסיבנא אהדריינהו לאפיה כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה ככתובים בשטר כו׳ קרקעותיו וישרוף את כו׳ כצ״ל. בד״ה לא ליחב כו׳ חסידותו יעשה לו נס כו׳ כצ״ל:

תוספו׳ בד״ה ואזיל כהן כו׳ עצמו בבני חרי כו׳ על אביו ומצות בנו כו׳ שמצותן על נכסי אביו יותר מעל נכסי עצמו דחוב האב על נכסי האב ולא על נכסי הבן כצ״ל ונ״ב תוספות שנ״ץ: בד״ה הא לן כו׳ הא להו לבני ארץ ישראל הלומדים כו׳ לבני ארץ ישראל אמר שיכולים כו׳ מבני בבל דמורה לבני ארץ ישראל כו׳ כצ״ל:

דף ל עא גמרא אמר ליה רבא לרב נתן בר אמי אידך על צוארי כו׳ כצ״ל ונ״ב ספרים אחרים ידך וכן בל״שי. ונ״ב בספרים דגרסינן אידך צריך לגרוס בפנים השיאוהו אשה או

הוה והיו ללמדו תוכחות בלישנא אחרינא דרש׳י אבל היכא דגרסינן ידך הכי פירושו בעוד ידך תקיפא עליו תהיה עליו ולא תסירם מעליו ודוק:
שם מכאן ואילך רבי חייא בר אבא לא שע׳׳מ עד דמקרי לינוקא ומוספיה רבה בר רב הונא לא שע׳׳כ שליש במשנ׳ שליש בתלמוד מי ידע כו׳ בעי רב יוסף ואו׳ דגחון כו׳ ושמונה פסוקים הוו פסוקי ספר תורה כו׳ ותאמר לו אלא כו׳ כצ״ל:

רשי׳ בד״ה ואינו מלמדו כו׳ לעצמו הס״ר: בד״ה חסר ממנו ממניין ספר תורה הס״ר:

תוספו׳ בד״ה הא לן כו׳ אכילה וברכות דדין הוא לכל כו׳ כצ״ל: בד״ה אל תגמגם כו׳ הלכה או שצריכים כו׳ ברברי תורה לא יש לומר כו׳ כצ״ל:

עב גמרא משאו ומתנו בך שנאמר ואליך תשוקתו כו׳ שאפילו יוצרו קראו רע כו׳ מידי ולבשייה ונכסייה כו׳ כצ״ל:

רשי׳ בד״ה אמור לחכמה כו׳ לך אי נמי כו׳ הלא: בד״ה כחיצים כו׳ אויביו הס״ר:
בד״ה ראה כו׳ אשה מקיש כו׳ הלא: בד״ה עיסקא כו׳ דוקא דכמה פעמים כו׳ כצ״ל. כל מצות כו׳ מעשה הבן הס״ר:

דף לא עא גמר ועשה כבוד אביך כו׳ רבי נתנרשה מהו כו׳ דרש עולא רבה כו׳ נ״ב רב עולא בר אבא: שם בן נתינה שמו פעם אחת כו׳ שאיני מצוה ועושה כך כו׳ לרבנן דהא לא מיפקידנא כו׳ ועושה אדרבה מאן דאמר לי כו׳ כצ״ל:

רשי׳ בד״ה משדלתו כו׳ ארי ישדל הס״ר: בד״ה הארץ כו׳ אין כאן הס״ד: בד״ה מבין ריסי כו׳ ניכר שהיית יתום ונשרו ריסי עיניך מן הבכי כו׳ כצ״ל בד״ה השל להם כו׳ לעשות אמר לי כו׳ כצ״ל והא״א: בד״ה וטורדו כו׳ עליו שמראה כו׳ הד״א:

תוספו׳ בדבור המתחיל כבד כו׳ צריך להיות קודם דבור המתחיל כל העובר כו׳:
בד״ה כל העובר כו׳ דמצי כייף ליצריה כו׳ כצ״ל: בד״ה והיה מפתח כו׳ פשוטו׳ על התיבה כו׳ כצ״ל: בד״ה דלא מפקריה כו׳ שהזמן גרמא אע״ג כו׳ כצ״ל:
בד״ה יש מאביל כו׳ עוף חשוב ושמן מין שליו כו׳ כצ״ל:

עב גמרא דבר תורה הוא חלשא דעתיה כו׳ דהות בעית למיסק לפוריא נחין וסליק ליה: וכל אימת דהוה נחית נחתת עליה אתא ואקא משתבח בי מדרשא כו׳ כצ״ל ונ״ב בירושלמי לא היה משבח עצמו אלא רבי טרפון חלה ונכנסו לבקרו אמרו: אמו לחכמים התפללו על רבי טרפון בני שהוא נוהג בי כבוד אמרי לה עדיין לא הגיע כו׳: שם לחצי כבוד כלום זרקה כו׳ רבי יוחנן כי עבירתו אמו מת אביו כו׳ כצ״ל: שם איני יודע רתח פורתא כו׳ כצ״ל ונ״ב ס״א איתרה והוא לשון המתנה ואיחור וכן תמצא בפרק אילו מגלחין בסופו איתרה לי תלתין יומין: שם בי הוה דריש בפירקא כו׳ כצ״ל:

בד״ה חמשה

רשי בד"ה חמשה בו' ופותח לו ואינו בו' כצ"ל: בד"ה אסתייעא מילתא בו' לפניו שהבין במדרש בו' לדרושו ויש מפרשים בן' שאמר אסף שירה בו' לא נשתייר משונאי ישראל שריד בו' כצ"ל: בד"ה כגון אנא בו' לאבי ולאמי ועושין בו' כצ"ל: בד"ה הנשמע בו' שיאמר בשמו אל יתלה בו' כצ"ל: בד"ה מכאן ואילך בו' שקבל שאין בו' הד"א: בד"ה חכם משנה שם אביו בו' חכם הדורש דרשה בו' כצ"ל והד"א: בד"ה ואמוריה בו' לרבים בשם אמרו אומר כך בו' כצ"ל: בד"ה ולא מכריעו בו' הלכה לא יאמר בו' הד"א:

תוספו' בד"ה איסתייע בו' התחילה הראשונה לשורר בו' עכשיו לא הייתי סבור"ה בו' כצ"ל: בד"ה ר' טרפון בו' אמה דר' טרפון ירדה לטייל לתוך חצירה בשבר"ה ונפסק קורדייקסין שלה והלך ר' טרפון ושם ידיו תחת רגליה בו' דורסת על ידיו והיתה מהלכת עליהן עד שהגיעה למיטתה ועוד בירושלמי בו' כצ"ל:

דף לב עא גמר בנשרפין אמר ליה אי הכי בו' כצ"ל:

רשי בד"ה פודין זה בו' ומזונותיו עליו בו' כצ"ל: בד"ה ומאכילין בו' עני ובן כולם בו' הד"א: בד"ה התם רבנן בו' עליהם אין אתה בו' הד"א: בד"ה מקרא כר"תוב בתורה בו' כצ"ל:

תוספו' בד"ה רב יהודא בו' אל תחזיר יכול ישמע לו ח"ל וכו' והיינו בו' כבוד אביו וא"ביזת חבירו ויעסוק בו' בסמוך כדי שיטול ארנקי בו' כצ"ל: בד"ה אורו ליה בו' דלית ליה לאב בו' כצ"ל. שם ועוד דאמרינן בירושלמי נ"ב ס"א ר"אי"ר בירושלמי. באב אמר ליה דאמרי ליה זיל בו' כצ"ל: בד"ה דמחיל ליה בו' שהודיעו קודם לכן נ"ב ורבה בר רב הונא לא בא אלא לידע אם בנו קפדן הוא ורוק:

עב גמרא והא רבא משקי ביה הלולא בו' נ"ב נראה ליה דהכי מקשה אמאי איקפיד רבא עליהו דהא קחזו דרבא מחל על יקריה דהא עמד ומשקה עליהם אלא משום דסבירא ליה דהרב שמחל על כבודו אינו מחול ומשום הכי היה להם לקום ושמא תאמר דרבא לא איקפיד אמה דלא קמו מקמיה אלא שהיה גנאי לרב פפא ולרב הונא שהם קמו והם לא קמו כאלו הראשונים שפלים לערך מעלותם ומחויבים לקום וכן משמע לישנא הכי רבנן והכי לאו רבנן בו' משום הכי מיתי ותו הא דרב פפא ורוק: שם ולרב פינחס בריה דרב חסדא בו' כצ"ל. ונ"ב ספרים אחרים בני דרב חסדא. שם מקמיה איקפד ואמר בו' לאו רבנן ותו דב פפא בו' אפילו הכי הידור מיעבד ליה בו'. אנו יושבין ורבן גמליאל ברבי עומד בו' נמחק ברבי ונ"ב ס"א אינו. שם אברהם גדול ממנו ושמש נמחק ונ"ב ס"א אינו. שם רבן גמליאל ברבי עומד בו' לא יהא רבן גמליאל ברבי עומד בו'. תלמוד לומר זקן ואין זקן בו' ר' שמעון בן אלעזר בו' תקום והדרת מאי שנא בו' כצ"ל: שם מאי שנא דפלגינהו רחמנא למימרא דהאי לאו האי והאי לאו האי

שמע מינה

שמע מינה כו׳כצ״ל ונ״ב ס״א:

רשי׳ ב״ה ובתורתו כו׳אם בתורת ה׳כו׳יהגה בתחילה כו׳כצ״ל והה״א: ב״ה לא נדמו כו׳אמרו לו כערביים חשדתנו כו׳כצ״ל: ב״ה יכול כו׳ הידור זה הידור ממון כו׳כצ״ל: ב״ה אי סלקא דעתך כו׳ והרת ונגמר כו׳ הה״א: ב״ה מאי שנא כו׳מילי נינהו והכי קאמר מפני שיבה תקום כו׳ כצ״ל והה״א:

תוספו׳ ב״ה זקן אשמאי כו׳לא תשם וארעא לא תבור כצ״ל: בדבור המתחיל וכתוב להלן נמחק וצריך להתחיל הדבור ואין זקן אלא חכם שנאמר אספה לי כו׳. ב״ה מאי שנא כו׳דליכא למימר נמי דודאי כו׳מהני ואיסי פליג כו׳ אפילו סבי דארמאי כו׳ למה לי פשיטא כיון כו׳כל שכן שיבה וחכים דמי כו׳ וזקן וחכם ממש כו׳לחוד סגי ואפילו יניק כו׳כצ״ל:

דף לג עא גמר׳ וזקן ומדלא כתב כו׳אמר מר יכול יהדרנו בממון כו׳ חסרון כיס מבאן אמר כו׳ ולא והתנן כל כו׳ ודילמא שאני התם כו׳בי מסחותא וחליף כו׳בי מסחותא׳ חליף ואזיל כו׳להדהר חוץ מבית כו׳כצ״ל: שם ומבית הכסא נ״ב ספרי׳אחרים ואי אמרת בתי גואי מי מצי מהדהר אלא לאו בבתי בראי:

רשי׳ ב״ה כדקאמר ר׳יוסי כו׳עד קימה והידור נ״ב עד כאן שייך לעיל וקודם דבור המתחיל מי לא עסקינן כו׳נמחק ע״כ: ב״ה נמצאת כו׳בעיר ועוסקים במצות לא הוה כו׳כצ״ל: ב״ה מסותא כו׳נמחק וצריך להתחיל הדבו׳מסחותא כו׳: ב״ה שני שלישי שליש שני חלקים כו׳הה״א: ב״ה הרפתקי כו׳ומופתים הסד׳: ב״ה אביי יהיב כו׳כל כמה שעוברים אצלו כו׳כצ״ל: ב״ה רב נחמן כו׳תורה ואית דמפרשי כו׳ עליהם רבא כו׳הה״א:

תוספו׳ ב״ה אין בעלי כו׳ליתן בשור זה כו׳נ״ב קאי אמי שאמר שור זה עולה ואחר כך החרימו שחל החרם עליו וצריך ליתן דמי פדיונו לכהנים וקאמר שאין שמין אותו בכל שויו אלא אומדין כמה היה אדם נותן בעד שור זה כדי להקריבו עולת נדבה אף על פי שאינו חייב קרבן שהרי זה נמי לא אמר עלי עולה אלא זו עולה וקל:

עב גמרא ניטרח חיובא הוא נמחק נ״ב בספרים אחרים אינו: שם ולא תיחוש ליקרי דידי נ״ב פירוש שגם אני הייתי עומד מפניו אלו ראיתיו הא לאו הכי לא הוה ליה למיקם מקמיה דאין חולקין כבוד לתלמיד במקום הרב אלא היכא דפליג ליה רביה יקרא כדאיתא בפרק יש נוחלין ר״ן:

שם אמרי קל וחומר מפני כו׳ר׳אלעי ור׳ יעקב כו׳שעבר ארבע אמות יושב כו׳ וכיון שעבר ד׳אמות יושב כו׳שהזמן גרמא וכו׳ תנו רבנן כו׳כצ״ל:

רשי׳ ב״ה מכבוד שמים כו׳אלא ערבית הסד׳: ב״ה דריבית כו׳ויראת וכן כו׳הה״א: ב״ה טמא יושב כו׳טמא טמא כו׳ טהור ואם כו׳ הה״א: ב״ה טמא עומד כו׳

טהור

טהור דישיבת כו׳ טמא הס״ד והד״א: ב״דה וכן באבן כו׳ הוא עומד הס״ד:
ב״דה זאת אומרת כו׳ בתריה דידיה אזלינן כו׳ הנושאה אזלינן דאי כו׳ כצ״ל:

תוספו׳ ב״דה אין תלמיד כו׳ איקפד רבא לעיל כצ״ל ונמחק רב נחמן: ב״דה ואימא מורא כו׳ דכתיב ולפני עיור כו׳ כצ״ל:

דף לד עא גמר׳ בסוף העמוד ורבא אמר אצטריך כו׳ כצ״ל:

רשי ב״דה תלמוד תורה כו׳ ר׳ פוטורת וכן כו׳ הד״א:

תוספו׳ ב״דה תפילין וציצית כו׳ מדמתחלי במערבא כו׳ נ״ב פירוש בארץ ישראל התחילו לומר פסוק ראשון של וידבר ולא היו גומרין פרשת ציצית ואמר אביי אנו מתחילין הפסוק ראשון כו׳ וכיון שהתחלנו נראה לנו לבני בבל שעון הוא להפסיק הפרשה: ב״דה בכל מערכין כו׳ עירובי תחומין דוקא כצ״ל: ב״דה גברי בעי כו׳ הכי נמי דהאי קרא כו׳ כצ״ל:

עב גמרא ראייה מהקהל נ״ב אבל בלא גזירה שוה אי אפשר לסתור הבניין אב דתפילין. שם ראיה ביוד א׳ כצ״ל בכל העמוד בגמרא וברש״י: שם בשלמא אי כתב כו׳ כצ״ל: שם מחג הסוכות נ״ב ואף על פי שפירשו התוספות אי לאו היקישא דמצה הוה אמינא האזרח בא בעל כרחך לחייב נשים היינו כסוגיא דלעיל דק״ל מה הצד של תפילין לפטור כל מצות עשה של הזמן גרמא אבל השתא דקיימא לן כהאי סלקא דעתך דנילף כל מצות עשה שהזמן גרמא לחיובא מהקהל אם כן שפיר בא האזרח לחיובא ודוק: שם דהוה ליה ת״ת כו׳ נ״ב האי תלמוד תורה בודאי צריכא דאם לא כן הוי נילף ממורא לחיובא לשינויי קמא דתוספו׳ דעיקר קושיא נילף מתלמוד תורה ועוד אי לא כתיבא הוי נילף תורה ותפילין כולה לחיובא ממזוזה אלא בודאי פריה ורביה לא לכתוב ונילף מתלמוד תורה אמאי לא נימא הוה אמינא פריה ורביה חייב מקרא דאותם ונראה לי דבקושיא דפריך ולר׳ יוחנן בן ברוקא כו׳ איתא נמי האי קושי׳ אלא דעדיפ׳ מינה פריך ודוק:

רשי ב״דה בעלה משמחה כו׳ קרי ביה ושמחת הס״ד: ב״דה אי הכי כו׳ לפטור הא כתיב כו׳ הד״א: ב״דה צריכי כו׳ כדמפרש ואזיל הס״ד: ואחר כך מתחיל הדבור דאי כתב כו׳: ב״דה אי הני מצאי כו׳ לחיובא הס״ד:

תוספו׳ ב״דה המתחיל אשה בעלה כו׳ לפני הדבור ויש כו׳ כצ״ל: ב״דה ונילף מתלמוד תורה כו׳ שלא הזמן גרמא נ״ב לפי הך שינויי לא סבירא להו לשנויי לעיל הא לא יליף ממזוזה חד מינייהו נקט דהא אי אפשר למילף ממזוזה דאם אפשר למילף אם כן מאי פריך ונילף מתלמוד תורה לפטורא נילף לחיובא ממזוזה דטפי עדיף:

דף לה עא גמר׳ מכלל דמצות עשה כו׳ כצ״ל:

רשי ב״דה הניח׳ כו׳ דעירובין הס״ד: ב״דה מאי איכא למימ׳ כו׳ וגמר מראייה כו׳ שהזמן

גרמא

גרמא כצ"ל והס"ד: בד"ה משום כו' משמחה הס"ד: בד"ה דבי רבי אליעזר כו' לדיני ממון כו' ההורגן כצ"ל וה"ס:

תוספ' בד"ה מכלל כו' חייבות פירוש דאי הוה אמינא כו' כצ"ל: בד"ה אלא למאן דאמ' כו' והיינו טעמא דמצות עשה כו' ב"ב פירוש דאם לא כן לא מהני שום בנין אב בין למצות גרמא בין לאין גרמא דהא כתי' היקיש גבי תפילין לפטור כל המצות שאין גרמא כתפילין הא מצות גרמא חייבין ואף על פי שפי' רש"י דלא איצטריך להאי היקיש מכל מקום אין לסתור שום היקיש מכח מה הצד על כן פירש דב' כתובין הוו כמו מיעוטי ודוק: בד"ה משום כו' ויש לומר דליה ליה דר' יוחנן כו' נ"ב פירוש אפי' בהוה אמינא ליתא דאם לא כן הא צריך לכתוב פריה ורביה דלא תימא חייב מקרא דאותם כדפרישית לעיל:

עב גמרא חוץ מבל תקיף ובל תשחית כו' ואי בעית אימא קרא דאמר קרא ולא תקיפו כו' למאי הלכתא אמר מר זוטרא לטומאת נגעים כו' כצ"ל:

רשי בד"ה ולא זקן כו' והשחיתה הס"ד ואחר כך מתחיל הדבור פאת פאת כו': בד"ה מלקט כו' הסיף הס"ד ואחר כך מסיים הדבור הריסין ואחר כך מסיים הדבור ישראל בכהנים: בד"ה מאי פאת כו' שלימה לימדך כו' בעניין הס"ד והדא":

תוספ' בד"ה הרי הוא כו' ויש לומר כגון שהביא כו' נ"ב פירוש ואירי שלא הביא שתי שערות ולא נולדו בו סימני סריס והוא הדין דהוה מצי לתרוצי דאירי שנולדו בו סימני סריס קודם עשרים ואם כן לבשיגיע לעשרים הוה סריס ודאי ואם כן אם גדל לו זקן אחר עשרים שנה היכא שנעשה כבר סריס לא מהני וכן פירשו התוספות בפרק הערל עיין שם: באותו דבור כדאמרינן בפרק יוצא דופן דכי לא נולדו בו סימני סריס הוה קטן עד רוב שנותיו ובהגיע לרוב שנותיו הוי גדול והוי סריס כצ"ל והוא סוף דבור ואחר כך מתחיל הדבור להשהתר" לא מצית כו':

דף לו עא גמר' ובין לאביי ובין לרבא כו' ואומר זרע מרעים בנים משחיתים כו' תא שמע ואומר בנים לא כו' תא שמע ואומר זרע כו' תא שמע ואומ' והיה כו' והקבלות וההוואות כו' ולא בית אהרן המליקות דכתיב ומלק והקטיר איתקש מליקה להקטרה" הקבלות דכתיב והקריבו אותו בני אהרן ואמר מר והקריבו זו קבלת הדם וההוואות הוא כו' כצ"ל:

רשי במתניתין ב"ד הסמיכות כו' ואינה מניפה ואינה מגשת כו' דסוטה ואינה כו' דם ואינה כו' ונזירה שהם כו' כצ"ל והדא":

תוספות בד"ה אי לאו כו' מפאת שאינה בבל תשחית ולא כו' קודם בל תשחית הפסיק כו' כצ"ל: בד"ה אם כן כו' בכהנים בהדיא ובישראל כו' כצ"ל: בד"ה הקבלות כו' לקמן חוץ ממנחת כו' הדא":

עב גמרא אי דפנים הכהן משוח כו׳ בקל וחומר מבן צאן ומה כו׳ לו כהן להזאתו כו׳ לדבי ישיה דדריה כו׳ עד דאמרת והא כו׳ והניף את המנחה אלא כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה אי דפנים הואות דפנים כגון הפרוכת כו׳ האמורים בפר כהן משוח ופר העלם דבר של צבור כצ״ל והס״ד: בד״ה הואת כו׳ אהרן הס״ד: בד״ה לא קבע כו׳ בור הס״ד: בד״ה בן עוף שקבע כו׳ כצ״ל: אחר דבור המתחיל ידיו תביאנה צ״ל דבור המתחיל כף כף מסושה בסושה כתיב ונתן על כפיה ובנזיר כתיב ונתן על כפי הנזיר ואחר כך יתחיל הדבור מתניתין תלויה כו׳:

תוספ׳ בד״ה אי דפרה כו׳ תימא הניחא למאן דאמר כו׳ תלמודא דילמא משום הכי כו׳ כצ״ל: בד״ה ומה בן צאן שלא קבע לו כהן לשחיטתו קבע לו כהן להזאתו בן עוף כו׳ דהתם בעי למילף כו׳ כצ״ל: בד״ה כל מצוה כו׳ על ידי גילגול עיסה שאדם כו׳ במסכת ראש השנה לעניין ערלה אחד כו׳ מחבריה בעי לאיסתבולי כו׳ כצ״ל:

וף לו עא גמרא רבי אליעזר אומר אף החרש כו׳ דתנו רבנן אלה החוקים כו׳ בארץ יכול כו׳ שריבה הכתוב ומיעט כו׳ חובת קרקע היא אבל כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה תפילין כו׳ תפילין פטר חמור דהא בפטר כו׳ כצ״ל והל״א: בד״ה חובת הגוף כו׳ אינה מוטלת לא על כו׳ או על גידוליו כו׳ כצ״ל: בד״ה תשמרון כו׳ מעשה דכתיב תשמרון לעשות כצ״ל: בד״ה ממה שאמר כו׳ חיים ודבר כו׳ אף בחוצה לארץ הס״ד והל״א: בד״ה מאן תנא כו׳ אדרבי אליעזר הס״ד: בד״ה רבי ישמעאל כו׳ נוהג בערלה וכו׳ לחומרא פליג כצ״ל והס״ד: בד״ה והרי שבת כו׳ הבמות בא כתוב כו׳ הל״א.

תוספ׳ בד״ה הרי תפילין כו׳ דהא חשיב ערלה כו׳ כצ״ל: בד״ה צא ולמד כו׳ צריך להיות הכי גרסינן צא ולמד כו׳: בד״ה ללמדך כו׳ כי תבואו אל ארץ כו׳ כצ״ל: בד״ה והרי שבת כו׳ דכתיב שבת היא ליי׳ בכל מושבותיכם כו׳ כצ״ל:

עב גמרא והכי קאמר ללמד כו׳ גבי תפילין ופטר חמור למה לי כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה והכי קאמר כו׳ ומושבות הס״ד: בד״ה מידי דהוה כו׳ שבתורה שנאמר בהן כי יביאך כי תבואו כו׳ כצ״ל:

תוספ׳ בד״ה לא קרבו כו׳ ורבי עקיבא סבר כו׳ ונסכים דכתיב כו׳ נסכים לקרבן יחיד כו׳ כצ״ל. בד״ה מושב דכתב רחמנא כו׳ נ״ב זה הדבור על כל פנים אינו מבעלי התוספות דהא לקמן מפרשי דתרוייהו צריכי ולא קשה מידי וגרסינן נמי בשמעתין בזמן שבית המקדש קיים והמכוון מזה הדבור יראה דהכי גרסינן במקום שבית המקדש קיים והוא מן הגליונים של תוס׳ אף על פי כן הוא מהורס שהרי בפ׳ אף על פי לא מפקינן ממושבותיכם שום דבר אלא מבערב תאכלו מצות ולא פליגי שם תנאי אלא רבא סבר מצה בזמן הזה דאורייתא ונפקא מבערב תאכלו

תאכלו מצות ורב אחא סבר מצה בזמן הזה דרבנן ודריש קרא למידי אחריני
ומסיק תניא כוותיה דרבא כו׳ ועוד מאי לישנא שכתבו דהאי תנא מפיק כו׳
הלא סתמא דתלמודא מסיק הכא לכולי עלמא וצריך אתה להגיהו ולהקנו
ובעבור שמרובה פסולת על האוכל ויש לו גירסא אהרת לא אביתי לנגוע בו
יד עד יבא מורה צדק: ב״דה בזמן דאיכא פסח כו׳ דתרי קראי מושבותיכם
ובערב תאכלו כו״נ״ב ותימא הלא מסקינן להדיא בערבי פסחי דבעי האי קרא
לקובעו חובה בזמן הזה כמו שהבאתי לעיל ובפרק כל שעה נמי ר׳ יהודה ור׳
שמעון חד מפיק משבעה ימים תאכלו עליו מצות לקובעו חובה בזמן הזה וחד
מבערב תאכלו מצות ולא אישתמיט חד דבעי לחובה לארץ ואם כן צריך אתה
לומר דהאי קרא דמושבותיכם בעי לחובה לארץ אפילו בזמן הבית ואם כן הוה
ליה לתלמודא למימר סלקא דעתך אמינא במקום דאיכא פסח מאחר דאחובה
לארץ קאי בפרט מאחר שהקושיא עומדת נמי בזה העניין מושבותיכם דכתיב
גבי מצה למה לי בלומר פשיטא שנוהגין אף בחובה לארץ ועל זה הוה שפיר
קאי סלקא דעתך אמינא במקום פסח כו׳. אם כן נראה בעיני דתלמודא סבירא
ליה השישה דנוהג אף בחובה לארץ שהרי בארץ ישראל אפשר לקיים על
מצות ומרורים ואם כן היכא דליכא לקיים עם הפסח אזי מקיימים מצה ומרורי׳
לחוד אלא דסלקא דעתך אמינא דאינו נוהג אלא בזמן דאיכא פסח אבל בשום
מקום לא קא משמע לן ואם כן הכא גרסינן חד לארץ בזמן שאין הבית המקדש
קיים וחד לחובה לארץ בזמן שאין בית המקדש קיים נראה לי: ב״דה ממהרת
כו׳ וקלוי דהיינו חדש כו״נ״ב ומכל מקום שעם הנגיעה שהאתנחתא תחת קלוי
ומונח תחת מצות אינו מחוור לפירושו וקל:

דף לח עא גמר׳ וישיבה ניכול לאלתר כו׳ עד בואם אל ארץ נושבת הא כיצד כו׳ את משה
בערבות מואב שלשים יום וכתיב כו׳ כצ״ל:

רשי ב״דה לא הוו כו׳ שבכליהם הס״ד: ב״דה חסר שלשים כו׳ התחיל לירד הס״ד:
ב״דה ואין איסורו כו׳ הנאה דתנן כו׳ הד״א:

תוספ׳ ב״דה צא מהן כו׳ ופריך בערכין מאי קאמר שבע כו׳ נ״ב כך לשון הגמרא מקץ
שבע שנים תשלחו והכתיב ועבדך שש שנים אמר רב נחמן בר יצחק שש
לנמכר ושבע לנרצע ול״ל רשי והכתיב בצדקיה מקץ שבע שנים משמע לאחר
שבע שנים שאף שנה שביעי׳ עובד והדר כתיב ועבדך שש שנים שש לנמכר
כדכתיב שש שנים יעבוד ושבע לנרצע שהנרצע אינו יוצא עד היובל ואם
נרצע ופגע יובל בשנה שמינית לרציעתו יוצא ביובל ואם כן משמע להדיא
דמקץ שבע שנים היינו בסוף שבע ולא כמו שפיר׳ התוספות וצריך אני לפרש
מתחילה דעת רשי דאיך מפרש דיוצא בסוף שבע ויובל של השמינית מוציאו

משמע אבל אם בא היובל בתוך שבע לרציעתו אינו יוצא והלא פירש רש"י להדיא בפ' חומש דיובל מוציא בין סמוך בין מופלג וכדאית' בפ' קמא דמכילתין אלא רצה לומר דקרא קא משמע לן דאינו יוצא אחר רציעתו בשש שנים כמו שיצא קודם דלא תימא מאחר שיצא מתחילה כל שכן שיצא בסוף שש והיובל מוציאו אפילו קודם שש קמ"ל דעובד יותר משש כלומר אפילו שבע שנים עובד היכא שבא היובל בשנת ח' והוא הדין יותר והנה התוספות סבירא להו דוחק דקרא קא משמע לן דעוד שנה עובד יותר כלומר דאינו יוצא בשש אם כן בחד יומא יותר משש סגי ולאשמועינן דאינו יוצא בשש והא יותר לכך פירשו הכי שש לנמכר ושבע לנרצע כלומר במכירה יצא בשש כדכתיב קרא שש שנים יעבוד ולא יותר אבל הכי אינו תלוי בעבודה שש שנים אלא כלומר לפעמים תלוי בשנה השביעית שאם יש בו יובל יצא והיינו מקץ מתחילת שבע ודוק:

עב גמרא אלא לכדתניא דתניא כו' כספים בזמן שאי אתה משמט כו' כצ"ל:

רשי בד"ה כל מצוה כו' קודם לכן דהא חובת כו' כצ"ל והד"א: בד"ה לא נצרכה כו' קודם לכן הס"ד: בד"ה היינו דשני כו' ספק ערלה ספק כו' מהיכן כצ"ל והס"ד: בד"ה ובחוצה לארץ כו' מיחלף הס"ד: בד"ה יורד כו' לכתחילה הס"ד ואחר כך מתחיל הדבור ובלב כו' מן הערלה והא כו' אינו אומר לך דר ולקוט כצ"ל והד"א:

תוספ' בד"ה השמטת כו' ורש"י פירש בפרק השולח גבי הא דאמר אביי בשביעית בזמן הזה דלא משמט מראורייתא ור' היא דתניא ר' אומר זה דבר השמיטה שמוט כו' דקרקע אינה כו' כצ"ל:

דף לט עא גמר אמר ליה לוי לשמואל אריוך ספק לי ואני כו' וראה והכרז על פירותיהן כו' כצ"ל: שם בחוצה לארץ יורד ולוקט נמחק:

רשי בד"ה נתני כו' אלא את הזורע או את כו' כצ"ל: בד"ה סתם ספיקא כו' מקילין בה וכ"ת גוונא כו' צ"ל ואבד כו' אצל זה אלא אבד כו' כצ"ל והד"א: בד"ה כך נאמר הלכה למשה הס"ד. בד"ה חקתי כו' עליהן והכא אתה כו' הד"א: בד"ה ההיא כו' שדך הס"ד: בד"ה נשמתיה כו' סופרים הס"ד: בד"ה לא קיימא לן כרבי יהודה בתמיה ושעמיה כו' שלישי ומפולת כו' בכלאים הס"ד והד"א:

תוספ' בד"ה לא קיימא לן כו' אבל מכלאי זרעים כו' כצ"ל: באד' למעוטי כלאי זרעים כו' נ"ב פירוש אף על פי שהעיקר הוא בא למעוטי זרעים בכרם כמו שפירשו התוספ' מ"מ כפשוטו נמי הוא דאירי אף במיעוט כלאי זרעים דהא כתיב שדך ולא כרמך ותלמודא נמי סתמא קאמר למעוטי זרעים ודוק:

עב גמר את הבנים ובחזרתו כו' ודילמא מהרהר בע"ז כו' הת"ם בהליכתו ושאני כו' לישנא דחוצפית המתורגמן חזא כו' אמר פה שחפיק כו' כצ"ל:

בד"ה מטיבין

רשי בד"ה מטיבין כו' עלמא הס"ד: בד"ה לומר כו' דמתניתן וכי כו' הלא: בד"ה מתניתן כו' ויום ביש מי כו' הבא וכל כו' הלא: בד"ה והך כו' ר' יהודה היא הס"ד: בד"ה והאמר כו' חזא הס"ד: בד"ה אין אלך כו' דקביעא הס"ד:

תוספות בד"ה מתניתי' כו' ולפי' הקונטרס לאביי כו' ג"ב ולי נראה דבוודאי רשעי סבר שכך דעת המקשה דלעולם איכא שכר בהאי עלמא כגון שעושה מצות הרבה והוא צדיק גמור ובן הרשע בשהוא רשע גמור סובל נמי יסורין בהאי עלמא ולא כר' יעקב אבל מכל מקום לפעמים הקב"ה מביא יסורין על האדם בינוני למרק עונותיו כדי לזכותו לעולם הבא וכן להיפך בסתם רשע ואם כן פריך שפיר אהדדי במתניתין משמע שמטיבין לו בהאי עלמא ובברייתא משמע דמריעין לו כדי לזכותו לעולם הבא ומשני אביי דמתניתין נמי הכי סבירא ליה רבא אמר לעולם במצוה אחת מטיבין לו כמו שמטיבין לצדיק גמור ובריית' דסבירא לה מריעין לו משום דשכר מצוה בהאי עלמא ליכא ודוק: באר אבל רוב ימיו של צדיק כו' כצ"ל:

דף מ עא גמרא ב' בושאי קיסר כו' כצ"ל ונ"ב ספרים אחרים: שם כי טוב וגומר כו' לרשע רע וגו' כו' ויכתב בספר כו' כצ"ל: שם מחשבה שעושה פירות כו' כצ"ל ונ"ב ס"א: שם אמר ר' אלעאי הזקן אם כו' כצ"ל:

רשי בד"ה אמר מאי כו' אלא מאבל טמא כו' כצ"ל: בד"ה שגר כו' ואשה גדולה היתה כו' נ"ב פירוש היכא שאינה גדולה כל כך אם נ"ן אין יכולת בידה אא להעליל עליו ולהרגו ואם כן למה יהרוג עצמו יצפה לישועה ואם לא תהרגהו ואל יהרג את עצמו אבל מאחר שהיתה כל כך גדולה יכולה היא לכופו ביסורין עד שיעשה רצונה ודוק: באר לפטר ממנה ומסור בידה להרגו כצ"ל: בד"ה יאריכון כו' בחייך הס"ד: בד"ה ר' אידי כו' יאכל הילכך כו' הלא: בד"ה רע לשמים כו' חלב הס"ד: בד"ה לבש שחורים כו' לבבו בכך וגם אם יחטא אין אדם נותן לב לפי שאינו חשוב בעיניהם וכן בלבוש שחורים כצ"ל: ול"ב רשי חגיגה פרק אין דורשין דף י"ו: בד"ה שאם היתה כו' לחובה והאי הלא: בד"ה לפי שהעולם כו' רובו כו' יראה הלא:

עב גמרא אמר רב אידי בר אבין הלכה כו' כצ"ל:

רשי בד"ה נקצץ כו' נופם הס"ד: בד"ה למדרגה כו' קרקעיתם הס"ד: בד"ה יש דרך כו' ואחרית של כו' כצ"ל: בד"ה גדול תלמוד כו' ואמר מר משונה ביאה כו' כצ"ל: בד"ה וכשם שדין פורענות תורה קודם כו' כצ"ל ונ"ב נראה לי:

תוספו' בד"ה תלמוד גדול כו' קיים אמרינן לימד לא אמרינן כו' כצ"ל וכן בכל הדבור צריך להיות לימד ונ"ב פירוש דמסיק לשם כבוד גדול שעשו לחזקיה מלך יהודא דאפקו לס"ת והניחו על המיטה והאידנא לא עבדינן אי נמי אף האידנא

עבדינן

עבדינן הכי אלא שהתם אמרו קיים זה מה שכתוב בתורה אבל האידנא לא
אמרינן ורבי יוחנן סבירא ליה התם דאפילו קיים אמרינן אלא לימד לא אמרינן
האידנא: בד"ה ויש אומר כו' רבי שמעון ברבי הוה כו' כצ"ל.
דף מא ע"א רשי' בד"ה לא עלה כו' בשרו ברגונותו כו' הר"א: ב"ד"ה דור נדור הס"ד:

הדרן עלך האשה נקנית פרק ראשון

פרק האיש מקדש

גמרא ושלח ושילחה מלמד כו' כצ"ל:
רשי' ב"ד"ה האיש מקדש כו' יליף לה הס"ד: ב"ד"ה כשהיא כו' מקורשת והאי כו'
הר"א: בד"ה מצוה כו' שכר טפי הס"ד: בד"ה מחריך דישא לכבוד שבת
הס"ד. ב"ד"ה טן גוף הס"ד: בד"ה דו שנים כו' גבי דידה איכא כו' ולא חזי לה
כו' כצ"ל: ב"ד"ה ושלח כו' נ"ב ואין הפירוש מדלא כתיב ושלח וכתב ושלחה
אלא ושלחה דכתיב בקרא הוא ושלח שהרי על הבעל קאי ודוק: בד"ה
ושלח ושלחה ב' פעמים כו' נ"ב פירוש ואם כן ושלחה בתרא נמי דרשינן ושלח
ושלחה: ב"ד"ה תורם כו' עין דעה אחד מס' כו' כצ"ל:
תוספ' ב"ד"ה ושילח כו' מי שמשלחה ואינה כו' כצ"ל:
ע"ב גמרא שכן ישנן חול אמר קרא כו' דאמר רבי יהושע בן קרחה מניין כו' דאמר רבי ינאי
גם אתם מה אתם כו' כצ"ל:
רשי' ב"ד"ה פיחת כו' מארבעים הס"ד: ב"ד"ה תרומתו כו' אמדתיך הס"ד: בד"ה
צא ובקש פסח האבוד הס"ד: ב"ד"ה הי תרתי גרסינן צריך להיות הי תיתי
גרסינן ונ"ב ספרים אחרים ועיקר: בד"ה שכן ישנו כו' וכן נמי פסול קדשים
ופיגול על ידי מחשבה הם באים נמחק: באד בפרק ג' מוצא כו' לב
עולות הס"ד והד"ה: ב"ד"ה ותיתי כו' כל שכן מה לקדשים כו' שליח גירושין
כו' הר"א: ב"ד"ה לאו כו' גרסינן אינו כו' הר"א: ב"ד"ה הכי גרסינן כו' דנפשיה
הס"ד: בד"ה שתרמו את שלהן הס"ד: ב"ד"ה תרומתו צריך להיות תרומתן
כו' בארץ ישראל להפקיע כו' כצ"ל: ב"ד"ה וחייבין כו' בשוגג הס"ד: ב"ד"ה
ורבי שמעון פוטר דקסבר כו' הר"א: ב"ד"ה איצטריך כו' לרבויי הס"ד:
תוספות בד"ה הנכרי כו' אלא לרבות מדמעת אם כו' מרוח הגוי דפטור כו' מירוח בן פיר'
דבינו תם כו' כצ"ל והר"א:
דף מב ע"א גמר שליח בקדשים מאי נפקא לן מיניה כו' שה לבית ודילמא התם נמי כו' מיבעי
ליה

ליה דשוחטין כו׳כי הא דרבא בר רב הונא כו׳כצ״ל וכן בכל מקום בעמוד ור״ה צריך להיות רבא בר רב הונא: שם נשיא אחד נשיא אחד ממטה כו׳ כצ״ל:

רשי ב״ה והא הוו כו׳דגבי ושלח ושלחה כו׳כצ״ל:

תוספו׳ ב״ה יתומים כו׳כמה יונקי שדים נ״ב פירוש ולא בעינן באו וקל״: באותו דבור על פי הדיבור ואורים ותומים כו׳נ״ב ומסוגיא דמדמה ליה שלוחו של אדם כמותו כו׳לאו לגמרי מדמה ליה כו׳וכן פירשו התוספור״ה בגיטין פרק השולה עיין שם: באותו דבור וקאמר התם זכרים יאכלו כו׳כצ״ל: ב״ה ובוררין כו׳או איגוד שהעמידו חכמים כו׳כצ״ל:

ע״ב גמרא אמר רב נחמן בר יצחק כו׳נמחק בר יצחק ונ״ב טעות הוא עיין בתוספות סוף פרק כל הגט: שם והא דאמרינן שתות קנה כו׳ דבעל הבי״ת בעל הבי״ת מיהא מעל כו׳שישלח בו יד שנאמר אם לא שלח ידו וגו׳אמרי בית שמאי כו׳ במלאכת דעהו אמרו בית שמאי לבית הלל אי נמי על כל כו׳כצ״ל:

רשי ב״ה הכי גרסינן כו׳בית דין אבל כו׳הד״א: ב״ה בעילויא כו׳כפי דמים הסד: ב״ה חטא חטא כו׳נ״ב דאם לא כן כי פריך לעיל תרומה״ה מנא לן דעושה שליח תיפוק ליה דעושה דאי לאו כן גזירה שוה למה לי ווזק: ב״ה לחייב על המחשבה או על הדבור כו׳לשלוח יד בפקדון הרי הוא כו׳כצ״ל:

תוספות ב״ה אבל שליח כו׳דהתם מירי בשליח הדיינין נ״ב ומיהו המסקנא דאפילו שליח בית דין חוזר כדאסיקנא פרק אלמנה ניוונית השליח כאלמנה דאפילו בכל שהוא חוזר ואכתי איכא למידק מדגרסינן בפרק גט פשוט ההיא איתתא דיהבא ליה זוזי להההוא גברא למזבן לה ארעא אזל זבין לה שלא באחריות אתא לקמיה דרב נחמן אמר ליה מצי למימר ליה לתקוני שדרתיך ולא לעוותי זיל את וזבנה שלא באחריות והדר זבנה ניהלה באחריות ואמאי מחייבין התם לשליח בהכי נימא דלהוי ביטול מקח כי הכא יש לומר דהתם ד״השליח לקח סתם ואין למוכר דין ודברים אלא עמו ואף על פי שהוא אומר עכשיו שלצורך האשה לקחו אין למוכר בכך כלום ולפיכך צריך לפרוע דמים למוכר והאשה גם כן יכולה לומר לשליח תן לי מעותי דלתקוני שדרתיך ורב נחמן הכי קאמר ליה אם חפצה היא בקרקע קבל עליה אחריות אבל לא יוכל לכפותה בכך שהרי היא יכולה לומר שהיא רוצה יותר באחריות המוכר משלו בר מן דין כיון שלא עשה שליחותו הרי מקחו אצל האשה בטל עד כאן לשו׳ הר״ן ועיין מה שכתבתי בפרק אלמנה ניוונית בגליון: ב״ה הכי גרסינן בקונטרס כו׳דפירוש דרבא לא סבירא ליה כו׳ומייתי דאייה ממשנה כו׳כצ״ל:

דף מג עא גמר׳ דם שפך הוא ולא שלוחו כו׳והא דתני האומר כו׳מלמדין והוא ההוא לא כו׳ כן צריך להיות:

רשי בד"ה הוא ולא שלוחו גרסינן הס"ד ונ"ב פירוש לאפוקי ולא שולחיו ודוק: בד"ה למעוטי ב'אוחזין כו' שפטורין הד"א: בד"ה הוא דאמר רב הס"ד: בד"ה הן הן כו' נעשה עד הסד:

תוספ' בד"ה שלא מצינו כו' ככר זה של הקדש כו' נ"ב פירוש שצוה לו לאכול ככר של הקדש אבל לא ידע דאי ידע פשיטא שאינו מועל ואפילו נזכר קודם שאכל השליח אינו מועל הבעל בית: באד"ה והשליח לא ידע כו' נ"ב פירוש דאם ידע פשיטא שמעל בעל בית כדלעיל בתוספות: בד"ה ולא אמר כו' קדושין ופשיטא דהוו כו' כצ"ל:

עב גמרא דאיתתא לבי תרי לא חזיא אבל כו' מיפלג פליגי צריכי מאי כו' פרעני אלא לעולם קסבר כו' אהדרינהו ללוה כו' כצ"ל וכן ברש"י: שם אין יכולה להתגרש אמר ריש לקיש כו' בצ"ל:

רשי בד"ה דלמיסרה כו' בשקר הסד: בד"ה מאי קסבר כו' ממונות הס"ד: בד"ה והשתא כו' בעדותן דאי כו' הממון למלוה מלהשבע בשקר דאף על גב כו' דהוא האמינן בשבועה שמסרו להן מעות כו' כצ"ל והד"א: בד"ה נערה המאורסה הה"ד לקטנה כו' נ"ב זה שייך לאחר חזרה של רש"י: בד"ה היא ואביה כו' ונתן בידה ואביה כו' כצ"ל והד"א: באד"ה ודוקא נערה כו' נ"ב זה שייך לפני חזרה: בד"ה כך מחלוקת כו' אינה מקודשת הס"ד: בד"ה מאי טעם דר"י כו' לגירושין הס"ד:

תוספ' בד"ה לעולם כו' למאן דאמר המלוה לחבירו בעדים כו' כצ"ל: בד"ה והשתא כו' משום דרחמנא אמר כו' נ"ב ונקשה לי סוף סוף להימנו במיגו מאחר שעל כל פנים צריכה לישבע ללוה דיהבינהו למלוה ואי לאו קושטא קאמרי הוי משתבע דאהדרינהו ללוה ויש לומר דאין זה מגו דשמא לא אהדרינהו וגם לא יהבינהו למלוה ומה שישבעו נשבעין על שקר ואין כאן מיגו וק"ל: בד"ה תנן התם כו' עד שיגיע גיטה לידה משמע כו' מגורשת שמע מינה קטנה יש לה יד לקבל גיטה לכך פירש"י כו' כצ"ל: בד"ה וכל שאינה כו' ולם פירש נ"ב ספרים אחרי' ול"ת פיר' באד"ה תלת מילי עבר וגירש כו' מדרבנן שרי בדיעב' ולמאן דאמר משום כו' יש לה אב ויכול לשמור כו' כצ"ל:

רף מד עא גמר' מה שאין כן בקדושין נמחק: שם בו ובשלוחו בו ובשלוחו אין בה ובשלוחה כו' ר'אבין בר סמכא הוא כו' כצ"ל:

רשי בד"ה והנערה כו' במילתייהו הס"ד: בד"ה אביה כו' זיכתה לו אבל כו' הד"א: בד"ה ור'הוא כו' מקודשת לי הס"ד: בד"ה הבי נמי כו' כר"י הס"ד: בד"ה הה"א לי כו' מורה מאי שנא מאמר כו' כצ"ל: בד"ה מאי שנא כו' דמודה בה הס"ד: בד"ה השתא כו' לטעמיה קמאדיהיב לי' כו' כצ"ל: בד"ה התקדשי כו' דכיון דאמה בכל חדא התקדשי כל חדא הוו קדושין באפי נפשייהו כצ"ל והשאר נמחק:

בד"ה ר'שמעון

בד"ה ר' שמעון כו' לא לך לא לך כו' כצ"ל: בד"ה ובפרטי כו' ואחד שבועה הס"ד:
בד"ה פרט שבועה כו' ולא לך ולא לך כצ"ל: בד"ה לא לך כו' כללא הוי
הס"ד ונ"ב פירש כלל של ר"י הוא פרטו של ר' מאיר וקל: בד"ה אמר ליה כו'
שאינו משכח הס"ד:

תוספות בד"ה ר' יהודה כו' אבל אמר שבועה לא לך כו' כשאומר לא לך לא לך אינו חייב
אלא אחת כצ"ל:

עב גמרא או כחצר אביה דמיא כיד אביה דמיא מה אביה כו' דכי יד אביה דמיא כו' וקבל
גט לבתי אם רצה הבעל לחזור בו לא יחזור כו' צא וקבל גט לבתי ורוצה בעל
כו' כן צריך להיות:

רשי בד"ה כיד אביה כו' מקבלת מאי כו' הא: בד"ה ישן כו' על ידה הס"ד: בד"ה
ניעור כו' דסתם חצר משתמרת כו' כצ"ל: בד"ה אינו גט עד שיגיע גט לידה כו'
כצ"ל: בד"ה אמר קרנא כו' שמואל הס"ד: בד"ה אמרו כו' לקרנא הס"ד:
בד"ה הא מר כו' במוער קטן הס"ד: בד"ה אפוכה כו' בשם שמואל הס"ד: בד"ה
והוא ששידרכו כו' למפרע הס"ד: בד"ה איכא דאמרי כו' קאמר ליה ולא שנא כו'
כצ"ל והא"א: בד"ה וכולן שו כו' או נתגרשו דכשמת ונפלה חצרה לפני היבם
לא צרת ערוה היתה לא פטר ערוה צרותיה כו' כצ"ל ונ"ב סא: בד"ה מעשר
יתומה כו' בעו מיאון שלא היה לה כו כצ"ל:

תוספו' בד"ה קשנה כו' ללל אליבא דר' יהודה כו' כצ"ל: בד"ה מאן דמתני כו' פליג
עלייהו איכא דאמרי אמר עולא אפילו מיאון כו' כצ"ל והא"א:

דף מה עא גמר היכי דמיא אילימא כו' אמר לי' הבא בקידושי בו' לאו לקידושין ניתנו כו' האב
לא בקידושי ראשון כו' כצ"ל:

רשי בד"ה כיצד עשה כו' לויקתו וזו שקדשה כו' כצ"ל והא"א: בד"ה הכל יודעים אם
חלצה זו כו' כצ"ל: בד"ה באן שנה ר' ביבמות שנינו החולץ כו' כצ"ל:

תוספו' בד"ה צריכא מיאון כו' תופשין באחותה והרי הן תופסין באחותה מן התורה כו'
תופסין באחותה כדפירשית דאחות חלוצתו דרבנן ואי משום מאמר השני אינו
אלא דרבנן ואם כן איך ישעו לומר אין קידושין תופסין באחותה ומיאון למה לי
ויש לומר כו' כצ"ל: בד"ה הכל יודעים כו' אף לראשון וקידושי דאב כו' כצ"ל:

עב גמרא שמא נתרצה הבן לא אמרינן ב"ב ביאור הא דקאמר שמא נתרצה הבן לא
אמרינן לאו דוקא הוא דאין לפרש כמו שמא נתרצה האב דמאיור: טעם אין
לחוש וכי בעבור שהוא דיק לא נוכל לומר שהואנתרצה דשמא דיק ונתרצה
ואין לומר דהכי פירוש מאחר ששמע ושתק לא אמרינן דנתרצה דבשלמא גבי
אב אפשר דנתרצה והא דשתיק משום דמרתח שנתקדשה שלא לרצונו מ"
שאין שייך לומר הכא דאם כן מה מסיק ודילמא שליח שויה מכל שכן דלא

אמרינן הכי מאחר ששתק ולא אמר לשום אדם שנתרצה כבר בבך ועוד דוחק
לומר דהאי עובדא איירי דוקא דשתק ולא נתרצה אף בסוף ע"כ נראה דהכי
איירי שנתרצה בודאי מיד כששמע רק דלא מהני מאחר דלא מנאו שליח ואין
ביד האב לקדש אשה לבנו בשלמא גבי בת היכא דנתרצה חלו הקדושין
למפרע וכאלו מחל והפקיר זכות שיש לו עליה וכן כתב הרא"ש וז"ל אבל בבן
אפילו נתרצה אחר כך האב אינו מועיל דצריך שיעשה את אביו שליח א"ל רבנן
לרבא ודילמ' שליח שויה בו' עד ודילמ' ארצויה ארציה קמיה ושתק כלומ' גילה
הבן דעתו לאביו שהיה חפץ בה וכיון שחפץ בה וזכות הוא לו וזכין לאדם שלא
בפניו והוי כאלו עשה האב שליח לקדש לו עכ"ל. ואם כן האי דקאמר שמא
נתרצה הבן כו' לאו דוקא הוא והוי כאלו אמר נתרצה הבן לא אמרינן ואגב
שיטפא דאמר גבי אב שמא אמר גבי הבן נמי שמא ומכל מקום נראה גם
ליישב לישנא דשמא והק בודאי הרצוי דבן שהוא בסוף לא מועיל למפרע מה
אתה אומר שמא היה מרוצה אף מתחילה לזאת האשה מאחר דנתרצה בהדיא
לבסוף ואם כן זכה לו האב שלא בפניו והוי כאלו שלוחו דזכיה משעם שלוחים
איתרבי כמו שכת' הרא"ש לעיל משום הכי אמר שמא נתרצה הבן כלומ' מקוד'
לא אמרינן בעניין זה שיהא שלוחו מאחר דדייק ונסיב מסתמא לא נתרצה רצוי
גמור אם לא שיעש' שליח ומסיק שפיר ודילמא שויה שליח בפרט מאח' דנתרצ'
להדיא לבסוף כו' עד דילמא ארצויה כו' כלומר והוי שליח ומשני בפירוש אמר
מר דאין חוששין להא דשמו' לומ' שמא נתרצה על הספק אם לא שנשמע בפי'
שנתרצה אחר כך האב דאז אמרינן כאלו נתרצה למפרע הכ"ג לא אמרינן מן הסת'
דנתרצה הכי מקודם באופן רצוי גמור אם לא שנשמע בפי' שעשה שליח ממש
או דרך רצוי קמיה אב דהוי כשליח ממש אבל מן הסתם לא אמרי' הכי ל"ל: שם
אמר להו רבה בר שימי בפירוש אמר מר בו' דרך בזיון לא בו' מאי אמר לי'
אידי ואידי בו' כפתיה עד דאמר לה בו' אדאכלי ושתו אתא קריבי בו' לדער'
אביה והלך בו' ונמצאת זרה אוכלת בתרומה למפרע בו' ומודה רב שאם בו'
ואפילו לרב דאמר אוכלת בו' בצ"ל:

רשי' בד"ה בפירוש בו' ושמואל דאין חוששין בו' נ"ב פא דאמרי חוששין בו': בד"ה
כפתיה הבריחתו נ"ב ל"ל הכריחתו בדברים עד שהודה לה: בד"ה וקדשה'
בסתר ועדיין בו' בן צריך להיות: בדבור המתחיל אוכל בו' עד שנשמע שיבא

תוספו' וימחה כצ"ל:
בד"ה בפירוש בו' דהתם מיירי שאסר בו' כצ"ל ונמחק באדם: בד"ה הוה עובדא
בו' אנפשיה כמו שמצינו בו' כוותיה בפרק ב' דמגילה בו' לא יצא ומחא לי'
אמוחא בו' כצ"ל: בד"ה אוקי ממונא בו' יורשי האשה דתפיסתן שלא כדין

חיתה ואף על גב כו׳ כצ״ל:

דף מו ע״א גמר׳ אמר ליה אביי צריכה קידושין כו׳ מאן תנא התקדשי התקדשי אמר רבה כו׳ כצ״ל: שם והא מלוה היא נ״ב וקשה דמשמע אי אמרינן המקדש במלוה מקודשת הוה שפיר ואמאי בעינן שוה פרוטה בקמייתא מאחר דכלל הוא אם כן אפילו בפחות משום פרוטה נמי ליצטרפי כולהו ונראה ליישב משום דאי הוי פחות משוה פרוטה לא הוה מצטרפי מאחר שאכלה קודם שגמר דבריו ואין שייך לצרף כולם יחד אם לא שיהיו יחד בעין דהא אין כאן מקום לחול קידושין אחד מנהון כי אם בצירוף משום הכי בעינן צירוף גמור שיהיו כולם יחד אבל לא לצרף מה שכבר אכלה אבל אי הוה שוה פרוטה באחת אם כן חל עליה קידושין מיד והשאר הוה בעין תנאי שיהיו גם כן בצירוף אם כן בכל עניין מצטרפין ודוק: שם רב ושמואל אמרי תרוייהו כו׳ ופרוטה דעתה אפרוטה כצ״ל:

דשי בד״ה הואיל כו׳ שיש לו בה או שתיקתו הודאה כו׳ כצ״ל ונ״ב ספרים אחרים: בד״ה לא תיולו כו׳ קידושין משתעי הסד ואח״כ מתחיל הדבור קרא בעיא כו׳: בד״ה אמר רב נחמן כו׳ לאשמועי׳ היתירא איצטריך כו׳ משלם קנס כדין מפותה כו׳ כצ״ל: בד״ה אמר לו מהא לא כו׳ כצ״ל: בד״ה אלא אסיפא כו׳ ראשונה כו׳ וכי איכא כו׳ הא: בד״ה והא מלוה כו׳ קודם שתקנה אותה כו׳ גבה כצ״ל והסד: בד״ה ומיקרבא כו׳ הנייתה וגלתה כו׳ הא: בד״ה שמע מינה מדר׳ כו׳ תלתא הסד: בד״ה שמע מינה המקדש כו׳ מקודשת מדקביל כו׳ הא: בד״ה ושמע מינה פרוטה ומלוה דעתה אפרוטה מדשנייה למתניתין הכי כצ״ל ונכתב בצדו נראה לי:

תוספו׳ בד״ה קרא בעיא כו׳ אם פיתה לשם אישות כו׳ כצ״ל:

עב גמרא ותיהוי תרומה ולא תאכל כו׳ נ״ב תכלית כוונת סוגיא זו מה דפריך לשמואל ולא לרב או אמאי לא פריך הך מתניתין דקמח אהך מתניתי׳ דעציץ נקוב בלתי פלוגתא דרב ושמואל בעבור שהמקשן היה סובר דהכל יודעים שאין אדם מפריש חלתו קמח והוא גמר ונתן לשם פקדון כרב ומשום הכי הוא גזל ביד הכהן וגבי עציץ נקוב כו׳ יודע ואינו יודע שהרי רוא׳ שמפרישין אף מאינו נקוב ואם כן גמר ונתן לשם מתנה על הספק וכסברת התוספות ואם כן משום הכי הוא של כהן אלא שלא תאכל עד שיתרום עליה ממקום אחר אבל לשמואל דסבירא ליה לעולם מתנה אלא דתקנו חכמים לאהדורי משום תקלה קשה כו׳: שם תרומה ולא תאכל עד שיוצא כו׳ כצ״ל ונ״ב אבל על האינו נקוב לא חיישינן דבודאי בדיעבד תרומתו תרומה שהרי אינו חייב אא מדרבנן כדאיתא

קדושין פרק שני

לשם בפרק האשה רבה:

רשי בד"ה ושמע מינה כו' חוורין כל קדושין כו' הל"א: בד"ה ואינה חלה צריך להיות אינה חלה: בד"ה וגזל הוא כו' לבעלים הס"ד: בד"ה הנקוב כו' על הפטור ה"ס בד"ה תרומה כו' להחזירה הס"ד: בד"ה כהן מיצת כו' חבר ולמה כו' הל"א: בד"ה וניהוי תרומה כו' תרום דגמר ונתן כו' ויחזור ויתרום כצ"ל והס"ד:

תוספו' בד"ה שמע מיניה כו' מקודש ויכול להיות כו' שוה פרוטה באחרונה אלא אפילו כו' כצ"ל: בד"ה דאיתמר כו' דלעיל פרי' שלא רצה להעמידה כרב אמי דמוקי כו' כצ"ל:

דף מו עא גמר' אפי' אוכלת נמי כו' כצ"ל: שם דאמר לא שנא כזית כזית כו' נ"ב תימא איך מדמה בזו ובזו לכזית וכזית דהתם חישב תרתי כזית ועיקר טעמא דר' יהודה משום תפוס לשון ראשון אבל התקדשי בזו ובזו דלא אמר התקדשי אכל חד דילמא לעולם כללי הוי ועוד ר' יהודה מודה שאם חשב כזית למחר וחוץ למקום דאמרינן עירוב מחשבות אלמא דעיקר תלוי בשתי כזית ותפוס לשון ראשון ונראה דלא בעי להביא על בזו בזו דפרטא הוי דודאי ר' יהודה סבר פרטא הוי כדלעיל דף מ"ד אלא מיתי ראייה דר' יהודה סבר שאין חילוק בין בזו לבין בזו ובזו והכי קאמר הא מני ר' היא דאמר אליבא דר' יהודה דקאמר לשם כזית כזית פרטא הוי ואינו עירוב ורבי יהודה לא אמר במתניתין אלא כזית כזית ורבי הוסיף ואמר דלרבי יהודה הוא הדין בכזית וכזית נמי הוי פרטא ולא ערבינן הכי נמי סבר רבי כשם שלרבי יהודה התקדשי בזו בזו הוי פרטא הכי נמי התקדשי בזו ובזו הוי לרבי פרטא אליבא דרבי יהודה ודוק:

רשי בד"ה לא שנו כו' לפרוטה הס"ד: בד"ה באלון ברימון באגוז אלון כו' הל"א: ב"ד הכי גרסינן הא מני כו' לא שנא כזית כזית ולא שנא כו' נ"ב בודאי לפירוש רבי' תם דפירש לעיל דף מ"ד דאדרבה בו"ו הוי יותר פרטא אם כן צריך לגרוס הכא לא שנא כזית וכזית לא שנא כזית כזית הוי פרטא וכן להפך הגירסא בזבחים רק לפירוש רבינו תם קשה אם כן הא דקאמר ועוד בזו ועוד בזו הוי זו ואין צריך לומר זו קתני. וצריך לומר דרבינו תם מודה דועוד בזו הוי דומה יותר לכללי מבזו בזו לחוד דהוי פרטי ולפי פירושו צריך לומר דהכא הכי קאמר הא מני רבי שאינו מחלק אליבא דרבי יהודה בין כזית וכזית לבין כזית הכי נמי דלא מחלקינן לר' יהודא בין התקדשי בזו בזו לבין התקדשי בזו ועוד בזו ודוק: באותו דבור ולרבי יהודה דאוזיל בתר לשון ראשון הוי פיגול כו' נ"ב פירוש לאפוקי חכמים דהתם סברי דאמרי עירוב מחשבות והוי כאלו אמר או חישב מתחילה חוץ למקומו דפסול הוה קודם שבא לידי פיגול ואין בו כרת ואף רבי יהודה סבר שאם חישב תחילה כזית חוץ למקומו וכזית

חוץ

חוץ לומנו דהינו למחר שאין בו כרת דתפוס לשון ראשון ואם חישב להיפך
יש בו כרת דתפוס לשון ראשון ובא לידי פיגול קודם שבא לידי פסול וקל׳:

תוספ׳ בד״ה אם אינו כו׳ אמילתא דקאמר רחמנא כו׳ דקאמר רחמנא דיתרם מן היפה
כו׳ כצ״ל: באותו דבור וחשא על תרומתו דהויא כו׳ נ״ב פירוש שגרם
שתרומה תהיה מן הרעה אלמא דמהני מעשיו ודוק: בד״ה בוו וכוו כו׳ לתרי
בבי רישא דקתני כו׳ בין אוכלת למנחת כו׳ כצ״ל:

עב גמרא אמר רבא ותסברא כו׳ אמר רבה אשכחתינהו כו׳ מה שאלה דהדרה בעינא
כו׳ כן צריך להיות:

רשי בד״ה חיינו פלוה כו׳ אצלה וביון כו׳ תתקדש ביה הס״ד והד״א: בד״ה אלא
דלא כו׳ אחריות וכי כו׳ ביה אבל כו׳ הד״א: בד״ה אמר רבה לעולם צריך
להיות וקאמרי לעולם כו׳: בד״ה השואל קורדום לעשרה ימים הס״ד:
בד״ה לימא כתנאי כו׳ לא קנאו ולתנא קמא כו׳ בעלים לחזרה הוא סוף דבור
והד״א: בד״ה בין שכתב כו׳ עליו מאן דאמר כו׳ הד״א: בד״ה ואי בעירת
אימא כו׳ כרב פפא הסר:

דף מח עא גמר מחול ואפילו יורש כו׳ מר סבר אשה סמכה דעתה מימר אמרה כו׳ ומר סבר
אשה נמי לא סמכה כו׳ ויצאה והיתה מקיש הויה ליציאה מר אירה ליה כו׳
ובפלוגתא דרבא ורבינא כו׳ רבא ורבינא אמרי כו׳ האי ממון הר כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה אפילו יורש של מלוה הסר: בד״ה מוחל שהלוה כו׳ אצלו ר׳ מאיר כו׳
הד״א: בד״ה והכא באשה כו׳ לא קנה המלוה את הקרקע כו׳ כצ״ל: בד״ה
במעמד כו׳ דהא חד הוא מ״ג מילי כו׳ כצ״ל: בד״ה בפקדון דאיתיה בעין וסמכה
כו׳ הד״א: בד״ה נימא כתנאי במקדש במלוה הסר: בד״ה ר׳ אלעזר כו׳ לקמן
אי משום כו׳ לקמן הסר והד״א: בד״ה שכתבו כו׳ שלא לשמה הסר: בד״ה
יציאה בעינן לשמה דכתיב וכתב לה לשמה הוא כצ״ל: בד״ה שלא מדעתה

עב גמרא לא ידעה כשנכתב ורבא ורבינא אמרו כו׳ בפ״ק מה יציאה כו׳ כצ״ל והד״א:

רשי בד״ה אינה מקודשת מה יציאה כו׳ הד״א: בד״ה אלא במקדש כו׳ הלכך
כשמחזירן לה ההוא הויא לה כו׳ כצ״ל:

תוספ׳ בד״ה כי קאמר כו׳ והכא איירי במעמד ג׳ וקמיפלגי ברשמואל כו׳ אי נמי סברי
כו׳ ומחל אינו מחול כו׳ בפניו בשעה שמכר כו׳ כצ״ל: בד״ה ורבנן כו׳ מכל
וכל ואם כן מאי הא דקאמר מספקא להו אי כר׳ מאיר כו׳ כצ״ל ונ״ב האי מכל וכל
לאו דוקא דהא פליגי רבנן עליה דר׳ מאיר בשמין את הניר כמו שפירשו התו׳
לקמן אלא הכי קאמר בהאי מילתא דעידי חתימה כרתי יסברו ממש כר׳ מאיר
ותלמודא ממש דמספקא להו כו׳ ומשום הכי דייקי התוספות מהא דתלמודא
דקאמר דמספקא כו׳ אבל לא דייקי מהא דאם כן במאי פליגי ר׳ מאיר ורבנן

דשפיר

דשפיר פליגי בשמין את הנייר כדפרי׳ : בד״ה שמין את הנייר כו׳ דאמר עדי חתימה כרתי כו׳ נ״ב נ״ל דהאי טעמא לאו דוקא הוא חדא איך נשמע מהאי טעמא דעדי חתימי כרתי שאינה מתקדשת בתורת כסף אם יש בנייר שוה פרוטה ועוד אם כן מאי טעמא דרבנן דאמרי מקודשת הלא מספקא להו דילמא עדי חתימה כרתי כר״מ אלא הכי פירש ר״מ סבר דאין שמין את הנייר משו׳ דאין דעתה על הנייר דסתמא קאמר אינה מקודש׳ משמע דבשום עניין אינה מקודש׳ ועוד דאי ר״מ סבר מקודשת בנייר אם כן עיקר פלוגתא חסר מן הספר ומה שכתבו התוספות דסבר עדי חתימה כרתי לאו דוקא לטעמא קאמר אלא כלומ׳ שסבר ר׳ מאיר שבשום עניין אין מתקדשת בשטר אלא בעדי חתימה ואל״א מניין לתלמודא דמספקא לרבנן דילמא סבר עדי חתימה כרתי ובהא דשמין את הנייר לחוד הוא דפליגי ויש לומר דתלמודא סבירא ליה דלא גרסינן בדברי חכמים ואם לא אינה מקודשת ואם כן ממילא מוכח דמספקא להו ודוק :

עב גמרא ואיבעית אימא דבולא עלמא אין אומן קונה בשבח כו׳ ותניא אידך בו ולא במה שבתוכו ותניא אידך במה שבתוכו ולא בו ולא קשיא כו׳ כצ״ל :

רשי בד״ה אינה לשכירות כו׳ כשמחזירן לה כו׳ כצ״ל : בד״ה ואיבעית אימא כו׳ אינה מקודשת הס״ד : בד״ה בשכר כו׳ לה דקסבר כו׳ הד״א : בד״ה בו ובמה כו׳ פרוטה הס״ד : בד״ה בו קדשה ולא במה שבתוכו אינה זוכה בו ואינה מצטרף לשוה פרוטה כצ״ל והס״ד : בד״ה הכי במאי עסיקנן כו׳ גבי דידה הוה לא הוי כו׳ דהוה טעות גבי דידיה כו׳ כצ״ל : בד״ה תנא קמא כו׳ בזאת ור׳ שמעון כו׳ הד״א : בד״ה קפידה כו׳ בכספא הס״ד :

תוספו׳ בד״ה הא במיא כו׳ ומיהו קושיא דר״ת לאו קושיא כו׳ בתלמוד דאינו חושש כו׳ כצ״ל : בד״ה איכא דניחא כו׳ לא פליג ר׳ שמעון נ״ב ראוי להגיה פה רבנן וה״פ אף רבנן מודים היכא שאמר דינר כסף ונמצא סלע דמקודש׳ דשבח ממש הוא ומכל מקום נראה לפרש דה״ק מודה ר׳ שמעון שאם הטעה אותה בממון כגון שהזכיר כמה דינרין כסף שעולים בסכום ממון יותר מדינר זהב דאינה מקודש׳ אף שהדבר עצמו משובח יותר דזהב חשוב מכסף וק״ל ולפי זה יתיישב הלשון שפיר אם הטעה אשה בממון דמשמע בלישני טעות ממש ודוק :

דף מט עא גמר אלא פליג ברישא והוא הדין לסיפא כו׳ כצ״ל : שם מאי מגודלת גדלת כו׳ נ״ב וקשה קצת סוף סוף למה קרא שבח יוחסין ומה נאה פירש הר״ן שפיר׳ שנולדה מעבד עברי ומשום הכי נמי חשובה קצת בעיני שבבותיה וק״ל : שם דשקלה מילי מינאי ואזלה כו׳ כצ״ל :

רשי בד״ה גט פשוט כו׳ שלנו הס״ד : בד״ה שיכול לעשות כו׳ הקשרים ואם כו׳ הד״א : בד״ה הכל כמנהג כו׳ אלא בששינה במקום עדים כצ״ל ונ״ב ס״א : בד״ה ועבד

מקושר

מקושר כו׳הוא לו דאמר כו׳כשר ותנאי כו׳הא׳ : בד״ה התם כו׳מגודלת הסד׳ :
בד״ה אידי ואידי כו׳עשיר וסיפא כו׳בסיפא הס׳ד והא׳ : בד״ה הכא גבי כו׳כהן
הס׳ד׳ : בד״ה גרלת חשובה הס׳ד : בד״ה והמוסיף כו׳שארצה הס׳ד : בד״ה
מדרש כו׳הלכות של מקראות ספר ויקרא ונ״ב ס׳א :

תוספו׳ בד״ה שיכול כו׳בין השיטות ונרא׳ דאפילו יש חלק הרבה אין לחוש ואע״ג דגש
כו׳כצ׳ל ונ״ב נ״ל : באד׳ לא מיקרי קרח נ״ב פירו׳ והה נמי אם בתב עדיו מתוכו
דהיינו שלשה עדים כמניין הקשרים אין לחוש על החלק שהרי עדיו מוכיחים
עליו ודוק : בד״ה מאי מגודלת גדלת פי׳ הקונ׳כו׳מגדלת שער כמו כו׳כצ׳ל :

עב גמרא סיפרא ותוספתא על מנת כו׳כצ׳ל ונ״ב ס׳א : שם כאבנר בן נר וביואב כו׳.
תשעה נטלו עבדים ואחת כל העולם כלו כצ׳ל ונ״ב ס״א : שם ההוא גברא
דזבין לנכסיה אדעתא למיסק כו׳כצ׳ל ונ״ב פירוש שאמר קודם מכירה שמכר
אדעתא דלמיסק כו׳רק שבעת המכירה לא אמר אשילי פרק יש נוחלין :

רשי׳ בד״ה בכל מקום כו׳שאין עומק בה כו׳כצ׳ל : בד״ה דברי חכמה כו׳בסברא הס׳ד
בד״ה עניות כו׳אין משמש כל צורכו ואין מחזר על שמועתו כצ׳ל והס׳ד : בד״ה
דכתיב כו׳קטנה כו׳אלמא כו׳להניק אבל כו׳כצ׳ל והא׳ : בד״ה עזות ממורת
הס׳ד : בד״ה תשעה כו׳כראמר לקמן גבי יוחסין מישן כו׳כצ׳ל : בד״ה בן עיר כו׳
עוברים ושבים הס׳ד : בד״ה בן כרך כו׳ טעות הוא הס׳ד : בד״ה להתקדש לו
אף על פי שהדבר כן כמו כו׳כצ׳ל : בד״ה לנכסיה מקרקעי הס׳ד :

תוספות בד״ה לבנות כו׳ולא בנו כמו כו׳כצ׳ל : בד״ה דברים כו׳ תנאי כפול אלא גילוי
מילתא כו׳נ״ב פירוש שאמר בשעת מכירה דאדעתא דלמיסק קובין סגי בהכי
ולא זו דלא בעי תנאי כפול אלא אף תנאי לא בעי כדפי׳ וכן כתב הראש להדיא
בפרק יש נוחלין : באד׳ וגם יש דברים כו׳כצ׳ל :

דף נ עא גמרא מלמד שכופין אותו כו׳לא ניחא ליה אלא לאו כו׳ אלא אמר רב יוסף מהכא
המקדש כו׳ואמאי הא קאמר קסבר׳ הייתי כו׳לאו כל כמינה דעקרא לה לתנאיה
כו׳ופשטוה מהא האו׳כו׳דאי אשמע׳ גבי קדושין כו׳כל המומין הפוסלין כו׳כצ׳ל

רשי׳ בד״ה יקריב כו׳יקריבנו הס׳ד : בד״ה כיון דאתנאי כו׳לאו כל כמינה למיעקר כו׳
כצ׳ל : בד״ה הבא לי כו׳שהן חולין הס׳ד : בד״ה דלוסקמא טשקא הס׳ד : בד״ה
והביא לו מאותו חלון הס׳ד : בד״ה לא היה כו׳א מביס זה הס׳ד : בד״ה והא לא כו׳
קאמר והוה ליה כו׳כצ׳ל : בד״ה למפטר כו׳משקר אבל כו׳ונאנס הס׳ד והא׳
בד״ה לא עביד כו׳דלא מיפטר משום כו׳כצ׳ל : בד״ה דאיתילד כו׳סליק וללישנ׳
בתרא כו׳כצ׳ל : בד״ה הרי היא כו׳ואין זו קפידה כצ׳ל : בד״ה תצא כו׳אי אפשי
באשה נדרנית אבל גיטא בעיא מדבריהם מספיקא כו׳כצ׳ל והא׳ ונ״ב נ״ל :
בד״ה והתם כו׳כתובה ותנא כו׳למיתני בסיפא כו׳כצ׳ל והא׳ :
בד״ה דאיתילד

קדושין פרק שני

תוספ׳ בד״ה דאיתיליד כו׳ דללישנא דאי בעי לא סליק כו׳ וללישנא דאי בעי סליק כו׳ כן צריך להיות:

עב גמרא אימא כי קא משדר כו׳ אמר רבה ומותבינן כו׳ וליקט אדם אחד כו׳ ושל שביעי׳ היתה כו׳ אמר רמי בר חמא כו׳ ומתניתין כדרבה כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה וכן אמר רבה גרסינן ה״ס: בד״ה בעלמא כו׳ מידושין ה״ס: בד״ה דלא נחת כו׳ כלל ולא כו׳ הד״א: בד״ה אבל הכא כו׳ ושו״ת סבלונות אימא לשם קידושין כצ״ל וה״ס: בד״ה חיישינן כו׳ לשם קידושין ה״ס: בד״ה הוחזק כו׳ בתובה ה״ס: קודם דבור המתחיל בשעה שנעשו נרשם גמרא: בד״ה אי הכי כו׳ אחות אשה ה״ס: בד״ה ומתניתין כו׳ נפקי וכדרבה כו׳ הד״א:

תוספ׳ בד״ה חוששין כו׳ וכי שידך מאי הוי והא כו׳ נ״ב ואף על גב דאמרינן בפר׳ המדיר דמקדש בפחות משוה פרוטה ובעל וכן קטן שקידש ובעל צריכה היכנו גט משום דאדם יודע שאין הקידושין תופסין בפחות משוה פרוטה ויודע שאין קידושי קטן כלום וגמר ובעל לשם קידושין והכא משמע דאין אדם יודע אלא טועה דמשום הכי אין חוששין לסבלונו׳ לא קשיא דיודע ואינו יודע וגבי ביאה דאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות לא מחית נפשיה לספיקא ובעל לשם קידושין אבל גבי סבלונות שאין לו חשש איסור בדבר סומך לשלחם על דעת קידושין ראשונים כשם שסמך עליהם מתחילה כשקדשה בהם והיינו דתניא בתוספתא המקדש בפחות משוה פרוטה ושלח סבלונות לא עשה כלום שעל מנת קדושין הראשונים שלח בעל קנו וכו׳: בד״ה הכי גרסינן כו׳ והוי כמו שפירשתי כו׳ כצ״ל:

דף נא עא גמר׳ ואמר רבא יצאו כו׳ לא יקדשו ארבעים כו׳ אמר רבא בר אהינא כו׳ או אשה ואחותה כאחת אינה מקודשת כו׳ או מאשה ואחותה מקודשת ואמאי כו׳ ושל שביעית היתה כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה המרבה כו׳ מחמשה שמנה ארבעה לחולין בצד זה ומדד כו׳ כצ״ל והד״א: באד״א כפירש חשבון כו׳ נ״ב דהיינו חצי מדה מעשר פחות הלק תשיעית שבו והשאר כולו טבל ודוק. בד״ה דליכא לחצאין כו׳ בשמנה תשעה כו׳ שקרא לעשירי עשירי וחזר וקרא כו׳ כצ״ל: בד״ה ואחד עשר כו׳ שטעה וקרא לעשירי כו׳ כצ״ל: בד״ה והרי תודה לחמי תודה ה״ס: בד״ה דליתנהו כו׳ אינו הקדש ה״ס: בד״ה על שמניט כו׳ שמנים ה״ס: בד״ה היכא כו׳ תחתיהן ה״ס: בד״ה לא יקדשו כו׳ נתכוונתי ה״ס: בד״ה איתמר גרסינן ה״ס: בד״ה כי יקח בו׳ קיחה קיחה וכתיב כו׳ הד״א: בד״ה קני את וחמור כו׳ נ״ב קני את וחמור משל הוא שהרי החמור בוודאי אין בו צד קנייה ואם כן קני את וחמור פשיטא דליכא ממשא בדברין הכי נמי הנותן מתנה לנולד ולעובר כו׳

גמרא

גמרא פרק מי שמת: באלא זה והבי נמי כו׳ הל״א:

עב גמרא בראש העמוד דאמר ליה אחת מכם כו׳ בכלל. ואמאי קדושין כו׳ כצ״ל: שם דאית ליה הנאה מיניה נ״ב שמעינן מינה במי שעשרה שליח ליקח קרקע והלך ולקחה סתם יכול לומר לעצמי לקחתי ומיהו נ״ל דדוקא בקרקע סתם אבל בקרקע מיוחד כיון שהוא מנהג רמאין כדאית בפ׳ האומר לא מצי אמ׳ דשארית ישראל לא יעשו עולה ורש״י ז״ל פירש דשויתיה שליח שעשאתו שליח לקדשה לכל הבא ומשמע שאם עשאתו שליח לקדשה לפלוני בפי׳ חיישינן עכ״ל הרן:

רשי בד״ה אלא לאו אחת מכם דלאו כו׳ כצ״ל: בד״ה מקדש כו׳ מקודש לי הסד: בד״ה כשאין שם כו׳ קטנה בכלל הסד: בד״ה דשויתיה כו׳ לכל הבא הסד: בד״ה כולן אסורות כו׳ גדולה היא שמעינן כו׳ הל״א:

תוספו׳ בד״ה האחד כו׳ כונסה קפגע ביבמה כו׳ כצ״ל:

דף נב עא גמר׳ ונקיט רב בידיה תלת כו׳ ושל שביעית היתה כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה האחד כו׳ עקה הסד: בד״ה אחת מבנותיך מקודשת לאחד כו׳ שליח כצ״ל והסד: בד״ה יע״ל קג״ם כו׳ מאלו ייאוש כו׳ הל״א: בד״ה ונקיט רב בידיה תל״ת שלש מהן כו׳ כצ״ל: בד״ה ואפילו במקום כו׳ נכריות מקודשת הסד: בד״ה ונחשביה כו׳ תלת הא כו׳ הל״א: בד״ה פרבינן צ״ל ופרכינן:

תוספו׳ בד״ה ביעל קג״ם כו׳ ובני נרבונא מפרשי כו׳ כצ״ל: בד״ה אפילו כו׳ א״נ יש לומר כו׳ נ״ב מבואר באשרי היטב: בד״ה והוא לא כו׳ דרב דאמר דאינה מקודשת כו׳ כצ״ל:

עב גמרא בין קדשי קדשים כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה והא מתניתין כו׳ הואי הסד ואחר כך מתחיל הדבור הא דקתני כו׳ קדושין אחילתיה כצ״ל: ב״רה בחלקו כו׳ הכהנים הסד: ב״רה ר׳ יהודה כו׳ הדיוט הסד: ב״רה בהשם צריך להיות בה׳ וכן אחר כך: ב״רה דחקה ונכנסה מהו וכי לא כו׳ הל״א:

תוספו׳ ב״רה המקדש כו׳ מהמקדש על מנת כו׳ כצ״ל: ב״רה וכי אשה כו׳ והייבים עליה חטאת למעלה הימנו עזרת כהנים שאין ישראלים נכנסים לשם אלא בשעת צרכיהם לסמיכה שחיטה תנופה ולא קתני נשים כו׳ אם כן יכולה ליכנס כו׳ כצ״ל: באותו דבור הרי אין רגילות שתכנס לשם כו׳ נ״ב פירוש ובודאי לא לישאל הלכה בא מאחר דלא שכיחא אלא לקפחני בהלכה וקל:

דף נג עא גמרא תלמוד לומר וכל מנחה אשר כו׳ תלמוד לומר וכל נעשה כו׳ תלמוד לומר וכל מנחה בלולה כו׳ לה׳ הוא קודש לה׳ הוא לה׳ כו׳ הרי תרומת מעשר דכתיב כו׳ מקודשת דלא כתיב כו׳ קדש ישראל לה׳ כו׳ כצ״ל:

רשי ב״רה עריין כו׳ רבי יהודה הסד: בד״ה כוותיה כו׳ רבי יהודה הסד: בד״ה

כל מנחה כו׳ בני אהרן הס״ד: ב״ה אבל כו׳ חטאת העוף הס״ד: ב״ה שהרי קמו כו׳ מקדש ובשמיעת קול כו׳ כצ״ל: ב״ה וכל נעשה כו׳ תהיה דכולהו כו׳ כצ״ל: ב״ה יכול לא כו׳ בסכין הס״ד: ב״ה מחבת כו׳ במקדש וכל כו׳ הד״א: ב״ה סיפרא כו׳ ושמעינן מינה דלאו כו׳ כצ״ל: ב״ה מאי קרא כו׳ חמסן הס״ד: ב״ה אשרו כו׳ עושקו הס״ד ואחר כך מתחיל הדבור ולא אשרו חומץ: ב״ה דלא כתיב לה׳ מלמד כו׳ תרומת ה׳ שצוה כו׳ כצ״ל וכן אחר כך בעמוד זה ובעמוד השני: ב״ה ותנן כו׳ מקודשות הא כו׳ הד״א:

תוספו׳ ב״ה וסמיך ליה כו׳ כצ״ל: באותו דבור אלא ו״ו מוסיף על כו׳ נ״ב ולפי זה אם על תודה בכדי נקט דהא קרא וזאת תורת זבח לעיל מיניה כתיב: ב״ה וקאמר כו׳ משולין חלשים כו׳ נ״ב גורלות:

עב גמרא ולאו ממילא כו׳ כצ״ל: שם רשימת תיבת מתניתין ורשימת תיבת גמרא הוא נמחק ואינו גוף המשנה אלא פיסקא הוא:

רשי ב״ה ולא ממילא כו׳ בתמיה מדכתיב כו׳ הד״א: ב״ה שמעיר כו׳ לא קידש ושגגת כו׳ הד״א: ב״ה ושניהם כו׳ דחדתי בבי מתניתין כו׳ כצ״ל: ב״ה וחדא כו׳ ניחא ליה הס״ד: ב״ה דניתחיל כו׳ מעל ואם כו׳ הד״א: ב״ה ורבי יעקב כו׳ רוצים ובהקדש כו׳ הד״א: ב״ה משום אונסא כו׳ נהניתי בו הס״ד: ב״ה האשה צריך להיות אשה כו׳ בשגגת הקדש לרבי מאיר מעור כו׳ בהן קרבן מעילה כצ״ל והד״א:

תוספו׳ ב״ה איהו לא כו׳ בקדושתם וקידושין צריכין כו׳ מעיקרא דמעשר הוי ביון כו׳ לא אמר שיגמרו עד כו׳ כצ״ל: ב״ה אף במוכר כו׳ דאם ירצה לגוזלו יקננו מיד וזה שינה כו׳ וראיה דמעלה מעל כו׳ כצ״ל:

דף נד עא גמר׳ חזרנו על כל צדדין כו׳ כצ״ל: שם דברי רבי יהודה נמחק: שם ומגדלותיה משירי הלישכה כו׳ כצ״ל:

רשי ב״ה חזרנו כו׳ הקדש ולא כו׳ הד״א: ב״ה מועלין כו׳ מפרקי התרומה שבלשכה נמחק שבלשכה: ב״ה והא חומת כו׳ ועליה אלא כו׳ הד״א: ב״ה אימא לי כו׳ לחולין אבל כו׳ ולא קידש הס״ד והד״א: ב״ה כדירים כו׳ העצים הס״ד: ב״ה וכי תימא כו׳ דלא אמר בירושלם כו׳ כצ״ל:

תוספו׳ ב״ה מועלין כו׳ בהא פליגי התם תנא קמא סבר יחזור ויתרום פירוש מחדתין כו׳ לניסן ולא משמע מתוך פירוש רש״י אם מועלין כו׳ כצ״ל. ונ״ב פירוש רש״י לא הזכיר בפירוש אותן חדתין שבאו אחר סוכות אלא פירש סתם חדתין דהיינו סתם שקלים המובאין תוך שנתן ודוק נראה לי: באותו דבור והכי נמי תנא בירושלמי במסכת שקלים כו׳ שלמה שלישית כלומר שכלתה כל הקופה השלישית חזור לשנייה שלמה שנייה כו׳ כצ״ל ונ״ב פירוש לפי שאינו

מריק

מריק כל הקופה הראשונה בפעם אחת אלא אע"פ שיש בראשונה חו' לשנייה וכן משנייה לשלישית והשלישית נוטל ממנה עד שתשלם כולה ע"ש: באו' ר"מ אומר יחזור לשיריים שהיה ר"מ אומר מועלין בשיריים שמא יצטרכו כו' כן צריך להיות:

בדבור המתחיל אימא ר' כו' בעתיקין דברי רבי יהודה כו' כצ"ל:

עב גמרא כי אתא רבין פריש משמיה כו' ומשתכר בסלע ומעשר שני שלו כו' כצ"ל ונ"ב כן ה"ג והריא בפ"ד דמסכת מעשר שני ואפשר שרש"י מפרש מפני וק"ל ורבי שמשון מפרש לשם ומעשר שני שלו כלומר שאין מחולל המעשר יותר מסלע ומאחר שהמעשר שוה ב' סלעים אב נשאר סלע של מעשר ביד הלוקח וה"ה ומעשר שני שלו עיין שם:

רשי בד"ה תרי תנאי כו' מקדש כהקדש שאם יטול מאבני החומה לבנותם בביתו מעל ואיכא כו' כצ"ל: בד"ה בר פדא כו' על ידיה הסד: בד"ה לעניין אכילה כו' מרש"י הקדש הסד ואחר כך מתחיל הדבור במעשר כו': בד"ה אין לו כו' מן הבית שאסור כו' כצ"ל: בד"ה כולו לגת כו' כרמך הסד: בד"ה פרש כו' לא תלקט עוללות כו' אלא אחת היא כולה כצ"ל והוא סוף דבור והכל דבור אחד: בד"ה שילח ביד כו' לא מעל שילח כו' הא': בד"ה וקסבר כו' עליו לכלום הסד: בד"ה משך הימנו איש מחבירו הסד:

תוספו' בד"ה תרי תנאי כו' והעזרות דקדושים באין כו' כצ"ל: ד"ה קרבן מי כו' צ"ל קודם ד"ה גמר קודש כו': בד"ה גמר קדש כו' שתופס דמיו ואינו יוצא לחולין אבל מאחר כו' כצ"ל: בד"ה שילח ביד כו' עשו שליחותו גיזבר מעל לא עשו שליחותו חנוני מעל כו' כצ"ל:

דף נה עא גמר' וקדושת הגוף ומי מתחלל כו' מתחלל וקדושת הגוף לא כו' ואמר ר' בר חנינא אומר היה ר' מאיר הקדש כו' כצ"ל:

רשי בד"ה הג כו' עדה כו' זכרים כו' ובחים הם ואיכא כו' פריך עלה הסד והא' ואח"כ מ"ה נקיבות וזבחי שלמים כו' לספוקי הסר: בד"ה אמר לא כו' עולות הן הסר: בד"ה ור' מאיר כו' מוזד ויתפסו הדמים כו' הרי הוא מתחלל על זו והשני כו' של שלמים והשני לנדבת עולה כצ"ל: בד"ה אלא בהמה כו' בשהיא תמימה כו' כצ"ל: בד"ה בקדשים כו' קלים והיכא כו' הא':

תוספו' בד"ה אמר לא כו' מחוללת על זו והאחרת תהא נדבת כו' כצ"ל: בד"ה אין מועיל כו' דבתוספתא דמעילה תניא כו' יש מועל אחר מועל כו' דאין מועל אחר מועל כו' ונהי נמי דסבור שהיא כו' כצ"ל ונ"ב נראה לי כמו אי נמי ודוק: באד יש מועל אחר מועל כו' מההיא דאמרינן גבי כו' כצ"ל: באד עד שידור תחריו שוה פרושה נמחק: באד יוצאים מרשות הקדש כו' וסיפא דקתני הוא מעל

קדושין פרק שני

מיירי כו׳ כצ״ל:

עב גמרא אשם מצורע הוא אשם נזיר הוא כו׳ אלא אמר אביי כחטאת כונסה כו׳ כצ״ל:

רשי בר״ה תהי בה כו׳ דר״א הס״ד: בר״ה וכי אומרים כו׳ כערכך ואמר כו׳ הר״א: באר נאמר לו עמוד וחשא כו׳ ב״ב ואף לפי מה שפי׳ התוספות דכבר הוציאה לחולין ואחר כך עלה במחשבתו לתקן ואפילו הכי מיחזי כאלו תמימין נפדין דמי יודע מה היה במחשבתו כי אם הוא לבדו ודוק: בר״ה אלא אמר כו׳ נדבה ואם זו כו׳ הר״א: בר״ה בזמנו כו׳ לפסח הס״ד: בר״ה שלא בזמנו עבר זמנו הס״ד: בר״ה בחטאת צ״ל כחטאת:

תוספות בר״ה קדשים קלים כו׳ עד שיתמומם כצ״ל בכל הדבור: בר״ה דמייתי נמי תורה כו׳ כצ״ל:

דף נו עא גמר״ והרי בהמה טמאה כו׳ במעות מעשר שני ואם לקח יאכל כנגדן אלא הכא באשה חבירה כו׳ כצ״ל:

רשי בר״ה בר״א אמויד קאי הס״ד: בר״ה לשם שלמים כו׳ בהמות הנקחות בכסף כו׳ כצ״ל: בר״ה לחולין כו׳ חוץ למקום הס״ד: בר״ה בין שוגג כו׳ שוגג הוא והאי כו׳ הר״א: בר״ה אלא מתניתן כו׳ ואוכלתן אבל כו׳ הר״א:

תוספו׳ בר״ה ואם לקח כו׳ הלוקח לחלל כו׳ כצ״ל: באר מאחר שהמוכר לפנינו כו׳ נ״ב פירוש אפילו לר״יבא שפירש אין מחללין היכא דליכא בעין מכל מקום מאחר שהמוכר לפנינו היינו כופין אותו שילך לביתו של מוכר ויחלל כמו שפירשו התוספות בהיפוך הדף: בר״ה במויד כו׳ דהכי איתא בתוספתא דמסכת שביעי׳ כו׳ דנקט לעיל מתחללין במלתיה דר׳ מאיר דמשמע כו׳ כצ״ל. שם ולכך אין מתחלל בדיעבד נ״ב ואין להקשות מאחר שמן התורה מתחולל איך יחזרו דמים למקומן יוציא המוכר הבהמה לחולין דיש לומר דאין הנ צרי׳ להעלי׳ לירושלם אלא שגם הלוקח צריך להעלות הדמים לירושלם ודוק. שם לכתחילה ומשום תקנת כו׳ להדיא בירושלים כצ״ל: בר״ה אבל כו׳ אלא המעות יהו כו׳ למר׳ המכר בטל כו׳ כצ״ל: בר״ה מתקיף כו׳ מעות ואפילו הכי כו׳ מחוללים על מעות אילו ויעלם ויאכלם כו׳ דצנועים שהיו אומרים כל כו׳ ניחא שבשהמעות כו׳ כן צריך להיות:

עב גמרא חודא מאי קעביד נ״ב ס״א חודא מנא ליה כו׳. שם ובשער נזיר כו׳ ממאי דהאי לא כו׳ תנאי דמפקי ליה כו׳ כצ״ל:

רשי בר״ה מניה כו׳ צ״ל מנלן שאסורה בהנאה הס״ד: בר״ה להיכא כו׳ אתא דלא כו׳ הנאה שהנבלה כו׳ הר״א: בר״ה הני מילי כו׳ דשחטיה הס״ד: בר״ה ואימא כו׳ היא דמנבלה כו׳ הר״א: בר״ה מידי כו׳ אלא שחיטה ואסר כו׳ כצ״ל: בר״ה ולהנך כו׳ בב״ק הס״ד: בר״ה לחצי כו׳ נזק הס״ד:

בר״ה בשברח

בד"ה כשברח כו' לוקחין עבדים הס"ד ואחר כך מתחיל הדבור הא לא ברח כו' כשתחזר לו הס"ד ואחר כך מתחיל הדבור ונקנסיה ללוקח כו': בד"ה מסתברא כו' אבל לפירוש הס"ג כו' פירוש דאי לאו דקנסינן למוכר משום דאיתא אסורא לגביה ע"כ הוה קנסינן ללוקח שיחול עליו ואז היה מחולל אבל לפי' יש ל"ג לא היה מחולל מאי אמרת הלא אף לפירוש ל"ג הוה קנסינן ללוקח שילך לביתו של מוכר ויחלל היינו נמי כדי לתקן האסור שביד המוכר אבל אי לאו האיסור בידו לא היינו כופין אותו בכך נמצא מה שהאיסור בידו אינו מביאו לידי קנס והיזק. וצריך עיון היטב: שם והבהמה קדושים כ"ב פירוש אי לאו דתקנו יחזרו דמים למקומן שהרי כתב אבל מוכר יודע שהמעות מתחללות על הבהמ' ועובר לפני עור לא תתן מכשול משום הכי תקנו שיחזרו דמים למקומן וקל: באד"ה אבל לפירוש ל"ג ניחא כו' כצ"ל:

דף נו עא גמרא כיון שהגיע לאת ה' כו' משעת לקיחה מעגלה ערופה נפקא מה עגלה ערופה מחיים אף ציפורי מצורע מחיים ועגלה ערופה מאימתי אמר רבי יגאי כו' משעת לקיחה לא כו' נמי משעת לקיחה לא כו' אסירי ואתיא שחיטה מכשרה כו' עשה בו מכשיר כמכפר אף כו' שאסורים מתקיף כו' רב יצחק ולא הרי כו' כצ"ל:

רשי בד"ה כקדשים כו' דאין משיבין על ההיקש כ"ב נראה לי לפרש דעת רש"י שסבר בודאי עגלה ערופה בודאי אינה תופס דמיו דהא לא אקרי קודש ומשמע בסוגיא דלא שייך תפיסת דמים אלא בקודש כלומר שיצא הוא לחולין על ידי כך. ואם כן איבא למיפרך מה לקדשים שאסורים שהרי חמור לא תפוס דמים כו' על זה פירש אין משיבין על ההיקש ואף שאין זה היקש אלא מאחר שדומה לגזירה שוה שמצינו ביה כפרה כקדשים אין משיבין עליו ודוק: דבור המתחיל מכשיר בחוץ ציפורים נמחק: בד"ה משעת לקיחה כו' שתיהן עד כו' הד"א: ב"ד"ה הכי גרסינן כו' מאימתי אמר רבי יגאי כו': בד"ה תנאי היא כו' מיתסרא ותנא כו' הד"א: ב"ד"ה ואיפוך כו' לא תאכלו ולרבות כו' כצ"ל:

תוספו' בד"ה כפרה כו' אבל מחיים לא נ"ב וד"ה התירוץ אינו עיקר דהא לקמן מוכח דעגלה יליף מציפורי כמו שפירשו התוספות לקמן: ב"אד עיקר דרשה היא כו' כצ"ל: ב"ד"ה משעת כו' ומשולחת נמי תיאסר כו' כצ"ל: בד"ה וזה אשר כו' ואם תאמר להך תנא כ"ב פירוש דסבירא להו מחיים אינו נאסר ולא יליף מעגלה ערופה ודוק: באד"ה הוא דמחיים כ"ב פירוש אף רבי יוחנן מורה בזה רק דלא סבירא ליה דמיתסרא מחיים דכולי האי דלא ילפינן שחיטה ממשולחת דשחוטה איסורה תלוי בשחיטתה כדאמר לעיל בדברי רבי יוחנן ואף ריש לקיש דאוסר מחיים לא יליף שחוטה ממשולחת כי אם מעגלה ערופה כמו שפירשו התוספות לקמן וקל: בד"ה שחט כו' שחיטה ולא

מקודם

קדושין פרק שני

מקודם כו׳ שמא אחר לקיחה היה כו׳ כצ״ל ונ״ב פירוש ואיידי דמינכרא שהיא
מכה ישנה שלא בא מחדש אחר השחיטה ודוק: בד״ה תנאי כו׳ ציפור
השחוטה נ״ב אבל שחוטה ממשולחת לא ילפינן כדפירישית לעיל:

עב גמרא נינהו ואסירי כי כו׳ בעדים דבעלי חיים נינהו ואסירי כו׳ השדה כשרה מה כו׳
חרתי רבא אמר לא כו׳ פרט לחולין שלא ישחוט בעזרה כו׳ כצ״ל: שם מין
המכשיר נ״ב ספרים אחרים הכשר:

רשי בד״ה מוקצה כו׳ עבודה זרה אסורה כו׳ הד״א: בד״ה רובע כו׳ הבעלים כך מיתת
השור כצ״ל: בד״ה שעמד כו׳ לחומה מדכתיב כו׳ את הצפור החיה כו׳ החוץ
דאי כו׳ כצ״ל והד״א: בד״ה אמר קרא כו׳ הוא קדש כתיב למדרש ביה קדוש
הוא כו׳ חסרים הס״ד וכצ״ל. ואחר כך מתחיל הדבור קדוש קרינא כו׳ עליו
קודש כו׳ הד״א: בד״ה הכי גרסינן כו׳ בעזרה הס״ד:

תוספ׳ בד״ה כל שעומד כו׳ וקשה שהרי נ״ב אבל על הגמרא אינן מקשים רק על פירש
קונטרס עיין בפיסקי תוספות: בד״ה מה שלי כו׳ מן החי ויהיו כו׳ כצ״ל:
בד״ה תלמוד לומר כו׳ מין הכשר והספר כו׳ מין הכשר וישנו כו׳ כצ״ל:

דף נח עא גמר׳ מין הכשר ומניין כו׳ דבי רבה אמר כו׳ בעזרה אישתיקו אתו לקמיה דרבה אמר
כו׳ כצ״ל ונ״ב ספרים אחרים: שם הכא כי חרם הוא וכתיב התם כו׳ כצ״ל
ונמחק והיית חרם כמוהו ונ״ב עיין בעבודה זרה דף נ״ז וכן כתב ריט״בא דהכי
גרסינן ונכתב עוד בצדו נראה לי טעות דשני קראי למה ואף שהיה לי לישב
ברוחק מכל מקום לא נהירא דבפרק רבי ישמעאל בעבודה זרה איתא להדיא
דלא דרשינן שום מיעוט אלא קרא דחרם הוא ועוד למ״ד דב׳ כתובים אין מלמדין
למה לי האי קרא דהא חרם הוא מוקי לה התם לאותו מאן דאמר שני כתובים
אין מלמדין למעוטי חליפי חליפין ואב יובל היא למאי אתא וכן בגירס׳ הריט״בא
ליתא ותרי מעוטי דקאמר לאו דוקא אלא שני כתובים כו׳ הוי כחד מעוט וחרם
הוא הוי תרי מיעוטי ודוק: שם במתניתין ובאפר השאת נ״ב ס״א פרה:

רשי בד״ה שכן כו׳ אתי ליה במה מצינו להחמיר ולאסור כצ״ל: בד״ה מניין כו׳
בתורה הס״ד: בד״ה חכי גרסינן בתורת כהנים כו׳ ופירושא וחד לחיה וחד
לעופות וחד לאיסור אבילה בדיעבד ודקתני כו׳ כצ״ל ונכתב בצדו כן מצאתי
בפירוש מרוייק וכן משמע הגירסא ברשי שכתב והא דקתני מרבה אני את
החיה וקל וכן איתא בפירוש קונטריס שגורסים התוספות נ״ל:

רשי בד״ה תלמוד לומר כו׳ אבילה בתמימים כצ״ל: בד״ה ואי אתה כו׳ אותו למעוטי
כו׳ הד״א: בד״ה רבי שמעון כו׳ ובהנאה ובבשר בחלב כו׳ בהנאה ובחולין
בעזרה כו׳ כצ״ל והד״א: בד״ה ישרפו כו׳ האי נהי כו׳ בשריפה ואפילו בקבורה
כו׳ כצ״ל והד״א: בד״ה את השריפה טו יפה הניכרת כצ״ל:

בד״ה אלמא

תוספ׳ בד״ה אלמא כו׳ והאמר רב בפרק קמא דמקדש כו׳ כצ״ל: בד״ה ושני כתובין כו׳ ויש לומר מדכתיב כו׳ נ״ב תימא סוף סוף למאן דאמר חליפי חליפין אסורים אמאי הוי שני כתובין הלא צריך קרא והיית חרם כמוהו לאסור חליפי חליפין עד עולם וראיתי בתוספות דע״ז שהקשו התוספות ועמדו בקושיא. ומכל מקום נראה דלפי האמת לא קשה מידי מה בכך דלא הוו שני כתובין אם כן מאי אית לך למימר גילף מיניהו הא איהו בעי חרם הוא למיעוטי אלא שמכל מקום דוחק הוא הלשון שאומר שני כתובין הן וסבירא ליה מלמדין אינו צריך לכל זה דלעולם סבירא ליה אין מלמדין והכא לא הוו שני כתובין והו מה שעומדי׳ התוספות לשם בקושיא ודוק: באד״ה מדכתיב בי חרם הוא דמשמע כו׳ כצ״ל ונמחק כמוהו:

עב גמרא ובמעשרות ובמתנות במי כו׳ הוצאה את איבסיף כו׳ כהן ובמתנות שלא כו׳ ובמעשרות ובמתנות במי כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה הוצאה כו׳ משמעתא מוצא את משמועה זו שאין כו׳ כצ״ל: בד״ה ור׳ יוסי סבר כו׳ לו בהן אלא כו׳ כצ״ל: בד״ה ואי בעית אימא כו׳ לתרומה וכי פליגי כו׳ כצ״ל והל״א: בד״ה ור׳ יוסי כו׳ הנאה ואפילו כו׳ הל״א: בד״ה להזות כו׳ מי מערה ואפרו אפר מקלה כצ״ל והסד: בד״ה להזות על כו׳ קדושה הסד: בד״ה בשכר כו׳ אגרא ומקודשת ומתני׳ כו׳ שיראא ושכר כו׳ בחנם הסד והל״א וכצ״ל:

הדרן עלך האיש מקדש

האומר פרק שלישי

גמרא ובן האומר נ״ב אף שהל״א מפרש האי ובן דקאמר קאי אמה שמקודשת לשני מכל מקום נראה ליה פשטא דמתני׳ דקאי אמילתא דרמאות כמו הלך דרישא שהוא רמאי הכי נמי מי שקדשה עד זמן פלוני ובא השני וקדשה דהוי נמי מקודשת לו והוי רמאי ודוקא קדשה אבל חזר ושרח כדי לקדשה ובא אחר וקדמה לאו רשע נקרא ולא רמאי ואינו דמי לעני המהפך בחררה כו׳ שיכול לומר לו קנה לך במקום אחר מה שאין כן בנשיאת אשה שיכול לומר לא ניחא לי באחרת ואפילו רש״י שפיר׳ חררה של הפקר אפי׳ הכי נוכל לחלק דבקדושין שרי משום פריה ורביה כמו שחילק רש״י בפרק בתרא דע״ז על מתני׳ דהמקדש בערלה והלאש הביאו ומם היכא שקדשה כבר ועשה מעשה פשיטא דנקרא רמאי ורשע: שם שלשים יום מקודשת כו׳ כצ״ל:

תוספ׳ בד״ה והלך כו׳ הרי את מקודשת לי והיא כו׳ כצ״ל ונ״ב מבואר באשרי: באד״ה דקאמר

הא דקאמר לי לצורך בו׳ כצ״ל:

דף נט ע״א גמר׳ דאי תנא האומר לחבירו הוה אמינא בו׳ איבעי ליה לאדועי סבר אדהכי בו׳ כצ״ל שם אמר זיבנה ניהלי בו׳ נ״ב ואם תאמר והתניא בתוספת׳ ואית׳ נמי בירושלמי בפרק איזהו נשך הנותן מעות לחבירו ליקח לו פירות למחצית שכר ולא לקח אין עליו אלא תרעומת ואם ידוע שלקח מוציא ממנו בעל כרחו והכי נמי ליפקוה להאי ארעא רבה בר בר חנא מרב תירצו התוספ׳ בשם בעל מתיבות נראה לי דהתם בשלקח בווזי של משלח אבל הכא רב בזווזי דנפשיה זבן עלל הלן: שם דאלימי הוה לרב בו׳ איניש אחרינא זבין לה בו׳ מתנות יהיה ר׳ אבא לא נחית לה משום דהפיך בה רב גידל לא מר נחית לה ולא מר נחית לר״ ומתקריא בו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה מאי שנא בו׳ מקדש ה״ס: בד״ה דקתני בו׳ מקודשת מאי שנא בו׳ לשם כך והכא בו׳ הד״א: בד״ה דארעא בו׳ מעולם ה״ס: בד״ה ואף על פי שנתאכלו המעות בו׳ כצ״ל: בד״ה להוצאה בו׳ יהיב לה אבל בו׳ הד״א: בד״ה דכי מעשה בו׳ אחר שלשים והא דקרי ליה דיבור משום דלא מעשה ממש הוא כצ״ל וה״ס בד״ה והגיע בו׳ מפורש בפרק השולח כצ״ל וה״ס ואחר כך מתחיל הדבור כל כמה דלא משא בו׳: בד״ה יורדין בו׳ ולהבא ה״ס: בד״ה ואין עולין משומאתן משקבלוה ה״ס: בד״ה אלא בשינוי בו׳ עד שיתחיל לשוף כצ״ל ונ״ב ס״א:

תוספ׳ בד״ה עני בו׳ לא תוכל לעשות כן בו׳ כצ״ל:

עב גמרא מחשבה אינה מוציאה לא מיד בו׳ ליד אשה דכי מעשה דמי בו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה מעשה בו׳ שירד להו על ידי מעשה שהחליקן וגילה בו׳ שירד להו על ידי מחשבה כצ״ל: בד״ה ואפילו בו׳ לא קדש וחזרה בה בו׳ כצ״ל: בד״ה מהו שיחזור ויגרש בו בגט בו׳ כצ״ל: בד״ה לעולם בו׳ ניתן לה זמן לחול בתוך ל׳ ושיהיו בו׳ ראשון כצ״ל וה״ס: בד״ה מספקא בו׳ מעכשיו אי בו׳ הד״א: בד״ה ושמואל צ״ל לשמואל: בד״ה גט ואינו בו׳ מאותו יום אי בו׳ הד״א: בד״ה התם הוא בו׳ מקרב לה ובי בו׳ הד״א: בד״ה אבל הכא בו׳ בנתיים אימא דילמא הוי חזרה דלא רצה בו׳ כצ״ל: בד״ה ולטעמיה בו׳ של ראשון ואם בו׳ הד״א:

דף ס ע״א גמרא משרשיא בריה דרב אמי בו׳ רב יהודה אמר לכשיתן רב הונא אמר ור״הוא יתן תנאה ר״הוי מקיים תנאה בו׳ הרי זו מגורשת והיא תתן איתמר בו׳ תנאה ר״הוי מקיימא בו׳ לכי יהיבה ליה בו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה אי חזרה בו׳ קדושין לאחר עשרה בו׳ כצ״ל וה״ס: בד״ה האי לישנא בו׳ יש אומרה בלשון תנאי ויש אומרה בלשון בו׳ של שני ושני בו׳ כצ״ל והד״א: בד״ה דשוו נפשייהו בו׳ וכן בולם הכי נמי בו׳ הד״א: בד״ה חולצת בו׳ ליבם ה״ס: בד״ה ומשני אם אתה מצריכה חליצה בו׳ בכרת ופרבינן בו׳ מתייבמת

ומשני

ומשני כו׳ כצ״ל והל״א: בד״ה אמר רב הונא והוא יתן כו׳ כצ״ל:

עב גמרא רבי שמעון בן גמליאל אומר נותנת כו׳ פיסקא על מנת שאתן לך מכאן כו׳ פשיטא כו׳ פיסקא ואם הראה על השלחן אינה מקודשת כו׳ כצ״ל:

רשי׳ ל״ה דלקורבה כו׳ שנתן לה הסד: בד״ה אבל כו׳ משקבלתו ה״סד: בד״ה בית כור כו׳ לבית סאה ובית כור כו׳ הל״א: בא״ד תמצאנו מאתים וששים כו׳ נ״ב נ״ל טעות סופר וכך הוא מאתים ושבעים וארבע וכן מצאתי ברמב״ם ואף שהוא מעט יותר מבית כור לא דקדקו כל כך לסוף חשבון תשבורת ע״ש ודע שבית כור עפר הוא ע״ה אלפים אמה על אמה ובזה תמצא ע״ו אמות יתירות ונמצא שרע״ד הוא פחות מחצי טפח ורביע טפח ועוד מעט יותר ודוק:

תוספו׳ בד״ה איבא ביניהו כו׳ והא ליתא דהא אפי׳ לרב יהודה כו׳ נ״ב הקשה לי משכיל אחד מאי נפקא מיניה סוף סוף יכול לומר לרב הונא דמקודשת ודאי ולרב יהודה מקודשת מספק דהא הך אוקימתא דלעיל דאמר איבא ביניהו שפשטה ידה כו׳ על כרחך נמי דהכי פירוש דלרב הונא אינה מקודשת כלל ולרב יהודה מקודשת מספק דשמא לא הוי תנאה ונראה לי דלא קשה כי לעיל דאיירי הסוגיא בקידושין אז מוקי שפיר דאיבא ביניהו בשפשטה כו׳ דלרב הונא אינה מקודשת כלל לשני ולרב יהודה מקודשת אבל הכא דבגיטין איירי והך אוקימתא כולה בגיטין נקבעה אלא שמביא התלמוד אגב גררא ואם כן התם בגיטין לא בעי לאוקמא מאי בנייהו אלא לעניין גיטין אי הוה גט או לא אי בעי גט או לא ואם כן לא שייך לפרש הכא בשפשטה ידה כו׳ אלא לומר דלרב הונא בעי גט או לא דהא אף לר׳ יהודה בעי גט ודוק נראה לי: בא״ד בראמר פרק מי שאחזו לכשתתן כו׳ נ״ב נראה לי טעות סופר כי לשם לא נאמר וראיה שתוספות מתרצים לשם שבאמת היה יכול לתרץ בגון שפשטה ידה כו׳ ואם היה נאמר בגמרא מגורשת ואינה מגורשת עד שתתן אם כן לא היה באפשרי לתרץ כגון שפשטה ידה וכך נראה לי לגרוס והא דאמרינן בפרק מי שאחזו לכשתתן דמגורשת ואינה מגורשת עד שתתן ומלבם מתרצים כדי לתרץ למה אינו משני איבא ביניהו שנקרע כו׳ ולשם כותבים הוה מצי לשנויי ואינם רוצים לחלק ולומר מגורשת מספק כו׳ וכמה פעמים נמצא בתוספות שבמקום אחד כותבים הוה מצי לשנויי ובמקום אחר מתרצים בהאי גוונא וכן משמע בהדיא ברבור הסמוך שמעצמן היו מחלקין זה התירוץ וקל ואף לשם בד״ה אדמיפלגי במהיום כו׳ כותבין התוספות כן בשם לי ואם כן האי הוה מצי שכותבין התוספות אינו לפירושי ודוק: בד״ה אבל דכולו עלמא כו׳ סברי לי ואפילו ליורשי בו׳ דמתייבמת אם תרצה כו׳ אם תתנה לאחד כו׳ הוי גט ואינו גט כו׳ כצ״ל:

דף סא עא גמר׳ נותן בזרע חומר שעורים חמשים כו׳ לפי שנאמר זרע חומר כו׳ תנן האומר לחבירו בית כור עפר אני מוכר לך והיה שם כו׳ ואמר מר עוקבא כו׳ ר׳ חנינא בן גמליאל אומר כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה נקעים כמין גומות הסד: בד״ה לתך חצי כור הסד: בד״ה דלאו בני כו׳ בשוויה הסד: בד״ה כל תנאי שאין כפול הסד: ב״ד״ה כתנאי כו׳ גלעד אפי׳ לא כו כצ״ל: ב״ד״ה מכלל כו׳ שחיו קצין בה כו׳ כצ״ל: באד״ה דאי אתה שומע מכלל לאו אם אינו מפרש לכתו׳ הוא נמח: ב״ד״ה שפיר כו׳ ארץ גלעד כולה דהא כו׳ כצ״ל: בד״ה נקדשו כו׳ קרקעית הנקעים כו״בלא זה נקדשו באפי כו׳ כצ״ל והד״א: ב״ד״ה כל תנאי כו׳ מדלא אמר תנו כו׳ דאם אמר הכי כו׳ משמע דרבי חנינא כו׳ כצ״ל: באד״ה ואפ״ה שאפילו בארץ כנען כו׳ נ״ב אינו תולה במה שפירשו התו׳ שרבי חנינא פליג אכולהו וקל״ל רק חוזר ומפרש הפשט:

עב גמרא בן גמליאל אי לא כו׳ ורבי מאיר בתוככם כו׳ כצ״ל:

רשי כד״ה משל דמשה הסד: בד״ה למה הדבר כו׳ הגלעד ואם כו׳ הד״א: בד״ה מי גרם כו׳ נכסים אף בני כו׳ הד״א: ב״ד״ה מתניתין צריך להיות למתניתין כו׳ שבחרו בה הכי גרסינן כו׳ לו כו׳ אלמא כו׳ הד״א: בד״ה דמכלל כו׳ לאו ואם לא כו׳ כנען אלא כו׳ הד״א: בד״ה למה לי כו׳ מכללא הסד: בד״ה בשלמא כו׳ דאם תלך לא תחול כצ״ל והסד: בד״ה היכא דניחא לה לאשה הסד: ב״ד״ה ולא ניחא להו לקרובים הסד:

תוספו׳ בד״ה בשלמא כו׳ תנקה מאלתי אם לא יתנו לך הייתי כו׳ ואם לא תעשד״ה לא אתן לך כו׳ דיהיה נקי ונראה ששתי כו׳ כצ״ל ונ״ב וחוזר על מה שפירש ל״י שאינו כפירוש רשי שמותר ליקח כנענית וק״ל:

דף סב עא גמר׳ חרב תאכלו כו׳ נ״ב פסוק הוא בישעיה ואינו ר״ל שיאכלו חרב אם כן הוד״ה לו לנקוד כמו טוב הארץ תאכלו דלעיל מיניה אלא פירושו אכילת חרב בלומר קאי על דלעי׳ אם תשמעו טוב הארץ תאכלו ואם תמאנו האכילה לא תהי׳ כי אם לחרב ופירוש ר׳ דוד קמחי כן הוא ולכן הגמרא גם כן רוצד״ה ליישב איך הוא אכילת חרב אלא אכילה שקשה כחרב ולכן נקוד תאכלו: שם אקושי כו׳ נ״ב פירוש בערוך כמו קשה: שם מקודשת לי לאחר שאתגייר כו׳. איתיביה האומר כו׳ כצ״ל:

רשי קודם דבור המתחיל גללניתא צל״ד דבור המתחיל חרב תאכלו משמע אכילתכ׳ הוא חרב תהיו נשבעים: בד״ה היינו דכתיב כו׳ קללה דאי כו׳ מפרש ביה קללה אשבועה כו׳ כצ״ל והד״א: ב״ד״ה הנקי כו׳ נקיה ובמסורת כו׳ הד״א: בד״ה אלא לרבי חנינא כו׳ נכתוב תהיי או לשון אחר כצ״ל: בד״ה סלקא דעתך אמינא מצות הזאה כו׳ ואי כו׳ עבד דרישא דקרא כו׳ כצ״ל: בד״ה למעוטי כו׳

יותר הוא ואי כו׳ הוא דגרסינן הס״ד והד״א: בד״ה מחובר כו׳ צריך לתרום הס״ד: ב״דה ופירות ערוגה כו׳ תרומה כו׳ הס״ד:

תוספו׳ ב״דה הנקי כו׳ דקאי הנקי אואת כי שטית כו׳ ואנן אמרינן במתניתין כו׳ כצ״ל:

עב גמרא דבעי רב אושעיא הנותן כו׳ נ״ב נראה בעיני דהכי פירושא בשלמא אי הוה אמרינן דמשום הכי אינה מקודשת מאחר דאינה ראויה לקידושין באות׳ שעה שקדשה אבל היכא שקידשה בשתי פרוטות דהוה עתה ראויה לקדשה ואם כן מאחר דלא קדים חד לחבריה כל אחרת חל בזמנו ותפסי שפיר קדושין אבל השתא דמפרש משום דאינה בידו לקדשה אם כן הוא הדין היכא דקדשה בשתי פרוטות דהא נמי אין בידו לקדשה לכשיגרשנה ודוק: שם אמר פירות ערוגה זו כו׳ אמר רבי אלעזר דאמר קרא כו׳ אמר רבה לא אמר ר׳ אליעזר בן יעקב אלא בשחת כו׳ דאמרן רבי דתניא כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה צריך ג׳ ישראלים שנזקקים כו׳ כצ״ל: בד״ה תפשוט כו׳ רבי אושעיא מהא דאמרן כו׳ כצ״ל: בד״ה יותר על כן צריך להיות יתר על כן: בד״ה אלא בשחת כו׳ שחת מיהא הוי וראוי לקצור כו׳ וחשוב הוא כצ״ל והס״ד: בד״ה אבל באגם כו׳ צמחים רכים כו׳ כצ״ל: ב״דה כמאן אזלא כו׳ מקצתו מקנה הס״ד: ב״דה כמאן אי כו׳ בשחת הא מעוברת כו׳ כצ״ל: בד״ה ודברי הכל כו׳ בידי שמים הס״ד ואחר כך מתחיל הדבור שלא בא לעולם ביאה גמורה כי הכא דלא הביא שליש וה״סד:

תוספו׳ ב״דה גר כו׳ משפט כתיב ביה כו׳ כצ״ל:

דף סג עא גמר׳ ר׳ מאיר דתניא האומר כו׳ לאחר שאתגייר לאחר שתתגיירי לאחר שאשתחרר כו׳ שיחלוץ לך יבמיך אינה מקודשת רבי מאיר אומר מקודשת כו׳ בקרון או בספינה מקודשת וכי תימא הכי נמי כו׳ כצ״ל:

רשי ב״דה שמא תעדיף כו׳ אתיא העדפה קדשה כו׳ כצ״ל: בד״ה והוא שנתן כו׳ לא מקדשה דישנה כו׳ הד״א:

תוספו׳ ב״דה בנון צ״ל כגון כו׳ ואמאי צריך לומר בשדה כו׳ לעולם דלא מצינו כו׳ ואף על גב דנתאכלו כו׳ כשפודהו או קוניהו שליחותיה עבדינן דניחא ליה כו׳ כצ״ל ונ״ב פירוש כשפודהו מישראל או קוניהו מגוי כדי לשחררו ולהיות ישראל: בא״ד מעכשיו אתיא כשמואל כו׳ דהא אפילו מעכשיו אמר ליה לא מהני כו׳ לר׳ יוחנן ולא הוי כו׳ כצ״ל: בד״ה יפר שמא כו׳ הראוי לו ויאסר אף כו׳ כצ״ל:

עב רשי ב״דה על מנת שישתוק כשישמע כו׳ כצ״ל: ב״דה והא שתק ליה וחלו קידושין כצ״ל והס״ד: ב״דה אלא על מנת כו׳ למחאה דרישא כו׳ אבא שתק כו׳ מקודשת ואם כו׳ הד״א: בד״ה ולא מוקמינן כו׳ לא שנה זו ובמשמעות לשון קמיפלגי תנא דרישא כו׳ קידושין עד שימות כצ״ל וה״סד ואחר כך מתחיל הדבור ומאי

ז

על מנת שירצה כו׳ אינה מקודשת מת כו׳ מאן מחי מת כו׳ הל״א: בד״ה ביון דאיכא אחד בהדיה כו׳ כצ״ל: באד בסופו ונותן גט נ״ב ודוקא שנתרצו אלו האומרים קדשתיה שאחד נותן גט ואחד כונס אבל אם זה רוצה לכנוס וזה רוצה לכנוס אין נאמנים שניהם אלא ליתן גט ואפי׳ לרב אסי דהא ממה נפשך חד חציף קמיה אב ולא ידעינן הי מינייהו: בד״ה השתא במקום כו׳ לא מחזקינן לה כו׳ כצ״ל: בד״ה לדידה כו׳ דאיסורא והאי כו׳ הל״א: בד״ה ושעמא דאמרינן כו׳ צריך להיות לטעמיה דאמר אין האב כו׳: ב״ד וכן קטנה כו׳ וקרבן אם יש כו׳ שנים אבל כו׳ הל״א: בד״ה בן י״ג כו׳ הקדש ולענין כו׳ הל״א:

תוספו׳ בד״ה אלא על מנת כו׳ אלא שמע מינה שישתוק בשעת כו׳ כצ״ל: ב״ד בני זה כו׳ דלמכות ועונשין אינו נאמן כו׳ כצ״ל:

דף סד עא גמר׳ קידשתי את בתי הקטנה קידשתיה כו׳ כרבי דוסתאי בן יהודה כו׳ לכהן גדול וכרבי סימאי כו׳ ואין עושה ממזרים כר׳ ישבב כו׳ התירה לנישואין המיניה כו׳ ואין נאמן לאסור כו׳ מתניתין דלא מוחזק לן כו׳ כיון דלא מוחזק לן כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה גירשתיה כו׳ גיטה הסד: בד״ה והרי היא כו׳ אינו נאמן ומותרת לכהן כצ״ל והוא סוף דבור ואחר כך מתחיל הדבור נשבית הרי היא פסולה לבהונה משום ספק זונה ובגמרא מפרש טעמא: בד״ה רישא בידו כו׳ פסול לה הסד: ב״ד אין קדושין כו׳ לקמן בפרקין הסד: בד״ה וכדרבי סימאי כו׳ לכהן גדול הוא סוף דבור: בד״ה הניחא כו׳ מדרבי סימאי לחודיה אתי כו׳ ושפיר מתרצי׳ למתניתין כו׳ כצ״ל: בד״ה לאיש כו׳ למי וכי אמר כו׳ הל״א: בד״ה בשערת קדושין כו׳ מן היבום הסד: ב״ד שאני התם כו׳ תלוי בו אבל הל״א: בד״ה דלא מוחזק כו׳ לחזקה אמר כו׳ הל״א: בד״ה ברייתא כו׳ נאמן לאסור כן צריך להיות והסד:

תוספו׳ בד״ה בני זה כו׳ אין צריך עדות שנים באותו הזמן או סימנים כו׳ כצ״ל: ב״ד נאמן כו׳ דאב דייק טפי כו׳ כצ״ל:

עב גמר דמוחזק לן באחי ולא מוחזק לן בבני כו׳ ואתו עדים עקרי חזקה כו׳ הנאה מיניה ועביד מידי דלית ליה הנאה מיניה מי לא כו׳ והתניא וזה הכלל כל שזמנו כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה דמוחזק כו׳ בעלמא כך שמענו כו׳ הל״א: ב״ד ור׳ נתן כו׳ הדר ביה בשעת מיתה הס״ד: ב״ד המקדש כו׳ איזו מהם הס״ד: ב״ד בולן מותרות כו׳ מלתא דליתי ביה לידי שאילה כו׳ כצ״ל: ב״ד בוגרות כו׳ דקטנה קידושי לא לחני כו׳ כצ״ל: ב״ד מאי עבידתיה כו׳ בוגרת אי אמרת כו׳ הל״א: בד״ה אדעתא כו׳ ואף היא בספק כו׳ כצ״ל: ב״ד וצריכא כו׳ ובקדשתי את בתי הקטנה כצ״ל והס״ד: ב״ד ורבי יוסי כו׳ הרי תחילתו פני לסופו כצ״ל:

בד״ה מוחלפת

בד"ה מוחלפת השיטה הך דנדרים כו' הרא"ש: בד"ה כל שומנו כו' קייצו ובצירו
ווה כו' כצ"ל: בד"ה מחלוקת כו' בת ראשונה ה"ד: בד"ה אבל בת כו' מאשה
אחת הוא סוף דבור:

תוספו' בד"ה ר' סבר כו' באחי ולא בבנים כו' כצ"ל:

דף סה עא גמר ודאי ספיקא ואסירה ליה כו' כצ"ל: שם אמר ליה רב אדא בר מתנה לאביי הא
פסח כו'כן הוא בס"א: שם ופליגי אל כו' מר סבר עד פני הפסח כו' לא קידשתני
אלא בתי כו'כופין אותו ליתן כתובה כו' כצ"ל: שם איתמר אמר רב נחמן אמ'
שמואל כו'כן הוא בס"א: שם הימנו גט שיני ובית הילל כו'מן הנשואין לא
הכא במאי עסיקינן כו' כצ"ל:

רשי בד"ה אבל אי הוה התם אמצעית כו' כצ"ל: בד"ה וליטעמיך כו' אאמצעית נמי
קאי הוה כו' כצ"ל: בד"ה אמצעית כו' ואסורא ניתניה כו' הרא": בד"ה הכי
השתא כו' גדולה אם איתא כו' הרא": קודם ד"ה הוא אסור נרשם מתני' וקודם
ד"ה וצריכא נרשם גמרא: בד"ה גבי דידה כו' דלא קדשה ה"ד: בד"ה לא
כופין כו' גרושת אחיו ה"ד: בד"ה בשלמא כו' ליתן גט ה"ד: בד"ה מהו הא כו'
ובממון כתיב על פי שנים עדים יקום דבר כצ"ל: בד"ה אין ולא בו' לאו ורפיא
בידיה כו' כצ"ל:

עב גמרא בעד אחד בי דינא רבה כו' אמריאין חוששין לקידושיו כו' רב פפא אמ' חוששין
לקידושין כו' כמאה עדים דמי אף באן כו' עד אחד אומר נטמאו והלה אמר לא
נטמאו פטור כו' כצ"ל:

רשי בד"ה אמרינן כו' לשם קידושין ה"ד: בד"ה צריכא כו' לינשא ה"ד: בד"ה
וגובה כתובתה כו' אית ליה סהדי להאי כו' כצ"ל: בד"ה עד אחד כו' אפילו
מכחשה ליה כו' כצ"ל: בד"ה צריכא שני גיטין כדי לגבות כו' כולה שלה כצ"ל:
וה"ד: בד"ה ולם היא כלומר וכולה לא אשמועינן כו' כצ"ל: בד"ה נאמן
העד כו' ולא שיודיעהו אחרים והכי דרשינן ליה בשמעתא קמייתא דהאשה
רבה ולא שיודיעוהו אחרים והוא מכחיש כצ"ל וה"ד:

תוספו' בד"ה ותנא תונא כו' והא דנקט לא אכלתי משום כו' כצ"ל:

דף סז עא גמר' על פי הבעלים נאמן האי כו' כצ"ל: שם דקים ליה בנפשיה דאכל חולין כן הוא
בס"א: שם מימר אמרינן האי דשתיק כו' מימר אמר כל השוורים כו' בעד אחד
דשותק מחו אמר אביי נאמן רבא אמר אינו נאמן הוי דבר שבערוה כו' אראזיל
שליה בחדא כו' כצ"ל:

רשי בד"ה אשתו וינתח כו' העד עליו ה"ד: בד"ה מלוחים כו' הקטופים מלוח עלי
שיח כצ"ל וה"ד: בד"ה כשהיו עסוקים כו' אף אנו נאכל כו' כצ"ל: בד"ה
ומה אעשה לידע שכן הוא ה"ד: בד"ה שהיו אומרים אמו נישבית מן

המודיעים

קדושין פרק שלשי

ז

המודיעים לכך מיחו בו שהיו הפרושים אומרים עליו אמו נשבית במודיעים
כרך של בית כו׳כצ״ל: ב״דה כך הוא לסבול חרפתו כצ״ל וה״סד:

עב גמרא ובן חלוצה דשתיק וקתני כו׳ואיזה זו זו כהנת כו׳ואיזה זו זו אלמנה כו׳ואיזה זה
זה הבא כו׳ואיזה זו זו שפחה כו׳כצ״ל:

רשי ב״דה ובעל מום כו׳מקדשי אלא כו׳ה״א: ב״דה כהנת כו׳כהן ישראל כו׳ה״א:
ב״דה אחר הפגום שבשניהם שנולד מפסולי כהונה הולד פסול וכן בן ממזרת
כו׳כצ״ל: ב״דה מכל עריות כו׳כריתות ה״סד: ב״דה הוולד כו׳מפרש לר״
ה״סד: ב״דה הולד כמוה כו׳ואינו ממזר ולד כו׳ה״א:

דף סז עא גמר׳ ממזרת דיש קידושין כו׳גר שנשא ממזרת כו׳בת ישראל דיש קידושין כו׳
מצרית ראשונה בנה שלישי כו׳איזו זו למעוטי כו׳כצ״ל:

רשי ב״דה ולרבי דימי כו׳אשר יולידו ה״סד: ב״דה הוולד הולך כו׳אחר הזכר ה״סד:
ב״דה תנא איזו כו׳כייל ומרישא דמילתיה כו׳כצ״ל: ב״דה האי מאי כו׳אחר
הזכר ה״סד: ב״דה ודרבה בר כו׳הולד שלישי ה״סד: ב״דה ואי זו כו׳אחר
הזכר אי סבירא ליה כו׳עבירה ואי סבירא ליה כו׳ה״א:

תוספו׳ ב״דה וניתנייה כו׳לא הוה מצי לאיתויי אלא ממזרת כו׳כצ״ל:

עב גמרא כל מקום דסיפא לאתויי גר כו׳שבא על הכנענית והוליד כו׳שבשניהם במאי
אילימא כו׳ויצאה מביתו והלכה והיתה לאיש אחר לאחרים ולא כו׳לא יקח
איש את אשת כו׳אחות אשה בברת לא תקדש חייבי מיתות כו׳מנלן דילפינן
כו׳חטאת לא תפשי בה כו׳כצ״ל:

רשי ב״דה שבא על כו׳לא תחיה והוא הדין כו׳ה״א: ב״דה שאחה כו׳לחיות
ה״סד: ב״דה מן הנולדים כו״ארצכם שלידתן ה״א: ב״דה ולא מן כו׳מן
הכנענים ה״סד: ואחר כך מ״ה נתגיירו הלך כו׳דקאמר הפגום שבשניהם כו׳
כצ״ל: ב״דה אילימא כו׳לאלתר ה״סד ואחר כך מ״ה מאי פגום כו׳: ב״דה
אי זכר כו׳מותר ואי נקבה כו׳עמונית אלא בנה יהא מותר שהוא שלישי כו׳
ה״א ונ״ב נראה לי שרצה לומר כשהוא שלישי וקל: ב״דה מנא הני מילי
כו׳בחייבי כריתות אבל הולד כו׳אשת אביו ולא יגלה נקב אביו וסמיך לי״
כו׳בכרת ומהכא ילפינן כו׳כצ״ל: ב״דה לאיש אחר כו׳ולא שהיא קרובה
והיתה כו׳כצ״ל וה״א: ב״דה לבן בן בעלה אבל כו׳ה״א: ב״דה מאחות
אשה כו׳לא תקדשנה ה״סד: ב״דה אימא אידי כו׳דהדר כתב והיתה כו׳כצ״ל:

דף סח עא גמר לכהן גדול ומאי שנא כו׳שתיהן שנואות אי כו׳בעל כרחיך שבקיה לקרא דהוי
דחיק ומוקי אנפשיה וכל מי שאין כו׳כצ״ל:

רשי ב״דה בהדיא כתיב בהו דתפסי ה״סד: ב״דה שנואה כו׳לאוין וקאמר כו׳ה״א:
ב״דה הניחא כו׳דכתיב דור שלישי כו׳כצ״ל: ב״דה ורבנן כו׳לאוין נוקמי כו׳

ה״א ב״דה

הד"א: ב"ה ע"כ צ"ל בע"כ כו' ומוקי אנפשיה כיון כו' מצרית ולר' ישבב בבעולתן לכהן גדול כצ"ל והס"ד והד"א:

תוספו' ב"ה הכל מודים כו' מחזיר גרושתו ואף על גב כו' לשון הקונטרס שאינו כו' דאפילו מחזיר סוטתו כו' ואין סברא לומר כו' כצ"ל:

עב גמרא אמר קרא כי יסיר כו' נ"ב פירוש לא לכתו' כי יסיר אלא בתך לא תתן לבנו משו' בנך ודוק: שם ובעלתה וגומר מכלל כו' כצ"ל:

רשי ב"ה בנך מישראלית קרוי בנך כו' לאו כו' בנך אבל כו' כצ"ל והד"א: ב"ה ומשני כו' בעבירה ממזר כו' על אחרת כו' קידושין כלל כצ"ל והס"ד והד"א: ב"ה האי בז' כו' בם וכי יסיר כו' הד"א: ב"ה ואחר בך כו' יפת תואר והיתה כו' הד"א: ב"ה וילדו כו' אחר אביו הס"ד:

תוספו' ב"ה בנך הבא כו' מאחרי אמר רבינא כו' לבנו כי יסיר את בתך כו' ונדוק מינה דעליה כו' לא כתב כי יסיר את בתך כו' מתייחס אחר בנך אלא כו' כצ"ל: ב"ה הניחא כו' לא תתחתן וכתב רחמנא כו' כצ"ל:

דף סט עא גמר יכולין ממזרין ליטהר כו' מאי ניהו דמנסיב ליה עצה וא"ל כו' כצ"ל: שם בפיסקא נמחק כו':

רשי ב"ה האומר לשפחתו מעוברת הס"ד: ב"ה הרי את כו' וולדך עבד הס"ד ואח' כך מתחיל הדבור ולדה כמוה כו': ב"ה מאי תלמודא כו' קיימין הס"ד: במתני' ב"ה יכולים כו' ממזרים הס"ד: ב"ה לכתחילה כו' ולא בממזר הס"ד: ב"ה טיהרת כו' מוחה בידו הס"ד: ב"ה ואת הנקבות כו' תנסיב לעבדא הס"ד: ב"ה שפיר כו' שפחה הס"ד: ב"ה ומשני כו' זיל גנוב והה כו' לעבד עברי וכר"א כו' כצ"ל והד"א:

הדרן עלך פרק האומר

פרק עשרה יוחסין

גמרא מותרים לבא זה בזה ולוי כו' כצ"ל: שם וחרורי מותרין לבא זה בזה כו': שם ר' יהודה אוסר נמחק: שם מכל ארץ ישראל היינו כו' כצ"ל:

רשי ב"ה עשרה יוחסין כו' שהפריש עזרא כל כו' כצ"ל: ב"ה שתוקי ואסופי מפרש כו' שתוקי כו' הס"ד והד"א: ב"ה לויי כו' זה בזה אבל כו' הד"א: ב"ה גירי כו' לבא בקהל גרים אבל כו' כצ"ל:

עב גמרא ואשר הביא את בני ישראל מארץ צפון ומכל הארצות אשר הדחתים שם מאי איריא כו' אפרושינהו ומנפשייהו כו' ידעינהי נהי דידעי כו' זהירי נהי דאיזהור כו' ומן

כו׳ומן העם והמשוררים והשוערים והנתינים בעריהם וכל ישראל בעריהם חללי מנלן כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה מסייע ליה ללא דנקש תנא דידן כו׳ שיתערבו בהן אלו הפסולין העולין ולדורות כו׳ לשכת הגזית הייתה שם ששם היו יושבין מיוחסי כהונה ולוויה בכל יום מזהר כו׳ כצ״ל והל״א: בד״ה העלם על כרחם ה״ס: בד״ה אפרושי כו׳ עוד בהם הס״ד: בד״ה ואבינה כו׳ היה ש״מ כו׳ שהיו שם לויים כשרים כו׳ שיר השם וגו׳ במזמור על כו׳ ואמרו לו איך נשיר שיר ה׳ על אדמה נכר לא נשיר לא נאמר אלא איך נשיר אין לנו במה למשמש נימי הכנורות מאותן כו׳ והעולים בירושלים היו בעוני ובטורח כו׳ כצ״ל והל״א: בד״ה אמר להם צל ואמר להם כו׳ המקדש אמר להם הל״א: בד״ה ולמאן דאמר במסכת כתובות הס״ד: בד״ה מעלין מתרומה כו׳ בתרומה במקומו אין כן׳ כן צריך להיות: בד״ה שאני כו׳ לאסוקינהו הס״ד: בד״ה ולא מידי כו׳ דאשכחן דאיקרי קדשי ה׳ הס״ד

דף ע עא גמר ממזרי ונתיני נמחק ונתיני וג״ב מהכא לא יליף נתיני אלא מקרא דלעיל דילפינן כהני לויי ישראל ילפינן נמי נתיני דכתיב בהדיא בהאי קרא נתיני: שם אדן אימר ולא יכלו להגיד ביה אבותם וזרעם אם מישראל הם כו׳ כצ״ל וכן אחר כך: שם בה׳ בגדו כי בנים זרים יולדו ושמא תאמר כו׳ ותנא על בולם אליהו כו׳ כצ״ל וג״ב לולי פירוש רש״י דפירש כהני לויי ישראל הייתי מפרשו דקאי אהך תלתא בין שנשא אשה פסולה בין שנשא אשה פגומה בין שנשא אשה שאינה מהוגנת לו פירוש אינה מיוחסת כמותו ועל שלשתן כותב על נשא אשה פסולה כותב אוי לו לפוסל את זרעו ולנושא אשה פגומה כותב אוי לפוגם את משפחתו ואנושא אשה שאינה מהוגנת לו כותב אוי לנושא אשה שאינה חוגנת לו וקל: שם החוא גברא דמנהרדעא דעל לבי כו׳ אמרו ליה נטר כו׳ אל לא מיבעי כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה ותו כו׳ את בנותיהם ה״ס: בד״ה בית אבותם אביו ה״ס: בד״ה וזרעם אמו ה״ס: בד״ה אמר אדון כו׳ כמו אמר ה״ס: בד״ה כרוב כו׳ דכתיב ביה פני הכרוב כצ״ל: בד״ה בנמר כו׳ חבירתה ה״ס: בד״ה כופתו כו׳ במסכת מכות ה״ס: בד״ה אליהו כותב מאי דקאמר ואזיל אוי לו כו׳ הל״א: אחר דבור זה צ״ל דבור המתחיל האי אליהו לא אליהו דכתיב במקרא הוא דאם כן מקמי דהוא ניתי מאן בפתיה אלא שם מלאך הוא שהוא סופר למעלה כן הוא בס״א: בד״ה נטר כו׳ ר׳ יהודה הנשיא נמחק הנשיא וצ״ל רב יהודה סתם בד״ה בר שויסקל כו׳ בשם רבינו הלוי כצ״ל: בד״ה אל רב נחמן ה״ס:

עב גמרא ציער שליחא דרבנן ונגדוה מר דרב מנגיד על מאן דמצער שלוחא דרבנן דעדיף מיניה עבדי ליה מאי טעם אכרזו כו׳ אדהכי והכי אמר ליה ההוא בר

דיניה לדב

דיניה לרב יהודה לדידי כו׳ ורמיא קלא ואמרה כל כו׳ כצ״ל: שם כולהו יתבי בשורא בנהרדעא כו׳ נ״ב ובמקצת ספרים בסוריא ובנהרדעא: שם אלא על משפחות מיוחסות שבישראל כו׳ לכל משפחות ישראל כו׳ כצ״ל:

רשי׳ ברה״ש שלחה ליה ילתא לרב נחמן הס״ד: ברה״ש שרי ליה כו׳ לומר משרי ליה כו׳ כצ״ל: ברה״ש מבי חדיה מתוך חיקו הס״ד ודבור זה צ״ל אחר דבור המתחיל אפיק דיסקא כו׳: ברה״ש מצער כו׳ את שלוחו לפניו וחייב מלקות הס״ד ונ״ב פירש בפני השליח ויותר נראה שהיה מבוה שולחו בפניו ודוק: ברה״ש וקם איטמא כו׳ מכשול סתימה במי הנהר כו׳ כצ״ל: ברה״ש בלטאי צ״ל בלאי דנאי שלאי וגנאי שמות כו׳: ברה״ש דורנינות כו׳ מרי דוראי ועל שם כו׳ כצ״ל: ברה״ש פשחור כו׳ ירמיה היה הס״ד: ברה״ש נטמעו כו׳ הכהנים הס״ד: ברה״ש ערות כו׳ משלו הס״ד: ברה״ש בישראל כו׳ אבל גרים אין מקרבין כו׳ כצ״ל:

תוספו׳ ברה״ש קשים גרים פירוש בקונטרס כו׳ נ״ב ברישׁ פרק כל היד: באר״ עלה אתם עכ״ל ויש מפרשים כו׳ כצ״ל:

דף ע״א עא גמר מוסרין אותו לבניהם ולתלמידיהם כו׳ בנעימות אחיהם הכהנים תניא כו״אמרת מוחזק לפסול פסול כו׳ כצ״ל:

רשי׳ ברה״ש ישפל כו׳ דבר הס״ד: ברה״ש אמר להם שחיטה לעוף כו׳ דבר שהוא כו׳ לעוף מן התורה בשחיטת חולין כו׳ כצ״ל: ברה״ש היכלא כו׳ ארץ ישראל הס״ד: ברה״ש בית הצריפה שם המשפחה הס״ד: ברה״ש אליהו כו׳ של זה הס״ד: ואחר כך מתחיל הדבור דירעין שהכל כו׳: ברה״ש שם בן ד׳ אותיות קריאתו וכתיבתו כו׳ כצ״ל: ברה״ש מבליעים כו׳ השם בן י״ב ולא היה כו׳ כצ״ל: ברה״ש אחר אחי אמו שהיה כהן ור׳ שרפון כו׳ הל״א: ברה״ש עד שיורע כו׳ לידבק במה נפשלה כצ״ל והס״ד:

תוספו׳ ברה״ש קשים גרים כו׳ אומרים לו מה ראיתה כו׳ ואמרינן התם פו׳ שמזכיר השם עוונה ולו פירש דלפיכך קשים שנטמעו בישראל ואין השכינה שורה אלא על משפחה מיוחסת וכן נראה דמשום הכי מייתי הא דר׳ חלבו על הא מילתא דר׳ חמא בר חנינא כצ״ל והס״ד:

עב גמר כהני לויי כו׳ אשו כו׳ לרב יצחק בריה דרב יהודה הגדול ולא נסיב אמר ליה מאי טעם כו׳ כצ״ל: שם אמר רב מיוחסא דבבל היינו שתיקותא בן הוא בסא״ש שם ואין מניחין אותו לידבק בחבירו כו׳ עד מישכני ולא מישכני כו׳ הא דמישתעיא משנית כו׳ מעברת דגיומא כו׳ כצ״ל:

רשי׳ ברה״ש דהוה אל ר׳ יוחנן הס״ד: ברה״ש עד היכן היא בבל לייחס הס״ד ואחר כך מ״ה עד נהר עוק עד נהר כו׳ שבבל בין שני נהרות כו׳ כצ״ל והל״א: ברה״ש לעיל בריגלת לצד דרום עד היכן הס״ד: ברה״ש תתאה תחתונה נ״ב פירש כמו פנים

של דיגלת: בד"ה חדא כשירה העליונה הס"ד: בד"ה בפרת על שפת פרת
נ"ב פירוש מצד פנים של פרת: בד"ה אדשמואל כו' ובימי שמואל היה כו' כצ"ל:
דף עא ע"ב תוס' בד"ה כאן כו' מיוחסת מד' אימהות כו' נ"ב והו מפורש באשרי החטב: באד"ה
דאמרינן ליה זיל כו' כצ"ל: בד"ה עד היכן כו' מיטרא במערב טהדא רבה פרת
כו' כצ"ל:
דף עב ע"א גמר והאידנא הוא דליהוי כו' זו פרת דכורסי ההוא גברא כו' אמר רב איקא בר אבין
אמר רב חננאל אמר רב חלזון הרי היא כגולה ליוחסין אמר להו אביי כו' הכי
אמר רב חלזון כו' וינחם בחלח כו' חלח זו הלזון כו' אמר רבי יוחנן זו חלזון כו'
שפעמים בולעתן ופעמים כו' היוכ סרו מאחרי ה' דאקפי פירא בכווי כו'
ושמתינהו רבי אחי כו' כצ"ל:
רשי בד"ה מאי דעתך שבאת לישאל הס"ד:

זהו ציור של תחומי בבל

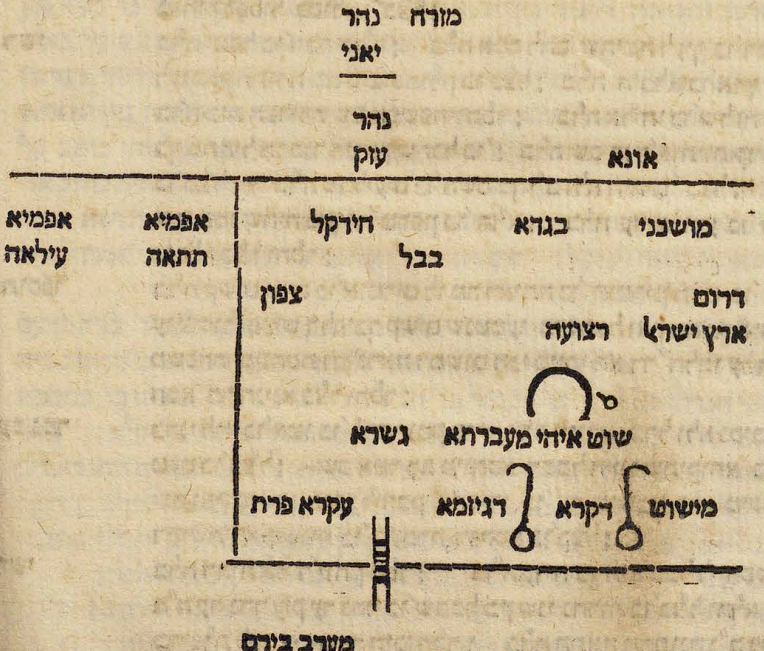

ונכתב בצדו ציור זה מצאתי בספר ישן והעתקתיהו והייכו דסבירא להו דרבי יוחנן בא להוסיף על שמואל כמו ששמואל אוסיף על רב ולפי זה צריך לומר הא דמתמה תלמודא אדרב לייט אדשמואל לא לייט משום דאביי היה מבבל ורב ושמואל נמי מבבל הוו לאפוקי רבי יוחנן שהיה מארץ ישראל ופשיטא שלא יבאו לסמוך יחוסא דבבל על רבי יוחנן כי אם על רב ושמואל שהיו נמי מבבל ואפשר נמי לומר אביי דהוה לייט אדרב לא הוה שמיע הא דרבי יוחנן דהוה מא"י ותלמודא הוא דקא מסדר רבי יוחנן בתר דרב ושמואל לפי שהוא מוסיף עליהם. אבן נראה גם כן לפרש דמעברת דגיזמא הוא למטה מעקרא והרצועה מושכת הימנה באלכסון לצד מעלה ומסבבת כל מקומות הפסולים כגון עקרא וגישרא ואיהי דקירא ויורדת לשוט מישוט והמדקדק בלשון רשי יראה כמו שפירשתי: בד"ה כך מחלוקת כו' לשמה והמביא כו' הר"א: בד"ה תכלתא דבבל כו' כ"ב פי' בערוך מה תכלת מובחר שבגלימא כך זו מובחר של ארצות בבל פי' אחר אחרית בבל עכ"ל: בד"ה מאיהי כו' הנוכרים למעלה הס"ד: בד"ה אמר אביי כו' הפסולין ושוט כו' הרצועה על פרת כצ"ל והר"א: בד"ה חלון נהר הס"ד: ואחר כך מתחיל הדבור וינחם בחלה וחבור כו': בד"ה וחלת כו' בחיה השנייה שבמראה כו' כצ"ל: בד"ה דאקפי כו' ברולא הס"ד: בד"ה פירא כו' ביבר הס"ד:

תוספו' בד"ה בין הנהרות כו' וצריך לומר דשני מקומות כו' נ"ב ונראה בעיני דאינו קשה כל כך דנהי דעומד בין הנהרים סוף סוף מאחר שגבוה כל כך ומשוך לצד דרום לא מהני ומשום הכי לא פירש רש"י מידי בהא דבין הנהרות כו' דהוה מקומות אלא סבר כפשוטו וכל מה שפיר' רש"י לעיל על שפת הנהר כו' מבפנים על שפת הנהר כי כך היו המקומות יושבין בשפת הנהר ומשום הכי פירש רש"י דלא בעי למשה בפרת כו' לפי שבבל מושכת למטה הימנו משמע דאפמיא תתאי לפנים מדגלת יושב ודוק:

עב גמרא אבן דחשבינן ניקו מקמך הכא ועבדין ניולו כו' ופניהם קדמה ממשמע שנאמר כו' לטובה ושמואל לטעמיה כו' כל עבד איש מקנת כו' משום דשמיע ליה מרב זביד כו' כצ"ל:

רשי בד"ה היום יושב כו' משמת רבי עד דורות כו' כן צריך להיות: בד"ה חד אמר כו' הנביא עליו הוא סוף דבור: בדבור המתחיל איני יודע כו' תלמוד לומר אחוריהם אל היכל ה' אחוריהם ממש כו' כן צריך להיות: בדבור המתחיל לעולם כו' עבדות ושמואל כו' הכל דבור אחד: בדבור המתחיל זו דברי כו' את בבל הוא סוף דבור: בדבור המתחיל צורני כו' חבורות. לישנא אחרינא

קולרין קולרין והוא לשון מעשה של בני אדם דסוף יבמות מצל: בד"ה גר נושא כו' איקרי קהל הס"ד ואחר כך מתחיל הדבו' הוולד ממזר דכתיב כו' הד"א: בד"ה מותרים כו' אסורים בגיורת ומשוחררת כו' כצ"ל: בד"ה חמשה קהלי כו' בקהל לא יבא לו כו' בקהל לא יבא להם כו' ואדומי וקהל דגבי כו' כצ"ל והד"א:

תוספו' בד"ה חמשה קהלי כו' עוד אמר לי משום כו' כצ"ל:

דף עג עא גמר' חד לכהנים וחד ללוים וחד לישראלים כו' מותרים בכהנת מסייעא כו' דשכיחי גיורי דרש רבא במחוזא גר מותר כו' דשבא לכו עבדי לכו איבעי כו' והלכתא גר מותר בכהנת כו' לפסול מותר בממזרת כו' ה"ל קבוע וכל קבוע פמחצה על מחצה דמי והתורה אמרה כו' שתוקי פסול גזירה שמא כו' אחותו בין מאבין בין מאמו כו' כצ"ל:

רשי בד"ה חד לקהל כהנים הס"ד: בד"ה וחד למשרי ממזר בשתוקי כו' כצ"ל: בד"ה וחד למישרי שתוקי כו' יבא ודקתני כו' הד"א: בד"ה הקהל חקה אחרת לכם ולגר למה לי כו' כצ"ל והד"א: בד"ה לא הווהרו בשרות כהנות הס"ד ואחר כך מתחיל הדבור לינשא לפסולין כו' לפסולין שהאנשים הפסולין כו' כצ"ל והד"א: בד"ה לא ישאנה כו' בזנות ואחר כך כו' כצ"ל: בד"ה אלא לא כו' אחותו אי נמי שתוקי כו' כצ"ל:

תוספו' בד"ה מאי איכא מיעוט ארוסות כו' עובדא אבוה דשמואל שהלך למדינת הים כו' כצ"ל:

עב גמרא תנו רבנן נאמנת חיה לומר זה כהן וזה לוי זה נתין וזה ממזר כו' היכא דאיתא חזקה כו' חזקה דכשרות חד נמי כו' במה דברים אמורים בזמן שמקחו כו' כצ"ל:

רשי בד"ה אין בו כו' גדולים ומלובן כו' כצ"ל: בד"ה פירא דסופלי נמצא בהפירא כו' כצ"ל: בד"ה חריפתא כו' ספינות שם וימצאהו כצ"ל והס"ד ואחר כך מ"ה פישרא מקום שיפוע כו': בד"ה כשיעור וסת כו' בצד המשקוף ואינן כו' כצ"ל: בד"ה היכא דאית כו' בחזקת כשר הס"ד ואחר כך מ"ה אבל היכא דלית ליה כו' בד"ה לזה מכרתי כו' נתנו לו דמים כל אחד כו' כצ"ל: בד"ה דקם ליה במי שפרע כו' כצ"ל: בד"ה אבל בזמן כו' אינו נאמן דכיון כו' כצ"ל:

תוספו' בד"ה במה דברים אמורים כו' לא שייך לומר מיגו כדי להאמינו כו' נ"ב פירוש ומאי פריך תלמודא וליחזי כו' דילמא כל אחד אומר אני נתתי והוא אינו מהימן לומר ממי קבל המעות מאחר שנסתלק מן המקח ודוק: באד"ה דמשמע דנאמן בכל ענין נ"ב דאם לא כן לא הוה ליה למימר נאמן לומר לזה מכרתי כו' אלא נאמן לומר זה נתן לי מעות כו' ודוק: באד"ה שאם ידע הוה אמרינן כו' נ"ב פירו' ואמר שזה נתן ברצון והאחר השליך בעל כרחו בפניו תו לא הוה נאמן שמכר לזה שהשליך בעל כרחו ואין לומר דאין הכי נמי

למי

למי שאומד שמרצון נתן לו המעות הוא וכו׳ במקח דהדרא קושיא לדוכתיין
דנאמן המוכר כו׳ משמע בכל עניין מדלא אמר נאמן לומר וכו׳ נתן מרצון כו׳
ודוק: באו׳ ואמאי פריך שיהא כו׳ גרסינן לא ידע אך כו׳ כצ״ל:

דף עד עא גמר הי מדעתו והי לא מדעתו כו׳ אביו לעולם כדתניא כו׳ כצ״ל: פיסקא אבא שאול היה קורא לשתוקי בדוקי מאי בדוקי כו׳ כצ״ל: שם אמרה להם מאיש כו׳ אבל היבא דרוב פסולין כו׳ רבי יהודה אוסר אהייא אלימא אודאן בספיקא כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה בזמן כו׳ משם משגמרו כו׳ הד״א: בד״ה כל שבעה כו׳ לברית מכאן כו׳ הד״א: בד״ה חדא להכשיר כו׳ לכהן אבא שאול כו׳ הד״א: בד״ה דאי מהתם כו׳ לכהונה הס״ד: בד״ה ספיקן כו׳ באסופית אסופי כו׳ הד״א: בד״ה וכותי כו׳ ספיקייהו הס״ד:

עב גמרא האסורים לבא בקהל כהונה מותרים לבא כו׳ וחללה וזונה דאסורים לבא בקהל כהונה ואסורים כו׳ תנא קמא סבר אפילו ממזר כו׳:

רשי בד״ה הכי קאמר כו׳ בקהל דקאמר קהל כו׳ כצ״ל: בד״ה ודלא כר׳ שמעון כו׳ לכהונה והכי קאמר כו׳ ישראל גיורת כו׳ שלשה שנים מותרין כו׳ הד״א: בד״ה אסורין כו׳ בתמיה היא בממזר וממזר בה והרי כו׳ הד״א: בד״ה ותו הא כו׳ לכהנים הא כו׳ אסור בממזרת הס״ד והד״א: בד״ה והרי גר כו׳ איקרי קהל הס״ד: בד״ה אלא אמר כו׳ האסורים דתקשי לך כו׳ לכהונה מותרין לבא זה בזה והיינו כו׳ הד״א: בד״ה והרי גר שנשא בת ישראל כו׳ ומותר לבא בממזרים דר״א אמר כו׳ כצ״ל: בד״ה איבא בינייהו כו׳ ממזרים הם ור׳ יהודה כו׳ הד״א: בד״ה כל שחייבין כו׳ ביבמות הס״ד: בד״ה זה בזה כו׳ בהם הס״ד: בד״ה פסולה לכהונה צריך להיות פסלה לכהנת והס״ד:

תוספו׳ בד״ה ריתנא קמא כו׳ לבא בקהל שאפילו קידושין אין תופסין כו׳ כצ״ל: בד״ה מאי קא משמע לן כו׳ בין לא יקח ובין כו׳ כצ״ל:

דף עה עא גמר׳ בעבידה פוסל ולי כו׳ אף כל שזרעו פסול פוסל כו׳ נושא אלמנותו וכל שאי אתה נושא בתו אי אתה נושא אלמנותו כו׳ אף כל שזרעו כו׳ מה כהן גדול באלמנה שכל זרעו פסול אף כל שכל זרעו כו׳ עלו מבבל וכולן מותרין כו׳ ומאי ממזר דקאמר כו׳ אבוה מנו לא צריכא כו׳ ולא אומר נאמנת כו׳ וכן ר׳ אליעזר אומר כו׳ אמר ליה אביי מי דמי כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה מכהן גדול באלמנה כו׳ שני חילולין במשמע כו׳ נ״ב לא היה ולא נברא אלא יליף מלשון חלול עיין בדף ע״ו וכהאי גוונא מביא רשי״ בפרק אלמנה לכהן גדול עיין בפרק ארבע מיתות מה שכתבתי בדף נ״א: דבור המתחיל מר״ כהן בו׳ נמחק: בד״ה אלמנת עיסה כו׳ ספק ספיקא הס״ד ואחר כך מ״ה למעושי כו׳ בד״ה ורב

כו׳: בד״ה ורב אמר כו׳ אצלה כו׳ הל״א: בד״ה גר ישן והרואה אינו מבירו לפנים וסבור שהוא כו׳ כצ״ל: בד״ה והממזרות כו׳ למזרות הס״ד:

עב גמרא כר׳ עקיבא ר׳ אליעזר סבר כו׳ שבאו על הכהנת ועל כו׳ ואי סלקא דעתך סבר לה כו׳ כצ״ל: שם ואמר רבה בר בר חנה אמר ר׳ יוחנן מן הקצינים שבעם כן הוא בס״א:

רשי בד״ה גירי אריות כו׳ כשאר גוים שנשאו בנות כו׳ כצ״ל ונ״ב נראה לי. בד״ה מפסל כו׳ סבירא ליה ואף על גב כו׳ קידושין והא דתנן כו׳ הל״א: בד״ה מן הקוצין כו׳ פסולת לישנא אחרינא מוקצין כו׳ כצ״ל:

תוספו׳ בד״ה ור׳ ישמעאל כו׳ דאיכא למיחש שפי שלא תינשא כו׳ דע״כ חבר ל״א כו׳ מיהו קשה לפירוש הקונטרס דמשמע דבשום כו׳ כצ״ל: באד״ה יש ממזר אפי׳ מחייבי כו׳ נ״ב פירוש כגון לר׳ סימאי דוקא וכן בסוף החולץ כתב לי להדיא כן עיין שם: בד״ה השתא ממזר כו׳ אלמנ׳ וגרושה למה לי כו׳ ואומר לי׳ הא דמצריך כו׳ כצ״ל: באד״ה והשתא לא קשה מידי דל״י אדל״י כו׳ עד סוף הדבור צ״ל קודם ומיהו הלשון קצת קשה כו׳:

דף עו עא גמר׳ ור׳ אליעזר אוסר כו׳ מאי אין בקיאין לפי שאין בקיאין בתורת קדושין וגירושין רב נחמן אמר רבה בר אבוה אמר ממזר כו׳ כצ״ל: שם לויה וישראלי״ת מוסיפין כו׳ נ״ב ובנוסחאות כתיב לויים וישראלים מוסיפין עוד אחר ולפיכך פירשו משנתינו כך הנושא אשה כלומר שהוא נושא אשה כשירה לכהונה ובידוע שהוא כהן שהוא צריך לחוש לפסולי כהונה בודק ארבע אמהות בלבד דפסול כהונה בהכי סגי אבל לויים וישראלים שבדיקתן מפני פסולי קהל צריך שיבדקו עוד אחת ואין הכי נמי שהכהן גם כן צריך להוסיף ולבדוק מפני פסולי קהל עוד אחת ומתני׳ הכי קאמר שהבדיקה המיוחדת לכהנים בד׳ אמהות סגי לה אבל בבדיקה שהיא שוה אף ללויים וישראלים צריך להוסיף אחת ובהכי סגי אתי שפיר דפרכינן ואיהי נמי תבדוק בדידיה ומפרקינן מסייע ליה דאמר רב יהודה אמר רב לא הוזהרו כשרות להנשא לפסולין כלומר אין ד״הכי נמי דאיהי נמי בדקה בדידיה אלא משום הכי לא תנא מתני׳ שהיא בודקת בו מפני שאינו דומה בדיקתה לבדיקתו איהו בדיק אף בפסולי כהונה ואיהי לא בדקה אלא בפסולי קהל ואין הכי נמי דסיפא דתני לויים וישראלים מוסיפין עוד אחת אחד האנשים ואחד הנשים במשמע וזה שההמיר בבדיקות פסולי כהונ״ת מפורש בירושלמי שהקשו ולא נמצאת מחמיר בישראל יותר מן הכהן אמר ר׳ בון אחת זו ואחת זו קנסו כדי שיהא אדם מדקדק בשבטו ובמשפחתו כלומר כולה מתניתי׳ קנס הוא בין הכהן בין הישרא׳ ובדין הוא שלא יהא צריכין בדיקה אבל קנס הוא כדי שיהא אדם מדקדק בשבטו ובמשפחתו שהיא בדוקה לו

ולא יהא

ולא יהא צריך לשרוח לבדוק וקנסו בלוים וישראלים יותר מן הכהנים לפי שאין מדקדקין כל כך ביוחסין ואין מרבקין במשפחות אי נמי דבפסולי קהל ושוה בכל הצריכו בדיקה יתירה עלל ן: ואף לנוסח שלנו נוכל לפרש כן עיין בתוספות ורוק: שם ר׳חנינא בן אנטיגנוס כו׳נשי דכי מינצו בהדי הדדי בערוות הוא דמינצו ואם איתא כו׳ביוחסין הוא דמנצו איתא כו׳ לינשא לפסולים רב אדא כו׳ כצ׳ל:

רשי בד״ה ופוטרין כו׳החליצה ולר׳עקיבה כו׳הל״א: בד״ה החוצרת כו׳ לנשואין הס״ד: בד״ה ויש אומרים כו׳השני משאינן בקיאין כו׳ כצ׳ל: בד״ה מצרת כותי כו׳חמוץ הס״ד: בד״ה אבל הכי צריך להיות ואלא הכא כו׳. בד״ה ומשני כו׳מיתות ב׳ הס״ד. בד״ה אשה כהנת כו׳ עוד אחת הס״ד ואחר כך מתחיל הדבור ארבע אמהות כו׳ואם אמה הס״ד: בד״ה בודקין כו׳ לקהל הס״ר: בד״ה ואמה כו׳אמה הס״ד: בד״ה ואם אביה כו׳נושא הס״ד: בד״ה ואמה של אם אביה הס״ד: בד״ה אף מי כו׳ וחרשה הס״ר: בד״ה לא הוזהרו כו׳וחרודי וכיון כו׳ושתוקית אלא כי איתחזק כו׳כצ׳ל והדא:

תוספו׳ בד״ה מצת כותי כו׳ואם תאמר והא אמרינן כל כו׳ כצ׳ל: בד״ה הנושא כו׳ שיהא בנה כשר לכהונה נ״ב בנה לאו דוקא אלא כלומר ולד שלה והיינו הבת: באר דבני ישראל מקוה טהרה לחללות כצ׳ל וכן צ׳ל בדבור הסמוך שאחריו:

עב גמרא אמתניתא נימא פליגא כו׳דאמר מר ששם היו יושבין מייחסי כהונה ומייחסי לויה כו׳אימא מומא ממש כו׳ אמר קרא והקל מעליך ונשאו אתך כו׳ ואמר רב יהודה לאתויי ממזר כו׳מאי טעם כיון דמנצי בהדי אינשי כו׳ אושפזיכניה דרב אדא כו׳אמו מישרא אמר ליה אמו מישרא מקרב אחיך כו׳מאן דמשרי צורבא מרבנן באושפזיכניה לאשרי כרב אדא בר אהבה דידע להפך בזכותיה כו׳ כן הוא בס״א: שם אמר רב יוסף מאי קרא והתיחשם בצבא במלחמה וטעמא מאי כו׳מאי לאו דאתי מעמון כו׳ כצ׳ל:

רשי בד״ה מאי מוסיפין כו׳מתניתא הס״ד: בד״ה מאן דמתני כו׳אליבא דרב הס״ד: בד״ה ששים כו׳צ׳ל ששם כו׳ומן הדוכן הס״ד: בד״ה בחיילות כו׳ במלחמה הס״ד: בד״ה צלק העמוני כו׳נמנה הס״ד: בד״ה שני יפת כו׳צ׳ל בני יפת כו׳:

דף עז עא גמר׳ ר׳אליעזר בן יעקב אומר כו׳לאחר ג׳דורות אף כאן כו׳ בפיסקא ישראל שנשא חללה מנא הני מילי כו׳תנא חלל שנשא בת כו׳ לא יחלל זרעו בעמיו כו׳ אלא זרעו היא עצמה כו׳ היא שעברה עבירה אינו דין כו׳ ובניה כשרים דכתיב תועבה היא היא תועבה כו׳אלמנה וגרושה וזונה דלא כו׳כצ׳ל:

רשי בד״ה ישראל שנשא כו׳בגמרא ודוקא כו׳הל״א: בד״ה בעמיו מדלא כו׳את בתו אלא בשהוא כו׳כצ׳ל ונ״ב נ״ל. בד״ה היא עצמה בן׳משום חללה הס״ד: בד״ה היא שעברה

ב"ה היא שעבדה עבירה דכתיב לא יקחו להוהיר כו' כצ"ל: בד"ה דאין מתחלל כו' צריך להיות ואין מתחלל כו': בד"ה מה להוא כו' פסלה והואיל כו' הל"א: בד"ה ואם נפשך כו' ונתחללה אבל כו' הל"א: בד"ה הכי קא כו' ונתחלל איכא כו' כצ"ל והל"א:

עב גמרא כל היום כולו אינו חייב אלא אחת אמרו לו כו' אלמנת ראובן שהיתה אלמנת שמעון שהיתה אלמנת לוי כו' קא משמע לן גופיה מחולקין בעינן כו' מאיסור כהונה בלבד אמר רבא מנא הא מילתא כו' כצ"ל:

דשי בד"ה לא צריכא כו' שהיית וכו' כצ"ל והס"ד: בד"ה איסור מוסיף כו' מותרת לא איתוסף כו' ומיחייב שתים הסד והל"א: בד"ה מגו דאיתוסף כו' מקודשת איתוסף כו' הל"א: בד"ה כל שהוא כו' לא יקח כל כו' הל"א: בד"ה פשוט מכרת כו' מן החי הס"ד ואחר כך מתחיל הדבור איסור חמור על איסור קל יום כפורים כו': בד"ה זונה משוה לה פשיטא לי דזונה כו' מיבעיא לי חללה כו' כצ"ל והל"א: בד"ה כך חלוקה כו' מכהן הדיוט קים לן דגלי כו' כצ"ל: בד"ה חללה כו' הדי אסורה לכהן הדיוט כצ"ל ונכתב בצדו נראה לי: באד"ה אף בישראל הס"ד: בד"ה מה כאן בכהן גדול הס"ד:

תוספ' על דבור המתחיל מאי טעמא כו' נכתב בצדו שייך לדף השני:

דף עח עא גמר לא יחלל וללקי כו' קידש לוקה בעל לוקה כו' בעל לוקה משום כו' כצ"ל: שם רבא אומר בעל לוקה כו' נ"ב הסמ"ג כתב דצריך בעילה וקידושין ואז לוקה שנים וכתב נמי דלא חייב בבעילה לחוד בלא קידש אלא בכהן גדול באלמנה שמחללה בביאתו לאפוקי גרושה זונה כו' שכבר פסולה אינו חייב בבעילה לחוד עיין שם: ונכתב עוד בצדו ומה שיש להקשות לדעת הסמ"ג הכי הוה ליה למימר קידש לוקה לא קידש לא לוקה למעוטי בעל בלא קידש ועל זה הוה שייך למימר ומודה בכהן גדול באלמנה שאם בעל ולא קידש דלוקה אלא משום דלא פסיקא כי לפעמים אפילו על גרושה לוקה בבעל ולא קידש וכגון שגמר ביאתו דחייב משום לא יחלל וק"ל והארכתי בביאורי הסמ"ג: שם מה להצד השוה שבהן שכן פוסלים בביאתם ודבי יהודה גר נמי כו' כצ"ל ונ"ב כך נראה לי לפירוש תוספות: שם כל הטף בנשים החיו לכם והלא פנחס כו' כצ"ל:

דשי חזר ובא כו' מכהונה הס"ד ואחר כך התחיל הדבור כהן גדול באלמנה כו' והוא הדין לכהן הדיוט כו' כצ"ל ונכתב בצדו נראה לי: באד"ה נמי איכא לא יחלל כצ"ל והוא סוף דבור והכל דבור אחד: בד"ה ולילקי כו' דעו בשלא גמר הל"א: בד"ה קידש כהן גדול או כהן הדיוט כו' כצ"ל: בד"ה מודה אביי כו' בביאה לקחתה הל"א: בד"ה אבל בעל כו' והדי חילל הס"ד: בד"ה ושניהם כו' קידושין

כו׳ קידושין מודים הם הסד: בד״ה שכן ביאתו כו׳ שהרי יצירתה בעביר כו׳ כצ״ל
בד״ה ובתו פסולה דהא שנייה היא ורחמנא כו׳ הד״א: בד״ה שאינן ברוב כו׳
בקהל וגר כו׳ ומואבי כו׳ תאמר כו׳ הד״א: בד״ה ר׳ שמעון כו׳ פסולה ולר׳ יוסי
כו׳ בעי ור״ש כו׳ הד״א: בד״ה משנזרעו בתוליה בישראל שצמחו וגמרו בתוליה
כו׳ גמרו בתוליה לביאה שאם כו׳ כל שעה הם צמחין ובאין כו׳ כצ״ל:

תוספו׳ בד״ה ור׳ יהודה כו׳ ובאחרת הוא פסול לבא בקהל דאין סברא כו׳ כצ״ל:

עב גמרא וחכמים אומרים אינו נאמן כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה האי קרא כו׳ אלא בכהן גדול הסד: בד״ה וסיפיה בכהן הדיוט דקאמר
בתולות מזרע בית ישראל והאלמנה אשר כו׳ כצ״ל: בד״ה מכהן אין כו׳ תנשא
לכהן אלמנת ישראל כו׳ כצ״ל והד״א: בד״ה משאר כהנים כו׳ יקחו אותה הסד:
בד״ה כנס בת גר נמחק וצ״ל נשא בת גר וגיורת אין מוציאין מידו: בד״ה אם
שלו כו׳ לשליחותיה דשליח כצ״ל:

דף עט עא גמר׳ לא צריכא דקדיש בההוא יומא כו׳ בוגרת לפנינו מדהשתא בוגרת בצפרא נמי
כו׳ ושמואל מאי שנא ממקוה דתניא מקוה שנמדד כו׳ ורמינן חבית אמקוה כו׳
ואמר רב חנינא מסוריא כו׳ אבל לרבנן טבל למפרע שאני התם כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה אי נימא כו׳ ששה חדשים ופעמים שהיא כו׳ פגה בוחל וצמל כצ״ל והד״א:
בד״ה וכי תימא בציר ליכא טפי איכא והא אלא בלבד קאמר לא גרסינן כצ״ל:
ונ״ב מצאתי בגמרא ישנה וכן בראש: באד דמהיכא תיסק אדעתין למימר
הכי מי קאמר אין בין כו׳ כצ״ל: בד״ה דקדיש ביומא כו׳ בחזקת שתבגור הסד:
בד״ה טמאות דלאו כו׳ מעיקרא הנ כו׳ הד״א: בד״ה היה בודק כו׳ טבל במקום
אחר אומר הרי כו׳ שני מינין הן כצ״ל והסד: בד״ה כל שלשה כו׳ ולא היתה
תרומה ואיכא כו׳ הד״א: בד״ה מכאן ואילך כו׳ והויא תרומה לאסור לזרים
ויחזור ויתרום כצ״ל: בד״ה ברשות היחיד כו׳ טומאה לר׳ שמעון כו׳ יש רגלים
לדבר הסד והד״א:

תוספו׳ דבור המתחיל ושמואל מ״ש צ״ל קודם דה כל ג׳ ימים: בד״ה כל ג׳ ימים כו׳
פליגי בה אמוראי דאיכא למאן דאמר כו׳ כצ״ל:

עב גמר אנא דאמ׳ אפי׳ כר׳ יעקב כו׳ עבד עובדא כותי דרב ואיקפ׳ שמואל ואמ׳ כ״ע כייליה
ליה בקבא זוטא והאי מדרבנן כו׳ אמאי קא מיקפד דילמ׳ כי עבד עובדא כו׳ כצ״ל

רשי בד״ה הוא מוציא כו׳ בשעת חזרה לא אמרינן כו׳ הד״א: בד״ה מי איכא למימר
כו׳ עומדת להשתנות הסד: בד״ה כולי עלמא כייליה לה קפידא היא כו׳ על
חכמתם ולהתיר ספק אשת איש והאי מדרבנן כיילו ליה חכמא בקבא רבה
שפכו לו כו׳ כצ״ל והד״א: בד״ה אמאי קפיד כו׳ עבד אלא ודאי כו׳ הד״א:
במתניתין בד״ה אינו צריך כו׳ אחריה דבחזקת אמן הן כו׳ כצ״ל והד״א: בד״ה

הבנים כו׳ צריך להיות ועל הבנים כו׳: בד״ה וכולן דקתני כו׳ על הבנים הס״ד:
בד״ה תנו רבנן כו׳ על הבנים ומסיים כו׳ הדא׳:

תוספ׳ בד״ה ואי סלקא דעתא כו׳ ורב יוסף עבד עובדא כוותיה ואית ספרים דגרסי ודלמא כי עביד רב יוסף באין מכחישתו ולפיכך כעס שמואל כו׳ כצ״ל: בד״ה ומביא ראיה כו׳ מתה מביא ראייה על הבנים פירוש שהבנים שלו מן האשה שמחה אבל אינו מביא ראיה שהם מן האשה שהלכה כו׳ כצ״ל ונ״ב נ״ל:

דף פ עא גמרא כדרבה בר רב הונא דאמר רבה בר רב הונא איש ואשה כו׳ נסקלין וה״ה על זה ונשרפין זה על זה אמר ר״ש בן פזי אמר ריבל כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה מלקין על ההזקת על דבר שאנו מחזיקין כן ואפי׳ אין עדות בדבר כצ״ל והס״ד: בד״ה ואין שורפין כו׳ ואילו הוא ממיעוט תינוקות כו׳ כצ״ל: בד״ה והחזקה נידה כו׳ שהיא היום היתה מלובשת כו׳ כצ״ל: בד״ה איש ואשה כו׳ בהזקת שהיא אשתו ואלו בניהם כו׳ כצ״ל: בד״ה ונשרפין זה על זה כו׳ כצ״ל: בד״ה סמוך מיעוטא כו׳ בהדי מצטרף הס״ד: בד״ה מיעוטא כמאן כו׳ לגבי רובא ורבנן לטעמייהו כו׳ כצ״ל והדא׳: בד״ה איזו חזקה כו׳ צריך להיות אין זו הזקה ששורפין כו׳ וכי אמרי כו׳ והדא׳: בד״ה שרצים צב הרומה לצפרדע הצב שמא והצפרדע טהור הס״ד והדא׳ ואחב מ״ה משפלים שם עשוין ניפולין נפולין חתיכות חתיכות כצ״ל והס״ד: בד״ה אם רוב שרצים כו׳ קמן הוא אבל ההיא כו׳ הדא׳: בד״ה כוותיה דלי כו׳ להלות הס״ד ואחב מ״ה כמי שיש כו׳:

תוספ׳ בד״ה לא שנו כו׳ לסקול על ידו דקאמר זה כו׳ כצ״ל: בד״ה סמוך מיעוטא כו׳ וצרתה עמו ושמעה האשה שמת כו׳ אלא שמ שאין זה רוב חשוב כו׳ כצ״ל:

עב גמרא דבר זה שמע בריבי ופירושו כו׳ חיים שנתתי לו ורבנן כי ההוא כו׳ כצ״ל:

רשי בד״ה תולין אם כו׳ ומדקאמר ר׳ יוחנן נמחק ר׳ יוחנן: בד״ה דבי ר׳ צריך להיות בריבי גדול הדור ריבל והס״ד: בד״ה ופירושו כו׳ בין צלולים לעכורים משקין כו׳ כצ״ל: בד״ה מאי טעם כו׳ עם שני אנשים הס״ד: בד״ה דעתן קלה כו׳ להתפתות הס״ד: בד״ה פשטיה דקרא במאי כתיב לענין כו׳ נקט בן אמך כצ״ל והס״ד: בד״ה בן אב כו׳ בחלק ירושתו הס״ד: בד״ה כל שלשים כו׳ אין צריך לכבדו כו׳ אלא בחיק הס״ד והדא׳: בד״ה ונקבר באשה כו׳ אלא שלשה הס״ד: בד״ה אבל לא באיש אחד ושתי נשים משום כו׳ סמוכין לעיר כצ״ל והס״ד: בד״ה על מדותיו על קורותיו הקורות אותו מה יחאונן כו׳ אדם על הקורות הבאות עליו כו׳ עמו שנתתי לו חיים כו׳ כצ״ל והדא׳: בד״ה וכי גבר כו׳ בתמיה הס״ד: בד״ה ורבנן אפילו תביר יצריה כדקאמרת יש לחוש כו׳ בחזקת מת לעשות עבירה עם כו׳ כצ״ל: בד״ה לשון אחר כו׳ שקשחה על מתה יותר מראי כו׳ ואפיקתיה ל״ג כצ״ל והס״ד: בד״ה והוציאוהו עשרה כו׳ וקלקלו עמה ואשת איש היתה כצ״ל והס״ד:

1 דבור המתחיל לא ילמד כו׳ ודבור המתחיל ולא ירעה וד״ה לא יתיחד ג׳ דבורים
אלו שייכים לקמן בדף פ״ב ע״א כמתניתין אחד ד״ה הכל לשם שמים:
ת פאעא גמר׳ רב ורב יהודה הוו קאזלי באורחא הוה קאזלא ההיא איתתא קמיהו אמר רב
לרב יהודה דל כרעיך כו׳ כצ״ל: שם שפיר דמי אמר ליה כגון אנא ואת כו׳ כצ״ל
ונ״ב ס״א אמר ליה לאו כשרים כגון אנא ואת כו׳ אבל ברש״י דפי׳ בתמיה משמע
בגירסא של פנים: שם כגון ר׳ חנינא בר פפי וחבריו כו׳ כצ״ל: שם רב
אשי אומר אף אוסרים על היחוד נמחק: שם אבל ביחוד אשת איש לא שלא
ה״א כו׳ נ״ב לכאורה נרא׳ דדוקא אותה אין מלקין משום לעז אבל אותו מלקין
דמאן ידע דבעבורה הוא נלקה ומשום הכי מיושב רש״י שפיר מה שפירש אם
בעלה בעיר אין חוששין משום יחוד להלקות הלא בלאו הכי אין מלקין משום
לעז ואף התו׳ לא הקשו על רש״י מזה מידי אלא בודאי הכי קאמר בעלה בעיר
אין חוששין אף להלקותו דק שהטור אבן עזר כתב להדיא שאף אותו אין
מלקין משום לעז וצריך עיון: שם מר נמי ללקי ולכרין אמר ליה כו׳ אין
חוששין משום יחוד אנשים מבפנים ונשים מבחוץ חוששין משום יחוד
במתניתא תנא כו׳ סקבא דשתא רגלא כו׳ אמרו ליה כסיפתינן כו׳ הזהרו בר׳
מאיר ותורתו נישויתיה לדמך הרתי מעי כו׳ הוחרו בר׳ עקיבא ותורתו כו׳ יומא
חד מעלי יומא דכיפורי הוה כו׳ שיחנא וכיבי והוה קעביד מילי דימאים אמרו
ליה תיב כו׳ כצ״ל:
שי בד״ה ר׳ חנינא בר פפי כו׳ בפרק קמא כצ״ל והס״ר: בד״ה אפסרה קבשטרה
הס״ד: בד״ה שושבנתיה בעלת ברית לו כצ״ל: בד״ה אנשים בחוץ בבית
החיצון ונשים בפנימי כו׳ הד״א: בד״ה איפכא אנשים כו׳ בו חבריו אנשים
בפנים כו׳ שמא תיכנס היא לפנים ואם תכנס היא לפנים לא איכפת לן דאשה
מתייחדת עם שני אנשים ואם אחד מהן יוצא לבין הנשים כו׳ על החצונים כצ״ל
והס״ד והד״א: בד״ה גולפי מקום קבוצות אנשים ונשים או לדרשה או לחופה
היה מסדר כו׳ הד״א: בד״ה דייר לשון דרי דרי שורות שורות הס״ד ואח״כ מה
דייר קנה כו׳: בד״ה סקבא דשתא כו׳ לשמוע דרשא ונושאין ונותנין זה עם
זה כו׳ כן הוא ב״ס א: באר סקבא דדרישדורא בלעז כמו דמשקב כו׳ כצ״ל:
בד״ה בהדי דקא כו׳ שמן העלייה לבית הס״ד: בד״ה נפל נהורא כו׳ פניה מאירין
הס״ד: בד״ה וקא סליק לתובעה הס״ד: בד״ה אמר נורא כו׳ ולבא לכבוד
הדליקה כו׳ כצ״ל: בד״ה מתלוצץ בעבירה אמר שנקל כו׳ כצ״ל:
נוספו׳ בד״ה מלקין על כו׳ ופריך עלה בגמרא מהא דאמר כו׳ ואה״א אמרינן דאין כו׳ כצ״ל:
נב גמר אכמר שדא ביה כח נחרו ביה כו׳ כצ״ל ונ״ב נראה לי לפירוש רש״י: שם שמעי
דהוו קאמרי כו׳ דחמנא ליגער ביה בשטן כו׳ אנא חרותא דהדר מיומא כו׳ אמר
לה הכי והכי הוה מעשה כו׳ בקירוב בשר תיובתא דשמואל בו׳ שלא בעדים

לא אלא תנאי היא כו׳ הזהרו בי מפני בתי כו׳ כצ״ל: שם רב ששת מעבד י
נהרא כו׳ כן הוא ב״סא: שם אלא שאינה בושה לעמוד לפניו ערום אבל בושה
לעמוד לפניו ערום כו׳ א״ל עברת לך אדרב כו׳ כצ״ל:

רשי — בד״ה אכמר שדא נמחק אכמר וצ״ל שדא ביה כו׳ את כיהי ליהה כו׳ כצ״ל: ד״ה
אבמר שוטיר בלעז צ״ל קודם ד״ה שדא ביה: בד״ה שמעו דקאמר צ״ל שמעי
דקאמ׳ כו׳ השמיע לאנשי בית קול יוצא כו׳ קטל גברא ה״סד: בד״ה מאי טעם כו׳

תוספו׳ — לקללני ה״סד: בד״ה קשטא נפשה בתכשיטיה קישוטי בשמים ואפרסמון ה״סד:
בד״ה אישה הפירם צריכין סליחה ה״סד ואחר כך מתחיל הדבור במה הכתוב
מדבר מאחר שאישה הפירם מה שאכלה בהיתר אכלה ומה זו סליחה כצ״ל
וה״סד ואח״כ מתחיל הדבו׳ והיא שותה יין מזיד כו׳: בד״ה כל הדווים כו׳
נשיאות עון ה״סד: בד״ה מתיחד כו׳ אצלה בבית ה״סד: בד״ה ודר עם אמו
כו׳ מכי כהיינהו ונקרינהו לעינה כו׳ כצ״ל ואחר כך מ״ה אלא תנאי כו׳: בד״ה
א״ר טרפון לאנשי ביתו ה״סד: בד״ה מכלילא מכולה כו׳ מכל השדה דבר אח
כו׳ הד״א: בד״ה שתי יבמות כו׳ זו את זו כשתי צרות כו׳ צרה וכן אשה וצרת
כו׳ כצ״ל: בד״ה תינוקות בת כו׳ קודם לכן שומא ה״סד: בד״ה ותינוק בן כו
קרי ליה הגדיל ולא ישן כו׳ כצ״ל: בד״ה זה וזה כו׳ בסימנים שבדדים דהיינ
בוחל כו׳ כצ״ל: בד״ה בושה לעמוד כו׳ טעם ביאה ה״סד:

דף פב עא גמר׳ — שרויה אצלו ת״ש כו׳ כל שעסקיו עם הנשים כו׳ ולא ילמד אדם את בנו אומנו
נשים כו׳ אומנות נקיה וקלה ויתפלל כו׳ כצ״ל: שם ורוחו גסה נ״ב נ״ל פירו׳ הולך
בקומ׳ זקופה וק״ל: שם ונתלה ויושב ועינו צרה כו׳ וחשוד על הערי׳ ועל כו׳ כצ״ל

רשי — במתניתין בד״ה לא ילמד כו׳ בלא אשה סופרים כו׳ הד״א: בד״ה לא ירעה כו׳
שלא יתאוה לה הס״ד: בד״ה מ״ט כו׳ דתינוקות הס״ד: בד״ה מי שאין כו׳ אשה
מימיו ואתא כו׳ ומתה אבל יש כו׳ הד״א: בד״ה נקיה כו׳ שפיר ואל כו׳ זו אינה
מעשרת כו׳ כצ״ל והד״א: בד״ה חמר גמל ספן הס״ד: בד״ה קדר בעל קרנות כל כו׳
הד״א: בד״ה חנוני כו׳ וצרורו ה״סד: בד״ה טוב שבטבחי כו׳ ומאכילן הס״ד: בד״ה
והרוכלין כו׳ לנשים הס״ד: בד״ה והגרע כו׳ את הדם הס״ד: בד״ה הבורסקי כו׳
ולנעול הס״ד: בד״ה מהלך כו׳ ונתלה ויושב שלשתן כו׳ נתלה ויושב. אינו יושב
כו׳ הוא מתגאה כצ״ל והס״ד ואח״כ מ״ה ועינו צרה בממונו כו׳ להוציא הס״ד: בד״ה
ומוציא קימעא כו׳ בריאה הס״ד: בד״ה וחשוד על כו׳ ועסקו עמהן הס״ד:

תוספו׳ — ד״ה סקבא דשתא שייך לעיל דף פ״א ע״א אחר דבור המתחיל בעלה בעיר כו׳:

עב גמר — מחטא דתלמיותא כו׳ נ״ב ופירש הערוך נקייה מגזל וקלה דלית בה חסרון כיס:
שם בפיסקא ר׳ שמעון בן אליעזר אומר כו׳ כצ״ל:

רשי — בד״ה מחטא כו׳ ברושדיר בלעז שהתפירות עשיות תלמים כו׳ כצ״ל: בד״ה סבל
נושא משאות הס״ד: הדרן עלך מסכת קידושין

BIBLIOTHECA VNIV. IAGELL. CRACOVIENSIS

Cim. Ezr. 5184/1

Bibl. Jag.

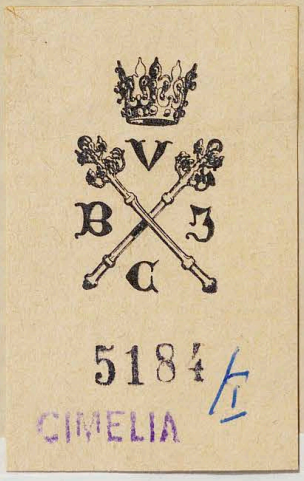

Biblioteka Jagiellońska
stdr0034855

Cimel. XI. d. 49.

CIMELIA
Qu 5184/I

CHESTER
BEATTY